36
10 C
13

XVI
C 26

o, ut circa iob
dicta esta sunt
3. De Mercurij trismegisti do gmate
4. De placitis academicorum
5. De abstrusis orphei pitagore et zoroastris.
Tomus 6. De multis rebus occurentibus
1. De diuinis
2. De coelis et eius ipsis pluribus
3. De Sorte et ac virtutibus
4. De Montibus et ferbuitis sorum vicentibus
5. De [illegible] et malis angelis
6. De malibus
7. De mundo et naturae proprietatibus et accidentibus
8. De operationibus que fiunt a natura ut [illegible] aliqua
[illegible]
9. De glo[ria] scrip[tura]e sacre loci recoditis,
10. De [illegible] occultis operationibus nature et artis
11. De situ et proprietate mysteriosa Grandarum,

De quodam precedentibus legem
De exclusis et repudiatis ab
De fabrica tabernaculi et ornamento sacerdotis,
De moribus sacerdotis et cultu
preceptis a deo in lege datis
preceptis prime tabule
preceptis 2e tabule
quibusdam preceptis legem
[illegible] oraculis
precedentibus oracula
oraculis ad diuinitatem pertinentibus
De oraculis ad dei prouidentiam iusticiam et misericordiam pertinentibus
De xpi[sti] aduentu
Quod xpus per passionem et mortem nos redemit
De multiplici beneficio per mortem et passionem xpi susceptis
De xpo iudice
De xpi dei predicatione
De [illegible] et nouissimis [illegible] a xpo
Tomus Quartus denique
1. De aliis [illegible]
2. De xpo deo
3. De xpo [illegible] et [illegible]
4. De xpo precedente et pastore
5. De xpo redemptore sacerdote et hostia
6. De xpo
7. De iis que a nobis exigitur ut [illegible] adipiscatur
8. De quibusdam euangelii locis ab
[illegible]

ripto

... nauis ĩ deserto di...

... populi ĩ terrã pmissionis

... alijs ducib⁹ ueris

... ueris regibus

Tom⁹. 2. ... lege

... quibusdã pcedẽtib⁹ legẽ

De exclusis et repudiatis a lege

... fabrica tabernaculi, et orna^{to} sacerdotis

... ib⁹ sacerdotis et cultu dei

... a deo in lege datis

... s primae tabulae

... tis, secdae tabulae

... dã ... lib⁹ legẽ

... m⁹ 3⁹ d oraculis pphtarum

... ẽdentib⁹ oracula

... oraculis ad diuinitatẽ ptinẽtib⁹

... culis ad diuinitatẽ, iusticiã, et misericordiã ptinẽtib⁹,

... ĩ generatione, et aduentu

... xpo ꝑ passionẽ, et morte nos redemit

... multiplici bñficio ꝑ morte et passionem susceptis

... iudice

... bi dei ꝑdicatione

... aliter, et nouiss^{is} faciendis a xpo

Tom⁹ 4⁹ de Euangelio

... tibus circa euangeliũ

... xpo deo.

... xpo bellante et rege pacis

... xpo p̃re doctore, et pastore

... redẽptore sacerdote, et hostia

... Iudice

7 De iis q̃ a nobs requirũt ut regnũ adipiscamur

8^a De quibusdã Euangelij locis abstractis

9^a De beata uirgine

Tom⁹ 5⁹. De septẽ sapientũ doctrina

p^a De salomo^{is} dictis ac gestis

2^a De iis q̃ ꝑ iob, et circa Iob dicta, et gesta sũt

3^a De Mercurij, et trimegisti dogmate

De placitis academicorum plato

[illegible]

... communib⁹

... de bonis, et malis angelis

... animalibus

7^a De mũdo et eius ꝓprietatib⁹ et accidẽtib⁹

8^a De operationib⁹ q̃ fiunt a nã ... aliqua

9^a De q̃bustã scrip^{re} sacrae locis notabilis

10^a De quibusdã occultis operationib⁹ nãe et artis

11^a De situ, et ꝓprietate mysteriosa quorundã locorum ... finis, p^a tabula

Incipit tabula scdm alphabetũ,

A.

+ Anima a culpa absoluta ... digna ... 4. 428

Aqua ... 4. 430. et ꝑ alia

Angeli ... boni quã mali ... mali magis ... [illegible] ... an sit ... [illegible] ... alexãder ... et ꝑ alia ... sine sectionis, in qua multa tractãt ... [illegible] 37

△ Abraã ... peccauit ... i⁹ ...

Animalia. 6. 204. et alia

+ Anime beatorum 4. 331. 3. 496. 492. 493. 494. 498.

Abraã. 6. 334 et alia ĩ illa ...

Ambrosi⁹ ... martini ... 4. 469.

Baptismus an p̄rib. 4. 43 dispensari 2. 478.
Beati pauperes misericordes 4. 126. & 130. 131.

Dī q̄m vis ī motib, tu ābulat s̄ occasū. 3. 37.
Dī oīa ī sapiā fecit 38. & oīa cōsfecit. 5. 363.
Dī verbit 3. 33. hominis 34. cōfessione 35.
Dī gaudio ab vitate. 2. 203.
Dī nobis nōīnibus seruīuit. 1. 317. Dī ego sūq sū 319.
Daniel vir desideriorū dr̄. 3. 489.
Diluviū. 6. 329.
Dī ē sphera intelligibilis cuius centrū ē ubique. 5. 296.

C

Confessio an sit nīa ad vitā eternā [illegible]
4. 422. vsq ad 428. cōfessio 4. 427.
Circūcisio [illegible] 3. 476. [illegible]
Chaim, cū sua vita, 1. 65. [illegible]
Circūcisionis [illegible] 2. 30. [illegible] 24.
Cū venerit [illegible] 3. 491.
Critica codicorū [illegible] 1. 11
Credo quia [illegible] 6. 145
Cōpiae. 2. 485.
Claves [illegible]
Cōceptio 429. 4. 263.

E

Ecce ego mitto me an sit [illegible] 3. 144.
Elementorū proportio. 5. 301. & alia circa [illegible]
Euangelia scripta fuerūt ī lingua [illegible] 4. 199.
Enoch. et Elias an suscitabitur 4. 299.
Eucharistia ieiunis datur. 409.

fides dat salus 4. 108. 381. opa dni st i fide nō
qua fides, nuc e, i mūdo, Judei nō crediderunt
ferrā sedo accuit. 5. 123.

Homo nō sepa ab ōs ... 4. 448.
Habul. 7. 65. cū tota s ua vita p. ... suis ...
... 2. 366.
... 2. 374
... 2. 375.
ōmes aliq sūt gladios p dūibi; 5. 122
... 4. 183.

G.

gloriā meā alteri nō dabo. 3. 32. G̃ tia libroȝ ... 4. 304.
gentiles an ... 2. 20
Gabriel apparuit danieli cur. 3. 489. 490.
Gigantes. 6. 330. 331.

J. I.

ieiunia ... 3. 445. 446. ... Iustitia 4. 210. ...
Iubileū. 2. 721. ... 4. 441.
Judiciū ... 4. 250. ... alia
Judas quo ... fuit. 4. 197.
Iusepcabat ... 2. 487.
Iubi a deo, ... 2. 337 ...
Iurar an liceat. 2. 404. 405.
... an sit i celo, 3. 495.
... 3. 485. 486.
Impij ... cū mali ... 5. 120.
Imagines. 2. 271, 272.

[illegible]

Lex ē in mutata. 3. 65.
Lex an dū. 3. 122. 6. 8. 12. 13. & alia
4. 3. usq; ī finē sec: quo inlistē
ab. t. quare fuit data. f
libertas: an. 3. 71. 74.
libera arbitrij. 5. 3. 42.
Leges & dalete p. no servate. 6. 144

104

· N.

4

XVI 350

36. 10. G 13

[illegible]

· M·

Maria. 4. 4. 79.

· O.

Oro. elemosina de Ieiunium. 6. 417.
Obstetrices Iudeorum. 4. 2. 398. R.
Oro an sit nalis [illegible] 2. 82.
Oro secratis 5. 347.

Martinus. 4. 4. 8
~~[illegible] 4. 15.~~
mulieribus [illegible] 4. 449.
mors dū [illegible]. 7. 15.
moyses legis lator cur. 4. 2. 43. 44.
multi [illegible] 4. 145.
merces [illegible] 2. 353.
[illegible] 2. 367. 368
Moyses [illegible]
[illegible] 2. 376.
[illegible]
Mia dūi an [illegible] 3. 70.
Missā etc: 4. 415. & alias
[illegible] 4. 165.
[illegible] 5. 6. 355.
Martinus cur gaudiis. 4. 80.

P

Passio xi 4·218. Et alia pta
Purgatoria an sit a 5a prop 4·285
Pphylin. vio 3·477·73
Pnite 3. i tractat trgt et gradus 3
Peccatori gposuit 7·25·26·27·28
Papa affir... 8. et alia
Peccata digna 2·21·22
Pdicator ... 3·371
Pulchritudo 5·343·344
Paruuli nō baptizati 4·310

R

Rota ... 7·41
Regina saba 1·489. 2174·172
Redemptiones ... 4·258
Reliquit ...
Resurrectio cum 4·219·219

104

36. B. 16.

Q

Quos ds ... 4·449

S

Sci an sit adorādi·4·478
Sacrā eucharistia. 4·207
Sacerdotiū anti legis·3·
Sabbatū·2·711
Seraphini ... 3·42
Somnia ... 2·284
Sodome ... 372·373
Speciosi forma 3·140
Stillo·3·72
Sāguis et aqua ... 4·473

V

Votū·2·708
... 3·
Visio imaginaria 76 ...
Vita ... 379. brevis 370
... 3·147

Alter editio ... anteriore

FRANCISCI GEORGII VENETI MINORITANI IN SCRIPTVRAM SACRAM PROBLEMATA.

BERNARDINVS VITALIS
VENETIIS EXCVDEBAT.
MENSE IVLIO.
M. D. XXXVI.

36 10 C 13

PAVLO .III. PONTIFICI MAXIMO FRANCISCVS GEORGIVS VENETVS MINORITANVS FOELICITATEM.

NIhil eſt Pater Beatiſſime, quod à nobis omnibus horum temporum hominibus, qui in operibus elucubrandis quoquomodo verſamur, aut conari, aut perfici poſſit: quod non iure optimo Beatitudini tuæ, tum priuatim, tum publicè dicari putem oportere: Priuatim propter domeſticum ſplendorem tuum, ſummam amplitudinem, illuſtres virtutes, ſingularem in omni doctrina eruditionẽ, & id genus plurima: quæ Scriptoꝝ animos perſtringere atq; ad ſeſe allicere ſolent: Publicè propter eam, in qua conſtitutus es, ſupremam omnium Pontificatus dignitatem. Si enim Deo Opt. Max. quicquid eſt votorum, quicquid precum, quicquid ſacrificiorum dandum cenſemus: Beatitudini tuæ eius in terris vicem gerenti non dicari ſtudia noſtra, præſertim Chriſtiana, ſine ſummo penè ſcelere non poſſunt. Cum itaq; ego ætate licet graui, & iam propè præcipitata, more meo, quadam inſiſtens via, quantum vidi, à maioribus noſtris ſanctiſſimis illis viris atq; doctiſſimis non attentata, non nihil ad ſacrarum ſcripturarum ob-
Ephe. 3. ſcuriora ſenſa dilucidanda ſpectans, ſm donum gratiæ Dei, quod datũ eſt mihi ſm efficaciam potẽtiæ illius, ſm proximis annis meditatus: illudq; qualecunq; eſt, in lucem hominum educi vellem, cenſuram Salomonis
Pro. 11. veritus. מנע בר יקבהו לאום, Chriſtiani hominis Chriſtianum opus Chriſtianæ Reipublicæ Principi tibi atq; aſſertori ſacrari placuit. Nihil enim mihi aut ſpecie honorificentius aut re tutius hac vna nuncupatione poſſe contingere ſentiebam. Statuebam equidem, ſi tales futuri erant mei libelli, vt premi (quod aiunt) digitis mererentur, ſummum eis accedere ſplendorem cœleſtiſſimi atq; fulgentiſſimi nominis tui appoſitione: Sin minus, eiuſdem reuerentia atq; cultu ſummum addi præſidium, ſummum
Phil. 2. à liberiorum hominum procacitate perfugium. Vt enim in nomine Ieſu omne genu flectitur: tuum nomen, quod ei proximè accedit, ſumma ſemper reuerentia proſequi, ſummo ſemper ſtudio venerari ſolere. Adde ꝙ hæc eò mihi res commodius cecidit: quòd, cum ſalutandæ Beatitudinis tuæ, atq; eius ſacratiſſimos pedes deuotiſſimè exoſculandi longo iam anteà deſyderio tenerer, necdũ oretenus licuerit, hæc mihi ad hoc officiũ
Pla. i Tim. præſtandũ peropportuna viſa eſt occaſio: tum vt, iuxta Platonicũ illud,

quantum in me eſt, pulcher ad pulchrum eam: tum verò, vt Moſem ſe- Exo.23.
quar. לא יראו פני ריקם. Sume igitur Pater Beatiſſime hoc, quicquid eſt,
laborum meorũ miti, facili, atq; ſereno (vt ſemper es) ſupercilio, ad illo-
rum vſum, quantum poꝛui, concinnatum, quibus Chriſtiana ſtudia ſunt
cæteris ſtudiis potiora, nulla ſpe laudis, nulla præmii (mihi enim abſit Gala.6.
gloriari aut ſperare: niſi in Cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti) ſimplici
tum ordine, tum ſtylo. Cenſeo enim (præter id, quod ego in Oratorum
ſcholis aliò ſpectans non ſum adeò verſatus) Chriſti doctrinam nõ ver-
borũ aut ordinis nitore, ſed fidei ac charitatis ardore niti oportere. Iuxtà
illud Pauli. Sermo meus & prædicatio mea non in perſuaſoriis humanæ 1.Cor.2.
ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus ac potentiæ. Quòd ſi hac in re
aut quantũ cupiebam, aut quãtum maiori quis ingenio aſſequi potuiſſet,
Beatitudini tuæ, vt eſt iudicio ſingulari, non videbor aſſecutus: Illa velim
reputet in præclaris voluiſſe etiam nõ aſſecutis pulchrum eſſe atq; hono-
rificum. Probetur conſilium: ſi minus euentus. Cõmonſtrarim ego, tanq̃
digito, viam aliis: qui in hoc ſtadio maiori cũ laude currant. Nam quod
attinet ad laudes tuas Pater Beatiſſime, quãdo illæ eò accedunt, vt poſſit
eas quis dicendo ſequi potius, q̃ aſſequi, mirari, q̃ narrare, mirum à me ſi-
lentium fiet. Illud certè dicam nullas poſſe eſſe virtutes, nullam animi
magnitudinem, nullam doctrinam, nullum conſilium: quæ ſi iſti digni-
tati, in qua conſtitutus es, iſti ſolio, in quo ſedes, iſtis rebus, quibus omniũ
Chriſtianorum conſenſu præes, cõferantur, inueniantur maiora. Summũ
conſilium tuum Chriſtianorum principum animos in diuerſa trahentes
vniat oportet: ſumma doctrina tua infinitas penè hæreticorum ſectas cõ-
primat: ſumma animi tui magnitudo Chriſtianæ fidei hoſtes infeſtius in-
ſultantes proſternat: ſumma deniq; probitas tua Chriſtianum cultũ au-
geat: depreſſis opem ferat: elatis modum imponat, optatam deniq; pa-
cem ſtatuat: ætatem illam auream longo iam tempore abolitam referat.
Ità enim video Pater Beatiſſime omnibus eſſe ꝑſuaſum aut te Pontifice,
aut nullo alio Chriſtianam rem, Romanam ſedem iam diu nutantes &
penè collapſas in veterem poſſe reſtitui dignitatem.

Valeat fœlix Beatitudo tua.

FRANCISCVS GEORGIVS LECTORIBVS. S.

CVm totius actæ vitæ reddenda ratio ſit, homini præſertim Christiano, atq; in Chriſtianis ſtudiis multũ verſato: Ego, qui iam anteà à iuuentute mea & firmiori poſteà ætate, tum docendo publicè atq; concionando, tum meditando priuatim atq; lucubrando prodeſſe ſacrarum literarum ſtudioſis pro virili non deſtiti, parum facere ex inſtituto videbar: ſi hoc poſtremum, quod ſupereſt ætatis, per ocium & deſidiam tranſegiſſem. Quamobrem ſuſcœpi (quantum mihi diuina lux affulſit) enucleanda tria millia loca tum ſcripturæ ſacræ, tum id genus, à paucis antè me (quantum vidi) attentata: Id q; eò feci libentius, q̃ vnq̃ anteà, quò laborẽ hunc meũ noſtris hominibus opportuniorẽ fore ſperabã: qui, Deo Opt. Max. annuente, id genus ſtudii, omnibus aliis poſthabitis, hac tempeſtate paſſim amplectuntur, colũtq;. Et qdẽ maximè meritò. Quid enim doctrina ſacræ ſcripturæ aut ad appetendum honeſtius? aut ad inueſtigandũ ſuauius? aut ad aſſequẽdum fructuoſius? Hæc altitudine ſenſuum, hæc ſententiarum grauitate, hæc orationis flumine ità ſcatet: vt quæ maximè, Hæc demum (ſi quis altius inſpiciat & liberius iudicet) ſcientiarum omnium, quæ à mortalibus, quæq; à cœleſtibus deſyderari poſſunt, fons atq; mater appellãda eſt. Hæc (vt rem ordine proſequar) Arithmeticam continet: cũ in ſuis viſceribus à maioribus noſtris viris illis ſapientiſſimis, immò à Spiritu ſancto plæraq; numeris non modò vocalibus, ſed naturalibus, rationalibus atq; diuinis ità exactè compoſita eſſe atq; contexta compertum ſit: vt qui rei profunditatem attingant (qui pauci ſunt) mirari non deſinãt. Quod elucet tum in ſexcentis aliis, tum primùm in eo numero: quo Deum Mundi fabricã abſoluiſſe, quoq; præcœpta tradidiſſe legimus. Hæc eadem cõtinet Geometriam: cum Noeh nauem, Moſes arcam & tabernaculum, Salomon templum ad eam Geometricam libellam abſolutè extruxerint, ad quam Deus vtrunq; Mundum fabricauit: Adeò vt iis, qui in eo genere præſtare ſtudent, admirãdi atq; imitandi locum reliquerint. Huic ſubiacet Muſica: cum huius vnius ope anima harmonicis primùm rationibus concinnata, ac noſtra poſteà incuria deprauata, in veterem dignitatem, & concentum reſtituatur: ipſiq; Deo (quod maximè oportebat) conſona efficiatur. Quod quidem cantor ille illuſtris Dauid nobis cognoſcendum cumulatiſſimè reliquit: huius Muſicæ vi Deum ſibi ſuo ſcelere infenſum mulcere ſæpè ſolitus. Huius pedibus ambulat vera atq; diuina Aſtrologia:

cum nemo ignoret Ioſeph, Eliam, alioſq; pleroſq; huiuſce claſſis viros non quidem ab aſtris tantùm, ſed ab intelligentiis, ſyderibus illis præſidentibus, ideſt ab ipſo Deo edoctos, affluentiam, egeſtatem, aſtus ac pluuias multò antè prævidiſſe ac prænunciaſſe. Huic innititur ea, quæ naturalis Philoſophia appellatur: cum in hac de ipſius naturæ primordiis ac progreſſu accuratiſſimè (ſi vſq̃ alibi) perquiratur, tractetur'q;: vt vel primis veſtigiis Moſaici operis inſiſtentibus eſt videre: vbi celebrior, elegantior'q; Philoſophia rectè intuentibus reperietur, quàm à quoq̃ clariorum Philoſophorum tradatur. Huic ſubditur Medicina: cum huius auſpiciis non modò febri, paralyſi, hydropiſi, apoplexia aut comitiali morbo laborantes, non modò cæcos claudoſ'q; priſtinæ ſanitati redditos, ſed mortuos iam & conclamatos in vitam reuocatos ſæpius compertum habeatur, Nam quid de morali Philoſophia dicam? Quæ quidem per ſe nihil eſt: aut quicquid eſt, ab hac vna mutuatur: quæ docet quomodò omnis virtus formetur: vt ſit viuens & efficax. Quid de legali peritia? Cum omnes omnium gentium Legiſlatores eò præclarius ſecum agi putauerint, quò propius accedere ad Moſaica inſtituta ſeſe cognouerint. Quid de Rhetoricæ demum inſtitutis? Cum ſermo Dei hac, quã propoſui, doctrina comparatus ardens ac penetrabilior omni gladio ſit: conſtet'q; Apoſtolos illos nouos, alioqui homines parum mundana gratia, parum opibus valentes, longos maris, terrarum'q; tractus dicendo in ſuam ſententiam vel facilè traxiſſe: nec homines modò, leones'q; atq; dracones parere coactos, ſed Solem ipſum: vt Orphei laus iam longo vſu præſcripta longiori interuallo vincatur. Cum igitur hæc doctrina omnibus omnium hominum deſyderiis facere poſſit ſatis: cum hæc ſola ad benè beate'q; viuendum, atq; ad benè beate'q; ſperandum nos traducat: Chriſtianos homines hortari non deſino, vt omnibus velis, equiſ'q; (quod aiunt) ad hanc vnam capeſcendam cõnitantur: in hoc puluere deſudent: huic laudi ſeſe emancipare contendant. Quoq; huius noſtri laboris ſtudioſis ſupellex paratior ſit atq; explicatior: curaui, vt quo ſunt ordine tradita cuncta proſequamur. Agitur itaq; primùm quingentis problematibus de hiſtoriis fabricæ tum mundanæ tum humanæ: totidem de hiſtoria legis latæ: totidem de Prophetarum vaticiniis: totidem de Euangelicis myſteriis: totidem de penitioribus arcanis Iob, Salomonis, Triſmegiſti, Zoroaſtris, Orphei, Pythagoræ ac Platonis, ab eadem (vt opinor) officina prodeuntibus. Cumq; mihi tanq̃ racemationes mixtim vndiq; conquiſitæ rerum ſcitu dignarum ſupereſſent: vt ex reliquiis quoq; cogitationum mearum feſtum Domino fieret, totidem demum problematibus de ipſis agendum duxi. In quibus quidem omnibus nolim perſpicaciores homines admirari, ſi qua interdum (quãuis rarò) repetita eſſe videantur: cum illa eadem (vt deprahendi facilè po-

terit) ſint aliis clauibus, aliis rationibus reſerata. In ſeptuaginta enim duas facies ſacræ ſcripturæ ſenſa variari poſſe Zohar, inſignis atq; celeberrimus author nos edocet. Nolim præterea arrogantiæ mihi tribui: ſi à quibuſdam Doctorum noſtrorum opinionibus conteſtatis iam antè & inoletis interdum receſſero, ſecutus quod mihi probatius erit: cum à ſcopo Chriſtianæ veritatis (quoad per me fieri poteſt) ne latum quidem vnguem aberrare ſit animus. Nolim demum me incuria notari: ſi nulla controuerſia propoſita, more parum problematico (vt inſtitueram) aliqua interdum declarantur: ſiqua à ſententiis aliquando ſummatim, aliquando verò ad verbum citari videntur: cum ad hæc modò opportunitate, modò neceſſitate rei vel inuitus adducar. Sumite igitur faciles, æquiq;, quoſcunq; noſtrarum non pœnitet vigiliarum: atq; ita ſumite, vt ſiquid in eis probè elaboratū, ſi quid cōcinnè dictum offenderitis, Deo Opt. Max.
Iaco. 1. à quo omne bonum eſt, ſi quid vulgare atq; inſulſum, meæ; virium tenuitati accœptum referatis. Valete.

Franciſci Cuſani Mediolanenſis
Minoritani Carmen.

Quæ Vates cecinere pii, quæ legiſer Heros
Plena arcana Deo, at variis obducta tenebris,
Hauſit ab altiloquo ſupremi numinis ore,
Dilucent nunc luce tua, lux alma Georgi.
Ille igitur, qui cuncta atris inuoluerat antè
Nubibus in ſcriptis Vatum: quibus inſita paſſim
Nos fugere diu flammarum ſemina cæcos,
Penniger accenſos efflauit ſpiritus igneis
In mentis diuina tuæ Pater optime templa,
Oceani aſſuetæ ſummi potare fluenta.

B2 9

TOMVS PRIMVS DE HISTORIIS SACRAMENTALIBVS.

SECTIO PRIMA, DE MVNDI FABRICA.

Primum
CVR ARCANA Proponi ſolent à Sapiẽtibus, obſcuris & obuolutis ſermonibus? An, qà diuina, naturaliaq; recondita, omnigena ſapientia plena, non percipiuntur niſi à Sapientibus? Nã vulgariũ animarũ oculi (vt Meliſſus ait) diuinitatis radios ſufferre nequeũt.
Mel. apud Pla. 1 Sop. Mercu. ad Aſclepiũ. Matth. 7.
An, quià (vt Triſmegiſto placet) religioſiſſimus ſermo, & diuinitate plenus, multorꝝ publico & aperto interuẽtu violatur? Hinc ſummus Doctor monet non eſſe exponendas porcis margaritas, nec ſancta canibus danda. Sic .n. proponenda ſunt ſacra myſteria: vt indigni
Luce. 8.
audientes non audiant, & intelligentes nõ intelligant: vt ipſe alibi innuit. An, vt ea, de qbus non licet homini loqui, per ea, quæ viſibilia facta ſunt, ſaltem innuantur: & aliquatenus percipiantur ab iis, qui per veram analogiam nouerint à viſibilibus ad inuiſibilia conſcendere?

2 Cur Mundus prius tpe, aut æuiternitate non fuit creatus? An quià antè motũ nõ erat tẽpus in quo Mundus ꝓduceretur: Cum tempus ſit menſura motus, & à motu cœlorꝝ cauſetur? Vnde inepta ſciſcitatio. Nec erat æuiternitas, duratio videlicet aliqua ſucceſſiua: quià non erat creatura, cui ipſa mẽſura cõpeteret. Nec ꝓblema debet eſſe de nũc imaginato (vt aiunt) quià ridiculum & vanum eſt quærere, cur Deus non fabricauerit Mundum, in eo tunc, aut inſtanti, quod tu nunc imaginaris. An cũ nihil
Anti. The.
ſciri poſſit (vt eſt cõſtãtiſſima doctrina antiquorꝝ Theologorꝝ) corꝝ, quæ fuerunt antè Mundi fabricã: hinc quæſitũ nulla eſt reſponſione dignum? Niſi quærens is fuerit, cui datũ ſit noſſe myſteria regni Dei. At is edoctꝰ illuſtratione diuina, humana eruditione nõ indiget.

3 Cur Abrahã dixit, ꝙ Deus in trigintaduabus ſemitis ſapientiæ Mundum
Abrahã in lib. de formatione.
creauit? An de trigintaduabꝰ illis ſemitis intelligit, quas enumerat in lib. de formatione: quem Hebræi Sepher Iezirà appellant? An de menſuris illis denariis cũ ſignificatis ꝑ vigintiduas literas Alphabeti ĩtelligit? Harꝝ enim literarꝝ tres antiq Theo. dicũt ſignificare tria elemẽta, Terrã, Aquã
Ant. The.
& Ignẽ: ex qbꝰ oĩa cõponũtur & cõglutinãtur ꝑ Aerẽ: quẽ nõ elementũ, Sed glutinum elemẽtorꝝ eſſe opinãtur. Per ſeptẽ aũt, Planetarꝝ maſſam: & ꝑ duodecim, ſigna Zodiaci denotari aſſerunt: ex qbꝰ oĩa cõponuntur. Sicut cũ illis literis oĩa compoſita enunciãtur. Et ad has ſemitas demonſtrandas, in deſcriptione fabricæ bis triciesq; nomen Elohim repetitur.

4 Materia cœli & terræ eſt nè eadem? Nõnè de hoc iãdiù diſceptarunt Phyſici: & tñ adhuc litem ſub iudice reliquerunt? An igitur veritatẽ hanc expectabimus ab iis, qui ſemp inter ſe diſſentiũt? An à Moſe eã hauriemus: qui edoctus eſt ab eo, qui vtrũq; fecit? Vnde non ignarus nec ambiguus

ſed eruditiſſimus Philoſophus eſt: à quo ꝑſpicuè diſcere poſſumus aliã,
& aliã eſſe materiam cœli & terræ ex modo loquendi, quo vtitur, dicens.
In principio creauit Deus cœlũ & terrã.i.materiã cœli & materiam terræ. Gen.1.
Nã de vtriuſq; materia ibi eſt ſermo cum quià de forma cœli in ſecundo,
& de forma terræ in tertio die ptractat: tũ q̃ apertiſſimè innuit ſe locutũ
fuiſſe de materia terræ ex iis, quæ ſequuntur. videlicet. Terra autem erat
תהו ובהו tohu vabohu. Pro quo vulgata æditio habet. Inanis: & vacua.
Sed propria interpretatio habet. Terra erat chaos, & in quo ipſum.ſ.pro
ducendũ inerat: in potentia videlicet.

5 Quomodò & à quo ſpũs Dñi ferebatᷣ ſup aquas? Si ferebatᷣ. hæremus in veri-
tate literæ, bonũ vtiq; eſſet q̃ſitum. Sed cum מרחפת merachephet habea-
mus (quod propriè, volitãdo confouebat, ſignificat) ceſſat quæſtio. Sed
cur volitabat ſup aquas? Nõnè quià principium generationis eſt calidum
& humidũ & ex calido & humido generata cõſeruantur? Semẽ.n.omniũ
animaliũ aqueũ eſt, calore quodã animantis ſpũs cõfotũ. Plantæ quoq;,
quãuis earꝝ ſemen videatur terreũ, tamen nõ producunt, niſi humiditate
& caliditate ſuffultæ. Nã altero illorꝝ deficiente planta minimè pullulat.
Vt igitur inueretur, quale ſit geniture rerꝝ principiũ, dictũ eſt, q̃ ſpiritus
Elohim igneus (vt nomẽ illud Elohim indicat peritis in priſca Theolo-
gia) cõfouebat calore ſuo aquas, quæ verbũ Dei & ſapientia ſunt: vt plæ-
riſq; in locis, & potiſſimè in Eccleſiaſtico habemus: vbi dicitur. Et aqua ſa- Eccl.15.
pientiæ ſalutaris potabit illũ. Quæ duo adeò ſunt coniuncta in omni fa-
brica, vt neutrũ illorꝝ ſeparetur: Sed ſemper alterum altero adiunctum
coagat. Hinc Pſalmographus canit. Verbo Dñi cœli firmati ſunt: & ſpi- Pſal.32.
ritu oris eius oĩs virtus eorꝝ. Propterea quoq; de regeneratione dcm̃ eſt.
Niſi quis renatus fuerit ex aqua (quæ videlicet filius eſt: cuius hæc elemẽ- Io.3.
taris eſt ſignũ ſacramẽtale) & Spiritu ſancto, nõ põt introire in regnũ Dei.
Et de ꝑfectu ſpũali dicit filius Dei, q̃ eſt vera aqua. Si quis biberit ex aqua, Ibidẽ.4.
quã ego dabo, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitã æternã. Et ad tollendã
ambiguitatẽ interpretãdi, ait Euãgeliſta. Hoc aũt dixit de Spiritu ſancto, Ibidẽ.7.
quẽ accepturi erant credentes. Qui ſpiritus ex aqua ſapiẽtiæ.i.ex cogni-
tione, quam habemus de Deo, generatur in nobis. Et quãuis originaliter
aqueus in ſe ſit, tamẽ formaliter (vt aiunt) igneus eſt.

6 Cur dixit Deus. Sit lux? An de luce aduentitia intelligitur: vt aliqui opinã- Gen.1.
tur de nubecula quadam, quouſq; Sol produceretur? An de luce illa, de
qua Iohãnes ait. Quod factũ eſt, in ipſo vita erat: & vita erat lux. Per vitã Io.1.
enim illã Sapientes cõmuni ſententia interpretãtur eſſe ideale & viuum.
quod omnia habent in verbo. Iuxtà dictũ Arati ab Apoſtolo cõmẽdatũ. Acto.17.
In ipſo viuimus, mouemur & ſumus. Et ab hac luce vnũquodq; habet: vt
ſit, viuat, informetur & appareat: vt de ipſa loquendo exponit Plato. An Pla. in Ti-
de formis particularibus eſt ſermo: quas extractas à ratione ideali iubet mæo.
Deus ineſſe rebus? Quæ quidẽ formæ cum bonæ ſint, & perficientes ma-

teriam,ideò dictum eſt.Et vidit Deus,ꝙ bonũ.Et cum expulerint tene‑bras,quæ erant ſuper faciem abyſſi.i.materiæ informis,dictæ ſunt lux.

7 Quomodò & cur diuiſa eſt lux à tenebris?An hoc intelligitur de nocte & *Gen.1.* die cõmuni:vt videtur innuere cõtextus?An de forma & materia eſt ſer‑mo:quæ quãuis vnũ cõpoſitũ efficiant,tamẽ inter ſe diſtinctæ ſunt,vt di‑*Phyſ.1.* cantur duo principia à Naturalibus?An de diſtinctione Angelorꝫ lucis ab Angelis tenebrarꝫ loquitur Moſes:vt nõnulli opinantur?Sed cũ ad‑huc de eorꝫ productione nihil habeatur,quomodò de ipſorum diuiſione *Sec.Theo.* agitur?An igitur (vt ſecretiores Theologi docẽt) de ſeparatione ſpeculi lucentis à ſpeculo nõ lucente intelligitur:quorꝫ primo reſpondet Sol,q̃ præeſt diei:alteri verò Luna,noctis dominatrix?Hinc ipſis diſtinctis fie‑bant duo ſacrificia:matutinũ videlicet luci & diei:veſpertinũ autẽ parti illi obſcuriori.De quibus ſuo loco diſſeremus.

8 Quomodò dicitur dies cõfectus ex veſpere & mane?An Deus interminatæ *Gen.1.* virtutis,opifex penitus abſolutus a tẽpore indiget tpe in operãdo?Nõnẽ *Eccli.18.* Sapiens ait. Qui manet in æternum,creauit omnia ſimul? An igitur illa *Aug.ſuper Gen.* dierꝫ cõpoſitio & enumeratio refertur (vt Aug.placet ad pfectã cognitio nem Angelorꝫ:quæ integratur ex viſione matutina (in uerbo videlicet) & veſpertina.i.in genere proprio?Sed,cũ Angeli (vt dictũ eſt) nõ habeã tur adhuc producti,arbitraria videtur hæc interpretatio?Niſi ſequi volue rimus aliquos,dicentes quatuor fuiſſe primò producta,cœlũ,terrã,tp̃s,& naturã angelicã.Quod aliis reliquerunt probandũ.An igitur ex materia tenebroſa,hinc veſpere dicta,& ex forma lucida, hinc mane dicta, factũ fuiſſe cõpoſitũ intelligitur?Præmittitur.n.veſpertina & obſcura materia, in quã forma eſt introducenda?An (vt altius conſcẽdamus) ex obſcura materia & ideali ratione,quæ vita & lux dicitur,vnũquodq; cõpoſitũ fieri deſignatur?In quo lucis fonte cũ omnia ſuſtententur:& ab eo habeant,vt *Pla.i Par.* ſint:ideò diuinitus dixit Parmenides omnia eſſe vnũ.Hinc ipſum Plato *Phyſ.1.* ritẽ celebrat:falſò autẽ impugnat Ariſtoteles.

9 Cur eo ordine deſcribit Moſes dies illos cõſtitui ex veſpere & mane? An, vt enarrentur dies fabricæ ſm naturalẽ diſtinctionẽ dierꝫ? Sed cur præ‑mittit veſper, & poſteà mane ſubinfert?An igitur (vt ſuprà tactũ eſt) vt ex veſpere rerꝫ creatarꝫ,& ex fonte illius lucis & vitæ declarentur res cõſti‑tutæ,& in ſuã perfectionẽ redactæ?Nã res,pręſuppoſito ſubiecto, ſuſcipit eſſe & pfectionẽ p formã:quæ à datore formarꝫ & vitæ fonte emanat:per quam & illuc,vnde venit,vnũquodq; pro captu ſuo reducitur. Quod pri uet ad bonitatẽ.Et ideò dicitur.Et vidit Deus,ꝙ bonũ. Ex pꝛiacto igitur ſubiecto,quod tenebroſum eſt,& de natura mali:& ex forma ſubſequẽtẽ, quæ lucida eſt,& bona,fit dies integer.i.cõpoſitum.

10 Si cœlum,& terra facta ſunt primo die:cur de fabrica cœlorum in ſecũdo die *Gen.1.* ſubditur?Nonnẽ (vt diximus) producta fuit in principio materia cœli, iactũq; rerꝫ fundamentũ:in ſecundo verò die data eſt forma cœlis? Qui

quidē cœli extenſi fuerunt in figurā ſphæricā: Sicut innuit verbum illud רקיע haraciah. Quod non propriè firmamentum ſignificat (vt habet vulgata æditio) Sed expanſum, extenſum, & ampliatū quoddam: veluti fruſtum auri vel argenti, malleo diligenter percuſſum. Vnde facilè poſſumus intelligere totum globū & maſſam cœlorꝝ fuiſſe circūductam cū diſtinctione vniuſcuiuſq; orbis, ſuo loco cōcluſi, ornandi poſteà ſyderibus. De quibus in quarto die pertractatur.

11 Cum in primo die creata fuerit terra, cur de ipſa in tertio die tractatur? Nōnè (vt dictū eſt) creata fuit primò materia terræ, in chaos quoddā cōfuſū & aqua permixtū: in tertio aūt die vel ordine, cōgregatis aquis ad locum vnū, data eſt terræ forma? Quæ quidē terra, ab aqua penitus ſeparata, arida dicitur: frigidę videlicet, ſiccæq; naturę: vt omnes Naturales cōueniūt. Vnde & infœcunda, niſi irrigetur aqua, & calore debito foueatur. Gen.1.

12 Cur maſſa illa, vel globus cœlorꝝ locatus fuit inter aquas ſupramundanas & inferiores? Nōnè aquæ ſupramundanæ ſunt rerꝝ producendarꝝ fons & origo: vt ſuprà tactū eſt, & latius infrà dicetur? Hinc, ne huiuſmodi aquæ quæ ſunt in fonte, infinitæ & interminatæ bonitatis, inferiora plus æquo irrigarent, interpoſitū fuit obſtaculū: in quo librarētur oīa inferius diffundenda, tàm in naturali, q̄ in gratuito influxu. Per ſigna.n. & Planetas libratur, quicqd inferius diſtribuitur: vt vnūquodq; accipiat, quātū decet. Per intelligentias verò cœlis præſidentes, aut p alios miniſtros ſūmi Moderatoris: trutinantē oīa gratuita, mortalibus, ſcd̄m eorꝝ naturalē diſpoſitionē, cōdonanda: Sicut à ſūmo Doctore edocemur, q ait. Vni dedit qnq; talenta, donorꝝ.ſ. gratuitorꝝ: alii verò duo, alii aūt vnū, vnicuiq; ſecūdum propriā virtutem, naturalium donorꝝ videlicet. Ibidē. Math.15.

13 Quid innuit illud mare æneum, quod Salomon in tēplo locauit? Nōnè fecit Salomō vas illud, ad inſtar cōchæ maris, vt in ipſo (magno myſterio) colligeret aquas, ſignificantes aquas ſapientiæ, ſalutaris, quas nobis obtulit ipſe fons ſapientiæ, dicens. Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat? Quod myſterium innuit menſura vaſis illius, quæ dicitur hebraicè בת bat: quod eſt ſigillum ſupremæ ſapientiæ, quæ eſt vera aqua ſupramundana: vt ſecretiores Theo. docent. Nec vacat à myſterio, quod dicitur decaptu illius vaſis, duorꝝ videlicet milliū בת bat. Sicut.n. bat ſapientiæ illi cōpetit: Sic & binarius & millenarius. Nam numerus binarius pertinet ad ſecundā perſonā ſanctiſſimę Trinitatis. Millenarius verò (q eſt cubus denarii, numeri cōſummati) Dei proprius eſt. Vt ſapiens phibet in fine ſui celeberrimi Cantici, dicens (vt in veritate hebraica habetur) Mille tibi Selomo, qui videlicet es pax tibi ipſi. Pro quo cōmunis traductio habet. Mille tui pacifici. Quæ mēſura, ſi ad libras reducatur, cōtinet 2376000.ſ. duo millia milliū, tercētū, & ſeptuagintaſex millia librarꝝ, ſcd̄m cōem vſū. Nā (vt Hieronymus phibet) Bat cōtinet tres modios. Modius aūt trecētas & nonagintaſex libras. In q̄ cōputo poſtremò ſupputato cōputantur Ter.Re.7. Io.7. Sec.Theo. Cant.vlti. Hierony.ſu. p Ezec.45.

nullenarii

millenarii millenarioꝝ, millenarii, centenarii, denarii, & numeri: quibus
oia diſtributa ſunt, & numerant? & in eo, q̄ ſunt in aqua vel mari Mil le
narii, repiunt cōducta per ipſum Millenariū, aquæ videlicet ſupramū di-
næ & ſapientiæ: in qua ſuſtentantur. Vnde per illud mare, Salomon in-
nuere voluit (magno ſacramēto) omnigenā productionem factam per
aquam ſupramundanā, per illud mare repreſentatam.
14 Cur ſcriptū eſt, q̄ in fabrica Templi, typū Mundi gerentis, non fuit auditus
Ter. Re. 6 malleus, nec ſecuris, nec ullum genus ferramēti? Nōne, q̄a vtrūq; Tēplū,
mūdanū videlicet & artificiale, fabricatū eſt cū pietate, ſecluſ. oi ſeueritate
Gen. 1. ferrea? Sed nōne Elohim, nomē ſeueritatis, inducitur Opifex? Non quippe
ad ſeueritatē iuſtitiæ, ſed ad diligētiſſimā graduū rerū diſtributionē intro-
ducit. Siqd aūt aſpiratis ſentit hō, illā per pctm ſibi cōparauit. Hinc primo
Gen. 3. trāſgreſſori dictū eſt. Maledicta terra in tranſgreſſione tua (ut hēt ueritas
hebraica) q̄ ſpinas & tribulos germiabit tibi: in laboreq; comedes ex ea.
15 Cur dictū eſt de ligno fructifero. Cuius ſemen ſit in eo? Nōne cōueniēs fuit,
Ibidem. 1. vt à principio ſūmus Opifex locaret uirtutē ſeminariā in ſemine: cum ſine
Aug. 1. de ea germinare nequiret? Nā (ut Sapientes rectè decernūt) nihil gignit ſe-
Tri. & 2. ipſum, vt ſit. Nec attribuatur id naturæ. Cum opus naturæ (vt ritè ſentit
de Aia. Auerrois) ſit opus intelligētiæ nō errātis: Dei videlicet iubētis, aut intel
Auer. 12. ligentiæ pſidentis: per quā veluti per miniſtrū, vel cām ſecundariā influit
Metaph. ille, qui (ut Apoſtolus ait) operatur omnia in omnibus. Qui à principio
Priæ Cor. 12. cum ordinem rebus indidit, quem ipſæ inutariabiliter proſequuntur.
16 Cur luminaria magna dicuntur facta fuiſſe quarto die ſimul cū Stellis? Nō-
Gen. 1. nē, ut ſeruaretur debitus ordo rerum. Nā primò deſcribit̄ pducta oīum
rerū materia. Secūdò, cœloꝝ diſpō, qui terrā circūeunt, & maſculea quā
dam uirtute agūt in eam. Tertiò terra ipſa, ueluti matrix ſuſcipiēs cœloꝝ
influxum aut ſemen. Quartò luminaria & ſydera, per quoꝝ radios cœli
terram attingunt: quià corporeum non opatur, niſi per contactū. Poſteà
ſubinfertur pductio animaliū & aliarum rerum: quæ ab huiuſmodi natu
Phy. 2. tex. rali coniugio producuntur. Hinc non ſine cauſa de animantium principe
26. à Naturalibus dicitur. Sol & homo generant hominem.
17 Cur luminaria dicuntur facta in ſigna, tempora, dies & annos? Nōne clarū
Gen. 1. eſt, q̄ reuolutio Solis à primo mobili deducta, diem claudit: ppria autē
reuolutio, facta contrario curſu, annum? Aſpectus quoq; luminariū nōnè
potiſſima ſunt ſigna futuri euentus, ſerenati aut alterati Aeris? Ad quod
licet Planetarum cæteroꝝ aſpectus concurrant, id tamen (ut diximus)
attribuitur præcipuè luminaribus: & potiſſimè Lunæ, quæ peculiariter fa
Pſal. 103. cta dicitur eſſe in tempora: ſolennitates videlicet mobiles: vt vocabulum
מועדים mohadim indicat. In plenilunio enim feſta mobilia (Deo, nō ſine
magno myſterio, iubente) celebrabantur.
18 Quid ſunt ſtellæ? An ſunt (ut Naturales dicūt) denſiores partes orbiū ſuo-
2. de cælo. rum, ſeu firmamenti? An ſunt rariores portiones, per quas lux illa ſuper-

cœleſtis irradiat? An ſunt inſtrumenta, per quæ Angeli lucis & Dei mi-
niſtri operantur? Quorũ nomina ſunt nota eorũ Principi: vt de illis (ſecũ
dum quorumdam Sapientum opinionem) Propheta canit. Qui nume- *Pſal. 146.*
rat multitudinem Stellarũ: & omnibus eis nomina vocat. Nec enim ope
ratio eſt à corpore: ſed à forma eius viuente. Vnde nõ à corporibus cœ
leſtibus, ſed ab intelligẽtiis ipſis pſidẽtib⁹ eſt influxus vitalis in inferiora.

19 Cur elementa diſtributa ſunt numero quaternario? An, quià ſolido & radi
cali numero diſtribui debebant elementa, vt ſolida eſſent totius mũda-
ni ædificii fundamenta? Eſt.n. quaternarius radix denarii, numeri cõſũ-
mati. Hinc & ipſo quaternario numero benè colliganẽ qualitates primę:
vt Timæus locrus, & Plato docent. An, quià is quaternarius ſimul cum *Timæus de Mund.*
elementis habet eſſe à fonte illo: qui diuidebaẽ in quatuor capita, ad irri- *Pla. in Ti-*
gandum primò hortum voluptatis, poſteà vniuerſum orbem inferio- *mæo.*
rem? Sicut & moles rerum agendarum diuiſa eſt in quatuor elementa. *Gen. 2.*
De quibus alibi diffuſius dictum eſt.

20 Elementa vnde habent vim ſuam? Nõnè ab illo primo fonte, à quo nõ mo
dò flumina aquea, ſed etiã ipſa quatuor elemẽta fluunt? Hinc huiuſmodi
fons à Pſalmographo diciẽ terra viuentiũ: aqua ſapientiæ ſalutaris à Sa *Pſal. 26.*
piente: ignis à Moſe, & Aer à Zohar. À quo quidẽ fonte venit lux illa, *Eccl. 15.*
quæ oẽs illuminat. Quæ oia, niſi eſſent in illo fonte, ab illo nequaq̃ ema- *Deut. 4.*
narent: Iuxtà dogma peripateticũ. Nemo dat, qđ nõ habet. Immò iuxtà *Zohar.*
Dei ſententiã, dicẽtis. Ego, qui cæteris generationẽ tribuo, ſterilis ero? *Elencho. 2.* *Iſa. vltimo.*

21 Vndè habet vnaquæq; res phyſica principiũ ſuæ operationis? Nõnè à natu
ra: dicent Phyſici? Sed vñ eſt hæc natura? An eſt ab eodẽ, qui dedit & eẽ?
Nam vnũ tantũmodò eſt habẽs eſſe à ſemetipſo: vt Theologi indiſſolu- *Theo. in pri*
bilibus rõnibus, pbant: cætera aũt oia hñt eſſe cõicatum & participatũ. *ma. d. Pri.*
Quod probant ẽt ii, qui philoſophanẽ & theologizanẽ p numeros, dicẽ
tes, q̧ ſicut vnitas à nullo numero depẽdet, ſed eſt à ſeipſa: alii aũt nũeri
oẽs ab vnitate proficiſcunẽ. Sic & Deus (cui nõ modò Proculus, ſed oẽs *Proclus 3.*
rectè theologizantes p numeros, vnitatẽ tribuunt) eſt à ſeipſo, à nulloq; *Theore.*
genitus, ſed oia imediatè vel mediatè, pducens, cõicansq; ſe oibus pro
ductis. Et ſicut vnitas oibus numeris ſeſe pſtat, & in eos ingrediẽ, dans
numeris, vt ſint, & tales ſint (quià ſi ingrediẽ bis, facit binariũ: ſi ter terna
rium: & ſic de ſingulis) Pari modo Deus, in omnia ingrediens, dat eſſe: &
huiuſmodi eſſe: & inde vim operandi.

22 Vnde aialia, & reliqua oia habent, pprietatẽ ſuam, & vim opandi? Nonnè
ab eo ſũmo Moderatore, qui opatur oia in oibus: vt nup dictũ eſt? Sed *Pri. cor. 12*
pro maiori notitia ad magis pticularia deſcendentes, dicimus, q̧ quãuis
oia ſint à Deo vnico: tñ variæ ſunt rerum, pprietates, iuxtà uarietatẽ me-
diorũ diaphanorũ, per quæ trãſeunt: vt Pythagoræis placet, à ſecretiori- *Pythago.*
bus Theologis edoctis: qui aſſerunt vnũquodq;, pcedens à primo fon- *Sec. Theo.*
te, inducere, pprietatẽ riuulorũ, p quos tranſit. Sicut Aſtronomi dicũt de *Aſtrono.*

Planetis & Stellis, ꝙ videlicet vnũquodq; induit ꝓprietatẽ ſyderis ꝓdominantis. Sed verum eſt hoc de ꝓprietate corporea, & illud de ꝓprietate aiali. Quæ oia (vt ipſi Theologi dicunt) innuũtur per literas, ingredientes nomen rei nominatæ. Hinc dicũt, ꝙ Adam ſciuit imponere nomina rebus, componens vnũquodq; nomen per lr̃as, denotantes eos in-

Abraham fluxus: qui rei noïatæ deſeruiunt. Quod apertè innuit Abraham, in lib. de formatione: vt ſuprà tactum eſt.

23 Quot animalium genera in Scriptura enumerantur? Nonnè quinq;, præter

Gen.1. hominem: qui & ſexto die creatus eſt: cũ cætera animalia quinto die creata fuerint? Hæc autẽ ſunt, Aues, Piſces, Reptilia, Cicures .i. genus animalium domeſticoꝝ, & Feræ: quas ſemper diſtinctas & ſeiunctas à Cicuribus Scriptura enumerat.

24 Quæ ſunt cete grãdia, quæ ſeorſum & celebriori cura creata dicuntur? An

Gen.1. ſunt Piſces, vel Dracones vt vocabulum התנינים hataninim indicat? Nã

Pſal.148. in Pſalmo, vbi veritas hebraica habet תנינים, taninim, cõis ęditio hẽt Dra-

Sec.Theo. cones. An (vt altius conſcendamus) ſunt duo vitæ fontes, maſculus & fœmina: qui à ſecretiorib⁹ Thelogis Leuiatan vocantẽ? Non quidẽ Dia-

Pſal.103. boli: vt aliqui ſcioli malè interpretantur illud Prophetæ. Leuiatan iſte, quem formaſti. Pro quo vulgata traductio habet. Draco iſte: vt ſuo loco diſſeremus. Ex quibus duobus fontib⁹, maſculino & fœminino, omnia generãtur in Mundo. Et hi fontes alio vocabulo maria dicũtur, & aquæ ſupramandanæ, à quibus (vt nuper dictum eſt) omnia producuntur. An per hos Dracones, vel Cete grandia intelliguntur Præſides omniũ populoꝝ: vt alii aſſerũt? An per hataninim intelliguntur Angeli oẽs, de quoꝝ genitura fit occulta narratio? Sicut & ipſi ſunt nobis occulti,

25 Vbi productus fuit homo? An forſitan in hoc feculento Mundo? Sed cur

Gen.2. poſt ipſius creationẽ, ſubinfertur. Et homo nõ erat, qui coleret terrã? Et

Pla.l.7.de Rep.& in Phedo. iterum. Formauit Deus hominem puluerem de terra? An igitur in cœlo creatus eſt à principio: ſicut & cætera oia: vt Plato doctiſſimè & ſapien-

Io.1. ter docet? Quod & Iohãnes innuere videt, dũ ait. Q̃d factũ eſt .ſ. in terrã: in ipſo vita erat .i. vitale eſſe habebat in verbo, & in fonte vitæ: in quo viui-

Act.17. mus, mouemur, & ſumus: Sicut ſuprà dictũ eſt. Fontes verò aut riuulos

Ezec.1. vitaꝝ ab eodem fonte ꝓcedẽtes videns Ezechiel per Principes eorum deſcripſit, dicẽs. Facies hoïs .i. aialiũ rationabiliũ. Facies bouis .i. principis Cicuꝝ. Facies Leonis .i. ducis Feraꝝ: & facies Aqlæ .i. Reginæ Auium. Et, vt indicaret omnia hæc ab vno fonte ꝓcedere, ait. Quatuor facies vni, & quatuor pẽnæ vni. Et iterum. Iunctæq; erant pennæ coꝝ alterius ad alterum. Et rurſum. Vna ſimilitudo ipſorum quatuor.

26 Cur ſcriptũ eſt Formauit Deus hoïem puluerẽ de terra? An fortè, qui tan-

Gen.2.f. ta celebritate fecerat & creauerat hominẽ ad imaginem ſuam, quaſi eum pœniteret tantæ maieſtatis hoi collatæ, voluit ipſum formare (vt aiunt) de limo terræ? Nõ quippè. Sed omnia magno myſterio exarata ſunt.

Quatuor enim vocabula in creatione hominis mysticè introducta fuerunt. Primum faciamus: quod eſt vocabulum cõmune ad tria ſequentia. Vnde ad particularia deueniẽdo dicitur ſecũdo loco. Cum imagine Dei maſculũ & fœminã creauit eos: cum nulla materia ꝑexiſteret, ex qua produci poſſet homo. Tertiò dicit. Formauit Deus hoiem puluerem de terra.i. induit eum veſtem terreã, corpus videlicet hoc terrenũ. Quartò ſcriptum eſt. Et inſufflauit in nares eius ſpiraculũ vitæ: illam videlicet lucẽ, quæ (teſte Iohãne) omnes illuminat. Et hæc à Triſmegiſto dicit mens: ſapiẽtia à Pythagora: portio ſupior ab Auguſtino: ab Hebrais uerò neſſamà. Primò igitur Deus decreuit hominẽ facere: poſtea creauit in cœlo: tertiò formauit corpus eius, veluti veſtẽ. Poſtremò reddidit ipſum diuinitatis participem.

Iohã. 1.
Mer. i Pymã.
Pythago.
Aug.
Hebræi.

27 Cur Deus inſpirauit in hominẽ ſpiraculũ illud: cum iam primò creatus fuerit, & poſtea terra veſtitus? Nõne à principio creatus fuit homo i uniuerſali (vt Proculus ſentire videtur) veluti moles quædam virtutis maſculinæ & fœmininæ: Vnde omnis mas & fœmina formã & vitam ſuſciperet, unuſquiſq; videlicet pro diſpõne corporis? Sicut ex eadem maſſa uitri diuerſa uaſa formantur. Et hic eſt homo in vniuerſali: de quo ſunt ſempiternæ & imutabiles ueritates. Quo forſitan ſenſu dixit Porphyrius. Participatione hominis, oẽs hoies ſunt vnus homo. Dum aũt corporea ueſte circũamictus fuit homo: particularis hõ ꝓductus fuit: in quem inſufflauit Deus neſſamà, vel lucem illam: vt nuper dictum eſt. Qua quidem luce homo (vt Plotino placet) Deum intelligit: & bonum operatur. Et hæc ſemper malum diſſuadens, ad bonũ hortatur. Qua luce priuati, dãnati nec Deum cognoſcere, nec bonum operari poſſunt.

Proc. i Timaũ.
Porphy. in vniuerſali.
Plot. de homine.

28 Quomodò ſciuit homo nomina rebus imponere? An, quia edoctus fuerat ab Angelo ſuo Raziele: qui (vt aiunt) tradiderat ei librum, oium rerũ, tàm diuinarum q̃ creatarũ, arcana cõtinentẽ? An, quia pollebat ingenio lympidiſſimo, nulla peccati vel ignorãtiæ labe ĩpedito? Et hic (ni fallor) fuit verus liber, deſcriptus à vero Raziele: qui ſecretũ Dei interꝑtat. Hoc igitur lympidiſſimo ingenio cognouit rerũ imediatas cauſas, per literas alphabeticas (vt ſuprà tetigimus) deſignatas. Vnde, iuxtà rerum ꝓprietates, ſciuit ipſarum nomina componere.

29 Cur ſcriptum eſt, ꝙ nõ inueniebat homini adiutoriũ. Cum à principio geminus.i. maſculus & fœmina creatus fuerit? An forſitan (vt Plato docet) fuerunt à principio coniũcti mas & fœmina per dorſum, poſteà ſecti: vt è regione cõiungerentur, ad prolem procreandã? Et in hoc, ſicut & in aliis, fuit edoctus ipſe Plato ab integerrimo philoſopho Moſe. Quod apertè diſcere poſſumus ex iis, quæ docet Zohar: & ex Scriptura ipſa: vbi habet, ꝙ ſecto latere, vel coſta Protoplaſti formata fuit mulier. צלע Zelah enim vtrunq; ſignificat, coſtam videlicet & latus. Hinc (vt ipſe Plato proſequitur) alter alterum, tanquã dimidium ſui, appetit. Facta uerò ſectione,

Gen. 2. 1.
Pla. i Sym.
Zohar.
Gen. 2.

mulier fuit adiutorium uiri. videlicet tanquã coràm eo. ſ. ſtans. Sicut ha-
bet veritas hebraica. Pro quo cõis æditio habet, ſimile ſibi.

30 Fuit nè mulier formata ex coſta ſolũmodò: an ex oſſe & carne? Nõnè dixit
lem. 2. Adam. Os nunc de oſſibus meis: & caro de carne mea? Vnde liquet, ꝙ
ſecto latere Deus vtrũq; ſumpſit, carnẽ videlicet & oſſa. Hinc ſcriptũ eſt. Et
lem. repleuit carnem pro ea quam aſſumpſit. carnem videlicet pelle contectã.
Ne detecta pateret multigenæ læſioni. Et quià mulier eſt caro & os viri:
lem. hinc magis vnita; & præeligibilis q̃ parentes. Sicut ſcriptum eſt. Propter
quod relinquet homo patrem & matrem: & adhærebit vxori.

31 Vbi & quomodò plantatus fuit hortus delitiarũ? An forſitan in terra: vt eſt
vulgaris opinio? Vnde & paradiſus terreſtris falſò vocari ſolet: cũ id nuſq̃
in Scriptura reperiatur. Nam quomodò conſitus dicitur hic locus à prin-
.1.1. cipio arboribus materialibus: cum iam toti terræ dictum ſit. Producat ter-
ra hærbam virentẽ, & lignum pomiferũ? Si etiam tota terra conſita & p-
parata fuerat in hoſpitiũ hois pegrinantis: ad quid locus iſte particularis?
An fortè locus iſte particularis factus fuit pro iis, qui erant in ſtatu inno-
centiæ? Sed ille cõmunis is quibus paratus erat: cum nullus adhuc pecca-
tor eſſet? Præuidit (inquient) Deus hominem caſurum. Hinc pparauit ei
lem. 3. locum illum cõem. Sed nõnè ſcriptum eſt. Maledicta terra in tranſgreſ-
ſione tua? Vnde docemur, ꝙ peccantibus data fuit terra maledicta: quæ
non maledicta parata erat iis, qui erant in ſtatu innocentiæ, Expulſo itaq;
homine, ad quid plantatio illius horti? Quis eum poſteà coluit? An forſi-
tan Henoch & Elias. Sed anteq̃ Henoch & Elias illuc irent: quis colebat
ipſum? quis comedebat fructus illos? Et quomodò duo viri poſſunt ſuf-
ferre cultum: qui vniuerſo generi humano indictus erat? Et quõ planta-
tus eſt in terra: cum in veritate hebraica habeatur, ꝙ Deus plantauit ipſm
1. in voluptate? Plantatus itaq; fuit hic hortus in terra: de qua Propheta ca-
.26. nit. Credo videre bona Domini in terra viuẽtium. Vbi enim melius po-
tuit plantari arbor vitæ: q̃ in terra viuentium?

32 Quæ arbores in horto voluptatis ſunt plantatæ? An arbores materiales, ue-
luti ficus, vites, mali & huiuſmodi? Sed nonnè Deo magna infertur iniu-
ria: ſi dicatur ipſum huiuſmodi arbores plantaſſe? Nam, cum ad arborum
materialium pductionem deueniſſet (vt diuinam maieſtatem decebat)
.1. iubendo dixit. Producat terra hærbam virẽtem, & lignum pomiferum.
An igitur plantauit ibi Deus meliores arbores, rationales videlicet: Sicut
.15. ſcriptum eſt. Omnis plantatio, quam nõ plantauit Pater meus cœleſtis,
eradicabitur? De quibus arboribus, poſt verbũ de pane factũ, dixit Pro-
.10. pheta. Saturabuntur ligna, vel arbores campi ſiuè (vt hebraica veritas
habet) Adonai: & cedri Libani, quas plantauit. Per Libanum. n. antiqui
.Tbe. Theologi ſyluam ſupramundanã intelligunt: quæ alio nomine dicitur li-
ber vitæ. Vnde idem eſt plantari in voluptate, & ſcribi in libro vitæ. Sed
nonnè de loco hoc voluptatis agens Scriptura dicit. Et germinare fecit

Deus de humo omne lignũ delectabile ad videndũ, & bonũ ad comedẽ
dum: & lignum vitæ: & ſcientiæ boni & mali? Nõne oẽs arbores ratio-
nales, plantatæ in terra viuentiũ, vbi & nutriũtur, plantatæ ſunt quoq; in
terreo corpore: vt ibi fructificent, & mereãtur, pugnando cum carne? In
quo quidem terreo corpore, plantata fuit & ipſa arbor vitæ, & ſcientiæ
boni & mali: quæ Christus eſt: Iuxtà illud. Et verbum caro factum eſt. Io. 1.
33 Quãdo plantatus fuit hic hortus? An fortè poſt creatũ hoĩem? Sed nonnè Gen. 2.
dicit Scriptura. Plãtauerat Dñs Deus padiſum in voluptate à principio?
Pro quo in hebræo habetur מקדם micliedem. Vbi Hiero. benè diſcuſſis Aquila.
Aquilæ, Symmachi, & Theodotionis interpretationibus ſubinfert. Ex Symmach.
quo manifeſtiſſimè comprobat, ꝙ, priuſq̃ cœlum & terram faceret Deus, Theodot.
paradiſum plantauerat. In quo & arbores rationales, ꝑdeſtinatos potiſſi- Hiero. ſup Gen.
mè plãtauerat. Iuxtà illud Apli. Elegit nos in ipſo (verbo videlicet æter Ephe. 1.
no: qđ eſt liber vitæ, & terra viuẽtiũ: vt dictũ eſt) antè Mũdi cõſtitutionẽ.
34 Quomodò locatus fuit homo in ipſo horto? An poſitus fuit ĩ anima & cor-
pore, vt dicunt? An mens Adæ fuit illuc introducta: vt videret arbores
ibi plantatas. i. gradus omnium creaturarũ (de quibus Apoſtolus. Alios Ibidẽ. 4.
quidem dedit fieri Apoſtolos, alios Prophetas, alios doctores & huiuſ- Pria Cor. 12.
modi) arboremq; vitæ, & arborem ſcientiæ boni & mali: quarum vtraq; Io. 14.
Chriſtus eſt, qui ait. Ego ſum vita? Idem autem eſt arbor vitæ, panis vitę,
fons vitæ, & ipſa vita, Hinc ipſe Chriſtus ait. Ego ſum panis vitæ. Ego ſũ Ibidem. 6.
vita. Chriſtus quoq; eſt arbor ſciẽtiæ boni & mali: quia in ipſo (teſte Au Augu. 14.
guſtino) ſunt æternæ regulæ, quibus cõformiter viuere debemus. Quas de Trini.
quidem regulas etiam Angeli conſulunt, tanq̃ vitæ fontem: vt ipſemet & 12. de
alibi perhibet. Cui adſtipulatur Elchana, dicens, ꝙ lex erat in verbo & Ciui. Dei
ſapientia Dei: antequàm daretur. Cuius legis tranſgreſſio eſt malum: ob- Elchana.
ſeruatio uerò bonum. Et ibi deniq; Adam vidit omnia arcana Dei. Iuxtà
id, quod Mercurius perhibet de eo, qui mentem adipiſcitur: & Sapiens, Mer. ad
de eo, qui ad veram ſapientiam deuenit. Quod proprium eſt eſſe in para Tatũ.
diſo voluptatis, dum homo eſt in via. Sap. 7.
35 Quomodò Heua formata fuit ſecũdùm carnẽ ex Adam in paradiſo: ſi ipſe
ibi erat tantùm ſecundùm mentem? Non habemus in aliquo Scripturæ
loco, ꝙ mulier formata fuerit in padiſo voluptatis: Sed hoc tantũmodò
habemus, ꝙ, poſtq̃ Adam fuit introductus in ipſum hortũ, formata fuit
mulier. Vnde innuitur, ꝙ quãuis homo ad contemplationẽ rerum diui- Gen. 2.
narum ſubleuatus ſit: nihilòminus loco, tempore, & modo incumbere
poteſt procreandæ ſoboli. Nec enim obſtat homini, mentẽ iam adepto,
loco & tempore rei vxoriæ vacare. Sicut cõtigit Patrib⁹, Abrahæ, Moſi, Abraham
& Dauidi. Quorum primus inde habuit, vt ſecreta Theologiæ & diuini Moſes
cultus patefaceret. Secundus, vnde legem ſacramẽtorũ plenã traderet: David
Tertius, vnde ſacros hymnos omnigena ſapientia refertos decantaret.
35 Cur mulier dicta fuit חוה chauah. i. viuificatrix, aut vitam præbens? Nõnè

Gen. 3. aſſignatur ratio, dum ſubinfertur. Eo q̀ eſſet cunctorũ viuẽtium mater? Sed quò fuit mater cunctorũ viuentium? An fuit mater omniũ aĩalium & plantarũ? Dicunt aliqui q̀ fuit mater oĩum hoĩum. Sed cur non dixit Moſes, oĩum generandorũ in ſpecie humana, vel quid huiuſmodi: ſed dixit, omniũ viuentium? Nec.n. Scriptura vtitur vocabulis improprijs: ſed q̃ maximè ꝓprijs. Hinc ſæpiſſimè decipiunt & decipiunt interꝑtes: cum .ſ. volunt accõmodatiſſima vocabula abducere à ꝓprijs ſignatis: & ad libitũ interꝑtari. Nã p Adã ĩtelligit Leuiatan maſculus, q eſt fons oĩs maſculinæ vitæ: p Chauah verò Leuiatan fœmina: quos זוג zugot .i. cõiuges vel iugales antiqui Theologi vocant. Nec miretur quiſpiã nõ initiatis doctrinis antiquorũ: à q̀bus hẽmus, q̀ ex fonte rõnalis vitæ ꝓgrediũtur irrõnales: vt Plotinus docet. Quò tendit (ut nõnulli uolunt) Platonicum illud à Poeta decantatum.

Ant. theo.

Plotinus

Spiritus intus alit: totamq; infuſa per artus
Virgi. l. 6. Mens agitat molem: & magno ſe corpore miſcet,
Inde hominum, pecudumq; genus: uitæq; uolantum. De quo infrà.

37 Si hortus delitiarũ eſt in terra uiuentium, quomodò inde fluũt illa quatuor
Gen. 2. enumerata flumina? An per fluuios illos, quatuor elementa intelligunt: ut alibi diffuſius exarauimus? A' quibus quidem elementis omnia irrigantur & fouentur: cum ex ipſis ab eodem fonte emanãtibus omnia cõponantur. An per fluuios illos intelliguntur riuuli uitæ, ab eodem uitæ fonte emanantes, & irrigantes quatuor Mundi partes: ex q̀bus tota hæc Machina integratur? Sed nõnè de fluminibus illis habetur manifeſta notitia? Impoſſibile quidem eſt ipſa fluere ex eodem fonte: cum habeãt ori-
Ptolemæ. Strabo. gines ſuas per cẽtena & millena milliaria diſtinctas: ut Ptolemæus, Strabo, aliiq; accuratiſſimi Coſmographi docent: & experientia comprobatur. Si igitur Scriptura non uerificatur de origine: multò minus de fluminibus. Vnde patet, quòd deſcriptio hæc, metaphorica & ſimilitudinaria penitus eſt.

38 Cur primi parentes fuerunt ſtàtim bello expoſiti, tàm turpiter ſuperandi?
Ro. 11. Nõnè hinc totum ſacràmentum humani negocii dependet: de quo inq̀t Apoſtolus. Omnia cõcluſit Deus in incredulitate & ſub peccato: ut oĩbus miſereatur? Quod ſacramentum adeò profundum eſt: ut ſtàtim ipſe Apoſtolus ſubinferat: O' altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, q̃ incompræhenſibilia ſunt iudicia eius. Vt tamen de imperſcrutabilibus uiis Dei aliquid, cum ipſius adiutorio, referemus id unum dicemus, q̀ Pater æternus (ut Filium honoraret) humanũ genus inſici permiſit labe primorum parentũ: vt ab ea liberati mortales per Redẽptorẽ, ipſi Redẽptori tenerent. Cũ maiori tñ fruge Redẽptionis, q̃ fuerit dãnũ peccati,
Ibidem. 8. Nã (teſte Aplõ) diligẽtib⁹ Deũ, & dilectis à Deo, oĩa coopant̃ ĩ bonũ.

39 Quo cultu iuſſit Deus coli hortum à Protoplaſto? An fortè ligonibus, vomeribus, falcibus, & raſtris? Sed quò terra viuentium colitur huiuſmodi

inſtrumentis? An igitur iuſſit ipſum operari ſecundū legē ei datā: vt videlicet cōtenderet deuenire ad gradum cuiuſcūq; arboris ibidem plantatæ dempta arbore ſcientiæ boni & mali? Hinc notanter dicitur. De omni ligno paradiſi comede: de ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas. Gen. 2. Nam iuſſit Deus ipſum proficere de virtute in virtutem: & cuſtodire ſtatū innocentiæ. Ideò ꝑmittitur. Et cuſtodiret illum. An de cultu illo intelligitur de quo ſcriptum eſt. Ite & vos in vineam meam? Mat. 20.

40 Cur præter primam pugnam Deus dimiſit in nos, multigenos & cōtinuos hoſtes? An, vt inde victoriam reportantes, dignius & precioſius ꝑmium conſequamur? Nam (teſte Apoſtolo) non coronabitur, niſi qui legitimè certauerit? 2. Tim. 2. An vt virtus noſtra probetur: Iuxta Gregorii dictum. Si hoſtis deſit: virtutis experimenta non proderunt? Gregor. in Moralib. An, vt appoſitis bono & malo cōprobetur libertas arbitrii noſtri: & laus detur benè eligenti? Hinc in Deuteronomio dicitur. Conſydera, ꝙ propoſuerim in conſpectu tuo vitam & bonum: & è cōtrario, mortem & malum: ut inde habeam, vnde benedicam tibi & faueam: vel vnde puniam & diſperdam: vt ibidem longo ſermone proſequitur Deus. Deut. 30.

41 Cur Diabolus in ſpecie Serpētis introducitur? An ut eius aſtutia denotetur: *Sicut ſcriptum eſt. Et Serpens erat aſtutus præ cunctis animantibus terræ?* Gen. 3. An, quià ſicut à Serpēte nihil boni ſperare poſſumus: ſed tantūmodò nociuum & letale venenū: Sic à Diabolo nihil, niſi fœditatem & exitium animæ multigenumq; malum ſuſcipere valemus? An, quià inter animalia dæmoniaca Serpens eſt ipſi Diabolo accōmodatiſſimū? Hinc facilius & frequentius in forma Serpentis apparet.

42 Cur Serpens primò mulierem aggreſſus eſt? Nonnè, vt facilius obtineret victoriā: locum debiliorē, & ipſi mágis domeſticū oppugnando? Et hoc: Siue ꝑ mulierem fœmina ipſa, ſiue animalis portio intelligatur. Nam ſicut Michael archangelus conſtitutus eſt ſuper omnes animas: Sic Diabolus vēdicat ſibi carnem & ſanguinem, partemq; animalem: quæ ſub ipſo militans pugnat contrà ſpūm. Sicut ipſe Diabolus contrà Michaelem. Vnde apud peritos eadem cenſetur pugna. Si uerò per mulierem fœmina ipſa propriè intelligatur. Ipſa quoq; eſt facilior ad conſentiendū: cum ſit debilioris uirtutis: cum quià animam ſortitur à loco mágis ipſi Diabolo peculiari, ꝗ vir: tum etiam, quià deeſt ei illa uera Dei imago, quàm Diabolus ſummoperè ueretur. Nec dicendum eſt, ꝙ eadem eſt imago ūtriuſq;: quià non ab re Paulus horum ſacramentoꝝ cōſcius, gradus imaginū diſtinguens, ait. Mulier eſt imago viri: vir verò Dei. Et alibi ꝑ alià verba. Vir caput eſt mulieris: ſicut Chriſtus caput eſt Eccleſiæ. Priæ Cor. 11. Et iterū. Omnis viri caput Chriſtus eſt: caput autē mulieris vir: caput verò Chriſti Deus. Ephe. 5. Ecce igitur, ꝙ eam differentiam ponit inter virum & mulierem: quæ eſt inter Chriſtum & cōes viros. Hinc adminiſtratio ſacroꝝ tributa eſt viro: mulieri autem nequaꝗ.

Quid

43 Quid ſuggeſſit mulieri Serpens: & qđ fuit peccatũ primoꝝ parentũ? Nõnè
Gen. 2. peccatũ ipſoꝝ fuit trangreſſio præcœpti dati, ne comederẽt de ligno ſciẽ
tiæ boni & mali? Sed, cũ ꝑcœptũ datũ fuerit tantũmodò viro (vt in textu
Ibi. patet) quõ peccauit mulier? An quià, cũ eſſent duo i carne vna, pręcœptũ
datũ vni ad aliũ extenditur? An, quià mulier dependet à viro: ſicuti à ca-
pite: vt nuꝑ dictum eſt? Sed quid ſuggeſſit Diabolus mulieri ꝑ eſum illiũ?
An ſuggeſſit, vt hortaretur virũ, ꝙ comederet de ligno illo. i. faceret ſibi
ꝓpriũ gradũ illius arboris: q̃ Chriſto tantũmõ cõpetebat? Nã ſæpiſſimè
mulieres auidiores ſunt gloriæ viroꝝ: q̃ ipſi viri. Hinc peccatũ primoꝝ
parẽtũ nõ tm̃ fuit tranſgreſſio ꝑcœpti, ſed ſupbia: qà appetierũt gradũ ſibi
minimè cõuenientem. An ſuggeſſit, ut uir, qui ſolũmodò experiebat̃ bo
num, experiret̃ & malũ, annuẽdo mulieri, uel parti inferiori iã decœptæ?
44 Quomodò mulier guſtauit arborẽ? An (ut quidam Hebræi garriunt) come
Ibi. 3 dit de arbore materiali: de qua mendaciter ipſa dixerat, ꝙ Deus eis ꝑcœ
perat, ne comederẽt, neq; tangerẽt eam ſub pœna mortis? Vnde (ut ipſi
dicunt) Diabolus impegit eam in arborẽ, ſubinferens. *Sicuti per tactum*
mortui non eſtis: Sic nec per eſum moriemini. Nam, ut incuteret uobis
terrorem Deus, id dixit. Sed, cũ de arbore plantata in ſupramũdano hor
to ſit ſermo, quid guſtauit delectabile, & pulchrum uiſu? Nõnè delecta-
bilis & pulcher oculo mentali eſt gradus ſuperior?
45 Mulier & uir conſenſerunt nè in idem: an in diuerſa? Non modicæ quidem
difficultatis eſt hoc negocium tã apud Hebræos, q̃ apud Latinos Sapi-
entes. Aliqui enim Hebræi dicuut (præſupponendo principia ſuæ recõdi
tæ Theologiæ) ꝙ Adam errauit, ſepando Lunam ſupercœleſtẽ à Sole
ſupramundano. Quod eſt deſtruere rerum diuinaꝝ influxum. Alii uerò
literam ſequentes (quibus maior pars Latinoꝝ conſentit) dicunt, ꝙ co-
medit de fructu materiali. Sed in quo fructu locata fuerit ſcientia boni &
Mercu. in Pym. mali, & quomodò: aliis ꝓbandũ reliquerũt. Triſmegiſtus aũt, non rece-
dens (ut opinor) à ueritate, ait, ꝙ homo relicta contẽplatione Patris (ad
quam uidelicet ordinatus erat) in ſphæram generationis eſt collapſus.
Nam cedens mulieri uel animali parti ceſſit carni & ſanguini. Vbi didi-
cit malum & nuditatem ille, qui erat ordinatus in bonum. Et iuxtà hoc,
mulier & uir conſenſerunt in uoluptatem, cõtrà regulam & legem boni
& mali. An (ut alias dictum eſt) conſenſerunt ambo in appetendo gra-
du ſibi nequaquam competente?
46 Quomodò Adam cognouit ſe nudum? An, quià (ut aiũt) poſt errorẽ com-
miſſum, & rebellionem Deo factam ſenſit rebellionem carnis: quæ in eius
obprobrium reluctabatur? An (ut uerum ſacramentũ tãgamus) quià dũ
homo cedit peccato, & ſerpentinæ aſtutiæ, denudatur: ut de Noch dicit̃?
Gen. 9. Ezec. 16. Hinc in Ezechiele ſcriptum eſt. Et denudabunt te ueſtimentis tuis, & au
ferent uaſa decoris tui: & derelinquent te nudam, plenamq; ignominia.
Osea 2. Et in Oſea. Auferat fornicationes ſuas: ne fortè expoliẽ eam nudã. Et de

populo Iſrael in adoratione vituli peccante, ſcriptū eſt. Depoſuerunt filii Exo.33.
Iſrael ornatū ſuū montis Horeb:quē.ſ.habuerant à Deo,quādo illuſtrati
fuunt ad ſuſcipiendā legē ibi datā. Veſtiuntur itaq; boni viri luce. Sicut de
ipſo Deo,nos illuſtrante,Propheta canit. Amictus lumine,ſicut veſtimē- Pſal.103.
to. Qua quidem luce priuantur,dum peccant. Et ſic nudi remanent quo-
uſq; iterum veſtiantur.

4 Quomodò ambulabat Deus in horto ad meridiē? An hinc cōcluditur(vt Gen.3.
aliqui opinantur)hortū illū eſſe materialē:cuius partes diſtinguuntur in
meridionalē,aquilonarē & huiuſmodi? Sed quomodò ambulabat ille,q
ſemper ſtabilis & immobilis eſt? An igitur,cū peccatū ab Aquilone pce-
dat,a quo omne malū,Deus volens vti pietate ergà primos parētes(quo Iere.1.
rum culpā decreuerat delendā eſſe per propriū filiū)ibat effectu ad meri-
diē:vbi(ſecūdum antiquos Theologos)collocata eſt pietas,miſericordia Theo.ant.
& clementia? Et hic eſt verus ventus diei licet aliqui aliter ſentiant.

48 Quomodò intelligitur dictū Pauli. Adā nō eſt ſeductus,mulier aūt ſeducta
in præuaricatiōe fuit? An(vt aliqui aſſerunt)quià Paulus ſecutus eſt lr̄am Pri.Ti.2.
qua habetur,ꝙ mulier dixit. Serpens decœpit me? Adam verò nō dixit. Gen.3.
Decœpit me qſpiā. Sed dixit. Mulier,quā dediſti mihi, dedit de arbore:
& comedi. An(vt alii opinantur)& ſi homo decœptus fuit:nō tamē,q̄tū
mulier? An,quià error eſt in parte animali:quæ nō percipit,quæ Dei ſunt
nō aūt in parte ſpirituali,quæ(vt Apoſtolus ait)iudicat de omnibꝰ? Hinc Pri.Cor.2
peccatū p errorē ſeu' p fragilitatē cōmiſſum facilè remittitur. Et qà hō nō
peccauit decœptꝰ: Ideò difficillima fuit venia:& à ſolo Dei filio īpetranda.

49 Cur homo retorſit culpā in Heuā? An,quià peccatū originē habuit à parte
ſenſitiua & muliebri:vt plærūq; ſolet euenire? Nec tamē excuſatus fuit. Gen.3.
Cum mulierē,vel partē aīalē nō ſuſcœpiſſet in dominā,Sed in pediſſe-
quā. Sicut poſteà ipſi Adæ & Chain declaratū fuit. De quorū primo
dictū eſt. Sub viri poteſtate eris:& ipſe dominabitur tui. De ſecūdo verò. Ibidē.3.4.
Subter te erit appetitus tuus:& tu dominaberis illius. An(vt altius cōſcē
damus)cū mulier ſiue caro & ſanguis ſit à parte ſiniſtra,& homo à dextra
(vt antiqui Theo.docent)credidit Adā ex vtraq; parte cōſtituere illud Ant. theo.
mediū:quod Chriſtus eſt:qui inde(nō ſine magno myſterio)ſemp loca-
tus eſt in medio:& Mediator dictus eſt? Et in hoc dupliciter peccauit. Pri.Tim.2
Primò,quià excuſauit peccatū:cuius pœnitere debebat. Secundò quià
deducere prætendebat extrema in medium minimè conueniens.

50 Cur Heua obiecit culpā Serpenti? Nōnè quià re vera ab ipſo Serpente de- Gen.3.
cœpta fuerat? Sed cur nō fuit excuſata? Nōnè quià magis Deo q̄ Serpēti
credere debebat? Nec.n.cōmiſſam culpā defendere debebat: Sed ſatius
fuiſſet:ſi cū viro veniā poſtulaſſet. Præcipuè cū ſeſe expoſuerit Diabolo:
qui à ſumma veritate pater mendacii dicitur? Nā tria mendacia in primis Io.8.
tribus verbis cōmiſit. Primò.n.dixit. Præcœpit,ne tangeremus arborē. Gen.3.
Cū non tactū,Sed eſum pomi Deus phibuerit. Secundò dixit. Ne fort-

Ibidem.2. moriamur. Nam Deus nõ dixit forte. Tertiò dixit Præcœpit nobis. Cũ
non ei, Sed viro tantũmodò datũ fuerit præcœptum.

51 Cur dixit Deus. Eccè Adam, quaſi vnus ex nobis, factus eſt, ſciens bonum
Ibi.3. & malũ? An fuit (vt ali qui opinãtur) ironica locutio? An ſermo Elohim
eſt ad בני אלהים bene Elohim. i. miniſtros iuſtitiæ, quibus datũ eſt digno-
ſcere bonum à malo? Quod & ſi Adam didicit: tamen (quià occultabat
ſe, cõſcientia remordẽte & cõfundente) cũ iactura didicit: nec cũ honore
& præeminentia. Hinc priuatus fuit gradu: quem malè ſibi vendicauerat.
Sicuti & Diabolus à ſede aquilonari & cœlo eiectus fuit, Sed ipſe ſine ſpe
remedii, Adã verò cũ ſpe: quià non ex mera malitia, Sed ex malitia & fra
gilitate: & aliquo errore decœptus propter coniunctã mulierẽ peccauit.

52 Cur Deus ſciſcitatus eſt à viro & muliere erroris ſui cauſam: à Serpẽte verò
Gen.3. nequaq̃, Sed ſtátim in ipſum intulit ſententiã? Nõnè, quià in parentibus
poterat fuiſſe error, fragilitas, aut malitia: in Diabolo verò ſola malitia &
Sap.2. inuidia uigebat: Iuxtà illud Sapientis. Inuidia Diaboli mors introiuit in
orbem terrarum? Vnde docemur, q quando facinus eſt manifeſtũ, poſſu-
mus contrà reum (etiã indiſcuſſa cauſa) inferre ſententiam: Sed quando
partes ſunt obſcuræ, diſcutiendum eſt negocium.

53 Quid importat ſententia in Serpentẽ lata? Nõnè prima pars ſententiæ fuit.
Gen.3. Maledictus eris inter oẽs feras, & beſtias vel cicures terræ? Quod ſi iuxtà
literam interpretari voluerimus: nõnè manifeſtũ eſt. Cum Serpentes in
cauernis latitent, nõ audentes quodãmodò frui cœli aura? Si verò iuxtà
ſignificata intelligatur ſermo: Cum aues cœli Angelos repræſentent (vt
Zohar. Zohar apertiſſimè docet) cicures homines, feræ Diabolos (iuxtà illud.
Pſal.103. Catuli Leonũ rugientes, vt rapiant: Sicut alibi declarabitur) Serpentes
autẽ peſſimos Diabolos præfigurent: nonnè ipſi maledicti dicuntur ſup
omnia alia animalia? Secundò Serpenti dictũ fuit. Sup pectus tuũ gradie
ris. Nã abſciſſæ ſunt ei manus bonorum operum, & pedes bonorũ affectuum:
relicto ſibi tantũmodò naturali ingenio, quo ſemper circà terrã & infima
Gen.3. ſerpit. Tertiò. Terrã comedes. De qua terra dr̃ iſrã homini. Donec reuer
taris ad terrã: de qua ſumptus es. Vnde habemus, q ſicut Michael con-
ſtitutus eſt princeps ſuper animas: Ità Diabolo data eſt hæc pars anima-
Proc.in li. de aĩa & demo. lis: vt Proculus ſentit. Et hoc, niſi homo caſtigatũ corpus redigat in ſerui-
tutem ſpiritus. Quartò poſitæ ſunt inimicitiæ inter ipſum & mulierem: &
inter ſemen vtriuſq;. Quintò dictũ ei fuit, q ſemen mulieris cõterere de-
bebat caput eius: magno myſterio alibi declarando.

54 Cur inimicitiæ poſitæ ſunt inter Serpentem & mulierẽ & inter ſemen vtri-
Gen.3. uſq;? Nõnè, quià facile ſymbolũ habebat Diabolus cum muliere, voluit
Deus indicere hoc diſſidium inter eos: ut cautior redderetur mulier ab
eius inſidiis: dũ per Dei ſententiã declaratus eſt eius inimicus? Quomodò
autem hæ inimicitiæ poſitæ ſint inter ſemen utriuſq;: nõ eſt difficultas ex
parte mulieris, cuius ſemen eſt manifeſtum. Sed quod ſit ſemen Diaboli,

per Serpentem denotati,habet non parũ difficultatis apud eos:qui exiſti
mant Diabolum incorporeũ,& inde ad geniturã ineptũ.Quòd ſi Theo- Theo. anti
logos antiquos ſequi uoluerimus:qui benè trutinarunt oracula diuina:
concedemus dæmones eſſe corporeos & generationi aptos. Sicut apertè
ſcriptum eſt,ꝙ bene Elohim (Pro quo uulgata æditio habet:Filii Dei) Gen.6.
qui ſunt diaboli(ut omnes ueri ſapientes conſentiunt) acceſſerunt ad fi-
lias hominũ & genuerunt.Hinc & à Theologis & Canoniſtis de huiuſ-
modi tractatur:quos Succubos & incubos uocant. Vnde & Fauni & Sa
tyri & multa portentorꝝ genera, Sapiẽtibus nota:quæ nunc ſubticeo.Et
inter huiuſmodi & natos ex muliere inimicitiæ ſunt perpetuæ.
55 Quis contriuit caput Serpentis: & cuius calcaneo inſidiatus eſt Serpens?Ex Ibi.3.
falſa traductione:qua habetur.Ipſa conteret caput tuum. Latini cõiter at-
tribuunt hanc victoriam Reginæ cœlorum.Quę licet ſublimior ſit:q̃ dici
queat:dabimus tamen victori triumphum hunc:cui ex ueritate literæ de
betur,ubi habetur.Ipſum cõteret caput tuum.Ipſum uidelicet ſemen mu
lieris:quod Chriſtus fuit.Ipſe enim nõ tñ pro ſe,ſed pro omnibus uicit:
Iuxtà illud Apoſtoli.Deo autem gratias,qui dedit nobis uictoriam per Pri.cor.15.
Ieſum Chriſtum dñm noſtrum.Diabolus autem inſidiatus eſt Iudæ:qui
(ut alibi dictum eſt) inter duodecim ꝑcipuos myſtici corporis articulos
calcaneum referebat. In cuius locum(ne corpus remaneret diminutũ)
ſtatim ſuffectus eſt Mathias dictante Spiritu ſancto.Et hoc,ut Scriptura Acto.1.
impleretur:dicens.Et epiſcopatũ eius accipiat alter.Hinc Chriſtus,cũ de Pſal.108
caſu Iudæ ageret,dixit.Quos dediſti mihi,ego cuſtodiui:& nemo ex eis Io.17
periit,niſi filius perditionis:ut Scriptura impleretur:hæc videlicet, & illa
Pſalmographi nuper adducta.
56 Quæ ſententia in mulierem lata fuit?Nõnè ipſa iuſtiſſima fuit? Nam illi, quæ Gen.3.
delitias quærebat indebitas,dictũ eſt primò. Multiplicabo ærũnas tuas.
Secundò.Et cõcœptus tuos:vt habet cõis æditio.Sed melius,vt R.Salo R.Salo.
mon exponit.Et anguſtias vel gemitus: quos habet mulier prægnans,
anteq̃ pariat. Tertiò.In dolore paries filios.Quià videlicet quærebas de-
litias carnales; vbi ſpiritualibus vacare debebas.Et hoc,proſequendo opi Merc.in
nionẽ Triſmegiſti,qui ait.Hõ à contemplatione Patris ad ſphærã gene- Pym.
rationis collapſus eſt.Quando videlicet vetito modo quærebat delitias.
Subnectitur aũt quarta pars ſententiæ,accõmodatiſſima illi:quæ virꝝ tra-
xerat in errorẽ. Sub viri poteſtate eris: vt habet vulgata traductio.Sed ve
ritas hebraica habet.Ad virum erit cõcupiſcentia tua,vel appetitus tuus.
Quintò.Et ipſe dominabitur tibi.Quià videlicet nimis prona es ad malũ:
& quià cares portione & moderamine illo:quo viget vir. Et hanc ſentẽ-
tiam Hebręi partiuntur in quinq; maledictiones: Sicut & alias cõtrà Ser- Hebræi.
pentẽ & contrà virum latas.
57 Quæ ſentẽtia in Adã lata fuit? Nõnè & hæc(Sicut & aliæ)quincuplex fuit? Gen.3
Primò.n.dictũ ei fuit. Quià audiſti vocẽ vxoris tuæ(quà videlicet eru-
dire

dire & non audire debueras) maledicta terra in opere tuo. Sit videlicet
rebellis tibi: qui Deo rebellis fuiſti. Et hoc conſonat veritati literæ, dicen
tis. Maledicta terra in tranſgreſſione tua. i. ꝓpter tranſgreſſionē & rebel
lionem tuam. Secundò. In dolore comedes eam omnibus diebus vitæ
tuę. Quià videlicet cũ iniquo & vetito oblectamento comedere voluiſti.
Tertiò. Spinas & tribulos germinabit tibi. Poſtq̃ videlicet relictis rerũ
ſupernarum & ſpiritualiũ oblectamentis terræ adhæſiſti: comprobabis ꝙ
ibi non ſunt oblectamenta: ſed pungentes ſpinæ & tribuli. Iuxtà dictum
Luca. 8. Saluatoris, dicentis, ꝙ diuitiæ terrenæ ſpinæ ſunt. Et voluptas carnis quõ
Pla. in Gorgia. pungat, declarat Socrates in Gorgia. Quartò. Herbam agri comedes.
veluti beſtia videlicet. poſtq̃ noluiſti cognoſcere honorẽ, in quo eras: ſed
aſſimilari voluiſti iumentis. Quintò. In ſudore vultus tui veſceris pane
tuo. Poſtq̃ videlicet contempſiſti ea, quæ præcipuo meo fauore & influ-
xu producũtur, Et hoc, donec reuertaris ad terram. ex qua ſumptus es:
ſecundùm hominem animalem videlicet: cui adhæſiſti.

58 Fuit nè vnq̃ ſublata maledictio terræ: & quãdo? Nõnè durauit maledictio
Gen. 4. terrę uſq; ad ortum Noch? Nam Deus nunq̃ voluit acceptare oblationē
Ibi. 5. fruguin terræ (vt in Chain patuit) uſq; ad hortũ Noch. Hinc Pater eius
Lamech, poſtq̃ nominauit ipſum Noch, dixit. Iſte conſolabitur nos ab
operibus & laboribus manuum noſtraꝝ in terra, cui maledixit Dñs. Ex
indè igitur ſuſcepit Deus gratioſè munera fructuum terræ.

59 Ex qua pelle fecit Deus tunicas primis parentibus? An fortè lanius fuit ipſe
Gen. 3. Deus occidens agnos? Sed, cum animalia fecerit bina & bina, ſi duo vel
quatuor occidit ad perficiendas tunicas: num creauit deinceps alia? Non
quidem fuit lanio ſiuè ſarcinator: ſed hæc ſunt per allegoriã dicta. Nec. n.
Apoc. 13. ex alia pelle factæ fuerunt huiuſmodi tunicæ: q̃ ex pelle illius Agni, qui
tulit peccata Mundi. Qui quidem Agnus (vt Iohã. ait) occiſus fuit ab ori
Pſal. 31. gine Mundi. Et ipſius meritis oĩum peccata teguntur. Iuxtà illud Pro-
phetæ. Beati, quoꝝ remiſſæ ſunt iniquitates: & quoꝝ tecta ſunt peccata.
Vnde & ſententiæ illius. Et veſtiuit eos: ſi hebraicè ſcriptæ lr̃æ vertant̃, di
cũt. Et Ieſù cor. i. refugiũ eoꝝ. Sic. n. ſcribunt̃ verba illa וילבשם vailbiſſã
. i. Et veſtiuit eos. Quæ lr̃æ, ſi vertant̃, dñt. ישו לבם Ieſù lebam. i. cor eoꝝ.

60 Cur poſt eſum ligni ſcientiæ boni & mali. Deus tàm diligenter cauit, ne pa
Gen. 3. riter primi parentes de vitæ ligno comederent? An fortè, quià Deus in-
Ibidem. 2. uidebat vitæ illoꝝ? An, quià nõ erant digni viuere poſt errorem cõmiſ-
Ibidem. 5. ſum: ꝓcipuè ſtante cõminatione iam facta. Quacũq; hora comederis: mor
te morieris? Sed cum vixerit Adam nõgentis triginta annis: quomodò
mortuus eſt eadẽ hora, qua peccauit? An mortuus eſt deteriori morte, q̃
Iaco. 1. corporea? De qua morte loquit̃ Iacobus, dicens. Peccatum, cum cõſum-
matum fuerit, generat mortem. An (ſi de morte corporis intelligat̃ ſer-
mo) inducias mortis obtinuerũt ex merito Agni illius: ex cuius pelle fa-
ctæ fuerunt eis tunicæ? Vnde & ſi penitentię ſpatium impetrarunt: nõ tñ

deuenerunt ad curriculũ vitæ, mille videlicet annorꝫ, eis ſtatutũ, qđ Hebræi vocant עולם holam. Pro quo vulgata ędítio habet in æternũ. Deus autem noluit, vt viuerẽt totum illud ſpatium cum peccato: quià tũc vita fuiſſet eis in detrimẽtum: & lignum vitæ nocuiſſet eis. Sicut (teſte Aplõ) panis vitæ nocet malè diſpoſitis. Hebræi. Pri. Cor. 11.

61 Q̃uò expulſi fuerunt parentes primi ab horto delitiarꝫ? An è loco aliquo materiali fuerũt eiecti? An è loco ſupramundano: vbi ſunt veræ delitiæ? Gen. 3. Quò intrauerãt p̃ intellectũ depuratũ: vir videlicet primò, & p̃ virꝫ mulier. Huius igiẽ loci introitus fuit eis, tanq̃ indignis, inde, p̃hibitus: q̃à adhæſerãt aſtutiæ ſerpẽtinæ. Vñ nudati fuerũt veſtib⁹ illis: cũ qb⁹ poterãt coràm Deo cõpere. Qđ magno myſterio inuit vocabulũ עירם herom vel ערום harum: qđ aſtutũ & nudũ ſignificat. Vnde docemur, ꝙ qui adhæret aſtutiæ ſerpentinæ, & ſapientiæ mundanæ, nudatur ſapientia & cognitione diuinorꝫ: & ècõuerſo. Hinc apoſtolus ait. Perdam ſapientiã Sapiẽtum. Et iterum. Non in ſapientia carnali: ſed in gratia Dei. Pri. cor. 1. 2. cor. 1.

62 Poſſetnè quiſpiam: & quis introire in hortum voluptatis? An forſitan nullus cum poſiti ſint Cherubini ad cuſtodiendã viam ligni vitæ, ibidẽ plãtati? Sed quõ intrarunt (vt ferẽ) Henoch & Elias? An cuſtodia adhibita fuit, ne intrarent indigni? Cũ non ſolũ illi duo (vt vulgò diciẽ) ſed q̃plures alii illuc intrauerint. Si uera docent antiqui Theologi. Intrarũt enim Patriarchæ omnes: Moſes, qui ibi legẽ didicit: & Dauid, qui inde accœpit vnde Pſalmos caneret. Intrarunt & ueri Prophetæ oẽs: & Paulus, q̃bus datum fuit legere in libro vitæ: qui eſt in illa terra viuentiũ. Intrarũt & quotquot vnctionem habent à Sancto (vt Iohãnes ait) & norunt omnia. Et hi ſciunt imponere nomina rebus: prædicere futura: & cætera huiuſmodi facere. Gen. 3. Anti. The. Pri. Io. 2.

63 Qui ſunt Cherubini poſiti ad illius horti cuſtodiã? Nonnè ſunt ex illis: ad quorꝫ ſilitudinẽ iubeẽ in Exodo, vt ponanẽ duo Cherubini ſup̃ ꝓpitiatorio? Vnde remiſſionẽ cõſequebanẽ errantes: nõ q̃dem virtute ipſorum Angelorꝫ: ſed virtute geminæ naturæ illius: qui (vt Iohã. p̃hibet) factus eſt ꝓpitiatio ꝓ peccatis. Cherub. n. (vt R. Moſes Aegyptius docet) eſt pictura vel figura rerꝫ diuinarꝫ. Vnde ſicut per Cherubinos obtinebatur ꝓpitiatio in Tabernaculo: Sic etiã obtineẽ introitus in hortũ voluptatis per Cherubinos. i. per virtutẽ Chriſti à pœnitentibus & benè diſpoſitis. Loco cuius Chriſti & quorꝫ Cherubinorꝫ introducti fuerunt Sacerdotes, habentes claues in manibus ad claudendũ & aperiendũ. Quæ claues (vt opinor) deſignantur per gladium illum bicipitem vel verſatilem, in manu Cherubinorum locatum. Exo. 25. Pri. Io. 2. & 4. Ra. Moſes Aegyp. Gen. 3.

64 Quid eſt gladius ille verſatilis in manu Cherubinorum locatus? An eſt gladius ferreus? Sed cur is in manu Angelorꝫ? An igitur per gladium illum myſticè deſignatur progreſſus hoĩs: qui dum peccat, auertit ſe à Deo, & voluitur ad creaturam: dum autẽ reſipiſcit, & vera pœnitẽtia duciẽ, auer-

tens ſe à creatura ad Deum cõuertit? Vnde per primã auerſionẽ expel-
litur homo ab innocentia, participatione ſacroꝝ, & veris delitiis: per alte-
ram verò verſionem reuertitur homo ad illum fœlicem ſtatum: à quo eie-
Mat. 4. ctus fuerat. Quem ſtatum Chriſtus vocat regnũ cœloꝝ, Et cõcinniſſimẽ
vt norunt experti in antiqua Theologia. Hinc Præcurſor dixit. Pœnitẽ-
Ibidem. 3. tiam agite: & appropinquabit vobis regnum cœlorum. Secundam autẽ
Theologi verſionem ritè Theologi conuerſionem vocant: quià quotieſcunq; ho-
mo vertit ſe ad Deum: Deus vertit faciem ſuam ad ipſum: Et ideò dicitur
conuerſio: quià ad inuicem uertuntur. Iuxtà illud. Cõuertimini ad me: &
Zacha. 1. ego conuertar ad vos. Illo itaq; gladio cuſtoditur hortus: ne intrent in-
digni: & digni introducantur.

65 Quid ſignificant Habel & Chain? An duplicẽ hominẽ ſignificãt, animalem
videlicet & ſpiritualẽ: ſicut Heſau & Iahacob? Vtrobiq; autẽ primogeni-
tus ſignificat hominẽ animalẽ. Iuxtà illud Apoſtoli. Prius qđ animale:
Pri. cor. 15 deinde quod ſpirituale. An duarum Ciuitatum fabricatores denotãt: vt
Aug. de Ci. Dei in pri. videtur ſentire Auguſtinus? Nam maior ſemper introducit perſequens
minorem: Sed pdominari debet minor: & in maiorem pualere. Licet ali-
quandò minor occidat à maiori: quando videlicet homo cedit carni &
ſanguini, adeò vt inducat mortem in animam.

66 Cur reſpexit Deus ad Habel, & ad munera eius? An, quià bonus erat: & re-
Gen. 4. cta intentione obtulerat? An, quià obtulit de animalibus nõ maledictis:
& de pinguedine eorum? An, quià ſortitus erat animam bonam: vt eſſet
principiũ & pater diuinæ familiæ? An, quià obtulit primogenita aialiũ:
Deo ſemp gratiſſima? An (vt ad myſteria veniamus) quià Habel lugentẽ
ſignificat: cuius opera ſunt Deo grata. Iuxtà illud: Beati, qui lugent?
Mat. 5.

67 Cur Deus non reſpexit ad Chain: nec ad munera eius? An, quià obtulit de
Gen. 4. fructibus terræ iam maledictæ? An, quià non recta intentione obtu-
lit? An, quià malus erat: & pater atq; principium diabolicæ, atq; à Deo
alienæ familiæ? An, quià liuore plenus erat? Nam videns acceptum
fuiſſe Deo ſacrificium fratris, adeò ei inuidit: vt ipſum occiderit. Sed quo-
modò potuit Chain cognoſcere ſacrificium fratris fuiſſe Deo gratum?
Hierony. An (vt Hieronymus cum Theodotione ſentit) quià inflammauit Do-
Theodotiõ minus ſacrificium Habel? Solebat enim ignis è cœlo venire & inflam-
2. Paral. 7. mare ſacrificia. Quemadmodum factum fuit in dedicatione Templi ſub
3. Reg. 18. Salomone facta: & in Sacrificio Eliæ in mõte Charmelo. Sed hæc ratio
videtur potius voluntariè adducta: quàm ex vi interpretandi. Cum nec
ex verbis hebraicis, nec ex chaldaicis in Targum elici poſſit. An igitur,
quià apertè fauebat Deus non ſolùm Habel: ſed omnibus rebus eius?

68 Quid dixit Chain ad Habel? Nam in hebræo non habetur, quid dixerit.
Vnde illud. Egrediamur in agrum. additum eſt ab interpte. An fortè di-
xit verba contumelioſa: vt Hebræi & Latini aliqui dixerunt? An potius
(vt reor) locutus eſt ei familiariter & blandè: vt tolleret ab eo ſuſpi-

tionem: quò facilius ipſum ꝑderet? Sicut Proditores facere cõſueuerũt. Gen. 4.
69 Quid dixit Deus Chain, videns ipſum iratum & turbatum habere vultũ? Zohar
Nonnè primò increpauit eum, eo q̃ haberet vultum ad terrã demiſſum?
Comedebat. n. (vt Zohar inquit) fructum manuum ſuarum. Nam ru-
bor & ignominia eſt fructus peccati. Iuxtà illud Apoſtoli. Quẽ fructum Ro. 6.
habetis: in quibus nũc erubeſcitis? Dixitq; ei poſteà. Si bene feceris, נשׂא Gen. 4.
ſeet. i. eleuaberis vel exaltaberis: Iuxtà illud Peripateticũ. Honor eſt præ Ethic. 4.
mium virtutis. Si verò malè feceris: peccatum tuum iacebit ad portam: Zohar
Tribunalis videlicet ſupremi (vt idem Zohar aſſerit) vbi peccata omnia
diiudicanť? Nec excuſes te: q̃ appetitus te impulerit ad vindictã indebi-
tam: quià iam tibi ſubmiſi appetitũ tuum. Hinc dixit Deus. Subter te erit
appetitus tuus: & tu dominaberis illius. Gen. 4.
70 Quomodò vox ſanguinis Habel clamabat ad Deum de terra? Nõnè, quià
anima animalis, in ſanguine reſidens (quam Hebræi nephes vocant) cla
mabat in vindictam? Nam hoc proprium hominis animalis eſt: ſpiritua-
lis autem nequaq̃. Quod diſcere poſſumus à Chriſto, homine cœleſti &
ſpirituali: qui cum tormentis maximis angeretur: non pro vindicta, ſed ꝓ Lucæ. 23.
venia clamauit, dicẽs. Pater dimitte illis. Hinc notãter dicit textus. Cla-
mat ad me de terra. Cum terrenus ſit homo clamãs pro uindicta. Habel
enim erat (ſecundùm carnem) filius illius: de quo Apoſtolus ait. Primus Pri. cor. 15
homo de terra terrenus.
71 Quæ fuit maledictio Chain? Nonnè, cum genitus fuerit ab eo, patre, in cu- Gen. 3. 4.
ius tranſgreſſione maledicta fuit terra, eandem pœnam meritò ſuſcœpit?
Hinc ei dictum eſt. Maledictus eris ſuper terram: quæ nõ dabit fructum
conuenientẽ: cum operatus fueris in ea. Vagus & profugus: uel inſtabilis
& mobilis eris ſuper terram. Quod propriũ eſt peccantis, & relinquentis
ſtabilem Deum, adhærentisq; mobili creaturæ. Iuxtà illud Ieremiæ. Pec- Thre. 1.
catum peccauit Ieruſalem: ꝓpterea inſtabilis facta eſt. Neceſſe eſt enim
(inquit Grego.) ut, qui rei mobili adhæret, cum ipſa labente labať. An, Grego.
quia, cum factum fuerit cor noſtrum propter Deum, in creaturis quie-
ſcere non poteſt? Hinc Auguſtinus ait. Feciſti Domine cor meum ad te: Aug.
& inquietum eſt, donec quieſcat in te.
72 Cur Deus poſuit ſignum in Chain, ne occideretur? An poſitum fuit huiuſ- Gen. 4.
modi ſignum, ne homines eum occiderent? Sed, cum nullus homo tunc
eſſet in terra, niſi pater eius: ad quid ſignum illud? An igitur poſitum fuit
ſignum: ne beſtiæ uel mali ſpiritus ipſum occiderent? Sicuti poſitum fuit
ſignum à filiis iſrael ſuprà poſtes eorum in Aegypto: ne occiderentur Exo. 12.
ab Angelo deuaſtante omne primogenitũ Aegypti. Et hoc, ne deſtrue-
retur principiũ generationis eorum: qui ſunt è latere ſiniſtro: quos Deus
uoluit ſtare contrà eos, qui ſunt è latere dextro. Nam iuſſit ſtare imũdã
familiam contrà mundã. Sicut Sapiẽs innuit, dicens. Statuit malũ cõtrà
bonum. Sed ſi permiſit occidi Habel iuſtum. & è latere dextro: cur uetuit Eccl. 33.
occidi

occidi Chain fœdum, & è latere ſiniſtro? An quià facilè poterat (qđ & fecit) ſuſcitare aliud ſemen bonũ pro Habel? Sed nõ decebat, vt pollutum poneret ipſe Deus. Nec enim Chain à Deo, ſed ab Heua matre, & mater à Serpente fœditatem ſuſceperat.

73 Cur generatis Set & Enos ſtatim dictũ eſt. Hic eſt liber generationis Adã? [Gen.5.] Nõnè magnũ eſt hic ſacramẽtũ: & altius, q̃ præ ſe ferat lr̃a? Nã tũc cœpit Moſes retexere genealogiã humanam: qñ familia Dei pullulare cœpit in Set & Enos. Propter quã familiã pcipuè fabricata fuit hęc Mũdi machina: quæ, ꝓpter iuſtos, & ꝓpter fœdus cũ iuſtis initũ creata eſt: vt in Ieremia (ſecundùm veritatẽ Hebraicã) habẽt, vbi dicitur. Niſi eſſet pactum [Ier.33.] meum (cũ iuſtis videlicet) ſtatuta cœli & terræ nõ poſuiſſem. Mali verò [Aug. ſuper Pſal.54.] admiſſi ſũt: vt p ipſos (teſte Aug.) boni exerceãt. Sed cur dicit textus. In die, qua creauit Deus hominẽ? An, quià Adam tũc habuit filios iſtos in horto voluptatis: vt ridiculosè dicunt aliqui, nulla rõne, vel authoritate ſuffulti? An hic recenſẽt genealogia hoĩs à principio creati: quæ tunc [Apoc.13.] diſpoſita fuit in cœlo, pro tẽpore in terra exhibenda? Sicut Agnus (teſte Iohãne) fuit occiſus (in cœlo videlicet) ab origine Mundi: mortis aũt ipſius executio facta fuit in Mundo tpe ſuo. Genito itaq; Set, qui loco Habel poſitus fuit à Dño: & pullulante in familiã, retexitur genealogia hominum iuſtorum: ꝓpter quos (vt dictũ eſt) & Mũdus creatus fuit.

SECTIO.II. DE NOEH ET DILVVIO.

74 [Gen.6.] QVi ſunt filii Dei, qui (vt in Geneſi dicit) acceſſerũt ad filias hominũ? An fuerunt filii Set: qui (vt nonnulli ſatis leuiter opinati ſunt) acceſſerunt ad filias Chain? An (vt alii magis ridiculosè dixerũt) fuerunt Religioſi & Clerici: cũ huiuſmodi tunc nullus eſſet? An p filios Elohim intelligunt dæmones, aut ſpiritus Satanici. i. nobis aduerſantes, aut ſuadẽtes malũ, nõ tm̃ verbis: ſed ẽt opibus: vt poſteà nos accuſent coràm Deo, & ipſo iubente torqueant? Quorum genus noſtri incubos appellant: eos videlicet, qui mulierum cõcubitu oblectantur. Cuiuſmodi erant illi filii [Iob.1.] Elohim: inter quos (vt in Iob dicitur) aſtabat Satan. Et ſub nomine filiorum Elohim continentur non ſolùm incubi: ſed omnes qui ſunt è latere ſiniſtro. Cui loco prædominatur Deus.

75 Qui nam ab his ꝓgeniti fuerũt? Nonnè habemus in textu, ꝙ geniti ab his [Gen.6.] fuerunt potẽtes à ſæculo, viri famoſi? Qua verò potẽtia vigerent, paulò antè innuit, dum dicit. Gigantes aũt erant in terra. Nec. n. aliunde genitos fuiſſe Gigantes conſtat. Quãuis nonnulli aliter ſentiant: dicentes, ꝙ tempore Moſi erant Gigantes in Hebron, filii Henach, ab hominibus ge[Numer.13.]niti: vt in libro Numeroꝝ legimus. Similiter in primo volumine Regũ [1 Re.17. 2 Re.21.] habemus de filiis Harapha'h: quoꝝ vnũ, Goliat videlicet, occidit Dauid:

de aliis verò habet in ſecũdo Regũ volumine. Verũ ibi ꝓbat tunc fuiſſe
Gigantes in terra: ꝙ aũt fuerint ex humano concubitu nati nuſq̃ hr. Nec
cõſentaneũ eſt, ꝙ tã ingẽtia mõſtra via nãli & ordine debito ꝓgẽita ſint.

76 Propter quod peccatũ inundauit diluuiũ? An ꝓpter luxuriá, vt oẽs ferè di-
cunt? Cui opinioni conſentire videt Hiero. dicens, ꝙ opera carnis Deus *Hiero. contra Iouini.*
diluuio condẽnauit. Sed cur beſtiæ ſimul cum hominibus cõſumptę fue
runt? An, quià (vt nõnulli dixerunt) earum abutebantur cõcubitu? An
(vt benè aiaduerterunt Sapiẽtes) deletus fuit ille populus vniuerſaliter *Sapientes*
ꝓpter crimen læſæ Maieſtatis: quod eſt idolatria, vel omnimoda auerſio
à Deo? Hinc notanter dictũ eſt. Et cuncta cogitatio hominis intenta erat *Gen. 6.*
ad malum omni tempore: nulla penitus temporis parte Deo relicta.

77 Cur dixit Deus. Finis vniuerſæ carnis venit coràm me? An, quià venerat in *Ibidem*
mentem diuinã finire, cõſumere, & diſperdere vniuerſam carnẽ? Sed, cũ *Ibidem. 7.*
ex oĩ animãtũ genere fuerint bina, vel ſeptena (iuſſu Dei) ſeruata in Ar-
ca, & ex humano genere octo animæ, quõ de hoc fine itelligi põt? An igi *1. Pet. 3.*
tur (vt ait R. Simehon in Zohar) finis oĩs carnis eſt Serpens antiquus, *R. Simehõ*
ꝑdominás carni & ſanguini: qui mediãte carne & ſanguine ſemp in malũ
nos trahere nitit: vt inde (ſicut ſuprà dictum eſt) nos accuſet coràm Deo?
Hinc, poſtq̃ oẽm hominẽ (illa paruula familia Noeh excoepta) abduxe-
rat à Deo in ſeruitutem carnis & ſanguinis, accuſauit ipſos coràm Deo: vt
inde videret hominum vindictam, qua ſemper gaudet.

78 Quõ Deũ oĩpotentẽ & oĩa ꝑuidentẽ poenituit? Q d hoĩs nõ benè ꝑuidentis *Gen. 6.*
eſt. An (vt aiũt) Deus habuit ſe per modũ poenitẽtis? Sed cur ſubinfert.
Et tactus dolore cordis intrinſecus? An ibi poenitere nõ ſigñat poenã te-
nere: ſicut apud Latinos vĩ ſonare vocabulũ? Nam in hebræo ſcribit נחם
Nacham: quod poenitere, & cõſolari ſignificat. Et hoc quà, dũ Deus de-
ſtruit opus, vt illud melius erigat, cõſolatur in renouatione ipſius: dolens
tamen de deſtructione: Sed præpõderat opus inſtaurãdũ opi deprauato.
Quę oĩa in effectu, nõ in affectu (dum de Deo loquimur) intelligẽda ſũt.

79 Cur dixit Deus. Nõ permanebit ſpiritus meus in hoĩe in æternũ? Nunq̃d *Ibi. 6. &. 3*
ſpiritus Dei eſt in hoĩe? Vtiq;. Nam ſcriptũ eſt. Et inſufflauit Dñs in nares
hoĩs ſpiraculũ vitæ. Nec .n. aliunde habemus, vt viuamus Deo & intel-
ligamus diuina (ſicuti Plotinus docet) q̃ à ſpũ Dei. Hinc Paulus de mẽ
te Arati dixit. Deus eſt, in quo viuimus, mouemur, & ſumus. Eſt .n. ſpũs *Plot. in li. de hoĩe.*
vitæ in nobis, nos viuificans: & Spũs ſanctus bonos ſanctificãs. Et hic, ve *Acta. 17.*
luti gladius in vagina. Iccirco in veritate hebraica habet. Nõ inuaginabi
tur. Vbi vulgata æditio habet. Nõ pmanebit. Sed cur dixit. In æternum?
An, quià tunc hoĩes in æternũ viuebant? An (vt alibi diximus) עלם hõ
lam nõ æternum .i. durationẽ ſine tpe ſignificat: ſed curriculũ vitę, homini
à principio ſtatutũ: mille videlicet annorũ? Ad quẽ terminũ nullus vnq̃
peruenit: licet multi appropinquauerint: vt in Geneſi legimus. Et hoc pp *Gen. 5.*
multa: quæ ſolent homines contrà moderatẽ viuendi normã cõmittere.

Vnde poſſunt vitã abbreuiare:protrahere verò nequaq̃. Abbreuiari autẽ
iuſſit Deus vitam hominis:ne compleret totum illud vitæ curriculum in
malitia:vt ſuprà quoq; tactum eſt.

80 Cur iuſſit Deus,ad ſaluandũ humanũ genus,fieri Arcam ligneã? Nõnè po-
Gen.6. terat Deus cõgregare animantia ſaluãda in aliquẽ montẽ:vel in hortum
deliciarũ:ſi eſt in terra:vt aiunt? An hoc fuit in figurã ueræ ſalutis à Chro
per lignũ Crucis dãdæ:cũ per lignũ venerit pditio? Nã oia (teſte Aplo)
1.Cor.10. Patribus in figurã contingebant. An per Arcam hanc ligneã denotatur
illa digniſſima uirga & planta, egreſſa è radice Ieſſe in ſalutem gentium:
vt totus progreſſus, & ruinæ & reparationis humanæ deſcriberetur ſub
metaphora ligni? Ligni,inquam,in quo omnia continentur: Sicut Deus
Sap.10. dedit homini virtutem continendi omnia:vt Sapiens ait.

81 Cur iuſſit Deus fieri Arcã tripartitã ſiue tricameratã? Nõnè (cũ Deus volue
Gen.6. rit p hãc Arcã figurari illã verã Arcã,ſiue Arborẽ humanã diuinitate ple
nã) iuſſit & in partitione & in mẽſura hãc figuratiuã fieri cõformẽ illi veræ
Arcæ corporis humani:qđ tripartitũ eſt? Eius.n. pars ſupior eſt à uertice
vſq; ad collũ:vbi reſidet virtus rõnalis:& ſenſus ipſi ſeruiẽtes. Secũda pars
eſt à collo vſq; ad diaphragma:vbi locatũ eſt cor,pulmo,epar,& huiuſ-
modi,quæ ſunt ſedes virium animaliũ. Tertia verò à diaphragmate vſq;
ad vaſa expurgatoria. In quam partem tranſmittunt̃ excrementa cibi &
potus. Pari modo in ſuprema Arcæ parte reſidebant homines,rõnis ca-
paces:in ſecunda animalia:in tertia verò viliora quæq;.

82 Quæ fuit menſura Arcæ? Nonnè longitudo ipſius fuit trecentorũ cubitorũ:
Ibidem Latitudo verò quinquaginta:altitudo autem triginta? Et hoc, ut pportio
longitudinis ad latitudinẽ eſſet ſeſcupla:ad altitudinẽ verò decupla: lati-
tudinis autem ad altitudinem ſuperbipartiens tertias. Qualis eſt ppor-
tio præciſa corporis humani: vt optimè norunt in re huiuſmodi periti.
Cuius Arcæ menſura atq; numeri cum ipſo corpore humano cõueniũt:
Leo Bap. Si benè perpendantur ea,quæ de hexempedis & minutiſſimis menſuris
Aug. ſuper ipſius corporis tractant Deſcriptores humanæ fabricæ:vt ẽt Aug. ſentit.
Gen.

83 Cur feneſtra tam ingẽtis machinæ cõcluſa fuit cubito:& quomodo in ipſam
Gen.6. animalia tam magna intrare potuerunt? An fuit hæc menſura (vt Origẽ
Orige. in nes & Auguſtinus cõueniunt) ſecũdũ cubitos geometricos:qui ſex cõ
Homelia munes capiũt? Cõmunis enim cubitus ſex palmis concluditur: pede vi-
Aug. ſuper delicet cum dimidio. Geometricus aũt eſt nouẽ pedũ,vel trigintaſex pal
Gen. morum. Vnde ſatis ampla & patens erat feneſtra p introitu cuiuſlibet
animalis. Si verò perſiſtere libet in myſtico ſenſu & typo corporis huma
ni: nonnè ſatis conueniens eſt illa menſura cubitalis pro ore vel gutture:
aliiſq; menſuris ipſius corporis vtiq; bene pportionatis correſpõdens.

84 Quo peſſulo clauſa fuit Arca: & à quo? Nonnè à Dño (vt in textu habet̃)
Gen.7. clauſũ fuit oſtiũ de foris? In veritate aũt ſiæ hẽtur. Et clauſit Dñs p ipſo.ſ.
Noeh. Vñ innuitur,q̃ nec ipſe Noeh,nec creatura aliqua potuiſſet tutari

Arcam à tanta clade, & tot & tàm ſeueris diuinæ iuſtitiæ executoribus: niſi Dñs appoſuiſſet manum. Iuxtà illud Prophetæ. Niſi Dñs cuſtodierit Pſal. 126.
Ciuitatem: fruſtrà vigilat, qui cuſtodit eam. Peſſulus autem fuit ſignum ſeu character quidam: quem Angeli nocitores reuerentur: vt patet de Ezec. 9.
ſignatis in Ezechiele & Apocalypſi. Apoc. 7.

85 Cur beſtiæ imũdę ſeruatæ fuerũt in Arca tantũmodò binæ & binæ? An, quã Gen. 7.
numerus binarius materiæ attribuitur: à qua oĩs malitia & imunditiès in rebus corporeis? An, vt imundę ſeruarent paruo numero: prout multiplicandæ prolis neceſſitas dũtaxat exigebat? An, quià imũdæ erant, ipſo numero binario, qui infauſtus eſt (vt ẽt Hiero. aſſerit) diſtributæ fuerũt? Hiero.
An, vt iudicaretur bifarius fons omniũ immunditiarũ, qui eſt iraſcibilis & concupiſcibilis: vt benè ſentit Origenes? Ab hoc enim duplici fonte, Orige.
quicquid immunditiæ in homine reperiri poteſt, emanat.

86 Cur aues & animalia munda ſeptena & ſeptena in Arcam introducta fuerunt? An in maiori numero munda ſeruata fuerũt: vt ex iis hẽret Noch, quæ de Arca egrediens offerre poſſet in ſacrificiũ (vt in Geneſi legimus), Gen. 8.
& quæ ꝑpagãdæ ſpeciei ſufficere poſſent, eoq; facilius & citius multiplicarent, quò plura eſſent? Sed cur ſeptena ꝓciſè? An quià licet aialia ſequãtur numerum quaternariũ, elemẽtarem & fundamentalẽ: de ternario tñ ſuperiori & diuino participant: vt munda ſint? An, quià mundities à ſeptenario prouenit? Hinc non ſine cauſa dixit Eliſæus Nahaman purificãdo. Vade, & lauare ſepties in Iordane. Nam omnis purificatio & remiſſiò fit pèr ſeptenarium. De quo alibi. 4. Re. 5.

87 Cur Deus pluere iũſſit quadraginta diebus & totidẽ noctibus? Nonnè, qà Gen. 7.
quadragenarius numerus hẽt (neſcio qd) latẽris in ſe myſterii? Hinc numerus iſte obſeruatus fuit in ieiunio à Moſe, Eliâ & Chriſto & nouiſſimè ab Eccleſia. Exodi. 34. 3. Re. 19. Mat. 4.
Sed cur hoc? Nõnè, quià (vt in Zohar habeẽ) denarius Zohar.
correſpõdens denario ſupramũdano, in punitione Aegyptiorũ reperto, multiplicatus in quatuor Mundi partes quadragenariũ cõſtituit? Secundùm quẽ data fuit è cœlo pluuia vniuerſalis in punitionẽ totius generis humani. Sed cur ieiunium particulare celebratũ fuit hoc numero? Secũdùm quem & plagæ dabanẽ in punitionẽ trãſgreſſorũ (iuxtà Deuteronomicum ꝓceptum) quas ideò, quãuis vna minus (quià ciuis Romanus erat) ſuſcœpit Apoſtolus. Deut. 25. 2. Cor. 11.
Nõnè, quià in ſubiecto pticulari denarius multiplicatur per quaternariũ elementorũ: vnde potiſſime error & culpa?

88 Qui ſunt fontes abyſſi magnæ: de quibus in Geneſi fit mentio? Nõnè abyſſus magna eſt lacus ſubterraneus: ex quo ſolent ebulliré balnea aquarũ Gen. 7.
calidarum? Nam per hiatus terræ apertæ ſcaturierunt aquæ bullientes Zobar.
(vt Zohar perhibet) in punitionẽ & conſumptionẽ malorũ. In qua punitione non ſolùm aqua, ſed ignis quoq; interfuit: ſicut & in punitione Gen. 19.
Gomorręorũ. Ab vtroq; enim fit punitio: ſicut ad ipſam cõcurrit Filius, qui eſt aqua: & Spiritus ſanctus igneus. Hinc de punitis extrema ſentẽtia.

Iob.24. ſcriptum eſt. Ad nimium calorem tranſibunt ab aquis niuium.
89 Quæ cataractæ ſiue feneſtræ cœlorũ apertæ ſunt: vt in Geneſi dicit? An ſunt
Gen.7. nubes: vt aliqui, ꝓ cœlos Aerẽ intelligẽtes, interpretantur? Vnde ſecũdum
eos ſenſum eſt. Et nubes Aeris apertæ ſunt. Sed (ſi ꝓbaretur ꝙ à nubi-
bus præcipuè ꝓcederent pluuiæ) poſſet aliquatenus eorũ opinio fulciri.
Verũ, cũ videamus nũc nubes attractas, nũc expanſas, nũc penitus diſſo-
lutas: uidenẽ potius huiuſmodi nubes eſſe inſtra ad demittẽdã pluuiam,
q̃ potiſſima ipſius pluuiæ cã. Igitur aliũde quærenda eſt pluuiæ cã. An
itaꝙ à ſyderibus deducunẽ nubes cum pluuia inde emanante? Et id ſe-
cundum uirtutẽ intelligentiarũ, & virtutes magni nominis, ſyderibus &
Deute.28. ſignis (vt alibi dictũ eſt) ꝓſidentis. Hinc in Deuteronomio dicit. Aperiet
Dñs theſaurũ ſuum optimũ cœlum: vt tribuat pluuiã in tpe ſuo. Et iterũ.
Ibidem Sit cœlum, quod ſuper te eſt, æneum: & terra, quã calcas, ferrea. Cũ igi-
tur ex diuinis ærariis veniant pluuiæ & venti: ipſorũ feneſtræ apertæ fue-
re ad demittendam pluuiam illam, præter naturæ ordinem. Quæ quidẽ
feneſtræ ſunt Dei ſtatuta, nunc continentia, nunc demittentia pluuias, &
huiuſmodi: pro rerum exigentia.
90 Cur Noeh dicit ingreſſus Arcam à facie diluuii? An, vt ſupnataret aquis di
Gen.7. luuii? An, vt fugeret à facie Angeli pcutiẽtis? Ipſe.n. (vt Zohar phibet)
Zohar. habita puniendi malos licẽtia: quoſcũq; reperit, ſiue bonos ſiue malos, pꝛ-
cutit. Ideò nil melius ipſa fuga. Hinc iuſſit Deus Noeh: ut itraret in Arcã:
& ipſe clauſit & muniuit feneſtrã: vt nuper dictum eſt. Pari modo volens
Gen.19. Sodomæos punire iuſſit, vt Lot, quem ſeruare decreuerat, aufugeret. Silr
(cum primogenita Aegyptiorũ pcutere decreuiſſet) iuſſit Hebræos ab-
Exo.12. ſcondi in domibus: munitis poſtibus ſanguine ſacramentalis Agni. Quo
Zohar. ſenſu (teſte Zohar) inquit Sapiens. Aſtutus vel prudens, videns malum
Pro.27. abſcõdit ſe: ſimplices aũt & fatui ſiue puuli trãſeũtes ſuſtinuerũt diſpẽdia.
91 Cur Noeh emiſit primò Coruum? Nõnè (quià cognouerat Tribunal iu-
Gen.8. ſtitiæ diuinæ efferbuiſſe in ſceleſtos illos: qui in nocte peccatorũ erãt im-
merſi) voluit emittere Coruũ: auem quippè rapacem ac furẽ: inde ꝓue-
nientẽ, vnde & diuina iuſtitia: & cũ ipſa ſymbolũ habentẽ? Hinc ſcriptum
Ibidem eſt, ꝙ ipſe Coruus egrediebat, & reuertebat (vt habet veritas hebraica)
exultans in eo feruore iuſtitiæ: cũ qua habebat ſymbolũ: & gaudens ve-
ſpere illo ſeueritatis: vt & nomen vtriuſq; cõuenięs indicat. Iiſdem.n.li-
teris apud Hebræos ſcribit Coruus: quibus & veſper. Nã Coruus עורב
horeb dr. Veſper aũt ערב hereb, mutatis tantũmodò pũctaturis. Vñ cũ
adhuc Noeh videret iuſtitiã Dei ſæuientẽ ſup terrã: exire nequaq̃ voluit.
92 Cur Coruus ibat & reuertebat: quouſq; exiccarent aquę? Nõnè (pręter ea,
quæ nup dicta ſunt) qà, & ſi ex latere ſiniſtro, & diuinæ iuſtitiæ erat fidus,
tñ miniſter mittẽti eſſe voluit: & nõ infidus: vt iret, & nõ reuerteret (vt ha
bet mẽdoſa æditio) quærens cibũ à cadaueribus animantiũ: ſicuti Vulga
res dicunt? Reuertebat aũt, quaſi referẽs rerũ ſucceſſum. Vnde minimè

ſpernendus eſt Coruus: de quo ſcriptũ eſt. Quis præparat Coruo eſcam. Iob.38.
Et alibi. Qui dat eſcã pullis Coruorũ inuocãtib' eũ. Qui & (iubẽte Deo) Pſal.146.
Eliam pauit. Cui etiam in Canticis aſſimilantur comæ dilecti: dum dicit. 3.Reg.17.
Comæ eius, ſicut elatæ palmarum: nigræ quaſi Coruus. Cant.5.

93 Cur emiſſa ſecundò Columba reuerſa eſt cum ramo oliuæ? Nonnè cognoſcens Pater ille ſapientiſſimus ſæuientẽ adhuc iuſtitiæ diuinæ ſeueritatem per reuerſionẽ Corui, emiſit Colũbam pacis & clæmentię nunciã: vt exploraret, an eſſet adhuc terris reſtituta pax? Sed quia pax nondum erat reddita: ſed currebat tp̃s medium inter bellum & pacẽ: hinc dicit, q̃ non inueniebat locũ: vbi requieſceret planta pedis eius: & ideò reuerſa eſt in Arcam. Propterea Noeh arcanorũ pitiſſimus expectatis adhuc ſeptẽ diebus, numero quidem remiſſionis & placationis, iterum emiſit ipſam Columbam. Quæ cognoſcens remiſſum & placatum eſſe furorem diuinum, in ſignum redditæ pacis, tulit ramum oliuæ, virentibus foliis. Quo facto, expectauit nihilominus Pater ille prudentiſſimus adhuc ſeptem alios dies: vt alio ſubſequente ſeptenarii curriculo plenius ſubſequeretur & firmaretur pax. Gen.8.

94 Cur columba tanti habita eſt: vt aliquando ſpiritum ſanctum deſignauerit? An, quia pacem & remiſſionem, effectum quippè Spiritus ſancti, nunciauit? An, quia eſt animal ſimpliciſſimũ, carens omni fraude & dolo? Iuxta Mat.10.
illud Saluatoris. Eſtote ſimplices: ſicut Columbæ. Hinc & in Canticis di- Cant.1.
citur. Oculi tui columbarũ. An, quia rectè volat, ſicut Spiritus ſanctus: q ad nos demiſſus præbet, vt eodem tramite cõuolemus ad ſuperos? Hinc
Propheta canit. Quis mihi dabit pẽnas, vt Columbæ: & volabo? An, quà Pſal.54.
hæc ſola inter aues habet pennatos pedes: in hoc ſignificãs Spiritum ſanctum: qui tanq̃ interpres Patris & Filii volat ad nos affectu & amore, per pedes denotato? Sicut de Mercurio dicitur: quem interpretẽ dicunt eſſe Deorum. Eſt enim Spiritus ſanctus veluti interpres docẽs & illuminãs:
& Prophetas & amicos Dei conſtituens: vt Sapiens ait. Sap.7.

95 Cur datum fuit ſignum fœderis Noeh in arcu cœleſti? Nonnè, quia ſicuti
poſt diluuium data fuere noua præcepta, ſeptem videlicet: Ita dari opor- Gen.9.
tuit nouum fœdus: aut renouari antiquum, ſicut renouatum fuerat genus humanũ? V ñ fœdus datũ Adæ in arbore, in medio paradiſi exiſtente, datum fuit Noeh in medio nubium: Abrahæ in medio cruriũ: Moſi in medio caſtrorũ: nouiſſimè verò nobis à Chriſto Mediatore in medio Mũdi. Nam vnũ & idem fuit pactum: ſub quincuplici tamen forma. Pactum enim hoc valdè ſacramentale eſt: indicans ſub diuerſis formis Chriſtum à mortalibus omnibus fore adorandũ. Sicut & Angelis mandatum fue-
rat: vt Paulus meminit, dicens. Et, cum introduceret primogenitũ in or- Heb.1.
bem terræ, dixit. Et adorent eum omnes Angeli Dei. Nam Adæ iuſſum fuit, ne deuoraret, neq; offenderet arborẽ ſciẽtiæ boni & mali: de qua ſupra ſatis diximus. Noeh verò p̃ceptũ fuit: vt cõſideret in arcu: compoſita

ex colore ſubcroceo (qui partem dextram & pietatē ſignificat) & colore
ſanguineo, partem ſiniſtrā, & ſeueram iuſtitiā denotante: & medio viridi:
1.Io.5. inde Chriſtum ſignificante, qui venit nō ſolum in aqua cærulea, ſed ēt in
Gen.17. ſanguine: vt Iohānes ait. Abrahę aūt nouo homini indictū eſt, vt pcideret
ex membro genitali carnē & ſanguinē, homini cœleſti Chriſto penitus
contrariū. Moſi quoq; data fuit lex in fœdus. Quæ quidē lex (vt alibi di-
ximus) in verbo humanādo ſculpta erat. Nouiſſime Chriſtus pcœpit no-
Io.3. bis: vt lauaremur aqua, illa videlicet, quæ Dei verbū, & ſapientia eſt.

96 Quæ fuit familia Noeh ingreſſa & egreſſa Arcā? Nōne fuit ipſe cum tribus
filiis ſuis, Sem, Cham & Iaphet: cum vxore ſua Tethy magna, & nurib⁹
Bero. ideo ſuis, Noela, Noegla atq; Pandora: vt Beroſus ait? Sed qui nā fuerūt Sem
plo. Chal. Cham & Iaphet? Nōne (ſi altius ſpeculari voluerimus) iſti tres filii fue-
& Scy. runt progenitores renouatæ familiæ, diuinæ & mundanæ? Sicut tres filii
Adæ fuerunt primi patres ipſius bifariæ familiæ, à principio inſtitutæ.
Et ſicut Set cum Habel vnū cenſetur. (nā pro eo poſitus fuit) Ità Sem
& Iaphet eiuſdem familiæ patres fuerunt. Hinc nō ab re dixit Noeh. Di-
Gen.9. latet Deus Iaphet: & habitet in tabernaculis Sem.

97 Cur in Noeh octo animæ tantúmodò: in Chriſto vero innumeræ ſaluātur?
1.Pe.3. An, quià figura ſemper valdè differt à figurato: ſicut pictura hominis ab
homine vero? An id cum myſterio factum eſt: vt videlicet ſaluari per
Noeh concluderentur octonario numero: qui iuſtitiæ numerus cenſe-
tur, eò quòd ſemper æqualiter diuidatur vſq; ad vnitatem: vt innuatur,
ꝙ ſoli iuſti ſaluantur? Hinc non ſine myſterio ſcriptum eſt, ꝙ Noeh fuit
Gen.6. vir iuſtus in generationibus ſuis.

98 Quod ſacrificium obtulit Noeh egrediens ex Arca, & cur? An, vt gratias
Gen.8. ageret Deo pro ſe, & pro omnibus animātibus ſaluatis? An ꝓpter victo-
riam, Dei fauore contrà hoſtem humani generis habitam, Noeh obtulit
hoſtiam: quæ eſt propriè ſacrificiū, cōtrà hoſtē oblatū? An obtulit holo-
Hebræi. cauſtū: qd Hebræi עלה holah vel holot עלת vocant? Quod ꝓpriè aſcen
Gen.8. dens dicere poſſumus. Et qđ aſcendit, hinc dictū eſt. Odoratuſq; eſt Dn̄s
odorem ſuauitatis. Aſcendebat aūt ignitum cœleſti igne coràm Deo: vt
non tantùm odoraret ſacrificiū: ſed in ſignum pacis oſcularetur offeren-
Zohar. tem. Sicut longo & myſterioſo ſermone Zohar diſſerit.

99 Quō Aues & Feræ in ingreſſu, mora & exitu ab Arca ſtabāt quietæ ſub im
perio Noeh? Nonnè, ordine quodā naturæ à Deo indito? Sicut ſcriptū
Gen.1. eſt. Dn̄amini piſcibus maris, volucribus cœli & beſtiis terræ. Et hoc pro-
pter pachad, vel terrorem à Deo in hominibus poſitū, quem beſtiæ ſum-
Apollon. moperè verētur ac timēt: vt perhibuit etiam Apollonius: dum cum Da-
mo ſocio eius indiuiduo tranſiret Caucaſum montem ſuper Elephan-
Philoſtra. te, à Pharaote Bactrianorum Rege conceſſo. Sicut Philoſtratus refert.
Gen.9. Quod in textu innuitur, dum dicit. Terror ac tremor veſter ſit ſuper
cuncta animantia terræ: & ſuper omnes volucres cœli, cum vniuerſis

quæ mouentur in terra. Tantò magis autem quieſcebant ſub imperio
ipſius Noch, quantò ipſe iuſtior erat, & pulchriorem Dei ferebat imagi-
nem. Hinc (vt vlterius progrediamur) denotatur, quemadmodum om-
nes paſſiones animales ſtant ſub imperio iuſti: ab agitatione vitiorum va-
cantis, Sicut nomen ipſius Noch indicat. Vnde Poeta deſcripſit: q̧ om- Virgilius
nes vires Ventoꝶ. i. paſſiones aĩales ſtabant ſub imperio Aeoli.

100 Quam vineam plantauit Noch? An de cõmuni vinea eſt ſermo: ſicut videt Gen. 9.
innuere litera? An de vinea intelligitur: quæ producit vinum, i. ſapien-
tiam rerum inferiorum? Vt R. Simehon in Zohar innuit. Hac enim in- Zohar
tendebat ſtabilire ſemen ſuum & filios. Hinc (quià humanitus procura-
bat, qđ diuinitus quærere debebat) tanq̃ preuaricator perpeſſus eſt igno
miniam & illuſionem à filio ſuo Cham. Vnde per Iſaiam inquit Domi- Iſa. 30.
nus. Væ filii deſertores: qui facitis conſilium: & non ex me: & ordimini
telam: & non per ſpiritum meum.

101 Quomodò Noch inebriatus eſt? An ex vino vitis, quam plantauerat: vt te- Gen. 9.
xtus indicare videtur? Sed quomodò ex pura ebrietate vini tot mala ſe-
cuta ſunt? An igitur ebrius fuit nimia ſuorum affectione? An ex ſapien-
tia terrenarum rerum, plæriſq; in locis per vinum deſignata? Hác enim
proſequentes, adeò abeunt à Deo: vt diuina illis multoties in ſcandalum
cedant. Sicuti contigit Bilaham, Achitophcli, Salomoni, Aegyptiis, &
Pharahoni. Hinc Iſaias ait. Stulti principes Thaneos: ſapiẽtes Cõſiliarii Iſa. 19.
Pharahonis dederunt conſiliũ inſipiens. Et iterum. Stulti facti ſunt prin-
cipes Thaneos: emarcuerunt principes Mempheos: decœperunt Aegy-
ptum. Et de omnibus huiuſmodi ſapientibus alibi dicit. Conuertit Do- Ibi. 44.
minus ſapientes retrorſum: & ſcientiam eorum ſtultam facit. Cui adſti- 1. Cor. 1.
pulatur Apoſtolus, dicens. Nonnè ſtultam fecit Dominus ſapientiá hu-
ius Mundi? Vnde ad Ieruſalem hæc proſequentem inquit idem Iſaias. Iſa. 51.
Audi paupercula, & ebria, non à vino.

102 Qua irriſione Noch fuit irriſus à filio ſuo Cham? An fuit ſolummodò riſus
& cachinus? An (vt Beroſus aſſerit) ipſe Cham ligauit Patrem arte
Magica: ne poſſet amplius generare? Magus enim erat & diſcipulus Beroſus
Aglaes in Magia peritiſſimæ. Vnde nonnulli dicunt ipſum fuiſſe Zo- Aglaes
roaſtrem, non illum Oromaſi filium Bactrianorum Regem, ſed inuen-
torem artis Magicæ. Et hoc fecit (vt Zohar innuit) vt præferret filium Zohar
ſuum Chanahan. Hinc eius peculiaris Pater dictus eſt: Quàmuis tres
alios filios haberet. Gen. 9. 10.

103 Cur Noch cognoſcens ſe irriſum fuiſſe à Cham, maledixit Chanahan & Ibidem.
non Cham? Nonnè (vt nuper dictum eſt) quià non tantùm hoc vene-
ficio, quo Patrem ligauit, ſed & aliis facinoribus contra duos fratres in-
tendebat præferre ipſum Chanahan omnibus? Hinc Pater Noch male-
dixit Chanahan: cuius gratia Cham id fecerat: & cõſtituit ipſum ſeruum
fratrum ſuoꝶ: quem ipſe Cham illis indebitè præferre voluerat.

Cur

104 Cur nõ obſtante ebrietate Noch, tãm diligẽter eius ꝓgenies recenſet? An,
Gen.10. quia (vt Iſaias ait) Deus eſt facilis & multus ad ignoſcendũ errorẽ. Hinc
Iſa.55. Pri.Tim.1. de ſeipſo perhibet Apoſtolus. Miſericordiã cõſecutus ſum, quia ignorãs
feci. An, q̃ Pr̃ fuit vtriuſq; familiæ, mũdanæ videlicet & diuinæ, vt ſupra
Gen.5. dictũ eſt? Qua ratione deſcribitur quoq; Genealogia Adæ, qui in maio-
rem culpam ceciderat, q̃ Noch.

105 Q̃uo à tribus filiis Noch diſſeminatũ eſt totũ genus humanũ: vt in Geneſi
Ibi.&10. dicit? Nõne diligenti ſerie in decimo capite libri Geneſeos deſcribunt
Hierony. ſeptuagintaduoꝝ idiomatũ origines: vt bene aĩaduertit Hierony. & pro
ſuper Gen. maiori parte (q̃tum adinuenire potuit) accuratè retexuit? Primò. n. à fi-
liis Iaphet incipiens, dicit, ꝙ à Gomer, eius primogenito, deſcẽderũt Ga
latæ. Secũdò à Magog Scythæ. Tertiò à Madai Medi. Quartò à Iauan
Iones. Quitò à Tubal Iberi, vel Hiſpani celtiberi. Sextò à Meſſech Cap
padoces. Septimò à Tiram Thraces, Octauò ab Aſchenan Græci re-
gini. Nonò à Riphat Paphlagones. Decimò à Togarmah Phryges,
Vndecimò ab Eliſah Aeolides, Duodecimò à Tarſis Cilices. Tertiode
cimò à Dodanim Cyprii. Et hi oẽs ex Iaphet deſcẽderũt, A Cham aũ-
quartusdecimus ppl's originẽ traxit. Vnde à Chus Aethiopes. Quinto-
deciõ à Mizraim Aegyptii. Sextodeciò à Phut Libyces. Decioſeptimò
à Chanahan Chananæi. Decimooctauò à Siba Sabæi. Decimononò
ab Hauila Getuli. Vigeſimò à Sabatha Sabathani vel Aſtareni. Vigeſi-
moprimò à Dedan Dedanites: qui incolunt Aethiopiæ partem. Vigeſi-
moſecundò à Nimrod Chaldæi. Vigeſimotertiò ab Aſſur Aſſyrii. Vige-
ſimoquartò à Sidon Sidonii. Vigeſimoquintò à Iebuſi Iebuſæi. Vigeſi-
moſextò ab Amori Amorrhæi. Vigeſimoſeptimò à Gargaſi Gargaſæi.
Sexdecim aũt omiſſis (quorum ſignificata latinis neſciuit reſerare: vt ipſe
met fatet) deuenit ad quadrageſimũquartum. ſ. Elã: à quo (vt reor) Ela
Ptole. mitæ ſeu Perſæ venerũt. Quadrageſimoquintò ab Aſſur Aſſyrii, inferio-
rem Aſſyriam habitantes: quam Ptolemæus concauam Syriæ vocat.
Quadrageſimoſextò à Lud Lydi, Quadrageſimoſeptiò ab Aram Ara-
mæi. Quadrageſimooctauò ab Huz Traconitides. Quadrageſimononò
ab Hul Armeni. Quinquageſimò à Geter Hyrcani ſiuè Carii. Quinqua
geſimoprimò à Mas Mæones. Reliquos autem cum Hieronymus fatea
tur non adinueniſſe, nec nos vlterius progrediemur.

106 Cur Nemrod & ſocii tentarunt erigere Turrim illam excelſam? An, vt in
Gen.11. Poetæ cœlum cõſcenderent: vt textus innuere videtur? Hinc Poetæ finxerunt
Gigantes montes montibus impoſuiſſe: vt tandem per ipſos in cœlum
conſcenderent. Quod valdè ridiculum eſt. Nam ſtultum fuiſſet ædificiũ
illud Chaldæorũ: niſi debito ſenſu intelligeretur: cum impoſſibile ſit ædi
ficare Turrim, quæ ad cœlum vſq; pertingat. Nec (ut opinor) uerificari
Gen.11. poteſt litera: in qua habetur. Cœperunt hoc facere: nec deſiſtent à cogi-
Sapientes tationibus ſuis: donec eas opere compleant. An igitur (vt veri Sapientes

aſſerunt)tentarũt erigere Turrim vſq; ad Aerẽ in alterabilẽ:vt ſemoti ab
alterante impedimento liberius & efficacius ſpeculationi vacarent? Vnde
propter nimiam temeritatem,cõfuſionem linguarum paſſi ſunt:ne poſ-
ſent cooperari,nec conferre inuicem.

SECTIO.III.DE PATRIARCHIS.

107 CVr Deus iuſſit Abrahæ,vt exiret e terra & cognatione ſua? Gen.12.
An,quia ꝓpinqui oẽs & cõciues idolatrę erant? Hinc vo-
luit Deus,vt ipſe,quẽ in Patrẽ fidei & renouãdæ familiæ ele
gerat,inde exiret:& ab oĩ idolatria ſepararetũ. An,vt poſte-
ris documẽtũ ꝓberet:iis maximè,qui bonaꝝ ſunt mentiũ?
Quib⁹ dr̃. Audi filia,& obliuiſcere pplm̃ tuũ,& domũ pa- Pſal.44.
tris tui:& concupiſcet Rex decorem tuũ. An,vt exiret de externo & mũ
dano tumultu? Quod indicant verba veri textus:qbus dicit̃. Vade tibi.i.
reduc te ad cor:vbi Deum & veritatem inuenies. Hinc de Petro & Iohã
ne nondum ad intelligendam Scripturã,quam ignorabant,illuminatis,
dicitur. Abierunt ergo diſcipuli ad ſemetipſos. Io.20.
108 Cur iuſſit Deus Abrahæ,vt iret in terram Chanahan,a Noch maledicti?
Nõnè,quia illa erat terra ſemini eius dãda:terra (inquam)quæ fluere de Gen.12.
bebat lac & mel:ſapiẽtiã videlicet Euãgelicã,& viſionẽ Propheticam:&
vbi,tanq̃ in loco Deo peculiari,Templũ ædificandũ erat? Sed cur data
fuit prius hęc terra in manu maledicti & impii Chanahan? Nõnè eadem
(vt Zohar inquit)ratione,qua decretum fuit,vt ipſe Abraham,Iſrael,& Zohar.
populus omnis,ac Moſes deſcenderent in Aegyptum,anteq̃ lex daret̃?
Cui decreto Chriſtus quoq; ſubiacuit:qui primos annos in Aegypto Mat.2.
trãſegit. Et hoc ea lege:de qua Paulus ait. Omnia concluſit Deus in in- Ro.11.
credulitate,aut ſub peccato:vt omnibus miſereatur. Quod alibi(Deo fa-
uente)clarius reſerabimus.
109 Cur poſt benedictionẽ Abrahæ datã,dixit Deus. Eriſq; benedictus? An,
vt cõfirmaretur benedictio iam data? Sed cũ veritas literę habeat. Et eris Gen.12.
Benedictio:alia exquirenda eſt ratio. An igitur,quia non tantum dedit
ei Deus benedictionẽ:ſed fontẽ (ſi dicere fas eſt) benedictionis;a quo vi Ibi.12.
delicet ꝓcederet benedictio aliis cõicanda? Cum in ipſo benedicendæ Doc.Chriſ.
eſſent oẽs gentes terræ. Qđ in Chriſto(vt Doctores Chriſtiani nõ ine-
pte dicũt)verificatũ eſt. Vnde nec alieni a veritate Hebræi aſſerũt datam
fuiſſe Abrahæ piſcinã benedictionis. Piſcina enim & benedictio apud Hebræi
Hebræos eodẽ vocabulo dicunt̃. Et q̃ in eo fuerit aliqua benedictio aliis
cõmunicanda:non tm̃ habemus ab Hebræis,qui ex multis Scripturæ lo
cis id colligunt:Sed ex doctrina Chriſti,qui ait. Salus domui huic facta Luce.19.
eſt:eo q̃ & ipſe ſit filius Abrahę. Hinc & pater fidei dictus eſt:& princeps Ibi.16.
ſinus & ſoci ſaluandorum.

110 Cur ſcriptū eſt, q͏̄ Abrahā ꝓficiſcebat̄ ad meridie͂? An q̄ꝗ tēdebat tētoria in
Gen. 12. 13 valle Hebrō, ad meridie͂ ſita, reſpectu Ierlm? Sed nōne͂ dicit textus. Per-
rexitq; Abrahā vadēs & vltra ꝓficiſcēs ad meridie͂? An igit̄ myſterioſus
eſt ſermo: innueris (vt cōi ſnīa Sapiētes exponūt) q͏̄ profectus Abrahæ
fuit ad meridie͂ Archetypi: locū videlicet pietatis, clamētiæ & gr͂æ? Præ-
cipuū.n. Abrahæ ſtudiū erat in hoſpitādis pegrinis: & in aliis piis opibus:
Vnde in eius memoria in valle ꝓdicta erectū eſt hoſpitale, qd vſq; in ho-
diernū diem manet: dictū hoſpitale ſancti Abrahæ, vbi diſpēſantur quo-
tidie duodecim vel tredecim millia panū: necnō carnes & alia fercula illi
panis copiæ correſpōdentia. Sicut nouimus, vidimus, & ex eis comedi-
mus. Izahac aūt (vt ſuo loco declarabimus) ꝓfectus eſt ad Aquilonem.

111 Propter quā famē Abrahā deſcēdit in Aegyptū? An pp famem corporeā?
Gen. 12. An (vt altius cū Zohar cōſcēdamus) q̄ nō erat ſtabilita virtus præſidēs
Zohar. ſup Abrahā in terra Chanahan? Hinc fames & penuria reꝝ hūmanaꝝ: q̄
influxus cœleſtis tūc ibi erat modic᷒. Sed cur deſcēdit in Aegyptū: quæ
ferē ſp aliqd mali in Scriptura inuit: & quæ pplo Dei ſp infeſta fuit? Nō-
ne q̄, & ſi mala, pploq; Dei infeſta fuit, hēbat tñ aliqd bōitatis cœleſtis in
Gen. 13. ſe? Iuxtā illud. Sicut padiſus Dñi: & ſicut Aegyptus veniētib᷒ in Segor?
Illuc.n. intrat & deſcēdit fluuius ā pte dextra exiēs: cui nomē erat Gion,
nūc aūt Nilus. Vnigit Abrahā ſuſciper qcqd bonitatis i Aegypto repie-
bat: illuc ꝓgreſſus ē. Quę oīa ſuo debito ſenſu allegorico itelligēda ſūt.

112 Peccauit ne Abrahā cōcedēs vxorē Pharahoni: vt benē eſſet ei in tpalib᷒?
Ibi. 12. Nō q̄ppe peccauit, dicēs, q͏̄, eſſet ſoror eius: cū in rei veritate eſſet ex pte
Ibi. 20. pr͂is: ut infra dī. Nec peccauit cōcedens, qd ꝓhibere nequiſſet. An po-
Hiero. tius nō peccauit, cū certior factus fuiſſet ā Deo, q͏̄ Sara nō uiolaret̄: ut bñ
Zohar ſentit Hiero.? Nā (ut Zohar inqt) uidebat in ipſa ſachinā.i. effectū quēdā
Spūs ſancti: Vñ nullatenus poterat uiolari. Sicut de Agnete & Cæcilia
Origenes legimus. An (ut altius cū Origene cōſcēdamus) hoc intelligit̄ de ſapiē-
Hom. 6. ſuper Gen. tia, ipſi Abrahæ deſpōſata: quā aliqñ tenebat, ut uxorē, aliqñ ſine pecca-
Pro. 7. to cōicābat, ut ſororē? Iuxtā illud Sapiētis. Dic ſapientię: Soror mea tu?
Hinc pp ſapiētiā cōicatā, Aegyptii bñfecerūt ipſi Abrahæ. Veꝝ, qd Pha
Gen. 13. raho impurus, & pc͂tis ſubditus erat, ſapiam illā ſuſtinere neqens flagel
Sap. 1. latus fuit. Nā (teſte Sapiēte) ſapiētia nō habitat in corpore ſubdito pc͂tis.

113 Cur Deus promiſit Abrahæ terram illam fœlicem, poſtq̄ ſeparatus eſt ab eo
Gen. 13. Lot? Nōne, quiā Lot indignus erat hæreditate illa diuina? Nā ſicut erat
alienus ā Deo: Itā elegit ꝓ habitaculo regionē illā pētapolitanā, habita
tores illos peſſimos nō abhorrēs: ſed adhærēs tm̄modō fertilitati reꝝ tē-
poraliū, diuinis & ſanctis oīnō poſthabitis. Nec pp opa uel merita ſua p
Ibi. 19. Angelum ereptus fuit ab incendio regionis illius: ſed pp Abraham: ut
in textu clarē habetur, ubi dicitur. Cum ſubuerteret Dñs Ciuitates re-
gionis illius, recordatus eſt Abrahę: & liberauit Lot de ſubuerſione. Et
Ibi. 13. q͏̄ talis fuerit Lot, indicatur ex cōtētione facta inter paſtores ipſius Lot

& Abrahæ. Illi.n.(vt Zohar aſſerit) cultū gentiū regionis illius ſeq vo- Zohar.
lebant. Hinc nō ſine cā ſcriptū eſt. Chananęus tūc erat in terra illa.
114 Quis nam fuit Melchizedech: & cur panem & vinum obtulit: vt in Geneſi Gen. 14.
habetur? An fuit abſq; genealogia, vt Paulus innuit? An fuit verus hō? Heb. 7.
Nam (vt Hebræoꝝ multi aſſerunt) fuit Sem filius Noeh. Cui opinioni Hebræi
Hieronymus conſentire videt̄. Et hic introducitur ſine patre & matre, vt Hiero. in
Melchizedech: non aūt vt Sem. Hic verò (vt in textu dicitur) erat Rex trac. qtio.
Salem .i. Ieruſalem: quæ prius Salem vocabat̄. Sed poſt viſionē Abrahæ
factam fuit additum illud verbum ירו ieru .i. viſio. Hic quoq; Melchize-
dech erat Sacerdos, non quippè idoloꝝ, ſed Dei altiſſimi. Obtulit autē
panem & vinum, cibum videlicet & potum, corpori & ſanguini accōmo-
datiſſimū: in eorum videlicet ſanctificationē. Quod & Redemptor huma
ni generis ꝓſecutus eſt. An, vt per panem conciliaret partē dextrā: per
vinū verò ſiniſtrā: & hinc placaret irā, inde aūt gratiam compararet?
115 Quis fuit maior, Melchizedech nè, an Abraham? Nonnè (cum ad maiorē Gen. 14.
ſpectet benedicere) maior fuit Melchizedech, qui Abrahæ benedixit: &
ab eo accepit decimas? Maior.n. eſt ille, cui decimæ dantur, q̄ qui tribuit.
Maior itaq; non immeritò fuit Melchizedech, eo ꝙ illum figurabat, qui Pſal. 109.
fuiſſe dicitur Sacerdos ſecūdùm ipſius ordinem: & qui fuit verus Rex in Heb. 6.
ſtus: vt nomen ipſius Melchizedech indicat: quod Rex meus iuſtus in-
terpretatur. Verus.n. Rex iuſtus fuit ille: de quo Ieremias inquit. In die- Iere. 23.
bus illis ſuſcitabo Dauid germen iuſtum: & regnabit Rex, & ſapiēs erit.
Sed amoto figurato nō minor fuit Abrahā: qui dedit decimas de כל col
(vt Hebræi dicūt) .i. de menſura illa decima, omniū bonoꝝ pleniſſima,
quam poſſidebat in hæreditatem (vt Zohar, & poſt eum Author Portæ Zohar.
lucis teſtātur) & qui fuit pater multaꝝ gentiū: & pes primus diuini thro Porta lu-
ni: vt ſecretiores Theologi dicunt. Reueritus aūt fuit Melchizedech ipſe cis
Abraham, tanq̄ Sacerdotē in terra illa ſancta: vbi & Rex erat. Sec. Theo.
116 Cur ſcriptum eſt, ꝙ eduxit Dn̄s Abraham forâs? An, vt oſtēderet ei Stellas
(ſicut textus innuit) quia fortè eas in domo videre nō poterat? An (vt al Gen. 15.
tius cōſcēdamus) eduxit ipſum forâs .i. extrà carnem, aut terminos na-
turalis ordinis: vt oſtenderet ei Stellas illas, de quibus Aplus ait. Sicut 1. Cor. 15.
Stella differt à ſtella in claritate: ſic Sanctus à Sancto in gloria? Nā ſicut
Stellę ꝑſunt & influunt corporibus inferioribus: Sic Angeli cuſtodes iis,
quibus ꝑſunt. Angeli autem ſtellę ſunt: de quibus Propheta. Qui nume- Pſal. 146.
rat multitudinem Stellaꝝ: & omnibus eis nomina vocat. Quos Ange-
los vt ipſe Abraham videret: Deus eleuauit ipſum: vt videlicet inde co-
gnoſceret innumerabilem multitudinē ab eis cuſtodiendā. Hinc dixit ei
Deus Numera Stellas: ſi potes. Sic.n. erit ſemen tuum.
117 Quomodò fides Abrahę reputata fuit ei ad iuſtitiam? Nam ſcriptū eſt. Cre Gen. 15.
didit Abraham Deo: & reputatum eſt illi ad iuſtitiam. Nonnè veritas lr̄ę Ro. 4.
habet צדקה zedachah: quod non propriè iuſtitiam iudicialem vel cōem
ſignificat.

ſignificat:ſed iuſtitiam diſtributiuã,ſeu pietatẽ in Deũ: vt reor hic accipi
debere?Et hoc eſt ꝓpriũ credere & adhærere Deo. Vnde malè ſentiunt
quidã hinc arguẽtes,ꝙ ſola fides ſufficiat ad ſalutẽ aĩaꝝ. Nã ex illis ver-
bis nõ eliciť,niſi ꝙ ille actus credendi reputatus fuit in debitũ cultũ pieta
tis:nõ aũt in oĩmodã & ſufficiẽtẽ iuſtitiã penitus iuſtificantẽ. Cũ alibi di-
Ibidem.26 catur,ꝙ fuerit gratus Deo,eò ꝙ obſeruauerit totam legem,oĩa mandata,
omniaq; ſtatuta. Hinc nedum ex fide,ſed ex operibus fuit Deo gratus.

118 Cur in populum Iſraeliticũ,nõdũ natũ,lata fuit ſentẽtia,vt eſſet captiuus in
Gen.15. Aegypto quadringentis annis?An id fuit(vt aliq opinanť)in purgatio-
Ibi.14. nem erroris Abrahæ,qui aĩas quadringẽtas Sodomoꝝ è captiuitate &
tyrãnide quatuor Regũ,Amraphel videlicet & ſociorum ereptas dedit
ipſi Regi Sodomoꝝ?Cum eas è captiuitate liberatas tanꝗ ſuas diuino
Hebræi cultui(vt ſui moris erat) applicare potuiſſet. Dicunt.n. Hebræi,ꝙ Abra-
Gen.12. ham cõſueuerat aĩas,quaſcũq; poterat,ad diuinũ cultũ deducere. Hinc
ſcriptũ eſt. Tulitq; aĩas:quas fecerat in Haran. Nõ.n.ibi filios habuit: ſed
Ibidem.14 fecerat aĩas,eas(vt dcm̃ eſt)ad Dei cultũ deducẽs. Et iſti ſunt trecẽti, &
decẽ & octo vernaculi:quos expediuit ꝓ liberatiõe Lot. An,vt ꝑuia op-
ꝑſſione ęquanimiter tolerata expurgatus ppľs legẽ Dei ſuſcipe mereref?

119 Cur Sara plena Spiritu ſancto ceſſit ancillam Aegyptiã Abrahę?An,vt ex
Gen.16. ea haberet filiũ?Cum ex ꝓprio vtero habere nõ poſſet:vt textus innuit.
1.Cor.10. An(vt ad ſignificatũ figuræ veniamus, in qua oĩa Patribus cõtingebãt)
quia Abrahã(qui pater multaꝝ gentiũ debebat eſſe,& vtriuſq; familiæ,
inferioris videlicet & ſupioris,aut animalis & ſpũalis:& cuius ſemini dã-
da erat lex,hoĩem animalem ſanctificans:& Euãgeliũ, hoĩem ſuperiorẽ
& ſpiritualem ſanctificans)habuit primò filiũ, hoĩem aĩalem ſignificantẽ,
+Gal.4. ex ancilla:poſteà ſpũalem,per filiũ liberæ deſcriptũ?Hinc Paulus huiuſ-
modi myſterii nõ ignarus,inquit. Scriptũ eſt,ꝙ Abraham duos filios ha
buit:vnum de ancilla,& vnum de libera,Sed qui de ancilla,ſecundùm
carnem natus eſt:qui autem de libera, per repromiſſionẽ. Quæ ſunt per
allegoriam dicta. Poſteà ꝓſequiť de lege ſeruitutis,data in monte Sinà,
coniuncto Ieruſalem ſupernæ. Vnde venit Euangelium.

120 Cur ſcriptum eſt de Iſmahele. Manus eius contrà omnes & manus oĩum
Gen.16. contrà ipſum?An de Hagarenis ibi præcipuè eſt ſermo:qui nũc Arabes
dicuntur:habitantes recta linea protracti poſt terram,patribus,& ſemini
legitimo Abrahæ ꝓmiſſam?Contrà hos.n.ſemp pugnauerunt:& hacte
nus pugnant habitatores regionis illius:& ipſi contrà eos. Quæ familia
Hagarenoꝝ adeò multiplicata,auctaq; eſt,vt extenſa ſit per totam Afri-
cam vſq; ad extremã Mauritaniam & mare atlanticum. An (vt meliora
ſenſa tangamus)qa Iſmahel.i.hõ animalis ſemper pugnat contrà ſpũalẽ;
& è conuerſo?Iuxtà illud Apoſtoli. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritũ:
Gal.5. ſpiritus autem aduerſus carnem. Hæc enim ſibi inuicem aduerſantur.

121 Cur Deus Abrahæ mutauit nomen,addens vnũ ה he,qđ quinq; ſignificat?

An, vt per nomen renouatũ denotareť renouatus homo? Nam lr̃æ hu-
ius nominis Abraham de nouo impoſiti, tot reddunt in numero, quot
reddunt lr̃æ huius ſententiæ ברא אדם bara adam .i. creauit hoĩem, ducẽ
ta videlicet, & quadragintaocto. An deduxit nomen Abrahæ ad hunc
numerum: vt innueret: quod dediſſet ei virtutem obſeruandi ducenta &
quadragintaocto pcœpta affirmatiua? Hinc pmiſit. Ambula corãm me: &
eſto perfectus. Quiã videlicet dabo tibi omnimodam virtutem: qua oĩa
prẹcœpta ſeruare poſſis. Quæ virtus denotatur per totidẽ oſſa, quæ ſunt
in corpore humano: ducẽta videlicet & quadraginta octo.
122 Cur De⁹ Sarai mutauit nomẽ: vt ĩde appellareť Sarah? An pueri lia fűt hẹc? Ibidem
Nõ qppẽ, ſed myſteriis plena. Detraxit .n. ılod, qđ decẽ importat, & tra
didit ה he, qđ nũerꝫ qnariũ ſignat: inuẽs ꝗ illud qnariũ, qđ viro addide-
rat, ã muliere abſtulerat. Et ſicut ã prĩo parẽte aliqd accœpat, ex quo mu- Ibi.2.
lierẽ formauerat: Ita hic ã muliere aliquid accœpit, qđ viro renouato tra-
didit. Et hoc, vt pars aĩalis & fœminea diminuereť: & virilis & ſpũalis au-
gereť. An, vt ablata litera coronæ excœlſæ ã muliere daretur ei litera &
character ſpiritus vitalis: vt viueret, non cum corona, ſed ſub dñio? Iuxtã 1.Pe.3.
illud Petri. Sarah obediebat Abrahæ: Dñm eum vocans.
123 Cur circũciſio data fuit Abrahæ, in nouũ fœdus? Nõnẽ cõueniẽs fuit, vt no Gen.17.
uus hõ nouo pacto fulcireť? Sed qd ĩportat hæc circũciſio? Nõnẽ dimi-
nutionẽ cõcupiſcẽtiæ ſignat? Cũ iuſſũ fuerit diminui carnẽ & ſanguinẽ ã
mẽbro cõcupiſcẽtię. Qđ voluit De⁹ fieri in ſignũ veræ circũciſiõis, quæ eẽ
debet in corde: Iuxtã illud Deutero. Circũcidet Dñs De⁹ tuus cor tuũ: Deute.30.
& cor ſeminis tui: vt diligas Deũ tuũ ex toto corde tuo. De quã circũci-
ſione loqtur Apl̃s, dicẽs. Circũciſi eſtis circũciſione nõ manufacta, in ex- Col.2.
poliatione carnis: ſed in circunciſione Chriſti, cõſepulti ei in baptiſmo.
124 Quomodõ mulieres circũciſionis expertes expurgabanť? An per ſacrificiũ
aliquod: vt quidã opinanť, nulla prorſus authoritate ſuffulti? An expiato
homine expiata quoq; cenſebatur mulier: quæ eſt eadẽ caro cũ viro? An Gen.2.
(cum ad purgationẽ capitis expurgenť cætera membra) expurgato vi-
ro, qui eſt caput mulieris, purgabať & ipſa mulier? Nam caput pro reli- 1.Cor.11.
quis membris medicinã ſumit. Hinc Chriſtus Eccleſiæ caput pro omni-
bus membris ſuis calicem bibit. An mulieri ſufficiebat vera circũciſio: quã Ephe.5.
nuper declarauimus in corde conſiſtere?
125 Cur expurgatio illa, & pactũ, qđ erat in ſanguine, mutatũ fuit in aquã? Nõ-
nẽ cum oĩs legalis expiatio fieret in ſanguine ꝓprio, vel in ſanguine ani Heb.9.
malium: Euangelica debuit fieri in aqua, quæ clæmentiã ſignificat: facta
videlicet prius expiatione ſufficientiſſima in ſanguine Redẽptoris? Nam
nobis danda erat aqua clæmentiæ: quam tradidit Redemptor: & ſpontẽ Io.7.
obtulit volentibus ſuſcipere. Et hoc effuſo iam ſanguine: vt dictum eſt.
Vbi ſeruatur illud Apoſtoli. Omnia penẽ mundantur in ſanguine: & Heb.9.
ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio.

126 Aqua baptiſmalis eſt nē in ſignū,an tanq̄ cā operans? Nōnē Augu.ait. De-
L.4.i.c.De trahe. trahe verbū ab aqua:qd eſt aqua niſi aqua? Hinc elicitur, ꝙ magis deferē
verbo,q̄ aquæ. Nec.n.aīa cōuenieter expurgaē aqua corporea & elemē-
tari:ſed aqua illa ſuprema:quæ verbū & ſapientia Dei eſt:aqua videlicet
vera,cuius hæc elemētaris eſt ſignū. Propterea dicitur ſacrm:qd eſt ſacræ
Heb.1. rei ſignum. Sacra aūt res,eſt virtus illius:de quo inquit Apoſtolus. Pur-
gationē peccatorꝝ faciens,ſedet ad dexterā Maieſtatis in excelſis. Ipſe
Pſal.106. enim virtute verbi & melioris aquæ purgat & ſanat. Hinc Propheta ca-
nit. Miſit verbum ſuum,& ſanauit eos. Et Chriſtus ait. Vos mundi eſtis
Io.15. ꝑpter ſermonem:quem ego locutus ſum vobis.

127 Si Chriſtus purgat,cur mutatum fuit ſignum? Nonnē videmus Deum (nō
ex parte ſui,qui eſt immutabilis,ſed ꝑpter nos,qui ſucceſſione quadam
temporum viuimus) pro diuerſitate temporum diuerſa ſigna immutare?
Eccl.36. Hinc Sapiens ait. Immuta ſigna,innoua mirabilia. Et hoc ſemꝑ in meli-
us:vt moris eſt optimi Artificis. Nam melius eſt ſacrificium,qd cōmemo
Heb.9. ramus: q̄ oīa ſacrificia omniū animaliū. Vnde Paulus ait. Per amplius
& perfectius:q̄ in ſanguine hircorꝫ aut vitulorꝫ. Et melior eſt baptiſmus
circuncisione:& melius eſt Euangelium,q̄ lex.

128 Quis verē tollit ſordes & maculas ab anima? Nonnē Chriſtus,de quo Præ-
Io.1. curſor ait. Eccē agnus Dei: eccē qui tollit peccata Mundi? Nam (teſte
Iſa.53. Iſaia) liuore eius ſanati ſumus. Hinc Iohannes inquit. Qui lauit nos in
Apo.1. ſanguine ſuo. Et alibi. Ipſe eſt ꝓpitiatio pro peccatis noſtris. Et qā lauat
1.Io.2.4. & potat:hinc vocat ſeipm aquā. Per quā aquā ſicut oīa ꝓducta ſunt: Itā
Io.4. quoq̄ oīa regenerantur:vt idem ſit generationis & regenerationis prin-
cipiū. Ipſe igitur Chriſtus tollit ſordes,virtute diuinitatis tanq̄ cauſæ agē-
tis:virtute aquea,veluti proprietate quadam accōmodata: humana verō
natura mediante: quæ oblata fuit in hoſtiam & ſacrificium peccatariū in
ara Crucis,per ſanguinē tanq̄ per precium Tribunali iuſtitiæ ſatiſfaciēs:
Anima quoq̄ vera,quam poſuit pro ouibus:vt per ipſam expiaret ſordes
totius poſteritatis,in generatione ſpirituali acquiſitæ.

129 Si Chriſtus ſanat,cur Angelus quidā dicitē Raphael.i.medicina Dei? Nō-
Mat.9. nē Chriſtus ſeipſum eſſe medicū innuit,dicēs. Nō eſt opus valentib᷑ me-
Mar.2. dicus ſed malē habentibus? Et Lucas de ipſo loquens,ait. Virtus de illo
Luca.5.6. exibat,& ſanabat oēs. Si igitē Raphaeli attribuitē virtus ſanādi:id fit tanq̄
miniſtro & medio inter Solem ſupramundanum,& Solem hunc nobis
viſibilem:qui & Phœbus dicitur: cuius filius Aeſculapius medicinæ in-
uentor fingitē. Nam Solis virtus eſt à Raphaele:qui medicina Dei dicitur.
Et hoc ſecūdum influxum loci & mēſuræ:à qua Chriſtus venit: de quo
ſcriptum eſt. Miſit me Dñs ſanare cōtritos corde. Et Petrus inquit. Per-
Ibidem. 4. tranſiit benefaciendo,& ſanando omnes oppreſſos à Diabolo.
Acto.10.

130 Quæ eſt aqua munda: de qua in Ezechiele fit mētio? Nōnē (præter ea quę
Ezec.36. ſuprà diximus) eſt vera aqua,ꝑueniens ab illo fonte: de quo in Ieremia

dicitur. Me dereliqͥrunt fontẽ aquæ viuæ? Et Propheta. Q̄m apud te eſt Iere. 2.
fons vitæ. Quod clarius reſerans Zacharias, ait. Erit fons patens domui Pſal. 35.
Dauid, & habitãtibus Ierlm in ablutionẽ peccatoris & mẽſtruatæ. Qua Zac. 13.
quidẽ aqua iubet Chriſtus hoĩes nõ ſolùm lauari: ſed renaſci, dicẽs. Niſi Io. 3.
quis renatus fuerit ex aqua & Spũ ſancto, nõ intrabit in regnũ Dei. Nec
enim aqua elementaris cũ Spiritu ſancto eſt principiũ regenerationis: ſed
aqua illa, de qua dicitur. Si quis biberit ex aqua, quam ego dabo: fiet in Ibidem. 4.
eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. i. ſentiet in ſe Spiritum ſanctũ:
vt Euangeliſta exponit. Ibi. 7.

131 Si aqua eſt tam ſalubris: cur per ipſam Deus Mundum puniuit? An, quià Gen. 7.
aqua ſalubris, eſt diuina: hæc autem ſuffocans, eſt elementaris? An, quià
eadem aqua benefacit: & nocet? Sicut de Chriſto Simehon ꝓphetauit,
dicẽs. Ecce poſitus eſt hic in ruinam: & in reſurrectionem multorum in Luca. 2.
Iſrael. Quẽadmodum etiam de ſeipſo ait Deus. Ego occidam, & ego vi- Deu. 32.
uere faciam: percutiam, & ſanabo.

132 Quis apparuit Abrahæ ad oſtiũ tabernaculi in conualle Mamre? An fuit
Deus, & tota Trinitas? Scriptum eſt. n. Cumq́ eleuaſſet oculos: appa- Gen. 18.
ruerunt ei tres viri, ſtantes propè eum. An fuerunt (vt Hebræi dicunt) Hebræi.
tres Angeli, Michael videlicet, Gabriel & Raphael: quorum vnuſquiſq;
perſonam aliquã ſanctiſſimæ Trinitatis repręſentabat: ſecũdùm conue-
nientiam Sapientibus notã? Hinc, quià omnes tres illi vnum Deũ, quã-
uis in tres perſonas diſtinctum referebant: Abrahã adorabat vnicũ Deũ,
quem ipſi repręſentabant. Et aliquando in plurali loquebatur: repręſen-
tantibus videlicet, dicens. Confortetẽ cor veſtrum: & poſteà tranſibitis.

133 Si Deum cognouit mittentẽ, & Angelos miſſos: cur ꝑparauit panes & car- Gen. 18.
nem in cibũ? An, vt ſatiſfaceret naturæ humanæ: in cuius forma ipſi ap-
paruerant? An, vt reipſa comederent? Sicut ẽt comedit Chriſtus poſt re Luca. 24.
ſurrectionẽ: qñ iam naturã ſpũalẽ aſſumpſerat, & in Angelũ mutatus fue
rat. Iuxtà illud. Et erunt ſicut Angeli Dei. An (vt ad figuratũ veniamus) Mat. 22.
quià ſicut Deus oblectatẽ odore ſacrificioꝝ (ꝓut ſcriptum eſt. Odora- Gen. 8.
tuſq́; eſt Dñs odorẽ ſuauitatis) Sic paſcitẽ ẽt obſequio charitatis impẽſo?
Iuxtà illud Saluatoris. Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis:
Præmiſerat enim. Eſuriui, & dediſtis mihi manducare. Mat. 25.

134 Cur venerunt tres Angeli ad annũciandũ partũ Saræ: ad excidiũ verò So- Gen. 18. 19
domæ duo tñ inuenti ſunt? An, quià ad fœlix negociũ ꝓnunciandũ re-
quirebatẽ numerus ternarius, quo Deus gaudet: ad exterminiũ aũt illud,
binarius competebat: qui (vt Hierony. ait) ſemp eſt infauſtus? An, qà ad Hierony.
benignũ effectũ concurrere voluit tota Trinitas, per tres Angelos rep̄-
ſentata: ad iudiciũ verò ꝓſequendũ ſicut pater miſericordiaꝝ nõ cõcur-
rit: Ita nec Angelus, q ipſum referebat? Pater. n. (vt Chriſtus perhibet)
nõ iudicat quenq̃: ſed omne iudiciũ dedit Filio: & Spũi ſancto videlicet: Io. 5.
Hinc & iudiciũ diluuii vniuerſalis, & hoc particulare factũ fuit in aqua,

quæ

quæ filium repræſentat: & in igne Spiritũ ſanctũ denotante: vt alibi dictũ
eſt. Sicut enim fœturam Mundi vtriq; cõmiſit Pater (vt in Pſal. dicitur.
Pſal.32. Verbo Domini cœli firmati ſunt: & ſpiritu oris eius omnis virtus eorũ)
Sic per vtrunq; regenerationem & iudicium exequitur.

135 Cur Abrahã loquẽs cum Deo, dixit. Ego ſum puluis & cinis? An id dixit
Gen.18. ex mera humilitate? An cum myſterio locutus eſt? Nam hæc duo mixta
viliora & inutiliora ſunt, q̃ ſepata. Cinis. n. ſeorſum ſũpta valet ꝓ ramno
cõficiẽdo. Puluis ãt aqua madefacta frugifera reddit̃. Immixta verò hæc
duo penitus inutilia ſũt. An puluerẽ ſe vocauit, alludẽs ad id, qđ ſcriptũ
Ibi.3. eſt. Puluis es: & in puluerẽ reuerteris: cinerẽ verò, qà cremat̃ corpus hu-
1.Cor.3. manũ p ignẽ illũ: de q̃ Apl's. Vniuſcuiuſq; opus q̃le fuerit, ignis ꝓbabit?

136 Cur Abraham depcando pro Sodomæis incipit à qnquagenario numero:
Gen.18. & deſinit in denariũ? An à qnquagenario icœpit, tanq̃ à numero remiſ-
ſionis: vt facilius veniã impetraret? An, quià decẽ ꝓ qualibet Ciuitate p̃-
ſuppoſuit: numerũ quidẽ cõpletũ: & qui facit Rẽp. apud Hebræos: quæ
facilius exaudit̃, q̃ numerus diminutus? Hinc Deus ſtatim cõſenſit. Po-
ſteà Abrahã diminuit ſemp numerꝝ in ꝓportiones Ciuitatibus æquales
vſq; ad denariũ, numerũ qdem cõpletũ: in quo cõtinebant̃ duo ꝓ qua-
Mat.18. libet Ciuitate. Iuxtà illud Saluatoris. Si duo ex vobis cõſenſerint ſup ter-
rã: de oĩ re, quãcũq; petierint, fiet illis à p̃re meo. An, quià nõ ſufficiebat
numerus minor denario: quià tpe Diluuii octo nõ ſaluarũt Mundũ? An,
qà placãdus erat ille denarius ſupramũdanus, in corꝝ vindictã ꝓuocat̃?

137 Ad quem locum reuerſus eſt Abrahã, cõpleto colloquio, cum Deo habito?
An ad domũ ſuã in Hebron? Nam in textu dicit̃. Et reuerſus eſt Abra-
Gen.18. ham ad locum ſuum. An (vt ad allegoriã conſcẽdamus: quò potiſſimè
tendit tota deſcriptio libri Geneſeos) explorauerat pater Abrahã mul-
ta loca eſſe in domo Patris æterni? Hinc nunc ad vnũ, nunc ad aliũ locũ
recurrebat: vt nomina, quibus ipſe vtebatur, indicãt apud Sapientes. Et
hoc, vt ab aliquo ipſorum locorꝝ veniam (ſi fieri poſſet) impetraret. Sicut
Nume.23. è conuerſo Bilaham tentauit diuerſa loca, offerens in quolibet illorum
ſacrificium: vt ab aliquo ipſorꝝ impetraret: vnde Iſrael malediceret. Non
enim erat horum ſacramentorꝝ ignarus. Videns igitur Abraham, q̃ nõ
inueniebat locum, vnde veniam impetraret: reuerſus eſt ad locum ſuum
Gen.18. meridionalem videlicet: vbi tentoria figere conſueuerat.

138 Quarè Lot cum filiabus petiit ſaluari in צער Zohar? Pro quo cõis æditio
Gen.19. habet Segor. An, quià paruula erat, paruumq; populũ continens? Hinc
facilius veniam ꝓ populo illo impetrare ſperabat. צער Zohar enim tũc
vocabatur Ciuitas illa: quod paruulã ſignificat: quæ prius vocabat̃ Balè,
Hiero. poſteà Saliſſa: vt Hieronymus perhibet. An, quià Lot vir vnus cum dua-
bus filiabus, quæ æquiualebãt vni viro: poterat ſaluare Ciuitatem vnam:
Gen.18. ꝓut impetrauerat Abrahã: ſaluẽ videlicet qnq; Ciuitatũ in decẽ viris?

139 Quarè vxor Lot retrò aſpiciens conuerſa eſt in ſtatuã ſalis? An, vt eſſet in

aliorum condimentũ: ne videlicet quis præſumeret Dei maledictionem Gene.19.
cõtemnere: atq;, vt vnuſquiſq; diſceret, q̃ graue delictũ ſit, arreptũ dei iter
deſerere? Iuxtà illud Saluatoris. Nemo mittens manũ ad aratrum: & aſpi Luca.9.
ciens retro aptus eſt regno Dei. An id in figuram hoĩs animalis factum
eſt: q facilè ſolet reuerti, velut ſus, ad volutabrũ luti: vt Petrus ait? Quẽad- 2.Pe.2.
modũ fecerunt hoĩes aĩales in deſerto, ad carnes & cibos Aegyptios ſu- Exo.16.
ſpirantes. Hinc Saluator dixit. Memores eſtote vxoris Lot. Luc.17.

140 Cur Hagar concepto Iſmahele, Saram deſpexit? An quià cõmuniter fieri ſo Gene.16.
let: vt intumeſcat quiſpiã, videns ſe in aliquo aliis pſtare? An (vt Apl's ſen Gal.4.
tit) quid ſemp is, q eſt ſm carnem, perſequitur eum, qui eſt ſm ſpũm? Hinc
Hagar mater hoĩs aĩalis deſpiciebat Sarã, futurã matrem hoĩs melioris &
ſpũalis. Pari rõne Iſmahel, aĩalis homo, ludebat cũ Izahac ſpũali, quærẽs Gene.21.
opprimere ipſum: & ad malũ cultũ deducere (vt Zohar ait) Aegyptiorũ: Zohar.
videlicet, & aduerſantiũ vitæ ſpirituali. Iuxtà illud Saluatoris. Si me perſe
cuti ſunt, hoĩes videlicet aĩales: & vos pſequent̃, qui eſtis hoĩes ſpũales. Io.15.

141 Cur dictũ eſt Abrahæ. Eiice ancillã, & filium eius? An, vt indulgeret vxori? Gene.21.
Sed quid hæc, inter tot, tantaq; ſacra libri huius: myſteriis (vt dictum eſt) Gal.4.
vndiq; pleni? An igitur, ne filius ancillæ eſſet hæres cũ filio liberæ: vt ibidẽ
habet̃: & à Paulo confirmat̃? An, vt inde doceremur abiiciendũ eſſe ho-
minem animalẽ, & voluptatẽ? Iuxtà illud Saluatoris. Qui perdiderit, &
deſtruxerit vel abiecerit animã ſuam, voluptatẽ videlicet animalẽ, in hoc
Mundo: in vitam æternã cuſtodit eam. Quando videlicet reſurget anima- Io.12.
lis homo in hominẽ ſpiritualem: vt vterq; beatificetur.

142 Cur Abrahã concubuit cum ancilla Aegyptia: vt haberet Iſmahelẽ? An, vt Gene.16.
ex influxu aĩali generaret hominem animalem: & pater eſſet vtriuſq; fami
liæ, animalis videlicet & ſpiritualis? Hinc & pater multarum gentiũ (ſicut Ibidẽ.12.
promiſerat ei Deus) effectus eſt. An, vt inde ſuſciperet aurũ & influxũ re-
rum temporaliũ: quæ oĩa extrinſecus parta filiis concubinarũ relinqueret?
Nam omnia, quæ ipſi ppria erant, Izahac vero ac legitimo hæredi reliqt:
filiis autem concubinarũ dedit munera: vt habet̃, vbi de ipſius teſtõ agitur. Ibi.25.
Ab Aegyptiaco enim influxu illa proueniunt.

143 Quid profuit oratio Abrahæ, pro Iſmahele facta? Nõnè ſcriptũ eſt. Etiã pro Gene.17.
Iſmahele exaudiui te? Sed ad qd exaudiuit: cum iam expulſus fuiſſet cum
matre? Nonnè ſubinfert̃. Eccè benedicã ei: & augebo & multiplicabo eũ Ibi.16.
valdè. Duodecim duces generabit: & faciam illũ creſcere in gentẽ magnã?
Semper.n. Deus duplici familia oblectatus eſt: ſuperiori videlicet & infe-
riori, ſpirituali, & aĩali, libera & ſeruili: de qua Paulus aptè cum Galatis Gal.4.
tractat. Hinc nati ſunt duodecim prĩcipes iſeriores: iuxtà duodecim prin-
cipes ſuperiores: & turba magna inferior cõtrà turbã magnam ſuperiorẽ.
Dolẽt autẽ Hebræi de oratiõe nimis efficaci, facta ab Abrahã pro Iſmaheli Hebræi.
tis vel Hagarenis, qui tpibus nr̃is Turcæ & Arabes ſeu Mahumetici dicũ-
tur. Nam adeò proſperantur: vt filiis liberæ quodãmodò pualeant. Id ta-

men

men (vt reor) diuina diſpõne factũ eſt: vt habeat Deus in domo ſua ſeruilẽ
Gal.4. & liberã familiam copioſam: vt Paulus innuere videtur.

144 Cur Abraham dixit Abimelech Regi Geraræ, quòd Sara eſſet ſoror eius, ti-
Gene.20. mens pulchritudini eius: cũ iam annoſa eſſet? Nonnè (vt diximus) hæc p
allegoriã ſcripta ſunt? Nam per Sarã, ſapientia rerum diuinarum intelligi
tur: quã nec Pharaho, nec Abimelech merebãtur accipere: cum ambo eſ-
Boetius. ſent addicti ſcientiis profanis & peregrinis: quas ritè Boetius ancillulas
vocat. Quæ nõ conueniũt cum vera ſapientia: ſteriles〈q〉; manent. i. ſine fru-
ctu: niſi ſanentur ab errore Gentilitatis. Hinc ſcriptum eſt, q orãte Abrahã
ſanauit Deus Abimelech, ancillas〈q〉; eius: & pepererunt. Pulchra autem
Gene.20. erat Sara. i. ſapientia rerum diuinarũ, ea pulchritudine, de qua Plotinus
Plot.c.9. inquit. Efficiatur quis diuinus, pulcher, atq; Deiformis: ſi modò diuinam
de pulchro pulchritudinem ſit inſpecturus. Nec mirum: ſi Abraham cedebat hanc
vxorẽ vel ſororem Pharahoni & Abimelech: quià ſcriptum eſt de ea. Quã
Sap.7. ſine inuidia communico.

145 Quarè Abraham iniit fœdus cum Abimelech alienigena: & cur in teſtimo-
Gen.21. nium fœderis ſeptem agnas conſtituit? Nonnè docuit nos ſummus do-
Mat.5. ctor Chriſtus conſentiendum eſſe (dum ſumus in via) nedum extra-
neo, ſed etiã aduerſario? Et hoc, dummodò ex huiuſmodi cõuentione nõ
offendatur Deus, nec anima. Conuenerũt autem Abrahã & Abimelech
ne alter alterũ offenderet: maximè quò ad puteũ effoſſum ab Abrahã: pu-
teum (inquã) ſacramentalẽ: de quo ſtatim dicemus. Septem verò agnas
ſtatuit in teſtimoniũ, iuramẽti videlicet, quod in ſeptenario fit: ſicut aper-
Por.lucis. tè docet Author libri, qui porta lucis inſcribit. Hinc vocabulũ ſeptenarii
& iuramenti iiſdẽ literis ſcribiẽ apud Hebræos. Iurantes. n. adiuramus ſe-
ptẽ fontes aut canales, influẽtes in Berſabah. i. puteũ ſeptẽ. Vnde ſi uerũ
dicimus, influũt in nos bonũ: Sin aũt obturantẽ. Hinc forſitan, à Sapiẽti-
bus antiqs ſancitũ fuit: vt pro teſtõ condẽdo ſeptẽ teſtes adhibeantur.

146 Quis eſt puteus, quẽ fodiens Abrahã vocauit Berſabah. i. puteũ ſeptem? Nõ-
Ge.21. nè eſt ille Archetypi, ad cuius ſimilitudinẽ cœli facti ſunt? Inter quos cœ-
Pſal.88. los eſt Luna de qua dicitur. Sicut Luna pfecta in æternũ. De qua ẽt Iſaias
Iſa.30. ait. Erit lux Lunę ſicut lux Solis. Et de hoc puteo ampliſſimè habeẽ in Zo
Zohar. har. Et ſicut Luna ſuſcipit influxum omnium Planetarũ (vnde poteſt dici
puteus ſeptem: annumerãdo proprium influxũ) Sic Luna ſupramũdana
ſuſcipit influxũ ſeptem canalũ, aut numinũ: quibus rñdent ſeptẽ ſpũs: qui
Apoc.1. (teſte Iohanne) in conſpectu throni Dei ſunt: & p eos Planetæ. Quem in-
fluxum Abrahã curauit deducere in puteũ illum: vt inde hauriret pro li-
Iſa.12. bito aquam in gaudio de fontibus Saluatoris: vt Iſaias ait. Et hunc ſerui
Abimelech indebitè ſibi vendicare voluerunt.

147 Cur nomen ciuitatis apud illum puteũ fabricatæ vocabaẽ Berſabah? Nõnẽ,
Gene.26. quià hinc deducti fuerunt canales ſupramundani ad puteum, de quo nu-
per diximus? Et hoc primò p orationẽ Abrahæ: deinde reducti p Izahac

quià iam obturatus fuerat à Philiſtīm.i.cadentibus. Hi autem fuerunt
mali Angeli,qui iam à cœlo ceciderant,aduerſarii ſemp bonoꝝ,oēmq;
bonū influxū impedire quærentes.Quē locū poſſedit Dauid.Hinc non 2.Reg.24.
ſine cauſa dictum eſt,ꝙ regnauit Dauid à Dan vſq; Berſabah. Locus.n.
ille,qui alio nomine regnum dicit̃,fuit peculiaris ipſi Dauid:qui fuit pri-
mus & excellentiſſimus Rex de Tribu Iehudà ſuper vniuerſum Iſrael:
vt in ſecundo Regum volumine dicitur.Et ideò præparauit omnia pro Ibi.8.
Dei Templo ędificando:Dei cultū erexit: ſacroſq; & celeberrimos hy- 1.Par.28.
mnos,vbiq; gentium decantandos,compoſuit.

148 Cur dicitur,ꝙ plātauit Abrahā nemus? An de nemore materiali eſt ſermo? Gen.21.
Sed ad qd hoc tam ſacris eloquiis interſerit̃? An igit̃ plantauit illud ne- Pſal.103.
mus:de quo ſcriptum eſt.Et cedri Libani,quas plantauit? Libanus enim
& nemus in Archetypo idem cenſentur. Et hic eſt hortus voluptatis in
terra viuentiū plantatus. Sed nunqd Abraham plātauit hunc hortum in
terra illa? Nonnè Deus ipſum Plantauit? Cum ſcriptum ſit. Plantauerat
autem Dominus Deus hortum voluptatis à principio. Nonnè idem eſt Gen.2.
plantare arbores illas in mente,quod fodere puteum ſeptem,qui Ber-
ſabah dicitur? Plantauit igitur Abraham arbores,& gradus illos in mēte
ſua. Sicut de verbo,quod eſt arbor vitæ,dictū eſt. Suſcipite inſitū verbū. Iaco.1.

149 Qūò mille argētei dati fuerūt Abrahæ ab Abimelech in velamen oculoꝝ Gen.20.
Saræ? An,in recompenſationē iniuriæ ei illatæ,auferendo ab eo vxorē?
Sed qūò fuerunt in velamen oculoꝝ Saræ? An,quià reſtituit vxorē:&
donauit in ſignū,ꝙ malè accœperat,nec fuerat ea abuſus? Nam iuſſu Dei
reſtituit & donauit,vt indicat numerus ille millenarius diuinus: vt alibi
dictū eſt.Dedit quoq; Abrahæ numerū diuinum, in ſignū ꝙ Deus erat
cum eo. Sicut ipſi Abimelech à Deo dictum fuerat. Redde vxorē viro Ibidem.
ſuo,quià propheta eſt:& orabit pro te:& viues.

150 Cur Sara primū fuit ſterilis & poſteà fœcūda? Nonnè Sara fuit ſterilis via Gen.15.
naturali? Quod cognoſcens Abraham,per ſuam (vt Zohar inquit) aſtro Zohar.
logiam,dixit.Domine Deus,quid dabis mihi: quam videlicet mercedē
vitæ:cum ego ſim ſterilis,& quaſi maledictus? Hinc ſcriptū eſt. Eduxitq;
eum foràs:extrà videlicet aſtrologiā cœloꝝ:& poſteà dixit illi. Sic erit
ſemen tuum.i.ab influxu cœlis materialibus ſuperiori erit ſemen tuum:
à cœlo videlicet ſupramūdano.Nam illud ſic,quod hebraicè כה coh di
citur,denotat (teſte eodem Zohar) locum quendam Archetypi: vnde
venit fœcunditas filiorum:& locū præcipuè,vnde venit Izahac. Et ideò
vt innueret,ꝙ non à cœlo materiali,neq; à naturæ ordine,ſed à cœlo ſu-
pramundano eſſe debebat Abrahæ fœcunditas:diſtulit Deus dare,plem
Saræ:quouſq; tranſiret tempus generandi:vt in Geneſi habetur. Gen.18.

151 Cur riſit Sara,dum Angelus ei partum nunciaret:& cur ipſe Angelus eam
redarguit? An propter in expectatum nuncium tanq̄ de re noua riſit? Si- Ibidem.
cut cōmuniter euenire ſolet.An (vt altius cum Zohar conſcendamus) Zohar.

riſit de coniunctione ignis cum aqua, maſculi & fœminæ, lateris dextri & ſiniſtri? Vnde naturalis riſus & lætitia. Iuxta illud. Læua eius ſub capi-
Cant. 2. te meo: & dextra illius amplexabitur me. An riſit, quia impoſſibile exiſti mabat id, quod nihilominus appetebat? Sicut ſæpe contingit. Hinc ipſa dixit. Poſtquam conſenui, & Dominus meus vetulus eſt: voluptati operam dabo? An redarguit eam, quia irriſerat, veluti incredula? Quod negauit offendens: vt fugeret offenſam. Vnde non redarguit eam Angelus de riſu: ſed de irriſione ob incredulitatē factā. Nam riſum illū adeò gratū Deus habuit: vt iuſſerit imponi puero nomē ab illo riſu, Izahac videlicet.

152 Cur tentauit Deus Abraham, vt filium immolaret? An, vt, quemadmodum
Gen. 12. ipſe probatus fuerat, quò ad corpus: quando Chaldæi proiecerunt ipſum
Ibi. 12. in fornacem, quia nolebat ab vnius Dei cultu recedere: probatusque in rebus & patria: quando Deus iuſſit ei omnia relinquere: Sic probaretur in filio: quē Pater non minus diligit, quàm ſeipſum: vt quantò magis probatus & tentatus eſſet, tantò altius vexillum eius tolleretur? Tentare enim & eleuare eodem vocabulo apud Hebræos dicuntur: נסה neſah videlicet.
Pſal. 4. Vt ibi. Eleuatum eſt ſuper nos lumen vultus tui domine. Pro quo cōis æditio habet ſignatum. An, vt immolaret Izahac .i. riſum in figurā illius, in quo Pater æternus ridet, & benè ſibi complacet? An, vt quàm optimè col-
Luca. 1. ligaretur Abraham cum Izahac? Et hoc vt ex illis extremis generaretur Iahacob medius: in cuius domo regnat Mediator.

153 Vbi iuſſus fuit immolari Izahac? Nōnè in monte, qui dicitur Moriah, aut
Gen. 22. Dominus videbit, intentionem videlicet Abrahæ? Sicut de Habel ſcri-
Ibi. 4. ptum eſt. Reſpexit Deus ad Habel & ad munera eius. Sed vbi eſt locus iſte? Nonnè in Ieruſalem, quæ iccircò dicta eſt viſio pacis: quæ prius Salem .i. pax dicebatur? Hæc autem pax fuit oſtenſa mortalibus poſt oblationem Izahac: figurantis illum, qui per ſanguinem ſuum pacificauit ea,
Col. 1. quæ in cœlis & in terris ſunt: vt Apoſtolus ait. In hoc quoque monte ædi-
2. Par. 3. ficatum fuit templum, quod eſt pars Ieruſalem. Qui mons perpēdiculariter exiſtit (vt Sapientes aſſerunt) ſub templo ſupramūdano: de quo di-
Pſal. 10. citur Dominus in templo ſancto ſuo: Dn̄s in cœlo ſedes eius.

154 Quomodò ad montem illum perrexit Abraham cum filio? Nonnè tot ſunt
Gen. 22. ſacramenta, quot ſententiæ, huius hiſtoriæ? Primò enim ſcriptū eſt, quod ſtrauit Aſinum, corpus videlicet, & hominē animalē, tanquam indignū tam ſublimi myſterio. Secundò, iuit cum duobus iuuenibus .i. duobus populis, pro quibus Izahac in figuram offerebatur. Futurus enim erat pater Iahacob & Heſau, Iſraelitarum videlicet & Idumæorum: pro quorum quolibet impetrauit fauorem, oblatus in figuram Chriſti, pro ſalute Iſrael & Gentium, & pro ſalute hominis animalis & ſpiritualis immolati. Iuxtà il-
Pſal. 35. lud. Homines & iumenta ſaluabis Domine. Tertiò portabat ligna, figurantia ligna Crucis, in remedium peccati per lignum commiſſi electæ.
Mat. 10. Quartò habebat gladium & ignem: quem Ieſus venit mittere in terram:

vt ipſemet teſtatur. Quintò applicuerunt die tertio: quo homo pfectè purificatur. Sextò pergebant pariter, in voluntate videlicet. Hinc pariter meruerunt offerens & oblatus. Luc. 1.

155 Cur Angelus Dñi vocās Abrahā de cœlo vocē geminauit? Nōnè magnū eſt hic ſacrm̄? Nā qñ Deus vocat aliquē viua voce, quæ eſt ſupior gradus ꝓphetia, ſemp vocē geminat: vt denotet gradū, in quo ille erat: & gradū, ad quē aſſumit. Sic.n. vocauit Moſem in Sinā: & ex paſtore fecit ipm̄ Regē ac ducē ppli ſui. Sic vocauit Samuelē: & ex miniſtro fecit eum Sacerdotē ſummū. Pari modo vocauit Saulū: & ex pſecutore fecit ipm̄ Aplm̄. Ideò volens ad altiorem gradum deducere Abrahā, vocem geminauit. Gen. 22. Exo. 3. 1. R. 3. Acto. 9.

156 Quid meruit Abrahā offerens filiū in holocauſtū? Nonnè dixit ei De⁹. Quia feciſti hanc rem, & non pepercisti vnigenito filio tuo ꝓpter me: multiplicabo ſemen tuū, ſicut Stellas cœli (quo ad præcipuos electos) & ſicut arenam maris: quò ad turbā, quam dinumerare nemo poteſt? Secūdò complevit Deus benedictionē iam ꝓmiſſam, ꝙ videlicet in eo. i. in ſemine eius benedicerētur vniuerſæ cognationes terræ. Tertiò (& hoc fuit oīum maximum) ordinatus fuit in patrem illius Redemptoris, in quo omnes verè benedicendi erant: ſicut ſcriptū eſt. In ſemine tuo benedicenē omnes gētes terræ. Poſtremò dicitur, ꝙ venerunt Berſabah ſimul, Pater. ſ. & filius Izahac: & habitauerūt ibi ſuſcipientes ab illo puteo ſeptenarii influxus quæcunq; neceſſaria, & quæcūq; deſyderabilia. Nā puteus ille à Sapientibus dicitur כל :col. i. totum: quod videlicet iſerius tribui & cōicari pōt. Gen. 22. Ibi. 22. Ibi. 22. Hebrei.

157 Quotennis erat Izahac, qñ oblatus fuit? Nonnè cōis Hebræorū ſententia eſt (ut etiā ex textu colligi pōt) ꝙ eſſet triginta ſeptem annoꝝ? Sed cur dictū eſt. Tolle filium tuū? Qūò poterat Abrahā ſenex & decrepitus portare filium tam grandē? An tulit ipſum demulcens & alliciens verbis blandis: quibus aſſentiens, obediensq; Deo & patri ibat voluntariè? Sicut ſcriptū eſt. Pergebāt ergò pariter. Et hoc, in pfectam figurā illius: de quo dictum eſt. Oblatus eſt, quià ipſe voluit. Et iterum. Sic Deus dilexit Mūdum, vt filium ſuum vnigenitum daret. Gen. 22. Ibidem. Iſa. 53. Io. 3.

158 Quid ſignificat aries ille cornibus inter uepres hęrēs: & à quo ꝑparatus fuit? An (vt Zohar aſſerit) præparatus ab Angelo fuit: vt pro Izahac īmolaretē? An hoc fuit in complementū figuræ illius: cuius ſuprema portio (diuinitas uidelicet) p Izahac figurata: & pars inferior (hūanitas videlicet) cōditionib⁹ & paſſiōibus hūanis irretita, oblata fuit: q̄ optimè qdē parietē figurata: qui ꝑ peccato offerri cōſueuerat? Sicut & Chrs pro pctō oblat⁹ eſt. Gen. 22. Zohar.

159 Cur tam ſolicitè curauit Abrahā habere ſpeluncā duplicem ab Ephron filio Chet pro ſepulchro Saræ? An, vt honoraret ſanctam vxorē, ſepeliens eam in ſpelunca duplici? Sic enim ſepeliri conſueuerant magni viri. Sicut adhuc apparēt in partibus illis multæ ſpeluncæ duplices pro ſepulchris optimatum: inter quas illa Redēptoris cernitur. An (vt ad myſteria veniamus) quià ſpelunca illa, in valle Hebron ſita, eſt propè campum damaſce- Gen. 23.

num:vbi primus homo dicitur veſtitus fuiſſe puluere terræ:& ibi in eum
inſufflatum fuiſſe ſpiraculum vitarum:vt ſicut ſpiritus redibat ad deum ex
illo loco,in quo datus fuerat:ſic ibidem corpus in puluerē reuerteretur:
vbi de puluere primò ſumptum fuerat?

160 Quid myſterii continet in ſe ſpelunca illa duplex? Nonnè reſpondet corpo-
Plato. ri noſtro:quod (ſm Platonem)duplex habemus:cœleſte videlicet & ter
reum? Nam terreum figuratur per anteriorem partem ſpeluncæ:cœleſte
verò per interiorē,in qua ſepeliebant̄ cadauera. Vnde innuit̄, ꝙ hoc cor-
1.Cor.15. pus terreū tandē mutabit̄ in cœleſte,immò in ſpirituale. Iuxtà illud Apl̄i.
Seminat̄,quod aīale:ſurget,quod ſpūale. Hinc (vt typicè loquendo inqt
Zohar. Zohar)ibi eſt porta ad paradiſum voluptatis:in quem intramus,corpori-
bus noſtris in meliorē ſortem īmutatis. Sicut de Henoch & Elia dicitur:
Iosue.14. qui cū corpore in hortū illum voluptatis intrarūt. Propterea Patres Adā,
Gen.49. Abrahā, Izahac,& Iahacob ibidem cū vxoribus ſuis ſepeliri voluerunt.
Vnde Hebron dicta fuit Chiriat arbah.i.Ciuitas quatuor.

161 Cur ex omnibus mulieribus tā diligenter ſolius Saræ vita:& in tractatu par-
Ibidē.23. ticulari deſcribitur? Nonnè deſcribitur mors Delboræ,Rachel, Miriam
ſororis Moſi,& Suah vxoris Iehudæ:vt in locis ſuis habetur? Et ſi mors
R.Ioze. iſtarum deſcribitur:non tamen vitæ dies enumerātur:vt notat R.Ioze in
Zohar. An igitur cum myſterio enumerantur omnes dies vitæ Saræ:quià
ſemper vixit Deo:cum ſancta eſſet? Sicut innuit textus,dum ait, ꝙ mortua
eſt in Hebron:Ciuitate videlicet ſanctorum patrū. Dies autem,quibus ho
mo ſeruit peccato,non annumerantur inter dies vitæ. Cū eo tempore nō
viuat,ſed mortuus ſit. Hinc vitæ aliarum mulierū,quæ pro tempore ſer-
uierunt peccato,non deſcribuntur. An (vt altius conſcēdamus) enume-
ratur in annis vitæ Saræ centenarius numerus,denarius geminatus,& ſe-
ptenarius (cum anima eius animalis per centenarium,ſpiritus per dena-
rium,portio verò ſuperior per ſeptenarium,cum myſterio deſignentur)
vt inde diſcamus,ꝙ vita Saræ perfecta fuit:vt illi numeri indicant? Sicut
Sapientes optimè norunt.

162 Cur Abraham vocatus fuit de terra ſua ad meliorem terram & uitam ſine
Gen.12. fratre uel hærede? An id caſu occurrit? Sed quomodò caſu:cum in rebus
tam ſacramentalibus nil penitus occurrerit ſine diuino ordine uel myſte-
rio? An igitur, quià, cum Abraham typum miſericordiæ & pietatis ge-
reret,non debebat habere cohæredem tantæ hereditatis:ne diuideretur?
Nec enim tantam eius plenitudinē habebat:quam poſſet aliis communi-
Io.1. care. Sicuti Chriſtus habuit:de cuius plenitudine (inqt Iohannes) omnes
Ro.8. nos accœpimus. Ideò cohęredes habuit:Iuxtà illud Apoſtoli. Cohęredes
autem Chriſti. An,quià Abrahā ueniens ex dextera hominem ſpūalem
ſignificat:cui non eſt frater in terra ſm carnem? Hinc Chriſtus cœleſtis ho
mo,& pater ſpiritualiū uenit in Mundū ſine fratre carnali.

163 Izahac cur habuit fratrem,non quidem vterinum, ſed cōſanguineum tm̄?

Nonnè, quià Izahac totus ꝓcedens ex ſiniſtra pte, & à Tribunali iuſtitiæ ſeueræ (vnde robur ad ꝑficiendū: & vbi eſt vtraq; mř) non debuit generari niſi ab illa matre, ꝑ quā haberet hęreditatē roboris & terroris: nō aūt ab illa: vnde generant filii ſeueri iudicii, & hęredes Mămonæ Aegypto ꝑſidētis? Hinc nō ſine myſterio Aegyptia fuit Iſmahelis mř. Vñ & ipſi Iſmaheli př dedit munera (reꝝ tpaliū vȝ) reſeruata vera hæreditate Izahac? Qui qdē Ixahac ideò ſic appellať, cū habeat aliquā mixtionē cū dextera: vnde pater erat: & vnde patris hæreditatem ſortitus eſt. Ex quarum partiū cōmixtione (vt norunt Sapientes) oritur uerum gaudium & riſus. Gen.16. Ibi.25.

164 Cur Abraham contemptis Chananæis voluit, ꝙ Izahac acciperet vxorem de Padă Aram? An, quià Chananææ erant filiæ Chanahan, à Patre maledicti? An voluit, ꝙ uxorem duceret Aramææ & cōterraneā: qà optimus erat illius regionis influxus? Quáuis ex idoloꝝ cultu deprauatus eſſet. An, quià facilius conueniebat cum domeſticis, ꝗ cū extraneis? An, ut ex utroq; iufluxu conuenienti acquireretᷓ maior fauor? Conuenientia autem influxuum deprahenditur ex idiomate ſatis: pleniſſimè uero ex characteribus conuenientibus. Inde enim tota gens & lingua hebraica prodiit. Dicant alii, quicquid uelint de Heber: cum non ab Heber, abnepote Sem filii Noeh (vt nōnulli dixerunt) ſed ab עבר habar. i. à tranſitu Hebræi dicti ſint ut alibi diximus. Gen.24.

165 Cur Iahacob habuit germanū fratrē, ex iiſdē. ſ. parentibus, ꝓgenitū? An, qà ipſe exiſtēs in medio, ex utroq; latere ꝑticipare debebat? Hinc, cū ſuſceperit influxū ex latere ſiniſtro & aquilonari (vnde oē malū) ſatius fuit, ut malum inde ueniens colligereť in Heſau (quē odit Dñs) ꝗ ſi ſuſcepiſſet in ſe? An, quià Iahacob hō cōpletus debuit habere deteriorē hoiem: quē naſcens ſupplantaret, & à quo primogeniturā auferret, & ꝑriperet benedictionē? Vnde docemur caſtigandū eſſe hoīem animalē, & in ſeruitutē redigendū. Iuxtà illud Apoſtoli. Caſtigo corpus meū, & in ſeruitutē redigo. Et hoc, quouſq; ueniat tp̄s excutiendi iugum ſeruitutis (ut in Geneſi dicitur) & cum ipſo homine ſp̄uali, per Iahacob figurato, regnādi. Ier.1. Mal.1. Gen.25. & 27. 1.Cor.9. Gen.27.

166 Quod ſignum exegit Elihezer, ſeruus Abraham à Deo, quo cognoſceret uxorem, Izahac præparatam? Nōnè dixit. Puella, cui dixero: inclina hydriā tuā, ut bibam: & illa nō ſolū mihi, ſed & camelis potum dederit, ipſa eſt? An igiť peccauit Elihezer: cum hoc videatur ſupſtitio uel indicium ſcdm Deū? Nā omina & auguria ꝑ legē dānanť. Maxima eſt hic difficultas, quam Aug. ſoluere conať, ꝓbās ꝗ ēt à Deo danť ſigna. Sicut datū fuit Achaz & Ezechiæ. Alibi uō dānanť ſigna: cū Chriſtus dicat. Generatio mala & adultera ſignū quærit. Sciendū eſt igitur, ꝙ ex intentione & modo dānanť uel ꝓbanť ſigna. Si. n. ad tentandū ſigna petunť, ea quidē damnātur. Iuxtà illud Deuteronomicū. Non tentabis Dñm Deū tuum. Ex modo etiam dānatur ſignum, qñ à beſtiis, uel ab iis, quæ ad rem non pertinent, petitur. Indiciū aūt & ſignū ualdè licitū eſſe reor, qñ qs oīone Ibi.24. Leuit.19. Aug. Iſa.7. 4.Reg.20. Mat.12. Deut.6.

præmiſſa

præmiſſa (ſicut fecit Elihezer) attendit,ſi negocium benè ſuccedat.

167 Cur Elihezer petiit ſignũ in aqua, dãda in potũ? Nonnè,quià aqua miſericordiã,pietatẽ, & clæmentiã Dei ſignificat? Hinc Chriſtus ipſam obtulit, dicens. Siqs ſitit,veniat ad me & bibat. Et cũ Samaritana loquens,dixit. Si ſcires donum Dei (.i.pietatem,quam veni impartiri vobis) & qs eſt, qui loquitur tecum (dator videlicet gratiæ & clæmentiæ) tu forſitan petiiſſes ab eo aquam viuam. Elihezer itaq;,qui popoſcerat à Deo,vt faceret miſericordiã cum Abraham,ſignũm petiit in aqua. — Gen.24. Io.7. Ibi.4.

168 Cur ſcriptũ eſt,q̃ Izahac hora veſpertina seceſſerat,ad meditandũ,in agrũ? Nõnè,quià Izahac,qui à fonte aquilonari emanauit,veſpertinus fuit: vt antiqui Theologi docent? Hinc hora veſpertina egreſſus erat in agrũ ad meditandũ vel orandũ. Nam שוח ſuach vtrũq; ſignificat. Orabat autem oratiõe veſpertina: tanquàm ipſi peculiari. Habitabat nihilominus in terra auſtrali (ſicut dicit textus) quià hauriebat fauorem Patris: qui totus meridionalis erat: vt alibi tactum eſt. De fauore autem ei à Patre præſtito,multis in locis habetur: ibi autem potiſſimè: vbi de negocio eius teſtamentario agitur. Nam dicitur,quòd dedit Abraham omnia, quæ poſſederat, Izahac filio ſuo. — Gen.24. Theo.anti: Gen.24. Ibi.25.

169 Cur Izahac,ſuſcepturus vxorem ſuam Rebeccam, orauit? Nonnè id fieri debuit in negocio tam arduo,q̃ eſt indiſſolubile vinculum matrimonii? Primò enim orandum eſt,vt occurrat illa,quam Deus è cœlo tradidit. Scdò,vt vir & vxor in illa æterna cohabitatione,pacificè viuant. Tertiò, vt filii generentur grati Deo,in ædificationem familiæ,& in parentũ conſolationem. An orando diſpoſuit ſe Izahac,vt ſuſciperet gratiã Spiritus ſancti: quam videbat fulgere in Rebecca? Sicut Sapientes Hebræi docent: & Zohar præcipuè. — Ibi.24. Sap.Heb. Zohar.

170 Cur Izahac introduxit Rebeccã in tabernacuũ matris ſuæ? An,quià id cõmuniter fieri conſueuerat? An,vt innueret vxorẽ illam, ſuſceptam loco matris: quam ex eadem familia,& eadem refertã ſanctitate ſuſceperat? An (vt ad altiora conſcendamus) per tentorium fons ſupramundanus, vnde venerat Sara & Rebecca, deſignatur? Hinc (vt Zohar inquit) qd fuit Sara Abrahæ: id fuit Rebecca Izahac, & Rachel Iahacob. Lea verò aliò tendit: vt ipſemet Zohar perhibet. — Gen.24 Zohar Idem

171 Cur Abraham, vir adeò cœleſtis,nõ cõtentus vna vxore,aliam ſuperinduxit, & deniq; tertiã? Nonnè Paulus,myſteriũ ſecundę referens,ait. Scriptum eſt,q̃ Abraham duos filios habuit: vnũ ex ancilla, & vnũ ex libera. Sed qui ex ancilla,ſm carnẽ natus eſt,qui aũt ex libera per repromiſſionem. Quę ſunt per allegoriã dicta? Quod alibi latius diſſeruimus. Tertiã verò vxorem ſuſcepit: vt adimpleret illud,quod dictum ei fuerat. Eris q; pater multarum gentium. Ex Chetura.n. tertia vxore ſex filios habuit, qui fuerunt patres ſex familiarũ: quę in alios etiã ramos diuiſę ſunt. Inter quas familias fuerunt Madianitæ, ex quibus Moſes vxorem ſuſcepit. — Gen.25. Gal.4. Gen.17. Ibidem.25 Exo.2.

Nec tamen deſunt, qui dicunt hanc Cheturam fuiſſe Hagar. Quæ ſi ea-
dem fuit, in ipſa quoq; eadem myſteria locum habent.

172 Cur Izahac vna tm̃ vxore cõtentus fuit? An, quià nedum Sacerdos, ſed in
ſacrificium oblatus vna tm̃ vxore contentus eſſe debuit? Cum lege ſan-
citum ſit, ꝙ Sacerdos nec ſecũdam, nec ab alio violatam vxorem ducat. Leuit.21
An, quià totus igneus & ex ſiniſtra & aquilonari parte, non debebat per
aliud coniugium aperire fontes illos igneos? Satis.n.immunditiæ con-
traxerat ex vno coniugio, quam diffudit in Heſau: qui iccircò nondum Malac.1
natus, à Deo odio habitus eſt: vt Malachias ait.

173 Cur Iahacob nec vna nec duabus contentus etiã cum quarta muliere con- Gen.29.30
iunctus eſt? Nonnè cũ duabus ſororibus cõmixtus eſt: quià in prima de-
ceptus fuerat: & cum ancillis, cedens æmulationi vxorum? Sed nunquid
hæc quaſi ludicra, & ſuis abſq; myſteriis, ſacratiſſimis eloquiis interſerun-
tur? Nõ quippè. An igitur Iahacob perfectus, cũ vtraq; parte miſceri de-
buit: & vtranq; vitam ducere, contẽplatiuã videlicet & actiuã: & ex vtraq;
reportare fructum: nec tantũ ex dñabus, ſed ẽt ex ancillis: vt fructus con-
templationis eſſet per vxorem.ſ.Deum, & per ancillã.ſ.creaturã: & fru-
ctum operis colligeret non tantũ ex oblatis Deo: ſed etiam proximo: vt
alibi dictum eſt? An, vt ex quatuor mulieribus produceret familiam cõ-
pletam, in quatuor Mundi partes diuidendam? Vnaquæq; enim earum
ex ſua parte ſeu regione proceſſerat.

174 Quò Abrahã, qui in gñatiõe Izahac, ſenẽ & quaſi ad gñandũ impotẽtẽ ſeſe Gen.18.25
iudicabat, triginta & ſeptẽ annis interpoſitis poſt mortẽ Saræ, Cheturã
duxit in vxorem: & ex ea ſex filios habuit? An fortè Abraham decipie-
batur? Sed haud quippè hæc digna forent tantis monumẽtis. An igitur
renouatus fuit? Iuxta illud Prophetæ. Renouabitur, vt aquila, iuuentus Pſal.102.
tua. Sicut enim Moſes diuino fauore conſeruatus fuit, vt centeſimum &
viceſimũ ætatis annum agens, nec oculos caligantes: nec dentem dimi-
nutum ſenſerit (ut in Deuteronomio ſcribitur) ideſt ꝙ non hebetauerit Deut.vlt.
eius ſenſus aut intellectus, nec robur virtutis defecerit: Sic Abraham
quoq; renouatus fuit.

175 Cur Abraham non benedixit filium ſuũ Izahac: ſicut ipſe Izahac & Iaha- Gen.25.
cob ergà filios ſuos fecerũt? An, quià nõdum erat expurgata familia? Si- 27.49.
cut fuit tpe Iahacob, ſcoria & infecto ſemine prius in Iſmahelem, poſteà
in Heſau dimiſſo. An, quià debebat ꝓpagari familia illa electa in duode-
cim ramos, numerum quidem primò creſcentem, anteq̃ benediceretur?
Sed, cum Abrahã eſſet piſcina & benedictio, cur nõ benedixit? An igit̃?
quià piſcinã dedit in hereditatem Izahac? Ipe verò accœpit & tradidit cã
Iahacob: qui pfecit benedictionẽ. Hoc interim Deus benedixit Izahac.

176 Cum Abrahã noluerit nurũ de Chanahan: cur voluit in terra illa ſepeliri? Ibi.24.25
Nonnè, quià regio vel terra illa non erat maledicta: ſed gens tantum-
modò, quę deſcenderat ex Chanahan maledicto, & ex Cham infami &

Beroſus obſcœno? Sicuti Beroſus tradit. Hinc ſi commixti eſſent Patres illi cum mulieribus & genere illo maledicto, facilè infecti fuiſſent. Non aũt inficiebantur, ſi habitabant & ſepeliebant in terra illa à Deo promiſſa: & inde benedicta: vbi & Chriſtus habitare & ſepeliri voluit.

177 Cur Iahacob & Heſau decertabant in vtero materno? An, quia alter ipſorũ veniebat à dextris, alter aũt à ſiniſtris? Quæ loca magno cõflictu ſibi inuicem repugnant, non in deſtructionem, ſed in harmoniã, p antipariſtaſim quãdã. An, quia alter carnis, alter verò ſpũs typũ gerebat, quorum alter i alterũ cõcupiſcit, & vterq; ſibi inuicẽ (vt Paulus ait) aduerſãt? An, qã (vt Zohar inqt) Heſau eqtabat Serpẽtẽ (vñ & habitauit in Sehir, qđ Diabolũ ſignat) Iahacob verò ſedebat in tẽtoriis ſup ſede ſctã? An qã intelligentiæ ipſorũ cõtrariæ Samael vʒ & Michael, faciebãt eos colluctari?
Gen.25. Gal.5. Zohar. Iosue.14. Gen.25.

178 Cur pugna continua fuit inter Heſau & Iahacob? An, quia ambo fuerunt patres duarum gentium ſibi inuicem aduerſantiũ: vt oraculum phibuit? An, quia (vt nup dictũ eſt) Heſau hoiem animalẽ, Iahacob verò ſpũalem ſignificabat? Hinc Heſau prius natus eſt. Iuxtà illud Apoſtoli Prius quod aiale, deinde qđ ſpũale. Propterea pſequebatur eum, qui erat ſcđm ſpũm. Sicut idem Apoſtolus alibi docet. Vnde & piloſus & hiſpidus inſtar hædi, reponendus erat in ſiniſtra: Iahacob uerò lenis & ſuauis (qã ſpiritu Dei repletus: de quo dicitur. O q̃ bonus & ſuauis eſt Dñe ſpiritus tuus) aut in dextera, aut in medio collocandus erat.
Ibidem. 1.Cor.15. Gal.4. Sap.12.

179 Cur Heſau nunq̃ intulit fratri mortẽ, quã ſæpius minatus fuerat? An, quia Iahacob à Patre benedictus fuerat & cõſtitut⁹ Dñs fratris ſui? Vnde colliſa fuit virtus Heſau: vt nõ pualeret in fratrẽ. An, quia (teſte Sapiente) nõ eſt conſiliũ vel fortitudo cõtrà Dñm? An idfuit in documentũ nrm: vt innuatur, q; licet caro, & qui ei pdominaẽ, Diabolus ſæuiat, iraſcaẽ & rugiat, velut Leo, contrà ſpiritũ: non tñ præualet, niſi nobis volentibus? Iuxtà illud Hieronymi. Debilis eſt hoſtis: qui non uincit niſi uolentem. An, quia Deus inter hos poſuit pugnam, non ut uincat caro, ſed ut uincatur à ſpiritu, & redigatur in ſeruitutem: ut excuſſo tãdem à collo iugo regnet cum ſpiritu? Sicut alibi quoq; diximus.
Gen.27. Pro.21. Hiero. ad Euſto.

180 Cur Deus phibuit Izahac, ne deſcẽderet in Aegyptũ? An fortè, quia paratæ ipſi erant ibidẽ inſidiæ? An (vt ad ſacra ueniamus) ne nimis indureſceret intrans in regionẽ illam: quæ irrigabaẽ à fonte illo duro: vñ ipſe influxũ ſuſceperat? Nec.n. durum duro, nec molle molli, ſed molle duro cõcinnè uniunẽ: Iuxtà illud Prophetæ. Miſericordia & ueritas obuiauerunt ſibi: iuſtitia & pax oſculatę ſunt. Hinc Abraham, Iahacob, Moſes & nouiſſimè Chriſtus mites & lenes iuſſi fuerunt in Aegyptũ deſcẽdere.
Gen.26. Psal.84.

181 Quæ altercatio fuit inter paſtores Izahac & paſtores Geraræ pro effoſſo puteo? An de puteo illo (iuxtà corticem literæ) inuidia & malitia impulſi Geraritæ cõtendebant? An (ut altius cõſcendamus) Geraritæ, qui ſecantes interptantur, malos ſpiritus ſignificãt: qui ſecare & diuidere
Gen.26.

ſatagunt animas à fonte ſu̅mo, imò ab ipſo Deo? Hinc dicunt obſtruere puteum (vnde gratiã Dei, & oẽm diuinum fauorẽ haurimus) immittẽtes terram .i. terrena oblectamẽta in illum puteum, quem fodimus, ſuppeditatis & amotis omnibus terrenis & inferioribus voluptatibus.

182 Cur Philiſtiim quoq; dicuntur obſtructores putei effoſſi ab Abrahã? Nõnẽ Philiſtiim, qui cadentes & ruentes interp̃tantur, illos ſignificãt: de quorũ Principe dicitur. Quomodò cecidiſti Lucifer, qui mane oriebaris? Vel (vt hebraica veritas habet) Quomodò cecidiſti hulula, fili aurore? Fuit enim filius lucis, ſed in hululam nocturnam cõuerſus eſt. Hi autem continuè ſatagũt: vt perdamus aquam putei Berſabah, deductã ab illo fonte, qui ait. Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ. Et hoc per effoſſionem ciſternarũ diſſipatarũ, quæ nõ valent cõtinere aquas .i. p amorẽ rerum & voluptatũ terrenarũ, quæ veras & diuinas aquas continere nequeunt. Ibidem. Iſa. 14. Ier. 2.

183 Cur Moſes enarrat ter effoſſos eſſe puteos ab Izahac? An, quià maior moleſtia fuit ei illata ab antiquo Serpente: cum maius ſymbolũ haberet cum Izahac aquilonari Serpens ille, qui ſedem ſuam voluit locare ad Aquilonem ſuperiorem: vnde ipſe Izahac erat? Hinc inde expulſus Aqlonis inferioris tormento premitur? An, quià robuſtiores robuſtioribus moleſtiis premuntur? An id factum fuit in exemplum poſterorũ: vt videlicet diſcant ſtrenui milites ſemper reſumere vires, & reparare ea, quæ hoſtes deſtruere ſatagunt: & aperire canales bonorum influxuum, quos ipſi obſtruere conantur? Gen. 26. Iſa. 14.

184 Cur tertio & nouiſſimo puteo effoſſo ceſſauit iurgium? An, quià Deus poſt tertiam victoriam præſtare ſolet perpetuam requiem & triumphum? Sic poſt tertiam pugnam & victoriã Imperator noſter Chriſtus quietus & triumphans, dixit. Venit enim Princeps Mundi huius: & in me non hẽt quicq̃. Sic debellatis hoſtib⁹ Inferni, tertia die ſurrexit in gloria & pace. Sic Paulus poſt triplicem victoriã per triplicem orationẽ impetratã, quieuit ſecurus, dicens. Propter quod ter Dñm rogaui: & dixit mihi. Sufficit tibi gratia mea. An, quià Diabolus, qui Leo rugiens dicitur, Pardi naturam imitatur: qui ſi tertio ſaltu non capit, ab inuaſione ceſſat? Gen. 26. Io. 14. 2. Cor. 12. 1. Pet. 5.

185 Propter quod rubeum pulmentũ, vel propter quam lenticulam, Heſau primogenituram vendidit Iahacob? An pulmentum erat legumen decoctum à Iahacob? Sed vnde tanta eſuries Heſau in ditiſſima domo Izahac? An Iahacob coquus effectus erat? An igitur (vt myſteria referemus) primogenitura erat antè legem authoritas ſacrificandi, aut ius benedictionis accipiendæ à Patre, aut prælatura aliqua in fratres (quod innuitur in textu, vbi Iahacob benedictio datur) quam Heſau homo animalis ceſſit minori & ſpirituali, propter rubeum pulmentũ .i. p̃pter oblectamẽtum carnis & ſanguinis? Nam caro & ſanguis (teſte Apoſtolo) regnum & verum Dei cultum poſſidere nequeunt. Gen. 25. Ibidem. 27 1. Cor. 15.

186 Quomodò Izahac tm̃ profecit: & adeò locupletatus eſt ex cẽtupla hordei Gen. 26.

meſſe

Hiero. meſſe?Nonnè miratur hic Hiero.quo pacto ex centupla hordei ſeminati
collectione tam diues effectus fuerit Izahac?Sed mirent̃ ſanè, qui literæ
corticem ſequunt̃.Nam aliò tendit negociũ,q̃ præ ſe ferat occidens litera.
Sec.Theo. An igitur,quià(vt ſecretiores Theologi docẽt)hordeũ aqlonare eſt,
Geñ.11. & ad iuſtitiã durain pertinens:vnde venit ipſe Izahac?Hinc ſicut Abrahã
pficiſcebatur ad Meridiẽ,& ibi(ſub metaphora)dr̃ fixiſſe tẽtoria:Sic etiã
Izahac(per aliam tñ metaphorã)dr̃ profeciſſe ad Aquilonẽ,per hordeũ
2.Cor.9. videlicet aqlonare.Seminauit aũt,iuxtà illud Apli.Qui ſeminat in benedictionibus:de benedictionib⁹ & metet.Hordeũ verò præcœpta ſeueræ
Mat.19. iuſtitiæ ſignificat.Centupla aũt fuit meſſis:Iuxtà dictũ Saluatoris.Centuplum accipiet. שערים Scharim verò cum hordea & menſuras ſignificet:
Hinc nunc centũ hordea,nunc centũ menſuras interp̃tati ſumus.

187 Qũò caligabãt oculi Izahac,quãdo voluit benedicere filiũ Heſau?An erat
Geñ.27. captus oculis corporeis ob ingraueſcentẽ ætatem?Sed nonnè poſt datã
Ibidẽ.35. Iahacob benedictionẽ vixit ſanus viginti annis,& iis amplius?Nam Iahacob poſt morã in Padan Aram & Betel contractã ſepeliuit Patrem cum
4.Re.4. Heſau.An igit̃ cæcus erat mente:ſicut oĩbus Prophetis contingere ſolebat:vt de ſe dixit Eliſæus.Aĩa eius in amaritudine eſt:& dñs cœlauit à me
& nõ indicauit mihi?Solus.n.Chriſtus oĩa ſciuit:cum ſup ipſo ſemp Spiritus ſcũs manſerit:vt alibi dicetur.An(vt aliqui dicunt)aſcenderat Iza-
Io.1. hac per meditationem ad illum gradum: quò ſiquis deuenit: viuit alteri
& non ſibi?Qui quidem gradus per Rebeccam deſignatur.Hinc ille, cui
viuebat, pro ipſo ſuppleuit.

188 Qũò Rebecca ſciuit emẽdare errorẽ mariti?An,quià per Rebeccã intelligit̃
gradus,quo Spũs ſcũs ſe creaturis cõicat:vt Sapiẽtes norunt?Hinc ab eo
Izahac fuit directus in bonũ:quãuis non aduerteret.Iuxtà illud Saluatoris.Spũs,vbi vult,ſpirat:& nemo ſcit,vnde veniat,aut quò vadat.An,qã
Io.3. (vt nuper dictũ eſt)Rebecca tenebat gradũ illum:cui Izahac ceſſit,illuc
pueniens?Nec tñ mulier eſt ſupior viro:licet aliqñ teneat typũ ſupioris.
Exo.15 Sicut de Maria fratrẽ Moſem liberante ſcriptum eſt.Tunc.n.huiuſmodi
Cant.7. mulier gerit typũ illius,quæ dilecto ait.Veni in hortũ meum,& dabo tibi vbera mea.Quæ vbera Prophetæ & Patriarchæ lactuerunt.

189 Cur Izahac magis diligebat Heſau q̃ Iahacob?Nonnè,quià venabat̃ ore:vt
Gen.25. habet veritas literæ?Pro quo mendoſa æditio habet,quià comedebat de
eius venatiõe.Sed quid hoc in tam ſacrali ſcriptura?An(vt myſteria tangamus)quià pater ille ſcũs pͥuidebat,ꝙ ab Heſau deſcẽdere debebãt Idumei:quorum multi ore.i.p̃dicatione venari debebant:vt de Nemrod dr̃,
Ibi.10. ꝙ erat robuſtus venator?Et hoc,quià Chriſtus in Idumeã extendit cal-
Pſ.59.107 ciamentũ ſuæ humanitatis:faciens Idumeos ſeminatores & venatores in
Eccleſia: vt Marcus teſtatur,dicens.Et multa turba à Iudæa,Idumæa &
Mar.3. trans Iordanem venerunt ad eum.An diligebat eum,quià ex eodem latere,vnde & Izahac,aquilonari videlicet erat?

190 Cur Izahac petiit venationem ſylueſtrem ab Heſau? Nonnè, quià ſylueſtria Gene. 27.
omnia, aquilonaria ſunt? Sicut ipſe Izahac erat. Vnde ipſis nutriebat, tanq̃
cibo conuenienti. Hinc & vinum exegit, ac bibit: quod ex eodem fonte
emanat. Abraham verò ex loco oppoſito veniẽs (vnde fluit aqua ſupra-
mundana) non vinum, ſed aquam hoſpitibus præparabat: quam & ipſe
bibebat: vt Sapientes norunt.

191 Cur pro ſylueſtribus aĩalibus Rebecca ꝑparauit hædos, quibus Izahac libẽ Ibidem.
ter veſcebat? Nonnè, qà hædi aqlonares ſunt, & à ſiniſtra (teſte Chriſto, q Mat. 25.
ait. Hædos aũt à ſiniſtris) & ex eodem fonte ꝓueniunt, vnde & ſylueſtria:
ſymbolumq; maximũ habẽt cũ ſylueſtribus indidẽ (vt dictũ eſt) mananti-
bus? Nã Patres, qui totã Dei ſedẽ ꝑficere debebant, ſic diſpoſiti fuerunt: vt
Abrahã teneret Meridiẽ: Iahacob Orientẽ: Dauid Occidentẽ: Izahac aũt
Aquilonẽ. Vnde ſylueſtria, hædi, & vinũ (vt iam dicta repetam) prodeũt.
Hinc ipſe Izahac dignoſcere neſciuit inter hædorꝫ carnem oblatã à Iaha-
cob, & ſylueſtrem, quam expectabat ab Heſau.

192 Cur Izahac voluit benedicere Heſau? An, qà primogenitus erat? Hinc adiu- Gen. 27.
dicauit ipſi benedictionẽ competere. An, quià diligebat eũ (vt dicit text⁹) Ibi. 25.
ignarus horũ ſacramentorꝫ: ꝙ videlicet Iahacob, melioris hominis typũ
gerens, ꝓferendus eſſet Heſau, deteriorẽ figuranti? Nam, & ſi Heſau bene-
dicendus erat, non tamen adhuc tẽpus aderat: vt infrà dicemus.

193 Cur Izahac, quãuis nollet benedicere Iahacob: benedictionẽ tñ ipſius con- Ibi. 27.
firmauit, dicens. Benedixiq; ei, & erit benedictus? Nonnè, quià prius igno
rabat ſacra (vt dictum eſt) ſed tandem illuſtratus à Deo, benedictionẽ da
tam confirmauit? Hinc non ab re ſcriptum eſt, ꝙ caligauerãt oculi ipſius: Ibidem
quià ſm carnem adiudicabat dandam eſſe benedictionẽ Heſau: quæ Ia-
hacob, melioris hominis typum gerenti, iure competebat.

194 Cur ſcriptũ eſt Iahacob dilexi: Heſau autem odio habui: cum (teſte Paulo) Mala. 1.
nõdum nati eſſent: neq; quicq̃ boni vel mali egiſſent? An (vt cõmunis eſt Ro. 9.
Theologorꝫ opinio) quià Iahacob ab æterno Deus ꝑdeſtinauerat: & He- Theo.
ſau præſciuerat? An, quià odio habuit ad tẽpus: vt infrà dicemus? An, qà
oderat odio habentẽ ſũ: hominem videlicet animalẽ: quem & nos odiſſe do
cuit Chriſtus, dicens. Qui odit animã ſuam. ſ. animalem in hoc Mundo: Io. 12.
in vitam æternam cuſtodit eam? Quod Heſau contigit: vt ſtatim reſerabi-
mus. Nam corpus & animalis homo beatificabitur ſimul cum ſpirituali: ſi
mundatus & in ſeruitutem ſpiritus redactus fuerit.

195 Cur Heſau deſcribitur piloſus: Iahacob verò lenis? An, id iuxtà literã intel- Gene. 27.
ligendum eſt? Sed nonnè ait Apoſtolus. Non lr̃a, ſed ſpiritu. Litera enim 2. Cor. 3.
occidit, ſpũs autẽ viuificat? An igitur deſcribitẽ Heſau piloſus & hiſpidus,
quià rigidã & aſperã habebat animã, ex fonte ſeueræ iuſtitiæ ꝓcedentem:
Iahacob verò lenis, qà ex fonte gloriæ & pulchritudinis animã ſuſcepe-
perat benigniſſimã? An, vt innuat, ꝙ Heſau. i. homo animalis, diabolicus
erat? Nã rebellis & aduerſans erat Iahacob, hoĩem ſpũalẽ ꝑfiguranti שעיר

Sahir

Sahir.n.Diabolū & piloſum ſignificat. An, vt denotet,ꝙ opera aialis hō
minis,quis videant blanda & delectabilia,tñ poſtremo ſunt dura,aſpera,
& mortifera?E conuerſo aūt,opa ſpūalis hominis ſunt lenia & ſuauiſſima,
Mat.11. Iuxta illud Chriſti.Iugū enim meū ſuaue eſt:& onus meū leue.

196 Cur Heſau cū tota familia ſua pro habitatione montē Sehir ſortitus eſt?An,
Gen.36. cum שעיר & שער Sehir & Sahir ſint idem vocabulū, & eandem habeant
etymologiam(vt locus eſſet ꝓportionatus locato)conuenienter ſortitus
eſt pro habitatione montem Sehir?An,vt ibi reciperet influxum conue
nientem?An id fuit in figuram:ad denotandum ꝙ homines mali,dæmo
Io.8. niaci ſunt,& totum commerciū cum dæmonibus habent?Immo filii Dia
boli à Saluatore dicuntur.

197 Cur Heſau dictus eſt Edom,& pater Edom?An,quia ſicut ille ex inceſto na
Gen.36. tus,dictus fuit Hamon,& pater Hamon:& ſicut Iahacob dictus fuit Iſrael,
19.32. & pater populi Iſrael:Sic Heſau dictus fuit Edom,& pater Edom.i.popu
li Idumæi?An(vt meliora ſenſa referemus)quia Heſau ſignificat hominē
aialem,qui Edom.i.rube⁹ vel ſanguineus dicitur:cuius filii,cū ſint ei ſimi
1.Cor.15. les,eodem noīe,quo & pater,appellant?Iuxta illud Apoſtoli.Prim⁹ ho
mo de terra terrenus:Secūdus homo de cœlo cœleſtis. Qualis terrenus,
tales & terreni:& qualis cœleſtis,tales & cœleſtes.

198 Cur Izahac,vt eiulantē filium conſolaret,partē benedictionis ei dedit,dicēs.
Gen.27. In rore cœli,& in pinguedine terræ deſuper erit benedictio tua?Quomo
do eadem portio ambobus ſibi inuicem contrariantibus cōpetere potuit:
& cur aliam quoq; benedictionis partē ei non tribuit?Non quippe con
gruum erat,neq; poſſibile,ꝙ vterq; alteri dominaretur.Neq; frumento &
oleo,quæ ex auſtrali parte ꝓueniunt,ſtabiliri potuit ille,qui totus aquilo
naris erat.Pinguedo aūt terræ(per quam intelligitur panis vitæ)cum ro
re cœli.i.gratia Spiritus ſancti,vtriq;.ſ. homini ſpirituali & animali tribui
potuit.Sicut re ipſa fit.Cum panis ille vitæ,toti homini tribuatur ſumen
dus:vt inde vterq; homo proficiat,& ipſe panis ſit in ſalutem animæ & cor
poris:dummodo dignè ſumatur.

199 Cur Izahac Heſau dixit.Viues in gladio tuo,quouſq; excutias iugū fratris
Ibidem. de ceruicibus tuis?Nōnè in gladio,vel arcu ſuo viuit ille:q ſm vires pro
Hiero.ſup Gen.Hom. 49. prias operatur:vt Hieronymus ait?Hinc Iahacob moriens dixit Ioſeph.
Do tibi partem, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio & arcu meo:
Ge.48.32 Et alibi. In baculo meo tranſiui Iordanem. Senſum itaq; eſt. Tu homo
animalis viues ſm proprietates animales: & ſeruies fratri tuo, ideſt ſpiri
tuali homini,obediens ei,quouſq; excutias iugum eius de collo tuo, ideſt
libereris ab eius dominio.

200 Heſau quando liberatus fuit ab illo ſeruitutis iugo?An forte, quando Idu
2.Par.28. mæi percuſſerunt multos ex Iehuda:& prædam magnā cœperunt:vt in li
bro Paralipomenon legimus?An(vt verum ſenſum tangamus)tūc excu
titur iugū ſeruitutis ab homine animali: quando, in ſe mortificatus, viuit

hominũ ſpũali? Iuxtà illud Apſi. Viuo aũt, iam non ego: viuit verò in me Chriſtus. An liberabit, quando (vt idem Apoſtolus docet) animale ſurget ſpũale? An (vt ad allegoriã veniam) id fuit in aduẽtu Chriſti: qui (teſte Marco) vocauit tam Idumæos, q̃ Iſraelitas, ac reliquas Mundi nationes: ſeruos oẽs libertate donans, ac filios regni faciens? Iuxtà illud ipſius Apſi. Qua libertate Chriſtus nos liberauit. Et alibi. Qui eripuit nos (Pf uidelicet) è ptãte tenebrarũ: & trãſtulit in regnũ filii dilectionis ſuæ. Gal.2. 1.Cor.15. Mar.3. Gal.4. Col.1.

201 Cur enarrantur multi duces & Principes: qui emanarũt ab Heſau? An, q̃à Deus ab initio ſtatuit malũ contrà bonũ? Sicut in Eccleſiaſtico legimus. Vnde Triſmegiſtus & Plato dixerunt duos eſſe crateres: alterũ ſuperiorum ac meliorũ rerum: alterũ verò inferiorũ, ac deteriorũ rerum: quarum alteræ alteris correſpondẽt. Hinc, ſicut melioris hominis, Iahacob videlicet, pgenies in duodecim Principes ac familias diffuſa deſcribit: Sic & deterioris hominis. ſ. Heſau familia in multos Principes creuiſſe enarratur. Verum illa ordine quodã mirabili: hęc autem confuſo quodã modo: vt rerum inferiorũ moris eſt. De quibus Iob. Ibi nullus ordo: ſed ſempiternus horror inhabitat. An, id factum eſt: vt cõpleretur, quod Abrahæ dictum fuerat. Faciamq; te in gẽtem magnã? Collectã uidelicet ex omni familiarum genere: ut omnium quodãmodò Pater eſſet. Gen.36. Eccl.33. Triſmeg. Plato. Iob.10. Gen.12.

202 Cur duces Heſau deſcribunt nunc per ternariũ, nunc per quaternariũ, nũc per ſeptenariũ, nunc p octonariũ numerũ: tandemq; terminant in undenarium, numerũ ſatis infauſtũ? Nonnè (ut diximus) quià inferiora & deteriora debito ordine carent? Et quãuis hic innuat bonum ſemẽ & ex alto, pueniens per ternariũ: denotatur tamen elementare per quaternariũ: & per ſeptenariũ ex utroq; mixtũ: & per octonariũ, bifarium elementarẽ. Concluditur aũt per undenariũ infauſtum: ut innuatur, q̃ familia illa ſit infauſta & infœlix: quouſq; iugo ſeruitutis ſubiacet. A quo quidem iugo liberanda eſt ex alto. Sicut in ſe habet illud ſemen ex alto, pueniens. Verum ſeruituti obnoxia debet eſſe: quouſq; expurgetur illud ſemen terreũ ac deterius: & cœleſtis efficiatur. Ibi.36.

203 Cur ſignati ex familia Iſrael, per duodena millia deſcribunt? Nonnè deſcribi debebat familia illa ferliſſima per duodenariũ, numerum primò creſcentem? Quo quidem numero cœlum & cœleſtia multa (vt etiam Plato aſſeuerat) deſcripta fuerunt. Complicatur autem per millenariũ, numerum quippè diuinitatis (ut alibi dictum eſt) ut innuatur, populum illum eſſe diuinum: diuinoq; fauore tantum creuiſſe: quantum millenarius diuinus excedit duodenariũ naturalem. Nec enim Deus dedignatur agere nobiſcum, portione longè ampliori. Apo.7. Pla in.6. de leg.

204 Q̃uò tam citò creuit familia Iſraelitica ex duodecim filiis Iahacob? An ex uirtute duodenarii, numeri primò creſcentis: quo præcipuè, ordine diuino, diſtributa erat familia illa diuina? An, quià ſuſcipiebat totum influxum duodecim ſignorũ cœli? Sicut patet ex caſtrametatiõe, diuina ordinatione Gen.35.

Numero℞.2. natione ad aſpectum ſigno℞ facta: vt ex libro Numero℞ diſcere poſſum*. Immò ſuſcipiebat influxũ ab Angelis ipſi præſidentibus: & à virtute nominis diuini in eadem ſigna, duodecim ſuis reuolutionibus (vt alibi dictum
Gen.26. eſt) influentis. Hinc non ſine cauſa dixit Deus Izahac. Multiplicabo ſemen tuum, ſicut ſtellas cœli.

205 Cur Iahacob fugiens à facie Heſau, iubente Patre profectus eſt in Padan
Ibi.28. Aram? An, quià recedens à natali ſolo, nullum tutiorem acceſſum, q̃ ad regionem maternã, habere potuit? An, quià ſymbolum habebat regio illa Aramæa, cum Hebræo℞ familia? Nam ex nullo loco poterãt ducere vxores, magis ipſis conformes. Hinc tres illi Patres, Abrahã videlicet, Izahac & Iahacob, inde ſuſcœperunt vxores. Et id quouſq; familia illa in vtroq; ſexu aucta fuit: adeò vt ex ipſa vxores ſuſcipi poſſent. An Iahacob
Ibidem iuſſu Patris illuc ſe contulit: vt nullo pacto coniugem Chananæã ſuſciperet? Sicut præcœperat ei Pater.

206 Quæ nam fuit ſcala, quam Iahacob vidit in Betel: & cur in ſomnis eam vidit?
Gen.28. An fuit ſcala illa, de qua Propheta canit. Aſcenſiones in corde ſuo diſpo-
Pſal.83. ſuit? Quæ ſcala forſitan erat triginta duorum graduũ: quot reddit in numero nomen cordis apud Hebræos: quod dicitur לב leb: ſicut aliqui opinan-
Abraham tur. An ſunt triginta duæ ſemitæ: de quibus Abrahã in libro de formatione? An ſunt triginta duo gradus virtutis: de quibus ſubiſert idẽ Vates. Ibunt de virtute in virtutẽ? Nam totus ille Pſalmus, incipiens. Quàm dilecta tabernacula tua domine virtutũ (vt opinor) pertractat de myſteriis, peractis in Betel: quæ domus, aut tabernaculũ Dei dicitur. Illuc enim aſcẽ-
Ioſephus dunt Angeli, vel pulchræ formæ (vt Ioſephus inquit) portantes opera &
Tobię.12. orationes noſtras coràm Deo (vt de ſeipſo Raphael Tobiæ perhibuit) & inde deſcendũt, ad nos diuinos influxus deferentes. Hanc autem ſcalam Iahacob vidit in ſomnio, quod eſt primus gradus viſionis, veluti non adhuc benè initiatus in reuelationibus diuinis.

207 Cur paciſci voluit Iahacob cum Deo, dicens. Si fuerit Dñs mecum: & quæ
Gen.28. ſequunẽ? An fortè, quià voluit inde ſe conſtituere mercenariũ ſeruũ Dei?
Deut.18. Sed, non quippè cõmendabilis fuiſſet huiuſmodi ſeruitus. An igiẽ, quià non ignorabat regulã, à Deo Moſi poſteà datam. Quòd videlicet ſi euenerit, quod quiſpiã in nomine Dñi locutus fuerit: Dñs ei locutus eſt: & è conuerſò? Hinc (cum omniũ viſionum incertiſſima ſit illa, quæ p ſomniũ habeẽ) dixit Iahacob. Habebo te (quicũq; es, qui mihi locut⁹ es) in Deũ: ſi euenerint, quæ ꝑmiſiſti. Propterea reuertens, cum iam omnia compro-
Ge.35. baſſet, obtulit Deo ſacrificium in Betel.

208 Cur Iahacob inuenit Rachelẽ ad fontẽ? An id fuit caſu: vt textus innuere vi-
Ibi.29. detur? An (vt altius conſcẽdamus) quià Iahacob inuenire debuit ad fontem aquarum viuentiũ Rachelẽ: quæ ouem ſignificat: & eſt mater omniũ ouiũ, in dextera ſummi Iudicis reponenda℞? Nec enim alibi reperiri debuit mater filio℞ vitæ, q̃ apud fontẽ vitæ. Quæ quidem mater aut ouis, eſt:

vel vita contẽplatiua (vt aiunt) vel mater illa filioꝝ exultãs: de qua ſecre- tiores Theologi diffuſè pertractant. Ob cuius connubiũ tam ardenter ſeruiuit Iahacob: non voluptate carnis allectus: vt nonnulli malè opinantur. Hæc eſt enim illa ſponſa: de qua tot, tantaq́; dicuntur in Canticis: vt ipſorum declaratio volumen immenſum exigeret. Sec. Theo.

209 Quem lapidẽ Iahacob amouit à puteo: & quomodò? Nonnè (vt ſacra expedìtè referemus) lapis iſte eſt cor pſeuerantis in malo? Iuxtà illud Iob. Indurabitur cor eius, quaſi lapis. Vnde in Ezechiele dicitur. Auferã à vobis cor lapideum. Quod quidem cor ſic induratũ impedit, ne hauriri poſſint aquę vitę. Quẽadmodũ erat antè hanc familiã: cuius gr̃a amotus fuit lapis: & data ei aqua ſapientiæ legalis, cultus diuini, & multiplicium gratiarum. Quam quidẽ aquam Chriſtus obtulit, dicens. Si quis ſitit, veniat ad me: & bibat. Et q̃ huiuſmodi lapis amotus fuerit à Iahacob, ipſe Chriſtus apertè innuit, dicens. Non ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael. Nam Iahacob, Iſrael appellatus eſt. Amouit autem ipſe Iahacob hũc lapidem, liquefaciendo. Iuxtà illud Prophetæ. Mittit cryſtallum ſuam ſicut buccellas. Gene. 29. Iob. 41. Ezec. 36. Io. 7. Mat. 15. Gene. 32. Pſal. 147.

210 Cur Rachel pulchra: Lea vero lippis oculis deſcribit? An quià pulchra erat mater illa, & ſponſa (de qua nuper diximus) vt in Canticis canitur. Tota pulchra es amica mea: & macula non eſt in te? Nam veniebat à pulchro: à quo omnia pulchra De quo pulchro ſciſcitabatur Socrates ab Hippia. Lea autem aquilonaris, quàmuis fœcundior: tamen aliquantiſper deformis erat. An quià per Rachelem (vt ſuprà dictum eſt) intelligitur vita cõtemplatiua: cui ſeruiens, pulcher & ſuauis eſt: per Leam verò vita actiua deſignatur: quæ licet fœcunda ſit, lippientes tamen oculos habet? Cum diuina clarè contemplari nequeat: ſicut contemplatiua anima: quæ volat, ad ſupernavceluti Columba. Gene. 29. Cant. 4. Pla. in Hip. maiori.

211 Cur Iahacob ſuppoſita fuit Lea pro Rachele? An, vt maior prius nuptui daretur: iuxtà morem patriæ: vt in textu dicitur? An (vt myſteria tangam) id fuit in morale documentum eorum: qui Deo ſeruire cupiunt? Hi enim (iuxtà priſcorum Patrum ſanctionem) debent addici prius vitæ actiuæ, per Leam figuratæ: q̃ contemplatiuæ, per Rachelem deſignatæ. Ad contemplatiuam verò non debent accedere, niſi benè initiati: in vita actiua videlicet: quæ fœcundior & vtilior eſt: vt etiam Theologi conueniunt. Hinc enumerantur ſex filii Leæ: Rachelis autem duo tm̃modò. Quàmuis contemplatiua ſit iucundior: & (teſte Chriſto) melior. Vnde & Iahacob Deo plenus ipſam appetiit: & pro ea ſeruiuit Et ideò triſtabatur: quià ex illa iucunda ad laborioſam deiectus fuerat. Hinc amore illius allectus ſeptem adhuc annis ſeruiuit. Gen. 29. Tho. ſecunda ſecũdę. Lucę. 10.

212 Cur Iahacob, duarum ſororum connubio non contentus, etiam ancillis ſe commiſcuit? An hæc carnis petulantia ſine myſterio deſcripta fuit? An id factum fuit: vt ex quatuor mulieribus ex quatuor aſpectibus cœli prouec- Gene. 30.

Nume. 2. nientibus ſuſciperet Patres & Principes electæ Dei familiæ? Hinc ipſi caſtrametati ſunt ad quatuor cœli aſpectus: iuxtà quadruplicẽ ſignorum ternarium. Aſpectus enim ipſorum duodecim ſignorꝫ tres ſunt Orientales, tres Occidẽtales, tres Auſtrales, & totidem Aquilonares. An (iuxtà ea, quæ ſuperius diximus) quià vnaquæq; vita habet ancillam ſuam: cum qua oblectari licet? Habet enim contemplatiua, diuinarum rerum contemplationem: quæ domina eſt: & cõtemplationem rerum creatarum: vt inde ad Deum conſcendat. Et hæc eſt ancilla. Habet quoq; actiua opus factum in Deum, quod vicem dominæ gerit: & opus factum in proximum propter ipſum Deum, quod ancillæ nomen ſortitur.

213 Cur Iahacob primò coniungitur cum ancilla Rachelis: poſteà cum domina: Gene. 30. è contrario autem, prius cum Lea, deinde cum ancilla? Nonnè id magno ſacramento factum eſt? Nam contemplatiuus nondum initiatus radios ſupramundani Solis ſufferre nequit. Hinc, vt aſſuefiat, neceſſe eſt prius contemplari creaturas: vt inde ad Deum conſcẽdat, corroborato meliori oculo. In actiuis autem operibus primum obiectũ eſt ipſe Deus: ꝓpter quem primò, & circà quem vnuſquiſq; operari debet: deinde verò in proximũ propter ipſum Deum dirigenda eſt actio. Et quià actiuus aliquando verſatur circà ipſum Deum: aliquando autem circà creaturam agit: Iccircò Iahacob nunc cum domina, nunc cum ancilla ipſius operatur. Prius autem cum domina, deinceps cum ancilla miſcetur.

214 Cur Rachel poſt omnem Leæ partum, peperit filium, & vocauit ipſum Ioſeph? Ibidem. Nonnè (vt expeditius ad ſacramẽta veniamus) quià (ſicut dictũ eſt) perficere primò debet homo opus vitæ actiuæ: & poſteà contẽplatiuæ debet operã nauare? Vocauit autem ipſum Ioſeph. i. augmentũ ad vitam actiuam: ipſam præſupponens. Hinc melior eſt portio vitę contemplatiuæ: quà iam opera & merita actiuæ præſupponit. Et hoc de eo intelligit: qui primò actiuæ vitæ, deinde contẽplatiuæ inſeruit. Nam ille, qui in vtraq; ſimul verſatur, non vna tantũ parte, ſed tota ſimul gaudet. Et hæc eſt perfectior vita: q̃ quælibet pars ſeorſum. Et hanc coluit Chriſtus, & Apoſtoli, omneſq; viri, vitam Apoſtolicam verè proſequentes.

215 Quis mandragoras inuenit Reuben in campo, à Rachele adeò concupitas? Gen. 30. Nonnè mãdragora frigida, concœptui & partui inimicaẽ? Inepta eſt igitur cõmunis æditio, habens pro דודאים dudaim mandragoras. Cum lilia exponere debuiſſent interpretes. Lilia enim calida ſunt, & concœptui valdè ꝓpitia. Can. 7. Eiuſmodi quoq; error habeẽ in Canticis, vbi dicitur. Mãdragoræ dederũt odorẽ. Cum non ſit ꝓprium mandragoræ odorẽ reddere. Lilia itaq; adinuenit Reuben. i. viſionis aut videns filius, in campo illo: de Pſal. 103. quo ſcriptum eſt. Saturabunẽ ligna campi. Pro quo veritas hebraica habet, Adonai. Idẽ enim eſt campus, quod ſylua illa ſupramundana: in qua plantatæ ſunt cedri Dei. Quorꝫ quidem liliorꝫ odorẽ ſentiens diuina illa Rachel (vt dictũ eſt) illum ſibi congeneũ odorẽ ac florẽ appetiit.

216 Cur Rachel tàm ſolicitè curauit ſibi dari lilia illa? An, quià ꝓpitia erant cõ- Gene. 30.
cœptui? Et præcipuè oleum ex ipſis confectum, ſuaq; arte compoſitum: vt Dioſ. c. 64.
Dioſcorides longo ſermone diſſerit, dicens, ꝙ vuluæ duritiẽ mollit, con-
tractionem laxat, & mulierũ vitiis occurrere ſolet. An (vt meliora ſenſa
tangamus) illa, quæ videns principiũ interpretatur, curauit habere partẽ
liliorum aut odoris, de quo dicitur. In odorem vnguentorum tuorum cur-
rimus? An odorem, quẽ reddunt Deo ſacrificia & bona opera? Sicut ſcri- Cant. 1.
ptum eſt. Odoratuſq; eſt Dñs odorem ſuauitatis. De quo etiã Paulus ait. Gen. 8.
Chriſti bonus odor ſumus. Quem odorẽ Lea reddiderat Deo, producẽs 2. Cor. 2.
primum fructũ ventris. Ideò dicitur, ꝙ Reuben primogenitus ipſius Leæ
inuenit lilium, ideſt odorem in agro cœleſti: quem & Rachel deſyderabat: per concœptum videlicet filiorum.

217 Cur Rachel propter lilia ceſſit virum ſorori? Nonnè, quià ceſſit carnali co- Gen. 30.
pulæ, ꝓpter odorem cœleſtẽ, ſeu meliorum operũ, Deo oblatorum? Quod
minimè de mandragoris intelligi poteſt: quæ malæ ac venenoſæ ſunt: vt
Dioſcorides longo ſermone ꝓſequitur. Hinc & Andraclon ipſa mandra- Dioſ. c. 688
gora dicitur, quià frangit & occidit hominẽ. Quàmuis alii velint dici An- & 689.
dricelon ab hominis effigie. Quod falſum experiẽtia comprobamus. Niſi
fortè intelligatẽ de alio mandragoræ genere: quam circeã vocant: cuius ra
dix amoribus deſeruit. Huius tamen fœminea radix (vt ipſe Dioſcorides
ꝓſequitur) paſtoribus eam mandẽtibus, grauedinẽ capitis affert: & ſtupo-
rem inducit. Similiter & de alio mãdragoræ genere, quod morion dicitẽ,
ait, ꝙ illius dragma in potu, vel offa, aut obſonio ſumpta dementiã indu-
cit. Nõ igitur pro tali peſte Rachel ceſſit ſorori maritum: ſed, vt interim
melioribus rebus vacaret: vt dictum eſt.

218 Cur dixit Iahacob. In baculo meo tranſiui Iordanẽ? An, vt indicaret, ꝗ pau- Gen. 32.
per in Meſopotamiã venerat? Sed mirum videtur, ꝙ pater ditiſſim⁹, & ma
ter, quæ ipſum tãtoperè diligebat: dimiſerint eum cum ſolo baculo. Sed
nonnè ſatis ei donarunt, dantes baculũ. i. virtutẽ, qua ſibi facilè oĩa com-
parare poſſet? Nam (vt habetẽ in libro, qui Porta lucis inſcribitẽ: & prius à Porta lucis
Zohar reſeratũ eſt) baculus iſte, eſt fons vel puteus dictus Berſabah, effoſ- Zobar.
ſus & acquiſitus ab Abrahã: datuſq; Izahac, & deinde Iahacob: quo faci-
lè omnia ſibi comparare poſſet. Hinc כל col. 1. totum vel omnia dictus
eſt. De quo loquens Iahacob cum Heſau, dixit. De toto, vel de omnbius
dedit mihi Dominus. Vel (vt habet vulgata ęditio) Deus dedit mihi om- Gen. 33.
nia. Quod donum nunc vocat baculum. Sicut uirtus faciendi miracula,
Moſi collata, dicta fuit virga. Exo. 4.

219 Quomodò Iahacob arte virgarum diuerſicolorum ſibi tam grande peculium Gen. 30.
comparauit? An id arte Magica effectũ eſt? Sed abſit hoc à tanto viro. Nec
enim potuiſſet Iahacob in hac arte contẽdere cum Laban Aramæo, oĩum
Orientaliũ (vt Zohar perhibet) celeberrimo Mago. An igitur diſpoſitiõe Zobar.
quadam naturaliũ rerum cõuenienti attrahebat diuina? Sicut enim cum

ſacramento aquæ & verbi attrahitur virtus illa vel gratia baptiſmalis: quæ
Exo. 8. hominem meliorem lauat & purgat: & ſicut Moſes percutiens puluerem
terræ eduxit Cyniphes vel pediculos (vt habet veritas literæ) Sic Iaha-
cob huiuſmodi obſeruationibus non perperam ſed ſapienter vſus diui-
num influxum excitauit.

220 Cur Iahacob vſus fuit virgis caſtaneis, amygdalinis, vel auellaneis & po-
Gen. 30. puleis ſemidecorticatis? An, quia huiuſmodi virgæ pſtigioſæ ſunt: præci-
puè auellaneæ? De quarum virtute non eſt dicendũ in præſenti. Semide-
corticatæ autem reddebantur variæ: vt ex illa imaginatione in hora ſper-
matici caſus, & ferueſcente voluptatis æſtu, oues varios fœtus conciperẽt.
Q. uintili. Sicut etiã mulieribus euenire ſolet. Vnde Quintilianus ex Aethiopis ima-
gine, in pariete tori pendente, ſumpſit: vnde defenderet matronam: quæ
Hipp: cra. Aethiopem pepererat. Parimodo & Hippocrates tutatus eſt aliam mu-
lierem: quæ filium ædiderat elegantiori & pulchriori forma, q̃ imago pa-
rentum exigebat. An, quia hæc requirebantur (vt nuper dictum eſt) pro
ordinaria ſuperni influxus attractione?

221 Cur Laban toties Iahacob ſortem mutauit? An, quia malus, addictus erat
Gen. 31. mutationi: vt de Chain legitur? Hinc Ieremias ait. Peccatum peccauit Ie-
c. 4. ruſalem: propterea inſtabilis facta eſt. Et Sapiens. Stultus, vt Luna muta-
Thre. 1. tur. An, quia omnẽ (vt aiunt) lapidem mouere voluit? An id diuina ꝓui-
Ecci. 27. dentia factum eſt: vt intelligatur, q non eſt prudentia, neq; conſilium ſiue
aſtutia contra Dñm? Sicut idem Sapiens perhibet. An decies mutauit (ſi-
Pro. 21. cut ei dixit Iahacob) vt decem gradus incantationũ, quibus ipſe pollebat,
Geñ. 31. contra ipſum experiretur: vt etiã Zohar aſſerit.
Zohar.

222 Cur ad omnia peracta in Chanahan, & fugam in Aram Rebecca mediatrix
Gen. 27. fuit? Nonne quia Rebecca diligebat ipſum Iahacob: vt in textu dicitur?
Ibidẽ. 25. Sed cur ipſum potius diligebat, q̃ Heſau? An, quia Rebecca, quæ interp̃-
tatur, multũ accœpit, plus luminis habuit à Deo tunc, quàm vir eius: vt
præeligeret diligendum? An, quia ſpiritus (teſte Chriſto) ſpirat vbi, &
Io. 3. quando vult: & multoties (vt Sapiens ait) cum ſimplicibus eſt ſermoci-
Pro. 3. natio eius? An (vt Sapientes antiquos ſequamur) quia Rebecca ſignificat
Ant. Sap. illud ſupremum & diuinum donum: quod copulatum cum Abraham di
ctũ fuit Sarah: cum Izahac Rebecca: & cũ Iahacob Rachel? Quod quidẽ
diuinum dirigit nos in bonũ, & ad optima ſemp deprecat: nec vnq̃ errat.

223 Cur Rebecca ſuaſit Iahacob: vt ea calliditate ſurriperet paternã benedictio-
Geñ. 27. nem? An, quia ambo neglexerunt peccatum mendacii: modò fierent voti
compotes? Sed abſit hoc à muliere & viro tam ſanctis. An igitur nõ men-
Ibi. 25. tiebatur Iahacob: cum iam primogenitus eſſet? Nam Heſau primogeni-
Ibi. 27. turam ei vendiderat. Sed nonnè dixit ſe eſſe Heſau? Non quippè inter-
roganti patri, an eſſet filius eius Heſau: dixit ſe eſſe Heſau: ſed tantum re-
ſpondit. Ego ſum. ſ. ille: cui de iure competit benedictio: quam tu inten-
dis dare primogenito.

224 Peccauit nè Iahacob tegendo collum & manus: & adeundo patrẽ loco fra- Ibidem.
tris? Nonnè Chriſtus etiam ſimulauit ſe longius ire? Nec enim eſt ꝓpriè Luca.vlti.
mendaciũ, neq; damnabilis ſimulatio: niſi abducat à Deo, & adhærere fa-
ciat Diabolo. Si benè nos Chriſtus docuit, dicens. Diabolus mendax eſt: Io.8.
& pater mendacii. Hinc adhærens ei mendax efficitur. Siquis aũt aliquid
ſimulat, vt opus Dei perficiat, mendaciũ non cõmittit. Alioquin mendax Ibidẽ.20.
fuiſſet ipſe Chriſtus: q̃ñ ſimulauit ſe hortulanũ & peregrinũ, & manduca- Lucę vlti.
uit veluti viator. Et ſi quid erroris aut peccati commiſit Iahacob: debitas
pœnas luit: quãdo oblata fuit ei veſtis Ioſeph, hædi ſanguine intincta. Nã Gene.37.
valdè doluit figmento illo filiorum.

225 Cur Rebecca ſpontè ſe obtulit ſuſcepturam pro filio maledictionem: ſi Iza- Ibi.27.
hac dediſſet? An, vt maternum affectum in filium oſtenderet? Nam ma-
ter ſemper eſt parata multa incommoda ſubire pro filio. An, quià ab eodẽ
ſpiritu, qui hæc omnia ei ſuggeſſerat, certior facta fuerat, q Izahac nullam
Iahacob maledictionem inferret? Accedente ad hoc oraculo, quo ei di- Ibidẽ.25.
ctum fuerat. Duæ gentes ſunt in vtero tuo: & duo populi ex vtero tuo di-
uidentur: & maior ſeruiet minori. Et quià hoc latebat ipſum Izahac: Ibi.27.
ideò cæcus deſcribitur.

226 Cur Rachel, pro tempore ſterilis & infœcunda fuit? An, cum aliis mune- Ibi.30.
ribus, pulchritudine videlicet & huiuſmodi, dotata eſſet, diſtulit Deus
fœcunditatem ei dare? An, in pœnam mariti, & aliorum exemplũ: ne quis
in vxore ducenda pulchritudinem præferat? An, cum gereret typum vi-
tæ contemplatiuæ (vt dictum eſt) diſtulit Deus fœcunditatem ipſius: vt
actiuæ fructus præcederent?

227 Cur Rachel mortua eſt in partu Beniamin? Nonnè (vt ad allegoriam ex- Ibidẽ.35.
peditius accedamus) quià, cum homo deuenit ad faſtigium contempla- Gal.2.
tionis, moritur ſibiipſi: & viuit Deo? Iuxtà illud Apoſtoli. Viuo aũt, iam
non ego: viuit verò in me Chriſtus. Vocat autẽ partus iſte, filius doloris:
immò mortis hominis aĩalis: & filius dextræ & gaudii hoĩs ſpiritualis.

228 Cur Rachel furata eſt idola patris Laban: & quæ? An, vt ditaretur ex auro, Gen.31.
& argento ipſorum idolorum? Sed quomodò tam ſancta mulier id fecit?
An, vt Patrem ab idolatria dimoueret? Sed nonnè alia idola erigere faci-
lè potuiſſet? An igitur (vt Zohar aſſerit) idola illa, Teraphim denomina- Zohar.
ta, erant imagines quædam, quibus Laban, omnium orientalium Mago-
rum celeberrimus, diuinabat, ligabat & offendebat hoſtes? Hinc ea furata
eſt Rachel: ne citò cognoſceret, quò iuiſſent: & ne per illas imagines ali-
quid mali inferret eis, qui tanq̃ hoſtes furtim receſſerant. Et quià in ipſis
tota vis Laban poſita erat: Ideò dixit. Furatus es cor meum. Vbi vulgata Ge.31.
æditio tantũ habet: vt clam me abigeres filias meas.

229 Peccauit nè Rachel furando idola: & cũ abſcondit eã in clitella Cameli? Ibidem.
Nonnè ſicut peccat, qui dat gladium in manu furioſi in alterius detrimẽ-
tum: Sic non peccat: immò benè & ſapienter agit, qui aufert inſtrumen-

tum maleficii è manu malefici? In clitella vero Cameli, animalis immun-
di, velut in loco conuenientiſſimo, idola immunda abſcondit. Nec menti-
ta eſt dicēs ſe pati muliebrē immunditiá: cum forſitan eius tempus adeſſet.
Erat quoq; imūda, quià cōtrectauerat idola immūda: & ſup ipſis ſedebat.

230 Quod iuramentum fecerunt Iahacob & Laban in monte Gilahad? Nonnè
Ibi. 31. (vt in textu habetur) pactum fecerunt & iuramentum, ne alter ipſorum
tranſiret montem illum in damnum alterius? Et quià in robur ipſius iu-
ramenti Iahacob erexit lapidem, ideſt fidem rectam: Ideò ſequitur in ti-
tulum. Cum quo lapide etiam lapidum aliorum congeſſit aceruum, ideſt
multos congeſſit teſtes: aut ſupramundanos, quos Abraham per ſeptem
agnas (vt ſuprà dictum eſt) figurauerat: aut Angelos illos quàmpluri-
mos: qui ipſius familiæ præſidebant. Hinc vocauit montem illum גלעד
Galhed: qui poſteà mutatis punctis dictus fuit & nunc dicitur גלעד
Gilehad. Laban autem lingua Aramæa vocauit ipſum יגר שהדותא legar
Sahaduta. Quod idem ſignificat.

231 Quæ caſtra uidit Iahacob in uia poſtq̃ à Laban receſſerat? Nonnè (ut in tex
Ibi. 32. tu dicitur) vidit Angelos Dei? Sed qui Angeli erant ii? An illi, qui ipſum
comitabantur: quos uidere nemo poteſt, niſi benè initiatus: & qui oculos
benè expurgatos habet? Hinc uidere nequibat Giezi caſtra illa Angelo-
rum, quæ videbat Eliſæus: quouſq; expurgati & aperti fuerūt ipſius oculi:
4. Reg. 6. ut in quarto Regum volumine legimus. An erant Angeli, miniſtrātes ei:
qui cum ipſo Iahacob luctatus poſteà fuit?

232 Quis luctatus fuit cū Iahacob? An fuit ipſe Deus vnicus? Sed nōne ridiculū
Gen. 32. uideretur, ꝙ Deus luctatus fuiſſet cum homine: & ab ipſo deuictus, veniā
pro receſſu petiiſſet? Et in hunc errorem prolapſi fuerunt ii, qui non aduer
terunt, ꝙ nomen Elohim tam Angelos q̃ Deum ſignificat: vt hic interpre
Sapientes. tari neceſſe eſt. An igitur (vt Sapientes aſſerunt) Angelus Heſau fuit: qui
dolens de primogenitura & benedictione ab ipſo Heſau ſublata procura-
bat illas eripere à Iahacob: vt Heſau ſibi credito redderet? Et hoc fuit cer-
tamen ipſorum. Verum, cum huiuſmodi primogenitura & benedictio ad
ipſum Iahacob iure deueniſſent: in certamine triumphauit: & hinc ab eo
benedictionem petiit: ne uidelicet illas iam ſibi æquo iure conceſſas am-
plius eripere ſatageret.

233 Cur dixit is, qui cum Iahacob luctabatur. Si contra Deum fortis fuiſti: quā-
Gen. 32 tò magis contra hoīes ꝑualebis? Nonnè ridiculū eſt, ꝙ Iahacob fortis fue
Pro. 21. rit contra Deū: contra quē (teſte Sapiente) non eſt conſiliū, neq; fortitu-
do? Fortis itaq; fuit contra Angelū Heſau: quo ſuperato ꝓculdubio ꝑuale
re debebat contra illum, quem ipſe Angelus tuebat. Iuxta regulā ab an-
Theo. anti. tiquis Theologis ſūmoperè celebratā: quæ hinc inde ex ſcriptura elicit:
ꝙ nullus ſupari poteſt, niſi deuicta & amota prius ipſius intelligētia. Hinc
Moſes. Moſes colliſit Amōnino, intelligētiā Aegypti, anteq̃ Aegyptios ꝓſter-
neret. Et Dauid, antequàm deuinceret Goliat, amouit ab eo cuſtodem

ipſius, virtute noĩs diuini. Propterea dixit. Ego venio ad te in noĩe Dñi. 1.R.17.
Sic Chriſtus, volens ſubiugare Mundũ, prius forás Principẽ eius eiecit. Chriſtus.

234 Cur Angelus ille dixit. Dimitte me, quia aurora eſt? An recedere volebat, vt pergeret ad perſoluẽdas laudes matutinas: vt nonnulli dicunt? Quod Angeli facere conſueuerunt. Iuxta illud Iob. Cum me laudarent aſtra matutina: & iubilarent omnes filii Dei. An hic cuſtos Heſau erat vnus ex Principibus obſcuris: qui magis præualent in tenebris, q̃ in luce: immò illam timent? Iuxta illud eiuſdem Iob. Si apparuerit aurora, arbitranť vmbram mortis. Cui adſtipulatur Vates, canens. Ortus eſt Sol, & congregati ſunt: & in cubilibus ſuis collocabuntur. Hinc cognoſcens virtutem Iahacob totã Solarẽ, & ſuam tenebrarũ, dixit. Dimitte me, q᷉ aurora eſt. Quaſi diceret. Si te in nocte nõ vici: multò min᷒ vincã in aurora & luce. Gen.32. Iob.38. Ibi.24. Pſal.103.

235 Cur Angelus ille dixit Iahacob. Vocabiť nomen tuum Iſrael: & quid hoc importat? An vocatus ſic fuit ab ipſo Angelo? An is prænunciauit, quod futurum erat: ꝙ videlicet à Deo vocari debebat Iſrael? Sicut habetur infrà, capite trigeſimoquinto. Sed quid ſignificat Iſrael? An videntẽ Deum? An (vt Hieronymus optimè ſentit) interpretať Princeps aut hæres Dei à ירש Iaras: quod eſt hæreditauit, & אל el Deus? Nec enim in verbo videns, quod eſt ראה Roe, & ĩ verbo Deus, quod eſt אל el, reperitur ש Sin. Huius igitur nominis ſenſum eſt, quòd ipſe fuit Princeps & militans pro Deo, & hæres Dei. Hinc dixit Chriſtus. Non veni, niſi ad oues, quæ perierunt Domus Iſrael i. domus militantis pro Deo. Iuxta illud Apoſtoli. Non coronabitur, niſi qui legitimè certauerit. Aut domus eorum, qui cõſtituti ſunt hæredes Dei. De quibus idem Apoſtolus. Hæredes quidem Dei: cohæredes autem Chriſti. Venit enim redemptor pro omnibus iis, qui Deo militant: & qui hæredes cœli conſtituti ſunt. Gen.32. Ibi.35. Hiero. Mat.15. 2.Timo.2. Ro.8.

236 Qua arte, quouè dono Iahacob ſtuduit placare Heſau? Et ſi Deus tutabatur Iahacob, multaq; ei ꝓmiſerat: & Patris ſentẽtia à Spiritu ſancto dictata, ipſius Heſau Dñs conſtitutus fuerat: naturalia tamẽ media ſpernere noluit. Munera enim ꝑmiſit: quæ nedum hoies, verum etiã Deos placare ſolent. Iuxta illud. Munera (crede mihi) placant hoĩesq;, Deosq;. Et hæc munera miſit in numero placatiuo & amoris. ſ. ducentenario & vicenario: vt notum eſt iis, qui vim numerorũ norunt. Nam ſicut numerus ipſe bis reuolutus per reuolutionẽ, quam Hebræi Ghilgul appellant, reuertiť in ſeipſum. Sic amor egreſſus in amatũ, quærit reuolutionẽ amati in amantem. An, quia ſicut in ducentis & viginti coniunguntur duo centenarii, numeri videlicet corporei, & duo denarii, ꝑtinentes ad Spiritum ſanctũ (vt habeť in libro, qui Porta lucis inſcribitur) Sic in amantibus requiritur: vt appetitus animales & ſpirituales coniungantur. Gen.27. Ouid. Gen.32. Hebræi. Porta lucis

237 Quo omine Iahacob adorauit Heſau ſepties? An malo omine: vt ſomniant aliqui Hebræi, dicentes ꝙ erravit Iahacob, & in perniciem populi ſui id fecit? Falſò enim autumant, ꝙ ꝑ adorationẽ illã, denotare voluerit ſubie- Gen.33.

ctionem

ctionem, quã ſufferre debebat populus Iſraeliticus apud Idumęos.i.Chri
R. Elehazar. ſtianos: vt ipſi interptanť. An errauit (vt dixit R. Elehazar) quià fecit con
Exo. 20. trà præceptũ illud. Non adorabis Deum extraneũ? Nam idem erat ado-
Zohar. rare Heſau. An (vt Zohar aſſerit) nõ adorauit Heſau, neq; latus ſiniſtrum,
vnde ipſe venerat: ſed ſpiritum Dei præcedentem: quem ipſe Zohar ſa-
chinam uocat? Et iccircò adorauit ſepties, quià ipſe eſt Berſabah.i.puteus
Lu. 17. ſeptem ſuperiorum influxuum & donorum. Quem puteum Chriſtus vo-
cat regnum Dei, aſſerens ipſum eſſe intrà bonos.
238 Cur dicitur, q̄ Iahacob claudicabat, femore ab Angelo tacto? An, quià eue-
Gen. 32. nire ſolet in pugna: vt victor quis fiat, etiam vulnere ſuſcepto? An (ut ad
myſteria conſcẽdamus) id factum eſt, ut uictoriã, quam referre nequiue-
rat de Iàhacob ſancto, haberet de filiis declinãtibus? Per femur.n. intelli-
gitur fons, unde egreſſi ſunt oẽs filii Iſrael: qui ſæpius in lege claudicarũt.
Ibi. 3. Quemadmodũ & Serpenti dictum eſt, q̄ caput eius conterendũ erat à fœ-
mine mulieris.i.Chriſto: & nihilominus ipſe Serpens inſidiatus eſt cal-
caneo ipſius Chriſti.i.Iudæ: ut alibi diſſeruimus.
239 Cur permiſſa fuit uiolari Dina? An, quià libero arbitrio donata ſeſe periculo
Gen. 34. ſpontè expoſuit? Vnde exardeſcere fecit concupiſcentiam illoꝝ in ſe. Et
Hiero. hoc, ut unaquæq; mulier diſcat (ſicut Hieronymus ſcribit) prudenter ui-
Eccli. 3. tare periculũ. Nam inquit Sapiens. Qui amat periculum, peribit in illò. An
(ut altius conſcẽdamus) quià Dina ſignificat Din.i.iudicium Dei ſeueriſ-
ſimum, contrà Sichimitas excitatum? Sicut excitatũ aliquãdo fuit in po-
pulum Iſrael, adeò ut motus fuerit Dauid ad numerandũ populum. Nã
2. Reg. 24. ex huiuſmodi numeratione ſecuta fuit maxima ſtrages in ipſum populũ:
1. Par. 21. ut in ſecũdo Regũ uolumine, & in primo Paralipomenon legimus. Sicut
igiť enumeratio ppli, à Dauide facta, fuit occaſio ſeueræ punitionis ppli ſic
merentis: Sic egreſſio Dinæ fuit occaſio ſeueræ punitiõis ppli Sichimitæ.
240 Qua iuſtitia fuit adeò ſeuerè punitus populus ille: cum Deus diu diſſimulet
Gen. 34. peccata hominũ, & nunq̃ puniat immeritos? Nonnè mala horum merita
Zohar. Zohar elicit à nomine Principis ipſorũ: qui Chamor dicebať? Chamor
enim Aſinũ ſignificat, animal quippè ſtupidum & immundũ. Horum au-
tem peccatũ fuit, nedum multigenũ ſcelus, quod ſolet cõmittere populus
Gen. 34. ſine lege & ſine fide (ſicuti ex textu colligi põt) ſed nimia temeritas. Nã
ipſe populus imundus & aſininus præſumpſit ſe coniungere populo mun
Deut. 22. do: contrà decretum cœli, in Deuteronomio deſcriptũ. Non arabis in bo
Ibi. 33. ue & aſino ſimul. Hinc ſicut Ioſeph, à Moſe taurus denominatus, præua-
luit & ſubiugauit Aegyptios (qui aſini dicuntur: vt in Ezechiele ſcriptũ
Ezec. 23. eſt. Carnes aſinorum, carnes eorũ) Sic Simehon & Leui ſubegerunt &
Zohar. deuaſtarunt aſinos Sichimitas. Zohar.n. Simehon taurum vocat. Nã ma
ximè cõuenit ſecũdogenitus cũ ſecũdo ſigno cœleſti, Et qđ fuit Simehon
ordine nãli, fuit Ioſeph priuilegio. Hic.n.ſeries & ordo cœleſtiũ deſcribiť.
241 Quibus dixit Iahacob, ueniens in Betel, Abiicite Deos alienos? An id dixit

filiis & vxorib⁹ ſuis? An ſeruis & ancillis, quos plurimos habebat? An ali- Gen.35.
quib⁹ Sichimitis, quos ſubiugauerat? An (vt opinor) oĩbus dixit: vt amo
uerent nõ tñ idola & ſculptilia, ſed oẽm cultũ & affectũ extraneũ: & in ſo- Ibidẽ.28.
lo Deo ſpem ponerẽt: qui ipſi eunti in Padan Aram in ſomnis locut⁹ fue-
rat. Ipſum .n. iam cõprobauerat eſſe verũ Deũ: cum oĩa expleuiſſet, quæ in
ſomnis ꝓmiſerat. Hinc ipſi altare erexit (ſicuti ſpopõderat) vt gr̃as ageret
de beneficiis accœptis: ibiq; erexit titulũ lapideum. i. firmam & ſtabilem fi-
dem in Deũ, ſuperfundens libamina. i. cultũ omnem conuenientẽ.

242 Cur ſcriptũ eſt, ꝙ terror Elohim inuaſit oẽs ciuitates illas? An, quià De⁹ ſem- Ibidẽ.35.
per fauet iis, qui eũ fideliter colunt? An, vt denotaret hæreditas, quã à pa-
tre ſuo Izahac ſuſcœpat? De quo iá dixerat. Niſi terror patris mei Izahac Ibi.31.
affuiſſet mihi, forſitan nudũ me dimiſiſſes. In cuius terroris poſſeſſionẽ in-
trauit, quãdo ꝑualuit contrà Heſau, & intelligentiã ipſius, cum eo luctan-
tem: & quando p filios ſuos ſubiugauit aſinos Sichimitas: in quibus col-
lectus erat inferior & immundus influxus ipſius loci pauoris ac terroris.
An, quià rectè ſe habebat Iahacob cũ Deo, & Spiritu ſancto plenus erat?
Hinc erectum ſuper eo Dei vexillum hoſtibus & extraneis terrorem incu-
tiebat. Sicut de multis legimus.

243 Cur Reuben dicitur maculaſſe torum paternũ? An, quià habuit rẽ cum Ba- Gene.49.
la cõcubina patris ſui: vt in Geneſi dicit̃? Sed (teſte Zohar) non cõcubuit Ibidẽ.35. Zohar.
cum ea cõcubitu carnali. Nã textus non dicit, dormiuit, ſed iacuit. An igi
tur, quià ĩpediuit cubiculũ paternũ arte & induſtria quadã, ne pater vlte-
rius haberet filios ex cõcubinis, quos volebat eſſe pares cũ filiis vxorum?
Quod tñ fuit in iniuriã patris. Hinc Pater diligebat Ioſeph ſup omnes fi-
lios ſuos, non tñ quià (vt in textu dicit̃) ipſum in ſenectute genuerat, ſed Ibi.37.
quià pacificè cõuerſabat̃ cum filiis Balæ & Zelphæ vxoꝝ patris ſui. Et qà
Ioſeph habebat eos tanq̃ legitimos fratres: Ideò Bala & Zelpha hic vocã
tur vxores. Verũ, quià Reuben nolebat huic rei acqeſcere, habẽs eas tanq̃
cõcubinas: Iccircò, quæ in negocio Ioſeph vocatur vxor, in facto Reuben
vocatur cõcubina. Peccauit itaq; Reuben, præuertens ordinẽ cœli, quem
pater Iahacob, Deo plenus, ꝓſequebatur. Vnde punitus fuit breuitate vi
tæ, & ꝓlis diminutione. Nam ei dictũ fuit. Non creſcas, quià maculaſti to Ibi.49.
rum Patris tui. Et paulò ſuperius. Effuſus es ſicut aqua.

244 Cur poſt concubitum Reuben cum Bala, ſtatim ſubinfertur. Erant autem Gen.35.
filii Iahacob duodecim? Nonnè hæc enumeratio deſcribitur, ne quis ſu-
ſpicaretur, quòd ꝓpter tale facinus familia illa duodenaria Iſraelis dimi-
nuenda eſſet? Nec enim ab hac familia, cuius pater non peccauit, detractus
eſt numerus: ſed ex familla illius, qui culpam cõmiſit. Et q̃ optimè punitus
fuit filius, qui peccauit in patrem, diminutione vitæ vel prolis: quià originẽ
& fontem vitæ & prolis naturalis offendit.

245 Cur Iahacob erexit titulũ ſup ſepulchro Rachelis? An, vt pateret ſepulchrũ Ibidem.
eius in æternum? Nã textus dicit. Vſq; in ꝓſentem diem. Quod verbũ in

Scriptura ſacra denotat æternitatē. Hinc huiuſmodi ſepulchrū vſq; hodiè
erectum manet (vt ꝓpriis oculis vidimus) in via Ephratæa: quæ videli-
cet ducit ab Ieruſalē in Bethlehē. An erexit lapidē .i. fidem (vt ſuprà dictū
eſt) in titulū .i. in memoriā vitæ cōtēplatiuę: cui ſemp adhęſit, & cui ſerui-
uit? Nā & ſi aīa Rachelis abiit: nō tñ receſſit numē illud, quod ipſa Rachel
Zohar. referebat, ꝓparatū filiis Iſrael: vt Zohar ſentit. Quod numē potiſſimè fulge
Iſa.10. Ro.9. bit: quādo reliquiæ Iſrael ſaluæ fiēt: vt Iſaias cum Paulo teſtat̄. Pro qbus il
Ier.31. luctuſq; plorat Rachel, & conſolari non vult: vt Ieremias narrat.

246 Cur ſcriptū eſt, ꝙ Heſau & Iahacob ſepelierūt Izahac patrē ſuū? An, vt deno
Gen.35. tet̄ pietas debita filioꝝ in patrē? An, vt innuat̄, quāta cōcordia fuerit inter
ipſum Heſau & Iahacob, adeò prius diſſentientes? Sed vnde hoc? An, qà
placatus fuit Heſau muneribus illis, myſterioſo numero oblatis? An, quià
(cum ipſe Iahacob debellaſſet intelligētiā Heſau) tranquillè fruebat̄ be-
nedictione, iure ac diuina diſpōne ſibi comparata?

247 Cur poſt mortē Izahac ſtatim deſcribit̄ genealogia Heſau? Nonnè (vt Zo-
Ibi.36. Zohar. har ſentit) quià nō ſuccedebat in vera hæreditate patris: ſicut Iahacob? Cu
ius generatio ideò, viuente adhuc patre, recenſet̄. Hinc ipſe Heſau reliquit
Gene.23. oīa, quæ patris erāt: ipſam etiā ſpeluncā duplicē: quam auus Abrahā tanta
celebritate emerat, in ius & poſſeſſionē ſepulchri. Quod quidem negociū
Zohar. à Zohar ſummoperè obſeruatur. Ipſe verò Heſau ſeceſſit in Sehir, locum
Gene.36. vtiq; ſibi conuenientē: vt ſuprà dictum eſt. Ibiq; ſepultus eſt, relicta hæredi
tate & ſepulchro Iahacob vero ſucceſſori.

SECTIO .IIII. DE IOSEPH ET DESCENSV ISRAELIS IN AEGYPTVM.

248 CVr, anteq̄ deueniat̄ ad Ioſeph & Iehudā, ꝓmittitur. Et habi-
Ibidem. tauit Iahacob in Chanahan, vbi peregrinatus eſt pater eius?
Nonnè terra Chanahan dr̄ terra fluens lac & mel: & inde
plena pietate ac dulcedine, & voluptate ſupramūdana: rep-
Gal.4. ſentans eā, quæ ſurſum eſt, Ieruſalē, quæ (teſte Aplō) eſt ma
ter nr̄a? Hinc Izahac, totus durus & ſeuerus, ibi peregrinat⁹
eſt. Iahacob autē lenis, habitauit ac poſſedit eam: ſed potiſſimè, qñ Ioſeph,
qui Zadic .i. iuſtus dicit̄, adoleuit. A menſura enim iuſti .i. fontis iuſtitiæ ac
vitæ, Ioſeph traxit ſuum influxū: & erat tanq̄ baculus Iahacob. Hinc Iaha-
Gen.49. cob, benedicens ipſum Ioſeph, dixit. Inde egreſſus eſt paſtor, lapis Iſrael:
lapis inquam, ſuſtentaculi & fundamenti.

249 Cur ſcriptura, deſcribens generatiōes Iahacob, cœpit à Ioſeph? An, quia ipſe
Ibi.37. fuit fundamentū, lapis, & paſtor illius familiæ? Paſtor, inquā, nedum ali-
moniæ in Aegypto præſtitæ, ſed præbens aquam viuam, & nutrimentū
ſpiritus: cuius ille cibus in Aegypto præſtitus figura fuit. Inde enim fuit
Zohar. Ioſeph, vbi eſt aqua vitam præbēs. An (vt Zohar docet) quià Ioſeph erat

primogenitus?Nam erat primogenitus Rachelis, omnibus mulieribus
prælatæ:pro qua Iahacob ſeruiuit:& cui prius animũ addixerat,quando Gen.29.
concubuit cum Lea. Hinc, iuxtà intentionem Iahacob, primogenitus
Rachelis,erat primogenitus eius. An, quià (teſte eodem Zohar) Io- Zohar.
ſeph fuit vinculum Solis cum Luna ſupramundana: vnde ueniunt gene-
rationes inferiores?Propterea & effigies Ioſeph (vt ipſemet Zohar ait) Idem.
Iahacob effigiem penitus referebat.

250 Cur Iahacob adeò diligebat Ioſeph?An(vt in textu dicit̃)quià ipſum in ſe Gen.37.
nectute genuerat?An,quià ꝓpriam effigiem magis expreſſam in eo cerne
bat:vt nuper dictũ eſt?An,quià mores habebat magis patri conſimiles, q̃
alii filii?An,quià ſicut pro ſe & familia Ioſeph traxit alimentũ corporeum:
ita trahebat alimentũ ſpiritus & vitæ melioris:vt ſuprà dictũ eſt?An,quià
ipſe attrahebat influxũ generationis & multiplicationis?Et ideò ipſe ha-
buit duas Tribus,quarũ altera.ſ.Ephraim creuit valdè.Hinc non ſine cau
ſa mater vocauit eum Ioſeph:quod eſt augmentum. Ibi.30.

251 Cur Iahacob fecit Ioſeph tunicam polymitã?An dedit ei tunicã polymitã. Ibi.37.
ideſt multicolorem:in teſtimoniũ multarum virtutũ,quibus Iahacob de-
corauerat ipſum præ aliis fratribus?Hinc & ei dedit partem,extrà fratres Ibi.48.
ſuos,quam tulerat de manu Amorrhæi in gladio & arcu ſuo.An,quià ip-
ſe hauriebat influxũ ex variis fontibꝰ: ſicut & pater?Hinc ipſe Iahacob,vt Ibi.30.
pecuarium influxũ attraheret,virgas varias in canalibus poſuit?An, quià
attrahebat varios influxus,pro ſe videlicet,ac fratribus,necnõ & pro tota
familia?Vnde ipſius familiæ,imò & patris ꝓprii,paſtor p̃cipuus fuit.

252 De quo ſcelere Ioſeph accuſauit fratres patri ſuo Iahacob?An de vitio con- Ibi.37.
trà naturã:vt aliqui inſulſè opinãtur?An de concubitu cum beſtiis? Sed
nonnè vtrũq; facinus indignum fuit Patribus tam celebratæ familiæ?An
igitur (vt alii ſentiunt)accuſauit ſolũ Reuben:qui coierat cum Bala? Sed Ibi.35.
nonnè hoc iam innotuerat ipſi Iahacob:vt in textu dicitur?An itaq; (vt
Zohar aſſerit)quià comedebãt ſanguinem,iam Noeh prohibitũ?An,q̃à Zohar.
familiares ſe exhibebãt mulieribus Chananæis?Nam hoc Patribus ſemp Gen.9.
admodum diſplicuit.Nec enim de crimine peſſimo habetur in veritate li
teræ:ſed tñ,ꝙ detulit malam famã eorum patri:quià videlicet oblectabã-
tur in latere immundo,nondũ benè initiati in rebus ſanctis.

253 Quid eſt ſomniũ Stellarum, Solis ac Lunæ,quod Ioſeph fratribus narrauit? Ibi.37.
Nonnè iuſti ſtellæ nominant̃:dicente Daniele.Fulgebunt iuſti ſicut ſtel- Dani.12.
læ?Cui adſtipulatur Paulus,dicens.Sicut ſtella differt à ſtella in clarita- 1.Cor.15.
te: Sic ſanctus à ſancto in gloria. Tunc autem verificatum fuit illud,quod
ſcriptum eſt. Sol(ideſt Iahacob,qui in Sole habet tabernaculũ ſuum: vbi Iodis.3.
& Chriſtus)obſcuratus eſt(quià non nouit hoc)& Stellæ.i. filii eius,nõ
dederunt lumen:quià huiuſmodi ſomniũ non intellexerunt.

254 Quid ſibi vult ſomniũ manipulorũ vndecim,manipulum Ioſeph adorantiũ? Gen.37.
An,quià ꝓpter triticum,quod manipulis colligit̃,vndecim fratres ado-

Ibi. 41. 42 rarunt eum: vt haberent triticum, manu & arte Ioſeph in tanta copia col-
lectum: vt nedum familiæ ſuæ, ſed toti Aegypto ſufficeret? An id factũ eſt
in figurã illius, qui dedit verũ triticum & panẽ, ab oĩbus qui verã vitam ap
Io. 6. petunt, comedendũ? Nam, q ipſum tradidit, ait. Qui mãducat hunc panẽ,
viuet in æternũ. Illum verò, qui panẽ hunc dedit, adoramus hic: ſed longè
præſtãtius in vita illa: quam per ipſum panẽ acquiremus, adorabimus.

255 Cur Ioſeph ſomniũ narrauit fratribus in odiũ ſuiipſius? An, q̃ puer non cõſy
Geñ. 37. derabat, quid ageret? An potius id fecit, edoctus ab illo, qui alioꝝ ſomnia
interpretari docuit? Et hoc, vt prænũciaret patri, ac toti familiæ, quæcunq;
Hamos, 3. ipſis ſupuentura erant. Iuxtà illud Hamos. Non faciet Dñs verbũ, quod
non prius reuelauerit amicis ſuis. In odium aũt ſui id fecit: ſic diſponente
Deo: vt poſteà venderet̃ in Aegypto: & ꝑpetrarentur myſteria q̃ plurima:
de qbus in Pentateucho habet̃. Sic quoq; diſponente æterno Patre venit
Ieſus in odiũ Phariſæoꝝ: vt inde ſequeret̃ mors eius, & humana redẽptio.

256 A' quo viro fuit inuẽtus Ioſeph in agro, dum quæreret fratres ſuos: vt in Ge
Gen. 37. neſi legimus? An à viro aliquo cõmuni? An (vt Sapientes aſſerunt) is fuit
Dani. 9. Angelus Gabriel: qui in Daniele quoq; dicitur vir? Nec ſine myſterio. Eſt
enim oĩum ſeptem Angeloꝝ, Tribunali diuino aſſiſtentiũ nobis propin-
Luce. 1. quiſſimus: & viro magis domeſticus. Hinc ad Zachariã & ad Mariam, di-
Dani. 8. uina ſecreta relaturus, miſſus eſt. Ad Danielem quoq; miſſus fuit, vt refe-
raret viſiones & ſomnia Nabuchdonoſor. Propterea ad Ioſeph miſſus
fuit, vt ipſe, qui robur Dei interpretat̃, roboraret ipſum Ioſeph, tot & tãta
perpeſſurũ ac facturũ: ſomniaq; Pharahonis, & eorum, qui carceri mãcipa
ti erant, interpretari doceret: ſicuti opportunũ viderat. Interpretari enim
ſomnia Gabrielis eſt proprium: qui præeſt Lunæ: ſub cuius præſidentia
mortales ſomniant.

257 Cur intincta fuit tunica Ioſeph hædi ſanguine? An id mera fratrum malitia
Gen. 37. fecit? An cum myſterio, ſicut & cætera in Scriptura enarrantur, factũ eſt?
Ibi. 27. Quãmuis enim Iahacob iuſtè præripuerit benedictionẽ à Patre: tamẽ ip-
ſum decepit in hœdi pelle, qua collum ac manus operuit: & veſtibus He
ſau, quas induit. Hinc decept⁹ fuit in ſanguine hædi, & tunica filii: vt nihil
remaneret in ſancto viro maculæ vel fœditatis: quæ nõ eſſet debita pœna
expurgata. Sic nãq; Deus ergà ſuos dilectos facere conſueuit.

258 Cur Iahacob non cognouit fraudem filiorum? Nonnè id quoq; fuit in pœ-
Zohar. nam deceptionis paternæ? Sicut apud Zohar dixit R. Haia. Et q̃ optimè
pœna delicto reſpondet. Ibi enim ſcriptum eſt. Es nè tu filius meus He-
Gen. 27. ſau? Hic verò dicitur. Cognoſce an ſit tunica filii tui, an non. Et ſicut hæ-
Ibi. 37. dus interfuit peccato: Sic ẽt interuenit expiatiõi ipſius: vt nuper dictũ eſt.

259 Cur dixit Iahacob. Deſcendam ad filium meum lugens in infernum? Dixit
Ibidem nè hoc ſpiritu humano, an diuino? Nonnè humano potius, q̃ diuino ſpi-
ritu loquebat̃? Diuinus enim non inferius, ſed ſuperius adducit. Huma-
no itaq; ſpiritu loquebat̃, quià tunc ab eo diuinus receſſerat: qui nõ manſit

continuè, niſi in ſolo Ieſu: vt alibi dicetur. Receſſit enim à Moſe, quãdo petram percutiens errauit. Receſſit ab Aharon, quãdo conſenſit conflationi vituli. Receſſit ab Eliſæo, qui dixit. Hoc cœlauit Dñs à me: nec indicauit mihi. Receſſerat autem à Iahacob (vt nonnulli opinãtur) quià nimio affectu Ioſeph proſequebatur: vt ab huiuſmodi affectu expurgatus, ipſum Spiritũ ſanctũ largius & copioſius ſuſciperet. Nũero.20. Exo.32. 4.Reg.4.

260 Quoties & cur Ioſeph fuit venditus? Nonnè bis venditus legitur? Primò.n. Iſmahelitis à fratribus. Secundò ab Iſmahelitis Phutiphari Pharahonis eunucho. Et hoc, vt inde magis pficeretur. Iuxtà regulam à Dauide decãtatam. Secundũ multitudinem doloꝝ meorum, conſolationes tuæ lætificauerunt animã meam. Nec enim Deus diu relinquit amicos ſuos in nocte tribulationis. Nam de Spiritu ſancto, ſiue bonitate Dei, quam Hebræi ſachinam vocant, ſcriptũ eſt. De nocte ſurrexit: deditq; prædam domeſticis ſuis. Sic Ioſeph, in nocte & tribulatione Aegyptia exiſtenti, Deus mirabiliter ſubuenit: eiq; prædam, è manibus Aegyptiorum captam, dedit. Nam ipſi Ioſeph hebræo data fuit Aegypti præſidentia, contrà mores & ſtatuta humana è manibus Aegyptiorũ erepta. Cum nec comedere cum Hebræis Aegyptii conſueuiſſent. Duplici quoq; venditioni Ioſeph reſpõdet ipſius duplex præſidentia: alia ſuper Aegyptios, quià vẽditus in Aegypto: alia ſuper fratres, quià venundatus à fratribus fuit. Sic Chriſtus Iudæis venditus, eorum Rex dictus fuit. Gen.37. 39. Pſal.93. Pro.vlt. Gen.41. 43.

261 Cur deſcendente Ioſeph in Aegyptũ deſcribitur deſcenſus Iehudæ ad Hodollamitem? Tot quippè, tãtaq; ſunt hic ſacramẽta: vt vix explicari queãt. Ioſeph enim iuſtus, qui fundamentũ Mundi dicitur, in Aegyptũ ducitur, & Iehudas, qui habet nomen quadriliterũ, cum quadrifario corpore, ex quatuor videlicet elemẽtis confecto, deſcendit ad עד איש עדלמי hodolami: quod יד עולם Iad holam .i. manũ, vel virtutem Mundi importat. Vñ denotatꝙ eodem tempore, quo Chriſtus contentus in Iehuda, à quo myſterioſè deſcendit, in Mundum hunc venit, vt ipſum ſaluaret, deſcendit Ioſeph, ideſt congregatio iuſtorum מצרימה Mizraimah, ideſt in Aegyptum: quæ anguſtias ſignificat: vt inde ſublimis valdè fieret. Sicut ſcriptum eſt. Vos in Mũdo preſſurã habebitis. Et iterum. Vos verò contriſtabimini: ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Et alibi. Merces veſtra multa eſt in cœlis. Vnde ſicut ipſe Chriſtus, veniens in Mundũ, dictus fuit Rex: Sic Iuſti ex anguſtiis & tribulationibus reportarunt lucrum gloriæ immenſum: & Ioſeph ex venditione præſidentiam Aegypti conſecutus eſt. Connexæ autẽ ſunt vtriuſq;, Ioſeph videlicet & Iehudæ, hiſtoriæ, vt denotetẽ connexio & vnio membrorum cum capite Chriſto. Nam Iehudas Chriſtum, Ioſeph verò corpus eius myſticum præfigurarunt. Ibi.37.38. Pro.10. Io.16. Luce.6

262 Cur Iehudas accœpit vxorem Chananæam, nomine Suah? Nonnè inuiſæ erant Patribus mulieres Chananææ? Nam iccircò neq; Izahac neq; Iahacob accœperũt vxores Chananæas? Quomodò igitur vir tam ſanctus & Gen.38. Ibi.24.28.

Regius, & cum tātō myſterio, vt inde naſceretur Redēptor, accepit mu-
lierem illam? Nonnē ex ipſius mulieris nomine, huiuſmodi quæſtio deci
ditur? Suah nāq; ſalua vel ſaluata interpretat. Non enim Chananæam in
Mat.15. malo perſeuerantē accepit, ſed ſaluandā. Sicut & Chriſtus Chananæam
illam in gratiæ petitione perſeuerantem exaudiuit. Vnde indicatur, q ex
Moabitis per Rut, & ex Chananæis per Suah introduci debebāt aliqui
Ibi.3. in gregem Domini. Iuxtà illud Præcurſoris. Potens eſt Deus de lapidi-
Ibidē.16 bus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ. Hinc huiuſmodi magno myſterio in Ge-
nealogia Redemptoris deſcribuntur: vt inde innueretur, quid nam Re-
demptor ipſe facturus eſſet.

263 Cur Iehudas curauit, vt mortuo Her eius primogenito, alius filius ingrede-
Gene.38. retur ad vxorē fratris? Nonnē quià Iehudas vir Deo plenus ꝑnouerat le-
Deut.25. gem, in Deuteronomio poſteà ꝓmulgatam, de ſuſcitando videlicet ſemi-
ne fratris: quod Hebræi Iibun appellant? Demandatū enim id fuerat mul-
tis rōnibus, ſuo loco exarandis: quas hanc tm̄ in ꝑſentia recenſebimus. Di
ligentiſſima nāq; cura Deo fuit, vt Genealogia Redemptoris ordine de-
bito texeretur: eiuſq; geſta ꝑfigurarentur. Hinc adueniente Chriſto ceſſa-
AdTitū.3. uit Genealogiarū deſcriptio. Sicut Paulus innuit, dicens, q ſtultæ ſunt &
inutiles quæſtiones & ſcripturæ de Genealogia. Et hoc ideò, quià nomi-
Luce.10. na noſtra (teſte Chriſto) in cœlis ſcripta ſunt. Hic quoq; deſcribitur ſacra-
mentum Chriſti: qui ex Synagoga, iam vidua facta, ſuſcitare debebat fi-
Mat.3. lios Abrahæ, patris fidei & Synagogæ: imò tanq̄ lapis angularis ex vtroq;
Ephe.2. vnum facere. Sicut Præcurſor cū Paulo teſtatur.

264 Cur tam ægrè tulit Deus, q Onan funderet ſemen in terrā? An, quià ordinē
Gen.38. naturæ ꝑuertebat? Cum Plato dicat. Non effundas ſemen in loco, vbi nō
Pla.l.8.de R ep. ꝑſumis, q naſcatur. An, quià deſtruebat familiā fratris, quam ædificare de-
bebat? An, quià mali dæmones ex ſemine fuſo in terrā, maleficia nefanda
Sapientes. cōmittunt? Vt Sapientes norunt: & ipſimet dæmones confeſſi ſunt.

265 Peccauit ne Tamar, ſe meretricē effingens: vt cum ſocero concūberet? Non
Gen.38. quippè peccauit. Nā (teſte Zohar) non ad explendā libidinem, ſed my-
Zohar. ſterioſè id egit: vt ex Iehuda & ipſa Meſſias generaretᷓ. Nec enim ſine cauſa
Rut.4. hæc Tamar & Rut eodem ordine, mortuis videlicet prioribus viris, & ex
Mat.1. charitate ſemen ſuſcitantes, interſerūtur Genealogiæ Redemptoris: qui ſu
ſcitauit ſemen prioris Adā, cum poſteris oībus iam ꝑmortui. Quod niſi fe-
ciſſet, vanus fuiſſet primus homo. Tamar aūt procurauit hanc genituram
Gen.38. ex ſocero: cum eius filii eſſent mali: vt Scriptura narrat.

266 Cur Tamar in pignus hædi ꝓmiſſi petiit annulū tephilim, & baculū? Nonnē
Ibidem. magna ſunt hæc ſacra, futurorumq; euentuū figuræ? Suſcitabatur.n. ſemen
fratris, in figurā illius, qui omne ſemen primi & terreni Adam iam ꝑmor-
tuū p nouā genitura ſuſcitauit: de qua ſcriptū eſt. Niſi quis renatus ex aqua
Io.3. & Spū ſcō fuerit, nō itrabit in regnū cœloꝝ. Et hoc p cōmixtionē ſūmi ver
bi cū nuru.i. carne, quæ locū tenet vxoris ſpūs & melioris hois: q factꝰ eſt

filius Dei. Cum antea mortuus eſſet peccato originali. Verbũ enim vniuit ſe cum carne: vt ſcriptum eſt. Et verbum caro factum eſt. Ipſi autem nurui promiſſus fuit hædus, qui ſolebat offerri pro peccato. i. homo animalis qui erat in Chriſto offerẽdus in ſacrificium peccatarium. Sicut Paulus apertè teſtatur dicens. Eum, qui peccatũ non nouerat, pro nobis peccatũ fecit, Pater videlicet æternus. In pignus verò huius oblationis faciendæ, nurus exegit baculum & annulum: quo deſponſata fuit natura humana Chriſto virga Crucis. Exegit quoq; Tephilim. i. ornamentum brachii, quãdo orabatur. Pro quo communis æditio habet armillam. Illud enim nobis tradidit Chriſtus: qui docens nos orare, longè faciliorem impetrãdi viam præbuit, q̃ præberet ornamentum illud. Ibi. 1. Leuit. 4. 2. Cor. 5.

267 Cur vno concubitu, Tamar geminos cõcœpit pueros? An fuit poſſibilis geminus fœtus ex vno concubitu? Nonnè de hoc Naturales diſputant: quorum aliqui aſſeuerant id poſſe fieri? Sed an fuerit vnicus concubitus, necnè ex veritate literæ elici nequit. Cum ipſa, nec de vno, nec de duobus mentionem faciat. His igitur omiſſis ad myſteria veniemus. An itaq;, ſicut Izahac duos filios & geminos habuit: in quorũ altero tota concubitus immũditia collecta eſt (de qua Propheta canit. Et in peccatis concœpit mè mater mea) alter autem, ex quo generari debebat Meſſias: & qui Pater electæ familiæ futurus erat, purior remanſit: Sic etiam Iehudæ cõtigit? Et præcipuè, cum ille concubitus fuerit valdè imundus: quia cum nuru (q̃uis ignoranter) fuit. Et quia ipſe Iehudas intendebat fornicari (cum tamẽ fornicatio nondum eſſet prohibita) hinc ad expurgandũ partum immundum, hædum obtulit: qui (vt nuper diximus) pro peccato offerri conſueuerat. Immunditia aũt illa, in Zaram proiecta eſt. Hinc de ipſo, tanq̃ de abiecto ſilet Scriptura. De Phares aũt genealogia fit ſermo: vt Matthæus narrat. Gen. 38. Ibi. 25. Pſal. 50. Mat. 1.

268 Cur Dei nutu Ioſeph in Aegyptum deductus eſt? An, vt patrẽ & fratres paſceret? Sicut Propheta canit. Miſit antè eos virum: in ſeruum venundatus eſt Ioſeph. Hinc ipſe Ioſeph dixit fratribus ſuis. Pro ſalute enim veſtra miſit me Deus antè vos. An (vt altius conſcendamus) id factum fuit, vt & ipſe hauriret influxũ, quo proficeret? Sicuti cõtigit Abrahæ, totiq; eius familiæ, Moſi & ipſi Chriſto: qui oẽs in Aegyptũ deſcenderũt. Hinc & anima hominis in ergaſtulũ corporis & anguſtiam carnis demittitur: vt ibi purificetur, corroboretſ, & agilior ad ſublimia fiat: non obſtantibus fœditatibꝰ ibi contractis. Quemadmodũ & aurum plumbo, fece (vt ita dicam) metallorum, igne & vaſe terreo purificatur. Propterea ſcriptum eſt, q; Dominꝰ fuit cum Ioſeph, in carcere poſito, & miſertus eſt illius: eiq; gratiam coram carceris Principe dedit. Gene. 39. Pſal. 104. Gen. 45. Ibi. 12. Mat. 2. Gene. 39.

269 Cur Ioſeph tanta dignitate ſublimatus fuit: vt vniuerſæ Aegypto præfectus ſit? An, quia ſic Deus diſpoſuit? Iuxta illud Prophetæ. Et exaltaui electũ de plebe mea. An id fuit (ſi cauſa eſt in exaltato) quia pactũ Domini ſeruauit, nolens erroribus fratrũ conſentire? Nam & eos Patri accuſauit: re- Ibi. 41. Pſal. 88. Gen. 37. 49.

quiſitusq;

quiſitusq; ab vxore Phutipharis, adulterio nequaq̃ cõſentire voluit. Hinc non ſine magno myſterio, iuſtus denominatus eſt. Ab eodem enim fonte, pactum & iuſtus procedunt. Nam quicquid iuſtitiæ eſt, id in obſerua-
2.Cor.3. tione legalis fœderis, in vniuſcuiuſq; corde (vt ait Apoſtolus) ſcripti reperitur. Ex cuius quidem legalis fœderis obſeruatione non tantum conſequitur quis nomen Iuſti, ſed pacem, vitam, & ſublimationem perfectam.
Pſal.138. Sicut Propheta canit. Nimis honorati ſunt amici tui Deus: nimis confortatus eſt principatus eorum.

270 Quo myſterio omnia illa enarrant in ſublimatione Ioſeph? Nonnè hæc om-
Gen.41. nia ſcripta ſunt ad oſtendendũ imperium, quod Ioſeph, venditione & carcere æquanimiter toleratis: & conſtantia contrà mulierem demulcentem oſtenſa, obtinuit ſuper Aegyptum: quæ craterem inferiorem effigiat? Quæ quidem Aegyptus irrigatur tamen à flumine, ab horto voluptatis procedente. Vnde innuitur, q̃ ipſe Ioſeph de inferioribus omnibus triũphauit, ſuſcipiens quicquid boni crater ille ab alto ſuſcipiebat. Quæ omnia pallegoriam dicta ſunt. Annulus.n. ſigillum erat, quo omnia edicta ſua munire poterat. Stola byſſina, Regia veſtis erat. Torques aurea, inſigne præſidentiæ. Currus, Tribunal imperii denotabat. Præco clamans, vt omnes ei genua flecterent, executionis dominii dati ſignum fuit.

271 Quis fuit maior in Aegypto, Pharaho nè an Ioſeph? Nonnè videtur Pha-
Ibidem. raho fuiſſe maior? Nam ſibi reſeruauit ſoliũ & primum currum: vt in textu habetur. Ioſeph quoq; imperium à Pharahone dependebat: qui illud tra-
Ibidē didit. Sed nonnè dixit Pharaho ipſi Ioſeph. Abſq; tuo imperio nemo mouebit manum, aut pedem in tota terra Aegypti? Nõ enim hoc dixit Pharaho decernens, ſed denunciãs ea, quæ Deus decreuerat. Nam à Deo principaliter ipſe Ioſeph habuit illud imperium: à Pharahone verò executiuè.
Ibidē. Maior itaq; fuit Ioſeph: quià Pharaho obediuit ipſi, quando illuſtratus à Gabriele, futura reſerauit: non autem Ioſeph obediuit Pharahoni. Nec enim ipſe Pharaho potuiſſet, etiam volens contrà ipſum.

272 Quo nomine Pharaho Ioſeph appellauit? Nonnè Saluatorem Mundi: vt ha-
Ibidem. bet vulgata æditio? Sed nonnè veritas literæ habet צפנת פענח zaphnat pahaneach: quod reuelatorem occulti ſignificat? Anteà verò à p̃conibus vocatus fuerat אברך Abrech: quod pater tener dicitur, vel pater Regis: vt
R.Salo. R. Salomoni placet. Pro quo cõmunis æditio habet, prępoſitũ. Sed nonnè ipſe Ioſeph Pharahoni quoq; prælatus eſt, in eo, q̃ reuelator ſecretorũ (quod Dei proprium eſt) appellatus fuit? Et quià Gabriele docente (vt aliàs dictum eſt) id faciebat: nonnè etiam ex dignitate tutoris arguitur dignitas cuſtoditi? Vnicuiq; enim datur Angelus conueniens. Gabriel autẽ
Luce.1. eſt vnus è ſeptem Principibus, qui aſtant coràm Deo. Et quod vox populi (quæ Dei vox dicitur) intonuit: nonnè quoq; arguit ipſum fuiſſe maiorem Pharahone: cum Pater eius dictus ſit? Habebant enim Aegyptii ipſum in Patrem. Verum, quià iuuenis erat triginta ſeptem annorũ, dictus

fuit pater tener. Pharahonis autem pater fuit. Sicut de Moſe dictum fuit. Conſtitui te Deum Pharahonis. Exo.7.

273 Cur Iahacob mittēs filios in Aegyptum pro alimonia, domi retinuit Beniamin? An, quia valdè diligebat eum, & ſolum exiſtimabat ſuperſtitē ex filiis Rachelis prædilectæ? An, quia timebat fratrum inuidiam, quam partim expertus fuerat in Ioſeph? An (vt ad altiora conſcendamus) quia nolebat vir ſanctus remanere ſine aliquo fructu Rachelis .i. contemplationis: vt ſuprà dictum eſt? Nolebat enim priuari filio dexteræ: de qua ſcriptū eſt. Delectationes in dexterà tua in æternum. Ge.42. Pſal.15.

274 Cur Iahacob tandē compulſus, nulli ex filiis voluit credere Beniamin, niſi Iehudæ? An, quia inſtantius eum petiit? An, quia maiora pignora promiſit? Sed nonnè Reuben obtullt duos filios occidendos, niſi eum reduxiſſet? An igitur, quia Regium ſceptrum & Regium verbū erat in Iehuda? Sicut ſcriptum eſt. Non auferetur ſceptrū de Iehuda. Hinc bis cecinit Pſalmographus. Iehuda Rex meus. Verū enim debet eſſe verbū Regis. Gen.43. Ibi.42. Ibi.49. Pſal.59. & 107.

275 Cur cōmota fuere viſcera Ioſeph ſuper Beniamin? An, quia germanus erat: vt in textu dicitur? An (vt Zohar ſentit) quia eo ſpiritu, quo cætera peragebat ſanctus Ioſeph, præuidit euerſionem Templi, in ſorte Beniamin ædificandi? Quod præuidens mater Rachel plorauit: vt ſcriptum eſt. Rachel plorans filios ſuos, & noluit conſolari. Nec obſtat, q Matthæus dicat ploratum illum fuiſſe pp occiſionem infantium ab Herode factam in cōfinibus illis: quia vtrunq; conuenire poteſt. Gene.43. Zohar. Iere.31. Mat.2.

276 Cur Iahacob tandem deſcendit in Aegyptū? An (vt alibi diximus) quia Patres deſcenderūt in Aegyptū: vt inde robuſtiores fierent? An, quia ſic decretum fuerat in excœlſis? Sicut Abrahæ reuelatū fuerat ab eo, qui dixit. Scito prænoſcens, q peregrinū futurum ſit ſemen tuum in terra non ſua. An, vt, ſicut Ioſeph anguſtiis & tribulationibus ſuperius adductis expurgatus, tanta pfecturæ dignitate ornari meruit: Sic populus Iſrael poſt tam graue diuturnumq; ſeruitutis iugum & ipſe vexationibus expurgatus excellentiſſimum donum legis, punitis Aegyptiis, ſuſcipere mereretur? Hinc ſubinfert oraculum. Gentem autem, cui ſeruituri ſunt, ego iudicabo: ipſi verò egredientur cum magna ſubſtantia. Non tantum auri & argenti, ſed & veſtimentorū: quibus decorati filii Iſrael legem in Horeb ſuſcipere meruerunt: vt infrà dicemus. Gen.46. Ibi.15. Ibid.

277 Cur ſcriptum eſt eſt, q Iehudas appropinquauit Ioſeph? An id in loco tam graui ſine myſterio deſcribitur, maximè, cum apud Hebræos ibi tractatus celeber incipiat? An igitur (vt expeditius ad myſteria veniamus) appropinquatio Iehudæ ad Ioſeph denotat appropinquationem & colligationem, quam debet habere Rex, per Iehudam ſignatus, cum iuſtitia vel Iuſto, per Ioſeph denotato? Nam (vt Auguſtinus ait) quid ſunt regna ſine iuſtitia, niſi latrocinia? An duo Reges (vt Zohar placet) alter actiuæ, alter verò contemplatiuæ vitæ conuenerunt, vt perfectum regnum effi- Ibi.44. Aug.4. de Ci. Dei. c.4. Zohar.

cerent? Quale fuit regnum Chriſti, qui vtranq; ſeruauit. Hinc Propheta
Pſal.47. canit. Quoniam eccè Reges congregati ſunt, conuenerunt in vnum. Ipſi
videntes ſic cómoti ſunt: præuidentes videlicet futuros eorum euentus.

278 Cur Iahacob & omnes filii eius dici voluerunt paſtores ouium? An, quià
Gen.47. oues ſunt animalia maximi lucri: vt triuiale eſt? An, quià animalia ſunt,
omnibus benefica, nulli verò nocentia? Quales eſſe debent nedum mili-
Mat.25. tes, ſed etiam veri duces. An, quià oues (teſte Chriſto) reponendæ ſunt
Sec.Theo. in dextera, typum luſtorum tenentes? An, quià innuūt (vt ſecretiores Theo
logi volunt) quendam influxum beneficum, à ſupramundanis locis ve-
nientem: quem ſuſcipientes oues pacificæ, & filii Dei dicuntur? Iuxtà il-
Mat.5. lud Saluatoris. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Hinc Ha-
bel, Patriarchæ omnes, Moſes & Dauid dicti ſunt paſtores ouium. Quos
Io.10. proſequens (non litera, ſed ſpiritu) ſummus Redemptor, dixit. Ego
ſum paſtor ouium.

279 Ad quem puteum iuramenti venit Iahacob, proficiſcens in Aegyptum? An
Gen.46. ad illum puteum, quem Abrahā, & poſteà Izahac fodit in terra? An ad
&.26. illum puteum ſeptem, dictum Berſabah: quem ille puteus in terra foſ-
ſus referebat? Qui quidem puteus, ideò iuramenti puteus dictus eſt: quià,
quando iuramentum datur, adiuratio fit per illos ſeptem canales, in pu-
teum illum influentes: ne ſcilicet influant ſibi, niſi verum dicat is, qui iu-
rat: ſin autem vera proferat, influant in eius beneficium: vt alibi dictum
eſt. Hinc & vocabulum iuramenti & ſeptenarii idem eſt apud Hebræos.
Nec ipſe Iahacob illuc venit, vt iuraret: ſed vt inde vim Patrum ſu-
ſciperet: qui iccircò puteum illum foderant pro ſe, ac poſteris ſuis.
Ibidem. Hinc dicitur, quòd audiuit Deum uocantem ſe: ac fauorem ſibi pro-
mittentem.

280 Cur Iahacob obtuliſſe dicitur uictimas Deo patris ſui Izahac? An, quià erat
Ibidem. Deus peculiaris Izahac? Sed nonnè ſcriptum eſt. Dominus Deus tuus,
Deut.6. Deus unus eſt? An igitur obtulit Deo Izahac, quià Abraham pietatem,
Izahac autem robur, ipſe Deus infuderat? Iahacob enim tunc non pie-
tate, ſed robore indigebat: quo intraturus in terram alienam munire-
tur, nedum ipſe, ſed etiam eius familia, quæ tot tantaq; illic perpeſſu-
Gen.46. ra erat. Hinc dixit ei Deus. Ego ſum fortiſſimus Deus patris tui. No-
li timere deſcendere in Aegyptum. Ego deſcendam tecum, & inde
educam te.

281 Quā partē dedit Iahacob Ioſeph filio ſuo, extrà fratres ſuos, è manu Amor-
Ibi.48. rhæi in gladio & arcu ſuo ablatam? An fortè agellum aliquem (ut dicitur)
quo ſolebat potiri Iahacob, dum ibi moraretur? Sed quid indiguit Io-
Ibi.47. ſeph, tanto regno præfectus, huiuſmodi prædiolo? Cum ipſe patri ac fra-
tribus regionem & alimenta iam tradidiſſet. An igitur prædium illud ſub-
Io.4. lime fuit: iuxtà quod (non ſine myſterio) venit Ieſus locuturus cum Sa-
maritana? Quod quidem prædium Iahacob acquiſiuit arcu & gladio

virtutis, ſibi à Deo præſtitæ? Locus enim quidā ſupramundanus eſt apud
Deum: quem homo poteſt acquirere. Iuxta illud. Theſaurizate vobis the- Mat. 6.
ſauros in cœlo. Qui locus etiā hæredibus dari pōt. Sicuti Abraham dedit Gen. 25.
omnia quæ poſſederat, Izahac. Chriſtus autem acquiſiuit plenitudinē præ- Io. 1.
diorum: de qua (teſte Iohanne) omnes nos accœpimus.

282 Quo ſpiritu propinquus morti Iahacob filiis, quæ ipſis superuentura erant, Gene. 49.
pnunciauit? An, quià (vt Plato docet) anima, morti pxima incipit diſſol- Plato.
ui à ſenſibus: quibus ligata & impedita erat? Hinc tunc lympidior fit in co-
gnoſcendis occultis. An illuſtratus Dei ſpiritu, quo inſpirati locuti ſunt
Prophetæ (vt Petrus perhibet) prædixit non tantū ea, quæ filiis, ſed quæ 2. Pe. 1.
veræ familiæ, per filios & familiam ſuam figuratæ, ſupuentura erant?

283 Cur, iurante Iahacob de ſepeliendo corpore patris in Hebron, ſcriptum eſt; Gen. 47.
quòd Iſrael adorauit conuerſus ad lectuli caput? An adorauit Ioſeph, gra-
tias referens de promiſſione facta? Sed cur ad lectuli caput? An igitur il-
lorſum adorauit, quià caput ſtrati ad terram ſanctam vergebat, quorſum
Patres adorare conſueuerant: vt dicitur? Sed quis nouit ſitum lecti illius?
An itaq; (ſicut in veritate literæ habetur) adorauit ad caput המטה ha-
mitah: quod lectum, virgam, & crucem interpretari poſſumus? Et ſic erit
ſenſum, q adorauit crucem, per quam cognoſcebat ſe vnà cum Patribus
ex illa ſpelunca, quam nunc vacuam videmus, reſurrecturum cum illo,
qui in ipſa Cruce triumphauit. Cognouitq; ſe ex illa ſpelunca migratu-
rum ad paradiſum voluptatis: cuius ipſa ſpelunca ianua eſt: vt ſecretiores
Theologi dicunt: & norunt ii, qui per analogiam hiſtoriæ, diuina metiri Sec. Theol.
ſciunt. An adorauit (vt Zohar ait) diuinitatem: quam ad lecti caput ful- Zohar.
gere conſpiciebat?

284 Cur Iahacob morti vicinus dixit filiis ſuis. Congregamini? Non quip- Gene. 49.
pè dixit. Congregamini, ſed האספו heaſphu, quod colligimini & auge-
te interpretari poſſumus. Quorum vtrunq; cōueniebat. Colligendi enim
erant ad ſemetipſos ii, qui in varia negocia diſperſi erant: vt diſpoſiti eſſent
ad ſuſcipienda myſteria, quibus pater præditus erat. Augete quoq; di-
ci poteſt, videlicet ea, quæ nunc, iure quaſi hæreditario, trado vobis: & ea,
quæ iam poſſidetis. Vnde ſenſum eſt. Hæc non tm̄ pnuncio, ſed tribuo vo-
bis efficaciter: ea tamē virtute, qua ſcio ipſa ventura me vobis prædicere.

285 Quid nam Iahacob tradidit primò Reuben? Nonnè vocauit ipſum primo- Ibidem.
genitum? Sed cur anteà benedixit Ioſeph, ac filios eius, ipſumq; peculia- Ibi. 48.
ri munere donauit? Nonnè, quià (vt ſuprà dictum eſt) in mente habebat
Ioſeph loco primogeniti? Quàmuis, quò ad naturalem genituram, Reu-
ben eſſet primus. Nec enim Reuben prior in donis dicitur (vt habet
mendoſa traductio) ſed reſiduum doni. Quaſi diceret. Reſiduum eius do-
ni, quod tibi debebatur, vt primogenito, tribuo. Nam totum non dabo.
Cum magnā ipſius partē amiſeris, maculans cubile patris tui. Ideò ſequi-
tur. Effuſus es, ſicut aqua: maculaſti ſtratū patris tui. Nec enim ſupeſt aliud

tibi dandũ. Sicut dediſſem, niſi ipſum torũ maculaſſes.

286 Quid Simehon & Leui tribuit? Nonnè ſolam deteſtationem temerarii au-
Ibi.49. ſus, primò in Sichimitas, poſteà in Ioſeph oſtenſi? Ideò dixit. Quià in eo-
Ibi.34. rum ira occiderunt viros, Sichimitas videlicet, & in furore ſuo eradicarunt
Deut.33. taurum, ideſt Ioſeph: qui à Moſe pulchritudo tauri dicitur. Euulſerunt
Gen.37. enim ipſum, quando vendentes eum, ſepararũt à Patre. Quàmuis autem
שור Sor taurum & murum ſignificet: hic tamen taurum Sapientes adiudi-
Ibi.49. carunt interpretandum. Sequitur. Diuidam eos in Iahacob: & diſperdam
eos in Iſrael. Quod factum fuit. Nam Tribus Leui vbiq; diſperſa legitur:
Iudicũ.1. Simehon autem fuit ſub tutela Iehudæ: vt inde comprimeretur furor eo-
Ge.49. rum pertinax, & indignatio ipſorũ dura: vt in textu dicitur. Vnde vterq;
priuatus fuit benedictione: cum, non augmento, ſed compreſſione virtus
eorum dura indigeret. Recuperauit autem Leui benedictionẽ: quãdo ze-
Exo.32. lauit contrà adoratores vituli: vt in Exodo legimus.

287 Cur Iehudas Leoni, Ioſeph autem Tauro aſſimilatus eſt? An Iehudas Leo
Gen.49. dicitur: cum ex ipſo generari deberet ille, de quo ſcriptum eſt. Vicit Leo
Apoc.5. de Tribu Iehuda: Ioſeph verò Taurus, quià Tauri vires habere debebat,
vt prẹualeret in Aegyptios: qbus (vt alibi dictũ eſt) Aries prẹerat? An, quià
perpulchrè hi duo Reges, qui (vt suprà diſſeruimus) appropinquauerant,
& conuenerant in vnum, complectebantur influxum omnium animaliũ:
quorum aliquibus, feris videlicet, Leo præſidet: aliquibus autẽ, cicuribus
vel armentis videlicet, Taurus præeſt? Qui Reges etiam Principes erant
bifariæ vitæ. Nam contemplatiuæ Ioſeph, primogenitus Rachelis: actiuæ
verò Iehudas Princeps fuit: nedum in filiis Leæ, ſed in omnibus turmis
caſtrorum: vt in libro Numerorum legimus.

288 Cur Iehudas aſcendiſſe dicitur ad prædam? An, quià Iehudas ſemper prẹce-
Gen.49. debat in caſtris omnes inuadens, ad quos mittebat Dominus? Quos ter-
Iudicũ.1. rebat ſacro Dei nomine: quod ſemper in vexillo geſtabat. An de eo, qui
in femore eius latebat, eſt ſermo, de quo Paulus ait. Expolians principa-
Col.2. tus & poteſtates, traduxit confidẽter, palàm triumphans illos in ſeipſo? Et
Pſal.67. hanc p̃dam traduxit ſecum, dum cœlum conſcenderet: vt Propheta canit.
Aſcẽdiſti in altum, captiuam duxiſti captiuitatem. Sicut & Apoſtolus Spi-
Ephe.4. ritu ſancto plenus interpretat̃. Sed prius iacuit & accubuit in lectulo Cru-
cis: vbi p̃dam extraxit è manibus inimici, accumbens & moriens.

289 Quomodò intelligitur illud. Non auferetur ſceptrum de Iehuda? An hic eſt
Gen.49. ſermo de ablatione decem Tribuum per Ieroboham à Salomone, auſpi-
3.Re.11. cio Ahiæ Silonitæ? Iuxtà veritatem literæ, qua habetur. Donec veniat Si-
12.14. loh, Ahias videlicet, qui de Siloh fuit. Sicut nonnulli proterui Hebræi
Hebræi. Targum exponunt. Quam quidem quæſtionem apertè dirimit Targum, apud He
bræos celeberrimum: vbi dicitur. Donec veniat Meſſias. Sed nonnè in Ba
bylonica captiuitate ſolutum fuit regnum? Interruptum quippè fuit, ſed
1.Eſd.1. non ablatum regnum. Nam fauente Cyro Perſarum Rege ædificata fuit

ſecunda domus ſub Hezra & Zorobabele. An igitur de Chriſto intelligitur? Nam poſt ipſius aduentum per Titum & Veſpaſianum combuſtum fuit Templum, ablatum Sacerdotium: & Iudæi fugati ſunt a terra promiſſa, vſq; in hodiernum diem: priuatiq; penitus ſachina, & omni cœleſti influxu. 3.Hez.1.

290 Quid ſibi vult dictum illud. Ligans ad vineam pullum ſuum, & ad vitem (o fili mi) aſinam ſuam? Ex multis, quæ hic dici poſſent, vnum tantum adducam, quod ad verbum exarat Author libri Zohar, omnium doctorum Hebræorum antiquiſſimus ac celeberrimus. Ait enim. Ligabit: ſcilicet Iehudas pullum ſuum. ſ. Meſſiam, ad vineam, de qua ſcriptum eſt. Vineam tranſtuliſti ex Aegypto. De qua etiam ipſe Meſſias ait. Ite & vos in vineam meam. Meſſias enim pullus & filius Iehudæ fuit: & ad vitem (de qua Propheta canit. Vxor tua ſicut vitis abundans) Aſinum ſuum, ideſt corpus ligauit: tradens videlicet ipſum in cibum: vt cum vxore colligaretur & vniretur. Corpus autem aſinus dicitur, quia eſt de latere ſiniſtro: & verberibus trahendum eſt. Gen.49. Zohar. Pſal.79. Mat.20. Pſal.127.

291 Cur ſcriptum eſt. Lauabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine vuæ pallium ſuum? Nonne (vt Zohar proſequitur) lauauit Meſſias veſtimentum ſuũ in ſanguine? Sicut ſcriptum eſt. Quare rubrum factum eſt indumentum tuum ſicut calcantium in torculari? Et iterum paulo ſuperius. Quis eſt iſte, qui venit de Edom, tinctis veſtibus de boſra. i. vindemia? Quam vindemiam de virtutibus immundis fecit: expolians (vt Paulus ait) principatus & poteſtates, & proiiciens (vt Iohãnes teſtatur) accuſatorem fratrum noſtrorum. Et hoc per virtutem lateris ſiniſtri: vbi eſt martyrium, ſanguis & vinum. Poſtea vero per virtutem lateris dextri tribuit nobis aquam & gratiam. Hinc Iohannes ait, q Ieſus Chriſtus venit non in aqua ſolum, ſed in aqua & ſanguine. Gen.49. Zohar. Iſa.63. Col.2. Apo.12. 1.Io.5.

292 Cur oculi Iehudæ dicti ſunt pulchriores vino, & dentes lacte candidiores? An, vt denotaretur, quod oculi ipſius apti erant contemplari non ſolum inferiora, ſed ſuperiora ac cœlectia: & quod dentes eius poterant paſci non ſolum pane & vino, ſed lacte? Et quia in ipſo lacte præualebant: Ideo candidiores lacte dicti ſunt. An ſermo eſt de Meſſia, in lumbis Iehudæ exiſtente? Ipſe enim ſpecioſus forma præ filiis hominum præbuit nobis vinum, lac & mel, aquamq; ſuauiſſimam: & panem fœliciorem ac præſtantiorem illo, qui datus fuit filiis Iſrael: Vt Saluator ipſe teſtatur. Gene.49. Io.6.

293 Cur Zabulon ſortitur partem ſuam ad mare, extendens latus ſuum vſq; ad Sidonem? An, quia in diſtributione promiſſæ terræ ſic contigit: vt ſortiretur ſortem ſuam ad mare inter Iſachar & Aſſer, continens Cæſaream & Carmelum: & per Tribum Aſſer, cui potens Zabulon ſe communicabat, attingens vſq; ad Sidonem, nauibus videlicet & mercaturis? Hinc dicit textus. Pertingens vſq; ad Sidonem in ſtatione nauium. An (vt alius cũ Gen.49. Ioſ.19. Gene.49.

Zohar. Zohar conſcendamus) hinc innuitur partitio terræ viuentium: vbi Zabulon accepit ſortem ad mare ſupramundanum: vbi negociabatur, & vnde influxum ſuſcipiebat: vt habitaculum fortitudinis fieret? Hinc (teſte eo-
Idem. dem Zohar) ipſe Zabulon ſemper acriter pugnabat in caſtris.

294 Cur Iſachar dictus Aſinus fortis oblectatur requie, veluti bono quodam?
Gene. 49. An (vt Hebræi dicunt) id dictum eſt propter tolerantiam oneris ſtudio-
Hebræi. rum legis: quibus peculiariter hæc Tribus addicta fuit? Quod onus (vt
Plato. inquit Plato) ſtudens ferre nullatenus poſſet, niſi allectus & corroboratus oblectatione rerum de nouo agnitarum. Et quia ſtudio nemo vacat, niſi quieſcens (iuxta dogma Peripateticum. Sedendo & quieſcendo ho-
Phyſ. 7. mo fit ſapiens) Ideo oblectabatur requie. Sed cur magis dictus fuit aſinus, quam equus aut mulus: cum & huiuſmodi animalia ſufferant onera?
Zohar. Nonne (vt Zohar ait) quia aſinus ſuffert onus, nec calcitrat in Dominũ, nec eſt glorioſus, nec quærit honorem proprium ſed Domini ſui, neq; de ſtrato præparato curat? Cuiuſmodi eſt verus ſtudens legis. Et hic a Deo mercedem accipit: vt nomen Iſachar indicat. ישׂשכר Iſaſchar enim idem
Gen. 15. eſt, quod יש שכר ſachar ies, ideſt eſt merces, ſcilicet ei: Deus videlicet, qui Abrahæ quoq; merces fuit.

295 Cur ſcriptum eſt. Dan iudicabit populum ſuum, ſicut & aliæ Tribus. Sit co-
Ibi. 49. luber in via, & ceraſtes in ſemita? An dictum eſt, quod iudicabit: quia
Zohar. totus erat (vt Zohar ſentit) e latere ſiniſtro: quod Hebræi Din vocant: vnde regnum & iudicium? An, quia cura illius fuit colligere ca-
Nume. 2. ſtra, & ſolicitare, ne quis poſt terga relictus diſperderetur? Nam filii Dan in caſtris ſemper nouiſſimi proficiſcebantur. An propter Samſonem id dictum eſt: qui de Tribu Dan exiſtens, populum viginti annis iudicauit:
Iudi. 15. vt in libro Iudicum legimus? Serpens autem & ceraſtes in via dictus eſt propter idolum, quod Ieroboham collocauit in Dan ſuper via, quæ ducit
3. Reg. 12. in Ieruſalem: vt in tertio Regum volumine habetur. Quod quidem idolum, velut Serpens mordebat, & retrahebat populum a vero Dei cultu. Et id in tantam populi perniciem fuit, vt Iahacob Spiritu Dei præmoni-
Gen. 49. tus, dixerit. Salutare tuum expectabo Dñe: quo videlicet populus meus ab hoc maximo ſcandalo liberetur.

296 Cur Gad præliari dicitur accinctus etiam retrorſum, vel vſq; ad calcaneum?
Ibidem. An, quia latrunculus & prædator fuit: vt aliqui nulla ratione ſuffulti aſſerunt? An id dictum eſt propter etymologiam nominis, quod ei Lea impoſuit? Sicut & reliquis fratribus nomina cum myſterio a matribus impoſita fuerunt. Habito enim hoc filio a viro per ancillam, dixit Lea. Eufor-
Ibidẽ. 30. tunium. Pro quo communis æditio habet. Fœliciter. Hic ergo vocatus
Zohar. fuit Gad, ideſt bona fortuna. Et fortunatior fuiſſet (teſte Zohar) ſi ex vxore & Domina natus fuiſſet. Fortunatus tamen extitit in omni prælio. Hinc dicitur armatus uſq; ad calcaneũ, non utiq; armis ferreis, ſed cœleſti influxu. Propterea Moſes ipſum benedicens ait. Benedictus in latitudi-

ne Gad: in brachio videlicet & vertice: vt ipſe proſequitur? Iahacob ve-
rò dixit. Vſq; ad calcaneum.

297 Cur Aſſer dicitur pinguis panis, præbens delitias Regibus? An, quià ſors Gen.49.
eius fuit in terra fertili? An, quià natus octauo loco fuit, numero quidem 30,
iuſtitiæ & fœlicitatis diſtributiuo? Hinc & ſigno Libræ reſpondet: vt alibi
diximus. Quo etiam numero conſonantia diapaſonica omnium ſuauiſſi-
ma continetur. Hinc Regibus & inferioribus delitias & ſuauitates præbe-
bat. An (vt Zohar aſſerit) Aſſer, qui beatitudinem ſignificat, denotat Mũ- Zohar.
dum futurum: vbi habetur panis ille, de cœlo deſcendens: de quo ſcriptũ
eſt. Hic eſt panis, qui de cœlo deſcendit? Qui quidem panis præbebit de- Io.6.
litias Regibus, ideſt iis, qui ſe benè rexerint.

298 Nephtalim cur dicitur Ceruus emiſſus, & dans eloquia pulchritudinis? Nõ- Gen.49.
nè Ceruus eſt animal ſemper & totum mundum, ſemperq; Deo gratum: Deut.12.
vt ex Deuteronomio colligim⁹? Vnde Nephtalim dictus eſt Ceruus: quià Ioſueh.19.
eius Tribus habuit ſortem in planitie Galilææ: vbi ſemper primi fructus
colligebantur, offerendi tanquàm primitiæ Deo gratiſſimæ. Quæ qui-
dem primitiæ cum offerrentur cum laude: Ideò ſequitur. Dans eloquia
pulchritudinis, Deo videlicet.

299 Cur Ioſeph dictus fuit filius accreſcens, & aſpectu decorus? An accreſcens Gen.49.
dictus eſt: iuxtà nominis rei conſequentis ſignificatum? Nam auctus eſt in
duas Tribus, Manaſſem videlicet & Ephraim: quarum vna pro Tribu Leui-
tica, in ſacrorum adminiſtratione occupata, & inter omnes Tribus (vt ſu-
prà dictum eſt) diſperſa, ſupplebat. An, quià fuit augmentum familiæ Iſ-
raeliticæ, in omnibus, in vita actiua acquiſitis? An, quià citò ac valdè cre-
uit dignitate & honore in Aegypto? Decorus autem aſpectu fuit, gerens
præ aliis (vt Zohar ait) effigiem patris, ac matris ſuæ pulcherrimæ Ra- Zohar.
chelis. Tanta enim pulchritudine, preditus fuit: vt ſiquà tranſiret, mulie-
res aſcẽderent tecta domorum, muris (vt in Deuteronomio legimus) val- Deut.22.
lata: vt inde ipſum iuuenem pulcherrimum, tranſeuntem aſpicerent. Hinc Gen.49.
Iahacob dixit. Filiæ diſcurrerunt ſuper murum. An (vt literæ veritas ha-
bet) bis dicitur בן פרת ben porat, ideſt filius pulcher, quià pulcher erat
corpore, ſed pulchrior mente? An porat, ideſt creſcens vtroq; augmento,
temporali videlicet ac ſpirituali?

300 Cur de Ioſeph ſcriptum eſt. Sedit in forti arcus eius? Nonnè fortis fuit, ze- Ibidem
lans contrà errorem fratrum, ipſorumq; inſidias & perſecutiones ſuſtinẽs?
Nonnè quoq; fortis & conſtans fuit contrà illecebras, promiſſa, minas & Ibi.39.
infeſtationes vxoris Domini ſui? Nonnè etiam fortis fuit, quià dum toti
Aegypto præeſſet, nunq̃ cæremoniis vel idolis Aegyptiorum pollutus
fuit? Et hoc, quià (vt in textu ſequitur) Deus patris eius, adiutor ipſius
erat: qui eum multipliciter benedixit.

301 Quibus benedictionibus donatus fuit Ioſeph? Nonnè multæ enarran- Ibidẽ.49.
tur in Geneſi? Prima enim eſt cœli deſuper: quà benedictus fuit & Ibi.27.

Iahacob

Ibi.17. Iahacob in rore cœli. Secunda, abyſſi, terræ videlicet, vel rerum inferio-
rum: vt nihil contrà ipſum præualeret. Tertia, vberum & vuluæ, genituræ
Cant.7. videlicet carnalis. An vberū, de quibus canitur. Dabo tibi vbera mea? Quæ
quidem vbera (vt alibi dictum eſt) lac Prophetis præbuerunt. Et רחם Re-
chem. i. pietatis, & nō vuluæ. Vtrunq; enim Rechem ſignificat. Nec enim
eſt maior pietas & amor, q̄ cordis materni ergà ea, quæ ex vulua ſua pro-
deunt. Hinc per hanc adiurauit Zacharias, dicens. Per víſcera miſericor-
Luc.1. diæ. i. pietatis vel amoris Dei noſtri: quibus viſitauit nos. Quarta benedi-
ctio fuit illa, quā Iahacob habuit ab Izahac. Quinta fuit, quià benedictus
fuit benedictionibus patrum eius. ſ. Izahac & Abrahæ: qui (vt ſuprà di-
Gen.49. ctum eſt) factus fuit benedictio ipſa. Hinc dixit Iahacob. Benedictiōes pa
Zohar. tris tui confortatæ ſunt, benedictionibus patrū eius. Et (vt cū Zohar con-
cludamus) p illud את et, antè שדי Sadai, nulla conſtructiōis neceſſitate po
ſitū, totus influxus rerum ſupnarꝝ innuítur, exoratus à Iahacob ſuper Io-
ſeph. Nam ibi eſt prima & vltima litera Alphabeti.

302 Cur Iahacob, benedicēs Ioſeph, dixit. Donec veniat deſyderiū collium ex-
Gen.49. cœlſorum? Nonnè montes excœlſi ſunt illi, de quibus Propheta canit.
Pſal.103 Montes excœlſi Ceruis? Qui montes in aduentu Meſſiæ (Ioele teſte) ſtil-
Ioelis.3. larunt dulcedinē, & lac & mel fluxerunt: & (iuxtà Abachuch oraculum)
Abac.3. Io.1. incuruati ſunt: quando videlicet (vt Iohannes ait) verbū caro factum eſt.
Pſal.64. Qua quidem incuruatione (vt Dauid canit) ipſi colles exultatione accin-
cti ſunt. Deſyderium verò huiuſmodi collium eſt perficere hominē, vnien
do ipſum cū Deo. Quod erit in patria. Ideò dixit Iahacob. His benedictio
nibus replearis, donec veniat deſyderiū collium. i. virtutum, aut locorum
1.Timo.2. illius, de quo inquit Apoſtolus. Deus vult oēs homines ſaluos fieri. Pro-
pter hoc enim ipſe Deus hominem creauit.

303 Cur Iahacob dixit. Fiant in capite Ioſeph, & in vertice Nazaræi, fratres eius?
Gen.49 Nonnè ſcriptum eſt, q̄ ſtellæ vndecim debebant adorare Ioſeph? Et hoc
Ibi.37. nedum ꝑpter Aegypti præſidentiā (cum ſcriptura ſemper altiora petat,
q̄ præ ſe ferat occidens litera) Sed quià Cheneſet. i. Synagoga Iſrael cum
altiſſimo myſterio collecta fuit ex duodecim Tribubus, dempto Leui iā
ſacerodrio addicto, & inter fratres (vt dictū eſt) diſperſo: dempto quoq;
Ioſeph, alio profundiſſimo ſacramento. Et in horum locum Manaſſes &
Ephraim ſuffecti ſunt. Hinc cū tota illa familia haberet ſedem & radicē in
Luc.17. loco, quem Hebræi regnū vocant, Chriſtus verò regnum cœlorꝝ appel-
lat: qui etiam alio nomine dicitur mare, vel piſcina, vbi congregātur aquæ
ſupramundanæ: Ioſeph habuit radicem in loco ſuperiori, vbi eſt fons vi-
uus: à quo emanāt huiuſmodi aquæ. De quo fonte Propheta canit. Quo-
Pſal.35. niam apud te eſt fons vitæ. Sicut igitur diuerſorum riuulorum aquæ in
fonte, velut in capite, vniuntur: Sic Iahacob iubet vniri fratres in Ioſeph
fonte & capite.

304 Cur Beniamin dictus fuit Lupus rapax mane comedens prędam, & veſpere

diuidens ſpolia? An id dictũ eſt (vt cõmuni ſentẽtia Doctores Latini cõ- Gene.49.
ueniunt) ꝓpter Paulũ, qui in mane iuuẽtutis fuit acerrimus Chriſti pſecu- Doc.Lati.
tor, veluti Lupus rapax: in veſpere verò ætatis, ad fidem Chriſti cõuerſus, Acto.9.
oibus oĩa factus eſt, vt plures Chriſto lucrifaceret? Sicut ipſemet fatetur. 1.Cor.9.
An Beniamin.i. Templum in ſorte ipſius Beniamin poſitum, fuit (vt Zo- Zohar.
har placet) veluti Lupus rapax, deuorans omnia animalia oblata in ſa-
crificium matutinũ, quod offerebatᷣ Deo, qui ignis comedẽs & uniẽs dicitᷣ? Deut.4.
In ueſpere aũt.i. in ſacrificio ueſpertino, quod fiebat ad placandas virtutes
aduerſantes & accuſantes hoĩes, fiebat diuiſio illius eſcæ oblatæ: vt vnicuiq;
illaꝝ daretur pars: vt periti in negocio ſacrificiorum norunt.

305 Cur cõpletis benedictionibus Iahacob, ſcriptum eſt. Oẽs Tribus Iſrael ſunt Gene.49.
duodecim? Nõnè familia Ioſeph in duas diuiſa numerũ, vſq; ad tredecim
auxit? Non quippè, cũ altera illaꝝ ſuffecta fuerit (vt nuper dictum eſt) pro
Tribu Leuitica hinc inde diſperſa. Et q̃uis ipſa Tribus Leui vna ex duode-
cim Tribubus fuerit, non tñ numerũ auxit. Sicuti in familia figurata effe-
ctũ eſt: in qua, q̃uis vltrà duodenariũ Apoſtoloꝝ affuerit Paulus, pleriſq;
in locis ꝑ antonomaſiã Apl̃s denominatus: non tñ auxit numerũ duode-
nariũ. Cum ipſe fuerit Apl̃s vniuerſalis: oium vicem gerẽs. Sicut ipſemet
teſtatur, dicens. Inſtãtia mea quotidiana, & ſolicitudo oium Eccleſiaꝝ. 2.Cor.11.

306 Cur figuratiua & figurata familia numero duodenario diſtributa fuit? An, qꝛ
vtraq; augeri debebat in imenſum? Hinc numero, primò creſcente, diſtri-
bui debuit. An, vt cœleſtis familia cõueniret cum cœleſti numero duode-
nario: de quo Plato ampliſſimè ſcribit? Et vt præcipuè cõueniret cũ duo- Plat.6.de leg.
decim ſignis cœleſtibus: ad quoꝝ aſpectum caſtrametari filii Iſrael conſue- Nume.2.
uerant: nõ, vt à ſyderibus corporeis, ſed à virtute magni Dei nois, ipſis ſi-
gnis pſidentis influxũ ſuſciperent. Duodecim.n. reuolutiones habet illud
ſanctũ nomen: ſecundũ quaꝝ quãlibet vni ſigno præſidet: vt antiq Theo- Ant.Theo.
logi docent. An, vt cõueniret vtraq; familia cũ duodecim fundamẽtis ſup-
næ Ciuitatis, duodecim lapidibus, duodecim portis, & duodecim Ange-
lis ipſis portis præſidentibus? Sicut apertè Iohannes ſcribit. Apo.21.

307 Cur ſcriptũ eſt, ꝙ Iahacob moriens collegit pedes ſuos ad lectulum? An, qꝛ Gene.49.
totus non erat in lectulo? An collegit pedes ad lectulũ illum, de quo cani-
tur. En lectulũ Salomonis ſexaginta fortes ambiunt? Et iterum. Lectulus Cant.3.1.
noſter floridus. Illuc enim collegit pedes.i. affectus. Cum totus inhiaret
illuc ꝑuenire. Sicuti & Paulus de ſeipſo ait. Cupio diſſolui, & eſſe cũ Chri- Phil.1.
ſto. Lectulus itaq; locus eſt ac ſedes ipſi Iahacob pręparata. Immò ipſe (vt
Sapientes aſſerunt) eſt pes Orientalis diuinæ ſedis: Abrahã Meridiona- Sapientes.
lis: Izahac Aquilonaris: Dauid autem Occidẽtalis: vt etiã ſuprà diximus.
Et hic eſt populus, ad quem ipſe Iahacob collectus dicitur. Gene.49.

308 Cur Ioſeph iuſſit balſamo liniri corpus Iahacob? An, qꝛ (vt Zohar aſſerit) Ibidẽ.50.
in terra Chanahan, vbi ſepeliri petierat, cadauera citò reſoluebãtᷣ? Ideo, Zohar.
vt diutius cõſeruaretᷣ cadauer eius, id fieri iuſſum eſt. An (vt altiora refere- Gen.49.

mus)quia vtraq; vita Iahacob,ſpiritualis videlicet ac corporea,magna ex
Zohar. parte(vt Zohar docet) à Ioſeph dependebat?Ideò nō ab re dicitur,ꝙ ip-
ſius iuſſu corpus Patris ꝓſeruatum fuit.Hinc ſcriptum eſt,ꝙ Iahacob ſepa-
Gen.37. ratus à Ioſeph,dixit.Deſcendā ad filium meum lugens in infernū.Audito
Ibi.45.46 autem,ꝙ viueret reuixit ſpiritus eius.Videns verò ipſum,dixit.Iam lætus
moriar:quià vidi faciem tuā.A' fonte enim vitæ(vt diximus)Ioſeph pro
ſe & aliis originem & influxum traxit.

309 Cur Ioſeph moriēs,bis dixit.Deus viſitabit vos?Nōnè ſemel tm̄ Deus viſita-
Ibi.50. uit filios Iſrael in Aegypto p Moſem & Aharon:q & inde eos abduxerūt?
Exo.12. An igitur ipſe ſpiritu Dei præmonitus ꝓphetauit(ſicut & Patres eius)me
Sap.Heb. liora prædicens:de aduentu videlicet Meſſiæ duplici:vt omnes Hebræi Sa
pientes conueniunt?Primus enim ipſius aduentus fuit,quādo de virgine
naſci,ac pro nobis mori dignatus eſt.Secundus autem erit,quādo veniet
Mat.25. (vt ipſemet ait)filius hominis cū Angelis ſuis in maieſtate ſua:vt videlicet
vnicuiq; operi tam fabricæ q̄ humanorum negociorum necnon & redem
ptionis humanæ finem imponat.

310 Cur Ioſeph ſepultus fuit in prædio,quod tradidit ei Pater in Sichem?An,ſi-
Ioſ.14. cut Patres eius elegerant ſibi in ſepulchrum ſpeluncam illam,quæ erat in
Hebron,rationibus & myſteriis alibi aſſignatis:Sic & Ioſeph elegit pro ſe-
pulchro prædium illud ſitum in terra Sichem?Vbi primò Gentibus da-
Ge.34. tum fuit pactum circuncisionis:vt in Geneſi legimus. Obſeruatio enim
ipſius pacti ad eum potiſſimè pertinebat:cuius origo(vt ſecretiores Theo
Sec.Theo. logi docent) inde eſt,vnde venit & fœdus ipſum.Hinc non ſine myſte-
Gen.48. rio Pater Spiritu ſancto plenus tradidit locum illum Ioſeph cū tanta ce-
lebritate in peculiare donum,quādo vnicuiq; filiorum eius propriam cœ-
leſtis influxus portionem aſſignauit:vt aliàs tetigimus.An,ſicut Patres illi
elegerant ſpeluncam illam,tanq̄ locum ſubiectum illi fonti,ad quem con
ſcendere intendebant (qua ratione, & Dauid elegit arcem Sion,tanq̄ lo-
cum ſibi congruū & aptum)Sic & Ioſeph elegit prædium illud? Conue-
nientia enim loci,ſacrificii,orationis & uerborum(vt alibi dictum eſt) in
ſacris peragendis ſummoperè confert.

SECTIO.V.DE MOSE ET EXITV ISRAELIS EX AEGYPTO.

311 VNde venit Moſes?Nonnè nomen eius hoc indicat? Nam
Exo.2. ſumptum ex aquis ſignificat:ut in Exodo patet. An igitur
ſumptus fuit ex aquis Nili,quem Gion eſſe tenemus ab hor
to uoluptatis egredientem : ut inde & ab aquis fontis illius
ſuſceptū Moſem itelligamus?Vnde quàmuis omnis anima
ab illis aquis proueniat (dicente Scriptura,antequàm quicq̄

oriretur in terra. Producant aquæ ſerpiturā animæ viuentis) Moſes tamē per quandam analogiam, aut antonomaſiā, ſiue immediatè inde ſumptus fuit. Sic & beata uirgo immediatè apud Deum gratiam inuenit. Sicut Angelus ei teſtatus eſt. Nec enim ab re dictum eſt, ꝙ Moſes ſumptus fuerit ex aquis prouenientibus ab illo fonte, qui diuiditur in quatuor capita, ideſt à nomine magno Dei: vt nomē eius indicat. Nam משה Moſch reuolutum, more Hebræorum, dicit השם Haſem, ideſt ipſum nomen, aut virtus eius, quæ peculiariter ei data eſt. Hinc & ipſi peculiariter ipſum nomen reuelatum eſt. Gen. 1. Luca. 1. Exo. 3.

312 Quo myſterio Moſes percuſſit Aegyptium, & cum ſub ſabulo ſepeliuit? An (vt ſenſum moralem proſequamur, quem Latini Theologi hic ſequunt) hinc docemur occidendum eſſe ac ſepeliendū animalem hominem, anteꝗ rerum diuinarū negocia pertractentur? An (vt altius conſcendamus) quia Deus data illa virtute (vt dictum eſt) iuſſit vt periculum faceret de virtute Aegyptiaca, Magica prorſus ac dæmoniaca: vt per hunc occiſum ac ſepultum in ſabulo indicaretur, ꝙ ſuperare & collidere debebat omne robur Aegyptiorum, & tradere ipſum ſepulturæ in arena maris, loco quippè huiuſmodi poteſtatibus conuenienti? Hinc à peritis ſolent expulſi dæmones ad deſerta & arida loca relegari. Cuius operis faciēdi aliud indicium fuit: qn̄ virga Aharon virgas Magorum Aegyptioꝝ deuorauit. Ibi. 2. Lat. Theo. Exo. 7.

313 Quo Moſes fugit, & quo myſterio? Nonnè ad Madianitas fugit, progeniem quippè Abrahæ ex Chetura? Et hoc, vt inde ſumeret vxorem ſibi conuenientem, & ex progenie ſua: &, vt inde influxū ac robur regionis illius ſuſciperet: & qui omni ſapientia Aegyptioꝝ (vt Lucas narrat) ēditus erat, inſtrueret quoq; doctrina Mercurii Triſmegiſti: qui (vt nonnulli viri inſignes affirmant) Ietro fuit, & ſeptinomius. Hoꝝ enim doctrina adeò conſimilis fuit: vt Artabānus eandē vtriuſq; doctrinā fuiſſe exiſtimauerit: tanꝗ conuenientē cum diuina, quam ipſe Moſes poſteà ſuſcepit. Ibidē. 2. Gen. 25. Acto. 7. Mercurius Ietro Artabā.

314 Vbi nam Moſes paſcebat oues Soceri ſui, quando Deus vocauit eum? An in interioribus deſerti: vt habet cōmunis æditio? Sed quomodò Deus habitat in deſerto, loco vtiq; Diabolo (ut nuper dictū eſt) conuenienti? An igitur vltrà deſertum ſe contulerat (ſicuti ueritas literæ ſonat) ut ibi haberet paſcua pro ouibus: & Deum, cum tanta celebritate ei loquentē reperiret? Fuerat enim in deſerto, quādo, ſm̄ doctrinam Aegyptioꝝ, rebus inferioribus & immundis uacabat. Locuturus autem cum Deo deſertū tranſcendens ad montē Dei Horeb uenit. Vbi legem & tot bona diuina poſteà ſuſcepit: quæ in deſerto non influuntur. Exo. 3.

315 Quod eſt myſteriū rubi incombuſti: quem Moſes uidit? Nonnè inde depræhendere potuit Deū eſſe ignem (ut ipſemet Moſes in Deuteronomio iuxtà ueritatē literæ phibet) comedentē & non conſumentē? Nam rubus fomes ignis accōmodatiſſimus, ardebat & non conſumebatur. Sic fuit ignis Spiritus ſancti in Apoſtolis, ardens perficienſq;, & nō conſumens. Ibidē Deut. 4.

Cur

316 Cur Deus iuſſit Moſi, ut calciamentũ pedum ſolueret? Nonnè, quia (ut ip-
Exo.3. ſe ſtatim ſubintulit) locus in quo ſtabat terra ſancta erat? An igitur terram
ſanctam nemo poteſt calciatis pedibus calcare? Sed nonnè nos ad altare
ſanctum calciatis pedibus aſcendimus? Et populus Iſraeliticus nonnè in
terram ſanctã calciatus intrauit? An igitur latet hic myſterium? Vtiq;. Nã
Moſes, qui deſerta & immunda calcare conſueuerat, ad ſuperiorẽ & mun
dum gradum deueniens (vt ipſum calcaret) exui debebat vetus & fœda-
tum calciamentum: quo induti erant pedes affectus ſui, dum illa contre-
ctaret: vt mundus ac liber Deo ac diuinis vacaret.

317 Cur Deus vniuerſalis, trium præcipuè Patrum Deũ ſe nominat, dicens. Ego
Ibidem ſum Deus Abrahã, Deus Izahac, & Deus Iahacob? An, quià aliorũ, qui
ipſum non colebant, Deum non ſe recognoſcebat? Sed nonnè ipſemet
Deut.32. Deus per Moſem decantat. Videte, q; ego ſim ſolus, & non ſit alius Deus
Pſal.88. præter me? Et Pſalmographus. Tui ſunt cœli & tua eſt terra: orbem terræ
& plenitudinem eius tu fundaſti. An ergò dicitur Deus Patrum illorum,
quià ipſis ſolis tradidit verum cultum? An, quià per tres illos Patres adiũ
cto Dauide, quarto videlicet pede throni Dei, completur ſedes eius: quæ
Iſa.66. omnia complectitur? Nam cœlum (vt ipſemet Deus in Iſaia teſtatur) ſedes
ipſius eſt. Vnde vnumquodq; ſub aliquo iſtorum contineri neceſſe eſt: &
ab iſtis (vt notum eſt diuinos influxus metiri ſcientibus) omnia conclu-
duntur. Hi enim (vt ſuprà quoq; diximus) quatuor cœli plagas comple-
ctuntur: Iahacob videlicet Orientem, Abraham Meridiem, Izahac Aqui-
lonem, Dauid autem Occidentem.

318 Cur Deus Moſi dixit. Ego ſum, qui ſum? An id cum maieſtate quadam di-
Exo.3. xit, nolẽs exprimere quis eſſet? An (iuxtà veritatem literæ) dixit. Ero, qui
ero: ergà vos videlicet, quando puniam Aegyptios, & vos Hebræos libe-
rabo? An (vt ſecretiores Theologi volunt) hic exprimitur ſummũ nomẽ
Sec.Theol. Dei אהיה Eheieh? Quod nomẽ adeò ipſi celebrãt: vt cenſeant illud eſſe pri-
mum & principium omnium nominũ: exprimens Patrem, Filium & Spi
ritum ſanctum. Per primum igitur אהיה Eheieh Filium, per ſecundũ Spiri
tum ſanctum, & per אשר Aſſer mediũ Patrem, vtriuſq; videlicet (vt aiũt)
coronam ſupremã, exprimi aſſerunt. Quod fruſtrà explicaretur, niſi in hu
iuſcemodi facultate expertis.

319 Cur Patribus terra viſionis promiſſa fuit? Nonnè Patribus, quibus demon-
ſtranda erant diuina ſecreta, conuenienter data fuit terra, quæ viſionis di-
citur? Ieruſalem enim viſio pacis (vt ſuprà dictum eſt) interpretatur. Ara-
bes autem ipſam חוץ Choz, quod viſionem ſignificat, appellant. Tota.n.
Theologia ab Hebræis ꝓceſſit, quò ad vtrunq; teſtamentũ. Quæ quidem
Plato. Theologia cum (Platone teſte) per oracula tãmmodò ſuſcipienda ſit: quæ
ſunt per viſionem intrinſecã vel imaginariam: Hinc de Patriarchis primò
ſcriptum eſt. Et apparuit Dominus Abrahę, Iahacob, Moſi & aliis. Poſteà
de Prophetis ſcriptũ reperitur. Viſio Iſaiæ, Ezechielis, Hamos & huiuſ-

modi.Et cum Patres & Prophetæ viſiones has haberēt ex influxu præci-
puo in terra illa:Ideò ipſa dicta fuit terra viſiõis:& ipſis Patribus, tanq̄ his
viſionibus dignioribus,promiſſa,& tandem data.

320 Cur terra Patribus promiſſa,peculiari dono dicitur fluere lac & mel?An de Exo.3.
lacte capraꝝ,aut ouium,& melle apum eſt ſermo?Sed nonnè multæ aliæ
regiones in huiuſmodi fertiliores ſunt?An igitur(vt cōmuniter Sapiētes Sapientes.
aſſerunt)per lac intelligitur ſapientia rerum diuinarū,per mel verò guſtus
ipſarum?Et cum huiuſmodi lacte & melle præcipuè cibatus fuerit Chri-
ſtus:Hinc de ipſo ſcriptum eſt. Butyrū & mel comedet: vt ſciat reproba- Iſa.7.
re malum & eligere bonū.Nec enim per butyrum pecudū,vel mel apum
quis vnquàm diſcet bonū à malo ſecernere. Lacti autem cōparatur,& ab
eo denominatꝰ hæc ſapientia:qȧ paſcit illos,de quibus dicitur. Niſi efficia- Mat.18.
mini ſicut paruuli,non intrabitis in regnum cœloꝝ.Quo lacte abundauit
terra illa:quià inde venit Euangeliū,Prophetia,& lex:quàmuis in Sinà da
ta fuerit.Cum Sinà(teſte Apoſtolo)iungatꝰ Ieruſalē:coniunctione vide- Gal.4.
licet ſuperna:vt infrà(Deo duce)declarabimus.

321 Cur terra viſionis poſſeſſa primò fuit à Chananæis maledictis?Nōnè anima,
imagine Dei fulgēs,à corpore & carne poſſidetur,anteq̄ ipſa caro ſiue cor-
pus in ſeruiturē ſpiritus redigatꝰ?Sic fuit Populus Dei ſub ſeruitute Aegy
ptiaca,anteq̄ legem ſuſciperet.Pari modo Chriſtus fuit poteſtati perfido-
rum Phariſæoꝝ ac Gentilium obnoxius,& à Diabolo (teſte Matthæo) Mat.4.
aſſumptus:anteq̄ regnum vniuerſorū adipiſceretur. Sic quoq; fuit totum
genus humanū prius ſub peccato,deinde ſub gratia. Hac enim ſerie ſpiri-
tualia cum terrenis in hoc permixto Mundo currunt. Iuxtà illud Apoſto 1.Cor.15.
li.Prius quod animale:deinde quod ſpirituale.

322 Cur Deus noluit,q̄ Populus Iſraeliticus ex Aegypto vacuus egrederetur, Exo.3. & 12.
ſed cum argento & auro?An,in p̄mium laboris:quem multum fruſtrà fi-
lii Iſrael Aegyptiis impenderant?An,quià Aegyptii,ob ꝓteruiam & re-
bellionē ipſorum in Deū,meruerūt bonis mobilibus ſpoliari?An,vt amo-
ta ſede Mammonæ,ſeu Iouis Ammonii, Aegypto præſidētis,facilius ipſe
collideretur?An,vt ipſi theſauri,in Arcæ fabricam poſteà cōmutati,eſſent
nobis exēplo:vt inde diſceremus facere nobis amicos in cœlo(ſicut Chri Luca.16.
ſtus iubet)de Mām̄ona iniquitatis.

323 Cur Magi memphitici ceſſerunt Moſi in tertio ſigno , pediculorū videlicet? Exo.8.
An,quià exinanita fuerat eorū virtus in duobus ſignis, ad æmulationem
ipſius Moſi iam factis?An,quià productio Ranarū, & tinctura ſanguinea
aquæ,poterant naturaliter fieri:nec deerat niſi acceleratio,quam Magi illi,
fauore virtutum immundarū fecerūt:in pediculis autem (pro quibus cō-
munis æditio habet Cyniphes) qui generantꝰ ex ſudore humano,deerat
tantæ copiæ materia:cuius productio ſolius Dei eſt?Hinc, cum ad produ-
cendam ipſorum materiā diuina tm̄modò virtus exquireretur, apertè ipſi Ibid.
Magi confeſſi ſunt digitum Dei ibi interfuiſſe.

324 Cur & qua iuſtitia Deus indurauit cor Pharahonis? An (vt Theologi noſtri
Ibi.7. dicunt) quia noluit emollire: quod indurare eſt? Hinc Apoſtolus ait. Cui
Theo. Ro.9. vult, miſeret: & quem vult, indurat. An, vt oſtenderet gloriã ſuam, & vir-
Exo.9. tutem nominis ſui in vniuerſa terra: vt ipſemet Deus in Exodo teſtat? An
Ibi.1.5. Pharaho meruit indurari ob impietatem, quam multiplicem in Hebræos
Pro.6. exercuerat: ꝑcipuè effundẽdo ſanguinem innoxiũ? Quod annumerat à Sa-
lomone inter maxima flagitia, quæ præ cæteris odit Dominus. Nos enim
ſæpiſſimè in nobiſmetipſis duritiem & pœnam inde ſequentẽ acquirimus.
Ro.2. Iuxtà illud Apoſtoli. Tu aũt ſm duritiem tuã, & impœnitens cor, theſau-
rizas tibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicii Dei.

325 Cur in ſignum ſacrarũ rerum faciendarũ data fuit Moſi conuerſio virgæ in
Exo.4. Serpentẽ, & è conuerſo? An, vt indicaret, ꝙ prouincia, quæ difficilis vide-
batur, facilis foret: vbi diuina virtus aſſiſteret? An, vt via, quæ videbat hor-
rida, & propter Pharahonis duritiem fugienda, tandem demonſtraretur
ſuauis? An, vt inde denotaretur ꝙ genus humanũ, arbor & virga, in hor-
to delitiarum plantata, cedens Diabolo & Serpẽti diabolica & mortifera
effecta fuit: ſed per verum liberatorem Chriſtum à conditionibus ſerpen-
tinis erui debebat, ac reduci in priſtinam virgæ formam? Cuius myſterii
Moſes in familia illa particulari, typum geſſit. An, vt generaliter docere-
mur, quòd omne opus diuinum in terram proiectum, ideſt viribus terre-
nis derelictum, horridum apparet: ſed iuſſu ac fauore diuino reſumptum
ſuaue redditur?

326 Cur Moſes dixit Deo. Mitte, quem miſſurus es? An, quia dubitabat de Deo?
Ibidem. Hinc lingua eius blæſa effecta eſt. An alluſit ad verum & vniuerſalem om-
nium Redemptorem: ignorans quòd ipſum præcedere deberet typicus
& figuratiuus Redemptor? Nam ipſum vniuerſalem Redemptorem Mo-
ſes, diuino lumine illuſtratus, venturum prænouerat: nec tamen ſe in ip-
ſius figuram præceſſurum ſciebat. An id dixit, indignum ſe tanto ne-
gocio exiſtimans? Quod facere ſolent prudentiores viri, minus, quàm
poſſint, de ſe præſumentes. Cuius contrarium temerarii & arrogan-
tes efficiunt.

327 Cur Moſes vadens in Aegyptum, vt Dei mandatum perficeret, ipſum Deũ
Ibdem. aduerſantem, ac minantem ſibi mortem inuenit? Nonnè, quia tranſgreſ-
ſor mandati puerum non circunciderat? Sed nonnè immunes erant He-
bræi ab huiuſmodi mandato, exiſtentes in itinere? Hinc in tota peregri-
Ioſueh.5. natione deſerti nullus vnquàm circunciſus fuit: ſed ſolùm poſtꝗ̃ promiſſa
habitacula populus ingreſſus eſt: vt in libro Ioſueh legimus. An igitur in
hoſpitium iam receptum Moſem Deus occidere voluit: præmittẽs ſigna,
palliditatem videlicet, depreſſionem vultus, tremorem membrorũ, & hu-
iuſmodi? Quæ quidem ſigna aduertens vxor eius Zipora, circuncidit pue-
rũ: & virum à morte ſeruauit: quã ei Dominus inferre volebat, quia pue-
rum (vt dictum eſt) in diuerſorium iam ingreſſus non circunciderat.

328 Cur Zipora ſanguine ad pedes viri fuſo, dixit. Spõſus ſanguinis tu mihi nũc Exo. 4.
es? An (vt aliqui dicunt) id dixit, tanq̃ mulier gentilis, quæ ad nouũ ritum
venerat? Sed quomodo Madianitæ Gentiles erant? Cum de ſtirpe Abra-
hæ (vt ſuprà dictum eſt) eſſent. An igitur, quià occidẽdus erat Moſes ob
tranſgreſſionem p̃cepti: & ab ipſa morte ipſa Zipora liberauerat eum, cir-
cuncidens puerum? Hinc quaſi denuò deſponſata fuiſſet in ſanguine, qui
ipſum Moſem à morte præſeruauerat, dixit. Sponſus ſanguinis nunc mi-
hi es. Et ideò pedes ipſius viri ſanguine tetigit: quià (teſte Apoſtolo) om- Heb. 9.
nia penè mundantur in ſanguine.

329 Cur ſcriptum eſt, q̃ audiuit Dominus gemitum filiorũ Iſrael, & fœderis ſui Exo. 2.
recordatus eſt? Nonnè (vt ſecretiores Theologi docent) quià tanta eſt cõ Sec. Theo.
iunctio & vnio orationis cum fœdere, vt facta oratiõe & effuſo gemitu co-
ràm Deo, ipſe recordetur fœderis, quod habet cum creaturis: parcendi vi-
delicet, redimendi, ſaluandi, & remunerandi? Nam licet homo fœdus per
peccatũ fregerit: tamẽ ſi pœnitẽtia ductus ad Deum reuertat, omniũ pec-
catorũ oblitus ipſe Deus, fœderiſq; ſui recordatus, dolentem & orantẽ ſal-
uat. Sicut ipſemet Deus in Ezechiele apertè teſtatur. Ezec. 16.

330 Cur Moſes Deus Pharahonis, & Aharon ipſius Moſi interpres, conſtituti
ſunt? Nonnè, quià Moſes adeò Deo plenus fuit: vt cõtrà Pharahonẽ & oẽ Exo. 7.
robur immundorũ ſpirituũ, qui Pharahoni & Aegyptiis fauebant, præua-
luerit? Hinc ipſius Pharahonis Magi coacti fuerunt palàm confiteri, q̃ di- Ibi. 8.
gitus. i. virtus Dei eſſet in Moſe. Qui quidem Moſes ideò dictus fuit ple-
nus Deo: quià tot prodigia in Aegyptios exercuit, quæ fieri non potuiſ-
ſent, niſi à Deo. Aharon autem interpres eius fuit, quià ipſe Moſes blæſus Ibi. 4.
& elinguis effectus fuerat. An, vt ambo ſimul eſſent diuinæ locutionis te-
ſtes? Nam (teſte Chriſto) duorum ſaltem teſtimoniũ plenum eſt. An, ne Mat. 18.
confunderetur in vno ſolo duplex dignitas, Regia videlicet ac Sacerdo-
talis: quam Deus eis tribuere ſtatuerat? Regis enim erat, & vicem Dei te-
nentis, vel Dei in humano corpore latitantis, dare legem: Sacerdotis autẽ
ipſam interpretari. Iuxtà illud Aggæi. Interroga Sacerdotem legem, & re Agg. 2.
ſpondebit tibi. Et ſic tradita fuit bifaria lex (vt antiqui Theologi dicunt) Ant. Theo.
ſcripta videlicet per Moſem & Legiſlatorẽ, & oretenus ſiue coràm, p̃ Sa-
cerdotem, vel alium interpretem declarata.

331 Cur ad tot prodigia non fuerunt territi, neq; moti Aegyptii? An, quià dati
erant in reprobum ſenſum, ob multa iniuſtè in Hebræos perpetrata? An, Exo. 11.
quià adeò ſcelus & nequitia ipſorũ inualuerat: vt (veluti corpus ab ægritu-
dine valdè oppreſſum) ſuſciperent detrimentũ ab omnibus, quæ aliis au-
xilium & fauorem præſtare ſolent? Hinc de Chriſto prædixit Simeon, Luce. 2.
q̃ poſitus erat in ruinam multorum malè videlicet diſpoſitorum. Quàm-
uis ipſe venerit, vt oĩbus diſpoſitis ſalutẽ & medelã tribuat. Sicut ipſemet Ibi. 4.
Chriſtus (iuxtà Iſaiæ oraculum) apertè teſtatus eſt. Iſa. 61.

332 Cur Moſes, poſtq̃ Deus ei locutus eſt, elinguis fuit? An (vt ſuprà dictũ eſt)

quià

Exo.4. quià dubitabat de Deo? An, quià perterrito Moſi euenit: quod ab huiuſmodi inſolitis viſionibus aut ſermonibus pauefactis accidere ſolet: licet apparentes aut loquentes non ſint obſcuritatis principes? Hinc filii Iſrael vocem Dei inſolitam non ſufferentes, adeò perterriti ſunt: vt mortẽ timerent,
Ibi.10. dicentes Moſi. Non loquatur nobis Dñs, ſed loquere tu: ne fortè moria-
Mat.17. mur. Sic quoq; Petrus, Iacobus, & Iohãnes audientes vocem Dei, tremebundi ceciderunt in terrã. An blæſus dicebatur, ad exprimẽda arcana illa: quæ viderat, & à Deo audierat? Quæ quidem arcana talia ſunt: vt de ipſis
2.Cor.12. (teſte Paulo) loqui homini non liceat.

333 Quod nomen Deus Moſi declarauit, Patribus non indicatum? Nonnè hoc
Exo.3.6. nomen fuit illud tetragrammũ vel quadriliterũ: quod ſecretiores Theolo-
Sec.Theo. gi truncũ & radicem omniũ nominum diuinorum exiſtimant? Ab ipſo enim
Porta lucis (vt habetur in libro, qui Porta lucis inſcribitur) omnia verba legis deducta fuerunt. Sed cur huiuſmodi nomen ipſi Moſi reuelatum eſt? An, cum tota lex ab ipſo emanans publicanda eſſet p Moſem, nomen & origo illius, ipſi Moſi meritò pandenda erant? An, cum Iouis Ammonii, Aegyptiis præſidentis, virtus per Moſem (vt alibi dictum eſt) collidẽda foret, danda erat ipſi Moſi virtus, qua illam comprimere poſſet? Quæ virtus repoſita tãtùm erat in hoc nomine quadrilitero ipſi Moſi reuelato: vt harum rerum gnari affirmant. Hinc Moſes ipſum nomen explicauit, quãdo amoto Aegypti tutore, totum robur Aegyptiorum in mari colliſit.

334 Quod potiſſimum prodigiorum fecit Moſes? An fuit illud pediculorũ, cui Ma-
Exo.8. gi ceſſerunt? Nec enim vltrà auſi fuerunt contendere cum Moſe. An maximum prodigiorum & miraculorum fuit, quando explicauit nomen illud
Ibi.14. (vt nuper dictum eſt) in ter ſeptuagintaduas literas: ex quibus colliguntur ſeptuagintaduo nomina trilitera, tanquàm rami ex vna radice, pdeuntes? Quibus quidem nominibus non modò currus & robur Aegyptiorum: ſed omniũ ſeptuagintaduorũ Principum populorũ, vel idiomatum crateris inferioris virtutem ipſe Moſes proſtrauit. Hinc contrà quoſcunq; populos etiam pauci ex Iſrael poſteà pugnarunt intrepidi. Sicut ipſemet
Deut.32. Moſes decantauit.

335 Cur Deus omne primogenitum Aegypti percuſſit? Nonnè, vt virtus Aegy-
Exo.12. ptiaca collideretur: quæ ab Ariete, primo ſignorum, potiſſimè dependebat? Vnde & virtus Mammonæ, ſiue Iouis Ammonii: qui arietinus eſt.
Romani. Hinc Romani in veſtibulo Templi ipſi Mãmonę in Exquilino mõte cõ-
Ptole. ſtructi poſuerant. Ioui Ammonio arietino. Quod ſignũ (vt Ptolemæo pla-
Iſa.14. cet) aquilonare eſt. Sicut & ille Mãmona, qui dixit. Ponã ſedem meã ad
Luce.16. Aquilonem. Qui quidem Mãmona (teſte Chriſto) pecuniæ & auri Do-
Iob.37. minus eſt. Hinc in Iob ſcriptum eſt. Ab Aquilone aurum venit.

336 Cur Deus iuſſit Populum intrà domos recludi, poſtibus ſanguine Agni mu-
Exo.12. nitis? Nonnè (vt ſuprà quoq; de mente Zohar diximus) quià, quando
Zohar. Angelo percutienti demãdatur, vt aperto Din, id eſt ſeuera iuſtitia ſæuiat,

quotquot reperit, ille punit? Vnde tūc nil ſalubrius, q̄ abſcondi. Ideò imminente diluuio iuſſit Deus Noeh, vt abſconderetur in Arca. Pari modo ſæuiente iuſtitia in Sodomæos iuſſum fuit Lot, vt aufugeret. Sic quoq; Epidimiæ tempore fieri debet. Hac igitur de cauſa Hebræi iuſſi ſunt intra domos recludi, ac munire poſtes ſanguine Agni, verum liberatorem & Agnum figurantis. Gen.7. Ibi.19.

337 Cur in liberatione populi Iſraelitici percuſſa fuit Aegyptus? An, quià (vt ſuprà diximus) ſic Aegyptii merebantur? An, vt diuini progreſſus ordo ſeruaretur? Nam ſi Deus per dextram & pietatem procedit, ſemper eſt beneficus ſine alicuius damno. Sicuti ſe habuit ergà Abraham. Si verò p viam iuſtitiæ & ſiniſtram, ſiue per viam ex vtraq; iuſtitia videlicet ac pietate mixtam procedit: tunc ſemper, ſi vnum liberat, alterum punit. Hinc percuſſit Aegyptios, & Hebræos liberauit. Sic Chriſtus, in quo (teſte Propheta) iuſtitia & pax oſculatæ ſunt, in reſurrectionem & ruinam multorum poſitus fuit: Sicut Simeon prædixerat. Sic ipſe quoq; in die iudicii, aliis præmium, aliis pœnam tribuet: vnicuiq; ſm opera ſua. Sicut ipſemet teſtatus eſt. Pſal.84. Lucæ.2. Mat.25.

338 Cur Aegyptus decem plagis plagata fuit? An, quià manus Dei extentæ & apertæ fuere in decem digitos ſuper Aegyptios? Vnde ſm vnumquemq; digitum Aegyptus plagata fuit. Proptereà dictum eſt. Digitus Dei eſt hic. An, quià populus Aegyptius fecerat contrà decem præcepta, decemq; cœlos ſuperiores & inferiores: à quibus & præcepta & flagella in tranſgredictes emanant? Sicut enim denario diurno (teſte Chriſto) benè operantes remunerandi ſunt: Sic decem obſcuris plagis malè agentes punientur. An, vt denotetur conſummata Aegyptiorum plaga per denarium, numerum conſummatum ac completum? Exo.8. Mat.20.

339 Cur iuſſit Deus celebrari paſca in exitu Iſraelis ex Aegypto? An, in tanti beneficii celebritatem? An, in memoriam rerum factarum & faciendarum: in memoriam videlicet egreſſus & tranſitus creaturarum à Deo, qui fuit eo tempore? Hinc iubetur, q̄ menſis ille, Martius videlicet, ſit primus in menſibus anni. Quàmuis alia ratione, & myſterio, alibi declarando, dicatur Mundum eſſe factum in menſe Septembris, tempore videlicet collectionis fructuum, vt homo haberet, vnde aleretur. In figuram verò rerum faciendarum fuit, quià eo tempore Chriſtus nos è poteſtate tenebrarum eripuit: & eo tempore (vt nonnulli ſentiunt) liberabimur ab omnigena ſeruitute, corporis videlicet, Mundi, peccati, & Diaboli per veram reſurrectionem. Exo.12.

340 Cur iuſſit Deus azima comedi? Nonnè in memoriam & repræſentationem creationis rerum: quæ facta fuit ſine aliqua præuia corruptione, præter omnem naturæ ordinem? De cuius naturæ operatione dicitur, quòd generatio vnius eſt corruptio alterius. In illius igitur operationis memoriam iuſſit Deus comedi panes abſq; fermento: quod (teſte Paulo) vel Ibidem. 1.De gñe & corrup. tex.17. 1.Cor.5.

modicum totam maſſam corrumpit. Quod etiam in memoriam futuræ
reſurrectionis factum eſt. Ibi enim dabitur nouum eſſe, nouaq; vita abſq;
aliqua corruptione præuia.

341 Cur incircunciſus prohibebatur comedere paſca? An, quia indignus erat
Exo. 12. legè: quæ tunc dari incipiebat? An, quia, niſi quis fieret nouus homo per
circunciſionem, in nouum ſtatum intrare nequibat: libertatis videlicet nõ
tantùm ab Aegyptiaca ſeruitute, ſed veræ libertatis per illam præfiguratę?
Deut. 10. Hinc intrantibus in ſanctam ac promiſſam terram iubet Deus, vt circunci
dant præputiũ cordis. Quo ſenſu dixit Apoſtolus de adhærentibus Chri
Col. 2. ſto. In quo circuncisi eſtis, circunciſione non manufacta, præputii videli
cet: ſed in circunciſione Chriſti: qui viuificauit nos, donans omnia delicta.

342 Quos ſexcentos currus accepit Pharaho, antequàm currus Aegyptiorum
Exo. 14. expediret? An ab aliquo Rege confœderato accepit? An (vt Zohar ſen
Zohar. tit) virtutem ſpirituum immundorũ, quibus Aegyptii familiares erant,
accerſiuit? Hinc Moſe incipiente prodigia facere, ipſi Aegyptii confuge
runt ad illas virtutes immundas per Iannem & Mambrem Magorum
omnium tunc celeberrimos. Harum igitur virtutum immundarum pri
mò ſubſidium ipſe Pharaho inuocauit (ſicut ſanctarum virtutum tute
lam implorauit Eliſæus ab Aſſyriis obſeſſus: quas & puero Giezi de
4. Reg. 6. monſtrauit: dicens. Aperi Domine oculos pueri huius: vt in quarto Re
gum volumine legimus) poſteà expediuit omnes bellatores, quos in
Aegypto reperit.

343 Quam virtutem, & quem ducem Deus Moſi dedit contrà tam multigenos
hoſtes? Nonne dedit ei inter angelicos duces Michaelem, vt pugnaret
contrà illos hoſtes: & Mitatron, facierum principem, qui eum ad faciem
Nũero. 12. Dei, cum opus eſſet, introduceret? Ideò ſcriptum eſt, ꝙ Deus cum Mo
ſe facie ad faciem loquebatur. In quo quidem Angelo fuit nomen Dei,
Exo. 23. ideſt virtus diuini nominis: vt in Exodo legimus. Cuius nominis virtu
te (vt dictum eſt) ipſe Moſes omnes hoſtes colliſit. Ipſum verò Moſem
tanta diuinitate repleuit nomen illud: vt Deo plenus & Deus Phara
honis dictus ſit. Nam virtutem diuinitatis in ipſum Pharahonem exer
1. Io. 2. cere debebat. Hinc fuit verus Rex, vnctus diuinitate. De qua vnctio
ne Iohannes loquitur, dicens. Vnctionem habetis à Sancto: & no
ſtis omnia.

344 Cur ſcriptum eſt, ꝙ in exitu Iſraelis ex Aegypto non latrauit Canis? An
Exo. 11. (vt Auguſtino placet) vt denotetur quàm quietè filii Iſraelis egreſſi ſint?
Augu. An de Cane tricerbero eſt ſermo, qui alibi dicitur Ammomino ſiue
Iere. 46. Mammona Aegypto præſidens? Nam huius latratus in exitu eorum
obmutuit: & vires depreſſæ fuerunt. An per כלב cheleb, quod com
muniter Canis interpretatur, intelligitur omne cor? Nam id quoq; che
leb ſignificat. Vnde ſenſum eſt. Nullum cor mutiit, aut cogitauit ma
lum contrà exeuntes. Hinc in textu ſubinfertur. Ab homine vſq; ad

pecus. Omnes enim fuerunt fauentes eorum egreſſui: quouſq; inſurrexit Pharaho contrà eos in omnimodam ſuiipſius perniciem: vt penitus à mari abſorberetur.

345 Cur ſcriptum eſt, ꝙ armati aſcenderunt filii Iſraelis ex Aegypto? An forſitan ab Aegyptiis (vt aliqui dicunt) armati fuerunt? Sed non quippè credendum eſt, ꝙ, licet Aegyptii dederint eis vaſa & veſtes, dederint etiam arma. Nec Scriptura id meminit. An igitur aſcẽderunt armati virtutibus: vt etiã in Cõmentario hr̃? Sed quibus virtutibus? Nõnè textus indicat, dicens. Aſcenderũt חמשים Chamuſſim, quod quinquagenarios ꝓpriè ſignificat? Prò quo cõis æditio habet. Armati. Armati enim erant quinquagenaria illa virtute Iobilei: vbi eſt virtus remiſſionis, redemptiõis, abſolutionis, illuſtratiõis legalis, & huiuſmodi: quæ ſunt virtutes Spiritus ſancti. Hinc & Chriſtus volens munire Apoſtolos poteſtate & virtute abſoluẽdi ac liberandi animas à ſeruitute peccati & Diaboli, ꝓmiſit inſufflationem, dixitq;. Accipite Spiritum ſanctũ: quoꝝ remiſeritis peccata, remiſſa erunt.

Exo. 13. Nico. de lyra. Io. 20.

SECTIO. VI. DE PROGRESSV ET PEREGRINATIONE ISRAELIS IN DESERTO, DEMPTIS LEGALIBVS.

346 CVr ſcriptum eſt, ꝙ Iſraelitę tranſacto mari inuenerũt duodecim fontes? An, quià venerunt in Elim, vbi erant illi duodecim fontes? Sed quid hoc ad myſteria, in quibus omnia illis contingebãt? An igitur id factum eſt, vt indicaretur, ꝙ baptizati illi in mari (vt Apoſtolus ait) liberatiq; ab omni ſeruitute & inquinamẽtis Aegypti, ſuſceperunt influxũ duodecim fontium ſupernoꝝ, per duodecim ſigna cœleſtia, q̃bus illa duodenaria turba reſpondebat? Qui fontes vnam eandemq; habent originẽ, ab illo videlicet ſupremo oĩum fonte: qui (vt in Geneſi legimus) diuiditur in quatuor capita, Oriẽtale videlicet, Occidẽtale, Meridionale, & Aquilonare. Quoꝝ quodlibet influi: in tria ſigna, orientalia, occidẽtalia, meridionalia vel aquilonaria. Sicut alibi dictũ eſt. Sic enim Paulus, interpretatᷓ originem aquæ, qua filii Iſrael in deſerto potati ſunt, dicens. Bibebãt autẽ de ſpiritali conſequẽti eos petra: petra autẽ erat Chriſtus.

Exo. 15. 1. Cor. 10. Gen. 2. 1. Cor. 10.

347 Quid ſignificãt ſeptuaginta palmæ, propè duodecim fontes collocatæ? Nonnè Iohannes, deſcribens ſupernæ Ciuitatis influxũ, dicit ſe vidiſſe arborẽ irrigatã fluuio aquæ viuæ, procedente à ſede Dei & Agni, duodecim fructus, iuxtà duodenariũ iam prædictum, producentẽ? Qui quidem duodenarius ſi per ſenariũ primò perfectũ complicetur (ſicut & Ptolemæus virtutem ſignoꝝ multiplicat) ad ſeptuagintaduo reducitur. Iuxtà quem numerum diſtincta fuerunt idiomata: & Moſes (Deo iubente) elegit ſenio-

Exo. 15. Apoc. 22. Ptolem. Nũero. 11.

Luc.10. res & iudices. Cui conformis Chriſtus deſtinauit ſeptuaginta duos ele-
ctos. Nec mirum ſi binarius hic deficiat. Cum nec ſine myſterio id factũ
ſit: vt dicetur, vbi de ſeptuagintaduobus ſenioribus agetur.

348 Quid ſibi vult manna, Populo in deſerto traditum? Nonnè hoc fuit, vt Po-
Exo.16. pulus paſceretur, & famem à ſe propelleret? Sed cur cibus ille dictus fuit
לחם אבירים lechẽ abirim. i. panis fortium vel Angelorũ: adeoq; admirabi-
Pſal.77. lis fuit, vt dictus ſit Manhu: quod ꝓpriè interpretatur, quid eſt hoc? An
igitur fuit admirabilis cibus, qà à cœlo datus, quia omne delectamentũ
& saporẽ continebat, quia plus, minusuè collectus tantũdem ſufficiebat?
Exo.16. An, quia panis Angeloꝝ erat? Fuerũt igiť Iſraelitæ cõmenſales Angeloꝝ,
quò corroborati poſſent ſuſtinere Dei vocem, & facialem legẽ pcipere.

349 Cur Iſraelitæ, cibum tam celebrẽ faſtidientes, ad carnes & pepones Aegy-
Nũero.11. ptios ſuſpirabant? An, quia nondũ benè ſpiritualibus initiati, craſſioribus
oblectari cupiebant? An, quia pars inferior, cœleſtiũ minimè capax, priſti-
norumq; memor oblectamentoꝝ, ad ipſa ſuſpirabat: in ꝓpriam tñ perni-
ciem? Sicut & multis diuinis rebus addictis contingit: qui memores carna-
lium & temporaliũ rerum, retrogrediunť. Quod monemur in præcœpto,
Gene.19. datò Lot egredienti è Sodoma: ne videlicet retrò aſpiceret. Quod qui-
Ibidem dem præcœptum vxor eius tranſgrediens, in ſalis ſtatuam conuerſa fuit.
Luc.9. Monemur quoq; à Chriſto, dicente. Nemo mittens manum ad aratrum,
& aſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei.

350 Cur tam celebri cibo ſaturati Iſraelitæ (vt Chriſtus ait) mortui ſunt? An de
Io.6. morte corporali Chriſtus loquitur? Sed ſi ſic: quid nobis plus confert pa-
Ibidem. nis ille, de quo dicitur. Qui manducat hunc panẽ, viuet in æternum? Cum
& omnes, hunc panem comedẽtes, corpore moriant. An igitur de morte
Sap.2. illa eſt ſermo: de qua ſcriptũ eſt. Inuidia Diaboli, mors introiuit in orbem
terrarum? Sed cur dicuntur hac morte mortui, qui manna comederunt?
Nonnè, quià, & ſi hoc cibo confortati, diſpoſiti erant ad diuina ſuſcipien-
2.Timo.1. da, non tamen liberati erant ab illa morte: de qua Paulus ait, ꝙ Chriſtus
Heb.2. eam deſtruxit? Et iterum. Vt per mortẽ deſtrueret eum, qui habebat mor-
1.Pe.3. tis imperium. Et Petrus. Chriſtus eſt in dextera Dei, deglutiens mortem:
vt vitæ æternæ hæredes efficeremur.

351 Qua menſura colligebať manna? Nonnè mẽſura eius erat Homer? Pro quo
Exo.16. cõmunis æditio habet Gomer. Sed quæ menſura erat iſta? An manipulus,
vel pugillus erat: vt nonnulli exiſtimãt? Quomodò igitur ſufficiebat eadẽ
menſura oĩbus? Cum varii ſint appetitus: variaq; virtutes digeſtiuæ. An
itaq; manus vel pugillus, in quo eſt virtus operãdi, erat menſura: vt vnuſ-
quiſq; ſuſciperet, quantũ comedere poſſet: vt in textu diciť? An, & ſi æqua-
lis erat menſura colligendi, non tamẽ virtus collecti: quæ menſurã & quã-
titatem corporeã non exquirit? Sicut de noſtro ſpirituali cibo dicitur. Su-
mit vnus, ſumunt mille: tantum iſti, quantũ ille: nec ſumptus conſumiť.

352 Quo ordine datus fuit cibus ille Patribus? Nonnè, per prouiſiones ætatibus

conueniētes, veluti infãtis, deductus fuit hic primogenitus Dei Iſrael, vſq;
ad virum perfectū. Primò .n. ablutus fuit ſanguine circuncisionis. Poſteà Geñ.17.
faſcijs oppreſſionū Aegyptiarū inuolutus. Nã Aegyptus מצרים mizraim, Exo.1.
ideſt anguſtia vel preſſura dicitur. Ipſi deinde ablactato traditus fuit cibus Ibi.17.
fortium: & potus aquæ è petra eductæ. Subſecuta deinceps fuit ferula le- Nūero.20.
gis, ideſt pædagogi. Sic enim & Paulus legem ipſam nominat. Poſteà in Exo.20.
figuratiuam, & deniq; in veram hæreditatem introductus fuit: vbi ſapidiſſi- Gal.3.
mis, & longè fœlicioribus his, dapibus frui licet.

353 Quis fuit Hamalech pugnãs contrà Iſrael? Nõnè Hamalech fuit nepos He- Exo.17.
ſau, quem Deus oderat, natus ab Eliphaz filio ipſius, nefaria commixtiōe Gene.36.
cum Tamna cõcubina? In quem tota pollutio & immundities Heſau col- Mal.1.
lecta fuit. Vnde dæmoniacus totus erat. Immò Diabolus, nedum figurati-
uè, ſed per ꝓprietatem. Sicut de Proditore dixit ſumma veritas. Vnus ex Io.6.
vobis Diabolus eſt. Hinc ipſe Hamalech ſummo Deo, eiuſq; primogeni-
to Iſraeli, ac omni cœlorum hæredi ſemper inimicus fuit.

354 Quænam manus eſt ſup ſede יה Iah .i. Dei, pugnans cõtrà Hamalech à gene- Exo.17.
ratione in generationē: vt in Exodo dicitur? Nõnè, vt ſuauior eſſet concē-
tus operū Dei, ipſe ſummus Moderator ſtatuere voluit malū contra bo-
num penè in omnibus: vt alibi dictum eſt? Eo igitur ordine ſtatuit Princi-
pem lucis Chriſtū contrà Principem tenebrarꝫ Diabolū. Contrà quem
ipſe Chriſtus ab origine Mundi pugnauit. Sicuti ab origine Mundi (te- Apoc.13.
ſte Iohanne) occiſus eſt. Et ipſe eſt manus aut virtus, cui dictum eſt. Se- Pſal.109.
de à dextris meis. Quæ manus adeò pugnauit ac pugnat contrà Diabo-
lum: vt, quiſquis vicerit, & vincat, eius fauore vicerit & vincat. Iuxtà illud
Apoſtoli. Deo aūt gr̃as, qui dedit nobis victoriã p Ieſum Chriſtū. Ipſe .n. 1.Cor.15.
expolians principatus & poteſtates (vt idem Apoſtolus perhibet) pa- Col.2.
làm triumphauit in ſemetipſo. Manus igitur fuit primò in ſe, poſteà in Da
uide: qui per numeros more & ordine Hebræorum (quem ipſi Ghemaie-
trià dicunt) quatuordecim reddit: quot & יד Iad .i. manus. Hinc non ſi-
ne myſterio dicitur, quòd Dauid debellauit Hamalech. Quem & omnes
veri Chriſticolæ debellare debēt, edocti à Principe Chriſto, qui ait. Nūc
Princeps huius Mundi eijcietur forâs. Io.12.

355 Quibus manibus & quomodò erectis Moſe orante vincebatur Hamalech? Exo.17.
Nonnè manus virtutē ſignificant, quæ extendi, nec remitti debet? Sicut
de virga dicitur. Extende virgã tuam. Extendebat autē Moſes manus ad Ibi.8.
vtrunq; latus: vt ſuſtentaretur ab Aharon & Hur. Iuxtà illud. Vbi duo vel Mat.18.
tres congregati fuerint in nomine meo: ibi ſum in medio eorum. Et pau-
lò ſuperius. Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram: de omni re, quam- Ibidē
cunq; petierint, fiet illis à Patre meo. Congregati enim in nomine ipſius
erant: quià dicitur, ꝙ Moſes ſedebat ſuper lapide, qui Chriſtus eſt: Iuxtà 1.Cor.10.
illud Apoſtoli. Petra autem erat Chriſtus. Si verò remittebant Moſi ma-
nus, virtus videlicet & intentio: vincebat Hamalech. Vnde docemur vim

orationis in extenſione virtutis & intentionis conſiſtere.

356 Quis fuit Iettro? & cur cum Moſe ſacrificium obtulit? Nonne Madianites
Exo.18. fuit, & ex ſtirpe Abrahæ: vt ex Scriptura clariſſimè habetur? Sacrificium
Ibi.3. autem obtulit cum Moſe, quod ipſe communis pater offerre conſueue-
Gen.25. rat: poſterosq; offerendum docuit. Ipſum verò nonnulli Hebræi Sapien-
Heb.Sap. tes (vt etiam alias dictum eſt) Mercurium fuiſſe affirmant: qui Triſme-
giſtus, ideſt ter maximus dictus eſt. Fuit enim maximus Philoſophus, ma
ximus Madianitarum Sacerdos, maximusq; eorum Rex. Qui & Her-
mes, ideſt rerum ſecretarum interpres dictus eſt. Et hic Iettro. i. præ aliis
honorabilis dictus fuit.

357 Cur Ietro auſus fuit inſtruere Moſem Deo plenum: & cur id celebri memo-
Exo.18. riæ traditum fuit? An, quià lege Dei & naturæ ſancitum eſt: vt vnūquodq;
1. Cor.12. membrū myſtici corporis & humani, alterius ope egeat? Iuxtà illud Apo-
ſtoli, Non poteſt oculus dicere manui. Opera tua non indigeo. Neq;
caput pedibus. Non eſtis mihi neceſſarii. An, quià & ſi Moſes fuit plenus
Deo: non tamen omnigena diuinitatis copia; ſed pro ipſius capacitate ac
rei decentia refertus fuit? Illi enim ſoli data ſunt omnia: qui de ſeipſo di-
Mat.11. xit. Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Hinc de eius plenitudine (te-
10.1. ſte Iohanne) omnia alia membra ſuſceperunt. An, quià Moſes Deo va-
Exo.18. cans circà particularia deficiebat? Hinc ipſe Ietro dixit Moſi. Eſto tu Po-
pulo in iis, quæ ad Deum pertinent: oſtendeq; ei cæremonias & ritum
colendi Deum. Prouide autem viros ſapientes: qui particularia & mi-
nora diiudicent.

358 Cur Ietro iuſſit aut conſuluit præferri Populo Decanos, Quinquagena-
Ibidem. rios, Centuriones, & Tribunos? Nonnè ſapiens erat? Hinc ſapiens de-
dit conſilium, præponi conſulens Præfectos in numeris, myſterio ple-
nis. Decanos enim elegit à denario, numero completo & conſumma-
to. Quinquagenarios à numero remiſſionis, intelligentiæ, & Spiritus
ſancti. Centuriones autem à quadrato denarii, & numero remuneratio-
nis. Sic & Romani, in bello peritiſſimi, Centuriones ordinarunt. Mille-
narios quoq; (pro quibus vulgata æditio habet, Tribunos) ordina-
uit à numero, cubo denarii, & numero diuino. Millenarius enim (vt
Ibidem. alibi diximus) Deo peculiaris eſt. Et hos omnes eligendos docuit ſa-
pientes, timentes Deum, veridicos, & auaritiam abhorrentes. Hinc om-
nia hæc, in veritate & ſapientia radicata, admiſit & obſeruauit Moſes.

359 Cur iuſſit Deus pferri Populo ſeptuagintaduos? Nonnè, vt oſtenderet par-
Nume.11. titiones pſidentium diſtribuēdas non tm̄ numero inferiori, ſed cœleſti: iu-
xtà videlicet ſeptuagintaduos Principes ſeptuagintaduorū Populorum?
Exo.39. Hinc & ſummus Sacerdos, Templum ingreſſurus, portabat in ora pallii
ſeptuagintaduo malogranata & totidem tintinnabula: vt Præſides illos
Sapientes. ſeptuagintaduos excitaret (ſicut Sapientes docent) vt Deū Iſraelis reuere-
renť: ſiue vt inſiſterent ad ea ſuſcipiēda, quæ ſupererant plenitudini, Iſraeli-

traditæ; vt nonnulli aſſerunt: & præ cæteris Author libri, cuius titulus eſt Porta lucis. Quod collegium ſeptuagintaduorū, conciliū Sinedrim uocabatur. Porta lucis Hi vero pleni erant omnigena ſapientia, omnibusq; linguarū generibus pollebant, vt ſcitè & doctè iudicarēt. Quod vt conſequerenē impartiuit eis Dominus ſpiritū Moſi: Imnò ſpiritū ipſius Dei, quo ipſe Moſes plenus erat: vt in libro Numerorū legimus. Nūero.11. Et quis ibi primò ſeptuaginta tantùm enumerenē: duo tamen, non ſine myſterio, in caſtris relicti enarrantur: qui & ipſi prophetauerunt.

360 Quomodò Deus portauit Populum Iſraeliticū ſuper alas Aquilarū? Exo.19. An id tractum eſt ab Aquila, quæ (vt fertur) portat pullos ſuos? Deut.32. Hinc & in Deuteronomio dicitur. Sicut Aquila expandit alas ſuas: & aſſumpſit eum, atq; portauit in humeris ſuis. An per Aquilam intelligitē virtus Spiritus ſancti, quam Hebræi ſachinā vocant: Hebræi. vt apertè docemur in libro, qui Porta lucis Porta lucis inſcribitur? Ex qua Aquila grādi prodeunt multæ Aquilæ minores, quibus portamur: intelligentiæ videlicet ſpiritui Dei ſeruientes. Sicut in Daniele ſcriptum eſt. Dani.7. Millia millium miniſtrabant ei.

361 Quæ veſtimenta, & cur lauari iuſſit Deus? Ex.19. An de veſtibus, quas ex Aegypto filii Iſrael portauerant, eſt ſermo? An de veſtibus illis intelligitur, de quibus dictum fuit. Amice, quomodò huc intrāſti, non habens veſtem nuptialem? Mat.22. Quas quidem veſtes dedit Deus primis parentibus ad tegendā nuditatem & ignominiā ipſorum. Gen. 3. Et has tribuit omni Iſraeli: vt in Ezechiele Ezec.16. longo ſermone ipſe Deus diſſerit, dicens. Expandi amictum meum ſuper te, & operui ignominiā tuam. Veſtiui te diſcoloribus: calciaui te hyacintho: cinxi te byſſo: indui te ſubtilibus: ornaui te ornamento: dedi armillas in manibus tuis: & cætera, quæ ibi enarrantur, myſteriis plena. Et hæc omnia, vt candida & pura ſint coràm Deo, lauari iubentur.

362 Cur Iſraelitæ, tot ſignis viſis, à conflatione vituli non deſtiterunt? Exo.32. An, quia Populus ille duræ ceruicis erat: & 33. vt Deus plerisq; in locis perhibet? An, quia nondum re ipſa comprobauerant Moſi promiſſa? Iuxtà ea, quæ in Deuteronomio docentur. Deut.18. An, quià nondum plenè alienati erant à Serpente, Exo.32. eis venenum continuè propinante? An, quià (vt textus etiam innuere videtur) Moſe abſente & Deo in monte vacante timebant eſſe in deſerto, humana ope vacuo, tot acerrimis hoſtibus ſine adiutore vndiq; vallari? Hinc fauorem aliquem procurarunt, non quidem ab idolo aureo, neq; à Boue terram arante, Sed à Tauro cœleſti, ſeu ſupramundano: cui idolum erexerant: vt contrà virtutem arietinam Aegyptiis (vt dictum eſt) prædominantem præualerent.

363 Quomodò conflatus fuit vitulus ille? An caſu, vt elicitur ex verbis Aharon Ibidem. ſe cum Moſe excuſantis? An (vt alii aſſerunt, & præ cæteris Zohar) Zohar. Salu dux de Tribu Simehon, quem Phinees interfecit, in metallū fuſum proiecit cedulam hæc continentē. קום שור Chumi Sor. i. ſurge Taure? Quam cedulā Moſes fecerat, vt extraheret oſſa Ioſeph aqua immerſa: volēs iuxtà

Gen.50. teſtamentũ ipſius,ipſa oſſa aſportare in Sichem ſepelienda.An alia ſimili
Ioſ.24. ratione id factum eſt,quã ignorans Aharon dixit id caſu eueniſſe?

364 Qui nam fuerunt pcipui tanti ſceleris authores?An Diabolus,qui ferre nega bat expurgationẽ ipſius populi,in datione legis, & in myſterioſa veſtimẽtorum ablutione factam,iterum ipſum populum per idolatriã fœdare curauit?An fuit mera quorundã malitia(ſicut nuper de Salũ dictum eſt)exiſtimantium(ſi negocium ſucceſſiſſet)præfici in duces populi?Sicut Moſi contigiſſe cenſebant.An fuit Dei puidentia,id fieri permittentis,vt pateſceret Populum non eſſe adeò perfectè emundatum per legem:quin alio Mediatore indigeret ad extirpandam penitus idolatriam?

365 Cur Moſes,auditis ac viſis tripudiis,legis tabulas confregit?An,qã indignũ
Exo.32. cenſebat Populũ rebellẽ,tanto munere?An,quià timebat ne Populus fœdatus,lippientesq; ac infectos habens oculos,ſuſtinere poſſet ſplendorem legis ac tabularũ:quæ ex ſapphiro erant,colore cœleſti,non minus ſplen
2.Cor.3. dentes,q̃ facies Moſi ipſas deferentis:in quam(teſte Apoſtolo) nequibãt intendere filii Iſrael ob ſplendorem ipſius?An, vt denotaret filios Iſrael totam ſeriem legis ac præcœptorum,à vero Dei cultu dependentium,per idolatriam fregiſſe.

366 Fuerunt ne ſcripta eadẽ mandata in ſecundis tabulis,quæ in prioribus Moſes
Exo.34. habuerat?Nonnè id clarè habetur ex verbis Dñi, dicentis Moſi. Præcide tibi duas tabulas inſtar priorũ:& ſcribam ſuper eis verba, quæ habuerunt tabulæ,quas fregiſti?Sed cur hæc repetitio?An,vt oſtenderet,ꝙ malitia & fœditas ſuſcipientis legem ipſi legi non derogat?An,vt Deus oſtenderet clæmentiã ſuam,& quàm promptus ſit ſubuenire peccantibus? An,vt demonſtraret quanta ſit gratia boni Principis,qui beneficia impetrat, etiã populo non merenti?An,vt præfiguraret repetitionem totius legis,quam Deus facturus erat in Redemptore Chriſto felicius ac perfectius, q̃ poſt tranſgreſſionem populi Iſraelitici?

367 Cur Moſes potius elegit deleri de libro vitæ,q̃ permittere,vt deſtrueret Po
Ibi.32. pulus?An peccauit eligens ſeparari à Deo?Non quippè.Immò ſummum indicauit ſignum fidelitatis in Deum.Cum ptulerit gloriam Dei ſuo cuiuis commodo:illi potiſſimè,quod oibus charius eſſe debet.Iuxtà dictum
Luc.10. Saluatoris.Nolite gaudere,quià ſpiritus vobis ſubiiciuntur : ſed quià nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis,vel in libro vitę.Id verò neglexit ob gloriam Domini,dicens.Ne fortè dicant Aegyptii.Callidè eduxit eos,vt in
Exo.32. terficeret in montibus.Et iterũ.Recordare Abraham,Izahac & Iſrael ſeruorum tuorum:quibus iuraſti &c. Quaſi diceret.Ne dicant impii te fuiſſe tranſgreſſorem fœderis & promiſſi Patribus facti de terra poſteris tradẽda.Nec.n.me mouet,ꝙ his peremptis maiori(vt pmittis)Populo præficiar.Nã tuam,non meã gloriã quæro,quã ẽt ſaluti propriæ præfero.

368 Quomodò Moſes diuino oraculo fideliſſimus in tota domo Dei dictus eſt?
Hebr.3. Nonnè fideliſſimus fuit in tota Dei domo: cum pro ſalute omnium tam

inſtanter deprecatus ſit: vt etiam pro ea impetrãda, proprii cõmodi (vt nu per dictum eſt) oblitus fuerit? Fidelis quippe fuit Noeh in generatione ac familia ſua: cum pro eius ſalute Arcam fabricauerit. Verum Moſes nunq̃ Deo acquieſcere voluit: niſi prius obtẽta pro tota Dei familia ſalute. Nonne etiam Moſes fideliſſimus fuit in tota Dei domo: cum primò honorem Dei procurauerit? Nonnè quoq; fideliſſimus extitit in tota Dei domo: cum nedum figuratiuæ domus & familiæ, ſed etiam figuratæ (quæ ex figuratiua procedere debebat) ſalutem procurauerit, dicens. Mitte, quem miſſurus es? Exo.4.

369 Quid nam cupiebat videre Moſes, quãdo dixit. Oſtende mihi gloriã tuam? Ibidẽ.33. An gloriam Dei, quam omnes filii Regni expectant in futuro ſæculo? An quærebat videre gloriam Dei, ideſt diuini regiminis ꝓuidentiam? Cum tot ſceleſtis omnia ferè pro voto ſuccedant: bonis autem aduerſentur. Nã inde non gloria, ſed dedecus regentis, reſultare videtur. Hinc plærinq; celebres & ſancti viri plus æquo obſtupeſcere viſi ſunt. Canit enim Dauid. Mei autem penè moti ſunt pedes, penè effuſi ſunt greſſus mei. Quia zelaui ſuper iniquos, pacem peccatorum videns. Et Abachuch. Quarè taces, conculcante impio, iuſtiorem ſe? Et Ieremias. Quarè via impiorum proſperatur? Iob quoq; ait. Quarè ergo impii viuunt: ſublеuati ſunt, confortatiq; diuitiis? Moſes igĩ hac de cauſa flagitabat videre, qua ꝓuidẽtia Deus Mũdũ regat: vt obtrectatoribus diuinæ ſapiẽtiæ gloriã obiicere poſſet. Pſal.72. Abac.1. Iere.12. Iob.21.

370 Quid oſtendit Moſi Deus? Nonnè ſcriptum eſt. Oſtendam tibi omne bonũ, ideſt omnia, quæ facio, eſſe bona: & miſerebor, cui voluero: & clæmẽs ero, in quem mihi placuerit? Hinc, cum Deus oſtenderet ipſi Moſi, ꝙ cum ratione omnia faceret: exclamauit Moſes, decantans illas tredecim menſuras diuinæ pietatis, quibus Deus omnia regit. Quoꝝ ſenſa profundiſſima apud peritos habẽtur: verba autem ſunt huiuſmodi. Adonai, Adonai, El, pius & gratioſus, longæ iræ, multæ miſericordiæ, & ueritatis: cuſtodiẽs miſericordiã in millibus: tollens iniquitatẽ, tranſgreſſiones & peccata: innocentẽ non habens pro innocẽte: viſitans iniquitatẽ patrum ſuper filios, & ſuper filios filiorum, ſuper tertios & ſuper quartos. Quorum verboꝝ expoſitio cum tractatu indigeat: ne problematis regulas excedamus: Ideò ad alium locum ipſam differemus. Id vnum tãmodò dicam, ꝙ ſiquis ipſas menſuras perfectè intelligeret, omnia à Deo ſumma cum ratione ac prouidentia fieri depræhenderet. Exo.33. Ibi.34.

371 Cur dixit Deus Moſi. Non videbis faciem meã, ſed poſteriora mea? Nonnè ſcriptum eſt, ꝙ Deus ore ad os Moſi loquebatur? An igitur multiplex eſt facies Dei: totidemq; poſteriora? Eſt enim facies eſſentiæ: quam nudam (vt antiqui Theologi aſſerũt) nemo videre poteſt (iuxtà illud Iohannis. Deũ nemo vidit vnq̃) etiam in patria: Cum ipſa ſit ſua ratione infinita: ad quam finita virtus non poteſt attingere. Poſteriora aũt ipſius, ſunt veſtes, de quibus aliàs. Et has videre poſſunt & vidẽt creaturæ. Eſt quoq; facies eius, rã Ibi.33. Nume.12. Io.1.

tio cauſæ vel voluntatis ſuæ iubentis: cuius ratio cũ ſit occulta, nullus eam videre poteſt. Poſteriora verò eius ſunt effectus, mortalibus quoq; noti. Eſt deniq; alia facies pręſentiæ: ad quam immediatè aſſumptus Moſes lo-
Nũero. 12. quebatur cum Deo facie ad faciem. Sicut in libro Numeroꝝ expreſſè legimus. Interueniente tamẽ facierum Principe: qui Mitatron dicit.

372 Cur Deus dixit. Non videbit me homo & viuet? Nonnè de Moſe ſcriptum
Exo. 33. eſt. Palàm, & non p ænigmata, neq; figuras Deum videt? An itaq; intelli-
Nũero. 12. gitur de homine, animali vita viuente: & operante per ſenſus, qui Deũ intellectualem attingere nequeũt? Nam, qui Deum videre cupit, vt moria-
Io. 12. tur ſenſibus neceſſe eſt: ea videlicet morte, de qua Saluator ait. Niſi granũ frumenti cadens in terram, mortuũ fuerit: ipſum ſolum manet. Sin autem
Pſal. 115. mortuũ fuerit, multum fructũ affert. Quam mortem Propheta vocat ſan-
Hebræi. ctorum mortem, & precioſam in conſpectu Domini. Hebræi verò vocant ipſam, oſculi mortem. Et hæc mors eſt exceſſus aut raptus quidam mentis, per ſeparationẽ animæ à corpore, non autẽ corporis ab anima. In quo
2. Cor. 12. exceſſu exiſtens Paulus vidit arcana Dei. Hinc dixit. Siue in corpore, ſiue extrà corpus neſcio. Nam in hoc ſtatu exiſtẽs videt per animã, à corpore ſeparatã: cum tamen corpus ipſa anima viuat. Sicut apertè ipſe Paulus te-
Gal. 2. ſtatur dicens. Viuo aũt, iam non ego: viuit verò in me Chriſtus. Et alibi.
Col. 3. Mortui enim eſtis: & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo.

373 Cur Moſes iuſſus fuit ſtare in petra: vbi multa arcana vidit? An ſtetit in pe-
Exo. 33. tra, quæ ei ceſſit (ſicut adhuc apparet veſtigium) vt ſolidior ſtaret, & ne ab
Mat. 17. inſolita viſione terrefactus caderet? Sicut Apoſtolis cõtigiſſe legimus. An
1. Cor. 10. myſterioſè dictum eſt, vt ſtaret in petra, quæ (teſte Aoſtolo) Chriſtus eſt?
Col. 3. Iuxtà illud eiuſdẽ Apoſtoli nuper adductũ. Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. An iuſſus fuit ſtare in petra: vt corpus videlicet remaneret ſicut petra, ſine ſenſu & operatione? Sicut contigiſſe vidimus iis, qui huiuſmodi raptus paſſi ſunt.

374 Quomodò Moſes habebat cornutã faciem: vt in textu dicit? Nõnè hæc dif-
Exo. 34. ficultas ex mendoſa traductione oritur? Non enim cornutà ſed ſplendentem habemus in veritate literæ. Hic aũt error (vt reor) euenit, quià קרן charan, cum camez & patah punctatũ ſplendentẽ ſignificat: punctatũ uerò cũ duplici ſegol cornutũ denotat. Quòd aũt קרן charan in hoc loco ſplendẽ-
2. Cor. 3. tem ſignificet, Paulus apertè inſinuat, dicens. Vt nõ poſſent intendere filii
Exo. 34. Iſrael in faciem Moſi, ꝓpter ſplendorẽ vultus eius. Hinc ad ipſum ſplendorem comprimendũ, velamen ponebat ipſe Moſes ſuper faciem ſuã: ut uidelicet intendere poſſent filii Iſrael in faciem eius, abſq; oculorum læſione. Quod de cornibus minimè intelligi poteſt.

375 Cur Moſes habebat faciem glorioſam ſeu ſplendentem? An id erat ex conſortio, quod habebat cum Deo? Nam inſpecturus pulchritudinem di-
Plot. 9. de pulchro. uinitatis, effectus erat (vt Plotinus docet) pulcher, diuinus atq; Deiformis uiuensq; (ut nuper dictum eſt) magis Deo, quàm ſibi. Sicut contigit

Chriſto, Patris conſortio in monte Tabor fructi: vt Matthæus narrat. An Mat.17.
myſterioſè id factum eſt: vt innueretur fœtus legis ſplendidiſſimus, Euan-
gelium videlicet, quo ipſa lex grauida erat? In quod Euangeliũ non po-
terant, nec poſſunt intendere filii Iſrael: vt videtur innuere Paulus, dicens. 2.Cor.3.
Vſq; in hodiernum diem idipſum velamen in lectione veteris teſtamenti
manet non reuelatum: quod in Chriſto euacuatur.

376 Cur tam diligenter numerati fuere filii Iſrael: vt plęriſq; in locis libri Nume-
roꝝ legimus? An fortè, vt ſupputato numero ſciret Deus an poſſent ad-
uerſariis reſiſtere, nec nè? Sed nonnè ſcriptũ eſt. Non eſt difficile Domino 1.Re.14.
ſaluare vel in multis vel in paucis? An igitur, vt intelligeretũ coaptatio Po-
puli Iſraelitici & electi cum numero cæteroꝝ filiorum hominũ? Sicut ſcri-
ptum eſt. Quãdo diuidebat Altiſſimus gẽtes: quãdo ſeparabat filios Adã: Deut.32.
conſtituit terminos Populoꝝ iuxtà numerũ filiorum Iſrael. Nec ſine my-
ſterio Iſraelitarum numerus & nomina exarantur: quià eadem in libro vi-
tæ reperiuntur: alioꝝ autem nec numerus nec nomina exprimũtur. Hinc
Chriſt⁹ mendici nomen expreſſit: Diuitis verò reprobi ſubticuit. An, vt Luc.16.
coæquaretur numerus filioꝝ Iſrael cum Angelis? Sed, cum filii Iſrael fue-
rint ad ſummã ſexcentatria hominũ millia, quingẽti quinquaginta (vt ha- Nũero.1.
betur in principio libri Numeroꝝ) de Angelis autẽ refert Daniel, ꝙ mil- Dani.7.
lia millium miniſtrabãt ei, & decies centena millia aſſiſtebãt ei: quomodò
conueniunt? Nonnè ꝑdictus numerus fuit eorum tãtummodò, qui bello apti
erant: vt clarè patet in textu? Vnde computatis ſenibus, paruulis ac mu-
lieribus (vt Sapientes aſſerunt) duo millia millium erant. Et ſic nume-
rus vtrorunq; coæquatur.

377 Quomodò determinatus eſt filioꝝ Iſrael numerus: cum pluries dictum ſit, ꝙ Gen.15.
ſicut ſtellæ cœli numerari nequeũt, Ità nec filii, qui ex Abraham, Izahac & & 16.
Iahacob ꝓceſſuri erant? An, ſi ab hoīe numerari nequeũt Stellæ, Angeli
aut homines: numerantur tamen ab illo, de quo Propheta canit. Qui nu- Pſal.146.
merat multitudinẽ Stellarũ: & omnibus eis nomina vocat? Per quas Stel-
las electos & veros Iſraelitas (vt aliàs dictum eſt) intelligere debemus (vt 1.Cor.15.
Paulus & Daniel nos docent) quibus in numero æquantũ Angeli: magno Dani.12.
myſterio alibi declarãdo. An, q̃à, cũ deuenerimus ad millia milliũ, quadra
tum millenarii, vltrà progredi nõ valemus: cubo millenarii ſoli Deo reſer
uato, in ſupramũdana regione ſupputãdo? Cum huiuſmodi numerus ter- Exo.33.
minetur in Deũ: quem viuens hic homo nullatenus videre poteſt. Dedu-
cto itaq; ad ſuam vltimã perfectionẽ, Populi numero, vlteriori numeratio
ne non opus eſt. Duo autẽ millia milliũ memorantur ꝓpter duplicẽ eſſe
creaturarũ, in ſuperno videlicet & in inferiori Mundo.

378 Cur Aharon & Maria contrà Moſem murmurarũt? An, quià duxerat vxo- Nũero.12.
rem Aethiopiſſam: vt textus innuit? Sed nuſquã legitur Moſem accœpiſſe
aliam vxorem q̃ Ziporã Madianæã. Vnde cum Madianæa regio propin
qua ſit Aethiopiæ, ipſa quoq; Aethiopiſſa dici potuit. Præcipuè, cum Ma-
dianæi

2.Par.14. dianæi in libro Paralipomenon Aethiopes ſm aliquos dicantur. An igi-
tur murmurarunt, non quia accepiſſet, ſed quia dereliquiſſet Moſes vxo-
rem ſuam? Cui conſonat ſermo ſubſequens, quo dicitur. Num per ſolum
Moſem loquitur Deus? Nonne & nobis ſimiliter locutus eſt? Qui videli-
cet coniugati viuimus. Vnde redarguens eos Deus, dixit. Aliis Prophetis
per ſomnium vel viſionē loquor: Moſi verò ore ad os. Hinc videlicet ma-
iori ſanctificatione, & ab operibus carnis alienatione indiget.

379 Quomodò Maria punita fuit, & quomodò ſanata? Nonne primò lepra percuſ-
Nūero.12. ſa fuit in carne, veluti indigna diuino cōſpectu & ſermone: deinde ſeparata
fuit à caſtris: vbi Deus habitabat? Nec ad ipſa caſtra reuocata fuit, niſi inter-
uentu orationis Moſi veri amici Dei, & fidelis in tota domo ipſius. Oratio
autem ipſius Moſi breuis, ſed accommodatiſſima fuit. Nam Dei pietatem
implorauit: vt indicat nomē אל El (pro quo cōmunis æditio habet Deus)
cum geminatione illius dictionis נא na: quæ eſt dictio blandictis. Pro qua
vulgata traductio habet. Obſecro. Ad verbum enim dixit. אל נא רפא נא לה
El na repha na lah. Quam vocem emiſit clamans: vt oſtenderet affectum
intenſum, qui potiſſimè in oratione efficaci requiritur.

380 Cur exploratores miſſi fuere ad ꝓmiſſam terram? An id ſm literam intelli-
Ibi.13. gendum eſt? An per allegoriā dicta ſunt hæc: de terra videlicet figurata, ad
Mat.17. quam explorandā plures ab Imperatore noſtro Chriſto miſſi fuerūt? Ex-
ploratores enim fuerunt Petrus, Iacobus & Iohannes: qui in monte Ta-
Io.1. bor viderunt ea: de quibus Iohannes dixit. Vidimus gloriā eius, gloriam
2.Cor.12. quaſi vnigeniti à Patre. Nonne etiam Paulus explorator fuit, qui vidit ar-
Acto.7. cana Dei raptus ad tertiū cœlum? Explorator quoq; fuit & Stephanus, qui
dixit. Ecce video cœlos apertos & Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei.
Io.15. Quæ gloria figurata fuit in vua vitis illius, de qua ſcriptum eſt. Ego ſum
vitis. Et in malogranato ſtipatiſſimæ charitatis, & ordinis ſapientiſſimi, &
in dulcedine ficus ſuauiſſima.

381 Cur detrahentes terræ promiſſæ, & conſentiētes eis, ingreſſu in eā priuati fue-
Nūero.14. re? Nonne crimen eſt læſæ Maieſtatis, ſi, qui à ſecretis Regū ſunt, infideles
reperiantur? Pari modo & eis conſentientes. Hinc Paulus, verbū quidem
Heb.6. ſummoperè ponderandū, ſcriptū reliquit. Impoſſibile.n. eſt eos, qui ſemel
ſunt illuminati: guſtauerunt etiam donum cœleſte: & participes facti ſunt
Spiritus ſancti: guſtaueruntq; bonum Dei verbum, virtutes quoq; ſæculi
Acto,1. venturi, & prolapſi ſunt, rurſus renouari ad pœnitentiam. Huiuſmodi au-
tem fuit Iudas: cuius locum tanq̃ indigni (vt Petrus longo ſermone diſſe-
rit) ſortitus eſt alter: Mathias videlicet.

382 Cur Chorach, Datan & Abiram tàm audacter inſurrexerunt contrà Mo-
Nūero.16. ſem? An, quià (vt plærunq; mortales conſueuerunt) gradū illum affecta-
bant? An, quià non credebāt Moſem ſpiritu Dei duci: ſed arte & ingenio
eum ſibi gradū comparaſſe? Hinc huiuſmodi gradū ſimili modo ſibi com-
parare ꝓpoſuerant. An, quià regebant genio & influxu Moſi cōtrario: vt

ſæpe cõtingit aliquos à natura inuicem inimicari? Cuiuſmodi fuerunt He
ſau & Iahacob. Pari modo & inter irrationalia animalia, Lupum & Agnũ:
Catum & Murẽ, ſibi inuicem contrariari videmus.

383 Cur Moſes iuſſit, vt terra Chorach, Datan & Abirã deglutiret? An id in vin Nume.16.
dictam iniuriæ ſibi ab eis illatæ, effecit? Sed quomodo tam ſanctus vir, qui
ſuper omnes habitatores terræ mitiſſimus fuit (vt in libro Numerorũ legi- Ibi.12.
mus) ad vltionem iniuriæ commoueri potuit? An igitur, quià ex malè ge-
ſtis cõmeruerant à terra deglutiri, qui alios deglutire volebãt? An Moſes
ꝓmulgator fuit ſentẽtiæ, à ſummo Iudice Deo contrà eos latæ, ob eorum
ſcelera ipſi Deo manifeſta, vulgo verò occulta? Hinc ipſe Moſes audacter Ibi.16.
dixit. Si conſueta hominũ morte interierint: non miſit me Dominus.

384 Cur Moſes ꝓhibitus fuit, ne Populũ in promiſſam terrã introduceret? An, Deut.32.
quià miraculũ, quod Deo tribuere debebat, ſibiipſi vẽdicauit, dicẽs. Num Nũero.20.
de petra hac vobis aquã poterimus eiicere? An, quià Deus iuſſerat, vt pe-
tram alloqueretũ: ipſe verò percuſſit? Nam magnũ diſcrimen eſt inter loqui
& percutere. Loqui enim iuſſi fuerunt: vt manſuetè & piè. i. per gratiam
impetrarẽt aquam, quæ à Tribunali gratiæ ꝓcedit. Ipſe verò Moſes per-
cuſſit petram, quaſi vi aquã extrahẽs, & per vim iudicii: per quod (vt ſuprà
quoq; diximus) nunq̃ operatur Deus abſq; punitione alicuius. Hinc ſen-
tentia non fuit lata in Populũ aquam petentẽ: ſed in Moſem errantem in
opere. Errantes enim in operè irremiſſibile. i. inabſolubile à pœna, pecca-
tum cõmittunt. Hinc Moſes, qui omnia à Deo pro Populo impetrare ſo-
lebat, hoc impetrare non potuit: vt videlicet Populũ (ſicut Deus ei com- Exo.3.
miſerat) in promiſſam terram introduceret. An Moſes errauit, quià per-
cuſſit petram, quæ (vt inquit Apoſtolus) erat Chriſtus? Nam ipſe ſponte 1. Cor.10.
& ſine percuſſione aquam offert. Io. 7.

385 Cur iuſſit Deus erigi Serpentem æneum coràm Populo? Nonnè prohibitũ Nũero.21.
erat quodcũq; idolum ſiue ſculptile? Cur igitur prius, Cherubinorum ſi- Leuit.26.
mulachra ſuper ꝓpitiatorio Arcæ: poſteà hic, Serpentis imaginem erigi Exo.25.
iuſſit: contrà præceptum Deuteronomicũ? Nonnè, quià ambo hæc præ- Deut.4.
figurabant Chriſtum in forma humana viſibilem, cæteris imaginibus pro-
hibitis? Figurarunt enim Cherubini, propitiatorio Arcæ ſuperpoſiti, du-
plicem naturam illius: qui factus eſt propitiatio pro peccatis noſtris. Quòd 1.Io.2.
autẽ Serpens hic æneus Chriſtũ repræſentauerit: ipſemet Chriſtus apertè
teſtatur, dicens. *Sicut Moſes exaltauit Serpentem in Deſerto: ità exaltari* Io.3.
oportet filium hominis.

386 Vnde virtus ſanandi in imagine Serpentis erecti? An (vt R. Salomon ait) quà Nu.21.
inde filii Iſrael memores errorum, ex quibus Serpentes miſſi fuerant, com R.Salo.
puncti ſanari merebantur? An (vt Latini doctores aſſerunt) quià ille Ser- Lat.Doc.
pens figurabat Chriſtũ, verum medicũ: de quo canitur. Miſit verbũ ſuum: Pſal.106.
& ſanauit eos? An, quià ſicut in Serpente eſt venenum: ità in carne eius eſt
antidotum veneni? Sicut in vipera vel Tyro. clariſſimè comprobatũ. Hinc

iuſſit Deus erigi Serpentem, quò ad antidotum contrà venenoſos Ser-
pentum morſus. Qui Serpens ſalubris (vt dictum eſt) fuit Chriſtus, Ser-
penti venenoſo ſemper contrarius.

387 Cur Balach accerſiuit ad ſe Bilahã? Nonnè, vt infringeret ac debilitaret vi-
Nu. 22. res robuſtiſſimi Populi Iſrael: ſuoſq; Hámonitas roboraret? Sed qua vir-
tute ipſius Bilaham ſperabat id cõſequi? An, quià Bilahã nouerat vim ver-
borum debilitantium & roborantiũ? An, quià nouerat citare virtutes im-
mundas nominibus diuinis, quibus inſtructiſſimus erat? Quàmuis carnis
petulantiæ, ac vitiis cedens, illa diuina, aut abieciſſet, aut in abuſum conuer
tiſſet. Hinc contrà Moſem ſuperioribus innixum præualere nequiuit.

388 Quæ Aſina locuta fuit Bilahã: & quis ei non aduertẽti, terrorem incuſſit? An
Ibidem. fuit aĩal mutum & ſubiugale (vt Petrus inquit) quod hominis voce loquẽs
2. Pe. 2. cohibuit Prophetæ inſipiẽtiam? An (vt ad myſticum ſenſum veniamus)
fuit pars ſenſitiua & animalis: quæ aliquádo magis præſentit iudicium Dei
perterrens, q̃ intellectiua virtus, ꝓpria malitia obcæcata, ſcelerumq; cate-
Pſal. 15. nis deuincta? Iuxtà illud Prophetæ. Inſuper & vſq; ad noctem increpue-
runt me renes mei. Sicut enim Serpens obiicit parti ſenſitiuæ oblecta-
menta, quibus decipiat: Sic Angelus bonus obiicit pœnam, & iudicium:
quibus deterreat.

389 Quomodò Aſina Bilahã loquebatur? An datus fuit ſermo miraculoſus in ore
Nu. 22. ipſius (vt textus & Petrus innuere videnť) ſicut nuper diximus? An aliq̃s
2. Pe. 2. ſpiritus filiorum Elohim & iudicii ſubintrauerat ipſam: vt cõminaretur iu-
dicium, quod Bilahã merebatur? Et hoc, nedum, quià contrà Deum acce-
debat ad maledicendũ Populo: ſed propter peccatũ, quod ipſe Bilaham
committebat abutens ipſa aſina: vt quantò fœdius, tantò facilius virtutibus
immundis (vt nonnulli dicunt) vacaret. Nam inde prouenire debebat ſen
tentia vel terror iudicii: vbi erat culpa. Solet enim Deus diuerſis per diuer
Mat. 2. ſa media accommodata, ſecreta ſua reſerare. Naſcente nanq; Chriſto locu-
Luc. 2. tus fuit Magis per ſtellam: Iudæis per oraculum: bonis Paſtoribus per An
gelum: & nunc huic nequam per aſinam.

390 Cur Bilaham dixit ſe habere oculum obturatũ? An, quià re ipſa oculo care-
Nu. 24. bat? An, quià amiſerat oculum, quo diuina videre ſolebat? An (vt David
David Chi. Chimchi placet) dixit. Vir, cuius apertus eſt oculus? Vnde ſenſum eſt. Il-
le, qui oculum, quo diuina videre ſolebat, clauſerat vel amiſerat, & nunc,
diſponente Deo, apertum habet. Hinc ſequitur in textu. Qui viſionem
Omnipotentis intuitus eſt: vt ſcilicet non maledicat, ſicut accerſitus fue-
rat: ſed benedicat. Vnde ſuperius quoq; dictum fuit. Protinus ape-
Nu. 22. ruit Dominus oculos Bilaham: & vidit Angelum, ſtantem in via eua-
ginato gladio.

391 Quomodò intelligitur dictum Bilahã. Qui cadit, & aperiunť oculi eius? Nõ-
Ibi 24. nè cadẽs Paulus amiſit lumen oculoꝝ? An cecidit Bilahã amiſſis viribus
Act. 9. corporeis, vt ſpũ videret ea, quæ Dei iuſſu de Pp̃lo Dei ꝑdiceret? An conſi-

tendo errorem ſuũ ille, qui à via Deĩn obſcœna & obſcura opera Diaboli ceciderat, vidit viſionem Dei? Et hoc, non ex proprio ſuiipſius merito: ſed quià vt Propheta accerſitus fuerat, in gloria Dei, & laudem Populi Iſraelitici vera ꝓſpexit ac prænũciauit. Quemadmodũ de Caipha ſcriptum eſt. Et prophetauit, cum eſſet pontifex anni illius. Io. 11.

392 Cur Bilaham mactauit ſeptem Boues & totidem Arietes ſuper ſeptem aris? An, vt hauriret fauorem à ſeptenario ſuperiori: de quo alibi dictũ eſt? Sicut fecit Abrahã, quando fodit puteũ ſeptem, hinc dictum Berſabah. Nam ipſe Bilahã virtutem illius ſeptenarii aliquãdo expertus fuerat. An, vt aſciſceret ſeptenariũ inferiorẽ, ſeptenario ſuperiori oppoſitũ? Secundũ quem ſeptenariũ dixit Chriſtus. Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe. Et Iohannes inquit, quòd Draco magnus habebat capita ſeptem. Hunc igitur ſeptenarium Bilahã ex quacunq; cœli plaga tentauit aduocare: quærens ex aliquo ſaltem loco in Populum Dei turpitudinem proiicere. Quod Magi dicunt, tegulam amouere, & ollam detegere: vt videlicet proiiciatur immunditia. Nũero. 23. Luce. 11. Apoc. 12.

393 Cur dixit Bilahã. Heu quis viuet, quando Deus faciet hæc? An ibi eſt ſermo de Romanis, Aſſyrios & Hebræos deuaſtãtibus? Quorũ primus fuit Pompeius: poſteà Titus ac Veſpaſianus: vt nonnulli dicunt. An (vt alii Sapientes aſſerunt) de Antichriſto loquitur: qui ex Italia ibit ad Aſſyrios & Hebræos, eos deuaſtaturus? Quod ſatis colligitur ex textu hebræo, vbi dicitur משמו אל Miſumo el. i. ab illo, qui ponet ſe Deum. Et hic erit Antichriſtus, qui (teſte Apoſtolo) extolletur ſuprà omne, quod dicitur Deus: Ità vt in Templo ſedeat, oſtendẽs ſe, tanq̃ ſit Deus. Quis igitur à facie huius viuet, aut ſtabit? Nam Chriſtus dixit. Niſi abbreuiati fuiſſent dies illi, nõ fieret ſalua omnis caro. Et hoc, quià (vt ipſe Chriſtus ſubintulit) ſi fieri poſſet, ideſt niſi Deus eos defenderet: induceret in errorẽ etiam electos. Sed non poterit: quià (vt idem Apoſtolus perhibet) Dominus Ieſus ſpiritu oris ſui ipſum interficiet. Nũero. 24. 2. Theſ. 2. Mat. 24. 2. Theſ. 2.

394 Cur Bilahã dicitur interfectus fuiſſe cũ Regibus: qui ſuper interfectos ſuos occubuerunt: vt in veritate literæ habetur? Nõne hinc innuitur mors condigna: quam Bilahã tulit, iuxtà peccata ipſius? Nam, qui à Regibus accerſitus fuerat ad maledicendũ, cum Regibus interfectus eſt: & ſup cadauera mortuorũ cecidit ille, quià mortuis ſciſcitabatur: & per oſſa mortuorum & huiuſmodi immunda Necromantiã exercebat. An ſuper mortuos cecidit ille, qui mortuis ſeruiebat: & Angelo mortis addictus erat? Nu. 31.

395 Quis zelus fuit in Pineas, quem noſtri Phinees dicunt? An habuit zelum Eliæ: qui dixit. Zelo zelatus ſum pro Domino Deo exercituũ? Hinc ſicut ille zelauit in Sacerdotes Bahal, Populũ ad fornicantem idolatriã deducentes: ſic iſte zelauit nedum contrà Zambri concumbentẽ cum Cozbi Madianite: ſed contrà fornicantes in idolatria Behelpheghor, comedentes de ſacrificiis eorum: & adorantes ipſum idolum: vt in textu ꝑmittitur. 3. Reg. 19. & 18. Nu. 25.

Sicut

Sicut igiť maximũ ſcelus eſt idolatria, quià crimen eſt læſæ Maieſtatis: quo
præcipuè ira Dei in Populos ac Regna efferbuit: Pari modo zelus con•
trà ipſam eſt opus piiſſimum, Deoq; gratiſſimũ & diuinæ Maieſtatis iram
Pſal. 105. placãs. Hinc Propheta canit. Et ſtetit Phinees, & placauit: & ceſſauit quaſ•
Exo. 32. ſatio. Et de Leuitis, contrà adoratores vituli zelantibus, ſcriptum eſt. Cõ•
ſecraſtis manus veſtras Domino: vt detur vobis benedictio: quam videli•
Geñ. 49. cet denegauerat eis Iahacob.

396 Quo præmio ob hunc zelum remuneratus eſt Phinees? Nonnè dixit Deus.
Nũero. 25. Eccè do ei pacem fœderis mei: eritq; tam ipſi, q̃ ſemini eius pactum ſacer•
dotii ſempiternum? Sed cur datum fuit ei fœdus ſacerdotii? An, quià velu•
ti Ioſeph & Elias è loco fœderis venerat? An, quià tenebat vicem & ſpiri•
tum illius, cum quo Deus, primo iniit fœdus, Abrahã videlicet: qui primò
Geñ. 12. zelauit contrà congeneos ſuos Chaldæos idolatras? Propter quod & in•
de iuſſu Dei egreſſus eſt. Sed quõ datum fuit ei ſacerdotiũ ſempiternũ ꝓ•
pter ſanguinem effuſum? Cum effundẽtibus ſanguinem ſacrorum admini•
1. Par. 22. ſtratio denegari videatur: vt elicitur ex verbis à Deo Dauidi dictis. Nonnè
& 28. ex zelo datum fuit ei ſacerdotii pactum? Nec enim ſacrorum adminiſtra•
tio ex Scriptura ſacra denegari videtur, niſi fundenti ſanguinem inno•
2. Reg. 11. xium vel multum: Vbi aliquando innocens effunditur. Sicut Dauidi con
tigit: qui tam Vriæ, quàm eorum, qui eadem cauſa perierunt, innoxiũ ſan•
guinem fudit. Quòd ſi ex lege diuina huiuſmodi participatione ſacrorꝫ
indigni iudicantur: quõ poſſint Mammona polluente purificari, nõ video.

397 Cur Moſi & Populo Iſraelitico, ad ꝓmiſſam terram pergentibus, tot obſta•
cula occurrerũt? An, vt magis illa familia concuſſa firmaretur: ſicuti arbor
vento agitata? An id in figuram noſtram factũ eſt: de quibus loquiť Apls,
Acto. 14. dicens. Oportet nos ꝑ multas tribulationes introire in regnum Dei? An,
quia ſicut nobis, regnum Dei quærentibus, contrà hoſtes ipſius decertan
dum eſt: Sic Populo illi contrà Hamalech Diabolum, contrà Hammon,
Populum iniquũ interpretatũ. i. hominem animalem: & contrà Madian. i.
Mundũ contradicentem? Sic. n. Madian interpretatur.

398 Cur ſcriptum eſt, ꝙ Deus oſtendit Moſi promiſſam terram in monte Nebo?
Deut. vlt. An id ſm literam intelligendũ eſt? Sed quomodò Moſes ex vertice mon
tis potuit videre tàm ingentem regionem? Quod naturalis viſionis virtus
non patitur. An igitur ex vertice Nebo, ideſt ꝓphetiæ ſpiritu oſtendit ei
Deus ꝓmiſſam terrã? נבא Nebo. n. & נבואה Nebuah ꝓphetia interꝑtatur.
Nũero. 20. Ipſam igitur terram ſpiritu vidit, in quam corporaliter intrare nequibat:
Deut. 32. ſtante irreuocabili ſententia, contrà eum lata ex errore cõmiſſo in percuſ•
ſione petræ. Qui error fuit peccatum irremiſſibile, & in Spiritũ ſanctum: ſi
Heb. 6. Pauli doctrinam ſequi voluerimus: vt ſuprà quoq; diximus: & latius alibi
(Deo duce) declarabimus. Nec ob id tñ ipſe Moſes reprobatꝰ fuit: Quàm•
uis error ipſius nulla fuerit expurgatione multandus. Hinc veniam in hoc
Exo. 32. impetrare nequit: qui pro ſcelere idolatriæ totius Populi Deũ placauerat.

399 Cur Moſes Populum in promiſſam terram introducere nequiuit? An (præ- Deut.32. Nu.20.
ter ea, quæ dicta ſunt) quia familiaris Deo & à ſecretis eius, adeò vt om-
nia penè arcana ſibi reuelata fuerint: particepsq; diuini verbi & virtutum
ſæculi venturi, errauit in percuſſiōe petræ? Cum de huiuſmodi dicat Apo- Heb.6.
ſtolus, q̃ ſemel prolapſi inpoſſibiliter per pœnitentiam releuantur, ſine vi-
delicet condigna pœna, errorem illum expiante. An (vt altius conſcen-
damus) Moſes dux figuratiuus non introduxit verè Populū in promiſ-
ſum regnum, ſed Iehoſuah, qui Saluator dicitur: vicemq; veri Saluatoris
tenebat? Nec enim Chriſtus mortalis, ſed per reſurrectionem ex mortali
immortalis factus inducit Populum in regnum. Ipſe nanq; moriens con-
donauit delicta: reſurgens autem iuſtificat nos, & inducit in regnum. Pari
modo Moſes non viuens in corpore mortali, ſed ſurgens poſt mortem
per ſpiritum in Iehoſuah Populum introducit. Nam ipſi Iehoſuah de ſpi- Nu.11. Deut.vlt.
ritu ipſius Moſi abundantius, quàm ſeptuaginta ſenioribus datum fuit: vt
in Deuteronomio legimus.

400 Vbi nam mortuus ac ſepultus fuit Moſes? Nonne mortuus fuit in vertice Ibidem.
montis Nebo? Vnde intelligitur mortuus corpore, & non ſpū: quia ꝓphe-
tia etiam poſt mortem viguit. Sepultus autem fuit, non in valle (vt habet
cōis æditio) ſed in גי Gai. Cuius verbi ſunt duæ literæ: quarum altera de-
cē, altera verò tria reddit in numero. Vnde innuitur ſepultum fuiſſe cor-
pus eius in terdenario menſurarum pietatis ac clæmentiæ Dei: quas de-
prompſit ipſe Moſes, quādo exiſtenti in petra (vt ſuprà dictum eſt) Deus Exo.34.
oſtendit ei gloriam ſuam & omne bonum: quomodò videlicet omnia be-
nè, & cum magna miſericordia faciat. Quamuis iudicio humano ſæpiſſi-
mè contrarium videatur. Sepultum autem fuit corpus ipſius in illis men-
ſuris pietatis, quibus tranſmutatū fuit in ſortem ſpiritualem: quam videli-
cet in reſurrectione ſuſcipere debemus. Hinc ſcriptum eſt, q̃ homo nō co- Deut.vlt.
gnouit ſepulchrum eius, vſq; in hodiernum diem.

401 Quam altercationem (vt Thadæus refert) fecit Michael cum Diabolo de Thadeus in Epiſtola Ca.1.
corpore Moſi? Nonnè ſicut Michael conſtitutus eſt princeps ſuper animas
ſuſcipiendas: Sic & Diabolus, qui in hoc Hazazel dicitur, ſuper carnem &
cadauera? Hinc, ſicut inter ſpiritum & carnem indictum eſt bellum perpe-
tuum: Sic quoq; inter Michaelem, & Diabolum. In morte hominis igi-
tur, communi lege, Michael ſibi vendicat animam, Diabolus verò cor-
pus. Hinc ſeparata anima à corpore, vallans illud, velut inimicus terro-
rem & horrorem aſtantibus incutit. Cum itaq; corpus Moſi eſſet adeò
purificatum, vt gloria Dei reluceret in vultu & carne eius: & in ſortem
ſpiritualem (vt nuper dictum eſt) tranſmutatum fuiſſet: Michael ſimul
cum anima ipſum corpus ſibi vendicans, noluit illlud Diabolo cedere.
Vnde orta fuit altercatio: ſed victoria penes ipſum Michaelem fuit.

SECTIO .VII. DE INTRODVCTIONE POPVLI IN TERRAM PROMISSAM.

402 Deut.29. Gene.15. CVr anteq̃ Populus in ꝓmiſſam terram introduceretur, qua-
draginta annis in deſerto fuit? An, quia nondum completa
erat nequitia Populorum expellendorum: vt in Geneſi di-
citur? An, quia hoc numero expiatiuo & diſpoſitiuo præpa-
randus erat Populus ad intrandum illuc? Nam corpus per
quadraginta dies ad animam ſuſcipiendam in ventre diſpo-
Exo.34. nitur. Sic Moſes quadragenario ieiunio præparatus fuit ad ſuſcipiendam
3.Reg.19. legem, digito Dei viui ſcriptam. Elias quoq; quadraginta dierum ieiunio
Mat.4. purificatur, vt vocem Dei audiat. Pari modo Chriſtus, hoſtem antiquum
debellaturus, quadragenario ieiunio roboratur: & poſt reſurrectionem,
Acto.1. anteq̃ cœlum conſcendat, quadraginta diebus præparatur. Sic quoq; qua-
Deut.25. draginta ictibus ſiue plagis expiatio fiebat in lege.

403 Cur veſtimēta Populi, in deſerto peragrantis non fuerūt conſumpta: nec in
Ibi.29. Tribubus eorũ fuit infirmus? An, quia Deus, qui pauit eos manna, & pro-
Pſal.104. texit nube per diem, & columna ignea illuſtrauit in nocte: eos ab infirmita
te corporali ſingulari dono præſeruauit: necnon & eorum veſtimenta, ne
feneſcerent, aut conſumerentur? An id fecit Deus, vt oſtenderet quanto fa
uore primos ipſius cultores proſecutus ſit? An per veſtes indicantur veſti-
menta: quæ Deus eis tribuit, vt lege digni eſſent (ſicut ſuprà quoq; dictum
eſt) quæ nunq̃ conſumpta fuerunt, nec conſumentur? Nec infirmari eos
permiſit, quos verbo ſuo ſanauit: vt ad literam Pſalmographus canit. Miſit
Ibi.106. verbum ſuum: & ſanauit eos.

404 Cur turba tam magna & viri adeò celebres demptis duobus diſperſi ſunt in
Nūero.14. deſerto? Nōne, vt oraculum adimpleretur, quo dicitur. Omnes, qui mur-
Deut.1. muraſtis contrà me, non intrabitis in terram: pro qua vobis danda leua-
ui manum meam, præter Caleb filium Iephone, & Ioſueh filium Nun? De
ducibus autem, præcipuis muneribus donatis paulò ſuperius ait. Omnes,
qui viderunt gloriam meam, & ſigna, quæ feci in Aegypto & in ſolitudi-
ne: & tentauerunt me iam decies, nec obedierunt voci meæ: non videbunt
terram: pro qua iuraui Patribus eorum. Nam tantò maius cenſetur cri-
men alicuius: quantò maior eſt ille, qui peccat: vt non tantùm à Satyri-
Iuuenalis. co, ſed à Paulo diſcere poſſumus. Ait enim quòd prolapſi à ſummo gra-
Heb.6. du releuari nequeunt.

405 Cur Ioſueh tantummodò & Caleb ſingulari priuilegio in promiſſam ter-
Nūero.14. ram intrarunt? An, quia ambo Deo confiſi fideliter retulerunt: quæ
Ioſ.14. in terra illa explorauerant, vt apertè de Caleb loquitur textus? An
(vt ad ſublimius ſenſum conſcendamus) intrat in terram illam Caleb,
qui totus cor interpretatur: ille videlicet, qui toto corde Deo inhæ-
ret: aut qui habet totum cor mundum? Quod Deus potiſſimè requi-

rit. Sicut ipſum cor magno artificio fabricauit. Cor.n.hebraicè לב leb dr: qđ trigintaduo in numero importat. Iuxtà trigintaduas ſemitas ſapientiæ: qbus (vt Abrahã ait) Deus Mũdum creauit. Ad quas ſemitas poteſt cor noſtrum aſcẽdere. Sicut Propheta canit. Aſcenſiones in corde ſuo diſpo ſuit. Eſt quoq; binarius cum tricenario numerus iuſtitiæ, in partes æquales ſemper vſq; ad vnitatem diuiſibilis. Quam iuſtitiã ſequi debet illuc intraturus. Intrat quoq; Iehoſuah, qui ſalus vel ſaluatus interpretaẽ.i.ille, cui Deus dat ſalutem, vel qui ſe diſponit ad ipſam conſequendam. Abra. I lib. de forma. Pſal. 83.

406 Cur Ioſueh introduxit Populum in promiſſam terram? An, vt adimpleretur oraculũ, quo habetur. Prophetã ſuſcitabit Dominus de medio veſtri, quẽ audietis, vt meipſum: vt.ſ. ſicut ego eduxi vos ex Aegypto: ſic ipſe introducat in promiſſam terrã? An, quià ipſe veri Redẽptoris typum geſſit: de quo nonnulli ipſum oraculum interpretãtur? An, quià ꝓhibito Moſe ne introduceret, nullus aptior reperiri potuit: q̃ hic fidus Moſi miniſter, & ſpiritus illius particeps? An, vt ipſe expleret, quæ Moſes non perfecerat: cum eo myſterio, de quo ſuprà dictum eſt? Deut. 18.

407 Cur duabus Tribubus & dimidię cõtigit ſors vltrà Iordanẽ? An, qà Reubẽ, Gad & Manaſſes aĩalibus abundabãt? Ideò aſſignata fuit eis ſors vltrà Iordanẽ, in regione paſcuis vberrima: vt in textu dr. An (vt ad allegoriam veniamus) quià abundãtes aĩalibus minus capaces erant ſpũalis influxus terræ illius, per lac & mel denotati? Iuxtà illud Apoſtoli. Animalis homo nõ percipit, quæ Dei ſunt. Locatiq; fuerunt vltrà Iordanem.i. fluuium iudicii: quo adiudicati ſunt minus digni loco ſancto. Pro quo tamen expugnando accerſiti ſunt, animalibus vltrà Iordanẽ derelictis. Nã in bello Dei non animales ſed ſpirituales vires exquiruntur. Ioſ. 18. Nu. 32. I. Cor. 2. Nu. 32.

408 Cur æquam portionẽ ſortitur pugnans, & remanens ad ſarcinas cuſtodiendas? Nonnè id exigit charitas illa: cuius leges nos docet Apoſtolus exemplo corporis humani: in quo ſingula membra participãt beneficiũ cuiuſlibet membri? Solum.n. os ſuſcipit cibum: quem decoctũ à ſtomacho natura ipſa oĩbus membris æqua lance partitur. Vident ſoli oculi, viam ꝓbentes oĩbus membris, ne lædantur. Operãtur ſolæ manus in beneficiũ cuiuſcunq; membri. Ambulãtibus pedibus oĩa membra euehuntur. Iuſtè igitur data fuit æqua portio pugnantibus, & remanẽtibus ad ſarcinas. Et hoc nedum à Moſe & Ioſueh obſeruatũ fuit: ſed publico edicto ſancitum à Dauide, quãdo cõgreſſus eſt cum Hamalech: vt in primo Regũ volumine legimus. Pari modo Chriſtus pro oĩbus membris medicinã ſumpſit. Ibi. 31. Ro. 12. I. Cor. 12. I. Reg. 30.

409 Cur vnaquæq; Tribus tranſiens Iordanẽ lapidem in alueo fluminis locauit? An in ſignum ſui tranſitus? Sed nonnè rediens aqua & fluens lapides illos operuit? An igitur veluti fundamẽta veri ædificii fabricandi poſiti fuerunt huiuſmodi lapides? De quibus lapidibus ait Apoſtolus. Superædificati ſuprà fundamentũ Apoſtolorũ & Prophetarũ, ideſt Patrum antiquorum. Superni enim ædificii præcipuũ & vnicum fundamentũ eſt Chriſtus Ioſ. 4. Ephe. 2.

1. Cor. 3. Ieſus: deinde ſunt Apoſtolica fundamenta: poſtea Prophetica vel Patriar-
Ephe. 4. chalia: vt Paulus & Iohānes nos apertè docent. Aptiſſimè verò collocan-
Apoc. 21. tur hæc fundamēta in fundo fluuii iudicii: quo lotus Chriſtus docuit nos
Mat. 3. eodem lauandos eſſe. Iuxta illud Apoſtoli. Si noſmetipſos iudicaremus:
1. Cor. 11. non vtiq; diiudicaremur. Hinc in Iſaia ſpiritu iudicii lauamur.
Iſa. 4.

410 Cur Iericho tanta celebritate ſeptenarii circuitus, clangoris tubarum, & vo-
Ioſueh. 6. ciferationis expugnatur? Nonnè, quià Iericho, quæ Luna interpretat̄, in-
fluxum acerrimum habebat à Luna ſupramūdana? Quæ Luna aliter di-
citur regnum: vnde omne regnū. Dicitur quoq; Berſabah. i. puteus ſeptem
fontium videlicet ſuperiorum in eam influentiū. Hinc ad ipſum influxum
collidendū exquirebatur ſeptenarius circuitus. Et quià Regius locus erat,
exquirebatur clangor tubarum: ſed Iobilei, quià diuinus erat influxus.
Hominum quoq; vociferatio opus fuit ad collidendas vires humanas.
Quem acerrimum influxum non ignorans Dauid, iuſſit ſeruos ſuos mo-
rari in Iericho: quouſq; creſceret eorum barba, ideſt virtus quam raſerat:
2. Reg. 10. ideſt debilitauerat Chanun filius Nachas, ideſt Serpentis: vt in ſecundo
Regum volumine legimus.

411 Cur Rahab ſeruata fuit filo rubeo vel coccineo? An, quià appendens huiuſ-
Ioſ. 2. 6. modi filum ad feneſtrā, confitebatur publicè errorem & peccatū ſuum, coc
Iſa. 1. cino comparatū? Iuxtà illud Iſaiæ. Si fuerint peccata veſtra, vt coccinum:
quaſi nix alba erunt. An per coccinū innuitur ſanguineū ſacrificiū pro pec
Heb. 9. cato: quod expiabatur ſanguine? Nam Apoſtolus ait. Omnia penè mun-
Apoc. 1. dantur in ſanguine. Illo potiſſimum ſanguine: de quo ſcriptum eſt. Lauit
nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Sicut enim ſigno ſanguinis ſeruati
Exo. 12. fuere filii Iſrael in Aegypto ab Angelo, primogenita percutiente: Ità Ra-
hab ſeruata fuit ſigno ſanguineo à militibus Iſraeliticis, Ciuitatem Iericho
Orige. deuaſtantibus. An coccus (vt Origeni placet) denotat verbum Dei, in
ſalutem credentibus datum?

412 Cur ex furto Hachan, ira Dei in totum populum efferbuit? An, quià (vt vul-
Ioſ. 7. gò fertur) ſola ouis morbida gregem totū inficit? An, quià ſicut Deus ha-
Deut. 23. bitans in caſtris nihil immundi patiebatur: ſed ex immunditia aliqua rece-
debat: ſic fauens particulari influxu Populo bellanti, ꝑpter noxam vnius
Iſa. 57. ſe contrahebat? Hinc ſcriptū eſt. A facie iniquitatis colligitur iuſtus. i. fons
Sapientes. iuſtitiæ, ne influat: vt Sapientes exponunt. An (vt ad allegoriam conſcen-
damus) hinc docemur, ꝙ in bello ſpirituali nec victoriam conſequi, nec
fructum aliquem facere poſſumus: niſi amoto prius omni peccato? Offen-
Iaco. 2. dens enim in vno (teſte Iacobo) factus eſt omnium reus. Hinc Paulus ait.
Gal. 5. Modicum fermenti totam maſſam corrumpit.

413 Qua virtute Ioſueh firmauit Solem? An præcepit intelligentiæ, ipſum Solē
Ioſ. 10. mouenti? Sed quomodò ad præceptū hominis declinauit intelligentia à
reuolutiōe perpetua & vniformi, decreto Dei ſibi iniuncta? An igitur hoc
impetrauit à Domino? Sentiebat enim ſupremū Solem largo influxu ſibi

fauere. Hinc Soli inferiori ab illo ſupremo recto ac moto magna fiducia præcœpit: vt & ipſe ſuo Præſidi conformis faueret aliqua mora, longiorem diem præbendo. Sicut & eius Præſes ipſi ampliori influxu faucbat. De quo ſupramundano Sole Malachias ait. Et orietur vobis, timentibus nomen Domini, Sol iuſtitiæ. Mal.4.

414 Qui ſunt illi trigintaunus Reges, qui à Iehoſuah ſingillatim occiſi enumerantur? An fuerunt Reges illius regionis? Sed quomodo in tam paruo Iudææ loco tot Reges regnarunt? Et ſi Reguli erant, ad quid tam celebris eorum commemoratio? An igitur ſunt trigintaduo Principes & hoſtes noſtri: contra quos dati nobis fuerunt trigintaduo gradus roboris, per trigintaduos dentes ſignificati? Qui gradus locati ſunt in corde: cuius vocabulum apud Hebræos eſt לב leb: quod (vt ſuprà quoq; diximus) trigintaduo reddit in numero. Quos hoſtes vtinam omnes occidiſſet Iehoſuah. Ipſe verò fecit, quod datum ſibi fuerat, relicto vno: contra quem Samſon & alii viri robuſti pugnarent. Ioſ.12.

415 Cur Chananæus non fuit omninò fugatus à terra Patribus promiſſa? An, quia Iſraelitæ non potuerunt ipſum expellere? An, quià id decretum fuerat in cœlis ea ratione, quæ in Exodo aſſignatur? Vbi dicitur. Non eiiciam eos à facie tua anno vno: ne terra in ſolitudinem redigatur: ocio videlicet ac torpore. Nam nihil eſt magis contrarium carni & corpori terreo, nobis domando: quàm ocium. Hinc ſemper Deus reliquit nobis hoſtes. Vnde & Chriſtus, quàmuis antiquum hoſtem è Mundi regno eiecerit: tamen reliquit ipſum, vt nos exerceat: quouſq; in viros perfectos euadamus. Quod erit: quādo (vt Iſaias ait) ſedebimus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta, debellatis videlicet hoſtibus, & auctis virtutibus. Hinc ſequitur in Exodo. Donec augearis, & poſſideas terram: redacto videlicet corpore terreo in ſeruitutē ſpiritus. Ibi.16. Exo.23. Iſa.32. Exo.23.

416 Qua virtute Ioſueh Reges illos ſuperauit? An virtute bellica? Sed nonnè hoſtes illi arma floccifaciunt? An igitur virtute ex alto ſibi præſtita? Cum typum illius gereret, qui omnes trigintaduos hoſtes debellans, nobis aditum ad ſupernum regnum patefecit. De quo Apoſtolus ait. Expolians principatus & poteſtates oīa traduxit in ſeipſum. An (vt ſecretiores Theologi dicūt) id fecit virtute nominis magni quadriliteri? Virtute cuius Moſes (vt ſuprà dictū eſt) Aegyptios proſtrauit. Quod munus & quam virtutem Moſes ipſi Ioſueh tanq̄ legitimo hæredi reliquit. Col.2. Sec.Theo.

417 Cur Ioſueh diuiſit terram promiſſionis? An, vt vnaquæq; Tribus, & cuiuſcunq; Tribus familia haberet portionē, qua aleretur? Sed cur Ezechiel ſpiritu prophetico tam celebriter ipſam menſurat: vt non de terra inferiori, ſed de ſuperiori videatur ſermo? De qua & Ezechieli conformis Iohānes pertractat. An igitur de ſuperiori regione eſt ſermo: à qua vnaquæq; Tribus, magno myſterio in caſtris ad cœlorum aſpectum ordinata, influxum hauriebat? Eo quidem ordine, vt à tota regione ſupramūdana, per illam infe- Ezec.41. & 42. Apoc.21. Nu.3.

riorem terram figurata, Populus ille influxum hauriret. De quo grandis
eſſet ſermo: & altior, q̃ vires noſtræ ſufferre valeant: & prolixior, quàm bre-
uis ſolutio problematica exigat.

SECTIO. VIII. DE SAMSONE ET ALIIS DVCIBVS.

418 Iud. 1. Gene. 27. QVod irriguum ſuperius & inferius petiit Otoniel à Caleb?
An fuit irriguum illud bifariũ, quod Izahac tradidit vtriq;
filio ſuo, dicens. In rore cœli & in pinguedine terræ erit be-
nedictio tua? Quod irriguum habere debet vnaquæq; mu-
lier, ideſt pars animalis deſponſata Otoniel: qui ſignũ Dei
Pſal. 4. interpretatur, ideſt viro, de quo ſcriptum eſt. Signatum vel
eleuatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine, ideſt qui habet ſignum
ſalutis, & gratiam Domini: operandi videlicet in vinea ipſius, irrigata rore,
ideſt fauore cœleſti ac temporali.

419 Cur Gedehon petiit roris ſignum in vellere? An id verificatur de beata Vir-
Iud. 6. gine: vt Latini Doctores interpretantur? An per vellus aut vas ſiue re-
cœptaculum illud (quodcunq; fuerit) Populus Iſraeliticus denotatur:
in quem ſolum deſcendit ros legis, fauens Populo illi, non ſolùm ad
obtinendam in pugna victoriam (ſicut plærisq; in locis legimus) ſed
etiam ad quodcunq; bonum peragendum? Signum autem hoc petiit
Gedehon, vt comprobaret, an fauor ille cœleſtis, & virtus illa diuina
adhuc in populo vigeret.

420 Cur in ſecundo ſigno petiit Gedehon, vt ros nullatenus eſſet in vaſe, ſed in
Ibidẽ. toto circuitu? Nonnè hoc fuit in ſignum legis, Euangelio grauidæ? Quæ
quidem lex, adueniente Chriſto, irrorauit per Euangelium omnes gen-
tes, quæ erant in circuitu Populi Iudaici: ipſis Iudæis aridis remanentibus,
ceſſante omni irroratione Euangelica & legali. Cum non amplius per-
fundantur aliquo rore Spiritus ſancti: quem ipſi ſachinam vocant. Nam
ſublatum eſt ab eis Templum, ſacrificium, ſacerdotium, prophetia, re-
gnum temporale, intelligentia Scripturarum, cum omnimodo ſigno in-
habitationis Dei in eis. Hinc Spiritu ſancto edoctus Izahac, primò Ia-
Gene. 27. hacob, dehinc Heſau, ideſt Idumæis & Gentibus rorem cœli & pingue-
dinem terræ tribuit.

421 Cur Samſonis natalis tam celebris fuit? Denunciatus enim fuit concœptus
eius ab Angelo: natusq; ex vxore ſterili, veluti Izahac, Samuel & Iohan-
Iud. 13. nes. Præcœpto Domini vinum & ſiceram non bibit: ſicut nec Iohannes.
Luce. 1. Nouaculam non admiſit: ſicut nec Sacerdos Nazaræus, & Deo conſe-
Nume. 6. cratus. Sed cur tantis priuilegiis donatus eſt? An, quià Populum è Phi-
Iud. 13. liſtæorum manu liberare debebat: vt in textu dicitur? Deus enim hu-

huiuſmodi ſolet priuilegiis munire. Sicut de Moſe Dauide, Samuele, Paulo & huiuſmodi legimus. An, quiá ipſe in multis vicem veri Solis & veri Liberatoris geſſit: vt infrà patebit? Et hoc tam in nomine, quàm in operibus, necnon etiam in morte.

422 Cur nomen eius dictum fuit Samſon: quod eſt Sol fortis, aut Sol eorum? Nonnè in hoc figurauit verum iuſtitiæ Solem, pro nobis contrà omnes hoſtes & Principes tenebrarum fortiſſimũ: qui clamabat, dicens. Ego ſum lux Mundi: omnes videlicet illuminans, vt Iohannes ait? Hinc dictus eſt Sol eorum. Cuius habitatio ſemper fuit in Sole. Iuxtà illud Prophetæ. In Sole poſuit tabernaculum ſuum. Quod idem eſt cum eo, quod Gabriel Mariæ dixit. Et regnabit in domo Iahacob in æternum. Domus enim Iahacob aut Iſrael eſt Sol ſupramundanus. De quo iterum Propheta canit. Thronus eius ſicut Sol in conſpectu meo. Et hic præeſt diei & Ciuitati lucis: non mutabilis, vt Luna Synagogæ, ſed in æternum manens. Iudic. 13. Io. 8. 1. Pſal. 18. Luca. 1. Pſal. 88.

423 Cur Samſon vxorem Philiſtæam accepit? Nonnè in hoc verum Samſonem & Solem effigiauit: qui Philiſtæam, ideſt cadentem vxorem accepit, naturam videlicet humanam: quæ tota in primo Progenitore ceciderat? Philiſtæus enim cadens interpretatur. Hanc igitur accepit & deſponſauit ſibi, mundans eam ac purificans: vt in Ezechiele dicitur. Et facta es mihi: & laui te aqua: & emundaui ſanguinem tuum ex te. Adeoq; captus eſt huius mulieris, ideſt naturæ humanæ amore: vt permiſerit ſe nõ tantùm obcæcari, ſed ligno appendi & occidi: præmiſſo prius celeberrimo conuiuio quo ſeipſum dedit in cibum. Sicut & Samſon conuiuium fecit Philiſtæis: vbi celeberrimũ illud problema propoſuit. Iudic. 14. Ezec. 16. Iudi. 14.

424 Quod problema ab vtroq; Samſone propoſitum fuit? Nonnè Samſon, priusq̃ conuiuium faceret, adinuenit cadauer Leonis, quem occiderat: & in ore eius examen apum cum fauo mellis? Vnde anſam problematis proponendi aſſumpſit: inito prius pacto, quòd, ſi Philiſtæi illud ſoluerent, daret eis duplicia veſtimenta: ſi verò non ſoluerent, ipſe ab ipſis totidem acciperet. Problema autem id fuit. De comedente exiuit cibus: & de forti egreſſa eſt dulcedo. In hoc autem elegantiſſimum typum veri Samſonis ac Solis geſſit. Ipſe enim ſuum celebrans conuiuium, pactoq; inito, de duplici veſtimento vtrinq; donando, problema propoſuit, dicens. Niſi manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius ſanguinem: non habebitis vitam in vobis. Ibidem. Io. 6.

425 Quæ ſunt veſtimenta à verò Samſone ꝓmiſſa & à nobis exquiſita. Nõnè verus Sol de vero regno & veris nuptiis loquens, declarauit neminẽ dignè intrare poſſe: niſi veſtitum veſte nuptiali? Et hanc veſtem bis geminatam vnuſquiſq; noſtrum habere debet: anteq̃ videlicet ingrediamur, & poſtq̃ ingreſſi fuerimus. Bifaria autem veſtis prima, altera eſt baptiſmatis, altera verò pœnitentiæ. Quarum vtraq; tegimus nuditatem & peccata noſtra. Mat. 22.

Iuxtà

Pſal. 31. Iuxta illud Prophetæ. Beati, quoꝝ remiſſæ ſunt iniquitates, & quorũ te-
cta ſunt peccata, Altera autem bifaria veſtis eſt duplex viſio, matutina vi-
delicet ac veſpertina (vt aiũt) matutina quidẽ in verbo, veſpertina verò in
Plato. genere ꝓprio. An duplex veſtimentũ erit bifarium corpus (vt Platonicis
placet) cœleſte videlicet ac elemẽtare? Vtrunq; tñ in ſortem ſpũalem mu-
tatum, vt capax ſit loci & operis, quod ibi exercetur.
426 Vnde detracta fuerunt hæc veſtimenta? Nonnè legimus, ꝙ Samſon ꝑcuſſis
Iudi. 14. triginta viris Philiſtæis Aſchalonitis, accœpit triginta veſtimẽta duplicia:
quæ coniuiãtibus & ſoluẽtibus problema tradidit? Pari modo legimus,
ꝙ verus Sol Chriſtus expoliauit non ſolũ triginta, ſed multò plures Phi-
Col. 2. liſtæos .i. ruentes vel cadentes ſpiritus: vt apertè ꝓhibet Apoſtolus, dicẽs.
Expolians principatus & poteſtates. Quoꝝ ſpolia, vel ſedes (vt aiunt) aut
gradus gloriæ eis ꝑparatos tradet ſuperantibus ipſos. Et quòd huiuſmodi
Apoc. 3. transferãtur, ipſe Dux & Imperator apertè teſtatur, dicens. Tene, quod
Iob. 34. habes: ne alius accipiat coronã tuam. Et in Iob dicitur. Dominus conteret
multos: & ſtare faciet alios pro eis. Expoliati autẽ fuerunt Aſchalonitæ .i.
infames, & in malo famoſiſſimi: & veſtiti ſunt domeſtici Samſonis.
427 Quomodò malæ virtutes expoliatæ, potiebanẽ veſtimẽtis illis? Nõnè Deus,
Ezec. 28. de intelligẽtia Tyri loquẽs, ait. Omnis lapis precioſus operimentũ tuum:
aurum opus decoris tui? Nec enim Angelus vel homo diuina ꝑcipere po
teſt, niſi debitis veſtimentis ornatus: vt non tm̃ ex Euangelio, ſed ex aliis
Mat. 22. plæriſq; locis diſcere poſſumus. Hinc Populus Iſraeliticus nequaq̃ ſuſci-
pere potuit legem à Deo manantẽ: niſi ornatus mundis & debitis indumẽ-
Exo. 19. tis: Sicut in Exodo legimus. Quæ veſtimenta, tanq̃ perdita depoſuerunt:
& ipſis tanq̃ indigni, ſpoliati ſunt: quando relicto Deo, vitulũ adorarunt.
Et hoc iubente Deo & dicente. Iam nunc depone ornatũ tuum. Vnde ſe-
quitur. Depoſuerunt ergò filii Iſrael ornatũ montis Horeb. Quo. ſ. ornati
Ibi. 33. fuerũt, qñ legẽ in monte Horeb ſuſcœperũt. Veſtimenta igitur haꝝ pote-
ſtatũ erant virtutes, quibus tegebant nuditatẽ ſuam, ornabanẽ, & Deo di-
gni miniſtri habebanẽ. Et hoc, quouſq; ſibi credita miniſteria fideliter exe-
quebanẽ. Nam deficientes, velut indignæ, expoliatę fuere. Quemadmodũ
Ezec. 28. de Principe Tyri apertè in Ezechiele ſcriptum eſt.
428 Quis vtrunq; ꝓblema ſoluit? Nõnè ſoluerunt Philiſtæi ꝓblema Samſonis:
Iud. 14. prout didicerãt ab vxore ipſius: quæ blanditiis & precibus à Sponſo ſolu
tionem habuerat? Hinc Samſon dixit. Niſi in vitula mea araſſetis: ꝓblema
meum non ſoluiſſetis. Sed nõnè & Chriſtiani, Philiſtæi dicti, quià cadũt
aliquãdo, ſoluunt ꝓblema à vero Samſone Chriſto ꝓpoſitum? Et hoc fa
ciunt, edocti à Sponſa ipſius, cœtu videlicet Apoſtoloꝝ: qui è latere Chri
ſti, velut Heua, eductus eſt, tanq̃ filia, poſteà in vxorẽ formatus generauit
Mar. vlt. Chriſto filios: grauidata virtute Sponſi dicentis. Prædicate Euangelium
omni creaturæ, baptizantes eos, ideſt regenerantes in nomine Patris & fi-
lii ac Spiritus ſancti. Hæc igitur Sponſa, à qua omnes diſcimus, ſolutionẽ

illam ꝓblematis habuit à Chriſto ſponſo: qñ ſine voce exteriori murmu- Io. 6.
rantes ſciſcitabanť Apoſtoli: qũo poſſet dare carnẽ ſuam ad manducandũ.
429 Quæ nam fuit ꝓblematis ſolutio? Nonnè quo ad literã clara fuit, q videlicet Iud. 14.
de Leone omniũ animaliũ fortiſſimo exiuit dulcedo mellis: & de eo, qui
prædari & comedere ſolebat in via, egreſſus eſt cibus: & hic ſuauiſſimus?
Sed (vt allegoriã conſcendamus) nonnè Chriſtus verus Sol, Leo quoq;
aliqñ dicitur? Iuxtà illud Iahacob. Catulus Leonis Iehuda, ad prædã aſcẽ Gene. 49.
diſti. Et Iohannes. Vicit Leo de Tribu Iehuda. Nec mirũ ſi Samſon Chri Apoc. 5.
ſtus occiderit Leonem Chriſtũ. Nam ipſemet obtulit ſe morti, velut Sam-
ſon. Oblatus eſt (inquit Iſaias) quià ipſe voluit: ꝓbuitq; ſeſe lacerandũ. Et Iſa. 53.
loquẽs Pater de eius corpore, ait. Propter peccata Populi mei percuſſi eũ. Ibidem.
Ex quo corpore dilacerato, percuſſo ac morti tradito exiuit cibus & panis
vitæ. Cibus quidẽ ſuauiſſimus palato benè diſpoſito: malè verò diſpoſitis
pnicioſiſſimus. Iuxtà illud Apoſtoli. Qui manducat & bibit indignè, iudi- 1. Cor. 11.
cium ſibi mãducat & bibit. Ex deuorãte itaq; malè diſpoſitos fit cibus vitæ
benè ſentientibus. Ex re verò ꝓpoſita, Sapiẽtibus Mũdi forti ac dura, ve-
nit dulcedo paruulis ac humilibus: qbus ſe verus Samſon Chrs reuelat. Mat. 11.
430 Quomodò applicať Chriſti ſolutio? Nõnè diſcipulis ſubmurmurãtibus, di- Io. 6.
xit. Spiritus eſt, qui viuificat: caro aũt nõ ꝓdeſt quicq̃. Verba, quæ ego lo-
cutus ſum vobis, ſpũs & vita ſunt? Nõ itaq; Chriſtus ſm carnẽ Leo dictus
eſt, nec fortis (cum infirmus & afflictus necnon & humiliatus in ea fuerit)
ſed ſm ſpũm. Ipſe enim pugnauit contrà hoſtem antiquũ robuſtiſſimũ: &
de ipſo (teſte Apoſtolo) in ſemetipſo triũphauit: nullo videlicet externo Col. 2.
ſuffultus auxilio. Vnde & in ſpũs naturam, ipſam carnem tranſmutauit: vt
ſibi & nobis conſuleret. Hinc eius corpus nobis datur, ab omnibus corpo
reis legibus abſolutũ: adeò vt nõ viribus ac legibus naturæ huiuſmodi ne-
gocium conſyderandum ſit: ſed humiliter ſuſcipiẽda ſint verba eius, Spon-
ſæ ſuæ propoſita. Omnia enim, quæ ibi tractãtur, ſpiritualia ſunt, & ſub ſpi-
ritualibus legibus militantia.
431 Quomodò maxilla Aſini Samſon mille viros interfecit? An, quià pcuſſit ma- Iud. 15.
xilla. i. robore illius, qui dicitur animal forte? Iſacar enim à Iahacob dicitur Gene. 49.
Aſinus fortis. Vnde, & ſi vnũquodq; os aĩalis, partem aliquã roboris illius
ſignificat: maxilla tamen potiſſimũ robur denotat. Iuxtà illud Prophetæ.
Quoniã tu percuſſiſti omnes tribulatores meos maxilla. Pro quo mendo Pſal. 3.
ſa æditio habet. Sine cauſa. Quòd autẽ maxilla interpretari debeat, patet:
quià ſequitur, dẽtes. i. robur peccatoꝝ contriuiſti: robore videlicet tuo ma
xillari. An per maxillã Aſini, robur intelligitur, pietati annexũ? Nam Aſi-
nus, qui (vt alibi diximus) חמור chamor apud Hebræos dr̃, inuerſis literis
רחם rechem. i. pietatem ſignificat. Qua pietate etiam ergà hoſtes, hic vſus
eſt: vt alibi dicitur, & nunc ſubinfertur.
432 Cur ex maxilla Aſini fons aquarũ ſcaturiiſſe dicitur? Nõnè aquæ à fonte & Iud. 15.
Tribunali pietatis ꝓdeũt: ſicut ignis à Tribunali iuſtitiæ ſeueræ? Hinc nõ

modò aqua, ſed etiã mandibula illa, à qua egreſſa fuit aqua, pietatẽ ſignãs, Mat. 21. inde ꝓuenit. Vnde Redemptor, pietatis beneficia, redemptionẽ videlicet, nobis impenſurus Aſinã & filium ſubiugalẽ conſcẽdiſſe dicitur: vt demonſtraret ſe oĩa cum pietate facturũ. Hinc huius rei typũ gerens Samſon, Aſino, non vt ſedili, ſed ceu inſtrumẽto bellico vſus eſt.

433 Quomodò Aſinus ſiniſter & immũdus pietatẽ (vt nuper dictũ eſt) ſignificat? Nõnè id intelligitur ſm allegoriã & ſignificatũ eius: quod eſt aĩalis homo? Pſal. 50. Nam & ſi aĩalis homo, ĩmundus & in peccatis cõceptus eſt: ſi tamen mortuus fuerit, & ſpũali, mundo ac dextro ſubiiciatur: non amplius imundus eſt: nec ĩmundo Hazazeli ſubiectus. Tunc. n. tranſiens ex ſiniſtra in dextram, mũdus efficitur, in eis, qui ipſum perfectè in ſeruitutẽ ſpũs (vt 1. Cor. 9. Paulus docet) redigunt. Quemadmodũ fecit Chriſtus, Moſes, Elias & huiuſmodi. In cæteris aũt tranſibit ad dexterã pietatis, eo ſaltem tẽpore: de quo Apoſtolus ait. Mortale hoc induet immortalitatẽ: & corruptibile hoc in Ibid. 15. corruptionem. Seminatur enim (vt ipſe paulò ſuperius dixit) corpus animale: & ſurget corpus ſpirituale.

434 Quomodò Samſonis robur in capillis ipſius fuit: vt ipſemet reuelauit? An de Iud. 16. capillis eſt ſermo: qui peſſundãdi, velut inutiles, abiici ſolent? Sed nõnè cõ Orige. futat hoc Origenes, tanq̃ ridiculũ quid? An igĩt de melioribus capillis ĩtel Cant. 7. ligitur? De illis vꝫ, de quib⁹ in Canticis. Comę capitis tui ſicut purpura Regis iũcta canalibus: ſupremis vꝫ, à qbus homo ſemp vim haurit. Qui capil Mat. 10. li (teſte Chr̃o) numerantẽ à Deo: & cuſtodiuntẽ, ne pereãt. Et hi capilli ſunt vires nõ incidẽdæ in Nazaręis, Sacerdotibus, & cęteris Deo ſeruiẽtibus.

435 Quomodò colliſum fuit Samſonis robur? Nonnè ex capillis inciſis, & viribus Iud. 16. in mulieris amplexibus eneruatis? Vnde innuitur omne robur ſpirituale voluptate tolli. Iuxtà illud Poeticum.

Ouid. Eneruant animos citharæ, cantuſq̃, lyræq̃,
Et vox, & numeris brachia mota ſuis.

Fortius aũt eneruat venus Ethic. 7. ipſa: quæ (vt Ariſtoteles ait) mentem furatur. Si verò allegoricum ſenſum ſequi uoluerimus: nonnè uerus Samſon & Sol eo ſancto amore naturæ humanæ tantoperè languit: ut permiſerit ſe capi, ligari, flagellari, & Cruci affixum occidi?

436 Quomodò Samſon permiſit ſibi oculos erui? Nonnè Hieronymus ait ꝙ lu Iud. 16. xuria oculos vtriuſq̃ hominis obcæcat? Sed cur id ꝓmiſſum fuit? Nonnè, Hiero. in tranſitu ut nullus de aliquo dono gratuito confideret? Vt idem Hieronymus ſentit, dicens. Nullus ſanctior Dauide: tamen Berſabee nuditate capitur. Nec quis ſapientior Salomone, qui mulierum amore delyrat. Nec quis fortior Samſone, qui in Dalilæ molleſcit amplexibus, & obcæcatur. Si uerò ad uerũ Solem (cuius hic typum gerebat) oculos ac mẽtem dirigamus: nonIſa. 53. nè uiſum & decorem omnem amiſit, adeò ut Iſaias dicat. Non eſt ſpecies ei, neq̃ decor: & uidimus eum, & non erat aſpectus? Et hoc, ut infirmitates noſtras ipſe ſanaret. Hinc ipſe Iſaias ſubinfert. Verè languores

noſtros ipſe tulit: & dolores noſtros ipſe portauit. Quod autẽ in figura vi tium fuit: in figurato ſumma pfectio fuit. Ipſe enim hæc fragilia tulit: vt humanam fragilitatem (vt dictum eſt) expurgaret.

437 Cur ſcriptum eſt, q̃ Samſon in vindictam Philiſtæorꝫ, combuſſit eorum ſegetes, igne caudis vulpium appenſo? Serio ne, an ioco id enarratur? Non quippe iocoſa tam graui Scripturæ loco ſunt interſerẽda. An igit Samſon myſterioſe vindictam de Philiſtæis ſumpſit: quia ſocer eius Tamnatheus cum conſenſu ſuorum Philiſtinorꝫ vxorem eius alteri tradiderat? Et hoc in figuram veri Solis: cuius ſponſa Synagoga ab Hebræis tradita erat Satanæ, ob auaritiã & perfidiam ipſorum. Vindicta verò facta fuit per ignem vrentem & expurgantẽ. Iuxtà illud Apoſtoli. Si cuius opus arſerit, detrimentum patietur: ipſe tamen ſaluus erit per ignem. Qui ignis, ne eſſet nimis intenſus ac moleſtus, dicitur appẽſus in ſtuppa, eſca ignis debiliſſima: & in caudis. i. extremitatibus vulpium. Nam & ſi vulpes (teſte Salomone) demoliuntur vineas: non tamen leni ſua cauda. Iudi. 15. 1. Cor. 3. Cant. 2.

438 Quo zelo motus Samſon ſeipſum cũ Philiſtæis interfecit? Bono ne, an malo zelo id fecit? Non quidem malo zelo: quia Paulus nequaq̃ ipſum Sanctorꝫ cathalogo aſcripſiſſet. Eo igit bono zelo inductus fuit, quo & Chriſtus: qui ſponte morti ſe obtulit. Iuxtà illud. Oblatus eſt, quia ipſe voluit. In qua morte triumphauit, inferens ſtragem & mortem Angelis mortis: q è cœlo ceciderant. Sicuti Samſon moriens intulit mortẽ Philiſtæis, ideſt cadentibus. Nec fuit ſubiectus legi, qua homicidium prohibetur. Cũ Dei ſpiritu ageretur. Sicut Paulus docet. Iudicũ. 16. Heb. 11. Iſa. 53. Gal. 5.

439 Cur Philiſtæi adeò infenſi fuerunt Iſraelitico Populo? An ex quadam regni æmulatiõe? An, quia regebanẽ ab intelligẽtiis, ipſi Populo Iſraelitico infeſtis? An, quiá ipſi pfigurarunt illos, qui ab alto ceciderũt? Inter ipſos enim ac mortales poſitæ fuerunt inimicitiæ. Sicut ſcriptum eſt. Inimicitias ponã inter te & mulierem: & ſemen tuum & ſemen illius. Gen. 3.

440 Cur hiſtoria Rut, prima fronte vilis, diuinis & celeberrimis rebus inſeritur? Nonnè, vt texeretur genealogia Dauid Regis, & conſequẽter Chriſti, qui filius Dauid dicitur? Et hoc pſuſcitationẽ ſeminis pro fratre: vt ſuprà quoq; de Iehuda dictũ eſt. Nec vacat à myſterio, q̃ hæc mulier Moabitis fuerit: ex genere vtiq; reprobato & ab Eccleſia & Templo Domini (vt in Deuteronomio iubetur) reiecto. Nam præceptũ fuerat de viris: hic autẽ admittitur mulier. Et per mulierẽ bonam (inquit Apoſtolus) ſanctificaẽ vir. Hoc igitur factum eſt, vt, ſicut per mulierẽ introiuit culpa, Sic quoq; per mulierem fieret diſpoſitio ad ſalutem: Hinc Rahab Chananæa, & Rut Moabitis in diuinis negociis recenſenẽ. Quæ רות Rut inuerſis, more Theologorum antiquorum, literis facit תור Tur: quod turturem ſignificat. De qua turture canitur. Vox turturis audita eſt in terra noſtra. Quod myſteriũ altius conſcendit, q̃ à multis exiſtimetur. Rut. 4. Mat. 1. Deut. 23. 1. Cor. 7. Cant. 2.

441 Cur Hanna, mater Samuelis, enarraẽ ſterilis? Nonnè, vt innuaẽ fœtum pue- 1. Reg. 1.

niſſe

niſſe non à natura, quæ ipſum denegabat: ſed à ſupremis fontibus? Qua-
Luc.1. lis fuit Izahac, Samſon, & Iohãnes, oĩbus, Chriſti teſtimonio, maior. Per
quos omnes Deus peculiares effectus produxit. Sicut & ipſi dono quodã
præcipuo, vltrà q̃ natura pateretur, progeniti fuerunt.

442 Cur Hanna vocauit filium ſuum Samuelem: & quam tunicam ei fecit? Non-
1.Reg.1.2. nè, q̃uis Samuel, exauditio Dei interpretari ſoleat, tamen poſitus à Deo
verius exponi debet? Nam in verbo שמע Samah, quod audire vel exau-
dire ſignificat, ע hain ponitur: litera quidem (vt Hebræorum Gramma-
tici docẽt) à ſuo verbo nullatenus amouenda. Cum igitur in nomine Sa-
muelis ab ipſis Hebræis huiuſmodi litera non ponatur: ab illo verbo ip-
ſum nomen deriuari minimè credendum eſt: ſed à שם ſam, quod ponere
Gen.4. ſignificat. Quemadmodũ de Set quoq; dicitur. Poſuit mihi Dominus ſe-
men pro Habel. Tunica verò, quam fecit ei mater, eſt ſimilis coronæ: de
Cant.3. qua ſcriptum eſt. Videte Regem Salomonẽ in diademate, quo corona-
Pſal.112. uit illum mater ſua. Mater vtriq; illa filiorũ, lætans: vt Propheta canit. Cui
Pro.vlt. cura eſt de nobis pro veſtitu ac victu. Quemadmodum elegantiſſimè ſub
typo mulieris fortis Salomon deſcribit.

443 Cur Heli cæcus deſcribitur? An de cæcitate corporea eſt ſermo? Sed ad q̃d
1.Reg.3.4 huiuſmodi cæcitas ſacris eloquiis interſeritur? An igitur captus erat ocu-
lis mentis: quià filios peccantes non corripuerat, nec benè ſacerdotis offi-
cium geſſerat? Hinc myſterioſè dicitur cecidiſſe de ſella: in qua rectè iudi-
care debebat. Et hoc, ꝓpter immoderatum filiorum amorem. Iuxtà illud
Seneca. Senecæ. Tunc perit omne iudiciũ: cum res tranſit in affectum. Vnde non
ab re dicit textus. Caligauerãt oculi eius, affectu videlicet: vt videre non
poſſet: quid iuſtũ videlicet, & quid iniuſtũ. Et lucerna Dei. ſ. Samuel ſuffe-
ctus eſt pro Heli: anteq̃ ipſe totaliter extingueretur. Nec.n. æquum erat,
q̃ Populus Dei in illo ſuo augmẽto ſtaret ſine lucerna ſacerdotali. Et hoc
eſt verum literæ ſenſum. Dicant alii, quicquid velint.

444 Quomodò ſuffectus fuit Samuel pro Heli & cur? Nõnè (vt nuper dictũ eſt)
ne Iſrael eſſet abſq; lucerna & vidente? Nam caligantibus oculis, Heli di-
1.Reg.3. uina videre nequibat. Hinc notanter dicitur in textu. In diebus illis non
Ibidem. erat viſio manifeſta. Suffectus autem fuit triplici, tertiaq; geminata voca-
tione. Quod factum fuit eo myſterio, de quo alibi dictum eſt: quià videli-
cet de miniſterio vocatus fuit ad ſacerdotiũ magnum.

445 Cur Deus permiſit Arcã capi, & in manus Philiſtinorũ deduci? Nonnè id,
Ibi.4. ꝓpter peccata cuſtodientiũ eam, necnon & totius Populi permiſſum fuit?
Hinc huiuſmodi ꝓfanis loquens Chriſtus, ait. Auferetur à vobis regnũ
Mat.21. Dei. Ipſa enim Arca vicem regni Dei in terris tenebat. Cum in ea eſſet
Hebr.9. diuinitas, mortalibus cõmunicãda: quam Hebræi & Chriſtus regnũ Dei
vocãt. Sed cur in poteſtatẽ malorum Philiſtinorũ deducta fuit? Nõ qui-
1.Reg.5.6 dem fuit in poteſtatẽ, ſed in terrorem ipſorum. Nam ad præſentiã ipſius
idolum eorum corruit, truncato capite & manibus: Philiſtæi infirmantẽ:

& terra, loco frugum, mures producit. Vnde coacti fuerunt ipſam cũ honore dimittere. Non enim diuina & ſacra ab impiis polluuntur: Sed ipſi ab eis conſumuntur. Iuxtà illud Apoſtoli. Qui manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit. Hoc itaq; ceſſit in honorem Arcæ, & Dei eam inhabitantis. 1. Reg. 5. 1. Cor. 11.

446 Cur Dagon cecidit truncato capite & manibus? Nonnè, vt oſtenderetur, ꝙ Deus verus ignis conſumit & deuorat omnia: partem in ſe conuertens, & partem in cineres inutiles redigens? Nec tamen ipſe vnq̃ læditur. Pars autem, quam diuinus ignis in ſe traducit, ſunt illi: qui ſunt diſpoſiti, vt cibus illius ſint. Indiſpoſitorum verò turbam, diuinitate indignam, in cinerem diſperdit. Caput autem & manus Dagon abſcinduntur: vt innuatur intellectualis & operatiua virtus illius idoli à facie Dei eſſe penitus colliſa & ablata. 1. Re. 5.

447 Cur dimiſſa fuit Arca cum plauſtro nouo & vaccis? Nonnè plauſtrum nouum Philiſtæi fecerunt in honorem Arcæ: à cuius conſpectu percuſſi & perterriti fuerant? Vaccis autem ipſam commiſerunt, neſcientes quò eam dirigerent: vt animalia illa abſq; aliquo obice ab hoſpite ipſius Arcæ, ſiue ab ipſius hoſpitis miniſtris deducerentur. An confidentes, ꝙ animalia, licet ratione careant, tamen ad nutum Principis reguntur: ex ſerie & ordine rebus ab ipſo indito? An id fecerunt exiſtimantes, ꝙ animalia illa haberent aliquid conuenientiæ cum ſacris pacificandis? Vaccæ enim ſiue Boues in ſacrificium pacificorũ ab Hebræis offerebantur. Ibidē. 6.

448 Cur vnà cum Arca Philiſtæi dimiſerunt quinq; anos ſeu nates iuxtà numerum Ciuitatũ ſuarum? Nonnè id fecerunt ſuaſi conſilio Sacerdotũ, ad placandum Deum, qui eos in poſterioribus percuſſerat: quia dehonorarunt Arcam? Sed cur percuſſi fuerunt in natibus? Nonnè (vt nonnulli Sapientes aſſerunt) quia ſolebant intrare templum Dagon, idoli ſpurciſſimi, poſterioribus præmiſſis? Quod non ſufferens numẽ illud diuiniſſimum, exiſtens in Arca, percuſſit eos potiſſimè in parte, qua peccauerant. Nam (teſte Sapiente) per quæ quis peccat, per hæc & torquetur. Cuius quidem numinis irati placationem ipſi Sacerdotes didicerant ab immundis virtutibus, quas colebant. Hæ enim aliquando coactè, aliquando ex induſtria, vt decipiant, veritatem dicunt. Ibidem. Sap. 11.

449 Cur Philiſtæi etiam quinq; mures aureos Arcæ addiderunt? Nonnè ab eiſdem virtutibus edocti Allophyli Sacerdotes cõſuluerũt imaginibus illis placandam eſſe iram numinis accenſam: quæ villas & agros ebullire fecerat huiuſmodi mures? Vnde fuit confuſio mortis magnæ. Sed quomodò placarunt Deum imaginibus, tam diligenter lege prohibitis? Nonnè iuſſu Dei Iſraelitæ Serpentis imaginem erexerunt: vt inde à Serpentũ morſibus ſanarentur? Quod forſitan non latebat Sacerdotes Allophylos. An igitur lege ipſa? An à virtutibus ſuis immundis edocti id fecerunt? 1. Re. 5. 6. Deut. 4. Nu. 21.

450 Cur vaccæ Arcam fœderis deferentes applicuerunt Betſames? Potuit nè in- 1. Reg. 6.

locum aptiorem deferri Arca veri Solis, quàm in domū Solis? Sic enim
Berſames interpretatur. Qui Sol ſupramundanus ſicut tenet locum inter
Tribunal gratiæ & iuſtitiæ: Sic Arcam concomitabantur ſeueritatis lex,
quæ in ipſa continebatur: & Cherubini exiſtentes ſuper propitiatorio.
Vnde Dei gratia & pietate Populus Iſraeliticus remiſſionem conſeque-
batur. Steterunt autem ibi vaccæ mugientes: quià forſitan ſentiebant nu-
Nu. 22. tum Dei. Sicut præſenſit Aſina Bilahā Angelum, euaginato gladio aſtā-
tem: ipſo ſeſſore non aduertente. Et id, vt Philiſtæi comprobarent ſe fuiſ-
1. Reg. 6. ſe percuſſos à Domino. Quemadmodum ipſi proteſtati fuerant.

451 Cur tot hominum millia perierunt: quià Arcā Dei viderūt? Nōnè, quià eam
Ibidē. videre non merebantur? Sed nonnè dura nimis & ſeuera pœna fuit, aliàs
nunq̄ inflicta: & ſi multi Arcam aſpexerunt? Non quippè ſolebat Popu-
lus Arcam aſpicere. Cum locus ipſius eſſet in ſanctis ſanctorū: quò ſum-
mus Sacerdos ſemel in anno, cum ſumma reuerentia introibat. Berſami-
tes autem auſi ſunt abſq; reuerentia ipſam Arcam aſpicere. Hinc dicitur
in textu. Percuſſit Dominus de viris Berſamitibus, eo q̄ reſpexiſſent in
Arcam Domini, eo videlicet modo, quo non debebant: nudam videlicet.
Nūero. 4. Nam operta pallio hyacinthino deduci iubetur: vt in libro Numerorum
2. Reg. 6. legimus. Vnde & Hoza percuſſus fuit à Domino, eo q̄ Arcam è plau-
ſtro decidentem tetigiſſet. Et id, vt inde doceremur q̄ reuerenter aſpice-
re & tangere ſacra atq; diuina debeamus.

452 Cur ſcriptum eſt, q̄ Philiſtæi cæſi ac diſperſi ſunt ſacrificante & orante Sa-
1. Reg. 7. muele? Nonnè, vt intelligatur quanta ſit virtus ſacrificii & orationis, obla-
Exo. 17. tæ à viro Deo grato? Sic quoq; orante Moſe, Hamalech ſuperabatē. Oran-
4. Reg. 6. te etiam Eliſæo concluſi ſunt Aſſyrii in medio Samariæ obcæcati. De-
niq; orante Chriſto non deficit, ſed augetē fides Petri: & datur nobis om-
Luce. 22. 1. Cor. 15. nibus victoria. Iuxtà Illud Apoſtoli. Deo autem gratias: qui dedit nobis
victoriam per Ieſum Chriſtum Dominū noſtrum.

453 Cur præ omnibus electus fuit Saul, tandē reprobandus? An fortè, quià bo-
1. Reg. 9. nus & electus, meliorq; omnibus filiis Iſrael, vt habetē in textu? Quàmuis
poſteà tumore vel auaritia deprauatus fuerit. An bonus erat duntaxat
extrinſecus? Quæ bonitas correſpondebat petitioni Populi: qui non ſm
Deum, ſed ſm carnem Regem petierat. Hinc ſubinfertur immediatè de
Ibi. 8. conditione corporea ipſius Saulis. Ab humero & ſurſum eminebat ſuper
omnem Populum. Et licet illa bonitas, de qua præmittitur, ad vtrunq;
referri poſſit, ad hominem videlicet animalem & ſpiritualem: Tamen (ni
fallor) ad animalem tantùm refertur. Cuius rei ſunt q̄plurima ſigna. Pri-
mò enim eſt nomen ipſius, שאול Saul videlicet, quod eſt nomen cuiuſdā
Ibi. 18. loci inferni. Secundò, quià poſtq̄ apparuit Dauid, typum Chriſti gerens:
ſtatim inſecutus eſt eū. Tertiò, quià reprobatus & eiectus à Deo fuit. Po-
Ibi. vlt. ſtremò, quià ſeipſum interemit. Nec ipſe fuit ꝓpriè Rex, nec de ſtirpe Ie-
huda regia: ſed ob importunitatem petentium Regem, velut aduentitius

Rex conceſſus fuit:typum hominis animalis gerens:qui præcedit ſpiri- 1.Cor.15.
tualem,& ipſum perſequitur. Sicut à Paulo docemur. Hinc tandem,ve- Gal.4.
lut animalis homo,eiiciendus fuit.

454 Qua de cauſa Saul reprobatus fuit? An,quià noluit obedire Deo:vt in tex- 1.Reg.15.
tu dicitur? Scelus enim idolatriæ(vt ibidem dicitur)eſt nolle acquieſce-
re.Hinc à Samuele meruit audire.Quià abieciſti ſermonē Domini: abie-
cit te Dominus,ne ſis Rex.An,quià mactauerat animalia impiiſſimi Ha-
malech,quem Deus oderat:& contrà quem indictum fuerat bellum per-
petuum,omnibus pacis induciis ſecluſis:vt in Exodo & Deuteronomio Exo.17.
patet? Hamalech enim (vt aliàs diximus)Diaboli typum gerebat. Vnde Deut.25.
oĩa,quæ ipſius erant,non ad placandũ,ſed ad irritandũ Deũ offerebant.

455 Cur Saul non expleuit iuſſa Dei? An auaritia ductus? An, quià intumeſcēs
victoria non fuit reueritus Deum(vt decebat)crimen læſæ Maieſtatis in-
currens? An,quià Deum muneribus placare ſperabat? Quod minimè fe-
cit. Vnde docemur non eſſe placandum Deum furtis,aut rebus immun-
dis,aut turpibus lucris,aut rebus,quomodocũq; malè acquiſitis ſiue de-
tentis.Hinc apertè iubet lex non eſſe offerendã mercedem proſtibuli.Et Ibi.13.
de huiuſmodi in genere dicitĩ in Iſaia.Incenſum abominatio eſt mihi. Et Iſa.1.
per Malachiã longo ſermone diſſerit Deus.An id fecit Saul ex nimia cō- Mal.1.
trectatione rerum Hamalechitarũ,à malis dæmonibus pollutarũ? Vnde
pollutus neſciebat,quid ageret:amiſſo lumine diuino.

456 Cur Saul bellans contrà Philiſtæos indixit ieiunium? An, vt voto illo ſibi 1.Reg.14.
Deum conciliaret? An,vt innueret ſe non humanitus,ſed diuinitus victo-
riam ſperare? Ideò vires corporeas nolebat confortari. An ſimulatè id
egit: ſperans fauorem Populi hac religione ſimulata comparare? Hinc
voluit Deus præſtare victoriam per Ionatam: qui contrà patris impe-
rium mel deguſtauerat.

457 Peccauit nè Ionatas, patris imperium non obſeruans? Nonnè victoria tam Ibidē.
miraculoſè obtenta(cum ipſe ſolus cum Armigero caſtra Philiſtinorum
debellauerit)indicat ipſum non peccaſſe:immò gratiam diuinitus compa
raſſe? Nam Deo penitus confiſus dixit Armigero.Non eſt difficile Domi
no ſaluare vel in multis,vel in paucis.Nec in patris iniuriam id fecit.Cũ
edictum eius ignoraret:vt in textu dicitur.Congreſſus igitur eius,& eſus
mellis non fuerunt odioſi,ſed grati Deo.Cum dicatur,ꝙ ſuſtentatus fue-
rit & oculis illuſtratus fauo mellis.Mel enim diuinum eſt:& guſtum rerũ
diuinarum cōmuniter ſignificare ſolet.

458 Cur Saul ſemper inſecutus eſt Dauidem,à quo beneficia ſuſceperat? Non- Ibi.18.
nè (vt ſupra tetigimus)quià Saul tenebat locum Regis & hominis ani-
malis:qui ſemper(vt Apoſtolus docet) perſequitur eum,qui eſt ſm ſpiri- Gal.4.
tum? Hinc Chain pſecutus eſt Habel:Iſmahel Izahac:& Heſau Iahacob.
Vnde Saul in regno præceſſit.Iuxtà illud Apoſtoli.Prius,quod anima- 1.Cor.15.
le: deinde quod ſpirituale. Et quià huiuſmodi nullis blanditiis, nulliſuè

beneficiis

1.Reg.17. beneficiis placantur: Hinc nec Dauid interficiendo Gigantem, inſequen-
v.18. tem Iſraelem: nec Saulem à malo ſpiritu, pſalterio liberando, ipſum
vnquàm placare potuit. Vnde innuitur, quòd cum homine animali &
carne non blanditiis aut beneficiis: ſed alio vnicóq; remedio vtendum
eſt. Nam in ſeruitutem & ditionem ſpiritus redigenda eſt: omne domi-
nium ab ea penitus auferendo.

459 Qua virtute potuit mulier Phytoniſſa, vt Sauli morem gereret, Samuelis
Ibi.28. ſpiritum ſuſcitare? Nonnè Deus in Leuitico iuſſit Phytones extermina-
Leuit.20. ri, & lapidibus obrui? Quomodò igitur Phytoniſſa potuit ſuſcitare ſpiri-
tum viri, tam ſancti? An ipſa non ſuſcitauit: ſed tantummodò vidit ſpiri-
tum Samuelis: vt ex textu elicitur? Et hoc indicauit Regi. An excitauit
ſpiritum vel vmbram Samuelis non adhuc quieſcentem? Quod ab hu-
iuſmodi fieri poteſt: vt norunt Sapientes. An diſpoſitione diuina factum
eſt: vt excitaretur Samuel durus nuncius ipſi Sauli: qui ad Phytoniſſam
recurrerat? Cum ipſe paulò antè huiuſmodi & Magos & hariolos (vt
1.Reg.28. ibidem dicitur) eraſiſſet de terra. An (vt aliis placet) id fuit in documen-
tum eorum: qui diuina & prophetica per humanas aut diabolicas doctri-
nas excitare præſumunt? Vnde ſentiunt oracula excitata dura ſibi nun-
ciare. Sicuti Sauli contigit.

460 Cur excitato Samuele coacta fuit mulier exclamare. Vidi Elohim aſcen-
Gen.6. dentes de terra? An vidit immundos ſpiritus: qui in Geneſi & Iob aliiſq;
Iob.1. plæriſq; in locis dicuntur Bene Elohim? Pro quo communis æditio ha-
bet, filii Dei. An vidit Angelos, vmbram Samuelis concomitantes? An
vidit miniſtros diuinæ iuſtitiæ: qui iuſſu Dei venerant duri nuncii ad Sau-
lem? Sicut opera ipſius mala exigebant. Quod cognoſcens, fatidica mu-
lier, & vmbris huiuſmodi aſſucta, coacta exclamauit. Tu es Saul: cui vi-
delicet hi ſunt duri nuncii.

SECTIO. IX. DE DAVIDE ET ALIIS VERIS REGIBVS.

461 CVr Hebræi perſtiterunt ſine regno generationes quatuor-
decim? An id communi rerum curſu effectum eſt? An hoc
diſpoſitum fuit eo ſacramēto: quo & cætera, ſacris eloquiis
inſerta? Regnū enim figuratiuæ familiæ Lunare fuit: Chri-
ſti verò Solare. Hinc illud cum Luna creſcere debebat vſq;
ad quartumdecimū diem ſiue generationē. Proptereà fami-
lia illa deueniens ad pleniluniū dotata fuit regno in Dauide, quartodeci-
mo ab Abrahā. Quæ Luna pleniſſima fuit in Salomone quintodecimo,
& poſteà deficere cœpit vſq; ad omnimodam luminis abſconſionem, in
captiuitate Babylonica ſub Iechonia factam.

462 Cur poſt quartamdecimã generationem regnum Hebræorum à plenilunio
ceſſauit,ſeu in alterum dominium commutatũ eſt? Nonnè tanq̃ alterius
menſis & ſigni renouatus atq; mutatus eſt Lunaris hic curſus? Sceptrum
enim ex Regio in ducale mutatũ eſt poſt obſcurationẽ vnius diei.i.vnius
generationis:ſeptuaginta videlicet annorum:quibus Iſraeliticus Populus
in captiuitate fuit. Cum igitur omnia noua ſucceſſerint:hinc noui duces,
nouaq; domus. Quam nouam & ſecundã domum vocant illam,à Zoro-
babele poſt captiuitatem Babylonicã reparatam. Creuit autem hoc no-
uum imperium vſq; ad pleniluniũ:vſq; videlicet ad Chriſti mortẽ. Tunc
enim non obſtante plenilunii tempore, Luna fuit vnita cum Sole: adeò
vt fieret illa Ecclipſis celeberrima:in qua nedũ Luna cum Sole vnita fuit,
ſed in ipſum tranſmutata. Nam domus Dei non eſt amplius Lunaris, ſed
in Solem tranſmutata,ſub imperio veri Solis Chriſti. De quo Propheta.
Thronus eius ſicut Sol in conſpectu meo:& ſicut Luna perfecta in æter- Pſal.88.
num:non vltrà videlicet mutanda,ſed in Solem (vt dictũ eſt) trãſmutata.

463 Quis fuit Dauid,& cur tãta celebritate electus? Nõnè dictus eſt de virga Ieſ-
ſe.i.de virga vel ſtirpe illius,qui eſt? Genus.n.Dei fuit ille electus ſm cor
Dñi. Sicut è conuerſo,mali ſunt ex diabolico genere:Iuxtà illud Chriſti. Io.8.
Vos ex patre diabolo eſtis. Dauid nãq; manus Dei à Sapientibus dictus
eſt,bellans contrà Hamalech. Sicut literæ nominis ipſius p numeros ma-
num importãt. An fuit (vt alii dicũt) veluti alter Adã? Hinc Scriptura di- 1.Reg.16.
cit ipſum fuiſſe rubeũ,i vocabulo אדמוני admoni:tracto videlicet ab Adã.
Sed additur,q; pulcher erat. Pulchritudinem enim quã homo in Adam
amiſerat,ipſe partim recuperauit. Totam autem recuperauit ille: de quo
ipſemet canit. Specioſus forma præ filiis hominum. Pſal.44.

464 Qua vnctione vnctus fuit Dauid in Regem? An oleo oliuarum, nucum vel 1.Reg.16.
amygdalorũ? Non vtiq;. Nam huiuſmodi vnctio non facit hominẽ Re-
gem,Sacerdotem,aut Prophetã. An igitur vnctione illa,de qua in Iſaia
habetur. Spũs Domini ſuper me,eo q; vnxerit me:vt mederer cõtritis cor Iſa.60.
de:& prædicarẽ captiuis indulgentiã? De qua vnctione Iohannes quoq; 1.Io.2.
ait. Vnctionem habetis à Sancto:& noſtis omnia. Hinc huiuſmodi vn-
ctione vnctus Dauid euaſit in ſapientẽ,Prophetamq; celeberrimum. 1.Reg.16.

465 Cur Dauid fuit paſtor ouium? Nonnè,vt imitaretur Habel,Abrahã,Iaha-
cob,Patres duodecim,atq; Moſem? Nam hi oẽs dicti ſunt & fuerunt pa-
ſtores ouiũ:non tñ animaliũ irrationabiliũ: ſed ſuimetipſorũ. Sicut vnuſ-
quiſq; monetur in Cãticis:vbi dicitur. Paſce hædos tuos.i.laſciuientes af- Cant.1.
fectus:iuxtà tabernacula paſtorum.i.eorũ qui ſuos affectus adeò benè re-
gunt,ut oues dicantur reponendæ in dextera. Aut paſtores ouiũ rationa-
bilium. Et ſm vtrũq; modum dixit Redemptor. Ego ſum paſtor bonus. Io.10.
Et huiuſmodi in Reges & Antiſtites aſſumi merentur.

466 Qua virtute Dauid Philiſtæum proſtrauit? An virtute vnctionis à Samuele 1.Reg.17.
factæ? Hac enim non tñ eruditione & ſanctimonia,ſed etiam robore mu-

nitus fuit. An virtute nominis Dei: quod per vnctionem illam intellexit?
Hinc congreſſurus cũ Gigante, dixit. Tu venis ad me cum gladio, haſta
& clypeo: ego aũt venio ad te in nomine Dñi. Hac quoq; virtute Chriſtus
Luca.10. muniuit Apoſtolos, quando dixit. Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi
ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſuper oẽm virtutẽ inimici. Et q̃ id fuerit
in virtute nominis, patet ex dictis ipſius Chriſti, quæ apud Marcũ huiuſce
Mar.vlt. modi habẽt. In nomine meo dæmonia eiicient: & quæ ibi ſequuntur.

467 Cur & quibus lapidibus torrentis Dauid Gigantem proſtrauit? An ignarus
1.Reg.17. armorum voluit pugnare funda: qua puer & paſtor vti conſueuerat? An
Pſal.39. pugnauit illa petra: de qua ipſe canit. Et ſtatuit ſuprà petram pedes meos?
& 60. Et iterum. In petra exaltaſti me. Quæ petra (nulli dubium) Chriſtus eſt:
Io.15. qui ait. Sine me nihil poteſtis facere. Sed quomodò Dauid pugnauit hac
petra: quæ nondum poſita fuerat in fundamentũ præcipuum omniũ ope
1.Cor.3. rationum? Sicut poſteà (teſte Apoſtolo) poſita fuit. Nonnè idem Apo-
Ibi.10. ſtolus hanc quæſtionem dirimit, dicens. Bibebant autem ſcilicet Patres
illi antè Dauidem, de ſpiritali conſequenti eos petra. Petra autem erat
Pſal.39. Chriſtus? Qui quidem Chriſtus (vt ipſe Dauid canit) ſcriptus eſt in ca-
Col.1. pite libri. Et in ipſo condita ſunt vniuerſa in cœlis & in terris viſibi-
bilia & inuiſibilia.

468 Qua virtute Dauid citharam pulſans, à Saule malum ſpiritum abigebat? An
1.Reg.16. harmonica conſonantia, diſſonãti Diabolo ſemper infeſta, fugabat ipſum?
An ea virtute, qua refertus Pſalmos virtute pleniſſimos decantauit, con-
tra omnem virtutem inimicã, & pro omnibus bonis comparandis? An id
factum fuit in figuram illius, qui Principem Mundi Diabolum è Mundo
eiecit? Ipſe enim diſcipulis (vt dictum eſt) poteſtatem dedit ipſum Dia-
Mar.vlt. bolum fugandi, dicens. In nomine meo dæmonia eiicient. In nomine vi-
delicet pleno virtute ipſius nominis: Immò continente ipſum nomen:
quod (vt diximus) ipſi Dauidi ſacra illa vnctione reuelatum fuit.

469 Quo ſpiritu, quauè virtute Dauid præ cæteris Prophetis diuinos ac celeber
rimos hymnos compoſuit? Nonnè ſpiritu diuino? Cum alioquin ea ſa-
cramenta, quæ in eis continentur, minimè deſcribere potuiſſet. Sicut
Luc.1. enim Iohannes præiuit Meſſiam in ſpiritu & virtute Eliæ: Sic Dauid præ-
uenit ipſum in ſpiritu ipſius vniuerſalis Redemptoris ad componendas
diuinas laudes & cantica ab omnibus nationibus, quæ ſub cœlo ſunt,
admittenda & decantanda. Ipſos enim Dauiticos hymnos cantant non
modò Chriſtiani & Hebræi, ſed Mahumetici ſiue Iſmahelitæ, Indi, Per-
ſæ, Arabes, Aegyptii, Getuli, Parthi, Medi, & omnes deniq;: qui totas
tres Mundi partes colunt.

470 Quam efficaciam ſiue virtutem hymni Dauitici habent: vt omnes ipſis ob-
lectari videantur? An, quià ea ſumma arte compoſiti fuerunt: vt nullus,
quantũuis ſapiens, id dicẽdi genus vnquàm attingere potuerit? Quàmuis
multi ẽt tẽporibus noſtris id attentauerint. An, quià dicati Deo fœlicius

& efficaciusq̃ mali & veneficilibri dæmonibus?An,quia veluti fiſtulæ & canales deducunt ad pſallentes aquas ſupernorū fontium:a quibus omnia nobis opportuna haurimus?An,quia ſpiritus vitæ corda lætificans replet decantantes?Cum eo ſpiritu pleniſſimi ſint.Vnde ipſi Pſalmi miram afferunt dicentibus vtilitatem:quia inſpirati fuerunt ab eo:qui nouit omnes fiſtulas,omnesq; meatus,p quos aliquid vtilitatis ſuſcipere poſſimus. An omnes delectant eo mirabili concentu,quem continent,nedum verborum ſuis menſuris compoſitorum:ſed ſuperiorum rerum cum inferioribus:& ſuperiorum adinuicem?Omnia enim Dei & naturæ ſacramenta in ipſis decantantur.

471 Vnde tantus amor inter Dauidem & Ionatā?An id caſu euenit:conuenientibus(vt Phyſici dicunt)complexionibus:aut concurrentibus in conceptum aſpectibus vtriuſq;:vt arbitrantur Aſtronomi?An(vt altius conſcendamus)id factū eſt,vt innueretur cōnexio:quā habebat Dauid cum Spiritu ſancto?Nam Spiritus ſanctus adeo cum Colūba conuenit:vt etiā in ſpecie Colūbæ in Chriſti baptiſmate apparere dignatus ſit.Et id magna diuinæ pꝛouidentiæ ſerie præparatum fuit:vt videlicet tēpore,quo Saul ipſum Dauidē perſequebatur,ad regnum ſibi præparatū reſeruaretur. 1.Reg.18 Io.1.

472 Cur Dauid tenuit ſedem in Hebron ſeptē annis?An id caſu euenit.vt,qui non potuerit a principio totum regnum adipiſci,eam partem,quam potuit,ſibi vendicauerit:quouſq; totum aſſequeretur?An cum myſterio id factum eſt:ſicut & cætera,quæ in ſacris eloquiis enarrantur?Nam in Ciuitate Patrum a principio regni moratus eſt,futurus(ſm ſecretiores Theologos)quartus pes diuinæ ſedis:vt & ipſe ſuſciperet illum diuinum influxum tanto gradui conuenientem:quem ſuſceperāt ii,qui nedum ibi moram ſed ſepulchrum elegerunt:cognoſcentes ibidem(ſicut de Betel dixit Iahacob)eſſe domum Dei & portam cœli. 2.Reg.2 Sec.Theo Geñ.28.

473 Cur Dauid ſaluari dicitur in deſerto ad petram Mahon?Nonne Dauid,qui plæriſq; in locis typum Eccleſiæ tenuit,conuenientiſſime ſaluatur in petra:quæ Chriſtus eſt,vnicum fundamentū & refugium omniū?In cuius nomine(vt Petrus ait)ſolum datur ſalus.In deſerto autē tunc morabatur: derelictus videlicet ab omni humano fauore.Nec aliud habebat habitaculum,niſi petram(de qua diximus)quæ vocabat Mahon.i.habitaculū. 1.Reg.23. Act.4.

474 Cur Dauid adeo ſanctus rapuit Berſabah?An id fecit mera concupiſcentia ductus?Sed quomodo hoc fuit dignum tanto viro?An igitur(vt antiqui Theologi dicunt)quia cognoſcebat eam eſſe ſuā,ſibiq; a principio præparatam:ſed ab Vria occupatā?Berſabah enim(vt ad altiorē Theologiā conſcendamus)eſt puteus ſeptem,ſignificans locum Archetypi pprium Dauid:vt omnes antiqui Sapientes conueniūt.Qui locus alio nomine dr מלכות Malchut.i.regnum Dauidi appropriatiſſimū.Hinc concludunt ipſi Sapientes peccatum ipſius Dauidis fuiſſe:quia comedit ficum imaturum, ideſt quia voluit accipere vxorem occupatā ab Vria,non expectans eius 2.Reg.11 Ant.Theo.

mortem:ſed antè tempus & indebitè ei mortem infligens. Cum tamen
ipſe Vrias bona fide eam teneret.

475 Cur Dauid morti vicinus tam cõſtanter Salomoni filio iuniori & puero re-
3.Reg.1. gnum tradidit? Nõnè id fecit non tm̃ amore Berſabee deuictus (& ſi ſum-
moperè eam diligebat) ſed cognoſcens ſpiritu ꝓphetico, immò edoctus
à Deo per Natan Prophetam, ꝙ ipſe erat natus ex ſua & legitima ac ꝓ-
pria vxore? Quæ quidem vera ac legitima vxor tm̃ vnica eſt: quàmuis Re
ges larga licentia multas haberent. Iuxtà illud, quod Salomon rerum ſa-
Cant.6. crarum non ignarus, canit. Sexagintà ſunt Reginæ: octoginta concubi-
næ: vnica autẽ eſt columba mea .i. verà & legitima vxor: vt veri Sapientes
exponũt. Vnde etiam à Deo docemur, ꝙ Berſabee fuerit ꝓpria ipſius Da
uidis vxor. Cum iuſſerit filium eius regnare. Quàmuis aliis iunior eſſet.

476 Cur Dauid quaſi Dei oblitus Vriæ mortem intulit? An ſola concupiſcentia
2.Reg.11. allectus tantum ſceleris perpetrauit? An ex concupiſcentia errori com-
mixta, volens vxorem ſibi propriam? Vnde nec ſibi videbatur alicui infer
re iniuriam: licet eam vi, & cum mariti interemptione raperet. Error au-
tem ipſius fuit, quià (vt ſuprà dictum eſt) Vrias erat bonæ fidei poſſeſſor.
An id fuit (vt nõnullis placet) in figuram Chriſti: qui Synagogam ſpon-
ſam propriam eripuit è manu Diaboli, eam indebitè detinentis: cũ expul
ſione ipſius è regno Mundi? Quæ expulſio fuit quædam mors ciuilis. In
ipſo autem Chriſto nullus error fuit: licet in figurato fuerit.

477 Cur filii Dauid ſibi inuicem & Patri bellum intulerunt? An, quià dictum ei
Ibi.12. fuerat à Natan poſt mortem Vriæ. Propter hoc non recedet gladius de
domo tua vſq; in ſæculum, vitæ videlicet eorum, qui tunc aderant? Pro vi
ta enim ſæculum multoties in Scriptura accipitur. An, quià ſic mereban-
tur delicta occiſorum? An & hoc diuinæ prouidentiæ ſerie ſancitum fuit?
Ibi.13. Abſalom enim interfecit Amnonẽ. Abſalõ verò interfectus fuit à Ioab.
Ibdem.18. Salomon autem Adoniã interemit. Abſalom quoq; inſurrexit in patrẽ:
3.Reg.2. vt nihil impunitum relinqueretur in domo Dauidis Dei dilectiſſimi.
Quod non tam diligenter in domo extraneorum Deus facit, relinquens
eos ſeueriſſimo iudicio: quod in extremo fit in rebelles.

478 Cur Dauid deſtinauit nuncios ad Chanun Regem Hammon in dedecus
2.Reg.10. nunciorum & ſuum? An id fecit ſopito Spiritu ſancto: vt etiam extraneo-
rum compararet gratiam: errans potius ciuiliter quàm in Deum? Hinc
ciuilem pœnam recœpit, ſui videlicet & nunciorum ignominiam. An for
tè pluſquàm ciuiliter peccauit, quærens beneuolentiam illorum, qui
excluſi ſunt à diuino cœtu etiam vltrà decimam generationem: vt in
Deut.23. Deuteronomio legimus.

479 Cur Chanun Rex Hammon nunciis à Dauide deſtinatis dimidium barbæ
2.Reg.10. & veſtium præcidit? An in meram deriſionem? Sed hæc non fuiſſent di-
gna tanto loco. An igitur ille, qui gratis iniquus interpretatur, pro vrba-
nitatis ſigno reddere conatus fuit Dauidi omnem ſibi poſſibilem iniuriã:

quærens debilitare nuncios & ipſum Dauidem (quoad poſſet) in robore & virtute naturali, per barbam denotata, & in donis gratuitis per veſtimenta deſignatis? Et cũ vtrũq; omninò auferre nequiuerit: abſtulit, quod potuit: dimidium videlicet. Et hoc eſt ꝓprium Diaboli, vt ſemper noceat, iis etiam, qui adhærent ei. Cuius typum gerebat ille gratis iniquus filius Nachas. i. Serpentis, illius videlicet antiqui, ſemper homini inimicãtis, po ſitis ex Dei ſentẽtia inimicitiis inter eos. Cur autẽ Dauid iuſſerit nuncios morari in Iericho vſq; ad augmentũ barbæ, ſuprà declaratum eſt. Gene. 3.

480 Peccauit ne Dauid iubens numerari Populum, in tantam ipſius Populi ſtragem: & cur id fecit? An ambitione ductus id fecit? Sed cur non ipſe, ſed Populus punitus fuit? An igitur tunc derelictus à ſpiritu Dei quid humani perpeſſus eſt: deficiens in punitionem Populi? Hinc ſcriptum eſt. Et adiecit furor Domini iraſci contrà Iſrael: commouitq; Dauid, vt numeraret Populum Iſrael & Iehuda. Non igitur id aſcribi debet ipſi Dauidi in peccatum. Cum alibi dicatur, q̃ Dauid non declinauit ad dexteram neq; ad ſiniſtram: excepto ſermone Vriæ Ethæi. 2. Reg. vlt. Ibidem. 3. Reg. 15.

481 Quod fuit peccatum Populi: & quod remedium peccato illi adhibitũ fuit? Nõne peccatum Populi multiplex fuit? Sicut ocioſis euenire ſolet. Tunc enim Iſraelitæ ocio pacis marceſcebãt. Remediũ verò adhibitum fuit per ſacrificium oblatum à Dauide. Sed cur litante Dauide expurgatum fuit Populi ſcelus? Scriptum eſt enim. Obtulit Dauid holocauſta & pacifica: & propitiatus eſt Dominus terræ: & cohibita eſt plaga ab Iſrael. Nonnè, cum Dauid eſſet caput totius Populi, aſſumpſit medicinam pro toto corpore? Hinc & Chriſtus calicem paſſionis pro oĩbus membris bibit. Quod efficere debent omnes veri Præſides & Paſtores. Sicut verbo & exemplo nos hortatus eſt ipſe ſummus omnium Paſtor Chriſtus, dicens. Ego ſum paſtor bonus. Bonus paſtor animã ſuam dat pro ouibus ſuis. Et ego animã meã pono pro ouibus meis. Quod obſeruans Dauid dixit. Vertatur, obſecro, manus tua contrà me. 2. Reg. vlt. Io. 10.

482 Salomon quis fuit, & quam ſapientiam habuit? Nonnè clara eſt hiſtoria, q̃ fuit filius Dauidis & Berſabee? Horum autem vterq; fuit (vt ſecretiores Theologi dicunt) à menſura vltima Archetypi: vnde influitur ſapientia inferior: quæ ab Elchana dicitur filia: ſuperior autem, quæ Dei verbũ eſt, in quo fabricatus eſt Mundus, dicitur filius. Hinc Salomoni competebat tm̃modò ſapiẽtia inferior: qua repletus fuit ſuper omnes, qui ipſum præceſſerunt, & ſubſecuti ſunt. Et ſic intelligendus eſt textus, qui ait. Et dedi tibi cor ſapiens & intelligens, adeò vt nullus antè te ſimilis tui fuerit, nec poſt te ſurrecturus ſit. 2. Reg. 12. Sec. Theo. Elchana. 3. Re. 3.

483 Quis decoratus fuit maiori ſapientia, Salomon nè, an pater eius Dauid? Nõnè Salomon: vt nonnulli ex verbis illis nuper adductis potiſſimè ſentiũt? Sed nonnè maior latet ſapientia in Pſalmis Dauiticis, q̃ in operibus Salomonis? An igitur (vt nuper diximus) ſapientia inferiori, quæ filia & via

num dicitur, Salomon omnes præſtitit: in ſuperiori verò ſapientia: quæ fi-
lius & lac dicitur, Dauid præualuit? Hinc ipſe Dauid inducit Deū de ſeip-
Pſal.88. ſo loquentem in hæc verba. Inueni Dauid ſeruum meum: oleo ſancto
1.Io.2. meo vnxi eum. Oleo videlicet & vnctione illa, de qua Iohannes. Vnctio-
nem habetis à Sancto: & noſtis omnia. De qua vnctione ſatis in ſupe-
rioribus dictum eſt.

484 Qua arte Salomon Templum fabricauit? An arte architectonica: qua pol-
lebat ipſe, & ſapientes ipſius Architecti? Sed, cum diuinum eſſet Tem-
plum, nonnè ars quoq; diuina exquirebatur? Vnde & Moſes ſapientiſſi-
mus, non humana ſapientia, qua plurimùm pollebat, ſed edoctus à Deo
Exo.25. (qui dixit ei. Inſpice, & fac ſm exemplar, quod tibi in monte monſtra-
tum eſt) fabricauit Tabernaculum. Et ad ipſius metam erectum eſt Tem-
plum. Nec artifices admiſit Deus ad opus Tabernaculi: niſi quos ipſe ſpi-
ritu ſuo, ſapientia & intelligentia repleuerat Bezaleel videlicet filium Vri,
Ibidē.31. & Aholiab filium Achiſamach: vt in Exodo legimus. Sicut igitur (vt in
Porta lucis libro, cuius titulus eſt porta lucis, dicitur) Dauid omnes impenſas Tem-
1.Par.22. pli præparauit: Ità Salomonem edocuit omnem artem & magiſterium
ædificando Templo neceſſarium. Et hinc quoq; concluditur Dauidem
in huiuſmodi ſapientiorē fuiſſe Salomone.

485 Salomon fuit nè reprobatus, & cruciatibus æternis (vt fertur) addictus? Nō-
3.Reg.11. nè copulatus fuit cum Madianitis, Moabitis & Aegyptiis: de quibus di-
Exo.34 xerat Dominus. Ne commiſceamini cum eis: quià auertent corda veſtra:
vt ſequamini Deos earū? Hinc coluit Haſtartē Deam Sidoniorum: Cha-
mos Deum Moabitarum: & Moloch idolum filiorum Hammon. Nec
2.Reg.7. habet (vt nonnulli dicunt) de ipſius pœnitentia verbū. Sed nonnè Deus
Dauidi de ipſo Salomone dixit. Ipſe ædificabit mihi domum: & ego ero
illi in patrē. Et ſi quippiam iniquè geſſerit: arguam eum in virga virorum:
& in plagis filiorum hominum? Inſuper promittit ſe non ablaturum mi-
ſericordiam ſuam ab eo: ſicut abſtulit à Saule.

486 Quomodò Salomon correptus fuit in virga viroꝝ: & in plagis filiorum ho-
minum? An, quià ſuſtinuit hoſtes & inimicos: vt aliqui dicunt? Sed nul-
lus hoſtis infeſtauit eum, neq; domum ipſius: dum viueret. Et licet Ra-
zon, Adadehezer & Ieroboham inimicati fuerint ei: nil tamen ei nocue-
3.Reg.11. runt: vt habetur in tertio Regum volumine. An igitur corripere in virga
Zohar. virorum & in plagis filiorum hominum (vt Zohar aſſerit) eſt tradere ali-
quem in interitum Satanæ ſm carnem: vt ſpiritus ſaluus fiat? Sicuti Pau-
1.Cor.5. lus Corinthium illum tradi iuſſit. Et ſic (vt ipſe Zohar ait) traditus fuit
Salomon in ditionem Aſmodai: qui ipſum regno eiectum per aliquot an-
Eccl.1. nos in deſerto detinuit. Vbi componens Eccleſiaſtē, dixit. Fui Rex in Ie-
ruſalē: ac ſi tunc nō eſſet. Sic & Nabucdonoſor regno expulſus fuit: vt Da-
Dani.4. niel refert. Tunc autem Aſmodai effigiem & indumenta Regia indutus
pro Rege iura reddebat.

487 Quomodò præualuit Aſmodai in Salomonem adeò ſapientem? Nõnè pa- Sec. Theo.
rabolicè loquentes ſecretiores Theologi dicunt Salomonem voluiſſe
capere ipſum Aſmodai in fouea lactis & vini: ſed in ea ipſe ab Aſmodai
captus eſt? Voluit enim Salomon miſcere ſapientiam inferiorem, per vi-
num deſignatam, cum ſapientia ſuperiori, in lacte figurata. Sicut ipſemet
perhibet, dicens. Bibi vinum meũ cum lacte meo. Et his addita diuinorũ Cant. 5.
nominum virtute tentauit ſibi ſubiicere Principem malorum ſpirituum:
nunc Aſmodai, nunc Mammonam ſiue Amonminò, nunc Hazazelem
in Scriptura nominatum. Sed errans in opere, huius mixturæ videlicet,
captus fuit & deuoratus (vt eſt regula antiquorum Sapiẽtum) ab Haza- Ant. Sap.
zele per proprietatẽ iudicii. Hinc huiuſmodi malæ virtutes operantibus
dicere ſolent. Caue, ne erres: quià, ſi tu erraueris, nòs minimè errabimus.
Vnde iuſta Dei ſentẽtia per ea, p quæ & peccauerat, Salomon punitus eſt. Sap. 11.

488 Cuias erat Regina: quæ venit ad Regem Salomonẽ? An fortè Sabæa erat: 3. Reg. 10.
vt nonnulli putant? Sed nonnè ea regio, quam nòs Sabæam vocamus,
apud Hebræos ſcribitur cum ס Samach: סבא Saba videlicet: hæc autem,
vnde ipſa Regina venit, ſcribitur cũ ש Sim, שבא Saba videlicet: quæ Ara-
biam ſignificat? An igitur hæc mulier venit ab Arabia fœlice, quæ Saba
dicitur: vt modò dictum eſt? Nam Regina illà Nicolea vocabatur: ſed Sa-
ba denominata fuit à regione, cui dominabatur. Cuius quidem regionis
terminus eſt mare oceanum ab Auſtrali parte. Hinc Saluator dixit. Regi- Mat. 12.
na Auſtri (quià eſt à parte Auſtri Ieroſolimæ) venit à finibus terræ: quià
vltrà Arabiam illam nihil eſt niſi illud mare oceanum. Coniuncta tamen
eſt huiuſmodi regio Arabiæ deſertæ: in qua eſt mons Sinà: vbi data fuit
lex: quæ Euangelio coniuncta eſt. Sicuti (teſte Paulo) mons Sinà con- Gal. 4.
iunctus eſt Ieruſalem: Vbi datum fuit Euangelium. Nec enim èſt ſermo
de Sinà & Ieroſolima materiali (quæ inuicem per quindecim dietas di-
ſtant) ſed de ſupernis locis: quibus hæc inferiora reſpondent. Hinc ipſe
Paulus ſubinfert. Quæ ſurſum eſt Ieruſalẽ. Quo ſenſu Iſaias ait. De Sion Iſa. 2.
exibit lex & verbum Domini de Ieruſalẽ. Quod infrà (Deò duce) latius
declarabitur. Quo autem myſterio ipſa Regina venerit ad Salomonem:
alibi (Deo fauente) differemus.

489 Cur videns Regina illa ſapientiã & munificẽtiam Salomonis non habebat 3. Reg. 10.
vltrà ſpiritũ? Nonnè meritò defecit Reginæ ſpiritus, audientis ſapientiam
illius: de quo (teſte Paulo) ſcriptum eſt. Perdam ſapientiã ſapientum: & 1. Cor. 1.
prudentiã prudentum reprobabo? Nam in ipſo (eodẽ teſte) ſunt omnes Col. 2.
theſauri ſapientiæ abſconditi. In quos theſauros nullus introire poteſt: niſi
prius ſibiipſi moriatur, & viuat non ſpiritu proprio, ſed Chriſti. Sicut ipſe Gal. 2.
Paulus innuit: & nos alibi (Deo duce) latius referabimus. 2. Cor. 12.

490 Aegrotans Ezechias cur ad parietẽ verſus orauit: vt inde exaudiretur? An 4. Reg. 20.
vertit ſe ad parietẽ (vt nonnulli aſſerunt) vt ſecretius & attentius oraret,
ab aſtantium aſpectibus auerſus? An vertit ſe ad parietem illum: de quo
in Canticis

Cant. 2. in Canticis. En ipſe, dilectus videlicet, ſtat poſt parietem: diuidentem videlicet mortales a Deo? Per quem parietem ipſe Deus in nos vocatus reſpicit. Hinc Sapiens proſequitur. Reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos. Per illum quoq; a nobis proſpici permittit: datq; vocem ſuam: & ſuſcipit noſtras.

491 Quomodo & cur prolongata fuit Ezechiæ vita? Nonne Iob de duratione ſucceſſiua hominis (vt aiunt) dixit. Numerus menſium eius apud te eſt. Conſtituiſti terminos eius: qui præteriri non poterunt? Abbreuiari enim, non autem protrahi poteſt hominis vitæ curriculũ: vt Aſtronomi cũ Scriptura ſacra conueniunt. An igitur (vt opinor) orauit Ezechias, ne abbreuiaretur tempus ſibi præfinitũ: non autem, vt aliquid adderetur? Sicut clare colligi poteſt ex verbis ipſius: quæ dolens dixit. In dimidio dierũ meorum vadam ad portas inferi. Et iterũ. Præciſa eſt velut a texente vita mea: dum adhuc ordirer, ſuccidit me. Exauditus autem fuit cũ fletu & ex animo orans: quia pie expoſcebat, vt videlicet haberet hæredẽ: ex quo Meſſias naſceretur. Sicut ꝓmiſſum fuerat Dauidi patri eius. Nã triennio poſt orationem factam habuit filium Manaſſem: qui regnauit pro eo. Duodecim enim annorum erat ipſe Manaſſes: cum regnare cœpiſſet.

(Margin: 4. Reg. 20. Iob. 14. Aſtronomi. Iſa. 38. 4. Reg. 20. & 21.)

492 Cur Iſaias ſanauit Ezechiam malagmate fici: cum ficum Deus in Adã reprobauerit? Nonne magnum eſt fici myſterium, humani generis progreſſum denotans? Ipſius enim principium amarum atq; letale fuit: cuiuſmodi eſt lac ſeu germen fici: quo nihil amarius aut exitialius in fructibus. Maturus autẽ eſt oium dulciſſimus. Sicut finis & fructus generis humani maturus in Chriſto eſt omnium ſuauiſſimus. Hinc ficut repudiatũ fuit folium fici: quo tegebat ſe Protoplaſtus: & ſanatus Ezechias fructu maturo: Sic repudiatum fuit opus rebellionis primi hominis tanq̃ letale: & commendatũ opus Chriſti maturum & medicinale.

(Margin: Ibidem. Geñ. 3.)

493 Ad quid datum fuit ſignum reuerſionis Solis per horologium Achaz decẽ gradibus? Nonne id in veritate factum eſt? Vnde orta fuit illa fictio poetica, ꝙ Phaeton, dum deduceret currum Solis, deueniens ad Cancrum adeo perterritus eſt: vt dimiſſis habenis equi retroduxerint currum. An igitur, id cum maximo myſterio factum eſt: vt innueretur quod verbum æternum deſcendens per nouem choros Angelicos venit vſq; ad decimum. ſ. naturam humanam: vt nõnulli dicunt? Sed cum natura humana nõ ſit inferior Angelis (vt in Harmonia declarauimus) nõne illa deductio nulla? An itaq; deſignatus fuit ipſius verbi deſcenſus per decẽ illas menſuras Archetypi: a quibus omnibus hauſit plenitudinem illam, quã in nos omnes ſm̃ propriam vniuſcuiuſq; virtutem diffudit? Iuxta illud Iohãnis. De plenitudine eius omnes nos accepimus.

(Margin: 4. Reg. 20. Phaetontis fabula vñ. Cantico. 3. To. 3. c. 2. Io. 1.)

494 Ad quem aquæ ductum piſcinæ ſuperioris venit Iſaias locuturus Achaz? An forte duæ erant piſcinæ in Ieruſalem, altera videlicet ſuperior, altera vero inferior: vt dicũt aliqui nulla authoritate, nullaq; ratione ſuffulti?

(Margin: Iſa. 7.)

Cum duæ piſcinæ non ſint in Ieruſalem: nec locus aliquis appareat, vbi
fuerint. Nec enim ibi eſt, niſi illa boaria piſcina magna, quæ eſt in Tem-
plo: & illa probatica, ideſt ouiaria, admodum parua extra Templum: de
qua Iohannes meminit. Verùm neutra illarum in alteram aquam demit- Io.5.
tit: vt hi concludunt. An igitur de piſcina illa eſt ſermo: de qua ſcri-
ptum eſt. Oculi tui ſicut piſcinæ Cheſbon, ideſt cogitationis ſapientiæ Cant.7.
vel verbi diuini? Nam illud. In principio erat verbum: in hebræo ha- Io.1.
betur בראשית היה חשבון Bereſit haia Cheſbon. Quę ſapientia aut verbum
dicitur aqua: vnde productæ ſunt & emanarunt omnes animæ viuentes.
Iuxtà illud. Producant aquæ ſerpiturá animæ viuentis. Et inde omnis ſa- Gene.1.
pientia emanat. Ad hanc itaq; deſtinatus fuit Vates prædicturus ea, quæ
ad ipſum verbum incarnandum, & ad partum Virginis pertinebant. Tūc
enim dixit. Eccè Alma concipiet.

495 Cur Achaz data fuit optio ſigni in profundo inferni ſiue in excœlſo ſuprà? Iſa.7.
An de profundo foueæ (vt habet veritas literæ) .i. reſurrectionem alicu-
ius mortui promittebat Vates (vt aliqui exponunt) & de excœlſo ſuprà: Ioſ.10.
ſicut fuit ſtatio Solis tempore Ioſueh? An cum ſuperiora & inferiora com
moueri deberet à fœtu Almæ, ab vtroq; loco promiſſum fuit ſignum? Ait Col.1.
enim Apoſtolus. Pacificans per ſanguinem Crucis eius, ſiue quæ in cœ-
lis, ſiue quæ in terris ſunt. Et profundum expoliauit: captiuos redimens.
Et quàmuis Achaz ſignum non petierit: Vates tamen dedit, dicens. Ec-
cè Alma concipiet filium, qui vocabitur Himanuel: butyrum & mel co-
medet, vt ſciat reprobare malos & inferiores: & eligere bonos, ſcilicet ſu-
periores factus omnium iudex.

496 Cur inter quatuordecim legitimos Reges Ieruſalem, tres ſolummodò lau-
dantur, Dauid videlicet, Ezechias & Ioſias? An eſt tam breuis aut dura
manus Domini: vt plura & maiora mala, quàm bona permittat, aut in-
fluat in Mundo? Sed nonnè ſcriptum eſt de fabrica, quòd omnia, quæ Gene.1.
fecerat Deus, erant valdè bona: & de regimine. Diligis omnia, quæ ſunt: Sap.11.
& nihil odiſti eorum, quæ feciſti: & paulò poſt. O quàm ſuauis eſt Do- & 12.
mine ſpiritus tuus in omnibus? An igitur Deus permittit in hac Mun-
dana regione, media inter eam, in qua ſunt omnia bona: & eam in qua
ſunt omnia mala, euenire mala: vt tandem ea perficiens, innoteſcere fa-
ciat omnibus ſuam ſapientiam, bonitatem, & clæmentiam? Iuxtà illud Ro.11.
Apoſtoli. Omnia concluſit Deus ſub incredulitate: vt omnibus miſe-
reatur. Vnde & ii Reges, qui laudantur, aliquatenus errarunt, & miſe-
ricordia Dei indiguerunt.

497 Cur Deus permiſit Populum ſuum duci in captiuitatem Babylonicā? Non- 4.Reg.24.
nè propter peccatum ſuum: vt in libro Paralipomenon apertè dicitur? 1.Par.9.
Sed propter quod peccatum? Nonnè propter idolatriam? Nam nuſq̄ le-
gimus punitum fuiſſe vniuerſaliter Populum aliquem, & priuatū regno:
niſi ꝑpter idolatriam, ſeu omnimodam auerſionem à Deo: quæ eſt pro-

Gene.6. prie idolatria. Quemadmodum fuit tempore diluii, quo omnis cogitatio
Ibi.18.19. hominis intenta erat ad malum. Idem quoq; de Sodomæis factum fuiſſe
legimus: qui erant à Deo penitus auerſi. Sed cur tempore Ioachim, & nō
anteà tranſlatus fuit Populus in Babyloniam? Cum pluries anteà præua-
ricatus fuerit: vt plæriſq; in locis patet. An, cum regnum Lunare Hebræo-
rum (vt ſuprà dictum eſt) compleuerit curriculum ſuum: debuit, vt Lu-
na, per diem vnum, ideſt ætatem vnam, ſeptuaginta videlicet annorum
2.Par.vlt. (quot annis durauit captiuitas illa) occultari in huiuſmodi captiuitate: vt
inde nouilunium, nouumq; regimen inciperet? An myſterioſè id factum
eſt: vt reuerteretur Populus ille ad ſuam Chaldaicam gentem: vnde Pa-
tres traxerāt originem? Vt completo videlicet curriculo ſupernali legis
& Prophetarū redirent ad ea, quæ natura & naturalis eorū influxus præ-
ſtabat. A' captiuitate enim Babylonica citrà ceſſarunt oracula: & facta eſt
noua domus: quam Hebræi ſecundam domum appellant.

498 Fuit nè in captiuitate illa, Sachina, quam nos Spiritum ſanctum, ſeu dona
Spiritus ſancti vocamus? Quomodò fuit Spiritus ſanctus cum ipſis capti-
2.Cor.3. uis: cū ipſe nō quieſcat ſuper huiuſmodi? iuxtà illud Apoſtoli. Vbi Spūs:
Pſal.99. ibi libertas. Nec cum afflictis manet. Hinc Propheta canit. Seruite Domi-
no in lætitia. Vnde cum Spūs ſanctus ab ipſo receſſiſſet, clamabat ad Deū,
Ibidē.50. dicens. Redde mihi lætitiam ſalutaris tui: & ſpiritu præcipuo aut volun-
tario confirma me. Ne videlicet amplius à me recedat. Sed nonnè Eze-
chiel, Daniel, & multi alii prophetarunt: cum adhuc eſſent in captiuitate?
Dani.1. Non quippè ipſi erant afflicti, nec ſeruituti obnoxi. Nam de Daniele ex-
preſſè habetur, quòd erat liber, & in palatio Regis nutriebatur. Nec ii
ſentiebant afflictionem peccati ſeu pœnæ: niſi quatenus honor & zelus
Dei exigebat.

499 Habent nè Hebræi nunc in iſta captiuitate Sachinam, ſiue Spiritū ſanctum?
Porta lucis Nonnè Author libri, cui titulus eſt Porta lucis, apertè aſſerit Sachinam
ſemper fuiſſe ſecum in omni captiuitate, Aegyptia videlicet, Babyloni-
ca, vel Aſſyria & Elamitarum, ideſt Perſarum: & nunc in hac captiuitate:
quam ſub Edom falſò ipſi Hebræi appellant? Sed, ſalua tanti viri pace, id
conſtanter explodendum eſt. Cum nullum in eis ipſius Sachinæ veſti-
gium appareat. Nam amiſerunt Reges, Sacerdotes & Prophetas: qui om
nes chriſmate diuinitatis vngebantur. Ablatum quoq; eſt ab eis Tem-
plum, ſacrificium, thymiama, doctrina, ſanctimonia, & omnia deniq; per
quæ ſanctum Dei Spiritum ſuſcipere conſueuerant. Inſuper paſſim con-
trà iura fœnerantur: Meſſiæ inimicantur: & ad tantam calamitatem deue-
nerunt: vt iuſto Dei iudicio facti ſint hoſtes eorum in capite: & inimici eo-
Thre.1. rum locupletati ſint. Sicut anteà Ieremias deplorauerat. Quæ ratio tan-
ti ponderis tantæq; efficaciæ fuit temporibus noſtris apud quendam ce-
leberrimum Rabi Hebræorum: vt relicto Iudaiſmo fidei Chriſtianæ per
manus noſtras initiatus ſit.

500 Ad quos Patres colligebantur Antiqui morientes? Cum ſæpè dicatur. Et collectus eſt ad Patres ſuos. An colligebantur ad Patres præmortuos, Adam videlicet, Noch, Abraham & huiuſmodi: in locum, qui ſinus Abrahæ dicitur: vt in Luca habetur? An colligebantur ad parentes meliores: illum potiſſimè, de quo ſummus Doctor ait. Vnus eſt enim pater veſter, qui in cœlis eſt: & ad matrem illam filiorum lætantem: de qua Apoſtolus. Quæ ſurſum eſt Ieruſalem: quæ eſt mater noſtra? Hinc Triſmegiſtus (vt Chalcidius refert) moriens, dixit. Nunc reuertar ad patriam: vbi ſunt fœliciores parentes. Ibi enim (vt nuper diximus) eſt præcipuè pater omnium Deus: quem inuocare nos docuit filius, dicens. Cum oraueritis dicite. Pater noſter. An per patres intelligitur fons vitæ, à quo omnis anima & vita? Ad quem fontem reuertitur ſpiritus benè diſpoſitus. Iuxtà illud Sapientis. Et ſpiritus reuertitur ad Deum: qui dedit illum.

1. Par. 34. & alibi. — *Luce. 16.* — *Mat. 23.* — *Gal. 4.* — *Triſmegi.* — *Chalcidius* — *Mat. 6.* — *Eccl. 12.*

SECTIO PRIMA, DE QVIBVSDAM PRAECEDENTIBVS LEGEM.

Primũ. VNde dicitur lex? An dicitur lex à ligando, vt multi
aſſerere ſolent? Sed q̃uis hoc conueniat cũ lege in
latino ſermone, non tamen cõuenit in hebræo. Nã
apud Hebræos lex vocatur תורת torat vel תורה to-
rah. Quod potius ſignificat doctrinam, q̃ vinculum.
Et benè: quià multa mirabilia in lege docentur, oĩa
videlicet, quæ ad verũ Dei cultum pertinẽt. Cuiuſ-
modi ſunt ſacrificia, ſtatuta, mandata faciendi, & nõ
faciẽdi, oblationes, expiationes, præmia, & punitio-
nes. Docetq; præterea lex quomodò per eam Deo aſſimilari poſſimus.
Diſpoſitionesq; vtriuſq; Mũdi in ea per quaſdã metaphoras deſcribunt.
Pſal. 118. Hinc nõ ſine cauſa exclamauit Propheta, dicens. Reuela oculos meos: &
conſyderabo mirabilia de lege tua. Ideò eloquia illa deſyderabilia ſuper
Ibdem. 18. aurũ & lapidem precioſum, & dulciora ſup mel & fauũ: vt ipſe alibi canit.
2 Cur lex eſt hiſtoriis adeò mixta, vt ex quinq; legis libris totus primus hiſto-
Gene. 3. ricus videatur, & bona pars alioꝝ? An quià ibi legitur de præcepto le-
Ibi. 9. gis primo parenti dato, & de ſeptẽ præceptis Noch datis, & de mãdatis
Ibi. 16. ab Abraham obſeruatis, & de multigenis ſacrificiis Patribus traditis? An
(vt altiora ſacramenta tangamus) quià oportuit primò deſcribi fabricam
hoſpitii, & ipſius hoſpitis hominis, cui danda erat lex: &, quę conuentum
habeat à natura cum Deo, vt per legem etiam moribus conueniat? Quæ
1. Cor. 10. omnia ſub hiſtoriaꝝ inuolucris traduntur. Quo ſenſu Paulus ait. Omnia
in figura contingebant illis .ſ. Patribus.
3 Quã ſortem per legem populus Iſraeliticus ſortitus eſt? Nõnè filioꝝ Dei?
Cũ poſt legem traditam, obtinuerit hæreditatẽ terræ Patribus promiſſæ.
Exo. 4. Hinc Deus daturus ipſi legem, dixit. Filius meus primogenitus Iſrael.
Hebræi. Cui etiam (vt Hebræi dicunt) tradidit in tutelam Principem militiæ ſuæ
Michaelem magnum cœli ſacerdotem, vt etiam faueret ſacrificiis, ab eo
ſm legem datam faciendis.
4 Cur filii Iſrael denominãtur filii Dei, iuſti & ſaluãdi? Nonnè id fuit propter
legem ipſis datã: vt nuper diximus? Sed cur magis ipſis q̃ aliis datũ fuit
hoc priuilegiũ? An id fuit à Deo eligẽte, à quo omnia bona? An à Patri-
bus ſic promerentibus ob fidem & pietatem, quã ſemp ergà Deũ habue-
runt? Vnde ex lumbis illoꝝ (Deo diſponẽte) exierunt corpora animas
ſaluandas ſuſceptura. Vt Chriſtus innuere videt, dũ de Zachæi domo,
Luce. 19. dixit. Salus domui huic facta eſt, eo ꝙ & ipſe ſit filius Abrahæ.
5 Quã vtilitatem reportarũt Iſraelitę, & nos ex lege reportamus? Cũ ab Aplõ
Ro. 3. dictum ſit. Nemo iuſtificatur p legem? Nõnè videtur, ꝙ potius damnũ, q̃

vtilitatē reportemus: dicente eodem Aplō. Lex ſubintrauit, vt abundaret Ibi. 5.
delictum? Sed nōnē ipſe ſubinfert. Vbi autē abundauit delictum, ſuperabū-
dauit & gratia? Abūdauit quidē gratia non p legem, ſed p Redemptorē.
Et niſi lex fuiſſet, Redemptor non fuiſſet. Per legē igitur habuimus Re-
demptorē, qui nos à tranſgreſſione legis expiauit, ac redemit. Sed nōnē
Propheta canit: Lex Dñi imaculata, conuertēs animas? Et iterū. Præce- Pſal. 18.
ptum Dñi lucidū, illuminās oculos. Pro cuius ſolutione, in lege quatuor Ibidem.
cōſyderanda occurrunt. Primū eſt præceptū iubens, cuius trangreſſio eſt
peccatū. Et ſic ex lege ſubintrauit peccatū, & nō iuſtitia. Secūdum eſt, do-
ctrina illuminans. Et hinc beneficiū ſuſcipimus. Tertiū eſt expiatio, quā-
uis figuratiua. Et ſic Patres illi ex figurātibus, nos aūt ex figuratis vtilitatē
reportamus. Et illa figuratiua in virtute figurati vim obtinebāt. Quartū &
vltimū conſyderandum eſt legis colligatio cū Euāgelio. Cuius colliga-
tionis virtute, remiſſiones, & veræ expiationes dabantur: & vera vtriuſq;
Mundi intelligentia.

6 Cum lex data ſit in monte Sinai: cur Iſaias ait. De Sion exibit lex, & verbū Leuit. 7.
Dñi de Ieruſalem? An de Sion inquit, quià ibi Spū ſancto repleti Apli Iſa. 2.
prædicarunt legem & Euangeliū, quo lex grauida erat? Et verbū Dñi de
Ieruſalem, quia verbū Dei incarnatū, præcipuè ibi prædicauit? An (vt ad
altiora conſcendamus) quià locus eſt in ſublimi Archetypo, qui à ſecre- Sec. Theo.
tioribus Theologis vocatur Sion: vnde lex emanauit? Sicut etiā eſt Ieru-
ſalem ſupna: de qua Apl's inqt. Quæ ſurſum eſt Ieruſalem, quæ eſt mater Gal. 4.
noſtra. Et hinc venit verbū Dei.i. prædicatio & vox exprimens & decla-
rans legem. Nec.n. legem ſcriptam quiſpiam intelligere poſſet (cū ſacra-
mentis pleniſſima ſit) niſi per reuelationē Spūs ſancti, factam p os Moſi,
Prophetarum, aut Apoſtolorum: qui ſunt primaria diuinæ familiæ fun- Ephe. 2.
damenta. Quā doctrinam, nos reuelationē vocamus: Hebræi verò Cha- Hebræi.
balam, ideſt receptionem à Spiritu ſancto appellant.

7 Cur Deus electam familiā ſuā, tā graui iugo legis ſubdidit? An, quià grauē
peccatorū phreneſim patiebatur, & malis furiis immundi dæmonis agita
batur? Hinc duris erat vinculis alliganda, multigenis ſacrificiis expiāda
& abſoluenda à virtutibus, eam ſemp accuſantibus: quouſq; veniret ille,
qui (vt Iohānes inqt) proiecit accuſatorē fratrū noſtrorū. An, quià Mun- Apoc. 12.
dus erat adhuc in tenera ætate ſub pædagogo, & ſub ferula educandus?
Nam (vt ait Apoſtolus) Lex pædagogus noſter fuit. Et hoc quouſq; Gal. 3.
veniret ille qui & à pædagogo, & ab omni ſeruitute liberaret: & nos in Ibi. 4.
libertatem filiorum Dei proueheret.

8 Cur Deus in lege tradidit ducenta quadraginta octo præcepta affirmatiua?
Nōnē quià in corpore humano totidē ſunt oſſa repñtantia vires melioris
hominis, p illa præcepta pficiendas? Vnaquæq;.n. virtus p præceptū ſibi
correſpōdēs pficitur: vt in ſecretiori Theologia docet. Quibus ēt corpo- Sec. Theo.
ris viribus illa præcepta ſeruant. Hinc Abrahæ (poſtq̄ datū ei fuit à Deo Geñ. 17.

nomen cõtinẽs p numeros, ducẽta quadraginta octo) dictũ fuit. Ambula
torám me: & eſto pfectus: quia. ſ. dedi tibi vires, qbus omnia pcepta affir-
matiua adimplere poteris. Quẽadmodũ & fecit. Vñ dixit Deus. Cuſtodi-
Ibi.26. uit Abrahã pcepta & mãdata mea, & ſtatuta mea, totãq; legẽ ſeruauit.
9 Cur tradidit quoq; Deus trecẽta ſexaginta qnq; pcepta negatiua? Nõnẽ, qa
tot ſunt nerui & ligaturæ in corpore humano? Sicut à peritioribus Ana-
tomicis cõprobatũ eſt. Et hoc, vt quot ligaturis ligata ſunt oſſa corporis
humani, totidẽ ligaturis vires melioris hoïs colligarent: ne loca ſua exi-
rent, & turbaret totus homo, & impediret ſpũs Dei, qui non intrat niſi in
corpus, in quo acceſſerint oſſa ad oſſa: vnũquodq; ad iuncturã ſuã. Sicut
Ezec.37. ab Ezechielis oraculo edocemur. Vt ergo pficeret Deus totũ hominẽ, tã
in viribus q̃ in ligaturis, dedit præcœpta illis coæquatis numeris. Quod
Io.7. proſequens Redemptor, ait. Totum hominẽ ſanũ feci. Nihil. n. præcœ-
ptum fuit in lege, aut in Euangelio, niſi in beneficium noſtrum.
10 Cur ex tot præcœptis, decẽ tñmõ fuerũt in tabulis ſcripta? Nonnẽ quia illa
decem ſunt radicalia præcœpta, ad quæ omnia alia rediguntur? Sicuti ad
Mat.22. principaliorẽ duplicem radicem Chriſtus totã legẽ, & Prophetas, redu-
xit: Vt Matthæus refert. Quod & magno ſacramento factum eſt. Nã toti-
dem ſunt literæ præcœptorũ, quæ in tabulis ſcripta erãt, quot ſunt omnia
præcœpta, tã affirmatiua q̃ negatiua: vt patet benẽ ſupputanti. Sunt enim
ſexcentæ tredecim literæ, adeò, vt vnaquæq; litera vnũ pcœptũ importet.
Et ſic aliquo modo, omnia præcœpta in tabulis ſcripta fuerunt.
11 Cur præcœpta ſcripta fuerũt in tabulis ſapphirinis? An, qa lex cœleſtis erat?
Ideò ad ipſam ſcribendam exquirebãtur tabulæ ſapphirinæ, coloris vtiq;
cœleſtis. An, qa ſapphirinus, vel hyacinthinꝰ color, eſt primus triũ colorũ,
vel triũ graduũ ſupramundanorũ locorũ? Ad quorũ tertiũ puenit Paulus,
2.Cor.12. & Prophetæ oẽs. Horũ. n. primus gradus eſt hyacinthinus: ſecundus cla-
rus, ſed non lucens, velut electrũ, aut cheſmol: quod eſt intelligẽtiarũ ge-
Hebræi. nus, clarũ, ſed non ſplendẽs: vt Hebræi dicũt. Tertius verò gradus eſt cla
rus, & ſplendẽs, tãq̃ ignis candẽs. Quæ omnia diſcere poſſumus ab Eze-
Ezec.1. chiele, vbi principiũ, & introitũ in ſuã celeberrimã viſionem ad noſtrũ do
cumentũ exarat. Vnde doceri quoq; poſſimus legem cõtinere tres aſpe-
ctus. Primus. n. eſt hyacinthinus, quo humiles paſcit & nutrit. Secũdus ẽ
clarus, quo attentos profunditate terret. Tertius verò aſpectus eſt ſplen-
dens, quo elatos & ſupbos irridet. Et, vt etiã initiãdis ſe ſe percœptibilem
præberet lex, in hyacinthino colore deſcripta fuit.
12 Cur lex ignea dicitur? Nõnẽ quia (vt diximus) in tertio & ſublimiori aſpe-
Deut.33. ctu eſt velut ignis ardens & ſplendens? Iuxtà illud Prophetæ. Declaratio
Pſal.118. ſermonũ tuorũ illuminat. Et iterũ. Lucerna pedibus meis verbũ tuũ: & lu
Deut.33. men ſemitis meis. Quo ſenſu dixit Moſes. Et in dextera eius ignea lex.
Quod intelligere pfectorũ eſt, & negociũ ad pfectos ſpectans: quò videli-
cet lex in ſublimiori gradu ignea ſit, & à ſiniſtra diuinitatis ignea pcedẽs:

& quo ad dexteram p Euangeliũ aqueũ, pietatis vs gratiæ & remiſſionis deducatur. Quod forſitan inferius (Deo fauente) declarabimus.

13 Cur lex data fuit, vt ſubintraret delictũ: ſicut ait Apoſtolus? An forte, quia Deus oblectatur delicto? Non quippe delicto, ſed delicti remedio Deus oblectat. Nam niſi peccatum fuiſſet, quomodo fuiſſet Redemptor, qui ab ipſo peccato nos exemit? Sed nonne de Chriſto Propheta canit. In capite libri ſcriptum eſt de me? In capite libri, prædeſtinationis videlicet. Ipſe enim fuit ibi primus omnium prædeſtinatorũ aſcriptus, etiam anteq̃ prauideretur homo, vel aliquis caſus eius. Prius inquã, in ordine naturæ vel originis. Fuit quidem ante caſum prædeſtinatus, ſed non vt Redemptor. Subintrauit itaq; delictum, vt ſuperabundaret gratia in Redemptore, & conſequenter in omnibus nobis. Ro.5. Pſal.39.

14 Cur Deus non in terra lacte & melle affluente, ſed in Sina Arabiæ monte legem tradidit? Nonne (vt clare docet Apoſtolus) vt doceamur ipſam legem datam fuiſſe in ſanctificationem hominis animalis? Teſtamentum (inquit) primum fuit in monte Sina in ſeruitutem generans: vbi videlicet filius Hagar, hominem animalẽ ſignificans, ſm carnem natus eſt. Nec enim Iſmahelitis data fuit lex, ſed Iſraelitis, in ſanctificationem tamẽ hominis deterioris, per Iſmahelem figurati. Et cũ lex nunquam fuerit abſq; Euangelio: immo ipſi coniuncta ſemper fuit: Hinc Apoſtolus ſubinfert: Sina mons eſt in Arabia coniunctus ei, quæ nunc eſt Ieruſalẽ. Et ne quis crederet Apoſtolũ fuiſſe deceptum, cum diſtet Sina à Ieruſalẽ, per quindecim dietas, ſtatim ſubintulit. Quæ ſurſum eſt Ieruſalẽ quæ eſt mater noſtra. Vt intelligeretur ſermo eſſe de coniunctione fontiũ ſupernorum: à quorum altero lex, ab altero vero Euangelium emanauit. Exo.19. Gal.4.

15 Cur in igne tonitruo & terrore data fuit lex? An, vt Deus terrorem Populo incuteret ad obſeruãdam legem? An, vt indicaretur, q à Tribunali iuſtitiæ & Aquilonari, terrore pleno, lex emanaret premens populum ſub iugo duro, & puniens tranſgreſſores? An, vt denotaretur, q lex erat occaſio peccati, & pœnæ ipſi peccato correſpondentis? Quo ſenſu Ieremias ait. Ab Aquilone pandetur omne malum: culpæ videlicet & pœnæ. De malo enim culpæ Paulus aperte teſtatur; dicens. Lex ſubintrauit, vt abundaret delictum. Exo.19. Iere.1. Ro.5.

16 Cur Deus ex illo loco, terrore pleno, legem tradidit? An, qa ſicut p nomen illi loco præcipue præſidens Mundum vtrunq; fabricauit, maiorem videlicet, & minorem: Sic per illum locum & virtutem decreuit omnia prædicta dirigere? Quo ſenſu opinor à ſecretioribus Theologis fuiſſe dictũ, quod Mundus ſuſtentatur per דין Din, ideſt iudiciũ durum, & Tribunal iuſtitiæ ſeueræ. An, quia homo primo erat educandus (veluti ſeruus) terroribus, minis, & rebus duris, quouſq; ſuſciperet adoptionem filiorum Dei per Euangelium? Et tunc gratia & blanditiis, veluti filius, educari debuit. Et ad indicandum, quod Deus acturus erat cum homine pie- Sec.Theo.

tate

Gen.2. tate & miſericordia, dicit Scriptura, quòd Adonai Elohim hominem
de terra formauit. Elohim. n. eſt nomen ſeueritatis: Adonai verò, pietatis.
Quod in aliarũ rerum ꝓductione, non introducitur, ſed duntaxat dum
hominẽ de terra formaret, cui tandem compatiendũ erat.

17 Quando fuit lex data, & quando Euangeliũ? Nonnè promulgata fuit lex à
Moſe in fine ſecundi millenarii creationis Mundi: & Euangeliũ circà fi-
nem quarti millenarii, præueniẽs circiter annos trecẽtos, tempus iam de-
Mat.8. cretum? Hinc mali dæmones conquerebantur, dicentes. Cur veniſti an-
tè tempus torquere nos fili Dei? Tempus enim decretum erat vt Meſſias
veniret in fine quarti millenarii. Iuxtà oraculum Eliæ, dicentis. Duo mil-
Eliæ oraculum. le anni inanes, ideſt ſine lege: duo mille ſub lege: duo mille ſub Meſſia.
Gal.4. Sed quomodò Chriſtus præuenit, cum Paulus dicat. At vbi venit pleni-
tudo temporis, miſit Deus filium ſuum? Fuit quippè plenitudo, attenta
miſericordia: quæ fecit illum præuenire aliquantulũ tempus præordina-
tum. Sicut & orationibus Patrum abbreuiatum fuit tempus Aegyptia-
cæ captiuitatis: vt ſuo loco dictum eſt.

18 Cum lex (vt dictum eſt) Euangelio coniuncta ſit: quomodò potuit Euan-
gelium, ideſt remiſſio peccatorum reperiri antequàm veniret Propitiator?
Apoc.13. Nonnè Iohannes id declarat, dum dicit ꝙ Agnus occiſus fuit ab origi-
ne Mundi: in Mundo ſuperiori videlicet, vbi cuncta perfectiſſimè menſu-
rantur? Vnde virtute illius antiquæ oblationis dabatur remiſſio: quàmuis
executio oblationis illius, tẽpore prædicto facta ſit. Noſtri verò Theolo-
gi dicunt, ꝙ ſalus dabatur Patribus per meritum Chriſti venturi: venturi
quippè ad exequendũ inferius, quod iam ſupius perfecerat: vt dictũ eſt.

19 Cur Deus volens dare legem prius dixit. Ego ſum Dominus Deus tuus,
Exo.20. qui eduxi te de terra Aegypti, & de domo ſeruitutis? An, quià (vt Ori-
Orige. genes ſentit) voluit oſtendere, quòd eos legi iure ſubiicere poterat? Cum
tenerentur ei, qui ipſos à dura ſeruitute eripuerat? Liberatus enim Libe-
ratori tenetur: vt leges dicunt. An commemorauit Redemptionis bene-
ficium: vt tanquàm calcari quodam, eos ad legis obſeruationem impelle-
ret? An, vt indicaret, quòd aliqualiter eos ab illa miſerabili ſeruitute libe-
Io.8. rauerat, de qua Chriſtus ait. Qui facit peccatum ſeruus eſt peccati? A qua
quidem ſeruitute peccati & Diaboli cum Chriſtus nos perfectè liberaue-
Luca.1. rit? Hinc dixit Zacharias. Vt ſine timore de manu inimicorũ noſtrorum
liberati ſeruiamus illi omnibus diebus vitæ noſtræ.

20 Tenentur nè Gentiles legi? Tenentur vtiq;. Et ſi non, vt liberati à ſeruitu-
te Aegypti, ſaltem vt liberati à ſeruitute peccati & Diaboli. Hinc Paulus
Ro.3. ait. Iuſtificati gràtis per gratiam ipſius. Et iterum. Et eripuit nos, omnes
Col.1. videlicet, de poteſtate tenebrarum. An tenentur omnes legi: cuius, radi-
Ro.2. cem & truncum, quilibet in corde ſuo ſcriptum habet: vt Apoſtolus do-
cet? Lex enim naturalis eſt & ex principiis naturalibus partim deducitur;
& reliquũ deduci poſſet, ſiquis omnium præceptorum, vndiq; hominem

moderantium conuenientiam ſciret: vt ſuprà tactum eſt.

21 Quomodò decẽ præcepta decem cœlis coæquantur: vt ſecretiores Theologi docent? Variæ ſunt hic ſententiæ. Sed Abraham aben Hazra imitantes, dicemus, q̃ primum præceptum occultum eſt in tabulis, expreſſum verò in Deuteronomio (vbi præmiſſa illa celebri ſententia: Audi Iſrael Dominus Deus tuus, Deus vnus eſt: ſtatim ſubnectitur: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, cum cæteris, quæ ſequuntur) conueniens cum cœlo empyreo, nobis occulto, & prouenìens à corde omnibus creatis occulto, notoq́; ſolo Deo. Secundum præceptum. Non adorabis Deum alienum, ſed Dominum Deum tuũ, comparatur primo mobili, ſecum omnia trahenti. Sicut hoc præceptum cætera alia trahit ſecum: vt patet benè cognoſcenti vim ipſius. Tertium, videlicet, Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum, æquiparatur ſtellifero cœlo: in quo reſidet virtus illius nominis duodenaria: iuxtà duodecim ſigna, non fruſtrà, ſed magno myſterio & virtute. Sicuti & Naturales fatentur, dicentes. Deus & natura (in qua ſcilicet ipſe Deus operatur) nihil agunt fruſtrà. Quartum, quod eſt cuſtodia Sabbati aut ſeptimi diei, conuenit cum Saturno, ſeptimo Planeta in aſcendendo. Quintum, quod eſt de honore parentibus exhibendo, æquiparatur Ioui, honorabili patri generationis, qui honorem & vitam præbet iis, quibus fauet: & qui, quod influit, proſequuntur. Sextum, Non occides, cũ Marte conuenit: vnde homicidia, bella, arma, & ſanguis. Septimum, Non mœchaberis, cum Venere conuenit: vnde omnis voluptas. Octauum, Non furtum facies, cum Sole conuenit, qui aſtans ſyderibus, lumen furatur ab omnibus. An, quia ipſe, tanquàm oculus Dei, detegit omnia furta, quæ in occulto fieri ſolent? An, quia ſemper beneficus inimicatur furto & rapinæ? Nonum, Non peierabis, cũ Mercurio præſidente linguæ conuenit: à qua omnis ſermo verus vel falſus. Decimum, Non concupiſces, cũ Luna matrice ſyderum. Cuius matricis potiſſimum eſt concupiſcere.

Sec. Theol.

Deut. 6.

Exo. 20.

1. De cœlo & Mũdo.

22 Quo ordine & menſura hæc præcepta coaptantur denario Archetypo? Nomnè, ſi decem præcepta reſpondent decem cœlis, & ii denario ſupramundano: qui dicitur cœli cœlorum, facilè inueniemus conuenientiam mandatorum cum eis? Reſpondet enim primum præceptum coronæ ſuperiori, quam Patrem vocamus: cui nos docet Filius orationem, quam facimus, dirigendam. Secundum, ſapientiæ & Filio: qui omnem idolatriam à Mundo abſtulit. Tertium, Spiritui intelligentiæ omnium virtutum donatori: qui non fruſtrà inuocandus eſt: ſed quando ipſe ſpirat & docet. Quartũ cõuenit אל חי El chai, id eſt Deo viuo, in quo eſt fundamentum, fœdus, Sabbatum & ſtatutum Mundi. Quintum, pietati quam in Deum præcipuè, & parentes habere debemus. Sextum robori & Tribunali iuſtitiæ ſine cuius impulſu, nullus deb et inferre mortem.

Mat. 6.

Septimum נצח Nizach & Veneri ſupremæ:qua ocm voluptatem modeٜramur. Octauum reſpondet Soli ſupramundano:cuius lumine docemur aliena non rapere,ſed benefacere omnibus. Nonũ, הוד Hod cõuenit, idest decori ſuperiori & vero Mercurio: à quo diſcimus moderari linguam. Decimum correſpondet regno, mari & fonti ſupremo: qui nihil concupiſcit: ſed omnibus diſtribuit & impartitur.

23 Cur Mundus ſtetit ſine lege vſq; ad Moſem? Nonnè id decreto cœlorum factum eſt? Vnde Elias protulit oraculũ illud celeberrimum, à Sapientibus Hebræis valdè celebratum, & à nobis ſuprà reſeratum: quòd eſſe debebant anni duo mille inanes, idest ſine lege. Sed cur hoc? Nonnè, quià Deus deduxit & aluit totum genus & corpus humanum pro exigentiâ ætatum? Sicut prouehitur particularis homo: cuius prima pars ætatis libera relinquitur: vt augmento naturali & corporeo vacet. Secunda pars regitur fræno doctrinarum & legis: quo ſeipſum iam virum factum, moderari poſſit. Poſtremò vacat cœleſtibus: ad quæ in fine ſui curſus iam tendit. Quæ cœleſtia potiſſimè Meſſias docuit in fine Mundanæ ætatis. Iuxtà

1.Cor.10. illud Apoſtoli. In quos fines ſæculorum deuenerunt.

24 Tenebantur ne omnes pacto circunciſionis? Nonnè clarum eſt, quòd mulier non circuncidebatur? Sed vnde hoc: cum mulier habeat membrum concupiſcentiæ ſibi magis moleſtum quàm vir? Nonnè mulieri

Ibi.11. ſufficiebat circunciſio viri? Cum vir ſit caput mulieris: vt inquit Apoſtolus. Vnde in ſignum & ſacramentum, quòd Chriſtus caput omnium, fundens ſanguinem, ſanauit omnia membra, non amplius neceſſe habemus nos (qui collecti ſimul, ſumus membra & ſponſæ ipſius) vltrà

Gene.2. ſanguinem fundere. Nonnè inſuper vir & mulier ſunt duo in carne vna? Hinc circunciſa carne viri, intelligitur circunciſa caro mulieris. Quod & in Chriſto obſeruatum fuit (vt diximus) cum fidelibus & ſpon-

Ephe.5. ſa ſua Eccleſia: cuius matrimonium eſt ſacramentum: vt docet Apoſtolus. Sed dices, non omnes erant coniuncti matrimonio. Nonnè ſcri-

Geñ.1. ptum eſt, quòd Deus à principio creauit hominem maſculum & fœminam, vinculo quoq; iugali coniugatos: & ſi non in terris, & in conſpectu mortalium, ſaltem in cœlis & in conſpectu Dei? Vt docent ſecre-

Sec.Theo. tiores Theologi. Quod innuit Chriſtus, dum declarauit coniuges eſſe

Mat.19. coniunctos in cœlo: vt Matthæus ſcribit.

25 Cum mulier in lege non circuncideretur, quarè nunc baptizatur? An, quià communis & facilis eſt hæc medicina? Hinc ab omnibus ſuſcipienda. An, vt & ipſa haberet ſignum fœderis ſancti, & expurgationis, quam pro omnibus Chriſtus fecit? An, quià præteriit figura huius Mundi quòd videlicet Chriſtus pro ſponſa deberet expurgari? An, quià in Euãgelio non exquiritur illa coniunctio vniuerſalis maris & fœminæ, quæ exquirebatur in lege? An forſitan baptizato viro, baptizata quoq; intelligeretur mulier non contradicẽs, baptiſmo ſaltem flaminis: qui ab omnibus

approbatur? Qui baptiſmus apud Deum valet, etiam ꝙ non ſit ſignũ exterius, ſatiſfaciens iudicantibus ſm ſenſum: de quo alibi dicitur.

26 Cur Deus voluit pacto multiplici ſtabiliri Mundum? Multiplex dico: quia quincuplex iuenitur pactũ: Arboris vȝ in paradiſo voluptatis datũ Adæ: Arcus datũ Noch: Circuncisiõis ordinatũ Abrahæ: Legis per Moſem diuulgatæ. Vltimum vero & æternum pactum eſt baptiſmi ordinati p Chriſtum. Et q̃uis mutata ſit res pacti, ipſum tamen pactum immutabile permanet: propter quod & in quo Deus creauit & ſtabiliuit Mundũ: vt ipſe per Ieremiã proteſtatur: vbi (iuxta veritatem literæ) habetur. Niſi eſſet pactum meum, ſtatuta cœli & terræ non poſuiſſem. Omne enim pactum in hoc conſiſtit, vt obſeruemus quæ Deus præcœpit, & reddamus ipſi Deo obſequium quoddã ſeruitutis noſtræ. Vnde ipſe ex aduerſo in p̃mium ꝓmiſit Patribus regnum figuratiuũ æterni: quod tandem per filium ſuum nobis aperte propoſuit. Cui ſentẽtiæ conſentit authoritas Aug. à Theologis celebrata, & ferè omnibus manifeſta. Fecit Deus rationalem creaturam: vt ſummũ bonum intelligeret, intelligendo amaret, amando poſſideret, poſſidendo frueretur. Vnde propter hominẽ cuncta creauit. Iere. 33. Aug.

27 Cur mutatum fuit pactum ex vna forma in aliam? An, quia ſic exigebat rerum ſucceſſus? Quã ſucceſſione Deus voluit Mundũ diſponi. An, quia voluit varijs ſignis diuerſa ſignificantibus præfigurare pactum verum ordinatum à Chriſto: per cuius obſeruationem acquireremus regnum cœlorum & finem beatificũ? In quo pacto oĩa concluduntur: ſicut & in ordinante ipſum. Nam (teſte Apoſtolo) complacuit Deo omnem plenitudinem inhabitare facere in eo, & per eum reconciliari omnia. Col. 1.

28 Quid pactum Arboris cum baptiſmo? Nonnẽ ipſa arbor ſcientiæ boni & mali, prohibita ne comederetur, eſt Chriſtus (vt alibi diximus) in quo ſunt regulæ boni & mali? Hanc igitur arborem non deuorare ſed reuereri debebat Protoplaſtes, vt ipſi deferens mereretur accedere ad arborem vitæ: vt viuens in æternum, poſſideret regnum vitæ, & paradiſum illum voluptatis. Vnde, quia Adam defecit in pacto iſto, ſubordinatum fuit pactum ablutionis, quo mundarẽt ipſe & tota poſteritas propter tranſgreſſionem primi pacti infecta. Gen. 2.

29 Quid pactum Arcus cum Chriſto? Nonne Arcus ex tribus coloribus, ſubcroceo, rubeo, atq; viridi (vt in primo Tomo diximus) Chriſtum ſignificat: qui ex omni parte Archetypi omnia collegit, plenus tanta copia, immo omnigeno influxu: vt omnibus impartiri poſſet, omneſq; ſaluare? Hic enim erectus in conſpectu Dei, & ab origine Mundi occiſus, ſanguineus effectus eſt & dilectus filius ſubcroceus, arborq; vitę effectus, virens apparet: immò omnia viuificans continuẽ ſtat coram Patre: vt appareat vultui ipſius Dei pro nobis (vt Paulus refert) firmet & ſiſtat iram Dei, ne ferueſcat in nos. Sicut tempore diluuij efferbuit. Quo ſenſu dicebat Dauid, & dicere nos docuit. Reſpice in faciem Chriſti tui. Apoc. 13. Heb. 9. Pſal. 83.

30 Quid pactum circunciſionis cum Chriſto? Nonnè ſanguis ille, qui effunde-
batur in circunciſione, effigiabat ſanguinem Chriſti effundendum pro
omnibus, in precium & pignus ſalutis? In cuius virtute ſanguis ille ex-
piabat à peccato originis. Nam vnicus tantummodo eſt omnium Redem-
ptor: & omnes empti ſumus illo magno precio ſanguinis Chriſti: vt do-
1.Cor.6. cet Apoſtolus. An (vt ſecretiora tangamus) cum membrũ genituræ ſit in
medio hominis, qui eſt Archetypi figura & imago: non cum iniuria Chri
ſti, ſed magno ſacramento: non vt quid pudendũ, ſed vt habens vim ge-
nerandi, illum repræſentat, per quem regenerati ſumus in ſpem viuam: vt
1.Pe.1. ait Petrus? Qui ſemper ſtat in medio velut Sol in medio Planetarũ om
nibus pro ſua conditione & virtute vitam præſtans.

31 Quid pactum legis cum Chriſto? Nonnè (vt nuper diximus) ipſe Chriſtus
eſt arbor ſcientiæ boni & mali? Continet enim oẽs regulas faciendi & nõ
Io.5. faciendi: habetq́ꝫ omne iudiciũ remunerandi & puniendi. Et exiſtẽs Chri
Orige.ſup ſtus plenus omnigenis vnguentis (vt benè ſentit Origenes) ſanat omnes
cant.1. languores & vulnera, per tranſgreſſionẽ legis contracta. Iuxtà illud Iſaiæ.
Iſa.53. Languores noſtros ipſe tulit: & liuore eius ſanati ſumus.

32 Cur tertium pactũ cum mortalibus initum fuit de abſcindenda pellicula ꝑe
Geñ.17. putii? Nonnè, vt inde ſanguis exiret, quo mundarentur: dicente Paulo.
Heb.9. Omnia penè mundantur in ſanguine? Sed cur magis iuſſit Deus præcidi
carnem & ſanguinẽ ex illo membro q̃ ex alio? Cum peccatũ parentũ ex-
purgandũ non videatur fuiſſe ꝓpter carnem & ſanguinẽ, ſed ꝓpter inobe
Ro.5. dientiã (vt inquit Apoſtolus) aut gulam (vt innuit Hieronymus) aut ſu-
Hiero.li.1. perbiã, quià voluit facere ſeipſum Chriſtũ: vt aliqui ex antiquis Theolo-
cõtra Iovi. gis autumant. Quos Sapientes non contemno ſed reuereor: veruntamen
Theo.Ant. inobedientia, gula, ſuperbia, & quicquid aliud peccati fuit, inde venit: q̃a
nimis ceſſit & indulſit mulieri & parti ſenſitiuæ perſuadenti. Quod cogno
Triſme. in ſcens Triſmegiſtus ait. Homo à contemplatione Patris, in ſphæram ge-
Pym. nerationis collapſus eſt: conuerſus videlicet ad dimidiũ ſui, quod eſt mu-
Pla.i cõui. lier: ſicut Plato docet.

33 Cur Deus iuſſit (vt in Leuitico habetur) circuncidi arbores? Nõnè hæc diſ-
Leuit.19. ficultas orta ex mala traditione, ſoluitur per veritatẽ literæ, in qua habe-
tur. Quando ingreſſi fueritis terram, & plantaueritis in ea ligna pomifera,
claudetis clauſurã ſuam? Vbi cõmunis traductio habet, auferetis ꝑputia.
Clauſæ enim dicuntur arbores, quãdo non ꝓducunt fructus bonos, aut
tẽpore ſuo. Nam intempeſtiuũ, ſuperfluum & indigeſtũ, veluti malum ꝓ-
hibetur. Series enim & ordo rerũ ſic exigit: vt anno quarto adminiſtretur
primarius fructus bonus: qui tanq̃ primitię debet dari Deo: reliquis ſequẽ
tibus in humanos vſus dimiſſis. ערל Haral enim clauſuram & præputium
ſignificat: quod membrum claudit.

34 Cur nobis conceduntur fructus anni quinti? An, quià facta oblatione (vt di-
Ibidem. ctum eſt) fructuum anni quarti debito ordine conceduntur nobis fru-

ctus anni quinti? An (vt ad penetralia introgrediamur) quaternarius per ד dalet deſignatur, in cuius medio ſi apponitur י Iod quinarium ſignificat, ה he videlicet? Quod magno myſterio innuit, q. reddita ſua portione Deo, per י Iod denotato, ipſe intrat in quaternarium, ideſt compoſitum ex quatuor elementis: & præbet vim vitæ, non tantùm communis, ſed melioris: adeò vt comedentes ex illis fructibus ſuſcipiant incrementum vtriuſq; vitæ.

35 Sumus ne abſoluti à pacto circũciſionis? Nonnè Paulus apertè dicit. Si circuncidamini: Chriſtus nihil vobis ꝓderit? Et hoc, quià (vt ſuprà dictũ eſt) iam per ſanguinem Chriſti purgati ſumus, & lauati: proiectuſq; eſt accuſator, qui ſanguinem exquirebat. Vnde non vltrà ſtamus antè Tribunal iuſtitiæ ſeueræ placandum per ſanguinem: ſed ſtamus antè Tribunal gratiæ, aqucum. Quæ quidem aqua, clæmentiam & pietatem denotat. Nam gratia per Ieſum Chriſtum facta eſt: vt Iohannes perhibet. Gal. 5. Apoc. 12. Io. 1.

36 Cur lex data fuit in monte Sinà? An, quià mons ille ſanctus eſt? Hinc Propheta canit: Et induxit eos ad montem aut ad terminum (vt habet veritas literæ) ſanctificationis ſuæ. Et declarans terminum, qui ſit, ſubinfert. Montem, quem acquiſiuit dextera eius. Cuius montis nomen alibi exprimit, dicens. Etenim cœli diſtillauerunt à facie Dei Sinai. An, quià ibi voluit dare legem, vbi Moſi apparuit in flamma ignis? An (vt ad altiora ſecreta conſcendamus) quià per montem Sinà aliquid in Archetypo coniunctum ſupernæ Ieroſolimæ denotatur? Sicut apertè teſtatur Apoſtolus, dicens. Sinà mons eſt in Arabia, coniunctus ei quæ nunc eſt Ieruſalem: non huic infernæ & materiali, ſed illi, quæ ſurſum eſt, quæ eſt mater noſtra. Data eſt itaq; lex in Sinà monte Arabiæ, quæ eſt regio Iſmahelis, ex ancilla nati, & ſerui: inde ſignificantis hominẽ animalem ſub ſeruitute exiſtentem, quem tantũmodò lex ſanctificat: vt ex Paulo diſcere poſſumus. Vnde Regina Sabæ ideſt Arabiæ veniens in Ieruſalem ad Salomonem denotabat, q. lex debebat deuenire ad Ieruſalem viſionem pacis: & ad Chriſtum principem pacis, figuratum per Salomonem, qui debebat ſoluere eos, qui erant ſub lege, à ſeruitute ipſius. Iuxtà illud ipſius Apoſtoli. Qua libertate Chriſtus nos liberauit. Pſal. 77. Ibi. 67. Exo. 3. Gal. 4. Ibidem. 3. Reg. 10. Gal. 4.

37 Quæ aſcẽdit de deſerto, ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris: vt in Canticis dicitur? An fuit beata virgo (vt aiunt) quæ aſcendit de deſerto huius Mundi, omniũ virtutũ & gratiarum odore conſperſa? An fuit lex (vt placet ſapientibus Hebræis) quæ, pceſſit de ore Dei in deſerto illo, nõ tunc deſerto: ſicut virgula fumi ex omnigeno puluere pigmentario? Hinc toties repetitum eſt in lege. Odoratus eſt Dominus odorem ſuauitatis: tàm ſacrificiorum q̃ thymiamatis. Cant. 3. Hebræi.

38 Cur Deus dans legẽ iuſſit populum ſeiungi à monte? An, id iuſſum fuit ad Maieſtatem illam excœlſam obſeruandam? An, quià indignus erat populus attingere montem illum ſanctum: & tunc potiſſimè ſanctificatum. Exo. 19.

a diuina Maieſtate, atq; diuina curia illic aſſiſtente, aut exequente, quod Deus iuſſerat? Ideò veluti indignis, comminatus eſt mortem appropinquantibus: vt in Exodo ſcribitur. Vnde iuſſit populum ſanctificari, & lauari ipſorum veſtimenta, ne à longè aſpicerent indigni, & dignam mortem incurrerent. An id iuſſum eſt ne opprimerentur à gloria Maieſtatis eius? Quàm maieſtatem ſentientes Iſraelitæ dixerunt Moſi. Loquere tu nobis & non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur.

Ibidem. *Ibi.20.*

39 Cur multa præcepta data fuerunt in Marat? Datum enim ibi fuit (vt R. Salomoni placet) præceptum ſanctificationis Sabbati, & indictus modus iudicandi. Sed cur hæc ibi data ſunt ante legem? An (vt inquit idem R. Salomon) vt haberent cauſam exercitii? Sed nonnè friuola eſt hæc ratio & ſacramentis vacua? An igitur (vt ad myſteria ſubleuemur) datus fuit modus iudicandi illic, vbi erant aquæ dulceratæ per lignum? Nam ſi iudicium fieret per rigorem legis, poſſemus omnes cum Propheta exclamare. Non intres in iudicium cum ſeruo tuo Domine: quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens. Vnde iudicandum eſt ſuper aquis ligno dulcoratis.

R.Salo. *Exo.15.* *Pſal.142.*

40 Quo ligno aqua illa ad dulcedinem redacta fuit? An fuit aliquod lignum caſu inuentum? Sed nonnè in textu habetur, quòd Dominus lignum Moſi oſtendit? Res quippe non indigna Dei Maieſtate. Cum nō oſtenderit aliquod cōe lignū: ſed lignū Crucis: in qua adeò remiſſus fuit rigor legis, & dulcorata amaritudo: vt iugū illud grauiſſimū, ſuaue effectū ſit. Hinc nos, quibus à Crucifixo data eſt authoritas iudicandi, non ſm rigorem legis iudicamus, ſed cum grandi manſuetudine: edocti ab illo, qui dicere ſolebat. Vade in pace, & amplius noli peccare.

Exo.15. *Mat.11.* *Io.8.*

41 Cur lex non fuit data in Ieruſalem, & in terra lacte & melle affluente: ſicut Euangelium? Nonnè perfectus Opifex ſemper procedit de bono in melius? Deus enim primò conduxit mortales paucis præceptis parentibus datis, & poſteà Noch: deinde propalauit legem ſapientiæ, denotatæ per aquam: è petra tamen, quæ Chriſtus erat, eductam. Poſtmodum dedit ſapientiam Euangelii ſignatam per mel: quod dignius eſt quàm aqua: Cum hæc è petra, mel verò ex animali egrediatur. Et quamuis eadem ſit ſapientia, & ab eodem fonte emanans, in quo ſunt abſconditi (vt docet Paulus) omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ: tamen perfectior gradus denotatur per mel quàm per aquam. Vnde & in perfectiori loco data fuit ſapientia Euangelii quàm legis.

1.Cor.10. *Col.2.*

42 Cur Lex fuit ſcripta in tabulis ſapphirinis? Nonnè (vltra ea, quæ dicta ſunt) quia iis, qui contemplari diuina cupiunt, non adhuc initiatis in huiuſmodi proponitur ſapphirinus color, poſteà clarior, electri videlicet, deniq; ignis vibrans, & coruſcans? Sicut edocemur in viſione Ezechielis. Res quippe ab iis, qui norunt hæc ſacramenta, obſeruanda. Sic & populo nondum bene initiato in diuinis, datur Lex in tabulis ſapphirinis:

Ezec.1.

quia non poterant filii Iſraël intendere in faciem Moſi, ex conſortio di-
uino ſplendentē niſi interiecto velamine. Quo ablato à Chriſto (vt do- 2.Cor.3.
cet Apoſtolus) non in ſapphirinis tabulis, nec cum velamine, ſed reue-
lata facie gloriam Domini ſpeculamur.

43 Cur legiſlator Moſes vocatus fuit de grege? An id caſu euenit? An potius Exo.3.
cū myſterio id factū fuit? Sicut de Abrahā, Iahacob, & Dauid dictū eſt.
Vnde Chriſtus voluit ſe paſtorem gregis vocare, maximè ouium: quæ Io.10.
reponēdæ ſunt in dextera Iudicis. Et ſi hædi ſunt à nobis paſcendi, edo-
cemur in Canticis, vt paſcamus illos iuxtà tabernacula paſtorum, ouium vi- Cant.1.
delicet: vt exponunt veri Sapientes. Officium enim veri Domini & Iudi-
cis eſt regere, paſcere, ſanare, & ducere gregem. Hinc huiuſmodi Patres
aſſumebantur de grege ouium. Nam, qui neſcit paſcere animal ſuum de-
notatum per oues, multò minus ſciet paſcere ſpiritualem hominem.

44 Cur Moſes accœpit vxorem Madianitem: quæ non erat de populo Iſraël? Exo.2.
Nōnè (vt ſuprà quoque reſerauimus) Madian fuit filius Abrahæ ex Che- Gen.25.
tura vxore poſtrema: vt in Geneſi legitur? Nec nomen illud מדין Ma-
dian vacat à myſterio. De iudicio enim illud nomen ſignificat, aut diiu-
dicans. Vnde indicatur, quod Moſes futurus erat Iudex nō tm̄ Iſraelitici po
puli, ſed Pharahonis. Sicut ei dixit Dn̄s. Conſtitui te Deū Pharahonis. Exo.7.

45 Cur Lex vocatur teſtimonium fidele? An, quià teſtatur fideliter, quod ſeruire Pſal.18.
debeamus Deo: qui dignatus eſt nobis ipſam Legem tradere? An, quià
Lex ex ſe manifeſtat & teſtatur, quod non ſit ab humanis ingeniis excogi-
tata? Cum adeò ſit profunda, & immenſa, vt ſapientiam & ſplendorem
ipſius, atque artificium, nullum humanum ingenium excogitare potuerit.
Hinc ipſamet teſtimonium perhibet, quod ſit data à Deo: vt patet benè inſpi
cientibus mirabilia ipſius. De quibus mirabilibus Propheta canit. Reue- Ibi.118.
la oculos meos, & conſyderabo mirabilia de Lege tua. An eſt teſtimo-
nium fidele de præmio benè merentibus reddendo, & pœna malè ope-
rantibus infligenda? Hinc videmus multos ſecundùm legem punitos: in
teſtimonium videlicet, quod tandem vnuſquiſque reportabit mercedem in
lege promiſſam.

46. Eſt nè Lex cauſa ſalutis: an peccati occaſio? Nonnè Paulus apertè ait. Lex Ro.5.
ſubintrauit, vt abundaret delictum? Et paulò ſuperius. Cū lex non eſſet,
peccatum non imputabatur. Et alibi dicit. Virtus verò peccati lex? Sed 1.Cor.15.
nōnè idem Paulus inquit. Lex quidem ſancta, & mandatum ſanctum? Ro.7.
Et Propheta. Lex Domini immaculata, cōuertens animas. An, igitur eſt Pſal.18.
Lex veluti Sol: qui illuſtrat, lętificat, & vitam præbet: oculos autem lip-
pientes offendit? Sicuti & vinum, quod lætificat cor hominis benè diſpo- Ibidē.103.
ſiti: præbet autē mortem pleureticis, & febricitantibus. Pari modo Chri-
ſtus, in quo deſcripta eſt Lex, fuit in ruinam & in reſurrectionem mul-
torum in Iſrael: vt Simeon prædixit. Sic & corpus ipſius: vt canit Eccle- Luc.2.
ſia. Mors eſt malis, vita bonis.

Cur

47 Cur data eſt lex in flāma ignis, & ardente monte? An, vt lex indicaretur ve-
Exo.19. niſſe à fonte ſpiritus Dei, qui ignis eſt: & qui in forma ignis, ſiue linguis
Acto.2. igneis venit ad Chriſti diſcipulos, ſuggeſturus, & perfectè impreſſurus ea,
quæ ipſe Chriſtus docuerat ipſos diſcipulos nondum adeò initiatos, vt
poſſent illa diuiniſſima capere? An, vt indicaretur Lex veniſſe à parte ſini
ſtra ignea & Aquilonari: vnde venit malum culpæ, & malū pœnæ? Iuxtà
Iere.1. illud Ieremiæ. Ab Aquilone pādetur omne malū. Sed cur decantat Mo
Deut.33. ſes, Et in dextera eius ignea Lex? Venit quippe lex de Binà loco Spiri-
tus ſancti, & à ſiniſtra: ſed deducta fuit in dexterā. i. in pietatem & clæmē
Mar.16. tiam, per Euangeliū Chriſti, qui ſedet à dextris Dei: vt Marcus narrat.
48 Statuta & præcepta Dei cur data ſunt? An, vt per ipſam Legem cognoſca-
Pſal.15. mus Deum & Dominum noſtrum? Sed nōnè ſcriptum eſt, q Deus bono-
rum noſtroꝝ non indiget? Cui adſtipulatur Peripateticoꝝ Dux, qui ait:
Polit.7. Teſte Deo, non eſt fœlicitas in rebus exterioribus. Cū ipſe ſit fœlix abſq;
aliquo bono exteriori. An igitur in vtilitatem noſtram data ſunt præce-
pta: vt videlicet ordinarentur oſſa, & nerui omnes, quos habemus, & per
obſeruationem ipſoꝝ mereremur promiſſa præmia? An, vt homo habe-
ret, vnde exerceret intellectum & portionem illam ſuperiorem: & pate-
fieret ſibi via per quā ad diuina conſcenderet?
49 An homo ex ſe poſſit in Deum conſcendere ſine lumine ſcripturaꝝ? Nōnè
Baruch.3. hoc apertè depromit Baruch, dum ait. Non eſt qui poſſit ſcire viam eius,
nec qui excogitet ſemitas eius: Sed qui ſcit vniuerſa nouit eam, & tra-
didit eam Iahacob puero ſuo, & Iſrael dilecto ſuo in Lege videlicet? Poſt
hæc (vt ipſe Baruch ſubinfert) in terris viſus eſt, tradens videlicet lumen
Euangelicum: quià ſicut Sol non videtur niſi in lumine ab ipſo emanātes
Sic Deus non poteſt deprahendi niſi in lumine diuino. Iuxtà illud Pro-
Pſal.35. phetæ. In lumine tuo videbimus lumen.
50 Quomodò Moſes factus fuit doctor, & protector populi? Nōnè ad id fuit
Heb.5. electus à Domino? Sine cuius electione (vt Paulus apertè phibet) nul-
lus eſt idoneus miniſter Dei. Sed vnde & quomodò vocatus ſit, eius no-
mē indicat, Moſes videlicet, quod (vt ſuprà quoq; diſſeruimus) ſumptus
Exo.2. ex aquis interpretatur (vt in Exodo habetur) ex aquis videlicet illis ſu-
Eccli.15. premæ ſapientiæ: vt in Eccleſiaſtico habetur. Et aqua Sapientiæ ſalutaris
Ibidē.45. potauit illum. Vnde præcipuè de ipſo Moſe ſcriptū eſt. Oſtendit illi glo-
riam ſuam: & elegit eum ex omni carne: & dedit illi cor ad præcepta, &
Sec.Theo. Legē vitæ & diſciplinæ. Inſuper nomen eius (vt docēt ſecretiores Theo-
logi) indicat habuiſſe virtutem nominis ſancti, per quod populum duce-
ret cū tot prodigiis & portentis. Angelum quoq; in tutelam habuit, con-
Exo.23. tinentem ipſum nomen: vt in Exodo dicitur. Ecce ego mitto Angelum
meum, qui præcedet te, & cuſtodiet in via: obſerua eum & audi vocem
eius: quià eſt nomen meum in illo.

SECTIO. II. DE EXCLVSIS ET REPVDIATIS A' LEGE.

51 CVr prohibentur Moabitæ & Hammonitæ ab Eccleſia Dñi Deut.23.
vſq; in ſempiternum? An, quia è turpi copula nati, patris vi-
delicet cũ filiabus: vt in Geneſi habetur? An, quia nimis duri Gen.19.
fuerũt contrà populũ Dei electum, denegantes ei panem &
aquã, atq; tranſitũ: vt deſcribitur in textu? An, quia vocaue-
runt Bilaham ad maledicendũ populo, cui bñdixerat Dñs:
ſicut ibidem ſcribitur? Hæc.n. fuit arrogantia magna, quã Pſalmographus Pſal.10.
deteſtatus eſt, cũ dixit. Quoniã, quæ pfeciſti deſtruxerunt. i. deſtruere co-
nati ſunt: Iuſtus autẽ quid fecit? Vt videlicet ſit. Nam ipſe Deus, fecit nos, Ibidẽ.99.
& non ipſi nos. Hinc diſcere poſſumus, quantũ diſpliceat Deo impia ge-
nitura, & maleuola impietas, in eos potiſſimè, quibus Deus fauet.

52 Cur Deo inuiſi fuere, Edom vel Heſau, & Iſmahel: quãuis ex ꝓgenie Abra- Mal.1.
hæ dilecti fuerint? An, quia Abrahã nuper de Idolatra Chaldæa extra-
ctus, aliquid ſcoriæ retinebat, quã excuſſit in Iſmahelẽ è matre Aegyptia
progenitũ, à qua ẽt infectus fuit? Et ſi quid ſcoriæ in Izahac deuenerat, in
Heſau delapſa eſt: vt forma, & piloſa cutis indicabat, cõueniente loco ſibi
tradito, Sehir videlicet: quod locũ illum ſignificat piloſum & dęmoniacũ.
In qua immunditie ſteterunt, quouſq; venit ille vniuerſalis Purificator:
qui Iſmahelitas, Idumæos, & quoſcunq; alios infectos, per nouam gene-
rationem purgare debebat.

53 Cur Idumæi & Aegyptii repudiãtur ab Eccleſia Dei vſq; ad tertiã geniturã Deut.23.
tm̃? An, reiiciuntur Idumæi, eo ꝙ denegarunt cibum & acceſſum populo
Iſraelitico ad ꝓmiſſam terrã ꝓgenti? Sed hoc nuſq̃ habetur. An igitur cũ
ĩmunes fuerint ab impietate Moabitarũ, qui obſtare voluerunt diuinæ vir-
tuti, arte, & ſpiritibus immundis, nec è tã turpi copula nati fuerint, remit-
titur iſta abiectio ſempiterna, & reducitur vſq; ad tertiã geniturã, cũ miſe-
ricordia, eo ꝙ (vt in Deuteronomio dicitur) Idumæus frater Iſrael erat, Ibidem.
& Aegyptius hoſpes ipſius multo tempore, apud quẽ Iſrael aduena fuit?
Hinc diſcere poſſumus quanti pendat Deus opera pietatis, vt miſereatur
& benefaciat: & opera impietatis, vt puniat & vindicet.

54 Cur Deus exterminari iuſſit ſeptem gẽtes peculiares, Chananæos videlicet Ibi.20.
Amorrhæos, Ethæos, Pherezæos, Euæos, Iebuſæos, & Hamalechitas?
An, quia deſcenderant à Cham malefico, & illuſore patris, cuius ſemen Gen.9.10.
fuit maledictum? Hinc proteruis ſenibus & inſanis dixit Daniel. Semen Dani.13.
Chanahan & non Iudà. Chanahan.n. fuit præcipuus filius Cham. Vnde
non ſine cauſa, dum de Cham fit mentio in Scriptura, dicitur. Ipſe eſt pa-
ter Chanahan. Et de Hamalech alibi dictũ eſt. An (vt habetur in textu) Gene.9.
ne forte docerent eos facere cunctas abominationes, quas ipſi opati ſunt?

An (vt ad moralem ſenſum deueniamus) per has ſeptẽ gentes inhuitur ſeptenarius exercitus hoſtis humani generis? De quo Saluator innuit di- cens, q ſpiritus immundus expulſus, aſſumpſit alios ſeptem ſpiritus nequiores ſe? Hi enim ſeptem immundi ſpiritus in cratere inferiori ſtant ex aduerſo ſeptem ſpirituum: qui ſunt in conſpectu Dei: vt in Apocalypſi & Tobia perhibetur.

Luc. 11. Apoc. 1. Tobiæ. 12.

55 Cur reiiciuntur ab Eccleſia eunuchi & ſpadones? An, quià, nõ habẽt teſtes ſuæ virilitatis, aut inſtrumentũ genituræ? Vtrunq; n. requiritur in contrectatione rerũ ſuperiorũ: virilitas videlicet cõprobata, & fœcũditas: qua generare debemus ſaltem puriſſimos vernaculos Dño Deo Zebaot. An, quià Deus pfectiſſimus requirit non tm̃ miniſtros, ſed res oblatas perfectas & abſq; macula, vt reſpondeãt ſibi & rebus ſuperioribus perfectis & ſine defectu? Alioquin inconcinna ſunt, & ſine efficacia: quæ reperitur potiſſimè in proportionatis. Quod patet de neruis benè chordatis in citharis, ad quarũ vnius tactum, mouetur & alia. Quod non cõtingit in neruis non conchordatis. Hinc Deus repetit pluries. Sancti eſtote, quoniã ego ſanctus ſum. Et itidem Chriſtus. Eſtote perfecti, ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt.

Deut. 23. Leuit. 19. & 20. Mat. 5.

56 Cur etiã reiicitur hernioſus? Nõne, quià ſicut homo cadit à debita integritate corporea ex defectu alicuius membri: Ità cadit à perfectione ciuili & morali? Vnde iubet Ariſtoteles cauendũ à ſignatis: quià ſicut natura fuit eis contraria in ortu: Ità quoq; erit in moribus. Signati nãq; monſtruoſi ſunt: & monſtra omnia ſunt præter ordinem naturæ: & quædam inquinamenta indicant, impedientia ingreſſum in patriam perfectiſſimam. Iuxtà illud Iohannis. Nihil coinquinatum introibit in regnum Dei. Sed quæ culpa eſt inquinati à natura? Non itaq; erit culpa, niſi & moribus deficiat, ſicut in natura deficit. Poteſt enim non deficere, quãuis natura ei cõtrarietur (vt dictum eſt) & habeat ſignum defectus. Secundùm quæ ſigna manifeſta iudicant mortales: qui ſenſibus ſubiiciuntur. Hinc lege ſenſibili & animali, huiuſmodi reiiciuntur.

Leuit. 21. Apoc. 21.

57 Cur reiicitur quoq; omnis hñs aliquam partem corporis maculatã: licet ſit de ſemine Aharon? Nõnè (vt dictum eſt) quià Deus ſanctus & pfectus requirit omnia oblata: & etiã offerentes pfectos? Præcipuè aũt reiiciuntur cæci, qui. ſ. priuati ſunt illo lumine: quo mediante poſſumus ire ad Deum. Hinc Redẽptor ait. Dũ lucẽ habetis, credite in lucẽ. Pari mõ, & qui claudicant in præceptis. Hinc Dauid, qui typum Chriſti geſſit elegantiſſimũ, non potuit intrare in regnum Ieroſolimitanũ, niſi ablatis cæcis & claudis: vt in ſecundo Regũ volumine legimus. Vnde non vacat à myſterio id, quod dixit verus Dauid Chriſtus diſponens regnum nobis, & ordinans intraturos in illud. Cæci vident, claudi ambulant.

Leui. 21. Io. 12. 2. Reg. 5. Mat. 11.

58 Cur reiicitur quoq; lippus & infectus albugine, aut habens iuncta ſupcilia? Nõnè, non tm̃ cæci reiiciuntur ab Eccleſia Dei, ſed etiam habens aliquam

Leui. 21.

maculã in oculo, qui ſimpliciſſimus requiritur, cũ denotet intentionem, à qua omnis operatio noſtra, non ſolùm denominatur, ſed bona vel mala cenſetur? Quo ſenſu dictum eſt à ſũmo Doctore veritatis. *Si oculus tuus* idest intentio ſimplex fuerit, totũ corpus tuũ .i. opus, quod facis, lucidum erit, non hñs aliquã partem tenebraꝝ. *Si aũt tenebroſus fuerit*, oculus v3 intentionis, totũ corpus .i. opus, tenebroſum erit. Iunctum aũt ſupcilium denotat eum, qui iungit oculũ ſiniſtrũ .i. intentionem Mundanã, cũ oculo dextro .i. intentiõe diuina. Quod damnatur: nõ minùs q̃ ſi manus ſiniſtra ſciat, aut ſe ingerat in ea, quæ ad dexteram ſpectant. Mat. 6.

59 Cur reiicit̃ quoq; hñs fracturã manuũ, ſiue pedũ? Nõne, quià p manus deſignantur opa, & p pedes affectus, qui nullo mõ debent eſſe diminuti: ſicut neq; opera p manus perpetrata? Hinc Deus iubet expreſſè in Deuteronomio, q; debeamus diligere ipm ex toto corde, ex tota anima, & omnibus viribus noſtris. Quod cũ obſeruaſſet Ezechias, magna fiducia orauit Deũ dicens. Recordare, q; ambulauerim corà m te in veritate & corde pfecto. Vnde pfectè diligens Deũ, debet eſſe integer in oĩbus mẽbris, oſſibus & neruis, p præcepta affirmatiua & negatiua, directis: vt alibi dictum eſt. Leuit. 21. Deut. 6. 4. Reg. 20. Iſa. 38.

60 Cur reiicitur quoq; manſer vel ſpurius vſq; ad decimã generationẽ? An per ſpurium intelligitur omnis natus ex concubina? Sed nonnè quatuor filii Iſrael fuerunt præcipui duces Eccleſiæ Dei, nati tamen ex concubinis? An igitur (vt aliqui Hebræi dicunt) prohibentur nati tantũmodò ex adulterio? Nam in textu habetur ממזר mamzer, quod aliqui interpretantur è ſcorto, vel ab extranea natum. Sed (ni fallor) intelligitur de illo, qui generatus eſt à patre non in augmentum familiæ Dei (vt fecit Iahacob) ſed libidine ducto, & turpi concubitu. Tunc.n. malè diſpoſitus homo, malum cõmuniter generat filium: qui ſolet ſimilis eſſe patri. Vnde à veris Sapientibus monetur vnuſquiſq;: vt bona intentione, tempore apto, & debito modo ad generandos filios accedat. Deut. 23.

61 Cur captis ex rapina veſci prohibetur populus Dei? An, vt tollatur horror à comedente? Sed nõnè aucupes, vel venatores comedunt aues raptas à falconibus, vel accipitre, & animalia à canibus rapta? An igitur prohibẽtur, quia ĩmundata ſunt ab auibus, vel animalibus viuentibus ex rapina? Hæc.n. omnia ſapiunt fortè quandã dæmoniacam, & ĩmundoꝝ ſpirituũ: de quibus Propheta canit. Catuli leonum rugientes, vt rapiant. Per quos catulos leonum (cõmuni ſententia) Sapientes interpretantur malos ſpiritus: vt aperto ſermone inquit Petrus. Aduerſarius veſter Diabolus, tanq̃ leo rugiens, circuit quærens, quẽ deuoret. An (vt ad allegoriã cõſcẽdam) aues & animalia ſic rapta denotãt animas raptas à Diabolo: & ĩmundatas ſub eius ditione: quæ nõ admittunt̃ in Synagogã & Eccleſiã Dei, quouſq; emũdent̃ ab eo, q oĩa ĩmũda, mũda fecit: vt Petro demonſtratum fuit. Exo. 22. Pſal. 103. 1. Pe. 5. Acto. 10.

62 Cur animalia & aues viuentes ex rapina, ĩmũda cenſentur? An, quià natura ĩmunda ſunt, animamq; ĩmundã ſunt à principio ſortita? An, qà oĩa huiuſmodi Leuit. 11.

iuſmodi cũ aliis imundis collocata ſunt in cratere inferiori & immundo: vt more Triſmegiſtico & Platonico loquamur? An, quia ſunt è latere ſiniſtro & immundo: vt cum ſecretioribus Theologis conueniamus? An, quia ſymbolum habent cũ immundis ſpiritibus, adeo vt cõmiſceantur facillime & immundentur? Hinc immundi ſpiritus expulſi a Chriſto dicebant. Mitte nos in porcos, qui imũdiſſimi ſunt. Nec alicubi reperitur immundos ſpiritus intraſſe in Ceruos vel in animalia munda. *Mat. 8.*

63 Quare inter immunda & reiecta enumerãtur aïalia, quæ non ruminant? An, quia deglutientia cibum ingluuie quadam æquiparantur animalibus rapacibus: lupis videlicet, Vrſis, Leonibus & huiuſmodi? An, quia ipſa ſunt in cratere inferiori, vel in latere ſiniſtro & immundo? An (vt ad ſenſum myſticum accedamus) quia animalia, quæ non ruminant, eos ſignificant, qui ſumunt cibum verbi Dei ingluuie quadam, deglutientes, non ruminantes, neq; meditantes ipſum? Hi enim nõ ſentiũt mel dulcedinis ipſius, nec fructum aliquem reportant: ſicut nec ii, qui, veluti lapides, ſuſcipiunt ſemen verbi Dei infructuoſe: cũ areſcat non habẽs humorem: vt in Euangelio dicitur. *Leuit. 11.* *Luca. 8.*

64 Cur & animalia nõ habentia vngulam ſciſſam cenſentur immunda? An, quia & ipſa ſunt è cratere & latere immũdo? An, quia non deguſtant lac neq; mel: vnde ſciant diſcernere bonũ a malo? Quẽadmodum de Chriſto dictum eſt ab Iſaia. Lac enim (vt ſæpe dictum eſt) ſapientiam rerũ diuinarũ ſignificat: quã qui deguſtare poteſt, ſpiritualis efficitur: & tunc (vt inquit Apoſtolus) iudicat de omnibus. Qui autẽ lac ſapientiæ diuinæ non deguſtat, remanet aïalis homo, nunq̃ ſapiẽs, quæ Dei ſunt: Vt idem Apoſtolus perhibet. Nec ſufficit, q̃ animal habeat vngulam ſciſſam (ſicut Camelus) ſed oportet, vt etiam caro ſub vngula ſcindatur: quæ cũ in Camelo non ſcindatur: ideo immundus eſt. Vnde innuitur, quod non ſufficit hominẽ cognoſcere bonũ a malo per rationẽ vel doctrinam, per vngulam denotatam: ſed oportet, q̃ cognoſcat per carnẽ, partem ſenſitiuã aut practicam denotantem. Is eſt enim homo bene initiatus: cuius etiam ſenſus cognoſcunt bonum. Hinc dicebat Propheta. Increpuerunt me renes mei. Et de Franciſco legitur, q̃ in quibuſcũq; arduis ſenſualitas pcurrere videbat. *Leuit. 11.* *Iſa. 7.* *1. Cor. 2.* *Ibidem.* *Pſal. 15.* *Fráciſcus.*

65 Cur ſanguis, pinguedo atq; renes habentur immunda? An, quia omnia huiuſmodi ſunt vas libidinis & cõcupiſcentiæ: vnde infecta eſt humana natura? Parq; iudiciũ eſt de lumbis ſic dictis a libidine. Nã Antiqui lubidinẽ dicere ſolebant. An, quia huiuſmodi generantur ex fæce (vt ita dicã) alimenti? Hinc nolebat Deus huiuſmodi offerri cruda (vt in Leuitico hẽtur) ſed comburi iubebantur. Vnde docemur comburendũ eſſe oẽm fomitem concupiſcentiæ, illo igne, de quo Apoſtolus. Si cuius opus arſerit igni, detrimentum patietur: ipſe tamen ſaluus fiet. Aut illo igne, quẽ Chriſtus venit mittere in terram, vt ardeat. Quo ſenſu dicebat Dauid. Vre renes meos & cor meum. *Leuit. 3.* *1. Cor. 3.* *Luca. 12.* *Pſal. 25.*

66 Cur piſces non habentes ſquámas & ſpinulas, inter immunda habentur? Nóné, quia piſces non habentes alas, ſquámas & ſpinulas nõ eleuantur ad aquas claras, vt purificentur: ſed verſantur ſemper circà lutum? Vbi paſcuntur cibo illo, qui datus fuit in cibum Serpenti omnium immundorũ principi: quãdo dictum eſt ei. Terrã comedes omnibus diebus vitæ tuæ. Et licet plantæ nutriantur terra (vt ſibi propriũ eſt, ex inferiori vita, quã poſſident, vegetabilem videlicet tantũmodò) quærunt tamen (quoad poſſunt) nutrimẽtũ ex calore & luce ſyderum, & imbribus è cœlo veniẽtibus. Vnde docemur, ꝙ & ſi neceſſariò terrei ſumus: conuerſatione tamẽ & cogitatu in cœlo eſſe debemus: vt Paulus docet. Leui.11. Geñ.3. Phil.3.

67 Quarè abſtineri iubetur homo à menſtruata vxore, tanq̃ ab immũda? An, quià moralis honeſtas non patitur, vt quis fœdetur ſanguine illo corrupto? An, ne generent filii leproſi, ſi concipiat mulier fœdata ſanguine illo corrupto? Quod experientia ſæpius comprobatum eſt. An (vt ad ſecretiora introgrediamur) quià mulier imunda in ſanguine ſuo, eſt aliquatenus ſubiecta patri imũditiei Diabolo? Vñ ipſe nõ tm̃ ludit cũ illa imũda, ſed vim aſſumit imũdandi fœtũ tali imũditie: quæ diſtrahit à vita æterna. Leuit.18.

68 Cur etiam prohibetur aliis indifferenter coitus cũ menſtruata? Nónè id eſt ex diligenti cura, quã habet Opifex de eo, qui gerit imaginem eius: vt, ſicut à principio ipſum creauit rectum, & mundũ (vt Sapiens ait) Sic conſeruet ipſum? Propter quod totam legem tradidit, & præcipuè iſtam, non tantùm à Moſe promulgatam, ſed à Prophetis ſæpiſſimè proclamatam? ne videlicet homo coeat cum muliere immunda, & à patre immunditiei poſſeſſa: ne decidat ſemen mulieris ab omnibus membris tunc immundatis. Quod tantum ſcelus iudicabatur à Deo, vt mulier ſic ſe habens, cum viro coeunte occidi iubeatur: quando videlicet ſcelus in iudicium deducebatur. Aliàs enim ſeptem dierum expurgatione multatur. Nec ad mulierem huiuſmodi paſſam, quãuis ceſſauerit huiuſmodi fluxus, accedit Hebræus, niſi purgata tota, & lota ſit aqua currenti & viua, ſi haberi põt. Quod frequenti conſuetudine iam in legem apud eos deductum eſt. Ibidem. Eccl.7. Ezec.18. Leuit.20. Ibi.15.

69 Licet nè Chriſtianis ad huiuſmodi accedere? An fortè ſoluti videntur? Cũ Chriſtus lauerit omnem immunditiem, non tantùm hominum, ſed etiã animalium & auium: vt per oraculum Petrus fuit admonitus. Vnde, vt Chriſtus innueret hanc immunditiem animalium eſſe ſublatam, dixit. Quod intrat in os, non coinquinat hominẽ. Sed, cũ eadem immundities naturalis etiam poſt Chriſtum fluat, & in dolore pariat mulier, & cũ ſuo veneno perſeueret Serpens, non videtur ſublata hæc immũdities. Vnde & Chriſtiani ab huiuſmodi meritò cauere debent. Acto.10. Mat.15.

70 Cur pollutus in ſomno dicitur immundus & reiectus à caſtris vſq; ad veſperam? An, quià id eſt ex natura coinquinata? An, quià ab extrinſeco venit hæc immundities: vt Zohar aſſerit, & multoties experimento aperto cõprobatũ eſt? Ait enim ipſe Zohar, ꝙ quidã ſpiritus fœmineus (quanq̃ Deut.23. Zohar.

hoc ridebunt Peripatetici) eſt princeps procurantium immunditiem, & pollutionem mortalium. Qui quidem ſpiritus dicitur לילית lilit. Et id facit potiſſimè, quando nactus eſt occaſionem, puta ex præcedenti imaginatione non repulſa, aut aliquo conſenſu munita, aut ex ſuperflua crapula, & huiuſmodi. Vnde per ſe, vel per ſatellites ſuos hæc procurans: hominem ſiue mulierem immundat & polluit. Hinc cõmuni vocabulo huiuſmodi dicitur pollutus & ĩmundus. Sed quià non fuit in eo plena culpa, immundities vſq; ad veſperam tantũmodò durat.

71 Qui polluitur in coitu quatenus eſt immundus? Nonnè hoc ſatis apertè declarauit Achimelech ſacerdos: [1.Reg.21.] dum noluit dare panem ſanctum Dauidi & pueris eius, niſi eſſent mundi à mulieribus (vt in primo Regum volumine legitur) cui reſpondit Dauid dicens. Si de mulieribus agitur, cõtinuimus nos heri & nudiuſtertius? Vnde Hebræi autumant tres dies requiri ad expiationem pollutionis per coitum factæ. Sicut & tribus diebus expurgari debebant filii Iſrael ab imũditie Aegyptiaca, antequàm [Exo.5.] ſacrificarent Domino: vt in Exodo legimus. Sic & Ionas tres dies moratus [Ionæ.1. & 2.] eſt in ventre ceti: vt expurgaret maculam inobedictiæ: quià fugerat in Tharſim à facie Domini. An, vt expurgaret peccatũ Niniuitarũ, pro quibus [Mat.12.] (vt alibi dictum eſt) impetrauerat veniam? An in figuram Chriſti id fuit: qui ſtetit tribus diebus, & tribus noctibus in ſepulchro, vt inde reſurgeret cum iuſtificatione noſtra?

72 Cur prohibita eſt hæc expurgatio extrà coitum, magis q̃ aliæ expurgationes: cum hæc à Naturalibus commendetur? An prohibita eſt ſimul cum aliis oblectamentis carnalibus, quæ obſtant ſpiritui, & impediunt tran- [Io.1.] ſitum in filiationem Dei: dicente Iohanne. Dedit poteſtatem filios Dei fieri iis, qui non ex ſanguinibus, neq; ex voluntate carnis? Vnde Pau- [1.Cor.6.] lus ait. Neq; adulteri, neq; molles, neq; maſculorum concubitores poſ- [Plato.8.de Rep.] ſidebunt regnum Dei. An, quià (vt Plato ait) non eſt effundẽdum preciosũm ſemen in loco, vbi oriri non poteſt, quod ſeminatum eſt? An (vt [Sec.Theo.] ſecretiores Theologi dicũt) ne mali ſpiritus ſuſcipiant proiectum ſemen; ex quo formentur Incubi, Succubi, Satyri, & huiuſmodi portenta? Sicut aliquando ipſimet ſpiritus confeſſi ſunt.

73 Poteſt nè per pollutionẽ aliquã pollui nomẽ ſanctũ Dei, aut virtus eius? Niſi [Leuit.22.] pollui poſſet, nõ diceret lex. Caue ne polluas nomen ſanctum Dei. Polluitur quidẽ ab iis, qui fictè, & cũ hypocriſi colũt Deũ: qui vult ritè, & nõ fictè coli. Hinc.n. reſultat ſcãdalũ ꝓximi, & offenſa Dei. An polluitur (vt alii dicũt) quando offeruntur immunda? Quæ tamen pollutio non attin- [1.Cor.11.] git Deũ, ſed vertitur in caput offerentis. Iuxtà illud Apoſtoli. Qui manducat & bibit indignè, iudiciũ ſibi mãducat & bibit. Virtus.n. diuini nominis, quod diffundi ſolet, velut oleũ, cõtrahitur ne perfundat indignos & pollutos. Sicut cõprobatum eſt, ꝙ virtutes nominũ diuinorũ, quæ deſerunt mali, aut qui polluuntur, nullum aut modicũ bñficiũ præſtant.

74 Cur leproſus inter alios iudicatur immūdus? Nonnè, quià lepra eſt contagio quædam, & infectio omnium membrorꝝ, ac totius carnis: tantiq; momenti, vt huiuſmodi duntaxat infirmitatis cognitio deferatur Sacerdotibus: vt in Leuitico ampliſſimè legimus? Cui legi deferens Chriſtus dixit leproſis. Oſtendite vos ſacerdotibus. Et quià eſt morbus contagioſus, iuſſit Deus, vt huiuſmodi eiicerentur ex caſtris. Quam legem pertulit Maria ſoror Aharon. Et hæc infirmitas, cum ſit vniuerſalis oīum membrorꝝ, expreſſius, q̄ aliæ infirmitates, deſignat peccatū: quod totam animā inficit: dicente Iacobo. Qui autem offenderit in vno, factus eſt oīum reus. Leuit. 13. & 14. Luce. 17. Nūero. 7. & 12. Iaco. 2.

75 Cur datur nota cognitionis lepræ, in cute, pariete, in ſtamine, & ſubtegmine? Vt ſignum in cute prætereamus: nonnè cognitio data in muro ridiculum quid videtur: maximè ſm interpretationem quorundam Hebræorꝝ, qui dicunt demandatā fuiſſe raſuram, aut excorticationem parietum infectorum: vt inde reperirētur theſauri aliquādo ibi incluſi? An igitur (vt ad myſteria veniamus) hinc denotatur infectio, quam facit peccatū non ſolùm in anima, in corpore, & veſtimentis, ſed ēt in parietibus? Hinc nō ab re dixit Chriſtus. Lapides clamabunt. ſ. contrà vos. Alluſit enim (vt opinor) ad illud Abachuch. Væ, qui congregat auaritiam malam, & qui cogitat confuſionem domui ſuæ: quià lapis de pariete clamabit: & lignum, quod eſt inter iuncturas ædificiorum, reſpondebit. Leuit. 13. Luce. 19. Abac. 2.

76 Cur animalia, quæ peccatū non fecerunt, cenſentur immūda? An, quià à natura īmunda ſunt? Sed vnde contraxerūt hanc immunditiē, & à quibus progenitoribus? Cum omnia, quæ fecit Deus, ſint valdè bona. An igitur, quià ſunt è latere ſiniſtro: vbi dominaē Samael, qui venenū Dei dicitur? Sed quis poſuit venenum illud in Mundo? Nonnè Deus: qui in Iſaia ait. Ego ſum creans malum & faciens bonum, creans tenebras, & faciens lucem? Vnde in Eccleſiaſtico dicitur. Statuit malum contra bonum. Sed ſi omnia ſunt valde bona, vbi adinuentū fuit malum ponendū contrà bonum? Nonnè in hoc optimè ſatiſfecit Auguſtinus Fauſto: quādo induxit eum in domū Carpentarii, quærens cur nō omnia eius inſtrumēta eſſent recta, ſed multa obliqua, & variis complicaturis obducta? Nā coactus fuit reſpondere Fauſtus, quià ſic expedit arti carpentariæ. Sic quoq; expedit vniuerſo, vt ſint aliqua mala oppoſita bonis. Quæ & ſi aliquo modo ſunt mala: reſpectu tamen vniuerſi ſunt bona: & ſunt velut ſilentium in Muſica: ſicut alibi exemplificat idem Auguſtinus. Gen. 1. Iſa. 45. Eccli. 33. Aug. Idem.

77 Immunda, quid damni patiuntur? Nonnè, ſi immūda ſunt à natura, nullum damnū culpæ patiuntur? Cū Deus fecerit nos, & non ipſi nos. Damnū tñ patiūtur, quià facile efficiunē ſedes ſpirituum immundorꝝ. Sicut ſuprà de porcis diximus. Vnde in creaturis humanis, faciliores quoſdā videmus, q̄ alios ad ſuſcipiēdos in hoſpites ſpiritus imundos: illos potiſſimè, qui ſunt generati in ſemilunio (vt Zohar ſcribit) aut qui ſunt concepti à muliere immūda: vt nuper dictū eſt. Quod non eſt abſq; parentū culpa: qui nō, vt Pſal. 99. Zohar.

pecudes,

pecudes, quibus non eſt intellectus, ſed rõne ducti deberent obſeruare
tempora in lege vetita. Si verò immunditiес venit extrinſecus; id non eſt
ſine culpa immũdati: cum huiuſmodi imunda, quibus immundatur, decli
Leuit. 5. nare poſſet. Hinc in Leuitico dicit. Anima, quæ tetigerit aliquod immun-
dum, occiſum videlicet à beſtia rapaci, aut quod per ſe mortuũ eſt, & ob-
lita fuerit immunditiei ſuæ, contempſeritq;, ſubiacebit delicto, aut in cul-
pa erit: vt habet veritas literæ. Quantò magis, qui cum ſpiritibus immun-
dis conuerſatur, aut aliquod peccatum immundans commiſit?

78 Quomodò multa, quæ in lege erant immunda, nunc munda vidẽtur? Nõ-
Act. 10. ne, quià Chriſtus mundauit oĩa: vt ſuprà dictũ eſt? Sicut. n. omnem im-
munditiem & peccatũ hominis ipſe Chriſtus lauit, purificauitq;, eripiens
Col. 1. è poteſtate principis tenebrarũ immundãtis: Sic etiam, cum eiecerit ſpũm
pollutum è Mundo, abſoluit ab immunditie ea, quæ ab ipſo polluebãtur.
Iuxtà illud Iſaiæ. In cubilibus, in quibus prius dracones habitabant, orie-
Iſa. 35. tur viror calami & iunci: nõ tranſibit per ea pollutus. Et ambulabunt, qui
liberati fuerint & redempti à Domino: liberè videlicet.

79 Cur omnia cadauera immũda dicuntur? An, quià ſunt corrupta, vel tendẽtia
ad corruptionẽ: quæ imunditiеs quædã eſt? An, qđ ſuper cadauera habẽt
poteſtatem ſpũs imundi, atq; in ipſis oblectantur? Hinc cadauera nõ ex ſe,
ſed ex ſpiritibus circunſtãtibus terrorem incutiũt: & maiorem proculdu-
bio ſolitario, q̃ aſſociato. Vnde non ſine cauſa dixit Sapiens. Melius eſt
Eccl. 4. eſſe duos q̃ vnum: quià habent emolumentũ ſocietatis ſuæ. Si vnus ceci-
derit, vel timuerit, ab alio fulcietur. Et è conuerſo. Væ ſoli, quià cum ce-
ciderit, non habet ſubleuantem ſe.

80 Cur accendi ſolent lumina circà cadauera? Nonnè, vt fugẽtur poteſtates te-
nebrarum cadaueribus aſtantium: quæ magis lucem timent, quàm talpæ,
Sec. Theo. aut veſpertiliones? Vnde ſecretiores Theologi aſſerunt, quòd lumen in
nocte valet pro ſocio. Hac eadem ratione fiunt aliæ cæremoniæ circà ca-
dauera. Aſperſio videlicet aquæ benedictæ, thurificatio, conſecratio Cœ-
meteriorum. Quæ omnia fiunt, vt arceantur ſpiritus immundi à cadaue-
ribus: qui ipſis valdè oblectantur, & (vt aliqui aſſerunt) humore ex ip-
ſis effluente, paſcuntur.

81 Cur merces proſtibuli reiicitur à Deo tanq̃ immunda? An, quià merces ꝓ-
Deut. 23. ſtibuli eſt merces carnis & ſanguinis: quæ non conueniũt cum ſpirituali-
bus & diuinis? Sed cur offerebatur antiquitus caro & ſanguis animalium?
Non quippè offerebatur caro animalis viui, ſed iugulati, & extracto ſan-
guine. Vnde docemur, ꝙ corpus noſtrum, viuens & oblectans in carnali-
Col. 3. bus, non eſt gratum ſacrificiũ Deo: ſed mortificatum. Iuxtà illud Apoſto-
1. Pe. 3. li. Mortificate membra veſtra. Et Petrus. Mortificatos quidem carne, viui-
ficatos autem ſpiritu. An repudiatur, vt doceamur, quantũ diſpliceat Deo
turpe lucrum, & merces propriæ carnis? Hinc Apoſtolus huiuſmodi re-
1. Cor. 6. prahendẽs, ait. Neſcitis, ꝙ corpora veſtra membra ſunt Chriſti? Tollens

ergò membra Chriſti,faciam mẽbra meretricis? Abſit. An neſcitis,ꝙ qui
adhæret meretrici,vnũ corpus efficitur? Sic adhærens proſtitutori.
82 Cur etiã merces canis pari lege repudiatur? An id intelligitur (vt Ioſepho Deut.23.
placet) de canibus venaticis, qui locabãtur? An id iuſſum eſt(vt alii dñt)
quià canes inter aĩalia rapacia cõputãtur? Cũ & aliq ipſorꝝ ex præda vi-
uant. An de cane illo intelligit̃,qui exeunte populo Iſraelis ex Aegypto
nõ latrauit: vt in Exodo legimus? A quo qdẽ cane,petebat liberari Pro- Exo 11.
pheta,dicens. Et de manu canis libera animam meã. Et hic eſt canis ille Pſal.21.
tricerberus, triplici ore latrans contrà nos ex triplici poteſtate, quã ha-
bet: vt alibi dictum eſt.
83 Cur animalia rapacia à ſacrificiis reiiciuntur? Nõnè id declarat Apoſtolus,di Levi.11.
cens. Quæ participatio iuſtitiæ cum iniquitate: aut quæ ſocietas lucis ad te- 2.Cor.6.
nebras? Omnia enim hæc animalia immũda tenebroſa & diabolica ſunt:
& in cratere inferiori & obſcuro: cui præſidet Princeps tenebrarũ: qui cũ
Principe lucis minimè cõuenire poteſt.
84 Cur mulæ & inſita reiiciunt̃, & dãnant̃ in lege: nũc aũt nõ? Nõnè,qà nõ de- Levit.19.
bet hõ facere nouã ſpẽm in Mũdo ſine ſua ideà fœcũditatẽ ꝑbente? Hinc
mula fructificare neqt: qà ideã nõ hẽt,nec facta eſt à Deo,ſed adinuenta
ab Hanah dũ paſceret aſinos Zibehon pr̃is ſui ĩ deſerto. Et hoc,ꝑmixtio-
ne Aſini cũ Equa: vt in Geneſi legimus. Pro quo cõis æditio hẽt. Hic adin Geñ.36.
uenit aq̃s calidas. Et aduerte,ꝙ hic Hanah fuit ex ſtirpe Heſau vel Edom
habitans in Sehir loco dęmoniaco. Par quoq; rõ eſt de arboribus inſitis.
Nã videt̃,ꝓduci quodãmodò planta tertia diuerſa. Sed nunc ſublata eſt
hæc lex,aut remiſſa: poſtq̃ venit verbũ illud diuinũ in natura humana in- Ephe.2.
ſitum: quod faciens vtraq; vnũ indulſit nobis, vt ex duabus arboribus, vel
duobus animalibus vnum tertium fieret.
85 Cur ꝓhibita fuit textura ex lana & lino mixta? An,ne miſceamus naturas, vt Deut.22.
dictũ eſt? An rõ eſt occulta? Cũ ſit vnũ ex ſtatutis,quorꝫ (vt Hebræi Sa- Hebræi.
piẽtes aiunt) nõ reddit̃ rõ. An (vt ſublimiora tangamus) hinc docemur
nõ eſſe operãdũ p viã lini & lanæ ſimul.i.p viã iuſtitiæ ſeueræ,& pietatis?
Nã lana pietatẽ,linũ verò iuſtitiã ſeuerã ſignificat. Hinc errauit Moſes,qñ Nu.20.
pcuſſit petrã.i.p viã ſeueræ iuſtitiæ ꝓcedere voluit. Mandauerat.n.Deus,
vt ſolũmodò loqueret̃.i.operaret̃ p viã clæmentiæ. Et hoc ꝓhibitũ fuit,
quouſq; venit ille,qui hæc duo cõiunxit: vt Propheta canit,dicens. Miſe-
cordia & veritas,obuiauerunt ſibi: iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. An vt do- Pſal.84.
ceamur,ꝙ nõ debemus augere vel ĩmutare fatum (vt Zoroaſtres in ora- Zoroaſtres
culis docet) ſed ſequi debemus naturam ducẽ: vt proficiamus in pietate
cũ Abrahã,aut in ſeueritate cultus cũ Izahac,aut in pulchritudine cum
Iahacob,aut in zelo cũ Moſe,Ioſeph,& Elia?
86 Cur Madianitæ tãq̃ reiecti occidi iubẽtur? An,qà infeſti fuerũt filiis Iſrael? Nu.31.
An, quià fauebant Bilahã ĩmundiſſimo? An, (vt penetralia tangamus)
hinc ſm Origenẽ,docemur trucidandã eſſe carnẽ: quæ ſemp ſpiritui cõ- Orige.

Gal.4. trariatur: vt Apoſtolus docet? מדין Midian.n.cōtradicēs interpretari po-
teſt: vt ipſi Origeni placet. Sed, quo exercitu debellari iubentur? Nonnè
Nu.31. (vt in libro Numerorum habetur) iubentur eligi duodecim millia militum,
mille videlicet ex qualibet Tribu? Quod expreſſè denotat influxū cœle-
ſtem duodenariū, multiplicatū & deductum per millenariū diuinum &
Sap.8. ſupramundanum: quià nemo (teſte Sapiente) poteſt eſſe continens, niſi
Cryſantus. Deus det. Vnde Cryſantus à meretricibus moleſtatus dixit. Quis po-
teſt eſſe victor in hac pugna, niſi pro eo tua dextera dimicauerit? Reiicien-
da igitur, & tanq̄ reiecta trucidanda eſt caro & ſanguis, quæ regnum Dei
1.Cor.15. poſſidere non poſſunt: vt Apoſtolus ait.

87 Qua de cauſa iubetur, q̄ ex dimidio prædę Madianitarum datæ populo, quin-
Nu.31. quagenaria pars Leuitis, & ex tota ſumma, quingenteſima anima detur
Sacerdotibus? Nonnè magnū eſt hoc negocium Madianitarum? Nam
Gen.25. cū eſſent de ſtirpe Abraham ex Madian filio Cheturæ (vt in Geneſi le-
gitur) nolebat Deus vt pugnarēt filii Iſrael contrà eos: ſed, poſtq̄ fecerūt
filias ſcorta ſupponenda Iſraelitis, vt p ipſas eos à cultu Dei abducerent,
iuſſit Deus eis indici bellum, & deprædari. Ex quorum præda facta eſt diui-
ſio, ex vna parte animaliū & hominum, ex altera parte veſtium ac theſau-
rorum. Et hanc partem reliquit liberā deprædantibus: ex qua Principes
ſpontè obtulerūt. Alteram verò partem diuidi iuſſit, & dimidiū relinqui
iis, qui egreſſi erāt ad bellū, alterū verò dimidiū diſtribui Populo, qui re-
māſerat. Et ex hac parte iuſſit dari quinquageſimā partē Leuitis, & ex illa
militum quingenteſimā partem Sacerdoti magno: Vtraq; partitione fa-
cta ſm̄ numerū Iobilei, per quē fiebat propitiatio pro hominibus ac be-
Pſal.35. ſtiis, Iuxtà illud Prophetæ. Homines & iumenta ſaluabis. Beſtiales enim
fuerunt, qui ſcortati ſunt filias. Sacerdotibus igitur data fuit vna portio
decem Iobileorum: quià ipſis tenentibus vicem Dei, dabatur aliquid Iobi-
lei Iobileorum. Leuitis autē dabatur quinquageſima pars ſimplicis Iobilei.
Quæ omnia nota ſunt ſcientibus rationem ipſius Iobilei.

88 Cur decretum eſt in cœlo q̄ nomen Hamalech deleatur è terra in perpe-
Deut.25. tuum? Nonnè (vt alibi diximus) Hamalech natus ex concubina, & He-
ſau infecto tantū veneni ſuſcœpit, vt locum Diaboli teneat, & pro Dia-
bolo habeatur: cū quo nullum eſt nobis iucundū fœdus, nulla pax con-
trahēda, ſed perpetua pugna habēda? Et hoc, vt conformes ſimus exem-
Exo.17. plari ſupramundano Moſi demonſtrato: qui in Exodo ait (vt habetur in
veritate literæ) quòd manus ſtat ſemper ſuper ſede יה Iah pugnans con-
trà Hamalech à generatione in generationem. Hinc Saul expulſus fuit
à regno: & eiectus à facie Dei: quià indulſit rebus Hamalechitis nec
1.Reg.15. potuit oblatione animalium ipſorum Deum placare: vt in primo Regum
volumine legimus.

89 Cur reiectus fuit Mundus tempore diluii, adeò vt pœnituerit Deum feciſ-
Gen.6. ſe genus humanum? Nonnè, quià fœdati & coinquinati erant omnes in

omni cogitatione, in corpore, & in operibus? Hinc ſcriptũ eſt. Cũcta cogi Ibidem.
tatio hõis intenta erat ad malũ oĩbus diebus. De corpibus aũt dĩ. Omnis
quippè caro corruperat viam ſuam. Et iterum. Corrupta eſt terra coràm
Domino, & repleta iniquitate, & rapina, & immunditia à patre immun-
ditiæ Diabolo: qui miſerat milites ſuos ad filias hominum: vt commiſcen-
tes ſe eis totum genus humanum inficerent. Qui quidem mali ſpiritus di-
cuntur בני אלהים Bene Elohim. Pro quo vulgata traductio habet, filii Dei.
Et ab his grauidatæ filiæ hominum genuerunt (vt inquit textus) poten-
tes & famoſos, in malo videlicet.

90 Cur reiecta fuit turba Iſraelitica, & ſepulta in deſerto? Nõne aſſignatur ratio Nũe.14.
à Deo in libro Numerorũ, dicente. Omnes homines, qui viderunt Maie-
ſtatem meã, & ſigna, quæ feci in Aegypto & in ſolitudine, & tentauerunt
me pluries, nec obedierunt voci meæ, non videbunt terrã, pro qua iuraui
Patribus eorũ? Sed vnde hoc? Nonnè quià infecti fuerunt à Diabolo per
idolum, quod erexerunt in deſerto? Vnde nudati ſunt veſtimẽtis nudita-
tem & fœditatem ipſorũ cooperientibus: vt ſuprà dictum eſt. Hinc doce-
mur, ꝙ omnes, qui erigunt idolum pecuniarũ, ſiue cupiditatis, quæ eſt ido Ephe.5.
lorum ſeruitus, aut ventris, aut cuiuſcunq; generis idolum, Deus abhorret
& reiicit. Propterea dicebat Propheta. Multiplicarunt idola ſua (pro quo Pſal.15.
traductio communis habet, Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum) poſt
ipſa. ſ. idola accelerauerunt, vel cucurrerunt. Ipſe autẽ Propheta ſpũ Dei
afflatus, & Deo conformis, ſubiungit. Non congregabo cõuenticula eorũ Ibidem.
de ſanguinibus. i. non ero in huiuſmodi conuẽticulis ſm carnẽ, ſanguinẽ
& Diabolũ factis, & Deo inuiſis: nec memorabo noĩa illorũ labiis meis.

91 Cur Hebræi fuerunt toties reiecti, & in captiuitatem abducti? Nonnè pro-
pter inquinamenta ſuſceptа per idolatriam, quam ſæpe commiſerunt, cõ-
ſecrantes & initiãtes filios & filias, & ſeipſos dæmoniis & idolis: ſicut in li-
bro Numerorũ ſcriptum eſt? Vnde canit Dauid. Initiati ſunt Behelphe- Nu.25.
gor, & comederunt ſacrificia mortuorũ. De quibus Iſaias aperto ſermone Pſal.105.
ait. Confundentur ab idolis, quibus ſacrificauerunt. Et Ieremias ait. Fa- Iſa.1.
cta eſt terra veſtra in deſolationem, ſtuporem & maledictum: propterea q; Iere.44.
ſacrificaueritis idolis, & peccaueritis Domino.

92 Quo veneno aut quo genio abducti Iſraelitæ, tam facilè idolis ſacrificabãt?
An, quià cuncta cogitatio hominis prona eſt ad malum: vt in Geneſi dici- Gen.6.
tur? An, quià conterranei erant multis idolatris: à quibus diſcebant cultũ
idolatriæ? An, quià Diabolus prædominabatur Mundo, nondum forà s
eiectus à Chriſto: & cogebat quodãmodò mortales ad idolatriam? An,
quià voluptatem quandam à malis ſpiritibus immiſſam ſentiebant? Sicut
ſolent ſentire Magi, Necromantici, & faſcinatrices mulieres. Quæ qui-
dem voluptas mentem eorum furabatur, nõ minus q̃ ſolet facere Venus:
vt ſcribit Ariſtoteles de mente Homeri. Ethic.7.

93 Cur præcipuè repudiantur & reiiciuntur diuites, & qui ſeruiunt auaritiæ?

Ephe.5. Nonnè (vt ait Paulus) quià auaritia eſt idolorum ſeruitus? Hinc Saluator
Mat.19. dixit. Facilius eſt camelum per foramē acus tranſire, q̃ diuitem intrare in
Eſa.5. regnum cœlorꝝ. Quod ſub aliis verbis Iſaias anteà dixerat. Væ qui cõiun-
gitis domũ domui, & agrum agro copulatis (vt videlicet ditemini) quià
(vt ſubinfert) dilatauit Infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum, abſq;
vllo termino: & illuc deſcendēt fortes, ſublimes, & glorioſi. Sed cur hoc?
An, quià huiuſmodi occupant partē proximi? An, quià ſubiiciuntur Mã-
monæ diuitiarũ Domino? Huic enim ſubiecti non poſſunt habere partē
Mat.6. cum Deo: vt ſumma Veritas perhibet, dicens. Nõ poteſtis Deo ſeruire &
Mammonę. Sed quid dicemus de Dauide, Abrahã, & aliis diuitibus Deo
gratis? An, quià iſti non ſuſceperant diuitias à Mammona, indebitè vi-
delicet occupantes, quod proximorꝝ eſt, ſed à Deo vniuerſorũ Domino?
An, quià poſſidebant diuitias, & non poſſidebantur? Iuxtà id, quod Pro-
Pſal.61. pheta docet, dicens. Diuitiæ ſi affluant, nolite cor apponere.

94 Cur ſanguis prohibetur tanq̃ immundus, non ſolùm in ſacris, ſed etiã in ci-
bo mortaliũ? Nonnè ratio aſſignatur à Deo, quãdo prohibuit eſum ſan-
Leuit.7. guinis in Leuitico & Deuteronomio, vbi ait. Caue ne ſanguinem come-
Deut.12. das, quià ſãguis pro anima eſt? Vel (vt habet veritas hebraica) qà ſanguis
Ibidem. eſt ipſa aïa. Quod melius declarat, ſubinferẽs. Non comedas animã cum
carne: ne videlicet immixta anima aïalis, & tranſmutata in ſubſtantiã ho-
minis, deturpet animã ipſius & in beſtialē vertat: & ne priuetur Deo, cuius
ſola aïa intellectiua aut rõnalis (vt dicũt) capax eſt. Hinc in Leuitico ſub-
nectitur. Omnis aïa quæ ederit ſanguinē, peribit vel incidetur (vt habet
veritas literæ) de populo ſuo. Quod idē eſt, ac ſi diceret, incidetur à corpe
Eccleſiæ, tanq̃ membrũ putridũ: nec viuificabitur à vita illa diuina, quæ to-
tum corpus Eccleſiæ ſuæ tam militãtis q̃ triumphantis viuificat.

95 Cur effuſor ſanguinis ab adminiſtratione altaris, & rerum ſacrarꝝ repellitur?
1.Par.22. Nõnè, quià dixit Deus Dauidi. Non ædificabis mihi Templũ, quià multũ
& 28. ſanguinē effudiſti? Sed nonnè Salomon iuſſit interfici Adoniã, Ioab, & Se
3.Reg.2. mei: veruntamē ædificatio Templi fuit ei demãdata? Nõnè etiã Phinees,
Nu.25. eo q̃ zelo Dñi occidit Zambri concumbentem cum Cozbi Madianite,
meruit tam ſibi q̃ ſemini ſuo pactũ Sacerdotii ſempiternum? Et ſi lege reii-
ciuntur huiuſmodi ab adminiſtratione ſacrorum, quomodò poſſunt fieri
habiles per pecuniã & Mammonã iniquitatis? Non quippè effuſio ſangui
nis (vt ex Scriptura colligimus) reddit hominem inhabilē ad miniſtran-
dum ſacra, ſed effuſio innocentis ſanguinis, qui clamat ad Deum de terra.
Gen.4. Sicut de ſanguine Habel à Chain effuſo legitur. Quià igitur Dauid bel-
2.Reg.11. lator & effuſor multi ſanguinis facilè potuit effundere ſanguinem inno-
centem (ſicut ſaltem in Vria Ethæo & militibus eius contigit) ab ædifi-
catione Templi prohibitus fuit.

96 Eſus ſanguinis eſt nè adhuc nobis interdictus, ſublata immunditie animaliũ
Acto.15. immũdorꝝ? Nonnè ex iis, quæ in actis Apoſtolorꝝ ſcribuntur, prohibitũ

iudicamus? Nam Apoſtoli & ſeniores in primo cõcilio hoc decreuerunt: vt ibidem dicitur. Viſum eſt Spũi ſancto & nobis, vt abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, à ſanguine & ſuffocato, & fornicatione. Nec de immundis fuit ſermo, cũ iam mundata fuiſſent per Chriſtũ: vt dictum eſt. Ibidẽ.10.
Sed, ne comederẽt ſanguinẽ alia eſt ratio, naturalis videlicet, quæ à Chriſto non fuit immutata. Nam ipſa natura aĩa animaliũ eſt in ſanguine: vt dictum eſt. Deut.12.
Hinc Poeta cecinit. Multo vitam cũ ſanguine fudit. Virgil.
Quantũ autem proſit & noceat cibus, Ptolemæus Aſtronomorum Princeps in primo Ptole.in.1. quadri.
Apoſtelematũ decernens, dicit, quòd æqua lance contendit cum influxu. Ne ergò comedens ſanguinẽ & vitam bruti homo in brutum euaderet, Deus ſanguinẽ prohibuit, in noſtrum videlicet beneficiũ. Nec eadẽ eſt ratio quò ad carnẽ, quià aĩa bruti (teſte Deo) nõ eſt in carne, ſicut in ſanguine. Deut.12.

97 Si ſanguinis eſus nocet, quõ ſtabit dictũ ſummæ veritatis. Quod intrat in os Mat.15.
non coinquinat hominẽ? Nonnè hoc intelligitur de immũditia extrinſecus contracta, quã iam Chriſtus abſtulit, & nõ de naturali? Alioquin .n. poſſemus comedere ſerpẽtes, & multos alios cibos naturæ nocuos. Cum aũt ſanguis, aĩa pecudum exiſtẽs (vt dicit lex ſuprà adducta) infeſta ſit & noxia aĩæ rõnali: Hinc (ni fallor) ſtat adhuc inconuenientia, & ꝓhibitio. Sed cũ hæc tolerentur, inquies, in Eccleſia, cur iudicas prohibita? Nõnè poſſet ſic concludi de meretricibus, ſimoniis, & multis huiuſmodi? Nec enim à ſe, velut homines, id decreuerunt Apoſtoli, ſed prout viſum fuerat Spũi ſancto. Quod comprobauerãt (opinor) per ſigna manifeſta. Nec credendum eſt (vt aliqui aſſerunt) id dictũ fuiſſe ꝑmiſſiuè, nouitiis in fide: quià eadem rõne decreuiſſent abſtineri ab oĩbus immũdis per legẽ prohibitis.

98 Cũ omnia (vt ait Apoſtolus) mundẽtur in ſanguine, cur ſanguis immũdus Heb.9.
& prohibitus habetur? Nõnè (vt Sapiens ait) puniri debet vnuſquiſq; in Sap.11.
iis, ꝑ quæ peccauit? Cum igitur caro & ſanguis ſint præcipui peccatorum fomites: nonnè per effuſionẽ ſanguinis & caſtigationẽ carnis, debet expurgari peccatũ? Sed in antiquo & figuratiuo teſtamento, expurgatio fiebat per animaliũ ſanguinem figuratiuũ, in meliori verò teſtamẽto, expurgati ſumus per ſanguinẽ capitis noſtri Chriſti, & martyres multi per ſanguinem proprium, commixtũ tamen ſanguini Chriſti. Vnde non comedendus nec ſuſcipiendus eſt ſanguis animalium, & multò minus humanus, ſed potius effundendus.

99 Cur Chananæus fuit adeò inuiſus Deo, vt Iſrael victor eſſe nõ potuerit, niſi Nu.21.
emiſſo voto, de ipſo penitus delendo? An id fuit quià maledictus erat ab Auo Noch? Sicut ſcriptum eſt. Maledictus Chanahan, ſeruus ſeruorum ſit Gen.9.
fratribus ſuis. An (vt nonnulli ſentiũt) aliter interpretandũ eſt illud verbum החרמתי hacharamti .i. conſecrabo? Nam חרם Charã ſignificat exterminauit, anathematizauit, & conſecrauit. Sed (ni fallor) verũ ſenſum eſt quòd votum fuerit de ſubuerſione: cũ ſubuerſi fuerint. Hinc enim (vt ad myſticum ſenſum veniamus) docemur, quòd attendentes auaritiæ (denotati per

Chananæos,qui negociatores interpretãtur) reiiciuntur à Domino.Iu-
1.Timo.6. xtà illud Apoſtoli.Qui volunt diuites fieri,incidunt in tentationẽ,& in laqueũ Diaboli,& deſyderia multa inutilia & nocua: quæ mergunt homines in interitum & perditionẽ:Radix enim oĩum malorum eſt cupiditas: quam quidam appetentes errauerunt à fide.

100 Cur damnatur aratio terræ in boue & aſino?An vt iugũ ſit ex paribus?Sed
Deut.25. nõne dicit Apoſtolus.Nunquid Deo cura eſt de bobus?Vt.ſ.detur lex
1.Cor.9. pro eis,aut pro cæteris aĩalibus.Eſt enim Deo cura de bobus,vt faueat ge-
Sap.6. nituræ,conſeruet,& paſcat.Iuxtà illud Sapientis.Deo æqualiter cura eſt de omnibus.Lex itaq; data eſt in doctrinã noſtram,ne videlicet commiſceamus mundum cum imundo:cum dicat ſumma veritas.Non poteſtis
Mat.6. Deo ſeruire & Mammonæ.Et Apoſtolus.Nemo militans Deo(ipſi vide-
2.Timo.2. licet ſacrificatus,ſicut ſolebat bos ſacrificari) implicet ſe negociis ſæcularibus.Quod denotatur per aſinum:cuius propriũ eſt onera portare. Vnde onuſtus peccatis & negociis temporalibus(vt ex iſto præcepto diſcere poſſumus)conuenire non poteſt cum iis,qui ſe Deo dedicarunt.

SECTIO.III.DE FABRICA TABERNACVLI ET ORNAMENTO SACERDOTIS.

101 CVr Deus iuſſit fieri Arcã,ſeu Tabernaculũ?An forte indi-
Exo.25. gebat hoſpitio aut Tabernaculo ille,de quo dicit.Cœli cœ-
2.Par.6. lorum te non capiunt? Non quippe. Sed annuit Moſi ipſum habere deſyderanti. Nam quãmuis promiſiſſet Deus
Exo.23. Angelum ſuum,in quo & nomen ſuum poſuit(vt in Exodo legimus) tamen hoc non contentus Moſes petiit Dei
Ibi.33. præſentiam, dicens. In quo ſcire poterimus ego & populus tuus, inueniſſe nos gratiam in conſpectu tuo,niſi ambulaueris nobiſcum?Niſi enim tu præcedas, ne educas nos è loco iſto. Hac igitur de cauſa,vt cum ipſo Moſe & cum populo moraretur Deus, iuſſit fieri Tabernaculum inſtar
Iſa.66. cœli,quod ſedes Dei eſt,& terræ,quæ eſt ſcabellum pedum eius: vt ipſemet teſtatur.Quæ omnia oſtendens Moſi,dum eſſet in mõte ieiunus qua-
Exo.25. draginta diebus & quadraginta noctibus,dixit ei.Inſpice,& fac ẽm exemplar,quod tibi in monte monſtratum eſt. In quo quidem Tabernaculo habitauit,non ipſe Deus,qui termino aliquo concludi nequit, ſed numẽ eius, aut ſplendor gloriæ ſuæ per Angelum ibi reſidentem. Qui Ange-
Sec.Theo. lus (vt ſecretiores Theologi aſſerunt) Mitatron fuit, qui & princeps facierum dicitur.

102 Qua forma & qua proportione facta fuit Arca? Nōnè (vt ſcribunt antiqui Ant. Theo.
Theologi, & inter alios Author libri Portæ lucis) Mūdus, Tabernacu- Porta lucis
lum, Templum Salomonis, corpusq; humanū, eadem menſura, eademq;
proportione fabrefacta fuerunt: vt par & conueniens vnūquodq; illoꝝ
habitaculū Dei eſſet? Hinc & Ciuitas ſuprema, vbi Deus inhabitat, men- Apoc. 21.
ſurata dicitur menſura hominis: quæ eſt Angeli. Habitat enim Deus in
cœlo & in terra, ea implens: vt per Ieremiā ait. Habitauit in Tabernaculo: Iere. 23.
vt ipſemet pollicitus eſt, dicens. Ponam Tabernaculum meū in medio ve- Leuit. 26.
ſtri, & ambulabo vobiſcū. Habitauit in Templo Salomonis, vbi viſus fuit 3. Reg. 8.
in caligine. Habitat etiā in vnoquoq; iuſto. Nā Sapiens ait. Anima iuſti Sap. 7.
ſedes eſt ſapientiæ. Et Paulus. Templum Dei ſanctum eſt: quod eſtis vos. 1. Cor. 3.
Et quià Deus nō vult habitare, niſi in locis cōcinnis: Ideò omnia hoſpi-
tia vult eſſe cōmenſurata eadē, & hac quidē cōcinniſſima ꝓportione.

103 Quomodò Deus immenſus in habitaculo menſurato, & cōcinnis propor-
tionibus fabrefacto capitur? Nōnè (vt ſæpè dictum eſt) ipſe Deus im-
plet cœlum & terram in ipſis habitans: ſicut anima replet omnia membra
in eis habitans tota, & in vnoquoq; illoꝝ? Nā Peripatetici dicunt, ꝙ ani-
ma eſt tota in toto, & tota in qualibet parte. Nec tñ aīa ſic concluditur in
aliquo membro, aut in toto corpore, quin extrà corpus velle, intelligere
& operari poſſit. Vnde capitur, ſed non concluditur. Sic Deus capitur à
ſuis hoſpitiis: nec tamen concluditur, quin ſit vbiq;, & vltrà omnē locū,
omnia continens. An in habitaculis iſtis erat per intelligentiam, per quā
operabatur, ac ſi ipſe operaretur? Sicut enim homo per tubā aut fiſtulam
emittit flatum & vocē: Sic Deus per Angelos tanq̄ per tubas emittit vir-
tutem ſuam, intonans & operans.

104 Cur Arca nouem palmis, vel cubito & dimidio in altitudine cōſummatur? Exo. 25.
An, quià ea menſura videbatur ſufficiens? An, cū myſterio id eſſe factum
nō dubitātes dicemus, ꝙ, cū cubitus ſex palmos cōtineat, cubitus & di-
midiū cōtinet nouē palmos: in quos diuiſa erat altitudo Arcæ ſic diſtin-
ctis palmis, vt qlibet illoꝝ ſuo colore refertus (ſicut aliq Sapiētes aſſerūt)
repñtaret ſuū cœlū, & nouem palmi repñtarent nouē orbes mobiles, Pla-
netas videlicet ſeptē, ſigniferū cœlū, & primū mobile? Nec.n. de cryſtalli-
no cœlo in Scriptura, aut apud Aſtronomos & Sapiētes fit mētio. Vnde
reliquemus hoc cœlū cryſtallinū vulgo: qđ ſine Scriptura & rōne mouet.

105 Cur cooptoriū Arcæ iuſſum fuit non ex ligno ſed ex auro fieri? Nōnè, vt re- Ibidem.
pñtaret illud ſuꝑmū cœlū, qđ empyreū vocant? Quod qdē cœlū eſt imo-
bile & capax ſpirituū, & Dei in primis. Et hoc, velut cooptoriū, ambit oēs
alios cœlos, ſydereos videlicet & primū mobile: differtq; ab aliis in mate-
ria: ſicut denarius differt ab aliis numeris. Nā ipſe eſt terminus omniū nu-
meroꝝ & principiū oīum denarioꝝ. Sic cœlū eſt finis reꝝ corporaliū, &
principiū ſpūaliū: & inter oīa corporalia tenet principatū: ſicut aurū inter
oīa metalla. Hinc iuſſum fuit cooptoriū, ipm repñtans, ex auro cōfici.

Cur

106 Cur voluit Deus Arcam fabricari ex lignis Settim: & quod lignũ erat illud?
Exo. 25. Nonnè omnes fermè Habræi conſentiũt lignum illud fuiſſe cedrum: ſed
denominatũ ſettim à loco vbi natum erat? Non enim adhuc deuenerant
ad Libanũ cedris q̃ plurimis & pulcherrimis refertũ. Ex cedro igitur vo-
luit Deus habitaculũ ſuum fieri, quià imputreſcibile lignum eſt, non no-
3. Reg. 5. doſum, ſed lene totum. Hinc & per Salomonem ſapientiſſimũ ex eiſdem
lignis compactũ fuit Templũ. Quæ quidem ligna habuit ab Hiram Rege
Tyri, qui præſidebat monti Libano, qui inter Damaſcum & Berytum ſi-
tus eſt per tranſuerſum: ſed quò ad oram maritimam à Sidone & Tyro
trahit originem: ſeq; extendit vſq; ad Maronitas vel Chaldæos. Qui Li-
banus (vt alibi diximus) ſyluã illam ſupramundanã ſignificat: vbi planta-
Sap. 7. tæ ſunt arbores rõnales, figuratæ per cedros. Quæ arbores rõnales cũ ſint
1. Cor. 3. Dei ſedes & Templum: Hinc habitaculũ eius ex cedris fieri iuſſit.

107 Quid Cherubini gemini ſuprà coopertoriũ Arcæ poſiti? An Cherubini Sa-
Exo. 25. cerdotes ſignificabant: de quibus in Malachia dicit̃. Labia Sacerdotis cu-
Mal. 2. ſtodiunt ſcientiã: quià Angelus Domini exercituũ eſt? Sed nonnè Sacer-
dotes adinueniebãt propitiationẽ per Cherubinos? Aliud ergò erat Sa-
cerdos propitians, & aliud Cherubini, per quos fiebant ꝓpitiationes. An
igit̃ duo Cherubini ſignificabant duplicẽ naturã illius, qui factus eſt ꝓpi-
1. Io. 2. tiatio pro peccatis noſtris (vt Iohãnes ait) & in cuius noĩe tm̃modò opor-
Acto. 4. tet hoĩes ſaluos fieri: vt Petrus perhibet? Quæ duplex natura benè effigia-
R. Moſes Aegyptius. ta eſt per Cherubinos. Nam Cherub (vt R. Moſi Aegyptio placet) eſt
pictura rerum diuinarum: vt ſuprà quoq; tactũ eſt.

108 Cur ſancta ſanctorũ erant in interiori Tabernaculi parte? Nonnè cor, vbi
potiſſimè reſidet anima, eſt in interiori & media parte corporis? Ideò ſicut
anima, quæ in toto corpore eſt, ꝑcipuè in corde reſidet, & inde p ſangui-
nem & vitales ſpũs in totum corpus vitam diffundit: Sic etiam Deus ha-
bitans in medio Tabernaculi, quod figebatur in medio caſtrorũ (vt ſuprà
dictũ eſt) diffundebatur in totum exercitũ. Et hoc per Sacerdotes & Le-
Pſal. 132. uitas, tanq̃ per ſpũs quoſdam vitales: vt expreſſè canit Pſalmographus,
qui hunc influxũ deſcribit ſub nomine vnguenti, dicens. Sicut vnguentũ
in capite, quod deſcendit in barbam, barbã Aharon. Et inde. ſ. per Sacer-
dotũ manus ad quoſq; minimos, & plebeios, per fimbriã veſtimenti de-
notatos. Eademq; eſt ratio de capite & corde: cũ vtrobiq; aĩa potiſſimum
reſideat. In quo autem præcipuè, Philoſophorum & Medicorum lis ad-
huc ſub iudice eſt.

109 Cur iuſſit Deus Arcam & Tabernaculũ variis ornamẽtis & coloribus exor-
Exo. 26. nari? An, quià Deus oblectatur omnibus ſuis creaturis? Iuxtà illud Sapiẽ-
Pro. 8. tis. Ludens vel arridens in orbe terrarũ, ideſt in omnibus creaturis in eo
Pſal. 15. contentis. Sed, cum Deus non oblectetur bonis exterioribus (vt iam di-
ctum eſt) nonnè reſtat, vt omnia, quæ ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam
Ro. 15. (vt Paulus inquit) ſcripta ſint? An igitur, vt per ornamentũ huius habita-

culi, ac diuini hoſpitii diſcamus quomodò nos ipſos diſponere debeamus in Templum Chriſto & Deo conueniens, hæc ſcripta ſunt? E' quibus longum eſſet ſingula referre. Vnde ſuis locis aliqua vel pauca explicabimus. Erat enim Tabernaculum ſub diuo, ventis, imbribus, & aliis alterationibus expoſitum: ſicut vidimus in Templo Salomonis. Quę pars repræſentat hunc Mundum inferiorem, omnibus alterationibus expoſitũ: in quo Deus tenet pedes: & Templum, quod (teſte Paulo) ſumus nos, ſignat ſenſus exteriores, & omnes vires operatiuas, quæ turbãtur ergà plurima. Extabat autem ſanctum ſanctorũ coopertorio & vmbella obtectũ, & ab omnibus alterationibus ſemotum: ſicut & in Templo videtur, & in machina Mũdi. Et per hoc repræſentatur cœlum: ſed in Templo humano cor & cerebrum: ad quæ collectus homo poteſt ſine alteratione vacare Deo, electa optima parte cum Maria. Iſa. 66. 1. Cor. 3. Luc. 10.

110 Ad quid vmbella ex pelle arietum & caprarũ multiformi? Nonnè hæc erat (vt dictum eſt) ad obtegendum ſancta ſanctorũ? Ex variis autem coloribus confecta erat: vt indicaret colores ſupramundanos, à quibus hi inferiores traxerunt originem, vmbræ exiſtentes ipſorum verorũ colorum: vt Plato in Timæo & Phædone docet: de quibus etiã Ezechiel innuit. Vnde docemur, quas virtutes habere debeamus per ipſos colores deſignatas. Coccus enim iuſtitiam ſeueram & rigiditatẽ: hyacinthus contemplationem, & Dei cultum: byſſus pietatem, clæmentiã atq; miſericordiã: purpura verò gratiam Spũs ſancti ſignat: vt in ſecretiori Theologia docemur. Pelles autem caprarũ & arietum dextrã & ſiniſtram Dei effigiant. Hinc nõ ſine cauſa Chriſtus dixit oues in dextra, hædos autem in ſiniſtra collocandos: vt in ſecretiori Theologia ampliſſimè ſcribitur. Exo. 26. Plato. Ezec. 1. & 10. Mat. 25.

111 Cur & velum portarũ pari modo ex diuerſis coloribus fieri demãdatur? Nõnè Iohannes ſcribit portas Templi vel Ciuitatis ſupernæ ſic diſpoſitas, vt tres ſint ad Orientem, totidem ad Occidentem: & eodem numero portæ Aquilonares & Auſtrales diſtributæ ſint? Hinc & vela portarum, facies & regiones Mundi ſequentium, quatuor ſupranominatis coloribus diſtinguebanẽ. Eſt enim coccinus vel rubeus color Aquilonaris: byſſinus Meridionalis: hyacinthinus Occidentalis: & purpureus Orientalis. Exo. 26. Apoc. 21.

112 Significant nè aliud iſti quatuor colores? Nonnè ſunt & alii, qui per hos colores elementa deſcripta eſſe opinati ſunt? Nec ab re. Nam terra eſt byſſini coloris, ignis coccini, aer hyacinthini: aqua verò ſupramundana, maximè quæ nobis communicaẽ, purpurea eſt: vt à Zohar diſcere poſſumus. Sapientia .n. diuina (quã aquã ſupramundanã alibi eſſe diximus) dum eſt in filio, nobiſq; non cõmunicabilis, aquea eſt: vt verò communicabilis, eſt purpurea & in Spũ ſancto. Hinc nõ ſine myſterio dixit Chriſtus. Multa habeo vobis dicere, ſed nõ poteſtis portare: quià nemo videlicet nouit filium niſi Pater. Cum aũt venerit ille ſpiritus veritatis, docebit vos omnẽ veritatẽ. Elementis itaq;, ex quibus omnia ſiunt, ſatis congrua ratione ac- Zohar. Io. 16. Mat. 11.

commodantur hi quatuor colores, toties repetiti.

113 Cur multa fieri iuſſa ſunt ex purpura? Nonnè, quià in omni opere illo exqui-
Exo.28. Sap.7. rebatur gratia ſapientiæ diuinæ & Spiritus ſancti: qui dicitur oĩum arti-
fex, & omnem habens virtutem? Decuit.n. vt, ſicut ipſe fuit opifex & arti-
fex maximi Tabernaculi Dei, ideſt cœli & terræ, & totius machinę huius,
(vnde ſemp ſub nomine Elohim inducitur in deſcriptione fabricæ om-
nia faciens) Sic etiam eſſet huius Tabernaculi parui opifex: vt doce-
Exo.31. mur in Exodo, vbi tractat̃ de opificibus, quibus hæc fabrica cõmiſſa fuit.

114 Cur demandata fuit fabrica duobus illis opificibus, Aholiab & Bezaleel?
Ibidẽ. Nonnè quià capaces erant Spiritus ſancti omnium artificis? Sicut in tex-
tu tangitur, vbi dicitur. Eccè vocaui ex nomine Bezaleel filium Vri, & im-
pleui cum ſpiritu Dei, ſapientia, intelligẽtia, & ſcientia, in omni opere ex-
cogitando: quod ex auro, argento, ære & marmore, gemmis & diuerſita-
te lignorum fieri poteſt: dediq́; ei ſocium Aholiab filium Achiſamach. Be
zaleel enim vmbraculũ Dei interpretatur. Et benè virtus diuini vmbra-
culi intereſſe debuit ad fabricandum Tabernaculum & vmbraculum, in
quo habitare debebat Deus. Datus autem fuit ei in ſociũ Aholiab, qui ꝓ-
tectio patris dicitur: vt innueretur Arcam & Tabernaculũ eſſe quandam
protectionem Dei patris circà populum ſuum.

115 Cur multa vario opere (iuſſu Dei) expolita fuerunt? Nonnè, quià pulchri-
tudo reſultat ex variis rebus, concinnis & debitis proportionibus cor-
Peripate. reſpondentibus? Vnde docent Peripatetici pulchritudinem reſultare ex
Platonici. partibus benè proportionatis in toto. Sed, cum Platonici ſubliniores
ingenio & doctrina aliunde indagauerint hanc pulchritudinem, quid
ipſi decernant in hoc pulcherrimo opere conficiendo, conſulẽdi ſunt. Di-
cunt enim ꝙ ſicut vnum eſt ens, à quo omnia entia, & vnum bonum, à
quo omnia bona, & vnum iuſtũ, à quo omnia iuſta: Sic etiã eſt vnum pul-
chrum à quo cĩa pulchra: illudq́; pulchrũ Deus eſt: & à Dauide & ab Iſaia
vocat̃ תפארת Tipheret: quod gloria, decor & pulchritudo interpretari po
teſt. Qui Deus licet vnicus ſit, principium tamen eſt omnium varietatum
& pulchrorũ: ad quem repræſentandũ totum opus Arcæ & Tabernaculi,
quantũcunq; varium, contendebat. Hinc docemur non tm̃ ex Taberna-
culo, ſed ex tota lege diſponi: vt non tm̃ in potentiis & viribus, ſed etiam
in omnibus operationibus, Dei imaginem & ſimilitudinem, à principio
nobis radicitus condonatam exprimamus.

116 Cur in Arca recondebantur virga, manna, & tabulæ legis? Nonnè per hoc
Heb.9. innuitur, quòd tabulæ legis in Arca.i. in corde noſtro collocandæ ſunt:
vt omnia à nobis gerenda regulis ipſius legis dirigantur? His autem ad-
dita erat virga Aharon. Vnde innuitur, quòd virtus & poteſtas Sacer-
doralis ſit & ipſa cum lege collocata in corde: qua ſemper offeramus nos
Ro.12. Deo in hoſtiã viuentẽ ſanctã & ĩmaculatã, Deoq́; placentẽ: vt docet Apl̃s.
Adeſſe quoq; debet melius manna q̃ legale: ille videlicet cibus & panis

vitæ, quem (docente Chriſto) à Patre cõtinuè petere debemus, dicentes: Panem noſtrũ quotidianũ da nobis hodiè. Sine quo cibo & guſtu viuere nequit homo vita illa meliori, per quã deuenimus ad æternam. Mat.6.

117 Quid innuit candelabrum illud luminis, quod tanto artificio fieri iuſſum eſt? Nõnè maximi momẽti eſt cãdelabrũ illud cũ trib⁹ lucernis ex vtraq; pte? Quod (ni fallor) innuit nõ tm̃ lampadem hanc Solarem: quæ videtur cũ tribus Planetis ſupioribus, & tribus inferioribus, veluti ex vtroq; latere Solis: ſed Solem ſupramundanũ: qui (vt in Theologia antiqua docetur) tres hẽt lucernas ex latere dextro, & tres ex ſiniſtro. A quo Sole ſupramundano omnis influxus in hanc machinã inferiorẽ per Solem & duos ternarios Planetarũ, ipſi Soli ex vtraq; parte aſtantium venit. Et ſicut ſex Planetæ lumen ſuſcipiũt & virtutẽ à Sole: Pari modo & Planetæ ſupramundani: lumen & vim ſuſcipiunt à Sole illo diuino: vbi collocatum eſt nomen illud magnũ quadriliterũ: à quo (vt ſecretiores Theologi docẽt) inſurgunt nomina illarũ ſex lucernarũ, tanq̃ rami ex trunco. Sicuti ex figura ipſius candelabri deprædhendi poteſt. Exo.25. Sec.Theo.

118 Cur tanta ſerie deſcribũtur calami, cyphi, ſphærulæ, & lilia vel flores ex ipſis procedentes? Nõnè (vt ſcribit Bachaie) vt denotetur omnia virtute illius Solis germinare, floreſcere, & fructificare? Nã per cyphos ſex, deſignãtur fœcũditates ab illa lampade ſuprema procedentes, inquantũ ſunt in illis ſupramũdanis circulis: per ſphærulas verò & vaſa, ea fœcũditas, quæ eſt in ſex ſyderibus collateralibus Solis: per flores aũt vel lilia, deſignantur ipſi effectus, qui in rebus inferioribus particulariter explicati repiunẽ. Vnde, ſi Sol hic nobis viſibilis, pater vitę dicitur: nonnè multò melius ille, à quo hic Sol vim ſuſcipit? Et ſicut omnes illi calami cũ cyphis, ſphærulis & floribus radicati erãt & firmati in vno & eodẽ haſtili: Sic & virtus luminum ſyderũ cœleſtiũ, & ſupramũdanorũ fundata eſt in eodẽ haſtili: quod p me diũ tranſiens, arbor vitæ ſita in medio paradiſi, à Sapiẽtibus nominatẽ. Exo.25. R.Bachaie

119 Cur candelabrum illud totũ iuſſum fuit fieri ductile? Nõnè, vt vnicũ & integrũ repñtaret exẽplar: quod & ſi in multa partiri videtur, nunq̃ tamen ab vnitate ſua recedit? Nã ea eſt dignitas diuinorũ numerorũ, vt quantũuis multiplicati, nunq̃ ab vno recedãt. Hinc Zohar, verus antiquæ Theologiæ ſplẽdor, cũ de enumeratis in Archetypo ſæpius repetat (vt occurrit) ſemp ſubiungit. Et omnia ſunt vnũ. Cuius vnius virtus veluti quadam deductione extenditur in diuerſa. Hinc Apoſtolus, poſtq̃ varia dona diuerſis diſtributa enumerauit, ſubinfert. Hæc autem omnia operatur vnus atq; idem ſpũs, diuidens ſingulis prout vult. Et paulò ſupius. Diuiſiones gratiarũ ſunt: idem aũt Deus: & diuiſiones miniſtrationum ſunt, & operationũ: idem autem Dñs, qui operatur omnia in omnibus. Exo.25. Zohar. 1.Cor.12.

120 Cur vaſa Tabernaculi ex variis metallis fieri iuſſa ſunt? An, vt conuenirent illis, ad quorũ vſum vaſa illa fiebãt? An (vt ad allegoriã cõcedamus) vt p varia metalla attraheretur varius ſupernorũ influxus? Notiſſimũ enim eſt Exo.25. & 27.

metalla

metalla vim habere à ſyderibus, non confuſè, ſed vnũquodq; à ſuo ſyde-
re. Aurum quippè vim habet à Sole: argentũ à Luna: æs à Ioue: plumbũ
à Saturno: & cætera huiuſmodi. Nec minus conueniunt ipſa metalla cum
ſupramũdanis numinibus: quibus per ſeptẽ ſpiritus (vt alibi dictum eſt)
ſydera hæc cœleſtia reſpõdent. Vt igitur ab vnoquoq; illorũ vis & influ
xus attraheretẽ, iuſſa fuerũt non tñ vaſa, ſed altaria fieri ex diuerſis mate-
riis, ſupis cõuenientibus. Quæ omnia abſtulit Chriſtus, qñ in Cruce poſi
Io. 12. tus omnia ad ſeipſum traxit: vt ipſemet prædixerat.

121 Ad qd ordinatæ ſunt phalanges, quas noſtri vectes dicũt? Nõnè ad portan-
Exo. 25. dam Arcã: vt in textu innuitur? Sed cur de lignis ſettim & opertæ auro?
Nõnè duæ palangæ portantes Arcã, duos affectus ſignificãt: qui portant
Aug. Arcã cordis, ad quodcũq; opus peragẽdũ? De qbus inquit Auguſtinus.
Ad omne rectè factum amor & timor ducit. Ad omne peccatũ amor &
timor ducit. Viuas malè, ama Mundũ & time Mundũ. Viuas benè, ama
Deum & time Deũ. Ex eis itaq; lignis, ex quibus Arca confecta eſt, effe-
ctæ ſunt palangæ: quià affectus iſti ſunt naturæ ipſius Arcæ. ſ. cordis. Nam
à corde exit amor, exitq; timor, quãdo videlicet ſanguine diminutũ eſt.
Ariſto. de ptibus ani. c. 4. Habens. n. magnũ cor (vt Peripateticorũ Dux ait) eſt timidus: quià tardè
repletur ſanguine. Obtectæq; eſſe debent auro, ex quo pauimentũ ſupnę
Apoc. 21. Ciuitatis conſtat: vt Iohãnes ſcribit. Vnde innuitur, q̃ iſti affectus penitus
debent eſſe cœleſtes. Alioquin (vt dictum eſt) nõ ad bonũ ſed ad malum
deducerent. Inſeriq; debent palangæ in quatuor circulis aureis. Vnde in-
telligitur, quòd ex quacũq; plaga vel angulo cordis iſti affectus ipſum cor
in Deum portare debent.

122 Cur iubetur, vt nunq̃ iſtæ palangæ ex annulis extrahantur? An, vt ſemp pa
Exo. 25. Hebræi. rata eſſet Arca, vt portaretur? Cũ eſſet (vt Hebræi dicunt) Tabernaculum
illud Sachinæ. i. diuinitatis vagum. An (vt allegoriã proſequamur) inde
docemur nunq̃ amouendos eſſe hos affectus ab Arca cordis? Cũ ſemp
Deum diligere debeamus. Sicuti exquirit ipſe Deus per Malachiam, di-
Mala. 1. cens. Si ego Dñs ſum: vbi eſt timor meus? Si ego pater ſum: vbi eſt honor
Deut. 6. & amor meus? Hinc habemus præcœptũ ipſius Dei. Diliges Dñm Deum
tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis.
Ibidẽ. Et iterũ. Dñm Deum tuum timebis, & illi ſoli ſeruies.

123 Altare lapideũ cur fieri iubetur ex lapidibus nõ ſectis, amoto penitus omni
Exo. 20. ferro: vt in Exodo dicitur? Nõnè, quià ab altari remota eſſe debet omnis
ferrea vis? Cũ altare ordinatum ſit, vt in ipſo Deus reddatur placatus, mi
tis atq; benignus in nos. Qua ratione etiam ab omni fabrica Templi (vt
3. Reg. 6. ſuprà diſſeruimus) ferramenta fuerunt ſecluſa: Vt in tertio Regum volu-
mine legimus: Vbi dicitur. Securis & malleus & omne genus ferramenti
non ſunt audita in domo Dñi, dum fabricaretur. Sed, cũ Templũ confe-
ctum eſſet ex lapidibus quadratis (vt vidimus in parietibus porticuum)
Hebræi. quõ fuerũt ſecti & quadrati lapides illi ſine ferro? Nõnè dicũt Hebræi,

quòd vtebantur verme illo, qui lingua eorũ dicitur שמיר Samir: quo ſcin-
debant omnes lapides? Sicut ſmerillo aut magnete vitrũ mirabili facili-
tate ſcinditur. Quo verme poterant vti illi artifices Tabernaculi & altaris,
in omnibus huiuſmodi periti & ſapientiſſimi: vt dictum eſt. Multum enim
valet medium accommodatum in ſacris: ſicut inſtrumentũ pro qualitate
opificii fabricandi diſpoſitũ. Hinc ad abluendas animæ maculas ordina-
ta eſt aqua: & ad paſcendum panis, tanq̃ inſtrumenta & media, vel ſacra-
menta veræ aquæ, & veri cibi.

124 Cur iubet Deus ne aſcendatur ad altare per gradus? An (vt lex ſubinfert) Exo. 20.
ne reueletur turpitudo Sacerdotis? Sed, cum tenerentur ipſi Sacerdotes
portare femoralia (vt alibi legimus) quod periculũ erat reuelandæ turpi- Ibidẽ. 28.
tudinis? An igitur (vt ad allegoriã veniamus, & figuram, qua omnia Pa- 1. Cor. 10.
tribus contingebãt) ne altius aſcendẽtes mente & curioſa perſcrutatione,
quàm deberẽt, ſacrificiorum rationes, pauciſſimis & forſitan nullis reuela-
tas, inueſtigare volentes deficerent, & turpitudinẽ ignorantiæ ſuæ oſtẽde-
rẽt? Nã (vt Sapiens ait) ſicut, qui multũ comedit mel, non eſt ei bonũ: ſic, Pro. 25.
qui ſcrutator eſt Maieſtatis, opprimetur à gloria. Multa enim ſunt in ſacri-
ficiis ordinata, quorũ non poteſt reddi ratio: vt alibi dictum eſt. Ideò non
inueſtiganda per aſcenſum & eleuationẽ per gradus ſignatam.

125 Cur iuſſum fuit fabricari altare aureũ? Nõne, vt in ipſo adoleretur incenſum Exo. 40.
(vt ex diuerſis ſacrorum eloquiorũ locis colligimus) erigi iuſſum fuit alta-
re illud aureum, iuxtà menſam panũ propoſitionis, hac lege, vt quando-
cunq; accendebantur lucernæ candelabri aurei, tunc etiam adoleretẽ incẽ-
ſum ſuprà altare aureũ? Quod tã profundi myſterii eſt, vt vix explicare poſ-
ſimus. Aurũ enim ab Aquilone veniẽs (vt Iob perhibet) iuſtitiam Dei ſe- Iob. 37.
ueriſſimã indicat: quæ à Tribunali Aquilonari procedit: lux verò à Me-
ridie veniens pietatem ſignat & Patrem miſericordiarũ: qui lucem illã inac 1. Timo. 6.
ceſſibilẽ habitat. Vt igitur contẽperetur ſeueritas illa magna iuſtitiæ Dei,
per aurum denotata, iubentur in ſacris eodem tempore ſimul accendi lu-
cernæ candelabri aurei, & accendi ignis in thuribulo aureo ſuprà altare au
reum: vt adinueniatur propitiatio. Nam, niſi ſeueritas illa leniretur pieta-
te, nullus in conſpectu Dei ſtare poſſet. Iuxtà illud Prophetæ. Non intres Pſal. 142.
in iudicium cum ſeruo tuo Domine: quià non iuſtificabitur in conſpectu
tuo omnis viuens. Nec corporea temperant diuina: ſed ſigna ſunt rerum
diuinarum. Quibus ſignis Deus cooperatur. Sicut patet in omnibus ſacra
mentis: quæ ſunt ſigna rerum ſacrarum, & ſymbola habentia cum ſacris &
diuinis: vt notum eſt illis, qui catenam Platonicã norunt.

126 Quot altaria in lege iuſſa ſunt fieri, & ad quid? Tria (ni fallor, & falli non cre-
do) demandata ſunt. Quàmuis non ſanè intelligentibus plura videantur.
Vnum enim eſt altare illud aureum de quo nuper dictum eſt. Alterũ ve-
rò ligneum ære munitum. Vnde aliquando dicitur altare æneum. Et hoc
terra replebatur. Vnde nominatur aliquãdo altare terreum. Tertiũ vero

lapideum. Et hoc quoq; terra replebatur. Ligneum autē factum fuit pro
Tabernaculo vago & portatili. Lapideum verò fecit Salomon in Tem-
plo lapideo & ſtabili. Et vtrunq; iſtorum pro adolendis ſacrificiis erat. Et
illud cooperimentum æneum, licet valde ſubtile fuerit, nunquàm tamen
aduſtum vel conſumptum fuit: præſeruatum quidem eo miraculo, quo &
locus ſacrificiorū à muſcis. Nulla enim muſca (vt aſſeritur) vnquàm viſa
fuit, vbi ſanguis animaliū fundebatur: quò ſolent muſcæ confluere, & in-
de generari. Quo miraculo læti Hebræi irridebāt Chaldæos, & Allophy-
los, in quorum ſacrificiorū loco ſolebant abundare muſcæ. Hinc vocabant
4. Reg. 1. Deum ipſorum Behelzebub. i. patronum muſcarum. Fugabantur autem
Eccl. 10. in ſacrificiis Dei, muſcæ: quæ morientes (vt Sapiens ait) vnguenti ſuauita-
tē perdunt. Muſcæ enim importuniſſimæ & inutiles, animalia dæmoniaca
ſunt, malos ſpiritus ſignificantia: qui ſpiritus mortis ſunt, & ad mortē de-
ducentes & inmūdi. Hinc cum turbent ſacrificia munda, quæ ſiunt Deo
viuo: & perdant odorem illum ſacrificiorum, qui ſolebat ſuauiſſimus aſcē-
dere coràm Deo, à ſacrificiis amouebantur.

127 Vbi Salomon fabricauit Templum? Nonnè in eodemmet loco, in quo
Geñ. 22. Abraham ligauit filium Izahac, vt ipſum immolaret? Vt Sapientes He-
2. Par. 3. bræi conueniunt. Et ibidem fuit area Areunæ Iebuſæi, quā emit Dauid
quinquaginta ſiclis: vt offerret ibi holocauſta & pacifica, ad remiſſionem
obtinendam pro delicto commiſſo, numerando populum: vt in ſecundo
2. Reg. vlt. Regum volumine legimus. Nec vacat à myſterio numerus ſiclorum, qui
numerus remiſſionis eſt, & remiſſioni obtinendæ aptus. Sed cur Deus
elegit locum illum pro immolando Izahac, & pro venia impetranda à
Dauide, & pro Templo fabricando à Salomone? An, quià eſt in Ciui-
Sec. Theo. tate electa Ieruſalem? An, quià (vt ſecretiores Theologi dicūt) eſt per-
pendiculariter ſub Templo, Deo gratiſſimo, quod eſt in excœlſis? De quo
Pſal. 10. Propheta. Dominus in Templo ſancto ſuo, Dñs in cœlo ſedes eius.

128 Quo numero & quo myſterio tabulæ Tabernaculi diſtributæ ſunt? Non-
Exo. 26. nè viginti erant à parte Meridionali, & totidem à parte Aquilonari: à
plaga verò Occidentis ſex, & duæ, quibus parietes laterales iungebātur:
adeò q; omnes ſimul & ſemel erant quadraginta octo? Qualis numerus
erat ſpatium operandi inter Iobileū & Iobileum. Nam quadrageſimono-
no āno erat שמטה ſemitah ideſt remiſſio, & qnquageſimo erat Iobileus: vt
alibi dictum eſt. Sed ad myſteria progredientes, dicimus, q; conſum-
mabatur quælibet tabula cubito & ſemi. Vnde omnes tabulæ erant ſe-
ptuagintaduorum cubitorum. Qualem numerum reddit חסד chesed. i.
pietas vel clæmentia: in qua factus eſt Mundus: vt in Pſalmo octogeſi-
Pſal. 89. mo nono (more hebraico cōputando) dicitur. כי אמרתי עולם חסד יבנה Chi
amarti hulam cheſed iibanch. Quod ad verbū interpretando dicit, Quià
dixi q; Mūdus pietate ædificatur. i. in menſura pietatis. Prò quò vulgata
æditio habet. Quoniam in æternū miſericordia ædificabitur in cœlis.

129 Qua proportiõe erãt tabulæ in Tabernaculo collocatæ? Nõne viginti ad vi-
ginti eſt proportio æqualitatis: ſed viginti ad octo eſt proportio dupla
ſexqualtera reddens diapaſon, & diapẽte: quæ ſunt præcipua totius Mu-
ſicæ cõſonantiæ? Vnde denotat Mundũ eſſe conſonantiſſimũ & numeris
muſicis atq; ſonoris colligatum: vt tacitus ſemp & delectabilis perſeueret.
Et reducendo ſpatium omnium tabularꝝ ad palmos, erant treceuti ſexa-
ginta palmi: quot ſunt gradus in Zodiaco. Vnde inuitur, ꝙ eadem men-
ſura Mundus & Tabernaculum diſtributi fuerunt.

130 Cur Tabernaculũ à parte Oriẽtali apertũ erat? Nõnè, qà figurabat primũ &
ſummũ Tabernaculũ, verbũ diuinũ videlicet, in quo (vt Iohãnes inquit) Io.1.
omne, quod factũ eſt, præerat: & habebat eſſe vitale, anteq̃ in formas parti
culares explicaret? Cuius verbi (ſm ſecretiores Theologos) ſigillũ eſt ב Sec.Theo.
bet, à parte anteriori apertũ. Vnde magno myſterio denotatur, ꝙ verbũ
& Filius Dei apertus eſt paterno Orienti, ſuſcipiens ab eo quicqd habet.
Sicut ipſemet ꝓfitetur, dicẽs. Omnia dedit mihi Pater. Et iterꝝ. Omnia, Io.17.
quæ dediſti mihi, abs te ſunt. Et iterꝝ. Omnia mihi tradita ſunt à Patre Mat.11.
meo. Nam (vt Iacobus ait) omne datũ optimũ, & omne donum pfectum Iaco.1.
deſurſum eſt: deſcendens à Patre luminũ. Quod verbum & Filius habet
pro ſigillo ב bet: vt diximus. בת Bet aũt domũ ſignificat. Vnde denotatur,
ꝙ ipſe fuit præcipua domus, per hoc Tabernaculum figurata.

131 Cur cortinæ Tabernaculi ordinatæ fuerunt numero denario? An, qà ſic exi Exo.26.
gebat magnitudo Tabernaculi? Sed, cũ iuſſa fuerint omnia fieri ſm exẽ-
plar in monte demonſtratũ: nõnè quærenda ſunt in illo exẽplari ea, quæ
per decẽ illas cortinas figurabant? Cũ igit in Archetypo ſint decẽ annu-
merationes vel menſuræ (de qbus primò Abrahã, deinde poſteri multi Abrahã in
ſcripſerũt) nulli dubium quin p has cortinas hæ annumerationes figura- lib. de for-
rentur. Quæ cortinæ coniunctæ in duobus quinariis, quinq; vꝫ & quinq;, matione.
vnũ & idẽ Tabernaculũ cõponebant, ſicuti & illæ menſuræ: quarꝝ quinq;
ad pietatẽ ptinentes ſibi inuicem mutuò cõnexæ ſunt, & qnq; ſeuerã Dei
iuſtitiam figurantes ſingulari vinculo colligatæ ſunt: & tandem omnes ſi-
mul, vnum & idem Tribunal conſtituũt, figuratũ per vnicum illud Ta-
bernaculum ex diuerſis contextum. Quę ſimul cũ vndecim ſagis aut ve-
lis pro Tabernaculo cooperiendo ordinatis, reddunt vigintiunũ: quantũ
importat nomen illud ſupremum, אהיה Eheieh.

132 Cur cortinarꝝ longitudo erat vigintiocto cubitorꝝ? Nõnè, qà p illũ numerꝝ Exo.26.
deſignabant oia genera rerꝝ in hoc Mũdo cõtentarꝝ: cuius Tabernaculũ Pla. in Ti-
illud typũ gerebat? Nã (vt Plato magno ſacramẽto diſſerit) in cubo ter- mæo.
narii oia ꝓcipua rerꝝ genera cõſummant. Qui cubus eſt viginti ſeptẽ, tres
vꝫ nouenarii: qbus ſi addatur vnitas, deuenit ad vigintiocto. Sed vlterius
ad ſecretiora myſteria ꝓgredientes, dicimus ꝙ eſt nouenarius numerorꝝ,
nouenarius denariorꝝ, & nouenarius centenariorꝝ. Quorꝝ primus ſimpli-
cior ſignificat nouem Angelorꝝ ordines: ſecũdus cõpoſitus, nouẽ cœlos:

tertius

tertius aũt compoſitior nouẽ genera generabiliũ, & corruptibilium. Qui oẽs ſimul iuncti reddunt nõgenta nonaginta nouem. Quibus ſi addatur tm̃modò vnitas, mirabili ſacraměto cõplet nũerus denarius, & centenarius, & reddit millenarius: q Deũ, oĩa creaturarũ gñа replentẽ ſignificat.

133 Cur latitudo cortinarũ quatuor cubitis cõſũmatur? Nõne, vt denotent elementa, qbus oĩa dilatant? Nã virtus formarũ, vnica intenſione extendit.
Exo. 26. Cõiungẽdo verò quatuor cũ vigintiocto, nõnẽ gradus aut ſemitæ diuinitatis innuunt, trigintaduo videlicet? Quo numero cõſummant ſemitæ,
Abrahã. qbus Deus Mundũ creauit: vt Abrahã in libro de formatione perhibet. Tota verò latitudo decẽ tabularũ quatuor cubitorũ reddit numerũ quadragenariũ: p quẽ factus fuit introitus, nõ ſine myſterio, ad ꝑmiſſam terrã.
Nũe. 14. Nã quadraginta annis Populus in deſerto moratus eſt. Quod myſteriũ obſeruãs Chriſtus, poſt reſurrectionẽ quadraginta dieb⁹ moratus eſt
Hamos. 2. in Mũdo, anteꝗ cœlũ cõſcenderet. Et hinc à Patribus, q hæc myſteria co
Acto. 1. gnoſcebant, ordinatum fuit ieiuniũ quadraginta dierũ anteꝗ reſurgamus cũ Chriſto & intremus in patriã, illo introitu, de quo inquit Apoſtolus.
Col. 3. Si conſurrexiſtis cũ Chriſto, quæ ſurſum ſunt ſapite. Loco cuius ieiunii
Deut. 25. antiquitus homines ictibus quadraginta caſtigari ſolebant.

134 Cur cortinæ iungi demãdant ex duobus lateribus? An, qà cortinæ referũtur ad illã decẽ cœlorũ molẽ: quã Scriptura רקיע harachiah vocat? Pro
Exo. 26. quo cõis æditio hẽt firmamentũ. Cœli.n. ſine aliquo interuallo cõiuncti
Geñ. 1. & cõnexi ſunt. An, quià ſupramũdanos cœlos repñtant: qui (vt nup dictum eſt) oẽs in vnũ ſunt cõiuncti? Vnus aũt Archetypus, in quo ſunt iſti cœli, ꝑ vnicũ Tabernaculũ repñtat. Cõiunctæ verò ſunt huiuſmodi cortinæ anſulis hyacinthinis, coloris videlicet cœleſtis: vt indicet omnia glutino cœleſti eſſe coniuncta, imò glutino diuino, aliqñ per hyacinthũ effigiato. An cortinæ illæ repñtant lapides illos varios, ex quibus Iohan-
Apoc. 21. nes deſcribit cõpactam eſſe Ciuitatem illam ſupracœleſtem vnicã, circũ-
Pſal. 44. amictam tamen varietate: vt Propheta canit? Nam maſſa illa Beatorum non tñ ex duodecim millibus electorũ pro qualibet Tribu confecta eſt,
Apoc. 7. ſed ex omni Tribu & lingua, & populo & natione: vt Iohannes ait.

135 Cur cortinis iubetur fieri qnquaginta foramina, qbus p anſulas intus poſi-
Exo. 26. tas vniãtur? Nõnè, qa Spũs ſanctus (q nexus eſt Pris & filii & omniũ ciuium ſupcœleſtiũ: & eſt lithocolla & glutinũ vniuſcuiuſq; lapidis. i. intro-
Ephe. 2. ducti in Ciuitatẽ illã: iuxtà illud Apoſtoli. In quo & vos coædificamini in habitaculũ Dei in Spũ ſancto) vẽdicat ſibi numerũ qnquagenariũ & remiſſiõis? Vñ qnquageſimo die poſt reſurrectionẽ miſſus fuit ad Aplos.
Sec. Theo. De cuius qnquagenario Secretiores Theo. ampliſſimè ſcribũt, docẽtes q in mãſiõe ipſius ſunt qnq̃ginta portę. Et vſq; ad q̃drageſimã nonã portã, aſſerũt (nõ ſine myſterio) intraſſe Moſem. Nec potuit intrare qnquageſi
Mat. 11. mã: qà deueniſſet ad filiũ, quẽ nemo nouit niſi Pr. Has itaq; (vt reor) qnquaginta portas Deus ꝑ quinquaginta foramina deſignari voluit.

136 Cur iuſſit Deus erigi menſam, & ipſam vocari ꝓpoſitionis? Nõne ſic vocata fuit, quia ꝓpoſita erat coràm Deo? Sicut in veritate literæ habetᷓ, vbi dicitur. Et dabis ſuper menſam panes facierũ in conſpectu meo ſemp. Facierum autem inquit, quia facies apud Hebræos cõmuniter habet vocẽ pluralem, ſicut & aqua. Quemadmodũ & nos dicimus Venetias, Piſas, Cumas, & huiuſmodi. An igitur menſa illa cum panibus duodecim ꝓponebatur, in ſignum memorialeꝗ duodecim Tribus paſcendæ erant à Dño pane illo quotidiano, quẽ à Patre petere edocemur? Sed cur ꝓponebantur hi panes? An fortè, quià Deus obliuioſus erat? An in ſignũ, ſicut & ſacramẽta apud nos? Nã ſigna operantᷓ: vt notũ eſt Sapientibus. An, vt inde nos recordaremur, ꝙ à Deo paſcimur? An erant in teſtimonium? Sicuti Abraham poſuit ſeptem agnas iurans Abimelech: & Iahacob erexit aceruum lapidum in teſtimonium contrà Laban ſocerum ſuum. Exo.25. Mat.6. Gen.21. Ibi.31.

137 Cur panes facierũ quolibet ſabbato mutabantur? Nonnè, quià ſicut in quolibet ſabbato renouatᷓ hebdomada: Sic renouãdi erant panes illi, qui aliã & aliam ſucceſſionẽ influxuũ repræſentarent? Qui quidẽ influxus proueniunt à duodenario illo duodecim ſignoꝝ: immò ab influxu ſacri nominis duodecies reuoluti, & duodecim ſignis ꝑpoſiti (vt alibi dictũ eſt) vel ab illa arbore, quæ facit duodecim fructus ſingulis menſibus (vt Iohannes ſcribit) .ſ. quolibet mẽſe ſuũ fructũ. Qui menſes diſtinguuntᷓ p duodecim ſigna. Vnde diſcere poſſumus oĩa hæc mirabili ſacramẽto cõuenire. Signa videlicet, reuolutiões noĩs magni, duodecim portas, duodecim Angelos ipſis ꝑſidentes: à quibus duodecim Tribus regebantᷓ. In cuius rei cõformitatem Chriſtus duodecim Apoſtolos elegit, qui in duodecim Mundi partibus ꝑdicarent. Hinc & compoſita dicitur Ciuitas illa ex duodecim lapidibus, & menſurata p duodecim millia cubitorum. Leuit.24. Apoc.22. Mat.10. Apoc.21.

138 Cur Salomon erigi fecit in Templo duas columnas nominatas, de quibus in fabrica Tabernaculi nõ fit mentio? An, quia illæ duæ colũnæ erant in loco duorum Cherubinorũ coopertorio Arcæ ſupraſtantiũ? An, qđ obſcurè dictũ eſt in fabrica Tabernaculi, expreſſè voluit deſignare Salomõ? Duo videlicet Tribunalia illa ſupexcelſa, qbus Deus oĩa Mundi negocia diſponit. Quod & noĩa ipſarum columnaꝝ indicant. Dextera enim vocabatur Iachin, quod præparatũ ſignificat. Et hæc innuebat Tribunal gratiæ & miſericordiæ, ſemper oĩbus eam petentibus præparatæ. Siniſtra verò columna dicebatᷓ Bohoz .i. veniat fortitudo, ad reſiſtendũ videlicet omnibus hoſtibus, & ad puniendũ rebelles & ꝓteruos. Et hæc erat ad Aquilonem, referẽs Tribunal iuſtitiæ ſeueræ ad Aquilonẽ ſitum. Vnde omne malũ, culpæ vꝫ & pœnæ venit. Illa aũt ad Auſtrũ, grĩæ .ſ. & miſericordiæ. 3.Reg.7. Iere.1.

139 Fabrica Templi deſcripta ab Ezechiele, fuit nè vera, an imaginaria? Nonnè decantat Pſalmographus. Dominus in Templo ſancto ſuo, Dñs in cœlo ſedes eius? Nõnè etiã Iſaias vidit Adonai ſedentẽ ſuper ſoliũ excelſum & eleuatũ: & ea, quæ ſub ipſo erant, replere Templũ, quod .ſ. ibidem exta- Ezec.40. & 41. Pſal.10. Iſa.6.

bat? Fabrica igitur illa vera eſt, manuq; Dei fabricata: & ad eius exemplar
Exo. 25. iuſſit Deus Moſi vt fabricaret Tabernaculũ. Quod & ſi repñtabat cœlum
& terrã (vt dictũ eſt) præcipuè tñ effigiabat Templũ illud ſupracœleſte,
in quo oĩa erant anteq̃ fierent, & cõtinuè ſunt: quia ibidẽ ſuſtentanẽ. Vn-
de repñtans illud, in quo hæc oĩa continentur, oĩa inde repñtabat. Diffe-
runt tñ hæc Tabernacula materia: quæ in Tabernaculo lignea erat: in Tẽ-
plo lapidea: in Mundo terreſtris & cœleſtis: in homine corporea & ſpũa-
lis: in Archetypo verò ſunt viuæ ideæ, & exemplaria rerum.

140 Qua forma & quibus menſuris fabrica illa cõſtructa eſt? Nonnè palmo, cu-
Ezec. 40. bito, vel calamo aut arũdine? Sed quid hæc ad fabricã illam penitus intel-
lectualẽ? Nõnè Iohannes inquit, ꝙ Ciuitatẽ illam menſurari vidit men-
Apoc. 21. ſura hominis, quæ eſt Angeli? Altiſſima quippè ſunt hic ſacramẽta. Qua-
Procul. in tuor enim ſunt (vt Proculus docet) numeroꝝ rõnes. Alius nãq; eſt voca-
Timæum. lis, alius naturalis, alius rõnalis, & quartus diuinus. Qui quidẽ numeri & ſi
proportiões habẽt adinuicẽ: alius tamẽ & alius eſt vnuſquiſq; illorũ. Par
ratio eſt de menſuris. Nã & ſi vnũquodq; ſua menſura menſuratur, & ſuo
numero diſtribuiẽ: conueniẽtia tamen ipſorũ, ſicut & numeroꝝ, conſonã-
tiſſima eſt: quam mẽtes elegantiſſimæ vix percipiunt. Et ea regula ex vno
ad alium introceditur: vt inferior relinquatur in veſtibulo (ſicut Plotinus
Plotinus. docet) quando ad meliorem numerũ tranſigitur.

141 Cur ſingulæ baſes tabularꝝ ex centipondio, quod כבר chichar Hebræi dicũt,
Exo. 38. confectæ erant? Nonnè baſes illæ neceſſariò ponderoſæ erant? Nam bi-
Ibidẽ. 26. næ illarꝝ veluti pedes ſolidi & firmi vnã tabulã ſuſtinebant. Sed cur in nu
mero centenario fieri iuſſæ ſint, non vacat à myſterio. Quod vt patefacia
mus, neceſſe eſt deuenire ad idioma illud linguæ ſanctæ, quo hæc myſte-
ria deſcripta ſunt. Baſes. n. hebraicè ſic ſcribũtur, אדני. Quibuſinet literis
Io. 14. ſcribitur nomẽ primæ manſiõis ex illis multis, quæ (teſte Chriſto) in do-
mo patris ſunt. Quæ quidẽ manſio, nõ modò ab Hebræis, ſed à Chriſto
regnum cœloꝝ vocatur. Nam ibi eſt porta, per quã intratur ad regnum
æternũ nobis promiſſum: cuius nomen eſt, אדני, mutatis ſolũmodò pun-
ctaturis, quibus hoc nomen profertur Adonai: illud autẽ Adne. In quod
regnum, ſi quis intrare cupiebat, neceſſe erat (vt Hebræi dicunt) ꝙ Deum
centies benediceret: iuxtà pondus baſis illud repræſentãtis. Quem ritum
obſeruans Martha (vt in deſcriptione vitæ ipſius aſſeritur) centies in no-
cte, & centies in die Deum benedicebat.

142 Quid innuit atrium Tabernaculi, cum quinq; colũnis? Atrium quippè erat
Exo. 26. ſpatium antè Tabernaculũ, per quod ad Tabernaculũ illud dabatur ac-
ceſſus: & id diſpoſitũ quinq; columnis. Quod (ni fallor) partẽ corporis
exteriorẽ ſignificat, quinq; ſenſibus munitam: vnde fit introitus ad Taber-
naculum cordis, & cerebri: ſtante ſententia Peripateticorum, dicentium,
Ariſt. 1 lib. de ſenſu & ſenſato. quòd nihil eſt in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu. Qui ſenſus ſunt
tanquàm feneſtræ & portæ ipſius animæ, maximè auditus: vt Ariſtoteles

perhibet,dicens.Auditus in homine eſt via ad diſciplinam,& ſapientiam. Ibidem.
Quod clarius reſerans Paulus,inquit.Quomodò credent,diuina videli- Ro.10.
cet,quæ non audierunt.Et concludens ait.Ergò fides,in qua videlicet de
diuinis pertractatur,eſt ex auditu?

143 Cur præcœpit Deus Tabernaculũ fœderis tanta celebritate erigi, mẽſe pri- Exo.40.
mo,in die prima menſis?An,vt inde diſceremus eam differentiã eſſe inter
fabricare Monaſteriũ,& erigere Monaſteriũ,quæ eſt inter ædificare vrbẽ,
& ædificare Ciuitatẽ?Cum illud ad materialẽ fabricam, hoc aũt ad ciui-
lem ptineat.An(vt altius aſcendamus)inde indicatur aliud fuiſſe fabricã
factam in verbo diuino ab æterno,& aliud explicationẽ fabricæ,quæ cõ-
pleta & erecta fuit primo menſe,& prima die mẽſis?Qui menſis ideò or-
dinatus fuit primus in menſibus anni:vt in Exodo legimus.Quãuis aliq Ibidem.12.
alia ratione deducti afferant fuiſſe erectã hanc fabricam mẽſe ſeptimo:de
quo alibi diſputatur.An,vt indicaretẽ erectio Eccleſiæ facta primo menſe
(quando videlicet Chriſtus paſſus eſt)& erectio nouæ ſponſæ,quam vi- Apoc.21.
dit Iohannes deſcẽdere è cœlo,paratam viro ſuo?An,vt intelligeretur fa-
brica minoris Mundi : quæ primò fuit facta(ſicut ſcriptum eſt.Maſcu- Geñ.1.2.
lum & fœminam creauit eos)poſteà erecta,quando euulſa mulier è late-
re viri poſita fuit coràm eo, in adiutorium geniture & prolis? Sicut am- Pla.i Sym.
pliſſimè Plato & Zohar ſcribunt. Zohar.

144 Cur inter alia Sacerdotis ornamẽta potiſſima erãt pectorale & ephod?Nõ-
nè,vt myſteria imediatè tangamus)id factum eſt,vt Sacerdos non ſolũ
vita,ſed veſtimẽtis etiam totus cœleſtis effectus præſentaret Deo totam fa- Exo.28.
miliam illam Iſraeliticã:quæ,tanq̃ domus,fabricata erat ex duodecim la-
pidibus illis,qui in ephod & ſuperhumerali figebantur:immò, ex numi-
nibus & virtutibus,quibus illi lapilli reſpondent?Sicuti Iohannes in de- Apoc.21.
ſcriptione ſupernæ Ciuitatis innuere videtur. Et hoc, vt Tabernaculum
ingrediens Sacerdos, hauriret p ipſos lapides ſupramundanũ influxum:
ſicut lapides iſti,qui precioſi dicuntur,hauriunt cœleſtem.

145 Ad quid ille geminatus ordo gemmarũ in pectorali & Ephod?Nonnè in Exo.28.
Exodo legimus iuſſum fuiſſe in duobus lapidibus onychinis ſculpi nomi
na filiorum Iſrael,ſex videlicet in vtroq; corꝝ:& portari à Sacerdote in ſu
perhumerali.Et hoc in ſignum duorꝝ lapidum ſupremorꝝ:de quibus dif-
fuſè tractatur in libro,qui porta lucis dicitur.De quorum altero Iahacob, Porta lucis
dum Ioſeph benediceret,ait.Inde egreſſus eſt lapis paſtor Iſrael.De alte- Geñ.49.
ro verò Iſaias dixit.Ponã in Sion lapidem angularẽ precioſum. Vtrunq; Iſa.28.
autem complectens Chriſtus dictus fuit cum myſterio lapis angularis &
lapis fundamẽtalis.Fundamẽtalis enim.Iuxtà illud Apoſtoli.Nemo po- 1.Cor.3.
teſt ponere aliud fundamentũ,niſi quod poſitũ eſt Chriſtus Ieſus.Angu-
laris verò faciens vtraq; vnum,dextram videlicet & ſiniſtrã:de quo Apo- Ephe.2.
ſtolus.Ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu, in quo omnis ædifica-
tio conſtructa creſcit in Templum ſanctũ in Domino.

146 Cur Deus peculiariter duos lapides onychinos exegit? An, vt illos duos ſu pradictos repræſentarent? An, vt ſignarent duo præcipua fundamenta, Mundi videlicet corporei & ſpũalis fabricæ? De primo.n. inquit. Iob, dum de fabrica Mundi ageret. Quis proiecit lapidem fundamẽti? De fundamento autem fabricæ ſpũalis iam dictum eſt. Onychinus autem exquirebatẽ lapis: qui circà centrum terreus eſt, in ſuperficie verò ſapphirinus vt inde innueret duplicem Mundum, maiorem videlicet & minorem: & vtrunq; compoſitum ex parte terrea & cœleſti. Vnde alter alterius expreſſam gerit imaginem. Ex quorum quolibet erecta fuit Synagoga vel congregatio Iſrael portanda in humeris Sacerdotis coràm Domino: vt eis propitiaretur. Qui lapis (non ſine myſterio) abundare dicitur in flumine Phiſon: qđ ẽ voluptate emanat: vt in Geneſi legimus, vbi dicitur. Ibi inuenitur Bdeliũ, & lapis Onychinus. Vnde indicatur, quòd omnia iſta ſunt exemplaria cœleſtium: vnde prouenit lapis ille.

Exo. 28. Iob. 38. Geñ. 2.

147 Cur etiam in pectorali (pro quo vulgata æditio habet rõnale) erant duodecim lapides, in quorum quolibet inſcriptũ erat nomen vnius Tribus? Nonnẽ id textus declarat, dicens. Portabitq; Aharon nomina filiorũ Iſrael in rationali iudicii (quod Hebræi חשן Choſſen appellant) ſup pectus ſuũ, qñ ingredietur ſanctuarium: memoriale coràm Dño in perpetuũ? Non.n. cõtentus fuit Deus, vt Sacerdos portaret ſup humeris in duobus lapidibus onychinis (qui vtrũq; Mundum ſignificant) nomina Tribuũ filiorum Iſrael: ſed voluit, vt ẽt in Choſſen vel pectorali portaret in quolibet duodecim lapidum nomẽ vnius Tribus, in memoriale perpetuũ. Ideò ſculpi iuſſit in lapidibus illis incorruptibilibus & pcioſis, repræſentãtibus duodenarium illum ſupramũdanum: de quo Plato pleriſq; in locis, Iohannes, & Ezechiel ſcribunt. Hinc (non ſine magno myſterio) deſcripta dicitur Ciuitas ſuperna ex illis lapidibus confecta.

Exo. 28. Plato. Apoc. 21. Ezec. 48.

148 Cur Ciuitas illa ex illis lapidibus fabricata dicit? Nõnẽ, qđ ibi ſunt veri lapides, quorum iſti, qui pcioſi dicunt apud nos, ſunt vmbræ: vt Plato ampliſſimẽ ſcribit? Cũ qbus lapidibus cõueniũt duodecim Angeli, & duodecim Apoſtoli: quorum noĩa Iohãnes phibet eſſe ſcripta in illis lapidibus, in fundamẽto ſupnæ Ciuitatis poſitis. Rñdent & ipſis lapidibus duodecim Tribus: ex quibus Patriarchæ & Prophetæ deſcenderũt. Quorum ſacramẽtorum nõ ignarus Paulus dixit Epheſiis. Supædificati ſuprà fundamẽtũ Aplorum & Prophetarum. Cũ igit fundamẽta ſiant ex lapidibus, & Apoſtoli & Prophetæ ſint fundamenta: meritò Apoſtoli & Prophetæ dicuntur illi duodecim lapides. Cum vtraq; familia, Apoſtolorum videlicet & Prophetarum, fit duodenario numero diſtributa: & omnes iſti fundati ſint ſuprà primarium lapidem & fundamentũ: præter quod, aliud fundamentũ primariũ nemo ponere poteſt: vt Apoſtolus ait.

Apoc. 21. Pla. in Phedone. Apoc. 21. Ephe. 2. 1. Cor. 3.

149 Cur Deus Sacerdotẽ iis lapidibus ornari voluit? Nõnẽ (præter ea, quæ dicta ſunt) vt per illos lapides Sacerdos attraheret virtutes duodecim la-

pidum ſupramundanorum pro duodecim Tribubus Iſrael? Alter enim
alteri correſpondet, & alter alterum trahit:vt manifeſtũ eſt iis, qui benè
catenam Platonicã & Triſmegiſticã norunt. Nam ipſe Hermes tractatũ Triſmegi.
ædidit de cõcordia duodecim hærbarum cũ duodecim lapidibus & duo-
decim ſtellis. Sicut alibi declarauimus. Ex quorum ſymbolo ab altero at-
trahitur virtus alterius. Sed nos, qbus datũ eſt noſſe myſteria regni Dei; Luc. 8.
illis duodenariis addere poſſumus & potuimus conuenientiam duode-
decim Tribuum, duodecim Apoſtolorum, duodecim Angelorum, cũ duo-
decim lapidibus illis ſupramundanis.

150 Cur iubetur Sacerdos portare in pectore doctrinã & veritatẽ: vel (vt habet Exo. 28.
veritas lr̃e) האורים ואת התומים haurim veet hatumim? Q đ rectè interpretã-
do dicimus illuſtratiões & puritates vel ĩnocẽtias, aut imunitatẽ ab oĩ ma-
cula. Nonnè, vt doceamur, q Sacerdos debet eſſe illuſtratus, maximè in
doctrina legis? Iuxta' illud Malachiæ. Labia Sacerdotis cuſtodiũt ſciẽtiã: Mala. 2.
& legem requirent (ſcilicet populi) ex ore eius: quia' Angelus Dñi exer- Aggei. 2.
cituũ eſt. Vnde per Aggæũ dr̃. Interroga Sacerdotẽ legem: & reſponde- Oſee. 4.
bit tibi. Et in Oſæa. Quià tu ſciẽtiã repuliſti, ego repellã te, ne Sacerdotio
fungaris mihi. Debet quoq; præ ſe ferre puritatẽ, innocentiã, & immuni-
tatem ab omni macula: vt ſtatim ſerioſius declarabimus.

151 Cur Sacerdos (iuſſu Dei) laminã aureã in fronte portabat? Inter alia Sa- Exo. 28.
cerdotis ornamenta iuſſit Deus fieri laminam aureã, quã Hebræi ציץ זהב
Ziz zahab nominant: in qua ſculptũ erat nomen magnũ Dei quadrilite-
rũ: & ligabatur ſup pileolo lineo omnibus Sacerdotibus cõmuni. Pon-
tifici aũt aſtringebatur lamina illa, vitta hyacinthina in fronte. Sed quarè
hoc? Nõnè, vt intraret ad ſacra peragenda in nomine magno Dei: vnde
omnis influxus & propitiatio? Sacerdotes autẽ Chriſtiani non in lamina
aurea, ſenſibus patente, ſed in fronte & in anima portãt nomẽ ipſius Dei.
Hinc in Apocalypſi dicitur. Quòd ſuprà montem Sion ſtabat Agnus: & Apoc. 14.
cũ eo centũ quadraginta quatuor millia, duodecim millia videlicet pro
qualibet Tribu: qui omnes habebant nomen Agni, & nomẽ Patris eius
ſcriptũ in frontibus ſuis. In quo nomine, docemur impetrare gratiam & Io. 16.
omnem cœleſtem influxum.

152 Cur ordinatum fuit pallium Sacerdotis cũ ſeptuagintaduobus malogra- Exo. 28.
natis? An (vt Hieronymus ſentit) hæc ad ornatũ & fauorem Sacerdotis Hierony.
ordinata ſunt? An id magno myſterio iuſſit Deus? Cũ ſolus inter Sacer-
dotes totius Mundi legalis eſſet verus & legitimus. Vnde ipſe ſolus po-
terat rogare non tantũ pro populo Iſraelitico: ſed pro omnibus populis
Mũdi, qui in ſeptuagintaduo idiomata diuiſi ſunt. Hinc portabat in pal-
lio ſeptuagintaduo malogranata, quorum grana ſimul conſtipata vniuſ-
cuiuſq; idiomatis populum ſignificabant: pro quibus omnibus depreca-
batur Sacerdos: vt ſecretiores Sapientes ſcribunt. Nec ſine myſterio in
pallũ fimbria collocabãtur: vt indicaretur, q deprecationes à Sacerdote

ſiebât primò pro Tribubûs Iſraeliticis: quaꝝ noia portabat in Choſſen
& ephod.i.in pectorali & ſuphumerali ſculpta in ſuis lapidibus: vt ſuprà
dictum eſt. Sed populoꝝ ſignâ in limbo portabat, extremitate videlicet
pallii, nullis eoꝝ expreſſis nominibus: quià eoꝝ nomina in libro vitæ
nondum ſcripta erânt.

153 Ad quid ſeptuagintaduo tintinnabula alternatim cũ illis malis punicis po-
Exo.28. Hierony. ſita? An (vt Hieronymus inquit) vt Sacerdos intraret Tabernaculum to
tus ſonorus? An (vt myſteria proſequamur) id factum eſt, vt illis tintin-
nabulis Sacerdos excitaret ſeptuagintaduos Principes, qui præferebant
ſeptuagintaduobus idiomatibus: ſex videlicet pro quolibet ſigno? Ad cu
ius rei exemplar ordinatum fuit conſilium Sinedrim, quod erat ſeptua-
gintaduorum Sapientum: quibus Deus dedit de ſpiritu Moſi: vt in libro
Nu.11. Numeroꝝ legimus. Et quâuis dicantur ibi ſeptuaginta tm̃: duo tamen
alii ſurrexerunt in caſtris, Eldad videlicet & Medad prophetantes cum
illis ſeptuaginta. A quo ordine non diſcedens Chriſtus ſepuaginnta-
duos diſcipulos elegit, ad prædicandũ in omnem Ciuitatem & locum,
Luc.10. quò erat ipſe venturus (vt Lucas narrat) vt numero illo compleret cor
pus myſticũ: prout in corpore naturali ſunt ſeptuagintaduo articuli aut
Exo.15. iuncturæ. Quo ſacramento, tranſacto mari, adinuenit Populus ſeptua-
ginta palmas cũ duodecim fontibus. Excitabantur autem hi principes à
Sacerdotibus, vt ſuſciperẽt quæ ſupererant ex influxibus populo Iſrae-
litico datis. Et hoc in figura & virtute Chriſti: qui omnes populos illos
ſaluare debebat.

154 Quod oleum ordinatum fuit ad vngendum Sacerdotem, & vaſa Taber-
naculi? An ex oliuis expreſſum erat oleum illud? Sed hoc nihil ad ſacra
pertinet, niſi in eo, ꝙ eſt ſignum & ſacramentum. An igitur per hoc in-
Cant.1. telligitur oleum illud, de quo in Canticis. Oleum effuſum nomen tuũ?
Quo quidẽ oleo perfuſi ſunt nedũ Sacerdotes legales, ſed ſummus Sa-
Pſal.44. cerdos Chriſtus: de quo dr̃. Vnxit te Deus Deus tuus præ participibus
tuis. Hinc Chriſtus.i.vnctus dictus eſt. Et hoc oleo, oẽs veri Chriſtiani
vncti eſſe debent in Sacerdotes Regales. Ipſo quoq; oleo vngunt̃ An-
Exo.23. geli. Hinc de Angelo in tutelam Moſi miſſo, inquit Deus. Et erit nomen
meum in illo. Adeò ꝙ oẽs Dei miniſtros hoc oleo vngi neceſſe ſit. Alio-
quin non Dei ſed Diaboli ſunt miniſtri.

155 Cur nomen Dei oleum vel chriſma dicitur? An, quià linit, & facit homines
Cant.1. lenes? Sicut de Iahacob, Moſe, & Dauide dicitur. An, quià oleum ſigni-
ficat miſericordiã & propitiationem, quæ virtute diuini nominis tribuit̃?
Acto.10. Hinc Petrus de Chriſto loquens ait. Huic omnes Prophetæ teſtimoniũ
perhibent remiſſionem peccatorum accipere per nomen eius. Quod no-
men idem eſt quod nomen quadrilitterum: vt alibi declaratum eſt, & in-
frà (Deo fauente) declarabitur.

SECTIO QVARTA DE MORIBVS SACERDOTIS ET CVLTV DEI.

156 CVr Deus defert & deferri iubet Sacerdotibus ĩ vtroq; teſtã?
An, quià ipſi medii ſunt inter Deũ & hominẽ, ꝑ quos ſacræ
ꝓpitiationes & oĩa diuina hoĩbus adminiſtrãtur? An, quià
vicẽ Dei tenẽt in terris? Cũ ſint facti iudices aĩaꝶ, & propi-
tiatores peccatoꝶ: qđ ſolius Dei ꝓpriũ eſt. An, qả præcæte-
ris maiori diuinitate fulgent? Hinc ipſi, Prophetæ & Reges
vngunt, oleo quippè diuinitatis: vt alibi declaratũ eſt. Cũ Prophetæ futu-
ra ꝑdicẽtes, & Reges iudicãtes fungant officio Dei. Hinc Iudices dicunt
Dii in Exodo: vbi ſcriptũ eſt. Ad Deos vtriuſq; cã ꝑueniet. i. ad Iudices, Exo. 22.
An, qả in antiquo teſtamẽto, ſoli Sacerdotes intrabãt ſancta ſanctoꝶ: vbi
reſidebat diuinitas? An, qả tenẽt locũ ſupiorẽ in corpore myſtico ſanctæ
Eccleſiæ? Sicut illud diuinũ, qđ eſt in homine (vocatũ ab Aug. portio ſu- Aug.
perior, ả Iohãne lux oẽs illuminans: ab Hebræis verò neſſamà) tenet ſu- Ioh. 1.
premũ locũ in hoĩe particulari. De quo in libro, q Porta lucis inſcribitur, Porta lucis
diffuſè ꝑtractatur. Reſpõdet. n. (vt ibidẽ dicit) anima animalis populo,
ſpiritus rationalis Leuitis, portio verò ſuprema Sacerdoti.

157 Cur & qñ Sacerdos ingrediebat ſanctũ ſanctoꝶ? Intrabat qdẽ ſanctuariũ
illud, qñ propitiationẽ ꝓcurare volebat pro populo, in die videlicet re-
miſſiõis: quẽ Hebræi יום הכפורים Iom hachepurim vocãt. Qui dies ordina-
tus fuit menſe ſeptimo, numero quidẽ remiſſiuo, & in decima die Lunæ
ipſius menſis: vt in Leuitico hẽmus. Quo tpe indictũ fuit ieiuniũ & affli- Leuit. 23.
ctio animæ: vt inde Populus remiſſionem facilius cõſequeret. Interdictũ
quoq; fuit tunc omne opus ſeruile vt vacaret aĩa ad libertatẽ conſequen-
dam per remiſſionẽ peccatoꝶ. Clangi quoq; iubetur tubis, ſicut in die &
anno Iobilei. Quod obſeruari iuſſum eſt ſtatuto ſempiterno in cunctis
generationibus. Quã remiſſionẽ Sapientes Hebræi dicũt extendi etiam
ad aĩas defunctoꝶ: & ꝙ eodem die oĩs aĩa etiam ſoluta à corpore abſol-
uitur ab omni macula peccati.

158 Quãta mũdities exquiritur in Sacerdote, qui Deo miniſtrat? Nõne exqui-
ritur omnimoda mũdities, ne offendat à lympidiſſima luce diuina? Nam
anima infecta magis offenditur à luce diuina q̃ oculus infectus à luce So-
lis. Si. n. infectus ſacra pertractare præſumit, non quidem ipſa ſacra inficit,
ſed inficitur ipſe. Iuxtà illud Apoſtoli. Qui mãducat & bibit indignè, iu- I. Cor. 11.
dicium ſibi manducat & bibit. Hinc Franciſco conſulenti Deum an de- Frãciſcus.
beret officio Sacerdotis fungi, Angelus oſtendit ampullam plenam li-
quore lympidiſſimo, dicẽs. Sic purus eſſe debet qui eſt ſacra adminiſtra-
turus. Proptereà tanta diligentia in Leuitico iubet, vt Sacerdos ſit mun- Leuit. 21.
dus ab omnibus maculis: quaꝶ ibidem multæ cõmemorantur.

Cur

159 Cur Sacerdos oblaturus ſacra, aut igreſſurus Tabernaculũ à vino abſtinerẽ
Ibi.10. iubebaĩ? An, ne inebriatus aliquẽ errorẽ in ſacris cõmitteret? An, vt gra-
tior eſſet Deo: ſicut & oẽs illi, qui Deo dedicabãtur, vocati Nazaræi, ſepa
Nu.6. rati videlicet à turba, & ſoli Deo dicati? Sed nõnẽ Chriſtus tradidit nobis
ſanguinẽ ſuũ, datũ in remiſſionẽ peccatoꝝ, ſub ſpecie vini ſumendũ? An
igit, q̃ forſitan altius cõſcendit myſteriũ, q̃ præ ſe ferat in cortice literæ?
Vinũ.n. ſapientiã rerꝝ inferioꝝ ſignificat: quæ ſacris nullatenus eſt admi-
Ro.8. ſcenda. Hinc Apoſtolus ait. Sapientia carnis mors eſt. Et iterꝝ. Sapientia
carnis inimica eſt Deo. Quod in Noeh addiſcere poſſumus, qui volens
Geñ.9. vinũ ſacris admiſcere (vt alibi diximus) non ſolũ nuditatẽ, ſed illuſiones
pniciosas, & ignominiã à malo filio perpeſſus eſt. Vñ vinũ illud à Chri-
ſto ordinatũ, nõ Mundanæ ſapientiæ typum gerit, ſed vini illius ſupra-
Mat.26. mundani in domo Patris æterni ſumendi. Iuxta illud ip us Chriſti.
Dico autẽ vobis, non bibam ex hoc genimine vitis vſq; in diem illum:
cum illud bibam nouum in regno Patris mei.

160 Cur ꝓhibetur Sacerdos ne polluatur ſuper mortuo? Nonnẽ hinc declaraẽ
Leuit.21. quanta munditie Sacerdos refertus eſſe debeat? Cadauera enim oĩa im-
Ibidem.11. munda lege cenſẽt, propter pollutos ſpũs circa ipſa ſtantes: vt alibi di-
ctum eſt. Quæ pollutio tranſit non ſolum in cadauer, ſed in oẽs tangen-
Nũe.19. tes illud. Sicut in Leuitico & Numeroꝝ libro dicitur. Sicut.n. infectio pa
tientis epidimiã exhalat & inficit aſtantẽ infectione letali: Sic & pollutio
Ibidem. aut immũdities cadaueris. Hinc in libro Numeroꝝ dicitur. Omnis, qui te
tigerit humanæ animæ morticinũ, & aſperſus hac cõmixtione nõ fuerit,
Leuit.5. polluet Tabernaculũ Dñi, & peribit ex Iſrael. Et idem dictũ eſt in Leui-
tico de tangente quodlibet immundũ, ſiue per ſe mortuũ, ſiue occiſum à
beſtia aut reptile, ꝙ ſubiacere debeat delicto. Quantò magis igitur Sacer-
dos, qui oĩum mundiſſimus eſſe debet?

161 Cur iubetur, ne Sacerdos accipiat ſcortum vxorem? An, quia nõ tm̃ ipſum
Ibi.21. ſcortũ, ſed etiã merces ꝓſtibuli abominabilis eſt in ſacris? Hinc iubetur, ne
huiuſmodi merces oblata accipiatur à Sacerdotibus, nec offeratur: vt in
Deut.23. Deuteronomio legimus. An, ne imundetur Sacerdos in ſcorto imundo?
Geñ.2. Cum in coniũctione coniugum efficiatur ex vtraq; vna caro. Vnde, ſi Sa-
cerdos ſcorto coniũctus fuiſſet, facilè ipſius caro ab ipſo ſcorto infecta fuiſ
ſet. Quod à miniſtro Dei penitus alienũ eſſe debet. An, quià, cũ lege Dei,
Ibi. naturæ inſita, vnicuiq; viro aſſignata ſit mulier (dicente Scriptura Maſcu-
lum & fœminã creauit eos) homo coniũctus vxori, quæ nõ ſit ei conſors,
diuertit ab ordine naturæ, immò Dei ſic ſtatuentis? Quod Sacerdos face-
ret, commiſcendo ſe ſcorto, iam cũ multis turpiter coniuncto.

162 Cur prohibetur Sacerdos ne viduam ducat vxorem, aut eam, quæ libellum
Leuit.21. repudii habuit? An ex eiſdẽ rõnibus, quæ nuper adductæ ſunt de ſcor-
1.Timo.5. to non accipiẽdo? Nam, quãuis vidua licitè accipiatur (iuxta illud Apo-
ſtoli. Volo adoleſcentulas viduas nubere, filios procreare) nihilominus,

cum ab alio viro habita ſit, & cum illo carnem ſuam vnierit, non perfe-
ctè & integrè vniretur cũ Sacerdote. An, quia cũ mulier tantùm vnicũ
habeat parem, & iugalem virum, aut erit fœdata cũ ſecundo, aut cũ pri-
mo; quia ipſius non erat, & conſequenter Sacerdos, qui cum ea miſcere-
tur, macularetur? Quod à Sacerdote penitus alienum eſſe debet. Hinc
igitur contrahitur macula digamiæ, quã noſtri irregularitatem vocant.
Nec ab re, cum huiuſmodi, tranſeuntes ad ſecunda vota, declinent à re-
gula, quã naturæ inſitam fuiſſe diximus. Quod tamen tolerandum eſt,
ad euitandum maius malum. Sicut Paulus expreſſè aſſerit, dum ait. Me- 1.Cor.7.
lius eſt nubere q̃ vri.

163 Cur iubetur ne Sacerdos ſuſcipiat maculatã corpore, aut ab alio violatam? Leui.21.
Nõnè eædem rõnes, quæ de ſcorto & vidua nõ accipiendis adductæ ſunt;
concludũt non eſſe ſuſcipiendã maculatã aut ab aliquo violatam, ſed tan-
tũmodò virginẽ (vt ibidem dicit̃) vt mundus ſit Sacerdos in coniũctio-
ne illa facta cũ non polluta: & generẽtur filii abſq; macula: qui prò Patre
Sacerdotio legitimè fungi poſſint? An, vt ſuam propriã habeat, & coniũ-
ctus ſit in terris: ſicut Deus in cœlo cõiuges iunxit? Iuxtà illud Saluato- Mat.19.
ris. Quos Deus cõiunxit, homo non ſeparet. Coniunxit aũt, quando ma-
ſculũ & fœminã (vt Moſes narrat) creauit eos, & vnicuiq; ſuã ꝓpriã præ- Gen.1.
parauit. Et quãuis (vt dictum eſt) alias accipi pmittatur: vnica tñ eſt pro-
pria ac legitima vxor. Sicut Salomon in Canticis perhibet, dicens. Se- Cant.6.
xaginta ſunt Reginæ, octoginta concubinę, & adoleſcentularum non eſt
numerus: vna eſt autem columba mea, perfecta mea, vna eſt matri ſuæ
electa. Matri videlicet illi, de qua Paulus. Quæ ſurſum eſt Ieruſalẽ, quæ Gal.4.
eſt mater noſtra.

164 Cur Sacerdos prohibetur diſcooperire caput in funere? An hoc intelligi- Leuit.21.
tur ne amoueat cidarim è capite: ſicut aliqui expoſuerunt? Sed ad quid
Deus hoc ordinauit? An igitur, ne (ſecundùm Apoſtolum) videatur cõ- 1.Theſſ.4.
triſtari, ſicut cæteri, qui ſpem non habent? An, ne Sacerdos Dei viui, cui
ille ſeruit, implicet ſe cũ mortuis? Cum Deus ſit viuorum Deus, & non Luc.20.
mortuorum. An, ne inficiatur & polluatur à ſpiritibus illis immundis, ca-
daueribus aſſiſtentibus: vt ſuprà dictum eſt?

165 Cur Sacerdos ꝓhibet̃, ne vllo pacto caput aut barbã radat: vt ab Ezechiele Ezec.44.
habetur? Nõnè, quia virilitas & virtus quædã, maximè hoĩs interioris, in
capillis & barba deſignatur? Hinc expreſſè Samſon declarauit fortitudinẽ Iudi.16.
ſuã in capillis conſiſtere. Vnde & Rex Hãnon raſit dimidiã partẽ barbæ 2.Reg.10.
nuncioꝝ Dauidis: vt auferret eam partẽ vigoris, quã poſſet, à Dauide: vt
veri Sapientes exponũt. Non igitur Nazaræis, nec Sacerdotibus, nec iis,
qui Deo ſe dedicarunt, barba radi debet aut caput: ne videlicet amittatur,
vel diminuatur robur, & virtus, per pilos illos ſignificata. Nã quomodò,
cõſulere poſſent ſibi & aliis, inciſa barba? Cũ chriſma & influxus ſupcœ-
leſtis diffundendus ꝑ Sacerdotes in populũ, ꝑ barbã trãſeat: vt Propheta

Pſal.132. canit. Sicut vnguētū in capite, quod deſcēdit in barbā, barbā aūt Aharō. Quod deſcendit in orā veſtimenti eius, p illam barbā videlicet.

166 Cur prohibenť alii, ne barbam radant: vt in Leuitico dicitur? An (vt di-
Leui.19. ctum eſt) ne diminuant robur & virtutem? An, ne iniuriam faciāt Deo, qui dedit barbam in diſtinctam cognitionem ſexus virilis, & in ornamentum faciei ipſius? An (vt ſecretiora tangamus) ne diſcooperiantur & pateant poroſitates pilorum vento & infectioni multiplici, quæ ſolet in aere à ſpiritibus immundis generari: qui vndiq; circūeunt, quæ-
Gen.3. rentes quomodo nobis nocere poſſint? Cum inimicitiæ inter nos & ipſos à Deo ſint poſitæ.

167 Sed cur monet Paulus ne vir etiam laicus comam nutriat? Nonnè Apo-
1.Cor.11. ſtolus curat de omnibus: cum Chriſtiani omnes ſint Sacerdotes? Iuxtà
1.Pet.2. illud Petri. Vos eſtis genus electum, gens ſancta, Regale ſacerdotium. Quibus omnibus interdicit, ne longam comam nutriant: quod mulierum eſt: quæ vtuntur capillis pro velamine: vt cooperiant caput. Cū mulieris caput ſit vir: vt ibidem ait Apoſtolus. Vir autem, & potiſſimè Sacerdos debet oſtendere caput: quià eſt caput mulieris: ſed non penitus: cum caput eius ſit Chriſtus. Hinc Sacerdos legalis ornabat caput ſuū, quan-
Exo.28. do ingreſſurus erat ſancta ſanctorum. Iuſſum enim ei fuit portare in lamina aurea nomen magnum Dei inſcriptū. Quò nomine gaudet Chri-
Eze.44. ſtus: vt alibi dictum eſt. Hinc in Ezechiele dicitur, q Sacerdos non nutriat comā neq; ipſam radat, ſed tondeat. Quod faciebant (vt Hebræi docent) ſingulis octo diebus. Et ſic in eo q homo eſt caput mulieris, caput oſtendebat Sacerdos: in eo autem, q Chriſtus eſt eius caput, tondebat caput ſuum.

168 Cur dicit Iſaias, quòd radet Dominus barbam, caput & pilos pedum iis,
Iſa.7. qui ſunt vltrà Euphratem? Nonnè, quià multiplex eſt barba, aut robur
Orige. per barbam aut pilos ſignificatū? Eſt enim (vt Origenes ait) robur Chaldæorum & Aſſyriorum in ſcientiis Magicis & necromanticis. Eſt robur Aegyptiorum in diuitiis: robur Perſarum in Magia multiplici: robur Græcorum in cauillationibus & inani philoſophia & eloquentia. Cuiuſmodi robora omnia recidenda ſunt iis, qui Deo ſe dedicare volunt. Eſt etiam robur Sacerdotum & ſeruorum Dei in chriſmate diuino, & in gratia Spiritus ſancti, nullo modo radendum aut abdicandum. Eſt & aliud robur, quod cum diuino cultu nullatenus cōuenit. Et hoc eſt amouendum. Hinc in Deuteronomio iubetur, q ſiquis è populo Iſrael volue-
Deut.21. rit accipere alienigenam & captam in prælio vxorem, radat ei cæſariem, incidat vngues, & exuat eā veſte captiuitatis: vt ſic ab omni impedimētō nudata pcipere poſſit diuinum robur, quo poſſit generare puriſſimos vernaculos Domino Deo Zebaot. Eodem iudicio iubentur radi pili totius
Leui.14. corporis iis, qui lepra infecti fuerint. Nam lepra immunditiem & peccatum, cultui diuino contrarium ſignificat.

169 Cur omnis Sacerdos eſſe debet de ſemine Aharon: Nónè, quia Tribus illa Exo. 29.
electa fuit à Dño, vt ipſi ſeruiret: ſicut vocabulũ Patris illius Tribus indi- Núero. 16.
cat? Leui. n. copulatũ aut adhærentẽ ſignificat. Hinc iſta Tribus fuit ſemp
adhærẽs & copulata Deo. Et ex hac Tribu peculiariter electa fuit fami-
lia illa Aharon, qui mons fortitudinis interpretaẽ. Vnde indicatur Sacer-
dotem debere eſſe veluti montẽ & propugnaculũ populi. Sed cur Deus
magis hunc q̃ aliũ elegerit, non pōt reddi ratio. Cũ electio alicuius par-
ticularis ſit à mera volũtate diuina, cuius non eſt rō Hinc ait Apoſtolus. Ro. 9.
An nō habet poteſtatẽ figulus luti ex eadẽ maſſa facere aliud quidẽ vas
in honorẽ, aliud verò in contumeliã? Nec poteſt dicere figmentũ ei, qui
ipſum finxit. Quid me feciſti ſic? Quãuis autem nō poſſit reddi ratio pri-
mariæ electionis, qñ videlicet omnia ordinauit Deus in excœlſis: tamen
ſtante illa præordinatione dicemus, ꝙ ſicut Iſraelitica familia diuiſa fuit
in duodecim Tribus, vt hauriret totum influxũ duodenarii ſupramun-
dani: Sic iſta Tribus hauſit (vt condecens erat) influxum ſupramundani
roboris. Hinc Leui fortiſſimus erat: qui cũ ſolo Simehone auſus fuit ag-
gredi omnes Sichimitas: vt in Geneſi habetur. Geñ. 34.

170 Cur Chriſtiani indifferẽter oẽs ad ſacerdotiũ admittũt? Nõnè, quià in Chri- Apoc. 21.
ſto oĩa innouata ſunt? Iuxtà illud Iohannis. Et dixit, qui ſedebat in thro-
no. Eccè noua facio oĩa. Inter cætera autem innouatum eſt Sacerdotiũ: vt
Paulus longo Sermone differẽs, cõcludit, ꝙ Sacerdotium ſimul cũ lege Heb. 7.
tranſlatũ eſt. Vnde nō ſm legem mãdati carnalis, ſed ſm virtutem vitæ
indiſſolubilis Sacerdos nũc ordinatur. Hinc non habetur rō genealogiæ
carnalis, ſed exquiriẽ, ꝙ ſit renatus in Chriſto Ieſu. Nec admittẽdi eſſent
ii, qui ſunt vix nomine renati, & non ſm rem. Nã renati verè, nō viuunt
ſm carnẽ & ſanguinẽ, ſed ſm Deũ in ſpũ: qualis eſt admiſtratio, quã hñt.

171 Sacerdos cur iubetur præcedere ſtationes? Nonnè, quià (vt Malachias ait) Deut. 20.
Angelus Dñi exercituũ eſt? Hinc ad ipſum tanq̃ ad ducem ſpectat prius Mal. 2.
aggredi pugnã, & tutari nō ſeipſum tãtũmodò: ſed plebem oẽm ſibi cõ-
miſſam: & hortari populũ ad bellũ, excluſo oĩ timore. Qđ facere neqt,
niſi pfecta charitate fulgeat. Nã pfecta charitas (vt Iohãnes inquit) forãs 1. Io. 4.
mittit timorẽ. Et idẽ Plotin⁹ docet. Hinc de ipſo Sacerdote loquiẽ Deus Plo. c. 5. de virtutibus.
in Deuteronomio, dicẽs. Appropinquante iam prælio ſtabit Sacerdos Deut. 20.
antè aciem, ſic alloquens populum. Audi Iſrael. Vos hodiè cõtrà inimi-
micos veſtros pugnam cõmittitis, nō pertimeſcat cor veſtrum: nolite me-
tuere: & nolite cedere: nec formidetis eos: quià Dñs Deus vẽ in medio
veſtri eſt, & pro vobis contrà aduerſarios dimicabit, vt eruat vos è peri-
culo. Quod Sacerdos ſpiritualis, & dux belli cœleſtis facere debet ergà
populum ſibi creditum. Quod quidẽ officiũ negligentibus aut neſcien-
tibus pleriſq; Sacerdotibus proſequi, Prædicatores efficiunt: ipſis præ-
bendis & temporalibus inhiantibus.

172 Cur dicitur ꝙ Aharon ſtetit intrepidus & mẽte ſecunda inter mortuos & Nu. 16.
viuentes?

viuentes? An, quia officium Sacerdotis eſt ſtare inter mortales homines
& Deũ viuentẽ, vt Mediatoris officio fungatẽ? An, qa Sacerdos ſtare de-
Apoc. 3. bet inter viuẽtes in gr̃a, vt eos corroboret (iuxta illud, quod Ep̃o Eccle-
ſiæ Sardis dicitur. Eſto vigilans, & cõfirma, quæ moritura erãt, ne vꝫ mo-
riantur) & inter mortuos, vt vꝫ eos à morte ſuſcitet? Sicut fecit Aharon,
Nũe. 16. qui (vt in libro Numeroꝝ legimus) pro populo deprecatus eſt, & pla-
ga ceſſauit. Vnde indigni ſunt nedum Sacerdotio, ſed etiã nomine Sacer
dotis ii, qui nõ valent tpe belli & neceſſitatis defendere populum oratio-
Ephe. 6. nibus: & gladio ſpiritus, qui eſt verbum Dei, pro ipſo dimicare.

173 Cur Chorach volens Sacerdotio fungi tã acriter punitus eſt? Nõnẽ, quia
Nu. 16. vẽdicare ſibi voluit gradũ, qui ei minimè cõpetebat? Hinc & Draco è pa
Apoc. 12. radiſo expulſus fuit: & Adã è voluptate eiectus. Sic & Chain dimiſſus
Geñ. 3. 4. fuit à facie Dñi, quia occidit Habel ſacerdotẽ Deo gratiſſimũ (cũ ad ipm
& ad munera eius aſpexerit) credens inde ſolus offerre ſacrificium Deo
gratũ. Propterea, cũ Chorach & eius aſſeclæ voluerint aſſumere & ven
dicare ſibi officiũ Aharon Sacerdotis, & ẽt Moſi Regis, Dñi ſentẽtia de-
gluiti fuerũt à terra: quæ aperuit os ſuũ, & abſorbuit Chorach, qui vicẽ
Chain tenebat: ſicuti aliquãdo aperta fuit, & deglutiuit ſanguinẽ Habel,
quẽ occidit ipſe Chain. Et hoc, vt cõprobaretur, ꝙ Moſes fuerat à Deo
Nu. 16. electus in Ducem ac Regẽ populi, Aharon aũt in Sacerdotẽ. Quod co-
gnoſcens Moſes, intrepidus dixit. Si cõſueta hominũ morte interierint,
& viſitauerit eos plaga cõmunis, nõ miſit me Dñs. Sin aũt rem nouam
fecerit Dñs, vt aperiens terra os ſuũ, deglutiat eos, deſcenderintq; in in-
fernũ viuentes: ſcietis, quia blaſphemauerũt Dñm, audentes videlicet ei
adminiſtrare, ad hoc nõ aſſumpti. Hinc clarè cõprobatur, ꝙ nemo debet
Heb. 5. ſibi aſſumere honorẽ, niſi vocatus à Deo tãq̃ Aharon: vt Apl's docet.

174 Cur virga Aharon & non aliaꝝ Tribuũ floruit? Nõnè virga eſt poteſtas tã
Nu. 17. ſæculariũ q̃ ſpũaliũ Principũ? Vñ Regi datur ſceptrũ, & Ep̃o paſtorale,
Ro. 13. quaſi quoddã ſceptrum. Quæ virga aut poteſtas vera à Deo tribui debet.
Dion in li. de regno. Sicuti Paulus, & Dion Platonicus docent, dicẽtes ꝙ nõ eſt poteſtas niſi
à Deo. Sceptrũ aũt hominibus datũ eſt ſignũ poteſtatis à Deo donatæ:
ſicut oleũ, quo exterius vnguntur Reges, Sacerdotes & Prophetæ, eſt ſi-
gnũ veri chriſmatis, quo à Deo huiuſmodi pfunduntẽ. Et tantũ viget illa
poteſtas vel virga, quãtũ à Deo præſtatẽ vigor. Iuxta dictũ ſummæ Veri
Io. 19. tatis. Nõ hẽres in me poteſtatẽ, niſi datũ tibi fuiſſet deſup. Floruit ãt vir-
ga Aharõ & nõ alioꝝ, vt indicaretẽ, ꝙ ſoli Aharõ Deus vigorẽ ſacerdotii
dederat. Et ſi multi aliũde intrãt in hoc paſtorale officium, de vnoquoq;
Ibidẽ. 10. illoꝝ ait ſũma Veritas, ꝙ eſt fur & latro, & nõ q̃rit niſi vt pdat, & mactet.

175 Cur flores illi in amygdalũ eruperũt? An, nõ tm̃ virga Aharon floruit, ſed
Nu. 17. fructum ꝓduxit: vt indicaretur munificẽtia Dei, quæ plus dedit q̃ ꝓmi-
ſerat? An (vt ad myſteria tranſeamus) p flores intelliguntur cogitatio-
nes, quæ odoriferæ & bonæ debent eſſe in Sacerdote: per folia verò vi-

rentiæ, verba in ſalutẽ animarũ proferenda (vt de foliis illius ſupracœleſtis arboris à Iohanne dicitur, q̃ erant in ſanitatẽ gentium) per fructus autẽ, bona opera deſignãtur? Sed cur magis fuit fructus amygdalinus q̃ alius? Nõnẽ, q̃a hic eſt fructus ſanitati amicus, q̃ īfirmis etiã cõcedit: lacq; ipſius ſenẽ corroborat & lætificat? Hinc aptiſſimẽ bona opera ſignificat: q̃a nihil tã ſenẽ lætificat (vt ait Cicero) q̃ benẽ actorũ iucundiſſima recordatio. Apoc. 22. Cice. de ſe nec.

176 Qualis eſſe debet Sacerdos, vt ſit dignus Dei miniſter? Nõnẽ, ſi ſacra & diuina dare debet, ſymbolũ cũ ipſo Deo & ſacris meritò habere debet? Et ſi ĩterceſſurus eſt, p peccatis populi, nõnẽ ipſe debet eſſe ĩmunis à peccato, aut expurgare ſe: vt in Leuitico iubetur: & à Paulo cõfirmatur? Tertiò ſi doctor populi eſt cõſtitutus, nõnẽ pollere debet doctrĩa legis: vt in Aggæo dicitur. Interroga Sacerdotẽ legem, & rñdebit tibi? Nec.n.ſm legẽ iudicare põt, & decernere cauſas, niſi ſit peritus in lege. Et cũ Sacerdos ſit Angelus Dñi exercituũ & ductor populi, nonnẽ debet dignoſcere viam Dei. Et ſi deniq; ad ipſum tanq̃ ad Mediatorẽ ſpectat reducere populum ad Deum, nonnẽ neceſſe eſt, vt videat ipſum Deum, ad quẽ intendit populum reducere? Sed quomodò quis Deũ videre poſſit, pulcherrimẽ declarat Plotinus, dum ait. Efficiatur diuinus pulcher atq; Deiformis, qui modò ſit diuinam pulchritudinem inſpecturus. Leui. 4. Heb. 7. Aggei. 2. Mala. 2. Plo. c. 9. de pulchr.

177 Quis amiſſum verũ Dei cultũ inſtaurauit? An Noeh: qui ſolus iuſtus reptus fuit in generationibus ſuis: qui etiã (Beroſo teſte) Italos ſacra & Dei cultum docuit? An Abrahã, de quo Orpheus, cũ de Deò ageret, inquit. Gen. 6. Bero. chaldęus. Orpheus.

Nemo illum, niſi Chaldæo de ſanguine quidam
Progenitus vidit?

Quod (nulli dubium) de Abrahã dictum eſt, qui vltrà Euphratẽ inter Chaldæos natus eſt. Nã ei Deus dedit pactum fidei, & cultus diuini: & eius nomen cum ſacſo maximo mutauit, in literas reddentes in numero ducẽta quadraginta octo: quot ſunt præcœpta affirmatiua, quæ in lege obſeruãda traduntur: vt ſuprà diſſeruimus. Quæ oĩa perfectiſſimẽ obſeruauit, anteq̃ per Moſem publicarentũ: vt in Geneſi legitur. Hinc nõ ſine cauſa dicitẽ pater fidei, cultus videlicet Dei: & de genere ipſius oportet eſſe, quotquot ſaluari debẽt, vt Chriſtus innuit, dicens. Salus domui huic facta eſt, eo q̃ & ipſe ſit filius Abrahæ. Qui q̃dẽ primò hebræus dictus eſt, nõ ab heber (vt aliq̃ opinãtur) ſed ab עבר habar, quod tranſiuit ſignificat: vt alibi diximus: Cum Deus iuſſerit ipſum exire ẽ cognatione ſua & tranſire Euphratẽ ad terram peregrinã. Gen. 17. Ibi. 26. Luce. 19. Gen. 12.

178 Cur dixit Deus. Audi Iſrael. Dñs Deus tuus: Deus vnus eſt? Nõnẽ id dictũ eſt ne error inuaderet quempiã audiẽtẽ verba, quæ videntũ innuere multiplicitatẽ in Deo: vt illud, Deus Abrahã, Deus Izahac, & Deus Iahacob? An, cum audiũtur diuerſa nõia, quibus vocatũ Deus, vt Elohim, El, Adonai, Sadai, & huiuſmodi? An, cum audiuntũ, quæcunq; enumeratiões, quæ Deo aut diuinis attribuuntũ? Cum Deus huiuſmodi ſit, vt nunq̃ ab vnitate diſcedat, per quaſcũq; enumeratiões in ipſo factas. Nam oĩa, quæ in eo Deut. 6. Exo. 3.

ſunt, rõne ſuæ infinitatis adeò identificanť, vt ſemp̱ liceat & debeat dici, ꝙ
in eo omnia ſunt vnũ. In quam ſententiã nõ modò lex & Theologi no-
Meta.12. ſtri cõueniunt, ſed etiã Philoſophi. Quod & rõnibus probant. Hinc Ariſt.
Homeri ſententiã proſecutus, ait. Entia nolunt malè diſponi. Ideò vnus
Pla.ĩ Par. princeps. Plato autem Parmenidẽ imitatus non tm̃ dixit, ꝙ omnia, quæ
ſunt in Deo, ſunt vnum, ſed oĩa quæ ſunt, in quãtũ ſunt in Deo, vnũ ſunt.

179 Cũ Deus ſit ſumè vnus, cur dicit Propheta. Deꝰ Deoꝝ Dñs locutꝰ eſt? An
Pſal.49. Deus p̱ eſſentiã eſt vnus: multi aũt p̱ pticipationẽ? Quo ſenſu alibi decãta
Ibi.81. uit idem Vates, dicẽs. Ego dixi, Dii eſtis, & filii excelſi oẽs. Q đ exponẽs
Io.10. Chr̃s, dixit, ꝙ Dii ſũt, ad quos ſermo Dei factꝰ eſt. Nã denuò (vt Iacobus
Iaco.1. ait) genuit nos verbo veritatis. An ſũt Dii p̱ pticipationẽ, & p̱ chriſma diui
Io.1. nitatis? Iuxtà illud Iohãnis. Dedit eis ptãtem filios Dei fieri. An p̱ virtutis
Ethic.7. excellẽtiã: vt Ariſ. phibet? An dñr Dii, qà vicẽ Dei tenẽt? Sicut de iudicibꝰ
Exo.22. in Exodo dr̃. Ad Deos vtriuſq; cã pueniet. i. iudices. Et Propħa. Deꝰ ſtetit
Pſal.81. in Synagoga Deoꝝ: ĩ medio ãt Deos diiudicat. i. iudices, q malè iudicãt.

180 Cur in Iſaia dr̃, ꝙ cœlũ eſt ſedes Dei, terra verò ſcabelũ pedũ eiꝰ? An, vt inua
Iſa.66. tur, ꝙ Deus oĩa iplet, & vbiq; dñat: in cœlo vʒ & in terra? An, qà in cœlo
ſedet, Mundũ diiudicãs: ad terrã aũt extẽdit pedes affectuũ, vt habitãtibꝰ
Sec.Theo. in ea ſuccurrat? An p̱ cœlũ anagogicè intelligiť (vt ſecretiores Theo. do-
Pſal.18. cẽt) locus ille in medio cœli, q Sol dr̃? Iuxtà Prophetæ dictũ. In Sole po
ſuit tabernaculũ ſuũ. Qui locus dr̃ quoq; domꝰ Iahacob, in q̃ (vt Gabrie-
Luc.1. lis oraculũ phibuit) debebat regnare & ſedere Chr̃s ĩ ęternũ. Terra ãt, vbi
pedes tenet, eſt extrema oĩum mãſionũ ſupracœleſtiũ: quæ aliqñ terra vi-
uentiũ, & aliqñ regnũ cœloꝝ ab ipſis ſecretioribꝰ Theo. noĩatur. De qua
Pſal.26. terra Propheta canit. Credo videre bona Domini in terra viuentiũ.

181 Cur Deus à nobis cultũ exigit? Nõnè, quià natura id exigit? Sicut ẽt Ariſto.
Ethic.5. phibet, dicens. Sacrificare Deo eſt à natura. Et hoc eſt adeò nãle, vt Pro-
Procu.de culus, de mẽte Platonis, Iamblici, Porphyrii, & Plotini dicat, ꝙ eſt nobis
ora.&ſci. ꝓpriũ quarto modo dictũ, competẽs vʒ oĩ, ſoli, & ſemp̱: vt Logici dicũt.
Porphy.c. Nã in oĩ natione fuit laudata & obſeruata oĩo, atq; diuinus cultus. Cõpe-
ď proprio. titq; ſoli, qà iter aĩantia ſolus homo orat. Semp̱ quoq; hoc reptũ fuit. Inci-
Geñ.4. piẽdo.n. ab exordio Mũdi, Habel & Chain obtulerũt Deo ſacrificia. Quã
uis alter illoꝝ nõ grata: qà obtulit đ fructibꝰ terræ maledictę. Sed cur Deꝰ
hoc nãæ indidit? An, vt ſacrificia & oĩones eſſent nobis medelæ liberãtes
Heraclitus aĩam à morbis: vt Heraclitꝰ apud Iãblicũ aſſerit? An, vt nos p̱ oĩones & ſa
Iãblicus in crificia, domeſtici Dei, & inde diuini efficeremur? Hinc Pythagoræi dice
li.de myſte bãt. Viuẽdũ ẽ Diis: cũ ſine ipſis nihil ſimꝰ. In primis ãt Deo primo viuẽdũ
riis Aegyp. eſt (vt cũ Plato loq̃r) poſteà cęteris Diis q Angeli ſũt deferẽtes oĩones &
Pythago. ſacrificia nr̃a Deo, mediiq; exñtes iter ipm & nos: vt à Raphaele docemur.
Tobię.12.

182 Cur Deus thure & thymiamate oblectať? Nõnè, quià Deus, ignis exñs, dele
Deut.4. ctať rebus ignitis: quæ p̱ fumũ & flãmã conſcendũt ad eum, cuius fauore
producta ſunt: vt ſit quædam fœnoris reſtitutio? Hinc ipſe Deus (vt Pro-

pheta canit)facit Angelos ſuos ſpũs,& miniſtros ſuos ignẽ vrentẽ.Quem ignẽ Chriſtus(vt ipſemet phibet)venit mittere in terrã,cupiẽs vt ardeat, & inflãmet corda,& orationes noſtras:quæ inflammatæ aſcendãt in conſpectũ Dei.Hinc dicebat Propheta.Dirigat̃ oratio mea,ſicut incenſum in conſpectu tuo.Quod incenſum ignitum licet ſuapte natura aſcenderet,tamen adhibebatur fumus hærbæ cuiuſdam:qui adeò rectè aſcendebat, vt ventum aut turbinem repellentem non timeret. *Pſal.103.* *Luca.12.* *Pſal.140.*

183 Cur toties in lege repetitur.Odoratus eſt Dominus odorẽ ſuauitatis?Cum enim Deus abſolutus ſit à ſenſibus,qui odoribus alliciunt̃,quam ſuauitatẽ ex odoribus capiebat?An,quià ſicut fœtores ptinent ad craterẽ inferiorẽ, vbi ſunt oĩa immũda:Sic odores ad ſuperiorẽ partem ſpectant?Vnde oblata afferunt Deo oblectamentũ,ex concinnitate reſultante ex rerũ cõuenientia.Quo ſenſu dixit ſummus Doctor.Reddite, quæ ſunt Cæſaris,Cęſari,& quę ſũt Dei,Deo. Hinc peccatũ & deordinatio maxima,qñ odores & incenſa ſpiritibus ĩmundis dant̃.An illi odores oblectamẽta afferebant virtutibus cœleſtibus:quæ aliquo ſenſu vigent:& illos odores ſuſceptos Deo offerebant,in meliorẽ ſortem mutatos?An oblectabatur Deus odoribus illis & fumo ſignificãte(vt Zohar docet)id quod pro debilitate nr̃a facere poſſumus?Hinc Deus,odores huiuſmodi cũ gr̃a ſuſcipiẽs, inflãmabat oblata cœleſti igne:vt plæriſq; in locis,& maximè in Leuitico legim⁹. *Mat.22.* *Zohar.* *Leui.9.*

184 Cur Apoſtolus dicit de regeneratis per fidem & baptiſmum. Chriſti bonus odor ſumus?An,quià ſicut flores & hærbæ pullulãtes,odorem reddunt: Sic & primi illi regenerati à Chriſto,veluti flores odorẽ Deo reddebant in ſpũ ſuauiſſimũ?An,quià oẽs repleti virtutibus,reddunt odorẽ ſuauitatis Domino,fœlicius q̃ odores & aromata corporea?Quemadmodũ fecit Chriſtus,qui(vt idem Apoſtolus ait) obtulit ſemetipſum hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis.Qui odor,adeò vbiq; diffuſus eſt,vt omnes illũ ſentientes dicere poſſint.In odorem vnguentorũ tuorum currimus.Nam ſicut ſenſus animalis odore corporeo oblectat̃: Ità ſenſus ſpiritualis & diuinus mũditia & odoramentis virtutum oblectatur. *2.Cor.2.* *Ephe.5.* *Cant.1.*

185 Cur Deus à nobis primitias exigit?Nõne conueniẽs eſt,vt ipſe,qui primum principiũ eſt oĩum rerum, primos fructus rerum à ſe productarũ exigat? Hinc exquirebat nõ ſolùm primos terræ fructus,ſed primogenita aĩalium & hoĩum.An,quià ſicut ipſe nobis tradidit primũ filium & vnigenitũ:Sic exigit à nobis primogenita nr̃a:vt reddamus Deo antidotũ,qđ debemus? *Exo.12.* *Ibidem.13.* *Io.3.*

186 Cur Deus à nobis etiam decimas exigit?An,quià ſicut Deus prima cauſa & primus parens oĩum exiſtens,primitias exq̃rit:Ità finis exiſtẽs exigit decimas & oẽm denariũ:qui eſt finis oĩum numerorũ:vltrà quem (vt Ariſto. fatetur)nec ingeniũ nec natio aliqua alium reperire potuit?Et quià Deus eſt principiũ & finis oĩum:Hinc pluries ipſemet repetit in Iſaia,dicẽs.Ego ſum primus & nouiſſimus.An,quia terra & creatura tanq̃ cœli vxor (vt antiqui Theologi dicũt)debẽt viro fructus? Hinc, quià & ipſius habitatores *Leui.vlt.* *Ariſ.i proble.ſec.15.* *Iſa.41.44 & 48.*

tores indigent, cœlum munificũ & Deus habitator eius, primitiis & deci-
mis tm̃ contentus eſt, habitatoribus terræ relicto fructuũ reſiduo.

137 Quo ordine dabãtur decimæ? Nõnẽ ex centũ, quæ colligebat populus, de-
Nu. 18. cem dabanẽ Leuitis? Quibus vt ipſi eſſent contenti iubebat Deus: & nihil
aliud poſſiderẽt: vt. ſ. Deo dicati viuerent ex iis, quæ Dei erãt. Ideò inquit
Deus. Nihil aliud poſſidebũt decimarũ oblatione contenti. Ex qua deci-
Ibidem. ma Leuitis data iterũ fiebat decimatio: quã Hebręi, תרומה מתרומה terumah
miterumah vocant. i. decimationẽ de decimatione. Et hæc dabatur ſũmo
Sacerdoti, adeò vt centenarius numerus eſſet populi, denarius purior Le-
uitarũ, vnitas puriſſima Sacerdotis ſũmi. Purior. n. numerus dicitur minus
admixtus. Vnitas verò puriſſima, quià nullã mixtionẽ admittit: denarius
autem aliquã, quià componitur ex numeris: centenarius maiorem, quià
componitur ex denariis cõpoſitis ex numeris. Quantò igit̃ numerus mi-
nus cõpoſitus & ſimplicior eſt: tantò pfectior, pfectioriq; debetur: & quã-
tò magis cõpoſitus: tantò impfectior, & impfectioribus debetur. Cõue-
nit autẽ centenarius cum populo, & cum anima aĩali. Conuenit denarius
cũ Leuitis, & ſpũ rõnali. Conuenit vnitas cũ Sacerdote, & portione ſupe
riori. Sed cur denarius cõpoſitus debetur Deo ſimpliciſſimo? Debẽt nãq;,
non in eo, q̃ nũerus cõpoſitus: ſed in eo, q̃ finis numerorũ (vt aliàs dictũ
eſt) nec vt numerus multiplicatus: ſed vt habet rõnẽ vnitatis: q̃ eſt vnus
denarius, & principium denariorũ: alterius videlicet numerationis.

188 Cur olim Deus exigebat ſacrificia? Nõnẽ, quià exquirebãt ſanguis in purga-
Heb. 9. tionẽ pc̃tõrũ, quæ p carnẽ & ſanguinẽ cõmittebãtur? Sicut Paulus apertè
docet, dicẽs. Et oĩa penè in ſanguine, ſm legẽ, mundanẽ: & ſine ſanguinis
effuſione nõ fit remiſſio. Quæ peccata expiari iubebanẽ p ſanguinẽ aĩaliũ,
quouſq; veniret ille, qui vero ſanguine p aĩaliũ ſanguinẽ figurato, expur-
garę debebat oĩa. Aſtãtes. n. Tribunali iuſtitiæ conſpiciẽtes, q̃ peccata cõ
mittebanẽ per ſanguinẽ. i. p animã aĩalẽ in ſanguine reſidentẽ (vnde exo-
ritur cõcupiſcẽtia vel cõcupiſcibilis vis, atq; iraſcibilis; veluti duo fomites
Orige. pc̃ti: vt Orige. docet) ſanguinẽ exq̃rebãt in purgationẽ pc̃ti: & niſi dabatẽ
ſanguis, accuſabant nos ſemp corãm Deo. Et hoc faciebãt, nõ tm̃ illæ ſu-
premæ virtutes: ſed inferiores & imundæ poteſtates: q̃bus Chriſtus oĩum
parens ſm ſpũm, ſuo ſanguine ſatiſfaciens amouit oẽs accuſatores. Hinc
Apoc. 12. Iohannes ait. Proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorũ. Quod Paulus cla
Col. 1. rius reſerãs, dixit. Pacificãs p ſãguinẽ crucis ei⁹, ſiue quæ in cœlis, ſiue quę
in terris ſunt. Pacificauit enim oẽs cum Deo, ſatiſfaciens ſanguine ꝓprio,
adeò vt nullus amplius à nobis ſanguinem quærat.

189 Cur Deus, pter ſacrificia, ẽt munera exigebat? Nõnè, quià Deus nõ cõtentus
ſãctificare populũ vno mõ, plura ordinauit, nedũ in moribus, ſed ẽt in ſa-
crificiis? Pro pc̃tõ. n. iuſſit offerri peccatariũ & holocauſtũ, q̃d Hebræi עלה
holah dñt. Pro culpa verò ſacrificium culpatariũ, q̃d ipſi Hebręi אשם aſſam
nominãt. Pro pace cum ſuperis faciẽda, ordinatũ erat ſacrificiũ pacificorũ,

vocatū ab eis שלמים Selamim. Pro errore verò, quē שגגה ſegagah vocāt,
ſacrificiū ab eo denominatū. Ad conciliādos autē eos, qui ſunt à ſiniſtris,
ſacrificiū veſpertinū. Ad cōparandū verò fauorē ab iis, qui ſunt à dextris,
ſacrificiū matutinū. Diuerſaq; in huiuſmodi litari iuſſa ſunt, pro exigentia
rerum occurrentiū. Et præter hæc oīa, munera exigebat ſpontanea & libe Nu. 15.
ra: quià hilarē datorem (teſte Paulo) diligit Deus. Et hoc, ne ingratitudi- 2. Cor. 9.
nis arguamur: ſi tanto benefactori Deo tantillū antidoti non reddamus.
Cū æquiualēs ei reddere non poſſimus: vt ēt Ariſto. perhibet. Ethic. 9.

190 Cur & quo calatho aut carthallo iuſſit Deus dari primitias & decimas? An, Deut. 26.
quià eſt vas aptum ad portādum? An (vt myſteria referemus) quià deci-
mæ vel munera in illo vaſe collecta, indicabāt conuentū & aſſenſum offe-
rentiū, quem Deus ſūmopere diligit? Hinc Chriſtus docuit recōciliandū
eſſe fratrem (ſi qua inter ipſum & offerentē fuerit diſſenſio) anteq̄ munus
offeratur: vt in Matthæo legimus. Vnde docemur, q̄, niſi ablato diſſidio Mat. 5.
conſenſus & amor ſit redintegratus in offerēte, munus nō eſt gratū Deo.
Hinc panis Deo oblatus, nobiſq; ad comedendū traditus, vocatur cōmu
nio, quaſi omnium participantiū vnio. Carthallū autem, quo offerre de-
bemus, eſt vas cordis noſtri, quo complecti debemus omnē proximum:
vt ſi iuſtus, conſeruetur, ſi verò malus, corrigatur.

191 Cur Deus ſpiras, placentas, lagana & huiuſmodi in oblationibus exigebat? Exo. 29.
Nōnè, quià oīa iſta ex pane fiebāt? Nec de eorꝝ forma curādū eſt: cum in- Leui. 2. 7. 8
terpretes ad libitum huiuſmodi noīa dederint. Panis aūt erat præcipuū, Nu. 6.
quod in ſacrificio offerebat̄. Hinc Chriſtus virtutē oīum ſacrificiorꝝ (quæ
multiplicia in lege demādata ſunt) cōcluſit in oblatiōe panis & vini. Quæ
quidē oblatio eſt conformis oblatiōi factæ à Melchizedech: ſm cuius or- Gen. 14.
dinem aut verbum, ipſe Chriſtus eſt Sacerdos. Et id, quià volens deno- Pſal. 109.
tare conuiuiū, quod in ſacrificio facimus cum Deo, p panem oīum ciborꝝ
perfectiſſimū: & per vinum oīum potuum celeberrimū, ipſum conuiuiū
deſignauit. An, quià panis vnus, ex multis granis tritici confectus, & vi-
num, quod ex multis vuarꝝ granis conficitur, elegantiſſimè exprimit vnio-
nem cordis: quæ ex multis offerētibus fieri debet: ſicut ſuprà tactū eſt?

192 Cur aliqua ex his offerri iubēur linita oleo, & aliqua oleo ſubacta? An, qà
oleū (vt aiunt) miſericordiā & grām ſignificās, īnuit q̄ hæc offerri debent
cum grā Dei, & ab eius miſericordia ſuſcipi? An (vt altiꝰ conſcēdamus) cū
oleū (vt aliàs dictū eſt) diuinitatē, qua oēs pfundi debemus, ſignificet: vo
luit Deus, p hæc munera vario mō oleo cōfecta, diſtinctos diuinitatis no-
bis cōicatæ gradus deſignare? Cū ipſa diuinitas nō cōicet æq̄liter oībus.
Nā aliq ipſa liniunt, aliq aūt vſq; ad cordis intima penetralia pfundunt.

193 Cur ex ſimila aliqua offerri iubētur? Nonnè per ſimilā, quæ eſt farinæ perfe- Leuit. 2.
ctior atq; delicatior pars, innuit, q̄ ex toto Eccleſiæ corpe myſtico, per fa-
rinā deſignato, Deus elegit perfectiorē partem p ſe, Sacerdotes videlicet
& Religioſos, in miniſtros ſuos peculiares? Et hęc ſimila debet eſſe vncta,

ſubacta, & perfuſa oleo: quià ipſi Dei miniſtri debēt vero diuinitatis oleō
pfundi, put ipſi pñt. Debet quoq; pfundi thure, vt ibidē dicit̃. Quod thus
iam diximus orationē ſignificare. Quæ oratio potiſſimè frequētanda eſt à
Oſee.4. Sacerdotibus & Religioſis: qui (vt in Oſæa dicitur) comedũt peccata po-
puli. Nam quādo Sacerdotes decimas, & Religioſi eleemoſynas à popu-
Leui.4. lo ſuſcipiunt, peccata quoq; eorum ſuſcipiunt: pro quibus propitiationē
Nu.15. à Deo impetrare debent: vt ſcriptura plæriſq; in locis reperit.
194 Cur Deus requirit azima, præſertim in ſolēnitate primi mēſis, paſcæ videli-
Leui.23. cet penitus phibendo fermētũ? An, quia fermētum (vt inqt Apoſtolus)
Nu.28. ꝗuis modicũ, totam maſſam corrũpit? Quæ corruptio à muneribus Deo
1.Cor.5. oblatis aliena penitus eſſe debet. Vnde innuitur ꝙ, qui ſemetipſos Deo of-
Gal.5. ferunt, mundi eſſe debēt. Hinc ſequit̃ Paulus, dicens. Itaq; epulemur, nō
in fermēto veteri, neq; in fermēto malitiæ & nequitiæ: ſed in azimis ſynce
ritatis & veritatis. An, quià (vt ad penetralia ingrediamur) Deꝰ in tota lege
intēdit, vt, quoad poſſumus, ei aſſimilemur in oibus opationibus noſtris?
Exo.20. Hinc rōnē ſabbati cuſtodiēdi aſſignás, aptè ꝓteſtatus eſt, dicēs. Quieſcite
in die ſabbati ab oī opere ſeruili, quià in illo die quieuit Deus ab oī ope,
quod creauerat ad faciēdũ, videlicet pro tpe. Pari quoq; rōne, cum Mun-
dum creauerit in menſe primo, nō p generationē naturalē, quæ fieri neqt
1.de genera- ſine alteriꝰ corruptiōe (vt Naturales aſſerũt) ſed per creationē ſine aliqua
ratione & præuia corruptiōe, ad id repræſentandum (vt conformes ei inueniamur)
cor.tex.17 iuſſit, vt comederet̃ panis nulla corruptione ꝑmiſſa vel admixta.
195 Cur oīa hæc cocta in clibano exigebat? An, vt tolleretur horror, quē cibus
Leui.2. crudus generare ſolet? Sed cur Deus iuſſit in Exodo Agnum paſcæ, ſiue
Exo.12. tranſitus, coqui nō in aqua, ſed igne? Et cur oīa ſacrificia, quāuis igne ap-
Leuit.9. poſito à miniſtris altaris fumigātia, tñ igne è cœlo miſſo ipſa penitus cō-
Nu.19. burebat? Nōnè ſicut aqua iuſſit homines lauari: Ità voluit ſacrificia & mu-
Exo.30. nera igne coqui vel cōburi: vt inde denotaret̃, ꝙ illa oblata, & ēt offeren-
Deut.4. tes debent tēpore ſuo deuorari ab ipſo Deo: qui non ſine cauſa dicit̃ ignis
deuorãs vel comedēs? Nã ſicut ignis deuorans combuſtibile traducit in
ſeipſum: & cum illo idem factus, ducit ſecum, aſcendens ad ſphærã ſuam:
Pari modo Deus, & munera & offerentes, quos ſuſcipit, tranſmutat in ſe,
2.Cor.3. (iuxtà illud Apoſtoli. In eandem imaginem transformamur) & ducit ſe-
cum ad ſphæram, & habitationē ſanctam ſuam.
196 Quis nã eſt Deo acceptior, offerens nè ſpōtè, an lege vel voto coactus? Nō-
Ibi.9. nè, q ſpontè offert? Iuxtà illud Apoſtoli. Nō ex triſtitia aut ex neceſſitate.
Exo.35. Hilarē.n. datorē diligit Deus. Hinc oīa, quæ ad Tabernaculũ cōficiēdum
ſpectabãt, ſpontè oblata fuerunt. Sed cur nos lege ligauit? Non quidem
Deus intēdit nos ligare lege: quæ nō ligatiua in lingua ſancta dr̃: Sed תורת
torat. i. illuſtratiua, & dans doctrinã veritatis: vt ſuprà diſſeruimus. Legē
autem tradidit, in primis, vt nos doceret, quid Deus ſit quãtum exprimi
pōt: & quis cultus ei debeat̃: quouè itinere ad ipſum peruenire poſſimus,

Addidit quoq; ꝓmiſſa & minas, ꝓut iuſtitia exquirit: non aũt, vt liga ret. Hinc in Deuteronomio Deus ait. Conſydera q̄ hodie ꝓpoſuerim in cõ ſpectu tuo vitã & bonũ, & ẽ contrario, mortẽ & malũ, vt videlicet eligas, quod vis. Hortaturq;, & non cogit, dicens. Elige ergo vitam: vt viuas. Sed cur laudaẽ votũ, in quo homo ſe obligat Deo? Nõnè homo votũ ſponte facit offerens (vt aiunt) non tantum fructum arboris voluntatis ſuæ, ſed truncũ & radicem? Hinc Nazaræi ſic ſe vouentes laudabantur: quibus & lex vel doctrina obſeruanda data fuit. Deut. 28. & 30. Ibidẽ. 23. Nu. 6.

197 Quomodo Nazaræi ſe Deo dedicabant? Nõnè Nazaræus hominẽ ab aliis ſeparatũ, Deoq; penitus dedicatũ ſignificat? Huiuſmodi autẽ Nazaræi (vt in libro Numerorum habetur) interdictũ erat vinum, acetũ, ſicca vel recens vua, inſup & acini vel cortices ipſius vuæ. Sed cur hoc? An, vt amouerentur ab eis omnia impedimenta vacãdi Deo in ſpiritu: quorum potiſſimũ eſt vinũ: quod carnẽ fouet? Hinc Paulus ait. Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria. An (vt ſecretiora tãgamus) quia vinũ (vt alias diximus) ſignificat Mundanã ſapientiam, quæ inimica eſt Deo? Hinc Salomon volens ſe tradere ſapiẽtiæ rerum diuinarum decreuit (vt ipſemet perhibet) abſtrahere carnẽ ſuã à vino. i. à ſapientia, quæ eſt ſm carnẽ. De qua ſapientia inquit Apoſtolus, loquẽs de ſtatu Chriſti & perfectionis. Vbi ſapiens, vbi ſcriba. i. doctor, vbi inquiſitor huius ſæculi? Nonnè ſtultã fecit Deus ſapiam huius Mundi? Quia non fauorẽ, ſed impedimẽtum affert verſantibus circa diuina. Vnde & Sapiẽs alibi dicit. Noli Regibus dare vinũ, ne obliuiſcãtur veritatis & peruertant iudicium. Ibidẽ. Ephe. 5. Eccl. 2. 1. Cor. 1. Pro. 31.

198 Cur iubeẽ, ne nouacula ſup Nazaræorum caput aſcẽdat? An, ne imitarẽtur (vt dr̃) Sacerdotes idolorum, qui caput radebãt: vt Baruch refert? Sed nõnè friuola admodum eſt hæc rõ? Nã, cũ iubeãtur radi ſoluto tpe cõſecrationis, idolatras ſeq cogerẽtur. Hoc eodẽ fundamento colliditur opinio eorum: q per nouaculã intelligunt maliciã: quæ nõ debet aſcẽdere ſup caput Sacerdotis, aut Nazaræi: qa cõpleto tpe cõſecrationis, maliciã ſuſcipere cogerẽtur. An igitur, ad meliores capillos refertur ſermo? Ad illos videlicet, de qbus in Cãticis dr̃. Comæ capitis tui, ſicut purpura Regis iuncta canalibus, ſupioribus videlicet: vt inde influxum cœleſtẽ ſuſcipiant. Iſti igitur capilli incidi non debẽt iis, qui Deo vacãt, ſed ſtare ſemper parati ad ſuſcipiendã pluuiã Dei voluntariã, hæreditati ſuæ ſegregatam. Nũ. 6. Baruch. 6. Cant. 7.

199 Cur abſolutis à cõſecratione, vel dedicatione illa iubẽtur capilli radi, & igni bus tradi? Nõnè ſicut ille, q cultui diuino ſe dedicat, aut vitã vel cultũ mutat in meliorẽ, radi iubetur (vt alibi dictum eſt) Sic & Nazaræus ceſſans ab illa dedicatione, amputare debet capillos. i. canales: qbus ſuſcipiebat imbres illos cœleſtes, pro iis ſolũmõ, q ſunt Deo dicati, ſegregatos? Cum ãplius hmõi influxus ipſi nõ debeatur. Magno ãt cũ ſacro iubentur ipſius capilli ignib' tradi, ſicuti tradebãtur ſacrificia, & Deo quodãmõ ſacrificati: ne ꝓiiciãtur peſſundãdi. Hinc itaq; colligiẽ, q nõ de capillis materialib': Nu. 6.

Orige. ſed de melioribꝰ ꝑ hos deſignatis eſt ſermo: vt Origenes rectiſſime ſentit.
200 Cur iubetur, vt Nazaræi cōpleto voto & tpe cōſecrationis, ſacrificium offe
Nu. 6. rant? An, vt Deo gr̃as & laudes debitas reddāt? Sed nōne ſacrificiū illud
videtur eſſe pro peccato? Cū in textu ſubinferatur. Et ouē agniculā imma-
culatā pro peccato. Quod igitur peccatū cōmiſerunt in dedicatione illa?
An forſitan, qꝛ nimis ſibi arrogarunt, vouentes dedicationē illā cōtinuā,
durāte videlicet tpe voti? Cūm nō eſſet in facultate ſua obſeruare eā ſan-
ctimoniā, quā vouerant, niſi diuina opitulante gratia: quæ non ab eis ſed
à Deo liberè dante procedit. Vt igitur expurgarent auſum hunc nimis
temeritatium (ſi dicere fas eſt) iubentur offerre ſacrificium. Quāuis Deus
acceptauerit dedicationem illam, tanq̃ opus bonum.
201 Cur Nazaræo, barba & capite raſo, vinum concedebātur? An, vt refocilla-
Ibidem. retur laſſus nimia auſteritate? An, quia (vt myſteria ꝓſequamur) & ſi hō,
dum vacat diuinis, ab humana ſapiētia p vinum (vt diximus) ſignificata
abſtinere debet, ab illis tamē abſolutus, & ciuilibus incumbēs, licitè vinū
bibit: vtitur videlicet ſapientia, prudētia, & aſtutia huius Mundi? Iuxtà
Mat. 10. illud Chriſti. Eſtote prudētes: ſicut Serpētes. Qua prudētia vti licet con-
trà Diabolū, & cōtrà mēbra maligna ipſius: in diuinis verò nequaq̃. Cum
Deo vacare debeamus, & cū Angelis & ſimplicibus membris Chriſti in
Pſal. 17. omni ſimplicitate & puritate verſari. Iuxtà illud Prophetæ. Cum ſancto
ſanctus eris, & cum viro innocente innocens eris: & cum peruerſo peruer-
ſus eris. Quoꝵ verboꝵ verum ſenſum eſt, ꝙ cum ſimplicibus vti debemus
ſimplicitate colūbina, cū aſtutis verò prudentia ſerpentina.
202 Cur iubetur ter in āno omnis maſculus apparere in conſpectu Dei? Nōne,
Exo. 23. qꝛ tres ſolēnitates in anno occurrebāt? Paſca videlicet. i. trāſitus Iſrael ex
Deut. 16. Aegypto: aut reꝵ ex nō eſſe ad eſſe. Cū tunc fuerit Mundus ꝓductus:
vt multi opināt. Scđa Pētecoſtes, qñ lex tāta celebritate data fuit. Tertia,
dies הכפורים hachepurim. i. remiſſionū, & Tabernaculoꝵ, in memoriā vm-
braculi à nube in deſerto facti. Vnde & ſub vmbraculis vſq; ad pñs come-
dūt Hebræi. Quæ tres ſolēnitates tribus ꝑſonis diuinis applicari pñt. Pro-
ductio. n. in eſſe & ereptio è ſeruitute cōpetit Patri. Iuxtà illud Apoſtoli.
Col. 1. Eripuit nos, Pater videlicet è poteſtate tenebraꝵ: & tranſtulit in regnum
filii dilectionis ſuæ. Collatio legis conuenit filio & verbo, in quo erat lex,
Elchana. anteq̃ daretur: vt Elchana ſcribit. Remiſſio & obumbratio vel protectio
nubis correſpōdet Spiritui ſancto, in cuius virtute & numero dat̃ remiſ-
ſio. Hinc Filius volens tradere Apoſtolis virtutem remittēdi peccata, pri-
Io. 20. mò inſufflauit in eos, dicēs. Accipite Spiritum ſanctum. Poſteà ſubintu-
lit. Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.
203 Cur hunc ternariū numerū Deus exquirit? An, qꝛ Deus hoc nūero gaudet?
Sed cur illo gaudet? Gaudet quidē vnitate, quæ ipſi ꝓpria eſt. Binario aūt
nō gaudet: quia eſt nūerus addictus materiæ: quæ ſup oīa elongat̃ ab ipſo
Deo. Nā directè ipſa pura potētia opponitur Deo ſummo actui, & omnia

informanti. Gaudet etiã ternario, qui (iuxtà Pythagoricã doctrinã) for-
mã ſignificat, quę materiã informat: & eam reducit in actum primũ, tantò
perfectius, quãtò forma perfectior eſt ipſa materia. An (vt Ariſto. docet) 1. De cœlo.
quià natura docemur honorare Deum ſm numerũ ternariũ: quẽ hẽmus & Mundo.
(vt ait) quaſi legẽ quandã, denotantẽ omnimodã extẽſionẽ numerorũ:
qui extendi poſſunt in longum, latum & pfundum. i. cubum vel ſolidũ?
Nec. n. vlteriorẽ extenſionẽ admittũt. Secũdum quã cõſumatã extẽſionẽ
debem⁹ honorare Deũ, orónib⁹ vʒ, & ſacrificiis: vt Auerrois exponit. An, Auerro. ir ibidem.
qà Deo trino cultus trinus vel trifarius, cordis vʒ, linguę, & opis debetur?

204 Cur iubetur vt nullus appareat in cõſpectu Dei vacuus? Nõnè æquũ eſt, vt Deut. 16.
vnuſquiſq;, qui cõuiuio intereſſe vult, ſymbolũ ponat, vel ſaltẽ portiunculã
q̃ndam? Quãdo. n. Deo appropinquare volumus p orõnẽ & laudẽ, quaſi
quoddã cõuiuiũ cũ ipſo facimus. De quo cõuiuio ipſemet in Apocalypſi Apoc. 3.
ait. Si qs aperuerit mihi ianuã, cordis vʒ, intrabo & cœnabo ſecum, & ipſe
mecũ. In quo cõuiuio ipſe primò poſuit corpus & ſanguinẽ, appoſiturus
tandẽ gloriã & voluptatẽ vberrimã. Iuxtà illud Prophetæ. Gloria & di- Pſal. 111.
uitiæ in domo eius. Et alibi. Inebriabũtur ab vbertate domus tuæ: & tor- & 35.
rente voluptatis tuæ potabis eos. Quod ãt apponere debemus, primò eſt
cõſenſus, quẽ vocationi diuinæ præbere debemus: poſteà executio & ob-
ſeruatio mandatorũ Dei (iuxtà illud. Si vis ad vitã ingredi, ſerua man- Mat. 19.
data) deniq; exhibitio pietatis in proximũ, dando eleemoſynã eſurienti,
ſitienti & nudo. Pro qbus operibus regnũ & conuiuiũ cœleſte promittit. Ibi. 25.
Vñ expreſſè cõueniuntur ii, qui adeò fidẽ extollunt, vt opa paruipẽdãt.

205 Quarè à conſpectu Dei ignis nunq̃ ceſſare debet: vt in Leuitico iubetur? Leui. 6.
An de igne deuotionis eſt ſermo? Sed quomodò feruor deuotionis aut
oratio continua eſſe poteſt? Cũ ſit neceſſarium multis negociis & naturæ
indigentiis cedere? An feruor orationis & charitatis debet eſſe cõtinuus
in habitu (vt aiunt) ſi actu eſſe non poteſt? An ſicut pro ſuſtentatione cor-
poris debemus ſemper habere cibum in ſtomacho: vnde alantur omnia
membra (nam deficiente cibo, deficit homo, ſentitq; bilem exæſtuantẽ à
chiſti fellis effuſam, naturæ ſuccurrere ſatagẽte, ne penitus homo deficiat)
Sic quoq; licet bis vel ter aut ſemel in die tantũ oremus, virtus tamẽ ora-
tionis, tanq̃ cibus continuus eſſe debet in ſtomacho mentis, ne deficiat?
Similiter & charitatis feruor manere ſemp debet, quo cor poſſit accendi.
Quo ſenſu dixit Chriſtus. Oportet ſemp orare & nũq̃ deficere. An ſemp Luc. 18.
ardere debet ignis diuini luminis, omnes illuminantis: & potiſſimè in Sa-
cerdote: qui ſemp paratus eſſe debet docere & illuminare plebẽ? Hinc dr
in textu, q ignis hic adminiſtrandus eſt à Sacerdote, qui ipſum nutrire Leui. 6.
debet ſubiiciẽs ligna manè p ſingulos dies. Sicut de oratione & charitate
dictũ eſt: quæ ſaltẽ ſemel quolibet die accẽdi debet p totũ diẽ duratura.

206 Cur Nadab & Abihu offerentes ignẽ extraneum tam acriter puniti ſunt? Ibi. 10.
An, quià obtulerunt ignem extraneum & alienũ ab eo, qui è cœlo mitte-

batur pro cremandis ſacrificiis? An, quia obtulerunt ſacrificiũ pro extraneis à familia Iſraelitica: quos non crediderat eis Deus? Nam videntes quantũ populo Iſraelitico ſacrificium profuerat, attentarunt etiam offerre pro alienis: quos non cõmiſerat eis Deus: ſed reſeruauerat purificandos à filio ſuo omniũ Redemptore. Hinc ad Aharon mortẽ filiorũ dolentem

Ibidem. miſit Dominus Moſem, qui diceret ei. Hæc ait Dominus. In propinquis meis ſanctificabor & in conſpectu totius populi glorificabor: ſcilicet in filio meo, & membris ac cohæredibus ipſius: qui in omnibus gẽtibus prædicarunt ſalutem, quã Redemptor operatus eſt. Quod cũ audiſſet Aharon, tacuit, conſentiens videlicet, q Deus eos iuſtè puniiſſet. Quia volebãt ſibi vendicare illud, quod Chriſto erat reſeruatum. Et quia id fecerunt bono zelo moti, venit ignis, non in punitionem æternam, ſed in expiationem illius peccati. Hinc dictum eſt. Egreſſus eſt ignis à faciei Adonai: vt literæ veritas habet. Nam ignis inde veniens non damnat, ſed expurgat.

Geñ.19. De Gomorreanis autem dictum eſt, q fecit Dominus pluere ignem

Nu.16. ac ſulphur. Pari modo de ducentis & quinquaginta viris, qui temerè offerebant incenſum, dicit Scriptura, q ignis egreſſus eſt à Dño, non autem à facie Dñi. Non ſecus de igne quinquaginta nuncios Ochoziæ deuorãte

4.Reg.1. dictum eſt. Deſcendit ignis è cœlo.

207 Cur cultus Dei datus fuit hominibus, & nullo modo mulieribus? Nonne

Geñ.2. (vt alibi diximus) quia in hominem dicitur ſpiratum fuiſſe ſpiraculum vitæ? Hinc homo eſt imago Chriſti & Dei, mulier autem non propriè

1.Cor.11. Dei, ſed viri imago eſt: vt Paulus docet. Eſt enim illud ſpiraculũ (quod

Plotinus de homine. Hebræi neſſama vocant) diuinũ quoddam, quo (vt Plotinus docet) Deũ cognoſcere poſſumus: & ſm Deum operari. Quod ſpiraculum ipſe Plo-

Augu. tinus (vt etiã ſuprà diſſeruimus) intellectum vocat, Auguſtinus portio-

Mer. in Pymãdro. nem ſuperiorẽ, Mercurius verò mentẽ. Vnde homini datur non ſolùm adminiſtratio ſacrorũ, ſed etiam regimen tanq̃ capiti. Hinc non ſine cauſa

Ephe.5. Apoſtolus ait, q vir eſt caput mulieris, ſicut Chriſtus caput eſt Eccleſiæ. Vnde concluditur, & veris Sapientibus patet, ſortem viri digniorem eſſe ſorte muliebri, & corpore & anima, & toto ipſo compoſito. De quo forſitan alibi latius diſſeremus.

208 Fuit nè datũ aliquod officiũ mulierib⁹ ex lege? Ne mulier, quæ eſt pars viri

Pla. in Sym poſio. (vt Platoni placet) abdicata penitus à ſacris eſſet, tria fuerũt ei impoſita

Talmudiſtæ. officia: vt ex lege Talmudiſtæ colligũt. Primũ.n. erat, vt ex ſingulis centũ panibus placẽtã faceret pro Sacerdotibus: vt & ipſa daret centeſimã pręſtimo Sacerdoti. Sicuti ex fructibus collectis iuſſum fuerat dari à viris: vt paulò ſupius declaratũ eſt. Secundò mulieribus demãdatũ fuit: vt ſeruarent tp̃s imũditiæ ſuæ: ne eo tp̃e viris cõmiſcerẽt. Tertiũ eſt: vt lucernas in Tẽplo Dei accẽderẽt. Q̃d nõ ſine myſterio factũ credimus: vt vȝ & ipſę accẽderẽt lumẽ: quo, & ſi nõ poſſunt adminiſtrare ſacra, & regere plebẽ, ſaltẽ Deum cognoſcerẽt, & ea, quæ ad ipſarũ ſalutẽ ptinẽt, exquirerẽt.

209 Cur Deus duos agnos in perpetuũ ſibi offerri exqrebat? Nõne, cũ naturale Exo.29.
ſit ſacrificare Deo: & modus ſacrificandi à lege doceatur (vt Ariſtoteles Ethic.5.
phibet) à Deo manifeſtatus eſt cultus & oblatio: quã potiſſimè & perpe-
tuò à nobis exquirit? Sed quomodò eſt perpetua oblatio, cũ in pñti ille
ritus à Iudæis minimè obſeruetur? Nõne modò pfectius obſeruat, q̃ in
lege? Cũ offeramus illũ agnũ, qui peccata Mũdi tulit. Sed (cũ lex iubeat
offerri duos) quò ſatiſfacimus, vnũ tm̃modò offerẽdo? Nõne in Chriſto
fuerũt duæ naturæ, diuina videlicet & humana: figuratæ p duos Cheru- Exo.25.
binos, qui ſuprà coopertoriũ vel propitiatoriũ Arcæ iuſſi fuerũt collocari?
Agnus .n. fuit filius Dei humanatus. Iuxtà illud Iſaiæ. Emitte agnũ Dñe, Iſa.16.
Dñatorem terræ. Agnus quoq; fuit homo Deus, de quo idẽ Iſaias. Quaſi Ibidem.53.
agnus ſtetit coràm tõdẽte ſe. Et vterq; agnus ſimul tulit peccata Mũdi.

210 Quare iubet Deus offerri hos agnos: alterũ veſpertinũ, & alterũ matutinũ?
Nõne veſpertinũ ſacrificiũ (vt alibi dictum eſt) fiebat ad placãdos accu-
ſatores coràm Tribunali iuſtitiæ cõparentes: ſacrificiũ verò matutinũ ad
cõparandã gratiã à Tribunali miſericordiæ & pietatis, in Auſtro locato?
Quod vtrũq; fecit noſter bifarius agnus Chriſtus Ieſus. Nã ſanguine ſuo
placauit Tribunal iuſtitiæ: & à Tribunali gratiæ nobis gratiã & pietatẽ
cõparauit. Hinc dixit Iohãnes. Vidimus eum plenũ gratiæ & veritatis, Io.1.
Et iterũ ait, q Ieſus venit non in aqua ſolùm, ſed in aqua & ſanguine. Vñ 1.Io.5.
ſatisfecit pro ſacrificio veſpertino & matutino, & pro omni holocauſto:
adeò vt nullo alio amplius indigeamus.

211 Cur pacifica Deo grata fiebãt in agno & oue? An, q̀a aialia ipſa pacifica ſũt?
An pueniũt à loco ſupramundano: vt ſint pacifica? Nã ſicut animaliũ ali-
qua ſunt Saturnia, aliqua Martia, Solaria & huiuſmodi (ſicut in Harmo- Cant.1.
nia diſſeruimus) Sic etiã aliqua ſunt Iouialia, ſemp iuuantia, & nunq̃ no- Tono.4.
cua: inter quæ eſt agnus & ouis magis, q̃ alia animalia ſuſcipientes de cle-
mentia illius, qui dicit̃ Pater miſericordiarũ & Deus totius cõſolationis. 2.Cor.1.
Hinc (non ſine cauſa) primogenitus huius Patris nunc ouis, nũc agnus
dicitur: qui pacificauit p ſanguinẽ crucis eius omnia, quæ ſunt in cœlis, & Col.1.
in terris. Vñ in virtute iſtius agni fiebant pacificationes oue & agno, ma-
ximũ cũ vero agno ſymbolum habẽtibus. Hinc quoq; ipſe Chriſtus oĩa Mat.25.
membra ſui corporis, & cohæredes regni eius vocat oues, reponẽdas in
dextera tpe iudicii: q̃bus regnum & hæreditas cœli dabitur.

212 Cur Bos vel vacca ordinata fuit in ſacrificio pacificorũ: vt in Leuit. habem⁹? Leui.3.
An, q̀a bos quoq; eſt aial pacificũ atq; beneficũ? Nã p ipſum agricultura p̃ſ-
citur: & panẽ hẽmus triticeũ, vel hordeaceũ, aut alteri⁹ cuiuſcũq; generis;
carneſq; ipſius in cibũ aſſumimus: & coriũ in defenſionẽ pedũ. An, q̀a &
ipſe ſymbolum hẽt cũ aliq̃bus virtutibus p ſacrificiũ pacificãdis? Hinc, q̀a
oĩs virtus nõ reperit̃ in vno tñ aialiũ gñe, nũc iubet offerri bos, nũc ouis
vel agnus, nũc hircus, vel capra, nũc paſſer, nũc par turturũ, aut pulli colũ-
barũ, nũc carnes, nũc panes: pput hæc oĩa exigebãtur ad diuerſas virtutes
placãdas:

placãdas: oẽs vtiq; Dei miniſtros, tantũ exquirentes à nobis, quantũ decreto coeli (vbi oĩa ſciuntur) decernebat. Et hoe, quouſq; venit ille, qui oĩa in ſe colligens, vnicũ ꝑꝑuit nobis ſacrificiũ, vnicũq; libamen: offerẽdũ

Luc. 22. vel cõmemorãdũ. Sicut ipſe dixit. Hoc facite in meã cõmemorationẽ.

213 Cur iubet, vt oĩa aĩalia offerẽda, ſint integra & ĩmaculata: niſi volũtariè offe-

Leui. 3. 22. rant: vt in Leuit. hĩ? Nõnè, qà (vt ſupra dictũ eſt) ĩmaculato Deo imaculata debẽtur? Iubet aũt præcipuè ne careant aure vel cauda. Et id nõ ſine magno myſterio. Animal. n. quodcunq; offerimus, ſignificat aĩal noſtrũ, Deo offerendũ in hoſtiã ĩmaculatã, Deoq; placentẽ. Sicut Paulus docet

Ro. 12. & hortatur Romanos. Cui animali nr̃o ſolicitè ꝓſpiciendũ eſt ne deſint aures. Nã p nullum aliũ ſenſum homo, dũ eſt in corpore animali, capere

Ibidẽ. 10. põt diuina: niſi p auditũ: quià (teſte Aplõ) fides, in qua de diuinis docemur, eſt ex auditu. Debent quoq; huiuſmodi animalia habere caudam,

Hugo de clauſtro aĩe lib. 3. c. 10. quæ pſeuerantiã in bonis opibus ſignificat: ſicut Hugo optimè ſentit. Si verò voluntariè offerant, Deus ẽt mutila animalia accœptare promittit. Nam, quicquid ſpontè datur, nõ ſubeſt legi alicui: nec conquerendum eſt de defectu rei donatæ.

214 Cur Deus armũ dextrũ magis q̃ ſiniſtrũ exigit? An, qà cõmuni lege eſt ma-

Exo. 29. ior vigor in dextra q̃ in ſiniſtra: & tantò magis Deo placẽt obſequia, quãtò maiori feruore & virtute exhibita ſunt: & è cõuerſo? Hinc Ierem. ait.

Iere. 48. Maledictus, qui facit opus Dei negligenter. Et in Apocalypſi dicitur.

Apoc. 3. Quia tepidus es: incipiã te euomere ex ore meo. An, qà ea, quæ ſunt ex

Pſal. 109. parte dextra, ſunt gratiora Deo? Hinc filius collocatus eſt ad dexterã Pa-

Mat. 25. Pſal. 15. tris: & beatificandi reponentur ad dexterã Chriſti: & in dextera ipſius ſunt delectationes æternæ: vt Propheta canit. Et id iubet fieri potiſſimè in conſecratione Sacerdotis: quãdo fauor à dextera cõparandus eſt.

215 Cur offerri iubet holocauſtũ pro peccato, ſine cæremoniis ſacrificii matu-

Nu. 28. tini? Nõnè, qà illa diſparia ſunt, & nullatenus conuenientia? Sacrificiũ. n. matutinũ (vt modò tetigimus) offerebat Tribunali gr̃æ diuinę pro impetrãdo fauore: holocauſtũ verò pro peccato offerebat Tribunali iuſtitiæ diuinæ, ad ſatiſfaciendũ pro peccato: & ad placãdos accuſatores, qui de peccato ipſm offerẽtẽ accuſabãt. Vnde docemur ꝙ ſacra nõ ſunt cõfundẽda. Nã dũ homo in peccato eſt: curare debet, vt ſibi Deũ cõciliet: q peccatores, dũ in peccato ſunt, nõ exaudit: niſi dũ veniã ſuoꝝ peccatoꝝ petũt:

Io. 9. & rõni cõſentaneũ eſt: ꝙ nõ ſit petẽda gr̃a à Pricipe nõ cõciliato. Quorſum tendũt multa, quæ in lege videntur neſcientibus ſupſtitioſa: vt illud de

Deut. 22. nõ texẽdo pãno ex lana & lino, & de nõ arãdo cũ boue & aſino. Nõ. n.

Sec. Theo. Proculus de orationibus & ꝑcibus. confundendus eſt diuinus cultus. Hinc cũ magna diligentiã ſecretiores Theologi ſcribũt, & cũ ipſis Proculus, ꝙ primũ obſeruãdũ in orõne eſt cognitio rei, quã petimus: eius à quo poſtulamus, & modi quo oramus:

Mat. 20. Iaco. 3. ne nobis dicatur illud Redemptoris. Neſcitis quid petatis. Hinc & Iacobus ait. Petitis & non accipitis, eo ꝙ malè petatis.

216 Cur Deus in vtroq; teſtamẽto iubet offerri ſibi panẽ,tãq̃ charꝝ & præcipuũ
ſacrificium? Nonnè,qa' panis eſt præcipuus omniũ ciborꝝ? Vnde Hebræi Hebr.
oẽm cibũ panẽ vocant. Nã panis adeò naturæ cõueniẽs eſt: vt nũq̃ come-
dentẽ tædio afficiat. Hinc Chriſtus,qui ſe nobis in pabulum tradidit,pa-
nem ſe vocauit,dicẽs. Ego ſum panis viuus,qui è cœlo deſcendi. Si verò Io.6.
per numeros theologizari velimus (more Theologorꝝ antiquiorꝝ,q hunc
modũ Ghematerià vocãt) poſſumus & aliqua ex ipſorꝝ ꝓmptuariis de-
promere. Literæ.n.panis,quẽ ipſi לחם lechem vocant,reddũt in numero
ſeptuagintaocto. Cuius numeri portiones oẽs (vt aiũt) aliquotæ dãt nu-
merũ alicuius diuini nominis. Vnde depræhenditur panẽ ſapere aliquã
diuinitatẽ,aut hẽre tale ſymbolum cũ Deo,vt ei oblatus, & mẽbris ſuis
pauperibus, ſemp gratiſſimus ſit. Vinũ autem,quod יין Iain Hebræi di-
cunt,præſtat ſeptuaginta: numerꝝ quidẽ à corporeitate ſemotũ,compli-
catum per denariũ & ſeptenarium,qui ad animã pertinet. Quæ anima ſe- Deut.12.
dem habet in ſanguine: in quẽ,vinũ facilè cõuertitur: tam epotũ per mea-
tus inteſtinorꝝ,q̃ ẽt in ſacrificio ſm ritũ noſtrũ: quẽ ſummus Doctor do-
cuit. Hinc Deus oblectat̃ vino oblato: p qd ſignificat̃ anima aĩalis: quæ
oblata ipſi Deo in ſpũalẽ naturã trãſit. Alioqn iſtud aĩale nõ poſſet inſur
gere in ſpũale: ſicut Paulus ꝓhibet. Olectat̃ quoq; pane,maximè illo di- 1.Cor.15.
uino p hũc mãlẽ ſignificato: p cuius eſũ in ſortẽ diuinitatis trãſmutamur.

217 Cur Deꝰ ꝓhibuit plãtari lucũ vel aliquã arborẽ iuxtà altare? An,qà in lucis Deut.16.
ſolebãt ſacrificare Gentiles, & multa turpia fieri? Hinc,ne pp has imundi
tias cõtaminaret̃ altare, ꝓhibuit Deus huiuſmodi plantari. An,ne apud
altare,in quo iuſſum fuit ſemp lumẽ accẽdi,eſſent vmbræ: quò ſolẽt col- Leuit.6.
ligi tenebrarꝝ duces & milites? An (vt myſteria tãgamus) qà & ſi multa
& penè omnia ſacra eloquia in figura ſcripta ſunt: nõ tñ cũ figuris & vm-
bris: nec obtecti velamĩe ignorãtię debebãt Sacerdotes ad altare accede
re,ſed illuſtrati lumine diuino ad oĩa ſibi poſſibilia cognoſcẽda? Hinc (vt
ſuprà dictũ ẽ) portabãt אורים vrim.i.illuſtratiões. Pro quo cõis ęditio ha Exo.28.
bet doctrinã. Et qà Deo ſacrificãs,nec idolatriã,nec errorẽ admittere de
bet: Hinc omnigena doctrina refertus eſſe debebat,ne erraret: ſicut admo
net Deus,ſubinferẽs. Nec facias tibi neq; cõſtituas ſtatuas vel idola,quæ Deut.16.
odit Dñs Deus tuus. Nomine quorꝝ idolorꝝ oĩs error in ſacris põt intel-
ligi. Nã Deus inobedientiã & errorẽ Saulis in ſacris idolatriã vocauit. 1.Reg.15.

218 Cur ordinati fuerũt qndecim Pſalmi graduales? An (vt nõnulli volunt) cõ
poſiti fuerũt à Dauide,qñ p qndecim cubitos explanauit montẽ Moriah
pro Tẽplo ædificãdo: vt æquũ eſſet pauimẽtũ Tẽpli cũ reſiduo Ciuitatis:
& planũ redderet̃ pro ædificio? An (vt alii ſentiũt) vt purificaret locũ ab
omni cadauerꝝ immũditia (ſi qua foret) pro quolibet cubito vnũ Pſal-
mũ decãtauit? An (vt ad altiora cõſcẽdamus) dicebãt̃ hi Pſalmi à Sacer
dotibus,quãdo volebãt p ſacrificiũ in Deũ cõſcẽdere? Iuxtà illud alibi
decantatũ. Aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit. Et iterꝝ. Ibunt de virtute Pſal.83.

in virtutē: & videbit̃ Deus Deorꝝ in Siōn. Deus vş, qui יה Iah dicit̃: quē purificati laudamus. Hinc non dicitur Halleluiah .i. laudate Iah tēpore pœnitentiæ. Quod nomē יה Iah undecim reddit in numero. Et ideo per quindenariū in Deū aſcendere iubemur. In cuius rei ſignum ſubnectitur

Ibi.134. Pſalmus ille. Laudate nomē Domini: cui præmittit̃ Halleluiah: quod eſt, laudare Iah. Quod nomē laudare nequit: qui nō eſt purgatus: & qui non cōſcenderit per debitos gradus. Hinc (nō ſine myſterio) Dauid noluit di

Ibi.103. cere Halleluiah, niſi poſt centeſimūtertiū Pſalmū: cuius finis eſt. Deficiāt peccatores à terra, & iniq, ita vt nō ſint: bñdic aīa mea Dño. Halleluiah.

219 Cur puerpera purificabatur agno aut turturibus ſiue pullis columbarꝝ? An

Leuit.12. fortè hoc ſtatutū eſt ex illis quorꝝ rō (vt Hebræi docent) reddi nō pōt? An (ſi rationē reddere poſſumus) purificabatur non tm̄ mulier ſed etiā primogenitus, qui Deo lege debebatur: vt alibi dictum eſt? Ea autē purificatio fiebat, aut agno ſemp Deo grato, aut turturibus vel colūbis, animalibus quidē Venereis, non quidē ad Venerem laſciuā, ſed ad meliorem ſpectantibus. Nam duas eſſe Veneres apud Platonicos triuiale eſt: quarꝝ altera eſt munda, altera verò immunda. Vnde per animalia mūdæ Veneris purgabatur immūdities; quæ in concubitu cōtrahi ſolet. Nec virtus hæc mūdādi animā à ſydere viſibili venit, ſed ab illo, cui hoc rñdet.

220 Cur Leuitarꝝ officium erat portare onera Tabernaculi: vt in libro Nume-

Nu.4.&.7 rorum legitur? Nōnè grauiora & minus ſancta plauſtris ab animalibus euectis portabātur: ſanctiora verò & leuiora humeris Leuitarꝝ Deo dedicatorꝝ: vt doceamur, ꝙ ſm̄ totū hominē, corpore videlicet & mente, Deo dicata ſacra portare debemus? Corpore.n. ſuſtinemus ieiunia: exercemus opera charitatis, portātes proximum humeris noſtris: ſicut Deus

Deut.32. nos humeris ſuis portat, vt decantat Moſes. Mente verò portamus onus contemplationis, ſpeculationis, & precum. Vtroq; autem, corpore ſcilicet & mente, onus docendi & prædicandi portamus.

SECTIO. V. DE PRAECOEPTIS A' DEO IN GENERE DATIS.

221 QVem fontē aquæ viuæ petebat Moſes aperiri? An loque-

Nu.20. batur Moſes de aqua currenti, quæ cōi vocabulo dr̃ aqua viua? An de illo fonte loquebat̃, de quo in Canticis dicit̃.

Cant.4. Fons hortorꝝ, puteus aquarꝝ viuentiū? De quo fonte Iohā

Apoc.22. nes ait. Oſtendit mihi fluuium aquæ viuæ ſplendidū. Quæ aqua viua (nulli dubiū) Chriſtus fuit: aut ſapientia Chriſti: quæ dicitur aqua ſalutaris; cum in ipſo præceſſet lex, quæ data fuit: vt alibi

1.Cor.10. diximus. Quod ſacramentū reſerans Paulus dixit. Bibebant aūt de ſpiritali conſequenti eos petra: petra aūt erat Chriſtus: Vnde apertè voluit

innuere ſapientiã legis, Hebræis datæ, emanaſſe à Chriſto, ſub rõne petræ:
à quo, ſub metaphora ouis & apis, emanauit lac & mel Euangelicũ. In qua
lege ea ſapiẽtia cõtinetur: quæ emanare nõ potuit niſi à fonte illo ſupremo
ſapiẽtiæ. Et hunc orabat Moſes aperiri, vt daret legẽ ſapiẽtiæ, populo ſitiẽ
ti. Quæ lex & ſi cõtinetur ſub velamine figurarũ: multa tñ ꝓfundiſſima ar-
cana & mirabilia cõtinet. Pro quorũ intelligẽtia orabat Propheta, dicens. Pſal. 118.
Reuela oculos meos, & conſyderabo mirabilia de lege tua.

222 Cur Hebræi iã ſatiati à diuino fonte legis acceptæ, adhuc ſitire videbantẽ? Nu. 10.
An, quià (vt nonnulli Sapientes dicũt) & ſi diuerſis tẽporibus & occaſio-
nibus totius curriculi quadraginta annorũ, quo peragrarunt filii Iſrael in
deſerto, data fuit lex: ſcripta tñ fuit, & in vnum redacta extremo tẽpore vi-
tæ Moſi: diſpoſito vnoquoq; præcepto aut negocio loco ſuo, mirabili ar-
tificio: atq; in Deuteronomio (non ſine ſacro) repetita? Vnde negocia ali-
qua prius facta, fuerũt poſterius ſcripta: & è cõuerſo. An, quià & ſi data fue
rat tunc lex, adeò tamẽ inuoluta erat, vt ſitiret populus eius intelligentiã?
Hinc cõi ſentẽtia cõcludunt antiqui Theologi legẽ fuiſſe bis datã: primò Ant. Theo.
vꝫ in ſcriptis. Et hanc vocãt תורת כתב torat chitab. Poſteà oretenus decla
ratã fuiſſe aſſerũt. Et hanc vocãt תורת כפה על פה torat Bepeh hal peh. Quã
doctrinã ſic ore reuelatã vocãt chabalã. i. reuelationẽ ore ad os factã. Sed
hæc nõ reuelabatẽ, niſi Sapiẽtib⁹: ſicut in Hezra ſcribitẽ. Reuelãs reuelatus 4. Hez. 14
ſum ſup rubũ: & locutus ſum Moſi, & enarraui ei mirabilia multa: & oſtẽ-
di ei tẽporũ ſecreta, & finẽ: & pcepi ei, dicẽs. Hæc in palàm facies verba:
& hæc aſcondes. Hæc. n. eſt ſapia: quã Paulus ꝓteſtatẽ loq ſolũmõ inter 1. Cor. 2.
pfectos. Et hoc eſt illud ſanctũ, qđ (Chriſto iubente) nõ eſt dandũ cani-
bus. Et iſtæ ſunt Margaritæ nõ exponendæ porcis conculcandæ. Mat. 7.

223 Cur lex dicitẽ ſcripta digito Dei viui in tabulis lapideis? An, qà Moſes nõ Exo. 31.
hẽbat inſtſa, qbus legẽ ſculperet? An, qà ea ſunt legis ſacra: quæ non niſi
à Deo dictari potuerũt? An, vt eſſet perpetua lex, ſcripta fuit à Deo? Nã
omnia, quæ ab ipſo Deo ĩmediatè ꝓcedunt, ſine cã ſecũdaria, incorrupti
bilia ſunt: vt Plato ſimul cũ Plotino aſſeritẽ. Hinc & in tabulis ſapphiri- Plato.
nis, cœleſtis vꝫ coloris, ipſa lex deſcripta fuiſſe dr. Et quãuis huiuſmodi Plotinus.
tabulæ diſpſæ videantẽ: nõ tamẽ eſt abólita lex: quæ in cœlo ſcripta fuit.
Qđ indicabat color ille ſapphirinus. Sublatæ verò fuerunt ipſæ tabulæ:
quià lex ceſſit Euangelio: in quo tota lex completur & perficitur. Hinc Mat. 5.
Chriſtus dixit. Non veni ſoluere legem, ſed adimplere.

224 Cur Iſraeliticus populus annis quadraginta in deſerto detentus fuit? An, Nu. 14.
qà nondũ cõpleta erat iniquitas Amorrhæorũ: vt Abrahæ dictum fuit? Geñ. 15.
An, vt melius expurgaretẽ populus p q̃dragenariũ illũ annorũ: numerũ Exo. 24.
quidẽ factũ, obſeruatũ in ieiunio Moſi, Eliæ, & Chriſti: & in eius aſcenſu 3. Reg. 19. Mat. 4.
ad cœlum. Manſit. n. ipſe Chriſtus p quadraginta dies in terra apparẽs
Aplis & loquẽs de regno Dei, anteq̃ in regnũ ſuũ cõſcenderet: vt Lucas Acto. 1.
ſcribit. In cuius figurã Moſes Deo plenus, q̃draginta ãnis apparuit pplo

illi in

illi in multis argumẽtis, ſignis & prodigiis, loquens de Deo & diuino cultu: vt benè initiati, & ſublatis idignis, filii Iſrael in ꝓmiſſam terrã intrarẽt.

225 Cur iuſſit Moſes ligari præcœpta legis in fronte & in manibus: vt in Deuteronomio habeť? An in ſignũ diſtinctiuũ à' cæteris populis: vt aliq aſſerũt, literã ſequentes, qua dicitur. Et ligabis ea, quaſi ſignum, in manu tua? Sed nonnè habebant circuncisionẽ in ſignum diſtinctiuũ (vt in Geneſi diciť) & fimbrias hyacinthinas in ſignũ apertum & manifeſtum: vt in libro Numeroꝝ ſcribitur? An igitur ibi ligabanť non in ſignum diſtinctiuũ: ſed in ſignum memoriale legis obſeruandæ? In fronte nanq iubebantur ſcribi: vbi reſidet cogitatio: & in brachiis inſtrumẽtis operatiuis: vt tam in cogitatione q̃ in opere filii Iſrael ſemper recordarentur legis obſeruandæ.

Deut. 6. Geñ. 17. Nu. 15.

226 Cur repetitio legis data fuit in Dizahab. i. in ſufficiẽtia auri? An, qà caſu euenit: vt in loco illo ſic denominato repeteret lex? An, vt occultè indicaretur, vnde venerat lex? Nam ab Aquilone ꝓceſſit: vnde & aurum: vt Iob perhibet. A' Tribunali. n. iuſtitiæ Dei ſeueræ (quod de mẽte antiquorum Theologoꝝ ſæpè diximus ibi collocatũ eſſe) lex proceſſit. Et inde quoq caſus, trãſgreſſio, atq iuſtitia puniẽs. Nam lex ſubintrauit (vt inquit Apoſtolus) vt abundaret peccatũ. Et ideò niſi contẽperata fuiſſet pietate, oẽs ſub lege eſſent deſtructi. Tẽperaẽ aũt, dum venit ad חי אל El chai. i. fontẽ Dei viui (vt præfati Sapiẽtes dicũt) in medio Archetypi collocatũ. Quæ (vt apertius loquar) ſic intelligunť, ꝙ lex ignea (vt in Deuteronomio dicitur) veniens ad Chriſtum veram aquã (vt ſæpè dictũ eſt) adeò extinguitur & tẽperatur: vt quæ ignea fuit in ſomitem peccati (iuxta illud Apoſtoli. Virtus verò peccati lex) temperata aqua Euangelii (vnde remiſſio & gratia) ſit in ſalutẽ. Quo ſenſu (ni fallor) dixit Apoſtolus. Vbi abundauit delictum, ſuperabundauit & gratia.

Deu. 1. Iob. 37. Ant. Theo. Ro. 5. Deut. 39. 1. Cor. 15. Ro. 5.

227 Cur lator legis imperfectæ Noeh, & lator legis ꝑfectæ Moſes, aliquando peccarunt? Nõne, vt indicaretur ipſos nõ fuiſſe legis authores (quià non erraſſent) ſed ꝓmulgatores tm̃: & ꝙ non erat in poteſtate ipſoꝝ promulgatoꝝ ſeruare legẽ: ſed in poteſtate eius, qui ipſam legem condiderat? Nã cum ipſe ſit prima regula oĩum, errare non poteſt. Hic verò obſeruandus eſt varius erroris modus. Errauit. n. Noeh bibens vinum vſq ad ebrietatem. Errauit Moſes percutiẽs petrã: vnde emanarunt aquæ. Noeh etenim (cui non fuerat adhuc aperta via ſapientiæ ſupremæ: quæ diciẽ aqua ſalutaris) adhæſit ſapiẽtiæ terrenæ, ꝑ vinum deſignatæ: volens per hanc ſapiẽtiam ꝑficere illud, quod ſapiẽtia ſuprema, ei nõ plenè reuelata, ꝑficere nequibat: magnificare videlicet & ampliare poſteritatẽ (vt alibi dictum eſt) & dare prudẽtia humana: quod à ſolo Deo tribui ſolet. Nã (teſte Paulo) omnis poteſtas à Domino Deo eſt. Vnde ebrius. i. extrà ſe, & illuſus remanſit. Moſes verò, cum gràtis & blandè aquam è petra educere debuiſſet: quæ incendium legis temperaret: percuſſione & rigiditate, aquæ minimè conuenienti, educere voluit.

Geñ. 9. Nu. 20. Ecci. 15. Ro. 13.

228 Cur via præceptorum dr leuis: cum tot mãdata cõtineat? Nonnè dixit Chriſtus. Arcta eſt via, quæ ducit ad vitam? Sed nonnè Deus in Deuteronomio ait. Mnadatum hoc, quod ego præcipio tibi hodiè, non ſuprà te eſt, neq; procul poſitũ: ſed iuxtà te eſt ſermo ĩ ore & corde tuo: vt facias illũ? An igit̃ difficilis & arcta eſt via virtutis in principio: in fine verò lata & facilis: vt in lra Pythagorę edocemur? An facile eſt pręceptũ oẽ, ſi ad radicẽ attendamus: quæ in duos faciles ramos extendit̃: in amorẽ videlicet Dei & proximi? Quo amore nihil iucundius nihilq; fœlicius. An, & ſi via præceptorum dura fuit in ſeruitute: ſuauis tamẽ eſt liberæ mẽti? Hinc Chriſtus dixit iugũ ſuum eſſe ſuaue, & onus leue iis, quos à ſeruitute liberauit: vt ait Apoſtolus. An Chriſti iugum leue eſt iis, qui ſuffulti ſunt ope Dei: aut iis, qui addicti ſunt diuinis? Nam nihil iucundius, q̃ verba Dei obſeruare. Iuxtà illud Prophetæ. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper mel ori meo. E` cõuerſo autem nihil triſtius eſt, q̃ à Deo declinare. Hinc orabat ipſe Dauid, dicens. Redde mihi lætitiam ſalutaris tui.

Mat.11.7 Deut.30 Mat.22 Ibi.11 Gal.4 Psal.118 Ibid.50

229 Quam perfectionẽ conſequunt̃ ii, qui totam legem obſeruãt? Nõnè hi fideles dicunt̃ in tota domo Dei: ſicut de Moſe dictũ eſt? Nõnè etiã inter beatos cõputãtur: vt in Pſalmo introductorio ad legẽ, in aliis Pſalmis decantatã, dicit̃. Beatus vir qui in lege Dñi meditat̃ die ac nocte? Nam (vt Propheta ſubinfert) oĩa, quæcunq; faciet, pſperabunt̃. Et iterum. Beati immaculati in via, qui ambulãt in lege Dñi: Beati qui ſcrutãtur teſtimonia eius, in toto corde exquirunt eum. Quã beatitudinẽ & fœlicitatem adhuc mortales ſentiunt ex conſonãtia mirabili, quam perfectã in ſe habẽt. Omnis enim voluptas à conſonantia pcedit. Conſonãtia autem reſultat ex præceptis affirmatiuis obſeruatis, cum virtutibus denotatis p oſſa: quæ cum illis præceptis nũero æquant̃: & ex præceptis negatiuis in neruis, nũero cum ipſis æquatis: vt ſuprà differuimus. Nã tota lex cõcinnat nos cũ Deo: & inde iucundos reddit. Sicut pctm̃ diſſonãs pœnã & animi afflictionẽ hoi affert.

Nu.12 Psal.1 Ibi.118

230 Qui fructus pmittunt̃ iis, q legẽ obſeruãt? Nõnè Pribus, ſub figura degentibus, pmiſſum fuit figuratiuũ regnũ: & nobis ſub veritate & libertate exiſtibus pmittit̃ regnum figuratũ? Iuxtà illud Chriſti. Si vis ad vitã ingredi: ſerua mãdata. Sed cur Pribus, p obſeruationẽ legis nõ dabatur regnum cœlorum? Nõnè, quià nõ erãt regenerati & facti filii regni: nec renati ſm ſpiritum, niſi pauci ex priuilegio: virtute tamen illius, qui nos regenerauit? Vnde labor & prouincia eorum erat ſanctificare hominẽ animalẽ: quouſq; veniret tempus renaſcendi, & ſtatum in melius transmutandi.

Mat.19.

231 Quid importãt illæ benedictiões datæ obſeruãtibus: & maledictiones datæ tranſgredientibus legẽ? An erant benedictiones tm̃modò verbales: ſicut à multis ſolent dari ſine aliquo effectu? An cum effectu datæ fuerũt: ſicut benedictiões Izaac ad duos filios, & Iahacob ad duodecim re ipſa deuenerunt? Nam, ſi illorum Patrũ benedictiões fuerunt cũ effectu, quantò magis benedictiões & maledictiões Dei cum tanta ſolennitate datæ, nedũ Tri

Deu.27 & 28. Ibi.33.

bubus ſingulariter nominatis, ſed cuã toti populo in cõmuni? Negociũ
Sec.Theo. enim & vis benedictiõis (vt ſecretioribus Theologis placet) in hoc conſiſtit, ꝙ Deus aut homo Deo plenus, & Spũ ſancto adductus, benedicens aperit piſcinã ſuperiorẽ: vnde oĩs bonus influxus. Hinc benedictio & piſcina eodẽ vocabulo nũcupant: videlicet ברכה beracah. Cuius piſcinæ claues habebãt illi ſapiẽtiſſimi & ſanctiſſimi Patres. Habent & illi, quorum
Mat.16. Principi ſummus fons ꝑbens aquã ipſius piſcinæ, ait. Tibi dabo claues regni cœlorꝝ. Nam ex illa piſcina venit remiſſio, gratia, & oĩa bona: vt dictũ eſt. Quæ quidẽ piſcina nõ obſeruãtibus ꝑcœpta clauditur.

232 Cur benedictiones datæ fuerunt in monte Garizim? Nõnẽ legitur in Euãgelio, ꝙ Christus iudicaturus oẽs collocabit oues à dextris, hædos aũt à ſiniſtris: diuidens eos & ſubiiciens vtroſꝗ Tribunali competenti, oues videlicet Tribunali dextro & Meridionali: hædos aũt Tribunali ſiniſtro & Aquilonari? Quæ Tribunalia in Cãticis dicuntur montes Batar .i. diuiſionis. Quod idẽ ſignificat Garizim, diuiſiones videlicet. Nam iudicãdi neceſſe eſt vt diuidantur: cũ ab alio loco pr̨emiũ & benedictionẽ, ab alio autem pœnam & maledictionem ſuſcœpturi ſint. Benedictiones igitur dabãtur ſuper monte Garizim .i. diuiſionũ & ſeparationum. Iuxta illud Saluatoris. Tunc ſepabunt .ſ. Angeli miſſi, malos de medio iuſtorꝝ.
Deut.27. Mat.25. Cant.2. Mat.13.

233 Quare maledictiões datæ fuerũt i mõte Hebal? An, qã ſicut electus fuit mõs ille Garizim ad bñdicẽdũ ex ꝓprietate vocabuli: Pari rõne & hic elect⁹ ẽ ex ꝓprietate ſuæ ſignificatiõis? Maledictio .n. quã Deus hic cõminat, eſt figura maledictiõis & ſñiæ dandæ à Chriſto, dicturo. Ite maledicti in ignẽ æternum. Qui ignis æternus eſt in inferno: de quo inqt Iſaias. Dilatauit Infernus animã ſuã abſꝗ vllo termino. Et Salomon inter tria inſaturabilia Infernũ annumerat: qã oẽs deuorare vellet. Hebal aũt dicitur antiqua vorago. Vnde innuitur, ꝙ maledicti à Deo, in momento deuorantur.
Deut.27. Mat.25. Iſa.5. Pro.30.

234 Cur ſtabãt ſex Tribus in vno mõte ad benedicendũ: & ſex in altero ad maledicẽdum? Nõnẽ, qã duodecim Tribus illæ totũ influxũ cœli ex vtraꝗ parte abſorbebãt: ſex videlicet ꝑtẽ meliorẽ, Auſtri videlicet & Meridiei: & ſex duriorẽ, Occidentis videlicet & Aqlonis? Hinc illæ ſex, mitiorem influxũ ſuſcipiẽtes, delectæ fuerunt ad benedicẽdum: videlicet Simeon Leui, Iehudas, Iſachar, Ioſeph & Beniamin. E' cõuerſo autem ſtabant ad maledicẽdum Reuben, Gad, Aſſer, Zabulon, Dan, & Nephtalim. Cum qbus Tribubus duodecim, cõueniũt duodecim Apoſtoli: qbus dictum eſt. Sedebitis ſup ſedes duodecim iudicãtes .xii. Tribus Iſrael. Iudicantes aũt, dãnãdos maledicẽt, & remunerãdos benedicẽt. Quæ oĩa magno ſacramento cõueniunt cũ .xii. Angelis, quoꝝ noĩa vidit Iohãnes inſcripta ſup .xii. portis ſupramundanæ Ciuitatis: quaꝝ tres erant Orientales, tres Meridionales, tres Occidẽtales, & totidẽ Aqlonares. Cõueniuntꝗ huiuſmodi cũ duodenario diuini nominis, Angelis, portis, ſignis cœleſtibus, Apoſtolis & ipſis Tribubus præſidentis.
Deut.27. Mat.19. Apoc.21.

235 Cur Deus clæmens punit in tertiũ & in quartũ: vt Moſes ait? An, quia ma- Exo. 34.
litia parentũ transit vſq; ad quartã generationẽ? Sed nõnè ſcriptum eſt. Ezec. 18.
Filius non portabit iniquitatẽ patris: ſed anima quæ peccauerit, illa mo-
rietur? An igitur priuantur filii hæreditate paterna? Sicut etiã iure ciuili
cauetur, ꝙ bona rebelliũ, & eorꝝ, qui cõmittunt crimen læſæ Maieſtatis,
fiſco applicentur. Vnde & filii remanent bonis priuati. An, quia ex malo
ſanguine paterno inficitur aliquãdo filius: & aliquãdo ex bonitate pr̃is fit
mũdus, & plenus benedictione? Hinc ſæpius inuenitur in Scriptura, ꝙ pp
parentes Deus fauit filiis. Et q̃a filius malo ſanguine parentum inficitur:
Hinc ꝓhibetur acceſſus ad mulierẽ menſtruatã, ne proles inficiatur. An Leui. 18.
(vt ſecretiora tangamus) punit Deus in tertium. i. in animã trifariam (vt
more Hebraico & Platonico loquamur) & in quartũ. ſ. corpus, ex qua-
ternario multiplici cõfectum: & parcit in millibus. i. in millenario, & pro-
pter millenariũ illum, cubum videlicet ternarii: quẽ Deo conuenire alibi
declarauimus? Nam millenarius in eo, ꝙ finis vltimatus numeri vltimi
& conſummati Deo attribuitur, qui omnium eſt finis.

236 Si filius non portat iniquitatẽ patris, quomodò oẽs ex primo parente pati-
mur iacturam peccati orignalis? Nõnè, quia peccante illo, peccauit tota
maſſa generis humani: quæ in ipſo cõtinebatur? Nam rami oẽs & fructus
cuiuſcũq; arboris ſequũtur radicem. Hinc ſi radix reſperſa fuerit aliqua
amaritudine vel colore, fructus quoq; ſunt amari ſeu colorati: vt de pſico
ſanguineo patet. Et ſi dulcoratur radix aut ſemen, dulcoratẽ & fructus: vt
patet de fœniculo amaro, ſeminato in ficu: qui dulcẽ fœniculũ producit.
Et de huiuſmodi multa experimenta patẽt. Vnde Adã, qui fuit radix to-
tius generis humani, infectus, oẽs ramos, & folia arboris infecit: Sicut ait
Apoſtolus. Radix amaritudinis ſurſum germinãs impedit, & per illam Heb. 12.
inquinantẽ multi. Et de bona radice iterꝝ dicit. Et ſi radix ſancta, & rami Ro. 11.
ſimiliter. Non tamẽ ramus à ramo inficitur, neq; exiccatur: ſed qui excic-
catur, exciſus igni traditur, aliis in trunco viuis remanentibus. Et ne apud Io. 15.
aliquẽ remaneat iuſta querela de infectione à primo parente contracta,
voluit Redẽptor oẽs renaſci in eo, meliori, pfectiori & pulchriori radice,
q̃ fuerat in primo parẽte. Quãuis ipſius radix fœdata non fuiſſet.

237 Cur dictũ eſt. Bñdictũ lignũ p qđ fit iuſtitia: cũ pendẽs in ligno maledictus Sap. 14.
per legẽ cenſeatur? Nõnè, q̃a ipm lignum eſt inſtrumentũ iuſtitiæ diuinæ: Deut. 21.
quæ bona eſt? Sic quoq; bñdici põt ignis: quo quis torquetẽ, vt ſalutẽ cõ-
ſequatẽ. Iuxtà illud Apoſtoli. Vniuſcuiuſq; opus quale fuerit, ignis ꝓba- 1. Cor. 3.
bit. Si cuius opus arſerit igni, detrimentũ patietẽ: ipſe autẽ ſaluus fiet. Eccè
igitẽ, ꝙ ignis cruciãs maledictos, alios purgat, vt ſaluentẽ. Sed nõnè bñdi-
ctum fuit lignũ Crucis, in qđ reducta fuit oĩs Mũdi iuſtitia, patiente pri-
mo homine ſpũali, ad expurgandũ delictum primi hoĩs aĩalis: & in quo
ipſe homo ſpũalis præbuit vim, qua regeneraremur oẽs imaculati? Nã (vt
Aug. ait) de latere Chriſti patiẽtis exiuit virtus baptiſmi, in q̃ regñamur. Aug.

Cur

238 Cur maledictus dicit̃,qui pendet in ligno? An, quia ſic lege ſtatutum erat?
Deut. 21. An (vt altius cõſcendamus) quia ſicut omnis remunerãdus benedicitur: ſic omnis puniendus maledicitur? Quod clarè diſcere poſſumus à forma ſentẽtiæ,quã Chriſtus dixit ſe laturũ in extremo iudicio. Nã bonis dicet.
Mat. 25. Venite bñdicti P̃ris mei,pcipite regnũ. Puniendis verò. Ite maledicti in ignẽ ęternũ. Cũ igit̃ ſuſpendendus in ligno,eſſet cõdẽnatus,cõſequent̃ & maledictus erat. i. malo dicat'. Sed,cũ Chriſtus adiudicatus fuerit Cruci,
Luca. 22. nõ tm̃ à Pilato: ſed à P̃re æterno (ſicut ſcriptũ eſt. Filius qdẽ hois vadit, ſicut definitũ ẽ de eo) nõnè videt̃ fuiſſe maledictus? Nõnè ait Apoſtolus.
Gal. 3. Chriſtus factus eſt pro nobis maledictum: quia maledictus omnis: qui pẽdet in ligno? Quod ſanè declarãdo dicimus, ꝙ Chriſtus ſuſcœpit oẽm ſententiã, quã merebat qcũꝗ tranſgreſſor: & cõſequenter maledictionẽ; vt ſublata maledictione, omnes benedicerẽtur. Hinc ibi dicit Apoſtolus.
Ibidẽ. Chriſtus nos redemit à maledicto legis. Et iterũ. Maledictus fuit, vt in gentibus benedictio Abrahæ fieret in Chriſto Ieſu.

239 Cur Ioſueh fuit cõmiſſa cura introducẽdi populũ ad terram P̃ribus ꝓmiſ-
Deut. 1. ſam? An, qà electus erat à Deo, ſicut Moſes, Dauid, & alii ductores? An, quià tantæ fidelitatis inuentus fuit, vt Deus ſibi hoc negocium, tanq̃ ido-
2. Cor. 3. neo delegarit? Quod tñ à Deo eſt. Iuxtà illud Apoſtoli. Idoneos nos fecit miniſtros noui teſtamẽti. An (vt ad altiora cõſcendamus) qà Moſes & Ioſueh tenuerũt typum bifariũ ſtatus Chriſti, corruptibilis videlicet & incorruptibilis? Nam ſm corpus corruptibile, mortuus eſt, vt nos à pctõ expurgaret: ſecundũ ât corpus incorruptibile & ſuſcitatũ, iuſtificauit nos
Ro. 4. & introduxit in regnũ. Hinc Paulus dixit. Mortuus ẽ, vel traditus pp delicta nr̃a: & reſurrexit pp iuſtificationẽ noſtrã. Moſes igit̃, q eduxit popu-
1. Cor. 10. lũ ex Aegypto & baptizauit ipm in nube & mari (vt Apoſtolus ait) douitq; & pauit in deſerto, typũ geſſit Chriſti, qui hæc oĩa fecit in corpore mortali. Ioſueh aũt, qui populũ introduxit in ꝓmiſſam terrã, typũ geſſit Chriſti, q corpore incorruptibili introduxit P̃res in terrã & regnũ figura
Pſal. 67. tũ. Iuxtà illud Prophetæ. Aſcẽdẽs in altũ, captiuã duxit captiuitatẽ.

240 Cur Deus mitti voluit exploratores ad explorandã terrã ꝓmiſſam? Nõnẽ,
Nu. 13. vt daret aliqd pignus ꝓmiſſionis factæ? Sicuti & nobis, qbus ꝓmiſit regnũ cœloꝝ, fidẽ tantæ ꝓmiſſionis facere voluit p exploratores Apoſto-
Mat. 17. licos, Petrũ, Iacobũ, & Iohannẽ, qbus partim oſtendit, qd ꝓmiſit. Hinc
Io. 1. dixit Iohãnes. Vidimus gloriam eius. Sed non cõtentus his paucis ex-
2. Cor. 12. ploratoribus adhibuit Paulum, cui oſtendit arcana ſua: & Stephanũ, cui
Act. 7. gloriã ſuã demonſtrauit, & Ieſum ſtantem à dextris Dei. Et (vt opinor) oĩbus duodecim Apoſtolis idẽ demonſtrauit, ſaltẽ p Spiritũ ſanctũ miſſum: quos illi duodecim exploratores ex duodecim Tribub' pfigurarũt.

241 Cur exploratores malè referẽtes fecerũt peccare pplm̃? An, qà nõ cõſydera
Nu. 13. rũt niſi ꝓprias vires: quæ ad terrã illã obtinendã nõ ſufficiebãt: imemo-
Ibi, 11. res Dei, q pro illis pugnare cõſueuerat? An, qà faſtidiẽtes mãna è cœlo

miſſum minus ſufferre poterãt lac & mel, ex illa regiõe fluẽtia? An, q̃ tĩmebãt hoĩes magnos, & munitiões Ciuitatũ, quas viderũt illic: figurãtes eos, q nõ cõfidunt de regno illo ſupramũdano obtinẽdo: timẽtes difficultatẽ itineris & pugnæ, cõtrà hoſtes robuſtos ſuſtinẽdæ: q tñ robuſti non ſunt? Cũ Hierony. dicat. Debilis eſt hoſtis: q non vincit niſi volentẽ. Nec Hiero. ad Euſtochiũ.
difficultate terreri debemus (quãuis dicatur arcta via, quæ ducit ad vitã) Mat. 7.
quià diuino fauore ſuffulti onus grauiſſimum & durum ſentiemus leue: ſicut Saluator phibet. Vñ præcipua puinciæ huius difficultas cõſiſtit in fide: quià qui nõ crediderit, cõdemnabitẽ. Hinc ſcriptũ eſt, ꝙ increduli illi Mar. vlt.
mortui ſunt in deſerto in incredulitate ſua: Ioſueh verò & Caleb fideles Nu. 14.
& confidentes introierunt in promiſſam terram.

242 Cur dĩ, ꝙ exploratores illi retulerũt ex pmiſſa terra vuas, ficus, & malogranata? An, q̃ huiuſmodi fructib⁹ terra illa pcipuè referta eſt: vt oculis ppriis pſpexim⁹? An (vt alti⁹ cõſcẽdamus) pp ea, quæ ex ipſis fructib⁹ myſteria deſignantẽ? Vua. n. illa ſupiorẽ vuã ſignat illius vitis, de qua loquẽs Chrs, ait. Ego ſum vitis & vos palmites. Quæ vitis vinũ pducit nouũ bibẽdũ in Ibi. 13. Io. 15.
domo Pris æterni: vt ipſemet alibi dixit. Malogranata verò cõtinẽtia gra- Mat. 26.
na, tãto ordine & artificio cõiuncta, charitatẽ illã ſignificãt: q̃ vniti ſũt ſimul beati. Ficus ãt ſacralis plæriſq; in locis hẽ. Vñ non ſine myſterio Ezechias Iſa. 38.
ſanatus fuit ficu ab Iſaia: & Natanaeli dictum eſt. Cũ eſſes ſub ficu noui te. Io. 1.
Ficus. n. is eſt, cuius ſemẽ eſt ipſe fructus: ſicut frumẽtũ & huiuſmodi, quæ homini in cibum data ſunt: vt in Geneſi dĩ. Eccè dedi vobis hærbã & plãtas: quarꝝ ſemen eſt in eis, & quarꝝ ſemen pro fructu comeditẽ. Vñ innuitẽ Geñ. 1.
q; cibus noſter in patria erit verbum: quod alibi dicitur ſemen: & ex quo Luc. 8.
pullulauimus. Nã geniti ſumus verbo veritatis: vt Iacobus ait. Iaco. 1.

243 Cur exploratores nũerari & noiati ſingillatim fuerũt? An, vt ſola hiſtoria ac Nu. 13.
curatius texeretẽ? An (cũ oĩa in figura illis cõtingerẽt) noiati ſunt, vt p eos 1. Cor. 10.
itelligerentẽ ii, quos ipſi figurabãt? An ea rõne, qua duo millia nominũ & adhuc plura expſſa ſunt in ſcriptura ſacra: vnũquodq; ſuo myſterio paucisſimis ſapiẽtibus noto? Nec. n. ſine myſterio electorꝝ noĩa ſcripta dicunẽ in Pſal. 138.
libro vitæ: vt ẽt Paulus inuit. Nec ſine myſterio dictũ fuit Moſi. Noui te Philip. 4.
ex noĩe. Nec ſine myſterio dictũ eſt. Gaudete, q̃ noĩa veſtra ſcripta ſunt Exo. 33. Luc. 10.
in cœlis. Quæ myſteria & ſi plenè nouit ille, qui ſcripſit: aliquãtulũ tñ nota fuerũt iis, qbus ſũma Veritas dixit. Oĩa, quæcũq; audiui à Patre meo, Io. 15.
nota feci vobis. Hinc quoq; non ſine rõne in libro Numerorꝝ tot duces & Tribuum & in Tribubus, nominatim exprimuntur.

244 Cur enumerãtẽ oẽs aggreſſuri bellũ? An, vt ſcirẽtẽ nũerus bellatorꝝ: ſicut ĩ caſtris cõiter fieri ſolet? Sed ad qd hæc recenſio nobis relicta? Cur nobis legẽ Nu. 1. 26.
dæ ſunt enumeratiões illæ? Quid fructus, qd emolumenti inde reportamus? An igitẽ fruſtrà nũerat ille, q (vt Propheta canit) nũerat multitudinẽ Pſal. 146.
ſtellarꝝ: & oĩb⁹ eis nomina vocat? Quas ſtellas & ſi ex ĩbecillitate ingenii noſtri enumerare nõ poſſumus: nec inde vtilitatẽ aliquã hẽre: numerat tñ Ibi. 32.

ille,qui oĩa nouit:& q finxit ſingillatim corda omniũ:& intelligit oĩa opa eoꝝ:vt tã opa,quæ ipſe finxit,ĝ opatiões ipſoꝝ cõcinnas reddat.Ná ſicuti muſicoꝝ inſtrumentoꝝ Artifices & pulſatores cognoſcunt oẽs neruos & fiſtulas ſuoꝝ inſtrumẽtoꝝ:easq; cõchordare norunt:Sic Rector Mun-
Dorilaus Pytha. di huius,q à Dorilao Pythagorico dicit̃ organũ quoddã,nouit oẽs fiſtulas eius & chordas cõchordãdas.Hinc nõ ſine myſterio decantauit Mo-
Deut.32. ſes.Conſtituit terminos populoꝝ iuxtà numerum filioꝝ Iſrael.Quæ cõſonantia qualis ſit,ſuprà declarauimus.

245 Cur terra ꝑmiſſiõis p ſortẽ diſtributa fuit?An,qa ſic facere cõſueuerãt An-
Nu.34. tiqui:quis nõ ſine myſterio,ſicut & alia omnia:vt alibi dictũ eſt?An,vt diſtributio illa intelligeret̃ nõ facta ab homine,ſed à Deo ſic diſponẽte:q oĩbus ritè paratis(vt decebat)faciebat cadere ſortẽ,ſup quẽ elegerat? Si-
Pro.16. cut apertè docet Salomon,dicens.Sortes mittunt̃ in ſinum:& à Domino tẽperatur:vt habet cõis traductio:ſed iuxtà veritatẽ literæ,à Dño eſt totũ
Acto.1. iudicium ipſaꝝ.Hinc Apoſtoli in electiõe Mathiæ,ſtatuerunt Barnabã & Mathiã:& orãtes dixerunt.Tu Dñe,qui corda noſti omnium,oſtende quem elegeris ex his duobus vnũ.Qua oratiõe ꝓmiſſa,dederunt ſortes:& cecidit ſors ſup Mathiã:quem Deus elegerat.Nec.n.ſors danda eſt caſu, ſed inuocato Deo:vt per ſortẽ ipſe Deus voluntatẽ ſuam oſtendat.

246 Cur tã accuratè enarrant̃ confinia regiõis Tribus ꝑmiſſæ?An,qa ſic iuſſum
Nu.34. fuit à Dño?An,vt inde itelligeret̃ ꝓportio & mẽſura regiõis figuratæ,ve-
Baruch.3. ris Iſraelitis ꝑmiſſæ?De qua loquẽs Baruch,ait.O' Iſrael,ĝ magna eſt do-
Ezec.40. & 41. mus Dei,& ingẽs locus poſſeſſiõis ei⁹. Hinc nõ ſine cã mẽſurata deſcribit̃
Apoc.21. ab Ezechiele & à Iohãne ſub noĩe Ciuitatis & Tẽpli:illius vꝫ,de quo Da-
Pſal.10. uid.Dñs in Tẽplo ſcõ ſuo,Dñs in cœlo ſedes ei⁹.Nec.n.deſcribit̃ locus illius terræ vel regiõis illis Tribub⁹ diſtributæ:q nõ repñtet aliquẽ locũ figuratæ regionis,aut ſaltem influxũ,quẽ inde ſuſcipit.Nec aſſignat̃ terminus hic inferius:qui nõ repñtet aliquẽ terminũ ſupramundanæ domus:in quã
Heb.9. immũdis ſpiritibus aut extraneis intrare nõ licet.De qbus (vt Pauli verbis vtar)nõ eſt modò dicendũ p ſingula.Ibiq; ſunt illæ mãſiones multæ:
Io.14. de quibus Chriſtus meminit:quas nõ ſine cã diſtinctas eſſe credimus.

247 An ꝓter figurã,aliqd vtilitatis reportabãt habitãtes in regiõe illa?Nõne ſatis clarè cõprobamus Deum elegiſſe aliqua loca:qbus infundit particulares
Pla.in.5. de Rep. influxus:vt nõ modò Plato conſtãtiſſimè aſſeuerat:ſed etiã ex ſacris elo-
Ge.28. quiis clarè cõpertũ habemus?Cum.n.Iahacob vidiſſet Angelos aſcendẽtes & deſcẽdẽtes ſup ſcalã euigilãs à ſomno ait.Verè Dñs eſt in loco iſto nõ eſt hic aliud niſi domus Dei & porta cœli. Nec ſine cã Abrahã emit à
Ibi.23. filiis Chet agrum & ſpeluncã duplicẽ.Nec ab re Dauid emit areã Areu-
2.Reg.vlt. 2.Par.3. næ Iebuſæi:vbi anteà fuerat ligatus Izahac:& poſteà(vt ſuprà diſſeruimus) ædificatũ Templum,iubẽte eodẽ Dauide,à Spũ ſancto myſteriũ loci edocto.Hinc ſi quis cognoſceret conuenientiã locoꝝ inferioꝝ cum ſupernis,vniuſcuiuſq; Tribus:& familiæ influxum cognoſceret.

248 Cur decreuit Deus, ꝙ portio vnius Familiæ aut Tribus nõ trãſiret ad aliã? Nu.vlt.
An, ne caſu vel aſtutia aliquorũ expoliaretũ vna Familia & ditaretũ alia: vl-
trà debitã portionẽ: & expoliata mendicare cogeretur? An, qà ſic deſti-
natæ erant Familiæ: vt vnaquæq; hẽret influxũ, ſuo loco cõuenientẽ: qui
illi Familiæ præparatus erat, vt ẽt à loco fauorẽ ſibi præparatũ facilius hau
riret? Hinc, ſi alius ad hauriẽdũ illũ influxũ nõ diſpoſit⁹ illuc ſubintraſſet, fa
uorem illum repreſſiſſet. Vnde non ſine cauſa dictum eſt, ꝙ Abrahã pro- Gen.12.
grediebatũ ad Meridiẽ: qà inde deſcẽdebat eius influxus & fauor: Izahac
verò ꝓficiſcebatur ad Aqlonẽ: qà eius influxus inde veniebat: vt alibi di
ctum eſt. Nec abſq; myſterio ſcriptũ eſt. Suſcitans ab Oriente iuſtum. Iſa.46.

249 An nos, qbus ꝓmiſſum eſt regnũ cœlorũ, ſimus abſoluti à lege illa: quæ re-
gnum terrenũ ꝓmittebat? Nõnè Paulus apertè dicit. Soluti ſumus à lege Ro.7.
mortis, in qua detinebamur? Eſt qdem cõmunis ſententia, ꝙ ſimus abſo-
luti à præcœptis cæremonialibus: & iudicialibus: nõ autem à præcœptis
tabularum, quæ ſunt moralia & ſm naturã. Cum igitur abſoluti ſimus à
lege Dei: & nõ à lege naturæ: nõnè videtũ ipſa natura eſſe ſupior Deo & ꝑ-
fectiorẽ legẽ tradidiſſe? Sed nõnè Deus nõ mõ nobis, ſed & naturæ legẽ
ſuã tradidit: vtrãq; aũt ſempiternã? De lege .n. data naturæ dĩ. Ordinatiõe Pſal.118.
tua pſeuerant dies. Et iterũ. Terminũ poſuiſti, quẽ nõ trãſgredientũ. Et de Ibi.103.
lege nobis data dĩ. In æternum Dñe ꝑmanet verbũ tuũ. Et in repetitiõe Ibi.118.
legis ait Dñs. Nõ addetis verbo, quod loquor vobis: nec auferetis ex eo. Deut.4.
Fuerat .n. lex in Pr̃ibus veluti infantula multis obſeruationib⁹ educãda:
in nobis autẽ, qui venimus ad virũ pfectum, abſoluta eſt ab infantilibus
obſeruationibus. Iuxtà illud Apoſtoli. Vt iã non ſimus paruuli fluctuan- Ephe.4.
tes: ſed veritatẽ facientes creſcamus. Et iterũ. Quãto tpe hæres paruulus ẽ, Gal.4.
ſub tutoribus & actoribus eſt: vſq; ad præfinitũ tẽpus, aduentus videlicet
Chriſti. Hinc nõ ſumus abſoluti à lege, ſed eã perfectius & cõpẽdioſius
obſeruamus, abdicatis multis cæremoniis, imò in melius ab eo mutatis,
qui dixit. Non veni ſoluere legem, ſed adimplere. Mat.5.

250 An ſimus abſoluti à cæremonialibus? Nnonè hæc eſt cõis Theologorũ opi- Theologi.
nio? Qđ ẽt videtur aſſerere Paulus dũ ait. Neq; ꝑ ſanguinẽ hircorũ aut vi- Heb.9.
tulorũ, ſed ꝑ ꝓpriũ ſanguinẽ introiuit ſemel in ſancta? Et iterũ, Coloſſen Col.2.
ſes alloquens, ait. Nemo vos iudicet in parte diei feſti, aut Neomeniæ vel
ſabbatorũ: quæ ſunt futurorũ vmbræ. Et iterũ. Præterit .n. figura huius Mũ 1.Cor.7.
di. Sed quõ Chriſtus cõpleuit legem? Nõnẽ, qà ſacrificia omnia antiqua
& varia cõcluſit in viuo pane, & cœleſti vino: trahens virtutẽ illorũ omniũ
ſacrificiorũ ad hoc vnum? Vnde cultũ Dei obſeruamus, breuiori & pfe-
ctiori mõ: ſtãte lege ꝑpetua, ſed mutatis rebus minus pfectis in pfectiores.

251 An per aduentũ Chriſti abſoluti ſimus à præcœptis iudicialibus: vt cõmuni Theologi.
ſentẽtia Theologi ſentiũt? An fortè, quià Deũ pœnituit duritiei & ſeue-
ritatis, qua vtebatur in Patres: mutauit ſententiã & abſoluit nos à iuſtitia
illa ſeuera? Quõ igitur verbũ Dñi in æternũ ſtat, vt Propheta canit? Nõ- Pſal.118.

nè (vt ſuprà dictum eſt) ſtat qdem lex:ſed,cũ Chriſtus,qui tulit peccata
Mundi,ſatiſfecerit decreto diuino,ſuas pœnas cuicũq; delicto decernẽti,
alleuiamur à ſentẽtia & pœna',quã ipſe pro nobis tulit?Hinc ipſe Chri-
ſtus mortẽ breui ſubiturus,vt oſtenderet ꝙ pœnã adulteræ & homicidæ
Io.8. in ſe ſuſcipe deberet,adulterã liberauit à lapidatione:& latroni vel homi
Luc.23. cidæ in Cruce pẽdenti,dixit.Hodiè mecũ eris in paradiſo. Quo Chriſti
obſequio abſolutus quoq; fuit Dauid à pœna mortis, quæ ei debebatur
Pſal.50. pro homicidio:quã ſacrificiis tollere non valuit.Hinc dixit.Quoniã ſi vo-
luiſſes ſacrificiũ,dediſſem.Sed,quià hoc nõ expurgabat homicidium,nec
Leuit.20. adulteriũ, quorũ quodlibet morte propria ſolũmodò plectebatur:Hinc
Nu.35. cõfugit ad meritũ Chriſti,dicẽs. Sacrificium Deo.ſ.ſufficiẽs,eſt ſpũs cõtri
bulatus:cor cõtritũ & humiliatum:cũ ſpe vꝫ in eũ,q pctã Mundi tulit.

252 Cur deligebatur caper per ſortẽ,mittẽdus eſt in deſertum,altero Deo dedi-
Leui.16. cato?Nõnè per caprum Deo dedicatũ,animalis homo deſignatur: cuius
peccatũ per ipſm lege expurgari iubetur?Sed cur alter mittebaẽ in deſer-
tum ad Hazazelẽ principẽ deſerti?Nonnè videtur hoc ſapere idolatriam
quandá,offerre videlicet caprum Diabolo?Sed nõnè ꝓfundiſſimũ ſacra-
mẽtum eſt hoc,ſignificãs (ni fallor) bifariũ corpus noſtrũ,cuius ps terræ,
& illi,cui terra data eſt in cibum,demittitur:altera verò in ſpũalem ſortẽ
1.Cor.15. (docente Paulo) tranſmutatur?Cuius rei exemplum in granis ſemina-
tis habere poſſumus:quorũ pars in terrã reſoluitur:pars autẽ in plantam
viuam tranſmutatur:vt patet inſpicere volentibus. Et hoc fiebat ea lege,
Mat.22. quã Chriſtus poſteà ꝓmulgauit,dicens.Reddite,quæ ſunt Cæſaris,Cæ
Luc.16. ſari:& quæ ſunt Dei Deo. Et alibi. Facite vobis amicos de Mãmona ini-
quitatis. Vnde cedere Diabolo,quod ſuum eſt, idolatria non cenſetur.
Cum enim pecuniam illicitè acquiſitam & in ditionem Mãmonæ dedu-
ctam,relinquamus ipſi Mãmonæ (vt Chriſtus iubet) aut erogemus in
pauperes:exequimur,quod iuſtum eſt.

253 Cur portans caprum illum in deſertũ adeo polluebatur,vt lotura indige-
Leui.16. ret?Si iuſſu Dei portabaẽ:cur erat imundus is,qui portabat?Non quippè
immundabatur exequens quod Deus iuſſerat:ſed quià appropinquabat
immundiſſimo Hazazeli. Pro quo (neſcio qua ratione) vulgata æditio
habet,Caprum emiſſarium.Hinc docemur,ꝙ cõtrahitur immundities ẽt
in bono opere. Sicut ille,qui pietate ductus,ſepelit mortuum:opus qui-
dem pietatis facit,tamen tangens cadauer polluitur:vt plæriſq; in locis
legis declaratur.Iccircò non iubet lex,vt propitiationem procuret por-
tans,quià hoc non imputabatur ſibi in peccatum:ſed ꝙ tantũmodò la-
uet ſe & veſtimenta,ab immunditie contracta.

254 Quis eſt iſte Hazazel?An eſt (vt diximus) poteſtas immunda, præſidens
deſerto:vt aliqui volunt?An eſt ille ſerpens antiquus: qui,in eo ꝙ præſi-
det deſerto, & pruritui carnis,dicitur Hazazel (vt quibuſdam placet).
in eo autem,ꝙ dominium habet ſuper theſauros Amomminò dicitur à

Ieremiæ? Pro quo cōis traductio habet, tumultū Alexādriæ. Hinc Chri- Iere.40.
ſtus, cui hæc oīa nota erāt, vocauit eū Māmonā. Q̄d vocabulū ab Amō- Luc.16.
nin̄ tractū tenemus: defectu verò aut Interp̄tū aut Scriptorꝝ aliquan-
tiſp̄ imutatū eſt. Præſidēs āt ambitioni Aſmodai dicebat: vt alibi tactū eſt.
Quāuis aliqui opinētur has eſſe varias & diſtinctas formas. Sed quocūq;
nōie vocet̄, ipſe eſt mors, Angelus mortis, & inferēs mortē, & (vt Zohar Zohar.
ait) equitās ipſam mortē. Qui & pater טמאה tumah .i. pollutiōis, & īfectio-
nis dr̄: qa᷑ nō tm̄ tactu, ſed flatu aut exhalatiōe inficit appropinquātes ei.
Hinc (vt dictum eſt) offerens ſeu portans ei caprum illū polluebatur.

255 Fuit nè aliqñ reuocatus ritus iſte, quo dabatur caper ſortis Hazazeli & qñ?
Nōnè ablatus fuit: cū in figurā tm̄mō, nō in legē & ſtatutū perpetuū, da-
tus fuerit huiuſmodi ritus? Nā poſtq̄ demandatū fuit hoc in Leuitico, in Leui.17.
triceſimotertio textu ſequēti, more vꝫ hebraico cōputādo, his verbis re-
uocatū eſt. Et nequaq̄ vltrà immolabunt (ſcilicet filii Iſrael) hoſtias ſuas
dæmonibus, cū q̄bus fornicati ſunt. Et hoc forſitan ex cōſortio, q̄d offe-
rendo contrahebant. Numerus āt trigintatriū refertur ad annos Chriſti,
quos in Mundo vixit: q̄bus tranſactis, in Cruce vꝫ patiens, reuocauit pe-
nitus ritum illum, eiiciens forás Mundi Principem: cui id dabatur, ad ſe-
dandā eius ingluuiē. Nam Mundo dominans deuorare quærebat, quos
poterat: ſed cōprimebatur huiuſmodi rabies capro ſuo. Caprum autem
dixi ſuum: cū eodē nomine caper & Diabolus aliqñ vocent̄, videlicet שעיר
ſahar. Hinc & mali ſpiritus in capri forma apparere delectantur.

256 Cur Deus præcœpit offerri ſibi vaccā rubeā robuſtæ ætatis, aut p̄fectam (vt Nu.19.
hēt veritas literæ) & quæ eſt hæc vacca? An exquirebat vaccā armētariā?
Sed q̄d Deo cura eſt de bobus, niſi adſint ſacramēta? Nam Propheta ca-
nit. Nunq̄d mādūcabo carnes taurorꝝ: aut ſanguinē hircorꝝ potabo? An Pſal.49.
igitur vacca hæc Chriſtū ſignificat, & in Chriſtū tendit, ſicut & alia oīa,
quæ à legalibus Sacerdotibus offerebantur? Sed cur in genere fœmineo
Chriſtus figurabat̄? An, qà ſicut homo tenet vicē fœminæ, reſpectu Dei,
à quo ſemen diuinū & concœptū ſuſcipit (vt p Iſaiā dr̄. À facie tua Dn̄e Iſa.26.
cōcœpimus & pep̄imus) Sic humanitas Chriſti oblata, reſpectu Dei te-
net vicem fœminæ? Iuxtà doctrinā Pauli, qui docet, ꝙ ſicut vir eſt caput 1.Cor.11.
mulieris, & caput viri Chriſtus: Sic Deus eſt caput Chriſti. Et hæc perfe-
cta debebat eſſe, abſq; macula, & p̄fectæ ætatis. Quæ oīa in Chriſto fuiſſe,
clariſſimè patet. Rubeaq; debebat eſſe, ſignificās illū, q in oblatione ſua ēt
veſtimēta rubea fecit. Sicut Angeli (Iſaia referēte & Dionyſio interp̄te) Iſa.63.
dixerūt. Quarè rubrū factū ē indumētū tuū? Quæ imolatio vaccæ, cū eſſet Dio. de diuinis no.
omniū celeberrima, meritò d̄notabat ſacrificiū ſacrificiorꝝ à Chr̄o oblatū.

257 Cur exquirit̄, ꝙ hæc vacca nō portauerit iugū: & ꝙ cremet̄ extra caſtra? Nō- Nu.19.
nè, vt q̄ optimè indicaret Chriſtū, qui nunq̄ fuit ſub iugo peccati & Dia-
boli, ſed penitus liber? Qua libertate ēt nos oēs (teſte Apoſtolo) libera- Gal.4.
uit. Nec.n. cōueniēs erat, vt deſtructor peccati & mortis, eſſet aliqñ pctō.

obnoxi⁹. Quod āt extrà caſtra iuſſa fuerit cremari, nōnè expreſſe indicat
Heb. 13. Chriſtū, q (vt idē Apl's ait) extrà portā paſſus eſt? Exeamus igiť cū eodē
Aplō extrà caſtra, improperiū eius portātes: nec exiſtimemus hic hre Ci
uitatē: qà (vt ipſe Apl's ſubinfert) nō hēmus hic manētē Ciuitatē, ſed fu
turā inqrimus. Ad hoc igiť indicādū extrà portā paſſus eſt, vt ſctificaret
populum ſuū, relictis Ciuitatibus Mundi, & oībus, quæ in Mundo ſunt.

258 Cur aſpgebat Sacerdos, digito ſanguine ipſi⁹ vaccæ intincto, ſepties verſus
Nu. 19. fores Tabernaculi? Nōnè id fiebat in figurā ſanguis illius, q extrà portā
paſſus eſt, & fudit ſanguinē in aſpſionē & lauacrū omniū, q ſunt extrà Ta
bernaculū & veꝝ Tēplū Dei: vt ipſo loti & purificati mereanť in Tēplum
Apoc. 1. Dei introduci? De qua lotione Iohānes inquit. Ipſe lauit nos à pctis nřis
Iſa. 52. in ſanguine ſuo. Et Iſaias. Iſte aſpget gentes multas, ēt illas, qbus non eſt
annunciatū de eo. Aſpſio āt fiebat ſepties, numero quidē remiſſiuo: vnde
inuitur vera remiſſio, quæ facta fuit p ſanguinē ipſius Chriſti. Sicut ſcri-
Mat. 26. ptum eſt. Hic eſt ſanguis noui & æterni teſtamenti, qui pro multis effun-
detur in remiſſionem peccatoꝝ. Aſperſio quoq; fiebat digito Sacerdotis:
vt innuerentur facienda hæc per Redēptorē digito illo, de quo ipſe ait.
Luc. 11. Si in digito Dei eiicio dæmonia, profectò pue nit in vos regnum Dei.

259 Cur cōburi iubētur ipſius vaccæ, caro, pellis, ſanguis, & fimus quoq;? Non-
Nu. 19. nè, qà oīa, quæ ptinent ad illam vaccā, figurabant holocauſtum offeren-
dum pro peccatis totius Mundi, Chriſtū vʒ Redemptorē: cuius nihil re-
manſit pro nobis nō oblatum? Nā ipſe animā dedit pro ouibus ſuis: car-
nem in cibum: ſanguinē in potum & redemptionē: linguā in doctrinā:
Io. 1. dentes & vires in corroborationem noſtrā. Sicut inquit Iohānes. De ple
nitudine eius omnes nos accœpimus. Suſcœpitq; deniq; in ſe omnes lan-
guores, infirmitates, ac miſerias noſtras fœtentes: vt eas omnes expurga-
Iſa. 53. ret. Sicut longo ſermone Iſaias diſſerit.

260 Cur coccus, cedrus, & hyſopus addenda erant cōcremandis? An, vt fumus
Nu. 19. redolens ex illis odoriferis plantis, cōprimeret fœtorē: quē reddebant fi-
mus & inteſtina ipſius vaccæ, dum cōburerenť: vt aliqui dicunt? An (vt ad
myſteria veniamus) coccus cœleſtē illā vim amoris, ſignificat, quæ ſemp
in ſacris exqrebať? Cedrus āt Crucē, quæ ex illo ligno (vt ſcribiť) cōfe-
cta eſt, deſignat. Hyſopus verò, aut ros marinus regina plātaꝝ eſt, & ſacra
Sec. Theol. tiſſima, cōſora (vt ſecretiores Theologi dicūt) à maxīa intelligētia vel vir
tute ſupna. Hinc frequētiſſima habebať in ſacris. Quæ in hebræa lingua di
citur אזוב Ezob. Q d ex vicinitate vocis cū hyſopo nři traduxerūt hyſo-
pū. Sed ros marinus dř à Sapiētibus: cuius rami ad aſpſiones faciēdas ap-
tiſſimi ſunt: q & cōgeneus cū hyſopo à Sapiētibus exiſtimať. Hærba verò
vtraq; eſt expurgans & ſanitati conferens. Hinc ipſa aſperſiones fiebant.
Pſal. 50. Sicut Propheta canit. Aſperges me Dñe hyſopo: & mundabor.

261 Cur cineres ignis & cōbuſtoꝝ reliquiæ iubētur effundi extrà caſtra? Nōnè
Nu. 19. quià ſicut Chriſtus extrà portam & Ciuitatem paſſus ac ſepultus eſt: Sic

reliq̄æ huius ſacrificii extra Ciuitatē & caſtra diſpgendæ erāt? Ibi.n. extra
portā, vbi crucifixus eſt, ſepultus quoq; fuit. Et ex pte aduerſa Ciuitatis,
Oriētali videlicet (nā in Occidētali paſſus eſt) cœlū aſcendit corpe & aīa.
Illicq; frequēter orauit: & multa ſecreta Apoſtolis declarauit. Nec in Ciui-
tate aliud opatus eſt, niſi ꝑdicationē & doctrinā. Quæ ꝑdicatio frequētiam
populi exigebat. Et ſacrm̄ Euchariſtiæ ibidē inſtituit, oībus cōicabile. Vn
de cōio vocat̄ diſtributio illa. Cætera aūt oīa extra frequentiā opatus eſt.
Carnē qdē aſſumpſit in mōte Nazaret, natus eſt in antro extra Betlehē,
tranſfiguratus in mōte Tabor, orationē frequētabat in mōte oliuaꝝ extra
portā Ciuitatis ad Oriētē. Vnde & cœlū conſcēdit: ſicut dictū eſt. Vñ do-
cemur ꝙ opa Dei frequētiā nō diligūt, niſi q̄ten᷒ opus ſit: veluti ꝑdicatio.

262 Cur imundi erāt cōburentes ipſam vaccā? Nōnē imundi fuerunt, q crucifi- Nu.19.
xerunt Chr̄m: & eū morti dānarunt? Quāuis ipſe pro oībus mūdificādis
oblatus ſit. Mundari aūt poterāt ii, q dānarunt eū: ſicut mundabant̄ illi, q
cōburebant vaccā: lauātes videlicet veſtimenta ſua & habitus malos. Sed
cur erant immundi vſq; ad veſperā? An, quia tunc ſolebat offerri ſacrificiū
veſpertinū in expiationē pctōꝝ? An, quia immūdi fuerunt oēs vſq; ad oc-
caſum Solis: qñ videlicet occidit Sol iuſtitiæ? Tunc.n. ipſe oēs mundauit:
qui mūdari volūt. Immūdi quoq; dicunt̄ oēs, qui denuo crucifigūt Chri-
ſtū per ſcelera enormia. Iuxta illud Apoſtoli. Rurſum crucifigētes filium
Dei, & oſtētui eum hn̄tes. Et hi oēs imundi & imundiſſimi ſunt. Heb.6.

263 Cur imundi erāt ii, qui cineres vaccæ diſpergebāt? Nōnē imundi fuerūt oēs Nu.19.
illi, q corpus Chr̄i ſanctiſſimū, ex puluere cōfectū, & in puluerē reſoluē-
dū, ſicut & alia corpa (niſi ex priuilegio ꝑſeruatū fuiſſet) diſpdere tentarūt,
ponētes cuſtodes ad ipm̄ cuſtodiendū? Diiudicabāt.n. ipm̄ in puluerē re- Mat.27.
ſoluendū, ſicut & alia corpa ex puluere confecta. Timebātq;, ne diſcipuli
eius ſublatum corpus ꝑdicaſſent ſuſcitatū. Quæ diſperſio fuit, nō re ſed in-
credulitate & mala coꝝ voluntate. Pari modo diſpergunt cineres ii, q nō
credunt ipſum ſuſcitatū, ſed extinctū & diſperſum vel pditum: ſicut & cor
poribus multoꝝ contigit. Et hi oēs imundi ſunt, & rei diuini iudicii: ſicut
ſcriptum eſt. Qui vero nō crediderit: condemnabitur. Mar.vlt.

264 Cur is, qui pollutus erat ſup mortuo, tangens cineres illos mundabat̄? Nō- Nu.19.
nē, quia imundus oīs, tāgens pulueres aut cineres corpis Redemptoris,
aſſumēs videlicet debita deuotione corpus Chriſti mūdatur? Iuxta illud
Apoſtoli. Obtulit ſemetipſum imaculatū Deo, emundās cōſcientiā nr̄am Heb.9.
ab operibus mortuis. Et iteꝝ. Dedit ſemetipſum ꝓ nobis, vt nos redime- Ad Titū.2.
ret ab oī iniqtate, & mūdaret ſibi populū acceptabilem. Quod potiſſime
fecit in Cruce: vbi ſe obtulit concremandū in ſacrificiū ꝓ expiatione nr̄a.
Ex hoc itaq; vaccæ myſterio cōcludere poſſumus nō modo ipm̄, ſed oīa
alia ſacrificia ordinata eſſe in figurā Chriſti, & ipſi aduenienti omnia ceſſiſſe,
tanq̄ complemēto, & virtutē omnium ſacrificioꝝ habenti.

265 Cur Deus in lege præcepit offerri ſibi animalia, aues & de quorūcūq; terræ
fructuum

fructuũ primitiis, nulla alicubi de piſcibus mentione facta? An, q̃a Deus
noluit à nobis exigere ea, quæ nõ ſunt in poteſtate noſtra (cuiuſmodi ſũt
Deut. 12. piſces & cerui: quãuis ipſi cerui ſint animalia mũdiſſima) ſed eã tñmodò
quæ ſunt in poteſtate noſtra? An, qa' nõ poterat haberi notitia de primo-
genitis piſciũ? Hinc non exigebat primitias piſcium. Neq; piſces offerri
iubebantur in ſacrificiũ: cũ nõ habeãt ſanguinẽ, per quẽ fit expiatio. Iuxtà
Heb. 9. illud Apoſtoli. Omnia penè mundantur in ſanguine. An (vt ad altiora
cõſcendamus) quià, cũ Deus p ſacrificia intenderet cõcinna reddere infe-
riora cũ ſupioribus (ſicut fecit Chriſtus in illo ſũmo ſuiipſius ſacrificio: p
Col. 1. qđ conciliauit & pacificauit, vt ait Apoſtolus, oĩa quæ in cœlis & in ter-
Ezec. 1. ris ſunt) nõ reperit in ſupna Curia aliqd, cui piſcis rñdeat? Nã Ezechiel
deſcribẽs ipſam ſupramundanã Curiam, quam Hebræi Merchauam vo-
cant, nulla mentione facta de piſce, nominat Hominẽ Regem creaturarum
Abrahã in li. de forma. rationabiliũ, Aquilã auium Reginã, Leonẽ Regẽ ferarum, & bouẽ Regem
cicurum. Quæ omnia Abrahã pertinere phibet ad Tribunal Dei, nobis
per ſacrificia placandũ. Sed cur fructus terræ Deus exigebat? Nõnè Iohã
Apoc. vlt. nes deſcribit fructus menſtruales duodecim illius arboris ſupramũdanæ,
quibus iſti inferiores tanq̃ vmbræ reſpondent?

SECTIO SEXTA DE PRACOEPTIS PRIMAE TABVLAE.

266 *Deut. 6.* QVo amore Deum diligere debemus? Nõnè hoc clariſſimè
exprimit in repetitione legis, dũ dicit. Diliges Dñm Deũ
tuũ ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota for-
titudine tua? Sed cur præmiſit cor animæ? Cũ cognitio ad
animã pertinens, amorẽ ex corde pcedẽtẽ præcedere de-
Aug. beat. Nã inuiſibilia (teſte Auguſtino) amare poſſumus, in-
cognita verò nequaq̃. An igit per cor intelligit oẽs vires animæ rõnalis,
Abrahã in li. de forma. ẽt itellectiuã? Cuius itellectiuę gradus ab Abrahã aſſignant triginta duos
quot in numero reddit vocabulum cordis in lingua myſterioſa: qđ dr̃ לב
leb: vt ẽt alibi diximus. Quãuis virtus intellectiua dicatur eſſe in cerebro
pp cogitatiuã, imaginatiuã & huiuſmodi, quæ ei adminiſtrãt. An, quià in-
telligentia & ſpeculatio pcedit à corde: qđ niſi iuberet itellectui, nõ ſpe-
cularet? Per cor igit intelligunt oẽs vires animæ melioris: p animã verò
intelligunt vires aĩales tanq̃ executrices eorum, quæ voluntas iubet. Sic. n.
indicat illud vocabulũ נפש nephes. Pro quo Latini traduxerunt animã.
Per fortitudinẽ aũt intelligitur poſſibilitas omnis, qua homo opari põt:
vt ſonat vocabulum illud מאדך meodecha. Hinc Moſes ſubinferẽs iubet,
q; præceptũ hoc habere debeamus in corde, in manu, inter oculos, in li-
mine & ĩ oſtiis domus: vt omni vi conatu, omniq; ſtudio id exequamur.

167 Cur tã diligenter iubet, vt Deũ reuereamur: & nõ tradamus ipſm obliuioni? An forſitan (vt aliqui exponũt) ne quis ſortitus bonã ſortẽ intumeſcens: aut oppreſſione cõfractus obliuiſcat Dei? Quod videtur innuere ſentẽtia ſubnexa, qua dicitur. Et poſtq̃ afflixit te & roborauit te, ad extremũ miſertus eſt tui: ne diceres in corde tuo. Fortitudo mea, & robur manus meæ hæc mihi præſtiterunt. An vt recognoſcamus ab eo, quicquid adipiſcimur, & inde imploremus fauorẽ? Cũ omnia à ſummo fonte, qui Deus eſt, procedant. Hinc Apoſtolus & Plato iubẽt, quòd in omnibus à nobis perpetrãdis, diuinũ nomen inuocare debeamus. Ait. n. Apoſtolus. Omne quodcũq; facitis in verbo & ope, in noĩe Dñi nři Ieſu Chriſti. f. facite: p quẽ oĩa à Deo Pr̃e hẽmus. Idcq; Plato, neſcio quo ſpũ ductus, in Timęo docet. Deut. 8. Col. 3. Pla. i Tim.

168 Quomodo intelligit̃ illud. Non aſſumes nomen Dei tui in vanũ? An, ne ob reuerentiã nominetur in rebus futilibus aut iocoſis? Sed, ſi ſic eſſet, nõnè multæ trãſgreſſiões & frequẽtes fierẽt cõtrà hoc præceptũ? Cũ facillimè in omnibus fermè rebus nomineť Deus. An igitur (vt Hebræi exponũt) cũ virtute diuini noĩs oĩa miracula fiant à mortalibus: pceptũ intelligit̃, vt nõ vtamur ipſo nomine, nec ipſm inuocemus in vanũ? Nec. n. æquũ ẽ, vt pro omni minima re recurramus ad Principẽ, aut abutamur eo, in gloriã & pompã noſtrã. Tribus igit̃ cauſis tm̃mõ vti legitimè opinãtur prædicti Sapientes nomine diuino, videlicet in gloriã Maieſtatis ſuæ: & cum euidens & magna neceſſitas pximi ſuadet: & qñ habemus negocium alicuius momenti: & nullatenus ad pompã vel inanẽ gloriã. Inuocãdũ aũt in omni ope, qđ facimus (vt ſuprà dictũ eſt) ſuademus: quià error vſurpationis gloriæ diuinæ cadere non poteſt: ſicuti quando homo aliquod prodigium facere intendit. Exo. 20. Hebr. gl.

169 Quo ſenſu dr̃ in lege. Non tentabis Dñm Deũ tuũ? An qñ (vt aliqui exponũt) quis ſeruat legẽ expectans videre an Deus ipſm remuneret pp legẽ ſeruatã? An (ſicuti in Exodo expreſſè legitur) qñ quis petit ſignũ à Deo? Sicuti dicitur de Phariſæis, qui tentantes Deũ, ſignũ ẽ cœlo quærebant: quibus Chriſtus rñdit. Generatio mala & adultera ſignũ quærit. An, qñ nimis ſolicitè quærimus à Deo miracula? Sicuti fecit Diabolus, quando portauit Ieſum ſuprà pinnaculũ Templi exhortãs ipſum, vt inde ſe deiiceret: quò portaretur ab Angelis: ſicut ſcriptum eſt. In manibus portabunt te. Hinc ei accõmodatiſſimè reſpondit ipſe Ieſus, repetens verbum propoſitum. Non tentabis Dominum Deum tuum. Deut. 6. Exo. 17. Mat. 16. Pſal. 90. Mat. 4.

170 Cur Deus phibuit titulos erigi? An ſermo eſt de lapidib⁹, quos Hebræi ſup ſepulchris erigũt? Sed nequaq̃ tã publicè cõtrà legẽ facerent? An p מצבה mazebah ſtatua vel idolũ itelligit̃? Iuxtà id qđ ſequit̃. Nec inſignẽ lapidẽ ponetis in terra vřa, vt adoretis illũ. Qđ paulò antè clarius dixerat. Nõ facietis vobis idolũ vel ſculptile. Deo. n. magna cura fuit, vt diuerteret populũ ab idolatria: quæ exiſtimat̃ in lege maximũ pctõ: & crimẽ lęſæ Maieſtatis, & ſcelus maximũ cõtrà ordinẽ potiſſimũ naturæ: quæ reqrit, vt oĩa Leuit. 26. Ibidem.

Meta.12. partes ab vno dirigantur:ne malè diſpoſitæ confundantur & pereant.
271 Quarè figuræ & imagines in lege tā accuratè ꝓhibentur? An, ne ex figuris
Deut.4. facilè populus ad idolatriā deduceret? Figura.n.eſt idolum quoddā. Vñ
tūc potiſſimè Deus figuras & imagines ꝓhibuit:qñ Diabolus obtinens
Mūdi principatū ꝓcurabat à mortalibus adorari. An,qà tunc Deus non
ꝑbuerat ſe adhuc ſub forma viſibili: quæ poſſet p imagines repñtari? An,
qà nō erat attracta multitudo ad vnū numē Chriſti? Propterea periculū
erat,ne turba adhærēs multitudini (vt ſolet) relinqueret illū:qui eſt verè
vnus, & primus & à ſeipſo,& prima omniū cauſa:cuiꝗ omnem cultum
debemus:cæteris autem honorem pro eorum cognitione.
272 Cur nobis imagines pmittūtur? An,quià ſublata eſt ptās malæ formæ:quæ
adorari ꝓcurabat? An,qà Deꝰ ſe ꝑbuit viſibilē? Vñ prima imago,quæ viſa
fuit à populo:fuit imago Saluatoris,miraculoſè depicta in pariete late-
ranenſis Eccleſiæ:ſi rectè ſentiūt,qui hæc ſcripſerūt. Nā Deus,qui inuiſibi
lis figurari nō poterat, factus viſibilis figurari pmittit. Vñ diligentiſſimè
Exo.25. obſeruādū eſt,ꝙ bis imagines fieri mandatū eſt in lege. Primò Cherubi-
Nu.21. noꝝ ſuprà propitiatoriū ſeu cooptoriū Arcæ poſitoꝝ. Secūdò Serpētis
erigēdi ſuprà lignū. Quaꝝ quælibet figurabat Deū viſibilē.ſ.Chriſtū. De
Io.3. Serpēte.n.nulli dubiū eſt:cū ipſemet Chriſtus dicat. Sicut Moſes exalta
uit Serpētē in deſerto:Ità exaltari oportet filiū hoīs: Cherubinos quoꝗ
facilè cōprobamus ſignificare (vt ſuprà dictū eſt) geminā Chriſti naturā:
à qua venit oīs propitiatio. Cū ipſe factus ſit ꝓpitiatio pro peccatis nſis:
1.Io.2. vt Iohānes ait. Et in eius virtute ꝓpitiatiōes fiebāt ab illo ꝓpitiatorio,ſu-
prà qđ collocari erāt huiuſmodi Cherubini, in figurā veri Propitiatoris.
273 Quid erat ſacrificare in excœlſis? An ibi fiebant ſacrificia idoloꝝ? Sed nōnè
tā boni Reges acrius puniti fuiſſent,ſi ſacrificaſſent idolis,aut idolatriā nō
amouiſſent? An igit adolere in excœlſis (vt alii dicunt) erat ſacrificare ſe-
ptuaginta Pricipibus nationū? An p במות bamot nō excœlſum, ſed altare
3.Reg.3. portatile intelligi debet? Quod in tertio Regū volumine ſatis clarè inuit:
vbi dr. Et dilexit Salomon Dñm ambulās in ſtatutis Dauid pris ſui:veꝝ
adolebat בבמות babamot.i.in altari portatili: vt aliq exponūt. Qđ cōpro-
batur ex eo,qđ ſequit. Abiit itaꝗ Salomō in Gabahon:vt imolaret ibi.
Deut.12. Et hoc eſt cōtrà ꝑceptū in Deuteronomio datū:vbi dr. Caue,ne offeras
holocauſtū in oī loco,quē videris (ſicut facere ſolebāt Gētiles) ſed in loco
quē Dñs elegerit ī vna Tribuū vraꝝ. An ſacrificare in excœlſis (vt alii Sa
piētes dicūt) eſt diuidere vnitatē illā excœlſam in diuerſa numina: & ali-
cui illoꝝ quāuis excœlſo ſeparatim ſacrificare? Ad qđ tollēdū eſt illa ſnīa
Ibidē.6. ab Hebræis valdè celebrata. Audi Iſrael: Dñs Deus tuus, Deus vnus eſt.
274 Quomodò intelligitur illud. Nec in legitimis gentium ambulabitis? Quæ
Leui.18. ſunt hæc legitima? An ſunt amictus,ſermones, & opera:vt aliq exponūt?
An ſūt hęc ſtatuta,cōiunctionē mrimonioꝝ cōcernētia? Sicut ex toto illo
capite colligi pt. Nā ibi docebāt Iſraelitę,quo gradu ꝓhiberēt cōtrahere

matrimoniũ. An, quia ſacrificabãt Moloch, coeuntes cum beſtiis & ma-
ſculis, peruertẽtes ordinem naturæ & cœli: vt alibi dicetur? Vnde cõmi-
nando ſubinfertur. Non facietis huiuſmodi abominationes, quas fecerũt
accolæ terræ: ne & vos ſimiliter euomat terra, cum paria feceritis: ſicut euo
muit gentem, quæ antè vos fuit.

275 Cur Deus ꝓhibet augurari? Interꝑtantur aliqui illud עונן honan (pro quo Leui. 19.
cõis æditio habet augurari) omne genus ꝑſtigioꝝ, aut diuinationẽ ſupſti-
tioſam: & per caſum aliquẽ: ſicut per effuſionem ſalis vel vini, vel caſum ba
culi, vel occurſum alicuius, & huiuſmodi. Peccãt. n. volentes aſſumere ꝑ-
ſenſionem à baculo, ſale vel vino, aut occurſu caſuali. Sed cur nõ pecca-
uit Elihezer ſeruus Abrahæ, qui dixit (vt in Geneſi legimus) Puella cui Ge. 24.
dixero: inclina hydriã tuam, vt bibã: & rñdebit: bibe: quin & camelis tuis
dabo potũ: ipſa eſt quã præparaſti ſeruo tuo Izahac? An, quia (vt Talmu Talmudiſtæ.
diſtæ dicunt) cum timore ſuſcœpit ꝑſagium illud? An, quia nõ ab occurſu
caſuali puellæ voluit edoceri, ſed à Deo, quem iã rogauerat: vt, quã elegiſ-
ſet, ſibi occurrere faceret? Sicut antè præmiſerat, dicẽs. Domine Deus Do
mini mei Abrahã, occurre mihi obſecro hodiè, & fac miſericordiã cũ Do
mino meo Abrahã. Igiẽ Puella, cui dixero, & quæ ſequunẽ. Vnde clarè
patet, ꝙ à Deo & à diuina diſpoſitiõe accœptũ retulit occurſum illum.

276 Quid eſt hariolari in lignoꝝ fruſtulis, & cur ꝓhibetur? Id quippè fiebat cum
baculis vel lignis ex vna parte decorticatis. Quæ ligna proiiciebanẽ in al-
tum: & à caſu eoꝝ ex parte decorticata vel cooperta augurabantur: vt ex
Deuteronomio colligunt Doctores Hebræi, ſuffulti dictis, quæ in Oſæa Deut. 18.
huiuſmodi habenẽ. Populus meus in ligno ſuo ĩterrogat, & baculus eius Oſeæ. 4.
annunciat ei. Et ideò ꝓhibetur, ne à ligno interrogenẽ uentura, quorum
denũciatio Dei ꝓpria eſt. Iuxtà illud. Dicite quæ vẽtura ſunt: & dicemus, Iſa. 41.
quia Dii eſtis vos. An, quia idolatriã facilè cõmittere poſſet homo, & ha-
bere à Diabolo, quod à Deo expectare debet? Nã facilè Diabolus poſ-
ſet vertere lignum in decœptionẽ proiicientis: quod eſſet cõſulere Deum
Hacharõ. Q đ ſcelus adeò deteſtatus eſt Elias in Ochozia vt ei noĩe Dei
mortẽ pp ſcelus illud denunciauerit: vt in q̃rto Regũ volumine legimus. 4. Reg. 1.

277 Quid innuit lex, iubens ne quis cõſulat אוב ob? Nonnè p ob Phyton intelli Deut. 18.
gitur: ſi vulgatã æditionẽ ſequi volumus? Phyton aũt eſt intelligẽtia quę-
dam diuinatrix, ex natura Solis: vt aiunt. Hinc, vt ab his oĩbus abſtinea-
mus, lex ſũmoperè curat: cũ huiuſmodi ritus idolatria quædã cenſeatur.
Iccircò Saul dum fideliter ageret cum Deo, interfecit oẽs, qui habebant
Phytonẽ in ventre: vt in primo Regũ volumine diciẽ. Deprauatus aũt & 1. Reg. 28.
in reprobũ ſenſum quodãmodò datus ob res Hamalechitas, cũ magno
ſuo detrimento mulierẽ Phytoniſſam conſuluit. Vnde ꝓ ſalute, de qua
ſciſcitari intendebat, meruit audire à Samuele, ꝙ in craſtinum aĩam exha- Ibidem.
lare deberet. Ioſias autẽ, teſtimonio Scripturæ iuſtus, ac Deo gratus, oẽs
Phytones & hariolos abſtulit: vt in quarto Regũ volumine legimus. 4. Reg. 23.

Quid

278 Quid eſt ידעני Iidehon, quē cōſulere in Deuteronomio prohibemur? Nōnè
Deut. 18. Iidehon propria interpretatione ſcientē vel cognoſcentē ſignificat? Pro
quo cōmunis æditio habet hariolū. Si verò cōgregationi Ieroſolimitanæ
credimus: Ieduah eſt animal quoddam, humanā gerens effigiem: è cuius
vmbilico inteſtinū quoddam egreditur, in longū ſatis extenſum: tantūq;
ſibi ſpatii vendicans pro cibo ſumendo, quantū illud inteſtinū egreditur.
Quod quidem animal à venatoribus capi nequit, niſi prius ſagittis funi-
culus ille dirumpatur: quo diſciſſo expirat animal. Cuius oſſe certis legi-
bus palato vel linguæ ſuppoſito quis efficitur diuinus: cū animal illud præ-
ſtigioſum ſit, hauriens à cacodæmone vim diuinandi, quantū ipſe præ-
ſtare poteſt. Vnde huiuſmodi genus diuinādi, tāq̄ dæmoniacū ꝓhibeť.

279 Cur prohibetur in genere, ne audiantur verba alicuius Prophetæ idolorꝝ,
Ibi. 13. aut per dæmoniacas ſortes diuinantis? Nōnè, quià à patre mendacii Dia-
bolo non pōt ꝓdire veritas? Sed nōnè vidimus ab huiuſmodi aliq̄n vera
Cic. de diui- prædicta fuiſſe? Sicut multis exemplis docet nos Cicero, vbi de diuina-
na. tione pertractat. An igitur dicunt aliquādo veritatē, quā ex cauſis natura-
libus coniiciunt aſtuti? An, quià illam reportant à remotis partibus velo-
ciſſimo curſu? An, quia aliquando audiunt ea, quæ in cœlis decreta ſunt:
Sec. Theo. quando videlicet ad extrà fiunt proclamationes: vt ſecretiores Theologi
aſſerunt? Quæ vera ꝑmittit Deus vt aliquādo nobis ab ipſis propalentur:
vt probet nos, ſi ex toto corde ſequamur ipſum. An prohibemur audire
eos, ne eorꝝ conuerſatione polluamur? Nam oēs, cōmercia cū immundis
ſpiritibus habentes, à Sapientibus iure immundi cenſentur.

280 Cur Deus prohibet cōmemorari noīa externorꝝ Deorꝝ: ſiue p ipſa iurari: vt
Exo. 23. habet vulgata traductio? An, vt tollatur ipſorꝝ memoria, & auferat omnis
idolatriæ cauſa? An, ne immundemur, ſpiritus immundos nominando?
Pſal. 15. Quod obſeruās Dauid, ait. Multiplicarunt idola ſua (pro quo cōmunis
æditio habet. Multiplicatæ ſunt infirmitates eorꝝ) & poſt ipſa accelerauе-
runt: Non libabo libamina eorꝝ de ſanguine, neq; aſſumā nomina eorꝝ in
labiis meis. Quià videlicet nullam volo cū eis habere ſortē: eo ꝙ Dn̄s ſit
pars portionis meæ. Sed quomodò nūc Dei cultores poſſunt nominare
Iouem, Saturnū, Phœbū, Neptunū, Herculem & huiuſmodi? An interdi-
cta fuit illis, tanq̄ infirmis & imbecillibus, horꝝ memoria: ſicut febricitan-
tibus ꝓhibetur vinum: & multi cibi inualidis, qui robuſtioribus conce-
duntur? Labilis. n. & infirma tenellaq; erat plebs illa, ſub pędagogo adhuc
Gal. 3. exiſtens: vt Paulus ait. Hinc nos roborati in diuino cultu, & certiores de
ipſo Deo facti poſſumus noīare ea, quæ ipſi noīare ꝓhibebātur. An, quià
eiecto Diabolo è Mundi principatu, intrepidè poſſumus nomen eius, &
nomina ſatellitum ſuorꝝ nominare? Nec enim timendum eſt, ꝙ cogant
nos inde tranſire in ditionem ipſorꝝ. Sicut facere ſolebant, quando Dia-
bolus Mundi principatum obtinebat.

281 Cur Deus prohibet fieri Deos argenteos? An, per id (vt aliqui opinantur)

prohibetur omnis ornatus idolorũ? An (vt recōditam doctrinam ſequa- Exo.20.
mur) prohibētur fieri idola ex argento: quod cum pietate conuenit, & à
loco pietatis emanat: vt innuatur non eſſe facienda idola ſub prætextu cu-
iuſcũq; pietatis? Et idem prohibet, ne faciamus ſub prætextu alicuius ter-
roris. Vnde ſtatim ſubinfert. Neq; Deos facietis ex auro: quod à loco ter-
roris procedit, ab Aquilone videlicet: vt alibi dictum eſt. Et, vt intelliga- Iob.37.
tur, ꝙ nulla ratione, aut prætextu idolum fabricandũ ſit, clarè loquendo
præmiſit, dicens. Nō habebis Deos alienos coràm me. Nō facies tibi ſcul
ptile, neq; omnem ſimilitudinem: quæ eſt in cœlo deſuper, & quæ in terra
deorſum: neq; eorum, quæ ſunt in aquis ſub terra.

282 Quo ſenſu intelligitur illud. Non ſequemini cogitationes veſtras: & oculos Nu.15.
per varia fornicantes? Nonnè, quià de diuinis nihil poſſumus appræhen-
dere ſenſibus aut cogitationibus? Nam (vt Plato docet) naturalia ſunt ra- Plato.
tionibus inueſtigãda: moralia vſu cōparanda: diuina verò per oracula ſu-
ſcipienda. Cui adſtipulatur Proculus, vbi de inuētione Patris agit, dicēs. Proculus de inuētiōe Patris.
Quòd Deũ & diuina, ſpũalia, ſimplicia, & remota à ſenſibus, per ſenſibi-
les & compoſitas rōnes venari non poſſumus. Nam Deus is eſt (authore
Baruch) vt nullus poſſit ſcire viam eius neq; excogitare ſemitas eius: niſi Baruch.3.
quatenus ipſe ſe inſinuauerit. Quod expreſſè ſummus Doctor ꝓhibet, di-
cens. Nemo nouit Patrē (in quem videlicet omnis cultus & oratio diri- Mat.11.
gitur) niſi Filius: & cui voluerit Filius reuelare. Hinc benè ſentit Ariſtote- Ethic.5.
teles, dum in Ethicis præſuppōnēs cultum Dei inditũ eſſe à natura, mo-
dum colendi profitetur eſſe à lege. Lex autem diuinorꝫ nuſquàm tradita
eſt ſine vero aut ſimulato numine. A' vero enim numine Moſes habuit le
gem: & Chriſtus Euangeliũ: A' ſimulato aũt Oſiris Aegyptiorꝫ Legiſla-
tor: qui habuit ipſam à Mercurio: Zoroaſtes Bactrianorꝫ & Perſarꝫ legiſla
tor ab Oromaſo: Charundas Carthaginenſiũ à Saturno: Solon Athenië
ſium à Minerua: Zautraſtes apud Harimaſpos à bono numine, vt puta-
bat: Zamolxis Scytharũ à Veſta: Minos Cretēſium à Ioue: Lycurgus
Lacedæmoniorꝫ ab Apolline: Numa Pompilius Romanorꝫ à nympha
Aegeria: Mahumetes Arabum ab Angelo Gabriele: vt fingebat. Qui oēs
tanq̃ Simiæ Moſem, q à vero Deo ſuſcœpit legem, geſtire conati ſunt.

283 Cum Deus gaudeat æternitate, quæ eſt tota poſſeſſio ſimul: cur obſeruanē
aliqua tēpora in ſacris? Nōnè ad fauorē magis vno tempore q̃ alio ſuſci-
piendum: vt alibi dictũ eſt? Sed cum Deus ſit penitus à tēpore abſolutus:
quò magis fauet alicui tēpori q̃ alii? Nōnè in Leuitico dicit. Nō obſerua-
bitis horas ſiue tēpora? Pro quo vulgata æditio habet. Nō obſeruabitis ſo Leui.19.
mnia. Cur igitē data ſunt nobis tpa ſolēnitatũ, quæ Hebræi מועדים moha-
dim appellant, & tēpora oratiōis? Iuxtà illud Prophetæ. Veſpere, mane Pſal.54.
& meridie. Et alibi. Media nocte ſurgebã ad confitendũ tibi: Et huiuſmo- & 118.
di. Nonnè hæc ſunt inter occultiſſima ſacra, quæ ad diuinam prouidentiã
attinent? Vnde ſicut ſtat cōtingētia in rebus cũ infallibili ꝓuidentia Dei:

Sic ſtat opus tempore limitatū in nobis cum æternitate Dei: qua vnico & ſempiterno actu opatur, & manet. Sed, cum oia executioni tradantur per cauſas ſecūdas, quæ exquirunt tēpus in agendo, opus temporale fit. Et cū ſecūdæ cauſæ non ſint ſemper æquè diſpoſitæ: Hinc varius fauor in operantē infunditur, expectādus ab eis, qui ſecundùm eorum diſpoſitionem ſciunt. Nec tamen tempus obſeruādum eſt ab imperitis, quià facilis eſſet error. Ea igitur tempora obſeruanda ſunt, quæ lege docentur: cætera autem, quæ vero & rationabili delectu carent, ſuperſtitioſè obſeruātur.

284 Cum (teſte Iob) Deus erudiat hominē per ſomniū: cur in Deuteronomio iubet ſomnia non eſſe obſeruāda: maximè cum Moſes ſcripſerit vtrunq; librum, Deuteronomii videlicet & Iob: vt eſt cōis Hebræorum ſententia? Nonnè diſtinguendū eſt inter ſomniū, quod habēt animæ benè expurgatæ (ſicuti de Ioſeph ſponſo Virginis legit: qui bis in ſomno admonitus fuit ab Angelo. Et Iahacob vidit ſcalam in ſomnis. Et duo ſancti viri, Ioſeph & Daniel, interpretati ſunt ſomnia: alter Pharahonis, alter verò Nabucdonoſor: vt in Geneſi & Daniele legimus. Ipſe quoq; Daniel vidit ſomnium. Et inter dona, quæ daturus erat Spiritus ſanctus diffundendus, Ioel cōnumerat ſomnium, dicens. Iuuenes veſtri viſiones videbunt: & ſenes veſtri ſomnia ſomniabunt) & ſomnium animarū non benè expurgatarū ab illudente dæmone ſuggeſtum: de quo ampliſſimè ſcribit Zohar? Nam malorū animæ, dormiente corpore, nanciſcuntur multa occurſitacula malarū formarum. Sed cū animabus benè diſpoſitis loquitur aliquando Deus: ſicut ipſemet in libro Numerorū proteſtatur.

Iob. 33. Deut. 18. Mat. 1. 2. Gen. 28. & 41. Dani. 2. 7. Ioelis. 2. Zohar. Nu. 12.

285 Quomodò Iſrael punitus fuit propter adorationē vituli: quæ fuit idolatria quædā? Nōnè duo legimus facta fuiſſe in expiationē tanti ſceleris? Alterum enim fuit q; vnuſquiſq; de Tribu Leui arrepto gladio interfecit venientem ſibi obuiam fratrem, amicum vel proximū. Vnde ceciderunt in illa die vigintitria millia virorū. Hinc dixit Moſes. Conſecraſtis manus veſtras Domino: vt detur vobis benedictio, quā ſcilicet denegauerat eis Iahacob. Alterum autē, quod fecit Moſes, fuit q; combuſſit vitulum, & in puluerem redactum proiecit in aquam, & dedit ex ea potum filiis Iſrael: vt, ſicut conflatum vitulum adorauerant: Ità cōminutum ipſimet in ſeceſſum proiicerent. Qua ignominia nulla maior reperiebatur. An (vt alii dicunt) tali arte & conſecratione prædita fuit aqua illa: vt omnium, qui fuerant ſceleris authores, aut notabilem fauorem conflationi vituli præſtiterant, illa aqua epota intumeſceret venter vſq; ad confractionem ventris & mortem.

Exo. 32. Gen. 49.

286 Quot, & quæ ſunt ſpēs diuinandi? Nōnè decē enumerant in Deuteronomio: quas ſup Geneſim Zohar repetit in deteſtationē Laban: q has artes callebat? Quarū prima eſt קוסם קסמים Choſem cheſamim: quę eſt ſortilegiū: aut incantationes: quæ ſolebant fieri in maleficium. Ad quas incantationes faciēdas acceſſitus fuit Bilaham filius Behor à Balach Rege Moab:

Deut. 18. Zohar.

vt in libro Numeroꝝ legitur. Secunda eſt מעונן Mehonen.i.obſeruatio Nu.12.
indebita temporꝝ, quã nos ſuperſtitionẽ vocamus. Et de hac in Iſaia hr. Iſa.2.
Tertia מנחש Menaches:qd eſt hẽre oraculũ a' figuris & imaginibus:q̃s He Hebræi.
bræi תרפים Teraphim vocãt. Et has imagines hẽbat Laban:q̃s furata eſt Geñ.31.
Rachel:ne videlicet per illas imagines pſcrutaretur negocia ſua: & ne fa-
miliæ viri ſui inferret aliquid dãni per illas figuras: quæ ad diuinandũ &
dãnificandũ formabantur:vt ſupra' diſſeruimus. Quãuis cõmunis æditio
habeat idola. Quarta ſpecies eſt מכשף Mechaſſeph. Et hæc eſt Magia ido
latra,peſſima omniũ,& omni lege dãnata. Nam p ipſam homo idolatriã
cõmittit:& ſpiritibus ĩmundis ſe ſubmittit. Quibus ſceleribus & ĩmundi-
tiis nihil peius. Quinta eſt חבר חבר Chober chaber:de qua habet̃ in Pſal- Pſal.58.
mo q̃nquageſimooctauo. Et eſt ligatura facta per incantationes:de qua
etiã Iſaias loquit̃. Et eſt geomãtia cũ citatione ſpirituũ. Sexta eſt שאל אוב Iſa.47.
Soal ob. Et hæc eſt interrogatio per oſſa mortuoꝝ,quæ a' nobis propriè
dici põt Necromantia. Septima eſt אוב ob. Et hoc eſt ſciſcitari a' Phyto-
ne,vel ire ad meliorẽ Phytoniſſam,vel quocũq; oracula petere ab ĩmun-
dis ſpiritibus. Octaua eſt ידעני Iideoni.i.auſpiciũ,auguriũ ſeu haruſpiciũ,
vel hariolatio per aĩalia viua,vel ſacrificata. Nona eſt דרש אל המתים dores
el hametim:quod eſt ſuſcitare ſpiritus mortuoꝝ. Decima eſt אשף Aſſaph:
quod eſt aduocare ſpiritus p pulſationes quaſdã:vt dicit Dauid chimchi. Dauid
Et de hac habetur in Daniele. Vel ſit pulſatio brachii:vt in Geomãtia (ſi Chimchi.
cut nup dictum eſt) vel ſit pulſatio quorũcũq; inſtrumentoꝝ:q̃bus vtunt̃ Dan.2.
ſcelesti Magi pro inuocatione dæmonũ. Quæ omnia ibidem a' Deo in-
terdicuntur. Quãuis aliqui interpretentur medicinã,quæ fit per Magiã
naturalem. Addunt aliqui vndecimam, quæ dicitur חוזי הכוכבים Choze
hacocabim.i.viſio vel diuinatio per ſtellas.

287 Cur tã obnixè prohibet̃ ne detur ſemen Moloch:vt in Leuitico habetur? Leui.20.
An,quià obſcœnũ erat initiari filios Priapo:vt aliqui dicunt? An (vt ali-
qui perhibent) idolum quoddam erat inſtar magni bouis cũ ſeptem ſe-
cretis recœptaculis: in quoꝝ aliquo recipiebantur pueri,qui initiabantur
ei:& ne audiretur vlulatus pueri oblati,pulſabãtur tympana magno ſtre-
pitu? Vnde vocarũt locũ illũ תפת Tophet a' תפף taphaph,qd eſt pulſare
tympanum. Sic.n.eum vocat Ieremias. Vocabatur quoq; vallis hennon.
Sed per Ieremiã iuſſit Deus vocari polyandriũ.i.ſepulchrum mortuoꝝ. Iere.19.
Nam ibi nunc Hebræi ſepeliuntur:vbi & Iudas ſuſpendit ſe. Chriſtus aũt & 32.
vocat eum locũ Gehẽnam ignis:vt Hieronymus diffuſe' ſcribit. Inde.n. Mat.18.
in die iudicii egredietur ignis:ad quẽ deſtinabuntur maledicti,qui erunt Hiero.ibi.
in parte ſiniſtra Ieſu ſtantis ſuper monte Sion,habentisq; antè ſe vallem
Ioſaphat.i.iudicii:& a' latere ſiniſtro locum hunc in extremo ipſius val-
lis Ioſaphat. Vnde infertur, q dare ſemen Moloch in illo loco,eſt deſti-
nare filios ad ignem æternum.

288 Cur Deus prohibuit Regem cõſtitui ſuper Iſrael ex gente alienigena? An, Deut.17.

ne gloria

ne gloria gentis illius ad extraneos deuolueret? An, quià ſceptrum Re-
Gen.49. gium erat in familia Iehudà, non auferendũ, quouſq; veniret Meſſias? Et
1.Reg.9. & 10. ſi Saul fuit de Tribu Beniamin, hæc Tribus erat adeò coniũcta Tribui Ie-
hudà, vt vna aliquãdo cenſeretur. An, ne cõmiſcerent intelligẽtiæ & in-
fluxus gentiũ? An, ne cogeretur Iſrael à Rege alienigena adhærere Diis
alienis, & idolatriæ? De quo ſumma Deo cura fuit.

289 Cur Rex conſtituẽdus erat tñmodò ex fratribus ſuis? An, quià æquũ erat
Deut.17. vt populus ille à ſuis iudicaret̃ potius q̃ ab extraneis? Hinc voluit æter-
nus Pater, q̀ filius eius efficeretur frater noſter, anteq̃ daret ei poteſtatem
Io.5. iudicandi: ſicut ipſemet fatetur, dicens. Et poteſtatẽ dedit ei. ſ. filio, iudiciũ
Heb.4.5. facere, quià filius hominis eſt. Et Paulus eidem adſtipulans, ait. Eum ha-
bemus Pontificem, qui ſciat compati infirmitatibus noſtris: & condolere
poſſit iis, qui ignorant. Vnde elicimus q̀ cum maiori charitate vnuſquiſq;
iudicatur à congeneis q̃ ab extraneis. An, ne quis (vt dictum eſt) vacil-
laret in cultu ſub Rege extraneo?

290 Cur alienigenæ & ſerui ꝓhibentur comedere ſacra? Nonnè, quià ſacrificia
Leui.22. ad domeſticos aulæ Regiæ & ad liberos ꝑtinent? Hinc, qñ populus in ſer-
uitute poſitus erat, nec Sacerdotes ſacrificabant, nec Prophetæ vaticina-
bãtur. Sed nonnè Daniel & Ezechiel ꝓphetarunt in captiuitate Baby-
lonica? Prophetarunt quidẽ: quià non erant ibi veluti captiui. Nutriebã-
tur enim cibo Regio: & libertate aliquo modo donati erant (ſicut de Da-
Dani.1. niele expreſſè legimus) & præcipuè fauebat eis influxus Euphratis fluuii
è paradiſo voluptatis egredientis. Quòd autẽ miniſtri Dei debeant eſſe
liberi & Domini ſuiipſoꝝ, & ab omni affectu rerũ temporaliũ alieni, indi
cat cõmunis vſus loquẽdi. Nam ſerui & miniſtri Dei à populo paſſim vo-
cãtur Domini. Hinc de Chriſtianis, in Dei miniſtros electis, inquit Pau-
Gal.4. lus. Qua libertate Chriſtus nos liberauit. Et iterũ. Vbi ſpiritus, ibi liber-
2.Cor.3. Iaco.1. tas. Et Iacobus, de ſtatu Euãgelico loquẽs, ait. Qui ꝓſpexerit in lege ꝑfe-
ctæ libertatis. Vnde infertur, q̀, qui volunt ꝑfectè colere Deũ, neceſſe eſt
vt ſint liberi à ſeruitute peccati, Diaboli & omni affectu rerũ terrenaꝝ.

291 Cur Leuitæ non habebãt partẽ cum filiis Iſrael, nec poſſeſſionẽ propria, ſed
Nu.18. oblatione decimaꝝ contenti viuebãt? An, quià luebãt maledictionẽ da-
Gẽ.34. tam à Patre Iahacob, eo q̀ Leui Sichimitas inuaſerat: & ꝓcipuus author
37.49. fuerat in vẽditione Ioſeph ſimul cum Simehone? Hinc ipſe Iahacob mo-
riẽs, plenus Spũ ſancto, dixit. Diuidã eos in Iahacob & diſperdã eos in Iſ-
rael. An id iuſſum fuit, vt poſtq̃ Deo dicati erant, viuerẽt ex iis, quæ Deo
Nu.18. offerebãtur, & nullatenus ex ꝓfanis: vt in libro Numeroꝝ, & in Deutero-
Deut.18. nomio legitur? Ibi. n. dicitur. In terra nihil poſſidebitis, nec habebitis par-
tem inter eos. Ego pars & hæreditas vſa in medio filioꝝ Iſrael. Nihil aliud
igitur poſſidebitis, decimaꝝ oblatione cõtenti. Et vtinam id ſaperent, qui
Deo dicati ſunt: & viuerẽt ſolũmodò ex decimatis & oblatis Deo. Nec. n.
decet eos, qui diuino cultui ſunt addicti, habere partẽ cũ Mundo. Iuxtà

illud Saluatoris. Nō poteſtis Deo ſeruire & Mámonæ. *Mat. 6.*

292 Vbi comedi debebāt decimæ? Nōnē comedi debebāt oēs decimæ in loco, quē Dñs elegerat: Ieruſalē videlicet? Et ſi locus, vbi colligebant decimæ, diſtabat à Ieruſalē, vēdebant: & ex illa pecunia emebat quicqd ipſis Dei miniſtris placuiſſet, comedēdū tñ in Ieruſalē. Et hoc, vt innueret, q̄ ſanctæ ſint & diuinæ decimæ: quæ comedi nō debebāt niſi in loco ſancto, & à ſanctis. i. ſacris rebus addictis. Decimæ. n. quæ ex cōpleto numero nomē ſortiuntur, diuina quadā ſorte gaudent, repñtantes Deum: qui eſt finis & cōplementū rerum omniū. Hinc docemur, q̄ nos, qui miniſtri Dei ſumus, comedere & omnia facere debemus cum intētione ad locum ſanctū: non quidem materialem Ieruſalem, ſed ad illam, quæ ſurſum eſt: quæ eſt mater noſtra. Cum iam ceſſante figura Deus amplius non curet de loco materiali: vt Chriſtus nos aperte docuit, dicens. Venit enim tēpus & nunc eſt: quando veri adoratores non adorabūt, nec in monte, videlicet Garizim, neq; in Templo, ſed adorabūt Patrem in ſpū & veritate. *Deut. 14.* *Gal. 4.* *Io. 4.*

293 Quomodò decimæ comedi debēt? Nōnē cū lætitia comedi debent? Q đ non ſine ſacro iuſſum eſt. Idipſum. n. iubet Spūs ſanctus p os Dauidis, dicens. Seruite Dño in lætitia. Quæ vera lætitia nequaq̄ eſſe pōt, niſi aīa ſit libera à ſeruitute peccati. Hinc Propheta, cum in peccatū cecidiſſet, ſentiens ſe priuatū vera lætitia, orabat, dicēs. Redde mihi lætitiā ſalutaris tui: quā. ſ. in pctō amiſi. Pro quo qdē pctō ſubintrauerat dolor & anxietas. Sicut ipſe alibi fatet, dicēs. Nō eſt ſanitas in carne mea à facie iræ tuæ: Nō eſt pax oſſibus meis à facie pctōrum meorum. Et iterum. Afflictus & humiliatus ſum nimis: rugiebā à gemitu cordis mei. Et ſi aliqñ nobis variis de cauſis lugendū eſt (iuxta illud Saluatoris. Beati, qui lugent) non tamē in luctu perſiſtendū eſt. Vnde ſequit ipſe Chriſtus. Quoniā ipſi cōſolabunt. Propter quā conſolationē & lætitiā obtinēdam, nobis indicit luctus. *Deut. 12.* *Pſal. 99.* *Ibi. 50.* *Ibi. 37.* *Mat. 5.*

294 Cur prohibet ex ſacris expēdi quicq̄ in re funebri? An, quià cū cadauer immundū ſit, oia quæ ad cadauera ptinēt, quæ funeralia dñtur, ſapiūt aliquā īmunditiē: cui ſacra imiſceri non debent? An (vt ad ſacra veniamus) hinc innuit, q̄ verbis ſacris & diuinis vti nō debemus in rebus turpibus & obſcœnis, nec ad pompā vel lucrum, aut in negociis mortiferis & corruptibilibus? Cuius rei baſis & fundamentū eſt illud (vt ſuprà declaratū eſt) Nō aſſumes nomen Dei tui in vanum. *Deut. 26.* *Exo. 20.*

295 Cur iubetur in lege, ne caput Colūbæ in expiationē iuramenti, p obliuionē violati, oblatæ dirūpatur? Nōnē hæc ſuperſtitioſa viderentur niſi lateret ſacramentū, & cā huius edicti? Cum igit omnia, quæ ſm legē offerebātur, in Chriſtū tenderent, qui eſt cōplementū & lux oīum vmbraticoꝝ ſacrificioꝝ: inter cætera hæc oblatio ad Chřm refertur, qui eſt caput Eccleſiæ. Quæ qdē Eccleſia aliqñ columba dr: vt in Canticis. Vna eſt colūba mea. Quod & ſi de vera ſponſa alibi interpſtati fuimus, de Eccleſia quoq; Chriſti ſponſa, aptiſſimè interpſtari pōt. Cum totū matrimonii negociū (teſte *Leui. 5.* *Ephe. 5.* *Cant. 6.*

Ephe.5. Paulo)ſit magnũ ſacrm̃ Chriſti & Eccleſiæ. Caput igit̃ colũbæ, Chriſtus videlicet, nunq̃ diuidẽdũ, neq; ſeparandũ eſt in ſacris: immò oĩa counita,
Io.16. ipſi Deo offerẽda ſunt. Hinc non ſine cã docuit nos ipſe Chriſtus oĩa eſſe petenda à Patre in noĩe ipſius. Quod & Eccleſia facere conſueuit, in fine oĩum orõnum ꝓteſtans & petens Patrẽ, per Dñm nr̃m Ieſum Chriſtũ.

296 Cur ꝓhibentur fieri ſacrificia ſine ſale? An, ne ſacrificia corruptioni exponã-
Leui.2. tur: vt aliqui dicunt? Sed, cũ ſacrificiũ (ſi erat holocauſtũ) igne cœleſti cõ-ſumeretur: aut aliis oblatũ comederet à miniſtris altaris, quomodò ſube-rat periculo corruptionis? An igitur, vt condiretur ſacrificiũ à Sacerdoti-
Ibidem. bus comedendũ? Sed (cum in lege dicatur. Nec auferes ſal fœderis Dei tui de ſacrificio tuo) alibi quærendũ eſt myſterium fœderis huius in ſale repoſiti. An forſitan de ſale illo intelligit̃ de quo Chriſtus dixit diſcipu-
Mat.5. lis. Vos eſtis ſal terræ: q̃ ſi ſal euanuerit, in quo ſalietur? Ad nihilum valet vltrà, niſi vt mittatur forás & conculcetur ab hominibus? Nõn. n. de ſale ex aqua facto loquitur, niſi ꝑ ſimilitudinẽ quandã. Quod ſal Deũ eſſe vel influxum diuinũ non dubitamus: ſine quo omnis oꝑatio noſtra contẽnen
Io.15. da eſt & conculcãda. Nã ſine ipſo aliq̃d facere aut cogitare nõ poſſumus.
2.Cor.3. Cum omnis ſufficiẽtia noſtra à Domino Deo fit: vt inquit Apoſtolus.

297 Cur in libro Numeroꝝ iubetur pactum ſalis eſſe ſempiternũ corã m Domi-
Nu.18. no? Nonnè, quiá fœdus bonũ & legitimũ habere non poſſumus, niſi cum Deo? Nam pactũ ſalis eſt pactũ Dei, quod eſt inter ipſum & nos. Et hoc pactum debet eſſe perpetuũ & ſemper obſeruari: vt pactum circũciſionis
Gen.17. (de quo in Geneſi) & pactum legis (de quo in Deuteronomio dicit̃. Do-
Deut.5. minus Deus noſter pepigit nobiſcũ pactum in Horeb: & non cum Patri-bus. Vnde elicitur, q̃ nõ loquitur de pacto circunciſiõis ſed legis) & pa-ctum baptiſmi inter Chriſtũ & nos. Quæ omnia pacta, ſunt inter nos & Deum. Qui Deus nõ inconcinnè dicitur ſal. Cum hoc verbũ ſcriptum in lingua ſancta, videlicet מלח Malach, tale ſit, vt ſi ꝑ numeros & computa-tionem numeroꝝ diuidentium cõputetur, norma quadã, quam Hebræi Ghilgul appellãt, ſemp reſultet aliquod nomẽ diuinum: vt manifeſtũ eſt ſcientibus has regulas & artẽ. Quod explicare longũ eſſet, & alienum ab
Col.4. hoc genere dicendi. Et in hunc ſenſum dr̃ ab Apoſtolo. Sermo veſter ſit ſemp cum gr̃a & ſale cõditus. i. diuinitatẽ, gr̃am, & Dei honorẽ redolens.

298 Cur nec mel nec fermentũ adoleri poterat ꝑ legem in ſacrificio Dei? An (vt
Leui.2. aliq̃ dicunt) q̃a Gẽtiles id faciebãt? Sed nonnè friuola eſt hæc rõ: ſicut & in aliis multis, in q̃bus hæc rõ aſſignat̃? An igitur fermentũ adoleri ꝓhibe
1.Cor.5. tur: q̃a eſt quoddã corruptũ (vt Paulus ꝓhibet) quod ſemp à ſacris, & ab oblatione, Deo puro & ab omni corruptiõe remotiſſimo facta abiicitur? Mel autem interdicit̃ (nõ quiá ſignificet dulcedinẽ carnis, vt aliqui malè opinãtur) cum veri ſapiẽtes ꝑ mel ſemp interpreẽtur dulcedinẽ & guſtũ rerum diuinaꝝ: qui nõ adoletur Deo. Nã eſt quidã effectus conſequens oblationẽ, orationem, & omnia opera recta & Deo ex corde exhibita.

299 Cur bos & ouis in vna & eadẽ die imolari non debebãt? An (vt aliqui opi- Leui.22.
nantur) id iuſſum fuit, vt paulatim Hebræi aſſueſcerẽt pietati? Quo ſenſu
demandatũ fuiſſe putant in Deutero. ꝙ ſi quis inueniſſet nidum auiũ, acci- Deut.22.
peret pullos, & dimitteret matrẽ. Sed nõnè hoc ꝓfundius figit radicem,
q̃ ab iſtis exiſtimet̃: ſicut infrà (Deo fauente) declarabimus? An igit̃, cum
bos ſit à ſiniſtris, ouis autẽ à dextris, non cõueniunt in eadem oblatione?
Hinc nõ ſine cauſa dictũ fuit à Chriſto. Neſciat dextera tua, quid faciat Mat.6.
ſiniſtra. Nã ſacrificia veſpertina, Aquilonaria, & ad ſiniſtrã partem ſpectã-
tia, omnia erant (vt dictum eſt) ad placandum Tribunal diuinæ iuſtitiæ:
Matutinũ autem & dextrum erat pro captanda gratia. Quæ duo nõ ſunt
cõmiſcenda. Nam primò eſt impetranda venia: qua impetrata, ad petitio-
nes & obſecrationes poſteà accedendũ eſt.

300 Cur hoĩs primogenitus redimebatur pecunia vel ꝑcio? Nõnè clæmẽtia Dei Exo.13.
erat, vt primogenitus, q̃ inter primitias Deo debebat̃, poſſet redimi? Nam
Deus non expetit ſacrificiũ coactum ſed voluntariũ. Sed cum Aſinus re-
dimeret̃ agno (vt habet̃ in veritate literæ) cur & homo eodẽ non redime Ibidem.
bat̃? Nõnè aĩa primogeniti vniuſcuiuſq; aĩalis debebat̃ Deo? Hinc Aſin⁹,
q̃à aĩal imundũ erat & nullatenus offerendũ, redimebat̃ agno, offerendo
Deo: vel ꝑcuſſa ceruice occidebat̃ & effundebat̃ ſanguis eius cum aĩa, non
quidẽ in ſacrificiũ ſed in ſignũ ꝙ Dei erat. Homo aũt non redimebat̃ aĩali
offerendo in expiationẽ, q̃à ibi nullũ erat peccatũ, vel imũdities expiãda.
Nec aĩa hominis erat ſacrificãda, ſed offerẽda in miniſteriũ Dei.

301 Cur demãdatũ fuit, vt agnus paſcæ nõ comederet̃ crudus, aut coctus aqua, Ibi.12.
ſed tñmodò igne aſſus? An, q̃à caro cruda horrorẽ incutit comedẽti? An
(vt habetur in veritate literæ, vel vt Hebræi aſſerunt) nõ erat comedẽdus
agnus ſemicoctus, ſed ꝑfectè coctus, ne videlicet pateret̃ defectũ cõdimẽ
ti? Nulla .n. macula admittebat̃ in ſacris: inter quæ erat hic agnus, figurãs
imolationẽ Chriſti: qui nõ ſemicoctus, nec elixus, ſed inflãmatus amore
obiit, factus verũ holocauſtũ: quod ſolebat inflãmari ab igne è cœlo miſ-
ſo. Nam ipſe inflammatus & in ſortem incorruptibilẽ tranſmutatus, ꝓbuit
nobis, vt in eandẽ trãſmutemur. Iuxtà illud Apoſtoli. Saluatorẽ expecta- Philip.3.
mus Dñm noſtrũ Ieſum Chriſtũ, qui reformabit corpus humilitatis no-
ſtræ, configuratũ corpori claritatis ſuæ. In hoc itaq; figuram iuſſum fuit vt
comederet̃ agnus nõ ſemicoctus nec elixus, ſed aſſus igne.

302 Cur iuſſum fuit ne os aliquod ex agno paſcæ cõminueretur? An ſuꝑſtitioſè Exo.12.
id iuſſum eſt? An in figuram & myſteriũ: de quo Iohannes inq̃t. Facta ſũt
hæc, vt impleret̃ Scriptura, dicens. Os non cõminuetis ex eo? Et hoc in Io.19.
ſacramentũ corporis myſtici: de quo Chriſtus ait. Quos dediſti mihi non Ibi.17.18.
ꝑdidi ex eis quenq̃. Et q̃uis fuerit ꝑditus filius ꝑditionis, qui (vt aliàs dictũ
eſt) tenebat locũ calcanei (vt adimpleret̃ quod dictũ fuit Serpẽti. Tu inſi- Gen.3.
diaberis eius calcaneo) hoc tñ fuit ſine detrimẽto corporis: eo ꝙ ſuffectus
fuerit pro eo Mathias perfectè in corꝑe colligatus, ab illo, qui ſolo iuſſu Acto.1.

omnia in Mundo corpora compaginauit. Et hoc iuxta oraculũ Prophetæ, dicentis. Et epiſcopatũ eius accipiat alter.

Pſal. 108.

303 Cur tã obnixè pcipit ne aliqd ex agno remaneat vſq; ad mane? An (vt nonnulli dicũt) ad denotãdũ, q recedẽtes ab Aegypto in eſu agni illius, nũq deberẽt cogitare de reditu? An (vt alii ſentiũt) vt innuat q debemus ſcire totã legẽ, adeò q nihil reſtet addiſcendũ in mane reſurrectionis: ſicuti de mãna pceptũ erat? An hoc dictũ eſt i ſacrũ figurati agni: quẽ totũ comedere debemus? Cũ eius corpus iã glorificatũ nullã iam patiat ſciſſurã. An (vt ad ſenſum moralẽ veniamus) in ſignũ & doctrinã, q oratiões à nobis faciendæ vnò die, nõ debent diuidi relicta alia parte in craſtinũ?

Exo. 12. Ibi. 16.

304 Cur pcipitur, q Sacerdos nullã habeat ſciſſurã in corpe? An, quià totus immaculatus eſſe debet: vt ſuprà dictum eſt? An, quia opera eius non debẽt ſcindi: ſed integra & imaculata offerri Deo? Iuxta illud Chriſti moraliter dictum. Totum hominẽ ſanum feci in ſabbato. Sic & de confeſſione dicit Auguſtinus, q impiũ eſt ſeparare à Deo dimidiã veniam ſuorũ peccatorum, i. q non eſt ſcindẽda confeſſio. Sic nec Euchariſtiæ ſacramẽtum eſt diuidendũ, licet aliquãdo diuidat ſignum. Sicut Eccleſia canit. Nulla rei fit ſciſſura, ſigni tantũm fit fractura.

Leui. 21. Io. 7. Aug. de cõfeſſio.

305 Cur id, qd Deo cõſecratũ eſt, redimi nõ pt neq; vẽdi? Nõne (vt in textu dr) qà ſanctũ ſanctorũ eſt Dño, & ipſi dedicatũ? Ideò non amplius in pfanos vſus conuertendũ eſt, ſed morte mori debet. Et hoc de aialibus intelligit, quæ cõſecrata Deo in ſacrificiũ offerri debent. Quod & apud Canoniſtas celebrat. Et hoc idẽ eſt cũ eo, qd dixit Redẽptor. Nemo mittens manũ ad aratrũ & aſpiciens retrò aptus eſt regnò Dei. Cui adſtipulat Apoſtolus dicẽs. Nemo militãs Deo implicet ſe negocijs ſæcularibus. Nã huiuſmodi debẽt mori in ſacrificio Dei. Sed nõne Nazaræi, q Deo dedicabãtur, raſa barba, & epoto vino ad priſtina redibant: vt in libro Numerorũ habet? Verũ illi nõ ppetuò, ſed ad tẽpus erãt cõſecrati. Sed qd dicemus de primogenitis Deo rõne primitiarũ dedicatis: quorũ multa p legẽ redimebãt? Nã primogenitũ aſini agno redimebat, & primogenitũ hois quodam precio: vt in Exodo legitur. Nõnè primogenita, quæ redimebãtur, erãt dedicãda, nõ aũt dedicata: lex verò hæc Leuitica loqt de dedicatis?

Leui. 27. Luce. 9. 2. Timo. 2. Nu. 6. Exo. 13.

306 Qui nam phibebant comedere ſacra & cur? Nõnè in Leuitico ſex hominũ genera enumerantur: alienigena videlicet, inquilinus & mercenarius Sacerdotis, filia Sacerdotis profano nupta, Leproſus ẽt de ſemine Aharon, & incircũciſus? Et quãuis aliqui conentur reddere rationẽ ſingulorũ: tamen (ni fallor) vnum eſt omniũ fundamentũ ab Apoſtolo memoratũ, dum ait. Qui altari ſeruiũt: de altari viuere debẽt. Et iterũ. Qui in ſacrario operant, quæ de ſacrario ſunt, edunt. Et è cõuerſo. Qui extranei ſunt ab altari, de altari viuere nõ debẽt. Extranei verò ſunt, generatione, ſiue cultu aut immũditia vel copula, aut non habentes ſymbolum vel characterem: cuiuſmodi erant incircunciſi.

Leuit. 22. Exo. 12. 1. Cor. 9.

307 Cur Sacerdos & Dei populus ꝓhibenẽ, ne ſcalpturã aut caluitiẽ ſup mor- Deut. 14.
tuo faciãt? An (vt aliq exponunt) quià ipſi erant peculiariter Deo dicati?
Sed quõ in hoc ſeruarẽt peculiarem electionẽ, nõ declarant. An igitur
(vt alii ſentiunt) ne facerent luctus ĩmoderatos ſup mortuis, ac ſi nulla
ſpes exiſteret de reſurrectione? Iuxtà id, qđ Paulus admonet, dicẽs. Nec 1. Theſſ. 4.
cõtriſtemini, ſicut & cęteri, q ſpem nõ hñt. Solebãt.n. Gẽtiles excapillare
ſe & expilare ſup mortuis, ſemetipſos ꝑcutientes atq; ſcalpturas facien-
tes, veluti penitus de mortuo deſperati. Quæ omnia interdicit Deus iis,
quibus myſterium reſurrectionis reuelatum eſt.

308 An votum ſit de iure diuino: & ad primã tabulã ꝑtineat? Nõnè hoc ex mul-
tis Scripturæ ſacræ locis elicitur? In Deuteronomio.n. dicitur. Cũ votũ Deut. 23.
voueris Deo tuo, nõ tardabis reddere: qà requiret illud Dñs Deus tuus.
Et ſi moratus fueris, reputabiẽ tibi in peccatũ. Et Dauid. Vouete & red- Pſal. 75.
dite Dño Deo veſtro oẽs, q in circuitu eius affertis munera. Cui adſtipu-
latur Sapiens, qui ait. Si qđ vouiſti Deo, ne moreris reddere: Diſplicet.n. Eccl. 5.
Deo infidelis & ſtulta ꝓmiſſio. Multò nãq; melius eſt nõ vouere, q̃ poſt
votũ, ꝓmiſſa non reddere. In voto.n. celebraẽ pactum inter Deũ & ho-
minẽ: dum homo ipſi Deo ſe obligat. Omne autem pactum factũ cũ Deo
(quià habet Deum ſolum pro obiecto) pertinet ad primã tabulã. Quæ
omnia ponderans Dauid, canit. In me ſunt Deus vota tua. In me ſcilicet Pſal. 55.
nullo alio interueniente. Ideò reddam vota mea tibi.

309 Si votũ eſt de iure diuino, & ꝑtinet ad primã tabulam: quõ quis ab ipſo ab-
ſolui põt? Nõnè duo ſunt attendẽda in voto? Alterũ.n. eſt obligatio pro-
priæ voluntatis facta Deo in ſacrificiũ quoddã & pactũ. Alterũ verò eſt
illud extrinſecũ, quod ꝑ votũ dari promittitur. Ab obligatiõe quidem
illa nullus (vt reor) abſolui põt, niſi ab ipſo Deo, cũ quo iniit pactum: ſed
abſoluiẽ à re oblata cõmutanda ex Dei clementia in aliã: Sicut de multis
in Leuitico docemur. Et hoc cõſyderata ætate, cõditione vouentis, & re Leui. 27.
quã quis vouit. Quod facit Deus ex clementia ſua, attendens, ꝙ aliqñ hõ
temerè ꝓmittit: qđ poſteà ſeruare non põt. Et qà mulier leuior eſt in vo-
uẽdo: Ideò minori ꝑcio redimit votum. Cõpatitur quoq; Deus pueris &
ſenibus: vt eadẽ lege Leuitica plenius & clarius edocemur.

310 An intelligiẽ hæc redẽptio valere iis, qui vouerunt virginitatẽ aut Religio- Ibidẽ.
nem? Nõnè lex dicit. Homo, qui votũ fecerit, & animã ſuã Deo ſpopon-
derit? Spondere aũt Deo animã poſſumus, animalẽ & rationalẽ. Vouere
enim animã animalẽ, eſt vouere cõtinentiã, ieiuniũ, & ſufferre huiuſmodi
mortificatiões in anima aĩali. Et ꝙ huiuſmodi poſſint redimi, clara eſt lex.
Alioqn ſi quiſpiã votũ ĩmutaſſet, cuiuſuis authoritate, non eſſet tutus co-
ràm Deo. Vouere aũt animã ſuperiorẽ, eſt vouere orationẽ aut cultũ Dei
tẽporalem (vt faciebant Nazaræi) aut perpetuũ, vt faciunt Religioſi, qui Nu. 6.
conſecrantur Deo, & huiuſmodi redimi nequeũt: vt in eadẽ lege ſubin-
fertur. Quicquid ſemel fuerit conſecratũ, ſanctum ſanctorũ erit Domino.

Et hec conſecratum non redimitur. Nec enim ii, qui à Religione exi-
muntur, à cōſecratione & cultu Dei penitus abſoluunt. Sed ex hoc mō
colendi Deum tranſmutantur in alium: & vtinam bonum.

311 Cur ſabbatū tā diligenter cuſtodiri pcipitur, adiunctis grauibus cōtrà tranſ-
Exo. 31. greſſores cōminationibus? An id demādatū fuit, tanq̄ ptinens ad diuinæ
Maieſtatis honorē, qui in ſabbato potiſſimè Deo exhibetur? Sed cū oīa
præcepta tradiderit Deus in bñficiū noſtrū, qd vtilitatis ex cuſtodia ſab-
bati reportamus? Nōnè id ſatis eſt, cū per quietem in ipſo die ſeruatā, ipſi
Deo aſſimilemur? Cuius quidē aſſimilationis Deo ſemp cura fuit. Quāuis
in aliis præceptis non tā clarè exprimat rō, quàm in iſto. Ait. n. Legiſla-
tor. Quieſcite in die ſabbati ſicut requieuit Deus in die ſeptimo ab omni
opere, qd patrauerat ſex diebus. Nōnè ēt in ſabbato, homo ab omni ne-
gocio & cura diſtrahēte liber p ſacrificia & orationes erigebat in Deū: cū
quo domeſticè agens ſanctificabat, & ſemidiuinus efficiebat? Et quod illi
in ſeptima die ſabbati obſeruabant, in prima ſabbati nos obſeruamus.

312 Cur tā acriter puniebant, qui ſabbatū violabant? An, quià præceptum hoc
Ibidem. ptinet ad primā tabulā: cōtrà cuius præcepta facientes habētur tanq̄ rei
Leui. 24. criminis læſæ Maieſtatis? Et ideò blaſphemus iubebatur lapidari, & oīs
Ibi. 20. idolatra penitus exterminari. Sed nōnè adultera quoq; lapidari iubet:
quæ contrà ſecundā tabulā peccat? Peccat quidē in ſecundā tabulā, dum
alteri ſe cōmiſcet: ſed peccat in primā, dum iniuriam facit copulæ factæ in
Ephe. 5. cœlo, & iis ſupnis: quorū matrimoniū hoc ſacramētū magnū eſt: vt Apo-
ſtolus docet. An violans ſabbatū acriter puniebat, quià præceptum hoc
maximi momenti erat? Vnde non ſine cauſa huic ſolo præcepto præpo-
Exo. 20. nitur Memento. Nā obliuiſcens diei ſabbati, obliuiſcitur propriæ ſalutis.
Nec pponitur memento præcepto cultus & amoris Dei, quià ille debet
eſſe cōtinuus. Sed obſeruātia ſabbati prætermittebatur in ſex diebus ope-
ris. Hinc admonebatur populus vt relictis negociis quātūuis vtilibus Dei
& propriæ ſalutis recordaretur.

313 Cur Deus lapidari iuſſit eū, qui colligebat ligna in ſabbato? Nōnè, qà ſic de-
Nu. 15. cretū erat per legē, quæ eiuſmodi habet in Exodo. Qui polluerit ſabbatū,
Exo. 31. morte moriatur: & qui fecerit opus in eo die, peribit aut incidetur anima
Nu. 15. illius de populo ſuo? Sed, ſi ſic decreuerat lex, cur populus recluſo ipſo
colligente in carcere expectauit diuinum oraculum? Nōnè, quià volebat
doceri, qua morte plecti debebat? Nam lex & ſi adiudicauerat eū morti,
non tñ mortē expreſſerat. Sed cur oraculum iuſſit lapidari? Nōnè, quià
Abach. 2. cōtrà huiuſmodi (vt ait Abachuch) lapides de pariete clamāt? Sed nōnè
id parū eſt, reſpectu illius, qd dr̄ in ſnia contrà eū lata, vȝ q̄ aīa eius debet
pire vel incidi (vt literæ veritas hēt) de populo ſuo? Cū hęc ſit vera excōica-
tio & abſciſſio mēbri putridi, & irremediabilis fcā nō ab hoīe, ſed à Deo.

314 Cur ſabbatū trāſmutatū eſt in dñicā apud Chriſtianos? An, quià ſic Petrus
iuſſit: vt Canoniſtæ dicunt? Cui & Paulus cōſentire videt, dicens. Nemo

vos iudicet in cibo aut potu, aut parte diei feſti, aut Neomeniæ, vel ſabba- Col. 2.
torũ, quæ ſunt vmbræ futurorũ. Sed, cũ Deus nihil abſq; ratione fecerit,
nec Apoſtoli id mero voto feciſſent, niſi aliqua rõne ducti fuiſſent: quæ
ergò eſt ratio legis imutatæ? An igitur, quia Chriſtus eo die reſurrexit,
& dedit initium nouæ vitæ: quæ eſt excellentior quiete, in ſabbato obſer-
uanda? Quieſcebát enim Hebræi ab omni opere corporeo ac ſeruili. Sed
nos, quibus datus eſt introitus in nouam vitã, & operatiõnẽ, huiuſmodi
opus opari debemus, de quo ait Apoſtolus. Si cõſurrexiſtis cũ Chriſto, Ibi. 3.
quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſup terrã. An, quia (vt Paulus Oroſius Paulus
ait) iudiciũ fiet in die dñico, & cõſequenter introitus in Regnũ, quod ten- Oroſius.
dimus? Et ideò hunc diem obſeruare debemus, vt iudiciũ ac Regnũ præ
oculis ſemp hẽamus, maximè in die feſto, quo ſpũalib⁹ vacare debemus.

315 An Hebræi ſanctificando diem dominicũ ſeruarẽt legem? Seruarent vtiq;.
3.439. Cũ non ſit indictus eis dies determinatus, ſed ſolũmodò dies ſeptimus.
Vñ ſententia eſt Hebræorũ Rabbinorũ, q̃ ſi quis eſſet in itinere, & omit-
teret diem ſabbati, incipiẽs à quocũq; die, & ſeptimũ ſanctificans, legem
ſeruaret. Et ſic poſſent ſeruare diem, quẽ nos dñicum appellamus: qui eſt
dies Solis. Et ſi cõtendant, dicentes, q̃ diem ſabbati ſeruare debent, dedi
catũ ſupramundano Saturno, quẽ Binà vocant (vnde annus ſabbatarius
& annus Iobilei, remiſſio quoq; & quies) poſſent ẽt ſeruare (vt opinor)
diem Solis, ſupramundani videlicet: vbi ipſi locant ſuũ imediatũ patrem
Iſrael vel Iahacob: vbi eſt ẽt ſedes Meſſiæ, qui nouũ hoc teſtñ ordinauit. Luc. 1.
Vnde dictus fuit Sol iuſtitiæ à Malachia. Qui ẽt Solarẽ erexit Eccleſiã: Malac. 4.
in qua cõpræhendit hebraicã Synagogã, Saturniã & Lunarẽ. De quarũ
vtraq; ſimul canit Propheta, dicens. Thronus eius ſicut Sol in conſpectu Pſal. 88.
meo, & ſicut Luna pfecta in ęternũ. Vñ Hebręi tantò digniores eſſent in
Synagoga vel Eccleſia hac Solari, q̃tò Sol pfectior & dignior eſt Luna.

316 Aperiũtur nè ſupni canales in nocte ſabbati, vt largius cœleſtes influxus de
mittãtur? Nõnè id, vt certiſſimũ Hebręi Theologi ſibi ſuadent? Hinc lau- Heb. Theo.
dant eos, qui in nocte illa vacant vxoribus. Cũ filii generentur tunc (fa-
uẽte illo influxu) meliores. Vnde aſſerũt illos eſſe Eunuchos, quos pro-
mittit Deus p Iſaiã remunerare præ cæteris. Et hoc ſuffulti verbis ipſius
Prophetæ, qui ait. Eunuchis, qui cuſtodierint ſabbata mea, & tenuerint Iſa. 56.
fœdus meũ, dabo in domo mea & in muris meis locũ & nomen melius
præ filiis & filiabus. i. q̃ habere filios & filias. Ex quibus verbis conuincun
tur Hebræi, q̃ malè ſenſerint, exiſtimantes eſſe Eunuchos laudatos, qui
vacant vxoribus in nocte ſabbati. Primò enim Eunuchis nõ competit
generatio. Poſteà, quia promittit meliorẽ locũ huiuſmodi Eunuchis non
habentibus filios, q̃ ſi haberẽt: dũmodo ſabbata & pacta diuina cuſtodiãt.
Si igĩ eſt aliquis melior influxus in nocte ſabbati, is eſt, q̃à itur nocte illa
à numero ſenario perfecto in ſeptenariũ, numerum remiſſionis: qui inde
fœlix ex multis Scripturæ locis coniicitur: vt ſtatim declarabimus.

Cur remiſſio

317 Cur remiſſio & Iobileus poſt ſeptenariũ quadratum dat̃? An, quià ſic Deo
Leuit. 25. placuit? Ad quã legem ſe referens Eccleſia canit. Deno dierũ circulo, quo
lege fit remiſſio. Sed, cum Deus eum ordinẽ rebus indiderit, à quo nunq̃
niſi ex rerum neceſſitate diſcedit: quem ordinẽ in hoc proſequitur Deus?
An igitur, quià Iobileus egreditur ab ea manſiõe diuinæ domus: quæ (vt
Sec. Theo. ſecretiores Theologi docent) habet quinquaginta portas? Qui numerus
quinquagenarius integrat̃ per quinariũ, cõplicatum per denariũ vel ẽ cõ-
uerſo: Qui denarius deſignatur per י Iod, literã diuinitatis Patri attribu-
tam: quinarius verò p ה he literã vel characterẽ Spiritus ſancti. Vñ Pa-
ter miſericordiaꝝ & Spũs ſanctus, ꝑ quem datur remiſſio, cõplicati adin-
uicem, faciunt numerum remiſſiuũ. Sed ſimul iunctæ illæ duæ literæ com
ponunt יה Iah: nomen quidẽ diuiniſſimũ & clæmentiſſimũ, quod laudare
iubemur ſemp quando dicimus Halleluiah. Et q̃uis remiſſio impetrata ſit
à Filio, non tamẽ datur ab eo, niſi per Spũm ſanctũ: vt ipſemet perhibet,
Iſa. 61. allegans de ſe dictũ fuiſſe ab Iſaia. Spũs Domini ſup me, eo q̃ vnxerit me,
Luc. 4. & miſerit, vt p̄dicarem captiuis indulgentiã, & annum placabilẽ Dño. Hinc
& dare volens Apoſtolis authoritatẽ dimittẽdi peccata, inſufflauit in eos,
Io. 20. dicens. Accipite Spũm ſanctũ. Quoꝝ remiſeritis peccata remittunt̃ eis.

318 Cur ſeptimo anno indicta eſt quies nõ tñ hominibus, ſed humo & cæteris
Exo. 23. rebus? Nonnè, quià Deus voluit nos ſibimetipſi conformare & cõcinnos
reddere: nec tantùm nos, ſed oĩa quæ in vſum noſtrũ conceſſa ſunt? Hinc
iubet nos quieſcere non tantùm die ſeptimo, ſed anno ſeptimo, & mille-
Apoc. 20. nario ſeptimo: de quo Iohannes ſcribit. Cum eadem ſit reuolutio dierũ,
annorum, & millenarioꝝ, & omnium iſtorum: vt manifeſtũ eſt iis, qui di-
uinorum numeroꝝ peritiam habent.

319 Cur menſe ſeptimo ordinat⁹ fuit dies remiſſiõis, quẽ Hebræi יום הכפורים Iom
Leuit. 23. hachepurim vocãt? An qà ꝓſequens Deus ſeptenariũ, numerũ remiſſiuũ,
elegit illum ſeptimũ menſem, incipiẽdo à Martio, qui in lege dicit̃ primus
in menſibus anni? An, quià menſe illo (vt multi Sapiẽtes opinãtur) Deus
Exo. 12. Mundũ fabricauit, vel ſaltem hominẽ, quem induxit in Mũdum, fructi-
bus iam maturis, & pro Antiſtite ipſius Mundi præparatis, vt haberet qui-
bus aleretur? Quo menſe ordinatus eſt influxus remiſſionis, in memoriã
influxus illius bonitatis, qua Deus hominem tantis muneribus decora-
tum creauit. Et ſic erit menſis ille primus menſis Mũdanus: legalis autem
Martius primus, & September ſeptimus.

320 Quo die illius menſis fuit inſtituta remiſſio? Nõnè fuit inſtituta die decima,
Leui. 23. denotãte Patrem, cui iam attribuimus י Iod & denariũ, eo q̃ ſit finis om-
nium: ſicut denarius eſt finis omniũ numeroꝝ? Menſis autẽ fuit ſeptimus,
numerus quidẽ Spiritus ſancti: vt etiam ex numero mẽſis & diei, colliga-
ti intelligerẽtur Pater miſericordiaꝝ, & Spiritus remiſſiõis: vt largiſſimus
eſſet influxus. In quo Patre & Spũ ſancto, Filius (vt nuper diximus) ob-
tinuit nobis fratribus ſuis remiſſionẽ perfectã, & continuè durantẽ: Iuxtà

illud Apoſtoli. Introiuit ſemel in ſancta, æterna redemptione inuenta. Heb.9.

321 Qua de cauſa Iobileus fuit à Deo inſtitutus? An, ne Populus alienatis poſſeſſionibus incuria, ſeu neceſſitate vrgente, ad extremã inopiã deueniret? Hinc Deus ꝓuidit & benè cõſuluit Reipublicæ ſuæ, vt reſciſſa omni venditione ad priſtinũ Dñm poſſeſſio rediret. An, qà ſicut quolibet anno renouaẽ terra, renouãturq; Religiones, & Reſpublicæ: Ità voluit Deus, vt poſt quadratũ ſeptenarii renouareẽ Reſpublica illa Iſraelitica: ꝓcipuè cũ fauore illius anni qnquagenarii, quo ꝓpiebaẽ oĩs influxus cœleſtis? Vnde vocabaẽ ille ãnus Iobileus, qđ eſt influxus à verbo יבל Iabal, qđ ſignificat, effluxit. Quæ renouatio cũ fuerit facta cũ maximo effluxu tpe Chriſti: Hinc fuit miſſus ipſe Chriſtus (vt Iſaias phibet) ad prædicandũ annũ placabilem Domino. Et tunc Iohãnes vidit renouationẽ in cœlis factam, de qua ait. Vidi Ciuitatem ſanctam Ieruſalem nouam deſcendentem è cœlo. Vnde innuitur quòd renouationes fiunt in cœlo. Nã omnia, quæ hic mutantur, illic præordinantur. Leui.25. Iſa.61. Luc.4. Apoc.21.

322 Cur tpe Iobilei alleuiabatur populus? Nõnè regula iuſtitiæ inuariabilis eſt, & à ſumma Veritate ꝓmulgata, ꝙ eadẽ mẽſura, qua menſi fuerimus aliis: remetietur nobis? Vnde æquũ erat, vt, qui volebãt remiſſionem & alleuiationẽ à Deo, populũ ab eis oppreſſum alleuiarẽt. Hinc docemur à Chriſto, vt orantes dicamus Patri. Dimitte nobis, ſicut dimittimus. Alleuiamur.n. per remiſſionẽ ab illo onere, de quo Propheta canit. Quoniã iniquitates meæ, ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me. Leui.25. Mat.4. Mat.6. Pſal.37.

323 Cur poſſeſſiones tẽpore Iobilei priſtinis Dñis reſtituebantur? An, ne, ſi alienatio fuiſſet perpetua, pauperes, ſpe recuperãdi amiſſa, triſtarentur? An, vt tunc reſumerent ſua: quando percœpta remiſſione à Deo, mundati à culpa habebantur digni recuperare bona ſua, quæ ex ſuis malis meritis amiſerant? An, vt indicaretur, ꝙ tempore maximi Iobilei, cõpleto videlicet curſu ſeptẽ milliũ annoꝝ, omnia debeant reſtitui in priſtinum, meliori tamẽ ſorte? Iuxtà illud Iſaiæ. Eccè.n. ego creo cœlos nouos & terrã nouã. Et iterũ. Sicut cœli noui & terra noua, quæ ego facio ſtare coràm me (dicit Dñs Deus) ſic ſtabit nomen veſtrum & ſemen veſtrum. Leui.25. Iſa.65. & 66.

324 Cur in Iobileo manumittebanẽ ſerui? Nõnè æquum erat, vt, ſicut ipſi liberandi erant à ſeruitute peccati & Diaboli: Sic ipſi quoq; liberarent ſeruos ſuos? Quã regulã declarauit Chriſtus ſeruandã eſſe in parabola hominis Regis, qui voluit ponere rationẽ, cũ ſeruis ſuis. Nam cũ Dominus dimiſiſſet vni ſeruo decẽ millia talentoꝝ, quià ipſe noluit poſteà dimittere conſeruo centũ denarios, dictum ei fuit. Serue nequã omne debitũ dimiſi tibi, quoniã rogaſti me: nõnè & te oportuit miſereri conſerui tui: ſicut & ego tui miſertus ſum? Vnde iratus Dñs tradidit eum tortoribus, quoadúſq; redderet vniuerſum debitũ. Poſteà ſubintulit ipſe Chriſtus. Sic & Pater meus cœleſtis faciet vobis, niſi remiſeritis vnuſquiſq; fratri ſuo de cordibus veſtris. Leui.25. Mat.18.

325 Cur anno ſeptimo (iuſſu Dei) omnes ſerui Hebræi manumittebantur? An,
Exo.21. quià in ſeptenario (vt dictum eſt) omnia remittebantur: vt in Leuitico
Deut.15. patet? An, quià ſicut die ſeptimo interdictum fuit omne opus ſeruile: Sic
Leui.25. āno ſeptimo iterdicta fuit ſeruitus populi Dei? Annus enim ſeptimus eſt
Exo.31. annus ſabbatarius. Dimitti autē debebat ſeruus cū ea veſte vel pannio, cū
Ibi.21. quo intrauerat ad ſeruiēdū Dño ſuo: vt indicaretur, ꝙ ſeruus nō debebat
deteriori conditiōe dimitti, quàm intrauerat: & ꝙ ſufficere debebat ſerui-
tium illius temporis decurſ. Vnde etiam diſcere poſſumus, ꝙ Deus vult,
ꝙ exeamus è ſeruitute huius Mūdi ea ſorte, qua intrauimus, & tantò me-
liori, quantò maius eſt præmium, nobis in mercedem ſeruitutis noſtræ
ab ipſo Deo dandum.

326 Septimi anni fructus, quoꝝ eſſe debebant? Nōnè ex textu clarè habetur, ꝙ
Leui.25. dimitti debebant pauperibus, & reſiduū pauperum reliquendū erat be-
ſtiis? Sed ſi hæc relinquebantur velut ſacra, cur reſiduum dabatur beſtiis,
quæ huiuſmodi comedere nō debebant? Non quidem hæc comedebant
beſtiæ, vt ſacra: ſed veluti ex humo ſpontè naſcentia. Cuiuſmodi cibi à
Geñ.1. principio dati ſunt animalibus: vt habetur in veritate literæ: vbi de cibis
datis animantibus traditur. Sed cur pauperibus relinquebantur ii cibi ſa-
cri? Nōne, vt indicaretur, ꝙ neceſſitatem patientibus omnia, etiam ſacra,
1.Reg.21. licitè dantur? Hinc Achimelech Sacerdos dedit ſanctificatū panem Da-
uidi & pueris eius. Pauperes itaq; licitè accipiunt eleemoſynā ex oblatis
in altari. Quæ eleemoſyna eſt quoddam ſacrū pauperibus reſeruatum.

327 Cur iubetur ne ager ſeminetur anno ſeptimo requiei? Nonnè, quià Deus
Leui.25. tanti facit quietem diei & anni ſabbatarii: vt promittat dare fœcunditatē
terræ duplicatam anno ſexto: vt expreſſè habetur in textu? Quod (ni
fallor) ordinatum fuit, vt in hoc ſeptenario obſeruaremus quietem, quā
Geñ.2. ipſe obſeruauit poſt fabricam Mundi: & quam ſeruat in liberatione &
& remiſſione: quam ipſe facit anno ſabbatario. Quā remiſſionem Hebræi
vocāt שמטה ſemitah à verbo שמט ſamat, quod ſignificat remiſit. Ordinata
quoq; fuit huiuſmodi requies, vt inde indicaretur millenarius ſabbata-
Apoc.20. rius: in quo (vt Iohannes inquit) ligato Satana omnes erunt Sacerdotes
Dei & Chriſti: & regnabunt cum illo mille annis in quiete videlicet per
hunc annum ſabbatarium figurata.

328 Cur ſub pœna perditionis indictum fuit ieiuniū in die remiſſionū, quæ fie-
Leui.23. bant menſe Septembris? Nōne, quià nulla melior erat diſpoſitio ad ve-
niam peccatoꝝ ex petulātia carnis contractoꝝ ſuſcipiendam, ꝙ ieiuniū?
Nā in ieiunio ea virtus conſiſtit: vt acriora dæmonia eiici nequeant abſq;
Mat.17. ieiunio & oratione: vt Chriſtus apertè perhibet. Nec (vt exiſtimo) ieiu-
nium, quod eſt parſimonia victus, abſtinentiaq; ciboꝝ, eſt ſufficiēs ad ob-
tinendā remiſſionē, & fugandos dæmones, niſi adſit illud ieiuniū, quod
Iſa.58. elegit Dñs: vt Iſaias teſtat, dicens. Diſſolue colligationes impietatis: ſolue
faſciculos deprimentes: dimitte eos, qui confracti ſunt, liberos: & onus

tuum dirumpe. Frange eſurienti panem tuũ: egenosq; & vagos induc in domum tuam. Tunc anteibit faciem tuam iuſtitia tua: tũc clamabis, & Dominus exaudiet: & cætera, quæ ibi ſequũtur.

329 Cur obſeruanda erat prima, octaua & qntadecima dies Septẽbris? An, quià eadem ratione comedebantur azima in menſe ſeptimo, qua & in primo? In memoriã videlicet creationis Mundi, ſine aliqua corruptione præuia: vt ſuprà declarauimus. Pari quoq; modo ſolennitas celebrabaẽ per totã octauam: ſed non interdictum erat opus ſeruile niſi in prima & octaua die. Vnde repræſentabãt Deum, qui in primo die, anteq̃ videlicet Mũdum faceret, quieſcẽbat: & poſt ſex dies fabricæ quieuit. Qui dies, in quo quieuit, ſi cõnumeretur cũ aliis diebus operis, erit ſeptimus: ſi autẽ enumeretur cum illo, in quo prius quieſcebat, eſt octauus. Obſeruabatur quoq; quintadecima dies: quæ eſt octaua octauæ, nulla mentione facta de diebus, qui erant inter octauã & octauã: vt indicaretur octauã illam ſuperni Mundi ſic in perpetuũ cõtinuari, vt nulli annumerentur dies intermedii. Tunc enim ceſſabit omnis motus Planetarum, à quibus dies conficiuntur, & denominantur. Leui. 23. Gen. 2.

330 Cur & qua tuba iuſſum fuit clangi in Calendis & Iobileo? An tuba ænea, vel cornu? Vtroq; enim vocabulo vtitur Scriptura ſacra, ponens nunc cornu, nunc tubã? Nõnè per cornu Scriptura intelligit tubam æneã flexam, & per tubã, inſtrumentũ illud æneum rectum? De quorum vtroq; canit Poeta. Non tuba directi, non æris cornua flexi. An igitur cornu ſonabatur in Calendis: vt indicaretur reflexio Lunæ, quæ fiebat in Neomeniis: quas nos Calendas vocamus? Pari quoq; ratione in Iobileo, cornu clangebatur: vt innueretur quoq; reuerſio influxus, qui fiebat anno illo quinquageſimo. An cornu ſonabatur, vt innueretur quanta eſſet tunc virtus & poteſtas Dei, qui tollebat omnia peccata Mundi, omniaq; renouabat? Quæ poteſtas ab Abachuch cornu dicitur, vbi ait. Et cornua. i. poteſtas in manibus eius: Ibi abſcondita eſt fortitudo eius: quià videlicet non videtur, niſi in effectibus. Leui. 23 & 25. Ouid. in. 1. Metamor. Abac. 3.

331 Cur iſte ſonus apud Hebræos vababatur תרועה Teruah? Quod vocabulum venit à ירע iarah, vel רעה rahah: quorũ vtrunq; malũ & deſtructionem ſignificat. Nonnè huiuſmodi Iobileus erat deſtructor peccati, debitorum, & inimicæ poteſtatis, omniũq; deniq; malorum? Erat enim ille clangor terribilis, & infeſtus, ac terrificus malis. De quo forſitan Propheta canit. In te inimicos noſtros ventilabimus cornu. Et Hamos. Si clanget tuba vel cornu in Ciuitate, & populus nõ expaueſcet? Eratq; ille ſonus iucundus bonis, & influxus illius beneficium cõſequentibus. Hinc, dum fit mentio in Pſalmis de clangore illo, multoties cõmunis æditio habet pro clangore, iubilum: vt ibi, Iubilate Deo ois terra. In Hebræo. n. habeẽ, הריעו haríhu: quod eſt proprium. Clangite cornu. De clangore aũt continuo vel conciſo ſatis dictum eſt ſuperius. Pſal. 4. Hamos. 3. Pſal. 65. & 99.

Cur ſolẽnitates

332 Cur ſolennitates, iuſſu Dei, fiebant in plenilunio? Nōne Deus per Ieremiam
Iere. 10. dicit. A ſignis cœli non timueritis: ſicuti Gentes timent? Sed nonnè in
Gen. 1. Geneſi quoq; dixit, q̄ Luna debebat eſſe in menſes & ſolennitates? Vnde & Neomeniæ omnes in nouilunio celebrabant. An igitur pleniluniū ſecernebat Deus pro ſolennitatibus celebrandis: quià tunc, illuſtrato aere in die per Solē, & tota nocte per Lunā, poteſtates tenebrarū fugatæ à lumine, minus in mortales præualebāt latitātes in cauernis: ſicut Propheta
Pſal. 103. canit. Ortus eſt Sol & cōgregati ſunt: & in cubilibus ſuis collocabuntur? Et qui congregantur? Illi vtiq; catuli Leonū, beſtiæ ſyluæ, Onocentauri Harpyiæ, Tigrides, & huiuſmodi portētorū genera, hoſtes humani generis ſignificantia: de quibus præmiſerat Propheta, dicēs. Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox, in ipſa ptranſibunt omnes beſtiæ ſyluæ. An p hanc Lunā
Zohar. Deus alludebat (ſicuti Zohar diffuſè tractat) ad ſupramundanā Lunā: quæ repleta lumine ſuperni Solis fœlicius influit, q̄ priuata lumine? Quæ
Sec. Theo. quidē Luna ſupramūdana à ſecretioribus Theologis dicitur ſpeculū nō nō lucens. Nec. n. lucet, niſi quatenus illuſtrata ſit à Sole illo diuino. Cuius Solis ac Lunæ ſupramūdanæ iſta duo luminaria typum tenent.

333 Sunt nè vera luminaria, Sol & Luna in Archetypo, an imaginaria? Nonnè
Pſal. 18. canit Propheta. In Sole poſuit tabernaculū ſuū? Nec. n. tabernaculū hoc
Apoc. 12. poſuit in Sole imaginario. Hinc Iohānes quoq; dixit. Signū magnū apparuit in cœlo, empyreo videlicet, Mulier amicta Sole, non quippè hoc viſibili nobis: qui nunc apparet, nūc occultatur, ſed illo perpetuo & vni-
Malac. 4. formi. Qui Sol aliqñ (vt Malachias ait) ortus eſt nobis. Et de vtroq; luminari idē Propheta in pſona Dei decantat, ad filium dirigens ſermonē.
Pſal. 88. Thronus tuus ſicut Sol in cōſpectu meo, & ſicut Luna pfecta in æternū. Synagoga. n. fuit Luna (vt alibi declarauimus) Eccleſia verò Sol. Vt igitē Propheta indicaret Chriſtū eſſe Regem ac Dñm vtriuſq; familiæ, vtrūq; nominauit. Nā Synagogā à Luna ſupramūdana potiſſimè: Eccleſiā aūt à Sole iuſtitiæ, qui ei ortus eſt, fauorē ſuum præcipuū cōparauit. Quàmuis vtraq; ab vtroq; luminari influxum ac fauorem ſuſcœperit.

334 Cur iuſſit Deus celebrari diē quinquageſimū poſt paſca, quē nos Penteco-
Leui. 23. ſtem vocamus? An, quià tunc offerebant primitias frugum? Vnde dicebatē dies primitiarū aut manipulorū. An id factum fuit ad indicandū myſteriū
Ibidem. ſeptenarii quadrati? Quo curriculo cōpleto currit Iobileus: vt in textu habetur. An, quià in quinquageſimo die poſt tranſitū Aegypti apertæ fuerunt portæ binah. i. Spūs ſancti, quæ ſunt qnquaginta: vt Hebræi dicunt? Vnde tunc fuit primus Iobileus & effluxus manifeſtus, emanans à fontibus illis ſupernis: & data fuit lex tanta celebritate: & eodem die miſſus
Acto. 2. fuit Spiritus ſanctus ad Apoſtolos, qui eos docuit legē & Euangelium, atq; omnia genera linguarū: vt Lucas narrat.

335 Cur præcœptum eſt, q̄ in die ſabbati non accenderetur ignis in aliquo ha-
Exo. 35. bitaculo? An (vt Talmudiſtæ dicunt) ne punitio, quæ per ignē fieri ſolet,

ſeret in die ſabbati: quod erat dies remiſſionis & non punitionis? Vnde
docemur nullum ſupplicium eſſe infligendũ in ſabbato. Quod tamẽ He-
bræi ſuperſtitione quadã obſeruant, vt nec pro frigore pellendo, nec pro
coquendis cibis ignẽ accendãt in ſabbato. An (vt altius conſcendamus)
non eſt in ſabbato accendendus ignis inferior, nec procurandũ lumen
doctrinaꝝ humanaꝝ, ſed expectandus eſt ignis ille: de quo Ieremias. De
excelſo miſit ignem in oſſibus meis & erudiuit me? Aut ignis, quẽ Filius — Threno. I.
Dei venit mittere in terram, volens vt ardeat: potiſſimè in ſabbato & in ſo- — Lucæ. 12.
lennitatibus, igne materiali prorſus ſopito.

336 Cur antiquitus nõ extendebãt iter in ſabbato vltrà milliariũ: ſicut ex Luca — Acto. 1.
colligitur? Non id quidẽ ex lege expreſſè habẽt, ſed ab Antiquis traditũ,
& aliquo modo ex lege hauſtũ. Quã traditionem ſequens Lucas, dum di- — Ibidem.
ſtantiam montis oliuaꝝ vſq; ad verticẽ montis Sion, vbi fuit Chriſti cœ-
naculũ, deſcriberet, dixit. Sabbati habẽs iter. Eſt enim ibi diſtantia mille
paſſuũ, vel circà. Cuiuſmodi iter Antiqui in die ſabbati non tranſgredie-
bantur. An igitur hoc faciebant ne laſſati itinere, minus Deo vacarent, q̃
debebant in ſabbato? An cũ myſterio & figura id factum eſt, ne videlicet
in ſabbato, in quo Deo vacare debebãt, exirẽt millenariũ: numerũ quip-
pè diuinũ (vt pluries dictũ eſt) i. vt nulli vacarent in ſabbato, niſi Deo?

SECTIO SEPTIMA DE PRAE-COEPTIS SECVNDAE TABVLAE.

337 QVomodò diligẽdus eſt proximus? Nõnè lex dans huiuſ- — Leui. 19.
modi normam, ait. Diliges proximum tuũ ſicut te ipſum?
Quod & Chriſtus repetẽs cõfirmauit, vt in Matthæo legit. — Mat. 22.
Sed quomodò poteſt quis amare proximũ, ſicut ſeipſum?
Cũ amor ſuiipſius ſemper præcedat, & præponatur amori
omniũ creaturaꝝ ſimul: vt Chriſtus nos aptè docet, dicẽs.
Quid ꝓdeſt homini ſi vniuerſum Mundũ lucretũ, animæ verò ſuæ detri- — Ibi. 16.
mentũ patiatur? Ex quibus verbis clarè colligitur amorẽ ſuiipſius omni-
bus præferendum. An igitur per illud ſicut, intelligitur ſimilitudo, & non
æqualitas: vt videlicet diligamus proximũ in Deum ſicut noſmetipſos, &
ad beatitudinem, & etiam ad cõmoda temporalia, ſed non eadem men-
ſura, qua nos diligimus: quià prima charitas incipit à ſeipſo? Sed nonnè
Chriſtus tradidit animam ſuã pro ouibus ſuis? Tradidit quippè animã,
nullum patiens in ipſa detrimentũ: imò ex illa maxima charitate repor- — Io. 10.
tans præmium. Nam illum oportuit pati, & ſic intrare in gloriam ſuam: — Lucę. 24.
vt ipſemet de ſeipſo perhibet.

338 Cur bos, etiã inimici errans reduci iubetur ad domũ ipſius? An, vt verè di- — Exo. 23.

ligatur ꝓximus, licet nos non diligat: dũ iubetur haberi ea cura de rebus
Pla.5.de Rep. eius: quæ de propriis habetur? Quod Plato adeo ponderauit, vt, vbi de Repu. bene inſtituẽda agit, hoc pcœptũ ſummopere celebret: extendat'q́ etiam ad vxorem ꝓximi, & filios tanq̃ proprios habendos. Quæ omnia iubebat eſſe cõmunia in Repu. non quidem, vt torus eſſet cõmunis (ſicut aliqui ipſi falſo impingunt) ſed, quod eſſet cõmunis cura erga filios alienos, & vxorem proximi, ac propriam: vt ipſe plæriſq; in locis ibidem declarat. An per bouem (vt ad meliorem ſenſum tranſeamus) intelligitur anima hominis ſimplicis & ignorantis: quæ reducẽda eſt à Paſtore & Doctore, quàmuis ille ſit inimicus?

339 Quis nã intelligit ſub nomine fratris? An tãmodo, qui nati ſunt ex vno parente? Iuxta illud Geneſeos. Duodecim fratres ſumus vno patre geniti.
Gen.42. An illi, qui ſunt ex eadem Tribu: vt in libro Numerorũ dr̃ Aharon. Sed
Nu.18. & fratres tuos de Tribu Leui ſume tecũ? An illi etiã, qui ſunt ex eadem
Deut.23. gente & cultu? Iuxta illud Deuteronomii. Non fœnerabens fratri tuo, ſed alieno. Nam interdicebatur fœnoris exactio iis, qui erant eiuſdẽ cultus: pmittebatur autẽ exigi à Chananæis & cæteris Gentilibus, qui relicti erant apud ipſos. Quorũ bona tanquàm idolatrarũ & rebellium Deus addixerat fiſco & Iſraeli, ſicut & totam regionẽ. Vnde comparantes ſibi Iſraelitæ res illorum ſub prætextu vſuræ iuſte faciebant: quià recuperabant ea tanquàm propria & ſibi donata. Sublata verò huiuſmodi occaſione non poſſunt à quouis ipſi Hebræi vſuram exigere: maxime autem à Chriſtianis, cum eum Deum colant, quẽ & ipſi colunt. Vnde in cultu non peregrini ſed fratres ſumus. In quam ſententiam expeditis pedibus multi Hebræi Sapientes veniunt.

340 Cur Deus tã diligenter præcipit, ne quis opprimat aut affligat fratrem, vel
Leui.25. eum in ſeruitutem deducat? An, quià id exigit lex naturæ: quæ monet vt alteri non facias, quod tibi fieri nolles? An, vt, ſicut omnes ex eodem patre geniti ſunt: Ità veluti fratres ſe ſe habeant ad inuicem? An, ne quis fratrem opprimendo & in ſeruitutem redigendo, iniuriam faciat imagini diuinæ: quæ aliquando melius relucet in paupere, q̃ in diuite: & in ſeruo q̃ in Domino? An, quià fit iniuria diuino illi lumini, quod ſplẽdet in omni-
Io.1. bus? Iuxtà illud Iohannis. Erat lux vera: quæ illuminat omnẽ hominem venientẽ in hunc Mundum. Nam ſi Dominus temporalis ægrè fert: quãdo infert iniuria alicui eius inſignia deferenti ſeu negocia gerẽti, quantò ægrius ipſe Deus ferre debet, quãdo quis iniuriatur illi, qui eius imagine vel ſymbolo decoratur: & qui ipſius Dei negocia ptractat, aut qui eſt mẽbrum tanti capitis? Vnde quicqd boni aut mali fit homini, Deus & Chriſtus exiſtimat ſibi eſſe factum. Hinc ipſe Chriſtus proteſtatur ſe dicturum
Mat.25. in extremo examine. Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.

341 Cur permittit Deus ſeruos aſſumi ex alienigenis & Hebræis: aliquos autem
Exo.21. nedum aſſumi in ſeruos ſed occidi iubet? Nõne ex Hebræis ſumebantur

ſerui,lege ſic pmittente,ſed in ſeruitiū ſex annorum ſolummodò,& in ſe-
ptimo manumitti iubebant cum eadem veſte,& cum vxore,& reliquis re-
bus,cum quibus intrauerāt ſeruituri? Et id in ſacramētum ſeruitutis, qua
ſeruimus Deo in hoc ſeno millenario laboris ,expectātes liberationem &
præmium in ſeptimo millenario: vt ſuprà dictum eſt. Et licet Chriſtus in
quarti millenarii fine veniens liberauerit nos à ſeruitute (vt inquit Apo- Gal.4.
ſtolus)non tā aſſequimur effectū perfectæ libertatis quouſq; veniamus ad
regnum. Iuxtà illud eiuſdem Apoſtoli. Creatura liberabitur à ſeruitute Ro.8.
corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Alienigenam autem in
perpetuum ſeruum tenemus: qui corpus alienum à ſpiritu,redigēdumq;
in ſeruitutem & mortificandum ſignificat. Cuius rei typum tenebant ii,
qui occidi iubebantur.

342 Cur iubet lex,vt arguatur frater publicè? Nōnè melius eſt diſſimulare pec- Leui.19.
catum ꝓximi & non quærere odium? Iuxtà illam à Hieronymo celebra- Hier.I prolog.Hezeg.
tam ſententiā. Fruſtrà niti & odium quærere extremæ demētiæ eſt. Hinc
Paulus ait. Factus ſum vobis inimicus,dicens veritatē. Cur igitur lex di- Gal.4.
cit. Non oderis fratrem tuum in corde tuo,ſed publicè argue eum? Cum Leui.19.
Chriſtus (vt videt)ex aduerſo dicat. Corripe peccantē inter te & ipſum Mat.18.
ſolum. An itaq; peccata ſecreta ſecretè,& publica publicè corrigi debēt?
Et hoc fieri debet in beneficiū correcti. Vnde ſubinfertur. Ne habeas ſup Leui.19.
illum peccatū: ſi te non corrigēte videlicet pſeuerauerit in malo. An id iu-
betur,vt tollatur odiū: quod ceſſat dum exhalatur impetus iræ redarguē-
do: qui augetur,quantò magis in corde comprimitur?

343 Cur iubetur in lege ne metātur omnes anguli terræ,nec vindemientur oēs Ibidem.
racemi vuarū? Nōnè expreſſè redditur ratio in textu,dum dicit. Sed pau-
peribus & peregrinis carpenda dimittes? Vnde docētur diuites,qui opi-
bus abundant,pauperes eſſe ſibi relictos,& creditos. Iccircò in repetitiōe Deut.24.
legis bis addidit,ꝙ ſunt dimittendæ reliquiæ aduenæ,pupillo & viduæ:
quorꝫ præcipuè Deus eſt pater & iudex: vt Propheta canit. Orphano tu Pſal.19.
eris adiutor. Et alibi ipſe Propheta vocat Deum patrem pupillorꝫ,& iu- Ibi.67.
dicem viduarꝫ. Nec enim Deus tribuit diuitibus ſuperabundantiam tanq̄
poſſeſſoribus ſed tanq̄ diſpenſatoribus. Sicut cibus abundans, ſtomacho
creditur coquēdus & diſtribuendus in omnia membra. Alioqn noceret
ſtomacho,& toti corpori. Nō ſecus diuitiæ retentæ à diuitibus,ſed debi-
tè erogatæ,mundāt animam,acquirēdo vel qūocunq; coinquinatam: vt
ſumma Veritas phibet,dicens. Date eleemoſynā: & omnia mūda ſunt vo- Luc.11.
bis. Vnde Daniel dixit Nabucdonoſor. Eleemoſynis pctā tua redime. Dan.4.
Erogatæ quoq; & diſperſæ diuitiæ faciūt plures fructus; ſicut fimus diſper-
ſus in agro. Sunt.n. diuitiæ fimus quidā terræ. An (vt ad meliora tranſea-
mus) pōt intelligi lex de meſſoribus aut de vindemiatoribus Scripturæ
ſacræ vt non omnia metant & vindemient,ſed relinquant ſpicas & race-
mos poſteris ſuperuenientibus?

Quomodò

344 Quomodò intelligit̃ dictum illud. Odio nõ habebis fratrẽ tuũ? An ex hoc
Leui.19. poteſt inferri cõtrariũ: vt videlicet, ſicut diligere debemus fratrẽ & amicũ?
Ità poſſimus odiſſe inimicũ? Nõnè id eſt contrà mentẽ legiſlatoris? Hinc
Doctor veritatis redarguit Antiquos ſic inferentes. Vñ corrigens eos, di
Mat.5. xit. Ego aũt dico vobis: diligite inimicos veſtros, bñfacite iis, qui oderunt
vòs. Et rationẽ aſſignat ſubinferẽs. Vt ſitis filii Patris veſtri, qui Solẽ ſuũ
oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſup iuſtos & iniuſtos. Tota enim
cura Dei & Chriſti fuit: vt Patri ac ipſi aſſimilemur: ſicut patet benè inſpi-
cienti legẽ & Euangeliũ. Hoc quoq; documentũ habemus à natura: vt ſa-
Boe.in.4. proſa.4. pienter diſcurrit Boetius, dicẽs. Nullus apud Sapientes odio relinquitur
locus. Nam bonos quis, niſi ſtultiſſimus, oderit? Malos verò odiſſe ratione
caret. Sicut enim infirmos corpore, non odio ſed miſeratione dignos iu-
dicamus: multò magis non ſunt odio habendi, ſed ſufferendi: quorũ men
tes omni languore atrocior vrget improbitas.

345 Cur prohibetur ne ſumamus vindictam de iniuria nobis illata, nec remini-
Leui.19. ſcamur iniuriæ proximi? An interdicitur vindicta, quià nemo poteſt eſſe
iudex in propria cauſa? An, quià vindicta eſt propriũ Dei, qui in Deute-
Deut.32. ronomio ait. Mihi vindictam & ego retribuam? Hinc quandocũq; vltio-
nem quærimus, duo mala perpetramus. Alterũ enim eſt, quià nobis vſur
pamus, quod Dei eſt. Alterũ, quià neſcimus nec poſſumus facere vindi-
ctam congruam, quã Deus facit, cũ ipſi relinquimus, quod ſuũ eſt. Hinc
Ro.12. Apoſtolus ait. Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitierit, potũ da illi.
Hoc enim faciens, carbones ignis congeres ſuper caput eius. Et hoc, quià
Deus videns, ꝙ tu ei remittis, quod ſuum eſt, gaudet: & exequitur iuſti-
tiam acrius, q̃ tu faceres.

346 Cur iubet lex, vt reſtituantur iniuriam paſſo, omnia damna illata, & ſatiſfiat
Exo.21,22 de iniuriis: vt ex libro Exodi colligimus? Nõnè id iuſſum fuit, vt ordo na
Ro.12. turæ & lex ſeruetur: quã (docente Apoſtolo) diſcere poſſumus in mem-
bris corporis humani? Deus enim multa membra conſtituit in eodẽ cor-
1.Cor.12. pore: & vnicuiq; tradidit vnde ſuum exerceat officium. Nam oculis indi-
dit vt videant, auribus vt audiant, & cætera huiuſmodi. Si igitur manus
vellet ſibi vendicare virtutem viſiuam, pes auditiuam, & huiuſmodi, con-
funderetur totum corpus. Pari quoq; modo, Deus conſtituit aliquem in
hoc corpore myſtico, in caput, vt Regem & Principem, alios in ſtoma-
chum, vt diuites, alios in manus, vt operarios, alios in pedes, ſeruos vide-
Ro.13. licet. Et oĩa hæc, quià à Deo ſunt, ordinata ſunt: vt idem Apoſtolus ait.
Qui aũt vſurpare vult, quod ſuũ non eſt, & qđ ei non tradidit Deus, cor
pus deordinat: nec reſtituitur ordo, niſi reſtituatur vnicuiq;, qđ ſuũ eſt.

347 Cur iubet lex, vt bos, qui hominem vel mulierem cornu petendo occide-
Exo.21. rit, lapidibus obruatur: nec comedantur eius carnes? Nõnè & hoc tradi-
Geñ.9. tum fuit Noeh in præcœptum: ſicut ſcriptum eſt. Sanguinem animarum
veſtrarum requiram de manu cunctarum beſtiarum: & fundetur ſanguis

illius, qui effuderit humanum ſanguinem? Et ratio præcepti redditur ſubinferendo. Ad imaginem quippe Dei factus eſt homo. Vindicta igitur de effundentibus ſanguinem ſumit, tanq̃ de inferentibus Deo iniuriã. Sed nõne videtur ex hoc, q bos, peccati expers, peccet: dum prohibentur comedi eius carnes veluti maledictæ, ſententiæq; diuinæ ſubiectæ? An id demandatur in deteſtationem homicidii cõmiſſi? An tanq̃ immundæ comedi prohibentur: inuaſo boue videlicet à ſpiritu immundo veluti ab executore diuinæ iuſtitiæ? Nam (vt ſecretiores Theologi aſſerũt) nullus in hoc Mundo occiditur, niſi ſit primò data cõtrà eum in cœlo ſententia, & executioni per hominem, Diabolum vel beſtiam tradita: ex Dei iuſſu tamen. Vnde diſcere poſſumus, quanta ſit Deo cura de nobis. Sec. Theol

348 Cur iubet Deus, q os boui trituranti obturari non debeat? An, vt ipſe bos refrigerium ſumat pro labore, quẽ ſuſtinet? An, quià præceptũ eſt myſticum (vt Paulus apertè innuit) figurans Prædicatores, agrum dominicum colentes, quibus non eſt obturandum os: immò præbenda ſunt alimẽta, vt viuere poſſint, & colere ipſum agrum? Hinc ipſe Paulus proſequitur, dicens. Si nos vobis ſpiritualia ſeminamus, magnum eſt ſi carnalia veſtra metamus? Et benè Prædicatores comparantur boui: cũ ſemen (authore Chriſto) quod Prædicatores ſeminant, ſit verbum Dei. Terra verò ſemen ſuſcipiens, eſt mens vniuſcuiuſq;. Deus autem ex alto dat omnibus incremẽtum. Nam in vanum laborarent Prædicatores, niſi Deus peccatorũ cor emolliret. Iuxtà illud Iob. Deus emolliuit cor meũ. Et Apoſtolus. Neq; qui plantat eſt aliquid aut qui ſeminat, ſed qui incrementum dat Deus. Deut. 25. 1. Cor. 9. 1. Timo. 5. Luc. 8. Iob. 23. 1. Cor. 3.

349 Cur ait Apoſtolus. Nunquid Deo cura eſt de bobus? Nõnè dicit Sapiens. Tu autem Pater prouidentia ab initio cuncta gubernas? Nõnè etiã Deus per Prophetam inquit. Meæ ſunt omnes feræ ſyluarũ: iumenta in montibus & boues: Cognoui oĩa volatilia cœli, & pulchritudo agri mecũ eſt? Curat quippè Deus omnia (dicente Propheta. Omnia à te expectant: vt tu des illis eſcam in tempore) Sed non eſt ipſi Deo ea cura de bobus, vt pro ipſis data ſit lex. Nam omnia, aut in beneficium hominis, aut in figurã & myſterium rerum ſacrarum ordinata ſunt. Ibi. 9. Sap. 14. Pſal. 49. Ibi. 103.

350 Cur iuſſum eſt, ne peregrini cõtemnantur? An (vt textus innuit) quià ipſi Iſraelitæ peregrini fuerunt in Aegypto? An, quià (vt Zohar docet) Deus peregrinantibus addit nouã tutelã, ne mali incurſus eis noceant: & vt eis prouideantur neceſſaria: ſicut in cœlo decretũ eſt, vt omnibus fiat? Quod quidem decretum publicans Chriſtus, ait. Ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ, dicentes: quid mãducabimus, aut quid bibemus? Scit enim Pater veſter, q his omnibus indigetis. Et hanc curã habuit, & haberi iuſſit Deus ergà peregrinos, deuictus maxima charitate: præcipiens ne contemnantur, ſed ab incolis locorũ eis ſubueniatur. Contrà quod decretum peccantes nequiſſimi Sodomæi, qui omnibus peregrinis abuti volebãt, perpetuo ex- Leui. 19. Zohar. Mat. 6. Geñ. 19.

Zohar. terminio traditi ſunt. Amouerant enim (vt inquit Zohar) omnia hoſpi-
Gen.19. tia. Hinc Angeli, id cognoſcentes, dixerunt. Morabimur in platea.
351 Cur iubet Deus ne maledicatur ſurdo, & ne ponatur offendiculum corãm
Leui.19. cæco? Nõne hinc docemur perfectam charitatẽ, quã exhibere debeamus,
non tñ iis, à quibus beneficiũ ſperamus, ſed omnibus: vt imitemur Deũ,
Pſal.15. qui nullo (teſte Propheta) noſtroꝶ bonoꝶ indiget: nec aliquid à nobis
expectat: & tamẽ omnibus beneficiũ præſtat, faciẽs oriri Solem, dans im-
brem, & aperiens manũ ſuã, vt omnia impleat bonitate? Et ſi hæc impen-
dimus iis, à quibus nihil ſperare poſſumus, non fruſtrà tamen id facimus.
Eccl.11. Iuxtà illud Sapiẽtis. Mane ſemina ſemen tuũ: & veſpere nõ ceſſet manus
tua: quià neſcis quid magis oriatur hoc vel illud: & ſi vtrũq; ſimul, melius
erit. Seminat enim in mane, qui dat ei, qui rependere poteſt. Seminat aũt
in veſpere qui dat ei, qui nõ habet: vnde reddat. Vnde ortũ eſt adagium
Hagarenorũ adagiũ. Hagarenoꝶ non contemnendũ: quo dicitur. Semp benefacias, & proijce
panem in aquã, quià aliquãdo piſcis aliquis ex aqua ipſum educet.
352 Cur iubet fieri murus ſup tectis? An, ad præcauendũ periculũ, & cõſulendũ
Deut.22. ſaluti mortaliũ? Habent enim Orientales tecta plana, quò conueniunt ad
cœnandum. Vnde ne caderent, iubebatur fieri murus: vt aliqui dicũt. An
(vt ſpiritualia tãgamus) quià fabricat homo ex lapidibus, fabricat gene-
rando filios (vt alibi dicetur) fabricat quoq; operãdo diuerſa? Iuxtà illud
1.Cor.3. Apoſtoli. Supædificat aũt quis ſuprà fundamẽtũ, quod eſt Chriſtus, la-
pides ꝑcioſos, aurũ, argẽtũ, lignũ & ſtipulam: & vniuſcuiuſq; opus quale
fuerit, ignis probabit. Hinc huiuſmodi opera circũdari debent parietibus
aut ſepibus, ne ꝑturbentur aut tollantur à tranſeuntibus, & ne videantur,
quià facilè perdũtur. Sicut figuratũ fuit in Ezechia, qui oſtẽdit theſauros
4.Reg.20 ſuos nunciis Aſſyrioꝶ. Vñ dixit ei Iſaias: ſcias ꝙ auferent omnia, quæ ſunt
in domo tua. Nã ſicut ſanguis extrà venas, ſtatim putreſcit, & vitam per-
dit: Sic ẽt bona opa foris publicata. Hinc harũ reꝶ peritiſſimus Chriſtus
Mat.6. docuit, vt clauſo oſtio oremus Patrem in abſcondito, & ꝙ ſiniſtra ne-
ſciat quid dextera faciat.
353 Cur iubetur dari merces operariis antè Solis occaſum? An, vt viuentes ex
Deut.24. quotidiana mercede, habeãt, vnde alantur: vt ex verbis textus colligitur?
An, ne querelæ pauperum operarioꝶ aſcendant corãm Deo in nocte:
hora videlicet tenebrarum mortales accuſantium? Nam ſicut bona opera
Tobiæ.12. deportantur ab Angelis lucis coràm Deo (vt Raphael Tobiæ refera-
uit) Sic & querelæ deferuntur ab aduerſariis noſtris: qui potiſſimè in no-
cte præualent. An (vt aliqui opinati ſunt) refertur hoc præceptum etiã
ad Prædicatores: quibus laborantibus non eſt deneganda merces & vi-
Lucæ.10. ctus illius diei neq; procraſtinandus? Nam (vt Saluator ait) dignus eſt
operarius mercede ſua.
354 Cur peculiari cura iubetur, vt cadauer ſuſpenſi eodẽ die ſepulturæ trada-
Deut.21. tur? An (vt aliqui dixerunt) ne permittatur ignominia peccantis in pro-

patulo? In propatulo enim eſt pendens in ligno. Sed quomodò hæc interpretatio conſonat verbis legis, quibus dicitur. Eadē die ſepeliatur: qȧ maledictus à Deo eſt, qui pēdet in ligno: & nō cōtaminabis terrā tuam, quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi? An igitur (vt R. Salomō ait) ne præberetur occaſio loquēdi de blaſphemia & idolatria? Cum blaſphemi & idolatræ tm̄modò ſuſpenderentur: vt ipſe perhibet. Sed miror de tanto viro: cū blaſphemi nō ſuſpenderētur, ſed lapidarent: vt in Leuitico bis repetitur. Nec cōcordat cū textu dicente. Nec contaminabis terram. An igitur, ne ad cadauer maledicti traherentur immūdi ſpiritus, tanq̄ ad conuenientem ſibi cibum: & ab illis immūdaretur terra? Nam ſi ad omnia cadauera (vt alibi dictum eſt) confluunt ſpiritus immundi, nonne multò magis confluunt ad cadauer maledicti? R. Salomō. Leuit. 24. Deut. 21.

355 Cur iubetur ne ſeruus fugitiuus tradatur Domino, à quo fugit? An, vt ſeruetur ſeruus à malis, quę ſibi Dominus eius inferret, ſi ei reſtitueret? Quā legem non ſine myſterio Deus ſeruari iuſſit ab Achis Rege Get ergà Dauidem, quādo aufugit à facie Saulis Domini ſui: vt in primo Regum volumine legimus. Et ſic obſeruari ſolet à Principibus Mundi, non ſine pietate. An intelligitur lex (vt Auguſtinus ſentit) de ſeruis Gentilium, ne reſtituti cogantur ad idolatriam? An (vt ad ſpiritualia tranſeamus) ſi quis à ſeruitute Diaboli ad gremium Eccleſiæ fugit, non eſt reſtituendus tyranno Diabolico? Ibi. 23. 1. Reg. 27. Aug.

356 Cur iubetur ne ſeruus manumiſſus dimittat abire vacuus? An, quià id vrbanitas, & humana charitas exigit: vt apertè videt innuere lex? Iubet enim ei dari è grege, horreo, & torculari. i. panis, vinum & caro. An id quoq; fuit in figuram Chriſti, qui donans nos libertate, non dimiſit vacuos, ſed tradidit nobis ex horreo cœleſti, panē vitæ: ex torculari Crucis, vinum & ſanguinē ſuum: & ex grege ſuo ipſe Paſtor tradidit nobis carnem ſuam? Deut. 15.

357 Cur prohibet Deus mitti falcem in meſſem alienā? An (vt eſt cōmune adagium) ne quis ſe ingerat factis alienis non vocatus? An, quià (vt lex expreſſè dicit) cum quis intrat campum alienum, neceſſitate compulſus, poteſt manu ſpicas cōterere, ſed falce ſecare nequaq̄ debet? Vnde docemur, ꝙ modeſta debet eſſe ſubuentio, nec cum priuatione rei alienæ. An (vt ad ſpūalia veniamus) hinc addiſcere poſſumus, ꝙ nō debeamus ſubuenire ꝓximo cum damno rerum nobis neceſſariarū? Iuxtà illud apertum Chriſti documentū. Quid prodeſt homini ſi vniuerſum Mundū lucretur: animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Sed, ſi intercederet paruum detrimentum, vtputà, remiſſio alicuius deuotionis: præponderare debemus ſubuentionem proximi neceſſariam. Ibi. 23. Mat. 16.

358 Cur permittē comedi vua vel fructus ad placitum: hac tamen lege, ꝙ nihil è vinea auferatur? Nonnè hæc lex ad ſummā modeſtiam & charitatem ptinet? Nam ſatur recedere quis debet à proximo, nec tamē auferre, prouidendo in craſtinū. Quæ lex adhuc ab Hagarenis & Iſmahelitis, tanquàm Deut. 23.

pientiſſima obſeruatur. Sed (iuxta allegoriã) in vineam Domini conducti comedere poſſumus panem cœleſtem, qui ibi diſpenſatur, vſq; ad ſufficientiam: aſportare verò minimè licet, niſi illis, quibus huiuſmodi diſpenſatio credita eſt.

359 Cur iubetur, ne vir induat veſtem fœmineã, & è conuerſo? An, ne quis ex diſſimulato habitu decipiatur? An, ne peruertatũ ordo naturæ? An, ne deturperur vir, qui eſt imago Dei: ſi habitum muliebrem induat? Nam mulier non Dei, ſed viri tenet imaginem: vt inquit Apoſtolus. Pari modo, ne fœmina habitu virili circũamicta, audeat ea, quæ puderet facere in habitu fœmineo: ipſa quoq; huiuſmodi legi ſubiacet.

Ibi. 22. *1. Cor. 11.*

360 Cur in peccato vnius puniũtur multi: vt factũ legimus in peccato Hachan? An, quia alii fuerũt conſcii? An, quia ſic aliorum peccata exigebant? Hinc occurrit multoties, vt Princeps erret & diiudicetur populus punitus in ſcelere Principis. Et è conuerſo: vt in Iob dicitur. Propter peccata populi. Deus permittit regnare hypocritam. Quod expreſſè habetur in ſecundo Regum volumine: vbi dicitur. Et addidit furor Domini iraſci contra Iſrael: commouitq; Dauid vt numeraret populum. Et quia populus peccauerat (propter cuius peccata lapſus fuit Dauid in errorẽ, forſitan abſq; culpa) Ideò punitus fuit ipſe populus & non Dauid. Abſq; culpa dico: quia ſcriptum eſt. Et non declinauit Dauid ad dexteram neq; ad ſiniſtrã, excepto ſermone Vriæ Ethæi.

Ioſueh. 7. *Iob. 34.* *2. Reg. vlt.* *3. Reg. 15.*

361 Cur deſignatæ fuerunt tres vrbes pro confugio homicidæ in terra Chanahan: vt in libro Numeroꝝ legimus? Nonnè id fuit ex magna Dei clæmentia in ſubſidium fragilitatis humanæ: pro confugio videlicet eorum, qui non de induſtria aut ex machinatione occidiſſent aliquem? Nõ enim erat tutum confugium iis, qui machinati erant in proximum. Vnde iubetur ibidem, quòd audiente populo diſcutiatur cauſa: & ſi comprobatum fuerit homicidium fuiſſe fortuitum, nullo odio aut diſſidio præuio: homicida manere iubetur in vrbe, ad quam confugerat. Sed cur tres eliguntur? An forſitan deſignantur tres perſonæ ſanctiſſimæ Trinitatis: ad quarum quamlibet confugere poteſt reus? Ad Patrem, quia eſt pater miſericordiarum & Deus totius conſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra: vt inquit Apoſtolus. Ad Filium, qui eſt propitiatio pro peccatis noſtris: Ad Spiritum ſanctum, per quem quoq; remiſſio datur: vt ſuprà declaratum eſt.

Nu. 35. *2 Cor. 1.* *1. Io. 2.*

362 Cur tres quoq; vrbes confugii erãt trans Iordanẽ, in plaga Orientali? An, vt cõmodiores eſſent duabus Tribubus & dimidiæ, quæ ſortitę erãt portionem ſuam trans Iordanem, Reuben videlicet Gad & dimidia Manaſſæ, vt in libro Ioſueh ſcribitur? Sed cur totidem, pro duabus Tribubus & dimidia: quot delectæ fuerant pro nouem Tribubus & dimidia? An igitur ſunt delectæ numero ternario, ea ratiõe, quæ nuper aſſignata eſt? Sed vltrà Iordanem, qui fluuius iudicii dicitur: vt indicaretur iis, qui nõdum

Ioſueh. 20. *Ibi. 18.*

ad flumen iudicii venerant, ꝙ cum pietate iudicandi eſſent: iis autem, qui transierãt flumen, ꝙ cum miſericordia iudicati eſſent. Sunt autẽ illæ vltrà Iordanẽ in Orientali plaga: vt innuat, ꝙ ab Oriente expectanda ſit iuſtitia & remiſſio. Iuxtà illud Zachariæ. Et ſaluabo populum meum de terra Orientis. Vnde Iſaias. Vocans ab Oriente iuſtum. Nam inde venit Propitiator, tranſiens vt verus Sol per Meridiem. Zach.8. Iſa.46.

363 Cur homicidæ manebãt in vrbibus illis vſq; ad mortem Sacerdotis magni: vt in libro Numerorum habetur? An (vt aliqui aſſerũt) quià ex incuria ſiue negligentia Sacerdotis illa inconuenientia contingebant? Hinc (ſm nonnullos) rogabatur Deus ab illis relegatis pro morte Sacerdotis: qui ſuæ relegationis cauſa fuerat, deficiens ab eo, quod debebat. Plurimũ quippè Patres illi tribuebant ſummis Sacerdotibus: quos exiſtimabant poſſe placare Deum (vt plærisq; in locis lex dictat) & præſeruare populũ à peccato: vt de Samuele legitur. An, quià (vt videtẽ innuere litera) tanta erat dignitas Sacerdotis, qui oleo ſcõ vnctus erat: vt moriẽs mereretur ĩpetrare liberationẽ pro relegatis? An id fuit in figurã ſũmi Sacerdotis Chriſti Ieſu? In ipſius enim morte liberati fuerunt omnes captiui: vt canit Eccleſia. Inferni clauſtra penetrans, tuos captiuos redimens. Nu.35. 1.Reg.7.

364 Cur ſcriptũ eſt. Non reſpõdebis ſuper lite: vt deuies poſt multos: vt in veritate literæ habetur? Nonnè & hoc ob charitatẽ iuſſum eſt: vt diſcant Iudices vnicuiq; tribuere, quod ſuũ eſt: non aſpiciẽtes perſonas, nec accipiẽtes munera, quæ excæcant prudentes & ſubuertunt verba iuſtorum? Nec magnifaciendus eſt fauor multitudinis aliter ſentientis: vt ibidem clarè dicit. Non ſequaris multitudinẽ ad faciendum malũ. Nec deſpiciendi ſunt pauperes, ſed fieri debet iudiciũ cum omni ſynceritate & æquitate. Deus enim vult Iudicès eſſe adeò alienos ab omni errore & iniquitate: vt eos iubeat vocari Deos. Nã paulò ſuperius dixerat, ꝙ ſi eſt litigiũ ex furto aut fraude, deueniãt litigantes ad Deos. i. Iudices. Et, vt omnia rectè iudicẽt, aſtat Deus inter eos. Iuxtà illud Prophetę. Deus ſtetit in Synagoga Deorum: in medio autẽ Deos diiudicat: illos videlicet, qui nõ recto iudicio iudicant. Exo.23. Ibidem. Ibi.22. Pſal.81.

365 Quid dictat lex de arboribus ſuccidendis & ſeruandis? Nonnè in Deuteronomio legimus, ꝙ arbores infructuoſæ pro machinis bellicis conficiendis ĩcidi poſſunt: fructuoſæ verò nequaꝙ̃? Vnde, ne quis timeat, ꝙ per arbores hoſtes præualeant, ſubinfert lex. Quià cùm arbores ſint, & non homines, non poſſunt multiplicare bellantes. Sed (vt ad allegoriam veniamus) cur id præcœpit Deus? An, ne ordo naturæ, quæ in arboribus fructificat, intercidatur? An, ne boni & fructuoſi viri, per arbores bonas ſignificati, ſuccidantur & deuaſtentur? Quod ex Euangelio clarè habemus: vbi dicitur. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur: fructuoſis videlicet arboribus dimiſſis. An hinc docemur, ꝙ nos bellum cum antiquo hoſte gerentes, vires ſpũales & fructuoſas nequaꝙ̃ incidere vel diminuere debeamus: infructuoſas autem, & ad malam concupiſcen- Deut.20. Mat.7.

tiam pertiuĕtes, tanq̃ victoriæ inimicas, ſuccidere debeamus?

356 Cur ꝓmittitur vitæ diuturnitas honoranti parentes? Nonnè id Deus iuſſit:
Exo.20. iuxtà naturæ dictamen? Ait.n. Ariſt. Diis, parĕtibus, & magiſtris, nõ poſ-
Ethic.9. ſumus reddere æquiualĕs. Nã à Deo habemus eſſe, à parĕtibus eſſe tale &
Deut.5. determinatũ, à magiſtris aũt benè eſſe. Sed cur vitæ diuturnitas ꝓmittiť?
Nõnè, qà in parĕtibus reperiť quædã origo vitæ, ſuſcœpta à fõte vitæ Deo,
filiis cõicanda? Sine qua diſtillatiõe parĕtes remanĕt ſteriles & infœcũdi.
Vñ qui iniuriant parentibus, iniuriã faciunt fonti vitæ diſtillãti in parĕtes.
Hinc merĕtur, vt tanq̃ ingratis, obturetur eis fons vitæ. Honorãtibus aũt
parĕtes, & inde fontĕ vitæ, aperiť huiuſmodi fons vitæ, ꝓſtans longã vitã
Orige.ho- tĕporalĕ, & poſteà æternam. Cui adſtipulatur Orige. lõgo ſermone diſſe-
me.11.ſup. rens, & tandem cõcludens, ꝙ honorabile eſt nomen patris ac matris: qui
Leui. figurãt parĕtem oĩum Deum, & matrĕ illam, quæ ſurſum eſt Ieruſalem.

367 Cur iubet lex, vt inueniens in terra vel in arbore nidum auium, & matrem
Deut.22. pullis incubantem, accipiat pullos relicta matre? An (vt in textu ſubin-
fertur) vt diu viuat? Nam accipiens matrem extirpat radicĕ geniture. An
(vt ad altiora conſcĕdamus) id intelligiť de matre illa ſuprema: quã Pro-
Pſal.112. pheta vocat matrem filioꝝ lætantem? Quæ mater dicta eſt חוה Chauah. i.
Geñ.3. vitæ Mater. Nec enim Heua, mulier illa & vxor Adam particularis, fuit
mater omnium viuentiũ, ſed mater primæua tñmodò hominũ: vt ſuprà
diſſeruimus. Vera autem mater oĩum viuentium eſt in terra viuentiũ: quæ
eſt fons paſſiuus vitæ, in quo omnia viuunt. Iuxtà dictum Arati ab Apo-
Acto.17. ſtolo celebratum. Deus eſt in quo viuimus, mouemur & ſumus. Nam ibi
Pſal.35. eſt ille fons, de quo Propheta canit. Quoniã apud te eſt fons vitæ.

368 Quomodò poteſt tolli mater illa? Nõnè Deus dixit de Adam nimis arro-
Geñ.3. gante. Ne fortè extendat manum ſuam & ſumat de ligno vitæ & come-
dat? Quod lignum vitæ, idem eſt quod fons vitæ, & mater vitæ. Qui fons
non eſt abſorbendus in vita hac corruptibili, ſed reſeruandus iis, qui ad
Deut.22. vitam illam æternam ſunt vocati. Hinc dicit textus. Si ambulans per viã
in arbore vel in terra nidum auis inueneris, & matrem pullis vel ouis in-
cubantem: nõ tenebis eam, ſed abire patieris: vt benè ſit tibi & longo vi-
uas tempore. Vnde indicatur, ꝙ volentes illam vitam, quæ nunc nobis
Zohar in non debetur, perdimus hanc, quã habemus. An (vt Zohar innuit) hinc
Tecbumim docemur, vt influxu nobis ſtillanti ſimus contenti, nec tentemus habere,
quod nobis non debetur: ne cum rubore verbum illud audiamus. Ne-
Mat.20. ſcitis quid petatis? Et exemplificat ipſe Zohar de Iobileo, qui eſt in gre-
Sec.Theo. mio matris ſupremæ (vt more ſecretiorum Theologorum loquar) quĕ
nobis vendicare non debemus, niſi tempore ſuo, ſcilicet in quinquage-
ſimo anno. Aliis autem temporibus contenti eſſe debemus filiis ideſt in-
fluxu filiorum, qui ſunt ſex. Quibus reſpondent ſex dies laboris, & ſex
aues volantes inter nos & matrĕ illã, quæ eſt ſeptimus dies, ſeptimus an-
nus, & ſabbatum magnũ poſt ſeptenarium quadratum.

369 Cur aliquibus datur vita longa,aliqbus verò longiſſima?An,quiá Saturnii
aut Iouiales ſunt? Ideò eis hi Planetæ tardiores longiorem vitã præſtãt.
An,quià ſic decernit ſuũ hilec, & Alcocodem:vt Aſtronomi dicũt?An, Aſtronomi
quiá ſic definitũ eſt ab illo,in cuius poteſtate ſunt oĩa tpa vel momẽta:vt
Chriſtus phibet?An prolongatur aliqñ ſpatiũ vitæ aliqbus,vt pœnitẽtiã Acto.1.
agant?Iuxtá illud Iohãnis.Dedit illi tẽpus,vt pœnitẽtiã ageret.Sed heu Apoc.2.
infœlices illi, qui (vt Propheta canit) tpe faciendi diſſipant legẽ Dñi. Pſal.118.

370 Cur aliis dat́ vita breuis,aliis aũt breuiſſima?An,quià (vt diximus)eũ ſor-
titi ſũt influxũ:vt vitã in longũ ꝑtrahere nequeãt?Cuiuſmodi ſũt Mercu
riales puri:quoꝝ vitæ ſpatiũ Aſtronomi decernũt triginta ãnoꝝ ad plus? Aſtronomi
An,qà ille,qui omnia diſponit,ſicut antè diluuiũ ſtatuerat pro ſpatio vitę Gen.5.6.
mille annos,& poſt diluuiũ centũ & viginti:Sic vitæ vniuſcuiuſq; ꝓpriũ
ſpatiũ decreuit?Sed poſſunt nè grauari,qui breuiorẽ vitã ſortiti ſunt?An
hi forſitan fœliciores ſunt longã vitã ducentibus?Cũ minori ſpatio ſtent
detruſi in corpore mortis huius. Hinc optabat Apoſtolus ab hoc corpe Phil.1.
diſſolui & eſſe cũ Chriſto.Nã mori lucrũ ſibi eſſe dicebat.Nõnè ẽt inquit
Sapiẽs de ſublato tẽpeſtiuè. Conſummatus in breui expleuit tpa multa? Sap.4.
Non enim Deus numerat opera,ſed ponderat:nec tñ opera ipſa,ſed vo-
luntatẽ,& affectum facientis. Quod docemur exẽplo paupculæ duo mi-
nuta in Gazophilatiũ mittentis:de qua dixit Chriſtus.Hæc vidua paup- Luc.21.
cula,pluſ q̃ omnes miſit:oẽs videlicet,qui mittebant munera magna.

371 Cur Princeps æquiparatur patri?Cũ de vtroq; præcipiat lex ne ei maledi- Exo.21.22
catur.Nõnè,quiá Princeps eſt tanq̃ pater & caput Populi?Sicut Chri-
ſtus eſt caput & pater omniũ.Vñ Princeps & pater ambulant pari paſſu:
vterq; tenens vicem & locũ Dei:Pater in generando,Princeps autem in Acto.23.
regendo ac cõſeruando.Et ſicut iniuriãs patri,iniuriatur Deo fonti viuo,
in patre (vt dictum eſt)ſcaturienti:Sic maledicens Principi, maledicit
Deo,cuius ipſe Princeps vicem gerit:& in quo peculiariter Deus habitat:
adeò vt iubeat ipſum vocari Deum:ſicut dictum eſt.

372 Qualis eſſe debet is,qui cõſtituendus eſt Rex vel Princeps Populi?Nõnê
hoc in Deuteronomio docemur?Primò enim nõ debet eſſe extraneæ gẽ Deut.17.
tis,ſed cõgeneus ſubditis:vt ipſos ampliori amore proſequatur:& vt eo-
dem cultu Deũ honoret.Secundò iubetur ne multiplicet equos in pom
pam videlicet,cũ damno ſubditoꝝ.Tertiò ne multiplicet aurum & ar-
gentum,extorquendo videlicet indebitè à ſubditis. Nam habere mili-
tes & equos pro bello iuſto , & theſauros ex licitis vectigalibus & tribu-
tis,expendendos in bonũ non eſt damnabile.Alioquin Dauid, qui bel- 1.Reg.21.
lauit bella Dñi multis militibus,& filio reliqt pecuniã imenſam pro Tem
plo fabricando,nõ fuiſſet iuſtus & obſeruator legis. Sed,quis diceret hoc
de homine,de quo dixit Deus. Inueni hominem ſm cor meũ:& de quo Acto.13.
iteꝝ dicit́,ꝙ nõ declinauit à ꝓcœptis Dñi,excœpto ſermone Vrię Ethæi: 3.Reg.15.
& qui ſemp fecit,qđ erat rectum in cõſpectu Dñi? Quartò iubet́ ne hẽat

vxores

Hieronym. in transfi. vxores plurimas in laſciuiā. Nam (vt Hieronymus inquit) laſciuia oculos vtriuſq; hominis excæcat. Sed ſuper omnia iubetur, vt pre oculis legē habeat: ſ:m quā ſemper Dei fungens officio diiudicet & regat.

373 Gen. 2. Ibid. Cur dixit Deus. Non eſt bonū homini eſſe ſolum. Faciamus adiutorium ei veluti coràm ipſo? Nōne, vt vir & mulier poſſent exequi, quod anteà ipſe Deus dixerat. Creſcite vel fructificate, & multiplicate, ac replete terram? Quā multiplicationē omnibus animantibus indixit faciendā, collocans in vnoquoq; virtutē ſeminariā, ſ:m ſpeciem ſuā. Sed cur dicitur præcipuè de homine, q͂ ei non inueniebatur coadiutor, ad multiplicandū videlicet? An, quia (vt Plato inquit) erant cōiuncti mas & fœmina p dorſum, Plat. Sym. & ſic ad geniturā inepti erāt? Hinc diſcidit eos, & è regione ordinauit cōiungendos. Quod à Moſe hauſiſſe ipſum Platonē nō dubitamus: qui primò deſcribit hominē ſolum, è cuius latere extrahenda erat fœmina. Quæ vbi diſciſſa fuit, poſita eſt coràm ipſo facie ad faciem cū eo coniungenda. Sicut ſonat verbum כנגדו chenegdo. Quod propriè interpretatū ſignificat veluti coràm ipſo, Pro quo cōis æditio habet. Similē ſibi. Sine quo adiutorio ad procreandum non erat bonum hominem eſſe.

374 Gen. 2. Quarè homo relinquit patrē & matrē, vt adhęreat vxori? An, quià propinquior eſt caro viri & vxoris, q͂ filiorꝫ & parentum? Cū horꝫ duæ ſint carnes, illorꝫ verò vna. An, quià ipſorum carnes in copula efficiuntur vna? Ephe. 5. Iuxtà illud Apoſtoli. Viri diligere debent vxores vt corpora ſua. Qui ſuā vxorē diligit, ſeipſum diligit. Nec enim aliquis carnem ſuā odio habet. Pla. i Sym. Et Plato huic ſententiæ cōſentiens ait, q͂ vterq; cōiunx diligit & appetit alterꝫ tanq͂ dimidiū ſui. Cū id, quod vnum erat, diuiſum ſit: vt dictū eſt. An, quià cōiunctio illorꝫ facta eſt decreto cœli? Nam Saluator ait. Quos Mat. 19. Deus coniunxit, homo non ſeparet. Et ſi aliqui ſeparanē per diuortium: forſitan illos Deus non coniunxerat. An, quià ſicut adulter per copulam cū altera factam ſeipſum diſiūgit: ſic & mulier? An id dictum eſt propter Chriſtum, qui exiuit à Patre, & reliquit matrē: quæ ſurſum eſt (de qua alibi) & adhæſit ſponſæ Eccleſiæ?

375 1. Cor. 7. Cur iubet Apoſtolus, vt vnuſquiſq; ſuā habeat vxorem, & vnaquæq; ſuum virum? An, propter fornicationem vitandam: vt ipſe Apoſtolus innuit? An, vt homo ſit completus cū ſua conſorte, & cū adiutorio à Deo dato? Zohar. Mercu. An, ne ſeparentur à coniunctione, qua eos coniunxit Dn̄s? Vnde Zohar & Mercurius Triſmegiſtus dānant viros non vxoratos: & qui filios & hæredes non relinquunt. Sed quid dicemus de promittentibus Deo cœlibatum? An, quià homo regeneratus & effectus filius Patris cœleſtis non tenetur legibus carnalibus? An, quià ædificatæ ſunt domus geniture temporalis: quarꝫ ædificatio indicta erat iis, qui ſub lege degebant? Nunc aūt ædificandæ ſunt domus, & multiplicandæ geniture ſpirituales: quæ ſiunt per ſacramentū baptiſmi, & per prædicationem verbi Dei, & per huiuſmodi opera ſpiritualia.

376 Cur lege iubetur ꝙ maritus non debeat negare vxori horam, veſtem, & alimentum? Nonnè ſi pater, etiam lege gentium, tenetur nutrire filiũ, multò magis maritus tenetur alere vxorem: quæ matrem reliquit & patrem vt ipſi adhæreret? Hora autem vel tẽpus eſt illud, quod nos dicimus reddere debitum loco & tempore. Iuxtà illud Apoſtoli. Vxori vir debitum reddat. Similiter autem & vxor viro. Mulier enim ſui corporis poteſtatẽ non habet, ſed vir. Similiter nec vir ſui corporis poteſtatẽ habet, ſed mulier. Nolite fraudare inuicẽ, niſi fortè ex conſenſu ad tempus: vt vacetis orationi. Quod debitũ quantũ & quando reddi debeat relinquitur prudẽtiæ coniugatorum. Quàmuis Talmudiſtæ dicant vnicuiq; aſſignari ſuas horas, nimis in hoc curioſi. Aſſerunt.n. ꝙ vacãtes ocio quolibet die vxori debitũ reddere debent: Opifices verò bis in hebdomada: Aſinarii ſemel: Camelarii ſemel in mẽſe: Nautæ ſaltẽ bis in anno. Quæ ridicula relinquẽrunt Sapientibus moderanda. Exo.21. 1.Cor.7. Talmudiſtæ.

377 Quo ſenſu intelligitur illud, quòd nemo debeat relinquere virginẽ, quam calumniatus eſt? Nõnè hoc declaratur in textu, dum dicitur, quòd ſi quis duxerit vxorem, & dicat non eſſe virginem, vt dimittat eam, aut ſumat occaſionem dimittendi, diſcutiendum eſt negocium per ſeniores Ciuitatis, & allato ſigno integritatis (per honeſtas ſcilicet mulieres) diiudicetur ſua: adeò vt nec per libellum repudii ab ea poſſit ſeparari? Si verò depræhenſa fuerit in ſtupro: lapidibus obrui iubetur: vt tollatur ſcelus ab Iſrael. Et vtinam hæc lex apud nos ſeruaretur: quià grauiſſima incõuenientia tollerẽtur, quæ ex temeritate puellarum in dies ſuboriuntur: quæ cum tot implicantur, vt difficillimè diiudicari poſſit, quis ſit earum maritus. Deut.22.

378 Cur aqua, quà mulier adulterii rea probabatur, ſancta dicebatur? An, quià accipiebatur è labio æneo ex ſpeculis mulierũ confecto: vt R. Salomon ait? An dicebatur aqua ſancta, quià in ea radebatur nomen ſanctum quadriliterum: vt melius aſſerit Ioſephus, ſequens enarrationem textualem? A quo textu hoc dicere poſſumus, quòd nomen illud, & conſequenter alia nomina diuina abraſa, & aqua diluta præſtant potum ſalutarem benè diſpoſitis: malè verò diſpoſitis ſunt in perniciem. Sicut & hic potus mulieri illi præſtabat. Quod etiam in aliis negociis comprobatum eſt. Si enim hic potus mulieri ſuſpectæ dabatur: ſi erat innocens, expurgabatur ab infamia: & reddebatur fœcunda licet eſſet ſterilis: non tamen fœcunda ſine viri ſemine (vt aliqui ſomniant) Si verò mulier adulterio erat obnoxia, intumeſcebat venter eius vſquequò dirumperetur: accedẽte ad elementũ illud verbo & proteſtatione Sacerdotis: vt in textu habetur. Nu.5. R.Salom. Ioſephus.

379 Cur iubetur ſacrificium Zelotypiæ nec oleo nec thure perfundi? An prohibetur oleum (vt aliqui dicunt) cum ſit fomentum luminis: quod in adulterio cuitatur? Iuxtà illud Iob. Oculus adulteri obſeruat caliginem. Vetatur quoq; thus (vt nonnulli ſentiunt) quod deuotionem ſignat: quià nõ deuotione, ſed ad ſuſpitionẽ tollendam offerebatur hoc ſacrificium. Sed, Nu.5. Iob.24.

cum propriũ olei ſit linire & non fouere lumen niſi per accidens, nonnè alia quærenda eſt ratio? An igitur oleum, quod (vt diximus) diuinitatem ſignat, non in ſacrificio probationis ſed in ſacrificio Deo offerendo apponi debebat? Pari modo nec thus in hoc ſacrificio exquirebatur: ſed in ſacrificio Deo oblato cum oratione: quam dirigi precabatur Propheta, veluti incenſum in conſpectu Dei. *Pſal.140.*

380 Cur iubetur ſuſcitari ſemen fratris? An, quià pium eſt tradere fructum indigenti: quàmuis non ſeminauerit? An, ne periret nomen fratris primogeniti: qui potior erat in illa familia: vt videtur innuere textus? An, vt ædificium familiæ, quod frater nequiuit facere præuentus morte, fieret ab alio fratre, vel magis propinquo: vt fecit Bohoz cum Rut: vt in libro, cui titulus eſt Rut, legimus? An, ne portio terræ diſtributæ deueniret ad aliam familiam: ſicut docemur ex oraculo pro filiabus Salphahad dato? An, vt texeretur diligenter Genealogia illius familiæ: ex qua Chriſtus deſcendere debebat: vt omnes de eius Genealogia certiores fierent? *Deut.25. Rut.4. Nu.vlti.*

381 Filius, qui naſcebatur ex tali copula, aut negocio, quod Hebræi Iibun appellant, erat nè fratris præmortui, an generantis? Nonnè ex lege defuncto oriebatur? Sed (cum charitas incipiat à ſeipſo) cur lex iubet, vt generans, fratri & non ſibi generet? An forſitan generans, poſt primogenitum generabat ſibi? Non quippè. Nã vna mulier nõ poteſt eſſe duoꝝ con iunx legitima & propria: quàmuis id permitteretur. Cum vnica ſit Columba: ideſt vera vxor: licet multæ Reginæ, ideſt concubinæ & adoleſcentulæ: vt alibi dictum eſt. An igitur tenẽs vicem fratris generabat pro fratre cum fratris vxore: ſed cum propria vxore generabat pro ſe? Vnde dicitur, quòd qui non poteſt tenere ſecundam vxorem, non poteſt facere Iibun. Eſſet enim contrà ordinem charitatis, expoliare ſe iure ſuo, & alium veſtire. *Deut.25. Cant.6.*

382 Qui accipiebat vxorem fratris, poterat nè dici illius verus maritus? Nonnè prima lege (qua dicitur. Maſculum ac fœminam creauit eos) non poteſt quis eſſe maritus duarum: vt antiqui Theologi declarãt? Nam (vt ipſi dicunt) hæc cura fuit Deo producere viros & mulieres pares: vt vnuſquiſq; poſſet habere ſuam, & vnaquæq; ſuum. Cui ſententiæ fauet illud dictum Sapientis nuper adductum: videlicet, Vnica eſt Columba mea. Vnde vxor fratris nõ poterat eſſe alterius fratris: ſed loco defuncti & tenens vicem eius, frater ſuſcitabat ſemẽ. Nec enim lex iubet, vt accipiat eã in vxorem, ſed vt ſuſcitet ſemen fratris: & ad hoc accipiat eam: nõ vt propriam vxorem, ſed vt fratri charitatem exhibeat. Et ſic Deuteronomica lex ſeruabatur, de ſuſcitando ſemine pro fratre: & lex Leuitica, quæ iubet ſub interminationis pœna, & liberorum priuationis, ne quis vxorem fratris accipiat. *Gen.1. Sec. Theo. Leui.18. & 20.*

383 Quarè Deus inflixit pœnam orbationis ſeu priuationis filioꝝ vxorem fratris accipiẽtibus? Nõnè, vt indicaret neminem debere fructum ex alieno *Ibi.20.*

fundo referre? Cũ enim illa ſit vxor fratris & nõ ſua, non debet frater vẽ-
dicare ſibi filios ex ea. Sed nonnè illi, qui accipiunt vxorem ab aliquo re
lictam, viduã videlicet, habent ꝓprios filios ex ea? Vtiq;. Sed frater non Ibi.18.
põt habere: cum iam ſit interdictũ per legẽ Leuiticã bis repetitã accipere
vxorem fratris in ſuã. Vbi in pœnã tranſgreſſionis ponitur priuatio libe-
rorũ. Quod Dauid Chimchi in libro de radicibus, & Gregorius iunior Dauid Chimchi.
ad Aug. Anglorum epm ſcribens perhibẽt comprobatũ fuiſſe tẽporibus Grego. iunior. 35. q. 3. c. quędã.
ſuis. Si itaq; frater in fundo fratris vult ſeminare ſemẽ noie fratris (vt Deu
teronomica lex dictat) ſm illam legẽ facit: Si verò in fundo fratris, qui ꝑ Deut. 25.
legem Leuiticã non põt eſſe ſuus, vult ſeminare nomine ſuo: facit contrà
ipſam legem Leuiticã: & incurrit pœnam in ipſa lege inflictã. Cuius legis
ratio, de non reuelandis videlicet pudendis propinquoꝝ (vt in toto ca-
pite decimooctauo dicitur) adeò occulta eſt: vt ſecretiores Theologi eam
inter ſecreta nullatenus propalanda computent.

384 Sunt nè Chriſtiani abſoluti à lege Deuteronomica: an poſſunt illam adhuc
obſeruare? Nõnè in lege Leuitica habetur cõminatio de expulſiõe & euo Leuit. 18.
mitione ex terra illa benedicta, terram viuentiũ figurante? A' qua quidem
terra conſequẽter quis venit expellendus, ſi contrafecerit illi legi: quæ iu-
bet ne quis accipiat vxorem fratris. Sed nonnè Deuteronomica fuit po-
ſterior, derogãs legi Leuiticæ? Magna quippè Deo inferret iniuria, ſi quis
aſſereret ipſum dediſſe legem, legi iam datæ repugnantem. Nam (vt dixi
mus) in Deuteronomio nõ iubet, ꝙ frater accipiat vxorem fratris in pro-
priam vxorem, ſed ꝙ ſuſcitet ſemen. Et hoc ſex rõnibus factũ eſt. Primò
ne deleretur nomẽ fratris. Secũdò, ne deſtrueretur domus eius. Tertiò,
ne portio poſſeſſionis diſtributæ ad alium deuolueretur. Quartò, vt frater
ꝓſeruaretur ab iniuria ſterilitatis. Quintò, ne deſtrueret textura Genealo
giæ Chriſti. Sextò, in myſteriũ & ſacramẽtũ ipſius Chriſti. Quibus om-
nibus ceſſantibus, lex iſta quoq; ceſſare debet.

385 Quomodò hæc omnia ceſſarunt? Nõnè primum ceſſauit: cum nomina no-
ſtra nõ amplius ſcribantur in Genealogiis mortaliũ: poſtq̃ ex diuina clæ-
mẽtia factum eſt, vt nomina noſtra ſcripta ſint in libro vitæ, aut in cœlis?
Sicut Saluator ꝓhibet, dicẽs. Gaudete, quià nomina veſtra ſcripta ſunt in Luc. 10.
cœlis. Et Paulus. Quoꝝ nomina ſcripta ſunt in libro vitæ. Hinc ipſe Pau- Phil. 4.
lus alibi dãnat eos, qui Genealogiis attendebãt. Sed ad Titum ſcribens 1. Timo. 1.
expreſſius ait. Stultas autem quæſtiones & Genealogias de vita. Sunt. n. Ad Titũ. 3.
inutiles & vanæ. Secundum etiã ceſſauit: cũ à Chriſto citrà, non ſit nobis
amplius cura ædificãdæ domus carnalis, ſed ſpiritualis & cœleſtis. Iuxtà
illud Apoſtoli. In quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spi- Ephe. 2.
ritu ſancto. Tertiũ quoq; abolitũ eſt, cũ iam nec Hebræi neq; nos Chri-
ſtiani vel pedem habeamus illius diſtributæ terræ. Quartum etiam eua-
nuit, cum iam cõmendentur ſteriles & Eunuchi, qui ſe propter regnum Mat. 19.
cœlorum caſtrauerunt. Quintum ſimiliter ceſſauit, quià iam Chriſtus na-
tus eſt.

tus eſt. Sextum pari modo non amplius obſeruatur, cũ p Chriſtum cõ-
pletæ ſint figuræ: vt amplius obſeruari non debeant.

386 Si quis ſeruaret nunc legem Deuteronomicam, peccaret ne? Nonnè ſicut
damnabile eſt velle offerre ſacrificia legis (poſtq̃ habuimus Chriſtum, in
quo omnia ſacrificia cõtinentur, & completa ſunt) Sic de omni re ipſum
Chriſtum figurante cenſendum eſt? Videremur enim velle figurare illũ:
Io.19. qui iam venit: & qui in Cruce clamauit. Conſummatum eſt: omne vide-
licet quod de me ſcriptũ erat. Hinc Daniel de aduentu & tẽpore Chriſti
Dani.9. loquens, ait. Vt adimpleatur viſio & prophetia. Sed melius in veritate
literæ habetur. Vt ſigilletur viſio & prophetia: ne videlicet vltrà prophe-
tetur, aut figuretur ille, qui iam venit. Vnde decretum eſt in conciliis Li-
bertinenſi, Eboracenſi, Agatenſi, & Niceno, ne amplius fiat Iibun, aut ſu
ſcitatio ſeminis. Quod & Hebræi obſeruant: maximè, vbi non accipiunt,
Talmud. niſi vnam vxorem. Vnde Talmud, quod eſt eorum decretum (vt ità di-
cam) à Iibun Iudæos ceſſare decernit.

387 Cur nolens facere Iibun diſcalciari iubebatur? Nõnè, vt indicaretur, ꝙ eſſet
Deut.25. nudatus ab omni affectu ſuſcitandi fraternam domum? Vnde ſicut nos
venientes ad Euangelium, & inde ad cœleſtes nuptias intraturi, debe-
Ephe.6. mus habere pedes calciatos (iuxtà illud Apoſtoli. Calciati pedes in præ-
Mat.22. paratione Euangelii) debemusq́ꝫ habere veſtes nuptiales: ne expellamur
à nuptiis: Sic elongati à charitate Euangelica & cœleſti, diſcalciari iube-
Exo.3. bantur. Sed cur iuſſit Deus Moſi ad rubum ardentem accedere volenti:
Leui.21. vt diſcalciaret pedes? Nõnè, ſicut Sacerdotibus & iis, qui cultui diuino
Nu.6. addicti erant interdicebatur raſura barbæ & capitis: Sic extranei ad cul-
Iſa.7. tum Dei venientes radi iubentur cũ honore & vtilitate? Pari modo inuo
luti in curis inferioribus, dum ad ſuperiora cõſcendere volunt, diſcalciari
debẽt ab affectu inferiorꝝ (ſicut Moſes) ſed iam introducti ad ſuperiora
& illis initiati diſcalciari non debent: nec poſſunt ſine ignominia. Hinc ve
nientes ad Euangelium iubet Chriſtus diſcalciari: ſed initiati Euangelio
nequaq̃ diſcalciari debemus ab affectu illius.

388 Cur expui iubebatur in faciem illius, qui renuebat fratris ſemen ſuſcitare?
Deut.25. Nõnè hoc fiebat in vituperium illius, qui à charitate fraterna ſeiunctus
erat? Nec enim parua fit iniuria alicui, quando proiicitur in eum ſuper-
fluum primæ, ſecũdæ, aut tertiæ digeſtionis, quod eſt ſputum, aut vrina,
Pythag. vel ſeceſſus. Hinc non ſine cauſa iubet Pythagoras, ne ſpuatur aut min-
gatur contrà Solem: qui ab Antiquis dicebatur oculus Dei.

389 Nolens fratris ſemen ſuſcitare, qualis cenſetur & iudicatur? Nõnè, ſi benè
facta Antiquorꝝ perpẽderimus, videbimus huiuſmodi cenſeri inter ho-
micidas? Cum pari ferè paſſu ambulent ille, qui nõ vult plantare vel ſe-
Geñ.38. minare, & ille, qui ſeminata incidit aut euellit. Hinc Onan filius Iehudæ
nolens ſuſcitare ſemen Her fratris ſui, ſed fundens ſemen in terram, per-
cuſſus & occiſus fuit à Domino. Pari modo (vt ſecretiores Theologi

dicunt)& Chain,quia noluit ſuſcitare ſemen Habel cum eius relicta,occiſus fuit,iubente Domino,à Lamech:licet haberet ſignum & promiſſionẽ à Domino,q nullus eum occideret.Non.n.ꝓpter fratricidium(pro quo habebat promiſſionẽ à Domino)ſed ꝓpter nouum crimen(quia.ſ.noluit fratris ſemen ſuſcitare,vt ipſi Sapiẽtes aſſerunt)morti addictus fuit. Ibi.4.

390 Quòd Lamech occidit Chain?Nonnè textus dicit.Occidi adoleſcẽtulũ vel filium in plaga,vel in coniunctione mea?חבר Chabar.n.ligaturam & cõiunctionem ſignificat:& non liuorem:vt habet cõmunis æditio.Et ideò in tota Genealogia illa antiqua,ſolus Lamech deſcribitur habuiſſe duas vxores. Accipiendo igit̃ vxorẽ Habel,quã Chain ſuſcipere noluit,iudicatus fuit ipſe Chain dignus morte.Nec dicat quiſpiã,quòd hoc ſpectabat ad Set aliũ fratrẽ Habel:q̃ ipſe poſt oĩa prædicta natus eſt,vt in textu patet. Ibidem.

391 Cur dixit Lamech.Omnis,qui occiderit Chain,punietur ſeptulo:ſed occidẽs Lamech ſeptuagies ſepties?Nonnè,quia Chain reus erat mortis?Hinc minima pœna plectẽdus erat occiſor eius.Neq; enim eſt minor pœna ſeptenario:vt alibi declaratũ eſt.Et hoc intelligitur,ſi aliqua pœna dignus erat occiſor Chain.Sed occidenti Lamech,qui fecit,quod debuit,augebitur pœna ſeptenarii per denariũ multiplicati. Et iterum hoc totum per alium ſeptenariũ:magno myſterio alibi declarando. Dolebat autem Lamech morte Chain,quàmuis volens eum occidiſſet. Ibidem.

392 Quid figurabat iſte Lamech?Nonnè למך Lemech literis inuerſis reddit מלך Melech,quod regem ſignificat:Ieſum Chriſtũ videlicet Regem Regum, qui Synagogã derelictam à Chain,Populo videlicet Iſraelitico iam peruerſo,accœpit & ſuſcitauit ſemen pro Abrahã patre:cui datum fuerat nouum ſignũ,& qui pater nouæ familiæ & fidei & ſaluandorũ omnium effectus erat?Hinc dixit Baptiſta.Potens eſt Deus de lapidibus iſtis iam obduratis ac ſterilibus ſuſcitare filios Abrahæ.i.ſalutis. Mat.3.

393 Lex de occidendis adulteris,eſt nè naturalis,an ſcripta?Nõnè habemus legem datam in Leuitico,& repetitã in Deuteronomio,q mœchus & adultera occidi debẽt?Antè legem quoq; habemus,q Deus dixerit Abimelech, qui Saram vxorẽ Abrahæ tulerat. En morieris ꝓpter mulierẽ quã tuliſti.Habet enim virum.Quàmuis mors nõ fuerit ſubſecuta,quia Abimelech eã non tetigerat:vt in textu clariſſimè habetur.Sed cur indicta eſt mors vtriq;:ſi cõmuni conſenſu cõmiſcentur?Nonnè, quia vterq; vult & conſentit,quod velle & conſentire nõ debet?Nam mulier,quæ(vt inquit Apoſtolus)corporis ſui poteſtatẽ non habet,tradens ipſum adultero,furtum cõmittit rei magis notabilis q̃ ſit aurum vel argentũ aut veſtes.Et hoc pari modo de viro intelligitur:cum & ipſe (teſte eodem Apoſtolo)corporis ſui poteſtatem non habeat.Prætereà iniuriam vterq; facit cœlo: vbi coniunctio hæc facta eſt:ordinemq; naturæ peruertit. Leui.20. Deut.22. Gen.20. 1.Cor.7. Mat.19.

394 Quis nam fuit Abimelech,qui rapuit Sarã,& eam non tetigit?An fuit Rex ille,ad quem confugit Dauid à facie Saulis,quando immutauit vultum Gen.20.

Pſal.33. ſuum? Ob quam cauſam decantauit Pſalmũ illum. Benedicam Dominũ in omni tẽpore. Vt titulus eiuſdẽ Pſalmi indicat. Sed qũo ille potuit eſſe Abimelech, qui vxorem Abrahæ rapuit: cum inter Abrahã & Dauidem multa annorũ curricula fluxerint? Sciendũ eſt igitur, ꝙ Abimelech nõ eſt nomen viri, ſed dignitatis. Sicut Pharaho apud Aegyptios, Artaxerſes apud Perſas, Cæſar aũt apud Latinos, & Prẽſtãnus apud Indos. Rex.n.
1.Reg.21. ad quẽ fugit Dauid vocabaẽ Achis, qui regnabat in Get, in titulo aũt Pſalmi dictus fuit Abimelech à regno vel dominio, qđ tenebat: vt dictũ eſt.

395 Cur tam ſeuerè vetat lex concubitũ cum maſculo? An ex mera Legiſlato-
Leui.20. ris voluntate: vt aliqui ſceleſti ſcribere auſi ſunt? Sed nulla lex eſt merè voluntaria: cum habeat vnaquæq; rationem, ꝓpter quam inducta eſt: & inter alias leges hæc, quæ iubet, ne quis coeat cum maſculo ſub pœna mortis, dicens. Qui coierit cum maſculo coitu fœmineo, morte moriantẽ ambo. Vterq; enim operatus eſt nefas: contrà videlicet ordinẽ naturæ. Hinc
Pla.8. de Repub. dicitur hic nefas vitium contrà naturam. Sicut etiam Plato paucis verbis, vbi de Republica benè inſtituẽda agit, concludit, dicens. Ne ſemines ſemen, vbi germinare vel pullulare nequit.

396 Cur coiens quoq; cum iumẽtis eandẽ pœnam ſubire iubetur? Nonnè & hic
Leui.20. peruertit ordinem naturæ ſeminãdo, vbi nihil naſcetur: aut naſcetur mõ-
Phyſ.2. ſtrum, quod eſt contrà naturæ intentũ: vt Naturales concludũt? Nonnè inſuper in hoc vitio cadit homo à dignitate ſua: dum cũ beſtia ipſo lõgè
Leui.20. inferiori cõmiſcetur? In cuius ſceleris deteſtationẽ iubet lex, vt occidatur ſimul cum beſtia cũ qua coit: & cõminatur, quòd terra euomet huiuſmodi ſcelera perpetrantes: ſicut euomuit gentes, ibi præexiſtẽtes: quæ huiuſmodi ſcelera perpetrarũt. Animalia quoq; iubẽtur occidi nedũ in deteſtationẽ, ſed veluti polluta & immũda. An, quià intercefferũt in peruerſionẽ naturæ? An, quià in tali ſpurciſſimo coitu interueniunt ſpiritus immundi polluentes vtrunq;? Ideò iubentur huiuſmodi polluta & immũdata tolli
Ibi.18. è terra, ne cæteri polluanẽ in eis: vt in textu habetur.

397 Cur iubetur ne ſit ſcortum nec ſcortator ex filiabus & filiis Iſrael? An qà ne-
Deut.23. gocium meretriciũ, tam imundũ & alienũ eſt à diuino cultu, ut nullatenus ꝑmittatur Sacerdos miſceri cum meretricibus, nec cum aliqua quæ
Leui.21. corpus ſuum alteri conceſſerit: vt in Leuitico decernĩẽ? Hinc quoq; ꝓhi-
Deut.23. betur merces ꝓſtibuli offerri in Tẽplo, ne ꝓfanetur Dei cultus: q omnimoda ſanctitate & nitore fulgere debet. Et eadem ratione ꝓhibetur ille Populus Dei peculiari electione ad hunc cultũ electus. An (vt exponit æditio chaldaica) ꝓhibetur ne quis ex filiis Iſrael ancillã ducat vxorem, nec aliqua Iſraelitica nubat ſeruo ex gentibus empto: ne Deo & ſpiritui dicati opprimãtur ſeruitute? Nam ſeruitus ſpiritui contraria eſt. Ait enim
2.Cor.3. Apoſtolus. Vbi ſpiritus, ibi libertas.

398 Cur obſtetrices Hebræorum tam acceptæ Deo fuerunt? Nonnè, quià ſum-
Exo.1. mum opus charitatis exercebant procurãtes vitam natorum? Et forſitan

non minus, quàm ii, qui ob charitatem ſemen fratrum ſuſcitabant. Cum nō ſit minus bonum ſeruare vitam quàm producere. Hinc Salomon eis, qui proficere cupiunt, ſapienter dixit. Erue eos qui ducuntur ad mortem: & qui trahuntur ad interitum, liberare ne ceſſes. Et, ne quis excuſet impotentiam, ſubinfert. Nec dicas. Vires non ſuppetunt: quia inſpector cordis ipſe intelligit: & ſeruatorem animæ tuæ nihil fallit: reddetq; homini iuxtà opera ſua. Pro. 24.

399 Qua mercede Hebræorum obſtetrices fuerunt à Deo remuneratæ? Nonnè nomina earum celebrata ſunt in celeberrimo libro legis: quæ & nos celebramus? Vna enim vocabatur Sephora, altera Puha, ideſt expiata atq; purificata, & induitio eius. Iuxtà illud Prophetæ. Beati quorũ remiſſæ, ideſt expiatæ ſunt iniquitates: & quorum tecta ſunt peccata: per indumentum videlicet iuſtitiæ. Nec parum eſt, q̃ earũ nomina fuerint annumerata inter illa duo millia nominũ vel circà, quæ in Scriptura ſacra cum magno myſterio ſunt expreſſa. Sed fœliciores ſunt, quià inde earum nomina ſcripta ſunt in libro vitæ. In cuius capite ſcriptus eſt ille, qui eſt caput corpis Eccleſiæ. In cuius perſona canit Propheta. In capite libri ſcriptũ eſt de me. Exo. 1. Pſal. 31. Ibi. 39.

400 Cur Deus obſtetricibus Hebræorum domos ædificauit? Nonnè in textu ratio redditur, dum dicitur. Et, quià timuerunt obſtetrices Deum, ædificauit eis domos? Voluit enim nedum cognoſcere eas ex nomine, & ſcribi in libro vitæ (vt dictũ eſt) ſed ædificare eis domos: quià paruipenſo Pharahonis iniuſto decreto, conſeruarunt proximorum domos, conſeruando videlicet filios. Aedificauit autẽ eis Dominus non lapideas aut ligneas ædes ſed familias: quæ etiam dicuntur domus. Fuerunt enim matres familiarum. Quæ familiæ denominatæ ſunt Sephoranorum & Puhanorum. Familiarum verò ædificatio ſpectat ad Deum: cuius eſt animas infundere corpibus benè diſpoſitis. Sicut. n. Dei eſt concludere ventrem, & reddere ſterilẽ (ſicut Sara de ſeipſa dixit. Ecce concluſit me Dominus ne parerẽ. Et iterum dicitur. Concluſerat Dominus omnẽ vuluam domus Abimelech, propter Saram vxorem Abrahæ) Sic etiam Dei eſt dare liberos & ædificare domos. Quod cognoſcens Hanna à Domino petiit filiũ & obtinuit. Hinc dixit. Oraui: & dedit mihi Dominus petitionẽ meam. Exo. 1. Geñ. 16. Ibi. 20. 1. Reg. 1.

401 Cur omne adaperiens vuluam à Domino exquirebatur? An, quià ſicut in eo, q̃ Deus eſt finis omniũ, decimas oĩum exqrebat: Sic in eo q̃ eſt primũ omnium principiũ, omnium primitias volebat? Vnde docemur, quòd initium & finem omnium actionũ noſtrarum, Deo dicare debemus: initiũ, inuocando nomen Dei in quolibet opere inchoando: finem verò, omnia in ipſum Deum recta intentione dirigendo. An id exquirebat Deus in recognitionẽ beneficii illi Populo collati? Sicut habetur in textu: vbi dicitur. Cum induratus eſſet Pharaho & nollet dimittere Populũ: occidit Dominus omne primogenitũ Aegypti ab homine vſq; ad iumentum: Icircò immolo Domino omne, quod aperit vuluam maſculini ſexus: & Exo. 13. Ibidem.

omnia

omnia primogenita filiorũ meorũ redimo. Sed (vt ſecretiora tangamus) nonnè Hebræi vuluam רחם Rechem appellant: quæ ſignificat pietatem ac clæmentiam? Vnde ſenſum eſt, quòd qui operibus pietatis, fontem miſericordiæ diuinæ aperuerit, Domini erit. Quam pietatem aliquando interpretes traduxerũt viſcera. Sicut patet in Cantico Zachariæ vbi dicit. Per
Luc. 1. viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitauit nos oriens ex alto.

402 Cur iubet Deus quòd, ſi mulier impugnans virum altercantẽ cum coniuge ſuo
Deut. 25. (in defenſionem ipſius videlicet) attrectauerit verenda eius, abſcindatur ei manus? An, vt indicetur, quantum diſpliceat Deo impudica attrectatio mulieris: etiam in cauſa, quæ videtur honeſta, in defenſiõe videlicet cõ-
Leu. 20. iugis ſui? Et hoc eadem ratione profunda, & reconditiſſima: qua iubet ne vir reuelet pudenda mulierum ei in primo gradu coniunctarum. Et licet ille vir non eſſet coniunctus cũ muliere in primo gradu, nihilominus erat interdicta reuelatio vel contrectatio pudendorum extranei viri: cum iam viro ligata eſſet. Nec enim aliquando fas fuit: vt eadem mulier coniungeretur niſi vni viro. An (vt ad allegoriam tranſeamus) ſi rixati fuerint duo de pertinentibus ad fidẽ, non debet mulier ſe ingerere, maximè pertractando penetralia infidelis rixantis cum fideli: quia leuitas fœminea facilè poſſet peruerti ex apparentibus rationibus, & occulto veneno infidelis, aliquo melle delectabili linito?

403 Cur iubet Deus tam diligenter ne reuelentur pudenda coniunctorum in
Ibidem. primo gradu? An, quia ſicut licitè contrahentiũ Deus coniunctionẽ fecit
Mat. 19. (vt Chriſtus perhibet) ità decreto cœleſti prohibentur illicita coniugia? Quorum executio prohibetur per legem in terris. Nam ex reuelatione vetendorum deuenitur ad coniunctionẽ matrimonialẽ: quæ eſſe nõ debet inter ſumma coniunctiõe iunctos, in primo videlicet gradu. An, quià hæc (vt ſecretiores Theologi dicunt) referuntur ad ea ſupramundana arcana
1. Cor. 12. de quibus (teſte Paulo) non licet homini apertè loqui? Sed quæ per allegoriam dicuntur: forſitan latius inferius explicabimus.

404 Licet nè iurare, quomodò & quibus caſibus? Nonnè (ſi ad Euangelium recurrimus) Chriſtus videtur omne iuramentũ prohibere, dicens. Nolite
Mat. 5. iurare omninò? Quod apertius ediſſerens ait. Neque per cœlum: quià thronus Dei eſt: neque per terram: quià ſcabellũ pedum eius eſt: neque per Ieroſolimam: quià Ciuitas eſt magni Regis: neque per caput tuum iures, quià non potes facere capillum album aut nigrum. Sed nonnè Chriſtus iurauit: vt plærisque in locis habetur. Amen amen dico vobis: quod eſt quædã
Deut. 6. ſpecies iuramenti? Nonnè etiam in Deuteronomio dicitur. Dominũ Deũ
Mat. 5. tuum adorabis: & per nomen illius iurabis? Nec enim Chriſtus legẽ correxit: Immò ei maximè detulit: Sed ſolummodò ſtatuta Antiquorũ minus benè condita corrigere aut tollere curauit. An igitur (vt inquit Hieronymus) in Euangelio pleno veritate iuramentũ admitti non debet: ſed
Hierony. ſufficit affirmatio ſola vel negatio: vt ſubinfert Chriſtus, dicens. Sit ſer-

mo veſter:eſt,eſt,non,non? Sed nonnè Chriſtus author Euangelii conſtitutus fuit Sacerdos iureiurando: & Deus per ſemetipſum iurauit (vt in Pſal.109.
Geneſi habetur) & omnes Religioſi in voto Euangelii ſeruandi iurant? Geñ.22.
Nonnè iurant quoq; omnes Chriſtiani introeuntes ad fidem Euangelii?
Iuxtà illud Hieronymi ad Heliodorum ſcribentis. Recordare, quòd in baptiſmate per ſacramenti verba iuraſti. An igitur Chriſtus prohibet iuramentum in communi colloquio: vbi facilè ad periurium deuenitur, ſed non in cauſa neceſſaria? Sicuti in acceptione militiæ ſpiritualis vel temporalis: & in atteſtatione legitima coràm Iudice. Hieronym.

405 Quomodò licet nobis iurare: cũ Chriſtus dicat. Nolite iurare omninò? An Mat.5.
forſitan (vt aliqui ineptè ſoluunt) non iurare omninò continet duas negationes: quod æquiualet vni affirmatiuæ? Quod potius ridiculũ eſt, quàm cõfutatione dignum. Quàmuis id ex Academia pariſienſi procedat. An igitur (vt alii ſentiunt) nolite periurare omninò deberet dici? Et ſic concordarent omnia, quæ ſequuntur: quòd videlicet non modò non ſit periurandũ per Deũ, ſed neq; per cœlum ſedem Dei, neq; per terram ſcabellũ pedum eius, neq; per Ieroſolimã Ciuitatem ſanctam, neq; per caput proprium: quod eſt ſedes Dei, & Templum diuinitatis. Quod non eſt humanũ artificium: cũ non poſſit homo vel capillum immutare: ſed opus Dei eſt. Vnde, qui adducit hæc omnia in teſtẽ, Deũ, cuius hæc omnia ſunt, adducit.

406 Quomodò in ore duorũ vel trium ſtat omne verbũ: vt tam ex lege, quàm ex Euan- Deut.17.
gelio habetur? Venit nè accuſans nomine teſtium? Nõnè id expreſſè habetur ex Mat.18.
Euangelio: vbi dicitur. Si te nõ audierit, frater videlicet, adhibe tecũ vnũ vel duos teſtes? Nam cũ propoſitio ſit diſiunctiua, vtraq; pars põt verificari cũ ſentẽtia ſequẽti. ſ. quià in ore duorũ vel trium ſtat omne verbũ. Si. n. aſſumatur tm̃ vnus teſtis, ille teſtis & accuſans ſunt duo. Et ſic habet locũ illa pars diſiũctiuæ. ſ. in ore duorum. Si autem aſſumãtur duo teſtes, cum accuſante erunt tres. Et ſic habet locum altera pars diſiunctiuæ. ſ. vel triũ. Nec aliter (iudicio meo) dictum Euangelicũ intelligi poteſt.

407 Quid importãt hi duo vel tres teſtes? Nonnè inter duos ad minus ſeruatur Io.13.17.
charitas, conſenſus & vnio? Quæ adeò Chriſto & Deo grata ſunt: ut oĩa, quæ ipſe quærit à nobis, in hoc amore & charitate conſiſtant: & vt in me- Mat.18.
dio ſic conuenientiũ habitare promittat. Hinc ſecretiores Theologi do- Sec.Theol.
cent, quòd multò facilius aſcendit oratio duorũ vel trium in conſpectũ Dei, quàm vnius. Vlterius etiam procedens Author libri: cui titulus eſt Porta lu- Porta lucis
cis: aſſerit, quòd aliquãdo oratio vnius non introducitur: ſed ſociata cũ oratione plurium ſtatim introducitur. Quo circà (vt opinor) Abrahã noluit dimi- Geñ.18.
nuere numerũ denarii ſupplicantiũ pro quinq; Ciuitatibus: pro quarum qualibet duo videbãtur ſufficere: ſed minus quàm duo, nequaquàm. De qua doctrina dubitarem, niſi & Chriſtus, idem doceret.

408 Frangens iuramentũ quomodò punitur à Deo & cur? An, quià obſeruatio iuramenti naturalis eſt: vt Cato Cenſorinus moralis philoſophus, in ſuis Cato.

Leui.19. monumentis ſcriptũ reliquit, dicens. Iuſiurandũ ſerua? Hinc ponitur hoc præceptũ in tabulis. Ad quæ præcepta tabularũ obſeruanda, natura docemur. Sicut facilè concludi poteſt, & manifeſtũ eſt mentibus benè diſpoſitis. An, quià (vt aliàs dictum eſt) in iuramẽto adiurãtur illi ſeptem ſupni fontes: à qbus oĩs influxus ad nos emanat: vt vꝫ aperiant, ſi veritatẽ dicimus: & obturent, ſi periuramus? Quod eſt pœna & dãnũ oĩum maximũ. Hinc (vt apud Hebræos habet) eadẽ eſt etymologia iuramẽti & ſeptena-
Gen.21. rii: vt etiam alibi diſſeruimus. Propterea Abrahã volens pſtare iuramentum Abimelech, conſtituit ſeptem agnas, quæ repræſentarent ſeptẽ fontes illos, quos adducebat in teſtes. Quos fontes Salomõ vocauit capreas
Cant.2. vel hinnulos ceruoꝝ, dicens. Adiuro vos per capreas hinnuloſq; ceruorum, vel ceruos camporum: vt alibi declaratum eſt.

409 Eſt nè periurus & mendax, qui ſe à peccato excuſat? Nõnè Iohannes expſſè
1.Io.1. dixit. Si dixerimus, ꝙ peccatũ non habemus: nos ipſos ſeducimus: & veritas in nobis non eſt? Cur ergò huiuſmodi mendaces ſunt? Nõnè, quià cuicunq; peccati ſuum obiiciunt, mendaciũ dicunt? Si enim Deũ culpare velint, quòd ſic eos fecerit, aut ꝙ ſit author malorum: clamat contrà eos
Pſal.20. Propheta, dicens. Declinauerunt in te mala: cogitauerũt conſilia, quæ nõ
Aug. de natura & gratia. potuerunt ſtabilire. Si verò naturã accuſent: falsò (vt inquit Aug.) de natura ſua conqueritur humanũ genus. Si autem Diabolũ ſceleris authorẽ
Hiero. ad Euſtoc. dicant: debilis eſt hoſtis (inquit Hierony.) qui non vincit niſi volẽtem. Et Paulus. Non permittit vos tentari Deus, ſuprà id quod poteſtis. Si cœlos
1.Cor.10. accuſent: illi non agunt in animam nec voluntatẽ: quæ eſt principiũ peccandi. Et ſic quõcunq; ſe excuſantes, mendaciũ dicunt.

410 Cur Phytones ac diuini lapidari iubentur? An, vt idolatria tollatur? An, qã
Leui.20. peruertimus ordinem naturæ, dum à patre mendacii quærimus veritatẽ,
Gen.3. & dum conſulimus inimicũ? Nam (Dei teſtimonio) poſitæ ſunt inimicitiæ inter Diabolũ & mulierẽ: & inter ſemen vtriuſq;. Et qũis Diabolus aliquãdo videatur dicere veritatem, & fauere inuocãti ipſum: omnia tamen doloſè facit: vt ſub ſpecie veritatis & fauoris perſuadeat mendacium: & ea quæ ſunt nobis exitio & ruinæ. An, quià peruertimus alium ordinem naturæ: dum conſulimus inferiorẽ nobis: & ad eum recurrimus, venerantes eum, quem ſubiicere & reiicere deberemus?

411 Cur tam diligenter iubet Deus, ne quis cõcupiſcat rem proximi? Nõnè oẽs
Exo.20. ſuapte natura cupiũt habere, quod nõ habent: contendẽtes obtinere non tñ diuitias, ſed regna & imperia? Appetunt qdem, ſed malè. & cõtrà documentũ ſummæ veritatis dicentis. Regnũ meum nõ eſt de hoc Mũdo.
Io.18. Et iterũ. Niſi quis renunciauerit omnibus, quæ poſſidet: nõ põt meus eſſe
Luc.14. diſcipulus. Sed nõnè, ſi id neceſſariò exquireretur, pauciſſimi, immò nulli ferè ſaluarẽtur? An igitur id perfectorum eſt: neceſſitatis verò eſt nõ appetere cum damno vel iniuria iuſtè poſſidentis: vt lex iubet?

412 Cur iuſſit Deus, ne quis concupiſceret vxorem proximi? Nonnè id ea ra-

tione,qua dictum eſt.Qui viderit mulierem ad concupiſcendã eam, iam Deut. 5.
mœchatus eſt eã in corde ſuo? Vnde non ſolùm prohibet peccatũ operis, Mat. 5.
ſed cordis,nobis in iudicio imputandum.Sed cur vtrunq; peccatũ ſeor-
ſum ꝓhibitum eſt? Operis enim peccatum prohibetur dum dicitur. Non
mœchaberis. Non furtum facies. Poſteà cordis,dum dicitur. Non con- Exo. 20.
cupiſces vxorem,aut rem proximi tui. Nonnè vt oſtendatur vtrunq; eſſe
peccatum, & abſcindendum à nobis:opus videlicet malum tanq̃ ramus,
concupiſcentia verò tanq̃ truncus & radix?

413 Cur lex iubet lapidari adulteram,& adulterantẽ cum ea:non autem maritũ Leuit. 20.
adulterum,nec eam cũ qua adulteratur? Nõnè ait Apoſtolus. Mulier nõ 1. Cor. 7.
habet poteſtatẽ corporis ſui ſed vir:& è conuerſo? Vnde peccatũ videre-
tur par,& æqua punitio. Sed nõnè muliebris ſexus fragilior eſt? Ideò ma
gis excuſabilis. An igitur id iuſſum eſt:quià maior eſt infamia,maiuſq; op-
probriũ mulieris? An,quià mulier adulterans præbet cauſam erroris circà
filios & genealogiã? Cum multoties incertus ſit pater,ſi mulier pluribus
cõmiſceatur. An,quià diſtat vir ſeminans à fundo,in quo ſeminatur(qui
eſt mulier)in quo non debet ſeminare,niſi Dominus fundi?

414 Cur ex omnibus infirmis ſolius leproſi cauſa iudicabatur à Sacerdote? An, Leui. 14.
quià per lepram,quæ totum corpus inficit,intelligitur omnigenũ pecca-
tum? Quod videtur ſentire Origenes reducens peccata omnia ad ſex ca- Orige.
pita:prout ſex ſunt lepræ genera. Lepra autem aliqua eſt ſanabilis, aliqua
verò minimè:ſicut & peccata,quorum iudiciũ Sacerdoti committitur: vt
videlicet eum abſoluat,cuius lepra vel peccatũ eſt ſanabile,& non abſol-
uat eum,cuius peccatũ inſanabile iudicat: quià videlicet malè diſpoſitus
eſt peccator ad dimittendũ ipſum. An,quià (vt Hebræi dicunt,R. Salo- R. Salomõ.
mon,R. Abraham aben Hazra,& potiſſimè Bachaie,qui longo ſermone R. Abrahã.
hoc proſequitur) cum aliæ infirmitates ex varia corporis intemperie ꝓ- R. Bachaie
cedant,lepra eſt infirmitas à Deo inflicta ob peccatũ linguæ? In cuius rei
ſignum adducunt,ꝙ leproſi perdunt facilitatem loquendi: vt vix intelli-
gi poſſint. Et hoc in pœnam garrulitatis. Aſſerunt inſuper præfati Rabbi-
ni,ꝙ ſi quis propter linguæ peccatum eſt inficiendus lepra, primò inficit
paries:ſi verò non corrigitur,inficitur veſtimentũ:& ſi adhuc perſeuerat,
percutitur in cute. Hinc demandatur Sacerdoti: vt in pariete,veſtimẽto Leui. 14.
& cute iudicet ſi infirmitas eſt ſanabilis, necnè.

415 Cur propter linguæ peccatũ homo tam graui infirmitate percutitur, magis
q̃ propter alia peccata? Nonnè,quià (vt Sapiens ait) mors & vita ſunt in Pro. 18.
manibus linguæ? Vnde Iacobus. Lingua maculat totum corpus. Et iterũ. Iaco. 3.
Lingua eſt inquietũ malum,plena veneno mortifero in ipſa benedicimus
Deum & Patrẽ:& in ipſa maledicimus homines,qui ad imaginẽ Dei fa-
cti ſunt. Cum igitur totum corpus & animam maculet lingua:meritò pu-
nitur infirmitate & contagione: quæ totum corpus inficit. Hinc non ſine
cauſa in lege Deus duplici præcepto docuit compeſcendã linguã:primò,

Exo.20. dicens. Non aſſumes nomē Dei in vanum. Per quod innuitur, q̄ ſemper Deum omni reuerentia ꝓſequi debemus: & nullatenus ipſum irreuerenter nominare. Secundò, dum ait. Non periurabis: nec contrà proximum falſum teſtimoniū dices. i. nullo modo lingua tua proximo noceas. Et, vt indicet Deus q̄ diligenter debeamus cuſtodire linguam, eam collocauit inter ſepta dentium & labiorū: ſub iudicio duorum oculorū, duarum aurium, & duarum nariū. In quorum omniū medio lingua poſita eſt: vt ſcilicet primò aſpiciamus eos, cum quibus loquimur: audiamus aſtantes: &
Iaco. 3. odoremus verba, ſi redoleant, aut fœteant. Nam ex ipſa (vt Iacobus ꝓſequitur) ꝓcedit benedictio & maledictio. i. remuneratio & punitio. Vnde
R. Bachaie diſcurrens oſtendit Bachaie omnia mala à lingua originē habuiſſe: inci-
Gen. 3. piendo à primo parente, qui Serpentis lingua ſeductus fuit.

416 Cur leproſus expurgabatur aue, cum alia peccata aīalibus expiarenť? Nōne,
Leui. 14. vt piaculū eſſet conueniens pc̄tō? Cum. n. lepra pp garrulitatē infligereť: Ideò garrula aue expurgari debebat. Quod piaculum Hebræi (per regulam quandā, quam Nitericon vocant: quādo videlicet vnaquaq; litera alicuius verbi ſuum habet ſignificatū) מצר vel משר Mazar, vel maſar nominant. Quarum literarū ſenſum eſt משי צפר רע vel משי שם רע Maſe Zipor Raah: vel Maſe ſam Raah. Senſum. n. eſt. Maſe tollitur vel expiatur Zipor paſſere vel aue raah. i. malum: vel Maſe tollitur ſam ſacrificio vel oblatione raah malū, expiatione videlicet per auem facta: vt dictum eſt.

417 Cur iubet Deus, vt furans bouem reddat quinq;: ouē verò, reddat quatuor?
Exo. 22. An, quià bos eſt Rex iumentorū? Hinc furans ipſum grauius peccat. Nā peccatum aggrauatur ratione ſubiecti, quod offenditur. An, quià bos eſt tam neceſſarius humano victui, vt ſine ipſo granū colligi nequeat? Hinc magis grauatur furtū ipſius. An, quià (vt Hebræi dicunt) bos reducitur domū pedibus ſuis: ouis autem humero portatur? Iuxtà illud Euange-
Luce. 15. licū. Inueniens ouem portat eam humeris ſuis. Quod portandi onus pro vna oue cōputatur. Hinc dicunt reſtituendam ſolùm in triplo. An, quià ouis eſt ex latere pietatis ac miſericordiæ? Ideò minori pœna multatur quis in furto ouis q̄ bouis: qui eſt ex latere iuſtitiæ ſeueræ.

418 Cur percutiens furē ſuffodientē aut infringentē domū reus ſanguinis in lege
Exo. 22. non erat? An, quià in nocte non poteſt quis facilè implorare auxilium? Vnde Dn̄s ipſius domus ſemetipſum defendere ꝑmittebatur eo modo quo poterat. An, quià periculū erat ne ipſe fur alios occideret? An, quià ingrediebať fauore nocturno. i. Principis tenebrarū? Ideò ſeuerè & ſine
R. Salomō reatu ſanguinis puniebatur? An (vt R. Salomoni placet, quē cōmuniter Hebræi ſequuntur) hoc intelligitur de furto facto ab extraneo, & non à domeſtico? Nam fur domeſticus reus ſanguinis non cenſetur.

419 Cur occidens furem diurnū, homicidii reus erat? An, quià in die variis mo-
Exo. 22. dis fur repelli poteſt? An (vt idem R. Salomon ait) id intelligiť de furto
R. Salomō facto à filio vel hærede, qui ſole clarius inde non eſt occidendus? Et ideò

occidens eum, reus erat homicidii. Nec aliud ab Hebræis aſſignatur. An (vt ſecretiora tãgamus) eadem ratione huiuſmodi non debebat occidi, qua Ioſeph dimiſit fratres ex Aegypto cũ aſinis ſuis orto mane vel Sole: vt in Geneſi habetur? Et ea eſt, quia Sol eſt fautor & tutela Iſraelitici Populi: cũ eorũ Pater & Redẽptor, habeat in Sole tabernaculum ſuũ. Nam idẽ eſt tabernaculũ Iahacob & Chriſti. Iuxtà oraculũ Gabrielis. Et regnabit in domo Iahacob in æternũ. Et de Chriſto dicit. In Sole poſuit tabernaculũ ſuũ. Quo ſenſu inquit Chriſtus. Si quis ambulauerit in die nõ offendit: quia lucem huius Mũdi videt. Si aũt ambulauerit in nocte: offendit, quia lux non eſt in eo. Quorũ verborũ ſenſum eſt, quod ſiquis furat in nocte .i. ſuaſus à Principe tenebrarũ & indebitè, impunè occidit: ſi aũt debitè accipit (quãuis furtũ videat) nõ eſt occidendus aut puniendus. Geñ.44. Luc.1. Pſal.18. Io.11.

420 Iſraelitici, qui furati ſunt theſauros Aegyptiorũ, fuerunt nè rei furti? Non quippè rei hẽri vel cenſeri põt: quia ſecuti ſunt ea, quæ prima Regula iuſſit. Neq; prima Regula id iuſſit iniuria. Nã dẽbant Aegyptii Hebręis multã mercedẽ laborũ ſuorũ. Vnde Iacobus ait. Ecce merces operariorũ vſorũ, quæ fraudata eſt à vobis, clamat: & clamor eorum introiuit in aures Dñi Zebaot. Hinc dixit Deus Moſi, quẽ deſtinauit eorum liberatorem. Clamor filiorum Iſrael venit ad me: vidiq; afflictionem eorũ, qua ab Aegyptiis affliguntur. Immunes itaq; à furto fuerunt Iſraelitæ: quia acceperunt, quod ſibi iure debebatur. Exo.12. Iaco.5. Exo.3.

421 Fœnerari eſt nè permiſſum an prohibitũ: & reatus furti? Nõnè permiſſa fuit vſura cũ extraneis: dicente lege. Fœnerabis gentibus multis. Et iterum. Non fœnerabis fratri tuo, ſed alieno? Quod Hebræi pro fundamento ſui erroris aſſumunt exiſtimantes ſe poſſe fœnerari Chriſtianis tanquam alienis & extraneis. Cũ re uera (vt aliàs diximus) extranei nõ ſimus: eo quod eundem Deum colimus, quem & ipſi colunt: & eandem legem ſuſcepimus: eundemq; Meſſiam ac Redemptorem admittimus. Sed differentia eſt, quod nos aſſerimus Meſſiam aduenilſe: ipſi verò expectant eius aduentũ. Quæ erronea ipſorũ opinio pertinet potius ad hæreſim, quam ad alienum cultum: & ignorantiam arguit. Cũ non cognoſcant, quod omnes ipſorũ cæremoniæ erant vmbræ futurorum & figuræ: quæ iam adueniente Meſſia ceſſarunt. Inſuper (vt etiã ſuprà diſſeruimus) permiſſum fuit dari ad vſurã iis, qui remanſerant ex gẽtibus expulſis: quorũ bona ſtabilia mobiliaq; ob illorũ ſcelera erant Iudæis addicta: vt ſcilicet extorquerent ab eis bona mobilia per vſuram, ſicut bona ſtabilia erant extracta per poſſeſſionẽ totius regionis iam adeptam. Hac igitur cauſa ceſſante interdicta fuit eis penitus vſura. Sicut ex Prophetis diſcere poſſumus. Canit.n. Dauid. Dñe quis habitabit in tabernaculo tuo? Et reſpondens ait abſolutè. Qui pecuniam ſuam nõ dedit ad vſuram. Et Ezechiel. Qui vſuram & ſupabundantiam non acceperit: iſte fugiet mortem: & vita viuet. Deut.15. & 23. Pſal.14. Ezec.18.

422 Cur de vſurariis comprobamus à Deo factas fuiſſe aliquando publicas ac

ſeueras punitiones? An, quià id eſt contrà legem Domini & iniuriam proximi? Sed cur non ſic de multis aliis peccatis contrà proximum cõmiſſis? An igitur, quià per tabulas & codices vſurarius damnatur: cum inſtrumenta & ſcripturæ clament contrà ipſum? An, quià id radicitus euellit charitatem, qua iubemur impartiri noſtra? Pro qua charitate dũtaxat ſummus Iudex promittit nobis regnũ cœleſte. Iſti enim nõ ſolùm non impartiuntur ſua, ſed actu & dolo extorquent aliena.

Mat. 25.

423 In quo conſiſtit potiſſimè: & quomodò cognoſcitur vſurariũ crimen? Nonnè (vt abſolutè loquamur) in grauamine ꝓximi ſub ſpecie cõmodi? Niſi enim hæc duo cõcurrant, vſura eſſe non poteſt. Quàmuis ſit alia indebita extorſio. Vbi autem hæc duo concurrunt: ꝙ videlicet ſit contractus mutui cũ grauamine proximi indebito, ſemp eſt vſura. His itaq; duabus regulis poterit prudens indagator & Iudex cognoſcere in omnibus propoſitis caſibus, ſi ibi interſit vſura, necnè. Sed oportet ꝙ ſit Iudex prudẽs in diſcernendo & applicando.

424 Quæ lex ſeruãda eſt in accipiendo pignore pro mutuo dato? Nõnè iubetur in Deuteronomio, ꝙ repetens pignus non ingrediatur domum ꝓximi, vt pignus auferat, ſed foris ſtet? Vnde ille proferet, quod habuerit. Si aũt pauper eſt, nõ debet pernoctare apud aliquem pignus, ſed ſtatim reddẽdũ eſt antè Solis occaſum: vt dormiẽs in veſtimẽto ſuo (ſicut ibi dr̃) benedicat nobis & habeamus iuſtitiã coràm Dño Deo nr̃o. Vnde diſcere poſſumus, ꝙ mutuãtes penitus abſtinere debeãt ab omni grauamine ex mutuo inferẽdo: nec tñ, vt non plus ſorte accipiãt: ſed neq; in accipiẽdo vel retinẽdo pignore. Nec enim põt cenſeri charitas & pietas, quod ſit proximo cũ ipſius grauamine: immò impietas maxima eſt.

Deut. 24.

425 Cur iubet lex ne in pignus accipiant molæ tam ſuperior q̃ inferior? An, q̀a accõmodatiſſimæ ſunt pro pane conficiẽdo, cibo ſup omnes maximè neceſſario? An (vt Hebræi aliq dicunt) per molã ſuperiorẽ intelligit̃ vir, per inferiorẽ aũt mulier: quoꝝ neuter eſt accipiẽdus in pignus? Cũ ambo ſint neceſſarii pro conſeruãda & augenda ſpecie: ſicut molæ ad conterendum triticum pro alimento indiuidui. An indè intelligit̃, ꝙ nullatenus debet accipi in pignus vir aliquis vel mulier? Cum id fieri nequeat ſine detrimẽto pignerantis: & forſitan eorum, qui in pignus dantur: quià, quouſq; in pignore erunt, quaſi ſerui aſcriptitii erunt.

Ibidem.

426 Cur Deus ꝑ Iſaiam minatur væ iis, qui domũ domui cõiungunt: & agrum agro copulant? Nõnè vt interdicat inexplebilem auaritiam eoꝝ, quibus nihil ſat eſt? Et iſti ſunt diuites, q̃bus (teſte Chriſto) difficilior eſt introitus in regnum cœloꝝ, q̃ camelo tranſitus per foramen acus. Sed cur væ eis datur? Nõnè primò faciunt cõtrà cõmune præceptum, quo dicitur. Non furaberis? Secundò faciunt contrà fundamentũ charitatis. Tertiò, quià ex iam data ſententia priuantur regno cœloꝝ, & igni æterno addicuntur. Quartò, quià etiam in vita priuantur bonis illis malè acquiſitis,

Iſa. 5. Mat. 19. Exo. 20.

aut ſaltem filii. Iuxtà illud Canoniſtarū cõmune dictum. De malè quæſitis nõ gaudet tertius hæres. Et hoc, niſi bona illa largis eleemoſynis redimantur. Sicut dixit Daniel Nabuchdonoſor. Eleemoſynis peccata tua redime. Et Chriſtus. Date eleemoſynã: & omnia mũda ſunt vobis. Alioquin (vt antiqui Theologi dicunt, & experientia clariſſimè comprobatum eſt) huiuſmodi furta ſimul cũ theſauris in terra ſepultis, quorũ non cognoſcitur Dñs: & rebus iuſto Dei iudicio in mari perditis, tradita ſunt poteſtati dæmonũ: vt liberè faciãt qcqd velint. Sicut ipſi aptè cõfeſſi ſũt. Dani. 4. Luca. 11.

427 Cur iubetur, ne quis veſtiatur veſte picta, aut decoret ſtigmate aliquo? An, ad tollendam ſimulationem & decœptionẽ proximi? An, ad tollendum furtum: quod cõmittitur, quando quis ſibi vendicat, quod ſuum non eſt? Vnde hypocritæ (contrà quos adeò Chriſtus inuehitur) volentes vſurpare bonũ nomẽ, quod eis nõ cõpetit, fures cenſeri poſſunt. Pari modo ii, qui volebant ſibi vendicare Prophetarũ nomen ſtigmatizantes ſe: vt longo ſermone Zacharias tractat. Nam huiuſmodi, nõ ſolùm homines decipiunt, ſed vellent (ſi poſſibile foret) etiã Deũ decipere. Hinc Chriſtus (vt modò diximus) acrius ac durius inuehitur contrà eos, quã contrà aliud quodcunq; ſcelerum genus. Immò humaniſſimus ac pientiſſimus fuit in omnes peccatores, ſed in hos ſeuerus & aſper: vt ex Euangelio hincinde diſcere poſſumus. Leui. 19. Mat. 6. & 23. Zac. 13.

428 Cur homicidæ, qui caſu homicidiũ cõmiſerant, vſq; ad mortem Sacerdotis relegabantur? An (præter ea, quæ ſuprà dicta ſunt) ne ſuſcitaretur aliqua altercatio inter eos & propinquos occiſi? An, vt luerent aliquã pœnã peccati: quãuis caſu id feciſſent? An in myſteriũ & figuram id fuit, denotans homicidium & mortẽ inductam à primo parente in totam poſteritatem, non voluntariè ſed caſu quodam? Nam ipſe ab antiquo Serpente ſeductus fuit. Vnde tota poſteritas erat aliquo modo rea mortis. Sed, quià non ſponte, ſed caſu incurrerat hunc reatũ, iuſſit Deus, vt relegaretur humanũ genus in aliquã trium Ciuitatũ .i. in aliquã trium Mundi regionũ, in Europam videlicet, Aſiam vel Africam, vel in Mundũ hunc, purgatorium, ſiue limbum .i. Abrahæ ſinũ, vſq; ad mortẽ ſummi Sacerdotis Chriſti Ieſu: qui tũc aperuit ianuas patriæ & regni cœleſtis. Vñ vnuſquiſq;, quouis impedimento ceſſante, illuc redire poteſt. Nu. 35.

429 Cur vitula imolabatur in teſtimoniũ homicidii nõ cõmiſſi? An id fiebat in teſtimoniũ infamiæ? An (vt ad altiora cõſcendamus) vitula efferri iubeẽ, quæ nõ portauerit iugũ, ſignificans Chriſtum, qui nullum portauit iugũ peccati? Vnde imolabatur in teſtem innocentiæ in figurã Chriſti, qui à Iohãne diciẽ teſtis verus & fidelis. Nec .n. poterat haberi teſtimoniũ verũ illius occulti homicidii, cadaueris videlicet inuenti, niſi ab illo ſũmo veritatis fonte: qui ait. Ego ſum veritas. Sicut igiẽ fiebãt multæ expiationes per animalia, Chriſtum omniũ Propitiatorem figurantia: ſic fiebat dilucidatio veritatis p animal illud, quod ipſum veritatis fontẽ figurabat. Deut. 21. Apoc. 1. Io. 14.

In cuius

430 In cuius rei myſterium fiebat expurgatio illa? Nōne (ſi bene perpendimus) in myſterium expiationis factæ ab vniuerſali peccato? Nam cadauer inuentum in via eſt humanum genus, quod in hac peregrinatione fuit occiſum ab illo Serpente: per quē (vt inquit Apoſtolus) mors introiuit in omnes. Vnde demandatū fuit, vt cauſa deuolueretur ad ſeniores (vt in textu habetur) illos forſitan, de quibus Iohannes ait. Et ſuprà thronos vigintiquatuor ſedebant vigintiquatuor ſeniores, aſtantes videlicet ſummo iudici Deo. Ex quorū quidem ſeniorum conſilio accipiebatur vitula à iugo libera, caro videlicet Chriſti, & deducebatur ad vallem aſperam & ſaxoſam, nunq̄ aratā: pro cibo videlicet pietatis præſtando (quæ vallis indicat Caluariæ locum, vbi non arabatur ſed puniebantur rei mortis) & ibi expiabatur homicidiū iſtud cauſatum non ab homine ſimpliciter, ſed à Diabolo occultè procuratū: adeò vt inter mortales author huius homicidii reperiri non poſſet.

Deut. 21. Ro. 5. Apoc. 4.

431 Cur lex iubet, ne occidatur homicida, niſi ſteterit coràm multitudine? Nōne paulò ſuperius mandat lex, ꝙ ſi quis percuſſerit quēpiā ligno, & moriatur percuſſus, propinquus occiſi debeat occiſorē interficere: nulla mentiōe facta de iudicio publico? Cui ſimile aliis in locis habeť. Vnde laudať & remuneratur Phinees, qui occidit Hebræum & Madianitem, cū qua concumbebat. An igitur id permittit lex, quando de homicida habetur certa cognitio? Si verò res eſt dubia, vult lex, vt diſceptetur cauſa coràm multitudine, ne incidatur in errorem, cōtrà legem, quæ habetur in Exodo, dicens. Iuſtum & innocentem non occides.

Nu. 35. Ibi. 25. Exo. 23.

432 Cur iubet lex, ne quis ſtet contrà ſanguinem proximi? An, ne quis ſe aſſociet fundenti ſanguinem innocentem: vt aliqui exponunt? An (iuxtà literam) ne quis ſe opponat in defenſionem homicidæ? Id enim eſt contrà legem datam Noeh, & Moſi confirmatam: quæ ait. De manu viri & fratris eius requiram animam hominis. Quicūq; effuderit humanū ſanguinem, fundetur ſanguis illius. Et rationē aſſignat ſubinferens. Ad imaginem quippè Dei factus eſt homo. Iuxtà quā legem dixit Saluator Petro. Qui gladio ferit, gladio peribit. Hinc docemur, ꝙ ſub pœna mortis occidere nō debeamus inſontem, ſed reum. Et hoc interueniente cauſa, ꝙ videlicet ſit nobis demandatum à lege: vel id habeamus ex officio, aut quando magno & honeſto zelo ducimur. Sicut fecit Phinees, qui (vt ſuprà diximus) interfecit Hebræum & Madianitem, vt amoueret periculū idolatriæ, & ſedaret iram Dei in tranſgreſſores mandati ſæuientē. Iuxtà illud Pſalmographi. Stetit Phinees. i. contrà ſceleſtos illos, & ceſſauit quaſſatio. Et hac ratione Anaſtaſia optabat mortem Publii, mariti ſui: ne videlicet perturbando ſanctos, augeret reatum.

Leui. 19. Gen. 9. Leuit. 24. Mat. 26. Pſal. 105.

433 Cur iubet lex, ne accipiatur precium ab eo, qui eſt reus ſanguinis? Nōne id præcipitur, ne peruertatur iudiciū? Nam munera (vt in Exodo dicitur) excæcant prudentes & ſubuertunt corda iuſtorū. Sed cur hoc præcipue

Nu. 35. Exo. 23.

iubeẽ de reo homicidii?Nõnẽ,quia iuſtitia exquirit:vt ſanguis fundentis ſanguinẽ effundatur?Nec aliter (vt ſubinfert lex) expiari põt effuſor ſanguinis,niſi per effuſionẽ ſanguinis ſuiipſius. Quod cognoſcẽs Dauid,qui homicidii reus erat,dicebat. Quoniã ſi voluiſſes,ſacrificiũ dediſſem: vtiq; holocauſtis nõ delectaberis.i.nõ placaberis, vel holocauſtũ nõ placebit: vt Hieronymus bene interpretatur. Nec.n per ſacrificiũ aliquod expiari vnq̃ potuit homicidiũ,niſi per oblationem illius,qui mortem deſtruxit, & vitam omnibus condonauit. Nam virtute ipſius abſoluimus ab homicidio. Quod tamen temere vel facile fieri non debet:niſi prius ſarciantur damna ex morte interfecti illata. Gen.9. Pſal.50. Hieronym.

434 Cur dari iubeẽ dens pro dente, & oculus pro oculo, & ſic de reliquis membris?Nõnẽ,quã id iuſtitia exigit?Sed quid prodeſt Deo oculus aut dens ille euulſus?Nihil q̃dem Deo affert:ſed priuãs priuari debet. Iuxta illud Iſaiæ. Væ qui ꝑdaris:nõnẽ ꝑdaberis?Et hoc non tñ cedit in pœnã delinquenti,ſed in cõpenſationẽ læſo,cui daẽ,qd a delinquẽte auferẽ.Sed qd dens aut oculus euulſus a delinquẽte prodeſt offenſo?Non quippe hoc intelligiẽ de dẽte aut oculo corporali breui pituro:ſed de illo,de quo dẽ in Deuteronomio,ꝙ Moſi nõ caligauit oculus nec fuit diminutus dẽs.i. virtus intellectiua & opatiua. Nã dona huiuſmodi auferunẽ ab vno,& alteri danẽ.Iuxta Euãgelicũ illud. Auferẽ ab eo,qui nõ hẽt,& dabiẽ ei,q hẽt. Quod ſane intelligendũ eſt.Qui non hẽt.i.qui parũ hẽt,aut qui iure non hẽt.Ideo tanq̃ ab iniuſto poſſeſſore aufertur. Auferre.n.põt ille,qui (vt inquit Apoſtolus) operatur in nobis & velle,& perficere. Exo.21. Iſa.33. Deut.vlt. Mat.13. & 25. Phil.2.

435 Cur iubetur lapidari filius proteruus?Nõnẽ,in exemplũ ac terrorẽ alioꝝ: vt videnẽ innuere verba textus?Sed quare magis filius q̃ ſeruus,vel alius quicunq;?Nõne,quia iniuriatur ſuo ipſius peculiari vitæ fonti:qui eſt pater? Vnde ſicut honoranti patrẽ prolongatur vita:Ita proteruienti in patrẽ diminuitur. Sed cur lapidibus punitur? An in pœnã duritiei ſuæ lapidibus duris premi debet?An,opprimẽs ſuæ geniture fundamentũ punitur lapidibus:qui in fundamentis ædificioꝝ ponuntur? Deut.21. Exo.20.

436 Cur ſcelera multa,quæ lege plectebanẽ morte,nunc morte non expiantur? An,quia venit ſtatus miſericordiæ?Sed nõnẽ Tribunal iuſtitiæ requirit pœnam,vbi delictum fuerit:dicente Scriptura. Secundũ menſurã delicti erit & plagaꝝ modus?An igitur, quia mors Chriſti adeo fuit efficax & ſufficiens Tribunali illi,vt cuiuis ſufficiat, qui reus mortis reperitur?Sed quomodo potuit mors vnius ẽm iuſtitiam oẽs liberare?Nõnẽ videmus, ꝙ ſemen plantæ intinctum vel dulcoratũ,intingit & dulces facit oẽs fructus pullulantes ex ſtipite prodeunte ex ſemine illo?Sicut etiam ſupra diſſeruimus. Vnde ſicut fuit infectum totũ genus humanũ ex radice primi parentis infecta:Ita omnes expurgantur per radicẽ regenerationis, quæ eſt Chriſtus. Hinc Apoſtolus audacter dixit. Sicut in Adã omnes moriuntur:Ita & in Chriſto oẽs viuificantur,& a morte liberantur. Deut.25. 1.Cor.15.

437 Quæ ſcelera per legem morte plectebantur? Multa quippè. Et primò blaſ-
phemi, qui lapidabantur, & homicidæ, qui interficiebantur: vt in Leui-
Leui. 24. tico habetur. Adultera quoq; & mœchus lapidibus obruebantur: vt in
Ibi. 20. Deuteronomio & Leuitico habetur. Pari modo & coiens cū beſtia, aut
Deut. 22. fœmina iumento ſe ſupponens: vt in Exodo & Leuitico demandatur.
Exo. 22. Nec ſecus cū maſculo coiens coitu fœmineo. Quod vitium nonnulli vo-
Leui. 20. cant contrà naturam. Similiter filius proteruus: vt paulò ſuperius refera-
Nu. 15. tum eſt. Sic & violantes ſabbatum lapidabantur: vt in libro Numeroꝝ
legimus. Et ſi qua ſunt huiuſmodi ſcelera.

438 Quarè iuſſum fuit: vt huiuſmodi expiarent peccata morte propria? Nōnè,
quià ſacrificia figuratiua huiuſmodi peccata expiare nequibant: dictante
diuina ſententia, ꝙ ii erant oēs rei mortis? Ideò morte animaliū expiari
non poterant: ſed ſola morte illius, qui oēs, tanq̃ pater & prima omniū
origo, in ſe continebat. Vnde in eius morte aliquo modo moriuntur, &
eius ſanguine expiantur: ſicut per ſanguinem & ſemen primi parentis in-
fecti, omnes inficiuntur. An, quià tam gratum fuit Deo obſequium huius
oblatiōis, quā Chriſtus fecit pro omnibus: vt accepta haberet illā pro pœna,
quā omnes mortales pro delictis ſuis ſufferre debebāt? Iuxta illud Iſaiæ.
Iſa. 53. Dolores nſos ipſe portauit. Et paulò poſt. Et liuore eius ſanati ſumus.

439 Vbi habemus expreſſè in Scriptura, ꝙ Chriſtus tulerit omnia hæc peccata,
ſatiſfaciens pro eis morte ſua ſola? Nōnè id habemus ab Apoſtolo, di-
Heb. 9. cēte. Neq; per ſanguinem hircoꝝ aut vituloꝝ, ſed per proprium ſangui-
nem introiuit ſemel in ſancta, æterna redēptione inuenta? Et alibi. Nunc
Col. 1. autē reconciliauit in corpore carnis eius per mortem exhibere vos ſan-
Iſa. 53. ctos & imaculatos. Quod & Iſaias apertè prædixerat: vt patet intuenti &
cognoſcenti vim vocabuloꝝ, qbus ipſe vtitur. Omnia enim peccata, quæ
ſacrificiis expiabantur, vocabantur חטאת chatat ſeu חטאה chatah, ſiue אשם
aſſam, aut שגה ſagah. i. peccatū per fragilitatē, aut per incuriā cōmiſſum,
vel defectus in explēdis cōmiſſis maximè ſacris, & huiuſmodi. Sūt quoq;
alia peccata grauia, quæ dicunt̄ עון hauō. i. iniquitas, רשע reſſah. i. impie-
tas, & פשע peſſah. i. rebellio. In quoꝝ numero eſt blaſphemia, homici-
diū, adulteriū, & reliqua ſupius cōmemorata, quæ p ſacrificia nūq̃ expiata
fuiſſe legunt̄. Quòd aūt huiuſmodi p Chr̄m expiāda eſſent, Iſaias phiber,
Ibidem. dū ait. Et poſuit Dn̄s in eo iniquitates oium noſtrū. Vbi in hebręo habet̄
עון כלנו hauō culanu. Et iteꝝ. Et ipſe infirmatus vel vulneratus eſt pp ſce-
lera noſtra, percuſſus propter iniquitates noſtras. Et iteꝝ. Propter ſcelus
Populi mei percuſſi eum. Hinc habetur fortiſſimū argumentū, cui nullus
adhuc hebręus potuit r̄ndere: in cōprobationē videlicet ꝙ Chriſtus eſſet
venturus ad tollenda peccata: quæ per ſacrificia tolli non poterant.

440 Cur iubetur vt nihil iniqui fiat in iudicio? Nonnè intereſt vniuſcuiuſq; Le-
Leui. 19. giſlatoris inſtruere iudices de iuſtitia in iudiciis adminiſtrāda: vt vnicuiq;
reddatur, quod ſuum eſt? Cum cauſa vtriuſq; partis à iudice dependeat,

Nā ideò dicit̃ iudex,qȧ benè iudicare debet,adminiſtrans iuſtitiā peten•ti.An,quia ſicut omnes prohibentur iniquè agere,multò magis ii,qui vi•cem Dei in terris tenent? Vnde iudices in lege,Dii nominant: vt in Exo•do legimus.Nec.n.pōt ille vicem puriſſimi Dei tenere,qui eſt aliqua ſor•de maculatus.An,quia reus efficitur iudex illius culpæ,à qua reū indebitè abſoluit? Si enim abſoluat furem,eſt reus furti: ſi homicidam, homicidii. Et ſic de reliquis. *Exo.22.*

441 Cur iubetur in lege ne Princeps populi maledicatur? An,quia tenet locum capitis,ſuper omnia membra honorandi? An,quia non ab homine ſed à Deo in ipſo loco conſtitutus eſt? Iuxtà illud Pauli. Non eſt poteſtas niſi à Deo.Hinc Chriſtus Pilato apertè dixit.Non haberes poteſtatē aduerſum me vllam,niſi tibi datum fuiſſet deſuper.Quod conſtantiſſimè Dion in libro de regno aſſerit.An,quia aliquid diuinitatis eſt in eo? Sicut non ſolùm ex eo,ꝙ lex vocat ipſum Deū (vt nuper dictum eſt) diſcere poſſu•mus: ſed ex his etiam,quæ dixit Deus Moſi de Angelo, quem ei deſtina•turus erat in ducē. Quòd videlicet eſſet nomen ſuum in ipſo.i.virtus no•minis ſui. Ideò cōcluſit,dicens. Obſerua eum,& audi vocē eius: nec con•temnendū putes: quia videlicet contemptus ipſius eſt contemptus mei: cum nomen & virtus mea ſit in eo. *Ibidem. Ro.13. Io.19. Dion Platonicus i lib. de regno. Exo.23.*

442 Cur iuſſum eſt,ne coquatˊ hædus in lacte matris? An (vt aliqui Hebræi minus eleuati aut ſuperſtitioſi dicunt) hinc intelligitur,quòd nō debet poſt carnes comedi caſeus? Cum ſit (vt aiunt) mala cōmixtio,& mala deco•ctio carnium in caſeo.Quod & ipſi ſatis ſuperſtitioſè obſeruāt.Nam quid ciborum decoctio cum primitiis,quarum legi ſubiicitur hoc mādatum? An igitur ſenſum eſt,quòd non offeramus hædum ad primitias pertinen•tem cum lacte: quod ad primitias nullatenus pertinet? An (vt verius opinor) cum hædus pertineat ad ſiniſtram,& Tribunal iuſtitiæ: lac verò ad dexteram ac pietatem: iubet lex ne coquatur, & remittatur debita iuſti•tia nimia pietate? *Ibi.23. & 34. Deut.14.*

SECTIO OCTAVA DE QVIBVSDAM CONSEQVENTIBVS LEGEM.

443 QVid eſt arbor ſcientiæ boni & mali? Nonnè (præter ea,quæ ſuprà dicta ſunt) ipſa arbor eſt lex,quæ præbet cibū illum, de quo in Deuteronomio dicitur. Non in ſolo pane viuit homo,ſed in omni verbo,quod procedit de ore Dei? Immò ipſa lex eſt cibus & potus. Iuxtà illud Sapientis. Cibauit illum pane vitæ & intellectus: & aqua ſapientiæ ſalutaris potauit illum. Sed cur lex dicitur ſcientia boni & mali? An, quia ipſa dictat bona facienda,& mala declinanda? An,quia in ea deſcribuntur bo• *Ibi.8. Eccli.15.*

na in præmiũ obſeruantibus ipſam danda: & mala in pœnam tranſgreſſoribus tribuenda? Nec obſtat, quod ſuprà dictum eſt: ꝙ videlicet Chriſtus ſit hæc arbor. Nam (ſicut etiam ſuprà diximus) lex præexiſtebat in
Aug. 14. de trinita. verbo Dei anteꝗ daretur: vt nõ modò Auguſtinus, ſed Elchana inſignis
Elchana. doctor Hebræus, apertè profitentur. Nec tamen ipſa lex promulgata deſinit eſſe in verbo: quià eſt ibi tanꝗ in fundamento æterno ac perpetuo.
Io. 1. Quod verbum aſſumens carnem Chriſtus eſt. Iuxtà illud. Et verbum caro factum eſt.

444 Cur plantata fuit arbor ſcientiæ boni & mali in medio paradiſi? Nõne, quià
Gen. 1. non erat locus magis ei conueniens, ꝗ medium illud, quod à dextra habet Tribunal pietatis, quo pii remunerãtur: & à ſiniſtra Tribunal ſeueræ iuſtitiæ, quo impii puniuntur? Et hæc eſt ſumma totius legis: vt decantat
Pſal. 61. Vates, dũ ait. Semel locutus eſt Deus, ſcilicet Populo (vt in Exodo ha-
Exo. 20. betur) duo hæc audiui: quià poteſtas Dei eſt, id eſt virtus puniens: & tibi Domine miſericordia, ad parcendum videlicet & remunerandũ: ſm quę (vt ſequitur) reddes vnicuiq; ſm opera ſua.

445 In quo præcipuè conſiſtit tranſgreſſio & peccatum primorum parentum?
Gen. 3. Nõnè (vt etiam ſuprà differuimus) quià non obedierunt diuino præcœpto, ne ſcilicet comederẽt fructũ vel lignum illud? Sed ſi arbor illa eſt lex, quomodò comederunt & deuorarunt illam? Nõnè, cum homo eſſet creatura, legis præcœptis dirigenda, videns ſe conſtitutum ſuper omnia
Ibi. 1. creata (ſicut oraculum dixerat. Dominamini volucribus cœli, piſcibus maris, ac beſtiis terræ) exiſtimabat ſe lege non indigere, ſed habere merum imperiũ oĩa ad libitũ diſponendi, ſuaſus maximè à muliere, parte videlicet inferiori & animali, quæ nõ percipit, quæ Dei ſunt: immò ſeducta
1. Cor. 2. à malo dæmone facilè in præceps ruit? Hinc contempſit legem deuorans & conculcans ipſam. An peccauit per mulierem, quæ ſiniſtram partẽ te-
Iere. 1. net, & Aquilonẽ: vnde caſus & omne malum? Iuxtà illud Ieremiæ. Ab Aquilone pandẽt omne malum.

446 Principium peccandi fuit nè liberum, an inuolũtarium? An liberum fuit, di-
Aug. cente Auguſtino. Omne peccatum ideò peccatum, quià voluntarium:
Oſee. 13. ꝙ ſi non eſt voluntarium, non eſt peccatum? Et per Oſæam dicitur. Perditio tua Iſrael, ex te videlicet eſt: auxilium verò in me tantũmodò. Sed
Apoc. 13. cum auxilium præuiſum fuerit ab æterno (dicente Iohanne. Agnus occiſus eſt ab origine Mundi, in remedium videlicet peccati) nõnè videtur
Ro. 11. & ipſum peccatũ fuiſſe ab æterno præuiſum: & per conſequens incuita-
Gal. 3. bile? Quod confirmare videtur apertè Paulus, dicens. Omnia concluſit Deus in incredulitate & ſub peccato, vt omnibus miſereatur.

447 Cur Hebræis data fuit lex, qui fuerunt ſemper duræ ceruicis? An, vt, cũ multis eſſent donati, & cecidiſſent, grauiori caſu ruerent? Quemadmodũ peccata eorũ exigebant, quæ tanto grauiora erant, quanto maioribus beneficiis donati fuerant. An, quià electi ſunt Saturnii Populi ad legem illam

ſuſcipiendam, vt fortius & pertinacius eam conſeruarent? Sicut fecerunt
à tribus millibus annis citrà, & iis amplius: licet captiui, & per totũ Mun-
dum diſperſi fuerint. Neceſſe enim erat, vt lex ſemper duraret. Cũ igitur
Saturnii eſſent: Iccircò fuerunt tenaciſſimæ & duriſſimę ceruicis: quod Sa
turnus præſtare ſolet. An, quià à bono Saturno deſtituti propter eorum
mala opera, malo Saturno & malo dæmoni Saturnio addicti ſunt?

448 Cur Hebræorum familia ex præſenti & cõtinua afflictiõe nõ reſipiſcit? An
(vt nuper dictum eſt) quià relicti ſunt malæ poteſtati Saturniæ? An, quià
ex impietate maxima perpetrata releuari non merẽtur? An, vt ſint perpe-
tui teſtes commiſſi ſceleris? An, vt Scripturæ impleãtur? Ex quibus eſt illa
Michææ. In illa die, ſcilicet captiuitatis, dicetis. Depopulatione vaſtati ſu- Mich. 2.
mus. Et propter hoc nõ erit tibi mittens funiculũ ſortis in cœtu Domini
ở Iſrael. Et rõnem ſubnectens ait. Et ex aduerſo Populus meus in aduer-
ſarium ſurrexit. Et multa huiuſmodi ſubinferuntur. Nihilominus propter
Patres, à quibus Populus hic originem traxit, tandem, in fine videlicet
miſerebitur ei Deus. Sicut multa oracula perhibent ſimul cum ipſo Mi-
chæa, ſubinferente. Congregatione cõgregabo Iahacob totum in te: & in Ibidem.
vnum conducã reliquias Iſrael: pariter ponã illum quaſi gregem in ouili,
quaſi pecus in medio caularum.

449 Cur in lege & Scriptura nullum verbũ incipit à litera ו vau in ſua radice?
An, quià ſic caſu contigit? An, quià ו vau eſt coniunctõis nota? Ideò nõ
poteſt eſſe principium ſermonis, ſed ſemper ſequitur aliquid præmiſſum.
An, quià litera illa arborem vitæ ſignificat, quæ in medio paradiſi collo-
cata eſt? Vnde in verbis radicalibus nunq̃ ponitur ו vau, niſi in medio di-
ctionis. Sicut cor, vbi eſt principiũ vitæ animantis, in medio corporis col-
locatur. Et ſi contingat illam literam eſſe in principio aut in fine, id eſt nõ
radicaliter, ſed conſequẽter aut miniſterialiter vel cõmunicatiuè. Sicut &
vita in medio corporis exiſtens, omnibus aliis mẽbris cõmunicatur: & ar-
bor vitæ in medio paradiſi ſita omnes arbores eiuſdem viuificat.

450 Cur omnes prophetantes antè Moſem (vt ſecretiores Theologi dicũt) pro- Sec. Theo.
phetabant per ceruam vnicornem? Nonnè cerui ſunt vbera ſuprema di-
uinitatis, & hinnuli ceruorum vbera inferiora: à quibus (vt ipſi aiunt) oẽs
Prophetæ lactuerũt? Et ſicut vbera ſunt bifaria: Ità & cornua ceruarũ. Al-
terum enim eſt prophetandi lumen: alterum autem virtus miracula fa-
ciendi. Quod Eliſæus non ignorauit, qui ab Elia in cœlum aſcenſuro pe- 4. Reg. 2.
tiit duplicem ſpiritum eius. i. vtranq; virtutem, prophetandi videlicet, &
miracula faciendi. Sed cum antè Moſem nunq̃ legamus aliquẽ feciſſe mi-
racula: Ideò dicitur, q vnico tñ cornu prophetabãt, & vnica virtute ipſius
ceruæ. i. fontis virtutem prophetalem influentis.

451 Cum de prophetandi virtute ſermo ſit, quid ad huiuſmodi pertinet miracu-
lorum perpetratio? Nonnè vtrunq; pertinet ad ſpiritum ꝓpheticum, ora-
tio videlicet efficax, operatio virtutũ, & manifeſtatio occultoꝝ? De Abra-

Geñ.20. ham.n.Dominus dixit Abimelech, qui eius vxorem accœperat. Redde viro vxorem: & orabit pro te, quià Propheta eſt: & viues. Operatio verò
4.Reg.4. miraculorum facta à Prophetis patet, tum in Eliſæo, qui ſanauit Naha-
5.&.6. man Syrum, & panem adauxit: ferrum ex aqua reuocauit: & filiũ Sunami-
3.Reg.7. tis ſuſcitauit: tum & in Elia, qui filium Sidoniæ illius ſuſcitauit, & cœlum clauſit. Et multa ſimilia poſt Moſem à Prophetis facta ſunt. Tertium quoq; Prophetarũ opus eſt, non tñ futura prædicere, ſed Scripturarum abſcondita reuelare. Sicut fecit Moſes & Aggæus vel Hezras, quorũ alter oretenus, alter per Scripturã, legis ſacramenta manifeſtauit. Sic etiam pandens abdita officio Prophetæ fungitur: ſicut Eliſæus cognouit mune-
4.Reg.5. ra, quæ Giezi ſuſcœperat à Nahaman.

452 Cur virga Aharon floruit, & non aliarũ Tribuum? Nonnè (vt ſuprà quoq;
Nu.17. diſſeruimus) vt oſtenderetur Aharon electum fuiſſe in Sacerdotẽ & non alios? Sed cur in virgis hoc factũ eſt? An, quià virga ramus arboris vel arbuſti eſt: cui homo plærisq; in locis cõparatur? Vnde à principio deſcripti ſunt homines per arbores in paradiſo voluptatis plantatas: vt alibi dictũ eſt. An, quià virga ſignificat virtutẽ, qua Moſes & Aharon operabãtur: cuius flores denotabãt virtutẽ Sacerdotio fungendi, quæ in ipſo Aharon vigebat? Sed cuiuſnã arboris virga fuerit, dubitant nonnulli. Et quis
Orige. Orig. iterp̃teẽ nuceã virgã: amygdalina tñ fuit. שקד Sached.n.amygdalus interp̃taẽ à verbo שקד Sachad: quod ſolicitauit aut accelerauit ſignificat. Et hoc cõcinnè, qà nulla arbor eſt tã ſolicita ad ꝑducẽdos flores q̃ amygdalus. Hinc ab ordie naturæ nõ declinãdo ſũpta fuit virga amygdalina.

453 Cur diuino p̃cœpto familia Dei ab alia quacũq; diſtinguebaẽ? An, vt Iſraeli-
Nu.15. tæ recordarẽtur, & aliis indicarent ſe ſe peculiari dono à reliquis populis ſeiunctos, & cultui diuino dedicatos? An, vt monumentũ hoc præ oculis ſemp haberent perurgens ipſos, vt cœleſtibus vacarent? Nã ſignũ illud diſtinguẽs, hyacinthinũ erat, vel cœleſte, ſeu ſapphirinum. Et thronus Dei
Ezec.1. (vt Ezechiel narrat) ſapphirinus erat. Et in Exodo legimus, quòd dum
Exo.24. Moſes & Aharon aſcenderent in ſublime, vt Deo appropinquarent, ſub pedibus eorum erat quaſi opus lapidis ſapphirini, & quaſi cœlum quando ſerenum eſt.

454 Cur Hebræi dant Deo centum benedictiones quolibet die? An id pro arbitrio vel conſuetudine faciunt? An cũ myſterio id faciunt ipſi legis periti ſſimi? Nam decimarũ ordo (vt etiã ſuprà diſſeruimus) is erat, vt ex centũ, quæ Populus colligebat, Leuitis decem daret: Leuitæ verò ex illis decẽ portionem vnam Sacerdoti magno darent. Et oĩa referebantur in Deũ, cui à ſummo Sacerdote dabatur vnũ, à Leuitis decẽ, à Populo aũt centum. Sed cũ illud nonageſimũ ex centenario fructu reſtans, Populo neceſſarium eſſet, redimebaẽ nonaginta benedictionibus Deo datis: quibus addebant decem benedictiones, vt grata eſſet decima data. Et ſic ad centum benedictiones aſcendebant.

455 Quiſnam offerebat dignius munus, Sacerdos nē offerens vnum, an Leuita
offerens decem, an Populus offerens centū? Nonnè (ſi ad res materiales
enumeratas attendimus) nulli dubium eſt, ꝙ munus centum rerum di-
gnius eſt, q̃ decē, vel vnius tm̄? Si verò ad diuina reſpicimus, ad quæ iſta
referuntur, nonnè quantò magis aliquid vnitati appropinquat, tantò di-
gnius eſt? Nam Deus ſumma vnitate gaudet, & adeò ſibi ipſam vendicat,
vt per nullam multiplicationē ab ipſa diſcedat. Licet enim multiplicetur
in tres perſonas, tamen omnes vnum ſunt, dicente Christo. Ego & Pater Io.10.
vnum ſumus. Et q̃uis multiplicetur in attributa (vt Theologi noſtri di-
cūt) vel menſuras q̃plurimas (vt Hebræi aſſerunt) tamē omnia ſunt vnū:
vt Zohar ſæpiſſimè repetit. Dignius itaq; erat illud vnicum munus, quod Zohar.
Sacerdos offerebat q̃ denarium, à Leuitis oblatum. Et hoc dignius erat
centenario, quod à Populo offerebatur.
456 An nos Chriſtiani hūc oblationis ritum obſeruare poſſimus & debeamus?
Poſſumus quidem & debemus: ſi ad myſtica ſacramēta, quæ ibi cōtinen-
tur, attendimus. Pro ſacrificio enim animaliū nos Chriſtiani effecti om-
nes Sacerdotes, noſmet offerimus hoſtiam ſanctā, viuentem Deoq; pla-
centem: vt Apoſtolus ait. Tria autem, quæ in nobis continemus, muneri- Ro.12.
bus illis ternariis correſpondent: vt in libro, cuius titulus eſt Porta lucis, Porta lucis
apertè habemus. Eſt nāq; portio ſuperior, & diuina gaudens vnitate, & re
ſpondens Deo ſummè vno. Eſt quoq; ſpiritus medius inter ipſam portio
nem, & animal noſtrū vtriuſq; naturā ſapiens, denariis cœlis reſpondens.
Eſt deniq; aīal noſtrum centenariis rerum inferiorꝝ addictum. Hinc non
ſine myſterio baſes, ædificiū Tabernaculi ſuſtinentes, erant centipondiæ. Exo.38.
Significabāt.n. hæc corporea fundamēta totius machinæ vniuerſi, quæ à
perfectione diuina elongatiſſima ſunt: & ideò maiori numero diſtributa.
457 Cur Chananæi in medio Ephraim relicti ſunt? An, quià viri Ephraim nolue
runt eiicere eos, vt exigerēt ab eis tributa: vt in libro Ioſueh legitur? Sed Ioſueb.16.
nōnè ſcriptum eſt. Deus conſumet has nationes paulatim atq; per partes, Deut.7.
ne fortè multiplicentur contrà te beſtiæ? Vnde aliud ſenſum exquiren-
dum eſt: & aduertendus ordo trifarius. Primò.n. dicitur, ꝙ Ephraim non
occidit Chananæū, ſed tenuit eum ſub tributo: & in ſequenti capite dicit̄, Ioſueb.17.
ꝙ expurgādus & ſubuertendus erat. Deniq; dicit̄, ꝙ omnia ad ipſos peri-
nentia euellenda erant: vt in Numerorꝝ libro legimus. Chananæus itaq; Nu.33.
Mundi negociatorem ſignificat, & carnem: quæ cum à principio penitus
mortificari nequeat, primò in ſeruitutem & ſub tributum redigenda eſt
(iuxtà illud Apoſtoli. Caſtigo corpus meum & in ſeruitutē redigo) po- 1.Cor.9.
ſteà mortificāda (vt iterū Apoſtolus ait. Mortificate mēbra veſtra) poſtre Col.3.
mò annihilanda: vt idē Apoſtolus inquit. Viuo autē, iam non ego. Cum Gal.2.
omnia, quæ ad deteriorē hoīem pertinēt, euulſa penitus & deſtructa ſint.
458 Cur in regionū diſtributione, Tribus Beniamin cum Tribu Iehudà coniū-
cta fuit? An, q̃à paruula erat? Hinc Tribui Iehudà adhæſit, quæ fortior &

copioſior

copioſior cæteris erat. An (vt ad altiora conſcendamus) quià maximam conuenientiam habebant inuicem? Nam adeò conueniebant, vt ex ſolis his duabus Tribubus egreſſi ſint Reges totum Iſraelem regentes. Saul
1. Reg. 9. enim ex Tribu Beniamin fuit, Dauid autem & Salomon ex Tribu Iehudà. Nec alii fuerunt, qui ſuper totum Iſraelem regnauerint. An Tribus Beniamin, in qua ædificatum fuit Templum, coniuncta fuit cum Tribu Iehudà Regia: vt innuatur connexio, quæ eſſe debet inter Sacerdotes
Pla. in 6. de legibus. & Reges? Nam (vt ait Plato) palatia, vbi ius adminiſtratur, coniuncta eſſe debent Templis: vt à locis ſacratiſſimis accipiant Iudices, vnde iuſtam ſententiam ferant.

459 Quid ſignificat verbum illud in Leuitico ſæpius repetitum. Si ambulaueritis
Leui. 26. mecum קרי cheri: ambulabo vobiſcum קרי cheri? An ſenſum eſt (vt habet vulgata æditio) Si ambulaueritis mecum ex aduerſo? Sed in hanc ſententiam nullus Hebræorum venit. An igitur (vt ipſi Hebræi, ſententiæ On-
Onchelos. chelos innixi dicunt) ſenſum eſt. Si ambulaueritis mecũ durè, & ego vobiſcum durè ambulabo? An ſignificat, ſi ambulaueritis mecum caſu (ſicuti ſi quis caſu inueniens Templũ intret oraturus) & ego caſu benefaciam, vobis: veluti ſi diſponendo res ordine ſuo, occurrerit vobis beneficium ſuſcipere. Nõ enim caſu, ſed ex animo, Deo ſeruire debemus. An (vt alii Sapientes aſſerunt) ſi ſerui eritis mihi frigidè? קר Chur enim frigus ſignificat. Et ſic ſenſum erit: ſi ambulaueritis mecum tepidè, & ego tepidè & remiſſè vobiſcum agam.

460 Cur omnia ceruorum inteſtina munda lege cenſentur? An, quià (vt com-
Deut. 14. probatum eſt) non ſunt immundæ ceruæ niſi partus tempore: vt Ariſto-
Ariſ. de natura aĩaliũ teles ſcribit? An, quià emanant à loco, vbi nulla immunditics: & ad ſu-
c. 29. periorem & mundũ craterem pertinent? An, quià repræſentant illos ſubli-
Cant. 2. mes diuinoſq; ceruos, per quos Salomon in Canticis iurat? De quibus
Pſal. 103. & 28. ceruis Dauid canit. Montes excœlſi ceruis. Et iterum. Vox Domini ꝑparàtis ceruos, illos videlicet ſublimes: vt Origenes benè interpretať. Vnde
Orige. quodámodò ſunt exemplar munditiæ, ſicut in Deuteronomio habeť, vbi
Deut. 12. & 15. dicitur. Sicut comediť caprea & ceruus: Sic comedetis oia tanq̃ mũda.

461 Cur in promiſſa terra omnia erant munda ſicut cerui: vt iiſdem Deutérono-
Ibidem. mii locis habetur? An, quià terra illà ſancta, omnia ſanctificabat? An, qà & hoc in figuram eis contingens denotabat, quòd per aduentum ſancti ſanctorum, qui eſt Meſſias, omnia mundari debebant? Sicut poſt eius aduentum, clariſſimè Petro declaratũ fuit: vt Lucas enarrat. Dictum enim ei
Act. 10. fuit. Quod Deus purificauit (per aduentum Meſſiæ videlicet) tu commune, ideſt profanum & immundũ ne dixeris. Vnde ſi ipſi in promiſſa terra poterant omnia tanq̃ munda comedere, nonnè multò magis ſub Meſſia omnia expiante & purificante?

462 Qua menſura Deus iuſſit metiri terram promiſſionis? Nonnè menſura illa,
Apoc. 21. qua Ezechiel atq; Iohannes menſi ſunt Ciuitatem & regionem illam ſu-

pernam, menſura videlicet, quæ eſt hominis & Angeli: vt Iohannes inquit? Et hoc, vt hoſpitium illud, in quo cum Deo hoſpitantur Angeli & homines, ſit proportionatum ipſis hoſpitibus. Nec dicit, menſura diuina: cum ipſe Deus non menſuretur, ſed omnem menſuram excedit. Vnde, cum terra illa promiſſa habeat figuram & ſymbolum cum regione ſuperna, conuenientiſſime eadem menſura vtraq; menſurari debuerunt. Nec tantum menſurantur hoſpites, & hoſpitia, ſed decimæ & fructus, ideſt opera, quæ proportionata eſſe debent præmio in illa ſuprema regione ſuſcipiendo. Nam Deus omnia diſpoſuit numero, pondere & menſura: vt Sapiens ait. *Sap. 11.*

463 Cur ſuburbana Leuitarum vendi prohibebantur? Nonne, cum ad hæc ſuburbana Leuitarum, & partitiones eorum deuenit Hieronymus, exclamat dicens. O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quam incompræhenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius? Difficillima enim ſunt hæc. Nam cum Deus in libro Numerorum iuſſerit dari decimas Leuitis, ſubinfert. Et his eritis contenti. Poſteà iuſſit eis dari ſuburbia. Poſtmodum in Ezechiele huiuſmodi ſuburbia menſurari iubentur. Suburbia itaq;(ni fallor) negociationem & conuerſationẽ ſignificant, quæ Leuitis cum ciuibus habenda concedebatur: ex qua prouentum nullum vltra decimas ſuſcipiebant. Et hæc nec vendi nec alienari debebant: cum ſemper eis æque permiſſa fuerint. Sed, cum ex doctrina & bono exemplo, quod dare debebant iis, cum quibus verſabantur, meritum remunerandum acquirerent: Hinc & illa, ſicut & decimæ & fructus ciuium, menſurari debebant. *Leui. 25.* *Hierony.* *Nu. 18.* *Ezec. 48.*

464 Quare poma tenellarum arborum comedi prohibentur intra quartum annum? An (iuxta literam) quia vſq; ad illud tempus emittunt quædam expurgamenta: ſicut faciunt pueri, qui emittunt ſcabiem, & cætera huiuſmodi, quæ in adultis rarius contingunt, vel rariſſime: non facta videlicet de more purgatione in infantia? Vnde quouſq; arbores non ſint expurgatæ, fructus earum, velut infecti, non ſunt comedendi. An (vt ad allegoriam veniamus) per arbores intelligitur tota maſſa generis humani: cum quilibet homo arbor dicatur: vt alibi dictum eſt? Cuius quidem generis humani maſſæ decurſus attendendus eſt per millenarios. In primo enim & ſecundo millenario homines fuerunt inanes: ſine lege videlicet & Euangelio: in tertio autem & quarto fuerunt ſub lege, in qua nemo iuſtificatur (vt inqt Paulus) in quinto verò poſtquam venit Meſſias, genus humanum cœpit emittere fructus, vitæ æternæ videlicet. Qui fructus anni quinti & ſubſequentium ſunt nobis comedendi. *Leui. 19.* *Ro. 3.* *Gal. 2.*

465 Qua de cauſa iubetur in Deuteronomio, vt percutiẽdus non percutiatur vltrà quadraginta ictus? Nonne, quia ſic ordo cœli exigit? Vnde nec Elias, nec Moſes, nec Chriſtus afflixerunt corpus ieiunio vltrà quadraginta dies. Nec Populus in deſerto detentus fuit vltrà quadraginta an- *Deut. 25.*

nos. Et rationem legis huius reconditiſſimam conantur aſſignare ſecre-
Sec. Theol. tiores Theologi dicentes, quod vltima Dei menſura, vel manſio, ex qua immediatè veniunt ad nos flagella, concluditur, quantum ad effectus & punitiones dandas, numero quadragenario. Et ideò huiuſmodi numerum in plagis non excedendum iubet lex. Hinc & apud noſtros tempus ieiunii quadraginta diebus concluditur. Quàmuis propter dominicos dies, quibus non ieiunatur, auctum fuerit tempus hoc quadrageſimale vſq; ad quadraginta ſex dies. Attamen tempus afflictionis non debet excedere quadragenarium numerum: ſi cœlo concordes eſſe voluerimus.

466 Cur menſura vel manſio illa in ſuis effectibus pœnalibus quadragenario numero concluditur? Hoc quidem eſt ſacramentum magnum, & vix explicabile, maximè iis, qui non habent ſacramentorum cœli fundamenta. Menſura nanq; illa vel manſio decima eſt in Archetypo, & protendit effectus ſuos vſq; ad corpus noſtrum ex quatuor elementis compoſitum, per quorum quodlibet aliquis error committitur. Vnde quodlibet illorum puniri debet per totum denarium: cuius menſura, de qua diximus, poſtrema eſt, & nobis immediata: & executrix punitionis ab ipſo denario emiſſæ. Quo myſterio denis plagis Aegyptus percuſſa fuit. Dum autem pro vnoquoq; elemento datur denaria plaga, multiplicãdo per quadruplum redditur numerus quadragenarius.

467 Cur Apoſtolus ait. Quadraginta vna minus accœpi? Quærebãt Iudęi Pau-
2. Cor. 11. lum interficere: Sed cum nihil dignum morte reperirent in eo, venerunt ad verbera: quæ dari lege iubentur iis, qui peccarunt, ſed morte digni
Deut. 25. non ſunt. Et hoc, pro delicti quantitate, ſicut ſcriptum eſt. Secundùm menſuram delicti erit & plagarum modus: dummodò videlicet numerus quadragenarius non excederetur: vt dictum eſt. Qui numerus erat diminuendus ad placitum pro delicti conditione. Hinc Iudæi ſeueri & duri in Paulum noluerunt diminuere niſi vnam tantùm percuſſuram. Quod Deus permiſit, non quià tunc mereretur, dum nomen Ieſu coram gentibus portaret: ſed forſitan, quià errauerat, ignorans tamen: quando non bonus æmulator exiſtens paternarum traditionum acceſ-
Gal. 1. ſit ad Principem Sacerdotum petens ab eo epiſtolas in Damaſcum, con-
Acto. 9. trà eos, qui Ieſum ſequebantur: vt ipſemet ſcribit, & Lucas in actis Apoſtolicis refert.

468 Si verbera, quæ dabantur in expiationẽ peccati, numero quadragenario cõ-
Leuit. 25. ſummabantur: cur remiſſio fiebat in quinquagenario? Nõne, quià res non ſolùm aliæ & aliæ ſunt, ſed penitus diuerſæ: quãuis vna ſit prętia alterius? Percuſſio enim procedit à menſura flagellante, & non remittente: & deuenit ad numerũ quadragenarium habita ratione percutiendi: vt nuper declaratum eſt. Remiſſio autem venit à menſura multò ſuperiori, tertia
Sec. Theol. videlicet, & pcuſſio à decima: ſi ſecretiores Thelogos ſequi voluerimus.

Et hæc remiſſio non ad illum, cui fit: ſed ad ſupremum ordinem Archetypi reſpicit, vt fiat videlicet reuolutio illorum ſeptem fontium, per quos Deus illic omnia diſponit:ſicut in Mundo inferiori per ſeptem Planetas. Qua reuolutione facta deuenitur ad numerum quadraginta nouem. Nã ſeptem ſepties quadraginta nouem reddunt: Poſtquam reuolutionem ſequitur annus quinquageſimus. Et hic eſt annus remiſſionis.

469 Cur Hebræi dicũt, ꝗ in quadrageſimo nono anno erat שמטה ſemitah, quod remiſſio interpretatur? Nonnè quià in hoc tempore Iobilei diuerſa fiebant? Primò enim remittebantur peccata. Et hoc erat in quadrato ſeptenarii, numeri remiſſiui. Et id fiebat quadrageſimo nono anno. Poſteà liberabantur ſerui: & omnia ad priſtinos poſſeſſores reuertebantur. Et hoc fiebat anno quinquageſimo. Qui numerus protrahitur ex primo & vltimo circulari, quinario videlicet & denario: quando alter per alterum complicatur. Quinquies enim decem reddunt quinquaginta: & è conuerſo. Leui. 25.

470 Cur tempore Iobilei reſtituebantur, & renouabantur omnia? Nonnè (vltrà ea, quæ ſuprà dicta ſunt) omnia currunt & progrediũtur curriculo quodam circulari? Quod partim ſenſibiliter cõprobamus in hoc Mundo inferiori, vbi videmus dies ſuccedere per reuolutionem ſeptenariam, de hebdomada in hebdomadam. Sicut Planetæ omnes completo ſuo curriculo, aliud eodem ordine incipiũt. Relictis autem aliis de Sole loquamur. Nonnè Sol completo curſu per duodecim ſigna iterum eundẽ curſum repetit, & in qualibet repetitione tota terra renouatur, dans noua germina, nouos flores, nouosq; fructus, adeò vt videantur redire, & reſtitui oĩa perdita? Sic completa ſupramundanorũ ſyderum reuolutione ſequitur annus ſabbatarius. Sed completa reuolutione quadrata ſequitur plena reſtitutio, & renouatio omniũ, quæ perdita & alienata videbantur. Hoc enim diuinus ordo exigit, vt, quæ æternitate gaudere nequeunt, ſaltem renouatione conſeruentur.

471 Quod fuit peccatum Sedechiæ Regis Iehudà: quod Ieremias adeò redarguit? Nõnè, quià non obſeruauit præceptum Iobilei, quo iuſſum fuit, vt ſerui manumitterentur? Sed quale erat hoc peccatum? Nõnè ſæpè diximus, ꝗ tota lex data eſt, vt per eam Deo aſſimilaremur? Quod & Chriſtus in Euãgelio docet, dum ait. Eſtote perfecti, ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt. Et iterum. Exemplum dedi vobis, vt quẽadmodum ego feci, ità & vos faciatis. Quod hauriens Apoſtolus ex promptuariis diuinis, dixit. Dedit nos. ſ. Deus conformes fieri imagini filii Dei. Vnde quandocũq; ei non conformamur: tunc ſcatet macula & defectus ſimilitudinis Dei: quã acquirere nobis à principio inditum eſt. Sicut igitur ipſe Deus quieuit die ſabbati: Ità & nos quieſcere debemus: & ſicut oĩa in priſtinum in Mundo ſupremo reſtituit: Sic & nos facere debemus in Mũdo hoc inferiori. Alioqn tãq maculę & diſſimilitudinis rei arguimur. Iere. 34. Leui. 25. Mat. 5. Io. 13. Ro. 8.

472 Cur tam diligenter iubetur, ne homo vtatur oleo ſancto, & diuino chriſ- Exo. 30.

mate, in profanis vſibus? Nonnè nuper dictū eſt, q̀ Deus vult, q. ipſi con-
formemur & aſſimilemur? Vnde cū chriſma ſit diuinitas (vt alibi decla-
rauimus) vetat nos perfundi ipſa diuinitate: ne ei penitus aſſimilemur.
Perfundi enim vult ea tm̄, quæ diſpoſita ſunt ad diuinitatem capeſcen-
dam. Alioquin non perficerentur ſed offenderentur: ſicut offenditur lip-
piens oculus excellēti lumine: & ſicut animus malè diſpoſitus panē vitæ
1.Cor.11. comedens, in iudiciū & detrimentum (teſte Paulo) comedit. Hinc Deus
iubet vngi ſacra, profana verò nequaq̄.

473 Cur encænia fiebant Nouembri menſe: quem Hebræi כסלו Chaſleu appel-
Io.10. lant? An (vt nōnulli dicunt) in memoriam Mundi fabricati vel innouati?
Sed, cum nusq̄ legatur Mundū fuiſſe factū in menſe Nouembri: nonnè
alia exqrenda eſt ratio? An igitur in memoriā renouationis Templi ſub
Zorobabele duce & Nehemia, Hezra vel Aggæo ꝓpheta factæ? Sicut
nos celebrare ſolemus diem dedicationis Eccleſiæ vel Templi. Quod fie-
Aug. ri debet (vt Auguſtinus innuit) in memoriā dedicationis, quā facere de-
bemus animarum noſtrarum Deo. Pro qua dedicatione, ſicut gaudium
Lucę.15. magnum fit in cœlo coràm Angelis Dei (vt ſumma Veritas perhibet)
Ità & in terris fieri debet.

474 Cur Deus voluit oblationes pro Tabernaculo faciēdo voluntariè & ſpōtè
Exo.25. dūtaxat factas? An, ne grauaretur Populus violenta exactione pecuniæ
ad Tabernaculum conficiendum neceſſariæ? An, vt doceamur q. Deus
vult omnes operationes noſtras, quas ei offerimus, voluntarias, & non
2.Cor.9. coactas? Iuxtà illud Apoſtoli. Non ex triſtitia, aut neceſſitate. Hilarem
enim datorem diligit Deus. Vnde redargui poſſunt recentiores Theo-
logi, immò antitheologi liberum arbitrium errore manifeſtiſſimo negan-
tes. An myſterioſè id factum eſt? Nam compoſitio Tabernaculi illius,
Mundi fabricam repræſentabat: quæ non neceſſitate, ſed libera Dei vo-
luntate, & munificentia condita fuit.

475 Cur primogenitū ouis tonderi ꝓhibebatur? Nonnè, q̀a omne primogenitū
Deut.15. Deo dicatū erat? Hinc ab eo nihil detrahendū erat, in profanos vſus con-
Exo.13. uertēdū. Iuxtà ſanctionē canonis, quo dr̄. Quod ſemel Deo dicatū eſt ad
ꝓfanos vſus amplius reuerti nō debet. Quod à Paulo depromptū fuiſſe
2.Timo.2. non dubitamus, qui ait. Nemo militans Deo implicet ſe negociis ſæcu-
Lucę.9. laribus. Immò id à Chriſto docemur, qui dicit. Nemo mittens manum
Mat.22. ad aratrum & aſpiciens retrò aptus eſt regno Dei. Et iterū. Reddite, quæ
ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.

476 Cur frangens iuramentum, bonum vel malum, pro expiatione caprā vel
Leui.5. agnam offerre iubebatur? An alterutra illarum offerebatur, quià eiuſdem
Mat.25. rationis ſunt? Sed ſi caprinum genus collocabitur in ſiniſtra, ouinū verò
in dextera, nōnè multum differre videntur? An igitur, quià iuramentum
vtranq; partem amplectitur, dextrā, ex qua agna, & ſiniſtram, ex qua ca-
pra procedunt: per alteram illarum expiatio fieri debebat, aut per duos

turtures, vel per duos pullos columbarum: quorum alter dextræ, alter verò ſiniſtræ correſpondet?

477 Si iuramentũ eſt de malo aliquo, cur obſeruari debet: aut cur ipſum violãs expiandus eſt? An obſeruandum eſt iuramentum de malo corpori noſtro infligendo, ipſum caſtigando: ſicut Origenes exponit? An expiandus eſt iurans ſe malum aliquod facturum: quià temerè iurauit, ſpondẽs facere, quod non debebat? Et idem iudiciũ eſt de iis, qui vouent aliquod malum, quod nec vouens nec iurans facere debet: ſed vterque ob iniuſtam promiſſionem factam expiandus eſt. Leui. 5. Orige. homi. 3. ſuper Leuit.

478 Tenemur nè voto baptiſmatis in infantia exhibito? Et ſi non videtur poſſe vouere, qui voluntate & arbitrio nondum viget: tñ longa conſuetudine id obſeruatum fuit: vt quilibet tunc vouens teneatur. Sicuti tenebantur Patres voto aut pacto in circũciſione facto: quæ dari iuſſa fuit octauo die. Et hoc, quià pater obligare poteſt filium illi cultui, quem ipſe pater ſeruat: quouſque filius eſt in eius poteſtate. Hinc multi ſenſere, quod filii Hebræorum, & Gentilium nõ debeant inuitis parẽtibus baptizari: & quis aliqui teneant oppoſitum: tamen ſic ab Eccleſia obſeruatur. Geñ. 17.

479 Quid promittebant illi, qui octauo die circuncidebantur? Niſi aliquid promitterent, ſacramentum illud non diceretur pactum: ſicut in Scriptura pluries repetitur. Nam pactum eſt conuentio inter duos vel plures: vt Iureconſulti diffiniunt. Habebant namque & ipſi patrinos, qui pro ipſis promittebant: ſicut etiã apud nos in baptiſmo fieri ſolet. Et hoc clarè habetur in quartodecimo capite Geneſeos: vbi dicitur, quod Eſchol & Haner fuerunt patroni vel patrini fœderis Abrahæ. Quãuis mendoſa æditio habeat, quod illi pepigerunt fœdus cum Abraham. Et intelligi debet, quod fuerunt poſteà. Nam circunciſio Abrahæ effecta narratur in capite decimoſeptimo. Quid autem promitterent, à nemine adhuc exploratum habet. Sed (vt colligi poteſt ex loco, vbi pactum hoc ordinatũ fuit) promittebant fidelitatem & cultum Deo. Nam ibi dicitur. Et ſtatuã pactum meum inter me & te, & inter ſemen tuũ fœdere ſempiterno: vt ſim Deus tuus, & ſeminis tui poſt te. L. 1. ff. de pactis. Geñ. 17.

480 Quo inſtrumento Hebræi circũcidebantur? Nonnè cultro ferreo: vt etiã eſt in frequenti vſu apud eos, qui circunciduntur? Sed nonnè dicitur in libro Exodi, quod Zipora vxor Moſi accepit acutiſſimam petram, & circuncidit filium? Non quippè habetur in veritate literæ, quod fuerit acuta, vel non, ſed ibi dicitur, quod accepit צר Zor. Quod vocabulum, & ſi petram ſignificare poteſt, tamen hic ſignificat nouaculam: vt expreſſè exponit Targum chaldaicum ponens pro Zor tenarà: quod apud Chaldæos nouaculam ſignificat. Exo. 4.

481 Cur Deus iuſſit ferro circuncidi, qui nullum ferramenti genus admiſit in Templi fabrica? Legitur enim in tertio Regum volumine, quod malleus & ſecuris & omne genus ferramenti non ſunt audita in domo Dei cũ fa- 3. Reg. 6.

bricaretur. Nonnè id fuit, quià in Templo, vbi petebantur remiſſiones & gratiæ multiplices, non debebat ſentiri aliqua durities & ſeueritas per ferrum denotata? Secus autem fieri debuit in circũciſione, quæ fiebat in vin-
Geñ. 3. dictam carnis & ſanguinis: quæ fuerunt occaſio peccati. Hinc ſcriptũ eſt quòd Adam peccauit ſuaſu mulieris: quæ partem animalem, carnem vi-
Theo. in. 1. diſ. quarti. delicet & ſanguinem ſignificat. Nam (vt Theologi dicunt) circũciſio fiebat in expiationem peccati originalis: ſicut apud nos baptiſmus. Quod expreſſè Gregorius aſſerit.

482 Cur Propheta canit. Qui annunciat verba ſua Iahacob, & ſtatuta & iudicia
Pſal. 147. ſua Iſrael? Nõnè, quà Deus ſecreta ſua ſoli Iſraeli manifeſtauit? Vnde ſequtur. Non fecit taliter omni nationi, & iudicia ſua nõ manifeſtauit eis. Sed
Zohar, cur verba Iahacob, & ſtatuta ſua Iſrael? Nonnè, quià (vt Zohar inquit) tres ſunt gradus? Primò enim eſt verbum, quod datur Iahacob. Secundò eſt ſtatutum. Tertiò eſt iudicium. Quæ duo manifeſtantur Iſraeli, exiſtenti videlicet in gradu perfectiori. Nam, vt Iahacob erat, non erat capax niſi verbi.

483 Quid eſt verbum, quid ſtatutum, & quid iudicium? Nõnè verbum eſt illud, quod ſcriptum vel prolatũ omnibus quãtũcunq; vulgaribus tradebatur? Sicut nunc verbũ Dei paſſim omnibus à Concionatoribus prædicatur. Statutũ verò eſt præceptum, cuius ratio non reddebatur niſi pauciſſimis Sapientibus. Cuiuſmodi ſunt multa ſacrificia & oblationes ſtatutæ: quaꝝ ratio à vulgaribus minimè percipitur. Vt præceptũ azimoꝝ, munera ex ſimila oleo linita vel ſubacta, ſpiræ, turtures, hirci, arietes, & cætera. Iudicium autẽ eſt, quod opere cõplebatur, puniendo vel remunerando ope-
Ro. 11. rantes. Quoꝝ iudicioꝝ ratio eſt adeò occulta: vt exclamet Apoſtolus. Quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius.

484 Quid erat potiſſimũ in oblationibus? An forſitan quanto munificentiores
Hieroc. in car. Pytha. erant, tantò Deo gratiores exiſtebant? Sed nõnè Hierocles ait. Cur multitudine donoꝝ quæris placare Deũ? An putas te ditiorẽ eſſe Deo? Et in
Philoſtra. eandẽ ſententiã venit Apollonius Tyanæus: qui (Philoſtrato referente) redarguebat quendã, qui multitudine donoꝝ ſperabat cõparare ſibi diuinũ fauorẽ. Quod etiã ex Euãgelio diſcere poſſumus: vbi magis cõmen-
Mar. 12. datur oblatio duoꝝ minutoꝝ factà à vidua, q̃ opulentiſſima illa dona di-
Luca. 21. uitum magnoꝝ: vt Marcus & Lucas narrant. Sicut etiã Deus non dele-
Mat. 6. ctatur multis verbis (dicente Chriſto. Cũ oraueritis nolite multum loqui) ſed cordiali munere & oratione cordis contriti. Iuxtà illud. Cor
Pſal. 50. contritum & humiliatum Deus non deſpicies.

485 Hæc contritio requiritur nè longa, an intenſa? Nonnè, ſicut Deus non exquirit magnitudinem molis, ſic nec longitudinem temporis in operationibus noſtris: ſed intenſionem virtutis? Vnde maius meritum acquiritur in vno actu intenſo parui momenti, q̃ in mille remiſſis. Cuius rei exemplum in naturalibus habere poſſumus. Nam parum magnetis ſcindit vi-

trum: Samir lapidem: ſanguis hirci adamantem: Echinus ſiſtit nauem: parum veneni occidit animal: & paruũ antidotum ſanat ipſum. Sic etiam breuis actus contritionis ſanat & reſtituit animam ad vitam: vt Ezechias perhibet, dicẽs. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Domine ſi ſic viuitur & in talibus vita ſpiritus mei. Item exemplum in Rhabarbaro, aloe, agarico & huiuſmodi medicinalibus: quæ quãuis paruæ ſint quantitatis: magna tamen mouent, & ſanant corpus. *Iſa. 38.*

486 Vnde tanta virtus in prædictis? An ex qualitatibus: vt Peripatetici docent? Sed ſi apponeretur ignis ſummè actiuus, vigens intenſiſſima caliditate, non tamen tm̃ operaretur, quantum operantur huiuſmodi. Non igitur à qualitate, nec à quantitate ſunt huiuſmodi operationes: ſed à virtute inſita, vel ab aſtrorũ influxu, vel (vt nõnulli Sapientes opinantur) ab intelligentiis ipſis rebus præſidentibus: quæ non qualitate vel quantitate operantur, ſed virtute. Vnde & ipſæ intelligentiæ virtutes dicuntur. Sic enim eas Saluator noſter nominat, dũ ait. Et virtutes cœlorũ mouebunt. *Peripa.* *Mat. 24.*

487 Iuſtificabatur ne quiſpiam per legem? Nõne Dauid canit. Lex Domini immaculata conuertens animas? Et pluries in lege ſcriptum eſt. Et propitiabitur ſuper eum Sacerdos. Sed nõne Apoſtolus apertè huic ſententiæ aduerſatur? An igitur iuſtificatio fiebat in lege, ſed non per legem? Nam legis proprium eſt dare præcepta faciendi & non faciendi: addere quoq; pœnam tranſgreſſori. Si autem propitiatio aliqua fiebat, id erat ex Euangelio ſemper legem concomitante. Et hoc fiebat in virtute Agni, Chriſti videlicet, ab origine Mundi (vt Iohannes inquit) pro omnium expiatione occiſi. Non autem in virtute Sacerdotis legalis: quià & ipſe expiatione indigebat: vt Apoſtolus perhibet. *Pſal. 18.* *Ro. 3.* *Gal. 2.* *Apoc. 13.* *Heb. 7.*

488 Cum Chriſtus dicat. Vos mundi eſtis propter ſermonem, quẽ ego locutus ſum vobis: & lex ſit verbum, & ſermo Dei, nõne poterat quis expiari per legem? Sed quomodò poterat expiari homo ſpiritualis per legem: cum ipſa lex ſit animalis, animalemq; hominẽ expians? Quõ etiã poterat lex ſeruitutis efferre in libertatẽ ſpiritus? Quãuis igitur ſermo Euangelicus, qui eſt aqua, lauet & purget, nõ tamẽ ſermo legalis, qui eſt igneus. Iuxta illud. Et in dextera eius ignea lex. Vnde non à Sapientia, quæ eſt aqua, venit lex: ſed à binà, aut intelligentia, quæ ignea eſt: vt in antiqua Theologia habetur. *Io. 15.* *Deut. 33.*

489 Quomodò lex eſt in ſiniſtra: cũ dicat Moſes. Et in dextera eius ignea lex? Nonnè lex à ſiniſtra venit, cũ ignea ſit? Nam ignis eſt à latere ſiniſtro & Aquilonari. Et ꝙ lex fuerit ignea, comprobatur, quià cũ darẽt, ardebat mons. Ignea quippè eſt ſiniſtra, ſed facta dextra, quando copulata eſt cũ Euangelio, à dextra pietatis prouenſente. Mutata enim fuit ignea lex in aqueum Euangelium: ſicut ſanguinea & dura circũciſio in aqueum & piũ baptiſmum. Vnde non eſt ſoluta lex neq; pactum, ſed completa, & in melius hæc duo cõmutata ſunt. Sicut Chriſtus expreſſè de lege perhibet. *Ibidem.* *Exo. 19.* *Mat. 5.*

Quem

490 Quem ornatum iuſſit Deus populum poſt adorationem vituli deponere:
Exo.33. vt in Exodo legimus? An ornamenta illa, quæ (vt paulò ſuperius dici-
Ibi.32. tur) petiit Aharon à Populo, dicens. Tollite inaures aureas de auribus
vxorum, filiorum & filiarum veſtrarum: & adducite ad me: quas adductas
conflauit in vitulum? Sed cum ſubinferatur, de Horeb, nõne excludun-
tur illa ornamenta: quæ non ex Horeb, ſed ex Aegypto abſtulerant? An
igitur de ornatu quodam ſpirituali eſt ſermo: quo Deus ornauit Popu-
lum, vt eſſet diſpoſitus ad legem illam diuinam ſuſcipiendam: vt etiã ſu-
prà diſſeruimus? Quẽ quidem ornatum abſtulit Deus ab eis tanq̃ ab in-
dignis: poſtq̃ vitulum illum immundum & ſceleſtum adorauerant.

491 Cur voluit Deus Populum ornari antequã ei legem præberet? Nõne (vt nup
dictum eſt) quò diſpoſitus & dignus fieret Populus ad legem illam ſa-
pientia diuina plenam ſuſcipiendam? Nec enim Deus admittit in conſor
Mat.22. tium ſuum nudos & contemptibiles, ſed veſtitos & ornatos. Sicut Sal-
Ezec.16. uator inuit de illo, qui ad nuptias abſque nuptiali veſte intrauerat. In Eze
chiele quoque conqueritur Deus de anima, quæ depoſuerat aut perdide-
rat ornatum multiplicem, quem ei tribuerat. Vnde cõminatur animæ ſic
denudatæ abiicere eã: quià non vult Deus habere cõmercium cũ patien-
tibus frigus peccati, & cũ ſordentibus in ſordibus eius.

492 Quibus veſtimentis & ornamentis vult Deus animã decorari, vt ſit digna
Exo.28. ſuo conſpectu? An forſitan veſtimentis Sacerdotalibus: quæ in Exodo
enumerantur multiplicia? Sed quid hæc ad ornatum animæ, maximè cũ
pauci admodũ huiuſmodi veſtimentis vtantur? An igitur (vt clarè lo-
quamur) trifaria ſunt hæc veſtimenta? Nã prima ſunt, quibus obteguntur
Pſal.31. peccata. Iuxtà illud Prophetæ. Beati quorum tecta ſunt peccata. Et hæc cõ
fecta ſunt ex pelle Agni, qui tulit peccata Mũdi. Qua veſte primò Adã
veſtitus fuit: vt alibi diximus. Vnde & ipſummet Agnũ induimus. Iuxtà
Ro.13. illud Apoſtoli. Induimini Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum. Et alibi.
Gal.3. Chriſtum induiſtis. Alia ſunt veſtimenta virtutum, quæ tegunt & ornãt.
Ezec.16. Et hæc multa commemorantur à Deo. Vt in Ezechiele legimus. Et de
Pro.10. charitate præcipuè Sapiẽs ait. Vniuerſa delicta operit charitas. Et de ve
Iſa.52. ſtimentis ornantibus inquit Iſaias. Induere veſtimentis gloriæ tuæ Ieru-
ſalem. Nam Ieruſalem in ſenſu morali animã ſignificat. Et hæc veſtimẽta
Mat.22. requiruntur pro intrantibus ad nuptias. Poſtremò ſunt veſtimenta mi-
Ro.13. litaria: de quibus Apoſtolus. Induamur arma lucis. Et alibi diffuſius. In-
Ephe.6. duite armaturã Dei, ſumentes ſcutum fidei, galeam ſalutis, loricam iuſti-
tiæ & gladium ſpiritus.

493 Cur adeò terrifica verba legis fuerunt Iſraelitis, vt non poſſent audire Deũ
Exo.20. ipſa promentem? An, quià naturale eſt, vt non aſſueti audire diuinas vo-
ces perterreantur dum de nouo audiunt: vt omnes Sapientes conueniunt?
An, quià verba iſta procedentia à latere ſiniſtro igneo & terrifico, qui &
פחד pachad dicitur, terror videlicet, ſuapte natura perterrebãt? An, quià

:excedens ſenſibile corrumpit ſenſum (vt Ariſtoteles perhibet) aut ſaltẽ obrigeſcere & perterrere facit? An, quia non aſſuetus luci intenſæ offenditur? Sicut è ſomno nuper experrecto cõtingit, dum valdè lucida aſpicit: qui non poteſt intueri radios Solares. Vt etiã Plotinus meminit. 3. de ani. Plot. 9. de pulchro.

494 Vnde tanta eſt verbo⁊ Dei efficacia? An, quia id proprium eſt verborum ab anima viua procedentium? Iuxta illud Hieronymi. Habet viua vox neſcio quid latentis energiæ. An id eſt, quia Deo conſecrata ſunt omnia verba ſacræ ſcripturæ? Quæ ideò ſacra dicitur. Si enim verba malis ſpiritibus conſecrata eos mirabiliter mouent: nõnè multò magis mouere debent verba ipſi Deo conſecrata? An, quia verba illa ſunt nobis vehicula diuinitatis & vitæ? Vnde aliquid vitæ ſupremæ ad nos deferunt. Hinc Apoſtolus ait. Viuus eſt ſermo Dei & efficax & penetrabilior omni gladio ancipiti. Sed cũ verba ſint tantũmodò ſigna: quomodò ſigna operantur? Nõnè & apud Sapientes triuiale eſt, ꝙ aliqua ſigna ſint efficacia: vt de ſacramentis aſſeritur? Vnde eſt illud probatum adagium, ꝙ in verbis, hærbis & lapidibus conſiſtit omnis virtus. Hiero. ad Paulinũ. Heb. 4.

495 Ad quid potiſſimè data fuit lex? An ad ligandum, vt etymologia vocabuli indicat? Sed cum huiuſmodi etymologia apud Hebræos non habeatur (apud quos lex dicit̃ תורה Torah vel תורת Torat quod doctrinã vel inſtructionẽ ſignificat: vt etiã ſuprà diximus) alia exquirenda eſt ratio. An igitur ad expiandum hominem animalem: vt alibi diximus? An ad conuertendas & dirigendas in Deũ animas? Sicut Propheta canit. Lex Dñi immaculata, conuertens animas: teſtimoniũ Domini fidele ſapientiam præſtans paruulis. Et quã conuerſionem inducit: & quã ſapientiã præſtat? Nõnè conuertit animas in Deum? Vnde verus circulus completur. Sapientiam autem præſtat, quæ vera eſt cognitio rerum diuinarum. Ex lege enim docetur homo, vt redeat ad Deum, qui fecit illum. Sed nõnè Apoſtolus ait. Nemo iuſtificatur per legem? Hoc vtiq; verũ eſt poſt peccata commiſſa: quia remiſſio & iuſtificatio non fit per legẽ, ſed per Euangelium: vt alibi diſſeruimus. Pſal. 18. Ro. 3.

496 Quomodò lex poteſt perficere circulum, ſi iuſtificare nequit? Nõnè perficit aſſimilando: ſi non complet iuſtificando? Nam (vt alibi diſſeruimus) tota Dei intentio in lege eſt, vt per ipſam ipſi Deo penitus ſimiles efficiamur? Sicut in aliquibus præceptis patet. Quãuis in alijs idem fiat, ſed occultius. Vbi enim de ſanctificando ſabbato agitur, expreſſè dicitur. Requieſcite in die ſeptimo: ſicut Dominus Deus veſter eo die requieuit. Et in menſe primo iuſſum fuit comedi azima ſecluſo penitus fermento, qđ eſt panis corruptus: in memoriã Mundi fabricæ eo tempore factæ: & productionis rerum abſq; aliqua corruptione præuia: vt alibi quoq; diximus. Nã abſolutus fuit primus Opifex à lege naturæ, qua dicitur. Corruptio vnius eſt generatio alterius. Et hoc idem faciunt reliqua legis præcepta: vt Sapientes norunt. Exo. 20. Ibi. 12. 1. de gene. & corrup.

497 Poteſt ne per legem & in lege quis dici & effici ſanctus? An forte nõ? Ideo
(vt nõnulli ſentiunt) Patres antiqui non dicuntur Sancti, ſed Patriar-
Leui. 19. chæ aut Prophetæ. Sed nonne ipſis Patribus dixit Deus. Sancti eſtote,
quoniam ego ſanctus ſum? Hinc videndum eſt, quid importat hoc ver-
bum ſanctus vel קדש chados. Id (ni fallor) ſignificat dedicatum vel ini-
tiatum Deo, & in ipſum Deum directum tanq̃ in finem vltimũ. Sed quo-
modò Deus eſt dicatus aut initiatus & cui? Nõnè ipſe eſt directus & de-
dicatus ſibiipſi & in ſeipſm? Et ideo ipſe dicitur principiũ & finis. Et id eſt
Pla. in Eu. eſſe verè ſanctum: vt Plato in Euthyphrone cõcludit. Quando videlicet
reddimus Deo, quod ab ipſo imediatè accœpimus: animã v; & imaginẽ.
Quod p̱ legem (vt norunt Sapientes) facere docemur. Deus aũt reducit
in ſe ipſm, non quod accœpit, ſed quod ab æterno à ſe ipſo habuit.

498 Si lex docet nos in Deũ cõſcendere, quid amplius ex Euãgelio habemus?
Mat. 19. Nõnè Euãgeliũ ad legẽ nos mittit? Iuxtà illud Chriſti. Si vis ad vitã in-
Luc. 10. gredi ſerua mãdata. Et iterũ. In lege, quid ſcriptum eſt? Quõ legis? Sed ſi
Euangeliũ defert legi, ad quid ipſm Euangeliũ? Nõne (vt aliàs diximus)
per Euangeliũ fit remiſſio illoꝝ peccatoꝝ, quæ per legẽ expiari nõ po-
terant, niſi per mortẽ eoꝝ, qui ipſa cõmittebant? Nõnè per Euangelium
quoq; promittitur denarius diurnus, vita æterna, atq; regnũ cœloꝝ: quæ
nequaq̃ p̱ legem dabantur? Sed nõnè dixit Chriſtus. Si vis ad vitam in-
gredi ſerua mandata? Ergò obſeruatio mandatoꝝ legis vitã præſtabat?
Prꝫſtabat vtiq; fauente Euangelio. Sed ſine Euangelio non pollicebatur
lex niſi regnum terrenum & fauorem temporalem. Quãuis hæc figura-
rent æterna: ſicut in lege figurabatur Euangelium.

499 Quæ mirabilia continentur in lege, reuelatis oculis (vt Dauid canit) con-
Pſal. 118. ſyderanda? Nonnè in lege ſunt mirabilia Euangelii, quo lex (vt plæriſq;
in locis diximus) grauida erat? Nõnè in lege docetur Mundi fabrica &
modus: vnde rerum ſpecies, ordo, formæ, materia & operatio: quisuè ſit
omniũ finis? Nõnè per legem inſtruimur, qua via, & quo itinere in Deũ
pergere poſſimus? Nonnè ibidem inſtruimur de euentibus rerum præ-
teritis & futuris: & ꝙ Dei prouidentia omnia eueniunt? Nõnè ibi edo-
cemur de concentu & mirabili rerum harmonia inter ſe, & cum Deo?
Nõnè & illic oſtenduntur abſq; aliqua controuerſia ideæ: in quibus eſt
Aug. 83. 4- tanta vis (vt Auguſtinus rectè ſentit) ꝙ niſi eis intellectis nemo ſa-
46. piens eſſe poſſit? Nõnè & ibi ſignificantur nobis intelligentiæ recondi-
tiſſimæ: & cõmercium earum nobiſcum: immò conſortium Dei: & quo-
modò poſſimus illum trahere ad nos: vt ipſo impleamur, & ipſe familia-
rius agat nobiſcum? Et (quod maius eſt) in lege docemur, quomodò in
ipſum Deũ transformari & Dii effici poſſimus. Sed hæc tam occulto my-
ſterio reſerantur: vt indigni videntes non videant, & audientes non in-
Pſal. 118. telligant. Hinc Dauid rogabat, dicens. Reuela oculos meos & conſyde-
rabo mirabilia de lege tua.

500 Cur Deus voluit legem ſcribi literis hebraicis, Euangelium verò variis idiomatibus? An, vt innueretur, quòd lex dabatur ſoli Populo hebraico: Euangelium verò omnibus gentibus? An lex figuratiua & myſterioſa data fuit characteribus illis cœleſtia (vt Hebræi dicunt) figurãtibus: Euãgelium autem iam vmbris & figuris abſolutum, datum fuit in quocunq; idiomate abſolutè? Iuxtà illud Apoſtoli. Præterit.n.figura huius Mun- 1.Cor.7.
di. Vnde ſicut (teſte eodem Apoſtolo) neceſſe erat ipſa cœleſtia meliori- Heb.9.
bus hoſtiis expiari, quàm exemplaria cœleſtium: Ità neceſſe erat melioribus characteribus exprimi ſacra ipſa Euangelica, quàm ſacramenta & figuras: characteribus videlicet ſpiritus & non ſignorum viſibilium. Et hoc innuit Paulus, dum ait. Si miniſtratio mortis literis deformata in la- 2.Cor.3.
pidibus, fuit in gloria: ità vt non poſſent intendere filii Iſrael in faciem Moſi propter gloriam vultus eius, quantò magis adminiſtratio ſpiritus erit in gloria? Litera enim occidit: ſpiritus autẽ viuificat. Nec tamen contemnenda ſunt myſteria contenta ſub characteribus: ex quibus ad ſpiritualia deducimur.

PROPHETARVM.

SECTIO PRIMA DE PRAECE- DENTIBVS ORACVLA.

Primũ. CVR monumenta Prophetaꝝ dicuntur viſiones? An, quia Prophetæ videbant ex quibuſdá imaginibus: vt nõnulli aſſerunt? Sed nõne fallaces poterant eſſe huiuſmodi imagines, niſi aliunde habita fuiſſet certitudo veritatis? An igitur, quia videbant viſione (vt aiunt) intuitiua: in ſpeculis videlicet illis æternis, reꝝ veritates referentibus? Quæ quidem ſpecula videri ſolent ab iis, qui rapiuntur vſq; ad tertiũ cœlum: vbi ſunt vbera illa excœlſa, quæ præbent lac ſapientiæ. A quibus vberibus lactuerunt omnes Prophetæ, &
Cant.7. lactent, quotquot in hortum voluptatis intrant. Hinc ſcriptum eſt. Veni in hortum meum, & dabo tibi vbera mea.

2 Rationes naturales ſunt ne magis, aut minus certæ, q̃ viſiones Prophetaꝝ? An forſitan rationes, dicent aliqui? Quod vtiq; concedi poſſet, ſi cognoſcerentur principia, ex q̃bus fiunt demonſtrationes. Sed, cũ principia ex viſis & ſenſatis cõprobentur, nõne viſio certior eſt, maxime Prophetaꝝ: qui intuebantur obiectum minime fallax? In ſupremo itaq; certitudinis gradu eſt viſio Prophetarũ: in infimo verò deductio ratiocinatiua ex ſenſatis. Medius autẽ gradus eſt correſpõdentia lucis reuelatæ ad intellectũ
Euſe.14.& ꝑp4.Euãg. benè initiatũ. Hinc ritè Euſebius Vates Philoſophis ꝑfert, dicẽs. Quãdo Philoſophos inter ſe, aut cũ aliis cõparo, non facilè negauerim ipſos claros fuiſſe viros. Quando verò ipſos Hebræoꝝ Theologis, qui videlicet à Vatibus habuerunt, cõparo, & doctrinã doctrinæ cõfero, caduca & friuola omnia, quæ Philoſophi excogitarunt, mihi videntur. Nec mirum. Illa enim diuinitus ædita ſunt: hæc humanitus.

3 Vnde potiſſimè habetur cõprobatio veritatis? An ex ſenſibus corporeis: vt
Peripate. Peripateticis placet? Sed nõne ſenſus interiores corporeis præferuntur,
1.Cor.2. & melius diſcernunt? Vnde Apoſtolus. Spiritualis omnia iudicat. Sed hinc error, quia nõ cognoſcuntur ſenſus ſpirituales, maximè viſiuus. De
Plo.8.de pulchro. quo Plotinus. Quẽ oculum habent quidem omnes, vtuntur verò perpauci. Illi videlicet, qui habent intellectum adeptum (vt Peripatetici di-
Mercur.in Pymãdro. cunt) aut qui adepti ſunt mentẽ (vt Triſmegiſto placet) aut qui trans-
2.Cor.3. formantur in eandem imaginem, Dei videlicet, & cum ipſo vniuntur: vt
Plo.d vno. Paulus & Plotinus conſentiunt.

4 Quotuplex eſt Prophetiæ gradus? Multiplex quidẽ. Nã primus gradus eſt
Leui.19. ſomnium. Non quidem illud, quod lege dãnatur, ſed illud, de quo Iob.
Iob.33. In ſomnio Deus aperit aures viroꝝ, erudiens eos diſciplina. Quod ſom-

nium à Moſe & Iob תרדמה tardemah vocatur. Pro quo traductio cõmu Gen.2.
nis habet, ſoporẽ. Tardemah enim eſt mediũ inter ſomnũ & vigiliã. Se-
cundus gradus eſt viſio imaginaria, vt in Numeris dr̄, qui aliter vocat̃ filia Nu.12.
vocis.i.reuerberatio laudum, quas creaturæ Deo reddunt. Tertius, ſpũs
ꝓpheticus ſuggerens. Quartus, viſio per ſpeculum in ænigmate. De quo
Paulus ad Corinthios ſcribens, & Moſes in libro Numerorũ memine- 1.Cor.13.
runt. Quintus Prophetiæ gradus eſt viſio per ſpeculũ clarum reuerbe- Nu.12.
rans: de quo ſuprà tactum eſt: & de quo Sapiens. Candor lucis æternæ, Sap.7.
ſpeculum ſine macula. Sextus gradus eſt vox dearticulata. Septimus, vi-
ſio faciei ad faciem.

5 Quid eſt ſomnium, vel viſio nocturna? Nonnè & ipſa oraculum dicitur &
prophetia? Sic enim admonitus fuit Ioſeph ab Angelo, vt iret in Aegy- Mat.2.
ptum, & inde rediret. Iahacobq́; ſcalam vidit, & alius Ioſeph ſomnium, Gen.28.
quod fratribus narrauit. Et hoc modo Deus agit, cum nondum benè ini & 37.
tiatis. Somnium autem bonum comprobamus, quãdo ſequitur effectus:
quem expectauit Iahacob in comprobationem veri ſomnij fuit: vt in Ge- Ibidem.
neſi dicitur. Quemadmodum etiam in Deuteronomio à Deo docemur. Deut.18.
Somnium autem fallax imprimitur ab hoſte antiquo, vt decipiat. Alia ve
rò ſomnia, quæ veniunt, aut ex forti imaginatione, aut ex mera illuſio-
ne, aut ex crapula, aut ex vi phantaſtica ludente, ſpernenda ſunt. Sicut
Cato optimè docet. Cato.

6 Quæ eſt viſio imaginaria, & cur dicitur filia vocis? Nonnè eſt viſio per ima-
gines? Qualis fuit illa Zachariæ, & Iohãnis & huiuſmodi, qui viderũt ani
malia, ædes Templi, aut Ciuitatis, & his ſimilia. Sub quibus imaginibus
latent ſacramenta inde diſcutienda. Quod oraculum echo aut filia vocis
dicitur, quià ſicut echo eſt reuerberatio vocis ab homine prolatæ: ſic ima
gines iſtæ ſunt quædã reuerberationes ex creaturis à Deo productis, ve-
luti verbum ab homine prolatũ. Iuxtà illud. Ipſe dixit & facta ſunt. Pſal.148.

7 Quæ eſt viſio in ſpiritu? Illa quippè eſt, quando ſopitis ſenſibus exterioribus
homo vacat ſoli Deo, à quo ſpiritus eius illuminat̃ & edocetur. Quod fit,
qñ (vt Paulus docet) gladius, aut diuini verbi virtus ſeparauerit animã ani Heb.4.
malem à ſpiritu, adeò, vt nihil concupiſcat niſi Deum, iram abſtulerit, aut
deteriori reliquerit, ſolidatusq́; perfecta charitate nihil timeat, & cæteras
purgationes fecerit, quas Plotinus docet. Tunc enim coniunctum ha- Plotinus.
bet homo ſpiritum cum diuino, à quo docetur. Iuxtà illud. Qui ad- 1.Cor.6.
hæret Deo, vnus ſpiritus efficitur cum eo. Et tunc dicitur repletus Spi-
ritu ſancto, & loqui in ſpiritu.

8 Quid eſt oraculum per ſpeculum in ænigmate? Nonnè & hoc eſt quaſi viſio
imaginaria, de qua ſuprà? Vnde aliqui non diſtinguunt hunc gradũ pro-
phetiæ ab illo. Si verò diſtinguatur, id eſt, quando alicui datur lumen ta-
le, vt ſciat (ſm Apoſtolum) intelligere inuiſibilia Dei per eas, quæ factæ Ro.1.
ſunt, creaturas. Cum quælibet creatura gerat imaginem aliquam, vel ſal-

tem veſtigium Opificis, non tantùm in eſſendo, aut actibus primis (vt
3. Reg. 19. aiunt) ſed etiam in operando. Cuiuſmodi fuit illud Eliæ, quando co-
gnouit Dominũ non in ſpiritu conterente petras, nec in commotione,
Ibi. 18. nec in igne, ſed in ſibilo auræ tenuis: aut quando in ſeptimo aſpectu vi-
dit puer eius nubeculam aſcendentem è mari. Vnde Achab pluuiam
denunciauit.

9 Quid eſt ſpeculum clarum? Nonnè eſt viſio (vt aiunt) intuitiua, in ſpeculo
quidem non creato, ſed in ſpeculo Opificis, in quo reſplendent omnia?
Aug. ſuper Gene. Cuius intuitum Auguſtinus vocat viſionem matutinam, Hebræi verò
beſpecalarior, ideſt in ſpeculis. Aut quando datur alicui gratia deueniẽdi
Sec. Theo. vſq; ad viſionem ſupramundani Solis: quem ſecretiores Theologi vocãt
ſpeculum lucens: Lunam autem ſupremam ſpeculum non lucens. Et ad
hunc gradum deuenit Moſes, quando dedit legem in lumine illo ſpeculi
Iſa. 2. lucẽtis: vt ipſi Sapiẽtes docent. Qui locus ab Iſaia vocat Sion. Vbi ait. De
Exo. 19. Sion exibit lex. Nã quò ad locum materialẽ in Sinà data fuit.

10 Quid eſt oraculum vocis plenæ? Nonnè id eſt, quando Deus loquitur ali-
cui voce dearticulata? Et tũc ſemp vox geminatur. Et ſic locutus eſt Abra
Gen. 22. hæ dicens. Abrahã Abraham. Sic quoq; Moſi, Samueli, & Paulo. Gemi-
Exo. 3. natur autem vox cum myſterio, vt indicetur gradus, in quo vocatus erat,
1. Reg. 3. Act. 9. & gradus, ad quem aſſumitur: vt ſuprà dictum eſt. Et hic gradus oraculo-
Io. 1. rum à Sapientibus cenſetur ſuprà ꝓphetiam. Hinc de Iohanne, qui di-
Mat. 11. xit ſe eſſe vocem, Chriſtus perhibuit, ꝙ erat pluſq̃ propheta.

11 Quid eſt viſio faciei ad faciem? Nonnè illa eſt, de qua Apoſtolus. Tunc vi-
1. Cor. 13. debimus eum facie ad faciem, ſicuti eſt? Qua viſione etiam petebat videre
Pſal. 79. Dauid, dicens. Oſtende faciẽ tuam, & ſalui erimus. Ad quem gradũ deue
Nu. 12. nit Moſes. Vt aperto ſermõe in libro Numerorũ Deus ꝓhibet, dicẽs. Ore
enim ad os loquor ei. Nec mirum. Cum Angelũ haberet ſibi à Deo aſſi-
gnatũ, qui (vt ſecretiores Theologi docent) dicitur מטטרון שר הפנים Mi-
tatron ſar hapanim. i. princeps facierum. Illius enim cura eſt introducẽdi
ad faciem Dei eos, quos ipſe Deus iubet.

12 Quo oleo vngebantur Prophetæ? An fortè oliuarum? Sed quid illud con-
ferebat Prophetis, Regibus, & nunc Chriſtianis? An igitur oleum il-
lud erat, de quo canit Eccleſia. Infunde vnctionem tuam clæmens San-
Iſa. 61. cte ſpiritus? Iuxtà illud Iſaiæ. Spiritus Domini ſuper me, eo quòd vnxe-
1. Io. 2. rit me. Qua vnctione perfuſi (vt Iohannes inquit) norunt omnia, & di-
uini efficiuntur. Hoc itaq; oleo vngebantur Reges, Sacerdotes & Prophe
tæ, quià diuini eſſe debebant, & debent. Cum hi fungantur officio Dei.
Reges videlicet in cauſis iudicandis, Sacerdotes in ſacris adminiſtrãdis,
& Prophetæ in futuris prædicẽdis. Quod ſolius Dei eſt. Et quià hoc oleo
vnctus fuit Ieſus ſuper oẽs: Ideò dictus eſt משיח Meſſiach. i. vnctus. Iuxtà
Pſal. 44. illud. Vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ participibus tuis. Et hoc
oleo debent vngi, quotquot volunt eſſe veri Chriſtiani. i. vncti.

13 Inuadebat nè ſtatim ſpûs aliquis eos, qui vngebantur? Nonnè id euenit ſi-
lio Chis, qui vnctus ſtatim ꝓphetare cœpit? Vnde dixit Populus. Num 1. Reg. 10.
& Saul inter ꝓphetas? Hinc Dauid vnctus pſalterio expellebat ſpiritũ ma Ibi. 17. 18.
lum à Saule, Philiſtæum congreſſus occidit eum, & ex paſtore Pſalmo-
graphus effectus eſt. Idemq; cõtigit Apoſtolis, qui vncti variis linguis lo- Act. 2.
cuti ſunt, perpetrarunt miracula, ægros ſanarunt, panderunt occulta, fu-
turaq; prædixerunt. Sed nonnè in nomine Ieſu id faciebant: vt in Marco Mar. vlt.
edocemur? Idem quippè eſt virtus diuini nominis, quod vnctio Spiritus
ſancti. Iuxtà illud. Oleum effuſum nomen tuum. Cant. 1.

14 Viuunt nè, an moriuntur Prophetæ, quãdo vident ſacramẽta illa? Nonnè
Deus ſe & ſacramẽta ſua demonſtrans, ait. Non videbit me homo, & vi- Exo. 33.
uet? Cui adſtipulatur illud Saluatoris. Niſi granum frumenti cadens in Io. 12.
terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet, nullum videlicet fructum
producens: vt ſuprà dictum eſt. Sed cur neceſſe eſt, quòd Propheta mo-
riatur, in homine animali videlicet? Nonnè adeò contraria ſunt caro &
ſpiritus, vt ad vitam vnius ſequatur mors alterius? Iuxtà illud Apoſtoli.
Si ſpiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Mortificaueritis videlicet Ro. 8.
(vt ſuprà diximus) morte illa, de qua Propheta. Precioſa in conſpectu Pſal. 115.
Domini mors ſanctorum eius.

15 Cur iſta mors ſanctoꝝ dicitur precioſa in conſpectu Domini? An, quia gra-
ta Deo? Sicut ex doctrina Chriſti & Pauli ipſam commendantiũ diſcere
poſſumus? An, quià tunc hõ eſt ſemibeatus, quãdo ad mentẽ venit, vnito
intellectu eius cum diuino, adeò vt vidẽs & viſum vnũ fiant? Si Plotinus Plo. in lib.
rectè ſentit: vbi de vno & fœlicitate agit. Sed cum mors illa idem cenſea- de vno. c. vl
tur, quod raptus, & raptus ſit terminus motus violenti, qũo in violẽto po timo.
teſt eſſe fœlicitas? Non eſt hoc violentum contrà naturã, quemadmodũ ſi
lapis aſcenderet, ſed vltrà naturã, vt ſi ignis impulſus aſcenderet, nondum
à titione ſolutus. Vadit enim ad locũ propriũ, ſed antè tempus. Sic mens
rapta in Deum, vadit ad locũ ſuum, ſed antè tẽpus: quià quàmdiu ſumus
in hoc corpore (vt ait Apoſtolus) à Domino peregrinamur. 2. Cor. 5.

16 Quali honore habendi ſunt Prophetæ, & qũo ipſi ſeſe habere debent? Ma-
gno quippè. Nam hi ſunt tanq̃ Dii latentes in corpore humano. De qui-
bus Propheta canit. Dii fortes terræ vehemẽter eleuati ſunt. Et plus, mi- Pſal. 46.
nuſuè honorãdi ſunt, pro gradu ſpiritus & ꝓphetiæ, quo repleti ſunt. Ipſi
aũt Dei participes effecti cauere debẽt ab oĩ maculãte ſorde & errore: ne
huiuſmodi, ꝗ participes facti ſũt Spũs ſancti, & guſtauerũt donũ cœleſte,
ſi prolapſi fuerint, ſentiant (ſẽm Apoſtolum) impoſſibilitatẽ releuationis. Heb. 6.
Abſcondereq; debent (vt docet Propheta) in corde eloquia Dei, ne pec- Pſal. 118.
cent propalando, niſi vbi & quando opus fuerit.

17 Quarè Prophetæ ſtuduerunt loqui ænigmaticè: occultãtes, quæ dixerunt?
An, ne indignis publicarentur arcana? An, quià diuina ea ſunt, quæ ver-
bis humanis explicari nequeunt, nec vocabula habemus, quibus ipſa ex-
plicare

2.Cor.12. plicare poſſimus? Quo ſenſu reor dixiſſe Paulum, quod arcana Dei non licet homini loqui. An, vt per ænigmata loquentes demonſtrarent harmonicũ concentum, qui eſt inter viſibilia, per quæ loquuntur, & diuina, de quibus loqui intendebant? Vnde non pro libito, ſed cum magna peritia concordiæ rerum inferiorum cum ſublimibus oracula interpretanda ſunt.

18 Cur Prophetæ Spiritu ſancto pleni loquuntur aliquando ea, quæ non eueniunt? An, quia Dominus mutat ſententiã mutatis iis, qui puniendi erãt?
Ambro. Iuxtà illud Ambroſii. Nouit Dominus mutare ſententiam, ſi tu noueris
Ione.3. emendare delictum. Sicut de Niniuitis in Iona, & de Achab in tertio Re
3.Reg.21. gum volumine legimus. An, quia tanta eſt vis orationis, vt poſſit immuta
Iſa.38. re Dei ſententiam? Sicuti Ezechias orando meruit dilationem vitæ quin
4.Reg.20. decim annis. Pari modo Moſes orans placauit Dominũ, ne expleret ma
Exo.32. lum, quod facere decreuerat contrà adorantes vitulum. An, quià nõ ſemper Spiritus ſanctus permanſit in Prophetis, ſed in ſolo Ieſu? Vnde aliquando illi loquuntur, & non per Spiritum Domini. Sicut ſcriptum eſt.
3.Reg.22. Egreſſus eſt ſpũs. dicens. Ero ſpiritus mendax in ore omnium ꝓphetarum.

19 Quomodò poſſumus cognoſcere Prophetã vera locutum fuiſſe? An (vt aliqui dicunt) quãdo miraculũ ſequitur? Quod obſeruauit Moſes contrà Cho
Nu.16. rach, Datan, & Abiram, dicens. Si conſueta hominũ morte interierint, nõ me miſit Dñs: ſin autem nouam rem fecerit: & quæ ſequuntur. An per effectũ, dictis correſpõdentẽ? Sicut in Deuteronomio docemur à Deo, dicẽ
Deut.18. te. Si non euenerint, quæ prædixit Propheta: non locutus eſt per eũ Dominus, ſed tumore animi ſui locutus eſt ea, quæ non mandaui. Si verò vice verſa effectus correſpõdebit, Dñs locutus eſt. Qui aũt ꝓſument ꝓphetare non excitati à ſpiritu Dei, ſentient ipſius vltionẽ: vt ibidẽ dicitur.

20 Sciebant nè Prophetæ, an ignorabant ea, quæ prædicebant? An ignorabãt ii, qui videbant ſpeculum illud veritatis, in quo omnia ſumma veritate &
Io.11. conſtantia relucent? Sed nonnè dicit Iohãnes de Caipha. Neſciebat qd diceret: Sed, cum eſſet pontifex anni illius, prophetauit? An igitur, qui Dei ſpiritu, aut per viſionem claram loquebãtur, ſciebant, quæ dicebãt? Vnde
Iſa.34. conſtãter inquit Iſaias. Legite in libro Domini, in quo videlicet hæc, quæ prædico, ego legi, & hæc omnia, inuenietis. Si verò non per viſionem, ſed ſolo ſpiritu impulſi aliqñ locuti ſunt, & loquunẽ, poſſunt ea vera ꝑdicere, quæ ipſi non intelligũt. Sicut de Caipha, & de Bilahã dictum eſt.

21 Qua via debent ꝓcedere veri Vates? Non quidem humana cogitatione, ſed expurgata mente, & mundo corde expectare debent, quæ Deus ſuggerit.
Baruc.3. Nam (vt inquit Baruch) non eſt qui poſſit ſcire viam Dei, neq; qui excogitet ſemitas eius: ſed qui ſcit vniuerſa, nouit eam. Cui Petrus adſtipulatur
2.Pe.1. dicens. Nõ enim voluntate humana allata eſt aliquãdo ꝓphetia, ſed Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti Dei homines. Conſentit etiã Iſaias,
Iſa.41. dum ait. Annũciate, quæ ventura ſunt: & dicemus, quià Dii eſtis. Nec diſ
Pto.in fructu. crepat Ptolemæus, qui ait. Soli numine afflati ꝑdicunt particularia.

22 Cur Deus tantũm amauit populum illum duræ ceruicis? An, quia Deus nõ reſpuit hominẽ à natura durum & pertinacẽ? Cum in iis, quæ ſunt à natura nec laudemur, nec vituperemur. Saturnii.n.ipſi Hebræi erant & conſti- pati: iuxta nomen intelligentiæ ipſius Saturni, quæ Zaphchiel dr̃. Hinc ipſi ſabbatum diem Saturni ex lege colunt. Non propter hunc, quem vidẽmus Saturnum, à quo ſicut à cæteris Planetis ſoluti erant: Sed propter Saturnum ſupramundanum, cui hic inferior ſubiicitur. His igitur tanquã firmis & ſtabilibus perpetuum atq; ſtabile præceptum dedit. An, quia erant ex progenie electi & renouati viri Abrahæ, cæterorumq; patrũ: qui tanq̃ Dei ſedilia gloriam & maieſtatem ipſius Dei ſuſcœperunt in lege & Prophetis? An, quia Deus ad hoc illos elegit, & voluit non tñ propter patres, ſed propter Chriſtum ex illa ſtirpe naſciturum diligere? Ethic. 3.

23 Cur peculiarius Hebræis Deus legem & arcana ſua reuelauit? Nonnẽ, quia in illa ſtirpe inuenit chariores amicos, quàm in aliis nationibus? Iuxta illud. Non fecit taliter omni natiõi, & iudicia ſua non manifeſtauit eis. Sic Chriſtus egit cum Apoſtolis ſuis, quibus dixit. Iam non dixi vos ſeruos, ſed amicos: quia omnia, quæcunq; audiui à Patre meo, nota feci vobis. Sed cur Paulus dicit ipſos habuiſſe & habere velamen ſuper faciẽ vſq; ad diem ſuum? Nonnẽ ipſis tradidit legem ab eis obſeruandã: & ipſi familiæ figuratiuæ ea, quæ ad Chriſtũ pertinebãt, ſub velamine figurarum? Vnde qui adimpleuit figuras, moriens velamen templi manufacti & figuratiui fregit à ſummo vſq; deorſum: vt Matthæus narrat. Pſal.147. 10.15. 2.Cor.3. Mat.27.

24 Cur Dauid, Salomon, Ieremias, aliiq; Prophetæ vaticinia decantabãt? An, quia ſicut Poetæ arripiebãtur à furore Poetico: Ita Vates ſacri, & multò magis à furore diuino, fœliciori & ſublimiori concentu? Cum ſacra melius exprimantur carmine, q̃ ſoluta oratione, maioriq; energia. An, vt ipſis oraculis fugarentur hoſtes humani generis, atq; totius harmoniæ? Ad id enim potiſſimẽ inſtituti ſunt Dauitici hymni. Hinc eorum author omnibus videntibus ſuo pſalterio fugauit malũ dæmonem à Rege Saule. Et aliqui particulares hymni ad id ordinati habentur. 1.Reg.18.

25 Quis nam compoſuit Pſalmos? Nonnẽ præcipuus omniũ fuit Dauid? Ad quod opus perficiendum habuit nouem celeberrimos viros in ſocios (vt R. Abrahã aben Hazra perhibet) Adam videlicet, Melchizedech, Abraham, Moſem, Salomonẽ, Aſaph, & tres filios Chorach. Sicut partim tituli ipſorum Pſalmorꝝ indicant. Nam Pſalmo, Domine refugium factus es nobis, præponitẽ. Oratio Moſi viri Dei. Eructauit verò & Omnes gẽtes: habent in titulis. Filiis Chorach. Deus Deorum habet. Pſalmus Aſaph. Et ſic de ſingulis. Et q̃uis hi omnes non fuerint coætanei Dauid, ipſe tamen omnes ipſorum Pſalmos collegit, & cultui diuino accommodauit. Iuxta quem numerũ denarium (vt eidem R. Placet) annumeranẽ decem genera hymnorũ. Primum eſt מנצח Menazeach, quod nos dicere poſſumus triumphale carmen. Secundũ נגנה Neghinah.i. cantus cum inſtru- R. Abrahã aben Hazra. Pſal.89. 44.46. & 49.

mĕto muſico. Tertium מזמור Mizmor. i. Pſalmus. Quartũ שיר Sir. i. Canticum. Quintũ תהלה Tehilah. i. laus. Sextum תפילים Tephilim. i. orationes. Septimũ ברכות Berachot. i. benedictiões. Octauũ הודות hodot. i. confeſſiões. Nonũ אשרי Aſre. i. beatificatiões. Decimũ הללויות Halleluiot, quæ ſunt laudes יה Iah. Vnde halleluiah.

26 Cur aliqui Pſalmi alphahetico ordine decantãtur? An id caſu factũ eſt? Minimè. An curioſitate quadam? Quod & Ariſtoteles obſeruauit in ſuo organo: & apud Latinos obſeruatẽ in hymno Natiuitatis. Cuius primus verſus eſt. A ſolis ortus cardine. Secundus. Beatus author ſæculi. Et ſic de reliquis. An, quia carmina decãtata ſub vnaquaq; litera correſpõdent ſignificationi literæ, à qua incipiũt? An, cũ vnaquæq; lra alphabeti hebraici (vt
Zohar, Zohar, & alii Sapiẽtes perhibẽt) ſit figura alicuius fontis vel canalis, vnde creaturæ & omnes boni influxus proueniũt, ideò aliquãdo ordine alphabetico proceſſit Vates, vt præpoſita litera tanq̃ claue illius influxus, aperiatur fons, & influat, iuxtà ea, quæ decãtantur? His rationibus Salomon
Pro. vlt. deſcripſit laudes illius ſublimis mulieris, de qua alibi. Sic & Ieremias in lamẽtationibus. Qui ordo cũ ſeruari nequeat apud Latinos: Hinc præponuntur literæ à dictionibus abſolutæ.

27 Cur omnis natio decantat Pſalmos? An (præter ea, quæ ſuprà diximus) q̃
Mat. 6. inſtituti fuerunt à Spũ ſancto? Sed cur oratio dominica. ſ. Pater noſter, inſtituta à Filio Dei, nõ admittitur ab oĩbus? An, quià omnis natio & oĩs ſecta ꝓfitetur Spũm ſanctũ, non autem filiũ, quem ſolùm ꝓfitẽtur ii, q in
1. Io. 4. Deo manent: vt Iohãnes phibet? An diuina diſpõne factum eſt, vt Pſalmi cõpoſiti ab eo, qui expreſſiſſimũ typum & locũ vniuerſalis Redemptoris tenuit, oĩbus nationibus per ipſum Dauidẽ fructum conferrẽt? Celebrantur enim nedũ ab Hebræis vndiq; diſperſis, ſed à Chriſticolis omnibus, Græcis, Latinis, Indis, Chaldæis, Hiſpanis, Gallis, Germanis, Mahumeticis oĩbus, Arabibus, Turcis, Perſis, Parthis, & ab omni alia natiõe, quæ ſub cœlo eſt. Sicut etiam ſuprà diſſeruimus.

28 Quomodò melius & Deo gratius dicuntur Pſalmi, alta nè & ſonora voce, an ſubmiſſa? An fortè ſubmiſſè, quià datur maior efficacia verbis? Sicut incantatores facere ſolent. An cantu ſonoro & concentu harmonico: vt obſeruat Eccleſia? Quemadmodum etiam Dauid hortatur nos in plæ
Pſal. 150. riſq; locis, dicens. Cantate Domino. Non tantùm ſimpliciter, ſed etiam cum inſtrumentis ab ipſo cõmemoratis. Vt non tantùm verbis, ſed concentibus procuretur energia. Clamor enim & concentus vocalis mouet præcipuè ſenſum corporeum auditorum. Attentio autem cordis veluti clamor efficax diuinas aures excitat. Hinc cum Moſes vidiſſet imminentem Aegyptiorum exercitum eleuauit cor ad Deum nihil proferens, & tamẽ
Exo. 14. dixit ei Deus. Quid clamas ad me? Nã clamorem ſpũs quærit Dñs. Hinc
1. Cor. 14. Apoſtolus ait. Pſallã ſpũ, pſallam & mẽte. Dicant igitur Pſalmi ſubmiſſa vel alta voce (dummodò intẽtio clamet) grati ſunt Deo & efficaces,

29 Qui Prophetæ fuerunt fœliciores, qui præceſſerunt Chriſtum, an qui ſecuti
ſunt? Nonnè qui ſecuti ſunt, dicente Paulo. Primùm poſuit Apoſtolos, Ibi. 12.
ſecundò Prophetas? An igitur Apoſtoli ſunt Prophetæ? Vtiq;. Cum eis
dictum ſit. Omnia, quæcunq; audiui à Patre meo, nota feci vobis. Et ite- Io. 15.
rum, cum de Spiritu ſancto mittendo ageret, ait. Ille ſuggeret vobis oia. Ibi. 14.
Vnde eis nihil occultum fuit. Iuxtà illud. Vnctionem habetis à ſancto, 1. Io. 2.
& noſtis omnia. Nec tñ docenda, ſed prænunciãda. Hinc Paulus de An-
tichriſto futuro magna conſtantia & aperto ſermone loquitur, dicens. In- 2. Theſ. 2.
terficiet eum Dominus Ieſus ſpiritu oris ſui.

30 In quo conſiſtit virtus prophetica? An ſolùm in prænunciãdis futuris? Sed
nonnè de Abrahã, qui nihil prænunciauit, dixit Deus Abimelech. Ora- Geñ. 20.
bit pro te, quià Propheta eſt? Et cum Ieſus ſaturaſſet quinq; millia homi-
nũ, nonnè dixerunt, qui ſaturati fuerant. Hic eſt Propheta magnus? Pro- Io. 6.
pheta igitur eſt is, qui ꝑdicit futura, qui pandit arcana Dei, qui miracula
diuina virtute perpetrat, & qui homines in viam iuſtitiæ dirigit. Quæ om-
nia nullus facere poteſt, niſi Dei ſpũ plenus. Hinc Baptiſta clamãs. Dirigi Ibi. 1.
te viam Domini, pluſq̃ Propheta dictus eſt. Pari modo Apoſtoli, & poſt Mat. 11.
ipſos alii, qui Mundum illuſtrarunt, Prophetæ meritò cenſendi ſunt.

SECTIO. II. DE ORACVLIS AD DIVINITATEM PVRAM ET OPIFICEM PERTINENTIBVS.

31 QVid importat illud Dei viuentis. Hoc eſt nomen meũ? An Iſa. 42.
illud hoc, eſt aliquod relatiuũ? Sed nihil præcedit, quod
ꝑ illud poſſit referri. An igitur illud הוא hu eſt ipſum, quod
eſt. ſ. eſt nomen meum? Sicut in Exodo dicitur. Ego ſum, Exo. 3.
qui ſum (vt habet cõmunis traductio) ſum ille videlicet, q
ſum à meipſo & à nullo dependens. An (vt myſteria ſe-
cretiora tãgamus) in hoc verbo הוא hu ſunt tres literæ, quaꝝ vna, א aleph
videlicet, pertinet ad Patrem, ו vau ad Filium, ה he ad Spiritũ ſanctũ: vt
ſecretioribus Theologis notum eſt? Item א aleph eſt Pater mittens fi-
lium, ו vau eſt filius miſſus, ה he eſt Spiritus ſanctus vniens naturã diui-
nam cũ humana. An הוא hu eſt nomẽ ab omni ratione extrinſeca remo-
tum, ſignificans ipſum Deum in ſolitaria ſua natura?

32 Cur ſubinfertur. Et gloriam meã, hanc videlicet, alteri non dabo? An inui-
dus eſt ille, qui eſt forma boni liuore carens: vt canit Boetius? Non quip- Boe. in 3. met. 9.
pè eſt inuidus, ſed cõicat omne cõmunicabile. Hoc autem implicat con-
tradictionem maximã, quòd videlicet Deus ſit penitus à ſe, & alteri tra-
datur. Nam, ſi alter recipit, non poteſt eſſe à ſe. An de Diis extraneis eſt
ſermo? Sicut ſequentia verba indicant. Et laudem meam ſculptilibus. ſ. nõ

tradã: quia nec ſunt, nec poſſunt eſſe à ſe. Immò Pater nec Filio, cui omnia dedit, hoc donauit, quantum ad perſonam productam: quæ non eſt à ſe, ſed à Patre, ſed in eo, quod eſt idem in eſſentia, eſt à ſe. Cætera autẽ oĩa
Mat. 11. ipſe Filius ſe habuiſſe à Patre fatetur, dicens. Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Si autem tota Trinitas intelligatur, ipſa à nullo dependet, ſed omnia ab ea.

33 Cur Deus dicitur veſtitus, & quibus veſtimentis? Nõnè Deus eſt nudus, ſi conſyderetẽ in ſeipſo, abſq; alio reſpectu ad creaturas, contractus penitus in ſolitaria ſua natura, & in abyſſo ſui fontani ſplendoris? Si verò cũ creaturis agat, aut ad ipſas reſpiciat, induitur relatiõibus, tanq̃ veſtimẽtis qui-
Sec. Theo. buſdam. Hinc (ſm ſecretiores Theologos) quando Deus voluit creare
Cant. 1. Mundũ, induit ſe decem veſtimentis: de quibus latius in Harmonia diſſe
c. vlt. ruimus. Quæ veſtimenta alio nomine dicunẽ menſuræ: q̃bus Deus metiẽ
Mat. 25. omnia, quæ tribuit nobis. Iuxtà illud. Vnicuiq; ſm propriã menſurã.

34 Cur Dauid canit, quod Deus eſt veſtitus lumine, ſicut veſtimento? Nõnè idem
Pſal. 103. Propheta alibi dicit. Poſuit tenebras latibulum eius. Et iterũ. Nubes &
17. 96. caligo in circuitu eius? Nube igitur, caligine & tenebris Deus tegiẽ reſpectu debiliũ noſtrorũ oculorũ: qui nequeunt deprahendere opera ipſius,
Baruc. 3. quæ ſunt valdè ſublimia & occulta. Iuxtà illud. Non eſt, qui poſſit ſcire viam eius, neq; qui excogitet ſemitas eius. Ipſe tamen eſt ſumma lux, oĩa
1. Timo. 6 colluſtrans, habitatq; (vt Apoſtolus ait) lucẽ inacceſſibilem. Induit aũt lumen, dum agit cũ creaturis, tribuens eis formas naturales & gratuitas: quæ procedũt, tanq̃ radii, ab illis veſtibus, vel menſuris, per quas nobiſcũ
Geñ. 1. operatur. Hinc volens dare formã rebus, dixit. Sit lux.

35 Cur Deus dicitur veſtitus confeſſione & decore? An (vt aliqui volunt) in-
Pſal. 103. dutus fuit confeſſione, quando filius dixit. Confiteor tibi Pater, Domine
Mat. 11. coeli & terræ: decore verò quando transfiguratus eſt? Tunc enim veſti-
Ibi. 17. Ant. Theo. menta eius facta ſunt alba ſicut nix. An (vt antiqui Theologi dicũt) agens cũ creaturis induit concentum & decorem, quod Hebræi dicunt הוד והדר Hod vehadar? Cõcentũ enim induit, dum omnia conſonãtiſſi-
Boe. in. 3. ma reddidit. Iuxtà illud Boetii. Tu numeris elementa ligas. Nec tantùm
met. 9. ligauit elemẽta, ſed totum corpus mũdanum, & humanum cum anima, omniaq; inferiora cum ſuperioribus: vt alibi latius dictũ eſt. Decorẽ verò induit, dum facit, quantum decet.

36 Cur Deus vnicus ſortitur tot nomina? Nonnè, cum Deus ſit ſummè vnus,
Pſal. 67. vno tantùm nomine contentus eſſe debet? Iuxtà illud. Adonai nomen
Zacha. 14 illi. Et in Zacharia dicitur. Et nomen eius vnum. Vnum quippè eſt nomen Dei exprimens, quantũ fieri poteſt, ipſum Deum in ſe: Sed inquantum Deus induit diuerſa veſtimenta, vt diuerſa nobiſcum agat, ſortitur diuerſa nomina: nunc pietatis, nunc iuſtitiæ, nunc pulchritudinis, nunc decoris, & cætera huiuſmodi, penè innumerabilia. Quando autem perfecto fabricæ curriculo omnia reducentur in vnum, tunc (vt Zacharias

ait) erit Deus vnus, & nomen eius vnum. Cum non variè, ſed vnicè nobiſcum aget.

37 Cur Propheta dicit, q̧ Deus immobilis ambulat ſuper occaſum? Nõnè dicitur in Geneſi, q̧ Deus ambulabat ad Meridiem? Ambulat quidem, nõ motu corporeo, quo continuè alter locus derelinquitur, & alter acquiritur: ſed motu operatiuo, diffundendo videlicet virtutem, vbi vult operari. Et quià volebat iam miſereri humano generi: parentum culpa infecto: Ideò dicitur ambulaſſe ad Meridiem: vbi gratia, pietas, & miſericordia reſident. Hic autem veritas literæ non habet ſuper occaſum, ſed ſuper ערבות harauot, quod planities interpretatur. Sunt enim in Archetypo planities pietatis, & montes duri iuſtitiæ. De quibus alibi. Ideò ad præcedens verbũ, quo dicitur. Iuſti epulentur, & exultent in conſpectu Dei, & delectẽtur in lætitia, ſubinfertur, quòd iter facit ſuper planitiem. Et de ipſo puniente dicitur. Iuſtitia tua ſicut montes Dei. Pſal. 67. Geñ. 3. Pſal. 35.

38 Quomodò Deus omnia fecit in ſapientia: vt Propheta canit? Si omnia dicuntur eſſe facta per opificem Elohim, quod eſt nomen iuſtitiæ & ſeueritatis, & è latere ſiniſtro: quomodò facta fuerunt in ſapientia, quæ eſt à latere dextro & pietatis? In ſapientia quidem primò .i. in verbo Dei locata erant omnia. Iuxtà illud Iohãnis. Quod factum eſt, in ipſo vita erat. Vnde in Targum Ieroſolimitano, vbi nos habemus. In principio creauit: habetur. בחכמה Bechocmah .i. In ſapientia creauit Deus cœlum & terrã. De quo Elchana pulchrè & diffuſè pertractat, declarans, quòd principiũ fabricæ incipit à ב bet: quod domum ſignificat, & eſt ſigillum ſapientiæ. In qua ſapientia, tanq̃ in domo, preexiſtebant omnia, anteq̃ per Elohim, vel per Spiritum ſanctum in formas proprias explicarentur. Ibi. 103. Io. 1. Geñ. 1. Elchana.

39 Quomodò verbo Dñi (vt Pſalmographus canit) cœli firmati ſunt, & ſpũ oris eius oĩs virtus eorũ? Nõnè verbum eſt vnicum fundamẽtum oium? Iuxtà illud Apoſtoli. Portans omnia verbo virtutis ſuæ. Et alibi. In ipſo ſunt condita vniuerſa in cœlo & in terra viſibilia & inuiſibilia. Et id, quià, intelligendo, ideſt in ſapientia Deus omnia fabricauit. Sapientia autem & verbum Dei vnicum eſt, quo intelligit ſeipſum & creaturã. Nec enim poterant à Deo operante per intellectum produci res, niſi in verbo. Cõmunicatio verò ad extrà, quæ amore fit, per Spiritum ſanctum, qui eſt amor, producta eſt. Omnium igitur formarum particulariũ vis eſt à Spiritu ſancto, eas explicante. Pſal. 32. Heb. 1. Col. 1.

40 Quod ſemen ſanctũ aſtat (vt Iſaias ait) & vbi aſtat? Nõnè Iſaias poſt multa arcana de Dei ſolio, & de Seraphinis ad alterutrũ clamantibus decantata, & de cœlo & terra plena gloria Dei, ſubinfert, q̧ vidit ſemen, omniũ vȝ rerũ productarũ, aſtare throno Dei: vnde oĩa proueniunt? Hinc Moſes de Mundi fabrica ſuperiori loquens, ait. Producant aquæ, ſupramundanæ videlicet. Et cũ de fabrica inferiori, & particulari explicatione ageret, inquit. Creauit Deus omnem animam viuentem, quã produxerant Iſa. 6. Geñ. 1. Ibidem.

aquæ in ſpecies ſuas. In aquis igitur.i.in ſapientia Dei; ſpecies & ſemen omnium rerum producendarum collocatum eſt.

41 Quid ſignificat rota, quã vidit Ezechiel in medio rotæ? An de hac Mũdana rota, vel ſphæra intelligitur, quæ eſt in medio rotæ ſupramundanæ.i.in verbo, quod medium tenet in illa ſanctiſſima Trinitate? Cum ſit perſona media. An intelligitur rota interſecans rotam, vt perficiat ſex angulos corporis ſphærici, ſcilicet antè, retrò, dextrorſum & ſiniſtrorſum, ſurſum ac deorſum? Quos angulos munitos deſcribit Abraham ſex reuolutionibus trium literarum nominis ſancti. An per אופן ophan, quod aliqui rotam interpretati ſunt, intelligitur (vt quibuſdam placet) Angelus diſponens materiam: quæ eſt in rota.i.in machina Mundana: aut in rota.i. reuolutione continua generationis & corruptionis?

Ezec.1. *Abrahã in lib. de formatione.*

42 Cur Seraphinis attribuuntur ſex alæ: vt Iſaias teſtatur? An, vt duabus corpus tegãt, & duabus pedes, cæteriſque duabus volent? An per ſex alas intelliguntur ſex gradus virtutũ, quos extendunt ad ſex Mũdi partes nuper memoratas: vt exequantur, quæ Deus cõmittit? Ophanini enim (vt ſecretiores Theologi dicunt) materiam diſponũt. Seraphini verò excalefactoria virtute & vita omnia diſpoſita complent.

Iſa.6. *Sec. Theo.*

43 Cur ipſi duo Seraphini clamabant ter ſanctus, dicentes quòd plena eſt omnis terra gloria Dei? An (vt aliqui dicunt) ter repetebant ſanctus, ad innuendã Trinitatem diuinarum perſonarũ: quarum quælibet ſancta eſt? An, quià Deus eſt ſanctus in ſeipſo, ſanctus in nobis, & ſanctus in fabrica? Vñ ſequitur. Plena eſt omnis terra gloria eius. Terra videlicet tam viuentiũ; quàm hæc alterabilis, quam calcamus. Sed cur potius Seraphini quàm alii id faciunt? An, quià ſunt in ſupremo ordine? Hinc ducunt carmen, quod alii ſequuntur. An, quià ipſorum cura eſt replere totam Mũdi machinam, & omnes eius partes ſua excalefactoria virtute: vt nuper dictum eſt? Ideoque habent ſex alas.

Iſa.6.

44 Vox Domini quos ceruos præparat: vt Dauid canit? Nonnè omnia ſiunt iuſſu & imperio illius, qui dixit & factum eſt, mandauit & creata ſunt? Ipſe enim primò intonuit ſuper aquas illas ſupremas, ideſt ſapientiam & verbum diuinum, replens illud ideis. Hinc ait Vates. Vox Domini ſuper aquas. In quibus ideis cũ ſit virtus omnium rerum producendarum: Ideò dicit. Vox domini in virtute. Et quià omnia concinna & decora facit: Ideò ſubnectit. Vox Domini in הדר hadar, quod decorum ſignificat. Pro quo vulgata traductio habet. In magnificentia. Et quià omnia ordinauit in Archetypo, anteque ad extrà produceret: Hinc ait. Vox Domini ordinantis cedros Libani, ideſt ſyluæ ſupramundanæ: vt exponunt antiqui Theologi. De quibus cedris alibi dicit idem Vates. Cedri Libani, quas plantauit: & ordinauit videlicet. Sicut hic ait. Pro quo communis æditio habet, confregit. שבר Sabar enim vtrũque ſignificat, confregit videlicet & ordinauit. Et quià Deus per Elohim, qui Spiritus ſan-

Pſal.28. *Ibi.148.* *Theo. Anti.* *Pſal.103.*

ctus & ignis eſt, particulares formas dedit rebus: Ideò dicit. Vox Do-
mini diuidentis & partientis flammas ignis, ideſt vitas & animas rerum.
Et quia omnia habemus à fontibus ſuperioribus, qui aliquando vocant
cerui (vt alibi dictum eſt) Ideò dicit. Vox Domini præparantis ceruos:
vt in nos influant videlicet.

45 Cur dictum eſt. Benedicta gloria Domini de loco ſuo? An ſenſum eſt, ꝙ Ezec. 3.
Deus glorificatur in loco, vbi præcipuè reſidet? Iuxtà illud. Beati, qui ha Pſal. 83.
bitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te. An ſen-
ſum eſt, de loco ſuo, ideſt extrà locum ſuum: vt benè poteſt interpretari
verbum illud ממקומו mimchomo? Præcipuus enim locus eius eſt cœlum,
poſteà templum. Sicut ſcriptum eſt. Dominus in templo ſancto ſuo: Do Ibi. 10.
minus in cœlo ſedes eius. In quibus locis non ſolùm vult laudari: ſed in
omnibus. Cũ terra & omnia plena ſint gloria ipſius: quæ bñdicenda eſt. Iſa. 6.

46 Quæ ſunt aquæ, quæ ab Iſaia mare cooperire dicuntur? An fuerũt aliquan- Ibi. 11.
do ſuper mare aquæ, quas non videmus? An per aquas mare operientes,
aer intelligitur? Sed nõnè inepta eſt hæc expoſitio? An igitur, cũ Deus
poſuerit globum cœlorum inter aquas ſuperiores & inferiores: quas colle-
ctas appellauit maria: hæ coopertæ ſunt, atq; vim habent ab aquis ſupe- Gen. 1.
rioribus? Quod accepit Vates in exemplum ſapientiæ Chriſti ad nos-
aduenientis. De quo multa ibidem prædixerat. Quæ quidem ſapientia,
tanq̃ pelagus immenſum, cooperuit & obſcurauit omnem Mundanam
ſapiẽtiam. Et hoc ſonant verba textus, dicentis. Repleta eſt terra ſapien- Iſa. 11.
tia Domini, ſicut aquæ, ſupramundanæ videlicet, operiunt mare. In ipſo
enim fuerunt & ſunt omnes theſauri ſapientiæ: in qua Mundus & factus Col. 2.
eſt, & regitur.

47 Cur Mũdi ſuperiora contignata ſunt aquis: vt Propheta canit? An id intel- Pſal. 103.
ligitur de aquis Angelicis? Iuxtà illud. Et aquæ, quæ ſuprà cœlos ſunt, Ibi. 148.
laudent nomen Domini. An de aqua intelligitur, quæ ſapientia Dei eſt
(vt in Eccleſiaſtico dicitur) & eſt verbum illud, per quod facta ſunt oĩa? Eccli. 15.
De quo alibi canit idẽ Vates. Verbo Domini cœli firmati ſunt. Qui cœli Io. 1.
ſunt ſupiora Mundi: & cõpoſiti dicunt ex aqua præcipuè, vt ſonat voca- Pſal. 32.
bulũ hebraicũ שמים Samaim. מים Maim. n. aquas ſignificat: addito autẽ ש
ſim, quod eſt mediũ dictionis, quæ ignẽ ſignificat, fit ſamaim. Vnde con-
cludunt Doctores Hebræi: ꝙ in cœlis adeſt quædam vis ignea, aquis an- Doc. Heb.
nexa. An de aquis eſt ſermo, à qbus (vt alibi dictũ eſt) oĩa ꝓducuntur?

48 Qđ eſt mare magnũ & ſpatioſũ littoribus: vt Pſalmographus canit? An eſt Pſal. 103.
pelagus iſtud mediterraneũ, ꝑ quod tranſeũt naues, & in quo reptilia &
animalia ĩnumera? Ipſius. n. littora ſunt ſpatioſa & ĩmenſurabilia. An (vt
reor verius) de mari ſupramũdano eſt ſermo: vt declaratur in libro, qui
Porta lucis inſcribitur? Nã inde omnia emanãt: vt nup dictũ eſt. Iuxtà qđ Porta lucis
Moſes de fabrica Mũdi agẽs inducit Deũ dicentẽ. Producãt aquæ ſerpi- Gen. 1.
turã animæ viuentis. Littora aũt huius ſupramũdani maris ſunt ĩmenſa.

Quãuis cõmunis traductio inſulſè habeat manibus. יד Iád enim nedum
manũ ſed littus ſignificat. Sicut hoc in loco accipi neceſſe cenſeo. Et ibi
ſunt reptilia: quia inde omnia reptant. Illic Leuiatan: de quo ſtatim dice-
mus. Illic naues, inde nobis neceſſaria portantes.

49 Quid eſt Leuiatan à Dño formatus ad illudendos exiſtentes in mari: ſicut
Pſal. 103. Propheta canit? An eſt draco aliquis: vt habet cõmunis traductio? Sed,
1. Pe. 5. cũ ille decipiat nos, & tanq̃ Leo in nos rugiat, quomodò factus eſt ad
arridendũ nobis cõgratulando & fauendo? Nam idem vocabulũ eſt hic,
Pro. 8. quod in libro Prouerbioꝝ: Vbi dicit. Ludens in orbe terrarꝝ. An igitur
Acto. 17. Leuiatan eſt fons vitæ, in quo (iuxtà dictum Arati ab Apoſtolo cõmen
datũ) viuimus, mouemur, & ſumus? Sicut (quãdo, Deo fauente, venie-
mus ad Iob) latius declarabitur. Leuiatan enim donum copulatũ inter-
pretari debet. Nam per fontẽ iſtum vitæ, de quo gratia Dei ꝑticipamus,
ipſi Deo coniungimur, & vniti ſumus. Hinc nõ ab re omnia in eo, à quo
Parmenid. ſunt, à Parmenide vnum dicuntur.

50 Cur iſte Leuiatan à Iob & Iſaia dr̃ ſerpẽs tortuoſus, aut ſerpẽs vectis? Nõne,
Iob. 26. qà interſecat Zodiacũ & totã ſphærã? Et hic eſt ſerpẽs aut draco, in cuius
Iſa. 27. capite dñt Aſtrologi Lunã eſſe fauſtã, in cauda verò infauſtã. Non. n. eſt
mera interſectio (vt aliqui dicũt) quià Luna nõ eſſet fœlicior in capite, q̃
in cauda. Eſt autẽ virtus quædã, quã Iob inter mirabilia Dei cõnumerat,
Iob. 26. dicens. Spũs Dñi ornauit cœlos: & obſtetricante manu eius eductus eſt
ſerpens vectis. Pro quo cõmunis æditio hẽt. Serpens tortuoſus. Quem
Abra. aben Serpentẽ Abrahã aben Hazra Aſtronomus inſignis opinatur eſſe viam
Hazra. lacteam, Zodiacũ & totã ſphærã interſecantẽ. Cui conſentit R. Leui ben
Gerſon. Qui ambo ſũt magis Aſtrologi, q̃ Theo. Sed ſapiẽtiores, Leuia
tan ſimul cũ Behemot in ſecũdo cœlo, vbi eſt fons vitæ collocant: vt in
Iſa. 27. arbore Theologoꝝ antiquorum patet. Sed cur dicit Iſaias, ꝙ Dñs occi-
det gladio forti & magno Leuiatan ſerpentẽ vecteum, & Leuiatan ſer-
pentẽ tortuoſum, & cetũ, qui eſt in mari? An loquit̃ Iſaias de cõuiuio iu-
ſtis præparando: in quo occidetur (vt ſecretiores Theologi dicunt) bos,
auis, & piſcis? De quibus alibi. Hæc aũt dicta ſint, vt exprimat̃ aliqualiter
fons vitæ: vnde dator formarꝝ vitam in omnes infundit.

51 Qũò & cur Deus ambulat ſup alas ſpũs? Pro quo cõis æditio habet, ſup pẽ-
Pſal. 103. nas ventoꝝ. Nõnè ſcriptum eſt in principio fabricæ. Spũs Dñi volitabat
Geñ. 1. ſuper faciem aquarꝝ? Nam ipſe Deus, aut virtus Dei eſt ſuper alas. i. vir-
tutem ferentẽ ipſum ſpiritũ ad confouẽdas aquas: à quibus calore ipſius
ſpiritus cõfotis omnia (vt ſæpè dictum eſt) producuntur. Virtus enim pa
tris, præcipui Opificis in fabrica, aſtat ſuper aquas. i. filium & Spiritum
ſanctum cooperans ipſis. Iuxtà illud à Theologis celebratũ. Opera Tri-
nitatis ſunt indiuiſa.

52 Quomodò terra impleta eſt poſſeſſione Dei: vt Dauid canit? An, quià ſpiri-
Pſal. 103. tus vitæ, & ſpũs Dei eſt in rotis (vt Ezechiel inqt) & replet orbẽ terrarꝝ:

vt Sapiens perhibet? Hinc ipſemet Deus in Ieremia dicit. Cœlum & ter- Eccl.1.
ram ego impleo. Nam cœlum eſt ſedes eius, terra aūt ſcabellū pedū eius. Sap.1.
Iere.23.
Vt ipſemet alibi teſtatur. Implet autem viuificando, ſuſtentando, & tri- Iſa.66.
buendo, vnde operentur. Sicut docet Apoſtolus, dicens. Deus eſt, qui 1.Cor.12.
operatur omnia in omnibus. Vnde ſemper reperitur in omnibus: ſicut
vnitas in numeris.

53 Qui ſunt cœli cœlorū: de quibus Propheta? Nōne ſunt hi, quorū ſydera vi- Pſal.148.
dentur? Sed quorū cœlorū ipſi ſunt cœli? Nōne ſunt in Archetypo cœli,
qbus hi corporei & viſibiles rādent: & à qbus omnia influxū ſuſcipiunt?
Ibi enim eſt Sol & Luna, cæteriq́; Planetæ ſupramundani, tanq̄ primarii
fontes, à quibus omnia procedunt: vt ſecretiores Theologi norunt. De Sec.Theol.
quibus cœlis loquitur Chriſtus, dum ait. Pater noſter, qui es in cœlis: Mat.6.
illis videlicet ſupramūdanis, præſidens omnibus, & à nullo ipſorū depen
dens. Hinc ad ipſum dirigit nos cœleſtis Doctor, tanq̄ ad fontē & Tri-
bunal primum & illimitatum.

54 Quomodo Deus appēdit molem terræ tribus digitis: vt Iſaias ait? An hæc Iſa.40.
metaphoricè dicta ſunt? Sicut dici ſolet de eo, qui facilè mouet: quòd
videlicet mouet digito vel digitis. An (vt ad verbum traducamus)
וכל בשליש עפר הארץ vechol baſalis aphar haarez. i. Et oīa in ſalis etiā pul-
uerē terræ. Salis enim eſt menſura quædā magna rerū non liquidarū. Vt
ſit ſenſum conueniēs præcedentibus & ſubſequētibus. Præmittit nanq;.
Quis menſus eſt pugillo aquas, & cœlū palmo ponderauit? Et poſt men
ſuram terræ ſubinfert. Et librauit in pondere montes, & colles in ſtatera.
Ex quibus omnibus vnica elicitur concluſio, ꝗ Deus in fabrica Mundi
omnia diſpoſuit in numero, pondere & menſura: vt omnia cōcinna red-
deret. Sicut Sapiens teſtatur. Sap.11.

55 Quomodo cœlos palmo Deus pōderauit? Nōne (præter ea, quæ nuper di Iſa.40.
cta ſunt) Deus gaudet omnibus membris, fœliciori ſorte, quàm nos, qui
eius imaginem gerimus? Ipſi enim attribuuntur oculi, aures, os, manus,
& pedes: Vt Dionyſius longo ſermone diſſerit. Inter cætera verò mem- Dio. de di
bra attribuitur palmus, qui totius manus & operationis eſt robur. Sen- uinis nomi.
ſum igitur eſt, ꝗ cœlum & omnia Deus metitur ſua virtute denotata per
palmum: qui hebraicè זרת Zeret dicitur. Quod reddit in numero ſex-
centaſeptem. Qui numerus nulla ſectione proportionata eſt diuiſibilis,
niſi vnitate. Ex quo innuitur virtus illa diuina: quæ nullam partitionem
admittit, niſi per vnitatem. Sicut occurrere ſolet in diuinitate: vbi diſtin-
ctum & membra diſtinguentia nunq̄ ab vnitate diſcedunt. Ibiq́; ſemper
omnia vnum ſunt. Vt nō modò Theologi noſtri, ſed Sapientes Hebræi Heb.Sap.
conueniunt. Et potiſſimè Zohar: qui plæriſq; in locis id repetit. Zohar.

56 Quis eſt thronus Dei, quem Iſaias vidit excœlſum & eleuatum? Nōne eſt Iſa.6.
cœlum? Sicut ipſe Deus teſtatur, dicens. Cœlum ſedes mea eſt: terra au- Ibi.66.
tem ſcabellum pedum meorum. Et hic eſt locus omnium beatorum.

Sed quomodo ille thronus eleuatur: cum nullum ſit ſupra cœlum ſpatium, quo poſſit eleuari? Eleuatur quippe locus ille non ſpatio corporeo, ſed gradibus. A quo throno ſicut omnes animæ deſcendunt (vt ſecretiores Theologi docent) Sic purificatæ illuc redeunt. Iuxta illud, (Apoc.3.) quod ſedens in ipſo throno perhibet, dicens. Qui vicerit, faciam eum ſedere in throno meo: ſicut & ego vici, & ſedeo in throno Patris mei. Omnia enim vnde exeunt, ſuapte natura non impedita redeunt: vt alibi tactum eſt.

57 Quas delitias habet Deus cum filiis hominum: vt Sapiens ait? (Pro.8.) An, quia vnuſquiſq; oblectatur opere ſuo, & tum maxime, cum quis videt opus ſibi ſimile? Opus enim Dei ſumus, eiuſq; imaginem gerimus. Hinc & ſi delectatur omnibus ſuis creaturis, potiſſimas tamen delitias habet cum filiis hominum. An, quia filius eſt aliquid patris, a quo ſuſcœpit vitam? Nam nos continue haurimus vitam a Deo. An, quia animas noſtras ſuſcipimus (vt nuper tactum eſt) a ſede ipſius Dei: vbi ſemper radicem habent? In ipſo enim viuimus, mouemur, & ſumus. (Acto.17.) Iuxta Arati ſententiam a Paulo celebratam. Sed nonne Auguſtinus (Aug.) ait, q̃ Deus animam creando infundit, & infundendo creat? Nonne, ſi habuerimus Paulum nobiſcum, facile defendemur ab Auguſtino: vt latius alibi diſſeruimus?

58 Quæ ſunt cedri Libani a Deo plantatæ: vt Propheta canit? (Pſal.103.) An de arboribus illis eſt ſermo, quas Salomon habuit a Rege Tyri pro ædi(3.Reg.5.)ficatione Templi? An (vt altius conſcendamus) loquitur Vates de ar(Mat.15.)boribus illis, de quibus ſummus Doctor ait. Omnis plantatio, quam nõ plantauerit Pater meus cœleſtis, eradicabitur? Plantatæ autem ſunt huiuſmodi arbores nõ in Libano Aſſyriæ, ſed in terra viuentium: quæ alio modo dicitur Paradiſus voluptatis, alio modo liber vitæ. De quo (Pſal.138.) Pſalmographus. Et in libro tuo omnes ſcribentur. Si vero non egerint (Ibi.68.) opera conuenientia terræ viuentium, ſequetur, quod ſcriptum eſt. Deleantur de libro viuentium. Nam in Apocalypſi de bene operante di(Apoc.3.)citur. Et non delebo nomen eius de libro vitæ. Et in Ieremia de arbori(Iere.45.)bus malis dicitur. Quos plantaui, ego euello.

59 Quid eſt vinea, quam Deus plantauit: vt ipſemet in Ieremia fatetur? Non(Ibi.2.)ne ſicut homines particulares dicuntur arbores: Sic collegium, vel Ec(Iſa.5.)cleſia dicitur vinea: vt clare loquitur Iſaias, dicens. Vinea Domini Zebaot domus Iſrael eſt? Quæ vinea idem eſt, quod hortus delitiarum. (Gen.2.) De quo ſcriptum eſt. Poſuit Deus hominem in Paradiſo delitiarum: vt (Mat.20.) operaretur, & cuſtodiret illum. Et de vinea ait cœleſtis Agricola. Ite & vos in vineam meam, ad colendam eam videlicet: & quod iuſtum fuerit, dabo vobis. Sed quomodo quis poteſt eſſe arbor vel vitis & agrico(Ariſtoxe.)la? Nõne ſicut anima eſt numerus ſeipſum mouens (vt Ariſtoxenus ait) Sic eſt arbor ſeipſam colens, mediante ſuperno influxu?

60 Si totũ collegiũ bonoꝝ eſt vinea, cur dixit Chriſtus. Ego ſum vitis, & vos Io.15.
palmites? Nõne magna diſceptatio eſt inter Parmenidẽ & Ariſtorelem:
cũ alter dicat omnia eſſe vnum, alter aũt vnũquodq; habere ſuum eſſe?
Vterq; tamẽ verũ dixit. Nam omnia ſunt vnũ in radice ſuſtentante: mul-
ta vero ad inuicem cõparata. Radix autem omniũ eſt ille, de quo inquit
Apoſtolus. In ipſo ſunt cõdita vniuerſa in cœlis & in terris, viſibilia & in- Col. 1.
uiſibilia. Et alibi. Chriſtus caput eſt Eccleſiæ. Nec mirũ ſi eadẽ vitis mul- Ephe. 5.
tiplicetur. Cũ in dies hoc fiat ab agricolis ꝑ propagationẽ. Hinc aliqñ di-
cimur palmites ſiue ramuſculi illius vitis, quæ Chriſtus ẽ: & aliqñ ſumus
ſurculi, non quidẽ abſciſi, quia nõ viueremus, ſed propagati.
61 Vbi plantata fuit hæc vinea? Nõne in terra viuentium, & in horto delitiaꝝ:
ſicut de cedris nuꝑ dictum eſt? Sed cur Propheta canit. Vineã ex Aegy Pſal. 79.
pto trãſtuliſti? Ibi enim prius videbaẽ plantata; & rurſus exinde plãtata
diciẽ in terra Zebi. Vnde ſequiẽ Vates. Eieciſti gentes. ſ. Chananæos &
cæteras illas nationes, & plantaſti eam. Nõne paulo poſt ſubinfert Pro-
pheta. Perfice eã, quã plantauit dextera tua ſuꝑ filiũ hominis, quẽ confir-
maſti tibi. i. Chriſtũ: vt oẽs exponunt? In ipſo nãq; Dei verbo oĩa primo
fundata & plãtata fuere. Iuxta illud Iohãnis. Quod factũ eſt, in ipſo vita Io. 1.
erat. Et illic omnia radicem habent: animæ potiſſime. Quæ tñ infuſæ ſunt
in corpora. In cuius rei figurã, familia Dei primo plantata fuit in Aegy-
pto: poſtea in terra figuratiua. Sic animæ per baptiſmũ iteꝝ plantãtur in
Eccleſia militante: vt ibi fructificantes, tandem redeant ad terram viuen-
tium: vbi primam radicem tenent.
62 Quã fœcunditatẽ exquirit Deus ab hac vinea? Nõne fœcunditatẽ bonoꝝ
operũ? Sed (cũ omnia ſint a Deo: iuxta illud. Sine me nihil poteſtis fa- Ibi. 15.
cere) quos fructus a nobis exquirit? Cur etiã dicit. Voca operarios, & Mat. 20.
redde illis mercedẽ ſuã? Merces quippe eſt præmiũ laboris. Quid ad hęc
reſpondebũt ii, qui negant liberũ arbitriũ: & dicunt opera noſtra eſſe pe-
nitus nulla? Et ſi merces & præmiũ opus excedit: nihilominus nõ datur
præmiũ ſiue merces, niſi ex aliquo bono opere perpetrato. Quãuis non
efficiatur opus illud abſq; ſuperno fauore.
63 Quæ remuneratio ꝓmiſſa eſt agricolis: aut cultoribus vineæ? Nõne cultori
bus antiquis ꝓmiſſa fuit terra illa Zebi. i. ſpecioſa cũ fauore regni & abũ-
dantia omniũ ad vitã humanã ꝑtinentiũ? Nobis aũt ꝓmiſſa fuit vita æter
na ꝑ denariũ (vt alias dictum eſt) ſignificata. Sed nõne Moſes, & alii Pa Ibi. 20.
triarchæ atq; Prophetæ cognouerũt vitã æternã, quã expectamus? Vtiq;. & 19.
Nã eã vocabant ſæculũ venturũ. Cur igiẽ de ipſa Moſes mentionẽ nullã
facit? Id quippe magno ſacramẽto factũ eſt: cum illa beatitudo ꝑ legem
nõ detur. Quo ſenſu Paulus inqt. Ex operibus legis nõ iuſtificabiẽ omnis Ro. 3.
caro. Sed ꝑ fidẽ in Chriſto vſ; a quo hẽmus Euãgeliũ, iuſtificationẽ & ſa
lutẽ. Hinc ipſe Chriſtus cultoribus ſuis ꝓmittit vitã æternã, dicẽs. Vt fru Io. 15.
ctum afferatis, & fructus veſter maneat in vita æterna videlicet.

Cur eccleſia

64 Cur Eccleſia dr̃ vinea? An, q̃a vndiq; flexibilis: ſicut erat ille, q̃ dixit. Oĩbus
1.Cor.9. oĩa factus ſum, vt oẽs ſaluos facerẽ? An, q̃a vitis, q̃ eſt Chriſtus, eſt quaſi
Io.15. ſtillicidiũ quoddã, p̃ qđ vinũ nõ ſtillatur in aquã (ſicut fit p̃ artificiale: vt
Mat.26. aiũt) ſed aq̃ in vinũ ſumẽdũ in illo cõuiuio æterno: de q̃ dr̃. Donec illud
vinũ nouũ bibã vobiſcũ in domo Pr̃is mei? In qđ vinũ vt trãſmutaremur,
dedit nobis calicẽ ſanguinis & vini ſui: tãq̃ fermẽtũ: vñ noua cõſpſio fer-
mentaretẽ tã in panẽ q̃ in vinũ. Sicut .n. ex multis granis tritici fit vnus pa-
nis abſq; vlla diſtinctione granoꝝ: & ex multis granis vuę fit vinũ vnicũ:
Io.17. Sic ex multis electis fiet maſſa vna in Deo. Iuxtà illud Chriſti. Rogo Pa
ter, vt, ſicut ego & tu vnũ ſumus:ità & iſti vnũ ſint in te.
65 Quo cultu colẽda eſt hęc Dei vinea? Nõnè (vt trãſlationẽ noſtrã ſequamur)
primò plãtari debet in verbo: & replantari p̃ baptiſmũ in Eccleſia? Dein-
de ſuffodiẽda eſt terra ligonibus .i. corpus noſtrum terreũ macerandũ eſt
debitis inſtrumẽtis, ieiuniis v3, vigiliis & huiuſmodi: ligandaq́; eſt vincu-
lis .i. legibus: amputanda per cõfeſſionẽ & abſciſionẽ ſupfluoꝝ peccatoꝝ:
purgãda à ſpinis diuitiaꝝ: curandaq́; ne laſciuiet, & producat lãbruſcas:
Pſal.4. vindemianda tpibus ſuis. Iuxtà illud. À fructu, vel à tempore vindemię
& meſſis multiplicati ſunt. Exprimendaq́; demũ eſt vua in torculari cru-
cis: vt inde fluat vinum bonum in cœleſti conuiuio bibendum.
66 Qua pluuia volũtaria irrigat Deus vineã iſtã: vt Propheta canit? An lege: vt
Ibi.67. videtẽ ſentire Hieronymus? Sed cur voluntaria dr̃? An, q̃a eſt in volũtate
Hierony. & arbitrio hoĩs cuſtodire vel nõ cuſtodire ipſam? An hæc pluuia libera-
Iſa.45. lis demittiẽ à nubibus illis: de q̃bus diciẽ. Et nubes pluant iuſtũ? Quibus
Pſal.77. nubibus mandat Deus deſup̃, vt pluant. De q̃bus iteꝝ diciẽ. Qui ponis
103.96. nubẽ aſcenſum tuũ. Et alibi. Nubes & caligo in circuitu eius. Pluuia itaq;
voluntaria eſt gratia Spũs ſancti: quæ voluntariè & gràtis datur nobis ex
nubibus illis ſupramũdanis: in q̃bus occultatẽ Deus: ne videatẽ à nobis.

SEC. III. DE ORACVLIS AD DEI PROVIDENTIAM, IVSTITIAM, ET MISERICORDIAM PERTINENTIBVS.

67 Cur Deus apparere ſolet in nube? In Exodo enim legimus,
Exo.16. q̃ cũ Aharon populũ alloqueretur, apparuit gloria Dñi in
& 19. nube. Et Moſi dixit Deus. Veniam ad te in caligine nubis.
2.Par.5. Sic fabricato tẽplo à Salomone impleuit illud nubes: ſicut
Nu.9. antè impleuerat tabernaculũ. Et in trãſfiguratiõe Dñi. Eccè
Mat.17. (inq̃t Matthæus) nubes lucida obũbrauit eos. An igiẽ hoc
facit Deus, ne videatẽ à nobis, gloria maieſtatis eius indignis? An, ne offen
2.Cor.3. dantur aſpicientes à ſplendore ipſius? Si enim (vt inquit Apoſtolus) nõ
poterãt intendere filii Iſrael in faciẽ Moſi ob ſplendorẽ vultus eius; q̃ erat

homo corruptibilis:quantò minus in gloriã ſumi & incorruptibiis Dei?
68 Cur Propheta canit. Omnia à te expectant:vt des illis eſcam in tempore? Pſal. 103.
Nonnè hinc depræhenditur Deus opifex cum ſua prouidentia:qui tanq̃
fons primus in omni loco,in omniq; ſemine influit quantũ ſufficit pro ali
mẽto omniũ,tam hominũ q̃ iumentorũ? Natura (inquient Naturales) id
facit. Sed nonnè Auerrois ait,q opus naturæ eſt opus intelligentiæ non Auer. 12.
errantis? Et quæ eſt intelligentia non errans,niſi Deus? Nonnè etiã Ari- metaphy.
ſtoteles ait,quòd Deus & natura nihil agũt fruſtrà? Si natura poteſt ope 1. de cœlo
rari ſola,cur additur,immò præponitur Deus? Nonnè,quià naturalis cau & mũdo.
ſa,ſecundaria videlicet,nihil agere poteſt, niſi quatenus influit prima : in
cuius virtute omnis ſecundaria cauſa operatur: vt Author libri de cauſis ri Proculus &
tè ſentit? Hinc (vt idem Vates ſubinfert) ipſo auertente faciem,ideſt non lib. de cau.
cooperante:omnia in nihilum reſoluuntur.
69 Si omnibus Deus dat eſcam,cur dicit Hamos. Non eſt malum in Ciuitate, Hamos. 3.
quod non faciat Dominus? An intelligitur de Principe malè regẽte: cu-
ius incuria,multa mala Ciuitatibus & regnis eueniunt? Sed nonnè in ve-
ritate literæ habetur:quod nõ faciat Adonai? Quod nomẽ ſoli Deo com-
petit. An igiẽ de malo naturæ eſt ſermo,quæ tota venit à Deo? Sed nõ-
nè ſcriptũ eſt. Vidit Deus cuncta,quæ fecerat: & erant valdè bona? Nõ- Geñ. 1.
nè in Iſaia habeẽ. Ego ſum creans malum.i.materiã,quæ mala diciẽ carẽs Iſa. 45.
forma: & eſt principiũ malorum:quià formã aggrauat,& impedit? Iuxtà
illud. Corpus,quod corrũpitur,aggrauat animã. Et ſic cuncta, quæ fecit Sap. 9.
Deus,ſunt valdè bona:non aũt cuncta,quæ creauit. An,quià cõcurrit ad
ſubſtractũ actus:vt dicunt? An de malo pœnæ eſt ſermo:vt videtur innue
re textus? Cum omnis punitio ſit à Deo pro ordinanda culpa:quà ordi-
nata quid melius eſt q̃ non ordinata.
70 An miſericordia Dei extendatur ſuper omnia opera eius: vt Dauid canit? Pſal. 144.
Quomodò miſericordia Dei extẽditur ad damnatos, qui tanto & æter-
no cruciatu torquẽtur ꝓpter peccatũ breui tẽpore cõmiſſum? An (vt dicit
Aug.) punitio nõ inuadit opus Dei,ſed peccatũ:quod non eſt opus Dei, Aug. ibidẽ.
ſed noſtrũ? Tolle (inquit ipſe Aug.) peccatũ,quod èſt opus tuum: & ſen-
ties miſericordiã Dei ſuper te:qui es opus Dei. Sed (vt verè loquamur)
punitio non ſæuit in peccatũ, q̃uis ꝓpter peccatũ: ſed in hominem opus
Dei:qui ipſum peccatũ commiſit. An itaq; (vt alii dicunt) eſt miſericordia
Dei ſup punitos:qà conſeruat ipſos in eſſe? Sed nonnè ſumma Veritas ait
de Iuda damnando. Melius erat ei:ſi natus non fuiſſet homo ille? An igi- Mat. 26.
tur,quià peccatũ durat in æternũ,ordinatur p pœnã æternã? Sed nonnè
hæc eſt ſeuera iuſtitia: & nõ miſericordia? An igitur miſericordia extendiẽ
in oĩa opera eius.i.iuſtos:qui ſeruãt eius imaginẽ: ſup malos aũt nequaq̃:
quià nõ ſunt opus Dei,ſtante peccato:ſed Diaboli? Iuxtà illud. Qui facit Io. 8.
peccatũ,ſeruus eſt peccati. Hinc huiuſmodi dicitur. Amen dico vobis,ne- Mat. 25.
ſcio vos. An miſericordia Dei eſt etiam ſuper malos, expurgans videlicet

expurgandos ſm diuinam diſpoſitionẽ: vt poſteà ſaluentur?

71 Quis eſt liber grandis, qui ab Iſaia ſumi iubetur? Nõne ille liber eſt, in quo
Iſa.8. oĩa ab ęterno ſcripta & præuiſa ſunt: nedũ in eſſe vitali (vt Iohãnes & Pau
Io.1. lus docẽt) ſed etiã quò ad omnia dona, quæ hoibus dãtur: & omnia opa,
Col.1. Pſal.138. bona vel mala? Iuxtà illud. Imperfectũ meum viderũt oculi tui: & in libro
tuo oĩa ſcribẽtur. Ibi quoq; deſcriptæ ſunt oẽs regulæ: quibus conformi-
Aug.14.de ter viuere debemus: vt Aug. docet. Quem librũ etiam Angeli conſulunt:
Tri.c7.12. vt idem alibi phibet. Ibidemq; ſunt regulæ: ad quarũ metas omnia, nedũ
de Ci.Dei. creata ſunt, ſed diſponuntur & gubernãtur. Et hæc eſt radix & fundamẽ-
tum totius prouidentiæ diuinæ.

72 Quo ſtylo exarata ſunt ea, quæ ibidem cõtinentur? Nõne dictũ fuit Iſaiæ, vt
Iſa.8. ſtatim ſubinfertur. Scribe in eo ſtylo hominis? Sed (cũ lex ſcripta fuerit di
Deut.9. gito Dei viui: vt in Deuteronomio habetur) quõ in magno illo libro Dei
Apoc.21. ſcribitur ſtylo hominis? Nõne & Ciuitas illa ſupramũdana menſurata di-
citur menſura hominis? Et hoc quia diſpoſita fuit pro hoſpite homine: cui
debuit eſſe conformis & ꝓportionata. Pari modo & omnia, quæ continẽ
tur in libro diuinæ ꝓuidentiæ, ſpectantia ad hominẽ: propter quẽ omnia
facta ſunt: ſcribi debuerunt ſtylo hominis. Nam inquantum referũtur ad
Deum ꝓuidentem, ſcripta ſunt digito Dei: & æterna ac immutabilia ſunt.
Sicut in eo, q̄ ſcripta ſunt ſtylo hominis, ſunt mutabilia.

73 Poteſt nè aliquid deleri ex iis, quæ in libro illo ſcripta ſunt? An vanè impre-
Pſal.68. catur Vates, dũ ait. Deleãtur de libro viuentiũ? An etiã Moſes ab re Deo
Exo.32. dixit. Dele me de libro? Vnde reſpõdit ei Deus, dicẽs. Qui peccauerit mi
hi, delebo eũ. Si igitur delẽtur ea, quæ ibi ſcripta ſunt, quomodò eſt infal-
libilis diuina ꝓuidentia? Quãmuis hic poſſemus exclamare cum Paulo.
Ro.11. O altitudo diuitiarũ ſapientiæ & ſcientiæ Dei, q̃ incompræhenſibilia ſunt
iudicia eius: & inueſtigabiles viæ eius: tamen, colluſtrãte diuino lumine p
ſcripturã ſuam, dicemus (vt nuper tactũ eſt) q̄ ſcripta digito Dei non de-
lẽtur: ſed ſcripta ſtylo hominis: quãdo videlicet opa noſtra nõ corrñdent
vocationi & ſcripturæ diuinæ: quæ ſemper ſtat ex parte Dei: qui ſemp vult
1.Timo.2. omnes homines ſaluos fieri: vt Apoſtolus teſtatur.

74 Poteſt nè quis legere illum librũ vitæ: & quomodò? Nonnè Iſaias ait. Quæ-
Iſa.34. rite diligenter in libro Domini, & legite? Sed vbi eſt iſte liber vitæ? Non-
ne arbor vitæ, fons vitæ, panis vitæ, liber vitæ, & ipſe Deus viuus, princi-
pium omnis vitæ, idem ſunt? Poſitus autẽ eſt iſte liber in ſecũdo cœlo: vt
Sec.Theo. ſecretiores Theologi docent. Et ideò ipſum potuit legiſſe Paulus cum
2.Cor.12. deuenerit vſq; ad tertiũ cœlum, vbera videlicet diuina: de quibus aliàs di-
Phil.4. ctum eſt. Hinc ex iis, quæ ibi legit, illud deprompſit. Salutate Clæmen-
tem cum cæteris adiutoribus meis: quorum nomina ſcripta ſunt in libro
vitæ. Legerunt & ipſum Prophetæ omnes: cum ipſi peruenerint vſq; ad
vbera illa: quæ iam tertium cœlum diximus. Ad quæ vbera peruenit ho-
mo ſibimetipſi mortuus.

75 Qui libri aperientur (vt Iohãnes phibet) in aduentu ſummi Iudicis? Nõnè Apoc.20.
libri particulares, vniuſcuiuſq; geſta cõtinẽtes: vt ipſe declarat, ſubinferẽs.
Et iudicati ſunt mortui ex iis, quæ ſcripta erant in libris ſm opera ipſoꝝ?
In fronte.n. vniuſcuiuſq; deſcripta erũt mala vel bona opera ſua. Nã ſicut
ſignati ſunt ſerui Dei in frontibus: Ità ſignata ſunt mala opa. Hinc de ma= Ibi.7.
lè operãte inquit Ieremias. Frons meretricis facta eſt tibi. Nã ſicut opera Iere.3.
meretricis ſunt oĩbus patẽtia: Ità iudicii tẽpore erũt patẽtia opera vniuſ=
cuiuſq;. Et, ne quis crederet hos libros idem eſſe cũ illo: de quo ibi fit men=
tio: ſtatim ſubinfertur. Et alius liber apertus eſt: qui eſt vitæ.

76 Quod teſtamentum (vt Propheta canit) diſpoſuit Deus electis ſuis? Nonnè Pſal.88.
duo teſtamẽta, vt omnibus notum eſt? Quorum prius, cum figuratiuum
eſſet, hæredibus ſuis figuratiuam terram dabat in hæreditatem: & confir=
matum fuit figuratiua animaliũ morte. Et hoc diſpoſitũ fuit in Sinà. Nam
(vt Paulus innuit) diſpoſitum ibi fuit teſtamentũ pro homine animali in Gal.4.
ſeruitutẽ ſpiritus redigendo. Alterum verò teſtamentũ figuratum & ve=
rum tradit hæredibus ſupernũ & verum regnum: cõfirmatumq; fuit vera
morte Teſtatoris: vt Paulus longo ſermone diſſerit. Et hoc ordinatũ fuit Heb.9.
in Ieruſalẽ, non tantùm videlicet illa inferiori & figuratiua, ſed in illa, quæ
ſurſum eſt (inquit Apoſtolus) quæ eſt mater noſtra. Gal.4.

77 Quando & quomodò Deus (vt Dauid canit) locutus eſt ſemel, & duo fue= Pſal.61.
runt audita? Nonnè tradens figuratiuũ teſtamentũ locutus fuit, omni po=
pulo audiente: vt in Exodo legitur? Et hoc ſemel tantùm. Nuſq̃ enim le= Exo.20.
gitur aliàs Deum fuiſſe locutum populo. Nam ex illo ſermone tãtus ter=
ror inuaſit populũ: vt omnes Moſi dixerint. Loquere nobis tu: nec vltrà
loquatur Deus: ne fortè moriamur. Duo autem audita fuerunt. Alterum
enim fuit poteſtas iudicãdi. Alterũ verò pietas & miſericordia, Quæ, duo
innuunt teſtamenta, legale videlicet & ſeueritatis: & teſtamentum gratiæ
& miſericordiæ. Ex quibus duobus reddetur vnicuiq; ſm opera ſua: vt
Propheta ſubinfert.

78 Cur iudicia Dei dicunt abyſſus multa? Nonne inter alia profunda Dei iudi= Pſal.35.
cia, hoc eſt, quali videlicet ſorte Patribus ſub lege degentibus promiſſum
fuit regnum terrenũ, citiſſima repentinaq; morte ſaltem amittendũ: Euan
gelicis autem viris promittitur & datur regnum ſupernum & æternum?
Quàm differens diſtributio prima fronte, æqua tamen rei veritate? Cum
vtriſq; paratũ ſit regnum æternum, quod non ꝓmittitur in lege: cum per
legem non detur, vt paulò antè dictum eſt. Saluãtur.n. nõ tm̃ ii, qui ſunt
ſub teſtamento ſpirituali, ſed etiam ii, qui ſunt ſub teſtamento animali.
Hinc magno ſacramento ſubinfert Vates. Homines & iumenta ſaluabis
Domine, id eſt homines ſpirituales & animales: dummodò vertantur in
ſpirituales: vel legales & Euangelicos.

79 Quos montes tangit Deus, & fumigant: vt Pſalmographus canit? An id eſt Ibi.103.
(ſi corticem literæ ſequamur) quãdo Deus virtute ſua tangit montes, &
fumigant

fumigant in nubes? An (vt ad myſteria conſcēdamus) montes etiã in Ar-
Cant.2. chetypo reperiũtur: duo præcipuè: de quibus in Canticis dicit̃, ꝙ ſunt mõ-
tes batar.i.diuiſionis? Pro quo mendoſa traductio habet betel. Diuiſionis
quippè vocantur ab effectibus. Nam Deus in ſua ſimplicitate, & in abyſſo
ſuæ vnitatis ſtans, non operatur in nobis neq; bonum neq; malum (iuxtà
Thre.3. illud Ieremiæ. Ex ore altiſſimi non egredietur, nec bonum nec malum)
Sed agens nobiſcum ſtatim diuiditur: in dexteram videlicet partem be-
nefaciens, & in ſiniſtram puniens. Et iſti ſunt duo montes ſupremi.i.duo
Tribunalia, quæ ad Dei tactum.i.iuſſum fumigant, & ſtillant in nos: aut
bonum, aut malum iuxtà opera noſtra.

80 Cur dictum eſt. Iuſtitia tua ſicut montes Dei? Nõnè hic Propheta vocat iu-
Pſal.35. ſtitiam Dei montẽ: quià ſicut mons eleuatur, & planitiei ſupereminet: Sic
quoq; iudicãs eleuat, & præeminet aliis? Hinc Iſaias de Chriſto iudice lo-
Iſa.2. quens, ait. Et erit in nouiſſimis diebus.ſ.iudicii tẽpore, præparatus mons
Dñi.i.Chriſtus iudex, ſuper verticẽ montiũ (.i.Apoſtoloꝝ: quibus pro-
Mat.19. miſſum fuit iudiciũ ſuper duodecim Tribus) & eleuabitur ſuper omnes
colles, aſtantiũ videlicet ad iudiciũ: & fluent ad eum omnes gentes: quæ
videlicet conuocabuntur ab omni plaga Mundi. Et iterum. In monte di-
Iſa.28. uiſionum ſtabit Dominus: vt faciat opus ſuum.ſ.iudicium. Cum omne iu-
Io.5. dicium dederit ei Pater.

81 Quid eſt illud Iſaiæ. Alienũ eſt ab eo opus eius: tamẽ iraſcetur: vt faciat opus
Iſa.28. ſuum in Gabahon? An fortè, quià Deus vindicat, vindicta ad ipſum non
Deut.32. ꝑtinente? Sed nonnè ipſe ait. Mea eſt vltio, & ego retribuã? Ad ipſum.n.
Deum ſpectat iudicare oẽs, & ad eum, cui omne iudiciũ cõmiſit. Sed quo-
modò eſt alienũ ab eo? An, quià propriũ eius eſt miſereri ſemper & par-
cere? An, quià inuitus iudicat quenq̃? Vellet.n.parcere. Hinc differt vindi-
ctã, quoad poteſt, lento gradu ad ipſam ꝓcedens. Tamẽ coactus iraſcit̃,
vt faciat opus ſuum in Gabahon.i.elatum & ſuperbũ: & in eũ, qui renuit
corrigere ſe, & ſupplex veniam petere.

82 Cur & quomodò Deus ſtat in Synagoga Deoꝝ in medio eorũ diiudicans?
Pſal.81. An in cœtu Angeloꝝ? Sed ipſi nõ iudicant: imò iudicabũtur, dicẽte Pau-
1.Cor.6. lo. Neſcitis, ꝙ etiã Angelos iudicabimus? An in medio iudicũ: qui vocã-
Exo.22. tur Dii: vt clarè habetur in Exodo? In medio autem iudicũ ſemper Deus
ſtat: vel approbans iudicium: ſi rectum eſt (iuxtà illud. Quæcunq; ſolueri-
Mat.18. tis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo) vel iudicans iudicãtes: quando
malè & iniquè iudicant.

83 Cur & quõ Ciuitas Dei magni dicit̃ poſita ad latera Aquilonis? Nõnè plæ-
Pſal.47. riſq; in locis diximus Deũ habere duo Tribunalia: alterũ videlicet clemẽ-
tiæ & gratiæ in Meridie: alterum verò ſeueritatis & iuſtitiæ in Aquilone:
vtrunq; tñ in ſua Ciuitate ſupna? Vnde in vno furit & exæſtuat: in altero
Ibi.6.37. autẽ accumbit, & ſuauiter ambulat. Quod Tribunal Aqlonare timẽs Da-
& 38. uid deprecatur Dñm, dicens. Domine ne in furore tuo arguas me: neq; in

ira tua corripias me. Et iterũ. Vſquequò auertis in finem: exardeſcet ſicut
ignis ira tua? De altero aũt dicitur in Cãticis. Vbi paſcas, vbi cubes in Me Cant. 1.
ridie. Hinc volens Deus piè mederi p̃ctõ Adę ambulabat leuiter ad Me-
ridiem: vt in Geneſi legimus: & ſuprà quoq; declarauimus. Gen. 3.

84 Quid eſt illud Ieremiæ. Ab Aquilone pãdetur omne malũ? An de Chal- Iere. 1.
dæis eſt ſermo: vt aliq iuxtà literã interpretãtur? Sed nõnè quod dictũ eſt
à Prophetis de Ieruſalem terrena: hoc de tota familia & Mũdana domo
intelligitur? An igitur de nonnullis Aquilonaribus eſt ſermo: qui magnã
Mundi partẽ hæreſi cõpleuerunt? An de Aqlone ſupramũdano (vt reor)
intelligitur? Nã inde venit lex ignea. Vnde tranſgreſſio & peccatũ. Inde Ro. 5.
turpitudo proiecta fuit in Heuã ab illo: qui dixit. Ponam ſedẽ meam ad Iſa. 14.
Aquilonẽ. Inde quoq; .i. à Tribunali iuſtitiæ: quod (vt diximus) ſitum eſt
ad Aquilonẽ: venit ſententia puniens. Hinc dicet ſummus Iudex iis, qui
à ſiniſtris eius erunt (quod idem eſt cum Aquilone: vt Sapientibus no-
tum eſt) Ite maledicti in ignem æternum. Mat. 25.

85 Quomodò & quãdo pcutiet Deus terram anathemate: vt Malachias ait? An Malac. 4.
(vt aliq dicũt) in die iudicii pcutiet Deus terrã anathemate & excõmuni-
catione: quia nullus vltrà habitabit in ea? An, quià animal terreũ anathe-
matizabit: vt amplius terram non ſapiat, ſed cœleſtia & ſpiritualia, cõuer-
ſum in naturam ſpiritualẽ? Iuxtà illud Apoſtoli. Si conſurrexiſtis cũ Chri
ſto; quæ ſurſum ſunt ſapite: non quæ ſuper terram. Col. 3.

86 Cur veritas Dei dicitur extenſa vſq; ad nubes? An fortè ad has nubes: quæ Pſal. 35.
nobis pluuiã præſtant? Sicut aliqui inſulſè exponunt. Sed cur nõ exten-
ditur vſq; ad terrã: vbi habitant filii hominũ? An igit̃ extendit̃ vſq; ad nu-
bes, quæ in circuitu eius ſunt: de qbus ſuprà diximus? His enim nubibus
adeò tegitur: vt nõ videatur veritas, clæmẽtia, & iudicium eius, quale ſit.
Quod Moſes pro ſingulari dono videre flagitauit: vt cognoſceret gloriã Exo. 33.
Dei in omnibus rebus relucentem. Quam gloriam videremus vtiq;: ſi ve-
ritas eius vſq; ad nos extenderet̃. Sed, quià occultãtur iudicia eius in ip-
ſis nubibus & caligine, ipſam videre non poſſumus.

87 Quomodò Deus miſericors viſitat peccata patrũ in filios, ac nepotes vſq; ad Ibi. 34.
tertium & quartã progeniem: vt in Exodo dicitur? Nonnè Deus in Eze- Ezec. 18.
chiele dixit. Filius nõ portabit iniquitatẽ patris? Nam nimis ſeuerus eſſet
iudex: ſi filios puniret pro peccatis parẽtũ. Si qui igitur filii puniri videñtur
ꝓpter peccata parẽtũ: non ſimpliciter puniũtur propter peccata parentũ:
ſed propter delictũ proprium: qà videlicet oderunt Deũ: qui ſummè dili- Exo. 20.
gendus eſt: vt clarè teſtatur Deus, dicens. Ego ſum Dñs Deus tuus zelo-
tes: viſitans iniqtatẽ patrũ in filios in tertiã & quartã generationẽ eorum,
qui oderũt me. Quãuis etiã recenſeãtur peccata parentũ: q malè generã-
do, & nõ rectè inſtituẽdo adminiſtrarũt malitiæ occaſionẽ? Si verò benè
agerẽt filii, nõ portarẽt (vt p Ezechielẽ loqtur Deus) peccata parentũ. Ezec. 18.

88 Tulit ne re vera aliqs filius peccata parentũ? Nonnè maledictus fuit Cha- Gen. 9.

9.Reg.21. nahan propter peccatū Cham: qui patrē irriſit? Nōnē etiā propter pecca-
&.15. tū Achab Deus per Eliam cōminatur deſtruere poſteritatem eius vſq; ad mingentē ad parietē? Pari quoq; modo punitur progenies Ierobohā. Et
Ephe.2. nos oēs propter peccatū parentū naſcimur filii iræ: & priuati iuſtitia originali. An patiūtur filii in bonis hæreditariis tm̄modò: quæ ratione parentū ſibi deberētur? Sicut fieri ſolet in Rep. qn̄ bona rebellantiū applicātur fiſco. Hinc & ſi priuati ſumus iuſtitia illa, quam hæreditario iure expectabamus: ſaluari tamen poſſumus: modò velimus. An (vt dictum eſt) quià filii ſequuntur peccata parētum, ideò puniuntur?

89 Quomodò Deus clæmens & miſericors tam acriter cōminatur & punit: vt
Iere.25. in Ieremia, aliiſq; plærifq; Scripturæ in locis habetur? An (vt aliqui dicunt) tam ſeuerus fuit in lege antiqua, non aūt in teſtamēto gratiæ? Sed nonnē
Mat.12. Author huius teſtamenti Chriſtus Ieſus proteſtatur ſuos reddituros ratio-
&.25. nem de omni verbo ocioſo? Et nolentes exhibere opera charitatis nōnē deſtinat ad ignem æternū? An id eſt propriū pii & clæmentis: qui prouocatus, ſeuerior aliis eſſe conſueuit? Sicut auarus cupiditate laudis eſt munificentior aliis. Ideò ſolet laudari auari conuiuium. An, quià ſic exigunt peccata ingratorū? Hinc Hebræi, quià maiora & potiora dona ac beneficia ſuſceperunt, ſeuerius aliis puniti ſunt ac puniūtur.

90 De quibus dicit Ieremias. Facti ſunt hoſtes eius in capite: & inimici eius lo-
Thre.1. cupleꝛati ſunt? Nōnē de Ieruſalē, & oībus ibi tūc morātibus: qui ob mul-
1.Reg.15. ta eorum facinora dati ſunt in prædā: ſicut Hamalechitæ: de quibus dictū eſt. Vade & percute Hamalech: & demolire vniuerſa eius? Tam acriter.n. puniendi erant ob eorū ſcelera & ingratitudinem: vt executores diuinæ iuſtitiæ Deus maximo fauore proſequeretur, exaltaret, & locupletaret. Hinc Titus, qui Ieruſalem obſedit, ſubuertit, & in Iudæos ſeuiſſimus fuit: cum ei diceretur ab amicis. Cur tu clæmentiſſimus, adeò ſeuerus es in iſtos? reſpondiſſe fertur. Adeò iſti prouocauerunt Deum ſuis ſceleribus: vt faueat punientibus eos: & inimicaretur parcentibus ipſis. Nec diſ-
Pſal.84. crepat hoc à pietate: quæ ſemper veritati & iuſtitiæ connexa eſt: vt ſæpius
88.&.39. repetitur: vt ibi. Miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi. Et iterum. Miſericordia & veritas præcedent faciem tuam. Et rurſum. Miſericordia & veritas tua ſemper ſuſceperunt me.

91 An Deus aliqn̄ puniat igne, punitione qdem ſeuiſſima? Non quippè videtur aliquibus id conuenire clæmētiæ Euangelicæ. Hinc cū Iacobus & Iohan-
Luca.9. nes vellent imprecari ignē è cœlo contrà Samaritas: qui reſpuerāt Ieſum & nūcios ab eo miſſos: dixit. Neſcitis cuius ſpūs eſtis. Filius hominis non
4.Reg.1. venit animas perdere, ſed ſaluare. Sed nonnē Elias bis aduocauit ignem
Leuit.10. è cœlo contrà duos quinquagenarios ad eum ab Ochozia deſtinatos?
Nu.16. Gen.19. Nonnè etiam igne puniuit Deus Nadab & Abiu: Datan & Abiram: Sodomam & Gomorrā? Pari quoq; modo Chriſtus cōminatur ſe deſtina-
Mat.25. turū crudeles in proximos ad ignem ęternū. Et Paulus declarat igne eſſe

purgandos eos: q ſup fundamēto Chriſto ædificauerint ligna & ſtipulas. 1.Cor.3.
Non igitur (vt quidā garriūt) eſt ignis tm̄ in fornace chaldaica.

92 Cur Deus eſt tam ſeuerus: vt dicat per Ieremiā. Si ſteterint corām me Mo- Iere.15.
ſes & Samuel, non erit anima mea ad populū hunc? Nonnè Moſes ſolus Exo.32.
confregit iram Domini concitatā contrà populū, qui adorauerat vitulū:
& adinuenit gratiā ꝓ eo? Et Samuel nōnè placauit Dn̄m pro Iſrael? Nō- 1.Reg.7.
nè ēt Deus p Ezechielē, ꝑmittit, ꝙ quacūq; hora peccator ad ipſum reuer- Ezec.18.
ſus fuerit, non recordabiť vltrà iniquitatū eius? Vnde hic aduertēdū eſt: ꝙ
quotieſcūq; homo aliqs, aut populus puniēdus eſt, & iudicatus eſt: dūmo-
dò ſentētia nō ſit ꝓmulgata extrà curiā voce (vt Zohar dicere ſolet) ꝑco- Zohar.
nia: reuocari poteſt: facta verò ꝓmulgatione reuocari nequit. Sed ſeqtur,
quod ſubinfert Ieremias. Qui ad gladiū, ad gladium: qui ad famem, ad fa-
mem: & qui ad captiuitatem, ad captiuitatem.

93 Cur per Hamos inqt Deus. Super tribus ſceleribus ego cōuertā, ſup quar- Hamos.1,
to aūt non conuertā? An verificatur id de Hebræis: qui liberati ſunt à ca- & 2.
ptiuitate Aegyptiaca, Chaldaica & Elam vel Perſidis: ſed nō liberabunť
à ꝑſenti captiuitate, quā ſuſtinent: quià vendiderūt iuſtum .i. Chriſtū ar-
gento: vt videtur innuere litera? Sed quid dicemus de Tyriis, Idumæis,
Hāmonitis, Philiſtæis, Damaſcenis & reliquis: de quibus ibidē dicitur, ꝙ
ſuper tribus ſceleribus parcet: ſup quarto verò nequaq̄? An igitur Deus
ſua clæmētia releuat hominē (vt dicunt aliqui Sapientes) à peccato com-
miſſo primò, ſecūdò, & tertiò: ſi autē quartò commiſerit: non releuat ipſe?
Quāuis, ſi peccator ad ipſum reuertať, parcat: vt dictū eſt. An per pecca-
ta tria, intelligiť peccatū cordis, oris & operis: quod facilè remittiť: p pec-
catum verò quartū, quod eſt irremiſſibile, intelligitur ꝑſeuerantia?

94 Quid eſt illud in Iſaia. Manda remāda, expecta reexpecta? An eſt hic ſermo Iſa.28.
Dei? An Prophetæ? An peccatorꝝ & malorum contemnentiū: qui quo-
dāmodò ſuggillando dicunt. Præcipe, & iterum ꝑcipe: expecta & iterum
expecta, q̄tū placet: quià in peccato perſeuerare volumus? Et ſic theſauri-
zāt (vt Apoſtolus ait) ſibi irā in die reuelatiōis iuſti iudicii Dei: vt cadant Ro.2.
retrorſum & capiātur. Hinc ſi huiuſmodi non releuantur: non eſt diuinæ
clæmētiæ, ſed obſtinationi eorum imputandum.

95 Cur Iſaias ait, ꝙ Dominus relinqt populū ſuum: & iterum ſaluat? Nōnè figu- Ex.c.29.
lus volens formare vas: ſi habet argillā malè diſpoſitā præ manibus: ꝓii- & 45.
cit, vt benè diſponatur prius: & poſt ex ea formetur vas? Pari modo &
ſummus figulus Deus multoties relinquit, & abiicit peccatorem: quouſq;
lachrymis & contritiōe diſponatur? Iuxtà illud, quod dicit Deus in Iſaia.
Et dixit Sion. Dereliquit me Dominus, & oblitus eſt mei: nunquid obli- Iſa.49.
uiſci poteſt mulier infantē ſuum: vt non miſereatur filio vteri ſui? Et ſi illa
oblita fuerit: ego tm̄ non obliuiſcar tui. Et hoc, ſi dimiſeritis malū: & didi-
ceritis benè agere: vt alibi ait. Si fuerit peccata veſtra vt coccinū: quaſi nix Ibi.1.
dealbabūtur. Sed ſi me ad iracūdiā ꝓuocaueritis, gladius deuorabit vos.

96 Cur Propheta canit, ꝙ miſericordia ędificatur & præparať in cœlis? Nōnè ſi-
Pſal.88. cut iudiciū primò decernitur in cœlis: anteq̄ in terra fiat: ſic & miſericordia
primò decernitur in cœlis? Hinc de muneradis dixit ſūmus Doctor. Se-
Mat.20. dere ad dexterā vel ad ſiniſtrā meā nō eſt meū dare vobis: ſed qbus para-
& 25. tum eſt à P̄re meo. Et iterꝝ. Venite & poſſidete paratū vobis regnū à cōſti-
tutione Mūdi. Sed qūo remittit Deus in cœlis, remiſſione prius facta in
Ibi.18. terris à Sacerdote: ſicut ſūmus Iudex phibet? Nonnè data fuit Sacerdo-
Io.20. tibus poteſtàs à cœlo p illum: qui à Patre cōſtitutus eſt Sacerdos iureiu-
Pſal.109. rando: ſicut Propheta canit? Sacerdotibus tamen cōmiſſum eſt tm̄mō iu-
diciū. Miſericordiā autē diſpenſandā Author ſalutis è cœlo portauit.

97 Cur dicitur propriū Dei miſereri & parcere? An ex magnitudine ſua? Iuxtà
ſapienter dictum.
Ouid. Quò quiſq; eſt maior, magis eſt placabilis iræ:
Et faciles motus mens generoſa capit.
Plato. An qà bonus eſt: & propriū boni (vt Plato inquit) nō eſt deſtruere opus
ſuū: ſed pficere? Perficit āt pœnitentia ex pte deſtructi: & remiſſione ex pte
Dei. Quod vidēs Moſes inter alia arcana ſibi oſtenſa, dū eſſet in petra Ho-
Exo.34. reb, exclamauit, dicēs. Deus gratioſus & clæmēs: puniēs in quartū: & par-
cens in millibus. Quātū.n. mille excedit quatuor: tm̄ bonitas & clæmētia
Dei excedit iuſtitiā. Ideò magis eius propriū dr̄ parcere q̄ punire.

98 Quo myſterio Deus punit in quarto, & parcit in millibus? Nonnè (vltrà ea,
Ibidem. quæ nup dicta fuit) quaternarius numerus eſt addictus rebus terrenis &
inferiorib⁹? Hinc punit in quarto, qà omne peccatū originē hēt à corpore
quadrifario: à quo præpeditus hō repleť ignorātia: quæ mr̄ dr̄ omniū erro
Ethic.3. rū. Vn̄ Ariſtoteles & Thomas dicūt omne peccatū ab ignorātia pcedere.
Tho.in 3. parte. Sed nōnè eſt aliquod peccatū ex malitia: & tūc hō vult malū nō ſub rōne
Sco.in.2. boni exſtis, aut apparētis, ſed pfixi: vt Scoto placet? Sed pfigere illud malū
eſſe bonū, nōnè hic eſt error & ignorantia? Parcit autem in millibus, nu-
mero quippè diuino, ſub ratione finis. Nam millenarius eſt cubus denarii,
& finis omnium numerorꝝ. Vt igitur hominem adducat ad ſe: quē creauit
propter ſe: ſuſcipit, parcit, miſeretur, ſanat & beatificat.

99 Angelus peccauit nè malitia pura, an errore? Non quippè peccauit errore, de
ducto à corpore aggrauāte: cū illud nō hēret. Nec ignorātia pfuit culpæ:
cū ſit pœna ipſius culpę. Error tamē fuit: cū voluerit ponere ſedē ad Aqui-
Iſa.14. lonem, & aſſimilari Altiſſimo (quod minimè contigit: vt Iſaias typico ſer-
mone phibet) aut cū voluerit deuorare filium mulieris amictæ Sole. Si-
Apoc.12. cut Iohānes apertè referat. Vnde tunc è cœlo expulſus fuit à Michaele:
quod nō puiderat. Ignorātia igitur fuit: nō craſſa, quæ ex corpore puenit
Iere.49. ſed ex tenebris: quas ex arrogātia incurrerat. Iuxtà illud Ieremiæ. Arrogā
tia tua decœpit te: & ſuperbia cordis tui.

100 Quam manū aperiente Deo (vt Propheta canit) omnia implētur bonitate?
Pſal.103. Nonnè (vt omnes Theologi noſtri dicunt) bona veniūt à Deo poſitiuè:

mala autē priuatiuè, per ſubtractionem videlicet virtutis ſuæ: quæ eſt manus eius? Quod benè noſcens Vates, vtrūq; exprimit, dicēs. Aperiente te manū.i. extendente te virtutem tuam: omnia ſunt bona. Auertente autē te faciem, ideſt ſubtrahente te manū (quod idem eſt) amouet ab eis vita, ſpiritus, & vis. Ideò ſubinfert. Auferes ſpiritum eorum & deficient: & in puluerem ſuū reuertentur: vnde venerunt, dicente Scriptura. Fecit Deus hominem de puluere terræ. Geñ.2

101 Quā terrā, vt ſuā benedixit Deus: ſicut Pſalmographus canit? Nōnè omnis terra Dei eſt? Iuxtà illud. Domini eſt terra, & plenitudo eius. An eſt aliqua terræ pars, quā peculiarius elegit Deus? Nam (vt Plato perhibet: & experientia cōprobamus) Deus ſemper elegit aliqua loca peculiaria pro templis ædificandis: aut pro particularibus operationibus faciendis. Sed cur elegit particulariter illam terram patribus promiſſam: cui dedit lactis & mellis influentiam? Nōnè, quià ibi data fuit Prophetia, Euangelium, & doctrina: per quā homo cognoſcit bonum & malum? Sed cur ibi hoc? Nonnè, qà eſt ſub tēplo ſancto Dei perpendiculariter? De quo tēplo dr. Dominus in templo ſancto ſuo: Dominus in cœlo ſedes eius. Hinc iuſſit ibi ædificari templū: non tm̄ materiale: ſed illud, de quo Apoſtolus. Templum Dei ſanctum eſt: quod eſtis vos. Quod templum ibi habuit ædificiū ſuprà Chriſtum: purificationē per baptiſmum: & vnde offerret cōtinuè ſacrificium corporis & ſanguinis agni: qui tulit peccata Mundi. Pſal.84. & 23. Pla.in.5. de Rep. Pſal.10. 1.Cor.3.

102 Quæ iumenta & quomodò ſaluantur: vt in pſalmo dicitur? An ſaluat Deus iumenta (vt aliqui dicunt) præbendo eis neceſſaria? Sed nōnè, de alia ſalute loquitur Vates: vt benè intuenti patet? An igitur id intelligitur de malis hominibus: qui comparati ſunt iumentis inſipientibus: vt alibi dicitur? An (vt reor verius) cū homo ſit intellectus & ratio (vt Naturales dicūt) dum anima ſaluatur, ſaluatur homo: dum verò ſaluatur animalis homo: ſaluantur quoq; iumenta? Et hoc, quando mortificatus animalis homo redactus eſt in ſeruitutē ſpiritus: & ſurrexit in hominem ſpiritualē: vt Paulus docet. Saluatorem (inquit) expectamus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum: qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ. Hinc non abſq; ſacramento Author noſtræ ſalutis ait. Totum hominem ſanum feci. Pſal.35. Ibi.48. Ariſt.3. de anima. 1.Cor.15. Phil.3. Io.7.

103 Quos pullos coruorum paſcit Deus? Non ſine myſterio Iob & Dauid dicunt, ꝙ Deus paſcit pullos Coruorum. Corui enim ſunt aues nigræ, rapaces & dæmoniacæ. Hinc docemur: ꝙ & ſi quis natus fuerit ex parentibus malis & dæmoniacis, dūmodò parētum veſtigia non ſequatur, Deus illum ſuſcipit & ſaluat: vt diffuſius aliàs (Deo fauente) dicemus. Iob.38. Pſal.146.

104 Cur Deus dicitur pater orphanorum præcipuè? Nonnè conueniens eſt: vt, qui ſuſcipit ac paſcit pullos auium etiam rapacium: quando derelinquūtur à parentibus: ſuſcipiat quoq; & fœlicius curam infantium: qui, iubente ipſo Deo, relicti ſunt à progenitoribus ſuis? Et in hoc fungitur officio pa- Ibi.67.

tris vniuerſalis oſtendens ſe omnium eſſe patrem & habere curam de
Sap.6. omnibus: vt in libro Sapientiæ dicitur. Vnde deprahenditur immenſa
eius bonitas.

105 Cur (vt Propheta canit) elegit Dominus Sion electione particulari? An,
Pſal.131. quia ſitus eſt collis ille ad Meridionalem partē Ieroſolimæ ſibi ſemper
gratæ? An (vt nuper dictum eſt) quia eſt pars illius Ciuitatis: ſuprà quā
perpendiculariter Deus habet templum ſuū? An, quia tenet locum & ty-
Iſa.2. pum illius ſupnæ Sion: de qua Iſaias. De Sion exibit lex? Ibi enim Deus
Sec.Theo. particularem habet ſedē: vt ſecretiores Theologi dicunt. An refertur ſen-
ſum ad ſignificatum vocabuli: quod eſt ſpecula: vnde proſpicitur ad cuſto-
diendam Ciuitatem? Hos itaq; præcipuè diligit Dominus: & tanquàm fi-
Iſa.21. dos ſeruos ſibi eligit. Hinc Iſaias ait. Super ſpeculam Domini ego ſum:
& ſuper cuſtodiam meam totis noctibus. Cui adſtipulatur Abachuch, di-
Abac.2. cens. Super cuſtodiam meā ſtabo, & contemplabor: vt videam, quid di-
catur mihi: & quid reſpondeam ad arguentem me. Stans enim ſuper cu-
ſtodiam ſuam rarò, vel nunq̄ errat, aut decipitur. Et id eſt ſignum magnæ
fidelitatis in Deum. Vnde meritò diligitur.

106 Quales delectatiōes ſunt in dextera Dei: vt in Pſalmo dr̄? An q̄a ibi ſunt (vt
Pſal.15. dn̄t) potiora bona? An, q̄a ibi eſt pietas & mīa ſaluās? Hinc ſaluādi in extre
Mat.25. mo iudicio collocabunt in dextera. An, q̄a p dexterā fit delectabilis am-
Cant.2. plexus animæ cū Deo? Sicut ſcriptū eſt. Dextera illius amplexabit me.
Pſal.109. Hinc & filius Dei, hæres præcipuus gloriæ illius, decantatur collocatus in
Heb.1.10. dextera Patris. Ibi q̄ppè eſt delectatio ſumma, dūmodò & læua interue-
Cant.2. niat ſub capite: vt in Canticis dicitur. Hinc Patres antiqui & amici Dei in
Mat.2. Aegypto fuere: & ipſe quoq; Dei filius: vt influxum ſiniſtræ ſuſciperent: &
ſic corroborati amplexarentur à dextera. Et hoc myſterium innuit Io-
1.Io.5. hannes, dicens, q̄ Chriſtus venit non in aqua ſolùm, ſed in aqua & ſan-
guine, ideſt in dextera & ſiniſtra.

107 Quomodò cor & caro noſtra exultant in Deo: vt Propheta canit? An,
Pſal.83. quia caro mediante corde & anima, cui eſt coniuncta, poteſt in Deo
delectari? An, quià ſicut verbum diuinum factum eſt caro: Sic caro no-
ſtra efficietur ſpiritualis transformata (vt ſæpè dictum eſt) in naturam
ſpiritus? Et tunc id erit cum Deo, quod ſpiritus noſter. Sed hoc ride-
bunt ii, qui ſenſibus innituntur: & tranſmutationes huiuſmodi vel non
olfecerunt. Quæ tamen neceſſariæ ſunt: ſi totus homo conſequi debet id,
ad quod ordinatus eſt. Cuius tranſmutationis arrhā dedit Deus: quando
verbum eius carnem fieri voluit.

108 Quomodò & q̄ amarū eſt dereliquiſſe Dominū: vt Ieremias ait? An, q̄a ſicut
Iere.2. homo adinuenit omne oblectamentū in Deo: in quē tendit tanq̄ in obie-
ctum vltimū & perficiens: Sic ipſo priuatus ſentit amaritudinem? Nā op-
Topic.1. poſitoꝝ eadē eſt ratio. An, quià homo derelicto vitæ fonte ſtatim (velit,
nolituè) adhæret fonti mortis & omniū maloꝝ? Hinc ait ipſe Dn̄s. Duo

mala fecit populus meus. Me dereliquerũt fontẽ aquarũ viuentiũ: & fode Iere.2.
runt ſibi ciſternas diſſipatas: quæ cõtinere nõ valent aquas: illas dulces vi-
delicet & oblectantes: ſed repletæ ſunt ſerpẽtibus & ſcorpionibus (vt Sa-
pientes aſſerunt) & horrore, pœna, & amaritudine: Vt Socrates in Gor- Pla.i Gor.
gia longo ſermone diſſerit. Nam ſtipendium peccati mors: inquit Paulus. Ro.6.
Et omnia videlicet, quæ ad mortem ſpectant.

109 Quõ Deus pſtat dilectis ſuis ſomnũ: vt Propheta canit? An intelligitur de Pſal.126.
ſomno illo, quo aliqñ Deus loquit̃ cũ amicis ſuis: vt ex Iob, ex libro Nu- Iob.4.
merorũ, & ex Euãgelio diſcere poſſumus? Sed quõ inde ſequitur hæredi- Nu.12. Mat.2.
tas? An igit̃ de ſomno mortis eſt ſermo? Iuxtà quod cõmuniter exponit̃
de morte Chriſti. Ego dormiui: & ſomnum cœpi. Sed nec in iſto ſomno Pſal.3.
datur hæreditas: niſi homo reſurgat. An igitur de ſomno illo intelligitur:
de quo in Canticis. Ego dormio: & cor meũ vigilat? Quãdo videlicet qs Cant.5.
ſopitis ſenſibus & aïalibus voluptatib⁹ dormit in aïali, & vigilat in ſpũali.
Vnde alibi ipſe Propheta canit. In pace in idipm iacebo & requieſcã. Pſal.4.

110 Quõ Deus oĩa ſubiecit ſub pedibus hoĩs: vt in Pſalmo dr̃? An, qà parũ vi- Ibi.8.
debatur Deo feciſſe hominẽ ad imaginẽ ſuã: iniiſſe pactum ſecũ, vt daret
regnũ propriũ: ordinaſſe eum legibus: ordinaſſe medicinã pro peccati in-
firmitate: in multiſq; (vt tactũ eſt) ſecũ domeſticè egiſſe: puniendo, cõ-
minando, alludendo, ꝓuidendo de oĩbus: niſi etiã præferret ipm omnib⁹
creaturis? An de ſolo Meſſia loquit̃ Vates: vt videtur exponere Paulus? Heb.2.
An de omnibus ipm ſequentibus eſt ſermo? Sicut ipſe Meſſias apertè lo- 1.Cor.15.
quit̃, dicẽs. Eccè dedi vobis poteſtatẽ calcandi ſup ſerpẽtes & ſcorpiones: Lucæ.10.
& ſup omnẽ virtutẽ inimici. Et multò magis ſup inimicã virtutẽ. Quã qdẽ
poteſtatẽ vnuſquiſq; haberet: niſi rebellaſſet Domino pricipaliter. Rebel-
lans enim ſentit rebellionem.

111 Cur dixit Deus in Oſea. Deducã eã ad ſolitudinẽ: & loquar ad cor eius? An Oſeæ.2.
loqtur Propheta de tpe: quo Deus deduxit populũ ſuũ in deſertũ: vbi lo-
cutus eſt ei dãs legẽ, & credẽs eloqa ſua? An de aduẽtu Chriſti (vt alii di-
cũt) qñ multi deducti ſunt ad Eremũ, hñtes cũ Deo varia colloqa? An de
oĩbus i gñe loqtur Vates: cũ qbus Deus nõ loqt̃, niſi amoueant̃ à ſtrepitu
turbarũ & vitiorũ: eo ꝙ ſubmiſſè loquit̃, & quaſi ſubmurmurando: adeò ꝙ
non audiatur ab iis, qui ſunt in huiuſmodi ſtrepitibus? Iuxtà illud Iob. Di- Iob.4.
ctum eſt mihi verbum abſconditũ: & venas ſuſurrii eius audiuit auris mea.
Loquitur enim Deus aut per lumẽ quoddã (vt Dionyſius ait) aut per in- Dio. de di.
ſpirationes internas: aut voce ſenſibili: ſed rarò. nominibus.

112 Quõ à facie Dei cõcipimus & parturim⁹ ſpũm ſalutis: vt Iſaias ait? Nõnè pa Iſa.26.
rũ viſum fuit Deo oĩa præmemorata nobis donaſſe: niſi etiã ageret nobiſcũ
tanq̃ verus ſponſus: à facie cuius cõciperemus bonũ propoſitũ (quod ha-
bere nequimus niſi Deo inſpirante: ſuaq; gratia præueniente) & parturi-
rèmus. i. opus pficeremus cooperante gratia ipſius? Actiones. n. bonas nõ
facimus nos virtute noſtra: vt apertè teſtat̃ Chriſtus, dicẽs. Sine me nihil Io.15.
poteſtis

poteſtis facere. Et huc tendit totũ negociũ deſponſatiõis, & cõiugii diui-
ni: quod Deus hẽt nobiſcũ. Vñ ſũma Dei munificẽtia in nos cognoſcit.

113 Cur & quos Angelos mittit Deus in circuitu timentiũ eũ: vt Propheta ca-
Pſal.33. nit? Nõne & hoc inter munifica Dei dona annumerat: vt deſtinet ꝓprios
cuſtodes & miniſtros ad nos: vt nos cuſtodiãt, adminiſtrẽt, & ſeruiãt? lux
Heb.1. tà illud Apoſtoli. Oẽs ſunt adminiſtratorii ſpiritus, in miniſteriũ miſſi.
Pſal.90. Vñ idẽ Vates alibi canit. Angelis ſuis Deus mãdauit de te: vt uſtodiãt te
in oĩbus viis tuis: nõ ſolũ cuſtodia particulari, ſed generali. Angelorꝝ.n.
aliqui cuſtodiũt in die: aliqui verò in nocte. Quorꝝ iterꝝ aliqui ſeruãt pri-
mas excubias: alii ſecundas: alii tertias: alii verò quartas. Nõnulli etiã ſer-
uãt primã anni partẽ, triũ vꝫ menſiũ, alii ſecũdã, alii tertiã, alii aũt quartã.
Iob. 4. Et hanc mutationẽ poſuit Deus in Angelis ſuis: vt Iob ait. Pro quo vul-
gata traductio habet. Et in Angelis ſuis reperit prauitatem. Iſti verò ſunt
Dani.7. Angeli adminiſtrãtes: nõ aũt aſſiſtentes: de qbus Daniel meminit.

114 Cur Deus facit miniſtros ſuos ignem vrentem: vt in Pſal. dicitur? Nõne ne-
Pſal.103. ceſſe eſt, vt Angeli ab eo, qui ignis comedẽs eſt, ignianẽ: vt inflãmẽt ho-
Deut.4. mines cuſtodiæ ſuæ cõmiſſos igneo amore: vt opus Dei non negligenter,
ſed feruenter faciant? Hinc horꝝ ſupremi, qui Mũdi curã habẽt, Seraphi-
ni.i. incẽdentes dicunẽ: qui dũ vident hoĩes curæ ſuæ creditos, igne diuini
Iſa.6. amoris ſuccenſos, decantant. Plena eſt omnis terra gloria Domini.

115 Qui flent, & quarè ſup flumina Babylonis: vt Pſalmographus canit? An de
Pſal.136. ſeipſo loquiẽ Dauid? Sed ille nunq̃ vidit Babel, aut flumina ipſius. An igiẽ
de Angelis animas in peccatis cõfuſas cuſtodientibus eſt ſermo? Nam ſe-
Luca.15. dere dicunẽ ad denotandũ ocioſum opus, quod faciunt. Vnde ſicut An-
geli gaudẽt ſup peccatore pœnitentiã agente: ità flent & dolent ſup indu-
ratione peccatoris. Sed qũò flent ii, qui ſemp vident faciem Patris: in qua
Mat.18. beanẽ, vt Saluator ait? Nõnè etiã Deus dẽ dolere, iraſci, pœnitẽtia duci, &
Geñ.6. tangi dolore cordis intrinſecus: qui tamen beatiſſimus eſt, inalterabilis, &
omninò ĩmutabilis: in Angelis autẽ (vt nup dictum eſt) poſita eſt muta-
tio? An de veris ꝑdicatoribus eſt ſermo: q flent præ cõpaſſione, dũ ꝑdicant
Luca.19. induratis? Sic.n. fleuit ſũmus prædicator Chriſtus ſup Ieruſalẽ: vt Lucas
Philip.3. narrat. Sic flens loquiẽ Apl's pp eos, qui inimicabanẽ cruci Chriſti.

116 Quæ inſtrumenta ſuſpendunẽ ſup ſalicibus? An ſunt organa, citharæ, vel ti-
Pſal.136. biæ? An ſunt inſtrumẽta: quæ Deus fabricauit, os videlicet, lingua, & ma-
nus adiutrices? Sed quarè? Qũò cantabimus (inquiũt) canticũ Domini in
terra aliena? Cũ nõ intelligant, qui terrena ſapiunt, idioma terræ viuentiũ.
Geñ.3. Sed quæ eſt terra aliena? An eſt illa, quæ à Deo maledicta, ſpinas & tri-
bulos generat? Sed nõnè ab illa ablata fuit maledictio, quãdo ex filiis iræ
facti ſumus filii Dei? An terra aliena eſt, quæ nullis vomeribus, ligonibus,
aut raſtris diſponi poteſt, vt ꝓducat fructus bonos? Cuiuſmodi ſunt pec-
catores obſtinati: quos videntes Angeli & prædicatores ſuſpendũt orga-
na, ne in vanum laborent. Et hoc cum detrimẽto ipſorꝝ obſtinatorꝝ.

117 Qui dicũt illud Ieremiæ. Curauimus Babylonẽ, & nõ eſt ſanata: derelinquamus eã? Nõnẽ Angeli deſperantes ſalutẽ obſtinatorum, & prædicatores: quorum officiũ quaſi par eſt? Hinc Paulus & Barnabas Iudæis obſtinatis dixerũt. Quoniã indignos vos iudicaſtis æterna vita: eccẽ conuertimur ad gẽtes. Babylon enim eſt omnis anima confuſa in peccatis: adeò vt idioma cœli & Spiritus ſancti minimè intelligat. *Iere.51.* *Acto.13.*

118 Quõ poſſumus loqui lingua Deo grata, vt intelligamur, & intelligere poſſimus eius nũcios? Nõnẽ hoc docet Pſalmographus, dũ ait. Et lingua mea meditabit iuſtitiã tuã? Sed quõ lingua meditat? Hæc quippè difficultas interpretũ vitio euenit. Nã הגה hagah ſignificat meditari, loqui, decantare, & ſubmurmurare. Si igit traductũ fuiſſet, loquet, nulla eſſet quæſtio. Lingua ergo & idioma cœleſte Dei & Angelorum eſt dirigere oĩa in bonum, & ſm iuſtitiã. Secundũ quã viuens intelligit Deũ, & Angelos loquentes, & intelligitur ab eis. Et de particulari ſermone cũ Deo habendo ſubinfert Vates. Tota die laudem tuam. *Pſal.34.*

119 Cur & quomodò Deus vult vt loquamur ſecum? Nonnè & hoc inter munifica Dei dona annumerat, q videlicet ipſe Deus, dignet habere nobiſcũ domeſtica colloquia? Hinc Propheta canit. Audiam quid loquatur Dñs Deus. Et vt redderet dignas voces, dicebat. Cãtabo Domino in vita mea pſallam Deo meo q̃ diu fuero. Quomodò autẽ has voces reddere debeamus docet, dicens. Iubilate Deo omnis terra. Qui iubilus eſt cantus cum clangore tubarum: & ſolebat fieri tẽpore Iobilei cum lætitia. Hinc à Iobileo venit iubilare. Sed cur cum iubilo & lætitia debemus Deo laudes perſoluere? Nõnẽ, quià ſpiritus Dei non quieſcit ſuper triſti & mœrente, ſed ſup læto? Hinc ipſe Propheta pro recuperando ſpiritu per peccatũ ablato rogitabat, dicens. Redde mihi lætitiam ſalutaris tui. *Ibi.84.* *Ibi.103.* *Ibi.65.97 & .99.* *Ibi.50.*

120 Quo tpe debemus Deum laudare, vt laus ſit gratior? Nõnẽ Propheta docet quatuor præcipuis horis pſoluẽdas eſſe diuinas laudes, veſpe vz, mane, Meridie, & media nocte? Iuxtà illud Veſpe, mane, & Meridie narrabo. Et alibi. Media nocte ſurgebã ad cõfitendũ tibi. Sed cur hæc tpa Deo gratiora ſunt? Nõnẽ, qà Sol & Venus cũ Mercurio, fauentes ſpeculationi & cõtẽplatiõi, ſunt in cardinib⁹, magis nobis fauẽtes: cũ fortiores ibi reperiãtur? Sicut ſentiũt aliqui Sapiẽtes, qui nouiſſimè, hoc vz nro tpe, ſcripſerũt. Sed quid Planetæ ad ſpũalia? Nõnẽ Deus ordinauit aliquas ſolẽnitates celebrandas in plenilunio, nõ quidẽ pp hanc, quã videmus Lunã, ſed pp eã, quã ipſa repræſentat, & à qua vim ſuſcipit? Pari modo & de aliis Planetis dicendũ eſt. Hinc non abſq; myſterio Deus ordinauit ſacrificium matutinum & veſpertinum: vt ſuo loco dictum eſt. *Ibi.54.* *& .118.*

121 Cur præcipuẽ laudes mediæ noctis nos docuit Propheta non ſolũ verbo, ſed exẽplo? An (vt modò diximus) qà prædicta ſydera ſunt in aliquo quatuor cardinũ? An, qà tũc amotis terrificis cuſtodibus, q in prima vigilia, à principio vz primæ horæ vſq; ad finẽ tertiæ, & q in ſecunda vigilia, à principio

vȝ quartæ vſq; ad finẽ ſextæ horæ excubãt, poniť tertia cuſtodia gratioſa:
Luca.12. vt habeť in ſecretiori Theologia: & partim ex Euãgelio diſcere poſſumus?
Zohar. An, q̃ media nocte (vt Zohar plæriſq; in locis repetit) Deus ingrediť pa
radiſum voluptatis ad oblectandum cũ iuſtis & amicis ſuis? Hinc ipſemet
laudat ſummopẽ excubias mediæ noctis. Tunc. n. incipit hora: qua ſacrifi-
cium matutinũ Deo gratiſſimũ offerre poſſumus. Quo ſenſu Propheta ca
Pſal.29. nit. Ad matutinũ lætitia. Et Iob. Cum me laudarent aſtra matutina: & iu-
Iob.38. bilarent omnes filii Dei.

122 Quæ ſunt portæ horti delitiarũ: p quas poſſumus illuc intrare, ad oblectan-
dum cũ Deo? Nõnẽ ſunt illæ quatuor ab Hebræorũ Sapientibus cõme-
Gen.23. moratæ? Quarũ vna eſt in ſpelũca duplici Hebron: quam Abrahã emit à
filiis Chet. Secũda in Ieruſalẽ, loco à Deo pro tẽplo fabricãdo, & p toto
humano genere redimendo electo. Tertia in Betel, de qua Iahacob inqt.
Ibi.28. Hæc eſt domus Dei, & porta cœli. Quarta in mari. Iuxtà illud. In mari via
Pſal.76. tua: & ſemitæ tuæ in aquis multis: quãuis (vt ſubinfertur) veſtigia eius nõ
cognoſcãtur: quæ altiſſimo myſterio indagãda forent. Ne autẽ ſicco peni
tus (quod aiunt) pede trãſeamus, paucis verbis expediemus. In Hebron
nanq; fuit formatus homo, in Ieruſalẽ redẽptus, & in aqua renatus. Vnde
ſiquis cogitat, vnde venit, quibus doloribus redẽptus, & quæ promittunť
in baptiſmo, facilè adinueniet portas horti ſacri: & per ſcalam in Betel
viſam illucuſq; conſcendet.

123 Quæ ſunt portæ iuſtitiæ de quibus Propheta. Aperite mihi portas iuſtitiæ:
Ibi.117. & ingreſſus cõfitebor Dño? An (vt aliqui dicunt) ſunt ſacramenta Eccle-
Hierony. ſiæ? Sed hæc non erãt tp̃e Dauid. An porta iuſtitiæ (vt Hiero. placet) eſt
Io.10. ille, q ait. Ego ſum oſtiũ: p me ſiqs introierit, ſaluabitur? An portæ iuſtitiæ,
& portæ ſacri horti ſunt illæ: quas nup cõmemorauimus: quatuor vȝ: vt p
oẽs quatuor Mũdi plagas ĩtrare poſſimus ad Deũ? Quęlibet aũt harũ qua-
Apoc.21. tuor triplicata eſt. Iuxtà illud Iohãnis. Ab Oriente portæ tres: à Meridie
portæ tres: ab Occidẽte portæ tres: & ab Aqlone portæ tres. Vnde nos p
quãlibet illarũ tribus modis intrare poſſumus: corde vȝ meditãdo: ore lau
dando: & viribus operãdo: in negocio videlicet creationis, regeneratiõis,
& opationis. Cogitare. n. primò poſſumus beneficiũ creationis: ſecundò
laudare Deũ de ipſo: tertiò reddere, quod nobis tũc dedit. Et ſic de aliis.

124 Quibus itineribus in illas portas intrare poſſumus? An ambulando diuino
Pſal.88. lumine: vt Propheta canit. Domine in lumine vultus tui ambulabunt? An
Ibi.118. currendo charitate: vt ipſemet alibi docet, dicens. Viam mandatorũ tuorũ
cucurri: cũ dilataſti cor meum? An volando contemplatione? Iuxtà illud.
Ibi.54. Quis mihi dabit pẽnas ſicut colũbæ: & volabo? An portati à nauicula Pe-
Mat.14. tri, imò Chriſti: qui iuſſit diſcipulos ſuos aſcendere in nauiculam: vbi ſunt
merita ipſius Redẽptoris nos portantia? An igne inflammati, & in flam-
4.Reg.2. mam conuerſi per ſacrificium, quod Deo de nobis facimus? Et ſic Elias
igneo curru in cœlum aſcendit.

125 Vbi recipient̃ & collocabunt̃ beati à Deo?An ĩ domo & in loco ipſius Dei?
Iuxtà illud. Aut qs ſtabit in loco ſancto eius?An in throno:ſicut in Apo Pſal.23.
calypſi dr̃. Qui vicerit,faciá eũ ſedere in throno meo?An in ſeipſo?Iuxtá Apoc.3.
illud.In pace,in idipm iacebo,& requieſcã.Hinc rogabat Saluator,dicẽs. Pſal.4.
Rogo pater:vt ſicut ego & tu vnũ ſumus:Itá & iſti vnũ ſint in te. Io.17.

SECTIO.IIII.DE CHRISTI CONDI-TIONE ET ADVENTV.

126 QVarè Chriſtus dr̃ habuiſſe tabernaculum ſuũ in Sole?An Pſal.18.
in Sole hoc viſibili: qui in medio Planetarũ locum tenet?
An in illo ſupramundano Sole,cuius iſte viſibilis typum
gerit:q in medio cœlorũ ſupramundanorũ poſitus,omnia
illuſtrat?Hinc Iohannes ait. Ciuitas illa, ſuperna videlicet, Apoc.21.
non eget Sole neq; Luna:vt luceát in ea.Nam claritas Dei
illuminat illá:& lucerna eius.ſ.præcipua,eſt Agnus. Nec diſcrepat Iſaias. Iſa.60.
Et idẽ eſt dicere.Poſuit tabernaculum ſuũ in Sole,quod eſt. Et regnabit Luca.1.
in domo Iahacob in æternum:vt Sapientes norunt.
127 Quí Sol iuſtitiæ orietur (vt Malachias ait) timentibus nomen Dñi? Nõnè Malac.4.
hic Sol Chriſtus eſt:vt oẽs Theologi noſtri exponũt?Sed quomodò Sol
habet tabernaculũ in Sole?Nõnè Deus eſt lux:& tamẽ(vt Apoſtolus in- 1.Timo.6.
quit) lucẽ inacceſſibilẽ habitat?Habitatio.n.Dei & ipſe Deus idẽ ſunt.Cũ
nihil creatũ poſſit ipm capere.Fuit igitur Chriſtus verus Sol non ſolũ re-
plens oĩa lumine:ſed erigens Eccleſiá indeficientẽ,ſicut Sol: ad cuius ad-
uentũ ceſſit Luna Synagogæ. De cuius mutatione ſuprà dictum eſt.
128 Orto Sole,quæ beſtiæ congregantur in cubicula ſua:vt Propheta canit?An Pſal.103.
de feris intelligit, quæ nocte prædant̃:vt lupi,vrſi & huiuſmodi?Sed qũò
orto Sole congregant̃?Cũ etiã orto Sole huc illuc uè diſcurrant. An de
feris illis eſt ſermo:de quarũ Pricipe inqt Petrus.Aduerſarius veſter Dia- 1.Pe.5.
bolus,tanq̃ Leo rugiens,circuit? Ipſe.n.orto Sole iuſtitiæ Chriſto fuga-
tus eſt ex hoc Mundo. Sicut ipſe Chriſtus ait. Princeps Mũdi huius eii- Io.12.
cietur foràs. Vnde adeò debilitati ſunt huiuſmodi catuli Leonum: vt ne-
queant amplius deuorare aliquem ad libitũ. Ideò ſi volunt eſcam(inquit
Propheta)quærũt à Deo. Nã ſine Dei pmiſſione nemini nocere poſſunt.
Sicut apertè teſtatur Hieronymus,dicens. Debilis eſt hoſtis,qui non vin- Hiero. ad Euſtochiũ.
cit niſi volentem. Contrà ipſos enim nobis data eſt victoria per Ieſum
Chriſtum:inquit Apoſtolus. 1.Cor.15.
129 Quis iuſtus & quomodò veniet ab Oriente:vt in Iſaia dicitur?An iuſtus ab Iſa.46.
Oriente vocatus Abraham fuit(vt Zohar placet)qui nouus homo venit Zohar.
cum nouo fœdere?Sed,cũ de futuro loquatur Propheta,non video quo
modò de Abrahã intelligatur ſermo. Iuſtus quippè,& Deo gratus fuit

Abraham:ſed alios non iuſtificauit. An igitur verus iuſtus fuit Chriſtus,
alios iuſtificans:qui venit à Patre,cuius locus ꝓpriè eſt in Oriẽte? Vnde
Io.16. omnia oriũtur in cœlo & in terra. Ideò dicitur pater omnium. Et hoc eſt,
quod ipſe Chriſtus ait. Exiui à Patre,& veni in Mundum.

130 Quæ ſeptem mulieres accipient virum vnũ:vt Iſaias ait? An tot viri ceciderant
Iſa 4. rant de Ieruſalem & Iehudà,ꝙ mulieres, ne incurrerent maledictionem
Deut.7. ſterilitatis in Deuteronomio datã, accipiebant ſeptem virũ vnũ:vt Hiero.
Hierony. tangit? An (vt ad altiora cũ Hieronymo & Origene cõſcendamus)ſeptẽ
Orige. mulieres ſeptẽ dona ſpũs ſunt ꝓuenientia à ſeptẽ fontibus ſupernis:qui
fluũt in puteum,qui dicitur Berſabah.i.puteus ſeptẽ? Nã aliqui biberunt
ex vno,aliqui ex alio ipſoꝝ fontiũ:nullus autẽ ex omnibus:niſi Chriſtus
Ieſus,adeò plenus Deo & Spiritu ſancto:vt de plenitudine eius (teſte Ioã
Io.1. ne) oẽs nos accœperimus. Vnde de ipſo reor hic Prophetam prædixiſſe.
Col.1. Quo ſenſu inquit Paulus. Quoniam complacuit patri omnem plenitudinem
nem inhabitare facere in eo.

131 Quã lucem magnã vidit populus, & quãdo:vt Iſaias perhibet? Nõnè in ad-
Iſa.9. uentu Chriſti:vt cõmuniter exponi ſolet? Nam ipſo naſcente ſtella lucida
Mat.2. apparuit Magis:& claritas Dei circũfulſit Paſtores:vt Matthæus & Lucas
Luca.2. ſcribũt. Et hæc non quidem fuit lux propriè corporea, ſed melior: de qua
Io.1. Iohãnes. Erat lux vera:quæ illuminat omnẽ hominẽ venientem in hunc
Mundũ. Cũ tñ intelligere poſſimus diuina, quantũ radius diuinus ſe no-
Dio. de di. bis inſinuauerit:vt Dionyſius & Plotinus docent. Hinc nõ arroganter,ſed
nominibus. ſynceriſſimè dixit ipſe Chriſtus. Ego ſum lux Mundi:lumine quidem ſa-
Plo. de bo. pientiæ. Nam in ipſo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi,
Io.8.
Col.2. potiſſimè vulgarium oculis.

132 Qui ire debent (vt Abachuch ait) in ſplendore fulgurantis haſtæ Dei? An
Abac.3. de Magis eſt ſermo:qui ſecuti ſunt ſtellã,quę apparuit eis velut haſta quę-
Mat.2. dam? An, cũ Prophetæ & ſancti dicanẽ ſagittæ (iuxtà illud Iſaiæ. Poſuit
Iſa.49. me quaſi ſagittã electã)Chriſtus meritò dictus fuit haſta:quæ eſt quaſi ſa-
gitta magna:ſed facilè demiſſa in Mũdũ ab arcu paterno? Ipſe.n.adeò ful-
Ibi.60. gens venit:vt dicat Iſaias. Et ambulabũt gentes in lumine tuo:& Reges in
ſplendore ortus tui. Et ſtatim de Magis ad Chriſtũ adorandũ venienti-
bus ſubinfert,dicẽs. Omnes de Saba venient aurũ & thus deferentes.

133 Quæ veritas & ex qua terra orta dicit à Propheta? Nõ quippè de alio inter-
Pſal.84. pretari poſſumus veritatẽ hanc q̃ de illo:qui ait. Ego ſum veritas. Sed ex
Io.14. qua terra orta ſit,videndum reſtat. An igit de beata virgine eſt ſermo:quæ
terrena erat:ſicut & nos? An de terra viuentiũ & ſupramũdana:quæ eſt di-
uina eſſentia? Nã Spiritus ſanctus eſt ignis,Filius aqua,Pater aer (vt Zo-
Nohar. har elegantiſſimè probat)& eſſentia diuina velut terra:in qua omnia pul-
lulant: & inter alia verbum, quod producitur ab intellectu paterno co-
gnoſcente: & eſſentia cognita.

134 Quo ſenſu Zorobabel dixit veritatem omnibus præualere? Nõnè cõmunis

hominum turba magis oblectatur mendaciis, q̃ veritate? Iuxta illud Propheta. Non eſt in ore eorum veritas. Et alibi. Omnis homo mendax. An igitur Zorobabel id dixit, quia veritas agitata magis elucescit? Impugnari enim poteſt, vinci verò nequaq̃. Cum habeat radicem firmam & inconcuſſam. Hinc Chriſtus, ſumma veritas, praualuit contra mendacii patrem: & adhuc perfectius praeualebit: quando (vt Apoſtolus ait) inimica deſtruetur mors. Interim autem oportet (vt praemittit) ipſum ſedere à dextris Dei, & regnare: donec ponantur inimici eius ſcabellum pedum ſuorum. 3.Heſre.4 Pſal.5. 115 1.Cor.15.

135 Quae ſunt claues Dauid: & cui dabuntur: vt claudat, & non ſit, q aperiat: aperiat, & non ſit, qui claudat: vt in Iſaia dicitur? An ſunt iſtae claues ſapientiae de quibus Saluator ait. Vos tuliſtis clauem ſcientiae? An ſunt duae claues, quarum vna eſt ſcientiae & diſcernendi: alia eſt poteſtas abſoluendi: vt communiter Theologi noſtri docent? Cui autem datae ſint, Iohannes exprimit loquens de Chriſto, dum ait. Qui habet clauem Dauid, aperit, & nemo claudit. Nam ſi de prima claue intelligatur (cum ipſe contineat omnes theſauros ſapientiae) quis poteſt infringere dogmata eius? Nonne ipſe ait. Omnia, quae audiui à patre meo, nota feci vobis? Si verò de alia claue ſit ſermo: nonnè ipſe inquit. Data eſt mihi omnis poteſtas in coelo & in terra? Hinc praebens has claues Petro & diſcipulis, ait. Quodcunq; ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in coelis: & quodcunq; ſolueris, erit ſolutum. Iſa.22. Lucae.11. Theologi. Apoc.3. Col.2. Io.15. Mat.vlt. Ibi.16.

136 Cur ſermo Dei comparatur argento puro & lapidi precioſo? Nonnè precioſius eſt aurũ? Aurum quippè & ſi apud mortales in maiori precio habetur: non tamen apud Deũ. Iuxtà ſententiã ſummae Veritatis praeferentis templum auro, quod videtur illud ornare. Et in multis Scripturae locis videtur praeferri argentum. Hinc Chriſtus argento, non auro venditus eſt: & Abraham non auro ſed argento emit ſepulchrũ illud pro ſe & vxore ſacramẽtis plenum: & omnia pia argento commutantur. Et hoc forſitã, quià argentum eſt in dextra coordinatione: ſicut & verbum, vel ſapientia Dei: aurum verò eſt in ſiniſtra & Aquilonari. Iuxtà illud Iob. Ab Aquilone aurum venit. Si verò de precio ſit ſermo: nonnè ait idem Propheta. Dilexi mandata tua ſuper aurum & topazion? Vnde Sapiens. Nec comparaui (inquit) illi, ſapiẽtiae videlicet diuinae, lapidem precioſum. Eſt itaq; ſermo Dei argentum purgatũ terra: & purgatum ſeptuplum: iuxtà ſeptem dona Spiritus ſancti: quae per ſeptem mulieres virum vnũ apprehendentes intelliguntur: vt ſuprà declarauimus. Vnde eſt tantae efficaciae: vt ſit penetrabilior omni gladio ancipiti, ptingens vſq; ad diuiſionem animalis ac terreae partis à ſpiritu: vt alibi (Deo fauente) dicetur. Pſal.11. Mat.23. Ibi.26. Geñ.23. Iob.37. Pſal.118. Sap.7. Heb.4.

137 Quis mittet cryſtallũ ſuam ſicut buccellam: vt Propheta canit? Nonnè cryſtallus eſt aqua adeò gelu concreta: vt euacuatis poroſitatibus non amplius caloris ſit capax? Hinc ei cõparantur peccatores obſtinati, via & mo- Pſal.147.

do communi penitus incapaces effecti caloris & gratiæ diuinæ. Tanta au-
tem fuit virtus huius diuini verbi: vt reduxerit cryſtallum tanq̃ buccellam
panis, poroſitatibus plenam: vt fierẽt peccatores capaces ipſius diuini ver-
Mat. 9. bi & caloris. Hinc dixit Saluator. Non veni vocare iuſtos ſed peccatores.
Luce. 3. Cuius rei non ignarus eius Præcurſor dixit. Potens eſt Deus ex lapidi-
bus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.

138 Quis ſpirius reſoluit cryſtallum in aquas? Nonnè fuit Spūs ſanctus, miſſus
ſuo quinquageſimo die tanta virtute & calore: vt non tm̃ mouerit Apo-
ſtolos ad loquendum variis linguis magnalia Dei: ſed corda audientium
etiam obſtinatorum adeò conciliauerit: vt fecerit ex multis millibus cor
Acto 2. vnum & animam vnam: vt Lucas narrat?

139 Quis (vt Iſaias ait) lychnum fumigantem non extinguet? Nõnè Matthæus
Iſa 42. id exponit de Chriſto: qui non confringet vagum & mutabilem peccato-
Mat. 12. rem, per arundinem deſignatum: nec illum, qui incipit aliquod opus offer
re Deo non inflammatum charitate, ſed tantùm fumigans, extinguet, ſed
Luce. 12. inflammabit igne illo: de quo ipſe ait. Ignem veni mittere in terram: &
quid volo, niſi vt ardeat? Nam officium eius fuit ſuccurrere miſeris, & ad-
iuuare debiles. Sicut nuper de cryſtallo, eius virtute liquefacta, dictum
eſt. Et quàmuis linum habeatur in veritate literæ, lychnum tamẽ legi po-
teſt: pro quo linum ponitur. Cum in hebræo nõ habeatur proprium vo-
cabulum lychni. Hinc malè legitur lignum.

140 Quando fecit Dominus verbum abbreuiatum: vt Iſaias cum Paulo ait? An,
Iſa. 10. quando verbum infinitum concluſum fuit in parua carne humana: & in
Ro. 9. breui vtero? An, quãdo reduxit tam longam ſeriem legis & Prophetarũ
Mat. 22. ad duo breuiſſima præcepta amoris Dei & proximi? An (vt ad ſenſum
Iſaiæ & Pauli veniamus) id intelligitur de reductione gentium ad gregẽ
Iſa. 10. ſuum? Quod breuiſſimo tempore factum eſt. Inquit enim Iſaias. Cõſum
matio abbreuiata inundabit iuſtitiam. Et hoc, quando reliquiæ conuer-
tentur. An tunc fecit verbum abbreuiatum: quando vnica oblatione pro-
curauit ſalutem omnium tam Hebræorũ q̃ Gentilium? Verbum enim ꝓ
Heb. 9. opere in Scriptura ſacra ſæpiſſimè ſumitur. Hinc Paulus ait. Introiuit ſe-
mel in ſancta: æterna redemptione inuenta.

141 Quis Deus (vt Abachuch ait) ab Auſtro veniet: & quis ſanctus de monte
Abac. 3. Pharan? Nonnè Deus eſt verbum æternum: quod in eo, quod à Patre
procedit, ab Oriente venit (vt ſuprà dictum eſt) in eo autem, quòd amo-
Io. 3. re miſſum eſt à Patre (qui adeò dilexit Mũdum, vt filium ſuum vnige-
nitum daret: qui amore ſemetipſum pro nobis obtulit Cruci) ab Auſtro
& à Meridie venit: vbi reſidet amor? Et hic fuit ſanctus, vnctus & Meſ-
ſias: qui venit & prodiit ex ore Altiſſimi videntis & aſpicientis calamita-
tem humanam. Pharan enim os aſpicientis interpretatur. Si verò ad na-
tiuitatem eius aſpiciamus: nonnè natus fuit in Betlehem: quæ eſt ad
Meridiem Ieroſolimæ? Sed (vt ſecretiora tangamus) nõnè Betlehem

domus panis interpretatur? Ex hac igitᷣ domo venit verus & viuus ille pa-
nis: de quo ſcriptũ eſt. Hic eſt panis verus, qui de cœlo deſcendit. Et iterꝫ. Io. 6.
Ego ſum panis viuus, qui de cœlo deſcendi. Locus autẽ panis in Arche-
typo eſt Auſter: vini verò Aquilo.

142 Cur dixit Abachuch. In medio annorꝫ viuifica illud. ſ. opus tuũ? Nõnè ipſe- Abac. 3.
met Propheta innuit, qd loquatᷣ ſubinferens. In medio annorꝫ notum fa-
cies: cum iratus fueris, miſericordiæ recordaberis? Pro cuius aperta decla-
ratione rememorandũ eſt illud Eliæ celeberrimũ oraculum à Talmudi- Eliæ ora-
ſtis præhonoratũ: quo diſtinguitᷣ Mundus in ter bina millenaria: quorum culum.
duo prima ſignificant principiũ humani decurſus: duo millenaria ſecunda
medium: duo tertia finẽ. Ait. n. oraculum. Duo millia in vacuo. i. ſine lege,
& ſine Meſſia: duo millia in lege: duo millia in Meſſia, conſummabuntur
videlicet. Et hæc ſex millenaria reſpondẽt ſex diebus fabricæ: vt à Moſe & Pſal. 89.
Petro edocemur. Chriſtus aũt præueniẽs venit in tpe legis, nõdum com- 2. Pe. 3.
pleto. Hinc clamabant mali dæmones. Cur veniſti antè tempus torquere Mat. 8.
nos fili Dei? Præuenit nãq; per trecentos annos. Et ſic opus Dei, & totus
Mundus viuificatus fuit in medio annorum.

143 Cur ait idẽ Propheta. Antè faciem eius ibit mors? Nõnè per peccatũ Adæ Abac. 3.
mors introierat in orbem terrarꝫ propter inuidiã Diaboli: vt Sapiens ait? Sap. 2.
Ad hanc igitur tollendã neceſſariò ſecuta eſt vita? An eum tentaturus ve-
nit Diabolus: qui eſt Angelus mortis, ſtans antè eum: vt Targum Ionatas Targũ Io-
exponit illud דבר deber? Quãuis Hieronymus, Theodotio, Aqla, Sym- natæ.
macus, & Author quintæ æditionis per multa vagentur.

144 Quis & cur dixit. Eccè ego, mitte me? An fuit pſona filii iam electa ad con- Iſa. 6.
ferendam ſalutem populo infecto: patri ſemp obedire parati? An fuit ille
agnus, qui (vt Iohãnes perhibet) occiſus fuit ab Origine Mundi: ſemper Apoc. 13.
aſtans antè Deum eo modo, quo Iohãnes ſentit? De quo Iſaias ait. Obla- Iſa. 53.
tus eſt, qà ipſe voluit: & non aperuit os ſuũ. Sicut ouis ad occiſionẽ ducetᷣ.
Et cætera, quæ ſequuntur de Chriſto verificata: qui ſpontè voluit pro hu-
mano genere pati.

145 Cur partus Almæ datus fuit in ſignum Achaz, & quõ? Nõnè in ſignum, ꝙ Ibi. 7.
liberaretur populus Iehudà & domus Dauid à duobus titionibus. ſ. Ra-
zin Rege Syriæ: & Pechach filio Romeliæ, Rege Iſrael? Sed (vt ad my-
ſticum ſenſum deueniamus) nonnè Razin: qui diſſipator interpretatur,
Diabolum exterminatorẽ denotat, & Pechach, q aptura interpretatᷣ, In-
fernum deſignat: de quo idẽ Iſaias. Dilatauit Infernus animã ſuam abſq; Ibi. 5.
vllo termino? Vnde ad horꝫ liberationẽ datus fuit partus Almæ. i. Virgi-
nis in ſignũ. Qui partus nos ab illis titionibus liberauit. Sed cũ Alma ſi-
gnificet adoleſcentulã, virginẽ vel nõ virginẽ, cur potius refertᷣ ad partum
virginis? Placet hic ſnia Hieronymi, ꝙ cũ Alma vtrũq; ſignificet, neceſſa- Hierony.
riò hic intelligatur de Virgine. Alioquin non fuiſſet ſignum.

146 Cur Saluator dictus fuit Chriſtus? Nõnè per antonomaſiam: quià vnctus

(vt propheta

Pſal. 44. (vt Propheta canit) præ omnibus participibus ſuis: oleo quidem læti-
Iſa. 61. tiæ; quæ eſt diuinitas? Iuxtà illud Iſaiæ: Spiritus Domini ſuper me: eo q;
vnxerit me. Tria enim (vt ſuprà dictum eſt) hominum genera præcipuè
vngebant: Reges videlicet, Sacerdotes, & Prophetæ. Meritò itaq; Chri-
Apoc. 17. ſtus vnctus fuit, quia Rex Regũ & Dñs Dñantiũ: Sacerdos Regius, æter-
Pſal. 109. nusq; ſm ordinem Melchizedech: & Propheta prophetarũ: vt in Luca
Luca. 7. dicitur. Propheta magnus ſurrexit in nobis. Dictus eſt autem Meſſias he
braicè, Chriſtus græcè, vnctus latinè.

147 Quod vnguentũ deſcẽdit ſuper caput, & inde in barbam Aharon, & inde ad
Pſal. 132. oram veſtimẽti: vt Propheta canit? Nõnè Chriſtus tanta fuit repletus di-
Io. 1. uinitate: vt in omnia quoq; mẽbra diffuſus ſit? Iuxta illud Iohãnis. De ple-
nitudine eius omnes nos accœpimus. Ordo autem exigit, q, ſicut in cor-
pore humano oẽs humores deſcendũt à capite, & diffunduntur in omnia
membra, mediãte collo: Ita in corpore myſtico totum diuinum chriſma
veniat in nos à capite Chriſto, mediante collo, ideſt Sacerdote: qui eſt
medius inter Deum & homines: inter caput & membra. Hinc notanter
dicit Vates, in barbam Aharon: qui fuit ſummus Sacerdos in lege. Sacer
dotis enim intereſt adminiſtrare ſacra.

148 Cur Chriſtus dictus fuit ſpecioſus forma præ filiis hominum? An, quià re
Pſal. 44. verà erat aſpectũ pulcherrimo, ab æterno generatus à Patre pulchro,
& in tempore æditus à matre pulchra, decora, & ſine macula? An, quià
non tantùm erat pulcher corpore, in omnibus videlicet membris pro-
portionatiſſimus, nullum patiens defectum: ſed erat pulcher in anima: illa
Pla. i Hip. maiori & in Phedro. Plo. de pulchro. videlicet pulchritudine: quã quærebat Socrates ab Hippia: & de qua tra-
ctat in Phædro, & poſt eum Plotinus? Quæ qdem pulchritudo tantò ma
ior eſt; quantò quis magis diuinitatis eſt particeps. Vnde cũ Chriſtus fue
rit lõgè diuiniſſimus oĩum, meritò quoq; oĩum pulcherrimus dictus eſt.

149 Poſt quod modicum (vt Aggæus ait) adhuc mouit Dominus cœlum &
Aggei. 2. terram? Nonnè mouit Deus vtrunq;: quando de cœlo miſit prodigia in
Aegyptum: percutiens terram denis plagis? Nonnè etiam mouit: quan-
Exo. 19. do dans legem è cœlo allatam, tremere fecit Sinà terrenum? Sed adhuc
poſt modicum, poſt quadringentos videlicet annos poſt viſionẽ ipſi Ag-
gæo demonſtratã mouit Deus cœlũ: dum ab ipſo deſcendit, mouitq; ter-
ram, noua faciens omnia, nouumq; erigens teſtamentum. In cuius rei te-
Luca. 23. ſtimonium & comprobationem, in morte ipſius obſcuratus fuit Sol, pe-
Mat. 27. træ ſciſſæ ſunt, monumenta aperta, mortui ſurrexerunt, & omnis penè
creatura commota eſt.

150 Quod brachium Domini reuelatum eſt, & quando: vt Iſaias ait? Nonnè re-
Iſa. 53. uelauit Dominus brachium ſuum: quãdo eduxit populum ex Aegypto
Exo. 15. in manu forti, & brachio extẽto? Verum illud fuit brachium ſiniſtrũ, quo
Pſal. 135. percutiebat. Sed brachium dextrum gratiæ & pietatis reuelauit, quando
Io. 1. (vt Iohannes inquit) gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt. Iſaias

igitur pertractare volebat: qualiter Deus decreuerat per paſſionem filii ſui
extendere brachiũ miſericordiæ & pietatis in omnes (res quidem noua)
cum per legem punirẽtur, & non remitterẽtur peccata. Propterea dixit.
Domine quis credet his, quæ narrabimus: & brachium, hoc tuum dextrũ
videlicet, cui adhuc reuelatum eſt?

151 Quæ eſt virga virtutis emiſſa (vt Propheta canit) è Sion? An fuit illa virga Pſal.109.
egreſſa è radice Ieſſe: de qua Iſaias vaticinatus eſt? Sed quomodo emiſ- Iſa.11.
ſa fuit è Sion? Cum Chriſtus fuerit conceptus in Nazaret, & natus in
Betlehem. An igitur (vt reor verum ac neceſſarium) intelligitur de Sion
ſuperna? Sicut & illud Iſaiæ. De Sion exibit lex. Nam lex (vt ſuprà diſſe- Ibi.2.
ruimus) data fuit in Sinà. Sion itaque ſuperna eſt illud tabernaculũ Solis: Exo.19.
vnde lex ſcripta deuenit. Vnde etiã venit Dator Euãgelii Chriſtus. Et hic
eſt verus mons Sion, quem dilexit Dominus: & in quo habitat & regnat: Pſal.77.
vt alibi dicitur. Mons Sion, in quo habitaſti in eo. Et iterũ. Conſtitui mi- 73.& 2.
hi Regem meũ ſuper Sion montẽ ſanctũ meum.

152 Quomodo deſcendit Dominus ſuper nubem leuem in Aegyptum: vt Iſaias Iſa.19.
ait? An (vt Hieronymus ſentit) quando deſcendit in corpus humanum Hierony.
nullo peccatorum pondere prægrauatum? An, quando Chriſtus Angeli Mat.2.
oraculo deſcendit adhuc puerulus in Aegyptum: nondum firmatus viri-
bus & ſapientia: qua quotidie (teſte Luca) proficiebat? Hinc expectauit Luca.2.
ætatis ac perfectionis plenitudinem: antequàm cum antiquo hoſte con-
grederetur. An id fuit, quando deſtinauit Simonem apoſtolum illuc
deportatũ à Spirituſancto, veluti nube leui: ad deſtruenda Aegypti ido-
la? Sicut Iſaias innuere videtur, dicens. Commouebuntur omnia ſimula-
chra Aegypti à facie eius.

153 Quam portam vidit Ezechiel clauſam? An fuit porta ſancti ſanctorum: per Ezec.44.
quam ſolus Sacerdos intrabat ſemel in anno? Sed quomodo hæc expo-
ſitio conſonat oraculo: quod ait. Vir non tranſibit per eam: quoniam Do-
minus Deus ingreſſus eſt per eam? An igitur porta hæc fuit beata Virgo
(vt communiter exponitur) quæ fuit clauſa principi, ſcilicet tenebrarum:
vt dicit textus? Et id melius conſonat, quàm (vt aliqui dicunt) à prin-
cipio ſuæ formationis. An porta hæc fuit lex recondita in Arca: in ſi-
gnum, quòd nullus habuit claues ad intrandũ in eam (nam Arcam nul-
lus aperiebat) niſi ille, de quo Iohannes ait. Vicit Leo de Tribu Iehudà Apoc.5.
radix Dauid: vt aperiat librum, & ſoluat ſignacula eius?

154 Quomodo cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui:
vt Iſaias ait? An (omiſſis chimericis Hebræorum interpretationibus) bos Iſa.1.
inſipiens animal, & aſinus ſtolidiſſimus, cognouerunt Dominum ſuum,
& præſepe ipſius: quando anhelitu ſuo (vt aiunt) calefecerunt puerum na-
tum tempore illo brumali? An per aſinum & bouem intelliguntur Gen-
tiles: de quibus Apoſtolus. Scitis autem, quòd cum gentes eſſetis, ad ſi- 1.Cor.12.
mulachra muta, prout ducebamini, euntes, velut beſtiæ videlicet? Vnde

Pſal.42. Propheta de huiuſmodi canit. Homo cũ in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt iumentis inſipientibus. Hi tamen cognouerunt poſſeſſorẽ ſuum fœliciori ſorte, quàm ii, quibus data fuit lex: & q́ ſe eſſe homines exiſtimabant. Quod cognoſcens Pſalmographus iubilando decantat. Lau-
Ibi.116. date Dominũ omnes gentes: laudate eum omnes populi.

155 Quis quæritur in Ephrata: & inuenitur in campis ſyluæ? An de Arca fœde-
Ibi.131. ris eſt ſermo: quæ fuit quæſita à Dauide in Betlehem Ciuitate ſua, quæ alio nomine dicitur Ephrata: ſed ibi non fuit inuenta: quia nuſquàm legitur eam ibi fuiſſe: ſed inuenta fuit in Chiriatiharim: quæ dicitur Ciuitas ſaltus aut ſyluæ: quò deducta fuit poſt percuſſionem Betſemes: vt in
1.Reg.7. primo Regum volumine habetur? An de Chriſto eſt ſermo: qui quæſitus fuit à Magis in Ephrata vel Betlehem: & inuentus fuit in campo & in antro, quod erat extrà Ciuitatem arboribus conſitum? Et hoc iam de-
Mic.5. claratum fuit à Michæa, qui ait. Et tu Betlehem Ephrata paruula es in millibus Iehudà. Ex te mihi egredietur, qui ſit dominator in Iſrael. Et ad meliorem expreſſionem ſubinfert. Et egreſſus eius à diebus æternitatis.

156 Qui Sabæi & Arabes venerunt adorare Chriſtum, & cur: vt Propheta ca-
Pſal.71. nit? An deducti tantummodò à ſtella: vt habetur ex Euangelio? An (vt
Mat.2. ad altiora myſteria conſcendamus) hoc myſterium initium habuit, & præfiguratum fuit à Regina Sabà, id eſt Arabiæ: quæ apud Hebræos dicitur Sabà שבא: & ſcribitur cum ש ſin ad differentiã Sabææ regionis: quæ ſcribitur cum ס ſamach: vt etiam alibi dictum eſt? Venit itaq; Regina illa ex Arabia fœlice, ſita ad Auſtrum vſq; ad mare oceanum, in Ieruſalem
3.Reg.10. ad Regem Salomonem: qui ſolueret eius ænigmata. Quæ Regina ſignificabat legem datam in Sinà Arabiæ monte: quæ venit ad Chriſtum, qui in Ieruſalem prædicans ſoluit omnia legis ænigmata: vt alibi diffuſius (Deo fauente) dicetur. Quod proſequentes Reges Arabum & Sabà venerunt & ipſi ad reuerendum Chriſtum.

157 Cur dixit Dauid. In Idumæam extendam calciamentum meum? An, quià
Pſal.59. re vera fecit ipſam tributariam: vt in ſecundo Regum volumine legi-
& 107. mus? An Dauid, vicem & typum Chriſti gerens, prædixit Idumæos,
2.Reg.8. aliosq; populos ſibi ſubiiciendos? An, quià Chriſtus venturus erat, non tantùm vt ſaluaret animam, ſed etiam corpus & carnem per Edom ſignificatam? Hinc prouidit de lauacro, & cibo corporis ſui, ſumẽdo à gutture noſtro corporeo: vt per ipſum Chriſti corpus, noſtrum corpus in ſpiritum tranſmutatum, cum ipſo ſaluaretur. Calciamentum autem & veſtis Chriſti præcipua fuit corpus, quod aſſumpſit: per quod mortificatum dedit nobis: & corporibus noſtris, per Idumæam figuratis, ſalutem.

158 Cur Pſalmographus dixit, q́ Moab fuit olla ſeu vas lotionis ſuæ: vt in veri-
Pſal.59. tate literæ habetur? An, quià Moab fuit vas lotionis: vbi immundities re-
Deut.23. rum lotarũ relinquuntur? Hinc excluſus fuit ab eccleſia Dei. Sed, cũ Rut

Moabitis fuerit atauia Dauid: & in genealogia eius, immò Chriſti cõnu- Rut. 4.
merata, aliud ſenſum quærẽdum mihi videtur. Loquitur enim Propheta Mat. 1.
(ni fallor) de diuerſis gentibus abluendis & redimendis à Chriſto, Idu-
mæis videlicet, Allophylis, & Moabitis: quos prædicit & ipſos fore vas ſu
ſcœpturum lotionem, quã fecit redemptor: vt Iohannes perhibet, dicens.
Lauit nos à peccatis in ſanguine ſuo. Apoc. 1.

159 Quomodò Deus (vt in Oſæa dicitur) fecit non plebem ſuã, plebem ſuam? Oſeæ. 2.
Nonnè non ſolùm ex Moabitis, Idumæis & Philiſtæis fecit familiam &
Eccleſiam vnam, ſed ex Iſmahelitis, Græcis, Elamitis, & ex omni natione,
quæ ſub cœlo eſt? Vt Iohannes perhibet, dicens. Vidi turbam magnã, quã Apoc. 7.
dinumerare nemo poterat: ex omnibus gentibus, & Tribubus, & popu-
lis, & linguis ſtantes antè thronum in cõſpectu agni, amictos ſtolis albis:
& palmæ in manibus eorum, ſcilicet erant.

160 Quãdo & quomodò alleuiata fuit terra Zabulõ, & Nephtalim: vt Iſaias ait? Iſa. 9.
Nõnè hoc declarat Matthæus dum ait, quòd habita Ieſus victoria in tribus Mat. 4.
prælijs à Diabolo ſuſcitatis, audiẽs, quòd Iohãnes traditus eſſet, venit in Ca-
pharnaum ſitam in finibus Zabulon & Nephtalim: vbi cœpit prædicare &
alleuiare populum hebræum ab onere legis: requirens ſolummodò con-
uerſionem ad Deum: & inde promittens regnum cœlorum. Cui rei Mat-
thæus oraculum applicat.

161 Cur ex aduerſo aggrauata eſt via maris trans Iordanem Galilææ gentium?
Nõne, quià tunc cœpit Ieſus imponere iugum Euangelicũ gentibus: quæ
nullo legis grauamine premebantur? Dicta autem fuit regio illa, Galilæa
gentium: quià Salomon ipſam donauit Hiram Chananæo, Regi Tyri ob
beneficiũ ſibi ab ipſo collatum in dandis lignis cedrinis ex monte Liba-
no pro fabrica templi: vt habetur in tertio Regum volumine. 3. Reg. 9.

162 Quomodò fecit Deus aſpera in vias planas, & quãdo: vt Iſaias ait? An, quã- Iſa. 40.
do ſuperbi & exaſperantes humiliati ſunt? Iuxtà canticũ Virginis. Depo- Luc. 1.
ſuit potentes de ſede. An quando dura & aſpera legis præcœpta reducta
ſunt ad ſuaue & delectabile iugum Chriſti? An (vt opinor verius) id erit
in ſecundo Chriſti aduentu: quando reddet omnia pacata & quieta: vt vi-
dentur indicare verba præcedentia & ſubſequentia? Præmittit enim Va-
tes. Conſolamini, conſolamini popule meus, loquimini ad cor Ieruſalẽ:
quoniam completa eſt malitia eius. Non enim completa eſt malitia alicu-
ius, dum in carne viuit. Et de malis puniendis ſubinfert. Suſcœpit de ma-
nu eius duplicia pro omnibus peccatis ſuis. Et paulò poſt. Eccè Deus ve-
ſter in fortitudine veniet: & merces eius cum eo. Nec enim mercedẽ de-
dit Chriſtus in primo aduentu: ſed in ſecundo daturus eſt: vt Propheta Pſal. 61.
cum Paulo teſtatur. Ro. 2.

163 Quando (vt Iſaias ait) infans ponet manum in foramine aſpidis: aut in ca- Iſa. 11.
uerna reguli impunè? An expectare debemus ætatem illam auream: quã
fingunt Poetæ ſub Saturno fuiſſe? An tunc id fuit, quando dixit ſummus

Luca.10. Doctor & Rex ſectatoribus ſuis. Eccè dedi vobis poteſtatem calcandi
ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutē inimici: & nihil vo-
1.Cor.15. bis nocebit? An tunc erit, quando (vt Apoſtolus ait) penitus deſtruetur
inimica mors: Diabolus videlicet, q eſt author mortis? Ipſo nanq; deſtru-
Apoc.21. cto ceſſabunt omnia mortifera & triſtia. Tunc enim (vt Iohannes ait) non
erit neq; luctus, neq; clamor, neq; dolor erit vltrà: quæ prima abierunt.
Nā (vt ipſe ſubinfert) dixit, qui ſedebat in throno. Eccè noua facio oīa.

164 Quando Iſrael (vt Ieremias ait) habitabit confidenter? An de tempore Chri-
Iere.23. ſti eſt ſermo: vt videntur innuere verba præcedentia, quibus Propheta in-
quit. Eccè dies veniunt (dicit Dominus) & ſuſcitabo Dauid, germen iu-
ſtum? Quod de Chriſto vero Dauide intelligitur: vt etiam veri Hebræorū
Sapientes conſentiunt. Tunc enim fuerunt ſui confidentes: quando intre-
Act.5. pidi dicebant. Obedire oportet Deo, magiſq̄ hominibus. An de tempore
Sopho.3. illo loquitur Propheta: de quo Sophonias. Tūc reddam populis labium
electū: & inuocabunt omnes nomen Domini: & ſeruient ei humero vno?
Io.10. Quod ēt Chriſtus ꝓdixit, dicens. Et alias oues habeo: quæ nō ſunt ex hoc
ouili: & illas oportet me adducere. Et fiet vnū ouile: & vnus paſtor.

165 Cur multiplicata gente (vt Iſaias ait) non fuit magnificata lætitia? Nonnè,
Iſa.9. quià chariſmata: vnicuiq; donanda, ſunt determinatæ menſuræ (iuxtà
Ro.12. illud Apoſtoli. Deus diuiſit menſurā fidei) adeò vt multiplicatis accipiē-
Io.3. tibus diminuatur portio? Sed nonnè Iohannes ait. Non enim ad menſu-
ram dat Deus ſpiritum? Vnde videtur, ꝙ donum ſpirituale communica-
tum creſcat: Sicut patet de ſcientia communicata: quæ non deficit, immò
augetur tam in communicante, q̄ in iis, quibus communicatur. Sed nōnè
videmus ſpiritum vniuſcuiuſq; familiæ Dei eſſe vehementiorem in pau-
cis, q̄ in multis: vt patuit in primitiua Eccleſia: quando erant pauci: & in
primordiis cuiuſcunq; Religionis? Niſi enim per cōmunicationem bono-
rum ſpiritualium euacuaretur aliquid in cōmunicante: non dixiſſet Euan-
Mar.5. geliſta, ꝙ cum ſanata fuiſſet mulier hæmorrhoiſſa ad tactum fimbriæ ve-
ſtimenti Ieſu, ipſe ſenſit virtutem ex ſe exiiſſe. Hinc dixit. Quis me teti-
git? Si igitur Deus ſm virtutem infinitam diſtribueret dona: nulla quippè
diminutio foret in diſtribuendo. Sed, cum diſtribuat in menſura, quod
vni datur, aufertur ab alio: vt in Apocalypſi dicitū. Tene quod habes: ne
Apoc.3. alius accipiat coronā tuam. Et in Euangelio clarius. Tollite ab eo talen-
Mat.25. tum: & date ei: qui habet decem talenta.

166 Cur Iſaias ait, ꝙ pallium eſt breue, & ſtratum arctum: vt vtrunq; operire
Iſa.28. nequeat? An (vt aliqui ſentiunt) pallium illud æternum operire non po-
teſt ſeruientem Deo & Mammonæ? Sed quid de iis: qui nec in ſtratum,
nec in cubiculum, nec in aulam, nec in regionem eandem introducun-
Mat.25. tur? Cum ſeruientes Mammonæ ituri ſint in ſupplicium æternum, ſer-
uientes autem Deo in vitam æternam. An igitur (vt nuper tactum eſt)
quià portio rerum diuinarum cōmunicandarū eſt determinata? Alioquin

non dixiſſet Chriſtus. Non eſt bonum ſumere panem filioꝝ: & mittere canibus:ac ſi vtriſq; idem dari non poſſit. Hinc & Apoſtolus loquens de pallio præmii ait. Sic currite: vt comprahendatis: ne alius videlicet præripiat. Quod quidem brauium & ſi datur portione determinata: nulli tamen bene currenti deerit. Ibi.15. 1.Cor.9.

167 Cur Iſaias inquit. Congregabũtur ſpolia veſtra? An id intelligitur de Aſſyriis: qui poſtq̃ multas regiones deuaſtauerãt, tandem percuſſi ab Angelo, in prædam dati fuerunt: vt alibi ait idẽ Vates? Hinc præmittit, dicens. Væ qui prædaris. Nõnẽ & ipſe prædaberis? An (vt ad veritatem tranſeamus, cuius hæc figura erant) quia Chriſtus deprædatus eſt principatus & poteſtates: & tradidit ſpolia ſuis, quos ẽ manibus ipſaꝝ poteſtatum eripuerat? Vnde Pſalmographus canit. Aſcendiſti in altum: adduxiſti captiuitatem, dediſti dona hominibus. Iſa.33. Ibi.37. Col.2. Pſal.67.

168 Quis & quando conuertit corda patrum in filios: vt Angelus Zachariæ dixit? Nonnẽ hic fuit Iohannes: vt in textu Euangelico habetur: qui præiuit Chriſtum in ſpiritu & virtute Eliæ? אליה Eliah enim interpretatur Deus meus Iah. Iah vtiq; quem laudare inuitamur in illo verbo halleluiah. Vnde ſenſum eſt, ꝙ ea, quæ Iohannes, Elias, & alii ſancti fecerunt: vtiq; fecerunt in ſpiritu & virtute illius, de cuius plenitudine (vt Iohannes inquit) omnes nos accœpimus: & qui ait. Sine me nihil poteſtis facere. Ipſi enim competit non ſolum Iah, quod eſt dimidium nominis quadriliteri: ſed etiam totum nomen: vt Ieremias perhibet, dicens. Et hoc eſt nomen, quod vocabunt eum: Adonai iuſtus noſter. Quod nomen Adonai eſt nomen quadriliterum, competens Meſſiæ: vt R. Moſes Aegyptius expreſſẽ perhibet. Hic ergo Iohannes conuertit corda patrum in filios: quando (vt Lucas narrat) docuit dirigi obliqua, & aſpera in vias planas reduci, dans vnicuiq; documentum conueniens. Lucæ.1. Io.1.&15. Iere.23. R.Moſes Aegyptius. Lucæ.3.

169 Ad quã mulierẽ prophetiſſam acceſſit Iſaias, vt generaret filius: qui vocaret. Accelera, ſpolia detrahe, feſtina, ꝑdare? An acceſſit ad Spiritũ ſanctũ, qui apud Hebræos eſt fœminini generis: ex quo cõcœpta eſt ꝓphetia, vel prophetiæ ſpũs: vt Hieronymus & Origenes conſentiunt? Iuxta illud. A facie tua Domine concœpimus. An de matre Meſſiæ loquitur Propheta, ad quã ſpiritu acceſſit: quã vidit concipere & parere: non quidem ex ſe ſed ex Spiritu ſancto? Nomẽ autem concœpti dictum eſt. Accelera, opus tuum videlicet, quod ipſe Chriſtus conſummauit paruo tempore trium videlicet annoꝝ & dimidii: Detrahe ſpolia, principatuum & poteſtatum: vt dictum eſt: & diuide prædam inter tuos. Iſa.8. Hierony. Orige. Iſa.26.

170 Cur dictum eſt in Oſea. In funiculis hominũ traham eos: in vinculis charitatis? Nonnẽ expreſſẽ loquitur Propheta de opere facto à Deo in habitu humano: in quo efficacius attraxit homines, q̃ in pura diuinitate? Nam multo plures adduxit Deus ad cultum ſuum per Chriſtum Deum Oſeæ.11.

& hominem: q̃ per ſemetipſum: dum loqueretur in gloria diuinitatis in Sinà. Sed vnde hoc? An fuit propter ſymbolum diuinitatis humanitati iunctæ ad cæteros homines maius, quàm diuinitatis puræ ad homines? An, quià maximum hic amorem oſtendit? Iuxtà illud Iohan-
Io.3. nis. Sic Deus dilexit Mundum: vt filium ſuum vnigenitum daret. An, quià talem fecit hunc hominem Deum: vt non ſolùm tolleret impedimenta omnia: ſed etiam diſponeret & cogeret homines ad tolleranda omnia, vel extremum ſupplicium propter Deum? Quod in multis millibus martyrum contigit.

171 Cur & quando dicuntur exultaſſe colles & montes? An, quando lex
Pſal.113. data fuit in Sinà, iubilabat Sinà & Horeb: mareq; paulò antè apertum fuerat: & deinceps Iordanis diuiſus præbuit iter populo Dei? Hinc præmittitur. Quid eſt tibi mare, quòd fugiſti: & tu Iordanis: quià conuerſus es retrorſum? An (vt ad figuratum deueniamus) montes ſuperiores Archetypi (qui dicuntur montes batar, ideſt diuiſionis, vt alibi dictum eſt) & colles inferiores in aduentu Chriſti exultarunt, & iniecerunt ſe; ideſt influxerunt in illud mare ſupramundanum ſapientiæ & bonitatis diuinæ: vt propinaret huic Meſſiæ aduenienti, in tanta
Col.2. copia: vt Paulus dicat. Ibi, ſcilicet in Chriſto, ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ: abſconditi tamen cæcutientibus oculis.

172 Quomodò mare fugit, & Iordanis conuerſus eſt retrorſum: vt Pro-
Pſal.113. pheta canit? Nonnè ſicut fugit mare cedens populo Iſraelitico pro-
Exo.14. ficiſcenti in Sinà, à facieq; Pharahonis fugienti: Sic mare hoc inferius: quod olim ſuffocauit genus humanum propter ſcelera eorum: & ſuffocare ſolebat aliàs populos multos: fugit in aduentu Chriſti, dati in ſignum fœderis: quàmuis ab aliquibus ei contradicatur: ſicut prædixit
Luce.2. Simeon? A quo quidem ſigno Chriſti pendentis in Cruce certificati ſumus: quòd vltrà genus humanum non ſummergetur. Iordanis autem, qui fluuius iudicii deſæuientis in nos dicitur, abiit retrorſum, fugatus à clæmentia, venia & remiſſione: quã Chriſtus attulit: adeò vt mare ſupramundanum Chriſto aduenienti fauerit: & hoc inferius & nocens ceſſerit.

173 Quomodò (vt promiſſum fuit Dauidi) ſemen eius in ſempiternum ma-
Pſal.88. net? Cum ad nihilum penitus redacta ſit eius genealogia. An manet ſemen eius notum in cœlo: nomine ſuo & ſuorum in libro vitæ ſcripto?
Ro.1. An ſemen Dauidis eſt Chriſtus? Iuxtà illud. Apoſtoli. Qui factus eſt
Io.12. ei ex ſemine Dauid ſecundùm carnem. Chriſtus autem manet in æter-
Mat.26. num: ſicut & teſtamentum ipſius; vt ſcriptum eſt. Hic eſt ſanguis noui & æterni teſtamenti. Et hæreditas & regnum eius eſt æternũ. Iuxtà il-
Ibi.25. lud. Iuſti autem ibunt in vitam æternam.

174 Quæ ſterilis habitat in domo, mater filiorũ lætans: vt in Pſalmo dicitur? An
Pſal.112. de mulieribus: quæ aliquando ſteriles fuerunt, loqtur Vates: quibus data

eſt fœcũditas? Sicut de Sara, Rebecca, Hanna, & Eliſabet legitur? Sed qđ Gen.18.
hoc ad id quod præcedit. Vt ſedeat cum principibus populi ſui? An igiẽ & 25.
ſterilis, cui data eſt fœcunditas, eſt gens: quæ erat ſine cultu & fructu gra- 1.Reg.1.
to Deo? Vnde hæc ſuſcipiens Chriſtũ facta eſt mater multoꝝ filiorum: & Luca.1.
inde læta & iucunda. De qua (ni fallor) loqtur Iſaias, dum ait. Lauda ſte-
rilis, quæ nõ paris: quoniam multi filii deſertæ, ideſt gentiũ, magis q̃ eius: Iſa.54.
quæ habebat virum .i. Synagogæ. An de matre illa ſuperna eſt ſermo? Si-
cut innuit Paulus: qui, poſtq̃ locutus eſt de Ieruſalẽ ſuperna: quæ eſt mater
noſtra: ſubinfert. Lætare ſterilis &c. Illa videlicet mater: à qua gentes in- Gal.4.
fluxum ſuſcipiebãt: quæ vſq; ad aduentũ Chriſti manſit ſterilis: & ab eo
fuit fœcundata. Iuxtà illud. Eſuriẽtes impleuit bonis: & diuites, Hebræos Luca.1.
videlicet, dimiſit inanes.

175 Qui collocabuntur cum principibus Populi Dei: vt Propheta canit? Nõne Pſal.112.
Angeli ſunt principes Dei: vt plæriſq; in locis habetur? Cum his igitur in
aduentu Chriſti Pater æternus ſedere faciet illos inopes: quos ſuſcitauit
de terra & de ſtercore gentilitatis: dũmodò pientiſſimũ filium imitati fue-
rint: qui corpus, ſanguinẽ, animam, & totum ſemetipſum pro nobis tradi-
dit: expectans q̃ ei reddamus eas vices, quas poſſumus.

176 Cur Chriſtus dictus fuit Nazaræus? Nõne cõuenit hoc vocabulum Chri- Mat.2.
ſto ſm duplex eius ſignificatum? Nazaræus enim flos, & Deo ſacratus,
vel pro Deo ſeparatus interpretatur. Nonnè itaq; Chriſtus fuit ille flos:
de quo Iſaias. Egredietur virga de radice Ieſſe: & flos de radice eius aſcẽ- Iſa.11.
det: & requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini: vt ſuprà declaratum eſt? Si
verò Samſon non bibens vinũ, nec admittens nouaculam in capite, Na-
zaræus dictus eſt, & cõſecratus Deo (vt Angelus perhibuit) quantò ma- Iud.13.
gis hic: quem Pater ſanctificauit, & miſit in Mundum: vt ipſemet perhibet,
Iohanne referente? Io.10.

177 Cur Chriſtus naſci voluit in Betlehem? An, quià æquum fuit, vt panis ille Mat.2.
diuinus & celeberrimus naſceretur in loco, qui domus panis dicitur? An
nouus & verus Dauid, germen iuſtum, à Domino magna celebritate ſu-
ſcitatum, conuenientiſſimè natus eſt in Ciuitate Dauid: cuius filius dici- Ibi.22.
tur: & à quo nomen hoc Dauid ſortitus eſt? Quod prænuncians Mi-
chæas, dixit. Et tu Betlehem Ephrata, paruulà es in millibus Iehudà. Ex Michea.5.
te tamen mihi egredietur: qui ſit dominator in Iſrael: non quidem tem-
poralis, ſed æternus. Ideò ſubinfertur. Et egreſſus eius ab initio .i. primus
à diebus æternitatis.

178 Cur Chriſtus docere & redimere voluit humanum genus in Ieruſalem?
An, vt adimpleretur oraculum, dicens. Operatus eſt ſalutem in medio Pſal.73.
terræ? Ieruſalem enim ſita eſt in medio terræ habitabilis: vt extat mo-
numentum in lapide marmoreo in Eccleſia ſancti ſepulchi literis Roma-
nis ſcriptum in hæc verba (ſicut oculis propriis vidimus) Hic eſt me-
dium Mundi. Et quis operatus eſt hanc ſalutem? Ille vtiq;, qui eſt Rex
& Deus

& Deus noſter antè ſæcula, Chriſtus videlicet. An elegit hũc locum pro
redimendo genere humano, quē elegit etiam pro templo fabricando: &
pro regno figuratiuo illius potiſſimũ Regis iuſti Dauid: q in multis ipſius
typum elegantiſſimũ geſſit? An illum locũ elegit, qui eſt ꝑpendiculariter
Gal.4. ſub illa Ieruſalē ſuperna: quæ (vt Apoſtolus docet) eſt mater noſtra?
179 Cur Chriſtus ex monte oliuaꝝ aſcendere voluit in cœlum? Nõnè, vt adim
Acto.1. pleretur oraculũ, quo dicitur. Mons Dei, mõs pinguis: mons in quo be-
Lucæ.vlt. Pſal.67. neplacitũ eſt Deo habitare in eo (iuxtà illud Iohannis. Frequenter Ieſus
Io.18. conuenerat illuc. ſ. ad mõtem oliuarum) etenim Dominus habitabit in
finē, quãdo videlicet voluit recedere à Mũdo? Poſteà, qualiter ipſe Chri-
ſtus triumphãs in cœlũ aſcenderit, ſubinfert Vates, dicens. Currus Dei. i.
corpus Chriſti glorioſum, aut multitudo Angeloꝝ (ſicut ſcriptũ eſt. Qui
Pſal.98. ſedes ſuper Cherubim) multa millia lætantiũ: vt habet veritas literæ: nõ
autem decem millibus: vt habet vulgata traductio. Multa quidem millia
erant tam Angeloꝝ quàm illorum multorũ: qui ſurrexerant cum eo: vt
Mat.27. Matthæus narrat. Poſtmodũ ſubinfert idem Vates. Aſcendiſti in altum,
captiuam duxiſti captiuitatem, dediſti dona hominibus, poſt decem dies
videlicet: quando Spiritus ſanctus miſſus fuit.
180 Cur Chriſtus miſit Spũm ſanctũ ſuper montē Sion in Apoſtolos? Nonnè
ii, qui electi erant, vt eſſent ſpeculatores ſuper vniuerſum gregē figuratiuũ
& verũ, deducendi erant in montē, qui ſpecula dicitur, vt replerētur Spiri-
tu ſancto, & dignè poſſent locari in ſpecula ſuper vniuerſum orbē? Chri-
Mar.16. ſtus enim (vt Marcus refert) aſcendens dixerat. Euntes in Mũdum vni-
uerſum ꝓdicate Euangelium omni creaturæ.

SECTIO. V. QVO'D CHRISTVS PER PASSIONEM ET MORTEM NOS REDEMIT.

181 CVr (vt Iſaias ait) liuore eius. ſ. Chriſti ſanati ſumus? Nõnè
Iſa.53. ordo naturæ exigit, ꝙ ægrotãte corpore medicina ſumatē
à capite in beneficiũ omniũ membroꝝ? Cum igitur Chri-
Col.1. ſtus (teſte Apoſtolo) factus ſit caput corporis Eccleſiæ &
myſtici: quod ad ſimilitudinē corporis noſtri ordinatũ eſt:
nonnè debuit ſumere medicinã pro oibus: & hanc amarã
& torquentem ipſum caput? Propterea ſentiēs ipſius medicinæ horrorē
Mat.26. ipſe Chriſtus caput noſtrũ, orauit Patrem, dicens. Pater, ſi poſſibile eſt,
tranſeat à me calix iſte: ſtatim tamē voluntati paternæ ſe ſummittēs. Et qà
mēbro abſciſſo beneficiũ medicinæ nequaq̃ prodeſſe põt: Ideò, vt benefi-
ciũ medicinæ ſufficiētiſſimè oibus mēbris prodeſſet: hoc ſolũ exegit à no-
Io.13.17. bis: vt ſimus vniti in charitate mutua & ſecum.

182 Cur Iſaias de Chr̃o in pſona P̃ris loquẽs, inqt. Propter peccata populi mei Iſa.53.
pcuſſi eũ? Nõne cũ Pater eũ adducere vellet ad culmẽ ſupremũ pfectionis,
decreuit, vt perficeret ſummæ pfectionis opus: quod eſt (vt ipſe Chriſtus Io.15.
docuit) vt animã ſuã ponat quis pro amicis ſuis? Hinc nõ ſolũ voluit per-
cuti & atteri, ſed etiã mori. Nec abſq; pmio tot tantaq; ppeſſus eſt. Nã (vt
ipſemet phibet) oportuit Chriſtum pati, & ita intrare in gloriã ſuã. Quã Luce.24.
qdẽ gloriã quãuis iure hæreditario habuiſſet (iuxta illud Apoſtoli. Quẽ Heb.1.
cõſtituit hæredem vniuerſorum) non tamẽ habuiſſet iure belli, nec iure præ-
mii: niſi decertaſſet, & paſſus fuiſſet. Nam (teſte eodẽ Apoſtolo) non co- 2.Timo.2.
ronabitur, niſi qui legitimẽ certauerit.

183 Quod torcular (vt Iſaias ait) Chriſtus calcauit ſolus? Nonnẽ fuit torcular Iſa.63.
Crucis, in quo tinxit veſtimentũ corporis ſanguine: vt præmiſit Vates? In
qua Cruce opatus eſt ſalutẽ omniũ. Sed cur ſolus Crucẽ pro nobis tulit?
Nõnẽ, ſi habuiſſet huius miniſterii collegas, teneremur non vni tm̃ Redẽ-
ptori, ſed pluribus: nec ipſe habuiſſet hãc gloriã, vt ſolus eſſet omniũ Re-
demptor: quẽadmodum non ſolùm hic, ſed alibi innuitur? Loquens enim
Paulus de hoc triumpho Crucis, ait. Palàm triumphans in ſemetipſo. Col.2.
Hinc dixit ipſe Chriſtus Petro. Si peterem à Patre duodecim legiones Mat.26.
Angelorum, daret. Sed nõn peto videlicet, qã non expedit. Cum ſolus
decertare debeam.

184 Cur dixit Dauid. Deus Deus meus, quarẽ dereliquiſti me? Nõnẽ Propheta Pſal.21.
in toto Pſalmo iſto quaſi hiſtoriam texens, magnam partem paſſionis
Chriſti decantauit? Inter cætera verò præcinuit verbum illud, quod Re- Mat.27.
demptor dicturus erat in Cruce. Sed cur & quomodò derelictus fuit à
Patre ille, qui dixit. Qui me miſit, mecum eſt, & non relinquit me ſo- Io.8.
lum? Verum eſt, q̃ in operibus perpetrandis nunq̃ derelictus fuit à Pa-
tre: ſed in paſſione derelictus fuit. Alioquin enim non fuiſſet paſſus. Nam
fruens diuinitate non patitur. An derelictus fuit, quià nullum habuit co-
adiutorem: vt ſolus pateretur: ſicut dictum eſt? An Pater miſericordiarum
& Deus totius conſolationis reliquit eum ſolum ſub Tribunali ſeueræ
iuſtitiæ: nullum ſubſidium conſolationis & pietatis ei præſtans (ſicut pro-
prium ipſius Patris eſt) vt ſufficienter pro generis humani ſalute paterẽ?

185 Cur propheta canit. Deus meus clamabo per diem, & non exaudies: & no- Pſal.21.
cte non tacui: vt habet veritas literæ? Quomodò non fuit exauditus ille,
qui dixit. Scio pater, q̃ ſemper me audis? Nonnẽ ſemper exauditus fuit Io.11.
in ſuum & noſtrum beneficium: ſed, dum tanq̃ homo timeret horrendum
caſum paſſionis, non fuit exauditus: neq; orans in Cruce in die, neq; orans
in nocte in antro montis oliuarum, dum oraret Patrem, vt tranſiret ab eo
calix? Cauſam autem, cur non ſit exauditus, ſtatim innuit, dicens. Tu autẽ
in ſancto habitas, laus Iſrael. Habitat enim ſemper in ſanctuario ſuo: cum
ſemper ſanctus, ſemper in beneficium & vtilitatem noſtram operetur.
Ibi itaq; ſtabat Pater nolens à decreto ſancto ſuo recedere. Sed cur ora-

uit Filius contrà decretum Patris iam ſibi cognitum? Sicut ipſemet præ-
Mat.26. dixerat, dicens. Filius quidem hominis vadit ſicut ſcriptum eſt de illo.
An igitur id fecit indulgẽs humanæ timiditati? An, ne aliis peccatũ impu-
taretur: ſi timore naturali refugerent ea, quæ ratione ſubeunda ſunt?

186 Qui & cur dixerunt. Quis eſt iſte qui venit ex Edom intinctis veſtibus de
Iſa.63. Boſrà? Nonnè fuerunt Angeli (vt Dionyſio placet) videntes Chriſtum
Diony. de Ange. hierarchia. aſcendere cum triumpho ex victoria parta in Cruce? Sed quomodò ve-
nit ex Edom? Nonnè Edom rubeus, carnem & ſanguinem ſignificat?
Hinc dixerunt. Quarè rubrum factum eſt indumentum tuum, intinctum
videlicet de Boſrà, quod vindemiam ſignificat? Factus namq; fuit (vt Mi-
Michææ.7. chæas ait) ſicut qui colligit in Autumno racemos vindemiæ. Vindemia-
uit enim vineam ſuam, de qua plærisq; in locis habetur. Sed quomodò
vindemiauit fructus nondum productos ab iis, qui eum ſecuturi erant?
Apoc.13. Nonnè (vt Iohãnes ait) ipſe fuit occiſus ab origine Mundi? Hinc tunc
decreti fuerunt omnes fructus colligendi in omnibus futuris tempori-
bus virtute Crucis: in qua vindemiauit, & præbuit, vnde fructus pro-
ducerentur.

187 Quis (vt Propheta canit) fuit verus ceruus ſitiens ad fontes aquarum: &
Pſal.41. quando? Nonnè fuit Chriſtus? De cuius paſſione volens agere Pſal-
mographus, in titulo Pſalmi viceſimi primi præmiſit. Super Ceruam au-
roræ. Pro quo mendoſa æditio habet. Pro ſuſceptione matutina. Chri-
ſtus itaq; fuit Ceruus: cuius proprium eſt Serpentem inuadere, & cum
ipſo pugnare. In qua pugna, aut defatigatione, aut venenoſo afflatu
Serpentis Ceruus ſitim maximam contrahit. Hinc, quià Chriſtus inua-
Gen.3. ſit Serpentem antiquum, conterens ipſum (ſicut ſcriptum eſt. Ipſum,
ſemen mulieris videlicet, quod eſt Chriſtus, conteret caput tuum: vt ha-
bet veritas literæ, non autem ipſa: ſicut habet vulgata traductio) fatiga-
tus ex itinere, & pugna, maloq; membrorum, vel filiorum Serpen-
tis, contrà ipſum clamantium, afflatu, ſummoperè ſitiuit, adeò vt cla-
Io.19. mans dixerit. Sitio.

188 Quæ veſtimenta Dauid fuerunt aliquando diuiſa, & ſuper quã ipſius veſtem
Pſal.21. miſſæ ſunt ſortes? Nõnè totum hunc Pſalmũ cecinit Dauid gerẽs typum
Chriſti: cuius veſtimentorum alterum fuit diuiſum: & ſup alterum miſſæ ſunt
Io.19. ſortes: vt Euangeliſta narrat? Et id magno myſterio. Duo.n. veſtimenta
protulit Agnus, qui tulit peccata mũdi, ad tegendam nuditatẽ noſtram,
Pſal.31. & peccata noſtra. Iuxtà illud. Beati, quorum remiſſæ ſunt iniqtates: & quo-
rũ tecta ſunt peccata. Alterũ autem fuit baptiſmus: de quo Hieronymus
Hiero. loquens, ait. Romæ veſtem Chriſti ſuſcœpi. Et hoc eſt veſtimentũ incõ-
ſutile, & indiuiſibile: q̃a eſt ſacramentũ nõ reiterabile. Alterum eſt pœnitẽ
tia diuiſibilis: q̃a, quotieſcũq; quis peccat, põt ſuſcipere hoc veſtimẽtũ. Si-
Mat.22. ne quo ad nuptias intrare (Matthæo teſte) non permittimur.

189 Quæ eſt virga vigilans, quã vidit Ieremias? An eſt illa, de qua dicitur. Virga

tua, & baculus tuus, ipſa me conſolata ſunt? Qua quidẽ virga Deus corri- Iere. 1.
git oẽm filium, quẽ ſuſcipit. An eſt virga Crucis: pro qua tradẽda Filio vi- Pſal. 22.
gilauit Pater? Hinc ſeqtur textus. Benè vidiſti: quià vigilabo ſuper verbo Heb. 12.
meo, toties videlicet ꝑmiſſo, vt faciam illud. Et tunc congregabo omnes
nationes regnorũ Aquilonis, illius videlicet, qui dixit. Ponã ſedem meã Iſa. 14.
ad Aquilonẽ. Et ponent, ideſt deponent vnuſquiſq; ſolium ſuũ in introi-
tu portarum Ieruſalẽ. Nam Chriſtus illic extrà portã paſſus eſt: vbi abſtu-
lit oẽ ſceptrũ Principis Aqlonis. Sicut ipſe prædixerat, dicens. Nũc prin- Io. 12.
ceps huius Mũdi eiicietur forãs. Et ego exaltatus à terra, omnia. i. omnẽ
poteſtatẽ & regnũ trahã ad meipſum. Sicut Apoſtolus apertè teſtatur. Col. 2.

190 Cuius foſſæ ſunt manus & terebrati pedes: vt Dauid canit? Nonnè Redem- Pſal. 21.
ptoris: in cuius pſona iam loqui cœperat Vates? Sed quo myſterio? Nõ-
nè pedes affectus, manus verò opera ſignificant? Quæ qdem opera in ho-
minibus (vt Iohãnes ait) erant mala. Propterea, vt ea purgaret, in mani- Io. 3.
bus pati voluit: & in pedibus, vt purgaret affectus omnium membrorum
delinquentium. Nec audiẽdi ſunt Hebræi, qui præuertunt textum, dicen-
tes. Fecerunt ſicut Leonis manus meas: quià nec literæ, nec veritati id cõ- Hebræorũ
ſonat: ſed ab eis adinuentum fuit hoc: vt detraherent Prophetiæ aper- cõfutatio.
tè de Meſſia prophetanti.

191 De quo loquitur Zacharias, dum ait. His plagis plagatus ſum in domo eo- Zacha. 13.
rum, qui diligebant me? An fortè loqtur de Chriſto, qui fuit plagatus à
Iudæis? Sed abſit hoc à me, vt velim accõmodare paſſioni Chriſti verba
extranea, & impertinentia, mentiq; Prophetæ penitus repugnãtia. Loq-
tur enim Vates de falſis Prophetis: contrà quos inſurgebãt parentes vlci-
ſcentes eorum ſcelera. Vnde percutiebant eos, atq; dicebant. Non viues,
quià mendacium locutus es in nomine Domini. An loquitur Propheta
de plagis, quas conſueuerãt ſibi facere pſeudo Prophetæ? Sicut in tertio 3. Reg. 18.
Regum volumine legitur. Scalpebãt enim carnes ſuas iuxtà ritum ſuum
cultris & lanceolis donec ſanguis exiret: vt ibidem dicitur.

192 Cur Zacharias ait. Aſpicient ad me, quem confixerunt? Nõnè hoc dictum Zacha. 12.
eſt de Chriſto: vt Iohannes exponit? Et optimè. Nam cõcordat cum an- Io. 19.
tecedentibus & ſubſequẽtibus. Præmittit enim Vates. Effundã ſuper do-
mũ Dauid, & ſuper omnes habitatores Ieruſalem ſpiritum gratiæ & pre-
cum. Nam gratia in Ieruſalem per Chriſtum (teſte eodem Iohanne) fa- Ibi. 1.
cta eſt: preces quoq; effuſæ ſunt à Chriſto: vt non deficiat Petri, & conſe- Luc. 22.
quenter omniũ Chriſti fidelium fides: & ab Apoſtolis: qui erant perſeue- Acto. 1.
rantes vnanimiter in oratione. Subinfert autem. Et plangent eum plan-
ctu, quaſi ſuper vnigenitum. Et de plãctu hoc inquit Lucas. Sequebatur Luc. 23.
autem illum turba multa virorum ac mulierũ: quæ plangebant & lamen-
tabantur eum. Sed ad quid hoc laterale vulnus: quo transfixum fuit pe-
ctus Ieſu? Nõnè (vt ait Auguſtinus) inde omnia ſacramenta vim ſuſcœ- Aug.
pere, à corde videlicet ordinantis?

Cur

193 Cur Pſalmographus ait. Omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me? Nōnè lo-
Pſal.87. quitur Dauid in perſona Redemptoris ad Patrem eo ſenſu, quo dixit. Vt
&.21. quid dereliquiſti me? Pari modo & hic ait. Super me confirmatus eſt fu-
Iſa.53. ror tuus, quo furis cōtrà peccata (iuxtà illud Iſaiæ. Poſuit Dominus in eo
iniqtates omniū noſtrum) & fluctus tuos.i.peccata, quæ punire vis, indu-
Ibi.57. xiſti ſuper me. Sicut Iſaias alibi dicit. Impii, quaſi mare feruens: quod qe-
ſcere non poteſt: & redūdant fluctus eius.i.peccata conturbātia, in con-
culcationē & lutum: quià non eſt pax impiis, dicit Dominus. An per flu-
ctus turbātes intelliguntur perturbationes, quas ſentiunt peccatores im-
miſſas à Domino? Et ideò dicuntur fluctus Domini.

194 Cur Ieſus pro tranſgreſſoribus orauit (vt Iſaias ait) & non pro Mūdo: vt ip-
Ibi.53. ſemet perhibet? Si venerat vocare peccatores ad pœnitentiā (vt ipſemet
Io.17. Mat.9. teſtatur) nōnè debebat orare pro ipſis ānter quos erant potiſſimè crucifi-
Luc.23. xores ipſius: pro quibus orauit: vt Lucas narrat? Omniū enim deſyderā-
bat ſalutem. Sed Mūdus, pro quo nō orauit, ille eſt, cuius Diabolus erat
princeps. Per quem Mundū intelligitur caterua reprobatorū: qui apoſta-
Io.8. tare volūt à Deo, & effici mēbra, & filii Diaboli. Iuxtà illud. Vos ex patre
Ibi.12. Diabolo eſtis. Sed, cū Chriſtus eiecerit principem Mūdi foràs, nonnè &,
q in Mundo ſunt, ſaluādi videtur? Neceſſe eſt igit̄, vt hoc vocabulū Mun
Ibi.1. dus diuerſa ſignificet: vt in Iohāne habet̄. In Mundo erat.i.in ſemetipſo, &
Mundus per ipſum factus eſt, machina iſta videlicet, & Mundus eū non
cognouit, ideſt homo. Sed (vt ad rē redeamus) Chriſtus orauit pro Mū-
Ibi.3. do, quem pater adeò (teſte Iohanne) dilexit: vt filium ſuum vnigenitum
pro eo daret: non autem orauit pro Mundo: de quo teſtimonium perhi-
Ibi.7. bet, quòd opera ipſius mala ſunt.

195 Quomodò Chriſtus diuiſit ſpolia, quià in mortem tradidit animam ſuam:
Iſa.53. vt Iſaias ait? Nōnè id clarè referat Apoſtolus, dicens. Tulit chirographū
Col.2. de medio: quod erat contrarium nobis: & affixit illud Cruci expolians
principatus & poteſtates? In qua quidem Cruce tradidit in mortem ani-
mam ſuam. Qua traditione liberauit captiuos, Infernum & poteſtates te-
nebrarū expoliās: quià illic detenti erant ꝑpter peccata: quæ nō expiabā-
tur, niſi morte propria, vel Chriſti, qui pro omnibus mori dignatus eſt.

196 Cur Iſaias inquit. Videbit ſemen longæuum, ſi poſuerit pro peccato animā
Iſa.53. ſuam? Quomodò de Chriſto hoc intelligitur: qui filios non habuit, nec
Oſeæ.2. vxorē nouit? Nōnè Deus clamat in Oſea, dicens. Deſponſabo te mihi in
fide, deſponſabo te mihi in iuſtitia, & miſericordia, & miſerationibus? An
igitur Chriſtus fuit primus cœleſtis pater oium cœleſtium generans illos
Io.3. ea generatione, qua dixit Nicodemo. Niſi quis renatus fuerit ex aqua, &
Spiritu ſancto, non intrabit in regnum cœlorum? Quam vim regenerān-
di habuit in morte, & Cruce. Vnde ſacramēta (vt nuper diximus) habue-
runt efficaciam. Semen autem hoc longæuum eſt: quià regnabunt huiuſ-
modi in vita æterna, & in ſæculum, & vltrà.

197 Cur Ieremias ait. Recordare diem tranſgreſſionis meæ, abſynthii & fellis? Thre.3.
An Vates Ieruſalem alloquitur: vt exponunt ſequentes literã? An Chri-
ſti exiſtentis in Cruce, & patientis multa pro nobis, verba ſunt iſta: qui-
bus nos inuitat ad memorãdum amorem: in quo tranſgreſſus omnes hu-
manos terminos, tot & tanta ſuſtinuit: quot & quanta nec quiſquàm alius
vnquàm ſuſtinuit, nec ſuſtinebit? Cui anima diuinorum eloquiorum non
ignara reſpondẽs, ait. Memoria memor ero, & tabeſcet in me anima mea:
præ compunctione videlicet, in recordatione tanti beneficii.

198 De quo torrente (vt Dauid canit) & quis in via bibit? Nonnè totus hic Pſal- Pſal.109.
mus de Chriſto loquitur: vt ipſemet innuit Matthæo referente: & Pau- Mat.22.
lus cum Petro apertè teſtatur? Sed de quo torrente bibit? Nonnè tor- 1.Cor.15.
rens eſt oblectatio hæc & vita humana ad momentum tranſiens, quam Heb.10.
deguſtauit ille, qui habitu inuentus eſt, vt homo? Et quià inclinauit ſe, Acto.2.
vt de torrente hoc biberet: propterea (vt Vates ſubinfert) exaltauit ca- Philip.2.
put. Cui adſtipulatur Paulus, dicens. Humiliauit ſemetipſum factus Ibidem.
obediens vſq; ad mortem, mortem autem Crucis. Propter quod &
Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen: quod eſt ſuper omne no-
men: vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, cœleſtium, terreſtrium,
& infernorum.

199 Quo ſigno ſignati ſunt gementes: vt in Ezechiele habetur? An ſigno thau: Ezec.9.
vt vulgares aſſerunt? Hinc adinuenerunt figuram quandam in modum
Crucis truncato capite: quæ abuſio quidem eſt minimè toleranda. Cum
thau prolatum ſignificet ſignum: & eſt dictio completa, & non vltima li-
tera alphabeti hebraici, quæ talis eſt ת: non autem eo modo, quo inſcii
faciunt, ſic videlicet T. Senſum enim Prophetæ eſt. Signa ſignũ ſuper
frontes gementium & dolentiũ. Et quod nam ſignũ? Nõnè ſignũ & ſym-
bolũ Chriſti depictũ ſanguine ipſius? Hinc demandatum fuit olim Patri-
bus in Aegypto exiſtentibus: vt linirent poſtes ſanguine Agni: ne percu- Exo.12.
terentur ab Angelo, Aegypti primogenita percutiente. Vnde ad hoc ſi-
gnum imprimendum (quod theologi noſtri characterem vocant) ordi-
natus fuit baptiſmus.

200 Quo ſigno ſignati ſunt ſerui Dei: vt Iohannes ait? Cum vnus in tota mili- Apoc.7.
tia cœleſti ſit princeps ſolummodò Chriſtus Ieſus: non debent milites
cœleſtes, & ordinati ad cœleſte regnum, ſignari alio ſtigmate, quàm Im-
peratoris ipſius, quo ſignatũ ſe fatetur Apoſtolus, dum ait. Ego ſtigma- Gal.6.
ta Domini Ieſu in corpore meo porto. Stigma enim non eſt vulnus ma-
nuum vel pedum (vt nonnulli volunt) ſed quodcunq; ſignum, aut ſym-
bolum Imperatoris à militibus ſuſcœptum. Signum autem Chriſti eſt
character (vt nuper diximus) depictus ſanguine ipſius: in quo omnes ſal-
uandos efficaciter redemit: aut eſt lumen quoddam proueniens ab ipſa Io.1.
luce: quæ omnem hominem illuminat. Iuxtà illud. Signatum eſt ſuper Pſal.4.
nos lumen vultus tui Domine.

201 Cur Propheta canit. Reſpice in faciem Chriſti tui? An de Sacerdote, qui
Ibi.83. Chriſtus, ideſt vnctus eſt, loquitur: dum oraret in templo, vel in ſancto
ſanctorum: vnde populus multa conſequebatur beneficia: præcipuè re-
miſſionem peccatorum? Cui conſonat id, quod ſequitur. Quoniam me-
lior eſt dies vna in atriis tuis ſuper millia. An de ſeipſo loquitur, qui, cum
eſſet Rex, Chriſtus, ideſt vnctus erat? Cui fauet illud, quod præmitti-
tur. Domine Deus virtutum exaudi orationem meam. An de vero Chri-
Ephe.1. ſto eſt ſermo: per quem habemus pleniſſimam peccatorum remiſſionem:
Acto.2.15. vt Paulus & Petrus perhibent? Qui Chriſtus tantam adinuenit gra-
tiam coràm Patre pro nobis: vt iubeat nos omnia petere in nomine ip-
Io.16. ſius. Hinc cum aliquid à Patre obtinere volumus, meritò dicere poſſu-
mus. Reſpice in faciem Chriſti tui.

202 Quando (vt Apoſtolus ait) inimica deſtruetur mors? An id erit: cum ad pa-
1.Cor.15. triam deuenerimus: de qua dicitur. Et mors vltrà non erit? An id eueniet
Apoc.21. interfecto Antichriſto (vt Paulus teſtatur) à ſpiritu Domini Ieſu? In ip-
2.Theſ.2. ſo enim Antichriſto Diabolus, qui eſt Angelus mortis, & ipſa mors,
omnem vim, omneq; robur ſuum collocabit, adeò vt eo deſtructo pe-
reat omne robur eius. An, quando data fuerit ſententia à Chriſto, di-
Mat.25. cente. Ite maledicti in ignem æternum, cruciandi videlicet cum Diabolo,
ſublata ab eo omni poteſtate tentandi & nocendi? Quod tamen erit in vir
tute Crucis Chriſti, in qua ipſum iam debellauit: vt ipſemet perhibet, di-
Io.12. cens. Nunc. i. cum Crucem aſcẽdero, princeps huius Mundi eiicietur fo-
ràs: & omnia traham ad meipſum.

203 Si per paſſionem Chriſti debellatus fuit hoſtis antiquus: cur adhuc habet
Pſal.109. tantam vim, tantumq; robur vt homines ad tot tantaq; ſcelera inducat?
Nonnè hoc prænunciatum fuit à Propheta: qui Patrem inducit Filio
hæc verba promentem. Sede à dextris meis: donec ponam inimicos tuos
1.Cor.15. ſcabellum pedũ tuorum? Quod exponens Paulus Corinthiis, ait. Opor-
tet illum regnare, donec ponat omnes inimicos ſub pedibus eius: & tunc
inimica deſtruetur mors. Et idem ad Hebræos ſcribens, repetit. Quàm-
Heb.10. uis igitur inimici per Crucem & mortem Chriſti deuicti ſint: nihilomi-
nus adhuc dimiſſi ſunt tanquàm hoſtes mortalium: vt habeant, vnde de-
certantes coronam mereantur.

204 Quis & quomodò percuſſit aduerſantes in maxilla: vt Dauid canit? Pro quo
Pſal.3. vulgata traductio habet ſine cauſa. Nõnè hic fuit Chriſtus: de quo Mi-
Mic.5. chæas ait. In virga pcutiet maxillã? Et iterũ. Et exaltabitur manus tua ſup
hoſtes tuos: & oẽs inimici tui interibũt. Et hoc fuit in Cruce: vbi trium-
Col.2. phans de omni virtute inimici, oẽs principatus & poteſtates expoliauit:
vendicans ſibi omnia iura, omneq; dominiũ. Iuxtà id, quod dixerat. Cũ
Io.12. exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſm. Quod referens Apoſto-
Phil.2. lus ait. Ex eo q; factus eſt obediens vſq; ad mortem Crucis, datum eſt ei
nomen: in quo flectitur omne genu, cœleſtium, terreſtrium, & infernorũ.

Percuſſit autem in maxilla.i.in virtute & robore per maxillam deſignato. Hinc ſubinfert Vates. Dentes impioꝝ confregiſti.

205 Cur dixit Dauid, Miſerere mei Deus: qm̃ cõculcauit me homo? An id dixit propter inuaſionẽ ſibi ab Allophylis factam: cũ eum tenerent in Get: vt Pſalmi titulus indicat? An in pſona Chriſti loquitur Vates: qñ videlicet traditus fuit in manus Phariſæoꝝ & Gẽtilium? Hinc dixit Pilatus. Poteſtatẽ habeo dimittere te: & crucifigere te? Sed quomodò habuerũt poteſtatẽ in eum, cui Pater omnia tradidit? Nõne ipſe declarauit, dicens. Non haberes poteſtatẽ aduerſum me vllam: niſi tibi datũ fuiſſet deſup. Sed cur cã dedit Pater? Nõne tanq̃ miniſtris exequentibus id: quod ab ipſo Patre definitũ erat de ipſo: vt vim vz & mortẽ patereť ab impiis? Sicut Iſaias prædixerat, dicẽs. Sicut ouis ad occiſionẽ ducetur: & quaſi agnus coràm tondente ſe obmuteſcet. Sed breui factum eſt, quod ab eodẽ Iſaia ſubinfert. De anguſtia: & de iudicio ſublatus eſt: quando videlicet reſurrexit.

Pſal.55. Io.19. Ibi.13. Iſa.53.

206 Quod fuit decorũ illud preciũ: quo Zacharias dicit ſe appreciatũ fuiſſe? An Propheta de ſeipſo loquitur? Sed vbi fuerit venditus, nõ habeť. An igitur Vates hæc de Chriſto pdixit? Sicuti Matthæus exponit. Quo precio emptus fuit ager figuli in ſepulturã peregrinoꝝ: vt etiã ipſi cõſequerentur beneficium huius extremi negocii: quod Chriſtus in carne operatus eſt pro omnibus. Quod obſeruať (vt vidimus) etiã tpibus noſtris. Nec abſq; myſterio decima vnguenti fuit expoſita pro pegrinis. Vnguentũ n. pcioſum attulit è cœlo Chriſtus & Medicus noſter pro ſalute omniũ. Hinc Salomon in Canticis ait. In odorẽ vnguẽtoꝝ tuoꝝ currimus. Cuius decima, quæ Dei eſt, diuina ſanctione in beneficiũ peregrinoꝝ expoſita fuit. Et qđ decima: Hinc vocatur precium decorum.

Zacha.11. Mat.27. Cant.1.

207 Cur Ionas miſſus ad Niniuitas fugit in Tharſim? An eſt ſermo de Tharſo Ciliciæ Paulo glorioſa? Sed hæc nõne propinquior eſt Niniue q̃ Ieruſalem? An igiť fugit in mare: quod etiã Tharſis dicitur: vt cõſentit Hieronymus ſup illud. Conteres naues Tharſis? Sed quo myſterio id factum eſt? An fugit in mare (vt Zohar inqt) vt fugeret ſpm̃ pphetiæ: qui nõ ſolebat dari niſi in terra ſcã, ne eſſet Niniuitis durus nuncius? An celebriori myſterio, antè Chriſti aduentũ Zohar nõ reuelato? Quod myſteriũ magnũ eſſe perpẽdimus ex ipſius Chriſti verbis, qbus ait. Et ſignum non dabitur: niſi ſignum Ionæ Prophetæ.

Ione 1. Hiero.ſup pſal 47. Zohar. Luca.11.

208 Cur Ionas dixit. Tollite me, & mittite in mare: qà pp me venit hæc tempeſtas? Nõne fugiẽs ad mare habuit confugiũ p Niniuitis ad Tribunal clæmentiæ, figuratũ per mare (vt norunt antiqui Theologi) vbi rogauit pro Niniuitis? Sed, & ſi pro amicis impetrare põt veniam ſancti Dei, tñ Tribubunal iuſtitiæ exqrit, vt aliquis luat pœnã pro ſceleribus cõmiſſis. Tanta verò fuit charitas Ionæ: vt pro Niniuitis pati paratus eſſet. Hinc dixit. Eccẽ ego, mittite me. Sicut Iſaias in pſona Chriſti ait. Eccẽ ego, mitte me. Quod fuit potiſſimũ in Chriſto, qui oblatus eſt: quià ipſe voluit. Et ideò

Ione.1. Ant.Theo. Iſa.6. Ibi.53.

ait. Dabitur

aït. Dabitur vobis ſignum Ionę Prophetæ: qui videlicet animã poſuit pro
Io. 10. Niniuitis: & ego pono animam pro ouibus meis.
209 Si Ionas impetrauit veniã Niniuitis, cur ſecundò miſſus induxit eos ad pœ-
Ionæ. 3. nitentiam, adeò vt veniam impetrauerint? Nonnè & Chriſtus, licet laue-
Apoc. 1. Mat. 3. rit nos à peccatis in ſanguine ſuo, tamen iuſſit, vt Præcurſor prædicaret
pœnitentiam: quam & ipſemet prædicauit: & poſt obſequiũ paſſiõis exhi-
Acto. 2. 10. bitum Petrus & alii Apoſtoli prædicarunt? Prædicauit autem Ionas pœ-
& 11. nitentiam: non quòd pœnitentia illa eſſet efficax ad veniam impetrãdam:
3. Iohã. ſed vt coopatores eſſent Dei. Iuxtà illud Iohãnis. Vt cooperatores ſimus
veritatis: Et quià partes pœnitentiæ aſſerũtur tres: Hinc Ionas ſtetit tribus
Mat. 12. diebus in ventre ceti: & Chriſtus in corde terræ: vt ipſemet perhibet. Et ſi-
Ionæ. 2. cut piſcis poſt tres dies euomuit Ionam in Ptolemaida: quæ nunc dicitur
Acon, & vulgò Acri: Sic ſepulchrum reddidit Apoſtolis Chriſtum poſt
Luce. 9. tertiam diem. Sicut ipſemet prædixerat.
210 Vnde inducti ſunt Niniuitæ ad pœnitentiã? An, quià crediderunt Dei nun-
Ionæ. 3. cio, & humiliauerunt ſe in cinere, cilicio & ieiunio? An, quià Ionas eis im-
petrauerat veniam: vt nuper dictum eſt? An ex mera Dei ſententia: qui (vt
Exo. 33. Moſes & Paulus aſſerunt) quem vult indurat, & cui vult miſeretur? Sed
Ro. 9. Gal. 6. nonnè ipſe Paulus ait. Quæcunq; ſeminauerit homo, hæc & metet? Et per
Deut. 30. Moſem Deus. Poſui in conſpectu tuo bonum & malum, vitam & mor-
1. Cor. 9. tem: vt eligas, quod vis? Et alibi Apoſtolus. Sic currite: vt comprehen-
datis. Homo igitur poteſt cooperante Deo: ipſo autem ſubtrahente ma-
2. Cor 3. num nihil poteſt. Sicut idem Apoſtolus teſtatur, dicens, quòd ſufficiẽtia
noſtra ex Deo eſt.
211 Cur dictum eſt. Mittamus lignũ in panem eius? Nõnè Ieremias præuidens,
Iere. 11. quæ facturi erant impii in Chriſtũ, refert etiã ea, quæ dicturi erant contrà
ipſum. Venite, mittamus lignũ in panẽ? Sed quod lignũ? An forſitan ta-
xum, viroſum lignũ, vt eum veneno perderent: ſicut aliqui opinantur? An
Hierony. (vt Hieronymo placet) de ligno Crucis eſt ſermo: quod miſſum eſt in pa
Io. 6. nem illũ: de quo ſcriptũ eſt. Hic eſt panis viuus? An (vt in Targũ habet)
inuoluamus vel immiſceamus venenũ mortis in cibo eius? Sed quũ time-
Mar. vlt. bat venenũ corporeũ ille, qui docuit diſcipulos non timere aliquod mor-
tiferum in nomine ipſius? An ſermo eſt de volentibus immittere in ipſum
venenum illud: quod poſuerunt in Adam, crimen quippè læſæ Maieſta-
tis? Hinc precatur contrà eos, dicens. Tu autem Domine Zebaot, qui iu-
dicas iuſtè, & probas renes & corda, videam vltionem tuam ex eis. Quod
& factum eſt expoliatis illis.
212 Cur dictum eſt. Et eradamus eũ è terra viuentiũ? Nonnè tentauit ille im-
Iere. 11. pius eradere Chriſtũ è terra viuentiũ: quando (vt Iohãnes ſcribit) ſtetit,
Apoc. 12. vt deuoraret filium mulieris amictæ Sole? Nec enim erat in poteſtate ho-
minum delere ipſum è terra viuentium: ſed hoc quærebant ii, qui vole-
bant ponere ſedem ad Aquilonem, & regnare ſuper eum. De quibus Io-

quitur (vt reor) Chriſtus, quando inducit illos malos cultores vineæ di-
centes. Hic eſt hæres. Venite occidamus eũ, morte videlicet, qua & Pro- Lucæ.20.
toplaſtum interfecerunt: vt nuper dictum eſt.

213 De quo ſepulchro loquitur Iſaias, quando ait. Et ſepulchrum eius erit glo- Iſa.11.
rioſum? An de ſepulchro Chriſti eſt ſermo, quod vſq; hodie glorificatur
ab omnibus ferè nationibus, illuc magna reuerentia concurrẽtibus? In fa-
no enim, quod ipſum ſepulchrum continet, ſeptem nationes continuè di-
uinas laudes celebrant: Latini videlicet, Græci, Indi, qui dicuntur Abaſ-
ſini, Armeni, Gorgiani, Maronitæ, qui Chaldæi ſunt, & Iacobitæ. Con-
tinet nanq; illud ingens templum, ab Helena Conſtantini matre fabri-
catum, Sepulchrum, Caluarium montem, Hortum, vbi Magdalena vi-
dit Chriſtum ſuſcitatum, Locum, vbi inuentæ fuerunt tres cruces, &
locum, vbi vnctum fuit corpus Ieſu. An (vt literam ſequamur) erit re-
quies eius glorioſa, in patria ſuperna videlicet: vbi ſui ſecum iucũdabun-
tur & gloriabuntur?

214 Quis planctus magnus fieri debet, & quando: vt Zacharias meminit? Cum Zachar.12.
habeamus hic Iohannem interpretem: quem alium conſulere debemus?
Ipſe enim teſtatur factum eſſe in Chriſto id, quod idem Vates præmiſit, Io.19.
dicens. Aſpicient ad me; quem tranſfixerunt, vel vulnerauerunt, aut pu-
pugerunt: vt in Apocalypſi dicitur. דקר Dachar enim quodlibet illorum Apoc.1.
ſignificat. Statim autem ſubinfert Propheta. Et plangent eum, quaſi plan-
ctu vnigeniti: & erit planctus in Ieruſalem, ſicut planctus Hadadrimon
in campo Magedon. Quando videlicet Ieroſolimitæ planxerunt Ioſiam
Regem iuſtum, ibidem interfectum à Pharahone Nechao: ſicut in libro 2.Par.35.
Paralipomenon legitur. Vates aũt hic non loquitur de huiuſmodi plan-
ctu pro Ioſia facto (vt Iudæi ſomniãt) ſed de alio ei ſimili. Et hic eſt plan-
ctus factus, & qui quotidie fit in memoriã mortis Chriſti à mille & quin-
gentis annis citrà. Quod de nullo alio legitur.

215 Cur ſubinfert Zacharias, quòd familiæ & familiæ, ſexus & ſexus plangere Zac.12.
debent ſeorſum? An, quià (vt Hieronymus ſentit) tempore planctus & Hierony.
tribulationis mares & fœminæ, non debẽt eſſe coniuncti ſed ſeparati? An,
quià contemplatio paſſionis Chriſti, ad orationem pertinens, debet fieri
ſeorſum: dicente ipſo Chriſto. Tu autem, cum oraueris, intra in cubicu- Mat.6.
lum tuum: & clauſo oſtio ora Patrem tuum? Nam conuiuia, collegia, &
collocutiones ad lætitiam pertinent. Familiæ autem ſic diſtinctæ ſunt: vt
intelligatur per Dauidem familia Regia: per Natan Prophetica: per Se-
mei Doctorum & huiuſmodi.

216 Cur Propheta canit. Lauabo per ſingulas noctes lectũ meum: lachrymis Pſal.6.
meis ſtratũ meum rigabo? An de lecto, vbi dormitur, eſt ſermo, vt lachry-
mis & dolore purgẽtur laſciuæ cogitationes, laſciuaq; opera ibi perpetra-
ta? An per lectum & ſtratum intelligitur locus, vbi anima infirma, & pec-
catorũ vulneribus plena iacet? An per מטה Mateh, quod non tm̃ lectum,

ſed virgã ſignificat, virgam Crucis (vt reor) intelligere debemus? Super
hanc.n.plangens peccator, merito patientis in Cruce facillimè veniam
impetrare poteſt: & ſine hoc adiutorio nequaq̃.

217 Quid ſibi vult illud Malachiæ. A' ſolis ortu vſq; ad occaſum magnũ eſt no-
Malac.1. men meum in gentibus, & vbiq; offertur nomini meo oblatio mũda? An
præter hebraicũ populum habebat Deus cultores, offerẽtes ſibi oblationes
Io.10. mũdas? Iuxtà illud. Multas oues habeo, quæ nõ ſunt ex hoc ouili. An (vt
Hierony. ſentit Hieronymus) futura prænunciat Vates, tanq̃ præſentia, loquens de
oblatione facta à Chriſto pro oium ſalute: quæ quotidie cõmemorat ab
omni natiõe: quæ ſub coelo eſt, demptis Hebræis & Hagarenis in ſeruitu-
Gal.4. tem (vt Paulus ait) generatis? Ad ſe enim Chriſtus moriens in Cruce tra-
xit Melchizedech Hebræorũ, & omnium numinũ. Sicut ipſe prędixerat.
Io.12. Cũ exaltatus (inquit) fuero à terra, omnia trahã ad meipſum.

218 In quo noie propitiari petit Propheta? An in illo nomine quadrilitero: quod
Pſal.53. Sacerdos legalis inuocabat ſuper populũ pro remiſſione impetranda in-
trans in ſancta ſanctorum ſemel in anno, in die videlicet hachepurim.i.re-
Leui.23. miſſionum: qui celebratur decima die lunæ menſis ſeptimi: vt in Leuitico
Act.4. habetur? An in noie Ieſũ: de quo Petrus ait. Non eſt aliud nomẽ datum
hoibus: in quo oporteat nos ſaluos fieri? Nomen.n.Ieſu (vt patet ſanè in-
telligentibus) cõtinet virtutẽ nominis tetragrãmi: & duas ex literis ipſius.
Hinc Ieremias prædixit Chriſtum vocandũ nomine quadrilitero, dũ ait.
Iere.23. Et hoc eſt nomen, quo vocabũt eum, Adonai, iuſtus noſter. Per Adonai
enim intelligitur tetragrammũ illud, quod exprimi nequit.

219 Si Chriſtus vocatus fuit nomine nouo (vt Iſaias perhibet) quo vocatus fuit
Iſa.62. nomine Adonai antiquiſſimo? Nonnè in nomine ישו Ieſù duæ literæ te-
tragrammi includũtur. י Iod, videlicet, quæ eſt litera Patri cõpetẽs (vt
Ant.Theo. norunt antiq; Theologi, q; vocant ipſum Patrẽ coronã ſupremã) & ו vau,
quæ eſt vita, & arbor vitæ, vel panis vitæ deſignans Filium? Duo verò n
he ſignificantia Spũm ſanctum (alterũ in eo, q; eſt nexus Patris & Filii: al-
terũ in eo q; eſt opifex & mediũ, quo Pater & Filius ſe nobis cõicant) mu
tata fuere in ש ſim: quod eſt principiũ Sabat.i.requiei. Ad quã dandã ve-
Mat.11. nit Ieſus. Sicut ipſe teſtatur, dicens. Venite ad me omnes, qui laboratis &
onerati eſtis: & ego reficiam vos. Nec audiendi ſunt, q; docent nomen Ie-
ſu ſcribẽdum cum duplici, vel cum vna tm̃ aſpiratione: quia ſic detrahunt
multa myſteria ab ipſo nomine, nota Sapientibus. Nouum autem dictũ
fuit nomẽ Ieſu: quia nullus antè nec poſt ipſum huiuſmodi nomine no-
minatus reperitur: vt infrà dicetur.

220 Quomodò verificabitur dictum Gabrielis. Vocabis nomen eius Ieſum: quia
Ibi.1. ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum: niſi nomen eius ſit ישוע
Ieſuah veniens à ישע Iaſah, qđ ſaluauit ſignificat? Si Ieſuah, vel Iehoſuah
Iſa.62. (vt alii dicunt) eſſet nomen Meſſiæ: quomodò (iuxtà Iſaiæ oraculũ)
Ioſueh.1. vocatus fuiſſet nomine nouo: cum filius Nun, qui populum in promiſſam

terram introduxit, vocatus fuerit Iehoſuah: & filius Sirach, Ieſuah :ſicut Eccl.49.
& Sacerdos ille magnus filius Ioſedech? Nonnè illatio Gabrielis eſt ex &.50.
alio antecedēte,non ex etymologia vocabuli? Et hoc eſt. Quià vocabitur 1.Heſ.3.
nomine continente virtutem magni nominis,in quo fiebant remiſſiones:
& nominis illius effectum cōſequetur: Ideò ſaluū faciet populū ſuū à pec-
catis eoꝝ. Nam id erit ex virtute diuini nominis,quà replebitur.

221 Vnde poſſumus habere,ꝙ nomē Meſſiæ ſit ישו Ieſù? Nōnè ex oraculis mul-
tiplicibus? Vbi enim Iahacob vaticinatur de Chriſto (vt omnes veri Sa-
pientes tam Hebræi q̃ Latini exponunt) ait. Non auferetur ſceptrum de Gen.49.
Iehudà,nec dux de femore eius : donec veniat Meſſias : & ipſe erit expe-
ctatio gentium. In hebræo enim habetur. יבא שילה ולו Iabo Siloh velo.
Quaꝝ dictionum capita ſi ſumantur reddunt Ieſù. Et hic modus eſt fre-
quentiſſimus apud ſecretiores Theologos. Pari modò in Pſalmo ſeptua-
geſimo primo. Antè ſolem permanet nomen eius: Et benedicētur in ipſo. Pſal.71.
ינין שמו ויתברכו Ianin ſemo vaitbarcu. Quoꝝ verboꝝ capita pariter dant
nomen Ieſù. Potiſſimè autem in Pſalmo nonageſimoquinto. Ibi. Lętētur Ibi.95.
cœli & exultet terra : cōmoueatur mare,& plenitudo eius: exultabūt cāpi
& omnia. יעלז שדי וכל Iahaloz ſadai vecol. Quaꝝ dictionū capita ſi com-
binentur more Sapientum Hebræorum,videbitur clarè quomodò tetra-
grāmum venit in Ieſum. Quod longum eſſet hic retexere: & valdè diffi-
cile non initiatis in huiuſmodi. Venit aūt,quià ceſſiſſe videt̄ nomini Ieſù:
non quidem virtute,ſed inuocatione. Cum nō amplius inuocetur ipſum
tetragrammum : ſed nomen Ieſù.

222 Cur Malachias ait. Et placebit Domino ſacrificiū Iehudà & Ieruſalem ſicut Malac.3.
dies ſæculi,& ſicut anni antiqui? An dies & anni antiqui ſunt illi : quibus
data fuit lex,& oblatum ſacrificium Deo gratum per manus ſanctoꝝ Sa-
cerdotum, Aharon, Elehazar, Phinees & huiuſmodi? An (vt benè ſentit
Hieronymus) dies antiqui ſunt dies antè peccatum? Hinc illi tempori cō- Hierony.
paratur tempus Meſſiæ,qui peccatum deleuit.

223 Anni antiqui fuerunt nè meliores,an peiores nouis & nouiſſimis? An anti-
qui fuerunt meliores? Iuxtà cōmune dictum. Laudamus veteres,noſtris
tamen vtimur annis. An fuerunt re uera fœliciora illa tempora Saturnia à
Poetis decātata,ſed nunq̃ viſa? An ſunt fœliciora hæc tempora munita le-
ge,edocta à Prophetis,colluſtrata Euangelio,& lumine diuini verbi: qui-
bus regenerati ſumus,& poteſtate nobis tradita effecti ſumus filii Dei? An Io.1.
fœliciora fuere tempora illa,quibus mortales adhuc retinebāt ſemina co-
gnati cœli? An hæc,qbus conſortes facti ſumus Dei? Hinc dicit oraculum.
Magna erit gloria domus iſtius nouiſſimæ pluſq̃ primæ. Aggæi.2.

224 Quænam eſt domus iſta nouiſſima,cuius gloria maior eſt q̃ primæ? An eſt
domus reædificata per Zorobabelē & Nehemiā? An Synagoga ſub ipſis
denuò erecta? Sed quomodò eſt maior gloria iſtius? Cum multum diffe-
rat hæc ab illa in fabrica,& frequentia,in regno, ſacerdotio & aliis fauori-

bus.An domus nouiſſima eſt Eccleſia,quã Synagogæ valdè prefert Apo-
2.Cor.3. ſtolus? In illa enim fuit adminiſtratio damnationis: in iſta iuſtificationis:
gloria illius ſub velamine,iſtius reuelata facie.Illa fuit deſcripta in lapidi-
bus,hæc in gloria.Illa euacuatur,hæc autem manet.Illud teſtamentũ con
Heb.9. firmatũ fuit ſanguine figuratiuo animaliũ: hoc morte & ſanguine filii Dei.
Illa promittebat terram corruptibilem, hæc cœleſtem.

225 Cur Propheta canit. Vt intingatur pes tuus in ſanguine: lingua canum
Pſal.67. tuorum ex inimicis ab ipſo? Nõnè titulus declarat,ad quid hymnus iſte ſit
æditus? Is enim eſt titulus. Ad victoriam Pſalmus cantici Dauid. Nonnè
ad victoriam,quã Chriſtus reſurgens de inimicis ſuis habuit:vt ſuprà de-
clarauimus? Ipſe enim intinxit pedem affectus ſui in ſanguine, in quo (vt
Apoc.1. Iohannes ait) lauit nos à peccatis noſtris. Qui ſanguis nedum Chriſti,
Tertulia. ſed martyrum effuſus (vt Tertulianus in concione Romanis dixit) erat
vti ſemen,quo magis fuſo maior inſurgebat numerus credentiũ ex inimi-
cis.Inter quos multi fuerunt canes latrantes pro Domino ſuo: & præci-
puè Paulus,qui per totum Mundum efficaciſſimè latrauit.

226 Cur Pſalmographus ait. Viderunt ingreſſus tuos Deus? An (vt Hebræi di-
Pſal.67. cunt) loquitur Vates de exitu Iſraelis ex Aegypto,quando Deus dedu-
xit populum ſuum per mare & deſertum? Sed,cum Pſalmus iſte iam in-
terpretatus ſit de Chriſto, ſequemur. An igitur Hebræi viderũt ingreſſus,
opera,& effectus Dei quãplurimos factos per Chriſtum & diſcipulos: vt
contradicere nequeant? Inter cætera autẽ viderũt prodigia in morte ipſius
exhibita:reſurrectionem ipſius & aliorũ multorũ, qui ſurrexerunt cum eo,
& antè eum:aſcenſionem in cœlum:miſſionem Spiritus ſancti:donum lin
guarum datum Apoſtolis:prædicationem eorũ conſtantem: conuerſionẽ
gentilium:extirpationem idolatriæ: & diſperſionẽ hactenus irreuocabilem
ipſorum Iudæorum:adeò vt penitus inexcuſabiles ſint.

227 Cur iuſſit Deus,vt Oſæas Propheta aſſumeret vxorem fornicariam,& face-
Oſeæ.1. ret filios fornicationum? An fuit hoc in detrimentum,an in laudem Pro-
Hierony. phetæ? In laudem quippè,vt ſentit Hieronymus adducens Xenocratem
Xenocra. laudatum,qui Palæmonem luxuriæ deditum inter pſaltrias atq; tibici-
nes,& inter impudicas mulieres inueniens hedera coronatum fecit obe-
Pla.i Phae dire ſapientiæ. Socratem quoq; extollunt,qui Phædonem è lupanari in
done. Academiam tranſtulit.Sed his omiſſis,nõnè hoc fuit in typum Chriſti,
qui Gentilium & Hebræorũ adulterorum collegiũ aſſumpſit in ſponſam?
Cui adſtipulatur illud Ieremiæ. Tu autem fornicata es cum amatoribus
Iere.3. multis:tamen reuertere ad me,& ego ſuſcipiam te.

228 Quarè Deus iuſſit vocari filium Oſeæ Izrahel,& filiam Lorechamà? Nonnè
Oſeæ.1. tota hæc hiſtoria metaphorica eſt, & myſteriis plena? Nam typum Dei
tenet,qui primò accœpit in ſponſam Synagogam:quæ cum multis forni-
cata eſt. Poſteà accœpit eam iam fornicatam:ex qua ſuſcœpit filium Izra-
hel,ideſt ſemen Dei,Chriſtum Ieſum qui ſaluauit totam humanam natu-

ram, iam fornicatam: & poſteà filiã Lorechamã, ideſt abſq; miſericordia. Et rationem aſſignat, dicens. Quià derelinquã domũm Iſrael & Synagogam: & obliuiſcar eoꝝ. Vnde oraculũ eſt ſub typo domus Iehũ & Izrahel deletæ: vt ſit ſimul oraculum & figura.

229 Quomodò generati ſunt filii fornicarii, vel generati ſunt fornicarii: vt habet veritas literæ? Nonne Deus declarans ſubinfert: quià fornicans fornicabitur terra à Domino? Vult enim Deus hominem cœleſtem producere filios cœleſtes (ad quod tendit totum Euangelium) ſed fornicantur multi: cum non cœleſtes, ſed ſceleſti fiant. De quibus Apoſtolus. Multi enim ambulant, quos ſæpè dicebã vobis: nunc autem flens dico inimicos Crucis Chriſti, quorum finis interitus, quoꝝ Deus vẽter eſt: & gloria in confuſione ipſoꝝ, qui terrena ſapiunt. Noſtra autem conuerſatio in cœlis eſt. Quales eſſe debent filii regenerantis hominis cœleſtis. Oſeæ.1. Philip.3.

230 Cur populus Chriſtianus diuino ſemine regeneratus tam facilè labitur in malum? An, quià vnuſquiſq; ab adoleſcentia ſua pronus eſt ad malum: vt in Geneſi dicitur? An, quià facilè decipimur ab obiecto præſenti? An, quà ductores ii ſunt, de quibus Iſaias. Principes tui infideles, ſocii furum? Et Salomon. Leo rugiens, & vrſus eſuriẽs Princeps impius ſuper populum pauperem. An, quià maiori gratia donati ruunt grauiore caſu? An, quià res fidei ſpirituales ſunt, & à ſenſitiuis iudiciis remotæ? Hinc nec percipi nec diligi poſſunt ab iis, qui ſm hominẽ animalem viuunt. Propterea docemur à Chriſto & Paulo mortificandũ eſſe huiuſmodi hominem animalem. In qua mortificatione ea vis exquiritur: quã cõmuniter homines fugere ſolent. Geñ.6. Iſa.1. Prou.28. Io.12. Col.3.

SECTIO. VI. DE MVLTIPLICI BENEFICIO PER MORTEM ET PASSIONEM CHRISTI SVSCOEPTO.

231 QVis fuit fons patens (vt Zacharias ait) domui Dauid & habitantibus Ieruſalem? An fuit ille, qui in templo clamauit, dicens. Siquis ſitit, veniat ad me, & bibat? Et alibi. Qui biberit ex aqua, quam ego dedero, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. An fuit ille fons egrediens è petra à Moſe indebitè percuſſa? Quod exponens Paulus dicit. Petra autem erat Chriſtus. Ipſe enim præbuit nobis aquam largiſſimam non tm̃ in potum, ſed in ablutionẽ omnium macularum noſtrarum: vt in Ezechiele dicitur. Effundam ſuper vos aquã mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris, & ab idolis veſtris: & dabo vobis cor nouum, & ſpiritum nouum. Et hic eſt baptiſmus. Zachar.13. Io.7.4. Nu.20. 1.Cor.10. Ezec.36.

232 In ablutionem cuius ſordis datus fuit ille fons? Nonnè (vt ſubinfert Va-
Zac.13. tes) in ablutionem peccatoris & menſtruatæ? Sed, cum mēſtruata quali-
cunq; aqua viua & currenti lauari poſſet, ſecundùm Hebræorum ritus,
quid opus fuit hic nouus fons? An igitur (vt profundius myſterium tan-
gamus) paſſio menſtrui muliebris prouenit à veneno in Heuam à Ser-
Gen.3. pente iniecto? Hinc mulieri dictum eſt. In dolore paries. Partus enim ali-
quale principium eſt huiuſmodi fluxus: qui non ſine dolore venit. In ma-
culæ autem originalis ablutionem, & omnium macularum inde proue-
Ad Tit.3. nientium ordinatus eſt baptiſmus. Sicut Apoſtolus teſtatur, dicens. Sal-
uos nos fecit per lauacrum regenerationis, & renouationis Spiritus ſan-
Ephe.5. cti. Et iterum. Chriſtus dilexit Eccleſiam mundans eam lauacro aquæ in
verbo vitæ.

233 Quid eſt ſpūs iudcii & ardoris, de quo Iſaias meminit? Nonnè apertè loqtur
Iſa.4. Iſaias, dum ait. Saluus erit omnis, cuius nomen ſcriptum fuerit in libro
vitæ in Ieruſalem: ſi abluerit Dominus ſordes filiarum Sion, ideſt anima-
rum electarum, in ſpritu iudicii, & in ſpiritu ardoris? Vnde clarè com-
præhendimus, q lauacrum iſtud eſt regeneratio quædam (vt Chriſtus
Io.3.5. docet) per virtutem Filii (qui dicitur ſpiritus iudicii, quià Pater dedit ei
omne iudicium) & per virtutem Spiritus ſancti, qui eſt ardor quidam.
Gen.1. Nam prima genitura facta fuit per aquam, à ſpiritu ſuper eam volitante
Io.3. confotam. Quandò igitur dicitur. Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spi-
ritu ſancto, per aquam intelligitur Filius. Vtrunq; autem tetigit Paulus
Ephe.5. in verbis nuper adductis. In primo enim dicit, renouationis Spiritus ſan-
cti, in ſecundo verò, lauacro aquæ in verbo vitæ.

234 Quo myſterio Deus educens populum ex Aegypto traduxit ipſum per
Exo.14. mare? Nonnè Apoſtolus id reſerat, dicens. Omnes mare tranſierunt, &
1.Cor.10. in Moſe baptizati ſunt in nube & mari? Hic autem baptiſmus fuit in figu-
Exo.17. ra: effigians baptiſmum dandum à Chriſto: ſicut & aqua illa educta è pe-
tra, dataq; populo in potum. An hæc duo, baptiſmus videlicet & potus,
Apoc.13. profuerunt Patribus in virtute illius Agni, qui (vt Iohannes ait) occi-
ſus fuit ab origine Mundi, & virtute illius aquæ, ideſt ſapientiæ, quā præ-
1.Cor.2. deſtinauit Deus (vt Apoſtolus inquit) antè ſæcula in gloriā noſtram?

235 Quomodò ſpiritus immundus ex illo lauacro (vt Zacharias ait) abla-
Zac.13. tus eſt à terra? An, quià deſtructa fuere idola per Meſſiam nos regene-
rantem, in quibus vigebat ſpiritus immundus? An, quià ablutis cordi-
bus & animabus noſtris per lauacrum illud, deſtructa eſt ſedes immun-
dorum ſpirituum? An, quià regenerati cœleſti ſemine non amplius ſu-
mus filii primi Adam, ab immundo ſpiritu infecti, ſed ſumus filii ſecundi
Adam cœleſtis & diuini: qui per hoc lauacrum dedit nobis poteſtatem
Io.1. filios Dei fieri: dūmodò non ſequamur genituram carnis?

236 In quo torrente, vel flumine (vt Ezechiel ait) viuet omnis anima ſerpens
Ezec.47. atq; motabilis? An de Iordane (vt aliqui opinātur) eſt ſermo? Sed, cū Ior-

danis intret in mare ſalſum, quod omnes piſces intrantes moriuntur, quomodo viuit in eo omnis anima? An igitur de eodem fluuio loquitur, de quo & Iohannes in Apocalypſi ſcribit: qui per ſingulos menſes producit fructus: vt ambo teſtantur? Figuratus tamen fuit iſte fluuius per Iordanem: qui fluuius iudicii dicitur. In quo Chriſtus lauari voluit, non à ſordibus propriis, ſed membrorum, quorum ipſe erat caput. In vero autem & figurato lauantur omnes, potantur, atque irrigantur: vt inde producant fructus, ſuper menſa Domini in cœleſti conuiuio reponendos. *Apoc.12.* *Mat.3.*

237 Quæ aquæ (vt Propheta canit) ſtant ſuper mōtibus? An de aquis diluuii eſt ſermo: quæ operuerunt omnes montes cubitis quindecim? An de mari intumeſcente loquitur Vates: quod altius eſt montibus, & terram operiret, niſi decretū cœli obſtaret? Sicut idem Propheta teſtatur, ſubinferens. Terminum poſuiſti, quem non tranſgredientur: neque conuertentur operire terram. An de lacis eſt ſermo: qui plærunque in cacuminibus montiū reperiuntur? An (vt credo verius) de aquis ſupramundanis intelligit Vates: quæ ſunt ſup montibus illis excœlſis? Quibus aquis (vt ſæpè dictū eſt) generamur, potamur, & iterum regeneramur: & in quibus verè baptizamur. Quarum aquarum hæ materiales ſunt ſignum. *Pſal.103.* *Gen.7.*

238 Quæ ſunt aquæ Silohe, quæ pedetentim cū ſilentio vadunt: vt Iſaias ait? Nōnè ad radices montis Sion & Moriah naſcitur fons Rogel (vbi ſectus fuit Iſaias) qui fons parum deſcendens facit natatorium Silohe in Euangelio celebratum? Venit igitur hæc aqua de Ieruſalem, quæ pacis viſio dicitur: & cū ſilentio currit, denotans aquam illam ſupramundanā, cū tanto ſilentio currentem (quando videlicet nobis propinatur) vt magna cum difficultate percipiatur. Silentium enim eſt proprium illorum locorum ſupernorum. Hinc Dionyſius definiens Angelum inter alias particulas ponit. Manifeſtam faciens bonitatem ſilentii, quæ eſt in abditis. Quod quidem ſilentium ſpernentes populi Dei adhæſerunt perſtrepentibus peccatis, ab Aquilone procedentibus. Hinc adducti ſunt ſuper eos Reges Aſſyrii & Aquilonis. *Iſa.8.* *Io.6.* *Dio. de di. nomi. c.4.*

239 Cur Iſaias ait. In ſilentio & ſpe erit fortitudo veſtra? Nonnè, quia, quando homo iactat ſe de re nondum habita (vt pluribus accidit) perdit eam? Nam loquens diſtrahitur, & diſtractus amittit vires. Vnde eſt commune adagium. Ne timeas latrantem canem. Silens autem vires colligit. Hinc ſummus Doctor mittens diſcipulos ad colligendam meſſem, & ad pertractanda fidei negocia, præcœpit eis, dicens. Neminem per viam ſalutaueritis. Ne videlicet diſtrahamini. Et Eliſæus mittens Giezi puerum ad ſuſcitandum filium Sunamitis dixit. Si occurrerit tibi homo, non ſalutes eum. Vnde incongrua penitus eſt illa interpretatio. Non ſalutes, ideſt ne ſaluum dicas. *Iſa.30.* *Adagium.* *Lucæ.10.* *4 Reg.4.*

240 Quarè (vt Iſaias ait) cultus iuſtitiæ eſt in ſilentio? Nonnè Ieremias conuenit, dicens. Sedebit ſolitarius, & tacebit? Et hoc, quia vacans Deo *Iſa.32.* *Thre.3.*

vehitur

1.Cor.12. vehitur ad ea ſublimia: quæ (vt Paulus docet) non licet homini loqui.
Merc.ad Tatium. Hinc Triſmegiſtus ait. Cum ad ſublimem cognitionem deueneris: Deũ
ipſum ſilentio laudato. Et Ieremias iterum. Bonum eſt præſtolari cum ſi-
Thre.3. lentio ſalutare Domini.

241 Si adeò laudabile eſt ſilentiũ, cur Iſaias inquit. Væ mihi, quià tacui? Nonnè
Iſa.6. dicit Deus per os Dauid. Sacrificium laudis honorificabit me? Eſt quippè
Pſal.49. ſermo laudis, & hic cõmendatur. Sermo autem, quo referãtur ſecreta, vbi
Merc.ad non oportet, minimè laudatur. Sed nonnè dixit Mercurius. Deum ſilen-
Tatium. tio laudato? Vtiq; quando homo deuenit ad cognitionem illorum, quæ
loqui non licet: aut nõ poteſt. An, væ mihi, quià tacui ea, quæ in Dei ho-
norem pãdere debebam? Hinc poſteà maluit ſecari, quàm tacere ea, quæ
pro Dei gloria propalanda erant.

242 Si reuerſio ad Deũ (quæ à noſtris dicitur pœnitẽtia, ab Hebræis verò תשובה
Ezec.18. teſſubah, ideſt reuerſio) ſaluat hominem (vt in Ezechiele dicitur) ad quid
ordinatus fuit baptiſmus? An, quià pœnitentia lauat delictũ commiſſum,
baptiſmus autem peccatũ contractũ ex origine patris infecti? Sed nõnè
baptiſmus (vt omnes concludũt) purgat & mundat à peccato, actu com-
Iſa.53. miſſo? Baptiſmus enim habuit efficaciam à Chriſto: qui (vt Iſaias ait) at-
tritus eſt propter delicta & ſcelera noſtra. Et quod operibus noſtris obti-
nere nequimus: adiutorio baptiſmatis & abſolutionis (quæ fiunt in vir-
tute Chriſti patiẽtis) facilè conſequimur. An igitur facit baptiſmus, quod
faciebat circuncíſio, & eo amplius: pœnitẽtia verò expiat ea, quæ partim
ſacrificia expiabãt: & multa quoq;, quæ p ſacrificia expiari nequibant?

243 In quo cõſiſtit vera pœnitẽtia? An in gemitu, & lachrymis, & operibus pœ-
Ezec.18. nalibus? Iuxtà illud, quod cõmuniter allegatur. Quacũq; hora peccator
ingemuerit. Sed nonnè veritas literæ habet. Quacunq; hora peccator re-
Malac.3. uerſus fuerit: vt clarè in Malachia dicitur. Reuertimini ad me, & ego re-
uertar ad vos? Num igitur tot celeberrimi viri errarunt, qui definierunt
pœnitentiam eſſe tenentiam pœnæ, quiq; fundati fuerũt in operibus pœ-
nalibus? Nonnè fundamentũ veræ pœnitentiæ eſt reuerſio ad Deum: ſed
effectus conſequentes ſunt dolor & amaritudo mentis: vt in Ioele dicitur.
Ioelis.2. Scindite corda veſtra? Nemo enim dicitur ad Deum reuerti: niſi doleat
de auerſione iam facta.

244 Cur, diſponẽte Deo, homo naſcitur in peccato, baptiſmo aut pœnitẽtia ex-
Ro.11. purgãdo? Nõnè Paulus id apertè declarauit, dicẽs. Concluſit Deus oĩa
ſub incredulitate & peccato: vt omnibus miſereatur? Tolle peccatum, vbi
dignoſcitur miſericordia Dei? Vbi redẽptio, ex qua tenemur Redẽptori?
Gal.3. Vbi gloria Redẽptoris nos redimẽtis? Hinc alibi dicit Apoſtolus. Omnia
concluſit Scriptura ſub peccato: vt promiſſio ex fide Ieſu Chriſti daretur
credẽtibus. Et hoc eſt magnũ ſacramentũ inter omnia fidei negocia.

245 Cur tam facilis remiſſio datur pœnitenti? An, quià circundatus infirmitate: &
Pſal.50. natus homo atq; cõcœptus eſt in peccatis: vt Propheta canit? An, qà cir-

cundatus eſt carne, ſpiritui (vt Apoſtolus inquit) repugnante? An, quià Gal. 5.
præſenti obiecto ad malū impellitur? An, quià cōcluſus erat ſub peccato:
vt per Redemptorē veniam conſequens, ipſi Redemptori teneretur? An,
quià fit gaudium magnum coràm Angelis ſuper vno peccatore pœnitē-
tiā agente: vt Saluator teſtatur? Sed cur fit gaudiū magnum? Nonnè, quià Luca. 15.
reformatur imago Dei per peccatum deformata?

246 Cur Chriſtus mutauit circūciſionem in baptiſmum? Nonnè (præter ea, quæ ſuprà diſſeruimus) quià ſicut Deus in ſtatu legis ſeueræ mundari iuſſerat hominem à prima labe in ſanguine: qui ſub Tribunalis ſeueri ditione ſitus eſt: Sic quoq; voluit in ſtatu gratiæ ipſum hominem mundari p aquā à Templo Dei & ſede pietatis & gratiæ emanantem: pacato prius Tribunali iuſtitię per ſanguinem Chriſti filii ſui? Iuxtà illud Apoſtoli. Pacificans (Col. 1.) per ſanguinem Crucis eius: ſiue quæ in cœlis: ſiue quæ in terris ſunt. Hinc ipſe Chriſtus (vt Iohannes ait) venit in aqua & ſanguine: vt ſeruaret rigorem legis: quæ exigit, vt omnia penè mundenē in ſanguine. (1. Io. 5. Heb. 9.) Poſteà tribuit aquā in ablutionē perfectam: & in ſignum clæmentiæ & gratiæ dandæ: quæ aqua eſt: vt in antiqua Theologia habetur.

247 Num poſt paſſionem Chriſti magis diligimur ab ipſo, q̄ antè? An, quià plenus charitate à principio dilexit nos, & lauit à peccatis in ſanguine ſuo (vt Iohannes inquit) non maiori charitate diligit nos, q̄ antè? (Apoc. 1.) Cum charitas eius non ſit aucta. Sed, cum aſſumpſerit humanam creaturam primò in ſponſam, & nos omnes in filios, regeneratos per baptiſmum, qui (vt dictum eſt) habuit efficaciam à paſſione ſua, nōnè iure nos nunc magis diligit, quàm prius? Cum ratio dilectionis aucta ſit in nobis. An igitur, ſicut ipſe meruit imperium & gloriam per paſſionem (vt ipſe in Luca teſtatur) (Luca. 24.) Sic etiam ampliori dilectione nos proſequitur, quià ſponſæ, quià filii, quià redempti, quià vniti & effecti membra ipſius? Vnde, ſicut vir diligit vxorem tanquàm dimidium ſui (vt Platoni placet) (Pla. in Sym.) & filios tanquàm aliquid ſui (ſicut Ariſtoteles ſentit) (Ethico. 9.) Sic Chriſtus præcipua dilectione diligit nos, veluti vxorem, filios, & membra ipſius effectos per paſſionem ſuam.

248 Quā diſciplinam aſſumere nos hortatur Propheta, ne pereamus? (Pſal. 2.) An correctionem delictorum? An inſtitutionē in fide, vt Auguſtino placet? (Aug.) An cōfugium ad Chriſtum, qui expiauit omnia peccata: & reconciliauit nos Patri? Et hoc innuit veritas literæ, in qua habetur נשקו בר naſchu bar. Pro quo traductio cōmunis habet. Appræhendite diſciplinam. Quorum verborum propria interpretatio eſt. Oſculamini filium: Quāuis alii aliter interpretentur. Senſum igitur eſt. Oſculamini, ideſt adorate filium. Nam reuerentia, Orientalium more, exhiberi ſolet oſculo manus vel pedis pro conditione illius, cui exhibetur. Et ideò dicit Propheta. Reuereamini filium, & confugite ad ipſum, qui ſolus tulit peccata Mundi: ne pereatis in peccatis veſtris.

249 Quomodò (vt Ieremias ait) hæreditas Hebraici populi verſa eſt ad alie-
Iere. 1 ora. nos? An ad Chaldæos, qui in ſeruitutem redegerunt Ieroſolimitas & Iu-
dæos? An (vt allegoricum & verum ſenſum tangamus) hæreditas He-
bræorum (quæ erat Sacerdotium, cultus Dei, ſacrificium, ſacramen-
ta legis, & regnum) venit ad Chriſtianos? Et quomodò, Petrus decla-
1. Pe. 3. rat, dicens. Saluos nos facit baptiſma. Et ad quid, ſubinfert. Vt, non tan-
tùm videlicet eorum, quæ tacta ſunt, ſed vitæ æternæ hæredes efficere-
mur. Et quarè? Nonnè, quia per baptiſmum regenerati acquirimus
nouum patrem, non terrenum ſed cœleſtem: & comparamus nobis no-
uam hæreditatem ſacramentorum: quæ videlicet ſub figurarum inuolu-
cris continebantur?

250 Quando & qualiter (vt Malachias ait) purgabuntur filii Leui? Nonnè pur-
Mala. 3. gandi erant in aduentu Meſſiæ (vt totum illud caput indicat) lauan-
diq; ab ipſo erant, qui tulit peccata Mundi, qui lauit nos in ſanguine
ſuo, qui venturus erat fons patens domui Dauid? Hæc autem lotio ſiue
purgatio fieri debebat per aquam & ignem. Iuxtà illud. Niſi quis renatus
Io. 3. fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non intrabit in regnum Dei. Quæ duo
tangit Vates, dum ait. Ipſe enim quaſi ignis conflans, & quaſi hærba ful-
lonum. Quibus verbis expreſſam de igne mentionem facit, & de aqua ali-
qualiter, ſed obſcurè, Nam per hærbam fullonum intelligit aquam, ſine
qua huiuſmodi effectus fieri nequit.

251 Quo vaſe, aut quo igne purgandi dicuntur filii Leui? Nonnè vas eſt du-
plex? Aliud quidem vniuerſale, Mundus videlicet hic, in quo animæ
noſtræ probantur & purgantur. Aliud eſt particulare, ſcilicet corpus, in
quo, tanquàm in vaſe fuſorio, probatur & purgatur anima igne, aut Spiri-
tus ſancti, aut amoris Chriſti patientis, & tot, tantaq; pro nobis ope-
rantis, aut amoris Dei, aut igne, quem noſmetipſi accendimus. Iuxtà
Iſa. 50. illud Iſaiæ. Ambulate in lumine ignis veſtri, & in flammis, quas ſuccen-
1. Cor. 3. diſtis. Vnde & Apoſtolus. Saluus erit: ſic tamen quaſi per ignem. Quē
ignem cum iudicauerit Chriſtus neceſſarium emundationi noſtræ, voluit
Iſa. 4. nos prius expiari igne & aqua. Iuxtà oraculum Iſaiæ ſuprà declaratum.

252 Quis ſedebit purgans: vt oraculum ait? Nonnè ſedet Sacerdos, velut Iudex,
Malac. 3. quando abſoluit & purgat animam peccata ſua confitentem? An de ipſo
Mar. vlt. Chriſto eſt ſermo: qui ſedet à dextris Dei (vt Marcus narrat) in cuius
virtute Sacerdos baptizat, quò ad primam purgationem, & abſoluit, quò
ad ſecundam? An ſedet homo die ſabbati vel dominicæ ipſi ſabbato ſuc-
cedentis, vacans diuinis, ſedenſq; ac quieſcens ab operibus corporeis ac
Phyſ. 7. ſeruilibus? Sicut enim homo ſedendo & quieſcẽdo fit ſapiens: Ita purgat,
& diuinus efficitur.

253 Quomodò & cur Satan aduerſabatur Iehoſuah ſacerdoti magno: vt Zacha-
Zac. 3. rias ait? An (vt literã ſequamur) qà duxerat vxorē alienigenã? Quod Sa-
Leui. 21. cerdotibus prohibitum erat: vt in Leuitico legimus. An, quia in captiui-

tate exiſtens,diminuta ſpũs virtute, erat aliqualiter infectus,ſed purgatus fuit ablatis veſtibus ĩmundis,mali vz habitus & malæ conſuetudinis? Sed quõ,& cuius virtute mũdatus eſt? Nonnè (vt ſubinfert Vates) quià indutus fuit veſtibus mundis,baptiſmi vz aut pœnitentiæ, quæ peccata noſtra, & nuditatem noſtrã tegunt: vt ſuprà declaratũ eſt? Quæ veſtimenta data ſunt ab illo, qui dicitur Oriens ab hoc Propheta: & ab Apoſtolo Petra. Hinc ſequitur Vates. Ecce ego adducam ſeruum meũ Orientem. Zach.6. 1.Cor.10.

254 Quod ſignum petit Dauid ſibi fieri in bonũ? An illud,de quo iã dixerat. Signatũ vel eleuatũ eſt ſuper nos lumẽ vultus tui Dñe? Et quod eſt iſtud ſignum? Nõnè eſt character quidã Dei & Imp̃atoris noſtri Chriſti Ieſu: qui (vt Theologi noſtri dicunt) imprimit̃ in baptiſmo? Hoc aũt ſignũ timent hoſtes humani generis. Hinc ſubinfert Vates. Vt videant,qui oderũt me, & confundant̃,qm̃ tu Dñe adiuuiſti me, & cõſolatus es me: redimendo vz & dando redẽptionis ſignum hoc manifeſtiſſimũ & efficax: mũdans vz & purificans imaginem Dei in nobis à principio impreſſam: ſed p̃ peccatum deturpatã. Cui ſigno additũ quoq; fuit ſignũ exterius, Crucis videlicet. Pſal.84. & 4.

255 Quæ ſordes & in qua parte plebis humanæ extiterũt expiandæ? Nõnè Ieremias ait. Sordes eius in pedibus.i. affectibus eius. ſ. animæ, ad quã voluntas & affectus ſpectant? Sordes autẽ hæ diabolicæ ſunt, & à Diabolo parentibus à principio infuſę. Vnde vnuſquiſq; concipitur in peccatis: ſicut Propheta canit. Et ipſæ ſunt adeò malignæ & ſordidates: vt nulla potuerint virtute expelli, niſi diuina. Hinc neceſſe fuit, vt emundatorem haberemus plusq̃ hominẽ, Ieſum videlicet, qui afferens ſecum aquã illam ſupramundauam, abluit nos, maximè dato ſigno inferioris aquæ, & appoſito verbo mundante, & purificante. Iuxtà illud. Vos mundi eſtis propter ſermonẽ, quẽ ego locutus ſum vobis. Thre.1. Pſal.50. Io.15.

256 Quæ nã fuit maxima omniũ iacturarũ generi humano illatarũ? An fuit (vt Hebræi autumant) captiuitas Babylonica? Tunc.n. deſtructum fuit templum, ſopitum ſacrificium, & obliteratus ferè Dei cultus. Hinc Ieremias carmine tragico & celeberrimo deplorat illam captiuitatẽ. An fuit illa captiuitas, quã nunc ipſi Hebræi patiuntur? Nam (vt ſuprà diſſeruimus) in ipſa regnũ penitus amiſerunt, ſacerdotiũ, ſacrificiũ, templũ, & oẽm inhabitationẽ & influxũ Dei. An fuit maior & vniuerſalior iactura, qñ aquis diluuii deletũ fuit totũ ferè genus humanũ, pecudes quoq; & volucres oẽs penè cõſumptę ſunt? Sed nõnè fuit maximũ detrimentũ infectio primorũ parentum, qua nedũ ipſi, ſed tota quoq; humani generis poſteritas infecta fuit? Nam templum prius deſtructum, per Nehemiã & Zorobabelem reſarcitum fuit. Cultus Dei, quo Hebræi in extrema captiuitate priuati ſunt, meliori ſorte habetur apud Chriſticolas. Damnum diluuii reparatum fuit per Noch & familiam eius. Venenum autem primis parentibus infuſum nõ fuit expiatũ: niſi per vim verbi Dei incarnati: & ſupramundanæ aquæ, quæ nos lauit: & cœleſtis ignis, qui nos fouit. Thre. per totum. Geñ.7.

Cur

257 Cur Ieremias ait. De excœlſo miſit ignem in oſſibus meis, & erudiuit me?
Thre.1. An fuit ignis vindictæ: vt aliqui ſentiunt? Sed quomodò ignis puniens
Io.14. erudit? An igitur fuit ignis ille, de quo dicitur. Ille ſuggeret vobis oĩa, &
docebit vos oĩa? Nam & hic miſſus fuit ad tollendã ignorãtiam: in quam
incurrerunt primi parentes, volentes magis ſcire q̃ decebat, & præſumen-
tes ſibi vendicare illud ſcire, quod ad Dei filium ſpectabat. Sordes enim,
quibus infecti fuere parentes, & inde tota poſteritas, fuerunt ignorantia
& macula. Ideoq; non tm̃ expurgari debuit humanũ genus à macula: ſed
ẽt illuſtrari diuina luce, quæ oẽs illuminat: & illo igne, qui erudiuit nos.
258 Num præter beneficiũ expiationis, per paſſionem Chriſti habuimus etiam
nutrimentũ? Nonnè, ſi Chriſtus in baptiſmate nos regenerauit, tanq̃ pa-
ter debuit etiam paſcere filios, quos genuit? Quod quidem fecit tribuens
nobis carnem ſuam in cibum, & ſanguinẽ ſuum in potum: omnia quippè
Iſa.25. nouæ & ſpirituali genituræ aptiſſima. Hinc Iſaias ait. Et faciet Dñs exerci-
tuum oĩbus populis in monte iſto. ſ. Sion (vbi inſtitutum fuit ſacramentũ
corporis & ſanguinis Chriſti) conuiuiũ pinguium (quò ad carnem ſuã,
omnium pinguiſſimã, ſuprema & cœleſti pinguedine) & conuiuiũ vinde-
miæ: quantũ ad ſanguinem, ſub ſpecie vini nobis datũ. Et quòd de pane
illo vitæ, contrà mortẽ nobis dato, loquatur Propheta, declarat ipſe ſub-
inferens. Præcipitabit mortem in ſempiternũ. Et dicent tunc. Eccè Deus
noſter iſte: expectabimus eum: & ſaluabit nos.
259 Quis eſt panis, cor hominis confirmãs: vt Dauid canit? Nonnè hic eſt panis
Pſal.103. vitæ datus in nutrimentũ & corroborationem animæ, reſidẽtis potiſſimè
in corde: vt Naturales dicunt? Et, vt intelligatur de quo pane loquat̃ Pro-
pheta, ſubinfert. Saturabũtur ligna Adonai (vt habet veritas literæ) & ce-
dri Libani: quas plantauit. i. electi plantati in horto voluptatis, & ſcripti
in libro vitæ: vt alibi diſſeruimus.
260 Quem panem angelorꝝ vel fortium manducauit homo: vt Propheta canit?
Ibi.77. An fuit manna, cadens ſub ſpecie roris: vt videtur innuere litera? Sed qũo
Exo.16. erat panis Angelorũ, omne delectamentũ in ſe habens: cũ per ipſum nõ
Io.6. daretur vita cœleſtis: vt Author vitæ perhibet? Non quippè fuit ille verus
panis vitæ: ſed cruſta (vt ità dicam) vel tegmentũ ipſius panis vitæ, poſteà
dandi. Quod denotat̃ per illum rorẽ, qui in hebræo טל tal dicitur. Quod
reddit in numero trigintanouem, quot reddit כוזו chuzù: quod eſt (vt an-
Ant.Sap. tiqui Sapientes dicunt) vagina diuini nominis. In quo quidẽ diuino no-
Io.14.6. mine dato Ieſù Meſſiæ reſidet vita. Hinc non ab re ipſe Chriſtus dixit ſe
eſſe vitam, & panem vitæ.
261 Quo pane, & quæ ligna Adonai ſaturabũtur: vt in Pſalmo dicitur? An pane
Pſal.103. triticeo? Sed quomodò arbores ipſo ſaturantur? An igitur allegoricus eſt
ſermo? Nam arbores vel ligna illa ſunt, quæ plantata fuerunt in horto vo
Geñ.2. luptatis ab initio: vt in Geneſi legimus. Et de his ait filius Plãtatoris. Om-
Mat.15. nis plantatio, quam non plantauit Pater meus cœleſtis, eradicabitur. Et

hoc innuit veritas literæ, in qua (vt ſuprà dictũ eſt) habetur. Ligna Adonai. Pro quo vulgata traductio habet. Ligna campi. Hinc ſubinfert Vates. Et cedri Libani, quas plantauit. Hæ autẽ arbores plantatæ fuerũt in terra viuentiũ antè Mundi conſtitutionẽ. Iuxtà illud Apl'i. Elegit nos Deus in ipſo .i. Christo antè Mundi conſtitutionẽ. Nam hæc electio fuit plantatio quædam. Et iterũ poſteà plantatæ fuerunt ſuper filio hominis & Dei: qui eſt verus Libanus. De quo Iſaias. Gloria Libani ad te veniet. Saturantur autẽ huiuſmodi ligna pane illo cœleſti: qui panis vitæ dicitur, & eſt. *Ephe.1.* *Iſa.60.*

262 Qui paſſeres vel aues ibi nidificant? An aues ſunt iſtæ, quas videmus in arboribus nidificare? An aues ſunt illæ: quæ volant (vt in deſcriptione fabricæ dicitur) ſuper faciem firmamenti: vel molis cœlorum: vt in veritate literæ habetur? De quibus Sapiens ait. Ne detrahas Regi: quià & aues cœli portabunt vocem tuam. Hæ autem aues ſunt Angeli (vt Zohar aſſeuerat) qui referunt orationes, & bona vel mala opera noſtra Deo: vt in Tobia à Raphaele diſcere poſſumus. Quæ quidem aues vel paſſeres nidificant in eodem Libano Christo: vt Paulus apertiſſimè perhibet dicens. In ipſo ſunt condita vniuerſa in cœlis & in terris, viſibilia & inuiſibilia. Et in eodem ipſi quoq; Angeli redempti ſunt: vt Diony. & Linconien̄ſi eius interpti placet. *Pſal.103.* *Geñ.1.* *Eccl̄s.10.* *Zohar.* *Tobiæ.12.* *Col.1.* *Diony. de an. hierar.* *Linconi.*

263 Cur Propheta canit. Erit frumentũ in terra, & in ſummis montium? An loquitur Vates de abundãtia aliquo tempore futura? An de more myſticũ ſermonem proſequẽs, ea, quæ Meſſias facturus erat, præcinuit? Quòd videlicet frumentũ, vel (vt literæ veritas habet) placẽta frumenti futura erat in terris (ſicut ipſemet Christus de ſeipſo teſtatur, dicens. Ego ſum panis viuus, qui è cœlo deſcendi: ad terrã videlicet) & in ſummis montium .i. in capite ſacerdotũ: quando ipſe panis eleuatus populo oſtenditur: vt aliqui dicunt. An in montibus illis ſupramũdanis: de quibus dicitur. Illuminãs tu mirabiliter à mõtibus æternis? Nam ibi ſunt radices huius frumenti & panis vitæ: qui nos paſcit & illuminat. *Pſal.71.* *Io.6.* *Pſal.75.*

264 Quo adipe frumenti, & qua petra melle (vt Dauid canit) ſaturauit Dominus populum ſuum? An de adipe, & pinguedine frumenti, quod producebat terra illa ꝓmiſſa & data populo, eſt ſermo? Sed nonnè terra Aegypti abundantior ac fertilior eſt hac terra promiſſa: vt expreſſè dicitur in Deuteronomio? An igitur de meliori frumento loquitur Vates: ex cuius adipe confectus fuit ille panis vitæ: qui è cœlo deſcendit? Et hic panis fuit vera petra (vt Apoſtolus perhibet) ex qua emanauit aqua legis & ſapientiæ ſalutaris: ex qua etiam oritur mel, ideſt guſtus ſuauiſſimus rerum diuinarũ, datus iis, qui ſeruiunt Deo, mundo & puro corde. *Ibi.80.* *Deut.11.* *1.Cor.10.*

265 Cur Deus (vt Propheta canit) producit fœnum iumẽtis, & herbas pro ſeruitute hominum, vt educat panem è terra? An Vates laudat prouidentiam diuinam, qua hominibus & iumentis præparat neceſſaria? An (vt ſacra tangamus) de fœno & herba, cibo vtiq; aiali homini apto, eſt ſermo: quo nutritus & adultus homo diſponitur ad ſuſcipiendum panem illum *Pſal.103.*

Ibi.34. ſupercœleſtem: qui productus dicitur de terra? Iuxtà illud. Veritas de terra orta eſt. Nam ex corpore terreo Virginis natus eſt ille, qui di-
Io.14.6. xit. Ego ſum veritas. Ego ſum panis viuus. Quo quidem pane nutritur ſpiritualis homo.

266 Quomodò vinum lætificat cor hominis: vt Propheta canit? An de vino illo
Pſal.103. loqtur, quod Nazaræis & Sacerdotibus ſacra peracturis interdicebatur?
Nu.6. Hoc enim exhilarans cor ipſorum lætitia quadam corporea atq; Vene-
Leui.10. rea, diſtrahebat eos à lætitia contracta & Saturnia: qua veri amici Dei ſo-
lent cũ ipſo Deo oblectari? An de illo vino eſt ſermo, quod effigiat Chri-
Mat.26. ſti ſanguinem in remiſſionem peccatorum effuſum? A quibus peccatis exoneratus homo ea lætitia exultat, cui ſimilis non habetur. Hinc Da-
Pſal.50. uid, dum eſſet in peccatis, dicebat. Redde mihi lætitiam ſalutaris tui.
Luc.15. Qua lætitia etiam oblectantur Angeli, qui (teſte ſumma Veritate) gau-
dent ſuper vno peccatore pœnitentiam agente. An de illo vino loqui-
Mar.14. tur in domo Patris æterni ſumendo: de quo ſumma Veritas ait. Amen dico vobis, non bibam ex genimine vitis: donec bibam illud nouum in regno Dei?

267 Quo vino (vt in Pſalmo dicitur) inebriantur Sancti? An de vino hoc ex
Pſal.35. vuis expreſſo loquitur Vates? An de vino illo eſt ſermo, de quo (vt nuper
Mar.14. dictum eſt) ſummus Paſtor omnium dixit. Donec bibam illud nouum in regno Dei? An erit vinum conuerſum in ſanguinem Chriſti, quem bibemus, ſicut & manducabimus panem conuerſum in corpus eius, cum viuemus in patria, meritis & vita acquiſita ab ipſo Chriſto: qui corpus & ſanguinem pro ſalute noſtra tradidit? An vinum aliud nouum ſtillabit ab
Io.15. illa vite: quæ ait. Ego ſum vitis, & vos palmites: qui manet in me, & ego in eo? E hic videlicet ſentiet cibum & potum: quo vtor in Sympoſio patris mei: in cuius pignus & arrham tradidi corpus meum & ſanguinem
Pſal.35. in cibum & potum. Hinc ipſe Propheta ſubinfert. Et torrente voluptatis tuæ potabis eos.

268 Cur hoc inferius vinum plus æquo ſumptum nocet? Nonnè, quià vnumquodq; nutrimentum & oblectatio non minus in proportione, quàm re ipſa cõſiſtit? Hinc cibus diſproportionatus natura vel ſuperfluitate nocet. Pari modo Sol ſua luce & calore confortat: nimius verò nocet. Studium quoq;, vnde prouenit cognitio veritatis, eſt iucundiſſimũ (adeò
Lactan. in vt Lactantius dicat. Nullus ſuauior eſt animæ cibus, q̃ cognitio veritatis)
primo.c.1. Nihilominus ſuperfluè & vltrà vires frequentatum ad nocuam atramq; bilem conducit. Sed quid dicemus de vino ſpirituali & cœleſti: quod ſu-
Pſal.144. mitur vſq; ad vomitum? Iuxtà illud. Memoriam abundantiæ ſuauitatis tuæ eructabunt. Hæc quippè eructatio non erit ex nimia ſuperfluitate, ſed ex lætitia & iucunditate cordis, illa ſuauitate debitè repleti. Nam
Mat.25. & ſpiritualia conuenienti menſura donantur. Iuxtà illud. Vnicuiq; ſm propriam menſuram.

269 Cur Dauid canit. Fiat menſa eorum coràm ipſis in laqueum? An de pſequentibus ipſum Dauidem eſt ſermo? Sed quomodò tot tantaq; mala, quæ ibi recenſentur, imprecabať ille, qui alibi de ſeipſo canit. Memento Dñe Dauid: & omnis manſuetudinis eius? An loquiť Vates in pſona Chriſti imprecantis cõtrà torquentes ipſm? Sed nõnè ipſe cruci affixus, clamat. Pater dimitte illis: nõ enim ſciunt qd faciant? An decantat Vates ſententiã Tribunalis iuſtitiæ diuinæ, datã contrà eos potiſſimè, qui indigni ac indiſpoſiti præſumunt ſumere panem vitæ? De quibus ait Apoſtolus. Qui manducat, & bibit indignè, iudiciũ ſibi manducat, & bibit, non diiudicans corpus Domini: qualiter videlicet & quantum ſumi debeat. Pſal. 68. Ibi. 131. Luca. 23. 1. Cor. 11.

270 Cur promittit Deus in Iſaia dare vinum & lac abſq; vlla cõmutatione? An, quià ipſe bonorum noſtrorum (vt in Pſalmo dicitur) nõ indiget? Ideò gràtis dat. An, quià diuina & ſpũalia vendi nõ poſſunt, nec debent? Hinc Chriſtus gràtis aquã obtulit in templo: & in cœna nouiſſima, præ magna munificentia ait. Accipite & bibite ex eo omnes. Et Deus ſæpius promiſit Patribus dare terrã, lac & mel fluentẽ. Quod lac eſt (vt aliàs dictum eſt) ſapientia rerum diuinarum: vinum verò eſt potus ille ſumendus in domo Patris æterni: vt ſuprà declarauimus. Iſa. 55. Pſal. 15. Io. 7. Mat. 26. Exo. 3. & alibi.

271 Super quẽ Libanum extolletur frumẽti fructus: vt Propheta canit? An de Libano illo eſt ſermo, qui à Tyro & Sidone exoritur: tenditq; in Maronitas & Chaldæos, Berytum à Damaſco diſterminans? Sed nõnè parua admodũ eſſet abundantia, ſi ſup montẽ illum ſolũmodò extenderetur fructus frumenti, adeò celebrati? An igitur (vt reor verius) per Libanũ intelligitur ſylua illa ſupramũdana: quæ hortus voluptatis diciť: vbi plantatæ ſunt cedri Dei à Patre æterno: quæ non eradicabuntur: & vbi eſt arbor vitæ, fons vitæ, & panis vitæ, confectus ex illo frumento: de quo canit Vates? De qua interpretatione nullus admiretur. Cũ frequẽtiſſima ſit apud ſecretiores Theologos: maximè Zohar. Pſal. 71. Sec. Theol. Zohar.

272 Quis eſt panis arctus & aqua breuis: de qbus loquitur Iſaias? An loquitur de tẽpore reædificationis Ieruſalem ſub Zorobabele factæ: ſub quo fuit gaudium & cibus ſemiplenus: vt aliqui dicunt? An panis arctus & aqua breuis intelligitur (vt opinor) eo modo: quo illud eiuſdẽ Iſaiæ ſuprà declatum. Verbũ abbreuiatũ faciet Dñs ſuper terrã? Nam ſicut à Meſſia fuit redacta tota lex & oracula Prophetarum ad duo breuiſſima præcepta: Ità omnia ſacrificia, panes propoſitionis, vel facierum, & omnes oblationes placentarum, ſpirarum, cruſtulorum, & toties repetitæ ſimilæ, redacta fuerũt ad breuiſſimũ panem: qui nunc loco omniũ illorum libaminum fœliciſſimè offertur. Et q̃ de tempore hoc loquatur Vates, indicant omnia, quæ ſubſequuntur in illo capite: de Doctore videlicet permanente, & oſtendente veritatem: de Agno & paſcuis: de monte eleuato, & luce gloriæ: de virga percutiente Aſſur, & inimicos. Iſa. 30. Ibi. 10. Ro. 9. Mat. 22.

273 Quod eſt ſummũ omniũ ſacrificiorum: quæ Deo offerre poſſumus? An eſt ſacrificium

crificiũ matutinũ? An veſpertinũ? An illud, de quo inquit Dauid. Sacri-
Pſal.50. ficium Deo ſpiritus contribulatus: cor contritum, & humiliatũ Deus non
& 146. deſpicies? Nam Deus (vt alibi dicitur) ſanat contritos corde. An illud ſa-
Ro.12. crificiũ, quo vnuſquiſq; ſe offert Deo (vt Paulus docet) in hoſtiam viuen-
tem, ſanctam, Deoq; placentem? An eſt ſacrificium corporis & ſangui-
nis Chriſti: quod quotidiè commemoramus? Per hoc enim ipſe Chri-
Heb.9. ſtus offerens inuenit æternam redemptionem: vt idem Paulus ait. Quod
ſacrificium (vt nuper diximus) continet virtutem omnium ſacrificiorum,
tam matutinorum q̃ veſpertinorum: & omnium oblationũ. Et in huius
oblationis virtute offerimus noſmetipſos Deo gratos: inquantum videli-
cet ſumus membra ipſius capitis Deo gratiſſimi. Hinc Apoſtolus volens
oſtendere vnionem noſtram, tanq̃ membrorũ cum capite Chriſto, ſubin-
Ro.12. fert, dicens. Multi vnum corpus ſumus in Chriſto.

274 Cur Iſaias ait, quòd animalia non ſufficient ad holocauſtum, neq; ligna Li-
Iſa.40. bani pro igne confouendo? Nonnè hic expreſſè loquitur Propheta de
ſacrificio Meſſiæ: quod ſufficit pro peccatis omnium concurrentium ad
ipſum, tanquàm ſtilla ſitulæ (vt præmittit) pro quorum peccatis non ſuffi-
cerent (more antiquo) animalia agri in ſacrificia, neq; ligna Libani ad ac-
cendendum ignem? Hinc tantum beneficium cognoſcens Vates, ſic inci-
pit caput iſtud. Conſolamini conſolamini popule meus: quià completa
eſt malitia Ieruſalem: & dimiſſa eſt iniquitas illius. Et de Præcurſore ſub-
infert. Vox clamantis in deſerto. Et de Sacerdote, ſacrificium pro omni-
bus offerente proſequitur, dicens. Et reuelabitur gloria Domini: & vide-
bit omnis caro pariter, quod os Domini locutum eſt.

275 Cur Chriſtus dicitur ſacerdos ſcd̃m ordinem Melchizedech? An (vt cõiter
Pſal.109. Doctores dicũt) q̀ Chriſtus obtulit panẽ & vinũ: ſicut & Melchizedech:
Geñ.14. vt in Geneſi legitur? An, q̀ Melchizedech ſignificat Regem meũ iuſtũ: &
Chr̃s fuit ſacerdos, nõ legalis, ſicut Aharon, ſed Regalis, ſicut Melchize-
1.Pet.2. dech, qui erat Rex Salem? Hinc Petrus alloquens Chriſtianos, qui ſa-
cerdotium Chriſti ſequuntur, ait. Vos eſtis gens ſancta, Regale ſacerdo-
tium. Et ſicut Melchizedech erat Rex ſalem, ideſt Ieruſalem, & pacis in-
ferioris: Ità Chriſtus eſt Rex Ieruſalem & pacis ſupernæ. An, quià per pa-
nem Meridionalem & matutinum intelligitur omne ſacrificium matuti-
num: per vinum verò Aquilonare & veſpertinum, intelligitur omne ſa-
crificium veſpertinũ: quorum alterum, veſpertinũ videlicet fiebat pro pla-
candis accuſatoribus: alterũ verò, matutinum videlicet, pro beneficiis im-
petrandis: vt veri Sapientes optimè norũt? Quæ omnia Chriſtus vno ſa-
crificio cõplexus eſt. Sicut Melchizedech p̃cedens figurauerat.

276 Cur Chriſtus decãtatur ſacerdos in æternum? An, quià functus eſt ſacerdo-
Pſal.109. tio, quoad vixit? Sed nonnè hoc faciebant ſacerdotes legales? An igitur,
quià deficiente ſacerdotio legali (cum non habeant Hebræi neq; templũ
neq; ſacrificium) perſeuerant ſacerdotes Chriſti: & vſq; in ſempiternum

perſeuerabunt: quia hoc eſt nouiſſimum & æternum ſacrificium & ſacerdotium: vltra quod non erit aliud? An, quia Chriſtus, & ſi mortalem hanc vitam terminauit, fungitur tamen ſacerdotio ſempiterno in cœlis? Sicut apertè teſtatur Paulus dicens. Alii quidem plures facti ſunt ſacerdotes, eo quòd morte prohiberentur permanere: hic autem, Chriſtus videlicet, eo quòd maneat in æternum, ſempiternum habet ſacerdotium. Vnde & ſaluare in æternum poteſt, accedens per ſemetipſum ad Deum: ſemper viuens ad interpellandum pro nobis. Et iterum. Talem habemus pontificem, qui conſedit in dextera ſedis magnitudinis in cœlis, ſanctorum miniſter, & tabernaculi veri: quod fixit Deus & non homo: cœli v5. Heb. 7. Ibi. 8.

277 Quo oleo (vt Dauid canit) exhilarat facies hominis, & cuius? An oleo oliuarum? Sed nonnè hoc vngit & fœdat? An igitur eſt ſermo de oleo lætitiæ, ideſt chriſmate Spiritus ſancti: quo vnctus eſt Meſſias præ omnibus participibus ſuis? Nam ſi adminiſtrari debet panis vitæ, corpus Chriſti v5, neceſſariũ eſt illud oleum, quo vngantur ſacerdores: vt habeant authoritatem conficiendi & adminiſtrandi ipſum corpus Chriſti, vel panem vitæ. Hinc præmittit Vates. Vt exhilaret faciem in oleo, ideſt vnctus ſit ſacerdos oleo & chriſmate illo lætificante: & panis, quem videlicet conficit, cor hominis confirmet. Quo quidem pane ſaturantur ligna Adonai, ideſt plantæ ab æterno patre plantatæ. Aliis aũt huiuſmodi panis eſt in præiudicium: vt Apoſtolus apertè perhibet. Pſal. 103. Ibi. 44. 1. Cor. 11.

278 Cur Propheta canit. Dirigatur oratio mea, ſicut incenſum in conſpectu tuo? An alludit ad fumũ incenſi vel thymiamatis: quod componebatur à Sacerdotibus legis cum quarundam hærbarum pulueribus: vt etiam contrà impetum venti ſemper aſcenderet? An, quia homo quando eſt corroboratus & confirmatus pane illo cœleſti, dirigit orationem in cœlum, veluti ſagittam ab arcu & brachio robuſtiſſimo proiectam? An, quia aſcendit oratio appoſita igni huius ſacrificii oblati in memoriã paſſionis illius, & obſequii adeò grati Patri æterno: vt in virtute illius, omnia opera noſtra, quæ grata ſunt Deo, gratificentur? Sicuti fumus rei fumigãtis adinueniens ignem faculæ, vel candelæ accenſæ, accenditur, & in altum dirigitur: vt ſuprà de ſacrificiis diximus. Pſal 140.

279 Cur Iſaias ait. Qui offert ſacrificium eſt excerebrans canem? Nonnè merces proſtibuli & precium canis pari modo ſunt abominabilia Deo, & nullo modo offerenda: ſicut in Deuteronomio legimus? Sed nonnè in lege ordinata à Deo erant ſacrificia? Quomodò igitur nunc abominabilia ſunt? Nonnè, qà minimè grata ceſſare ea fecit Deus? Vt videlicet omnia cederent huic ſacrificio ab omnibus illis figurato: quod pro omnibus illis & longè amplius ſufficit. Hoc itaq; nouiſſimè inſtituto ſacrificio cedere debet omne aliud, tanq̃ precium canis abominabile Deo: cum nõ amplius figurandum ſit, quod iam euenit. Iſa. 66. Deut. 13.

280 Cur Deus à principio non pauit plebem ſuam pane iſto vitæ, ſed manna: Io. 6.

quod cõmedentes moriebantur? An, quiá populo illi non fuerat promiſſa vita æterna? Hinc non debebatur eis cibus æternus. An, quiá populus ille adhuc animalis ſuſcœpturus legem hominem animalem ſanctificantem, paſci debuit tantummodó rore illo, in quo benedictus fuit
Gen.27. Heſau, hominem animalem ſignificans? Suſcœpturi enim legem paſci debuerunt cibo, eos ad illam ſuſcipiendam diſponente: ſed ſuſcœpturi Euágelium veſci debuerunt cibo, eos ad Euangelium, quod vitam æternam promittit, præparante.

281 Cur Deus occidit populum ſuum in deſerto: illuc tanta celebritate adductum? Nonné, quiá ſic exigebãt mala ipſorum opera? Vñ Propheta canit.
Nu.3.14. Pſal.94. Tentauerunt me patres veſtri: probauerunt & viderunt opera mea. Quibus iuraui in ira mea, ſi introibunt in requiem meam. Sed quibus peccatis exacerbatus fuit Deus? An vituli adoratione? An incredulitate multiplici? An, quiá comedebant indigné panem é cœlo præſtitum? Iuxtá illud
1.Cor.11. Apoſtoli. Qui manducat & bibit indigné: iudicium ſibi manducat, & bibit. Non tantũm autem, quiá manducauerunt indigné, ſed quiá noluerunt credere ſe poſſe obtinere terram á Deo promiſſam & exploratam:
Nu.13.14. vt in libro Numerorum legimus. Pari modo & ii, qui non credũt ſe poſſe obtinere terrã vitæ á Chriſto promiſſam, manducantes hunc vitæ panẽ, iudicium ſibi manducant: & in huius Mundi deſerto peribunt.

282 Qui ſtudẽt fabricare ſuprá dorſum noſtrum: vt canit Dauid? Nonné ille, de
Pſal.118. 1.Pet.5. quo Petrus inquit. Aduerſarius veſter Diabolus, tanq̃ Leo rugiens, circuit, quærens quẽ deuoret: vná cum ſatellitibus ſuis? Sed, ꝑpter quæ peccata? Nonné propter omnia: & potiſſimé, quando quis bibit ſanguinẽ, &
Albertus magnus. manducat carnem Domini indigné? Vt bené ſentit Albertus ſuper illud.
Pſal.68. Et dorſum eorũ ſemper incurua. Præmiſerat enim Vates. Fiat menſa eorum corám ipſis in laqueum: & in retributiones & in ſcandalum. Obſcurentur oculi eorum, ne videant. Quod clariſſimé noſtris tẽporibus in multis comprobauimus: qui ꝑpter hoc dati ſunt in interitum Satanæ ſm carnem. Et vtinam non etiam ſm ſpiritum. Nam ibi ſubinfert Vates. Deleãtur de libro viuentium: & cum iuſtis non ſcribantur.

283 Quæ viæ Sion (vt Ieremias ait) lugent, eo ꝙ non ſint, qui veniant ad ſolen-
Thre.1. nitatem? Nonné Sion eſt locus & mons ille, vbi inſtitutum fuit ſacramẽtum corporis & ſanguinis Chriſti: & ordinatum hoc conuiuiũ in com-
Mat.26. memorationem conuiuantis: vt Matthæus refert? Sed cur conqueritur Vates, ꝙ lugeant viæ illæ, eo quód nõ ſint, qui veniant ad ſolennitatem? Nonné frequentatur hoc conuiuium vbiq; terrarum á fidelibus? Frequentatur vtiq; hoc conuiuium: Sed vtinam bené & cum ſolennitate. Cum ſolennitate autem ad hoc conuiuium vadunt illi, qui digni ſunt: qui probant ſeipſos: vt digné manducent: qui guſtant cœnam illam prout decet: qui habent veſtem nuptialem: qui lotos habẽt pedes: & qui vniti ſunt in charitate: ſicuti grana frumenti in illó pane.

284 Cur Ieremias ait. Paruuli petierunt panem, nec erat, qui præberet eis? Nónè paruuli ii ſunt: de quibus dicitur. Sinite paruulos venire ad me? Hi enim malitiæ prorſus expertes merent̃ lac illud propinatũ ab vberibus excœlſis: quæ (vt alibi diximus) lactuerunt Prophetæ. Hi quoq; intrare merentur in hortũ. Iuxtà illud. Veni in hortum meũ, & dabo tibi vbera mea. Hortus autem iſte, regnum cœlorꝝ eſt: quod (teſte Chriſto) talium, paruulorum. ſ. eſt. Paruuli verò efficimur per pœnitentiam. Sicut ſcriptum eſt. Agite pœnitentiam, & appropinquabit vobis regnum cœlorum. Quò pergentibus datur panis ille in viaticũ. Sed matres, & qui genuerũt nos, non præbent huiuſmodi lac, aut panem. Sicut ſcriptum eſt. Lamiæ nudauerunt mammas: & tu. ſ. mater: quæ me genuiſti, facta es crudelis, tanq̃ ſtrutio in deſerto: quæ. ſ. denegat vbera filiis genitis. — Thre. 4. Mat. 19. Cant. 5. 7. Mat. 19. Ibi. 3. Thre. 4.

285 Quomodò lapides ſanctuarii (vt Ieremias ait) diſperſi ſunt in capite omniũ platearum? An de profanatione templi à Chaldæis facta loquitur Vates? An de malis Eccleſiæ prælatis eſt ſermo: qui (vt Chriſtus ait) circũeunt mare, & aridam: vt faciant vnum proſelitum: &, cũ factus fuerit, faciunt illum filium gehennæ: malis videlicet exemplis, maliſq; verbis, denegantes lac ſpiritualis cibi: implicatiq; negociis ſæcularibus, adeò, vt Deo militare nequeant: vt inquit Apoſtolus. Nemo enim poteſt duobus Dominis ſeruire: Deo videlicet & Mammonæ: cœlo & terræ. — Ibidem. Mat. 23. 2. Timo. 2. Mat. 6.

286 Quòs filios Sion inclytos amictos auro primo deplorat Ieremias eſſe reputatos, vt vaſa teſtea? An de captiuitate Babylonica conqueritur Vates: in qua iuuenes Regii & Principes populi ſui fuerunt malè habiti? Sed quomodò tam ſanctus vir, qui nihil curabat niſi diuina, carminibus tragicis, tanta celebritate confectis, deplorauit calamitates & ærũnas temporales? An igitur deplorat caſum miſerabilem Eccleſiæ, & Chriſtianorꝝ, qui in baptiſmo veſtiri ſolent auro. i. charitate prima: ſicut & Religioſi in Religionis ingreſſu: Sed dum proficere debent, deueniunt ad fragmenta vaſis teſtacei, cuius non inuenitur teſta, qua portetur parũ aquæ è fouea. i. contritio aliqua, vel paruus igniculus ex incendio. i. parum priſtinę charitatis, vt Iſaias inquit? Horꝝ autem caſus oſtenſus fuit Regi Chaldaico in ſtatua illa, cuius caput erat aureum, pectus argẽteum, venter æneus, crura ferrea, & pedes terrei: vt Daniel recenſet. Hi enim incipiunt magno feruore charitatis, deueniuntq; ad benè operandum ratione per argentum ſignificata: poſteà hypocriſi per æs, quo ſonatur ſine fructu ipſius, ſignificata auertuntur: deinde ad crudelitatem ferream tendunt: quià (Deo diſponente) vnde procuratur fauor, inuenitur odium: deniq; deueniunt in teſtam fragilem. — Thre. 4. Iſa. 30. Dani. 2.

287 Qua nigredine iidem ipſi obſcurati ſunt, qui erãt niue candidiores? An, quià amittentes lucem illam, quæ omnes illuminat, deuenerunt ad noctem, in qua nemo poteſt operari, nec videre veritatem? An, quià amiſerũt verum ſacerdotium & dignitatem, qua ſeipſos Deo offerebant, & faciebant ſe fi- — Thre. 4. Io. 1 9.

lios ipſius: & relicta imagine ſummæ lucis aſſumpſerunt imaginem Principis tenebrarum? Hinc veſtimenta ipſorum alba & auro fulgentia obſcurata dicuntur.

288 Quomodò facti dicũtur peiores Sodomæis & Gomorreanis? Nõne, quià hi ad ipſum culmen malitiæ deuenerant, adeò, vt nihil penè mali poſſet ab eis vlterius addi, nec vltrà tolerari poſſent in vita, nec grauiore ſupplicio puniri, quàm igne & ſulphure: ſicut Gomorreani? Sed nonnè his peiores ſunt Christiani ingrati? Iuxtà dictum ſummæ Veritatis. Væ tibi Chorozaim, Væ tibi Betſaida: quià ſi in Tyro & Sidone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in te, in cinere & cilicio pœnitentiam egiſſent. Ideò dico vobis, ꝙ Sodomæis in die iudicii remiſſius erit, q̃ vobis.

Thre.4. *Gen.19.* *Mat.11.* *Luca.10.*

289 Qui fontes aquarum à Ioele exiccati dicuntur igne, ſpecioſa deſerti deuorante? An loquitur Vates de fontibus irrigantibus prata, & potantibus animalia? An de illo fonte eſt ſermo, qui ait. Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ? Sed quomodò poteſt exiccari fons ille infinitus & indeficiẽs? Non quippè exiccatur, vt non habeat continuè ſuam aquam immenſam, ſed exiccatur quantum ad noſtram vtilitatem: quando videlicet, exigentibus ſic peccatis noſtris, obturantur meatus in nos influẽtes. Iuxtà illud. Auertente te faciem, turbabuntur: auferes ſpiritum eorum & deficient: & in puluerem ſuum reuertentur. Hinc diuina illa beneficia à Redemptore exhibita minimè percipimus eo modo, quo tradita ſunt.

Ioelis.1. *Iere.2.* *Pſal.103.*

290 Quos puteos aut ciſternas foderunt ii, qui à Deo in Ieremia improperantur? Nonnè (vt Hieronymus ait) cum impoſſibile ſit animam humanam in aliquo non oblectari, amiſſo torrente voluptatis, quo potari ſolebamus, ad vana & futilia conuertimur: quæ meritò ciſternis confractis, & diſſipatis comparantur: cum non aquas veræ voluptatis contineant (vt longo ſermone diſputat Socrates in Gorgia) ſed potius dolores, pœnas & anxietates? Hæ autem ciſternæ ſunt voluptas, cupiditas, & ſuperbia: quæ ſunt putei diabolici: de quibus in Geneſi habetur: vbi dicitur, Et vallis שדים haſidim, ideſt dæmoniorum (pro quo vulgata traductio habet. Vallis ſylueſtris) habebat puteos, & puteos luti. Qui quidem putei poſteà repleti ſunt igne & ſulphure, quando ſubmerſit Deus pentapolim illam Syriæ: vbi erant ipſi putei. Et hoc magno myſterio factũ eſt: vt videlicet intelligatur, ꝙ è lutuoſa hac voluptate ad ignem Inferni ſulphureum ac piceum deuenitur.

Iere.2. *Hierony.* *Pla I Gor.* *Gen.14.*

291 Quis & quando viuificabit nos poſt duos dies: vt Oſeas ait? Nonnè inter alia beneficia, nobis per paſſionem Christi collata, id vnum fuit præcipuum, ꝙ morte ſua viuificauit nos? Iuxtà illud Apoſtoli. Sicut in Adam omnes moriuntur: Ità & in Chriſto omnes viuificabuntur. Sed qua vita? An illa, cui dedit principium ipſe Chriſtus reſurgens poſt duos dies, tertio videlicet: vt cõmuniter exponitur? An (vt opinor) loquitur Propheta de viuificatione à morte, quam inducit peccatum? Id enim indi-

Oſea.6. *1.Cor.15.*

cant præcedentia verba, quibus ait. Venite, reuertamur ad Dominū, quia ipſe infirmauit, & ſanabit nos: percuſſit, & curabit nos. Viuificabit nos poſt duos dies, in die tertia ſuſcitabit nos. Sed cur die tertia? An propter tres partes pœnitentiæ? An, quia hic ternarius requiritur ad vitam condonandam in tertia die? Surrexit enim Chriſtus (inquit Apoſtolus) propter iuſtificationem, aut viuificationem noſtram. Tertiaq; die peruenit Abrahā ad locum, vbi offerre volebat filium in holocauſtum Deo gratum. Vocantur quoq; filii Iſrael itinere trium dierum. Et ter iubet Deus apparere in conſpectu ſuo omne maſculinū. Et q̄ de hac viuificatione loquatur Vates, ipſe innuit, dicens. Miſericordiam volo, & non ſacrificium. Ro. 4. Geñ. 22. Exo. 5. & 34.

292 Cur inuocatur ab Ezechiele (iubente Domino) à quatuor ventis ſpiritus ſuper interfectos illos? An, vt innueret, q̄ ex omni Mundi plaga debebant mortui viuificari ab Authore vitæ? An (vt cum Zohar ad ſecretiora penetralia introeamus) quia quando Deus fabricauit hominem (vt ipſe ait) aperuit portā Orientalem, vt inde lumen egrederetur, aperuitq; Auſtrū, vt inde ex lumine fortitudo egrederetur, & ex Aquilone magis corroboraretur, & ligaretur Occidens cū Aquilone & Auſtro? Vnde quatuor his plagis loquens Opifex, dixit. Faciamus hominem. Hinc & reuiuificando iubet Deus Vati, vt inuocet ſpiritum viuificantem ab eiſdem quatuor plagis ſæpè in Scriptura cōmemoratis. Ezec. 37. Zohar. Geñ. 1.

293 Cur ibidem dicitur, q̄ acceſſerunt oſſa ad oſſa, vnumquodq; ad iuncturam ſuam? An, vt ſuis locis aptata redintegrarent corpus, & habile redderent ad vitam ſuſcipiendam? An, vt inde denotetur, q̄ ſi volumus in corpore myſtico beneficium ſpiritus viuificantis, opus eſt, vt oſſa & membra ſuis locis coaptentur? Nec enim debet locari pes, aut genu non videns in loco oculi, ideſt non debet fieri prælatus ignorans, qui viam non videat pro ſe, nec pro aliis, nec conſiliarius ſurdus, qui non audiat verba legis. Nec locandus eſt in loco ſtomachi vel oris ille, qui neſciat diſtribuere cibum, membris omnibus conuenientem, & neceſſarium: ſed omnia ingluuie lupina velit pro ſe. Et ſic de aliis. Ezec. 37.

294 In quibus ſepulchris erant ſepulta cadauera illa? An in ſepulchris lapideis vel terreis? An (vt myſteria tangamus) in ſepulchis peccatorum? Quod cognoſcens Hieronymus ait. Ego latens in ſepulchro ſcelerum meorum. Fabricat enim vnuſquiſq; ſibi ſepulchrum, in quo clauditur, & ignem, quo torquetur: vt Origenes teſtatur, dicens. Sicut febricitans accendit ignem febrium, eum torquentium, malis cibis, aut nimio labore: Sic & malus accendit ignem, quo in Inferno torquetur: vt Iſaias apertè perhibet, dicens. Ecce vos omnes accendentes ignem: ambulate in lumine ignis veſtri, & in flammis quas ſuccendiſtis. Ab illis itaq; ſepulchris ſuſcitat Dominus omnes, qui vocem ipſius ſuſcitantis audire volunt. Hierony. Orige. Iſa. 50.

295 Quibus mortuis datur vita, & quibus interfectis reſurrectio: vt Iſaias ait? An de mortuis in peccato eſt ſermo: vt nuper dictum eſt? An de iis eſt Ibi. 26.

ſermo, qui moriuntur morte illa Sanctorum in conſpectu Domini preti-
Pſal. 115. cioſa: vt Propheta canit? De qua morte Saluator ait. Si granum fru-
Io. 12. menti cadens in terram mortuum fuerit, multum fructum affert. Cui
Col. 3. adſtipulatur Paulus, dicens. Mortui enim eſtis (vobiſmetipſis videlicet,
& homini animali) & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto. An de vita
Mat. 25. loquitur, quæ deniq; danda eſt perpetua? Iuxtà illud. Iuſti autem ibunt
in vitam æternam. Poſtquàm videlicet erepti erimus ab ærumnis & cala-
mitatibus huius Mundi, quæ dantur impiis: & propter impios. A' quibus
Iſa. 26. ærumnis hortatur nos declinare Deus, dum ſubinfert. Vade popule
meus, intra in cubicula tua: claude ſuper te oſtia, abſcondere modicum,
Exo. 12. donec pträſeat indignatio mea. Sicut olim iuſſit Hebræos includi in do-
Ge. 7. 19. mibus, poſtibus ſanguine agnorum munitis: & Noch concludi in Arca:
& Lot fugere in Segor: ſe videlicet à peccatoribus puniendis amouēdo.

296 Qua vita promittit Deus per os Iſaiæ victuram animam noſtram? Nonnè
Iſa. 55. de vita loquitur, quæ eſt contrà mortē peccati nobis per mortem Chri-
ſti donata? Et hoc, modò concurramus ad vitam iſtam operibus noſtris.
Ezec. 18. Sicut per Ezechielē dicitur. Si auerterit ſe impius ab omnibus iniquita-
tibus ſuis, quas operatus eſt: vita viuet, & nō morietur: illa videlicet morte,
de qua paulò ſuperius. Anima, quæ peccauerit, ipſa morietur. Sed quo-
modò anima moritur? Nonnè ſicut corpus viuit aīa, ità aīa viuit Deo,
Abac. 2. qui eſt omnium vita? In ipſo enim viuimus. Iuxtà illud Abachuch. Iu-
Ro. 6. ſtus in fide, ideſt adhærentia cum Deo, viuit. Et Apoſtolus. Quòd autem
viuit, viuit Deo. Et iterum. Exiſtimate vos mortuos eſſe peccato, & vi-
uere Deo in Chriſto Ieſu.

297 Quomodò (vt Iſaias ait) fecit nobiſcum Deus pactum ſempiternum, miſe-
Iſa. 55. ricordias Dauid fideles? Nōnè hoc eſt pactum baptiſmi remittentis pec-
cata virtute Chriſti patientis? Quod quidem pactum erit æternum, quià
vltrà ipſum, non erit aliud pactum, neq; aliud teſtamentum. Quæ autem
ſint miſericordiæ Dauid fideles facilè conijcitur, ſi ad illum Dauidem di-
Iere. 23. rigamus oculos, de quo dicit̄. Et ſuſcitabo Dauid germen iuſtū. Et quan-
do fuit hoc? Audi quod ſequit̄. In diebus illis ſaluabitur Iehudà, & Iſrael
habitabit confidenter: & (quod ſuprà declaratū eſt) hoc eſt nomen, quod
vocabunt eum: Adonai iuſtus noſter. Iuſtus quippè fuit ille diuinus, qui
ſolus venit ad iuſtificandum nos: cuius miſericordiæ erunt & ſunt fideles,
& permanentes: quià promittunt regnum & bona æterna.

298 Quam gloriam Chriſtus per paſſionem ſuam mortalibus comparauit?
Iſa. 64. Nonnè illam, de qua Iſaias ait. Oculus non vidit Deus abſq; te, quæ
1. Cor. 2. præparaſti diligentibus te? Quibus verbis & Paulus innititur, dum de
ipſa gloria cum Corinthiis loqueretur. Hinc concluditur, ꝙ ipſa gloria
ea eſt, quæ videri nequit, neq; conſyderari, neq; depræhendi ſine Deo re-
Theo. inter uelante. Cum ipſa, omnia iudicia humana excedat. Quòd autem hanc
tio. d. 19. nobis acquiſierit Chriſtus, communi ſententia omnes Theologi con-

ſentiunt. Et quanquàm regnum paratum fuerat à conſtitutione Mundi (vt ipſe Chriſtus perhibet) clauſa tamen fuiſſet ianua, nec adipiſci ipſum potuiſſemus: niſi Chriſtus ianuam pateſeciſſet: & aditum nobis ad ipſum tribuiſſet. *Mat.25.*

299 Poſſumus nè probare gloriam corporis humani ex oraculis? Nonnè de hoc clarum habemus exemplum in Henoch, & Elia, quorum animæ nõ ſeparatæ à corpore, ſed ipſo in melius tranſmutato conſcenderunt cœlos: vt textus apertè de Elia loquitur? Pari modo de Iohanne legimus, quòd cum in ſepulchro ſe condidiſſet, inuentum fuit ſepulchrũ eius corpore vacuum: & manna ſcaturiens in apertũ ſignum, quòd corpus cũ anima abierat. Hinc non ſine cauſa dixit Chriſtus. Sic eũ volo manere. Gloria enim corporum noſtrorũ erit cœleſtis & ſpiritualis. Vnde neceſſe eſt, q ad ipſam ſuſcipiendam, corpus in naturam ſpũalem tranſformetur. Iuxtà illud Apoſtoli. Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpũale. *Gen.5.* *4.Reg.2.* *Io.vlt.* *1.Cor.15*

300 Tangitur nè aliquid particulariter de gloria illa ab aliquo Propheta? Nonne Iſaias ait. Et ſedebit populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta? Pax quidem eſt maxima iucunditas, præſertim debellatis hoſtibus. Tabernacula autem fiduciæ erunt hoſtibus iã fugatis ac ſuppeditatis: firmatoq; magno chaos inter ipſos ac beatos. Requies verò opulentiſſima erit ex manubiis, quas hoſtibus debellatis beati cœperint: quasq; à Patre ditiſſimo iure hæreditario habuerint: & variis lucris acquiſierint. *Iſa.32.*

SECTIO SEPTIMA. DE CHRISTO IVDICE.

301 QVis iudicabit orbem terræ in æquitate: vt Propheta canit? Nonnè ille, qui dixit. Omne iudicium dedit mihi Pater? Et iterum. Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra. Sed cur data fuit ei omnis poteſtas & ius iudicandi omnes? Nonnè Iohannes declarat, ſubinferens. Dedit ei poteſtatem iudicium facere, quià filius hominis eſt? Et id, ne mortales timeant iudicium Dei, cuius nec verbum ſufferre potuerunt: vt in Exodo legimus. Hinc Propheta dixit. Non intres in iudicium cum ſeruo tuo Domine: quià non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens. Proptereà Deus mortalibus compatiens dedit iudicium Chriſto, infirmitate noſtra circundato. Iuxtà illud Apoſtoli. Talem habemus pontificem & iudicem, qui videlicet ſciat compati infirmitatibus noſtris. *Pſal.95.* *Io.5.* *Mat.28.* *Io.5.* *Exo.20.* *Pſal.142.* *Heb.4.*

302 Cur Chriſtus à Malachia dictus fuit teſtis velox: cum ſit omnium iudex? Nonnè inquit Iohãnes. Tres ſunt, q teſtimoniũ dãt in cœlo: Pr, verbũ, & *Malac.3.* *1.Io.5.*

Spiritus

Spiritus ſanctus? Quid ergò mirũ ſi Chriſtus dicitur teſtis. Teſtatur enim Pater æternus parcẽdo, q́ ſit Pater miſericordiarũ. Teſtatur Spũs ſanctus infundẽdo gratiam, q́ ſit amor. Teſtatur & Filius iudicando, q́ ſit ſapiens
Lucæ.12. & iudex conſtitutus ſuper omnes. Velox aũt dicitur, iuxtà illud. Qua ho-
Apoc.22. ra non putatis, Filius hominis veniet. Et in Apocalypſi ait. Eccè venio citò, & merces mea mecũ eſt. Quod dictum Malachiæ, in Targum habet. Reuelabor ſuper vos citò, vt faciam iudicium.

303 Cur Chriſtus dictus fuit nõ ſolùm verax, ſed veritas in abſtracto à Prophe-
Pſal.84. ta? An, quià ſicuti bonũ & verum conuertunt, & idem ſunt: ſic etiã ſummũ
Theologi. bonum & ſummũ verum & ſummũ ens: quæ in abſtracto (vt dicũt Theologi) rõne infinitatis idem poſſunt dici? Et ſic Deus põt dici veritas & bo-
Io.14. nitas. Hinc Chriſtus dixit. Ego ſum veritas. Diabolus aũt, quià malus & peſſimus, dici non põt mendacium vel falſitas in abſtracto: cũ non habeat
Ibi.8. rõnem infinitatis: Sed dicitur pater mendacii: & cum loquitur, mendaciũ loquitur: ſm quòd eius ꝓprium eſt. An veritas eſt: qà prima regula om-
Augu.14. de Trini. nium veritatũ: vt Auguſtino placet? Hinc ei competit iudiciũ: cum errare nequeat: &, cũ habeat annexã humanitatem, non eſt adeò ſeuerus: ſed no-
Io.5. uit cõpati infirmitatibus noſtris. Iccircò ipſe ait, q́ Pater dedit ei poteſtatẽ iudicium facere: quià filius hominis eſt: vt modò diximus.

304 Qua gloria Iſaias prædicat Chriſtũ adeò exaltatũ: vt factus ſit principatus
Iſa.9. ſuper humerũ eius? An, quià fuit lux ambulãtibus in tenebris, & habitãtibus in regione vmbræ mortis: vt præmiſit? Quod & ipſe confirmat, di-
Io.8.9. cens. Ego ſum lux Mũdi. An, quià deprædatus eſt principẽ tenebrarum:
Col.1. vt Paulus conſentit cum Iſaia hic dicẽte. Sceptrũ exactoris eius .i. Diaboli
Nu.31. ſuperaſti? Sicut olim in figura fecit Moſes de Madianitis. Quæ prædatio
Iſa.63. fuit violenta intincto veſtimento ſanguine: ſicut alibi dicitur. An gloriam ſummã reportauit Chriſtus, quià exterminatis & ſupplicio æterno addictis impiis factus eſt princeps pacis, & pater futuri ſæculi? Quod Iohannes
Apoc.12. apertius reſerat, dicens. Nunc facta eſt ſalus & virtus & regnum Dei noſtri & poteſtas Chriſti eius: quià proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorũ:
1.Cor.15. qui vicerunt ꝓpter ſanguinẽ Agni. Iuxtà illud Apoſtoli. Deo autẽ gratias, qui dedit nobis victoriã per Ieſum Chriſtũ Dñm noſtrum.

305 Cum qua mercede (vt Iſaias ait) apparebit Saluator noſter? Nonnè id ip-
Iſa.40. ſemet Saluator referat, dum ait: q́ futurus & vniuerſalis iudex hanc ſententiã contrà reos dictabit. Ite maledicti in ignem æternũ: qui paratus eſt,
Mat.25. non vobis. ſ. ſed Diabolo & Angelis eius: iuſtis autẽ dicet. Venite benedicti patris mei: poſſidete paratũ vobis regnũ? Et hoc eſt, quod ſubinfert Vates. Et opus eius coràm illo. Et de gloria, quã ſuis fidelibus, & ſibi adhærentibus acquiſiuit, ſubnectit. Et vocabitur populus ſanctus, redẽptus à Domino, per Crucẽ videlicet: ſicuti ſtatim ſubiungit, Angelos videlicet dicentes. Quis eſt iſte, qui venit de Edom, tinctis veſtimentis de Boſrà? Quod alibi declaratum eſt.

306 Qui in extremo iudicio ponetur à dextris vel ſiniſtris eius? An diu viuentes in dextera, & diuites & glorioſi in ſiniſtra? Iuxta illud Sapientis. Longitudo dierum in dextera eius, & in ſiniſtra eius diuitię & gloria. An in dextera collocabuntur ii, qui fuerint pii in proximũ (vt ſatis clarè diſcere poſſumus ex Euangelio) in ſiniſtra verò reprobandi: vt ibidem patet? Sed cur duo ex diſcipulis petierunt, vt alter ipſorum collocaretur in ſiniſtris? Sed nõnè, quià malè petebant, dixit eis Chriſtus. Neſcitis quid petatis? Id verò nõ dixit eo, quòd quis malè collocaretur in ſiniſtris: ſed, quià hoc ad Patrem pertinebat: qui in primæua diſtributione, gradum & menſuram vnicuiq; tribuit. Sicuti Izahac (vt omnes antiqui Theologi conueniunt) tribuit ſiniſtram: & omnibus, qui per ſanguinem & ſeueram vitã ad Deũ ire contendunt: dũmodò in alios crudeles non exiſtant. Pro.3. Mat.25. Ibi.20. Ant.Theo.

307 Cur ipſe iudex, qui ſedere debet in medio, ſedet à dextris: vt Dauid canit? An, quià non potuit hoſtes plenè ſuppeditare? Sed, cũ habuerit oẽm poteſtatem in cœlo & in terra: & expoliauerit (vt inquit Apoſtolus) omnes principatus & poteſtates: & traxerit omnia ad ſeipm̃: quomodò non potuit? An igitẽ expectauit & expectat tẽpus: quo mors penitus deſtrui debet? Sicut olim Deus expectauit tẽpus, quo impleretẽ iniquitas Ammorrhæorum. Et hoc innuũt verba ſequentia. Donec ponam inimicos tuos, ſcabellum pedum tuorum. An, quià Chriſtus non debebat eſſe iudex in cauſa propria? Hinc Pater & ſi non iudicat quẽq̃ (vt Filius perhibet) iudicium tamẽ alicui cõmittere potuit. An voluit ipſe primò remunerare Filiũ, qui poſteà aliis mercedẽ daret? Vnde in Apocalypſi dicitẽ. Qui vicerit, faciam eum ſedere in throno meo: ſicut ego vici: & ſedeo in throno Pr̃is mei. Pſal.109. Mat.vlt. Col.2. Geñ.15. Io.5. Apoc.3.

308 Cur Ieremias ait, quòd hirundo, ciconia, turtur & huiuſmodi cognoſcunt tẽpus ſuum? Nõnè id hñt à natura illa, quã Auer. vocat intelligẽtiã nõ errantẽ? Et hoc, ſiue ſit illa vniuerſalis: quam Platonici vocãt animã Mundi: ſiue ſit particularis præſidens vnicuiq; : vt docẽt ſecretiores Theo. Vnde colligitur, quòd omnia expectare debent tempus in cœlo decretum pro quocunq; opere perpetrando: vt in Pſalmo dr̃. Ordinatione tua perſeuerant dies, & omnia videlicet, quĩ omnia ſeruiunt tibi. Hinc ſcriptũ eſt. Sapiẽs expectabit tẽpus operãdi.ſ. Propterea Deus & Chriſtus omniũ ſapiẽtiſſimus ſuũ tempus expectãt: quià omnia tempus ſuũ habent: vt Salomon ait. Iere.8. Auer 12. Metaphy. Platoni. Sec.Theo. Pſal.118. Eccl.20. Eccl.3.

309 Sunt nè numerati dies, & menſuratum tempus cuiuſcũq; rei? Nonnè clarè inquit Propheta. Eccè menſurabiles.i. numerabiles poſuiſti dies meos? Et Iob. Breues dies hominis ſunt: & numerus menſium eius apud te eſt. Cõſtituiſti terminos eius, qui præteriri non poterũt. Sed cur in lege promittitur vita longa honoranti parentes: immò & deferenti matri auium, nedum propriæ: vt in Deuteronomio legimus? Nõnè, quia abbreuiantur dies, quibus homo viuit in peccato: vt Zohar placet adducenti dictum Prophetæ. Dies formabuntur, & nihil in eis? Cum ipſi dies non computentur in vita hominis: vt ſuprà quoq; diſſeruimus. Vnde ſicut numerati Pſal.38. Iob.14. Exo.20. Deut.22. Zohar. Pſal.138.

ſunt dies hominis particularis: Ita dies hominis vniuerſalis & Mundi to-
tius. Hinc Deus expectat tempus ſuum.

310 Cur Deus & Chriſtus aliquando punit peccata, & aliquando non? An (vt
Aug. Auguſtino placet) punit aliquãdo: vt ſe iudicẽ oſtendat: & aliqua differt:
vt oſtendat aliqđ eſſe iudiciũ futurũ: in quo illa iudicabũtur? An expectat,
Mat. 23. ꝙ in aliqbus expleatur menſura? Iuxta illud. Et vos implete menſurã pa-
Iſa. 28. trum veſtroꝝ. Et Iſaias. Et ponam in pondere iudiciũ, & iuſtitiã in men-
ſura. Quæ quidem menſura citius impletur: quando mala perpetrantur
ſine bonis operibus, menſurã mali diminuentibus. Quando autem bonis
aliquibus, eleemoſynis videlicet & orationibus, redimuntur peccata: pro-
Exo. 34. longatur menſura: quia ſcriptũ eſt, ꝙ Deus eſt longæ. i. tardæ iræ. Pro quo
cõmunis æditio habet, patiens. Vnde non ſpernenda eſt illa Valerii vul-
Valerius Maxi. gata, ſed celebris ſententia. Lento enim gradu ad vindictam diuina pro-
cedit ira: tarditatemq; ſupplicii grauitate compenſat.

311 Quis calcabit (vt Michæas ait) ſuper excœlſa terræ? Nonnè loquitur Vates
Mic. 1. de Chriſto, vt ipſe in verbis præcedentibus indicat, dicẽs. Eccè Dominus
egredietur de loco ſancto ſuo? Nec enim poteſt aliquid moueri, niſi cor-
Boe. in 3. Met. 9. poreum. Hinc de ipſo Deo canit Boetius. Stabiliſq; manens das cuncta
moueri. Sic igitur Deus mouetur in corpore. Deus autem fuit in corpore
Io. 1. illius: de quo dicitur. Et verbum caro factum eſt: & cuius nomen vocatur
Iſa. 9. Deus fortis in Iſaia. Quod clarius declarat Propheta, ſubinferens. Et oĩa
Mic. 1. ſculptilia eius concidentur. Nec enim per aliũ idola conciſa ſunt: & ora-
cula ſiluerunt: niſi per Chriſtum: qui non reſpexit vultum potentis. Hinc
Iſa. 26. dicitur ſuper excœlſa terræ. Cui adſtipulatur Iſaias apertius loquẽs, ac di-
cens. Eccè Dominus egredietur de loco ſuo: vt viſitet iniquitatem habita-
Ro. 16. toris terræ. Hinc Paulus ait. Deus aũt pacis (Chriſtus videlicet, qui prin-
Iſa. 9. ceps pacis dicitur) conteret Satan ſub pedibus veſtris velociter.

312 Cur regnum promiſſum Iſraeli datum eſt gentibus? Nonnè, quia lapidem
Pſal 117. quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli? Et hoc
aſſignatur à ſumma veritate in cauſam verbi ſubſequentis; quod eſt.
Mat. 21. Auferetur à vobis regnum Dei: & dabitur genti facienti fructum. An,
quia regnũ temporale promiſſum fuit illis, qui erãt in figura & ſm carnẽ:
regnum autem æternum omnibus, qui in Chriſto Ieſu piè viuere volunt:
Ibi. 25. vt ex verbis ipſius Chriſti diſcere poſſumus? An, quia filii regni ſecundùm
nomen ii ſunt, qui habent inſigne Abrahæ, ideſt circunciſionem: aut inſi-
gne Chriſti, quod eſt baptiſmus: filii autem regni ſm veritatem ſunt ii, qui
in veritate adhærẽt ſummo Regi Chriſto? Vnde ipſemet Chriſtus à Cẽ-
Ibi. 8. turionis fide propulſatus ait. Multi ab Oriente & Occidente venient, &
recumbent cum Izahac & Iahacob in regno cœlorum: filii autem regni
eiicientur in tenebras exteriores.

313 Cur Iſrael dr̃ ꝓgenitꝰ & peculiaris hęres Dei? An, qà purgata fuit hęc familia
Exo. 4. à ſorde & veneno Serpẽtis ab Atauo eiꝰ Abrahã, cõtecta ſorde ĩ Iſmahelẽ;

& ab Auo Izahac, relicto veneno in Heſau: & à patre Iahacob, qui vicit
Samaelem, qui venenũ Dei dicitur? Hinc ipſe poſteà dictus fuit Iſrael .i. Gen.32.
hæres Dei. Purgatusq; fuit iterum populus Iſrael à ſeruitute & iugo Aegy-
ptiaco, lege in Sinà data. An, quià cũ Deus alias gentes oẽs ſub cura ſuorum
ſeptuagintaduorum principũ dereliquerit, ſibi aſſumpſit Iſraeliticã familiã à
principio? Iuxtà illud à Moſe decantatum. Quãdo diuidebat Altiſſimus Deut.32.
gentes: quãdo ſeparabat filios Adam: Cõſtituit terminos populorum: iuxtà
numerum filiorum Iſrael. Nam (vt Sapientes exponunt) oẽs nationes con-
ſtitutæ erant in circuitu Iſrael, numeris & proportionibus qbuſdã eis cor-
reſpõdentes. Sequitur Moſes. Pars autem Dñi populus eius, Iahacob fu-
niculus hæreditatis eius. Hinc (vt Chriſtus innuit) ſalus datur tãmodò Lucæ 19.
filiis Abrahæ: vt Lucas narrat. Quod alibi confirmatur à Chriſto, qui ait.
Non veni, niſi ad oues: quæ perierunt domus Iſrael. Mat.15.

314 Cur Hebræis vel Iſraeli ſolũmodò ſalus datur: vt Zacharias ait? Nonnè ex Lucæ.1.
electione? Sicuti Moſes ſatis apertè ait. Te elegit Dñs Deus tuus: vt ſis ei Deut.14.
populus peculiaris ex cunctis gentibus, quæ ſunt ſup terrã. Cui adſtipu-
latur Paulus dicens. Elegit nos antè Mundi conſtitutionẽ. Sed ſi ex ele- Ephe.1.
ctione id eſt, cur ablatũ fuit ab eis regnum Dei (ſicut nuper declaratũ eſt)
cũ Apoſtolus dicat. Vocauit nos, nõ ſm opera noſtra, ſed ſm propoſitũ 2.Timo.1.
ſuũ, & gratiã, quæ data eſt nobis à Chriſto Ieſu antè tẽpora ſæcularia? Nõ
quippè ſaluamur ſine Dei vocatione & gratia: Sed, ſi ingrati & indigni ex-
ſtimus, quãuis vocati, mittit Rex ad exitus viarum (vt in Matthæo dicit) Mat.22.
& alii vocantur. Quẽadmodum etiam in Apocalypſi Angelo Philadel- Apoc.3.
phiæ dicitur. Tene quod habes: ne alius accipiat coronam tuam.

315 Cur Deus ab initio, plebem ſuã futurã, nõ fecit plebem ſuã: ſicut in Oſea di- Oſeæ.2.
citur? Nõnè omnis plebs Dei eſt? Nam in Pſalmo dicitur. Dñi eſt terra, & Pſal.23.
plenitudo eius: orbis terrarum, & vniuerſi, qui habitãt in eo. Sed, cũ oẽs do-
tauerit libertate, quicũq; rñdet vocationi ſuæ, efficit de plebe eius. Si verò
ad electionem Dei reducere voluerimus negociũ: nõnè ipſe (teſte Apo- 1.Timo.2.
ſtolo) vult oẽs homines ſaluos fieri? Vnde, quià dilexit Mundũ, miſit filiũ
ſuũ vnigenitũ (inquit Iohãnes) vt omnibus ſalutẽ daret. Sed, ſicut in na- Io.3.
turalium fructuũ ꝓductione, tẽporis ſucceſſionẽ expectat, dans omnibus
vt matureſcãt, & aliqbus minus bonis prius (nã fabæ & ceraſa antè matu-
reſcunt: ꝙ triticũ vel vua) Sic fecit arboribus, quas ipſe Deus Pater plan-
tauit. Primò enim dedit fructum Hebræis: poſteà gentibus: nouiſſimè
verò Chriſtianis.

316 Cur dictũ eſt in Malachia. Iahacob dilexi: Heſau aũt odio habui: cũ à Sa- Malac.1.
piẽte dicatur. Nihil odiſti eorum quæ feciſti? Nõnè odit Heſau: quià omnis Sap.11.
imunditia patris congeſta fuit in ipſo: vt Iahacob mundus remaneret (vt
paulò antè tactum eſt) purganda tamẽ tpe ſuo? Nam à patre ipſi ciulãti
dictũ eſt. Tempus veniet, cum excuties & ſolues iugũ .ſ. ſeruitutis, è ceruı- Gen.27.
cibus tuis. Quod factum fuit p Meſſiam ducẽ. Nam multa turba (vt Mar- Mar.3.

cus narrat)

Mat. 2. eus narrat)ſecuta eſt Ieſum: in qua numerant Idumæi. Et illud à Dauide
Pſal. 59. decantatũ Chriſto poſſet aptari. In Idumæam extendam calciamentum
meũ.i.corpus: quod ipſe Chriſtus pro omniũ ſalute tradidit. Quod Iſaias
Iſa. 11. antè prædixerat, dicens. Idumæa & Moab præceptum manus eius (ſuſci
pient videlicet) & filii Hãmon obedientes erunt. Sed cui obediẽtes erũt?
Nõnè ipſe Vates præmiſit, dicẽs. Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos
de radice eius aſcendet: ſuper quem requieſcet ſeptiformis ſpiritus. Quod
de Chriſto omnes interpretantur.

317 Cur Heſau de ſtirpe Abraham electi priuatur (ſaltem ad tempus) hæredi-
tate Dei? An id fuit fœlici ſua ſorte: quià in recompenſationem ſuæ ſer-
uitutis vocatus fuit ad regnum, non quidem figuratiuum, ſed verum, pro-
miſſum & dandum à Chriſto Imperatore tam Idumæis quàm Iſraelitis?
Mat. 15. Sed cur dixit Chriſtus. Non veni niſi ad oues, quæ perierunt domus
Iſrael? Nonnè domus Iſrael ſunt omnes, qui Deo militant: vt alibi de-
claratum eſt, & vocabulum Iſrael indicat? An per Heſau, qui eſt Edom,
intelligitur caro & ſanguis, atq; animalis homo: quem odio habere de-
bemus: quouſq; cedat ſpiritui: & in ipſum mutetur excuſſo iugo ſerui-
Philip. 3. tutis: expectantes (vt ait Apoſtolus) Saluatorem Dominum noſtrum
Ieſum Chriſtum: qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratũ
corpori claritatis ſuæ?

318 Quid eſt Sehir: & cur, & vſquequo datur Heſau: vt Malachias meminit?
Malac. 1. Nonnè Sehir turbinem, horrorem, pauorem, hircum, piloſum, faunum,
dæmonem, & huiuſmodi dæmoniaca ſignificat: quæ dantur viuentibus
Phil. 3. ſecundùm carnem & ſanguinem? Quorum operum (vt Apoſtolus ait)
Ro. 6. finis eſt interitus: & ſtipendium mors: vt alibi ait. Et (vt Scriptura, &
Sapientes omnes conueniunt) horum ſors eſt dæmoniaca, formidoloſa,
horrore, dolore, & anguſtia plena. Hinc Chriſtus venit, vt erueret homi-
nem animalem de Sehir, & educeret in Ieruſalem: quæ eſt viſio pacis &
Aug cõtra quinq; hæreſes. quietis. Vnde Auguſtinus in perſona Chriſti ait. Cum eſſes inimicus Pa-
tri meo, reconciliaui te: inter ligna & lapides, ideſt in malo cultu inueni te:
humeris meis portaui te. Quod à Moſi cantico tractum eſt, vbi dicitur.
Deut. 32. Aſſumpſit eum, atq; portauit in humeris ſuis. Quod Chriſtus fecit: vt pri-
mò fungeretur ergà nos officio paterno: officio iudicis contrà proteruos
& ingratos tandem functurus.

319 Cur homini ad cœlum ordinato datur primò terra? Nam canit Vates. Cœ-
Pſal. 113. lum cœli Domino: terram autem dedit filiis hominum. Nonnè homo po
ſitus fuit in regione hac media, terra videlicet, vt, quàm mallet ſedem, ſibi
compararet: in cœlo videlicet, aut in Inferno, conſtitutus Dominus actuũ
Ethic. 3. ſuorum: vt Ariſtoteles perhibet? An (vt ſecretiores Theologi dicunt) cœ-
Sec. Theo. lum cœli aut cœlorum (vt habet veritas literæ) Deus inhabitat: terram
autem, nõ hanc feculentam: ſed terram viuentium dedit filiis hominum?
Quæ quidem terra eſt pars cœli cœlorũ, in quibus omnibus ſolus Pater

Z

inhabitat. Hinc non abſq; myſterio docuit nos Chriſtus dicere. Pater noſter, qui es in cœlis. Ad quam terram intrat non tantum, quem Deus elegit: ſed quicunq; vult. Iuxta illud. *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mādata.* Mat.6. Ibi.19.

320 Quomodò (vt Pſalmographus canit) ſtant pedes noſtri in atriis Ieruſalem? Pſal.121. An de Ieruſalem hac inferiori eſt ſermo? Sed cur id tanta celebritate decantatur: maximè cum his noſtris temporibus hæc Ieruſalem inhabitetur ab hæreticis, ſchiſmaticis & Hagarenis? An igitur de tendentibus ad Deum loquitur Vates: quorum affectus, per pedes deſignati, ſunt ſemper lætantes in Ieruſalem illa ſuperna: quæ eſt vera mater noſtra? E' conuerſo autem impii ſedent ſuper flumina Babylonis flentes & continuè mœrentes: vt alibi dicitur. Et hoc pacto dignoſcunť, qui Dei, quiuè Diaboli ſunt. Ibi.136. Sicuti doctor veritatis per alia verba indicat, dum ait. Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Io.8. Et ad alios inquit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis. Et his dicunt Angeli vel prædicatores. Quomodò cantabimus canticum Domini in terra aliena?

321 Quomodò & quando conſummata eſt malitia alicuius plebis reprobandæ, vt reprobetur? An completur nequitia plebis alicuius: quādo tota eſt mala, nullo penitus bono exiſtente, quod malitiam exoneret? Sicuti de populo Iudaico inquit Iſaias. A' planta pedis vſq; ad verticem non eſt in eo ſanitas. Iſa.1. Vulnus & liuor & plaga tumens: non eſt circunligata, lege & frœno, neq; curata medicamine, bonorum operum: neq; fota oleo, pietatis videlicet. Hinc ſequitur. Terra veſtra deſerta. *Sic* tempore diluuii dicitur de populo illo. Videns autem Deus quòd multa malitia eſſet in terra: & cuncta cogitatio hominis intenta eſſet ad malum omni tempore. Gen.6. Nec ſecus in Gomorreanis repertū eſt. Ibi.19. An completur malitia per crimen læſæ Maieſtatis: quando videlicet quis ſpreto Deo vero ſequtur Deos extraneos: vt in Ieremia dicitur. Et verterūt ad me terga: & poſuerunt idola in domo mea: & ædificauerunt excelſa Bahal: & initiauerunt filios ſuos & filias Moloch? Iere.32. Quod in multis oraculis inuenies.

322 Quarè Deus olim gentiles: & nunc Chriſtus tam acriter non punit extraneos, quàm domeſticos? Nonnè extraneos puniuit: vt de Chananæis in Leuitico dicitur. Cauete ne faciatis abominationes iſtas, quas fecerūt accolæ terræ, qui fuerunt antè vos: ne vos ſimiliter euomat terra: cum paria feceritis? Leui.18. Et ſi acrius punit domeſticos: nonnè ſcriptum eſt. Quem amo, corrigo & caſtigo? Apoc.3. Et per Apoſtolum. Quem diligit Dominus, caſtigat. Pro.3. Heb.12. Et quantò maiori priuilegio qs donatus eſt, tantò grauius eſt ipſius peccatum. Iuxta illud *Satyricum*.

Omne animi vitium tantò conſpectius in ſe
Crimen habet, quantò qui peccat maior habetur. Iuuenalis.

323 Cur dictum eſt per Iſaiam de Chriſto. Arundinē vento quaſſatam non cōfringet? Iſa.42. Nonnè, quia ipſe venit vocare peccatores: vt ipſemet teſtatur? Mat.12.9. Nam, cum ipſe inſtituerit Euangelium: quod eſt bonus & pius ſermo,

de remiſſione videlicet peccatorum tribuenda: pœnitentiam & remiſſionem prædicauit, & prædicari iuſſit: vt videlicet arundinem, ideſt peccatorem, bonis operibus vacuum, non confringeret, ſed bonis repleret: vt ſaluos faceret eos: qui perierant, Sicuti Gabriel Reginæ cœlorum prædixerat. Ipſe ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Hinc remiſſius agit in puniendo. Sed quanto quis magis ſecundum duritiam cordis, & cor impœnitens (vt inquit Apoſtolus) theſaurizat ſibi iram in die reuelationis magni iudicii Dei: tantò grauius ab ipſo Iudice punieẽ.

Luca. 19. Mat. 1. Ro. 2.

324 Qua iuſtitia Chriſtus gaudet in fœcūdo homine: cum is lege damnetur? An, quia carnalis propagatio: & vtraq; familia à Deo præordinata, iam genita erat? An, quia in lege animali & ſeruitutis: in qua expiatio per animalia fiebat: exquirebatur animalis prouentus: quàmdiu prædominabatur terrenus & animalis homo: quando autem venit de cœlo cœleſtis & ſpiritualis homo, non tantùm non exquiſiuit fructus animales: ſed docuit animalem hominem penitus mortificandum: vt homo in ſpiritualem totus euaderet? Et quia hoc eſt valdè difficile, vt ab omnibus fiat. Hinc clamat Chriſtus in Matthæo (cum de caſtrandis & continentibus ſermonem faceret) dicens. Qui poteſt capere capiat. Fructus autem & fœcunditatem hominis ſpiritualis exquirit. Iuxta illud Præcurſoris. Facite dignos fructus pœnitentiæ. Et alibi ipſe Chriſtus ait. Omnem, qui fert fructum purgabit eum: vt fructum plus afferat. Quos fructus Paulus commemorat, dicens. Fructus autem ſpiritus eſt charitas, gaudium, pax, & quæ ſequuntur.

Deut. 7. Io. 12. Mat. 19. Luca. 3. Io. 15. Gal. 5.

325 Qui eunuchi laudantur ab Iſaia? An ſunt eunuchi (vt exponunt Hebræi) illi, qui nouerint tempus generandi: in nocte videlicet ſabbati? Quo tempore dicunt influxus generandi eſſe meliores. Et id dicunt innixi verbis Prophetæ ſubinferentis. Qui cuſtodierint ſabbata mea, ideſt elegerint ſabbatum pro genitura. Sed nonnè ſubnectitur. Et elegerint, quæ ego volui: & cuſtodierint fœdus meum? Fœlicem itaq; ſortem promittit Deus cuſtodientibus fœdus, pactū, cæteraq; ipſius mandata. Quàmuis ſint eunuchi, & infœcundi fœcunditate illa animali: quam ipſe Deus non magnipendit: dummodò ſit fœcunditas bonorum operum, pietatis videlicet in Deum & in proximum: quæ Chriſtus iudex remunerare promittit: vt Matthæus narrat.

Iſa. 56. Mat. 25.

326 Qua pietate & iuſtitia Chriſtus hortatur inimicos eſſe diligēdos, & orationibus adiuuandos, contrà dictamen naturæ? An, quia à diebus Iohannis Baptiſtæ regnum cœlorum vim pati cœpit, & rapi à violentis, ideſt à tēpore, quo Præcurſor nunciauit ipſum Redemptorē eſſe in Mundo: q deduceret hominē animalē ad ſpūalem? Quod ſine vi fieri nequit. Vnde tātam vim homini aïali ipſe Chriſtus iubet inferri: vt mortificeẽ penitus, & transmuteẽ in meliorem, & ſpiritualem, atq; cœleſtem: vt ſimul cum ipſo potiri poſſit præmio cœleſti ac diuino. Hinc correxit Antiquorum ritum

Ibi. 5. Ibi. 11.

animalem legem proſequentē: vt ipſum hominem animalem in ſpūalem transmutaret. An, vt nos, filii Dei iam pregeneratione effecti, imitaremur patrem miſericordiarum: cuius propriū eſt dimittere? Propterea ſubinfert. Et eſtote perfecti: ſicut pater veſter cœleſtis perfectus eſt.

327 Qui iuſtitia inter bona opera Dei, tot mala permittuntur? Nonnē, quia ſic à principio ordinatū eſt: vt malum eſſet contrà bonū, & ē conuerſo; vt in Eccleſiaſtico dicitur? Vnde in Iſaia Deus ait. Ego ſum creans malum, & faciens pacem: creans tenebras, & formans lucem. Sed quomodò omnia, quæ fecerat Deus, erant valdè bona: vt in Geneſi dicitur? Verū eſt, omnia, quæ fecerat, non autem omnia, quæ creauerat. Nam facere terminatur ad formam: quæ habet rationem boni: creare verò ad materiam aliquando: quæ habet rationem mali. Sed cur hæc mala à ſummo bono permittuntur? Nonnè (vt Auguſtinus ait) ſicut ſilentium in Muſica ordinatur, vt cātus ſuauior reſumatur: Sic Deus ex omni malo permiſſo in natura ſemper trahit maius bonum: vt alibi inquit idem Auguſtinus? Niſi enim eſſet malum in Mundo, quo comprobaretur bonitas Dei in remittendo: & prudentia & ſapiētia in reparando: & niſi fuiſſet culpa Protoplaſti: vbi appareret bonitas Redēptoris? Et niſi eſſet bonum remunerandum, & malum puniendum: quomodò datum fuiſſet Chriſto omne iudicium? — *Eccl. 33. Iſa 45. Gen. 1. Aug cōtra Fauſtum. Idē i Enchi*

328 Cur Chriſtus Rex pacis tot bella in Mundo permittit? Nonnè ipſe dixit. Non veni mittere pacem, ſed gladium? Vnde Apoſtolus ait. Non coronabitur, niſi qui legitimè certauerit. Nam manus eſt ſuper ſedem Iah. i. Dei bellans contrà Hamalech à generatione in generationē. Hinc ipſe Chriſtus ait. Qui nō eſt mecū, contrà me eſt. An igiť, quià ipſe bellauit: & triumphauit de hoſtibus: & nobis proteſtatur, quòd qui vicerit faciet illum ſedere in throno ſuo? Iure itaq; indicitur bellum à Principe noſtro Chriſto: vt deuictis hoſtibus fruamur cū ipſo pace perpetua. Iuxtà illud Iſaiæ. Et requieſcet populus meus in pulchritudine pacis: in tabernaculis fiduciæ: & in requie opulenta. Si quis autem abutitur bello ſæuiens in proximum, & in Deum: imputetur ſibimetipſi. Nam gladius fit contrà inimicos, non contrà ſeipſum. — *Mat. 10. 2. Timo. 2. Exo. 17. Luca. 11. Col. 3. Apoc. 3. Iſa. 32.*

329 Cur Deus permiſit tot Deos dominari inter mortales antè Chriſti aduentum? An, quià Deus præfecerat ſeptuagintaduos principes ſeptuagintaduobus idiomatibus & populis, vnicuiq; videlicet præſidem ſuum: quem vnuſquiſq; populus adorabat? An, quià Diabolus & ſerpēs antiquus debellauerat hominem, & ſibi ſubiecerat? Hinc mortales non tantùm reuerebantur principes illos ſuperiores à Deo præfectos: ſed inferiores: qui ſunt in cratere immundo, ſuperiori oppoſito: & Principi tenebrarum ſubiecto. E quorum manibus eripuit nos Chriſtus: dicente Paulo. Qui eripuit nos ē poteſtate tenebrarum: & tranſtulit in regnum ipſius dilecti filii ſui: qui nos tanquàm redemptos, & illos tanquàm iniuſtos deprædatores iudicauit. — *Col. 1.*

Quomodò

330 Quomodò peccauit ille Serpens antiquus cum ſatellitibus ſuis? Nõnè pec-
catum ipſorum fuit, quià inſurrexerunt cõtrà Chriſtũ: vt Iohannes aper-
Apoc. 12. tè referat, dicẽns. Et Draco ſtetit, vt deuoraret filium mulieris amictæ So-
Heb. 1. le? Demandatum enim erat (vt inquit Apoſtolus) omnibus Angelis: vt
adorarent eum iam conſtitutum hæredem vniuerſorum. Quod recuſans
facere Diabolus, & exiſtimans poſſe ſibi honorem illum vendicare, cer-
uicem erexit inſurgens in eum cum ſatellitibus ſuis. Contrà quos Mi-
chael princeps militiæ Chriſti inſurrexit, pugnans vſq; ad expulſionem
eorum è cœlo.

331 Cur dixit Diabolus. Ponã ſedem meam ad Aquilonẽ? An, vt ſe opponeret
Iſa. 14. illi: de quo dicitur. Deus ab Auſtro veniet? An, cum ab Aquilone proce-
Abac. 3. dat omnis caſus & ruina, benè ad Aquilonẽ ſatagebat ponere ſedem vlu-
Iere. 1. la illa: vt inde facillimè rueret? Quod & euentu comprobatum eſt. Vlu-
Hieronym. lam enim, & benè, interpretatur Hieronymus, & non luciferum. Siqui-
dem ferre lucem non poteſt ille, qui factus eſt princeps tenebrarum. Nec,
quando præſumebat in Deum, lucifer erat: ſed vlula, deputanda ad plan-
ctum Inferni ſempiternum. Fuit tamen filius auroræ: vt in veritate lite-
ræ habetur: quià productus ab aurora illius ſupremæ lucis, vitæ, & verbi:
in quo facta ſunt omnia.

332 Quis Cherub (vt Ezechiel ait) eiectus fuit è lapidibus ignitis, & quibus?
Ezec. 28. An de Rege Tyri ſub nomine Cherub loquitur Vates? An de intelligẽ-
Hierony. tia ipſam Ciuitatem & regnum regẽnte: vt Hieronymus ſentit? Sed qua-
lis erat hæc intelligentia, bona nè, an mala? Si bona, cur eiicitur? Si mala,
quõ erat in paradiſo? Nõnè (vt in textu dr̃) dũ eſſet bona, erat in paradiſo:
cum autem præuaricata eſt malè regendo ſibi creditos, vȝ eiecta eſt? Sed
quõ ſunt Angeli confirmati in gratia: vt nouitiores Theologi docẽt? Nõ-
Iob. 4. nè inquit Iob. Eccè, qui ſeruiunt ei, non ſunt ſtabiles: & in Angelis qui-
dem ſuis poſuit mutationem: vt habet veritas literæ? Pro quo vulgata tra-
ductio habet: reperit prauitatem. Hoc (inquient) fuit à principio. Sed
hic Cherub non fuit eiectus à principio. Cum præfuerit Tyro longo
tempore poſt Mundi fabricam conditæ. Et ſi illi, qui à principio pec-
cauerunt, ſunt iam detruſi in carceres tartareos, vinculis æternis con-
Thadæus in Epiſtola ſtricti (vt Thadæus perhibet) quos Angelos iudicabunt Apoſtoli: vt
1. Cor. 6. Paulus ait?

333 Quis iudicabit Angelos peccantes? An Apoſtoli: vt dictum eſt? An præci-
Io. 5. puè Chriſtus (cui commiſſum eſt à Patre omne iudiciũ) & Apoſtoli, tan
quàm aſſiſtentes? Quemadmodũ & quando etiam homines in extremo
2. Pe. 2. iudicio iudicabũtur: vt Petrus perhibet, dicens. Angelis peccãtibus Deus
non pepercit: ſed rudentibus inferni detractos in tartarum, tradidit cru-
ciãdos, in iudiciũ reſeruari. Sicut & homines: qui quàmuis ſint in particu-
lari iudicati: in vniuerſali tamen iudicio ſtabũt coràm illo: qui (teſte Pau-
2. Timo. 4. lo) iudicaturus eſt viuos & mortuos.

334 Cur Chriſtus Angelis peccātibus non ſuccurrit: ſicut hominibus? An, quià 2.Pet.2.
pœnitētia duci nolunt? Sed vnde hæc animi durities: vt nequeát, aut no-
lint pœnitētia duci? Nonnè, qà ſunt in termino (vt aiunt) à gratia præue-
niente, diſponente, & cooperante penitus deſtituti? Sed cur non fuit datū
eis ſpatiū pœnitentiæ: ſicut & homini? An, quià nullus error, nullaq; fragi-
litas fuit in eis: vnde dicere potuerint. Mulier, quam dediſti mihi, ad hoc
me induxit: aut Serpens decepit me: ſicut dixerunt Adam & Heua? Gen. 3.
Quià nec tentati ab alio, nec carne fragili circundati fuere. An, quià intro
ducti iam fuerant in aulam Regiam: decore, fortitudine, ſapientia, & deli-
tiis pleni: vt de Cherub regente Tyrum dictum eſt? Quò introducti dum Ezec.28.
peccant, irremiſſibile peccatum committunt: vt Paulus docet. Heb.6.
335 Si tot ſunt damnati, vbi miſericordia Dei? An in eo quòd remunerat vl-
trà condignùm: & citrà condignum punit? Vnde ſemper pietas & miſe-
ricordia eius ſuper omnia opera ipſius: vt Propheta canit. Nec.n. ſeueritas Pſal.144.
punitionis erit ſuper opera ipſius, ſed ſuper peccatum: quod eſt opus pec-
cantis & non Dei: vt Auguſtinus ait. An, quià (vt Apoſtolus teſtatur) Aug ibi.
omnes naſcuntur filii iræ? Hinc quos Deus ſaluat, ſua miſericordia ſal- Ephe 2.
uat. An, quià ſaluat omnes ſaluandos, ſola fece & ſcoria ad latrinas in-
ferni demiſſa? Quo ſenſu opinor dixiſſe Paulum. Quos præſciuit & præ- Ro.8.
deſtinauit conformes fieri imagini filii ſui. Quos autem prædeſtinauit,
hos & vocauit: quos vocauit, hos & iuſtificauit. Vocauit itaq; omnes ca-
paces gloriæ: ſegregans argentum à ſcoria: & cibum nutrimenti à fece:
& expurgans omne purgabile: vt idem Paulus docet, quando ait, quòd 1.Cor.3.
etiam ædificantes lignum & ſtipulā purgabuntur per ignē, & ſalui fient.
336 Quod eſt delictum maximum, à quo emundari orat Propheta? An eſt ſu- Pſal.18.
perbia: vt Hieronymus & Auguſtinus conſentire videntur? An eſt ido- Hierony.
latria: propter quam potiſſimè regna ſubuerſa ſunt, & regiones deſtru- Augu.
ctæ? Sed id peccatum nunquàm legitur fuiſſe in Dauide Deo fideliſſimo,
& ſecundùm cor ipſius electo. An grande & maximum omnium deli- Acto.13.
ctum erat, quicquid lege & ſacrificiis purgari nequibat? ſed tantùm mor-
te propria peccantis expiabatur: ſicut blaſphemia, adulterium, homici- Leui.20.
dium, & huiuſmodi? Quæ omnia Chriſtus purgauit, & tulit. Sicut ex- & 24.
preſſe teſtatur Iſaias dicens. Poſuit in eo Dominus iniquitates omnium Iſa.53.
noſtrum. Vbi vtitur vocabulis huiuſmodi crimina denotantibus, quæ
grandia erant: & nullis ſacrificiis purgabantur. Ab his itaq; ſperabat mun
dari Propheta per meritum & paſſionem Chriſti. Eccè igitur, quomo-
dò miſericordia & veritas præceſſerunt faciem Chriſti iudicis. Sicut ipſe
Dauid cecinerat. Pſal.88.
337 Quæ ſunt onera illa, quæ ab Iſaia enumerantur? Nonnè ſunt onera & pon-
dera peccatorum (vt benè ſentit Hieronymus) quæ vindictam & iudiciū Hierony.
Dei clamant contrà eos, qui peccauerūt? Habet (inquit Ambroſius) vna- Ambro.
quæq; iniquitas vocem ſuam: quæ vindictam clamat contrà peccantes:

Geñ.18. vt de Sodomæis dicitur. Clamor Sodomæorum venit ad me. Et de He-
Exo.3. bræis ab Aegyptiis oppreſſis dixit Deus. Clamor filiorum Iſrael venit ad
me: vidiq́ꝫ afflictionem eorum, qua ab Aegyptiis opprimuntur. Vnde in
Tribunali diuino decernuntur pœnæ & ſententiæ contrà reos ferendæ.
Quæ quidem ſententiæ intimantur Prophetis, denunciandæ: anteq̃ exe-
cutioni demandentur: ſi fortè peccatores conuertantur, & declinent ſen-
Ionæ.3. tentiam. Sicut de Niniuitis legitur, qui ad Ionæ verbum conuerſi ſunt.
338 Quod eſt onus Iehudà ꝑcipuè? Nõnè ſub nomine Ariel, quæ eſt Ieruſalẽ (vt
Iſa.29. quibuſdam placet) deſcribit onus Iehudà: cuius regnum erat in Ieruſalẽ?
Hinc dicit textus. Circũuallabo Ariel, & erit triſtis & mœrẽs. Q d declarãs
Luce.19. & confirmans ipſe ſummus iudex, ait. Circundabũt te inimici tui vallo: &
ad terrã proſternent te: & coanguſtabunt te vndiq́ꝫ. Quod à Tito & Ve-
ſpaſiano factum eſt. Cauſam autem euerſionis eorum aſſignat Hamos, di-
Hamos.2. cens de Iehudà, q abiecerit legem Dei: & de Iſrael quià vendidit iuſtum,
ideſt Chriſtum argento. Vnde meruit abiici & repudiari tanquàm adul-
Mat.21. tera ſponſa. Sicut prædixerat Chriſtus. Auferetur à vobis regnum Dei: &
dabitur genti facienti fructum.
339 Quid eſt Bozra & Edom? Nõnè Edom eſt Idumæa, ſtirps videlicet Heſau?
Geñ.25. Sicut ſcriptum eſt. Vocatum eſt nomen eius Edom. Per Heſau autem in
ſenſu myſtico intelliguntur omnes ſm carnem & ſanguinem viuentes.
Hebrę i. Bozra verò (vt Hebræi exponunt, & conſentit Hieronymus) eſt Roma:
Hierony. quæ totum Mundum vindemiauit; primò gladio temporali, deindè gla-
dio ſpirituali. Bozra enim vindemia interpretatur. An per Edom (vt He-
bræis placet) Chriſtiani intelliguntur? Quod poſſet concedi, ſanè intelli-
gendo: quià videlicet vocati ſunt de gentilitate: vbi viuebatur ſm carnem
& ſanguinẽ. An, quià ſub Chriſto verificatum fuit oraculum Izahac, q
Geñ.27. Heſau vel Edom excutere debebat iugũ ſeruitutis & carnis è collo ſuo?
340 Quis gladius dicitur inebriatus in cœlo, cur & quando? Nõnnè gladius eſt
Iſa.34. virtus, qua diuina iuſtitia executioni demandatur? Hinc de Chriſto, om-
Apoc.1. nium iudice conſtituto, Iohannes inquit. Et de ore eius gladius ex vtraq́ꝫ
parte acutus exibat. Quæ virtus adimplendæ iuſtitiæ inebriari & accendi
in cœlo dicitur: quando comprobatur completa eſſe malitia ſm clamo-
rem, qui in aures Domini aſcẽdit. Et concinnè inebriari dicitur virtus illa,
Chryſoſto. furore videlicet & ira. Nam (vt Chryſoſtomus ait) vbi ira non eſt, nec ſciẽ
tia proficit, nec iudicia conſtant, nec crimina compeſcuntur. Inebriatum
itaq́ꝫ vidit Iſaias gladium hunc in cœlo: vbi non eſt tempus, niſi per reſpe-
ctum ad nos: qui ſumus in tempore: quorũ clamores vel lachrymæ aſcen-
dunt ad Deum: & in quos pro tempore diſpoſitionis noſtræ præmia &
ſententiæ dantur.
341 Quã militiã viſitabit Deus: vt Iſaias ait? Nõnè declarat id Vates dũ ait, במרום
Iſa.24. Bemarom, ideſt in excœlſis? Milites enim Dei ſunt intelligẽtiæ & virtutes
Mat.24. cœlorũ: quæ ſicut mouebunt (teſte Chriſto) in iudicio vniuerſali: Ità mo-

uentur in iudicio priuato. Nam nunq̃ punitur populus, aut pſona aliqua priuata: niſi prius amoueatur eius cuſtodia cœleſtis: aut derelinquat ab ea. Hinc ab Angelis cuſtodientibus Babylonem, vel quãcũq; Ciuitatem vel mentẽ cõfuſam in Ieremia dicit. Curauimus Babylonẽ, & non eſt ſanata: *Iere. 51.*
derelinquamus eã. Et de Bozra & Edom dicitur. Omnis militia coꝝ de- *Iſa. 34.*
fluet, ſicut defluit foliũ de ficu & de vinea: quia inebriatus eſt in cœlo gladius meus. Defluent aũt huiuſmodi cuſtodes, aut quia amouebunt a cuſtodia: aut quia punientur de mala cuſtodia habita: vt quibuſdam placet.

342 De qua terra aut regione fiet victima illa ab Iſaia cõmemorata? An de Idu- *Ibidem.*
mæa & Roma per Bozra ſignificata: vt ſuprà tactum eſt? An de quocũq; ſm carnem & ſanguinem viuente, per Edom vel Idumæum ſignificato? Cũ iam decretum ſit (vt Paulus perhibet) q̃ caro & ſanguis regnum Dei *1. Cor. 15.*
poſſidere non poſſint. Hinc ſcriptum eſt. Omnis caro fœnũ: & omnis glo- *Iſa. 40.*
ria eius tãq̃ flos fœni: quod videlicet inciditur & exiccatur. Per Bozra aũt *1. Pe. 1.*
intelligitur omnis vindemians: non quidem vinum illud, in domo Patris æterni ſumendũ, ſed illud, de quo Moſes canit. Vua coꝝ vua fellis: & bo- *Deut. 32.*
trus amariſſimus. Fel draconum vinum eorum: & venenum aſpidum inſanabile. Quæ vinea, aut vinum venit de Sodoma, & de ſuburbanis Gomorræ, vt præmiſit. Cuius regionis homines ſm carnem & ſanguinem penitus viuebant: vt ex libro Geneſeos clare elici poteſt. *Gen. 19.*

343 Quã vindictam faciet Deus de huiuſmodi? Nonne primò priuabuntur regno Dei: quod huiuſmodi poſſidere nequeunt? Poſteà priuabuntur cuſtodibus diuinis: per quos diuina beneficia ſuſcipere ſolebãt. Tertiò macellariis tradentur dilaniandi, velut victimæ. Subſequenter ſuffocabunt pice & ſulphure: & cruciabuntur igne inextinguibili. Quintò ab omni cœleſti ac diuino influxu penitus deſerẽtur. Deniq; ſic deſerti ab omni bono, replebuntur omnigena virtute inimica & torquente, deſignata p piloſos, Onocentauros, Lamias, Ericios, Strutiones, Dracones & dæmones ab Iſaia in textu cõmemoratos. *Iſa. 34.*

344 Cum Deus omnia præuiderit, cur creauit homines tã miſerabiliter caſuros? Non quippe creauit Deus eos vt caderent: ſed vt ſaluarẽtur. Cum (teſte *1. Timo. 2.*
Apoſtolo) velit omnes homines ſaluos fieri. Verùm à principio ſtatuit in gloriam noſtram dare nobis coronam, non tñ ex benignitate ſua: ſed ex operibus etiam, & victoria contrà inimicos in bello comparanda. Cũ in maiorem honorem cedat coronato: q̃ ſi ei ex ſola Principis munificentia tribueretur. Cui legi ſe ſubiectum declarauit præcipuus hæres regni cœleſtis, dicens. Oportuit Chriſtum pati, & ità intrare in gloriam ſuã. Quod *Luce 24.*
cognoſcens eius præco Paulus, dixit. Oportet nos per multas tribula- *Acto. 14.*
tiones introire in regnũ Dei. Inſuper ipſe Deus decreuit probare admittendos ad regnum. Iuxtà illud Sapientis. Sicut vaſa figuli probat fornax: *Eccli. 27.*
Sic homines iuſtos tentatio tribulatiõis. Hinc Propheta canit. Proba me *Pſal. 25.*
Domine: & tenta me.

345 Qua iuſtitia homo conceptus & natus eſt in peccatis: vt Dauid canit? Non-
Ibi.50. nẽ, vt ei cederet in bonum: ſi velit? Iuxtà illud. Diligentibus Deũ omnia
Ro.8. cooperantur in bonum. Ipſe enim Deus omnia concluſit in incredulitate
Ibi.11. & ſub peccato, vt omnibus miſereatur. Fœlicior nempè ſors hominis eſt
Gal.3. ſub peccato cum tali tantoq; Redemptore, & tam dignis ſubſidiis contrà peccatum præparatis: q̃ ſi fuiſſet cum ſola iuſtitia originali: vt aiunt. Hinc
Grego. non ab re Gregorius exclamat dicens. O' fœlix culpa: quæ talem ac tan-
tum meruit habere Redemptorem.

346 Cur permittet Deus filiũ perditionis, Antichriſtum videlicet, venire in Mun-
dum? Nonne, quia, quẽadmodum indictum eſt bellum inter ſpiritum & car-
Gal.5. nem (vt Paulus ait) Sic etiã eſſe debet inter principẽ carnis Diabolũ (qui
inquantum carni prædominatur, Hazazel dicitur: pecuniæ verò Mam-
mona: ambitioni autem Aſmodai) & inter eum: qui habet dominiũ ſup
ſpiritũ: Chriſtum videlicet hominem cœleſtem, de cœloq; deſcẽdentem?
Exo.17. Ipſe enim fuit vera manus, bellans (vt Moſes perhibet) cõtrà Hamalech
Apoc.12. à generatione in generationẽ. Pro quo antè eius aduẽtum pugnauit Mi-
chael princeps militiæ ipſius. Stante autem bello permittitur hoſti, vt pu-
gnet. Et, vt tandem pugna iſta terminetur, eo tempore, quo Pater æter-
nus decreuerit, colliget antiquus hoſtis omne robur ſuum: & collocabit
in eo: qui erigetur contrà Chriſtum, & omne, quod dicitur Deus. Sicut
2.Theſ.2. Paulus teſtatur. Quo debellato inimica penitus deſtruetur mors: vt idẽ
1.Cor.15. Paulus alibi docet.

347 Quod oraculum habemus de hoc filio iniquitatis? Nonnè Deus iuſto iudi-
cio voluit hunc ſceleſtiſſimum prænunciari per ſceleſtum Bilaham: qui
Nu.24. (Moſe referente) hæc de ipſo depromit. Heu quis viuet ab eo, ideſt à fa-
cie eius, qui ponet ſe Deum: vt habet veritas hebraica? Pro quo vulgata
traductio habet, quando iſta faciet Deus. Venient. ſ. tunc naues de Italia,
& affligent Aſſyrios: vaſtabuntq; Hebræos: & ipſe tandem peribit: inter-
2.Theſ.2. fectus videlicet à ſpiritu Ieſu: vt Paulus perhibet.

348 Cur Antichriſtus inuadet p̃cipuè Aſſyrios & Hebræos? Nonnè ibidẽ primò
erigetur filius Diaboli: qui ſemp conatus fuit ibi mentiri ſe Chriſtum Deũ:
vbi ipſe primò per Prophetas, poſteà per Chriſtum dedit oracula, diuina
reuelauit: & hominem cœli participẽ effecit? Hinc dicta eſt terra illa fluere
lac, ſapientiã videlicet rerum diuinarum: & mel, guſtum ſcilicet ipſarum.
Hebræi autem, qui ſua obſtinatione & duritie obcæcati nolunt ſuſcipere
verum Meſſiam eis promiſſum, iuſto Dei iudicio decipientur à falſo: vt
Ibidem. Apoſtolus ſatis clarè innuit.

349 Qua morte peribit hic filius iniquitatis: & quando? Nonnè morte violenta:
Ibidem. cum perhibeat Apoſtolus eum interficiendum à ſpiritu oris Domini Ieſu,
ideſt à mandato egreſſuro ab ore ipſius: vel ab aliqua virtute eius? Vnde
ipſi erit gloria: cũ debellauerit totum robur mortis. Iuxtà illud. Nouiſſi-
1.Cor.15. mè autẽ inimica deſtruetur mors, à vita videlicet. Nam ſicut ipſe Chriſtus

triumphauit de principibus & poteſtatibus: Ità triũphabit de Campidu- Col. 2.
ctore poſtremo & præcipuo. Quod erit poſt trienniũ ſuæ manifeſtationis
(vt dicitur) & fortè citius: vt ipſe Chriſtus innuit, dicens. Niſi abbreuiati Mat. 24.
fuiſſent dies illi: non fieret ſalua omnis caro. Sed pp electos breuiabunt.

350 Quæ naues Tharſis, & quando conterentur: vt Dauid canit? Nonnè naues Pſal. 47.
Tharſis, ſunt naues maris (vt ſuprà Hieronymo conſentientes declarauimus) quę adducẽt ſceleſtum illum ad Aſſyrios? Sicut enim ille impius interficietur ſpiritu oris Domini Ieſu: Sic etiam naues eius conterentur illo ſpiritu vehemẽti. Vnde ſequitur Vates. In ipſis colliſis dolores parturientis: quià congregati erunt in vnum contrà Dominum Ieſum. Sequitur Propheta. Sicut audiuimus & vidimus in Ciuitate, videlicet ſuperna: quã fundauit in æternum. Qua vindicta facta, & ſublato filio iniquitatis, & deſtructa morte, lætabitur mons Sion, ideſt præcipui in Eccleſia Dei: & filiæ Iehudæ, ideſt omnes animæ confitẽtes Deum, propter iudicia Domini. Quæ quidem iudicia faciet ipſe Dominus non ſolùm contrà hunc criminoſum: ſed contrà omnes facinoroſos. Inde hortatur Propheta, vt hæc enarrentur cum gloria Iudicis in turribus ſupernis, & generatione altera, & in ſæculum ſæculi.

351 Habentur nè oracula clara, q Chriſtus ſit iudicaturus omnes? Nonnè Iſaias Iſa. 11.
poſtquã de virga & flore radicis Ieſſe, deq; ſeptiformi ſpiritu, ſuper ipſum quieſcente, locutus eſt, ſubinfert. Iudicabit in iuſtitia pauperes: & arguet in æquitate? Et alibi. Et omnem linguam contradicentem tibi iudicabis. Ibi. 54.
Et Dauid, poſtq̃ de ſalutari, quod notum fecit Dominus, locutus eſt, ſubinfert. Quoniam venit iudicare terram: Iudicabit orbem terrarum in iuſti- Pſal. 97.
tia, & populos in æquitate. Et poſtquàm de filio à dextris Patris ſedente: & qui de torrente in via bibit, decantauit, intercinuit. Iudicabit in natio- Ibi. 109.
nibus, implebit ruinas, Angelorum videlicet cadentium, conquaſſabit capita in terra multorum. Vnde exaltabit caput. Et ab Ezechiele dicitur. Eccè ego iudico inter pecus & pecus arietum & hircorum. Quod adſti- Ezec. 34.
pulatur dicto Euangelij. Et ſtatuet oues à dextris: hædos aũt à ſiniſtris. Mat. 25.

352 Qua iuſtitia, aut pietate dicet Chriſtus. Ite maledicti in ignem æternum? Ibidẽ.
Quomodò peccato in tempore perpetrato correſpondet ignis æternus? Nonnè ipſe Chriſtus ſubinfert. Qui paratus eſt Diabolo, & Angelis eius: ſed non vobis? Si autem vos accendiſtis pro vobis: vobis imputetur. Hinc in Iſaia dicitur. Ambulate in flammis, quas ſuccẽdiſtis. Et alibi. Iſa. 50.
Concipietis ardorem: & parietis ſtipulam: ſpiritus veſter (inflammatus Ibi. 33.
videlicet voluptate & ſceleribus) vt ignis deuorabit vos. Sed ſi iam paratus erat Diabolo, quomodò damnandi accendunt ipſum? Nonnè conuerſando cum Diabolo acceperunt de ſuo igne: quem accenderũt in domibus & conſcientiis ſuis? An immiſſum à Diabolo ſuſceperunt apponentes ligna malorum operum?

353 Quæ ſunt duæ caudæ titionum fumigantium: vt Iſaias ait? Nonnè ſecun- Iſa. 7.

dùm literam fuerint Pechach filius Romeliæ Rex Iſrael: & Razim Rex
Aſſyriorum? Pechach autē, qui aperiens interpretatur, nonnè eſt Ange-
lus mortis: qui aperuit, & latam viam perditionis fecit? An eſt os Inferni
Ibi.6. dilatatum (vt ipſe Iſaias inquit) abſq; vllo termino? Et hic eſt filius Ro-
meliahu, ideſt excelſi tonitrui: aut filius ſuperbiæ. Razim verò pecca-
tum diſſipans animam eſt. A' quibus non eſſe timendum prædicat Iſaias.
Et hoc propter filium Almæ: qui venit, vt remitteret peccata: & vt daret
nobis victoriam contrà illum apertorem terræ: arctans viam: noſq; cœle-
ſtes faciens: vt non timeamus hiatus terræ apertæ, aut deglutientis: nec ti-
meamus ignem inde egredientem: qui non comburet niſi volentem.

354 Quæ eſt olla accenſa, Ieremiæ demonſtrata? Nonnè eſt caldarium Inferni,
Iere.1. igne perpetuo ſuccenſum pro iis: qui non ſuſceperunt virgam vigilan-
tem, Chriſtum videlicet? Succenſum autem dicitur ab Aquilone: vnde
Iob.37. ignis & aurum venit: & vnde trāſgreſſio legis: quæ peccatum eſt: & vnde
malum iuſtitiæ punitiuæ. Malum quippè punitis: bonum verò vniuerſo.
Iere.41 Hinc per eundem Prophetā ait Dn̄s. Ego adduco malū ab Aquilone.

355 Cui aſſimilatur dolor damnatorum? Nonnè Scriptura ſolet comparare do-
Pſal.47.a lores magnos doloribus parturientis: vt Dauid canit? Et Ezechias ob-
4 Reg.19 ſeſſus à Rege Aſſyriorum dixit. Venerunt filii, non vſq; ad partum (vt
habet communis traductio) ſed vſq; ad משבר maſber, ideſt ad fracturam
vel aperturam oſſis vuluæ. Vnde maximus cauſatur dolor. Cui meritò
damnatorum dolor comparari poteſt: cum ipſi, maximè Chriſtiani con-
ceperint ex prima gratia: & coaluerit conceptus aliquibus bonis ope-
ribus. Sed non parturierunt, ideſt non perfecerunt opere, quod con-
ceperant, ex negligentia, vel vitio. Apertumq; fuit os patiendi à Chri-
ſto: qui dedit, vnde opera noſtra viuant, & Deo grata ſint. Et defecerunt
in partu, laſciuiis, cupiditatibus, & huiuſmodi præpediti. Et mortui ſunt
fœtus, ideſt opera eorum ſimul cum ipſis, doloribus non tranſeunti-
bus, ſed perpetuis.

356 Priuabuntur nè damnati omnibus bonis à ſummo iudice? Nonnè inquit
Diony. de Dionyſius, q̄ naturalia integra remanſerunt in Angelis damnatis, abla-
Ang. hier. tis tantùmodò gratuitis? Quod Aggæus ſatis clarè innuit per ſuam me-
Aggei.2. taphoram, qua ait, quòd non benè operantes ex aceruo viginti modio-
rum reperient decem, & vas quinquaginta lagenarum habebit viginti: di-
minutione facta in ſubdupla proportione, & ſuperpartiente tertias. Quià
ab huiuſmodi amouebuntur dona gratuita: quæ ſunt altera pars bono-
rum: aut gratuita omnia, & pars bonorum naturalium. Quià auferetur
Plo. de bo. portio illa ſuperior (vt Plotino placet) qua intelligere poſſumus diui-
Mat.25. na, & benè operari. Quam ablationem Chriſtus innuit, dicens, quòd ta-
lentum præſtitum, auferetur ab eo, qui ſuffoderit ipſum in terra, nihil
operando. Et hoc propter carentiam diuini aſpectus & influxus: quo
damnati penitus priuabuntur. Hinc Dauid canit. Auertente autem te

faciem, turbabuntur: auferes ſpiritum eorum, & deficient. Pſal. 103.

357 Menſurantes in Ezechiele quid menſurãt? An naturalia, dies videlicet vitæ? Ezec. 45.
Iuxtà illud Prophetæ. Eccè menſurabiles poſuiſti dies meos. An menſu- Pſal. 38.
rant opera? Iuxta illud Saluatoris. Eadem menſura, qua menſi fueritis, re- Mat. 7.
metietur vobis. An de talentis præſtitis eſt ſermo? Sicut Paulus innuit, di-
cens. Vnicuiq; noſtrum data eſt gratia ſm menſuram donationis Chriſti. Ephe. 4.
Sed ad quid hæc menſuratio? Nonnè, vt iuſtus iudex reddat vnicuiq; ſm Mat. 16.
opera ſua: ſicut ipſe cũ Apoſtolo ſuo Paulo teſtatur? Ro. 2.

358 Cur Iſaias ait, q decem iugera vinearũ facient lagunculam vnam: & triginta Iſa 5.
modii ſementis facient modios tres: cũ in Aggæo fiat diminutio per ſub- Aggæi. 2.
duplam & ſuperbipartientẽ proportionem: in Iſaia autem per decuplam?
Nõnè, quià in Aggæo cõparãtur dona gratuita ad naturalia, in Iſaia verò
dona naturalia ad præmiũ dandum beatis? Quod præmiũ promiſſum fuit Mat. 20.
in denario diurno: non quidẽ referendo ad monetam vel cenſum tempo-
ralem: ſed ad illas decem menſuras Archetypi: In quibus, ſm Theologos Theo. Ant.
antiquos, beabuntur beati. Qui benè dicitur denarius diurnus: quià ibi eſt
dies perpetuus ſine aliqua nocte: vt Iohãnes perhibet. Damnatus itaq; hu- Apoc. 22.
iuſmodi denario priuatus, in ſola ſua vnitate naturali remanebit.

359 Cur Inferni loca dicuntur loca ſilentũ? An, quià ibi ſilent omnia bona? An,
quià ſilent omnes à laudibus diuinis, conſortio creaturarũ priuati: quæ à Dani. 3.
pueris in fornace exiſtentibus, & à Propheta ad laudandum Deũ opificẽ Pſal. 148.
ſuum inuitantur? Vbi enim in cõmuni traductione habetur. Non mortui Ibi. 113.
laudabunt te Domine: neq; omnes, qui deſcendunt in Infernum: in veri-
tate literæ habetur. Neq; omnes, qui deſcendunt in דומה dumah. Quod
omnes cõmuni ſententia ſilentiũ interpretãtur. Et hic vnus eſt ex ſeptem
Inferni locis hincinde à Prophetis cõmemoratis: ſed ab antiquis Theolo- Theo. Ant.
gis maximè Zohar collectis. Quos ſecuti Poetæ vocauerunt Infernum, Zohar.
loca ſilentum.

360 Cur fornax Chaldæorũ accenſa dicitur cubitis quadragintanouem? An id Dani. 3.
euenit ex mera volũtate Regis? An (vt opinor) hæc myſticè ſcripta ſunt?
Nam, cum punitio fiat in ſeptuplo (vt canit Vates. Redde vicinis noſtris Pſal. 78.
ſeptuplum in ſinu eorum. Et Sapiens. Et ſuper peccatores ſeptuplum) ad Eccli. 40.
augendam pœnam quadratur ſeptenarius in quadragintanouem. Et hoc
à Rege Babel, ideſt confuſionis, & principe tenebrarũ: qui id facit tanq̃
miniſter iuſtitiæ diuinæ iubente Deo.

361 Quomodò pueri illi in fornace poſiti permanſerunt illęſi, nõ timentes flam- Dani. 3.
mam illam? Nõnè hoc deſcriptum fuit in documentũ noſtrum: vt com-
probemus veram eſſe illam Chryſoſtomi celebratam ſententiam. Nemo Chryſoſ.
læditur, niſi à ſeipſo? Hinc (vt ſuprà tetigimus) ab Iſaia dicitur. Ambulate Iſa. 50.
in flammis, quas ſuccendiſtis. Niſi enim nos accenderimus flammas, li- 1. Cor. 3.
gnis & ſtipulis, ipſas ſuperædificantes (vt Apoſtolus ait) non timebimus:
ignem, neq; malum, neq; ſupplicium aliquod. Iuxtà dictum Saluatoris.

Mar.vlt. Et ſi mortiferum quid biberint,non eis nocebit.Et alibi.Eccè dedi vobis
Luca.10. virtutem calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones:& nihil vobis nocebit.Et
licet martyres tandem in cruciatibus ſuccubuerint:hoc tamen non in no-
cumentũ ſed in triumphum & gloriam eis ceſſit. Ad quã quidem gloriã
perfectiſſimè deuenitur per pleniſſimam corporis mortificationem.

362 Reddet nè Chriſtus iudex mercedem benè operantibus?Nõnè Iſaias bis
Iſa.40.62. repetit.Eccè Dominus veniet,& merces eius cũ eo?Et quæ ſit hæc mer-
Geñ.15. ces,iam Abrahæ declarauerat ipſe Dominus,dicens. Ego erò merces tua
Luca.6. magna nimis. Cui adſtipulatur illud Saluatoris. Merces veſtra multa eſt
Mat.20. in cœlis,completa videlicet atq; perfecta. Et ad id exprimendũ Chriſtus
promiſit in præmiũ laborantibus in vinea ipſius,denarium : qui eſt nume
rus completus : & vltra quem nullus alius eſt niſi repetitus. Sic vltrà Deũ
nihil eſt,niſi quatenus Deus in ipſo eſt.Iuxtà illud.Deus eſt quicquid eſt,
& quicq̃d vides. Sed qua ratione Deus poteſt eſſe merces?An oſtẽdendo
ſe(vt cõiter Theologi dicũt) vt ibi beati habeãt viſionem Meridionalem
ac perfectam?An præbendo ſe in obiectũ delectabile?An propter vnionẽ
Io.17. futurã?Iuxtà illud,quod Chriſtus efflagitauit à Patre,dicens.Rogo Pa-
ter,vt,ſicut ego & tu vnũ ſumus,ità & iſti vnum ſint in te.

363 Si Deus erit merces noſtra:ad quid promittit regnum?Nõnè, vt regnemus
Pſal.144. cum illo in regno,de quo dicitur.Regnum tuum, regnum omnium ſæ-
culorum?Sed,ſi ipſe regnabit,quomodò regnabimus nos?Et ſi nos re-
gnabimus,vbi ſeruitores,& qui erunt?Nonnè,ſi vnum erimus cum ipſo:
& membra ipſius capitis : regnãte ipſo regnabimus & nos?Et Angeli,qui
Heb.1. (teſte Paulo) ſunt adminiſtratorii ſpiritus, nonnè miniſtri remanebunt?
Nec enim aliud eſt regnũ verum Dei, niſi Deus communicatus & reper-
Ant.Theo. tus in nobis: vt in antiqua Theologia habetur.Hinc (ni fallor)dixit ver-
Luca.17. bum caro factũ.Regnum Dei intrà nos eſt.

364 Quomodò per Ieruſalem & templum figuratur locus beatitudinis?Nonnè
Ieruſalem (quæ viſio pacis dicitur) benè repræſentat viſionem illius pa-
Ro.14. cis,de qua dicitur.Regnum Dei eſt iuſtitia & pax?Et alibi.Ipſe eſt pax no
Ephe.2. ſtra,qui fecit vtraq; vnum. Rurſumq;. Et pax Dei,quæ exuperat omnem
Phil.4. ſenſum,cuſtodiat corda veſtra. Nec minus concinnè figuratur locus ille
per templum : vbi noſmetipſos offerimus Deo in hoſtiam viuentem,ſan-
ctamq;,igne illo æterno tranſmutatos in eũdem.An,quià per hunc locũ,
qui perpẽdiculariter ſub illo cœleſti templo exiſtit (vt alibi diximus) ſu-
ſcipimus influxum : quo mediante illuc peruenire poſſumus, & vniri cũ
2.Theſ.3. illo,qui Deus pacis dicitur?

365 Qui corona coronabuntur beati?Nõnè Dominus erit corona noſtra?Iuxtà
Iſa.28. illud Iſaiæ. Erit Dominus corona gloriæ, & ſertum exultationis reſiduo
populi ſui.Sed quomodò Deus erit corona?Nonnè,quià vitam æternam
Apoc.2. donabit eis?Vnde in Apocalypſi dicitur.Eſto fidelis vſq; ad mortem : &
Iaco.1. dabo tibi coronam vitæ?Et Iacobus. Beatus vir, qui ſuffert tentationem:

quoniam, cũ probatus fuerit, accipiet coronam vitæ. Petrus autem vocat coronam immarceſſibilem. Nam, qui habebunt regnum æternum, habebunt vitam æternã. Et hi coronam vitæ conſequentur: quæ datur in præmium mortificationis de ſeipſis factæ. Quæ corona erit ille: qui ſe promittit in mercedẽ: & in quo omnia cõtinentur. Hinc benè dixit Gregorius. Quid eſt, quod non videt, qui videt, in quo omnia videt? 1.Pe.5. Grego.

366 In quo potiſſimũ cõſiſtit beatitudo? An, quià beatus electus & aſſumptus eſt, vt habitet in atriis Domini: ſicuti canit Vates? An in viſione Dei: vt Thomas aſſerit? An in viſione & amore: vt ſentit Iohãnes Scotus? Iuxtà illud Saluatoris. Hæc eſt vita æterna: vt cognoſcant te ſolum Deum: & quẽ miſiſti, Ieſum Chriſtum. Vnde Augu. ait. Viſio eſt tota merces. An (vt Academici volunt) in vnione cũ Deo cõſiſtit præcipuè beatitudo? Iuxtà illud Prophetæ. Cuius participatio eius in idipſum: vel vt (veritas Hebraica habet) Quæ cõiuncta eſt ipſi ſimul. Hinc Chriſtus in poſtrema oratione ſua rogauit, vt idem eſſemus cũ eo: vt Iohãnes narrat. Pſal.64. Thomas. Scotus. Io.17. Augu. Academici Pſal.121. Io.17.

367 Habuit nè aliquis arrham iſtius beatitudinis dandæ: & ipſam comprobauit? Nõnè Iohannes ait. Vidimus gloriam eius, gloriã ſicut vnigeniti à Patre? Et quando fuit hoc? Nõnè (vt Petrus inquit) quando erant cum ipſo in monte ſancto: & vocem audierunt lapſam à magnifica gloria, dicentem. Hic eſt filius meus dilectus: in quo mihi benè cõplacui? Viderunt enim Chriſtum transformatũ: facieḿq; ipſius ſplendentẽ ex gloria, qua repletus erat. Hinc veſtimẽta eius facta ſunt alba ſicut nix. Et hi deducti fuerunt veluti exploratores: vt aliis referrent, & teſtarentur. Poſt quos & Paulus ex perſecutore factus fuit explorator illius gloriæ: & arcanorũ: quæ vidit tantis myſteriis referta: vt ea non licuerit exprimere. Sicut ipſemet perhibet. Ibi.1. 2.Pet.1. Mat.17. 1.Cor.15. 2.Cor.12.

368 Comprobauit nè quiſpiam hanc gloriã in veteri teſtamento? Nõnè Moſi dictum eſt. Oſtendã tibi omne bonum? Sed qd eſt omne bonum? Nõnè eſt bonũ infinitũ: quo qui fruitur, beatus eſt: quià habet quicqd vult? An vidit (vt clarè dicit textus) gloriã Dei: ſed hanc tranſeuntem? Vnde cõmuniter nouitiores Theologi dicũt, q gloria Dei videri nequit à viatore, niſi p modũ tranſeuntis. Nõnè etiã hanc vidit Henoch, de quo ſcriptũ eſt. Et ambulauit Henoch cũ Deo: & non apparuit: quià tulit eũ Deus, in ſe v3. Et adeò transformauit ipm in ſe, vt adhuc dubitetur à ſapientibus Theologis, an ſit intelligentia ſeparata, an vnita cum Deo anima ipſius: quã nõnulli Mitatron eſſe aſſerere voluerunt. Exo.33. Geñ.5.

369 Quò terra eſt plena gloria Dñi, ſicut & cœlũ: vt in Iſaia dicitur? An, quià in quolibet illorũ relucet Dei veſtigiũ? An, quià (vt Dorilaus pythagoræus inquit) machina hæc tota, eſt veluti organũ: cuius flatus eſt Deus reboans ſua gloria in omnibus? Iuxtà illud Ieremiæ. Cœlum & terrã ego impleo. An per cœlum anima intelligit, in ſenſu morali: & per terrã corpus: quorũ vtrũq; repletur gloria: vel hic (vt Moſi & Eliæ ſuprà declaratum eſt contigiſſe) vel ſaltem in patria, poſt reſurrectionem? Nam tunc ipſe Deus erit Iſa.6. Dorilaus. Iere.23.

gloriſicans: ſicut nunc eſt viuiſicans & replens. Hinc Orpheus dixit.
Orpheus. Iupiter eſt quodcũq; vides: quodcũq; mouetur.
370 Cur Ieremias dixit. Templũ Dñi, templũ Dñi, templũ Dñi eſt? Nõne, quia
Iere. 7. increpat Vates, nimis cõfidentes huiuſmodi tẽplis: vt videnẽ innuere ipſius
verba? Dãnat enim eorꝫ mendacia: non quià dicerent triplex eſſe templũ:
ſed quià ipſi cõfiderent, vita repugnantes iis, quæ requirunẽ vt in iſm quis
ingrediat. Eſt aũt tẽplum celeberrimũ à Salomone fabricatũ. Eſt ſecundò
2. Cor. 6. templũ humanũ: de quo Apoſtolus ait. Vos eſtis templũ Dei. Eſt quoq;
Pſal. 10. 28. templum ſupramũdanũ: de quo Propheta. Dñs in tẽplo ſancto ſuo: Dñs
in cœlo ſedes eius. Et alibi. Et in tẽplo eius oẽs dicent gloriã. In tẽplo. n.
materiali offerebantur animalia. In templo cordis offeruntur orationes &
bona vota. In templo cœleſti dedicamur penitus Deo in vnione perfecta.
Quod eſt potiſſimũ beatitudinis: vt ſuprà tactum eſt.

SECTIO OCTAVA DE VERBI DEI PRAEDICATIONE.

371 QVod verbum diuinum prædicandum eſt? Nonnè illud, de
Iſa. 55. quo Iſaias ait. Et quomodò deſcendit imber & nix è cœlo,
& illuc vltrà non reuertitur, ſed inebriat terram, & infundit
eam, & germinare eam facit: Sic erit verbum meum: quod
egredietur ex ore meo: non reuertetur ad me vacuum, ſed
faciet quæcũq; volui? An de verbo eſt ſermo, quo factum eſt
Pſal. 32. cœlum & terra? Sed verbum illud non fuit miſſum, niſi per virtutem ex-
plicatiuam, per vocem denotatam. An prædicãdũ eſt verbum illud, quod
1. Cor. 1. factum eſt caro, & inhabitauit in nobis? Iuxtà illud Apoſtoli. Nos prædi-
camus Chriſtum crucifixum. Sed, cũ ipſemet Chriſtus & verbum prædi-
cauerit, quomodò prædicamus ipſum? Quadruplex (ni fallor) eſt verbũ.
Io. 1. Eſt enim verbum eſſentiale duplex, illud videlicet, de quo dicitur. Et ver-
Pſal. 32. bũ erat apud Deum. Et alibi. Verbo Domini cœli firmati ſunt. Alterꝫ eſt
velut vox, expreſſiuũ illius. Et hoc eſt prædicandũ. Eſt quoq; duplex no-
tionale: vt aiunt. Alterum dictum in ſe: quod eſt idea rerꝫ agendarꝫ. Alte-
Ibi. 148. rũ verò expreſſio idearꝫ. Iuxtà illud. Dixit, & factum eſt. Nos igiẽ prædi-
camus non tm̃ verbũ, quod factũ eſt caro, denunciatũ à Prophetis, & ex-
plicatum ab Apoſtolis: ſed etiã verbũ, quo factus eſt Mũdus explicatũ in
creaturas. Nã idẽ verbũ, quod nos generauit, pariter quoq; regenerauit.
372 Quomodò verbum diuinum non reuertitur, cũ Chriſtus dicat. Exiui à Pa-
Iſa. 55. tre, & veni in Mundum: iterum relinquo Mundum, & vado ad patrem?
Io. 16. Reuerſum eſt quippè verbum eſſentiale vel perſonale eo modo, quo ve-
nit. Nec enim venit per motum localem id, quod ſemper ſtabile manet:
ſed venit vniendo ſibi hominem illum, quem vnitum reduxit in patrem:

cũ quo idem eſt. Iuxtà illud. Ego & pater vnum ſumus. Sed vox ipſum Ibi. 10.
verbum prædicans (quæ & ipſa verbum eſt, dicente Auguſtino. Verbũ, Aug 7.
quod foris ſonat: ſignum eſt verbi: quod intus latet) minimè reuertitur: de Trini.
vt canit Flaccus. Neſcit vox miſſa reuerti. Sicut nec præteritum tempus, Horat. i ar
nec lapis iactus reuertuntur. te poe.

373 Quō verbũ Dei inebriat terrã & germinare eam facit? Nōnè verbum Dei, eſt ſapientia Dei: quæ aqua dicitur: ſicuti plæriſq; in locis tactum eſt? Hinc, vt aqua, terram noſtram inebriat & irrigat. Eſt quoq; ſemen, germinare eam faciens. Sicut ipſemet Chriſtus & verbũ declarauit, dicẽs. Semen eſt Lucæ. 8. verbum Dei. Eſt quoq; Sol & lux fouens ipſam terrãm, vt germinet: dũmodò amoueantẽ ſpinæ ſuffocantes (ideſt cupiditates terrenorũ: ſicut ipſe Ibidem. declarauit) & terra non ſit lapidea nec dura: & ſemen non cadat ſecus viã, ideſt non ſuſcipiatur in auribus tm̃: ſed in vera terra, & agello cordis, vomere bonæ voluntatis exculti.

374 Vbi habetur hoc verbum prædicandum? Nonnè in vtroq; teſtamento ſibi inuicem correſpondente? Sicut Iſaias innuit dicẽs, quòd duo Seraphini, Iſa. 6. duo teſtamenta ſignificantes, clamabant alter ad alterum. Vtrũq; enim teſtamentum reſonat laudes Opificis: ſicut cœlum & terra. Quæ ideò inuitantur à Propheta ad laudandum Deum. Aut ſicut reſpondet idea re- Pſal. 148. rum: & amor exiſtens in Archetypo, imagini & amori creaturæ ipſi correſpondentis. Et quià lex & Euangelium, vtrunq; videlicet teſtamentũ, id exprimere intendit: Hinc antè omnia, & in principio ſcripturarũ præmiſſa fuit Mundi fabrica, in laudem Opificis decantanda. Quod pertinet ad vetus teſtamentũ. Poſteà in nouo pertractatur de ipſa fabrica reparata, & reducenda in illud principiũ, à quo exordium ſumpſit.

375 Super quos montes aſcendere debent euangelizantes, aut prædicantes: vt à Nahum dicitur? An ſuper montes, qui ſunt in circuitu Ieruſalem? Sup Nahum. 1. quos mõtes cucurrerunt nuncii excidium Senacherib ſignificantes: vt in libro Paralipomenon legimus. An, ſuper montes, ideſt cacumina virtu- 2. Par. 32 tum? Quià, ſi cuius vita deſpicitur (vt Gregorius ait) reſtat, vt eius prædi- Grego. catio contemnatur. An ſuper montes illos, de quibus Propheta. Montes excelſi ceruis, ideſt mundis corde: ſicut ſunt cerui? Pugnantibus au- Pſal. 103. tem contrà Serpentem antiquum gladio ſpiritus: qui eſt verbum Dei Ephe. 6. (ſicut ipſi cerui contrà ſerpentes more ſuo pugnant) datur conſcendere montes excelſos: vt in Canticis dicitur. Similis eſto dilecte mi hin- Cant. 2. nulo ceruorum ſuper montes Betel, ideſt domus Dei: vel Batar (vt habet veritas hebraica) i. diuiſiõis: in duo videlicet audita à Propheta. Quę ſunt, Pſal. 61. poteſtas Dei ad puniendos malos: & miſericordia ad ſaluãdos bonos.

376 Qui ſunt montes æterni, à quibus Deus illuminat prædicantes: vt Propheta Ibi. 75. canit? An ſunt Prophetæ & Apoſtoli: vt Auguſtinus & Hieronymus cõ- Aug. ſentiunt? Qui montes (vt in veritate literæ habetur) dicuntur montes præ- Hierony. dæ: illius videlicet prædæ, de qua loquitur Iahacob, vaticinando de Re-

demptore

Geſ.49. demptore ſub nomine Iehudá, dicens. Ad prædam fili mi aſcendiſti: ad prædam videlicet animarum, eripiens eas è manu Diaboli. Ad quā prædam faciendam aſſumpſit Chriſtus Apoſtolos in coadiutores. Qui quidem Apoſtoli, quià fuerunt amici Dei, honorati & eleuati valdè: Ideò dicti fuerūt montes prædæ. An montes iſti ſunt Sion & Moriah, de quibus inquit Iſaias. De Sion exibit lex; & verbum Domini, ideſt Euangelium, de Ieruſalem? Quæ loca ſunt æterna, denotata per hos montes: aut ſunt loca prædæ: quià inde venit virtus p̄dandi. Nā ſine virtute diuina mittente nihil poteſt facere prædicator. Iuxtà illud Apoſtoli. Quomodò prędicabunt, niſi mittantur? Hinc Iſaias ait, Super montē excœlſum, ideſt Chriſtum, aut Deum aſcende tu, qui euangelizas Sion: & euangelizas Ieruſalem, ideſt legem & Euangelium: vt dictum eſt. Quià ſine ipſo monte, ideſt Chriſto & Deo nihil poſſumus facere. Sicut ipſemet Chriſtus teſtať.

Iſa.2. Ro.10. Iſa.40. Io.15.

377 Vnde habent prædicatores, vt prædicent? Nōne Iſaias id declarat, dicens, A facie tua Domine concœpimus, & peperimus ſpiritum ſalutis: & iuſtitiam non fecimus: vt ſcilicet mereamur facere id, ſeminare videlicet verbum Dei, vt producat fructum? Quemadmodum enim fœminæ, niſi grauidatæ à viro, filios producere nequeunt: Sic nec prædicatores poſſunt ſemine diuino parturire filios (iuxtà illud Apoſtoli. Filioli mei, quos iterū parturio) niſi grauidenť, & ſuſcipiant ſemen à facie Dei: verſi ergà ipſum, ſicut fœmina ergà virum: quando rectè concipit. Iuxtà illud. Conuertimini ad me: & ego conuertar ad vos. Nam illi, à quibus Deus auertit faciem: vel qui Deo terga vertūt: nec ſemen prædicandi, nec vim operandi quicq̄, ſuſcipere poſſunt. Ad quod ſemē ſublime ſuſcipiendū, in montem conſcendendū eſt: vt Iſaias innuit, dicens. Venite aſcendamus ad montē Domini: & docebit nos vias ſuas.

Iſa.26. Gal.4. Zach.1. Iſa.2.

378 Ad quem montē conſcendere nos inuitat Iſaias? An ad montem Sion: vnde venit lex? An ad montem viſionis: qui Moriah dicitur? An ad vtrunq;: cū vterq; idem ſignificet? Mons enim Sion, vnde venit lex, eſt verbum incarnatum: in quo erat lex (vt Elchana ait) anteq̄ daretur. Pari modo & Moriah, mons videlicet viſionis, Chriſtum ſignificat, hominibus demonſtratum, tanq̄ montem ſuper omnes colles eleuatum. Hinc iuſſum eſt in hoc monte ædificari templum: vbi orationes & ſacrificia Deo grata offerebantur. Vnde innuitur, q̄ per virtutem Chriſti tantummodò, orationes & ſacrificia ſunt Deo grata. Vnde & in hoc monte iuſſus fuit īmolari Izahac: qui Chriſtum plærisq; rationibus figurabat. Quod myſterium perpendens Pſalmographus, canit. Mons in quo beneplacitum eſt Deo habitare in eo: etenim Dominus habitabit in finem. Iuxtà illud. Et pater in me eſt. Eſt igitur Chriſtus mons Sion & mons viſionis: qui videt, & ſpeculatur omnia, quæ in Mundo ſunt. Et eſt mons legis & ſacrificiorum: omniumq; deniq; bonorum. Hinc, vt ad ipſum conſcendamus, non ab re nos Iſaias hortatur.

Ibidem. Elchana. Geſ.22. Pſal.67. Io.14.

&

379 Cur Dauid elegit montem Sion tanquàm ſibi peculiarem? Nonnè conti-
guus eſt adeò mons Sion monti Moriah: vt plures montes dicantur, &
vnus ſint? Sicut in Deo vno ſunt plures proprietates, quarum quælibet
ſortitur nomen montis: vt de monte diuiſionis dicit Iſaias. In monte di- Iſa.28.
uiſionum ſtabit Dominus. Et de his ſimul loquens ipſe Dauid, inquit. Le
uaui oculos meos ad montes: vnde veniet auxilium mihi. Quod auxi- Pſal.120.
lium vt ab vno Deo procedere intelligatur, ſubinfert. Auxilium meum à
Domino: qui fecit cœlum, & terrã. Qui Deus nunc eſt mons Sion omnia
ſpeculans: nunc oliuarum & pinguis omnia donans: nũc Moriah, ſeſe in
filio Mundo demõſtrans: & omniũ orationes & ſacrificia ſuſcipiens. Hunc
igitur montem, tanq̃ vnicum refugium, ipſe Dauid elegit.

380 Cur initium ſapientiæ poſſidendæ ac prædicãdæ eſt timor Domini: vt Pro- Ibi.110.
pheta teſtatur? An, quià (vt Auguſtinus ait) ad omne rectè factum amor Augu.
& timor ducit? An, quià (vt ſcriptum eſt) ait Dominus. Ad quem reſpi- Iſa.66.
ciam, niſi ad humilem & manſuetum & trementem ſermonẽs meos? Om-
nium enim Dominorum proprium eſt exquirere reuerẽtiam & timorem
à ſubditis. An, quià timor (vt antiquos Theologos ſequar) pertinet ad Ant.Theol.
primam menſuram diuinitatis: quæ ianua eſt ad intrandum in palatium
Regis? Cuius nomen præponitur in omnibus laudibus celebrãdis: quã-
do dicitur. Domine, labia mea aperies. Vbi non ponitur nomen illud ma- Pſal.50.
gnum quadriliterum: ſed hoc primæ menſuræ & ianuæ. Quod tamen
profertur Adonai: ſicut & alterum. Hinc vulgata traductio vnum pro
alio confuſè ponit.

381 Quæ eſt cogitatio hominis: & quæ ſunt reliquiæ cogitatiõis eius: vt Prophe- Ibi.75.
ta canit? An cogitatio hominis eſt propoſitum benè operandi: reliquiæ
verò huius cogitationis, actus (vt aiunt) potentiis executiuis imperati: vt
opere compleatur, quod excogitatum eſt? An ſunt reliquiæ cogitationũ,
ſicut reliquiæ ſermonum: de quibus inquit Lucas de Chriſto, quòd ſu- Luce.24.
mens reliquias dedit diſcipulis, dicens. Hæc ſunt verba: quæ ego locutus
ſum vobis? Operabatur enim tradens reliquias ciborum: vt innueret, ꝙ
effectus & operationes ſunt reliquiæ ſermonum. Hinc à quibuſdam benè
concluditur Theologiam eſſe practicam: & tendere in praxim. i. opera-
tionẽ: non tñ in hoc Mundo: ſed in æternitate, vbi oblectabimur in mer-
cede bonorum verborum prædicatorũ. An cogitatio prædicantium & ſi
laudat Deum: feſtum tamen agunt reliquiæ prædicantiũ, ideſt bona ope-
ra? Sicut de Ieſu dicitur. Cœpit facere, & docere. Nam, qui fecerit & do- Acto.1.
cuerit, magnus vocabitur in regno cœlorum. Mat.5.

382 Cur Prædicator dicitur vox ab Iſaia? Nonnè, ſi Prædicator manifeſtare de- Iſa.40.
bet verbum Dei, & cogitationẽ bonam, quã fecit, oportet quòd ſit vox:
quæ eſt (vt Ariſtoteles ait) nota manifeſtans conceptum mentis? Hinc 1.Peri.1.
Iſaias & poſteà Iohannes, concionatores pręcipui, vox dicti ſunt. Vox. n. Io.1.
baiulat verbum ad aures auditorum. Sic & concionatores tanq̃ canales

deferunt ad auditores verbum ipſum : quo generamur (iuxtà illud Iaco-
Iaco.1. bi. Genuit nos verbo veritatis) & verbum, quo ſanamur : vt Propheta ca-
Pſal.106. 147.118. nit. Miſit verbum ſuum: & ſanauit eos. Quod verbũ cryſtallum .i. duritiã
Luce.8. cordis liquefacit. Quod eſt lucerna pedibus noſtris. Quod eſt ſemen om-
nium operationum noſtrarum. Quod ſaluat animas noſtras. Iuxtà illud.
Iaco.1. Suſcipite inſitum verbum: quod poteſt ſaluare animas veſtras. Si videlicet
velimus ipſum ſuſcipere. Et omnia deniq; bona perficit verbum Dei.

383 Cur verbum Dei, & Prædicator ipſius dicitur ſagitta acuta in manu poten-
Pſal.126. tis? Nõnè Iſaias inquit. Poſuit me quaſi ſagittam electam. In pharetra ſua
Iſa.49. abſcondit me: & poſuit os meum quaſi gladium acutum? Quod idẽ cen-
ſetur. Nam verbum Dei & prædicator ipſius penetrat vſq; ad viſcera au-
dientium. Sicut ſagitta vel gladius penetrat corpus & carnem: vt tranſla-
tio fit de corporali ad corporale: & de ſpirituali ad ſpirituale: de verbo vi-
Heb.4. delicet ad animam. Hinc dixit Apoſtolus. Viuus eſt ſermo Dei, & effi-
cax, & penetrabilior omni gladio ancipiti; pertingenſq; vſq; ad diuiſio-
nem animæ ac ſpiritus, compagũ quoq; ac medullarum, hominis interio-
ris videlicet, cuius animalis homo & corporeus typum gerit. Tranſlatio
autem fit de vno ad aliud. Diuidit enim ſpiritum ab anima: animali videli-
cet, & ipſum reducit ad portionem illam ſuperiorem ac diuinam: vt idem
factus cum ea tandem & animalem hominẽ expurget & tranſmutet. Sed
oportet ꝙ magna vi & efficacia moueatur ſagitta vel gladius hic. Propte-
Pſal.126. reà Propheta canit. In manu potentis. Nam verbum Dei tepidè prolatũ
eſt modicæ virtutis & efficaciæ.

384 Cur dixit Deus Iſaiæ. Clama: quaſi tuba exalta vocem tuam: & annuncia
Iſa.58. populo meo ſcelera eorum? Nonnè ficut clamor fit à magna virtute im-
pellente vocem: Sic debet eſſe verbum prædicantis, magna efficacia, &
Pſal.129. ab intimis cordis emiſſum? Iuxtà illud. De ꝓfundis clamaui ad te Domi-
ne. An de profundis viſceribus? An de profundis & occultis ſacræ ſcri-
Hieronym. pturæ: vt Hieronymus ſentit? An de profundis ſupremis? Iuxtà illud Apo
Ephe.3. ſtoli. Vt poſſitis compræhẽdere cum omnibus ſanctis, quæ ſit longitudo,
latitudo, ſublimitas & profundum: verbi Dei videlicet à Patre procedẽ-
tis, & in nobis habitantis: & ad prædicationem impellentis, atq; dicentis.
Mar.vlt. Prædicate Euangelium omni creaturæ. Quod quidem Euangelium eſt
Pſal.106. verbum miſſum ad ſanandum nos: vt Propheta canit.

385 Cur Prædicatores & Angeli dicuntur filii excuſſorũ, vel excitantes? Non-
Ibi.126. nè Prædicatores ſunt filii & ſucceſſores Apoſtolorum, quorum præci-
Ro.13. puus clamat. Hora eſt iam nos à ſomno ſurgere? Et iterum. Surge qui
Ephe.5. dormis, & illuminabit te Chriſtus. Omnium enim prædicatorum Pau-
lum ſequentium intereſt excitare dormientes à ſomno peccati. Quod &
Angeli facere ſolent. An filii excuſſorum ſunt expediti & accincti ad bel-
lum, vel excubantes ſuper milites? Vt videntur interpretari ſeptuagin-
Hierony. ta ſuper Hezram: quibus conſentit Hieronymus. Quod tamen idem eſt.

& ii

Nam officium prædicatorum & Angelorum eſt inuigilare ſuper cuſtodiá
militum: & hortari eos ad bellum. Hinc Angelo vel Epiſcopo Sardis di- Apoc. 3.
citur. Eſto vigilans: & confirma cætera, quæ moritura erant.

386 Quibus dicit Ieremias. Circuncidimini Domino? An populo ſuo id dixit: Iere. 4.
vt ſeruaret pactum à Domino cũ Patribus initum? Sed nonnè aliò vi- Gen. 17.
detur tendere ſermo eius: cum ſubinferat. Auferte præputia cordium ve-
ſtrorum? Sermo itaq; hic ad eos dirigitur præcipuè, qui circũciſi eſſe de-
bent, non dicam in membro genituræ (cum dicat Apoſtolus. Si circũci- Gal. 5.
damini, Chriſtus vobis nihil proderit) ſed lingua, corde & opere: cir-
cunciſione quidem non manufacta, ſed ſpiritu. In lingua enim primò.
Iuxtà illud, quod Franciſcus Spiritu ſancto ductus iubet in Regula, di- Frãciſcus
cens de prædicatoribus. Sint examinata, & caſta eorꝝ eloquia. Secundò
in corde, vt in Deuteronomio præcipitur. Et ad quid requiratur hæc cir- Deut. 10.
cunciſio, ibidem ſubinfertur. Vt diligas Dominum Deum tuum ex toto & 30.
corde tuo: amputando videlicet amorem omnium rerum creatarum.
Cui conſentit Paulus ad Romanos ſcribens. Et hinc deuenitur ad cir- Ro. 2.
cunciſionem operum.

387 Quo zelo prædicare debet concionator? Nonnè de hoc ſumere poſſumus
exemplum à Phinees & ab Elia? Horum enim alter in zelo Domini con-
fixit Principem illum Zambri concumbentem cum Chozbi Madianite:
vt in libro Numerorꝝ legimus. Alter verò in monte Carmelo occidi fecit Nu. 25.
quadringentos quinquaginta Prophetas Bahal, auertentes populum à 3. Reg. 18
vero Dei cultu: Achab Regem Iſrael redarguit: pluuiam continuit per & 19.
tres annos: intrepidusq; mortem ſibi flagitauit. Vnde innuitur, ꝙ verus
prædicator, vbi honor Dei & animarum zelus intercedit, nec faciem po-
tentis, nec mortem timere debet. Sicut Chriſtus docuit Apoſtolos, quos
miſit ad prædicandum, dicens. Nolite timere eos, qui occidunt corpus: Mat. 10.
animam autem non poſſunt occidere.

388 Num benè repræhendit Elias Ochoziam: & quo myſterio? Nonnè legitur, 4. Reg. 1.
quòd cũ ægrotaret Ochozias, miſit ad cõſulendum Behelzebub, Deum
Hacharon relicto Domino? Vocabatur autẽ Behelzebub idolum illud,
quaſi patronus muſcarꝝ: quià dum ei ſacrificaretur, muſcæ ad ſanguinem
animalium vndiq; concurrebant. Quod nunq̃ contigit ſacrificiis Deo ritè
factis. Hoc enim ſignificat cultum omnium, qui colunt idolum pecuniæ,
ventris, aut cuiuſcũq; rei creatæ: de quibus Propheta. Multiplicata ſunt Pſal. 15.
idola eorꝝ, poſt quæ accelerauerunt. Contrà hos omnes itaq; prædicator
intrepidus exclamare debet: & eis annũciare mortem. Iuxtà illud Iacobi.
Peccatum, cũ conſummatum fuerit, generat mortem. Cui Paulus adſti- Iaco. 1.
pulatur, dicẽs. Nam finis illorꝝ mors eſt. Et iterꝝ. Stipendia peccati mors. Ro. 6.

389 Licet ne Prædicatori aliquãdo contrà peccantes iraſci? Nonnè ſcriptum eſt. Zac. 1.
Iratus eſt Dominus contrà Patres veſtros iracundia? Et iterũ. Ego iraſcor
contrà gentes. Et per Nahum dicitur. Vlciſcens Dominus in hoſtes ſuos, Nahum. 1.

& iraſcens

& iraſcens ipſe inimicis ſuis. Non ſecus igitur agere debet Prædicator &
Iſa.28. Propheta tenens vicem & locum ipſius Dei: qui iraſcitur (vt Iſaias ait)
in Gabahon, ideſt in ſuperbos: vt faciat opus ſuum: increpando videli-
Ephe.4. cet & puniendo. Et hoc, dũmodò ira & excãdeſcentia ſit abſq; peccato: vt
Pſal.4. Apoſtolus cum Propheta docet. Nec enim peccant ii, qui iraſcuntur in
zelo Dei, non exeuntes debitos limites exemplo Chriſti, qui nedum ira-
tus eſt contrà profanantes templum Dei: ſed facto ex funiculis flagello
Io.2. eiecit eos: vt Iohannes narrat.

390 Licet nè Prædicatori detegere ſcelera auditorum? Nonnè Deus id apertè
Iſa.58. præcipit Iſaiæ, dicens. Et annuncia populo meo ſcelera eorum: & domui
Pſal.5.13. Iahacob peccata eorum? Quod fecit & Dauid, cum ſæpius repetat. Non
& 115. eſt, qui faciat bonum: non eſt vſq; ad vnum. Et alibi. Ego dixi in exceſſu
meo, omnis homo mendax. Quià omnes ſunt peccatores: & per pecca-
tum ſunt facti filii patris mendacii, ideſt Diaboli. Hos ſecutus Iohannes
Mat.14. Baptiſta, Herodi dixit. Non licet tibi habere vxorem fratris tui. Nec car-
Hierony. in cerem, aut mortem inde ſubſequentem timuit. Pari modo Prędicator fa-
Prolo. Hes cere debet, ſed non temerè: quià (vt Hieronymus inquit) fruſtrà niti, &
Zra. odium quærere extremæ demẽtiæ eſt.

391 Licet nè Prædicatori imprecari contrà proteruos? Nonnè Propheta in Pſal
Pſal.108. mo illo. Deus, laus mea, ne tacueris (pro quo mendoſa traductio habet,
Deus laudem meam ne tacueris) multa mala imprecatur contrà impios
ac mendaces? Nec quippè furens dicebat, quicquid in buccam veniebat:
ſed Spiritu ſancto edoctus, proferebat ea, quæ legerat in libro Domini. Si-
Iſa.34. cut fecit Iſaias contrà Edom & Bozra. An ſicut Deus dedit iudicibus cau
Mat.18. ſarum animæ: poteſtatem ligandi atq; ſoluendi: Ità dedit euangelizanti-
bus poteſtatem condemnandi, maledicendi, liberandi ac prædicẽdi? Vn-
de vidimus multos effectus cõtigiſſe iuxtà denunciata à Prædicatoribus:
nec cogitantibus quid dicerent.

392 Quomodò poteſt hoc facere Prædicator: cum Deus ſibi tantummodò re-
Iere.45. ſeruet plantationem & euulſionem: vt ipſemet in Ieremia teſtatur? Non-
Ibi.1. nè idem Deus ipſi Ieremiæ dixit. Eccè conſtitui te hodiè ſuper gentes: &
ſuper regna: vt euellas & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & ædifices, &
1.Cor.3. plantes? Nõnè etiã Paulus inter Prædicatores præcipuus, ait. Ego plan-
Io 5. taui? Nonnè quoq; Chriſtus, cui datum fuit omne iudicium à Patre, di-
Mat.19. xit Apoſtolis. Sedebitis ſuper ſedes duodecim, iudicãtes duodecim Tri-
1.Cor.3. bus Iſrael? Et de ipſo cũ dicat Apoſtolus. Nemo poteſt ponere aliud fun-
damentum præter id, quod poſitum eſt Chriſtus Ieſus: Nihilominus ip-
Ephe.2. ſemet Apoſtolus alibi ait. Superædificati ſuprà fundamentum Apoſto-
lorum & Prophetarum. Quàmuis igitur ſit vnus præcipuus plantator &
Mat.10. euulſor, qui eſt Deus, multos tamen ſua clæmentia vult coadiutores:
Luca.10. vt Chriſtus innuit.

393 Quando Prædicatores plantant, in quo fundo plantant: & à quo euellunt?

Nonnè plantata dicitur vinea Domini ſuper filio hominis & Dei, quem Pſal. 79.
Pater ſtabiliuit ſibi: vt canit Vates? Et alibi dicit. Et cedri Libani, quas plā- & 103.
tauit. Libanus enim eſt hortus deliriarum, quem Deus plantauit (vt be-
nè ſentit Hieronymus) antè Mundi fabricam: ſicut alibi declarauimus. Hierony. ſup Gen.
Ab hoc autem fundo nonnulli euelluntur: quemadmodum ex multis in
libro vitæ ſcriptis aliqui delentur, reprobi videlicet: vt Propheta innuit,
dicens. Deleantur de libro viuentiū. Et quàmuis Pater principaliter plan- Pſal. 68.
tet (vt dictum eſt: & Saluator teſtatur, dicens. Omnis plantatio, quam Mat. 15.
non plantauerit Pater meus cœleſtis, eradicabitur: plantauerit inquam
in fundo verbi diuini: quod omnia, teſte Paulo, portat, & in quo omnia Heb. 1.
præerant, antequàm in formas particulares & ſenſibiles explicarentur)
attamen (vt diximus) alii etiam ibidem plantant, vice, virtute, & manda-
to ipſius præcipui Plantatoris.

394 Quare Iſaias publicans gloriam Dei, ſectus fuit ad fontem Rogel: vt aliqui
dicunt? An, quià loqui videbatur contrà ſententiam Dei, dicentis. Non Exo. 33.
videbit me homo, & viuet? Ipſe enim viuens dicebat ſe videre thronum Iſa. 6.
& gloriam Dei. An hoc fuit in verum martyrium ipſius, teſtantis ea, quæ
ad Dei maieſtatem pertinebāt? Hinc de ipſo & aliis multis loquitur Apo-
ſtolus dicens. Lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, & cætera, quæ ſequun- Heb. 11.
tur. Fuit enim verus martyr, ſicut & alii Prophetæ: de quibus Saluator ait. Mat. 23.
Filii eſtis eorū, qui Prophetas occiderunt. Horum igitur veſtigia ſequi de-
bent Prædicatores ipſis Prophetis ſuccedentes: qui pro veritate mortem
nullatenus formidare debent. Nec enim Iſaias blaſphemauit (vt obiicie-
bant ſibi mali) ſed præparatam nobis gloriam publicauit. Quemadmo-
dum de Protomartyre narrat Lucas, quòd intuens in cœlum, vidit glo- Acto. 7.
riam Dei præparatam prædicantibus, martyribus, & omnibus credenti-
bus. Et hi non viuebant ſibi, ideſt homini animali, ſed Deo: quià mortem
temporalem non timebant pro vita æterna ſibi comparanda.

395 Quomodò Iſaias tam ſanctus, erat ſic pollutus, vt indigeret calculo ignito Iſa. 6.
in expurgationem linguæ? An, quià immundus erat ex conſuetudine:
quam habebat cum populo iniquo, & polluto? An, quià ſi aſtra non ſunt
munda in conſpectu Dei, multò minus qui habitant domos luteas, &
terrenum habent fundamentum: vt inquit Iob? An, quià & ſi mundus Iob. 4.
erat vita, non tamen adeò mundus, vt altiſſima ſacramenta, quæ videbat,
denunciare mereretur? An, quià prædicans huiuſmodi arcana debet eſſe
pluſquàm homo, & tranſmutatus virtute illa ignea: quam Chriſtus dif-
fudit in Apoſtolos prædicaturos? Qua quidem virtute roborati dice-
bant non ea, quæ ſolent homines cogitare: ſed ea, quæ ipſe Spiritus ſan-
ctus infundebat. Iuxtà illud Saluatoris. Nolite cogitare quomodò, aut Mat. 10.
quid loquamini. Dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini.

396 Licetnè Prædicatoribus inſanire? Nonnè de Poetis cum Muſis laſciuien-
tibus dixit ille eximius Poetarum. Inſanire libet? Vnde ſi Poetæ dicun- Virgilius

Plato. tur inſani, multò fortius Prophetæ. Si enim Poetæ (vt ait Plato) ſua poemata decantare nequeunt, niſi excitati furore, qui eos ſuper hominem euehat: quantò magis Prophetæ, qui non furore Muſarum, ſed
4.Reg. 9. Spiritus ſancti inflammantis ducuntur? Vnde Eliſæus in quarto Regum
1.Par.15. volumine inſanus dictus eſt. Et de Dauide legitur, quòd inſaniebat ꝓpter
2.Reg.6. Arcam Dei: quãdo reduxit eam de Gabahah in Ieruſalẽ: adeò, vt propria vxor eius Michol proſpiciens per feneſtram ipſum Regem Dauidẽ nudum ſubſilientem, & inſanientem, ipſum in corde ſuo deſpexerit. Quã ob rem ipſe Dauid ſublimatus fuit: & Michol deſpiciens concluſa fuit,
1.Cor.1. ne pareret. Hinc Paulus de Prædicatoribus, Prophetarum locum (vt dictum eſt) tenentibus, ait. Placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſaluos facere credentes.

397 Cur per ſtultitiam prædicationis voluit Deus ſaluare credentes? Nonnè id
Ibidem. declarat ibidem Apoſtolus, dum ait. Nonnè ſtultam fecit Deus ſapientiam huius Mundi? Nam, quod ſtultum eſt Deo, ſapientius eſt hominibus. Sed, quæ ſtulta ſunt Mundi, elegit Deus, vt confundat Sapientes. Via enim Dei & hominum adeò contrariæ ſunt: vt, qui vnam approbat & ſequitur, aliam deſpiciat & fugiat. Oblectatur nanq; Mundus doctis verbis, & artificioſo dicendi lepore. De Prædicatoribus autem
1.Cor.2. Dei inquit Paulus. Prædicatio mea non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis. Quærit Mundus pompam. Deus autem deſpectum & humilitatem. Quærit Mundus mollia, delitias & commoda. Vnde Chri-
Mat.11. ſtus de Iohanne primo ipſius Prædicatore loquens, ait. Quid exiſtis in deſertum videre, hominem mollibus veſtitum? Eccè, qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt. Qui autem me prædicant videlicet, humilibus & abiectis. Deniq; Mundus quærit ſapientiam carnis: Deus autem meliorem ac ſpiritualem: quæ Mundanis ac gentibus ſtultitia quædam videtur.

398 Quo ſpiritu debent vti Prædicatores? Nonnè illo, quo Prophetæ, qui à Da-
Pſal.50. uide dicitur ſpiritus principalis, aut (iuxtà veritatem literæ) ſpiritus vo-
Hieronym. luntarius vel munificus, aut ſpũs potens: vt Hieronymus vertit? Hic enim ſpiritus adeò Prædicatori neceſſarius eſt: vt ſine ipſo prædicans nullã vim
Luce.4. habeat. Propterea Chriſtus diuinitate plenus non erubuit confiteri de ſe
Iſa.61. dictum fuiſſe illud Iſaiæ. Spiritus Domini ſuper me, eo quòd vnxerit me: euangelizare pauperibus miſit me.

399 Cur iuxtà fluuium Chobar Ezechiel vaticinabatur ac prædicabat? An caſu
Ezec.1. id factum eſt? An ad comprobandã veritatem rei geſtæ, locum & regionẽ expreſſit? An, vt ſacramentũ rei, more prophetico & ſcripturæ ſacræ, tangeret? Vt videlicet innueret, ꝙ & ſi in terra Chaldæorum erat: vbi nec lac, nec mel, nec ſpiritus ꝓpheticus emanabat: & ſi in Babel. i. populo confuſo erat: tamẽ adinuenit locum, vbi ſpiritu ꝓphetico repleretur. Iuxtà videli-

cet fluuium Chobar: qui eſt Euphrates (vt Sapientes exponunt) veniẽs ab horto voluptatis, & exoriens à fonte illo, vnde omnia bona. Hinc edocemur, ꝙ licet inter peccatores habitent prædicantes, non tamen deeſt eis influxus ſupramũdanus & diuini fontis: qui etiam inimicoꝝ terrã perfluit. Quãuis non irriget, niſi benè diſpoſitos. Geñ. 2.

400 Mutare nè debet aliquando Prædicator aſpectum ſuum? Nõnè habemus, ꝙ Dauid fugiens ad Achimelech, dum perſequeretur ipſum Saul, mutauit faciem ſuã & ſenſum, timens ne occideretẽ ab Achis Rege Get: q dicebatẽ Abimelech? Sicut Reges Aegypti primò dicti ſunt Pharahones, poſteà Ptolemæi, & nouiſſimè Sultani. Sic quoq; Imperatores latini Cæſares: & Indi Præſtanni. Pro quo, corrupto vocabulo dĩ, Preteiani. Mutauit igitur aſpectum pro conditione loci & temporis. Vnde cõpoſuit Pſalmum triceſimũtertium, dicẽs. Benedicam Dominũ in omni tempore: iubilationis videlicet vno modo, & tribulationis alio modo. Et hoc in doctrinã prædicatoꝝ: qui non ſemper, nec vbiq;, nec cũ omnibus eodem modo ſe gerere debent. Sed nunc grauiter cum prudentia docentes, nunc rationibus vrgentes, nunc mitiores affectus tentantes, nunc excandeſcentes & ſemetipſos exagerantes, nunc laudes Dei & Sanctoꝝ decantantes prædicare, nunc vitia damnare & exprobrare, nunc gloriam acquirendam præponere, nunc pœnam fugiendam adducere, & cum verbis ac rebus vultum accommodare, ac mutare debent. 1. Reg. 21. Pſal. 33.

401 Quid verus Concionator prædicare debet? Nonnè habemus, quòd expanſum fuit volumen coràm Ezechiele ſcriptum intus & foris, plenumq; lamentationibus carminibus & væ? Hæc enim tria compræhendunt ea, quæ Concionatores prædicare debent. Nam aut Dei gloriam, Sanctos, & virtutes laudare debent (& hæc ſunt carmina) aut repræhendere ingratos & peccatores (& iſtæ ſunt querelæ) aut comminando prædicere debent malis iudicium & punitiones temporales, & æternas. Et iſta ſunt væ. Quæ omnia continentur in tota lege & ſcriptura. Quãuis Dauid ad duo reducat, dicens. Semel locutus eſt Deus: & duo hæc audiui. Quod alibi declaratum eſt. Ezec. 2. Pſal. 61.

402 Cur Deus Ezechieli iuſſit, vt volumen illud comederet? Nonnè Firmianus ait, ꝙ veritas eſt pabulum animæ, incredibili quadã iucũditate refertum? Cui adſtipulatur Saluator, dicẽs, quòd homo viuit ex omni verbo: quod procedit ab ore Dei. Hinc ſequitur ipſe Propheta, dicens, quòd fuit dulce in ore ſuo, ſicut mel. Cui conſentiens Dauid, canit. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper mel ori meo. Comedimus autem, dum audimus verba Dei: deglutimus, dum cordi cõmittimus: digerimus & in nutrimentũ conuertimus, quãdo opere perficimus ea, quæ per ſacra Dei verba cognouimus. Et cũ diuina ſint verba illa: Hinc aſſidua meditatione & ope complendo, quæ meditamur, diuini efficimur. Ezec. 3. Lactã. l. 5. Mat. 4. Pſal. 118.

403 Quibus ſenſibus Prædicator exponere & prædicare debet ſcripturam ſacrã?
Ezec.1. Nonnè Ezechiel id docet, dicens ſe vidiſſe animal quadriformis vultus?
Grego.ibi. Quod Gregorius exponit de quatuor Euangeliſtis. Sed nõnè quoq; de quatuor elementis & fundamentis ſcripturæ ſacræ intelligi poteſt: aut de quatuor ſenſibus per quatuor elementa ſignatis? Quorũ quidem ſenſuum primus, literalis videlicet, per terram, vel Bouem terreum ſignificatur: moralis per aquã, ſiue Hominem aqueum: allegoricus per aerem, ſiue Aquilam aeream: anagogicus per ignem, ſiue Leonem igneum: non quippè terrenum, ſed ſupramundanũ, in quo verus iuſtitiæ Sol habet domiciliũ. Et quià anagogicus ſenſus fortis eſt, & Regius, vt Leo: Hinc omnia de Rege ſuperno ſm ipſum exponuntur.

404 Cur Ezechiel inquit, quòd animalia illa ſcintillabant, veluti æs candens?
Ezec.1. Nonnè ſenſus hic multiplex æri comparatur: quià ſicut æs diuerſis ex mixturis conficitur: ſic ſenſus iſte diuerſis ex ſignificatis conſtat, candens
Pſal.118. autem & ignitus: vt canit Propheta. Ignitum eloquium tuum vehemen-
Pro.30. ter? Cui adſtipulatur Sapiens, dum ait. Omnis ſermo Dei ignitus eſt. Quià videlicet procedit à Spiritu ſancto: qui ignis Dei eſt. Vnde ſicut æs candens tactum ac percuſſum ſcintillas emittit: Sic & diuinum verbum prolatum & exagitatum lingua proferentis, ſcintillas emittit, corda auditorum inflammantes.

405 Cur animalia huiuſmodi dicuntur ire & reuerti: & per quã viam? Nonnè
Ezec.1. vadit diuinum verbum per vocem ad aures auditorum? Vnde ſi admittitur, remanet, & facit fructum, vel triceſimum, vel ſexageſimum, vel cen-
Mat.13. teſimum (vt in Euãgelio dicitur) ſin autem, reuertitur in beneficium pro-
Luca.10. ferentis. Sicut de pace Saluator perhibet, dicens. In quãcunq; domum intraueritis, dicite. Pax huic domui. Et ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper illum pax veſtra: Sin autem, ad vos reuertetur: in beneficium videlicet veſtrum. An reuertitur verbum illud & ſemen diuinum cũ fructu plu
Iſa.55. rimo? Iuxtà illud Iſaiæ. Verbum meũ, quod egredietur ex ore meo, non reuertetur ad me vacuum.

406 Quibus metaphoris vſi ſunt Prophetæ, & cur? Nonnè Ieremias nunc ollam ſuccenſam, nunc virgam vigilantem, nunc lumbare putrefactum ſe vidiſſe perhibet? Et Iſaias per florem, radicem, butyrum, mel, vinum, argentum, ſcoriam & huiuſmodi, multa ſacramenta referat. Ezechiel quoq;, Zacharias, & Iohãnes per animalia ſua multa deſcribunt. Nouiſſimè verò Chriſtus Ieſus in vinea, ſemine, talentis, virginibus, ſagena, nuptiis & huiuſmodi multa arcana includit. Quæ quidem arcana nõ licet homini apertè pandere. Sed per analogiam, illa altiſſima myſteria adumbrantur ex ſymbolo, quod habent hæc corporea & ſenſibilia cũ ſupramundanis & diuinis: quorũ moduli vel fibræ ſi benè & à perito tangantur, ex ſenſibilibus iſtis cũ diuinis ſuauiſſima harmonia reſultat.

407 Cur Prædicatores dicuntur tubæ? Iuxtà illud. Quaſi tuba exalta vocem tuã. Iſa.58.
Nõnè, quià ſicut tuba tantùm ſonat, quantùm Tubicen eam implet flatu
ſuo: Sic & verus Prædicator ea dicit, quæ Dominus verus buccinator po-
nit in corde & in ore ipſius? Sicut apertè teſtatᷣ Deus dicens Ieremiæ. Eccè Iere.1.
dedi verba mea in ore tuo. Totum autem tubarꝫ myſterium & ordo de-
ſcribitur in libro Numerorꝫ. Nec ſine myſterio tubæ illæ debent eſſe ar- Nu.10.
genteæ: vt videlicet conformes ſint ſermonibus per eas denunciatis: de
quibus Propheta canit. Eloquia Dñi, eloqa caſta, argentum igne examina Pſal.11.
tum. Ductiles quoqꝫ eſſe debent: probatæ videlicet malleo tribulatiõis: &
flexibiles ac reducibiles ad quæcũqꝫ. Sicut de ſeipſo teſtatᷣ Paulus, dicẽs.
Omnibus omnia factus ſum: & omnes Chriſto lucrifaciam. 1.Cor.9.

408 Quotuplex, & qualis eſt tubarꝫ illarꝫ ſonus, & quid ſignificat? Quãuis multi- Nu.10.
plex in libro Nũerorꝫ deſcribatᷣ: tamẽ ad duos principales modos redu-
citur, quorꝫ alter תקע techah, alter verò תרועה teruah ab Hebręis dr̃. Eſt.n.
techah ſonus cõtinuus nõ conciſus. Et hic ſignificat diuinũ influxũ: quẽ
Iſraelitæ ciere intendebãt. Teruah verò eſt ſonus reſumptus & repetitus:
qui aliquã repetitionẽ influxus ſignificat. Quemadmodũ fiebat tẽpore Io-
bilei: quo repetebatur influxus, qui tempore intermedio ceſſauerat.

409 Quando & quomodò clangebatur tubis? Nõnè in libro Numerorꝫ de tem Ibidē.
pore & modo clangoris carꝫ plenè deſcribitur? Primò enim vnico clan-
gore cõuocabantᷣ Principes exercitus, in qbus vniebatur populus. Clan-
gore autem conciſo mouebantur caſtra & vulgus, de quo dicitur. Scinditᷣ Virgilius.
incertum ſtudia in contraria vulgus. Tertiò ſequentibus his clangoribus
conciſis mouebantur tentoria ordine ſuo. Quartò, quãdo congregandus
erat populus in vnũ, clangore continuo & nullatenus conciſo clangebatᷣ:
ad denotãdam vnionem, quæ debebat eſſe inter eos, qui cõgregabantur.
Quintò, dum ire vellent ad bellum, ſonus conciſus iubebatᷣ, diuiſionem
& dimicationẽ denotans. Ratio autẽ huius clangoris aſſignatur, dum ſub
infertur. Et erit recordatio veſtri coràm Domino Deo veſtro. Non quià
Deus remotus à ſenſibus delectatur tubis: ſed quià gaudet vociferatione,
quã faciunt Prædicatores, dum Principes aut populum ad Deum reuo-
cant: aut mouent caſtra militum Dei, ad pugnandum, nunc ex iſta, nunc
ex alia parte contrà malignos hoſtes.

410 Cur clangi tuba in Neomeniis iubetur? Iuxtà illud Buccinate in Neomenia Pſal.80.
tuba. Nõnè in veritate hebraica habetur cornu? Quod iudico tubam re-
flexam: nec tubã æris directi. Iuxtà illud. Non tuba directi, non æris cor Ouid.in.1.
nua flexi. Cornu itaqꝫ vel tuba reflexa clangebatur in inſigni & præcipuo Metamor.
die ſolennitatis menſis ſeptimi: decima videlicet die Lunæ, qui dicebatur Leui.15.
dies remiſſionis: quæ fiebat ſm reflexionem illam, quã Saluator docet, di Mat.6.
cens. Dimitte nobis debita noſtra: ſicut dimittimus. Hinc tempore Iobilei Leui.25.
& remiſſionis habendæ Deus iubebat omnes ſeruos ac debitores liberos

Luca. vlt. dimitti. Quod facere debent Prædicatores: ſicut Saluator ait. Oportet prædicari remiſſionem in nomine Ieſu in omnē gentem. In omni quoq; nouilunio hac tuba clangendū erat: quia omnis illa renouatio Lunæ eſt cū magno myſterio, alibi declarando.

411 Quo mentis exceſſu Concionator prædicare debet? Nonne id innuit Propheta, dum ait. Ibi Beniamin adoleſcentulus in mentis exceſſu? Quod oēs cōmuni ſententia de Paulo interpretantur. Hinc non ſine myſterio ſcribitur, q̄, dum ei demandaretur prædicationis officium, fuit raptus & eleuatus in exceſſum mentis: vt indicaretur, quod doctrina, quā multā didicerat ad pedes Gamalielis, non ſufficiebat ei ad tm̄ myſteriū verbi Dei perficiendū: niſi altius ſpiritu Dei ſubleuaretur. Aut (ſicut habet veritas hebraica) ibi Beniamin paruulus illis dominās, inferioribus ſcientiis videlicet, vt ſuperiorem attingeret: & exceſſu quodam mentis omnia facillimè pertractaret. Nec enim Prædicator concionando diſcere debet: ſed antè: vt Hieronymus docet, dicens. Multo tempore diſce, quod doceas.

Pſal. 67. Act. 22. Hierony.

412 Cur Prædicator habere debet pedes Ceruorum? iuxtà illud. Perfecit pedes meos tanq̄ Ceruorum. Nōnè Cerui ſunt animalia omnium mundiſſima, agilia, & fortia: quales & Prædicatores eſſe debent? Mundi videlicet, ne prædicantes aliis, reprobi inueniantur: & ne eorum prædicatio cōtemnatur. Iuxtà illud. Si cuius vita deſpicitur, reſtat, vt eius prædicatio contemnatur. Mundi quoq;, vt diuina penetrare poſſint. Iuxta illud Saluatoris. Beati mundo corde: quoniam ipſi Deum videbunt. Agiles, vt conſcendere poſſint montes excœlſos: de quibus Propheta. Montes excœlſi ceruis. Et illum potiſſimè montem, de quo Iſaias. Venite aſcēdamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iahacob: & docebit nos vias ſuas (mandatorum videlicet, iuxtà illud. Viam mādatorum tuorum cucurri) & ambulabimus in ſemitis eius, perfectioris vitæ ſcilicet. Deniq; Prædicatores fortes eſſe debent, vt Cerui: & pugnare viriliter contrà Serpentem antiquum, & contrà vitia. Iuxtà illud Apoſtoli. Fortes facti ſunt in bello: caſtra verterunt exterorum.

Pſal. 17. Grego. Mat. 5. Pſal. 103. Iſa. 2. Pſal. 118. Heb. 11.

413 Cur Prædicatores habere debēt oculos Aquilarū? Nōnè ſicut Aquila reſpicit i Solē irreuerberatis oculis: Sic & verus Cōcionator hr̄e debet oculos non cōniuentes ad oēm lucem, quēadmodum (vt Plotinus ait) ii, qui de nouo excitati à ſomno nequeunt valdè lucida intueri: quouſq; paulatim aſſueſiant? Prædicatores enim adeò debēt eſſe initiati, & lucē illam diuinā habere domeſticā, vt facilè, & quaſi pro libito in eam aſpicere poſſint. Inſuper Aquila (vt Moſes ſcribit) portat pullos humeris, & docet eos volitare, vtq; exemplo ſuo doceat, ſuper eos volitat. Sic & Prædicator portare debet filios, quos generat: vel ſaltē onus eorū. Iuxtà illud Apoſtoli. Alter alterius onera portate. Hinc Ezechieli clarè dicitᷓ à Deo. Portabis iniquitatē domus Iſrael: cui videlicet prædicauerat. Doceréq; debet Concionator filios verbo & exēplo. Sicut Chriſtus fecit: vt Lucas narrat.

Plo. c. 9. de pulchro. Deut. 32. Gal. 6. Ezec. 4. Act. 1.

414 Cur etiã Prædicator habere debet pẽnas colũbæ;:vt Propheta canit. Quis mihi dabit pẽnas,vt columbæ?Nõnẽ omnes tenentur,veluti paſſeres,de= clinare laqueos venantiũ?Sicut idẽ Vates canit.Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantiũ.Venatores enim, Diaboli ſunt,qui propo= nunt eſcam,ideſt oblectamenta rerum inferiorũ,tenſis laqueis : vt capiant comedentes eſcam appoſitam:Sed prudens,velut paſſer non attendit ad eſcam,ſed ad laqueos protenſos : quos vt fugiat,abſtinet ab eſcis, & deci= pulis illis. Prædicatores verò, non contenti declinare laqueos, aſſumunt pẽnas columbæ illius,de qua in Pſalmo dicitur. Pennæ colũbæ deargen= tatæ: & poſteriora eius in pallore,vel virore auri.Argentum enim (vt di= ximus) verbum Dei eſt, ex quo Prædicatores faciunt ſibi alas, volantes ſuper aerem,immò ſuprà cœlum.Sed attendere debent,vt poſteriora ſua, ideſt exempla, quæ relinquunt,ſint fulgentia, velut aurum ignitum, ideſt inflammata charitate. *Pſal.54.* *Ibi.123.* *Ibi.67.*

415 Quomodò Deus ſe habet ergà peccatores?Nõnẽ Chriſtus id clarè refert, dicens.Qui ſoluerit vnum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic ho= mines, minimus vocabitur in regno cœlorũ: qui autẽ fecerit, & docuerit: hic magnus vocabitur in regno cœlorũ: reportans videlicet præmium, nõ tm̃ de bonis operibus à ſe factis:ſed de omnibus bonis ab iis perpetratis: quos ipſe edocuerit & excitauerit? Minimus autẽ erit prædicans manda= tum,& ſoluens illud. Cũ id malũ ſit:tum quià ſcandalizat & retrahit eos, quos docuit,à bonis operibus : tum,quià nulla ignorantia excuſatur: tũ quià reperitur reus criminis læſæ Maieſtatis,dum infidelis deprehenditur in diſpenſatione ſibi credita. Vnde quantò quis magis illuſtratus fuerit, tantò maior erit eius culpa: & tanta poſſet eſſe eius illuſtratio: quòd culpa eius fieret irremiſſibilis : ſi rectè ſentit Paulus. *Mat.5.* *Heb.6.*

416 Quomodò Prædicator ſe habere debet cũ auditoribus?Nonnè vnico verbo id exprimit Dauid, dicens. Sumite Pſalmum : & date tympanum?Acci= pite videlicet laudẽ, quã pro Deo fundimus : & date vos,vt ſuſtentemus tympanum corporis noſtri.Iuxtà illud Apoſtoli. Si nos vobis ſpiritualia ſeminauimus: æquum eſt,vt nos carnalia veſtra metamus.Nam qui altari ſeruiunt,de altari participare debent : quià iuſſit Dñs,vt, qui Euangelium annunciant, de Euangelio viuant. Hinc ſcriptum eſt. Non obturabis os boui trituranti. An attenuandum eſt corpus inediis & ieiuniis, vt ſonet verba Dei, ſicut tympanum & cithara? Iuxtà illud Iſaiæ. Venter meus, quaſi cithara, ad Moab ſonabit. Oratio enim & prædicatio multum va= let aſſociata ieiunio & eleemoſyna : quando fieri poteſt. Vt à Raphae= le docemur. *Pſal.80.* *1.Cor.9.* *Deut.25.* *Iſa.16.* *Tobiæ.12*

417 Quales Prophetæ & Prædicatores ſancti decantantũ in oraculis?Nonnè de ipſis loquitur Pſalmographus,dicens. Alienati ſunt peccatores à vulua: errauerunt ab vtero? Non quidem à vulua & vtero corporeo matris : ſed ab illa vulua, de qua Iahacob,benedicens Ioſeph,ait. Benedicat te Deus *Pſal.57.* *Gen.49.*

benedictionibus

benedictionibus vberum & vuluæ. Vulua enim eſt fons pietatis in Ar-
Luc.1. chetypo: de quo ſub nomine viſcerum inquit Zacharias. Per viſcera mi-
ſericordiæ Dei noſtri: quibus viſitauit nos. Errant autem Prædicatores à
vulua: quando non propter amorem Dei & charitatem proximi prædi-
Hierony. cant, ſed propter pompam vel lucrum. Vnde Hieronymus. Omnis fal-
ſa prædicatio quærit lucra. Errant verò ab vtero: quando aliunde ſumūt
ea, quæ prædicant, q̃ ab vtero matris Eccleſiæ: quæ præbuit nobis ſacros
canones vtriuſq; teſtamenti, cum decretis ac ſententiis ſanctorum. Hinc
1.Timo.1. Apoſtolus. Neq; intenderent fabulis. Et iterum. Ad fabulas autem con-
2.Timo.4. uertentur. Et Petrus. Non indoctas fabulas ſecuti notam facimus virtutē
2.Pe.1. Chriſti: ſed ſpeculatores facti illius magnitudinis.

418 Quomodò filii Sion inclyti, amicti auro primo, conuerſi ſunt in vaſa teſtea:
Thre.4. vt deplorat Ieremias? Nonnè (præter ea, quæ alibi dicta ſunt) filii Sion,
quæ ſpecula interpretatur, Prædicatores ſunt, conſtituti in ſpecula ſuper
Iere.6. gregem Domini (vt in Ieremia & Ezechiele dicitur) qui amicti debent
Ezec.3.33. eſſe auro primo & perfecto, id eſt charitate? De quo auro in Apocalypſi
Apoc.3. dicitur. Suadeo tibi emere à me aurum ignitum, vt locuples fias. Con-
uertuntur autem in vaſa teſtea, quando terreni efficiuntur, & ea, quæ ter-
rena ſunt, ſapiunt confundētes populos malis exemplis. Vnde Redem-
Mat.23. ptor ait. Væ vobis Phariſæi hypocritæ, qui circumitis mare & aridam, vt
faciatis vnum proſelytum: & cum factus fuerit, facitis eum filium gehen-
næ, malis exemplis videlicet.

419 Quomodò hi crudelitate lamias vincunt? Nonnè rationem aſſignat Iere-
Thre.4. mias, ſubinferens, quòd lamiæ præbent mammas catulis ſuis: hi verò ſunt
crudeles, vti ſtrutiones: quæ faciunt oua, ſed non fouent: & (quod pe-
ius eſt) nedum non enutriunt, ſed deſtruunt & occidunt, ſcandalizan-
Mat.18. tes eos, quos ædificare deberent? De quibus Chriſtus ait. Qui autem ſcan
dalizauerit vnum ex his puſillis, qui in me credunt, expedit ei, vt ſuſpen-
datur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.

420 Quarè ſenex ab Iſaia vocatur caput: Propheta autem vanus cauda? An de
Iſa.9. longæuo, & multorum dierum viro loquitur Vates: vt videtur innue-
re textus? Non quippè. Sed de illa ſenectute eſt ſermo, de qua inquit
Sap.4. Sapiens. Senectus venerabilis eſt non diuturna: neq; numero anno-
rum computata. Nam vera ſenectus eſt vita immaculata: vt ipſemet Sa-
piens perhibet. Et huiuſmodi viri (velint, nolintuè mali) præponuntur,
Ethic.4. honorantur, & in capite collocantur. Quia honor (vt ait Ariſtoteles) eſt
Pſal.138. præmium virtutis. Hinc Propheta canit. Nimis honorati ſunt amici tui
Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum. Propheta autē & Prædi-
Mat.5. cator vanus ponitur in cauda vilificatus. Cum (teſte ſumma veritate) hu-
iuſmodi vocetur minimus in regno cœlorum.

421 Cum Chriſtus dicat. In nomine meo dæmonia eiiciēt. Et alibi. Eccè dedi vo-
Mar.vlt. bis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſuper omnem

virtutem inimici: qua virtute mali dæmones à Prædicatoribus fugantur? An virtute verbi Dei, quod mali ſpiritus ferre nequeunt? An quia Prædicatores tranſmutantur in eandem imaginem, quæ eſt filii Dei, terrifica omnibus inimicis eius? Nam (vt Zohar aſſerit) qui gerunt imaginẽ Dei mundam, terrorem incutiunt hoſtibus humani generis, & inimicis Dei. Qui autem ipſam imaginem conculcant ac fœdant, ipſi quoq; à dæmonibus conculcantur. Tranſmutantur verò Prædicatores in imaginem, quæ eſt filii Dei. Cum ipſe filius & verbum ſit intelligentia & cognitio, quã habet intellectus diuinus de ſua eſſentia: quæ præſentata ipſi intellectui memoria fœcunda à Theologis dicitur & Pater. Pari modo verus Prædicator volens docere diuina neceſſe eſt vt ferè ſemper cogitet de Deo, & producat verbum de diuinitate ea perfectione, qua poteſt. Et ſic ſuſcipit imaginem filii: & tantò magis in eam transformatur, quantò magis aſcendit à claritate in claritatem. Luca.10. Zohar.

422 Fugantur nè etiam mali dæmones per aliquam virtutem verborum ſacrorum? Nonnè Dauid fecit multos Pſalmos ad collidendam hoſtilem virtutem, & potiſſimè Pſalmum nonageſimum, qui incipit. Qui habitat in adiutorio vel in abſconſione Altiſſimi, in vmbra Sadai morabitur? Pro quo vulgata traductio habet. In protectione Dei cœli commorabitur. שדי Sadai enim eſt nomen, dæmonibus valdè terrificum: cuius virtutem (vt Sapientes norunt) hæreditauit Chriſtus per nomen Ieſu. Hinc Paulus ait, quod Chriſtus tantò melior Angelis eſt effectus, quantò differentius præ illis nomen hæreditauit. Et in hoc nomine (vt alibi idem Paulus inquit) flectitur omne genu, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum. Quod nomen intelligentes & prædicantes terrorem malis ſpiritibus incutiunt. Idq; prædicandũ demandatũ eſt Prædicatoribus: vt de Paulo apertè dicit Chriſtus. Hunc elegi, vt portet nomen meũ coràm gentibus & Regibus & filiis Iſrael. Et Petrus. Non eſt aliud nomen ſub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri, niſi nomen Ieſu videlicet. Pſal.90. Sapientes. Heb.1. Philip.2. Acto.9. Ibi.4.

423 De quibus loquitur Propheta, dum ait. Quoniam, quem perfeciſti, deſtruxerunt? An de Diabolo, qui per peccatum, venenum & mortẽ deſtruere quærit hominem, quem Deus ad imaginem ſuam perfecit? An de detractoribus eſt ſermo, qui etiam virtutes, & dona data hominibus (quorum laus Deo debetur) ſuffocare conantur? An de Prædicatoribus vanis loquitur Vates, quibus dedit Deus talenta operandi & lucrandi: & nihilominus nedum non lucrantur abſcondentes talentum Domini ſui: ſed abutuntur in malum & in perditionem aliorum? Pſal.10. Geñ.1.

424 Qui impii exaltantur, ſicut cedri Dei: vt Propheta canit? Nonnè potiſſimè Prædicatores facundi & mali, qui per tempus ferè adorantur in terris, vt Dii: ſed, cum non habeant radicem in fundo cõuenienti, conſequuntur, quod ipſe Propheta ſubinfert. Et tranſiui, & ecce non erant: quæſiui, & non eſt inuentus locus eorum? Hi enim exciduntur, & proiiciuntur in Pſal.36.

Mat.7. ignem. Iuxtà illud Saluatoris. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Sed quæ arbor non faciat fructum
Io.15. bonum, alibi ipſemet declarat, dicens. Ego ſum vitis, & vos palmites: Si quis in me non manſerit, mittetur forâs, & areſcet, & igni tradetur: quià ſine me nihil poteſtis facere. In Chriſto igitur vero fundamento & fundo plantari debet, quicũq; fructum bonum facere vult.

425 Cur Ezechiel factus fuit mutus ergà populum proteruum? An, quia (vt
Ezec.3. Sapiens ait) vbi non eſt auditus, non eſt effundendus ſermo? Quorſum
Eccl.32. tendit illud Saluatoris. Nolite ſanctum dare canibus. Nec enim vento
Mat.7. ſunt effundenda verba. An, quià ſicut propter peccata populi Deus per-
Iob.34. mittit regnare hypocritam (vt in Iob dicitur) ſic ſubtrahit (vt Gregorius
Grego. inquit) verbum prædicantis: quando populus eſt indignus. Immò voluntariè & de induſtria aliquando ſubtrahendum eſt. Quemadmodum
Acto.13. verbo & exẽplo docet nos Apoſtolus, dicens. Quoniam repuliſtis verbũ Dei, & indignos vos iudicaſtis vita æterna: eccè cõuertimur ad gentes.

426 Vbi datus fuit ſpiritus propheticus aut prædicandi? Nonnè in terra promiſſionis lacte & melle affluente? Alibi enim, quàm in terra promiſſio-
Hebræi. nis (vt Hebræi dicunt) non eſt datus ſpiritus propheticus. Sed nonnè prophetauit Ezechiel & Daniel in terra Chaldæorum: & Moſes in Ae-
Nu.11. gypto & in deſerto: cui nec fuit ſimilis: vt Deus perhibet? Nonnè &
Acto.9. Paulus antè portam Damaſci ſuſcœpit ſpiritum prædicandi? Datur itaq; hic ſpiritus in quocunq; loco: veræ & ſupernæ Ieruſalem ſubiecto: illis videlicet, qui ad pacem ſupernam aſpiciunt. Nam proprium prędicantiũ eſt euangelizare pacem, & hortari mortales ad pacem cum Deo, Angelis & hominibus habendam. Quemadmodum fecit ille, de quo dicitur. Pa-
Col.1. cificans per ſanguinem Crucis eius, ſiue quæ in cœlis, ſiue quæ in terris
Isa.52. ſunt. Hinc Iſaias cum Paulo ait. Quàm ſpecioſi pedes euangelizantium
Ro.10. pacem, euangelizantium bona. Et de Chriſto inquit Apoſtolus. Ipſe eſt
Ephe.2. pax noſtra: & veniens euangelizauit pacem vobis, qui longè fuiſtis, & pacem iis, qui propè.

427 Cur terra promiſſionis redolet per multa milliaria in mari: vt comprobauimus, & experti Nautæ teſtantur? An, quià hærbis odoriferis eſt repleta? An, quià ſic habet regio illa à ſe? An id eſt propter ſacramentũ & myſterium ſpiritus, qui ibi, aut in figurata terra (vt nuper dictum eſt) diffundi ſo-
1.Cor.2. let? Quo quidẽ ſpiritu repleti redolent. Iuxtà illud Apoſtoli. Chriſti bonus odor ſumus. Odor videlicet ille, quẽ ſuauiſſimũ ſolet ſuſcipere Deus: vt ſæpius ſcriptum eſt. Et odoratus eſt Dominus odorem ſuauitatis. Bonorum operum videlicet, & oblationum, quæ fiunt Deo cum beneficio & bono exemplo alioꝝ. Quod cum fecerit Chriſtus ſuper omnes: Hinc in
Cant.1. perſona Eccleſiæ canit in Canticis. In odorẽ vnguentoꝝ tuoꝝ currimus:
Ephe.5. Et de ipſo Chriſto inquit Apoſtolus. Tradidit ſemetipſũ pro nobis oblationem & hoſtiam Deo in odorẽ ſuauitatis. Quod propriũ ꝑdicatoꝝ eſt,

428 Quis dat eſcam pullis coruorum? Nonnè Propheta cum Deo loquens, ait. Omnia à te expectant, vt des illis eſcam in tempore? Sed nonnè (vt Lucas narrat) quando Chriſtus voluit paſcere turbam, eum ſequentem, benedixit panes & piſces, dedítq; diſcipulis, vt turbæ apponerent? Et Paulus loquens de cibo verbi Dei, in quo potiſſimè paſcitur homo, ait. Manifeſtauit verbum ſuum in prædicatione, quæ credita eſt mihi, ſm̃ præceptum Saluatoris noſtri Dei. Hoc igitur pabulum verbi Dei Prædicatores adminiſtrant pullis coruorum, ideſt filiis peccatorum: qui quãuis nigri ſint, attamen conſequuntur gratiam, dummodò inuocent Deum, qui prædicatur. Iuxtà illud Apoſtoli. Omnis, qui inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit. *Pſal. 103.* *Luc. 9.* *Ad Titũ 1* *Ro. 10.*

429 Cur Iſaias dixit. Væ mihi, quià tacui? Nõnè Ieremias inquit. Bonum eſt præſtolari cum ſilentio? Et Dauid. Humiliatus ſum, & ſilui à bonis. Et alibi. Lætati ſunt, quià ſiluerunt. Sed nonnè hanc controuerſiam dirimit Sapiens, dum ait. Tempus loquendi, & tempus tacendi? Pari modo eſt cauſa loquendi, & cauſa tacendi. Loqui enim debet homo accuſando peccata ſua: quæ ſi tacet, cedit ei in detrimentum. Iuxtà illud Prophetæ. Quoniam tacui, non confitendo videlicet peccata mea, inueterauerũt oſſa mea, dum clamarem tota die, orando videlicet & prædicando. Loqui quoq; debet homo, quando ex officio, maximè prædicandi, incumbit ei. Vt clarè docet Apoſtolus, dicens. Væ mihi, ſi non euangelizauero: neceſſitas mihi incumbit. Et Ezechieli dicit Deus. Si dicente me ad impium, morte morieris: & non annunciaueris, ſanguinem eius de manu tua requiram. *Iſa. 6.* *Thre. 3.* *Pſal. 38.* *& 106.* *Eccl. 3.* *Pſal. 31.* *1. Cor. 9.* *Ezec. 33.*

430 Quod eſt mare magnum, in quo naues dicuntur nauigare, vel pertranſire? An eſt illud ſupremum mare & collegium aquarum ſupramundanarum: vnde omnia producta ſunt: vt alibi dictum eſt? An eſt hic Mundus ſpatioſus littoribus, & plenus reptilibus variis & innumeris, aut plenus inſidiis illius, cui ſunt nomina mille, & mille, immò penè infinitæ nocendi artes? Qui ſemper non vt Leuiatan, ſed vt Leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Quod quidem mare aliquando conturbatur ab ipſo Deo, vt probentur nauigantes. Iuxtà illud Prophetæ. Qui conturbas profundum maris. Vt habet communis æditio. Et alibi. Fulgura multiplicauit, & conturbauit eos. *Pſal. 103.* *1. Pe. 5.* *Pſal. 64.* *& 17.*

431 Quæ naues (vt Propheta canit) per hoc mare magnum pertranſeunt? An naues Mercatorum? Sed quid hoc ad mentem Prophetæ, qui diuina & myſtica ſolummodò decantat? An igitur naues ſunt Prædicatores? Iuxtà id, quod dicitur de anima, forti negociatrice in rebus diuinis. Facta eſt quaſi nauis inſtitoris de longè portans panem ſuũ. Panem vtiq; cibi cœleſtis & verbi Dei, quẽ portat de longè: cum ſolùm à cœlo veniat verbum Dei, nobis ſubminiſtrandum. An (vt Auguſtinus ſentit) naues iſtæ ſunt Epiſcopi, quorum intereſt cibare populum pane cœleſti? Verùm tunc temporis, *Ibi. 103.* *Pro. vlt.* *Aug.*

poris, quando Antiſtites prædicabant (quemadmodum tempore Auguſtini) naues erãt Epiſcopi: Sed, cum ipſi neglexerint præbere cibum cœleſtem populis, Prædicatores ſucceſſerunt eis. Vnde cum ipſorum interſit cibare populum verbo Dei, quod eſt verus animæ cibus, ipſi meritò naues, nobis neceſſaria portantes, dici poſſunt.

432 Quæ arbores mittent radices deorſum, & facient fructum ſurſum: vt Iſaias
Iſa. 37. ait? An de arboribus communibus loquitur Vates? Sed cur hoc, omnibus etiam ruſticulis notũ, inter tot oracula grauiſſima inſeritur? Ad quid etiam ſubinfert Vates. Quià de Sion exibunt reliquiæ, & ſaluatio de mõte Sion? An igitur eſt ſermo de arboribus plantatis à Deo, cedris videlicet Libani præcipuis? Quæ quidem arbores ſunt Prædicatores mittentes radices deorſum: inter peccatores & mundiales: & inde reportantes ſurſum, ideſt in cœlo fructum operum & ſeminis, deorſum & terreis hominibus ſeminati.

433 Habent nè Prædicatores ex officio prædicationis aliquod præcipuum lu-
2. Reg. 12. men? Nõnè habemus, quòd Dauid Spiritu ſancto plenus, correctus fuit à Natan Propheta, ipſo vtiq; lõgè inferiore? Et id, quià tunc Natan fungebatur officio Prædicatoris, Dauid autem nequaquàm: Immò peccato-
Pſal. 50. ris typum tenebat. Quàmuis dixerit. Et Spiritum ſanctum tuum ne auferas à me: non vltrà videlicet reſtituendum. Iam enim prò illo tempore ablatus fuerat: cum ipſe cum peccato ſtare nequeat. Hinc & de Caipha,
10. 11. quãuis malo, Iohannes ait. Et prophetauit, cum eſſet pontifex anni illius. Hoc quoq; in multis comprobatum eſt, qui prædicãtes multa vera prædixerunt: alioquin verò minimè.

434 Qui Sol & quomodò cognouit occaſum ſuum: vt Propheta canit? An de
Pſal. 103. hoc Sole, quem videmus, eſt ſermo? Sed quomodò cognoſcit ipſum corpus (vt aiunt) inanimatum? An forſitan loquitur Vates de intelligentia ipſum regente? Sed nonnè videmus & nos, qñ occidit? Ad quid igitur id inter tot celeberrima inſeritur? An itaq; de illo Sole loquitur, de quo ali-
Ibi. 18. bi idem Propheta canit. In Sole poſuit tabernaculum ſuum? Qui Sol eſt
Luc. 1. ſedes & domus Iahacob, in qua (Gabriele teſte) Christus regnare debet. Qui locus à Dauide & ab Iſaia תפארת Tipheret nominatꝰ, ideſt pulchritudo ſpecioſitas & omnis gloriæ influxus. Et hoc eſt illud pulchrum, à
Soc. ī Hip. maiori. quo omnia pulchra (vt Platonicè loquamur) quod quærebat Socrates ab Hippia. Qui quidem Sol tunc occidit alicui, quando non influit. Sicuti cognouit Chriſtus, verus Sol, influxum virtutis ſuæ, quando dixit.
Mar. 5. Quis me tetigit? Sentitur autem occaſus & continentia luminis in Prædicatore, quãdo ad pompam prædicat: aut fœditatibus coinquinatus lumen illud ſuſcipere nequit. An verus Sol Chriſtus cognouit occaſum ſuum, ideſt mortem ſuam, quam pro nobis voluntariè ſubiturus erat? iuxtà illud Iſaiæ. Oblatus eſt, quià ipſe voluit.
Iſa. 53.

435 Cur tanto affectu petit Dauid, vt Deus oſtendat ei faciem ſuam? Nonnè, Pſal.79.
quià à facie Dei (vt dictū eſt) concipiūt omnes, maximè Prædicatores,
ſpiritum ſalutis? Sed quō poteſt quis videre faciem illius, qui Moſi dixit.
Non videbis faciem meam, ſed poſteriora mea? Nonnè ipſemet Deus de Exo.33.
eodē Moſe dixit, ꝙ cum eo loquebatur facie ad faciē? Multiplex eſt ergò Nu.12.
Dei facies (vt in Scriptura habetur) & totidem poſteriora. Eſt enim facies
verbi, & rationum idealium: cuius poſteriora ſunt creaturæ. Eſt quoq; fa-
cies diuina nudæ eſſentiæ: quam nemo vidit, nec (vt opinor) videbit: quià
eſt ſub ratione infinita, non percœptibilis ab intellectu finito. Et huius po-
ſteriora ſunt veſtimenta quàmplurima, de quibus alibi dictum eſt. Eſt
etiā facies præſentiæ, de qua Apoſtolus. Videbimus facie ad faciem. Po- 1.Cor.13.
ſteriora autem eius ſunt imagines, viſiones, ſpecula, ænigmata & reuela-
tiones, quæ fiunt nobis in hoc Mundo. Eſt deniq; facies aperti influxus,
vnde concipimus & grauidamur. Et hanc petebat ſibi oſtēdi Dauid. Sunt
etiam poſteriora eius, de quibus ipſe Dauid canit. Auertente autem te fa- Pſal.103.
ciem, turbabuntur.

SECTIO NONA DE NOVITER ET NOVISSIME' FACIENDIS A' CHRISTO.

436 HAbemus nè oracula, quòd Chriſtus debuerit mutare pa-
ctum circunciſionis? Nonnè Deus in Iſaia dixit. Montes Iſa.54.
commouebuntur: & colles contremiſcent: miſericordia
autem mea non recedet à te, & fœdus pacis meæ non mo-
uebitur? Et in Geneſi. Eritq; pactum meum in carne ve- Geñ.17.
ſtra in fœdus æternum. Sed nonnè in Ieremia dicitur. Ec- Iere.31.
cè dies veniunt (dicit Dominus) & feriam domui Iſrael, & domui Ie-
hudà fœdus nouum, non ſecundùm pactum, quod pepigi cum patribus
veſtris? Et quando hoc fuerit, per Iſaiam declaratur, dum de vncto à Spi- Iſa.61.
ritu ſancto, & miſſo ad prædicandum loquitur. Quod Chriſtus de ſeipſo
interpretatur: vt Lucas refert. Poſt quæ ſubinfert. Fœdus perpetuum fe- Luce.4.
riam eis. Quod fœdus fuit baptiſmus. Iuxtà illud. Qui crediderit, & ba- Mar.vlt.
ptizatus fuerit, ſaluus erit. Manet autem fœdus perpetuum in radice: ſed
renouatum fuit in ſtipite vel ramis.

437 Cur populus Iſrael traductus fuit per mare, quod Aegyptiis fuit ſepul- Exo.14.
chrum? An, quià Deus proceſſit per viam iuſtitiæ ſeueræ: vbi non fit ali-
cui beneficium ſine damno alterius: vt alibi tactum eſt? An id fuit in fi-
guram veri baptiſmatis, in quo anima deſignata per Iſraelē populū Dei,

ſaluatur: corpus autem, vel animalis homo, in Aegyptiis figuratus, conſe-
Ro.6. pultus iacet? Iuxta illud Apoſtoli. Conſepulti ſumus cum illo per baptiſ-
Col.2. mum in mortem. Et alibi. Circuncißi eſtis, non in expoliatione carnis: ſed
in circunciſione Chriſti, conſepulti ei in baptiſmo, in quo & reſurrexi-
ſtis, quò ad animam videlicet, per fidem operationis Dei, qui ſuſcitauit il-
lum à mortuis: & conſequenter nos membra eius. Quoniam in Chri-
ſto omnes nos viuificabimur, dummodò moriamur cum eo in baptiſ-
1.Cor.15. mo. Iuxta illud. Sicut in Adam omnes moriuntur: Ità & in Chriſto om-
nes viuificabuntur.

438 Cur Iſrael non fuit ibi ſepultus? Nõne Iſrael (vt ſæpius dictum eſt) partem
rationalem, vel ſpiritualem ſignificat, quæ mori non debet, ſed tñ ablui à
fœditate contracta, aut ex radice primi parentis, aut per operationem de-
turpantem: animalis autem homo per Aegyptios deſignatus, mori debet:
Ro.6. vt plæriſq; in locis dicitur? Ait enim Apoſtolus. Scientes, quòd vetus ho-
mo noſter ſimul crucifixus eſt, vt deſtruatur corpus peccati, & vltrà non
ſeruiamus peccato. Qui enim mortuus eſt, iuſtificatus eſt à peccato: Si
autem mortui ſumus cũ Chriſto, credimus quòd ſimul reſurgemus cum
1.Cor.10. eo. Hinc non ſine cauſa idem Apoſtolus alibi ait, quòd omnes mare trã-
ſierunt, & omnes in Moſe baptizati ſunt in nube & in mari. Sed iſti me-
liorem hominem figurantes, euaſerunt ſubmerſionem: illi verò conſe-
pulti remanſerũt: quouſq; de omnibus fiat vnum ouile & vnus paſtor: vt
Io.10. Saluator ait.

439 Mutari debuit nè ſabbatum, in lege & Prophetis adeò celebratum? Non
quidẽ mutanda erat requies ſeptimi diei, qui ſabbatum dicitur: Sed abſq;
Rab.Heb. læſione legis mutabilis erat dies: vt docent etiam Rabbini Hebræorum.
Nam (vt etiã ſuprà diſſeruimus) ſi fortè quiſpiam oblitus fuiſſet diei ſab-
bati in via, dũmodò quieſceret die ſeptimo, legem obſeruabat: quæ ordi-
Exo.31. nauit ſabbatum in memoriam requiei, quã fecit Dominus ſeptimo die ab
Geñ.2. omni opere, quod patrauerat. De mutatiõe autem huius diei ſatis clarè in
Oſeæ.2. Oſæa dicitur. Et ceſſare faciam omnem ſolennitatem eius, Neomeniam
& Sabbatum. Quod nunc oculata fide videmus, experimentoq; com-
Iſa.58. probamus. Et de meliori ſabbato in Iſaia dicitur. Et vocabis ſabbatum
delectabile, vel delicatum: vt habet vulgata traductio. Quod quidem
ſabbatum melius eſt priori ſabbato: & eſt dies, quam nos dominicam
vocamus.

440 Sumus nè penitus à ſabbato abſoluti: vt quidam Neoterici dicunt? Nõnè
Col.2. id videtur aſſerere Paulus, dum ait, quòd neomeniæ & ſabbata ſunt vm-
bræ futurorum: quæ ceſſant adueniente luce? Sed nunquid vana eſt inſti-
tutio & obſeruatio celebritatis diei dominici ab Apoſtolis citrà ſemper
in Eccleſia obſeruata? Non quippè. Nam inſtitutiones antiquæ ab Apo-
ſtolis Spiritu ſancto plenis potiſſimũ emanarũt: & præcipuè iſta: vt Ca-

noniſtæ aſſerunt. Quæ quidem celebritas meritò inſtituta eſt altiori ratione, q̃ multi opinentur. Nam obſeruare aliquot dies adeò frequenter naturale quoddam opus eſt. Naturale enim eſt (vt Ariſtoteles ait) quod fit in pluribus & frequenter. Conuenientiſſimè itaq; hic Saturnius dies, qui ab Hebræis olim obſeruabatur, apud Chriſticolas in Solarem diem commutatus eſt. Cum Religio Chriſtiana à Sole ſupramundano vim & influxum ſuſcipiat: ſicut Hebræoꝝ Synagoga à Saturno. Ideò ipſi (vt dictum eſt) ſabbatum, Saturni diem obſeruabant: nos autem Solis diem colimus. Nam & inſtitutor huius Religionis Sol à Malachia dicitur: non vtiq; hic nobis viſibilis, ſed melior, qui ab ipſo Malachia & ab Eccleſia Sol iuſtitiæ denominatur. Phyſ. 2. Mal. 4.

441 Mutandæ nè erant Neomeniæ? Nõnè in Oſea dictum eſt. Ceſſare faciam Neomenias? Quas iam mutatas perhibet Paulus ſimul cum Sabbato, dicens. Nemo vos iudicet in cibo, aut potu, aut in parte diei feſti, aut Neomeniæ, aut Sabbatorum, quæ ſunt vmbra futuroꝝ: corpus autem Chriſti, ideſt pertinentia ad corpus Chriſti. Quod ſecundùm rationem animalem ſanctificatum & expurgatum fuit per legem, ad quã omnia prædicta ptinent. Sed Chriſtus p Euãgeliũ ſanctificare intẽdit corpus, quò ad ſpiritualem & meliorẽ partem, per virtutem quidem Solarem: cuius Lunaris erat vmbra, vel reuerberata lux. Cum Luna non luceat niſi per virtutem Solis adhuc occulti ipſam colluſtrantis. Hinc orto Sole ceſſat lux illa Lunæ accõmodata, vel reuerberata. Oſee. 2. Col. 2.

442 Quomodò obſeruabantur Neomeniæ? Nonnè Neomenia nouilunium eſt, quod terdecies in anno occurrẽs celebrabatur ab Hebræis: qui Lunã (vt nuper diximus) obſeruabant? Iuxtà id, quod in Geneſi dicitur, vbi de luminaribus agitur. Et ſint in ſigna & tempora & dies & annos. Hinc Propheta canit. Fecit Lunam in tempora. Sed cur Sol non dicitur diſtinctor temporum? Immò dicitur & eſt. Cum ab ipſo anni, dies & horæ diſtinguantur, & menſes quoq; iuxtà introitũ ipſius Solis in aliquod duodecim ſignorum. Sicut olim diſtinxit Cæſar. Quàuis, per quartum horæ vel circà, tranſeunte Sole in anno, vltrà trecentos ſexagintaquinq; dies & horas ſex, reperiatur variatus introitus Solis (à Cæſare citrà) per quindecim vel decem & octo dies: quot fluxerunt centenaria annoꝝ à Cæſare hucuſq; vel circà. An igitur loquitur Propheta de temporibus ſolennitatum, diſtinctis per Lunã: quæ Hebræi מועדים mohadim appellant? Gen. 1. Pſal. 103.

443 Cur ex tribus ſolẽnitatibus legalibus duæ tantùm obſeruantur, tertia penitus abolita? Nonnè celebratur primum paſca, non quidem in memoriam tranſitus populi Iſraelitici ex Aegypto: ſed vt rememoretur tranſitus, quẽ fecimus, duce Chriſto, è vita hac corruptibili ad meliorem ſortem? Ad quã quidem ſortem inuitat nos Apoſtolus, dicens. Si conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt, quærite. Secundũ quoq; paſca celebramus, non Col. 3.

in memoriã

Leui.23. in memoriam fructuum primitiuoꝝ, qui offerri ſolebant, ſed in recorda-
Acto.2, dationem Spiritus ſancti Apoſtolis miſſi. Vnde ornati ſunt cœli Apo-
ſtolici: corroboratumq́; fuit Eccleſiæ fundamentum. Cum autem tertiæ
ſolēnitati menſis Septembris, quæ ſub vmbraculis ab Hebræis celebraba-
tur, nihil ſucceſſerit à nobis cõmemorandum: ipſa penitus in Euangelio
ſubticuit. Subticuiſſent & aliæ, niſi aliquid ad Euãgelium ſpectans in ipſis
celebrandum occurreret. Et de iis, quæ Euangelio non ſeruiunt, ait Apo-
Col.2. ſtolus. Nemo vos iudicet in parte diei feſti, aut Neomeniæ, vel ſabbatoꝝ:
quæ ſunt vmbra futurorum.

444 Mutandum nè erat ieiunium? Nonnè ſemel in anno, decima ſcilicet die ſe-
ptimi menſis, Septembris videlicet, ordinatum fuit ieiunium à Deo: vt in
Leui.16. Leuitico habetur? Vbi dicitur. Menſe autem ſeptimo (quem תשרי Tiſri
Hebræi vocant) decima die menſis affligetis animas veſtras, per ieiunium
videlicet. Et id, ad remiſſionem peccatorum impetrandam. Hinc voca-
Ibi.23. bant ipſum diem, יום הכפרים iom hachepurim, ideſt diem remiſſionum
Ibi.16. vel propitiationum. Propterea ibidem ſubinfertur. Eritq́; hoc legitimum
ſempiternum vt oretis, ſcilicet vos Sacerdotes, pro filiis Iſrael, & pro cun-
ctis peccatis eorum ſemel in ãno. Sed, cum remiſſio pleniſſima facta fue-
rit à Chriſto per paſſionem, in menſe Martio toleratam: Hinc ad ipſum
menſem tranſlatum fuit ieiunium, non tantùm vnius diei, ſed quadra-
ginta. Quià ipſe Chriſtus prius huiuſmodi ieiunium celebrauit: vt Mat-
Mat.4. thæus teſtatur.

445 Quomodò ieiunium illud fuit legitimum ſempiternum: ſi ab Eccleſia muta-
tum fuit? Nonnè (vt alibi declarauimus) לעולם lcholam ſignificat ſpatium
vitæ, vel mille annorum ad plus? Quàmuis vulgata traductio habeat ſem
piternum. An (ſi contendere quis velit de illo ſempiterno) dicemus præ-
cœptum durare: ſicuti & fœdus ſigni mutato ſigno in melius: vt dictum
eſt? Nam præcœptum de ieiunio manet. Quàmuis tempus ſit mutatum
in melius: & ipſum ieiunium ampliatum. Quià & ampliata eſt ieiunii cau-
ſa, remiſſio videlicet in ampliſſimam: à qua omnis remiſſio habet efficaciã.
Col.2. Vnde benè ſentit Apoſtolus, qui ait, quòd illa erant vmbræ futurorum:
quibus ipſæ vmbræ cedere debebant.

446 Si ieiunium fuit ordinatum ſemel in anno: cur Zacharias meminit ieiunium
Zac.8. quarti, ieiunium quinti, ieiuniū ſeptimi, & ieiunium decimi? Nonnè (vt
Hierony. cum Hieronymo hic conueniamus) quærenda eſt veritas hiſtoriæ ab He-
bræis: ex quorum conſuetudine hæc ieiunia introducta fuerunt? Nec re
texenda ſunt mendacia de prognoſticatione vel vaticinio: quod à Za-
charia nec fuit excogitatum. Obſeruabãt enim Hebræi, & vſq́; in hodier-
num diem obſeruant quinq́; ieiunia. Primum eſt legale, demandatum in
menſe Septembri: vt dictum eſt. Secundum eſt quarti menſis (Iunii vi-
delicet, quem תמוז Tamuz Hebræi vocant) inductũ ad impetrandã re-

miſſionem peccati, propter adorationem vituli, contracti. Propter quod Moſes abiecit & confregit tabulas. Quo etiam menſe diruti fuerunt muri Ciuitatis à Chaldæis: vt Ieremias meminit. In quinto autem menſe (Iulio videlicet, quem Hebræi אב Ab vocant) orta eſt ſeditio propter exploratores terræ ſanctæ. Quo etiam menſe à Nabuchdonoſor, & multis poſt ſæculis à Tito & Veſpaſiano templum Ieroſolimitanum fuit deuaſtatum, & aratus locus. In ſeptimo vero menſe (vltrà ieiunium הכפורים hachepurim) fuit indictum ieiunium ex morte Godoliæ: vt in quarto Regum volumine, & à Ieremia ſcribitur. In decimo autem menſe (Decembri videlicet, quem Hebræi טבת tebet vocant) indictum fuit ieiunium ab Eſter, perpetuis temporibus obſeruandum. Ad quorum Patrum exemplum Eccleſia diuerſa ieiunia inſtituit. Exo.32. Iere.52. Nu.13.14. Ier.52. 4.Reg.25. Iere.41. Eſter.4.

447 Eſtnè mutatum etiam ſacrificium? Nonnè Paulus id expreſſè declarat, dicens. Chriſtus aſſiſtens pontifex futurorũ bonorum per amplius & perfectius tabernaculum non manufactum, ideſt non huius creationis: neq; per ſanguinem hircorum aut vitulorum, ſed per proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſancta: æterna redemptione inuenta? Quod Malachias anteà prædixerat, dicens. Et erunt offerentes Domino ſacrificia in iuſtitia (ideſt iuſtificantia. Nam legalia, teſte Paulo, non iuſtificabant) Et placebit Domino ſacrificium Iehudà & Ieruſalem (ideſt confitentium Deum, & eorum, qui ſub Principe pacis erunt) ſicut dies priores & anni antiqui: antequàm videlicet homines peccarent: vt Hieronymus ſentit. Heb.9. Mal.3. Gal.2. Hieronym.

448 Cur & quomodò mutatum eſt ſacrificium? Nonnè cur hoc factum ſit declarat Apoſtolus, dicens. Neceſſe fuit exemplaria cœleſtiũ his mundari, ipſa aũt cœleſtia melioribus hoſtiis quàm iſtis? Illa enim ſanguine animalium mundabanť: hæc aũt ſanguine Chriſti filii Dei expiata ſunt. Quõ autẽ id effectum ſit, ipſemet referat, dum ait. Non per ſanguinem animalium, ſed per proprium ſanguinem: non ſæpius, ſed ſemel introiuit in ſancta. An ſacrificium multorum animalium mutatum eſt in panem & vinum, iuxtà ordinem & ritum Melchizedech? Sed cur in panem & vinum? An, quià hæc duo magis habent rationem cibi & potus, quàm cætera? An, quià panis & vinum vtrunq; ſacrificium, matutinum videlicet ac veſpertinum deſignant: aut dextrum & ſiniſtrum: ſiue Auſtrum gratiæ impetrandæ per panem, & Aquilonem iuſtitiæ ſeueræ placandæ per vinum? Sed nonnè vtrunq; offerebatur in lege? Vtiq. Sed non ea excellentia, qua nunc offertur. Heb.9.

449 Eſtnè mutatum etiam Templum? Nonnè id expreſſè perhibet Apoſtolus, dicens. Intrauit Ieſus in tabernaculum non manufactum, ideſt non huius creationis: ſed in ſancta? Nec in ſancta manufacta (vt paulò inferius ait) quæ ſunt exemplaria cœleſtium & verorum: ſed in ipſum cœlum: vt Ibidem.

appareat vultui Dei pro nobis. Quod ipſe Chriſtus declarauit Samari-
Io.4. tanæ, dicens. Veniet hora, & nunc eſt, quando neq; in monte hoc, neq; Ie-
roſolimis adorabitis Patrem: ſed in ſpiritu & veritate: facti iam Dei tem-
1.Cor.3. plum: vt Paulus ait. Cui adſtipulatur Xiſtus pythagoræus. Aut in tem-
Xiſt.pyth. plo, quod eſt ipſe Deus: vt inquit Iohannes. Et Dauid canit. Dominus in
Apoc.21. *Pſal.10.* templo ſancto ſuo: Dominus in cœlo ſedes eius. In cœlo vtiq;, quod ſe-
Sec.Theo. cretiores Theologi תפארת Tipheret vocant: quod eſt ipſum pulchrum,
à quo omnia pulchra: & ipſe Deus. Varia ſunt enim ibi templa: vt
Zohar. Zohar ſcribit.

450 Eſt nè mutatum etiam ſacerdotium? Nonnè Paulus id quoq; declarat, di-
Heb.6.7. cens, quòd Chriſtus fuit Sacerdos non ſecundùm ordinem Aharon, ſed
ſecundùm ordinem Melchizedech? Manifeſtum eſt autem (vt ipſe Pau-
lus ait) quòd ſecundùm ordinē Melchizedech ſurrexit alius Sacerdos:
qui non ſm legem carnalis mandati factus eſt, ſed ſm virtutē vitæ indiſſo-
lubilis. Et hic iureiurando, alii ſine iureiurādo. Quod igitur iam prænun-
Pſal.109. ciatum fuerat à Dauide, hic declarat Apoſtolus. A' quo habemus ora-
culum & doctrinam. Et hoc ab Iſaia, more potius hiſtorico quàm pro-
phetico, prædictum fuerat. Nam in fine oraculorum ſuorum, vbi de glo-
Iſa.vlt. ria gentibus prædicanda agit, ſubinfert. Et aſſumam ex eis in Sacerdo-
tes & Leuitas, dicit Dominus: quià ſicut cœli noui & terra noua, quæ ego
ſtare faciam coràm me (dicit Dominus Deus) ſic ſtabit ſemen veſtrum &
nomen veſtrum. Et erit menſis ex menſe, & ſabbatum ex ſabbato, ideſt
dies vna pro alia in ſabbatum.

451 Eſt nè mutata lex? Nonnè ex Pauli aperta ſententia mutata videtur? Tranſ-
Heb.7. lato (inquit) ſacerdotio neceſſe eſt, vt & legis tranſlatio fiat. Sed quo-
Pſal.118. modò verbum Domini manet in æternum: vt Propheta canit? Et quo-
Mat.5. modò verificatur dictum Chriſti. Nō veni ſoluere legem, ſed adimplere?
An fortè de lege ſacerdotali loquitur Apoſtolus: vt ipſemet videtur in-
nuere, dicens. Lex enim conſtituit homines ſacerdotes, infirmitatem ha-
bentes: ſermo autem iuriſiurandi, qui poſt legem eſt, filium in æternum
perfectum? An per legem Paulus teſtamentum intelligit? Quod ipſe in-
Heb.8. nuit, dicens. Nunc autem melius ſortitus eſt miniſterium, ideſt ſacerdo-
tium, quantò & melioris teſtamenti Mediator eſt. Quod confirmat ora-
Iere.31. culo Ieremiæ, dicentis. Eccè dies veniunt (dicit Dominus) & conſumma-
bo ſuper domum Iſrael, & ſuper domum Iehudà teſtamentum nouum,
non ſecundùm teſtamentū, quod feci cū patribus eorum.

452 Cur teſtamentum mutatū eſt, & in quale? Nonnè, cur mutatum ſit, ſubinfert
Ibid. Ieremias, à Paulo ibidem citatus, dicens. Quoniā ipſi non permanſerunt
Heb.8. in teſtamento meo, ego neglexi eos? Teſtamentum autem illud cōſtitue-
bat Patres hæredes terræ inferioris promiſſæ: quod neglexerunt. Nā pri-
mò quando exploratores retulerūt, quæ viderant in promiſſa terra, adeò

illam contempſerunt, vt indignatus Deus iurauerit, quod nullus eorum intraret in ipſam, niſi Ioſueh filius Nun, & Caleb filius Iephune: vt in libro Numerorum legimus. Poſteà multoties tranſgreſſi ſunt præcoepta ipſius Dei, iure teſtamentario data. Vnde Arca, vbi erat lex, dicebatur Arca teſtamenti. In ſubſtituto verò teſtamento promittitur nobis regnum cœlorum: dummodò ſeruemus pactum fidei & baptiſmi. Iuxtà illud. Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Nu. 13. 14. Mar. vlt.

453 Fuit nè confirmatum huiuſmodi teſtamentum? Nōnè Paulus id apertè declarat, dicens. Teſtamentū in morte confirmatur? Alioquin non valet teſtamentum viuente eo, qui teſtatus eſt. Hinc lecto mandato legis à Moſe omni populo, accipiens ſanguinem vitulorum, & hircorum, cum aqua & lana coccinea & hyſopo ipſum quoque librum & omnem populum aſperſit, dicens. Hic eſt ſanguis teſtamenti, quod mandauit vobis Deus: vt in Exodo legimus. Morte enim animalium confirmatum eſt teſtamentum ſanctificans hominem animalem. Sed teſtamentū rerum cœleſtium confirmatum eſt intercedente morte hominis cœleſtis: Chriſti videlicet filii Dei viui. Hinc ait Apoſtolus. Vt morte intercedente in redemptionē earum præuaricationum, quæ erant ſub priori teſtamento, repromiſſionem accipiant, qui vocati ſunt æternæ hæreditatis. Heb. 9. Exo. 24.

454 Sunt nè mutata præcœpta cęremonialia? Nōnè Theologi omnes vno ore id aſſerunt? Sed ſi mutata vel abolita eſt lex, vel ſaltem ex parte, quomodò Chriſtus venit eam adimpleturus: vt ipſe ait? Non quippè mutata eſt lex cæremoniarum, ſed cæremoniæ: in meliores videlicet cæremonias? Nam quicquid virtutis erat in agnis, hircis, vitulis, paſſeribus, columbis, ſpiris, laganis, ſimila, oleo & huiuſmodi, perfectiſſimè fuit & eſt in Chriſto: qui eſt quoddam totum: vt Dionyſius inquit. Hinc ipſe Chriſtus dixit. Cum exaltatus fuero à terra (oblatus videlicet in ſacrificium ſuper ara Crucis) omnia & omnium virtutem traham ad me ipſum. Nam ipſe oblatus ſatisfecit pro omnibus, & perfecit omnia. Theologi. Mat. 5. Diony. de di. nomi. Io. 12.

455 Sunt nè mutata præcœpta iudicialia? Nonnè hoc clarè patet: cum amplius non lapidetur adultera, nec blaſphemus, nec abutēs beſtia & huiuſmodi, qui in lege plectebantur? Sed vnde hæc mutatio iudicii: cum ſcriptum ſit. Ego Dominus, & non mutor? Manet quippè idem iudicium, eademque ſententia contrà hos ſceleſtos: Sed, cum Redemptor ſoluerit pro eis debitū, vigore illius abſolutionis iam factæ abſoluūtur & liberantur à pœnis in lege taxatis: ſtante ſemper lege, quæ requirit pœnam, vbi culpa fuit. Et hanc pœnam ſuſcœpit ipſe Chriſtus caput pro omnibus mēbris. Iuxtà illud. Languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit. Leui. 20. & 24. Mal 3. Iſa. 53.

456 Quomodò precibus Moſi orantis Deus pepercit populo idolatræ, morte & deſtructione digno? An, quia tantùm valuit oratio Moſi deprecantis, & memorantis promiſſionem factam Patribus de terra ſancta poſteris traden- Exo. 32.

da? An id fuit ex merito Chriſti, venturi in Mundū ſuo tempore: ſed oc-
Apoc.13. ciſi ab origine Mundi: vt Iohannes ait? Nec enim aliqua remiſſio fit abſq; Euangelio. Et Euangelium totum dependet ab illo, in cuius nomine ſo-
Acto.4. lummodò oportet homines ſaluos fieri: vt Petrus docet. Vnde non ſolùm hæc remiſſio, ſed quæcunq; ſub lege, aut antè legem facta eſt, virtute & meritis vniuerſalis Redemptoris facta fuit: vt ſuprà declarauimus.

457 Cum per Moſem orantem remiſſio impetrata fuerit: cur dicit Deus in Iere-
Iere.15. mia, quòd non vult parcere populo, licet Moſes & Samuel intercedant?
Dani.9. Nonnè orante Daniele promiſit Deus parcere populo ſuo per Gabrielē:
Ionæ.3. qui & hebdomadarum myſterium propoſuit? Et ad orationem Ionæ pepercit Niniuitis? Et domui Achab, qui immania ſcelera perpetrarat, partim pepercit ad orationem & humiliationem ipſius ſceleſtiſſimi: adeò vt di-
3.Reg.21. xerit Eliæ. Nonnè vidiſti Achab humiliatum corām me? Ideò non inducam malum in diebus eius. An igitur paratus eſt exaudire antè promulgationem ſententiæ? Sed ipſa promulgata non flectitur. Quāuis magni viri intercedant. Et hoc eſt, quod per Ieremiam dicitur. An ſine merito Redemptoris non exaudit, nec Moſem, nec Noe, nec Iob, nec Danie-
Dani.9. lem orantem? Hinc Daniel ait. Neq; in iuſtificationibus noſtris proſternimus preces: ſed in miſerationibus tuis multis. Quarum quidem miſeratio num potiſſima fuit miſſio filii ſui: de cuius aductu ſtatim meminit, etiā tēpus per hebdomadas ſuas deſcribens.

458 Quòd Deus (vt deplorat Ieremias) occidit omne pulchrum? An de Ieruſa-
Thre.2. lem inferiori eſt ſermo: quæ à Chaldæis expoliata fuit, pulchrioribus occiſis, vel in captiuitatem abductis? An (vt ad myſticum ſenſum vertamus ſermonem) quando homo peccato mortali ſubiicitur, tunc aufertur ab eo
Platonici. omne bonum & pulchrum? Quod verum pulchrum (ſm Platonicos) eſt ipſe Deus: qui ab anima peccante recedit. An (vt allegoricè loquamur) tradidit Deus omne pulchrum in mortem: quià Apoſtolos & omnes eius præcipuos & pulcherrimos ſub martyrio & morte cōcluſit? Quod Chri-
Mar.13. ſtus antè prædixerat, dicens. Tradet frater fratrem in mortem: & inſurgent filii in parentes, & morte eos afficient: & eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum.

459 Cur Chriſtus vult cultores ſuos per multas tribulationes introire in regnū
Acto.14. Dei? An, quià (vt Gregorius ait) quod fornax auro, quod lima ferro, &
Grego. quod flagellum grano, hoc facit tribulatio homini iuſto? An, quià lege ſancitum eſt, vt non poſſimus gaudere in vtroq; regno, mundano videlicet ac cœleſti? Hinc quantò magis homo ſeipſum priuat gaudiis in hoc Mūdo, tantò maiorem portionē ſibi reſeruat in ſæculo futuro? Quemad-
Luca.16. modum Abraham diuiti, petenti refrigerari linguam à Lazaro, dixit. Recœpiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala. Nūc verò hic cōſo-
Pſal.93. latur, tu autem cruciaris. Propterea Dauid canit. Secundùm multitudinē

dolorum meorum conſolationes tuæ lætificauerunt animam meam.

460 Fuitne Patribus indicta tribulatio? Nonnè Deus deduxit populum ſuum per deſertum quadraginta annis: anteq́ introduceret ipſum in promiſſam terram, veri regni, veræ pacis & veri gaudii figuratiuam? Sed tendentibus ad veram terram viuentium aliter decertandum eſt. Hinc Prophetæ, qui aliquatenus viderunt diuina, & ad ipſa aſpirarūt, per viā violentiæ & martyrii deducti fuere: vt Saluator perhibet, dicens. Ecce ego mitto ad vos Prophetas & Sapientes & ſcribas, & ex eis occidetis & crucifigetis & flagellabitis. Et Apoſtolus. Lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſiōe gladii mortui ſunt. Circuierūt in melotis, & in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti: quibus dignus non erat Mundus. Nu.14. Mat.23. Heb.11.

461 Quomodò Deus ſtatuit timenti ſe viam, quā eligit: vt Propheta canit? An (vt Plato innuit) quia reuertēti animæ ad corpus, vt melius expurgetur, datur optio viæ & ſtatus, vt eligat quam malit? An, cum varia ſint itinera perducentia ad Deum, vnicuiq; datur norma viuendi iuxtà viam, quam eligit: vt Paulus innuit, dicens. Qui ſine vxore eſt, & cœlibem videlicet vitam ducere ſatagit, ſolicitus eſt, quæ Domini ſunt, quomodò placeat Deo. Qui autem cum vxore eſt, ſolicitus eſt, quæ ſunt Mundi, quomodò placeat vxori. Et mulier innupta & virgo cogitat, quæ Domini ſunt, vt ſit ſancta corpore & ſpiritu. Vnde duabus Sororibus dixit Chriſtus, primò ei, quæ vitam actiuā elegerat. Martha, Martha ſolicita es, & turbaris ergà plurima. Alteri autem, contemplatiuæ videlicet. Porrò vnum eſt neceſſarium, vacare, ſcilicet ſoli Deo. Pſal.24. Plato. 1.Cor.7. Luc.10.

462 Mutauitne Deus populum? Nonnè canit Vates. Quoniam Iahacob elegit Dominus, & Iſrael in poſſeſſionem ſibi? Et plæriſq; in locis habetur, quòd Iſrael eſt hæreditas eius peculiaris. Sed nonnè idem Propheta alibi dixit. In omnibus gentibus ſalutare tuum? Et Iſaias. Annunciabunt gloriam meam gentibus: quæ non audierunt de me. Et per Oſeam dicitur. Vocabo non plebem meam plebem meam. Et quomodò hoc? Nonnè Baptiſta exponit, dicens. Potens eſt Deus ex lapidibus iſtis, Gentilibus videlicet, ſuſcitare filios Abrahæ, & Iſrael vs? Vnde Deus non mutat populum Iſrael: ſed ex non Iſrael facit Iſrael. Sed nonnè ſcriptum eſt. Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructū? Nonnè gens faciens fructum eſt Iſrael, militans videlicet ſub Deo, aut hæres Dei? Nam Iſrael vtrunq; ſignificat: vt ſuprà declarauimus. Pſal.134. Ibi.66. Iſa.66. Oſee.2. Mat.3. Ibi.21.

463 Quid eſt lumbare, quod veſtiuit Ieremias, & poſteà abſcondit in petra Euphratis? Nonnè eſt populus Iſrael (ſicut ipſe Deus declarat in textu) quem ſibi adhærere fecerat, ſicut illud cinctorium adhæret lumbis? Sed cur abſcondi iubetur in foramine petræ in ripa Euphratis? Nonnè, quià populus ille præuaricans ſaluari debebat in petra illa, quæ (vt Apoſtolus ait) erat Chriſtus? Sed cur computruit? An forſitan, quià petra illa Iere.13. 1.Cor.10.

non curauit de eo: nec ſeruauit ipſum? Sed nōnè dicitur in capite ſequēti.
Iere.14. Quarè futurus es quaſi colonus in terra? Et iterum. Tu autem in nobis es Domine, & nomen tuum inuocatum eſt ſuper nos: An computruit, quià mori debebat, vt viueret meliori vita? Et hoc virtute lapidis illius, de quo
Mat.21. dicitur. Qui ceciderit ſuper lapidem iſtum, confringetur: vt ſcilicet melius
Geñ.2. redintegretur. Et lapis iſte eſt ripæ fluminis egredientis è paradiſo, & emanātis à fonte illo vitæ: cuius virtute omnia viuificantur.

464 Cur Deus per tam vile exemplum explicuit negocium adeò ſublime? An, quià, cum in Deo nihil turpe ſit, exemplo aliquo dehoneſtari nequit: nec in illis, quæ ſibi membra & actus humanos vendicauit, eſuriem videlicet, ſitim, laſſitudinem & huiuſmodi? Immò per animalia quoque muta effigiari voluit: per agnum videlicet, ouem, leonem & huiuſmodi. An, vt myſterium innueret, quòd videlicet populus Iſrael, dum ipſum debitè coleret, cætera mēbra, quæ ignominioſa erāt in idolis, honeſtabat? Hinc & ipſe Chri-
Ibi.25. ſtus non erubuit fateri ſe veſtitum & cibatum ab erogantibus eleemo-
Geñ.9. ſynas. Quod figuratū fuit in Noche: cuius nuditas operta fuit pallio duo-
Heirony. rum filiorum, ideſt cōuerſione Gentilium: vt Hieronymus in altercatione contrà Luciferianum diffuſè differit.

465 Cur Gentes, quibus Deus per Chriſtum oſtendit gloriam ſuā, non fuerunt à principio illuminatæ? Nōnè videmus Solē, vnicā Mundi totius lampadem, omnia, omnemque Mundi partem illuſtrare: nō tamen omnes ſimul & ſemel, ſed nunc regionem Orientalem, nunc Occidentalem, nunc Me-
Eccl.1. ridionalem, & nūc Aquilonarē? Vnde Sapiens ait. Generatio præterit, & generatio aduenit. Oritur Sol & occidit: & ad locum ſuum reuertitur: ibique renaſcens gyrat per Meridiem, & flectitur ad Aquilonē. Pari modo facit verus Sol iuſtitiæ Chriſtus: qui omnes homines illuminat, diuerſis
Ibidem. tamen & congruis tēporibus. Vnde idē Sapiens proſequitur, dicens. Luſtrans vniuerſa, in circuitu pergit ſpiritus: & in circulos ſuos reuertitur.

466 Quæ eſt meretrix illa, de qua Nahum Propheta meminit? Nonnè eſt Ci-
Nahum.3. uitas Niniue, aut Babylon, aut quæcunque regio peccatrix: cui per Ie-
Iere.3. remiam dicit Dominus. Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me, & ego ſuſcipiam te? Sed cur Deus dimiſit populum aliquem fornicari, vt ipſum poſteà ſuſciperet? Nonnè, quià (vt
Ro.5. inquit Apoſtolus) vbi abundauit delictum, ſuperabundauit & gratia?
Zohar. Hac de cauſa (vt Zohar inquit) permiſit Deus terram ſanctam & electam poſſideri à Chananæis maledictis: & duxit populum in Aegyptum: antequàm ſplendore legis ipſum illuſtraret: permittitque denique totum genus humanum infici labe peccati: vt per gratiam liberati mortales meliorem ac ſublimiorem gradum ſortiantur. Quæ myſteria ſiquis cognoſceret, cognoſceret vtique, quòd Deus omnia cum beneficio creaturarum diſponit. Quod Deus volens oſtendere Moſi, hoc ſcire cupienti,

dixit. Oſtendam tibi omne bonum,ideſt omnia benefacta fuiſſe: vt ſu- Exo.33.
prà differuimus.

467 Quæ princeps prouinciarum facta eſt ſub tributo: vt Ieremias more tragico Thre.1.
conqueritur? An de Ieruſalem loquitur,in qua regnarunt Dauid & Salo-
mon: qui alias prouincias ſibi ſubiecerant? An de familia Iſraelitica eſt ſer-
mo: quæ lactebat immediatè à Deo,aliæ verò prouinciæ & nationes me-
diante ipſa (vt ſcribitur in Zohar,& in eo libro, cui titulus eſt porta lu- Zohar.
cis)nunc autem facta eſt ſub tributo,ſeruiens omnibus nationibus? Cum Porta lucis
vbiq; terrarum diſperſa ſit, ſemper ſeruiens ſub vectigalibus & tributis,
quæ Hebræi ſoluunt Principibus nationum. Sed(vt ad moralem ſenſum
conuertamur)nonnè anima eſt princeps omnium creaturarum (cũ om- Pſal.8.
nia homini ſint ſubiecta) Sed,quando in peccatum cadit,eſt ſeruiens Dia-
bolo & peccato? Iuxtà illud Saluatoris. Qui facit peccatum,ſeruus eſt pec Io 8.
cati:& Diaboli videlicet,qui ad peccatum eum induxit.

468 Quis & quomodò deſtructus fuit ab emundatione: vt Propheta canit? Nõ- Pſal.88.
nè loquitur de Chriſto Domini,ideſt populo Dei vncto chriſmate:quod
Hebræi Sachinam vocant: vt diximus? Qui populus deſtructus fuit ab
emundatioen: quam Hebræi טהר Tahar vocant. Et hæc requirebatur in
ſacrificio,in ſacrificante, & in loco,vbi ſacrificabatur: cuius contrarium eſt
טמאה Tumah,quod apud Latinos pollutum aut immundum interpreta-
tum eſt. Tunc enim populus Dei deſtructus & priuatus fuit emũdatio-
ne:quãdo ductus eſt captiuus in terras pollutas,priuatus ſacrificiis & cul-
tu diuino. Et hoc præcipuè à mille & quingentis annis citrà,propter im-
mane ſcelus cõtrà Meſſiam & Chriſtum Domini perpetratũ. Quam ſen-
tentiam incurrunt omnes ſubiecti ſordibus peccatorum.

469 Quomodò exaltata eſt dextera deprimentium eum: vt Dauid canit? Non- Ibidem.
nè id declarat Ieremias, dicens. Facti ſunt hoſtes eius in capite: & inimi- Thre.1.
ci eius locupletati ſunt? Quod verificatum eſt non tantùm de Chaldæis
deprædantibus Ieruſalem, & de Tito & Veſpaſiano obſidentibus & de-
ſtruentibus ipſam, & captiuantibus populum: Sed de quocunq; princi-
pe,qui ob eorum duritiem & impœnitens cor deprimit, expellit, & eos
malè (vt decet)tractat. Quià iam traditi ſunt in captiuitatem. Nec.n.de-
bet quiſquàm cõtrà Dei ſententiam præſumere. Hinc eis fauentes tandẽ
malè ſe habẽt: fauentes,in quã,in vſuris,& aliis multis,quæ illicitè faciunt.

470 Quæ flumina & cur in deſertum vadunt: vt Nahum perhibet? Nonnè qua- Nahum.1.
tuor flumina(vt in Geneſi dicitur)egrediuntur è voluptatis horto ad ir- Geñ.2.
rigandam vniuerſam terram,non aqua hac materiali,ſed aqua illa,de qua
Saluator ait. Qui biberit ex aqua,quam ego dedero, fiet in eo fons aquæ Io.4.
ſalientis in vitam æternam? Hæc autem aqua vitæ & ſalutis antè Meſſiæ
aduentum ſolos Iudæos irrigabat(quià ſalus ex Iudæis eſt: & ſalus do- Ibidem.
mui Zachæi data dicitur,eo quòd & ipſe eſſet filius Abrahæ)Gentilibus Luca.19.
tunc

tunc temporis aridis remanentibus, niſi quatenus ab Hebræis aliquid ſuſcipiebant. Adueniente autem Chriſto, tūc aqua hæc irrigauit vniuerſam terram, & loca arida & deſerta à diuino influxu. Vbi, tanquàm in locis propriis, habitabant dæmones, vpupæ, Harpyiæ, Lamiæ, & omne dæmonum genus: quorum proprium eſt habitare loca deſerta. Nam huiuſmodi erant plena idolis dæmoniorum. Hinc habetur quemadmodum populus in melius mutatus ſit: ſicut & alia, quæ commemorata ſunt. Iuxtà
Apoc.21. illud Iohannis. Et dixit, qui ſedebat in throno. Eccè noua facio omnia.

471 Quando (vt Ieremias ait) ſuſcitabitur Dauid Rex iuſtus & ſapiens, faciens
Iere.23. iudicium & iuſtitiam in terra: & cur ſic nominatus? Nonnè id comple-
Apoc.19. tum fuit in Chriſto, qui dicitur Rex Regum & Dominus dominātium?
Iſa.53. Iuſtus autem ab Iſaia dicitur, vbi habetur. In ſcientia ſua iuſtificabit ipſe iuſtus ſeruos meos, & iniquitates eorum ipſe portabit. Fecitq; iudicium: cū
Io 5. omne iudicium dederit ei Pater. Et fuit ſapiens ſuper omnes ſapiētes. Si-
Mat.12. cut ipſemet teſtatur, dicens. Eccè pluſquàm Salomon hic. Vocatus quoq; fuit Dauid, qui manū per ghematriah, ideſt per numeros importat. Fuit enim manus ſedens ſuper ſede Dei à dextris Patris, pugnans contrà Ha-
Exo.17. malech, ideſt Diabolum à generatione in generationem: vt in Exodo habetur. Cuius continuæ pugnæ Dauid in ſuis prælis typum geſſit. An di-
Luca.1. ctus fuit Dauid, quià ſicut Iohannes venit in ſpiritu & virtute Eliæ præcedētis: Sic Dauid præiuit in ſpiritu & virtute Chriſti ſubſequentis? Hinc ſæpè de Chriſto vaticinans ipſe Dauid loquitur in perſona propria. In cuius Chriſti virtute fecit hymnos apud omnes nationes celeberrimos: tanquàm præambulum quoddam ſalutis in omnes gentes ab ipſo Chriſto conferendæ.

472 Quando completum fuit illud Ieremiæ alibi tactum de ſalute Iehudæ & Iſ-
Iere.33. raeli danda, poſtquàm germinauerit Dauid germen iuſtitiæ? An fuit completum oraculum in primo Chriſti aduentu? Sed quomodò eſt ſaluatus Iehudà, & Iſrael habitat confidēter: vt ibidem dicitur? An igitur verus Iehudà eſt ille, qui cōfitetur Chriſtū, & verus Iſrael ille, qui militat ſub Deo? An hoc intelligitur non de principio regni Chriſti, ſed de toto eius progreſſu? Nam poſtquàm cœpit regnare, ſemper regnauit & regnat ſedens à dextris Dei: donec omnium aſſumat perfectum dominium. Iuxtà illud
1.Cor.15. Apoſtoli. Oportet illum regnare, donec ponat omnes inimicos ſub pedibus eius. Tunc enim regnabit patenter. An regnat per ſemen ſuū, ideſt regeneratos ab eo Pontifices ac Prælatos? Et hoc pacto verificatur ora-
Iere.33. culum, dicens. Sicut nunquàm erit irritum pactum meum cum die & nocte: Sic non deficiet ex Dauide filius, qui regnet in throno eius. Quo
Luca.22. ſenſu intelligitur illud veri Dauidis. Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua.

473 Vnde habuit Dauid, quòd venerit ad tantum gradum? Nōnè id fuit ex ele-

ctione? Iuxta illud Apoſtoli. Elegit nos antè Mundi conſtitutionem. Ephe.1.
Sed nonnè ſicut præuidetur homo, ſic poſſunt etiam præuideri operationes, propter quas ſaluatur? Nonne Theologi dicunt, quòd nihil mouet Deum ad prædeſtinandum hominem: quia nullo obiecto extrinſeco moueri poteſt? Cum ſola mera voluntate eligat & prædeſtinet. Iuxta illud Prophetæ. Saluum me fecit, quoniã voluit me. Et iterũ. Saluũ faciet eum, quoniã vult eũ. Sed nõnè Deus in Zacharia ait. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos? Omnes itaq; Deus eligit & vocat gratia præueniente: Sed niſi cooperemur electioni & vocationi, non habebimus gratiam cooperantem & iuſtificantem. Et hoc clarè patet in duobus Regibus: quorum vnus, Saül videlicet, electus fuit ad regnum. Sed, quia voci Dei non obediuit, ablatum fuit ab eo regnum. Alter verò, Dauid videlicet, quia obediens fuit, confirmatus fuit in regno. Præuenientis igitur electionis non eſt ratio: effectus autem conſequentis ratio eſt cooperatio noſtra ſimul cum Deo. Theolog. Pſal.17. & 21. Zac.1.

474 Cur Dauid electus fuit de Betlehem ad regnãdũ ſuper Iſraelẽ & Idumęam? Nonnè, quia geſſit typum elegantiſſimum illius, qui eſt verus panis vitæ, qui venit ad præſtandam vitam & regnum Iſraeli, ideſt homini ſpirituali, & Edom, ideſt homini animali? Edom enim (vt ſæpius dictũ eſt) carnem & ſanguinem, vel animalem hominem ſignificat. Venit autem ad dandam ſalutẽ vtriq;. Iuxta illud. Homines & iumenta ſaluabis Domine. Quæ quidem ſalus & vita datur ex pane illo, de quo ſcriptũ eſt. Qui manducat hunc panem, viuet in æternum. Ideò venit de Betlehem, quæ domus panis interpretatur. Pſal.35. Io.6.

475 Cur hic Propheta veritatis vocat omnes mortales vanos ac mendaces: cum Iohannes dicat. Gaudeo, quòd audiam filios meos in veritate ambulare? Et Prophetæ omnes nonnè loquebantur veritatem? Nonnè cum Deus ſit veritas & Diabolus pater mendacii (vt Chriſtus ait) hinc, cum primus parens venenum ſerpentinum ſuſceperit, quo totam poſteritatem infecit, omnes homines illo veneno deprauati, mendaces ſunt? Si verò ab illo expurgati, Deo veritati adhærent, tunc veraces ac diuini ſunt. Quales fuerunt Prophetæ, qui non à ſemetipſis loquebantur. Sed quæcunq; ſuggerebat illis ſpiritus ſanctitatis ac veritatis. Pſal.115. 3.Iohan. Io.8.

476 Nõnè Ionas fuit mendax Niniuitis, quia prædicauit eis ruinam, poſt quadraginta dies futuram, quæ minimè cuenit? An, quia non obediuit primæ voci Dei mittentis ipſum ad Niniuitas, inuentus fuit mendax? Non quippè aufugit à Deo: Sed declinauit à tribunali iuſtitiæ, ne eſſet Aſſyriis tam durus nuncius. Aufugit autem in Tharſis, non quippè Ciuitatem illam Ciliciæ, Paulo glorioſam: ſed in mare. Sic enim Tharſis interpretatur: vt benè ſentit Hieronymus. Sed cur id fecit? An, vt fugeret ſpiritum propheticum: qui non deſcendit in mare: vt aliqui Hebræorum dicũt? Sed, Ionæ.3. Hiero.ſup Pſal.47.

Sec.Theo. cum ipſorum ſecretiores Theologi dicant, quòd in mari ſit vna quatuor
portarum cœli, relinquemus eos, vt conueniant, anteq̃ eis adhæreamus.
An igitur fugit ad mare & ad aquas, quæ ad tribunal miſericordiæ per-
Iona.1. tinent: vt Niniuitis veniam impetraret? Quòd & fecit, ſuſcœpta prius
in ſe ſententia pro Niniuitis. Hinc dixit. Propter me venit hæc tempeſtas.
Mittite me in mare ſuſcœpturum videlicet pro Niniuitis ſententiam. Si-
cut Chriſtus pro humano genere in ſe ſententiam ſuſcœpit. Propterea
Mat.12. dixit. Non dabitur vobis ſignum, niſi ſignũ Ionæ prophetæ. Et ſicut Chri
ſtus, quãuis pro omnibus obtinuerit veniam, prędicari tamen voluit pœ-
Ibi.3. nitentiam per Præcurſorem: Ità Deus voluit prædicari Niniuitis pœ-
nitentiam per Ionam: vt vtriq; per reuerſionem ad Deum mutationem
ſententiæ confirmarent. Fuit igitur Ionas verax propheta proclamans
Dei ſententiam, quæ mutata eſt, & ablata ab eis, qui mutata vita reuerſi
ſunt ad Deum.

477 Cur in tertio millenario, & dimidio quarti abundauit Prophetia? An, quià
decuit, vt in tertio & quarto millenario ii, qui ex oraculo Eliæ, debe-
bant eſſe ſub lege, vigerent etiam prophetia, quæ media fuit inter legem
& Euangelium atq; Chriſtum propheratum? An, vt concors eſſet ſuc-
ceſſus humani generis cum ſucceſſu ætatis particularis hominis? In prin-
cipio enim, quod eſt penè tertia pars vitæ, in pueritia & adoleſcentia vi-
delicet, homo eſt vacuus omni virtute. Sicuti Mundus in duobus pri-
mis millenariis, fuit vacuus lege, Prophetis & Euangelio: iuxtà Eliæ
oraculum. Et ſicut homo in ſecunda parte ætatis, iuuentute videlicet ac
virilitate, incipit moderari ſe legibus, ac vigere ingenti ac excellenti ſpi-
ritu: Sic & Mundus in duobus his ſecundis millenariis, tertio videlicet
ac quarto, decoratus fuit lege & prophetiis. Et ſicut homo in primo &
ſecundo ſenio mentem adeptus, occulta penetrando, quieſcit in vera
rerum doctrina: Sic etiam Mundus in quinto & ſexto millenario gau-
det in patefactis arcanis: amoto figurarum & vmbratum velamine: vt
1.Cor.3. Apoſtolus ait.

478 Quomodò prophetiæ aut viſiones ſunt ſigillatæ & terminatæ: vt Daniel ait?
Dani.9. Nõne, quando ſigillantur literæ, confirmantur, & datur eis robur, & ter-
minantur, ità vt nihil amplius eis addi poſſit? Pari modo adueniente Chri-
ſto (ſicut Gabriel prædixerat) in fine ſeptuaginta hebdomadarum, anno-
rum videlicet, corrobatæ ſunt prophetiæ omnes, & adimpletæ in ipſo.
Sicut ipſe Chriſtus oſtendit duobus diſcipulis ſecum in Emaus eunti-
Luca.24. bus. Incipiens enim à Moſe & Prophetis (vt Lucas narrat) interpre-
tatus eſt illis ſcripturas. Sunt nãq; prophetiæ tunc adeò terminatæ, vt ni-
hil eis addi queat. Hinc Iohannes in reuelatione Pathmotica prædicens,
quæ dicenda erant de Chriſto, & de Eccleſia ſua, in calce libri appoſuit.
Apoc.vlt. Qui addiderit ad hæc, addat ei Deus plagas. Quibus verbis innuit q; pro-

phetia eſt adeò terminata, vt nihil ei addi poſſit.

479 Eſt nè completa omnis prophetia? Nonnè dixit Chriſtus. Neceſſe fuit impleri omnia, quæ ſcripta ſunt in lege Moſi, Prophetis & Pſalmis de me? Sed, ſi omnis prophetia in Chriſto fuit adimpleta, quid prophetauit Iohannes in Apocalypſi? An igitur completa fuerunt omnia, quæ prædicta erant de primo Chriſti aduentu? Sed Iohãnes prophetauit de progreſſu Eccleſiæ iam fundatæ: & de iis, quæ facturus eſt ipſe Chriſtus in ſecundo aduentu: & de fabrica regni & Ciuitatis ſupernæ, nobis donandæ. Et de huiuſmodi complendis per Chriſtum extant aliquot oracula Prophetarum nondum completa, ſed cõplenda. Vt illud Sophoniæ. Reddam populis labium electum: vt inuocent omnes nomen Domini, & ſeruiaut ei humero vno. Quod erit: quando (vt Chriſtus ait) fiet vnũ ouile & vnus paſtor, deſtructa penitus inimica morte. Hoc interim iubet Pater ſtare Chriſtum à dextris eius (vt Apoſtolus inquit) donec redigat omnes inimicos eius ſub ſcabellum pedum eius, ideſt ſub terram: quæ eſt ſcabellum pedum Dei: vt ipſe in Iſaia ait. Luc.24. Sopho.3. Io.10. 1.Cor.15. Iſa.66.

480 Quando habitabit (vt Iſaias ait) Lupus cum Agno? An id erit in ſecundo Chriſti aduentu? Sed videtur, ꝙ de primo loquatur Vates. Præfert enim illud, quod omnes interpretantur de primo aduentu, ſcilicet. Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet: & requieſcet ſup cum ſpiritus Domini: & quæ ſequuntur, vſq; ibi. Et habitabit Lupus cum Agno. Sed nõnè neceſſariò de ſecundo aduentu intelligitur id, quod interſerit Vates. Et ſpiritu labiorum ſuorum interficiet Impium, ideſt Antichriſtum? Sicuti Paulus exponit, de ipſo loquens, dum ait. Et tunc reuelabitur ille iniquus, quem Dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui. An igitur de vtroq; aduentu, aut de perpetuo Chriſti regno loquitur oraculum: ſub quo habitat Lupus cũ Agno, ideſt duritiès iuſtitiæ cum leni miſericordia? Iuxtà illud. Miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi: iuſtitia & pax oſculatę ſunt. Et hæc eſt ſedes & domus Iahacob, in qua Gabriel prędixit Chriſtum eſſe ſeſſurum. Ibi.11. 2.Theſ.2. Pſal.84. Luca.1.

481 Quando reſtituetur regnum Iſrael: ſicut Lucas innuit? An hoc intelligitur de regno temporali? Sed, cum mutatũ fuerit dominiũ illud Lunare, creſcens vſq; ad Dauidem & Salomonem, & decreſcens vſq; ad Sedechiam in regnum Solare, quod eſt ſub Chriſto Ieſu Sole iuſtitiæ (qui natus eſt, nobis, & qui eſt verus Dauid, germen iuſtum, faciens iudicium & iuſtitiam) non debet retrotrahi regnum hoc, nec reduci ad Lunare mobile: cũ ſtabilitum ſit in ipſo vero Sole Chriſto Ieſu. An igitur intelligi debet hoc de regno, ſub iſto Sole Chriſto acquiſito? Sicut Ieremias expreſſè innuit, dicens. In diebus illis germinare faciam Dauid germen iuſtum. Et immediatè ſubinfert. In diebus illis ſaluabitur Iehuda: & Iſrael habitabit confidenter. Sed quomodò Iſrael, qui nunc diſperſus eſt ſub iugo Acto.1. Iere.33.

ſeruitutis,

ſeruitutis, habitat confidenter? Nonnè per Iſrael intelligitur (vt alibi di-ximus) omnis Deo militans, vel hæres Dei? Cuiuſmodi ſunt Chriſtiani: quibus à ſumma veritate promiſſum eſt regnum: & datum in pignus & arrham corpus & ſanguis ipſius Teſtatoris. Hi autem, qui diſperſi ſunt Hebræi, reliquiæ Iſrael dicuntur.

482 Quando reliquiæ Iſrael (vt Iſaias ait) ſaluæ fient? Et ſi non citius, ſaltē quando (vt Sophonias ait) inuocabunt omnes nomen vnum, & adorabunt Deum humero vno. Quod etiam Zacharias teſtatur, dicēs. In die illa erit Dominus vnus: & nomen eius vnum. Sed quando hoc erit? Nōnè ipſe Zacharias paulò ſuperius inquit. Erit vna dies, quæ nota eſt Domino? Nā (vt Chriſtus dixit) non eſt noſtrum noſſe tempora vel momenta: quæ Pater poſuit in ſua poteſtate. Et id, quià aliquando differendum, aliquādo abbreuiandum eſt tempus, pro qualitate præmiandorum, ſiue puniendorum. Quod differre vel abbreuiare ad Patrem propriè ſpectat, qui habet plenitudinem poteſtatis.

Iſa.10. Sopho.3. Zac.14. Act.1.

483 Cur bonum eſt (vt Ieremias ait) præſtolari cum ſilentio ſalutare Domini? An, quià virtus magis roboratur in ſilentio? iuxtà illud Iſaiæ. In ſilentio & ſpe erit fortitudo veſtra. Nam ſicut vires diſtrahūtur in multiloquio & voluptate: ita colliguntur in ſilentio & auſteritate. An, quià cū Deo non eſt importunè agendum: ſed expectādum eſt cū ſilentio & ſpe ſalutare eius? An, quià Princeps pacis expectandus eſt cū ſilentio, pace, & quiete? Tumultus.n. verboſitas, lites & huiuſmodi ſunt effectus vitæ carnalis. Iuxtà illud Apoſtoli. Cum enim ſit inter vos zelus & contētio, nonnè carnales eſtis: & ſecundùm hominem ambulatis?

Thre.3. Iſa.30. 1.Cor.3.

484 Cur aſcēdiſſe dicitur Dominus ſuper nubem, aut ſuper alas venti? An, quià ſuprà nubes & ventos reſidet? Cum pro ſede habeat cœlum: in cuius ambitu omnes nubes & venti continentur. An ſuper nubes aſcendit & deſcendit agens nobiſcum, quià & ipſe & opera eius obteguntur: ſicut Sol à nube obtegitur? Hinc dum aſcendit ad cœlos, & loca nobis occulta (vt Lucas narrat) nubes ſuſcœpit eum ab oculis eorum, ideſt diſcipulorum aſtantium: quià nec ipſi poterant plenè appræhendere myſterium gloriæ, ad quā aſcendebat. Quod apertè tangit Propheta, dicens. Volauit ſuper alas venti: poſuit tenebras latibulum ſuum: in circuitu tugurii eius obſcuritatem aquarum, & denſitates nubium. Hinc & Iob ait. Quaſi per caliginem iudicat: & nubes latibulum eius. Sic & gloria Domini apparuit in Templo, velata caligine & nube. Vnde innuitur, quòd non ſolùm ipſe Deus apparet nobis in caligine, quià compræhendi nequit: ſed omnia opera eius ſunt nobis occulta, & præcipuè oracula. Sicut ipſe Deus in Iſaia apertè perhibet, dicens. Sicut exaltantur cœli à terra: ſic exaltatæ ſunt viæ meæ à viis veſtris, & cogitationes meæ à cogitationibus veſtris. Ambulare quoq; dicitur ſuper alas venti, vel ſpiritus: quià quicquid agit circà nos,

Pſal.17. Iſa.66. Act.1. Pſal.17. Iob.22. 3.Reg.8. Iſa.55. Pſal.103.

agit mediante ſpiritu. Qui ſpiritus eſt medium quoddam inter nos & ipſum Deum: quemadmodũ alibi diximus.

485 Cur Ieremias videtur ſemper habere cor triſte, & loqui cũ amaritudine animi? An, quia ſuapte natura atra bili moleſtabatur? An, quia demandatum ei fuerat vaticinari triſtia: ruinam videlicet Ieroſolimæ, Templi, ac populi Dei? Quæ omnia tragicè in Threnis decantauit. An, quia abductus fuit in captiuitatem: quã nõ patiebatur Sachina ſua, ideſt diuina inhabitatio, quã ſummoperè dolebat perdere? Quãuis Hebræorum nonnulli aſſeruerint Sachinã illã ſemper fuiſſe cũ populo Iſraelitico in captiuitate: decepti ex eo, quod Ezechiel & Daniel in captiuitate vaticinati ſunt. Ipſi enim ibi fuerunt, non captiui, ſed liberi: vt de Daniele expreſſè dicitur in principio ſui voluminis: vbi habetur, quod ipſe nutritus fuit liber in aula Regia. Nec authoritates ab ipſis adductæ militãt, niſi quod Deus ſemper habuit curam de ipſis: nõ autem quod habitauerit in eis eo modo, quo intelligitur Sachina. An Ieremias triſtis erat, præuidens ingratitudinem non ſolũ illius hebraici populi, qui duræ ceruicis erat: Sed etiam eorum, qui Chriſtum ſuſcepturi erant, & ab eius doctrina & cultu adeò receſſuri, vt vix veſtigia Chriſtianitatis remanſura eſſent? Quod noſtris temporibus clarè vidimus. Dan.1.

486 Cur Ieremias optabat ſe mortuũ fuiſſe in vulua matris? An, quia exiſtimabat (vt aliqui ſentiunt) animas fœliciori ſorte præexiſtere in ventre matris, quàm extra? Cum exiens (vt dicunt) bibat è Lethæo gurgite, & obliuiſcatur omnium bonorum. Sed nonnè Hieronymus damnat opinionem hanc, collocans ipſam inter hæreſes? An igitur (vt aliqui Hebræi aſſerũt) quia data fuit ſententia contrà Ieruſalem, quãdo ipſe Ieremias natus eſt? Hinc dolebat de ſua natiuitate, tanquàm de occaſione tantæ ſtragis. An, quia deſtinatus erat, vt proclamator eſſet tantæ ruinæ? Nam melior eſt mors (vt Sapiens perhibet) quàm vita amara: & requies æterna, quàm languor perſeuerans. Iere.20. Hierony. Eccl.30.

487 Cur omnes peccatores habent ſemper cor amarum, & deſcendunt vſque ad portas mortis: vt Propheta canit? An, quia dereliquerunt fontẽ aquarum viuentium Dominum: vnde omnes veram conſolationem accipiũt? An, quia (vt Hierocles, Cato cenſorinus, & multi ſapientes perhibent) diſſidentes ſecum nulli conuenire poſſunt? Priuantur enim harmonia & concentu: in quo omne oblectamentum conſiſtit. Hinc Proculus ait. Improbus ſecum ipſo conſentire non poteſt. Cũque ſecum ipſo ſemper pugnet, nimirum cum aliis conſentire non poteſt. Sed, cum Ieremias (vt dictum eſt) ſemper videatur in amaritudine eſſe, poteſt nè inde adiudicari peccator? Non quippè. Nam lugent boni ex zelo: cum quo luctu ſtat delectatio & beatitudo. Iuxtà illud. Beati, qui lugent. Lugent quoque dãnati, nullo refrigerio alleuiati: cum centralis ſit ipſorum dolor. Ieremias igitur concors cum Deo, & inde lætus, dolebat de aliorum perditione, & Pſal.106. Iere.17. Hieroc.in car.Pyth. Cato cenſ. Proc.libo de dia & dæmo. Mat.5.

veri cultus deſtructione. Quem dolorem habent veri pœnitentes, aut pro
Iſa. 53. ſuis, aut pro aliorum delictis. Sicut de Chriſto dicit Iſaias. Dolores no-
ſtros ipſe portauit. Qui dolor rectus perducit vſq; ad portas cœli: do-
lor autem peruerſorum, & perſeuerantium in malo perducit vſq; ad por-
tas mortis & inferni.

488 Cur Gabriel apparuit Danieli in אולי Vlai? Nonne, vt aperiret occulta my-
Dani. 8. ſteria: quod ipſius proprium eſt? Sed in Vlai, quod eſt veſtibulum vel
porticus Templi: vt indicaretur, quod Daniel nondum intrauerat in verum
Templum Dei, quod eſt Chriſtus: per quem nos membra eius facti ſu-
1. Cor. 3. mus quoq; Templum ipſius Dei: cum mediante ipſo Chriſto Deus habi-
Dani. 9. tet in nobis. De quo Templo multa prędixit ipſe Gabriel. Videlicet, quem-
admodum erat deſtruendum per paſſionem, & deinceps reædificandum
Io. 2. per reſurrectionem. Iuxta illud Saluatoris. Soluite Templum hoc: & in
tribus diebus excitabo illud. Tempus enim iſtius diſſolutionis præter
alios prædixit, dicens. Et poſt hebdomadas ſexagintaduas occidetur
Chriſtus. De reædificatione autem ait. Hebdomadæ ſeptem, & hebdo-
madæ ſexagintaduæ erunt: & rurſum ædificabitur platea, & muri: Tem-
Heb. 9. pli videlicet, & Tabernaculi non manufacti: ſicut Apoſtolus inquit. Poſt
ſexagintanouem igitur hebdomadas, in ſeptuaginta iam ſuperius defini-
tas, prædixit hæc omnia futura. Quod patet bene ſupputanti hebdomadas
annorum à Daniele vſq; ad Chriſtum. De quo vero Templo futuro, illa
prædixit in Vlai, id eſt in veſtibulo, non intrans in Templum: quia ni-
hil prædixit de iis, quæ fieri debebant per Chriſtum: niſi quod ſigillari debe-
bat prophetia, & conſummari peccatũ, & deleri iniquitas.

489 Cur Daniel dictus fuit Vir deſyderiorum? An, quia amabilis Deo? Sicut
Dani. 9. 2. Reg. 12. Io. vlt. Salomon dictus fuit ידידיה Iedidiah, id eſt dilectus Deo: & Iohãnes vo-
catus fuit diſcipulus dilectus. An fuit vir deſyderiorum, in hoc à Ga-
briele commendatus, quia deſyderabat, non tamen reædificationem Tem-
pli materialis, quæ fuit facta ſub Zorobabele & Nehemia poſt ſeptem
hebdomadas: ſed veram reædificationem veri Templi & Eccleſiæ, quæ
ſub Chriſto fieri debebat in hebdomada ſeptuageſima? Deſyderabat (in
quã) victoriam & triumphum, quem conſecuturus eſt Chriſtus de Anti-
1. Cor. 15. chriſto, abſorpta penitus (vt Apoſtolus ait) inimica morte. Quem Anti-
chriſtum ipſe Daniel vocat ſtatuam deſolationis. Sicut ipſe Chriſtus ex-
Mat. 24. ponere videtur, dicens. Cũ videritis abominationem deſolationis, dictam
à Daniele Propheta, ſtantem in loco ſancto.

490 Quis fuit ille princeps regni Perſarum, qui obſtitit Gabrieli viginti & vno
Dani. 10. diebus: & quomodo? An fuit aliquis homo princeps militiæ Perſarum?
Sed quid homo cũ Angelis? An igitur fuit intelligentia regni Perſarum?
Cũ vnaquæq; natio habeat in tutorẽ & prędidem, aliquã intelligentiã cœ-
leſtẽ. Sed quõ & quibus armis potuit vnus è ſeptuagintaduobus princip[ibus]

bus reſiſtere Gabrieli, qui eſt vnus è ſeptem principibus primis, qui thro- no Dei aſtant? Reſtitit quippè, non armis & viribus, ſed ratione: citans ip- ſum ad tribunal Dei, & oſtendens ſuis rationibus, quòd populus ille non merebat adhuc à captiuitate liberari. Sed cur viginti & vno diebus? An forſitan, vt in hoc trino ſeptenario, numero quidem remiſſionis, impetra- retur venia ab iis, qui orabant pro populo illo: & quod in primo vel ſecū- do ſeptenario impetrari nequiuerat, impetraretur in tertio? Luce. 1.

491 Cum venerit Sanctus ſanctorū, quidnam ceſſabit: prout ex Daniele elice- re poſſumus? An ceſſabit vnctio? Iuxtà illud commune dictum. Cum ve- nerit Sanctus ſanctorum: ceſſabit vnctio veſtra. Sed id neq; reperitur in codicibus hebræis, neq; in latinis. Vtrobiq; autem habetur, quòd com- pletis ſeptuaginta hebdomadis vngetur Sanctus ſanctorum: & ceſſabit peccatum, iniquitas, & impietas. Quæ omnia ceſſarunt, quià huiuſmodi peccata per mortem Meſſiæ expiata ſunt. Cum per legem expiari nequi- rent, niſi morte committentium intercedente. Et ideò oraculum ait. Se- ptuaginta hebdomadæ determinatæ ſunt ſuper populum tuum, & ſuper Ciuitatem ſanctam tuam: vt conſummetur præuaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur iuſtitia Mundorum, ſuperio- ni videlicet & inferioris, & ſigilletur viſio & prophetia: per authentica cō- plementa videlicet. Dani. 9.

492 Cur, quomodò & quādo fuit creata rationalis creatura, quæ anima dicitur? Nonnè, quià immenſæ bonitati diuinæ munificentia competebat: qua nō tantùm in ſeipſa gauderet, ſed in plura ſe diffunderet? Cum bonū ſit ſua- pte natura diffuſiuum: vt Dionyſius, Hierocles, & Boetius cum aliis ſapiē- tibus conueniunt. Nec enim contentus fuit Deus multiplici creaturarum gradu, donec ad ſupremum deuenerit, hominem videlicet: cui ſuiipſius expreſſam tribuit imaginem. Et hoc ſolo iuſſu fecit. Iuxtà illud Prophe- tæ. Ipſe dixit, & facta ſunt. Quo autem tempore id factum ſit, ſcitu diffici- le eſt. An igitur infundendo creat pro vniuſcuiuſq; corporis diſpoſitione: vt videtur ſentire Auguſtinus, & cum eo communis Theologorū ſcho- la? An creauit à principio? Iuxtà illud Sapientis. Qui viuit in æternum, creauit omnia ſimul. Sed, ſi omnes animæ à principio ſunt creatæ, vbi reſi- dent, quouſq; corporibus infundantur? An igitur creata fuit moles quæ- dam animarum ſimul, adeò vt nullam amplius animam Deus creet? Si- cut ſcriptum eſt. Ceſſauit Dominus Deus ab omni opere, quod creaue- rat ad faciendum, ſcilicet pro tempore. Iuxtà illud. Pater meus vſq; mo- dò operatur & ego operor, ſcilicet infundendo, conſeruando, paſcendo, & cætera faciendo. Diony. de di. nomi. Hieroc. in car. pyth. Boe. in. 3. Met. 9. Geñ. 1. Pſal. 148. Augu. Eccli. 18. Geñ. 2. Io. 5.

493 Si ſic eſt, qd eſt anima illa vniuerſalis? An eſt (vt Peripatetici volūt) ille intel lectus agens, vnicus in omnibus, abſq; anima particulari? Sed ſi ſic: nonnè perit tota philoſophia moralis & Theologia? Cum non in illo vniuerſali Peripat.

ſed particulari conſiſtat virtus honoranda & præmianda, & vitium puniendum & damnādum. An igitur eſt anima illa vniuerſalis, quam Plato ideā vocat? Sicut eſt maſſa vitri in fornace: ex qua formantur varia & diuerſa vaſa particularia. Quæ quidem anima redacta in particularem formā perdit cognitionē, quam habebat illa vniuerſalis. Hinc ab Academicis & antiquis Poetis dictum eſt animam bibere è lethæo gurgite obliuiōis. Nec enim videtur, quomodò opinio illa de noua animarum creatione defendi poſſit cū dicto Scripturæ, quòd ceſſauit Dominus Deus ab omni opere, quod creauerat ad faciendum.

Plato. *Gen. 2.*

494 Vnde veniunt omnes animæ infundendæ? Nonnè ab ore Dei? Sicut ſcriptum eſt. Et inſufflauit Dominus Deus in nares eius ſpiraculum vitarum. Nam homo ille vniuerſalis, quem Scriptura Adam vocat, primò creatus fuit, & poſitus (vt ſecretiores Theologi dicunt) in ſede vel throno Dei. Dicit enim Scriptura, poſtquàm habetur de hominis creatione. Et homo non erat in terra, qui coleret eam. Poſteà ſequitur. Et formauit Deus hominem puluerem de terra, quantum ad corpus videlicet, & inſufflauit in nares eius animam vel ſpiraculum vitarum. Nec dicit, creauit. Quàmuis grauiſſimi viri dicant, quòd inſufflando creauerit. Sed hæc ex Scriptura elici non poſſunt.

Ibidem. *Sec. Theo.* *Gen. 2.*

495 Sunt nè in cœlo rationes ideales tantùm in verbo, an ideæ & formæ reales? Nonnè (ſi recentiores Theologos, & communē vſum ſequi voluerimus) dicemus eſſe ſolummodò rationes ideales rerum agēdarum in verbo: vt longo ſermone differit Auguſtinus ſuper illud Iohannis. Quod factū eſt, in ipſo vita erat? Si autem antiquiores Theologos & Platonicos admittere lubet, dicendum eſt, quòd ſunt in cœlo formæ reales, & ideæ, non particularium indiuiduorum, ſed ſpecierum: nec tantùm hominis idea, quam Adam vocant: ſed animalium, quæ Behemot, & piſcium, quæ Leuiatan in Iob dicitur. Sicut, quando ad Iob veniemus, Deo fauente latius referabimus. Quem Plato imitatus idem, ſub aliis tamen verbis, perhibet dicēs. Quot igitur & quales mens ideas inſpicit, totidem & tales hoc Mūdo cōtineri oportere excogitauit. Sunt autem quatuor. Vna quippè Deorum cœleſtium genus continet, alia volatile & aeriuagum, tertia aquæ liquoribus accommodatum, quarta terrenorum animantium genus. In quarum comparatione, hæc terrena & inferiora ſunt (vt ipſe Plato ait) longè deteriora, putredine & ſalſugine quadam corrupta. Vnde animæ, quæ illinc prouenīunt, cū hic quieſcere nequeant, ad originem ſuam deuenire ſatagunt. Iuxtà illud Sapientis. Et ſpiritus reuertitur ad Deū, qui dedit illum.

Augu. ſup Iohā. 1. *Iob. 40.* *Pla. i Tim.* *Idē i Phędone.* *Eccl. 12.*

496 Anima cur reuertitur in Deum? Nonnè, quià vnūquodq; contendit reuerti ad principium ſuum? Hinc de corpore è terra ſumpto inquit Deus. Puluis es, & in puluerem reuerteris. Et aquæ fluuiorum, quæ ortum habent à mari, contendunt ad ipſum reuerti. Iuxtà illud Sapientis. Omnia flu-

Gen. 3. *Eccl. 1.*

mina intrant in mare. Et iterum. Ad locum, vnde exeunt flumina, reuertuntur. Et (vt ibidem proſequitur Sapiens) oritur Sol & occidit: & ad locum ſuum reuertitur. Sic & ſpiritus, nō tantùm ruuertitur ad cœlum, ſed ad eam manſionem & locum, vnde præcipuè exiuit: vt Pythagoræis placet. Quod & Chriſtus de ſeipſo atteſtatur, dicens. Exiui à Patre, & veni in Mundum: iterum relinquo Mundum, & vado ad Patrem. Nec extrà ſuum locum quicq̃ quieſcere poteſt. Hinc, cum anima quieſcat in throno Dei (vt in Apocalypſi dicitur) concludi poteſt cum antiquis Theologis thronum Dei eſſe locum animarum: vnde venerunt. Io. 16. Apoc. 3.

497 Per quā ſcalam homo poteſt in Deū conſcendere? Nonnè per ſcalam virtutum? Iuxtà illud Prophetæ. Ibunt de virtute in virtutem videbitur Deus Deorum in Sion. Quā forſitan ſcalam vidit Iahacob in Betel: in cuius faſtigio, velut in Sion vel ſpecula, videbatur Deus: vt Propheta canit. Nā hæc eſt ſcala, de qua Auguſtinus particularem tractatum ædidit, ſcala videlicet paradiſi: quā quatuor gradibus conſummat, prout à Saluatore ſe didiciſſe fatetur, qui ait. Quærite, & inuenietis: pulſate, & aperietur vobis. Quærite, legendo videlicet: quià in Scriptura habemus omnia, quæ nos ad fœlicitatem ducunt. Et inuenietis, meditando & opere exequendo. Pulſate, orando & petendo vim & fauorem illius, qui dixit. Sine me nihil poteſtis facere. Et aperietur vobis, contēplando, illa videlicet æterna ſpectacula: vt Ricardus exponit. Pſal. 83. Geñ. 28. Augu. Mat. 7. Io. 15. Ricar.

498 Quibus alis anima reuertitur ad Deum, à quo exiuit? An alis intellectus & voluntatis? An (ſm Platonem) actibus earum potentiarum, ſpeculatione videlicet & operatione virtutum? An alis columbarum: quibus volare deſyderabat Propheta, dicēs. Quis mihi dabit pennas, ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam: in loco videlicet mihi proprio & à principio præfinito? An alis amoris Dei & p̄ximi: vt ſentit Hieronymus? An alis Aquilæ? Iuxtà illud Deuteronomii. Sicut Aquila prouocans filios ſuos ad volandum: & ſuper eos volitans expandit alas ſuas, & aſſumpſit eum. Quæ Aquila eſt Spiritus ſanctus (vt ſecretiores Theologi interpretantur) quā alio nomine Sachinam vocant: de qua plæriſq; in locis tactum eſt. Plato. Pſal. 54. Hierony. Deut. 32. Sec. Theo.

499 Cum (ſm Apoſtolum) opera noſtra & paſſiones, quas toleramus, non ſnt condignæ ad futuram gloriam, ad quā properamus: quibus pedibus currere, & quibus alis ad eam volare poſſumus? An igitur non alis à nobis confectis, ſed gratia Dei condonatis volamus? Hinc notanter dixit Propheta. Quis mihi dabit pēnas ſicut columbæ? Nam recognouit illas à Datore omnium bonorum dandas. An attractu quodam aſcendimus? Iuxtà illud Saluatoris. Nemo venit ad me, niſi Pater meus traxerit eum. An igitur attrahit latione cōmuni, de qua dicitur ab Apoſtolo. Portans omnia verbo virtutis ſuæ? An latione particulari? Sicut Saluator in parabola ouis amiſſæ innuit, dicens: quòd inueniens eā imponit in humeros ſuos. Ro. 8. Pſal. 54. Io. 6. Heb. 1. Luc. 15.

gaudens. Et quis portat oues, niſi ſummus Paſtor, Chriſtus Ieſus? Quod
Aug. in lib. cõtra qnq; hæreſes. contemplans Auguſtinus in perſona Chriſti ait. Cum eſſes inimicus Pa-
tri meo, reconciliaui te: humeris meis portaui te: Patri meo reddidi te,
à quo ſcilicet veniſti. Quod Moſes iam prædixerat, dicens. Portauit eũ
Deut. 32. & 1. in humeris ſuis. Et anteà. Portauit te Dominus Deus tuus, vt ſolet ho-
mo geſtare paruulum ſuum, donec venires ad locum tuum. An portat,
exonerando nos onere peccatorum: quo exonerata anima cœlum con-
Iſa. 53. ſcendit, naturali inclinatione ſibi à principio indita? Hinc Iſaias ait. Poſuit
in eo Dominus iniquitates omnium noſtrum.

500 Quæ generatio non præteribit, donec omnia prædicta fiant: vt Saluator in-
Luc. 21. quit? An per generationem intelligitur vita cõmunis hominum: de qua
Pſal. 89. Moſes in oratione ſua ait. In potentatibus octoginta anni: & amplius eo
rum labor & dolor? An per generationem intelligitur ſæculum antiquũ,
homini à principio deſtinatum, mille videlicet annorum: cui multi antè
Gen. 5. diluuium appropinquarunt: vt in Geneſi legimus? Sed nonnè iam præ-
terierunt mille, qningenti & trigintaſex anni poſt Chriſti natalem, & ta-
men hæc non ſunt completa? An ergò intelligitur de noua generatione,
Io. 3. de qua ipſe Pater huius nouæ generationis ait. Oportet vos naſci de-
nuò? Nam, niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt
introire in regnum Dei. Hac igitur generatione ſub Patre noſtro Chriſto
(poſt quã alia non dabitur) cõplebuntur omnia, quæ ſcripta ſunt.

[illegible]

SECTIO PRIMA DE VNIVERSALIBVS CIRCA EVANGELIVM.

Primũ. CVR Chriſti doctrina vocatur Euangeliũ? An (vt
cõmuniter dicitur) quià eſt bonus ſermo: & bona
nunciatio? Sed nõnè omnis ſermo Scripturæ ſacræ
bonus eſt? Cur igitur hic ſermo antonomaſticè bo-
nus dicitur? Nonnè, quià in ipſo prõmittitur bonũ
infinitũ, vita æterna, pax cum Deo, remiſſio pecca-
torum, & gratia Dei: per quã datur vita? Iuxtà illud
Ro.6.7. Apoſtoli. Gratia Dei eſt vita æterna: quæ datur per
Ieſum Chriſtũ (vt idem Apoſtolus ait) circà quem
Io.1. & de quo eſt totum Euangeliũ. Hinc Iohãnes ait. Lex per Moſem data
eſt: gratia & veritas per Ieſum Chriſtũ facta eſt. Per quam legem nemo
Ro.3. iuſtificatur (vt Paulus ſæpius repetit) ſed quilibet iuſtificatur per gratiam
Gal.2. à Chriſto impetratã, & in Euangelio prædicatam.

2 Quæ eſt via legis, & via Euangelii? Nõnè lex eſt præceptũ faciendi, & non
faciendi? Cuius bifarii mãdati transgreſſio peccatũ eſt. Iuxtà illud Apo-
Ro.5. ſtoli. Vſq; ad legem peccatũ non erat in Mũdo. Nam peccatũ non impu-
tabatur: cũ lex non eſſet. Lex autẽ ſubintrauit, vt abundaret delictũ. Euã-
geliũ verò (vt nuper diximus) dat remiſſionem & gratiam. Sed cur Deus
dedit legem in occaſionẽ peccati? Nõnè tãti fuit antidotũ gratiæ: vt omni
malo & peccato per legẽ cõmiſſo præponderauerit? Hinc ſubinfert Apo
Ibidem. ſtolus. Vbi abundauit delictũ: ſuperabundauit & gratia: vt ſicut regnauit
peccatũ in mortem: ità & gratia regnet per iuſtitiã in vitam æternã per Ie-
Ibi.11. ſum Chriſtum Dñm noſtrũ. Et alibi. Cõcluſit omnia Deus in increduli-
Gal.3. tate & ſub peccato: vt omnibus miſereaẽ. Vt igitur gratiã & miſericordiã
Pſal.144. ſuam, quam ſuper omnia opera ſua cõſtituit, Deus oſtenderet: peccatum
permiſit: & omnia ſub eo concluſit.

3 Lex & Euangeliũ quando habuerũt originem? Nonnè lex & verbum Dñi
Ibi.118. (vt Propheta canit) manet in æternũ, & ſemp fuit? Quàmuis à Moſe ſuo
tempore ꝑmulgata fuerit. De Abrahã enim qui fuit antè promulgatio-
Geñ.26. nem legis, inqt Deus, ꝙ obedierit voci ſuæ, & cuſtodierit præcepta & cę-
Ibi.2.3. remonias, atq; totam legẽ ſeruauerit. Adã quoq; non peccaſſet: niſi lex ei
Apoc.12. data fuiſſet de fructu ſciẽtiæ boni & mali non comedendo. Nec Diabolus
Heb.1. peccaſſet in cœlo: niſi datum ei fuiſſet mandatũ. De quo Apoſtolus ait. Et
cum introduceret primogenitũ in orbẽ terræ, dixit. Et adorent eum oẽs
Angeli Dei. Vñ ſicut lex fuit ab æterno: promulgata tamẽ Populo p Mo
ſem tempore ſuo: Sic Euangeliũ, per Apoſtolos promulgatũ, à principio
Apoc.13. fuit cũ lege in virtute Agni: qui (vt Iohãnes inquit) occiſus fuit ab origi-
Geñ.3. ne Mundi. In cuius quidẽ Agni virtute (vt alibi diximus) factæ fuerũt tu-
nicæ, peccatum & nuditatẽ primorũ parentum tegentes: dimiſſa fuit no-

ra Populo idolatranti in deſerto: remiſſa fuit culpa Dauidi homicidæ & Exo.32.
adultero: & omnis deniq; remiſſio, quæ ſub lege aut antè legem facta eſt, 2.Reg.11.
ipſius Agni virtute facta fuit. Nam omnis remiſſio (vt ſuprà diximus) ad & 12.
Euangelium ſpectat.

4 Cur arcta dicitur via Euãgelica: quæ vs ducit ad vitã? Nõne is, qui nedũ do- Mat.7.
cuit hanc viã: ſed ſemetipſum viã fecit, ait. Iugũ meum ſuaue eſt & onus Io.14.
meũ leue? An igit̃ hæc via arcta eſt in principio (inſtar literæ Pythagoræ) Ma.11.
latior in medio, latiſſima verò ac ſuauiſſima in fine? An, quià iter ad vitam
eſt per opus bonum: quod cõtingit fieri vno modo tm̃, in nullã videlicet
partem declinãdo: malum autem multifariã fit: vt Ariſtoteles docet? An Ethic.2.
arcta eſt hæc via, quò ad hominem aialem in ſeruitutem redigẽdũ & mor
tificandum (vt Chriſtus & Apoſtolus eius Paulus docent) ſuauis autem, Io.12.
quò ad hominem ſpiritualem, corroborandũ & confouendum? 1.Cor.9.

5 Cur à diebus Iohannis Baptiſtæ (vt Saluator ait) regnum cœlorꝝ vim pati Mat.11.
cœpit, & à violẽtis rapi? An, quià ipſe primus (vt Matthæus & Lucas ſcri- Ibi.3.
bunt) cœpit pœnitentiã prædicare: vt p illam cœlorꝝ regnum acqreretur: Luca.3.
qđ Patribus nequaq̃ promiſſum fuerat? An, qà in regnũ cœlorꝝ & ſpũale
intrat̃ per mortificationẽ noſtri aĩalis: qđ ſpũale capere neqt? Iſta aũt mor
tificatio p vim quandã poſt aduentũ Iohãnis fieri cœpit. Qđ minimè exi-
gebat̃ à Patribus: qbus tm̃mõ regnũ terrenũ & figuratiuũ pmiſſum fuerat.

6 Cur denominamur potius Chriſtiani à Chriſto, q̃ Ieſuani à Ieſu? Nõne nũc
denominamur Chriſtiani ab vnctiõe & chriſmate: quod ſuſcipimus, qñ mi
litiæ Chriſti aſcribimur? In patria verò (vt nõnulli opinant̃) Ieſuani voca-
bimur. Tunc.n. ipſius melioris nominis virtutem & influxũ ſuſcipiemus.
Hic aũt ſuſcipimus influxum & chriſma neceſſariũ nobis ad operandũ: &
acquirendũ gradum illũ ſuperiorẽ. Et qà ſuſcipimus hoc ab eo, inquantũ
Chrs & vnctus eſt: Hinc Chriſtiani nũc denominamur. De quo chriſma-
te expſſè canit Vates. Sicut vnguentũ in capite, Chro vs, quod deſcendit Pſal.132.
in barbã, barbam aũt Aharon, & oĩum Regaliũ Sacerdotũ potiſſimè: qđ
deſcendit in orã veſtimẽti eius. i. ad infimos quoſq; plebis. Quod Iohãnes
vnico verbo explicat, dicẽs. De plenitudine eius oẽs nos accœpimus. Io.1.

7 Cur, dum aſcribimur militiæ Chriſti denominamur à cognomine, & nõ à
nomine? An, ſicut milites aſcripti militiæ tẽporali denominant̃ à ſtipẽdiis,
quę ſuſcipiũt: vt ſtipendiarii à ſtipẽdiis (quos vulgus ſoldatos à ſolidis ap-
pellat) Sic & nos Chriſtiani denominamur à chriſmate & ſymbolo, qđ
ſuſcipimus, dum Chriſti militiæ aſcribimur? An, à charactere: quem veluti
ſymbolũ, quo ab aliis diſtinguamur, ſuſcipimus? Qđ ſymbolũ vel chara-
cter eſt chriſma ſeu lumen illud diuinũ: de quo Propheta canit. Signatũ Pſal.4.
vel eleuatũ eſt ſup nos lumen vultus tui Dñe. Quod lumẽ eſt radius qdã
diuinitatis, alio mõ dictus chriſma: quo vngimur, & Chriſtiani atq; diuini
efficimur. Qua dignitate nulla maior. Ipſum aũt chriſma pcedit à virtute
nominis illius: de quo canitur. Oleum vel vnguentũ effuſum nomen tuũ. Cant.1.

8 Quam dignitatē conſequimur, dum Chri militiæ aſcribimur? Nōnē id declarat ipſe Chrs dicens. Inter natos mulierū non ſurrexit maior Iohāne Baptiſta. Qui aūt minor eſt in regno cœlorꝫ maior eſt illo? Iohannes.n.fuit pluſq̄ Propheta, nō minor Patriarchis, pœnitētię via, par Angelis, Euāgelii vox & Præcurſor Dñi. Verūtamen ſūma Veritas ꝓfert ei minimū in regno cœlorꝫ.i.minimū inter eos: qbus diuinitas, poſtq̄ verbū caro factum eſt, cōicata fuit. Nā (vt Pauli verbis vtar) prius eramus paruuli ſub tutoribus & actoribus: vſq; ad hoc tēpus: quo Pater æternus deſtinauit ad nos filium ſuū: vt nos participes ſuæ diuinitatis efficeret. Iuxtà illud ipſius Apoſtoli. Participes.n.Chriſti effecti ſumus. Et inde hæredes Dei: cohæredes: aūt Chriſti: vt ipſe Apoſtolus alibi ait. Et hoc per diuinitatē nobis cōicatam, potiſſimē in baptiſmate: quod propriē regnum cœlorꝫ eſt. Nā antiqui Theologi participationē Dei regnum cœlorꝫ vocāt. Quæ qdem participatio per Chriſtū facta eſt: vt nos eueheat ad longē præſtantiorē dignitatem, q̄ fuerit quæcunq; priorꝫ Patrum dignitas: & etiam vltrà gradū Angelicum. Nam Angeli nuſq̄ hæredes Dei dicuntur.

Mat.11. Ibidem. Gal.4. Heb.3. Ro.8. Ant. Theo.

9 Cur hoc donum & ſalutis pignus datū fuit in aqua & fide? Sicut ſcriptū eſt. Qui crediderit & baptizatus fuerit ſaluus erit. An, quià per aquam lauamur à ſordibus? Sed quō poteſt hæc aqua elemētaris abluere ſordes animæ? An igitur (vt etiā alibi dictum eſt) lauamur exterius hac aqua ſenſibili, veluti ſacramento & ſigno quodam veræ aquæ: quæ eſt verbum & ſapientia Dei? De qua vera aqua per Ezechielem dicitur. Effundam ſuper vos aquam mundā: & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris. Et huic aquæ adiungitur ignis Spiritus ſancti. Iuxtà illud. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non intrabit in regnum cœlorum. Patres enim antiqui participes fuerunt ſolius Spiritus ſancti: nec ad filiū venerunt. Hinc maior eſt illis: qui minor eſt in hoc regno cœlorum: in quod intratur per filium & Spiritū ſanctum. De fide autē infrà dicet.

Mar.vlt. Ezec.36. Io.3.

10 Cur Chrs (teſte Iohāne) venit nō in aqua ſolū, ſed in aqua & ſanguine? Nōnē (cū omnia mūdent in ſanguine: vt Paulus ait) voluit nos primò mūdare p ſanguinē? Iuxtà illud Iohānis. Qui lauit nos à peccatis nr̄is in ſanguine ſuo. Vn̄ adeò lauit totū genus humanū: vt amplius ſāguinis effuſione nō indigeamus. Quæ qdem ſanguinis effuſio fiebat ad placādos accuſatores Tribunalis iuſtitiæ ſeueræ: qbus Chrs ſanguine ſuo adeò ſatisfecit: vt Iohannes dicat. Proiectus eſt accuſator fratrū nr̄orꝫ. Et hoc (vt ipſe Iohānes ſubinfert) pp ſanguinē Agni. Poſteà verò tradidit aquā, à nobis ſuſcipēdā in ſuaue lauacrū. Iuxtà illud. Iugum enim meū ſuaue eſt. Nam, cū hac aqua venit gratia, pietas, clæmentia, ſapientia, & cætera, quæ ex eodem fonte ſcaturiunt: vt antiqui Theologi docent.

1.Io.5. Heb.9. Apoc.1. Ibi.12. Mat.11. Ant. Theo.

11 Quis fuit fortior, Adā nè ad homines inficiēdos: an Chriſtus ad redimēdos? Nōnē fuit graue Adæ peccatū: propter quod (vt Apoſtolus ait) oēs naſcimur filii iræ? Sed nōnē maior fuit virtus Chriſti ſanctificātis & redimē-

Ephe.2.

tis? Ipſe enim non tm̃ iram Dei placauit, ſordes lauit, ſanauit vulnera, ſed maiora etiã chariſmata, q̃ in Protoplaſte amiſeramus, attulit. Sicut Paulus expreſſe teſtatur, dicẽs. Si enim vnius delicto multi mortui ſunt: multò magis gratia Dei & donũ in gratia vnius hominis Ieſu Chriſti in plures abundauit. Et iterũ. Si vnius delicto mors regnauit per vnum: multò magis abundantiã gratiæ & donationis & iuſtitiæ accipientes, in vita regnabunt per vnum Ieſum Chriſtũ. Et tandem concludens, ait. Vbi abũdauit delictum: ſuperabundauit & gratia. Ro. 5.

12 Si maior fuit virtus Chriſti ſanantis, q̃ Adæ inficientis: cur non oẽs ſaluantur in Chriſto: ſicut oẽs per Adã mortui ſunt? Nõnè inqt Apoſtolus. Sicut in Adam oẽs moriũtur: Ità & in Chriſto oẽs viuificabũtur? Qui ergò morti & ſupplicio æterno addicẽtur? Nõnè (vt Latini doctores aſſerũt) Chriſti redẽptio mille Mundis ſuffeciſſet: ſed ſalus illa collata non ꝓdeſt, niſi volẽtibus illam ſuſcipere? Sed, ſicut Adæ peccatũ efficaciter oẽs infecit: nõnè quoq; Chriſti redẽptio deberet omnes efficaciter ſaluare? Cum fortior à Paulo dicatur: vt nuper diſſeruimus. Nõnè Chriſti virtus fuit & eſt efficax: dum ſaluat oẽs ſaluãdos, demiſſa ſola fece, ad gloriã inepta, ad latrinas (vt ità dicam) inferni? Sicut enim in omni cibo ſunt excrementa, quæ reiiciunt: Sic eſt in nobis, qui effecti ſumus pabulũ illius: q ignis comedẽs dicitur. Omnes quidẽ excoquit, comedit, & ſaluat per ignem (vt Apoſtolus ait) etiam ſi lignũ & ſtipula ſit. Si verò lapis vel ferrũ incombuſtibile ſit, aut fex nullo modo concoquenda, ad ſeceſſum demittit. Ità, vt omnes ſaluãdos ſaluet: ſicut etiam alibi diſſeruimus. 1. Cor. 15. Lati. Doct. Deut. 4. 1. Cor. 3.

13 Quid dicemus de iis, ad quos Chriſti notitia nõ peruenit? An cũ Apoſtolo dicemus. Quid ad nos de iis, qui foris ſunt, iudicare? Nã eos, qui foris ſunt (vt ipſe ſubinfert) Dominus iudicabit. Sed nõnè Propheta canit. Laudate Dominũ oẽs gentes: laudate eum oẽs populi. Quoniã (omnes videlicet dicere poſſunt) confirmata eſt ſuper nos miſericordia eius? Quæ miſericordia fortior eſt, q̃ Adæ peccatũ: quod trãſiuit in oẽs. Et hæc miſericordia virtute & fama præualuit, dicente Paulo. Nunquid non audierũt? Et qdem in oẽm terram exiuit ſonus eoꝝ: prædicantiũ videlicet nomẽ Chriſti. Et vlterius ꝓcedens Apl's, ſubinfert oraculũ Iſaiæ, vice Dei dicẽtis. Inuẽtus ſum à nõ quærẽtibus me: palàm apparui iis, q me nõ interrogabãt. Et iterũ. Tota die expãdi manus meas ad populũ incredulũ & contradicentẽ mihi. Vnde Deus non ſolũ vocanti, ſed etiã contradicẽti ſuccurrit. Ibi. 5. Pſal. 116. Rô. 10. Iſa. 65.

14 Si Chriſtus pro ſolo Iſrael venit: quomodò ſaluãtur gentes? An (vt aliqui dicũt) venit præcipuè pro ouibus errãtibus domus Iſrael: conſequẽter autem pro aliis? Sed illa dictio, niſi, eſt excluſiua, nõ admittens conſequẽter. Sed nõnè Paulus ait. Nõ eſt diſtinctio Iudæi & Græci. Nã idem Dominus oĩum: diues in omnes, q inuocant illum? An igitur domus Iſrael eſt, nedum familia eoꝝ, qui è lumbis Iſrael exierũt (nã multi idigenæ dicebantur Iſraelitæ) ſed omniũ, qui ſunt hæredes Dei, aut pro Deo militãt? Mat. 15. Ro. 10.

Quod

Quod vera nominis Iſrael interpretatio indicat: ſicut etiam alibi diſſerui-
mus. Et hoc tam de figurata, q̄ de figuratiua familia intelligitur.
15 Cur ab Adã peccatũ: à Chřo verò iuſtitia venit? Nõne placuit Deo à prin-
Ecc̃i.33. cipio ſtatuere malũ contrà bonũ: & è conuerſo: vt Sapiẽs teſtatur? Et hoc,
nõ tam in natura, q̄ in politia Mundi & Chři: vt longo ſermone in diſpu-
Clemens. tationibus Clæmẽtis: & ab Euſebio Pãphilo diſſerit. Materia.n.prima po
Euſeb. in ſita fuit cõtrà actũ primũ: crater inferior cõtrà ſuperiorẽ (vt Triſmegiſtus
trac. ptic. *Triſmegi.* & Pla. docẽt) corpus cõtrà animã: Diabolus cõtrà Angelũ bonũ: homo
Plato. inducẽs peccatũ & mortẽ cõtrà hoĩem dantẽ vitã & reſurrectionẽ. Iuxtà
1.Cor.15. illud Apoſtoli. Quoniã q̃dem p hominẽ mors & per hominẽ reſurrectio
mortuoꝝ. Sic hõ animalis contrà ſpũalem: & terrenus contrà cœleſtem: vt
ſemp melior tãdem ꝓualeat: ſitq́; indiciũ ſummæ bonitatis: quæ præualet
omni malo: & ſummæ ſapientiæ, quæ ex omni malo bonum ſcit eligere.
16 Cur (teſte Paulo) ſalus gentibꝰ dať ex pctõ Iſrael? An, q̀a Iſraelitæ ſe exhi-
Ro.11. buerũt indignos? Iuxtà illud eiuſdẽ Apli Hebræos alloq̃ẽtis. Q̃m indi-
Acto.13. gnos vos iudicaſtis æterna vita: eccè cõuertimur ad gentes. An, q̀a & pro
Ibi.28. gentibus venit ſalus: vt idẽ Pau. inferius cõſentit? Cui adſtipulať Iſaias, di
Iſa.vlt. cẽs. Veniã ad cõgregãdas oẽs gẽtes & linguas, vt videãt gloriã meã. Sed
q̃uò id fuit ex pctõ Iſrael? An fortè, q̀a cõſumpta fuiſſet virtus ſaluandi in
Iſrael, niſi peccaſſet? Sicut eliciť ex ṽbis ipſius Apli ſubinferẽtis. Diminu-
tio coꝝ diuitiæ gentiũ. Sed cur ĩmediatè dicit. Quantò magis plenitudo
coꝝ? An igĩ, q̀a ſalus præordinata fuit pro domo Iſrael, eo mõ, quo ſuprà
declaratũ eſt: quæ naſci debuiſſet ex lũbis Iſrael: niſi obſtitiſſent coꝝ pec-
cata? Vñ ipſis impedientibus, & vocationi diuinæ nõ annuẽtibus nati ſunt
hæredes Dei ex variis gentium familiis. Et ſic ex peccato Iſrael ſalus ad
gẽtes tranſiuit: quæ fœlicior fuiſſet: ſi omnes huiuſmodi ex lumbis Iſrael
nati fuiſſent. Et ad hoc opinor Paulum alluſiſſe.
17 Cur Chřs ait, ꝙ publicani & meretrices ꝓcedẽt Phariſæos & Principes Sa-
Mat.21. cerdotũ in regno Dei? Nõnè ipſe Chřs ſubinfert rõnẽ, dicens. Publicani
& meretrices crediderũt: vos aũt nec pñiam habuiſtis, vt crederetis? Vnde
eò magis deiicienť Phariſæi & Sacerdotes, quò maiora dona luminis na-
turalis, doctrinæ & gĩaꝝ accœperũt. Nec.n.obſtat pctũm vel actus mere
tricius ſaluti: quæ ꝑparata fuit oĩbus pctõribus. Sicut ipſe Chřs teſtať, dũ
Ibi.9. ait. Nõ.n.veni vocare iuſtos, ſed peccatores. Cui Paulus adſtipulatur, di-
1.Timo.1. cens. Ieſus Chriſtus venit in hunc Mundũ: vt peccatores ſaluos faceret.
Luca.15. Immò plus gaudii perhibetur eſſe coràm Angelis Dei ſuper vno pecca-
tore pœnitentiam agente: q̄ ſuprà nonagintanouem iuſtis.
18 Cur tp̃s & negociũ Meſſiæ fuit & eſt adeò occultũ? An, q̀a oẽs p fidẽ ſaluari
debent? Quæ fides nõ eſſet, ſi oĩa clarè paterẽt. An, q̀a nõ decebat, nec de-
1.Cor.2. cet altiſſima ſacřa, & ꝓfunda arcana oĩbꝰ publicari? Hinc Apl̃s ait. Loqui-
mur Dei ſapientiã in myſterio abſcõditã: quã nemo Principũ huius hu-
Iob.5. ius ſæculi cognouit. An, vt hõ natus ad laborẽ, hũc ꝓcipuũ laborẽ p̃ cę-

teris hẽret: vt meditando die noctuq; in lege Dñi,inqreret,& inueniret il-lud:tãtoq; charius ei eſſet:quãtò maiori cũ labore & induſtria ipſm repiſſet?

19 Ad qd Meſſias venit? Nõne id declarat Iohãnes,dicẽs. Sic Deus dilexit Mũ-dũ:vt filiũ ſuum vnigenitũ daret: vt oĩs,q credit in illũ nõ pereat,ſed hẽat vitam æternã? Duas.n.rõnes aſſignat. Altera eſt,ne homo in pc̃õ pereat. Altera verò,vt vitã æternam hẽat. Sed à quo pc̃õ erepti ſumus p aduen-tum Chriſti? Nõne primò à pc̃õ originali: qd contraximus indelebile & irremiſſibile abſq; ſupnaturali,puiſione? Cum peccatũ primi parẽtis,q nos infecit, fuerit in Spũm ſanctũ. Ipſe.n.introductus fuerat in paradiſum vo-luptatis:quem Paulus,antiquos Sapiẽtes æmulatus,vocat ſæculũ futurũ. Quò deueniens homo ſi peccat: ipoſſibile eſt (vt ipſe Apoſtolus ait) ipm p pœnitentiã releuari. Hinc nõ per reuerſionẽ ad Deum,quã nos pœnitẽ-tiam vocamus,remiſſum fuit Adæ peccatũ: Sed eius aut cõtrà ipm datam ſententiã ſuſcœpit Chriſtus vſq; ad pleniſſimã ſatiſfactionẽ. Quod nemo vnq̃ huiuſmodi ſorde coinqnatus facere potuit. Nec.n.erat in aliquo tan-ta virtus:quæ hanc infirmitatẽ expurgare poſſet,niſi in capite Chriſto. Nã caput (vt alibi diximus) medelã pro ſalute oĩum membrorũ ſuſcipere ſo-let. Pari modo p aduentũ Chriſti expiati ſumus ab illis peccatis:quæ dele-ri non poterant per ſacrificia: ſed ſola morte cõmittentium expiabantur. Quod fecit ipſe Chriſtus moriens pro omnibus: ſicut Iſaias prædixerat.

Io.3. Heb.6. Iſa.53.

20 Qũò p aduentũ Chri hẽmus ſecundũ beneficiũ:qd eſt vita æterna? Nonnè p peccatum Adæ oẽs mortui eramus? Sicut ſcriptũ eſt. Quacũq; hora de li-gno comederis,morte morieris. Quod & Paulus plæriſq; in locis repe-tit. A' qua morte Chriſtus nos liberauit. Iuxtà illud eiuſdẽ Apoſtoli. Li-berauit me à lege peccati & mortis. Vnde ipſemet Chrs ait. Ego veni,vt oues meæ vitã hẽant,& abundãtius hẽant. Sed quã vitam tradidit nobis? Nõnè illam,quę eſt cõtrà mortẽ peccati? Sed qũò tribuit eam? Nõnè prę-bendo nobis nouã geniturã,nouum ſtatũ,& nouã vitam? Hinc dixit Ni-codemo, q̃ oportebat naſci denuò: & q̃ nullus poterat intrare ad vitã: niſi renaſceretur per aquã.i. Filium & Spiritum ſanctum.

Gen.2.3. Ro.8. Io.10. Ibi.3.

21 Fuit nè alia cauſa aduentus Meſſiæ,præter prædictas? Nõnè monſtroſum & acephalũ fuiſſet corpus humani generis abſq; illo,q (vt Apoſtolus ait) cõ-ſtitutus eſt caput corpis Eccleſiæ,nedũ militãtis,ſed etiã triũphãtis? Sicut ipſe Paulus teſtaẽ,dicens. Ipſe eſt caput oĩs principatus & poteſtatis. Nõ-nè ipſe quoq; eſt hæres vniuerſorũ:p quem nos cohæredes ipſius facti ſu-mus,& hæredes Dei? Iuxtà illud Apoſtoli. Hæredes qdẽ Dei:cohæredes aũt Chriſti. Nõnè etiã ipſe eſt Dñs & primus, cui tota creata Dei familia correſpõdet: tã in primæua pductione,q̃ in regeneratiõe? Quod Paulus horũ ſacrorũ nõ ignarus paucis verbis explicat,dicens. Ipſe eſt imago Dei inuiſibilis,primogenitus oĩs creaturæ: in quo ſunt cõdita vniuerſa in cœ-lis,& in terris,viſibilia & inuiſibilia: ſiue throni,ſiue dominatiões,ſiue prin-cipatus,ſiue poteſtates:oĩa per ipſum & in ipſo creata ſunt. De regenera-

Col.1. Ibi.2. Heb.1. Ro.8. Col.1.

Ibidem tione quoq; ſubinfert. Placuit in ipſo oēm plenitudinem inhabitare: & per
eum reconciliari ſeu recapitulari omnia in ipſum: pacificans per ſanguinē
Crucis eius, ſiue quæ in cœlis, ſiue quæ in terris ſunt.

22 Moſes ſcripſit nè de Chriſto? Nōnè ipſe Chrs Iudæoꝝ incredulitatē repre-
Io. 5. hendens, ait. Si crederetis Moſi: crederetis forſitan & mihi. De me enim
ille ſcripſit? Hinc, dum vellet duobus diſcipulis, in Emaus euntibus, ora-
Luce. vlt. cula, quæ de ipſo erāt, reſerare: incipiens (vt Lucas narrat) à Moſe & om-
nibus Prophetis interpretabatur illis Scripturas. Nōnè etiam ipſe dixit,
Mat. 5. verbum quidem ſummoperè aduertendū. Iod vnum aut vnus apex nō
præteribit à lege: donec omnia fiant: compleātur videlicet per me: qui
non veni ſoluere legem, ſed adimplere, & perficere ipſam totam? Vnde
diſcere poſſumus, ꝙ tota lex vſq; ad minimum apicem ſeu Iod de Chri-
ſto loquitur. Quod patet benè ſcienti interpretari.

23 Cur Scriptura Moſi incipit à ב bet? An caſu id factū eſt? An potius cū my-
Zohar. ſterio? Cū myſterio vtiq; celeberrimo: vt Zohar & Elchana ꝓcipui He-
Elchana. bræoꝝ doctores docent. Hinc.n. innuit, ꝙ ſapiētia & Dei verbū, qđ caro
Col. 1. factū eſt, ſit illud, in quo (vt Apoſtolus ait) cōdita ſunt vniuerſa: & in quo
oīa ꝓexiſtebāt, veluti in domo: quæ בית bet ab Hebræis dr̄. Vñ ſapientes
dixerūt, ꝙ ב bet, domū ſignificās, ſit ſigillum ſapiæ & verbi diuini: in quo
Io. 1. oīa ꝓexiſtebant: & ꝑ qđ (teſte Iohāne) oīa facta ſunt. Quod & Dauid ꝓci-
Pſal. 103. nuit, dicens. Oīa in ſapiētia feciſti. Quā ſapientiā Elchana filium vocat: q
idē eſt, qđ verbū: à quo (vt nuꝑ diximus) omnia facta & repata fuerūt.

24 Quidnā innuit Scriptura, qñ ait. Sit lux? Nōnè ꝑ hāc lucē de ꝟbo incarnato
Gen. 1. loqtur? Sicut expꝛſſè declarat Iohānes, dicēs. Oīa ꝑ ipm, ꝟbū vꝫ, facta ſūt:
Io. 1. & ſine ipſo factū eſt nihil. Quod factū eſt, in ipſo vita erat: & vita erat lux.
Eccè igit̄, quō Euāgeliſta declarat, ꝙ ꝟbū, vita & lux idē ſunt: ꝑ quæ oīa
ꝓducta fuerunt. Nā in ꝟbo ſunt ideæ reꝝ ꝓducendaꝝ: vt oēs Theo. cō-
Theologi. ſentiūt. Eſt ēt ꝟbū vita, ꝓbēs oīb⁹, vt viuāt. Eſt quoq; lux, ꝓbens formas &
particularia lumina rebus, vt videant̄ & appareāt, qd ſint. Qđ ꝟbū, cū in
Pſal. 32. primæua gñatione oīa, mediāte Spū ſancto opifice ꝓduxerit, ipſo quoq;
mediante factum eſt caro: vt & regenerationē quoq; ꝑficeret.

25 Ad quos factus eſt ſermo Dei, dicētis. Dominamini piſcibus maris, & volu-
Gen. 1. cribus cœli? Nōnè id referat Dauid, dicens. Omnia ſubieciſti ſub pedibus
Pſal. 8. eius? Et de quo loquat̄ Vates, declarat Apoſtolus plæriſq; in locis, ꝙ hoc
1. Cor. 15. dictum eſt de Chriſto. Sed nōnè (vt oēs conſentiūt) quilibet homo eſt
Ephe. 1. cæteraꝝ creaturaꝝ Dominus? Non igitur hoc videt̄ dictum fuiſſe de ſolo
Heb. 12. Chriſto. Sed nōnè ipſe eſt hæres vniuerſoꝝ (vt Paulus ait) nos autem
Ibi. 1. ipſius cohæredes? Ipſe enim eſt verus omniū Dominus: nos aūt Domini
Ro. 8. ſumus per adhærentiā ipſius: & quatenus membra ipſius ſumus.

26 Quid nā intelligit Moſes ꝑ lignū vitæ, & ꝑ lignū ſciētiæ boni & mali? Nōnè
Gen. 2. arbor vitæ, fluui⁹ vitæ, fons vitæ, panis vitæ, & ipſa vita idē ſunt? Sed nōnè
Io. 6. 14. Chrs dixit. Ego ſum panis vitæ. Ego ſum vita? Eſt igit̄ ipſe Chrs arbor vi-

tæ,& fons vitæ. Eſt quoq; (vt ēt alibi diximus) arbor ſciētiæ boni & mali:
qā in ipſo eſt lex: & ſunt regulæ æternæ (vt Aug. ait) quarũ obſeruatio eſt Aug. 9. de
bonũ, tranſgreſſio verò malũ. Et cũ in ipſam arborē parentes primi pecca- Tri c7. 12.
uerint: nōnè & p ipſum Chriſtum ſub noīe tunicæ pelliceæ habuerũnt re de Ci. Dei.
mediũ ſui erroris? Nā (vt alibi quoq; diximus) ex merito ipſius Agni, qui
tulit peccata Mundi, confectæ fuerunt illæ tunicæ: qbus coopta fuit nudi
tas & ignominia parentum. Et ſic diſcurrendo per ſingula, quæ longum
eſſet retexere, vbiq; videbimus Moſem de Chriſto ſcripſiſſe.

27 Cur Deus Mundũ fabricauit? Nōnè, vt oſtenderet bonitatē ſuā? Non. n. ab
externis cauſis (vt Boet. & Hieroc. teſtanē) impulſus: ſed ex mera bonitate Boe. in. 3.
ſua Mundũ fabricauit. Et hoc, quātum ad cām impellentē ſiue ſuadentē. Met. 9.
Verũ cā finalis (quæ potiſſima eſt) ea fuit: vt ſapientiā ſuā, quā filiũ eſſe dixi Hieroc.
mus, extrà manifeſtaret. Hinc Propheta canit. Oīa in ſapiā feciſti. Et, vt p Pſal. 103.
eādem Mundũ ipm repararet. Vñ Apoſtolus vocat Chřm, Dei virtutē & 1. Cor. 1.
ſapientiā. Et iterũ paulò inferius ait. Vos eſtis. ſ. redēpti in Chriſto Ieſu: q
factus eſt nobis ſapientia, iuſtitia, ſanctificatio & redemptio. Et, vt per ip-
ſum bearemur omnes, & Dei participes efficeremur.

28 Vñ fuit hæc nouitas in Deo: vt Mundũ creauerit? An in tpe decreuit fabrica
re ille: q p Malachiā dixit. Ego Dñs: & non mutor? De quo etiā Dauid ca- Mal. 3.
nit. Tu aũt idē ipſe es, ſemp videlicet. Nā cœli peribunt & mutabuntur: tu Pſal. 101.
autem in æternum permanes. Quem æmulatus Boetius, ait.
Terrarũ cœliq; ſator: qui tempus ab æuo Boe. in. 3.
Ire iubes: ſtabiliſq; manēs das cūcta moueri. An igr̄ ſtabilis fuit in ſapiā: Met. 9.
qua oīa ab æterno ꝓuidit, nulla in ea facta mutatione: Sed mutabilis fuit
in re: quæ accœpit eſſe ad extrà: prout in ꝟbo & ſapientia erat ab æterno?
Hinc Plato ſapientiſſimus ſcriptū reliqt. Quod in Deo eſt, puidētia & ſa- Plato.
piētia ęterna, in cœlis eſt fatū: in reb⁹ verò particularib⁹ cōtingēs & nouū.

29 Quid atteſtanē in cœlo Pr̄, Verbū & Spūs ſanctus: vt Iohānes ait? Nōnè Pr̄ 1. Io. 5.
atteſtaē, ꝙ nos eius filii ſumus, geniti p ſapientiā & verbū ſeu filium eius:
vt Iacobus aſſerit? Et hoc, dum p ipm nos continuè paſcit. Ipſius. n. eſt hæc Iaco. 1.
cura. Iuxtà illud Saluatoris. Pr̄ veſter cœleſtis paſcit volatilia cœli: & mul- Mat. 6.
tò magis vos: q plures. i. digniores eſtis illis. Atteſtatur Filius, ꝙ filii ipſius
Patris ſumus, dum docuit nos ipm orare, dicētes. Pr̄ noſter, qui es in cœ- Ibidem.
lis. Et dum inuitat nos ad poſſidendũ paternum regnum. Atteſtaē aũt Spūs Ibi. 25.
ſanctus, ꝙ nos viuimus in ipſo, dũ nobis in eo, ꝙ ſpūs vitæ eſt, vitā cōtinuā
ꝑbet. In eo verò ꝙ Spūs ſanctus eſt, teſtimoniū & vim ꝑbet, ꝙ ſanctificari
poſſimus & debeamus. Iuxtà illud Apoſtoli. Charitas Dei diffuſa eſt in Ro. 5.
cordibus nr̄is p Spiritum ſanctũ, q datus eſt nobis. Sicut ꝓmiſſum fuerat Acto. 1.
à Chřo dicente. Accipietis virtutem ſupuenientis Spiritus ſancti in vos.

30 Quid teſtāē i terra, ſpūs, aqua & ſāguis: vt Iohānes inqt? Nōnè hæc tria idē ſūt 1. Io. 5.
cũ ſuperioribus: ſub aliis tñ vocabulis expreſſa? Quāuis. n. ſpūs ſit tertia pſona
(vt hr̄ in frequēti vſu) tñ ſpūs ꝑcipuus eſt Pr̄: à q ꝓcedit ille, q Spūs ſctũs &

Abrahã in lib. de for. Zohar. tertia pſona cõit dr̃. Hinc Abrahã dixit. Sp̃s de ſpũ. Et (vt Zohar ꝓbat)
Pr̃ eſt ſpũs & aer: à q̃ venit lux illa: quę dr̃ Filius. Nã ab אויר auir, qđ eſt aer,
venit אור or, qđ eſt lux: remanẽte in auir י Iod, qđ vim pr̃mã indicat. Cũ q̃
Filio ipſe Pr̃ ꝓducit Sp̃m ſctũm. Aq̃ verò (vt ſæpè diximus) eſt ſapiẽa vel
Fili⁹. Sãguis ãt, in quo reſidet ſp̃s vitalis, ſp̃m Dei repñtat. Teſtimoniũ igr̃
Io. 8. phibet ſp̃s Pr̃is, ꝙ Chr̃s redemerit nos. Sicut ipſe Chr̃s ait. Teſtimonium
phibet de me: q miſit me Pr̃. Teſtimonium phibet aqua, qua lauit nos: &
Ibi. 7. quã nobis in potũ tribuit, vt ꝓduceret in nobis ſp̃m ſalientẽ & deducẽtẽ
in vitã æternã. Teſtimonium deniq; perhibet ſanguis ipſius pro nobis tã
ſufficiẽter oblatus: vt nõ ãplius opus ſit nobis offerre ſanguinẽ pro pctis.
31 Cur regñatus & renouatus fuit hõ in aduẽtu Chr̃i? Sicut ipſemet ait. Opor
Io. 3. tet vos naſci denuò. Nõnè ſicut olim genitus hõ fuerat à pr̃e terreno ſm̃
hominẽ aĩalem: Ità regñari debuit à pr̃e cœleſti ſm̃ hominẽ ſpũalẽ & cœ-
1. Cor. 15. leſtem? Iuxtà illud Apl̃i. Primus hõ de terra terrenus: ſecundus homo de
cœlo cœleſtis. Qualis terrenus, tales & terreni: qualis cœleſtis, tales & cœ-
leſtes. Sed nõnè aĩa nr̃a producta fuit à Deo, oĩum formaꝝ datore? Quid
ergò oportuit iteꝝ naſci? Producta qdem erat productiõe cõi, quã natu-
ralem vocãt: ſicut & beſtiaꝝ animæ ꝓductæ fuerunt. Q đ nõ ſufficiebat ad
hoc, vt hęredes Dei, & cohæredes Chriſti eſſemus. Ideò oportuit nos re-
naſci, & filios Dei fieri: vt ipſius Dei idonei hæredes eſſemus.
32 Cur Chr̃s dixit. Nemo mittit vinũ nouũ in vtres veteres? Nonnè Chr̃s duo
Mat. 9. Luc. 5. exẽpla dedit Phariſæis murmurãtib⁹, ꝙ diſcipuli ipſius nõ ieiunarẽt: ſicut
diſcipuli Iohãnis? Alteꝝ. n. fuit, ꝙ nõ benè ſuit neq; cõiungit pãnus nouus
cũ veteri. Alteꝝ verò, ꝙ non eſt mittendũ vinũ nouũ in vtres veteres. Ex
qb⁹ qdẽ exẽplis cõcluſit, ꝙ rigiditas & ſeruitus legis antiquæ nõ cõuenie-
bat cũ noua Euãgelii libertate. Vñ infert, ꝙ cũ Euãgeliũ ſit nouũ dogma,
nouũ teſtm̃, nouus ſtatus, nouaq; ꝓmiſſio nõ debet dari hoĩ ſub antiqua
ſuitute legis exñti: ſed tm̃mõ hoĩ p nouã & liberã regñationẽ renouato.
33 Cur Chr̃s in quarto millenario venit: vt cõit aſſerit? An, vt cõpleret Eliæ va
Eliæ oraculum. ticiniũ ab Hebræis celebratũ, & aliàs à nobis adductũ: ꝙ vʒ duo millia an-
noꝝ eſſe debebãt inanes. i. ſine lege: duo millia verò ſub lege? In fine cuius
quarti millenarii debebat venire Meſſias ſub quo curreret Mũdus adhuc
duob⁹ millenariis, antè millenariũ ſabbatariũ: vt vnicuiq; diei fabricæ mil-
Pſal. 89. lenarius annoꝝ corrñderet. Sicut à Moſe & Petro edocemur. An, quià
2. Pe. 3. Geñ. 1. ſicut Sol iſte viſibilis, ꝓductus fuit die quarto: Sic Sol iuſtitiæ, cui hic viſibi-
bilis rñdet, oriri voluit millenario quarto cũ ipſo quarto die cõueniente?
34 Si Chr̃s venit in quarto millenario, quõ (vt Apl̃s ait) venit in plenitudine
Gal. 4. tp̃is? Nõnè venit (vt ſuprà diſſeruimus) circa finẽ quarti: ꝑueniẽs vʒ tẽpus
circiter trecẽtos ãnos? Nã moris eſt piẽtiſſimi Dei lẽto gradu ad vindictã
Pſal. 58. ꝓcedere: cũ miſericordia ãt & gr̃a ꝑuenire. Iuxtà illud Prophetæ. Miſeri-
Ibi. 20. cordia eius ꝑueniet me. Et iteꝝ. Prꝑueniſti eũ in bñdictionib⁹ dulcedinis.
Mat. 8. Hinc mali ſpũs clamabãt. Cur veniſti antè tp̃s torquere nos fili Dei? Sed

ſed apparuit exinanitus ipſe Deus. Cũ re vera nihil diminutus fuerit.
38 Cur & q̃uo Redẽptor dictus fuit Himanuel, butyꝝ & mel comedẽs? Nõnẽ
Iſa.7. Himanuel nobiſcum Deus interpretat̃? Quãuis.n.ſemp Deus oĩa repleat
Iere.23. (vt Ieremias, ipſius Dei pſonã agens, phibet, dicẽs. Cœlũ & terrã ego im-
pleo) nihilominus ĩ aduẽtu Meſſiæ, Deus eſſe nobiſcũ dictus fuit: qà pecu
liari quodã mõ fuit in Redẽptore. Sicut ipſe peculiari atq; pfectiori chriſ-
mate vnctus fuit. An, qà Deus in aduẽtu Meſſiæ ianuas cœli apuit: adeò vt
nõ tm̃ ipm̃, ſed oĩa mẽbra eius peculiari quodã modo diuinitas pfuderit &
vnxerit? Hinc Chriani dicimur.i.chriſmate & diuinitate vncti. Butyꝝ ãt,
lac & mel comedit: quià ſapiẽtia diuina p lac deſignata, in ipſo pleniſſimẽ
Col.2. fuit. Iuxtà illud Apoſtoli. In quo ſunt oẽs theſauri ſapientiæ & ſciẽtię ab-
ſconditi. Comedit etiã mel, quod eſt guſtus ipſius ſapientiæ: quẽ habuit
ſuper omnes. Sicut & præ cæteris viguit ſapientia.
39 Q̃uo intelligit̃ illud Iſaiæ. Et vocabit̃ Deus fortis: pr̃ futuri ſęculi? An hic eſt
Iſa.9. malè iterpͤtatũ (vt cõtendũt aliq̃ ,pteruui Hebræi) אל גבור El ghibor Deus
fortis? Sed nõnẽ apud eos אל El ſignificat Deũ & fortẽ? Incõgrua quippẽ
foret locutio: ſi diceret̃. Et vocabit̃ fortis fortis. Vñ illud El bene apud nos
Bar.3. interpͤtat̃ Deus. Sicut aptè Baruch ait. Hic eſt Deus nr̃: q.ſ.in terris viſus
Iere.14. eſt, & cũ hoĩbus cõuerſatus eſt. Et Ierem̃. Tu ãt in nobis es Dñe: & nomẽ
tuũ inuocatũ ẽ ſup nos. Et cui loquebat̃ Ieremias? Illi vtiq;: cui paulò antẽ
dixerat. Quarẽ colonus futur⁹ es ĩ terra: & q̃ſi viator declinãs ad manẽdũ?
40 Cur dixit Ieremias. Fœmina circũdabit virum? Nõnè ipſemet innuit, dum
Ibi.31. præmittit, q̃ Dñs creabit aut faciet quoddam nouũ ſuper terrã? Nouum
vſ hominẽ è cœlo cœleſtem: nouum, quià natus nouo modo: nouũ, qà
omnia innouauit: nouũ, quià non fuit purus homo: ſed Deus homo, aut
homo Deus. Sicut enim Chriſtus fuit vir in vtero materno, ideſt debita
viri ſapientia & cognitione refertus: Ità fuit diuinitate plenus. Alioquin
non potuiſſet innouare pactum, quod Deus cũ Patribus fecerat. De quo
in ſequẽtibus ipſe Ieremias lougo ſermone diſſerit. Nec.n. põt q̃ſpiã inire
pactũ veꝝ cũ alio: niſi ſit in poteſtate ipſius dare, quod in pacto ,pmittit.
Sed in hoc nouo pacto promittitur ſeruãtibus illud vita æterna: quæ à ſo
lo Deo dari poteſt. Igitur qui hoc nouũ fœdus pepigit, Deus eſt.
+41 Cur Chr̃s iubet, vt oĩa petamus à Patre in nomine ipſius: cũ Patres petere
Io.14.15. cõſueuerint in nomine Dei? Nõnè hinc cõcludimus Ieſum eſſe Deũ? Lo-
Ibi.17. quens.n.cũ Patre ait. Manifeſtaui nomen tuum hoĩbus. Verũtamen nõ
patris ſed ſuũ nomẽ ,ppõnit, in quo petamus à Patre neceſſaria: & in quo
Mar.vlt. opari ,pdigia debeamus. An igit̃ ſibi nomen Dei indebitẽ vendicauit? Nõ
Phili.2. q̃ppè (ait Apoſtolus) rapinã arbitratus eſt eſſe ſe æqualẽ Deo. Nam Pater
dedit illi nomen, qđ eſt ſuper oẽ nomen: rerũ vſ creatarꝝ, aut nomen illud
quadriliterũ, ſiue tetragrãmum. Ipſius.n.magni nois duæ literæ expſſæ ſũt
in noĩe Ieſu, י Iod vſ & ו Vau. Dimiſſa verò fuerũt duo ה he: quorꝝ alte
rum indicat amorẽ mutuũ Patris & Filii, p י iod & ו vau denotatũ: alterꝝ

vero vim productiuam fabricæ.Hinc Hebræi dicunt,q; in ה he.i.in virtute Hebræi.
Opificis,p ipſum denotata,Deus Mundũ fabricauit.In quoq; duorũ ה he
loco in nomine Ieſu interpoſitũ fuit ש ſin:qd eſt principiũ שבת Sabat.i.re
quiei.Vnde innuit,q; Ieſus venit ad nos,nõ vt nexus Patris & filii,neq; vt
Opifex Mundi:ſed daturus requiem.Sicut ipſemet teſtatur dicens. Veni Mat.11.
te ad me omnes:qui laboratis & onerati eſtis:& ego reficiã vos.

42 In quo noie Pres ſolebãt aliqd à Deo petere?Nonne à Mundi fabrica vſq;
ad Abrahã ſolebat inuocari nomen אלהים Elohim?In quo noie vel p qd
nomen fabricatus eſt Mundus.Vñ bis triciesq; nomen Elohim in fabrica
repetitur:iuxtà trigintaduas ſemitas, in quibus ſcribit Abrahã,pductum Abrahã in
fuiſſe Mundũ.Sicut alibi quoq; diſſeruimus.Interfuit aũt hoc nomẽ ſeue lib.de for.
ræ iuſtitiæ,fabricæ:vt omnia ſuis põderibus,numeris ac menſuris librarẽ
tur.Quod tanq̃ recens & authorem fabricæ,Patres inuocabant.

43 Cur ab Abrahã vſq; ad Moſem inuocatũ fuit nomen שדי Sadai?Sicut ſcri
ptum eſt.Apparui Abrahã,Izahac & Iahacob in El Sadai.Pro quo cõis Exo.6.
æditio habet,in Deo oĩpotente.Hinc Izahac volẽs benedicere Iahacob,
ait.El Sadai benedicat tibi. Pro quo etiã vulgata æditio hẽt.Deus oĩpo Gẽ.28.
tẽs.Pari modo Iahacob benedicẽs Ioſeph,dixit.El Sadai benedicat tibi Ibi.49.
benedictiõibus cœli deſup. Dedit autẽ Deus hoc nomen nouũ Abrahæ:
quẽ renouauit:vt nomen eius indicat(ſicut alibi declarauimus)& cui de
dit nouum fœdus.Quod nomen(quãuis diuina nomina interptari,ppriẽ Ibi.7.
nequeant)ſiquidẽ interpretari voluerimus:hæc erit eius interptatio.Deus
ſufficiens.Vnde innuit,q; illud nomẽ ſufficiebat,quouſq; aliud reuelaret.

44 Cur à Moſe vſq; ad Chrm datũ fuit nomen quadriliterũ ineffabile,vz יהוה?
An,vt p ipſum Moſes cũ,pdigiis & portentis(ſicuti in cœleſti curia decre
tum fuerat)educeret Populũ ex Aegypto?In ipſo.n.oĩa mirabilia fiunt:
vt ampliſſimẽ ſecret.Theo.ſcribunt.Quãuis modum nõ doceãt:& vix ali Sec.Theo.
quatenus inuãt.An(vt aliàs dictũ eſt)qà in ipſo debellãdus erat Amom
mino ſiue Mãmona Aegypto pfidens?An,quià in ipſo dãda erat lex: cu
ius oĩa verba ex eo reſultant?Sicuti rami,ramuſculi,frondes,gemmæ,flo
res & fructus ab vno arboris trũco,pdeunt:vt apertẽ ſcribit Author li
bri,q Porta lucis inſcribitur.An,vt p ipſum illuſtrarẽt Prophetæ?Cum Porta lucis
ipſum ſit nomen ſupramundani Solis omnia colluſtrãtis.Hoc igitur tem
pore huiuſmodi de cauſis nomen illud excœlſum datum fuit.

45 Quæ myſteria continẽt in noie ישו Ieſu:theologizãdo p numeros?Qui mo
dus apud Hebræos celebratiſſimus eſt, dictus Ghemateriah.An(vt aliq Hebræi.
ſemp humi ſerpẽtes aſſerunt)hæc ſunt hoĩum placita, à myſteriis penitus
aliena?An in ipſo noie cõtinẽtur ſacra:ſicut & in aliis ſacris ac diuinis no
minibus?Vnde hunc philoſophãdi modum pſequunt Pythagoras Pla Pythago.
to & oẽs Academici.Sed quæ ſunt hęc myſteria?Nõne prima ipſius nois Plato.
lĩa eſt י Iod:quæ decẽ iportat: & denariũ illum celeberrimũ innuit,q eſt
finis oĩum numeroꝝ:& cui debent decimæ tanq̃ cauſę finali & beatificãti?

Vltima

Vltima verò litera eſt ו Vau: quæ ſex reddit, numerū quidē perfectum: Augu.ſup Gen. quo (vt Augu. diſſerit) creatus eſt Mundus: & quæ arborē vitæ ſignificat: illam vſ arborem, de qua ſcriptū eſt. Ego ſum vita. Media aūt litera eſt ש Io.14. ſim: quæ tercentū præſtat. Et hæc innuit remunerationē, quæ fit per centenariū ter cōplicatū: tres diuinitatis perſonas innuens: quarū viſio eſt merces noſtra. Hinc Saluator de eo, qui ipſi perfectè adhæſerit, loquens, ait. Mat.19. Centuplū accipiet: & vitam æternā poſſidebit. Vita enim æterna eſt diuinitas illa cōtinens tres pſonas: quarū cuilibet reſpondet centenariū: adeò vt explicētur in trecēta, vnitati eſſentiæ counita: & collecta in illud vnū, Luca.10. quod oībus ſummoperè neceſſariū eſt: vt Chriſtus Marthæ dixit.

46 Quò Meſſiæ nomen dicitur nouū: ſicut ab Iſaia prænunciatū fuerat? Nōnè Iſa.61. Dauid, Chriſti perſonā agens, canit. In capite libri ſcriptū eſt de me? Cui Pſal.39. Ro 8. adſtipulatur Paulus dicens. Ipſe eſt primogenitus in multis fratribus. Et Col.1. alibi clarius. Qui eſt imago Dei inuiſibilis, primogenitus omnis creaturæ. Si igiť ipſe eſt omnibus antiquior: nōnè etiam nomen eius omniū antiquiſſimū eſſe debet? An igitur nouū dicitur Meſſiæ nomen, quià nōdū in terris fuerat auditū? An, cū per nomen ſæpenumero apud Sapientes (vt etiā ſuprà diximus) virtus Dei intelligať: vocatus fuit Meſſias nomine nouo: quià venit cū virtute noua nedum faciendi miracula (quià in nomine tetragrāmo multa per Moſem & alios facta ſunt miracula) ſed cū virtute noua facilius & pfectius remittendi peccata, aperiendi cœlos, pacificandi Ibidem. omnia, quæ in cœlis, & quæ in terris ſunt, attrahēdi omnia ad ſe, & multa Io 12. huiuſmodi faciendi: quæ nunq̃ alias facta fuiſſe leguntur.

47 Habetur nè per aliam viam, q̃ per oracula, ꝙ nomē Meſſiæ debeat ſic ſcribi ישו? Nōnè fauet nobis via nūerorū apud Sapientes (vt dictū eſt) celeberrima? Nam literę nominis ישו Ieſu reddunt trecenta ſexdecim: & totidem reddunt literæ tetragrāmi cū literis nominis matris Ieſu: quæ hebraicè di Luca.1. ciť מרים Miriā. Hinc Gabriel dixit ei. Virtus Altiſſimi obūbrabit tibi: & quod naſcetur ex te ſanctum: vocabitur filius Dei.

48 Cur nomen Ieſu eſt adeò dæmonibus terrificū? Nōnè, quià nomen שדי Sadai ipſis dæmonibus valdè terrificū in ipſo cōtinetur? Hinc pſalmus nonageſimus, cōtrà malos ſpiritus æditus, incipit. Qui habitat in abſcōſione Pſal.90. Altiſſimi: in vmbra Sadai cōmorabiť. Pro quo vulgata æditio habet. Dei cœli. Cuius quidē nominis literæ reddūt trecenta quatuordecim. Cui numero ſi addatur binarius, numerus quidē materiæ, vel biſarii corporis (vt more Platonico loquamur) redditur numerus trecentorum ſexdecim: quot importat nomen Ieſu. Quod ſignificat diuinitatem incarnatā vel incorporatam. Iuxtà illud. Verbum caro factum eſt. Io.1.

49 Nomē Ieſu ſine illis duobus ה he nominis quadriliteri cadit nè à dignitate Philip.2. diuina? Non quippè. Nā Paulus horū ſacramentorū cōſcius, dixit. Dedit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen. Interpoſita enim fuit inter duas literas quadriliteri, loco duarum literarū prætermiſſarū, ש ſim. Quæ litera

(vt dictũ eſt) שבת ſabat, ideſt requiei principiũ eſt. Et hoc in figura valdè myſterioſa factũ eſt. Vnica enim eſt litera tres ramos habens. Et hæc innuit Trinitatem perſonarum in vna eſſentia. Quarum trium perſonarum virtus in Ieſu habetur concluſa: non tñ ex Auguſtini ſententia, dicentis. Opera Trinitatis ad extrà ſunt indiuiſa: ſed ex ſacris oraculis. Dixit.n. Gabriel. Virtus Altiſſimi obũbrabit tibi. Eccè Pr. Et expreſſè. Spũs ſanctus ſuperueniet in te. Quorum videlicet virtute paries filium: qui dicetur & erit filius Dei. Nam cũ ipſo ſemp fuit virtus paterna. Iuxtà illud. Qui me miſit, Pater videlicet, mecũ eſt. Fuit quoq; ſemper Spiritus ſanctus. Sicut dictum fuit Iohãni. Super quẽ videris ſpiritum deſcendentẽ & manentẽ: hic eſt, ſcilicet filius Dei & Redemptor, qui baptizat in Spiritu ſancto. — *Aug. Luc. 1. Io. 8. Ibi. 1.*

50 Cur voluit Chriſtus (præter ea, quæ diximus) vt in nomine eius Patrem omnia peteremus? Nõnè, quià omnigena aliorum nominum virtus in ipſo Ieſu nomine concluditur? Nec enim tñ virtus ſanctiſſimæ Trinitatis: ſed omniũ diuinorum numinũ virtutes in ipſo reperiuntur. Sicut ab Iſaiæ oraculo bis edocemur. Ait enim. Requieſcet ſuper eũ ſpiritus ſapiẽtiæ & intellectus: & quæ ſequũtur. Nam ibi oẽm ſeptenariũ illum diuinũ enumerat. Et alibi. Appræhẽdent (inquit) ſeptẽ mulieres virũ vnũ .i. ſeptẽ dona & numina Spiritus Dei: vt benè ſentit & interpretatur Origenes. Quod ipſe Chriſtus vnico ſermone reſerauit, dicens. Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Et alibi. Et mea omnia tua ſunt: & tua mea ſunt. — *Ibi. 15. Iſa. 11. Ibi. 4. Origenes. Mat. 11. Io. 17.*

51 Cum ſit tam potens hoc nomen, in quo iubemur petere: cur multi petentes non exaudiuntur? An, quià malè petunt? Hinc duobus Diſcipulis dictum fuit. Neſcitis quid petatis. Cui adſtipulatur Iacobus, dicens. Petitis, & nõ accipitis: eo q malè petatis. An, quià petẽtes, peccatores & indigni ſunt? Hinc dixit ille, vtroq; oculo illuminatus. Scimus: q peccatores Deus nõ exaudit. An, quià nõ ſufficit ipſum nomen verbis exprimere: ſed oportet ipſum intentione & cognitione inuocare? Iuxtà illud. Protegã eum: quoniam cognouit nomen meũ. Vnde de hoc ampliſſimè ſecretiores Theogi ſcribunt. An, quià requiritur q habeamus ſymbolũ cũ nomine: in quo petimus? Iuxtà illud Apoſtoli. Nemo poteſt dicere Dominum Ieſum: niſi in Spiritu ſancto. Niſi videlicet ſit in ipſo nomine ſancto ſanctificatus. — *Mat. 20. Iaco. 4. Io. 9. Pſal. 90. Sec. Theo. 1. Cor. 12.*

52 Quomodò diuinitas humanitati Chriſti counita fuit? An in vnitate ſuppoſiti: vt cõmuniter nouitiores Theologi docẽt? Imaginãtur enim nõnulli ipſorum tria eſſe in homine: naturã videlicet, naturã ſingularẽ, quã hæcheitatem vocant, & rationẽ pſonæ: quæ (vt ipſi aſſerunt) conſiſtit in duplici incõmunicabilitate, ſpecifica videlicet & indiuiduali: quã appellant quo & quod. Et hanc dixerunt aduenîſſe Chriſto à diuinitate, vel à verbo, aut à perſona ſecundà Trinitatis illi ſingulari humanitati vnita. Subtilis qdẽ imaginatio: Verũ quantũ veritati proxima ſit, iudicent Sapientes. Nam, quomodò perſcrutari vel loqui potuiſſent Antiqui de hac vnione: cũ nomen pſonæ vel hypoſtaſis (teſte Hieronymo) autẽ Damaſi papæ tẽpora — *Theo ĩ prima diſ. 3. Hierony.*

ſuſpectum eſſet: vel ſaltem non haberetur in vſu? Nõnè igitur perpulchrè
Iaco. 1. Iacobus docet nos huius verbi vnionẽ, dicens. Suſcipite inſitum verbum?
Sicut enim ſtipes ſylueſtris & ſterilis per inſitionem ſurculi fructiferi fru-
gifer redditur: Sic & humana natura ſterilis & infructuoſa, per hoc ver-
bum in ea inſitum, frugifera facta eſt.

53 Si verbũ inſitũ fuit in priuato ſtipite Chriſti: quomodò natura humana (vt
Io. 13. 15. modò dictum eſt) effecta eſt tota frugifera? Nõnè hac ſolũ de cauſa Chri
& 17. ſtus à nobis exegit: vt eſſemus ei vniti in fide, id eſt fidelitate & adhærentia
pfecta & in charitate? Sic enim, & nõ aliter, virtus verbi inſiti diffundet in
oẽs ramos huius myſticę arboris, & in omnia mẽbra huius myſtici corpis.
Ibi. 15. Vnde oẽs fructũ ſuũ afferent. Sicut ipſe Saluator ait. Qui manet in me, &
ego in eo: hic fert fructum multũ. Quia ſine me nihil poteſtis facere.

54 Poteſt nè admitti, & quomodò doctrina Theologorũ ſcholaſticorũ de vnio-
Ariſt. ne hypoſtatica? Nõnè habemus à Peripateticorũ Duce, ꝙ opationes ſunt
à ſuppoſito? Cũ igitũ videamus in Chriſto aliquas opationes, oẽm huma-
nam & creatã virtutẽ penitus tranſcẽdentes: nõnè neceſſariò fatendũ eſt
illas à ſuppoſito vel à perſona diuina proceſſiſſe? Sed de iis, quæ operatus
fuit Moſes vltrà oẽs vires creatas, adeò vt Memphitici Sapientes coacti
Exo. 8. fuerint confiteri, ꝙ digitus Dei eſſet illic, quid dicemus? Nonnè cũ Moſe
Ibi. 23. erat Angelus (vt in Exodo legimus) qui & ipſe eſt pſona, p quã Deus,
vel quæ in virtute Dei operatũ? Vnde & legem ipſe Deus p Angelũ dedit.
Gal. 3. Iuxtà illud Apoſtoli. Lex data eſt per Angelos in manu Mediatoris.

55 Quomodò dignoſcere poſſumus in Chriſto fuiſſe magis perſonã diuinã, q̃
Exo. 23. angelicã? Nonnè id ex oraculis hẽmus? Nã ad Moſem (vt nup dictũ eſt)
Io. 1. Angelũ miſſum fuiſſe legimus. De Chriſto autẽ Iohãnes inquit, ꝙ verbũ
diuinũ affuit, nedũ in anima: ſed etiã in carne ipſius. Nõnè etiã hoc indi-
cant opera: quæ ipſemet, in cõprobationẽ ſuæ diuinitatis, adduxit, dicẽs.
Ibi. 10. Opera, quæ ego facio, ipſa teſtimoniũ phibẽt de me? Et paulò poſt. Si nõ
vultis (inquit) mihi credere: operibus credite: vt cognoſcatis & credatis,
Ibi. 14. quià Pater in me eſt: & ego in Patre. Sed nõnè ipſemet ait. Qui credit in
me, opera, quæ ego facio, ipſe faciet: & maiora horũ faciet? Quomodò igitũ
ex opibus diuinitatẽ eius cõprobare poſſumus? Nã idẽ poſſet cõcludi de
Mar. vlt. quocũq; operante p fidẽ: ſicut ipſe promiſit. An itaq; (vt Sapientes cõclu-
dunt) nõ propriè ex operibus, ſed ex modo operandi arguere poſſumus
diuinitatẽ Chriſti? Præcipiendo enim & nõ inuocando ipſe operatus eſt.
Ibidem. An etiã, quià tribuit vt in nomine ipſius alii operentur? Quod fieri nequi-
ret, niſi nomen eius diuinam virtutem cõtineret. Nam (vt alibi diximus)
Moſes omnia portenta fecit in nomine quadrilitero. Sic & omnes po-
ſteriores Prophetæ. Nullus autem in nomine alicuius puræ creaturæ mi-
racula operatus eſt.

56 Quomodò (vt Apoſtolus ait) Chriſtus eſt diues in oẽs, qui inuocãt illum?
Ro. 10. Nonnè, quià ipſe fuit plenus diuitiarũ? Non quidem earũ, quas tinea de-

molitur,cõſumit ignis, & fures effodiunt & furãtur:ſed theſauroꝝ ſupra-mundanoꝝ:de qbus ipſe Apoſtolus inquit. In quo ſunt oẽs theſauri ſa-pientiæ & ſcientiæ abſconditi. Nec tantũ ſapientiæ, ſed meritoꝝ,virtutũ, & omniũ bonorum pro ſe & pro omnibus ei adhærentibus. Iuxtà illud Iohannis. De plenitudine eius omnes nos accepimus. Vnde Paulus cũ Epheſiis agens ait. Gratificauit nos Pater in Filio ſuo dilecto: in quo ha-bemus redemptionem per ſanguinem eius, & remiſſionem peccatorum ſm diuitias gratiæ eius: quæ ſuperabundauit in nobis. Nec tñ habuit di-uitias gratiæ & meritoꝝ: ſed etiam diuinitatis: per quã ipſi adhærentes operantur ea, quæ ſolus Deus facere poteſt. Col.1. Io.1. Ephe.1.

57 Vnde habuerũt Chriſto credentes, vt tot & tãta miracula operarẽtur? Nõ-nẽ hoc habuerũt ex fide? Sicut ipſe Chriſtus teſtat̃,dicens. Signa aũt eos, qui crediderint,hæc ſequẽtur. In nomine meo dæmonia eiicient:& quæ ſe-quuntur. Hinc Paulus dixit. Sancti p fidem vicerũt regna,operati ſunt iu-ſtitiam:& cætera,quæ ſequũtur. Vbi multa cõmemorat facta à ſanctis per fidem. Sed cũ non amplius tot mirabilia à fidelibus fieri videamus: eſt nẽ igitur mortua fides? Nã(teſte Iacobo)fides ſine operibus mortua eſt. Nõ qdem ſine operibus miraculoſis:ſed ſine opibus correſpõdentibus fidei,& ad ipſam pertinentibus. Cum vera fides non conſiſtat in ſola credulitate. Nã(vt ipſe Iacobus paulò ſuperius ait)dæmones credunt & cõtremiſcũt. Vera igitur fides conſiſtit in firma inhærentia,fidelitate,& vnione cũ Deo: adeò vt virtus ipſius diffundat̃ in oẽs verè credentes & ei adhærẽtes. Hinc amici Dei operabant̃ per virtutem ipſius Dei cõicatam ipſis: qui Deo ad-hærebant & vniti erant. Sicut enim virtus rõnis exiſtẽs in capite, rationa-biliter in oibus membris operatur:adeò vt moueãtur ſm dictamen ipſius rationis exiſtentis in capite(nam membra non ſunt rationis capacia: niſi quatenus capiti adhærent)Sic nec quiſpiam mirabilia aliqua operari po-teſt: niſi Deo & capiti Chriſto adhereat. Qui Chriſtus iccircò caput cor-poris Eccleſiæ dictus eſt. Mat.vlt. Heb.11. Iaco.2. Ephe.5.

58 Si Chriſtus eſt Deus: cur dixit ſe habere doctrinã à patre? Durũ quippè eſt loqui de iis: quæ captum humani ingenii tranſcendũt. Cuiuſmodi eſt ſer-mo de Dei Filio: quẽ nemo nouit,niſi Pater. Vnde tãtũ loquemur,q̃ntũ ipſe dignatus fuerit reuelare. Nõnẽ igitur ipſe dixit. Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo? Et iteꝝ. Exiui à Patre: & veni in Mundũ. Si itaq; eſſe habuit à Patre; cur dubitat̃ de doctrina & ſapientia:quæ & ſi Filio cõmu-nicata eſt: eadem tamen eſt,quæ in Patre reperitur? Cũ ambo ſint vnũ:in eſſentia videlicet infinita. Ratione cuius infinitatis idem reperitur in am-bobus. Quod aliquatenus exẽplo exprimi põt. Nam eadẽ lux eſt in Sole & quæ nobis cõmunicatur. An,cũ duo ſint in Chriſto,homo videlicet & Deus, in eo ꝙ homo,ſuſcepit doctrinam à Patre producente verbum eidem homini coniunctum? Io.7. Mat.11. Ibidem. Io.16. Ibi.10.

59 Quo Dei teſtimonio Chriſtus declaratus eſt Deus? Nonnẽ per vocẽ Patris, dicentis. Mat.17.

dicentis. Hic eſt filius meus dilectus? Sed nonnè etiā de Populo Iſraeli-
Exo.4. co dixit Deus. Fili⁹ meus primogenitus Iſrael? Nō quippè de Iſrael ſub-
infertur: qd de Ieſu: Videlicet. In quo mihi benè cōplacui. Non.n. Deus
Pſal.15. ſibi cōplacet in creaturis (cū ipſe ſit fœlix ſine creaturis) ſed ſibi cōplacet
in verbo, pducto: quod amat & à quo amatur per amorē, qui eſt Spiritus
Pro.8. ſanctus. Sed nōnè ſcriptum eſt de ſapientia Dei. Deliciæ meæ eſſe cū filiis
hominum? Sunt quippè deliciæ Dei producendo hominem & implendo
ipſum multiplici bonitate. Quæ deliciæ ſunt in ſeipſo, & proueniunt à ſe-
ipſo cōmunicante: non autem ab eo, cui cōmunicantur. Sed de Filio di-
citur. In quo mihi benè complacui.

60 Habemus nè aliud teſtimoniū idem comprobans? Nonnè Moſes legiſlator
Mat.17. Chriſti transfigurationi interfuit: vt indicaretur, ꝙ lex phibuerit teſtimo-
nium de ipſo? Interfuit & Elias eximius Propheta: vt innueret, ꝙ Pro-
phetæ idē fecerint. Hinc dum ipſe Chriſtus vellet duobus diſcipulis de-
Luc.24. clarare, qualis fuerit: incipiebat (vt Lucas ait) à Moſe diſcurrens per oēs
Prophetas: & mirabili & lympido ſenſu interpretabatur ſacramenta, ſub
velamine Scripturarum latentia. Interfuerunt quoqꝫ ambo honorantes
ipſum, & ipſi cedentes: vt indicarent, ꝙ lex cedere debebat Chriſto. Qui
venit, non vt ipſam euacuaret (vt aliqui dicunt) ſed vt adimpleret ac per-
ficeret: compleretqꝫ ea, quæ lex & Prophetæ præfigurauerant & prædi-
xerant de ipſo.

61 Quomodò Chriſtus ſemetipſum trāſfigurauit? Nōnè trāſmutauit corpus ſuū
Mat.17. in eā forte: quā vnuſquiſqꝫ noſtrū ſortiri debet in reſurrectione? Quando
1.Cor.15. corpus noſtrum ſurget in nobilitate, in gloria, in claritate, & cæteris doti-
Theo.49. dif. quarti. bus vel conditionibus à Paulo & à Theologis ſcholaſticis enumeratis.
Mat.17. Quod indicauit ſplendor faciei eius: quæ (vt Matthæus narrat) reſplen-
duit ſicut Sol. Fœlicius.n. reſplēduit Chriſti facies, ꝗ̄ Moſi: quāuis & ipſa
2.Cor.3. (teſte Apoſtolo) valdè ſplenduerit. Et adeò inualuit ſplendor ille: vt ve-
ſtimenta eius viderentur alba, ſicut nix. Qui ſplendor prouenit ex diui-
nitate: quæ in ipſo fulgebat. Oſtendit enim eam, quā in ſe continebat glo-
Philip.2. riam. Quāuis eam cōpreſſerit inter mortales degens. Cum quibus habitu
inuentus fuit vt homo, & cum mortali corpore: quod pro illa gloria & vita
Deut.17. donanda, morti tradidit. Quā gloriam futurā oſtendere voluit tribus te-
Mat.18. ſtibus. Cum in ore duorū vel trium ſtet omne verbum.

62 Cum Euangeliſtæ dicant, ꝙ poſt ſex dies Chriſtus ſemetipſum trāsfigurauit:
Ibi.17. à quo die enumerantur illi dies? Nōnè ab eo die, quo dixit. Sunt quidā
Mar.9. Mat.16. de hic ſtantibus, qui nō guſtabunt mortē? Cum enim hoc videret naturæ
Heb.9. legibus repugnare (nā ſtatutū eſt hominibus ſemel mori) ne iudicaretur
impoſſibile, voluit diſcipulis ſtatum immortalitatis oſtendere: vt tpe ſuo
huius veritatis teſtes eſſent. Hinc Petrus de hoc monumētū perpetuū re-
2.Pe.1. liquit. Accipiens (inquit) à Deo Patre honorē & gloriā, voce delapſa ad
eū huiuſcemodi à magnifica gloria. Hic eſt filius meus dilectus. Quā vocē

audiuimus è cœlo allatã:cũ eſſemus cũ ipſo in mõte ſancto. Sed cur poſt ſex dies Chriſtus transfigurari voluit? Nonnè (vt Origeni placet) ad inuendũ ſex dies fabricæ: quibus (vt aliàs diſſeruimus) ſex millenarii reſpondent:poſt quos,die videlicet octauo,cõnumerando primum à quo incœpit (nam ſex ſunt intermedii tanq̃ interualla) dabitur nobis gloria: quæ à Chriſto tunc præmonſtrata fuit? Origenes

63 Quæ nubes lucida (vt Matthæus narrat) obumbrauit Apoſtolos? Cũ proprium nubis ſit obtegere & obſcurare:quomodò erat lucida? An forſitan fuit nubes illa,de qua Propheta canit. Qui ponis nubẽ aſcenſum tuum? Quod aliqui interpretanť de nube:quæ Chriſtum aſcendentẽ in cœlum ſuſcœpit:vt Lucas narrat. Sed quomodò cõmunis nubes,quæ non tranſcendit infimã aeris regionem,potuit ipm in cœlum ſubuehere? An igitur nubes lucida fuit virtus illa: de qua Gabriel Mariæ dixit. Et virtus Altiſſimi obũbrabit tibi? Quæ virtus in Altiſſimo ſubtiliſſima, imò incorporea, & diuina eſt:ſed nobiſcum agẽs denſatur in nubẽ. Sicut corpus noſtrum ſenſibile exquirit. Nubes itaq; illa fuit virtus Patris & Filii, obumbrans Apoſtolos: vt ſufferrent diuina. Quãuis cecidèrint in facies ſuas timẽtes. Nam forſitan diuinis inſueti,mortui eſſent:niſi nubes obumbrãs eos defendiſſet. Hinc legimus, q̃ Patres in deſerto protecti fuerunt à nube,ne opprimerentur à gloria Dei: qui illos præibat. Ma.17. Pſal.103. Acto.1. Luca.1. Exo.13.

64 De quo exceſſu Moſes & Elias loquebanť cũ Chřo: quẽ (vt Lucas narrat) cõpleturus erat in Ieruſalem? An de laboris exceſſu:qui tã arduus fuit,vt aliquãdo feſſus (teſte Iohãne) ſedere coactus ſit? An de exceſſu patiẽtiæ: qua ſuſtinuit ĩmaniſſimos cruciatus vſq; ad mortẽ? An de exceſſu doloris: de quo Ieremias. Magna eſt velut mare contritio tua:quis medebitur tui? An de exceſſu amoris:q̃ adeò ĩmenſus fuit,vt animã pro amicis dederit? Quo amore (ipſo teſte) nullus maior. De quo Ieremias,pſonã eius agẽs, ait. Recordare dic trãſgreſſionis meæ,abſynthii & fellis. Cui grata anima reſpondẽs,inqt. Memoria memor ero: & tabeſcet in me anima mea. Luca.9. Io.4. Thre.2. Io.10. Ibi.15. Thre.3.

65 Cur errauit Petrus,dicẽs. Faciamus hic tria tabernacula? Nam (teſte Euãgeliſta) neſciebat q̃d diceret. An,quià (vt cõiter dr̃) nondũ erat aperta paradiſi & beatitudinis porta:ad quã apiendã Chriſtus venerat? An,quià tẽpus erat pugnãdi:nec quieſcendi in tabernaculis? An,quià tantũmodò curabat de hoſpitio illoꝝ trium,omnibus aliis reiectis? An, quià contentus videbatur tribus dũtaxat tabernaculis:cum tamẽ multa ſint in domo Patris:vt Filius perhibet? An,quià per tria tabernacula volebat ſeiungere legẽ à Prophetis,& vtroſq; ab Euangelio:cũ tamen omnia hæc in vno & eodẽ cõcludi debeant? Nã (teſte ſumma veritate) lex & Prophetæ depẽdent ab amore Dei & proximi:quẽ vnicum,totũ Euangelium intendit. Luc.9. Mar.9. Io.14. Mat.22.

66 Quæ ſunt claues Dauid: quibus clauditur & nemo aperit,& è conuerſo: vt Iſaias ait? An claues iſtæ ſunt poteſtas temporalis occidendi & liberandi: qualis fuit in Dauide? Sed cũ huiuſmodi claues ꝓmiſſæ fuerint Eliachim Iſa.22. Ibidem.

Sacerdoti filio Elchiæ: qd ad ipſum poteſtas occidendi & viuificãdi: quæ ad Regem potius q̃ ad Sacerdotẽ ſpectat? An igit (vt aliàs diximus) de clauibus, quas Chriſtus Petro dedit, eſt ſermo? Duplicẽ.n. dedit ei pote-
Mat.16. ſtatẽ, ligandi vz & ſoluẽdi animas: vt Matthæus refert. Quæ poteſtas ſo-
Apoc.3. lius Dei eſt: qà ipſe ſolus põt remittere peccata. Hinc Iohãnes ait. Hæc dicit Sctũs & verus: q hẽt clauẽ Dauid: & q apit, & nemo claudit: claudit, & nemo apit. Sed cur hæ claues dicunt̃ Dauid: q fuit nõ Sacerdos, ſed Rex? An, qà & ipſe aliqñ functus eſt Sacerdotis officio? Nam induit ephod: &
1.Reg.30. Arcã Dei cõduxit (vt in p̊ & ſecundo Regũ volumine legimus) & cultũ
2.Reg.6. Dei ãpliauit: hymnoſq; vbiq; gẽtiũ in honorẽ Dei decantãdos cõpoſuit. An p Dauid intelligitur nõ filius Ieſſe, ſed ille, de quo in Ieremia dicitur.
Iere.23. Et ſuſcitabo Dauid germen iuſtũ? An per Dauid intelligit̃ manus & virtus illa: quæ eſt ſup ſede ꝓ Iah. i. Dei bellans contrà Hamalech. i. antiquũ
Exo.17. hoſtem à generatione in generationẽ: vt in Exodo legimus?

67 Sup quo fonte ſedit Ieſus laſſus ex itinere? An ſup fonte iuxtà portã Sama-
Io.4. riæ (vt Iohãnes ſcribit) exiſtente? An (vt altius conſcendamus) hinc in-
Pſal.35. nuit̃ q ſedebat ſup fonte illo, de quo Propheta canit. Quoniã apud te eſt fons vitæ? Nam in ipſo ſemper quieſcebat. Alioquin dolores & labores illos, quos pro nobis tulit, ſufferre nequiuiſſet: nec operatus fuiſſet omniũ
Theologi. ſalutem. Cum omnes Theologi aſſerant opus illud fuiſſe plusq̃ humanũ: nec à puro homine fieri potuiſſe.

68 Cũ multi Patriarchæ & Prophetæ ritè & verè Deum adorauerint: cur Chri-
Io.4. ſtus dixit, q ſuo tpe eſſent veri adoratores: qui adorarent Patrẽ in ſpiritu & veritate, non autẽ in Templo nec in monte? Nõnè adorauit Deum in
Gen.22. veritate Abrahã, qui obtulit filium: & Moſes, qui legẽ & cultum Dei tradidit: & Dauid, qui Pſalmos vbiq; & ſemper decantandos compoſuit? An igitur adorare in veritate eſt adorare Deum verꝫ nõ p ænigmata, nec per figuratiua ſacrificia, ſed amoto omni velamine figurarꝫ, cum ſacrificio fi-
Heb.9. gurato & vero, oblato non in tabernaculo manufacto ſed cœleſti: nec in
Iſa.2. monte Garizim vel Moriah, ſed in monte; in vertice mõtiũ (vt Iſaias ait) præparato. i. Chriſto eleuato ſup oẽs colles. i. Sãctos: in quo (ipſo iubẽte)
Io.15. omnĩa petimus à Patre? Ait.n. Quicqd petieritis patrẽ in noĩe meo: dabit vobis. Qđ nõ eſſet, niſi virtus diuinitatis eſſet in ipſo: vt ſuprà diſſeruimus.

69 Quis eſt fons aquæ ſalientis in vitam æternam: de quo Chriſtus memi-
Ibi.4. nit? An eſt (vt Iohannes declarat) ſpiritus, quem accœpturi erant cre-
Ibi.7. dentes? Sed quomodò fons aqueus eſt ille ſpiritus: qui ſemper in Scriptura ignis denominatur? An igitur eſt ſpiritus Ieſu, qui aqua eſt, differens ab illo ſpiritu igneo? An Spiritus ſanctus in eo q docet & ſapientiã præſtat, fons aqueus eſt? Sed quomodò bibentibus illam aquã Filii proſilit iſte fons ſpiritus? Quid (quæſo) eſt Spiritus ſanctus, niſi amor Patris & Filii, ex cognitione, quam habet Deus de ſeipſo, reſultans? Sicut itaq; Deus cognoſcens ſe producit verbum & inde amorem, qui

eſt ſpiritus: Sic aqua ſapientiæ,quã nobis propinat Filius,veræ ſapientiæ
fons ex cognitiõe,quã habet de Deo,amorẽ generat & ſpũm Dei in ſe: q
ſalire facit hominem,huiuſmodi aquam bibentẽ, mẽte dum viuit in Deũ:
poſt mortem verò in vitam æternã. Qui fons eſt ignis dum inflammat &
accẽdit: & eſt aqua dum docet: vt dictum eſt Hinc Chriſtus dixit. Ignem *Luc. 12.*
veni mittere in terram. Et alibi. Ille vos docebit omnia. Qui ſpiritus cum *Io. 14.*
non poſſit procedere niſi à fonte diuinitatis: concluditur ꝙ ille, qui propi-
nat aquam, vnde ſalit iſte ſpiritus, Deus ſit.

70 Cur Chriſtus longum ſermonem habere voluit cum Samaritana: & tanta *Ibi. 4.*
ei myſteria reuelare? An, vt præberet nobis exemplũ, ne ſpernamus quẽ-
piam ſalutem cupientem: ſit vir vel mulier, iuſtus vel peccator, domeſticus
vel alienigena? An, vt ſicut Serpens antiquus ſumpta occaſione à muliere *Geñ. 3.*
totum genus humanũ infecit: Sic & ipſe Chriſtus ſumpta occaſiõe à mu-
liere liberaret & redimeret omnes Samaritas illos: ſicut Euangelica pan-
dit hiſtoria? An (vt altius conſcendamus) vt innueret, ꝙ colloquium di-
uinũ multoties incipit à muliere: id eſt à parte ſenſitiua? Iuxtà illud Apo-
ſtoli. Fides ex auditu: auditus autem per verbum Chriſti. Quod videli- *Ro. 10.*
cet auribus noſtris intonatur.

71 Quomodò mulier (vt Lucas narrat) ad tactum veſtimenti Ieſu ſanata eſt? *Luc. 8.*
Nõnè, quià virtus diuinitatis, quæ erat in Ieſu Chriſto, redũdabat nedum
in corpore ſed etiã in veſtimento? Nam, cum mulier ad tactũ veſtimenti
ſuſcœpiſſet ſanitatem: ſenſit Chriſtus virtutẽ, quæ exierat. Hinc dixit. Te- *Ibidem.*
tigit me aliquis. Nã & ego noui virtutẽ de me exiiſſe. Quod multi cogno
ſcentes rogabant (vt Marcus refert) vt fimbriam veſtimenti ipſius tange- *Mar. 6.*
rent. Quotquot autem ipſum tangebant: ſanabantur.

72 Quæ veſtimenta erant hæc: vnde tanta virtus exibat? An vnum erat tunica
inconſutilis: quã baptiſmum alibi ſignificare diximus, ſacramentũ quidem
non reiterabile; alterũ verò erat tunica diuiſibilis, ſacramẽtũ videlicet pœ-
nitentiæ, toties, quoties opus eſt, reiterabile? Ab his enim duobus veſti-
mentis diſtillat ſanitas animæ. Veſtimentaq́; dicuntur huiuſmodi ſacra
menta, quià nuditatem noſtrã & peccata tegunt. An eſt veſtimentũ illud,
de quo Propheta canit. Amictus lumine, ſicut veſtimẽto. Et illud, de quo *Pſal. 103.*
alibi idem Vates. Induit Dñs fortitudinẽ: & præcinxit ſe virtute? Quibus *& 92.*
veſtimentis nobiſcum agit: cum ipſum nudũ appræhẽdere nequeamus.
An veſtimenta illa ſunt decem ꝓprietates aut veſtes, quas Deus induit, dũ
Mundũ creauit: & dum agere cum creaturis decreuit? A quibus veſtimẽ-
tis (vt ſecretiores Theologi tradunt) prouenit, quicquid nobis cõicatur. *Sec. Theo.*
Quæ omnia cũ in Chriſto cõcluderentur, cui pater omnia dedit, non po- *Mat. 11.*
tuit quippiã ex ipſis emanare: quin ipſe Chriſtus ſentiret. Hinc non ſine
cauſa dixit, ꝙ ſenſerat ex ſe virtutem exiiſſe. Quod quantũ concludat di- *Luc. 8.*
uinitatem in eo fuiſſe, iudicent Sapientes.

73 Poteſt nè cõcludi diuinitas Chriſti ex illo Oſiana à pueris decantato? Nõnè *Mat. 21.*
cuilibet

cuilibet nos adiuuare valẽti dicere poſſumus Oſiana.i. Salua nos? Sed nõnè
ſtãte pctõ Adæ hũanis virib⁹ irreparabili nemo põt ſperare ſalutẽ, niſi ab ho
mine Deo? Sed vñ hoc? An, qȧ ſeries diſpoſitionis diuinæ ſic exigebat? An,
qȧ tota maſſa generis hũani infecta nõ poterat expiari, niſi ꝑ hominẽ cœle-
1.Cor.15. ſtem, è cœloꝗ venientẽ? An, qȧ (vt ſuprà diximus) ſolius Dei eſt remittere
peccata? Vnde nec Apoſtolis data fuit ptãs remittẽdi peccata: niſi in virtute
Io.20. Sp̃s ſancti. Hinc Chriſtus præmiſit. Accipite Sp̃m ſctũm. Deinde ſubintulit.
Mat.21. Quoꝝ remiſeritis &c. Pueri itaqꝫ à Spiritu ſcõ acti (vt ipſe Chr̃s innuit) ſal-
uari flagitabãt ab eo, q erat homo Deus. Propterea Sacerdos, qui vice Dei
peccata remittit, antiqtus vngi iuſſus fuit, chriſmate videlicet Sp̃us ſancti &
diuinitatis: vt ſuprà diſſeruimus. Quod & nunc obſeruatur.

74 Quò Chr̃s moriens voce magna (vt Matthæus refert) clamare potuit? Nã hõ
Ibi.27. aut ſuffocatus aut deficiens morit̃: & ſic moriẽs nullatenus emittere clamorẽ
põt. Nõnè moriens Chr̃s clamauit: vt oſtẽderet ſe nõ ex oppreſſiõe vel de-
Io.10. bilitate mori, ſed ex volũtate? Iuxtà illud. Poteſtatẽ hẽo ponẽdi animã meã:
& ptãtẽ hẽo iterꝝ ſumendi eã. Clamauit ãt magna voce: vt oĩa ad ſe traheret:
Ibi.12. ſicut ipſe ꝑdixerat. Nã inter cætera, quæ attrahere ſolent, ãnumerat̃ clamor:
vt alibi diſſeruimus. Qui clamor auditus fuit nedũ ab aſtãtib⁹, ſed ẽtȧ P̃re: q
ſpũm ei⁹ ſuſcœpit. Auditus q̃qꝫ fuit à cœlo: qđ tũc aptũ fuit ab Angelis, q fœ-
Luc.16. licius portarũt animã ipſi⁹, q̃ animã Lazari in ſinũ Abrahæ. Auditus fuit ab
Mat.27. inferno: qui reddidit mortuos ſuos. A terra quoqꝫ auditus eſt: quę mota eſt
& ſciſſis lapidibus & monumẽtis reddidit corpora, quæ antè ſuſcœpat. Audi
tus fuit à gentibus: ex quibus Centurio dixit. Verè filius Dei erat iſte. Audi
tus quoqꝫ fuit à lege: cũ velum Templi illam obtegẽs ſciſſum ſit: reſeratis le-
gis & Prophetarꝝ ſacramentis. Auditus deniqꝫ fuit à toto Mundo, omniqꝫ
poſteritate omnium: qui ad hunc clamorem cucurrerunt ad Chriſtum.

75 Cur patiẽte Chr̃o velum Tẽpli ſciſſum dr̃ à ſummo vſqꝫ deorſum? An, qȧ oĩa
Ibidem. abhorruerũt mortẽ Chr̃i capitis? Vñ omnia elementa, ſydera & reliqua oĩa
pati viſa ſunt. An (vt ad ſacra veniamus) qȧ moriẽs & cõſummãs opus redẽ-
Io.19. ptionis (vt ipſemet ꝓhibuit, dicens. Conſummatũ eſt) ꝑ Spiritũ ſctũm (quẽ
miſit ipſe ſuo cœlum conſcẽdens) oĩa legis ſacra, & Prophetarꝝ oracula reſe
2.Cor.3. rauit? Iuxtà illud Apoſtoli. Nos verò oẽs reuelata facie gloriã Dñi ſpecula-
mur, cõſcendẽtes à claritate in claritatẽ: quouſqꝫ trãſformemur in eandẽ ima-
Io.1. ginem, quæ eſt filius Dei. Cũ data ſit nobis ptãs filios Dei fieri, imitãtes illũ,
qui Deus factus eſt homo. Et vtinã veram Theologiã proſequerent̃ Chri-
ſtiani: nec inanẽ Philoſophiã ſm elemẽta huius Mũdi, nõ aũt ſm Chriſtũ:
Col.2. vt Apoſtolus ait. Huiuſmodi.n. doctrina & rõnes naturales ſunt ſupſtitio-
nes quædam, hominum intellectus magis implicãtes q̃ illuſtrantes.

76 Qua virtute Chriſtus à terra exaltatus fuit? Nõnè diuina virtus exigebatur: vt
omnium ſacrificioꝝ virtutem ad ſe attraheret? Tãta enim fuit virtus paſſiõis
Chriſti: vt cõmemoratio ipſius ſufficiat pro oĩbus ſacrificiis legalib⁹: quæ oĩa
ſua peculiari rõne (vt ſuprà diſſeruimus) ſãcita fuerũt. Hinc q̃ bellè Diony-

ſius vocat Chſm quoddá totum. Attraxit quoq; ad ſe Chſs moriens omnia numina, & oēs virtutes cœleſtes. Sicut Paulus, hoꝝ ſacramētoꝝ nō ignarus referat, dicens. Expoliás principatus & poteſtates traduxit cōfidenter, palàm triumphás illos in ſeipſo. In ſeipſum videlicet reducens omnium illoꝝ virtutem. Quæ virtus cōtinēdi omnia actu (vt aiunt) ꝓprium Dei eſt. Ná homo continet omnia ꝑtāte: vt Mercurius docet, & Sapiens innuit. *Dio. de diuinis no.* *Col. 2.* *Mercurius.* *Sap. 10.*

77 Cur poſt Chſm oracula ſiluerūt? Nōnè (vt ſcriptū eſt) poſuit Deus inimicitias īter ſemē mulieris, & ſemē Serpētis, ꝓteſtás, q̄ ꝑ ſemē mulieris (Chſm vz, vt alibi diſſeruimus) cōterēdū eēt caput Serpētis? Vñ ipſe Chſs Serpētis caput cōterens, ipſm è Mūdo eiecit, adeò vt āplius nequeat cultū ab hoib⁹ exigere, nec dare reſpōſa. Et hoc factū eſt, vt oīa numina, ſupiora & inferiora, numini Chſi cederent: ſicut in Harmonia diſſeruimus. Nec offendat̄ quiſpiá: q̄ dixerim alia numina. Cum Paulus dicat. Siquidē ſunt Dii multi & Dñi multi. Poſteà de veritate numinū ſubinfert. Nobis tamē vnus Deus Pater, ex quo omnia, & nos in illo: & vnus Dñs Ieſus Chſs, ꝑ quē omnia, & nos per ipſm. *Gen. 3.* *Cantico. 2. Tu. 2. c. 15. & 16.* *1. Cor. 8.*

78 Quō & qua authoritate miſit Chſs Apoſtolis Spm ſctūm? Nōnè, qà (vt recētiores Theologi docēt) eius eſt mittere pſonā diuinā: cuius eſt & ꝓducere? Hinc Pr̄ à nullo mittit̄: cū à nullo ꝓducat̄. Filius āt à ſolo Pr̄e mittit̄: à quo ſolūmō ꝓductus eſt. Sp̄s verò ſctūs à Pr̄e & Filio: cū ab vtroq; ꝓductus ſit. A' Patre qdē mittit̄: ſicut ipſe Filius ait. Paracletus āt Sp̄s ſctūs: quē mittet Pr̄ in noīe meo. Et infrà, cū de Spū ſctō adhuc ageret, oſtēdit, q̄ ēt ipſe eum miſſurus eſſet, dicēs. Niſi ego abiero, Paracletus nō veniet ad vos: ſi āt abiero, mittá vobis eū. Miſſus āt fuit in linguis igneis tanq̄ arcanoꝝ Dei interpres. Iuxtà illud. Ille ſuggeret vobis oīa: & docebit vos omnia. Et, vt inflāmaret corda nō tm̄ eorum, in quos deſcēdebat, ſed coꝝ, qui audituri erant verba coꝝ, quos ipſe edocuerat, in ignis ſpecie miſſus fuit: vt Lucas narrat. *Theo. recētiores.* *Io. 14.* *Ibi. 16.* *Ibi. 14.* *Actio. 2.*

79 Quō (vt Apl̄s ait) Sp̄s ſctūs in nobis abūdè diffuſus eſt? An, cōtrà Peripateticoꝝ dogma, Sp̄s ſctūs mera ſubā ſuſcipit (vt aiūt) magis & minus: qd̄ ꝓpriū q̄litatis eſt: vt ipſi dn̄t? An ipſe vnicus, eſt diuiſibilis in ptes: qd̄ quātitatis cōtinuæ ꝓpriū eſt? An, qà ſeipm inſepabilr̄ cōicās, chariſmata ſua diffundit plus vel minus: ꝓut lubet? Sicut docet idē Apl̄s, dicēs. Diuidēs ſingulis, ꝓut vult. Et ne hoc videat̄ impoſſibile iuxtà Peripateticoꝝ dogma, id cōprobamus in aīa: quæ vnica diffundit̄ in mēbra varia diuerſimodè, & ſm plus & minus. Et q̄uis aīa dicat̄ tota in qualibet pte: cōſentiunt tn̄ oēs Philoſophātes, q̄ magis reſidet in corde & capite, q̄ in aliis mēbris. Pari mō & hic Sp̄s Dei: q̄ Mundi aīa ab aliqb⁹ Academicis dr̄. Sed (nulli dubiū) eſt aīa & vita corpis Eccl̄iæ. Et hic magis diffuſus fuit in capite Chſo q̄ in aliis mēbris. Iuxtà illud Prophetæ. Vnxit te Deus Deus tu⁹ oleo lætitiæ i. chriſmate Sp̄s ſancti præ participib⁹ tuis. Et poſt Chſm hic Sp̄s Dei ſup oēs pfudit Beatá virginē: quæ (vt Hierony. ait) eſt collū hui⁹ corporis. Hinc dixit Gabriel. Sp̄s ſctūs ſupueniet in te. Poſteà pfuſi ſunt Apl̄i abundè, tāq̄ ꝓcipua corporis ipſius mēbra. *Ad Titū. 3.* *Peripa. c. & ſubo. & c. de q̄litate.* *1. Cor. 12.* *Pſal. 44.* *Hieronym.* *Luc. 1.*

80 Vñ tot hominū millia attracta ſunt ad martyriū? Nōnè, qa cupiebāt cōformari

Chřo capiti? Sed vñ tãtus feruor deſyderii: vt nullũ martyrii genus eis durũ
Ibidẽ.3. foret: & alacrit̃ ſuſtinerẽt illatã ſibi mortẽ: quæ eſt vltimũ terribiliũ: & quã ẽt
Lucæ.22. ipſe Chřs horreſcẽs rogabat Patrẽ, vt trãſferret ab eo calicẽ tã diræ mortis?
Grego. Nõnẽ id declarat Greg. dicẽs. Poſt aductũ Sps̃ ſcti cuius fortitudinis & cõ
Io.18. ſtãtię fuerint hoĩes, apparet in Petro: q ad vocẽ vni⁹ mulieris Chřm negauit,
Acto.5. ſed Spũ ſctõ pfuſus cõuentũ Magiſtratuũ nõ timet, dicẽs. Obedire oportet
Deo magis q̃ hoĩb⁹? Et oẽs Apl̃i ibãt gaudẽtes a cõſpectu cõcilii: qm̃ digni
habiti ſũt p noĩe Ieſu cõtumeliã pati. Hoc itaq̃ Spũ ſcõ roborati Apl̃i & ſcti
nõ ſolũ tormẽta nõ timuerũt: ſed ipſa alacrit̃ ſuſceperũt. Qđ Chřs timuit, à
Pr̃e derelictus: vt cũ dolore humanã redẽptionẽ oparet̃. Sicut decretum in
Mat.27. cœlo fuerat. Hinc ipſe in Cruce clamauit. Deus De⁹ me⁹ vt qd dereliq̃ſti me?

81 Qđ eſt maximũ omniũ ac pcipuũ donũ nobis à Chřo traditũ? An, qã nos libe
Col.1. rauit à pctõ & à ptãte tenebraꝝ (vt Paulus ait) a q̃bus nulla ope humana eri
pi poteramus? Sed nõnẽ id parũ eſſet: niſi aliò nos veheret? An igr̃, qã portas
Theo.19. paradiſi apuit? Sed qd hoc erat, niſi illuc intraremus? An itaq̃ (vt Theologi
diſ.tertia. cõiter aſſerũt) qã meruit nobis gratiã & gloriã? Hoc quippe magnũ eſt. Sed
& ſi gratiã & gloriã nobis meruit: nõ tñ ipſã hẽmus, niſi aliud intercedat. An
Lucæ.10. ergò nobis gaudendũ eſt (vt ipſe Chřs ait) qã noĩa nr̃a ſcripta ſunt in cœlo?
Vñ arrhã quodãmõ gloriæ obtinendæ hẽmus. Sed adhuc (niſi fallor) aliud
Ibi.17. repit̃ maius donũ: illud vȝ, de quo ipſe Redẽptor ait. Regnũ Dei intra vos ẽ.
Qđ regnũ eſt ipſe Deus (quo nihil maius) vt nõ modò ex Chři ꝟbis hic &
Ant.Theo. alibi elicimus: ſed ab antiq̃s Theologis aptiſſimè edocemur. Hinc Iohãnes
1.Io.3. inquit. Videte, qualẽ charitatẽ dedit nobis Pater: vt filii Dei nominemur &
Io.1. ſimus. Quod eſt p illum, qui dedit nobis poteſtatẽ filios Dei fieri.

82 Chřs cuius rei teſtis verus ac fidelis eſt (vt Iohãnes ait) & apud quẽ? An Patri
Apoc.1. teſtat̃, q̃ ſatiſfactio facta pro delictis noſtris ſit iuſta & æqua? An, q̃ ſimus ſuffi
&.3. cienter à ſordibus expurgati adeò, vt cõuenienter intrare poſſimus in regnũ
Ibi.21. illud, in quod nihil coinq̃natũ introire põt? Et hoc eſt, qđ Paulus cum Ro
Ro.3. manis agẽs, ait. Iuſtificati grãtis p gratiã ipſius p redẽptionẽ, quæ eſt in Chri
ſto Ieſu: quẽ ꝓpoſuit Deus ꝓpitiatorẽ p fidẽ in ſanguine ipſius, ad oſtenſio
nem iuſtitiæ ſuæ pp remiſſionẽ præcedentiũ delictoꝝ in ſuſtẽtatione Dei, ad
oſtenſionẽ iuſtitiæ eius in hoc tpe: vt ſit ipſe iuſtus & iuſtificãs eum, qui eſt ex
fide Ieſu Chriſti. Qui videlicet pro nobis teſtat̃: vt dictum eſt.

83 Cur Chřs vult, q̃ in facie Eccleſiæ habeamus aquã, in teſtimoniũ iuſtificatiõis
nr̃æ? Nõnẽ, qã Chřs, q eſt aqua ſuprema ac diuina lauans aĩas nr̃as, vult q̃ p
aquæ elementũ, cum aqua ſuprema ſymbolũ hñs, videamur iuſtificati coram
iis, q ſm̃ ſenſum tm̃mõ iudicãt. Et, ne credamus, q̃ aqua elementari purget̃
Io.3. & renouet̃ aĩa, Spm̃ ſanctũ addit, dicens. Niſi quis renatus fuerit ex aqua &
Spũ ſcõ: nõ intrabit in regnũ Dei. Nec.n. Sps̃ ſactus cõgeneus eſt ipſi aquæ
elemẽtari: vt ſimul debeãt copulari. Nec aqua corporea lauat ſordes animæ.
Lauamur itaq̃, renouamur ac regeneramur ſm̃ ſpũm in Chřo Ieſu homine
cœleſti & ſpũali: q eſt vera aqua ſupramũdana. In cuius rei ſignũ aquã corpo

reũ ſuſcipimus. Hinc baptiſmus dr̃ ſacr̃m: qđ eſt ſacrę rei ſignũ. Vt oẽs Theo- Theologi.
logi cõſentiũt: & nos alibi diſſeruimus. Abſtergimur ãt poſteà igne Sp̃s ſc̃ti.
84 Cur Chr̃s dixit. Ego principiũ: q loquor vobis? An, quià primogenitus oĩum Io.8.
creaturarꝝ: vt Paulus innuit? An, q̃à principiũ in quo fc̃ã ſunt oĩa? Sicut pri- Col.1.
ma lr̃a deſcriptiõis fabricæ indicat: quæ eſt ℶ bet, ſigillũ vꝫ ſapiæ, Dei filii, &
v̄bi carne humana veſtiti. Nã ſicut illa lr̃a eſt principiũ toti⁹ deſcriptiõis: Sic
ſignificatũ p lr̃am illã eſt principiũ totius opatiõis, v̄bum vꝫ, p qđ (teſte Iohã Io.1.
ne) fc̃ã ſunt oĩa. Et ip̃mmet eſt principium reparationis vniuerſi: & principiũ
oĩum nr̃arꝝ bonarꝝ actionũ. Hinc aptè dixit. Sine me nihil poteſtis facere. Ibi.15.
Speramus quoq; ipſum fore principium beatitudinis & finis cõſequendi.
85 Quæ plenitudo manet in Chr̃o & quõ? An plenitudo gr̃æ? Iuxtà illud Iohã-
nis. Vidimus gloriã eius, gloriã q̃ſi vnigeniti à Pr̃e, plenum gr̃æ & veritatis. Ibi.1.
An plenitudo diuinitatis? Sicut Paulus teſtat̃, dicẽs. Quià in ipſo inhabitat Col.2.
oĩs plenitudo diuinitatis corporaliter. Si igit̃ plenus eſt diuinitate: nõnè di-
uinitas eſt in eo? Sed quõ plenus eſt? An ſicut aĩa replet corpus & oĩa mem-
bra vita quadã? Sed nõnè hoc modo Deus oĩa replet? Iuxtà illud Ieremiæ.
Cœlum & terrã ego impleo. An igit̃ repletus fuit diuinitate: ſicut Sp̃us ſan- Iere.23.
ctus repleuit Ap̃los, de q̃bus dicit̃. Repleti ſunt oẽs Spiritu ſc̃õ? Sed quõ ii Acto.2.
& alii, de plenitudine ipſius accœperunt? An igitur repletus fuit diuinitate,
ſicut cerebrum & cor repletur aĩa: & p illud alia oĩa membra? Et hoc mõ de
plenitudine eius omnes nos accœpimus: vt Iohãnes ait. Io.1.

SEC. III. DE CHRISTO BELLANTE ET REGE PACIS.

86 SI Chr̃s eſt Rex Salẽ & pacis: quõ venit bellãs & pugnãs? Nõ-
nè eſt cõis ſn̄ia, & cõe adagium. Bellamus, vt pacẽ habeamus?
Chriſtus. n. ſuſcœpit bellum, vt oĩa pacificaret: ſiue quæ in cœ-
lis, ſiue quæ in terris ſunt: vt Apoſtolus inq̃t. Bellauit quoq;, vt Col.1.
adipiſceret̃ coronã: ſtãte edicto à Paulo p̱mulgato. Nõ coro 2.Timo.2.
nabit̃, niſi q legitimè certauerit. Quã legẽ ſimul nobiſcũ ſubire
voluit. Sicut ipſemet p̱hibet, dicẽs. Oportuit Chr̃m pati, anguſtias vꝫ & bel Lucæ.24.
la: & ità intrare in gloriã ſuã. Bellauit etiã, vt vincẽs daret nobis, debilib⁹ &
inualidis militib⁹ principiũ & virtutẽ victoriæ obtinẽdæ. Iuxtà illud Apo-
ſtoli. Deo ãt gratias: q dedit nobis victoriã p Ieſum Chr̃m Dñm noſtrum. 1.Cor.15.
87 Qñ Chr̃s pugnare cœpit? Nõnè (vt Iohãnes ait) qñ fc̃õ ſilentio in cœlo p̱liatus Apoc.8.
eſt Michael cõtrà Serpentẽ antiquũ? Sed qđ ſilentiũ factum fuit? An, q̃à oẽs & 12.
attẽdebãt p̱lio & exitui pugnæ? An, q̃à tã boni Angeli cũ Michaele, q̃ mali
cũ Dracone ſemotis oĩb⁹ aliis incũbebãt pugnæ? Vñ & ſiluerunt, ceſſantes à
laude illa: de qua Propheta canit. Qui habitãt in domo tua Dñe: in ſęcula ſæ Pſal.83.
culorꝝ laudabũt te. Et iterũ. Laudate eum oẽs Angeli ei⁹: laudate eũ oẽs vir & 148.
tutes eius. Sed ſi pugnauit Michael, quõ pugnauit Chr̃s? Nõnè illa pugna
illata fuit à Serpẽte ipſi Chr̃o? Sed cum Chr̃s eſſet adhuc tenellus, & nup

Apoc.12. à matre æditus (vt Iohãnes innuit) Princeps militiæ ipſius Michael pugnã
pro eo aggreſſus eſt cõtrà hoſtẽ ipſius Ieſu:q nolebat parere edicto à Patre
Heb.1. æterno fcõ: de quo Paulus cũ Hebræis agẽs meminit. Et cum introduceret
(inqt) primogenitũ in orbẽ terræ dicit. Et adorent eum oẽs Angeli Dei.

88 Quõ pugnauit Michael cum Dracone? An gladiis & ſagittis, aliiſq; bellicis
inſtris? An volũtate & mẽte? Qualis fuit pugna Iahacob cũ Angelo ſecũ lu-
Gen.32. ctãte: vt in Geneſi legimus. Tota.n.illa pugna fuit (vt dictũ eſt) Chri cauſa:
quẽ aliq admittebãt in Impatorẽ & ducem, alii verò nequaq̃. Quæ pugna
Ibi.3. fcã in cœlo, fcã fuit poſteà in horto voluptatis. Q̃ñ vʒ Adã ſuggeſtiõe Ser-
pẽtis, q fuit caput oĩum rebellãtiũ, voluit comedere & deuorare lignũ ſciẽtię
boni & mali: qđ Chrs eſt: vt alibi diximus. Voluit.n.tanq̃ primus hõ & pa-
rẽs oĩum ſibi vẽdicare illum primũ locũ: q Chro reſeruabat. Qđ ſpũ quodã
Bernardus diuino, Bernardus, diuinoꝝ cõtẽplator, inter quercus & fagos cognoſcens,
Iona.1. ſup illud Ionæ. Propter me venit hæc tẽpeſtas, pulcherrimè Chrm inducit
dicentẽ. Propter me venit hæc tẽpeſtas in cœlo inter Angelos. Propter me
venit hæc tẽpeſtas in paradiſo voluptatis cũ hoĩe. Ideò mitte me in mare, vt
Mat.12. quietenẽ fluctus cõmoti. Hinc nõ ab re Chriſtus adiudicauit negocium Io
næ fuiſſe potiſſimum ſignum & exẽplar ſuæ reſurrectionis & redemptionis.

89 Cum Diabolus cõtinuè pugnet cum Michaele, etiã firmato Chri regno: quid
intendit in hac pugna? Nõnẽ, vt & nos declinemus à Chro & abſcindamur
ab eo tanq̃ mẽbra putrida: ne hẽamus ptem gloriæ, à qua ipſe expulſus fuit?
Sicut è cõuerſo Michael cõſtitutus princeps ſup oẽs aĩas ſuſcipiẽdas ſatagit
eas Impatori ſuo reddere. Nõnẽ ẽt Draco quærit pferre ptẽ ſenſitiuã ſibi do
meſticã & amicã? Vice verò verſa Michael intẽdit pferre ſpm: vt caro & aĩa-
lis hõ in ſeruitutẽ redigat. Nõnẽ quoq; quærit Diabolus ſpm carni ſubiice-
re: vt vtrunq; poſſideat? Ex aduerſo ãt Michael conat corpus in naturã ſpi-
ritus trãſmutare: vt ipſum ſimul cum aĩa Deo tãdem reddat. Et hæc fuit al-
Thad.1. tercatio, à Michaele cũ Diabolo de corpore Moſi fcã: quã Thadæus refert.

90 Cur (pter ea, quæ alibi diximus) Diabolus voluit ponere ſedem ad Aqlonẽ: vt
Iſa.14. Iſaias ait? Et ſi hoc dixit Iſaias de Nabuchdonoſor: nihilominus poſtq̃ Do-
ctores cõi ſentẽtia id interptantur de Diabolo, eos pſequentes dicimus: qã
ab Aqlone eſt caſus. Cum inde fit trãſgreſſio legis, & punitio trãſgreſſoris.
Iere.1. Hinc Ieremias dixit. Ab Aqlone pãdetur oẽ malum: tã pœnæ q̃ culpæ vʒ.
Iſa.14. Expſſius ãt Iſaias ait. Ab Aqlone fumus veniet, fumus vʒ ſupbiæ & peccati:
& non eſt q effugiat agmen eius. Cum Diabolus inde cadens cadere fecerit
Protoplaſtum & cum eo totã poſteritatẽ. Illuc quoq; conatus eſt deducere
Mat.4. Chrm: qñ dixit ei. Si cadẽs adoraueris me: dabo tibi oĩa regna Mundi. Nã
caſus oĩs (vt dicta repetã) ab Aqlone puenit. Vñ etiã regnũ Mundi & the-
Iob.37. ſaurus oĩs. Hinc nõ ſine cauſa dixit Iob. Ab Aqlone aurũ venit. Qđ qdẽ au
rum eſt pcipuũ theſauroꝝ: & ad regna cõparanda mediũ valdè opportunũ.

91 Quis eſt liber belloꝝ Dñi: de quo in libro Numeroꝝ fit mẽtio? An eſt Penta-
Nu.21. teuchus ipſe, ſeu liber Ioſueh, Iudicũ aut Regum: vbi deſcribunt multa bel-

ſa,iuſſu Dei ſcã? An(vt verius credo) verus liber bellorũ Dñi eſt Euãgelium
ſiue liber noui teſtamẽti:in quo deſcribit̃ bellũ illud ſũmi Impatoris Chri,
ſupremũ oĩum bellorũ? Cũ deuicerit & eiecerit Principẽ Mundi,expolians
principatus & poteſtates,& liberans captiuos è manibus hoſtiũ humani ge-
neris,aſcendẽs ꝗ in cœlũ cum triũpho,ac ſecũ captiuos ducens: vt Propheta Pſal.67.
canit. Vñ verificatũ eſt id,qđ dr̃,vbi de libro bellorũ Dñi fit mentio: vs. Sicut Nu.21.
fecit in mari rubro:ſic faciet in torrẽtibus Arnon. In mari enim rubro ſuffo- Exo.14.
cauit Aegyptios,defenſis ac liberatis Hebræis. Sic faciet in torrentibus Ar-
non:quod maledictio eorũ interpretat̃. Quãdo videlicet maledictis impiis,
& in ignem æternũ deiectis, liberabit iuſtos, dignam mercedẽ eis tribuens:
deuicta penitus inimica morte: vt Paulus ait. 1.Cor.15.

92 Quos cõflictus in Mundo Chrs habuit? Nonnè primus cõflictus à Matthæo Mat.4.
deſcribit̃:quẽ habuit in deſerto? Et hic triplex fuit. Nam Draco ille,q(vt ſu-
prà dictũ eſt)in cœlo cõtrà Michaelẽ pugnauerat,& in horto voluptatis cõ
trà primũ hominẽ,oẽs vires,vt & Chrm deuinceret, adhibuit. Tria.n.ſunt
robora antiq hoſtis,olim Mũdi Principis:quæ recẽſet Iohãnes,dicens. Oẽ, 1.Io.2.
qđ eſt in Mũdo,aut cõcupiſcẽtia carnis eſt,aut cõcupiſcentia oculorũ,aut ſu
perbia vitæ. Secundũ quæ tria(vt ẽt alibi diximus)Diabolus tria noĩa ſorti-
tur. In eo.n.ꝙ ꝓualet in diuitiis,dicit̃ Mãmona:in carne Hazazel:& in am-
bitiõe Aſmodai. Ideò vocat̃ canis tricerberus:& habet virgã tridentẽ. Sicut
Poetæ ex antiquæ Theologiæ promptuariis depromẽtes,dixerũt. Vnde cũ Poetæ.
his tribus exercitibꝰ aggreſſus eſt Ieſum in deſerto. Primò.n.bellũ carnis ei
intulit,deſcriptũ ſub velamine lapidũ: quos tranſmutãdos in panes obtulit.
Nã gula ad carnẽ ſpectat. Venit ẽt cũ turma ſupbię:dũ ipm ſuprà pinnaculũ
Tẽpli adductũ hortatus eſt,vt ad faſtũ inde ſe deiiceret abſq; læſiõe. Tertiò
cũ acie auaritię pariter ac ſupbię ĩuaſit eũ:dũ oĩa regna Mũdi ei oñſa ꝓmiſit.

93 A quo ſpũ(vt Matthęus narrat)ductus eſt Ieſus in deſertum,vt ibi tentaret̃: & Mat.4.
in qđ deſertũ? Nõne in quarto Regũ volumine legimus,ꝙ ad radices cuiuſ- 4.Reg.2.
dã mõtis tranſit aquarũ riuulus quondã amariſſimus, ſed ſale ab Eliſæo dul-
coratus adeò vt nõ amplius mortiferæ fuerint huiuſmodi aquæ? Super quẽ
mõtem cõſcendit Ieſus,vt ieiunaret: & bellum cum antiquo Serpẽte iniret:
vt fama eſt,& pictura,quã oculis ꝓpriis conſpeximus,edocemur. Quò du
ctus fuit à ſpũ ſuo,ſpiritu tñ ſancto inflãmato: vt viriliter pugnaret, victoriã
eam reportãs,qua venenũ toti humano generi ab hoſte ꝓpinatum amoue-
ret:& dulcorantẽ gratiã tribueret. Sicut in figurã mutatio illa amaritudinis
aquarũ in dulcedinem,facta ab Eliſæo,qui Dei mei ſaluatio interpretat̃,prę-
ceſſerat. Vera.n.ſalus Ieſus fuit:qui (teſte Gabriele)ſaluum fecit Populũ ſuũ Mat.1.
à peccatis eorũ. De quo ſpiritu ipſum Ieſum(vt dictum eſt) inflãmãte Iſaias,
perſonã ipſius agens,ait. Spiritus Dñi ſup me: eo ꝙ vnxerit me: euãgelizare Iſa.61.
paupibus miſit me:vt ſanarẽ contritos corde,& ꝑdicarẽ captiuis remiſſionẽ. Luc.4.

94 Pugnãs Ieſus cũ Diabolo fuit nè ſuffultus diuinitate,an ab ea derelictus? Nõ-
nè ſicut in Cruce (vt ſuprà diſſeruimus)à Patre derelictus fuit: vt pateret̃ Mat.27.

(nam ſi cum Patre fuiſſet beatus: pœnas vtiq; nullas ſenſiſſet) ſic in hoc cõ-
greſſu derelictus fuit à Patre? Nec.n. fuiſſet laus vincẽtis: ſi adiutus & ſufful-
Damaſce. tus virtute illa diuina bellaſſet. Nec obſtat illa Damaſceni ſententia, q̃ Ieſus
nunq̃ dimiſerit ſemel aſſumptum. Nã ſicut, q̃ñ homo dormit, anima dimittit
ipm naturales opationes exercere: nec tamẽ derelinquit ipm, nec abit illa aĩa
viuificãs: Sic diuinitas nõ receſſit à Chriſto, ſed dimiſit eum pugnare, ſitire,
eſurire, fatigari ex itinere, & huiuſmodi pati. Aderat tñ ei gratia diuina: qua
merebat̃. Sicut & cęteri homines, q ipſum ſecuti ſunt, gr̃a Dei ſuffulti merue
runt. Quãuis ii lõgiſſimo interuallo Chrm ſecuti ſint. Nec.n. Chrs ſm diui-
nitatem (qua btũs erat) ſed ſm voluntatẽ humanã, gr̃a repletam, meruit.

95 Qua ſubiectione, quouẽ obſequio poſt partã victoriã Angeli Chriſto miniſtra
Mat.4. runt: vt Matthæus refert? An ex illa priſtina ſubiectione, qua dictum eſt. Et
Heb.1. adorent eum oẽs Angeli Dei: vt Paulus cum Pſalmographo meminit? An
Pſal.96. ex ſubiectiõe noua? Cum deuicto hoſte in primo conflictu: cœperit eſſe ca-
Col.2. put corporis Eccleſiæ, & habere principatũ: de quo Apoſtolus ait. Ipſe eſt ca
put omnis principatus & poteſtatis. Et hic fuit primus cõgreſſus, de quo ip
Io.14. ſemet Victor dixit. Venit enim Princeps Mundi huius: & in me nõ habet
quicquã. Cum videlicet omnimodã victoriam de ipſo obtinuerim. Alius
Ibid.12. quoq; cõflictus in Cruce factus eſt: de quo ipſemet p̃dixerat. Nunc Prin-
ceps Mundi huius eiicietur forãs. De cuius pugnæ triũpho Paulus, cũ Co-
Col.2.3. loſſenſibus agens, longo ſermone diſſerit.

96 Q̃uõ Chriſtus Mundi Principẽ forãs eiecit (vt ipſemet prædixit) cum adhuc
Io.12. multos ſub ditione ſua teneat: & ad malũ inducat? Nõnẽ (vt ſuprà diſſerui-
mus) q̃ ab eo abſtulit oẽm cultum, vt amplius nõ adoretur, ſicut anteã: nec
poſſit reſpõſa dare: nec alia multa operari, quæ anteã ſolebat? Sicut ipſi mali
dæmones nedũ confeſſi ſunt ſcõ Cypriano quondã Mago: q poſteã Epiſco-
pus ſanctiſſimus fuit: ſed etiã quibuſdã Hebræis doctiſſimis, huiuſmodi va-
cãtibus. Quorum nõnulli, relicta non tñ arte Magica, ſed hebraiſmo ſecuti
ſunt Chrm: quẽ ipſi mali dæmones cõfitebãtur victorem & expoliatorẽ vir-
Col.2. tutis eorum: vt Paulus p̃hibet. Quãuis autẽ Chriſtus antiquum hoſtẽ deui
cerit: reliquit tñ ei poteſtatẽ tentãdi: vt & nos certantes lucremur coronam,
2.Timo.2. quæ (teſte eodẽ Paulo) ſolùm legitimè certanti datur. Et hoc, q̃diu durabit
pugna mortalium, p̃ corona adipiſcẽda. Hoc interim triumphat ipſe Chri-
ſtus, in dextera Patris ſedens: bellatoreſq; in eius militia p̃ſpiciens. Et hoc
1.Cor.15. eſt, quod dixit Apoſtolus. Oportet autẽ illum regnare: donec ponat om-
nes inimicos ſub pedibus eius. Nã tunc.i. nouiſſimo tẽpore deſtruet̃ mors:
ideſt Diabolus: qui eſt mors, & Angelus mortis.

97 Q̃uõ Angelus mortis à Chro moriente deuictus fuit? Nõnẽ, q̃ ſicut inducta
fuit mors in hũanũ genus, eo q̃ primus omniũ parẽs ceſſerit mulieri & parti
ſenſitiuæ, quæ eſt hõ aĩalis: Sic & primus omniũ regnatorũ parẽs, aĩalẽ homi
nẽ morti trãdẽs, vitã, quã Adã ipſi cedẽs amiſerat, recupauit? Vñ expulſa &
deuicta morte, deuictus quoq; fuit ille, q mortis hẽbat iperiũ. Quòd ãt ex

morte animalis hominis ꝓducẽdus eſſet fructus vitæ, ipſemet vitæ Dator, dũ de gloria & triumpho, quẽ in Cruce habiturus erat, cũ Andrea & Philippo ageret, declarauit, dicẽs. Niſi granum frumenti cadẽs in terrã mortuũ fuerit, ipm ſolum manet. Si autẽ mortuũ fuerit, multũ fructum affert. Corpus nãq; ipſius Chriſti, mortificandũ in Cruce, fuit granũ frumẽti, & panis vitæ. Cũ p ipm mortificatum, totum genus humanum in nouã vitã pullulauerit. Io. 12.

98 Cur primus hõ expoſitus pugnæ, debellatus fuit? An, qà (vt dictũ eſt) nimis indulſit parti muliebri & aiali? An, vt oẽs diſcerẽt, ꝙ ſine capite Chro (ſicut ipſemet perhibet) nihil poſſint facere: nec victoriã ex bello reportare? Si.n. reueritus fuiſſet arborẽ ſciæ boni & mali (quã plæriſq; in locis Chrm eſſe diximus) forſitan victoriæ cõpos fuiſſet. An (vt etiã ſuprà diſſeruimus) voluit Deus omnia in incredulitate & ſub peccato cõcludere (ſicut ait Apoſtolus) vt omnibus miſereaẽ: & oẽs teneanẽ Chro Redẽptori? Ipſe.n. eripuit nos ẽ poteſtate tenebraꝝ: & donauit virtutem, vnde poſſimus victoriã de hoſte reportare. Sicut reſerator arcanoꝝ Paulus teſtatur, dicens. Deo autẽ gratias: qui dedit nobis victoriam per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum. Geſ. 3. Io. 15. Ro. 11. Gal. 3. Col. 1. 1. Cor. 15.

99 Qua lege & cur poſuit Deus pugnã inter carnẽ & ſpm: vt Paulus meminit? An qà (vt idẽ Paulus ait) nõ coronabiẽ, niſi q legitimẽ certauerit? An vt, cũ eadẽ ſit pugna inter carnẽ & ſpm, quæ fuit & eſt inter Michaelẽ principẽ animaꝝ & Draconẽ principẽ partis aialis, vincẽtes carnem & hominẽ animalẽ, vinceremus Diabolũ: & inde cum Chro & principe eius Michaele regnaremus? Lex autẽ decertãdi (ni fallor) ea eſt, vt victor ſuas ꝓprietates victo donet. Si.n. vincit corpus, dat animæ leuiſſimæ grauitatẽ, vt deſcẽdat ad infernum: dat paſſibilitatem, vt patiaẽ ab igne: dat obſcuritatẽ, vt crucietur in tenebris: datq; ſeruitutẽ, vt detineaẽ à loco & tortoribus. Si verò ſpũs vincit, dat corpori leuitatẽ, vt cũ eo cœlum cõſcẽdat: dat claritatẽ, qà fulgebunt iuſti (teſte Sapiente) in regno illo claritatis: datq; imortalitatẽ & incorruptionẽ. Sicut meminit Apoſtolus, dicẽs. Cum aũt mortale hoc induerit immortalitatẽ: & corruptibile hoc induerit incorruptionẽ: tũc fiet ſermo, q ſcriptus eſt. Abſorpta eſt mors in victoria. Mors inq̃, non tm̃ corporea, ſed mors quæ Diabolus eſt. Nam ſic triumphãtibus amplius nocere non poterit. Gal. 5. 2. Tim. 2. Sap. 3. 1. Cor. 15.

100 Quo fauore aut qua temeritate caro pugnat cõtrà ſpũm? An, qà ad pauca, imò ad nulla reſpicit? Hinc facillimè pugnã init. Iuxtà illud Peripateticum. Ad pauca reſpiciẽtes de facili enũciãt. An, qà allecta & impulſa ab antiquo Serpẽte: ſicut Heua? An, quia mota ab obiecto pñti: qđ facilius & citius mouet? Sed cũ ſpũs, cõtrà quẽ caro pugnat, rõne ducaẽ, hẽatq; nõ tm̃ Michaelẽ, ſed Deũ ſua gr̃a fauentẽ, cur toties ſuccũbit? Nõne, qà (teſte Ariſt.) bonũ cõtingit vno mõ, malũ ãt multifariã? Vñ caro vna pcuſſiõe vincit: ſpš ãt nõ eſt victor, niſi cõtinuo & ꝑpetuo cõflictu. Hinc Deus ſpũi cõpaſſus remediũ pœnitentiæ adhibuit: vt ſanato vulnere, in reiterata pugna victor exiſtere queat. Ethic. 2.

101 Fuit ne ſolus Adã in paradiſo voluptatis pugnãs? Quãuis de ipſo tm̃modò in Scriptura ſacra fiat expſſa mentio: nihilominus & alij fuere: q̃libet videlicet, Geñ. 2.

q guſtauerunt

Heb. 6. qui guſtauerunt (vt ait Apoſtolus) virtutes ſæculi venturi. Hebræi nanq; hortum voluptatis ſæculum venturū vocāt. Quò niſi alii intraſſent, nō diceret Apoſtolus. Qui guſtauerunt virtutes ſæculi venturi. Has. n. guſtauerunt omnes, de qbus Iohannes inquit. Vidimus gloriā eius. Illuc intrauit
Io. 1.
2. Cor. 12. Paulus: quādo euectus fuit vſq; ad tertium cœlum. Quò deuenire nequiuiſſet: niſi per paradiſum voluptatis tranſiiſſet: vt Sapientes norunt. Illuc quoq; intrauit Moſes, & omnes Prophetæ. Vbi ille legem, quā tradidit: & iſti oracula, quæ prædicarunt, didicerunt. Huiuſmodi autē error, dum
Heb. 6. ſuccumbunt, irreparabilis eſt (vt docet Apoſtolus) quia per pœnitentiā non tollitur. Hinc ſubinfert ipſe Apoſtolus. Rurſum crucifigentes filium Dei. Quo℞ verbo℞ veritas eſt, q̄ ſicut Adæ peccatum non per pœnitentiam ipſius: ſed per paſſionem Chriſti ſuſcæpit remedium: Sic & error cuiuſcunq; illuc introducti non deletur per pœnitentiam. Sed remedium paſſionis Chriſti ad delendum ipſum opus eſſet.

102 Qui illuc introducti ſunt: poſſunt nè tentari & impugnari? Nōnè primus parens illic tentatus & debellatus fuit? Sed cum ſtatus paradiſi voluptatis ſit adeò ſublimis & cœleſtis, nec terreſtris (vt aiunt) quomodò poteſt illuc
Apoc. 12. accedere Diabolus eos tentaturus? Cum locus eius (teſte Iohāne) nō ſit inuentus amplius in cœlo. Fuit quippè (vt alibi diſſeruimus) Adā mente in paradiſo (ſicut Moſes, Prophetæ & Apoſtoli: qui illuc introierūt) Sed
Geñ. 3. corpus & animalis homo erat in terra. Hinc magno ſacramēto ſcriptū ē, q̄ antiquus Serpens acceſſit ad mulierē, ideſt partem animalem: quæ erat
Ibi 2. in terra. Propterea cautè loquit̄ Moſes, dicens, q̄ Deus poſuit hominē in paradiſo voluptatis: nulla facta mentione de muliere. Sed nōnè facta fuit
Ibidem. mulier è coſta viri in horto voluptatis? Sumpta q̄ppè fuit è viro illic exiſtente. Vnde nō fuit ibi collocata, niſi per cōcomitantiam viri, ibidem collocati. Sicut (Deò fauēte) collocabitur corpus & animalis homo in regno beatitudinis, ſequens ſpiritū illius regni & beatitudinis capacem. Et hoc
1. Cor. 15. ſi immutabitur, & ſpirituale ſurget: vt Paulus docet.

103 Cur mulier illuc introducta nō fuit: & quomodò inde expulſa, ſi illuc nunq̄
Geñ. 3. introiuit? Nōnè, quià paradiſus voluptatis eſt obiectum ſolo intellectu & portione ſupiori & virili percœptibile? Hinc mulier, quæ (vt ſæpius diximus) partē animalem ſignificat, illuc introducta non dicitur, niſi inquantum eſt unita uiro, & per cōcomitantiā ipſius: vt dictum eſt. Et eo modo, quo per uirū itroducta fuit: eodē modo cū uiro eiecta eſt. Sed nōnè mulier vera eſt capax beatitudinis? Non quippè in eo q̄ mulier, q̄ animalis, q̄ paſſiuum quoddam eſt: Sed in eo tm̄, q̄ de portione ſupiori participat:
1. Cor. 11. & ſuſcipit à uiro: cuius ipſa eſt imago: vt Apoſtolus ait. Sicut homo illuc intrat per Chriſtum: cuius imaginem tenet.

104 Quomodò mulier potuit ſumere ex ligno ſciētiæ boni & mali in horto voluptatis plantato: ſi illic non fuit? An, quià (ut diximus) ibi fuit per viri concomitantiam? An, quià & ſi prædicta arbor ſiue lignum eſt plantatum

in paradiſo voluptatis: ramos tamẽ ſuos quouis extendit? Sicut.n.Deus exiſtens in ſeipſo replet cœlum & terrã: Sic & Chriſtus (quem iam diximus eſſe arborẽ ſcientiæ boni & mali) quãmuis ſit homo cœleſtis & in cœlo plantatus: virtus tñ eius quouis diffunditur: dicente Iohãne. De plenitudine eius oẽs nos accœpimus. Vnde alibi idem Iohannes, loquens de ipſo ſub metaphora arboris, propè ſedem Dei plantatæ, dicit, ꝙ folia eius erant ad ſanitatem gentiũ. Nec enim in cœlo ſunt gentes ſanandæ: ſed virtus eius quocũꝗ extenditur, vſq; ad ægrotantes in domibus his terrenis ac luteis. Hinc & pari modo in ipſis terrenis domibus habitantes poſſunt deuorare ipſam arborem: committendo aliquid contrà ipſam. Iere.1. Io.1. Apoc.vlt.

105 Cur Deus à principio nõ fecit hominem impeccabilẽ & ſine pugna? An, quà (vt Anſelmi verbis vtamur) Deus non potuit facere alium Deum? Sed nonnè rectius dictum fuiſſet: quià non potuit fieri alius Deus? Nam impotentia non eſt ex parte illius, qui omnipotens eſt, ſed ex parte rei, quæ manifeſtã contradictionem non admittit. Impeccabilis enim & immobilis eſt ſolus Deus: qui eſt prima regula contingentiũ. Vnde ſi homo contineret illam primam regulam: non eſſet factus, neq; creatura ſed creator. An, quià homo eſt meliori ſorte donatus, dum liber eſt, q̃ ſi ad alterutrã partem determinatus eſſet? Hinc & Angeli (ſaltem à principio) fuerunt liberi. Homo igitur tantò maiori priuilegio eſt dotatus: quãtò pluries venit ad igneam fornacem contradictionis probandus. Hinc ipſi vincenti promittitur corona & regnum: quod Angelis non legitur eſſe promiſſum. Immò ipſi dicunẽ adminiſtratorii ſpiritus, miſſi in miniſteriũ eorum, qui hæreditatem ſalutis capiunt. Anſelmus. Apoc.3. Heb.1.

106 Cur anima introducitẽ in corpus ex carne & ſanguine compactũ: vnde multa mala oriũtur? An, quià eſt forma, quæ ſine ſubiecto ſtare neq̃t? Sed quo modò tãdiu ſtat à corpore ſeparata? An fortè ſtat reunieñda? Sed ſi ſtat ſine ſubiecto: ergò nõ dependet eſſentialiter à ſubiecto: nec neceſſariò exquirit ſubiectũ: quià ſine ipſo ſtare nequiret? An igitur anima infunditur in corpus tanq̃ in vas ſuſoriũ: vt ibi probetur & purificetur igne corporeo ſibi aduerſo: ſicut aurum in vaſe ignito? Nã ignis quaſi inimicus quidam omnia deuorare quærens, dum aurum perfectum deuorare nequit, omnia, quæ aurum deturpant & deterius faciunt, conſumit, ipſum aurum purũ relinquens. An locatẽ in corpore ſibi aduerſanti: vt bellans & vincẽs conſequatẽ coronã: quæ non datẽ, niſi legitimè certantibus (vt diximus) & vt detur ei conſeſſus in throno Dei: vt Chrs phibet, dicẽs. Qui vicerit: faciã eũ ſedere in throno meo: ſicut & ego vici, & ſedeo in throno Pris mei? 1.Timo.2. Apoc.3.

107 Quanta purificatione opus eſt animæ, vt debitum finem ſortiri queat? Nonnè, quouſq; reſtituatur priſtinæ munditiæ: cum qua in corpus intrauit? Sed ad quid collocatur in corpore: vt per ipſum ad priſtinam munditiã reducatur? Nonnè ad maiorem munditiam venit per corpus? Sed nõnè ſcriptum eſt. Corpus, quod corrũpitur, coinquinat, vel (vt in lra habetẽ) Sap.9.

aggrauat animã? Nõnè q̃uis veſtimentũ videatur inquinari, quãdo ſapo-
nis acrimonia linitur: nihilominus aqua accedente, quod videbatur inq-
nare, expurgat? Pari modo & ſi anima videtur à corpore fœdari: interue-
niente tamẽ aqua ſapientiæ & gratiæ diuinæ, melius expurgatur anima: q̃
ſi defuiſſet huiuſmodi corporis coinquinatio. Quod quidẽ corpus anima
debellans fit domina oium rerum corporearũ. Cum oium corporeorum
virtus in humano corpore reperiat̃. Sicut omniũ ſpirituũ vires in aia rõna
Phyſ. 8. li reperiuntur. Hinc homo meritò paruus Mundus dr̃. Cum oĩa, quæ in
Sap. 10. Mũdo ſunt, cõtineat. Iuxtà illud Sapientis. Dedit illi virtutẽ cõtinẽdi oĩa.
108 Si ſalus datur ex fide (vt videntur innuere multæ authoritates Scripturæ ſa-
Theo. Aql. cræ) cur mãdata traduntur obſeruãda? An (ſicut Aquilonares Theologi
dicunt) vt per obſeruationẽ præcœptorꝫ corpus purificetur? Sed nõnè ni
mis abſurdũ eſt, ꝙ finis operãtis animæ ſit expurgatio corporis? Nã (ſicut
1. mag mo- omnes Naturales conſentiũt) finis eſt nobilior iis, quę ſunt ad finẽ. An igi
ralium. c. 1. tur mãdata ſunt tradita, vt totũ hominẽ regant & purificent? Cũ aliquot
(vt apparet) appetitus animales cõpeſcant (vt ea, quæ adulteriũ, furtum,
homicidiũ, & huiuſmodi ꝓhibent) alia verò data ſint, vt animã dirigant
in Deum. Cuiuſmodi ſunt oĩa, quæ ad diuinũ cultum pertinẽt. Nec ſola
Iaco. 2. fides præſtat ſalutẽ (cũ ſine operibus mortua ſit) ſed vnit nos cum illo, cu-
ius fauore opera noſtra condigna mercede præmiũ vitæ ſuſcipiunt.
109 Si omnia in beneficiũ hominis ordinata ſunt: cur (teſte Iohanne) totus Mũ-
Pſal. 8. dus in maligno poſitus eſt? Nonnè Mundi ſignificatio eſt adeò æquiuo-
1. Io. 5. ca: vt facilè inde oriatur decœptio & difficultas intelligentiæ? Mundus. n.
Io. 1. alius archetypus eſt, de quo Iohãnes loqtur, dum ait, ꝙ Deus erat in Mũ-
do. i. in ſemetipſo, Alius Mũdus eſt hæc machina tota bona: de qua Iohã-
nes ꝓſequit̃, dicẽs. Et Mũdus ꝑ ip̃m factus eſt. Alius Mundus eſt homo, q
paruus Mũdus noiat̃: vt nuꝑ diximus. Et de hoc loquit̃ Iohãnes, dicens.
Totus Mũdus in maligno poſitus eſt. i. tota hominũ maſſa in maligno po
ſita eſt: q̃à infecta ab antiquo Serpẽte. À qua infectione liberari neq̃t, niſi
1. Io. 5. renaſcat̃ ex filio Dei. Quod aptè referat Iohãnes, dũ ait. Scimus, ꝙ oĩs, q
natus eſt ex Deo, non peccat: ſed generatio Dei conſeruat eum: & mali-
gnus. i. Diabolus non tanget eum. Poſteà ſubinfert. Et Mundus totus. i.
omnis homo carnalis poſitus eſt in maligno. ſ. peccato.
110 Si filius Dei oẽs regenerauit: vnde adhuc tot & tanta mala? Non eſt ambi-
Pſal. 106. gendũ, quin Redẽptor oẽs ſanauerit: dicẽte Propheta. Miſit verbũ ſuum,
Ro. 5. & ſanauit eos. Cui adſtipulatur Apoſtolus, dicens. Si enim vnius deli-
cto mors regnauit per vnũ: multò magis abundantiam gratiæ accipien-
tes in vita regnabunt per vnum Ieſum Chriſtum. Et paulò poſt. Sicut
per vnius delictum in omnes homines fuit condemnatio: Ità per vnius
iuſtitiã in omnes homines intrauit iuſtificatio. Verùm, quià medela hu-
ius infirmitatis, quæ conſiſtit in anima, nõ datur niſi volentibus: Hinc no-
lentes ipſam non ſanantur. Quãuis Medicus omnibus ſanitatẽ obtulerit,

dicẽs. Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis. Propterea ipſe Mat.11.
ait. Qui crediderit, ideſt mihi adhæſerit, & baptizatus fuerit, ideſt lauacrũ Mar.vlt.
ſuſcœperit omnibus præparatũ, ſaluus erit. Qui verò non crediderit, ideſt
mihi adhærere noluerit, condemnabitur.

111 Cur Deus, qui vbiq; regnat, dicitur futurus colonus & pegrinus à Ieremia? Iere.14.
An fuit peregrinus præſentia ſua particulari in hac valle miſeriæ: veluti ſi
Rex ad cœllam vinariam & huiuſmodi loca, quãuis ſua, iret: eſſet velut pe
regrinus: quià inſuetus illuc accederet? An quià fuit habitu inuentus vt Phili.2.
homo, nunq̃ aliàs viſus? Nam Patribus loquebatur per Angelos. Hinc
Paulus ait. Multifariã multiſq; modis olim Deus loquẽs Patrib' in Pro- Heb.1.
phetis, nouiſſimè locutus eſt nobis in Filio. An, quià ipſe iuſtus venit ad
peccatores ſibi peregrinos & alienos? An, quià ipſe Filius, quẽ nemo no- Mat.11.
uit, niſi Pater, manifeſtauit ſe hominib', antea à cognitione ipſius alienis?
Hinc inter eos, tanq̃ peregrinus, fuit.

112 Cur Chriſtus dicitur fuiſſe virga, è radice Ieſſe egreſſa? An, quià id ſymbolũ Iſa.11.
habuit cũ Dauide, vt multa, quæ de ipſo dicũtur, de Chriſto intelligãtur?
Hinc à Ieremia Chr̃s vocatur Dauid, vt ſcriptũ eſt. Suſcitabo Dauid ger- Iere.23.
men iuſtũ. Quod intelligi nequit, niſi de Chriſto: vt omnes conſentiunt.
A quo nõ diſcrepans Iſaias, dixit, q́ eſt virga egreſſa è radice Ieſſe: qui fuit
pater Dauid: ex quo peculiariter dr̃ veniſſe Chriſtus, velut alter Dauid.
An (vt altius conſcendamus) quià יש Ies apud Hebræos ſignificat illud,
quod eſt, & diu vel ſemp durat? Nec enim alius eſt, qui habeat verũ eſſe,
niſi Deus: à quo omnia alia dependent, & eſſe habent per participationẽ
ipſius, qui verè eſt. Nec aliquis gaudet æterna duratione, niſi Deus. Cum
cætera omnia menſurentᷓ tpe vel æuiternitate: vt aiunt. Vnde ſenſum ver-
bo℞ Iſaiæ ẽ. Egredietᷓ virga è radice Dei, qui verè eſt, & in æternũ manet.
An Chr̃s voluit dici de radice ieſſe: cuius filius primus fuit, q de ſtirpe Re
gia regnauit, typũ elegãtiſſimũ regni Chriſti gerẽs: vt alibi diſſeruimus?

113 Cur Chriſtus à Iohanne dicitur Rex Regũ & Dñs dominantiũ? An, quià Apoc.19.
ipſe eſt ſapientia Patris: de qua ſcriptum eſt. Per me Reges regnant: & po Pro.8.
tentes decernunt iuſtitiam? Nec enim quiſpiã poteſt eſſe Rex, niſi ſapiens:
vt Plato ampliſſimè probat. Vnde quantò quis ſapientior eſt, tantò me- Pla. in Alcibiade.
lius & perfectius regnat. An, quià ipſe caput omnium exiſtens, omnibus
præſtat vt regnent, aut operẽtur, quicquid operãtur? An, quià ipſe cõſtitu-
tus fuit à Patre hæres & Rex vniuerſorũ: alii verò corregnantes & cohæ- Heb.1.
redes? Sed quid dicemus de impiis regnãtibus? Nõnè (vt Origenes ait) Origenes.
ſpũs Dei in eo q́ eſt ſpiritus vitæ, omnibus tribuit, vt viuant: in eo autem
q́ eſt Spũs ſanctus, nõ ſe cõicat, niſi benè diſpoſitis? Pari modo & verbum
in eo q́ eſt principium rerum, omnia portat & omnia ſuſtinet: in eo autẽ Heb.1.
quòd eſt regenerator & renouator, ſeſe tantummodò iis, qui volunt eſſe
membra eius viuentia, exhibet.

114 Cur Chriſtus à Gabriele prænunciatus fuit? An, quià Gabriel Lunæ præſi- Luca.1.

dens

dens cõueniẽter miſſus fuit ad eã, quæ Luna & Regina cœli dicitur? An,
quià eius officiũ eſt interpretari arcana? Hinc (vt alibi diſſeruimus) ad Io-
Gen.41. ſeph & ad Danielẽ miſſus fuit, vt interpres eſſet ſecretorũ, quæ oſtẽſa fue-
Dan.4. runt p ſomniũ Pharahoni Regi Aegypti & Nabuchdonoſor Regi Baby
Lucæ.1. lonis. Vñ ſicut ipſe nunciauit Zachariæ Præcurſoris ortũ: Sic quoq; nun-
ciauit Mariæ illum, cuius ille fuit Præcurſor. An, quià Gabriel nũcius eſt
loci illius ſupramũdani, qui à ſecretioribus Theologis regnũ dicitur, & à
Chriſto (vt alibi diximus) regnum cœlorũ vocatur? Hinc q̃ bellè nũcius
regni ad denunciandũ concœptũ & partũ Regis Regũ oium miſſus fuit.

115 Cur Chriſtus à Magis & Regibus in auro, myrrha & thure adorari voluit:
Mat.2. ſicut à Propheta pnunciatũ fuerat? Nõnè, quià ipſe erat verus Rex Regũ?
Pſal.71. Ideò voluit, vt vix natus à Regibus adoraretur. Qui Reges moti fuerunt
Mat.2. à cœlo hæc omnia diſponente. Hinc Euãgeliſta narrat, q̃ ducti fuerunt à
ſtella, quæ cœleſtis erat, & præter ordinem naturæ pducta fuerat. Sicut &
Lucæ.23. præter naturæ ſeriem in morte ipſius Sol obſcuratus fuit: & tenebræ ſuper
Ma.27. vniuerſam terrã factæ ſunt. Vnde hunc ordinẽ mirabilẽ obſeruauit. Sicut
Lucæ.2. enim oriente Chriſto nox illuſtrata fuit (vt Euãgeliſta refert) Ità morien-
te ipſo, dies obtenebrata fuit: vt hinc diſceremus, q̃ ipſe ſit vera lux, om-
Io.1. nia colluſtrãs: vt Iohãnes ait. Munera autem illa tria ſignificabant ea, quæ
peculiaria erant in Chriſto: aurum videlicet regnũ, thus Sacerdotiũ, myr
rha verò, à corruptione aliena, immò alia præſeruans, diuinitatem: quæ
omnia conſeruat & ſuſtinet.

116 Cuiates fuerũt hi Reges: & cur Chriſtũ adorarunt? Nonnè (ſi Prophetã ſeq
Pſal.71. voluerimus) fuerũt Sabæi & Arabes? Ait.n. Reges Arabũ & Sabà dona
Mat.2. adducent. Si verò Euãgeliſtæ vbis inniti voluerimus: Perſæ fuerunt. Cũ
vocabulũ illud, Magus, perſicũ ſit, & ſapiẽtem ſignificet: q vs ſecretiori phi
loſophiæ incumbit. Idẽ enim eſt Magus apud Perſas, quod Gymnoſo-
phiſta apud Indos, Sacerdos apud Aegyptios, Philoſophus apud Græ-
cos, & Propheta vel חכם Chacam apud Hebræos. Qui Perſæ expertiſſi-
mi in rebus inferioribus, & cœleſtibus, videntes nouum effectum Stellæ
pductæ arbitrati ſunt eam productã in ſignum alicuius magni Principis
nati. Hinc à longinquis partibus venientes tranſierunt p Arabiã: vbi forſi-
tan ſocios ſumpſerunt: & portarunt munera Regia, quibus ipſum Chri-
ſtũ, tanq̃ Regem, adorarũt: innuẽtes q̃ Chrs vix natus ſubegiſſet ſibi Re-
ges: quorũ ipſi, tanq̃ primitiæ, venerũt ad ipſum. Idem enim & alii Reges
Pſal.71. facere debebant. Sicut Propheta innuit, dicens. Et adorabunt eũ omnes
Reges: omnes gentes ſeruient ei. Quod proculdubio erit: quãdo inimici
1.Cor.15. eius ponenẽ ſcabellũ pedum eius: vt Paulus ait. Nec Euangeliſta Prophe
tæ contradicit. Cum ex vtraq; regione, Perſide videlicet longinquiori &
Arabia propinquiori, Sapientes & Reges veniſſe potuerint.

117 Cum Chriſtus fuerit Rex & Dñs omniũ: cur fugit in Aegyptum? An, quià
Mat.2. paſſurus ſpõtè pro humano genere venerat, vix natus perrexit in Aegy-

ptum: quæ anguſtiæ, & non tenebræ (vt aliqui dicunt) interpretatur? An voluit primò conduci in Aegyptum ea ratione, qua Abraham, Iahacob, & plærique alii (vt alibi diximus) illuc cõfugerunt: ſuſcœpturus videlicet influxum naturali fauentem: vt illo corroborato fortior redderetur ſpiritus in ipſo collocatus? Qua quoque ratione natus fuit homo primò ex patre terreno, & ſuſcœpit legem, hominem animalem ſanctificantem: anteꝙ renaſceretur ex homine cœleſti, & per Euangelium ſpiritus ſanctificaretur. Sed cum Chriſtus fuerit (vt aiunt) plenus omnigena perfectione ab inſtanti cõcœptionis: quid indiguit Aegypti vel alterius loci influxu? Hic reſpondeat Lucas, qui ait. Ieſus autem proficiebat ſapientia, ætate & gratia apud Deum & homines. An ſicut ipſe naſcẽs iuit in Aegyptum: Sic ſponſa eius vix renata ex aqua & Spiritu ſancto vim oſtendit in Aegyptũ: cuius idola primò fuerunt deſtructa? Sicut Iſaias longo ſermone prædixerat, de Aegypti onere loquens. Lucæ. 2. Iſa. 19.

118 Cum Chriſtus ſit Dñs omniũ: cur dixit regnũ ſuũ non eſſe de hoc Mundo? Nonne Mundus & omnes habitantes in eo per ipſum facti ſunt? Omnia quippe, quæ facta ſunt, ipſius ditioni ſubiiciuntur: vt ſcriptum eſt. Dñi eſt terra, & plenitudo eius: orbis terrarum, & vniuerſi qui habitãt in eo. Et iterum. Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius. Quod Paulus de Chriſto dictũ fuiſſe declarans, addidit, ꝙ omnia ſubiecit ei, præter ipm, qui ſubiecit omnia. Ea autẽ, quæ deprauata declinãt à rectitudine, quã eis à principio Deus indidit, de Mundo hoc, moribus deprauato intelliguntur: cuius Princeps erat mala forma ſiue malus dæmon. In his igitur non regnat nec vult regnare Chriſtus. Iuxtà illud Apoſtoli. Quæ cõuentio Chriſti ad Belihal? Sub ditione tamen ſua ipſos tenet, ſuo tempore iudicandos. Iuxtà illud. Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra. Io. 18. Pſal. 23. Ibi. 8. 1. Cor. 15. 2. Cor. 6. Mat. vlt.

119 Cũ Chriſtus eſſet Dñs omniũ: cur omnibus adeò ſe abdicauit, vt diceret. Filius hominis nõ habet, vbi caput reclinet? Nonnè, qꝛ & ſi Dñs omniũ: volens tñ oſtẽdere nobis vitã cœleſtẽ amplectendã, omnibus inferioribus ſe abdicauit: vt non tñ ꝟbo, ſed excẽplo doceret: quõd vitã cœlibẽ ꝓſequi poſſemus? Primò.n. excẽplo docuit, prius obſeruãs, ꝙ doceret: poſteà verbo, dicẽs. Niſi quis renũciauerit oĩbus, quæ poſſidet: nõ põt meus eſſe diſcipulus. Et id, ne partẽ aliquã haberemus cũ Mãmona, cuius ditioni, magno myſterio, hæc tẽporalia aliquo modo ſubiiciunt̃: dũ vꝫ ꝑ indirectam viã acqrunt̃. Hinc mali dæmones gloriant̃ hſe ſub ditione ſua oẽs theſauros furto acqſitos, ex cupiditate ſepultos, quorum Dñs nõ cognoſcit̃, & in mari merſos, iuſto Dei iudicio: & cõſequẽter oẽs, indebita lucra exercentes. Cũ id nõ fiat ſine aliquo furto. Ne igit̃ cũ Mãmona horum Principe cõſortiũ hẽremus, docuit Chriſtus facto & ꝟbo his oĩbus eſſe renũciandũ. Et rationẽ aſſignauit, dicẽs. Non poteſtis Deo ſeruire & Mãmonæ. Luc. 9. Acto. 1. Luc. 14. Mat. 6.

120 Qua corona (vt in Canticis dicit̃) coronauit Chriſtũ mater ſua in die deſpõſationis ſuæ? Nec enim Chriſtus in carne viuens alicui Sponſæ cõiun- Cant. 3.

ctus fuit: vt eo die mater eũ deſpõſare potuerit. An igitur ipſe deſponſauit
Apoc. 21. Sponſam illam, de qua Iohãnes ait. Vidi Ciuitatẽ ſanctã Ieruſalẽ, deſcen-
dentẽ è coelo, à Deo paratã, ſicut ſponſam ornatã viro ſuo? Quã ſpõſam
ſibi deſponſauit in Cruce: poſteà in coelum cõſcendens, cõiunxit eam ſibi
Pſal. 67. glutino Spũs ſancti. Et tũc triũphans de maligno, ducenſq; ſecũ captiui-
Apoc. 3. tatẽ, obtinuit thronũ: de quo ipſe ait. Vici & ſedeo in throno Patris mei.
Et tunc fuit coronatus gloria & honore à matre, ſuperna videlicet Ieru-
ſalem. Cum ipſa ſibi applaudens eum in Regem ſuſcoeperit.

121 Cur Deus deſpõſare dignat̃ ſibi animã: quæ iam ei fidem fregit? An, quià ſic
Sap. 11. exigit clemẽtia ſummi Principis, vt nullũ ſpernat, nihilq; oderit eorũ, quę
Luca. 15. fecit: ſed diſſimulet peccata hominũ ꝓpter poenitentiã: ſup qua fit tam ce-
lebre gaudium in coelo coràm Angelis Dei? An, quià Deus nihil ducit in
iniuriã, niſi quatenus in detrimentũ animæ noſtræ vergit? Ipſi.n. nihil no-
cere põt, nihilq; ipſum coinquinare. Cõuerſam itaq; animã nõ abhorret.
Cũ nihil damni nihilq; iacturæ inde ſuſcipiat. Nã ipſam mundat & ſancti-
Acto. 10. ficat, anteq̃ ſuſcipiat. Sicut docuit Petrum nolentẽ admittere Cornelium
gentilem ad fidem; declarans, q; ſicut omnia animalia immunda purifica-
uerat: Sic & oẽs animas gentiles & immundas expiauerat.

122 Qũò Chriſtus Rex nobis appropinquare fecit regnũ coelorũ? Nõnè ex poe-
Mat. 3. nitentia? Vnde Præcurſor eius ait. Agite poenitentiã: & appropinquabit
regnũ coelorũ. Quæ vera poenitentia nõ cõſiſtit in poena & afflictione cor
poris vel animæ, ſed præcipuè in reuerſione ad Deũ. Sicuti per peccatum
auertitur homo. Quẽ actum Hebræi proprio vocabulo תשובה teſſubah.i.
Ezec. 18. reuerſionẽ vocant. Vnde ab Ezechiele in veritate literæ habetur. Quacũq;
hora peccator reuerſus fuerit ad me. Pro quo vulgata æditio habet, inge-
muerit vel poenitẽtiã egerit. Nã nil aliud dicit Ezechiel, q̃ Ioel. Vbi benè
Ioelis. 2. traductũ habetur. Conuertimini ad me in toto corde veſtro. Et p Zacha-
Zac. 1. riã dicit̃. Conuertimini ad me. Et ego conuertar ad vos. Verùm ad iſtam
perfectam reuerſionẽ ſequitur dolor & diſplicẽtia malè actorũ. Hinc ſub-
infertur in Ioele. In ieiunio & fletu: & ſcindite corda veſtra. Quem actum
Doctores non ab re contritionẽ vocãt: quæ eſt attritio & dolor cordis ſi-
mul cũ gratia. Hac igitur via intratur ad regnum coelorum.

123 Quid eſt regnum coelorum? An eſt Eccleſia ſacramentis dotata: vt eſt vul-
gata ſententia? An eſt gratia Dei: ſicut alii aſſerunt? An (vt verius opi-
nor) eſt diuinitas illa mortalibus cõmunicata: quam Hebræi nunc Sachi-
nam.i. inhabitationem Dei, nunc verò מלכות Malchut.i. regnum vocant?
Hinc Chriſtus Hebræos alloquens vſus eſt vocabulo apud eos, cũ qui-
Luca. 17. bus loquebatur, frequentatiſſimo, dicens. Regnum Dei intrà vos eſt. Di-
uerſimodè enim Deus mortalibus ſe communicat: vt clariſſimè docet
1. Cor. 12. nos Apoſtolus, dicens. Alii datur ſermo ſapientiæ, alii genera linguarũ,
alii gratia ſanitatum, alii interpretatio ſermonum: & huiuſmodi, quæ ibi
cõmemorat. Et quãuis (vt ipſe Apoſtolus ait) hæc omnia tribuat vnus

atq; idem ſpiritus, diuidens ſingulis prout vult: per diuerſos tamẽ canales hæc varia chariſmata infundit. Illum verò locum vel fontẽ, ex quo omnibus datur ſpũs Dei & gratia eius, antiqui Theologi regnũ nominãt: & de hoc reor dixiſſe Chriſtũ. Quo'd autẽ nedum gratia Dei ſed ipſa diuinitas habitet in nobis, Iohãnes expreſſẽ teſtatur, dicens. Verbũ caro factũ eſt: & habitauit in nobis. Et ne ſit cõtentio de inhabitatione verbi per Ieſum Chriſtum facta videamus, quid ipſe Chriſtus dicat. Siquis (inquit) diligit me, ſermonem meum ſeruabit: & Pater meus diliget eum: & ad eum veniemus: & manſionem apud eum faciemus. Ant.Theo. Io.1. Ibi.14.

124 Cur regnum cœlorũ promittitur patientibus propter iuſtitiam? An, quiá amore Dei pati eſt potiſſimũ fidelitatis & adhærentiæ cũ ipſo Deo, ſignũ? Hinc notanter dixit Chriſtus, propter iuſtitiã: non autẽ propter crimen, aut facinora, propter quæ multi ſæpe pati ſolent. An, quiá ærũnis & calamitatibus æquanimiter toleratis adeo' expurgatur homo: vt mundus mereatur fieri conueniens Templũ puriſſimi Dei? An, quiá tribulationibus animalis homo & caro ſpiritui inimica caſtigatur, & ipſi ſpiritui ſubiicitur, adeo' vt in ipſum tpe ſuo immutari poſſit, & totus homo fieri capax regni cœlorũ & Dei? An, quiá bona, hac regula diſtribuũtur, vt potientes temporalibus priuentur æternis? Iuxtà id, quod Abrahã diuiti illi dixit. Fili recordare, quiá recœpiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autẽ hic cõſolatur: tu verò cruciaris. Hinc Apoſtolus dixit. Oportet nos per multas tribulationes introire in regnum Dei. Mat.5. Luca.16. Acto.14.

125 Quæ terra mitibus in poſſeſſionem promittitur? An eſt terra, quã calcamus? An terra Patribus promiſſa? Sed nõnẽ præteriit iam figura? An igitur eſt terra illa ſuprema: quã Plato tantis laudibus ꝓſequitur: & quam Dauid vocat terrã viuentiũ? In hac enim terra (vt alibi diſſeruimus) plantata eſt arbor vitæ, arbor ſciẽtiæ boni & mali, & oẽs cedri Dei, quas ipſemet plantauit. Iuxtà illud ſumę Veritatis. Omnis plantatio, quã nõ plantauit Pater meus cœleſtis, eradicabiť. Qui locus dicitur terra, nõ quiá grauis & ad centrum tendens: ſed quiá ex ea omnes arbores & plantę Dei pullulant. Quã terram poſſeſſuri ſunt mites, non hiſpidi & duri. Hinc ſcriptum eſt, ꝙ Iahacob lenis dilectus fuit à Deo: Heſau verò hiſpidus & piloſus odio habitus. Quàmdiu vꝫ in ſua duritie pſeuerauit: vt alibi diſſeruimus. Mat.5. Pla in Phędone. Pſal.26. Ibi.103. Mat.15. Mal.1. Geñ.27.

126 Cur regnũ cœlorũ etiã pauperibus ſpiritu ꝓmittitur? Nõnẽ pauperes multimodi ſunt? Alii.n. ex ignauia quadã ad inopiã deueniunt. Alii, quiá nimis ꝓdigi. Alii ſunt pauperes ſpiritu & debiles, adeo', vt parũ vel nihil ſpeculari queant. Alii ſunt diuites rebus, mente ꝟò pauperes. Cum diuitias nõ habeãt tanꝗ poſſeſſores, ſed tanꝗ diſpenſatores: nec eis indebitẽ afficiãtur. Iuxtà illud Pſalmographi. Diuitiæ ſi affluãt: nolite cor apponere. Et his datur regnum cœlorum: ſicut & iis: qui ſunt pauperes rebus & mente. Hinc ꝓpulchrẽ dixit Chriſtus. Beati paupes ſpiritu. Alioqn nec Abrahã: nec Izahac, nec Dauid, nec multi alii diuites noſtri tẽporis eleemoſynarii Mat.5. Pſal.61. Mat.5.

& paſtores

Ibi.19. & paſtores pauperum, regnum Dei poſſideret. Nec obſtat dictum Salua-
toris de difficultate ſeu impoſſibilitate, quam habet diues ad intrandũ in
regnum cœlorũ: veluti camelus ad intrandũ per foramen acus. Id enim
intelligitur de iis, q nõ poſſident diuitias, ſed ab ipſis poſſidẽtur. Sicut (re-
Seneca. ſte Seneca) febricitãs nõ poſſidet febres, ſed ab ipſis poſſidetur.

127 Cur miſericordibus miſericordia ꝓmittĩ? An, quiá clæmentiſſimus Mode-
Mat.5. rator nõ patitur vinci à mortalibus miſericordia & pietate? Cũ ipſa Deo
quoddã propriũ & peculiare ſit. Sicut Eccleſia canit. Deus, cui ꝓprium
eſt miſereri ſemper & parcere. An, quiá ſtat lex illa immutabilis, à Re-
Ibi.7. demptore promulgata. Eadem menſura: qua menſi fueritis, remetiet vo-
bis? Vnde ſecundum hanc regulam docet nos ipſe Redemptor, vt oran-
Ibi.6. tes dicamus. Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debito-
ribus noſtris. Quæ regula (teſte Zohar) nunquàm deficit: licet aliæ om-
nes aliquando ceſſare poſſint.

128 Cur ſitiẽtibus iuſtitiã ſaturatio ꝓmittitur? An ſummus Prouiſor, qui oĩbus
Pſal.103. etiã animalibus rõnis expertibus, nullis accedẽtibus meritis, præparat eſ-
Luca.12. cam tempore opportuno, deficiet iis, q ſunt fideles in domo eius? Sed cur
Mat.5. præcipue ſaturatio ꝓmittitur iis, qui eſuriunt iuſtitiã? Nonnẽ, vt obſerue-
Ibi.6. tur lex ab ipſo Principe Chriſto lata: qua dicit. Quærite primò regnum
Dei, & iuſtitiã eius: & hæc omnia adiicientur vobis? Et illa, quæ nuper addu-
Ibi.7. cta eſt. Eadẽ menſura, qua menſi fueritis, remetiet vobis. Quæ regula (vt
diximus) nunq̃ deficit. Vnde ſi nos zelamus honorẽ & cultum Dei (qui
potiſſimè in iuſtitia conſiſtit) cogitur ipſe Deus (vt ità dicam) p regulam
illam inuariabilem zelare commodũ noſtrũ, ſaturando nos nõ ſolũm cor
poreis cibis: ſed quodcunq; honeſtè deſyderare poſſumus, tribuẽdo. Iu-
Pſal.54. xtà illud. Iacta cogitatũ tuum in Domino: & ipſe te enutriet.

129 Quomodò mundis corde ꝓmittitur viſio Dei: cum ſcriptũ ſit. Non videbit
Mat.5. me homo: & viuet? Nõnẽ Auguſtinus & alii ꝓhibẽt aliquos in vita mor-
Exo.33. tali vidiſſe Deum? Quibus Iohãnes adſtipulat, dicens. Vidimus gloriam
Auguſt. ad Paulinum. eius. ſ. Chriſti. Nã gloria Chriſti eſt ipſe Deus: vt Paulus innuit. An igit
Io.1. (vt etiã alibi diximus) nõ videbit Deum homo viuens ſenſibus animali-
1.Cor.11. bus: ſed mortuus morte illa ꝑcioſa, de qua Apoſtolus. Mortui eſtis: & vita
Col.3. veſtra abſcõdita eſt cum Chriſto? Et hoc (ni fallor) idẽ eſt, quod habere
cor mundũ. Cum mundari ab oĩbus volupiuoſis & mundanis affectibus
Gal 2. ſit mori Mundo & carni. Hinc Apoſtolus ait. Chriſto crucifixus ſum Cru-
ci: viuo autẽ iam nõ ego: viuit verò in me Chriſtus. Nec. n. Deus, qui fe-
cit nos ſibi Templum, renuit habitare in nobis, & oſtẽdere ac præbere ſe
nobis: niſi quatenus ipſe ſummè purus uidet in nobis aliquã maculam
ſummæ ipſius puritati repugnantem.

130 Cur pacifici peculiariter filii Dei vocantur? An, quiá Chriſtus Rex pacis nõ
Mat.5. admittit in filios, niſi pacificos: nec vult cohæredes in regno pacis, niſi eos
qui pacem amplectunt & ꝑſequuntur? An, quiá ſicut proprium Dei eſt

veritas & pax? Ita propriũ Diaboli eſt mendaciũ & litigium? Hinc Chrs dixit Phariſæis mendacibus & litigioſis. Vos ex patre Diabolo eſtis. Vñ per regulã contrariorũ, veridici & pacifici meritò filii Dei cenſeri debẽt. Io. 8.

131 Cur regnum cœlorũ ꝓmiſſum pœnitentibus & pauperibus ſpũ, etiã patientibus ꝓpter iuſtitiam ꝓmittitur? Nõnè, quià ex eadem radice prodeunt hæc, quæ in verbis diuerſa videntur? Pœnitentiã enim agere eſt remouere affectum ab omnibus creatis. Quod in rei veritate idem eſt, quod eſſe pauperem ſpiritu. i. nihil affectare ex iis, quæ in Mundo ſunt. Huiuſmodi verò in Deum collecti omnia extrinſeca paruipendũt, adeò vt nõ ſolùm aduerſa Mundi æquanimiter ſufferãt: ſed oblectẽt priuatione cõmodorum, aut oppreſſione hominis animalis: qui à Deo meliorẽ hominem retrahit. Hinc verè adhærentes Deo paſſionibus animalis hominis lætanẽ. Quorum primi ac præcipui fuerunt Apoſtoli: de qbus Lucas ait. Ibant Apoſtoli gaudentes à conſpectu concilii: quoniã digni habiti ſunt ꝓ nomine Ieſu contumeliã pati. Et huiuſmodi ab inferioribus ſeparatis regnũ cœlorum aperitur: quod (vt diximus) eſt ſuſcipere Deũ in ſe, ſemota omni contrarietate: quæ eſt oblectatio in creaturis. Mat. 5. Acto. 5.

132 Cur Chriſtus ait, ꝙ niſi efficiamur ſicut paruuli, nõ intrabimus in regnũ cœlorũ? An, quià paruuli remoti ſunt ab aſtutia & veneno ſerpentino deturpante, & ingreſſum ad regnum cœlorum ꝓhibente? An, quià paruuli paretibus obſequentes neſciunt rebellionẽ, immò omni amore eos ꝓſequũtur? Quod opus eſt iis, qui regnum cœlorũ intraturi ſunt. Nec enim rebelles, ſed Patri obſequentes eſſe debent. Et hoc idem, ſub aliis tamen verbis, ipſe Chriſtus alibi dicit. Si qs diligit me, ſermonem meum ſeruabit: & Pater meus diliget eũ, & ad eum veniemus. Quem Dei aductum ad nos regnum cœlorum eſſe iam declarauimus. Mat. 18. Io. 14.

133 Quem denariũ promittit Dñs vineæ laborãtibus in ea? An fortè eſt aliquod numiſma, operi totius diei rñdens? Sed quid hoc ad ſalutẽ, de qua parabola illa tractat? An igitur hic denarius eſt ſalus promiſſa: vt ſentit Origenes, nulla tamẽ huius applicatiõis adducta ratione? An eſt merces illa, dè qua Deus Abrahã dixit. Ego ero merces tua magna nimis? Ipſe. n. Deus ſummè vnicus agens nobiſcũ extendiẽ in decem fontes (vt ipſe Abrahã ſcribit) vnde omnis irrigatio in oẽs creaturas venit. Quæ irrigatiões multifariæ ſunt: ſicut ſunt multigenæ creaturæ, reducendæ tandẽ ad illas multas manſiones, quæ ſunt (teſte Chriſto) in domo Patris. Et hic eſt denarius, quo (ni fallor) omnes remunerantur. Diurnus autem dicitur: qà (vt Iohannes inquit) nox non eſt illic. Hinc Auguſtinus diuidit mercedem illã, ideſt viſionem ipſius Dei, in matutinam, veſpertinam & meridionalem: nocte penitus ſecluſa. Mat. 20. Origenes. Ge ñ. 5. Abrahã in lib. de formatione. Io. 14. Apoc. 21. & 22. Auguſt.

134 Quid eſt illud præmium centuplũ, præter vitam æternam ꝓmiſſum? An id intelligiẽ de remuneratione rerum temporaliũ? Sed nõnè & ſi multos videmus ſortitos meliorẽ ſortem, ꝙ pro Chriſto reliquerint, in multis tamẽ Mat. 19.

non cernimus hanc remuneratiõẽ in centuplũ factam? An igitur centu-
plum accipere dicunẽ ii, qui omnia ꝓpter Dei amorẽ deſpiciunt: q̃ cõ-
Ibi.16. tẽnentes oĩa omniũ dñi efficiũtur? An ſicut in domo Patris (vt Chriſtus
Apoc.22. ait) eſt quoddã nouum vinũ, nouiq; fructus (vt Iohãnes perhibet) Ita ſũt
Pla. I Phę done. oĩa alia noua? Sicut Plato ampliſſimè ſcribit, addẽs, ꝙ fructus & alia, quæ
hic habenẽ ſunt veroꝝ & cœleſtiũ vmbræ tenuiſſimæ. Quibus veris rebus
remunerabunẽ adhærentes Chriſto, remuneratione cẽtenaria. Ipſe verò
Chriſtus remuneratiõẽ millenariã à Patre ſuſcepit. Iuxtà illud Sapien
Cant.8. tis. Mille tibi Selomo, vero videlicet Regi pacis: & ducenta iis, qui cuſto-
diunt fructus eius, ideſt qui fideles ſunt in vinea ipſius. Et hæc dabuntur
præter vitam æternam, quæ eſt vera gloria beatoꝝ. Hinc Propheta canit.
Pſal.111. Gloria & diuitiæ in domo eius.

135 Quæ multæ mãſiones ordinatæ ſunt in domo Patris? An ſunt mãſiones ꝓ
Io.14. Apoſtolis, pro Martyribus, Prophetis, Virginibus, & huiuſmodi: vt nõ-
nulli ſentiunt? Sed ad quid huiuſmodi ſeparatio? Nõnè magis oblectarẽ
tur ſimul vniti & cõgaudentes? Cũ in beatis non ſit liuor, iurgiũ, odiũ vel
perdẽdi timor: q̃bus de cauſis ſolent cõſtitui manſiones ſeparatæ. An igiẽ
ſunt manſiões multæ: cum multipliciter & variè ſint remunerandi Beati?
1.Cor.15. Iuxtà illud Apoſtoli. Sicut Stella differt à Stella in claritate: Sic Sanctus
à Sancto in gloria. An ſicut varii ſunt fontes particulares, à q̃bus emanãt
animæ (q̃uis vnus ſit fons primarius & ꝓcipuus Deus viuus) Sic & ad va-
ria loca redeunt eiuſdem domus & regni beatitudinis? Quod q̃dem re-
gnum ampliſſimum eſſe nõ dubitamus. Quales autem ſint hæ manſiones
ille ſolus nouit, qui ipſas diſpoſuit: & ii tm̃, quibus ipſe dignatus eſt reue-
Iſa.64. lare. Iuxtà illud Iſaiæ. Oculus nõ vidit Deus abſq; te, quæ præparaſti ex-
Apoc.21. pectantibus te. Quãuis huiuſmodi manſiones deſcriptæ fuerint à Iohan-
ne ſub typo diuerſorum lapidum precioſorum.

136 Quomodò ſunt præparatæ variæ manſiones pro varia animaꝝ conditione?
Theol. recentiores. Cum animæ ſint oẽs eiuſdem cõditionis ac pfectionis: vt nonnulli recen-
tiores Theologi docent. Nõnè dixit Sapiens. Ab initio ſortitus ſum ani-
Sap.8. mã bonam? Et Chriſtus. Vni dedit (inq̃t) quinq; talenta, alii duo, alii ve-
Mat.25. rò vnum: vnicuiq; ſm̃ propriã virtutem. Sed nonnè varia ſunt dona gra-
tuita, nõ naturalia? Sed, cum p talenta cõmuni expoſitione intelligantur
dona gratuita, quid intelligitur per virtutem propriam vniuſcuiuſq;? Nõ-
Grego. ibi. nè virtus aut gradus naturalis: cui (vt Grego. placet) dona gratuita reſpõ-
Metaphyſicæ.8. dent? Sed nõnè (vt Peripatetici dicunt) ſpecies ſe habent ſicut numeri: in
quibus vno variato ſpecies quoq; numeroꝝ variatur? Hoc quippè cõtin-
git in numero vocali vel materiali, nõ aũt in numero naturali vel formali:
quibus numeris diſtribuunẽ ſpecies. Nam hoꝝ numeroꝝ vnitas eſt diui-
ſibilis: vt patet in Muſicis, ſemitonium venantibus. Tunc enim diuidunt
vnitatem, qua nouenarius excedit octonarium: vnde reſultat tonus. Qui
Muſici ꝓcedunt per numeros naturales: ſicut & Phyſici.

137 Cur ſeminantium ſemen diuinũ alii colligunt triceſimũ, alii ſexageſimum, Mat. 13.
& alii centeſimũ fructum? An, quià Redemptor docere nos volens varie-
tatem fructus à ſeminantibus colligendi, alludit ad regionem planitiei
Galilææ: vbi colliguntur fructus eadem varia menſura à Chriſto memo-
rata? An (vt Hieronymo, Pythagoræos imitanti placet) triginta ad con- Hier. cōtra
iugatas referuntur, quæ quaſi molli oſculo cum viro ſe ſe confœderantes Iouinia.
ab eo numero ad digitos reducto pinguntur: ſexaginta verò ad viduas, lib. 1.
quæ, eo ꝙ in tribulatione ſunt poſitæ, ſuperiori digito deprimuntur: cen-
tenarius autem ad virgines, quià iiſdem digitis, quibus & læua, ſed nõ ea-
dem manu circulum facientes, virginitatis coronam exprimũt? An, quià
cũ omnes in vineam Domini intrantes denario diurno conueniant: hic Mat. 20.
variè datur? Aliquibus enim complicatus per ternarium ſanctiſſimæ Tri-
nitatis datur: & eccè triginta. Aliquibus datur complicatus per ſenarium,
numerum primò perfectum: & eccè ſexaginta. Aliquibus autem com-
plicatur in ſeipſum: & eccè centenarius. Vnde idem eſt præmium: vario
tamen modo diſtributum.

138 Quod conuiuium præparat Deus & Chriſtus iuſtis & amicis ſuis? An eſt fa-
bula, vel myſterium id, quod ſecretiores Theologi dicũt? Quòd vz Deus Sec. Theo
præparat iuſtis in conuiuiũ, piſcem, bouem, & auem: & hos omnes maxi-
mos: quos ipſi ſecretiores Theologi vocant בריוכנה שור עבר לויתן Ba-
riochnch Sor habar leuiatan. Quod equidẽ fabulam vel figmentũ quod-
dam iudicarem, niſi Chriſtus hæc eadem innueret. Nam de aue & boue,
vbi de veris nuptiis celebrandis agit, loquitur dicens. Tauri mei & altilia Mat. 22.
occiſa ſunt. Et de piſce poſt reſurrectionẽ à Luca & Iohanne fit mentio. Luca. 24.
Nec de multitudine piſcium aut toto piſce fit ſermo: ſed de parte tantũ- Io. 21.
modò huius piſcis, qui dicitur leuiatan: deſcriptus in Iob à Moſe ma- Iob. 40.
gnus & immenſus. Et bos adeò magnus deſcribitur ab ipſo Moſe & ab Ibidem.
antiquis Theologis, vt fluuium vnica ingurgitatione abſorbeat: & hær-
bas mille montiũ vno die depaſcat. Quæ omnia ſuo loco (Deo fauente)
declarabimus. Auis autem adeò magna deſcribitur, vt altitudinem maris
excedat. Quæ omnia ſunt plena myſteriis. E quibus ſaltem aliquã partẽ
adumbrantes, dicimus, ꝙ iuſti paſcentur huiuſmodi, quò ad partem ani-
malem: quando potientur omni virtute, quæ in aues, cicures, aut piſces
diffunditur. Pars verò melior gaudebit influxu Angelorum, & ipſius diuini-
tatis & gloriæ Chriſti, in bello acquiſitæ.

139 Cur in fine Canticorum dantur mille Selomo: vt in veritate literæ habetur? Cant. vlt.
Nonnè Selomo, qui pax ſibiipſi interpretatur, eſt ille verus Rex pacis
Chriſtus, qui habet pacem à ſeipſo, ideſt à diuinitate, in ſeipſo exiſtente?
Nam aliunde, ꝙ̃ à Deo, vera pax haberi nequit. Iuxtà illud ab Eccleſia
celebratum. Da nobis illam, quã Mundus dare non poteſt, pacem. Huic
igitur, qui eſt pax ſibiipſi, & omnia (teſte Paulo) pacificauit in cœlo & in Col. 1.
terra, datur millenarius, cubus videlicet ſupremi numeri, ideſt denarii: vel

trà quem alius reperiri nequit numerus ſimplex, ſed repetitus. Et hìc nu-
merus attribuitur Deo in eo, q̃ eſt finis vltimus omnium: datur & Chri-
ſto, cuius prouincia fuit perducere nos ad hunc finem. Et mirabili ſacra-
mento in lingua ſancta eodem modo profertur hic numerus: quo & pri
ma litera Alphabeti: quæ vnum, numeri quidem principium, importat.
Nam א aleph character prolatus, אלף aleph videlicet, mille ſignificat. Vñ
innuit̃, q̃ idẽ eſt vnus & mille, principiũ & finis. Quãuis alia & alia rõne.
140 Cur ducenta dantur cuſtodiẽtibus fructus vineæ? Nõnè, ſi promittitur cen-
Cant. vlt. tenarium præmium relinquentibus ſua pro amore Dei, meritò duplicatur
Mat. 19. præmium iis, qui alios cuſtodiunt: ſiue ſint Angeli, ſiue ſint Prælati? De
Iſa. 62. quibus Iſaias ait. Super muros tuos Ieruſalem conſtitui cuſtodes. His aũt
duplicatur præmium: & datur primũ centenariũ, quià faciunt: ſecundùm
verò, quià docent, & alios ad bonum inducunt. Hinc ſummus Remune-
Mat 5. rator ait. Qui fecerit & docuerit: hic magnus vocabitur in regno cœlorũ:
propter videlicet duplicatum præmium.
141 Quo prælio acquiritur corona promiſſa: & quomodò diſcere poſſumus hu
iuſmodi prælium? Nõnè eiuſmodi prælium nobis indictum eſt: vt Pro-
pheta confiteatur imperitiam ſuam: & laudet Deum, à quo in huiuſmodi
Pſal. 143. ſe inſtructum fatetur, dicens. Benedictus Dominus Deus meus, qui do-
cet manus meas ad prælium: & digitos meos ad bellum? Nec enim (te-
Ephe. 6. ſte Paulo) nobis eſt colluctatio aduerſus carnem & ſanguinẽ (tãmodò
videlicet) ſed aduerſus principes & poteſtates, aduerſus Mundi rectores
tenebrarũ harũ, contrà ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus. Et modum pu-
gnandi contrà huiuſmodi docet nos ipſe Paulus: à quo nõ recedemus.
Ibidem. Ait enim. State ſuccinctis lumbis, ideſt ligate omnem concupiſcentiam:
Geñ. 3. per quã in muliere figuratam Serpens iniit primum bellum cũ homine:
& victor fuit. Calciatoſq; debemus habere pedes, ideſt affectus in præpa-
rationem Euangelii: quod omnimodam affectuũ mortificationẽ exqui-
rit. Tertiò ſumendũ eſt nobis ſcutum fidei, credendo Deum nobis adiu-
torem fore, & præmiũ victoribus paratũ. Quartò lorica iuſtitiæ nobis eſt
ſumenda. Nam ſemper animaduertere debemus, ne ab æquo & iuſto de-
clinemus. Quintò galeam ſalutis, ideſt Chriſtum Saluatorem ſumere de-
1. Cor. 15. bemus: per quẽ habemus victoriã. Vnde ipſum & Patrem inuocare de-
bemus in fauorem: vt ſint capiti noſtro veluti galea potiſſimè. Sextò ſu-
mendus eſt gladius ſpiritus: qui eſt verbum Dei. Quo gladio Imperator
Mat. 4. noſter Chriſtus docuit nos hoſtis tela cõfringere. Nã ipſe in triplici præ-
lio ſibi illato ſemp gladio ſpũs dimicauit: & hoſtẽ proſtrauit. Antè omnia
aũt orationi & obſecrationi (vt Apoſtolus ſubinfert) ſemp inſiſtendũ eſt.
Sap. 8 Nam (teſte Sapiente) nemo continẽs nec victor eſſe põt: niſi Deus det.
142 Quibus muneribus Imperator noſter Chriſtus milites ſuos decorat? Nõnè
Geñ. 1. primò dedit nobis ſymbolum imaginis ſuæ? Secundò cõſtituit nos ſuper
Pſal. 8. opera manuũ ſuarũ. Tertiò proprios miniſtros dedit in cuſtodes, Ange-

los videlicet. Quartò regenerauit nos, donans nouum inſigne militiæ. Quintò præceſſit nos, bellans & proſternens hoſtem: vt inde facilem haberemus victoriam. Sextò arma tradidit, quibus decertaremus. Septimò quietem & coronam vincentibus præparauit.

143 Quo honore, pſequitur Impator Chrs eum, q ex bello victoriã conſequit? Nõnè primò facit eum liberum à ſeruitute peccati & Diaboli? Secundò fugata morte donat vitam. Tertiò conſtituit ipſum regni ſuperni hæredem. Quartò patri cõciliat, & ad præſentiã ipſius adducit. Quintò transmutat in Deum. Sextò deducit ad præmium & obiectum: in quo ſolo ſatiari poteſt homo. Iuxtà illud. Satiabor: cum apparuerit gloria tua. Septimò ipſum adeò in regno confirmat: vt nunq̃ hoſtem aut priuationẽ timeat. Hinc Propheta, huius ſacramenti non ignarus, canit. Aſcẽdiſti in altum, cœpiſti captiuitatem, dediſti dona hominibus. *Pſal. 16.* *Ibi. 67.*

144 Qua via præmium ingens breui acquiri poteſt? Nõnè vnicum & perfectiſſimum iter, eſt charitas intenſa? Et hæc duplex eſt: Dei videlicet amor & proximi: in quo omnia, quæ in lege & Prophetis ſcripta ſunt (ipſo Præmiatore teſte) cõcluduntur. Hinc omnia, quæ à nobis exigit, in hoc vno conclusit, dicens. Hoc mando vobis, vt diligatis inuicem. Nam amor eſt ignis quidã, qui appoſito cõbuſtibili ſtatim creſcit in immenſum. Quod nihil aliud facere poteſt. *Mat. 22.* *Io. 15.*

145 Erunt nè pauci, an multi ii, qui æternæ gloriæ compotes reddentur? An forſitan pauci: ſicut Chriſtus innuere videtur, dicens. Multi ſunt vocati: pauci verò electi? Et iterum. Arcta eſt via, quæ ducit ad vitam: & pauci inueniunt eam. Sed nonnè Iohannes poſtquàm vidit centumquadragintaquatuor millia ſignatorum ex omni Tribu, ſubinfert. Poſt hæc vidi turbam magnam, quã dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, Tribubus, Populis & linguis ſtantes antè thronum, amictos ſtolis albis: & palmæ, ſcilicet erant, in manibus eorum? Nec enim palmæ dantur niſi præmiatis. Quorum ſi Iohannes vidit turbam magnam & innumerabilem: quomodò ergò ſunt pauci? Nonnè etiam ipſemet Chriſtus proteſtatur, dicens. Quos dediſti mihi non perdidi ex eis quenq̃? Pater autem donauit ei omnia præter ſeipſum, qui donauit: vt Apoſtolus ait. Quomodò igitur paucos ſaluat? Omnes itaq; (vt etiã ſuprà diſſeruimus) ſaluabuntur præter feces, in ſeceſſum demittendas, ſubtracta prius ſubſtantia omnis cibi, in menſa Domini reponendi. Nec enim damnabuntur, niſi feces huius Mundanæ molis: & ſaluabuntur omnes ſaluandi. Quàmuis pauci ſint electi in duces aliorum: qui deſcribuntur à Iohanne centum quadragintaquatuor millia. Et quàuis pauci inueniant viam vitæ. Immò (vt Baruch ait) nullus eſt, qui poſſit ſcire viam eius: niſi videlicet ipſo docẽte. Sicut ſtatim ipſe Baruch ſubinfert. Et tradidit illam Iahacob puero ſuo: & cætera, quæ ſequuntur. *Ma. 22.* *Ibi. 7.* *Apoc. 7.* *Io. 17. 18.* *1. Cor. 15.* *Heb. 2.* *Apoc. 7.* *Bar. 3.*

146 Quo ſymbolo diſtincti ſunt milites Chriſti? Nõnnè duplici ſymbolo? Al-

tetum enim eſt in anima impreſſum: character videlicet baptiſmi. De quo
Apoc. 14. Iohãnes inqt. Habentes nomẽ Patris eius ſcriptũ in frontibus ſuis. Alte-
rum verò ſymbolum exterius erat in primitiua Eccleſia: quando inſur-
Mat. 24. gebant multi pſeudoapoſtoli ſeducentes multos: ſicut Chriſtus prædi-
Hiero. ad Laur. pap. de fide. xerat. Vnde ne quis ab iis ſeduceretur, ſtatuerunt Apoſtoli (vt Hierony-
mus perhibet) ſignum mutuò dandum. Quod quidem ſignum vocarũt
ſymbolum, duplici ratione. Altera eſt, quia vnuſquiſq; Apoſtolorum po-
ſuit partem. Altera, quia erat in ſignum inter cõmilitones ſecretè poſitũ:
vt comprobaretur eſſe verus Chriſtianus, quicũq; daret ſymbolum, ideſt
confeſſionem articulorum, qui credendi ſunt. Quod ſymbolum ſcripturæ
credere noluerunt, nec alta voce proferre in Eccleſia, ne falſus aliquis ad-
diſceret & in ſignum daret. Et hac ratione conſueuit Eccleſia ipſum ſym-
bolum Apoſtolicum ſubmiſſa voce dicere. Vt autem cantaretur publicè,
Eccleſia decreuit tradere cantandum illudmet ampliatum, & voce tm̃,
non re, mutatum: primo ſemper ſubmiſſa voce proferendo.

SECTIO QVARTA DE CHRISTO PATRE, DOCTORE ET PASTORE.

147 CHRISTus fuit nè verus Pater noſter? Nonnè ipſe dixit?
Mat. 23. Vnus eſt Pater veſter, qui in cœlis eſt? De patre enim æter-
no, ſuo necnon & omnium noſtrum loquebatur. Hinc non
1. Pe. 1. videtur ipſe velle vocari pater. Vnde Petrus inquit. Bene-
dictus Deus & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti: qui ſm̃
miſericordiam ſuam magnam regenerauit nos in ſpem vi-
uam per reſurrectionem Ieſu Chriſti. Sed, cum ipſe Chriſtus dicat.
Io. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto: per quam aquam plu-
ries declarauimus intelligi debere verbum & filium Dei: nonnè, & ipſe
Ibid. 10. videtur pater, nos regenerans? An igitur cum ipſe & pater vnum ſint,
quicquid facit vnus, facit & alter? An nos exiſtentes filii verbi, ſumus
quoq; filii patris ipſius verbi? Sicut omnes ab Abraham vel Iſrael origi-
nem trahentes, dicuntur filii ipſorum. Quãuis plurimis generationibus
Mat. 1. à Patribus diſtent. Pari quoq; modo Chriſtus dictus fuit filius Dauid.
Io. 1. Fuit itaq; verbum, per quod facta ſunt omnia, ſimul cum Patre, à quo
omnia, pater primæ geniture. Fuit quoq; & eſt pater ſecundæ geniture.
Sicut in generatione animalis huius, Adam fuit primus pater. De quibus
1. Cor. 15. ambobus loquitur Apoſtolus, dicens. Primus homo de terra terrenus.
Secundus homo de cœlo cœleſtis. Quales terrenus, tales & terreni, ſcili-
cet filii: qualis cœleſtis, tales & cœleſtes.
148 Quò Chriſtus deſponſauit ſibi Eccleſiã: vt nos regeneraret? Nõnè Apoſto-

lus,cum de matrimonio primorum parentum ageret, dixit. Hoc ſacramētū magnum eſt Chriſti & Eccleſiæ? Nec tamen fuit ſacramentū, ſed expreſſiſſima figura: oĩa videlicet repræſentās. Sicut.n.vxor Adæ è latere ipſius dormientis extracta fuit, & veluti filia ab eo pducta: poſteà ei in vxorē aſſignata: Sic & Eccleſia è latere Chri dormiētis in Cruce extracta fuit. Nā inde (teſte Auguſtino) omnia ſacramēta emanarunt, & vim ſuſceperūt. Quæ ſponſa fuit collectio Apoſtolorum & diſcipulorum, qui pgeniti fuerūt ab eo tanq̃ filii, & poſteà formati in ſponſam & vxorē, quæ alios generaret & pareret. Quibus Apoſtolis iam Chriſti ſponſæ factis, virtutē generandi dedit, quādo dixit. Baptizate eos in nomine patris & filii & Spūs ſancti. In quo baptiſmo regeneramur. Inter quos generātes & parturientes fuit Paulus, q Galatis ſcribens, ait. Filioli mei, quos iterum parturio. Ephe.5. Gen.2. Auguſt. Mat.28. Gal.4.

149 Quomodò regeneramur in baptiſmate? Nōnè ſicut aqua eſt principiū genituræ naturalis vniuſcuiuſq; animæ (ſicut ſcriptū eſt. Producāt aquæ ſerpituram animæ viuentis) Sic & per aquam Chriſtus voluit nos regenerare? Quæ quidem aqua non eſt hæc elemētaris, ſed ea, quæ ſuprà cœlum eſt: à qua hæc inferior habet vim. Regeneramur enim aqua, quæ eſt ſapientia & Dei verbū. Iuxtà illud Iacobi. Genuit nos verbo veritatis. Cuius veræ ac ſupramundanæ aquæ hæc corporea, qua in baptiſmate aſpergimur, eſt ſacramentum: vt alibi diximus. Gen.1. Iaco.1.

150 Si Chriſtus eſt pater, cur dicitur lapis fundamenti? Nōnè lapis fundamenti dicitur principiū ſolidum cuiuſcunq; fabricæ corporeæ vel incorporeæ? Sed nonnè generare (vt apud Hebræos eſt frequētatiſſimū) eſt quoddā fabricare? Iuxtà illud Deuteronomii. Sic fiet homini, qui non ædificat domū fratris ſui, id eſt qui non vult generare filios fratri ſuo cum vxore ab eo derelicta. Non igitur impropriè nec inconcinnè Chriſtus, pater ſpiritualis generationis, fundamentū huius fabricæ generatiuæ dicitur. Hinc Scriptura appellat nos aliquando regeneratos, aliquādo autem collocatos in fabrica, fundata ſuprà fundamentum Apoſtolorum & Prophetarū: ſed præcipuè ſuprà fundamentū primarium Chriſtum. Ephe.2. Deut.25. Ephe.2.

151 Qui ſunt maiores, filii Adæ, Abrahæ, Iſraelis nè, an filii Chriſti? Nōnè (ſi de tempore loquamur) illi pculdubio potiores ſunt? Si verò de dignitate: nōnè regenerati à Chro ſunt maiores? Quo ſenſu opinor Chrm dixiſſe: cum de Iohāne Baptiſta loqueretur. Nullus ſurrexit maior inter natos mulierum Iohāne Baptiſta. Et id cōparādo ipſum Patribus antiq̃s. Comparando autem regeneratis in Chro, ſeq̃tur, quod dictū eſt. Sed qui minor eſt in regno cœlorum, maior eſt illo. Regnū.n.cœlorum (vt alibi diximus) ſignificat diuinitatē nobis cōicatam: & aliq̃n collectionē ſanctorum: qbus ipſa diuinitas cōicata eſt. Sicut eſt verorum Chriſtianorum Eccleſia: q non ſolùm dicunt, ſed ſunt Chriſtiani.i.vncti chriſmate diuinitatis. Quomodò autē Iohānes fuerit maior inter eos, q ſurrexerunt, nō eſt huius ſpeculationis: quià altiſſimum ac profundum myſterium eſt. Luc.7. Mat.11.

Vbi in

152 Vbi in Scriptura celebratur cõiugium & ad qd? Nõnẽ, producto homine &
Gen.1. muliere, dictũ eſt. Creſcite & multiplicamini, & replete terram? Et iterũ,
vbi de particulari ꝓductione vtriuſqꝫ cõiugis agitur, formato homine ex
Ibi.2. puluere terræ, ſubinfertur. Non eſt bonũ hominẽ eſſe ſolum. Faciamus ei
adiutoriũ, quod ſtet ex aduerſo ipſius: ad generationẽ videlicet filiorũ fa-
ciendam. Pro quo vulgata æditio habet. Simile ſibi. Quod myſteriũ co-
Ephe.5. gnoſcens Paulus, ait. Hoc ſacramẽtũ magnũ eſt Chriſti & Eccleſiæ. Hinc
Mat.22. Chrs totum negociũ regni cœlorũ cõparauit nuptiis, quas fecit Rex filio
Apoc.22. ſuo. Et Iohãnes claudẽs omnia myſteria Scripturæ ſacræ in Apocalypſi,
& 19. cui ſub interminatiõe plagarũ iubet ne quicq̃ addatur, ait. Gaudeamus &
exultemus, quia venerunt nuptiæ agni: & vxor eius præparauit ſe. Vnde
innuitur nos nõ poſſe adipiſci regnum illud æternum ſine regeneratione,
in hoc cœleſti coniugio per nouos & cœleſtes parentes facta.

153 Quomodò cũ his nuptiis ſtare poteſt illud verbũ Chriſti & ſponſi. In cœlo
Mat.22. non nubent neqꝫ nubentur: ſed erunt ſicut Angeli Dei? Nõnẽ ordo rerũ
is eſt, vt adueniente ſignato ceſſet ſignum: & adueniente veritate ceſſet fi-
gura? Hinc Apoſtolus, veritatis Euangelicæ non ignarus, cũ de matrimo-
1.Cor.7. nio præcipuè ageret, inquit. Præterit enim figura huius Mundi. Nam hæ
carnales nuptiæ ſunt figura & ſacramentum verarũ nuptiarũ, quæ in cœlo
celebrantur. Hinc ipſis aduenientibus ceſſabit hæc copula carnalis. Sed
Mat.19. nõnẽ Chriſtus dixit. Quos Deus coniunxit, homo nõ ſeparet? Vnde in-
nuitur ꝙ hæ nuptiæ carnales celebrantur in cœlo. Decernit quippè in cœ-
lo, quæ nã eſſe debeat coniũx vniuſcuiuſqꝫ in carnali connubio. Sicut de-
cernuntur omnia, quæ in hoc Mundo fiũt, ſiue quò ad animalia, ſiue quò
ad plantas. Verũtamen plantæ vel animalia hæc in cœlo nõ generantur.
Pari modo nuptiæ carnales in cœlo decernuntur. Sed in terra celebrantur
in ſignum & ſacramentum verarũ nuptiarũ: vt dictum eſt.

154 Qui regenerantur in hoc coniugio, Iſraelitæ nẽ ſoli, an etiã cæteri homines?
Ibi.15. Nõnẽ Iſraelitæ ſoli? luxtà illud Chriſti. Non ſum miſſus niſi ad oues, quæ
Pſal.66. perierunt, domus Iſrael. Sed nõnẽ Propheta canit. In omnibus gentibus
Ro.3.10. ſalutare tuũ: Ideò cõfiteantur tibi populi oẽs? Et Apoſtolus. An Iudæorũ
Deus tm̃? Nõnẽ & gentium? Et clarius poſteà. Nam idem Dñs omnium,
diues in oẽs, qui inuocant illum. Vnde ad hoc referandũ ipſe Apoſtolus
Oſeæ.2. adducit illud Oſeæ. Vocabo nõ plebẽ meã plebem meã. Sed quò Deus
Ro.9. nõ ſuũ populum fecit ſuũ? Nõnẽ, quia regenerauit etiã eos, qui non erant
ex plebe ſua, & fecit vernaculos ſuos & de domo Iſrael? Nã Iſrael (vt ali-
bi diſſeruimus) ſignificat hæredem Dei, aut militantẽ ſub Deo. Hinc oẽs
per baptiſmum regenerati meritò domus Iſrael dici poſſunt.

155 Quo iure Apoſtoli iudicabũt duodecim Tribus Iſrael: ſicut Chriſtus perhi-
Mat.19. bet? An ex mera voluntate Patris æterni & Chriſti? Sed quò & q̃ iuſtè
dabitũ eis poteſtas iudicandi parẽtes & maiores? Non quippè veluti filii iu-
dicabũt patres ſuos: ſed veluti patres iuriſditionẽ habebunt in filios ab eis

regeneratos. Nã licet Chriſtus ꝓmiſerit Apoſtolis huiuſmodi dignitatẽ, non tamẽ tradidit, priuſq̃ eos per vniuerſum Mundũ deſtinauerit, vt ꝑdicarent, docerẽt, & generarẽt oẽs meliori genitura. Sicut ſcriptũ eſt. Euntes ergo docete oẽs gentes: baptizantes eos in noie patris & filii & Spũs ſancti. Et ſic ea rõne, qua Chřs dans virtutem regenerãdi oẽs, dicitur vniuerſalis pater & Iudex, primariumq; oĩum fundamentũ: Similiter Apoſtoli, veluti executores primarii huius nouæ regeneratiõis, effecti ſunt patres, iudices & ſecundaria fundamẽta. Duodecim verò Tribuum præcipuè erunt patres ac iudices: quiã prædicarunt in duodecim regionibus Mundi, ſubiectis duodecim ſignis cœleſtibus: qbus ipſæ Tribus, mirabili ſacramento, in Harmonia explicato, reſpondent. Mat.vlt. Cãt 2. To. 7.c.11.13.

156 Quomodò fit hæc regeneratio? Nonnè in generatione aliqd noui producit? Corpus enim formatur ex parentũ ſemine, anima à Deo infundit, & tertium quid reſultat (vt Philoſophi docent) quod dicit homo. Quod alio vocabulo tertiã entitatẽ ipſi vocant. Sed in regeneratione hac quid noui producitur? An noua quædã anima: ſeu aliquod tertiũ ens? An nouus ſpiritus? Iuxtà illud Prophetæ. Cor mundũ crea in me Deus, & ſpiritũ rectum innoua in viſceribus meis. Si enim in pœnitẽte fit renouatio & creatio quædã noua, nonnè multò magis in regenerato? Sed, cum anima iam præexiſtat, quid noui ꝓducitur? An forſitan ſpiritus: qui (vt habet in libro de ſpiritu & anima) differt ab anima? Vnde & per virtutem ſermonis Dei (vt Apoſtolus ait) ſeparat ab ea. Inquit enim ꝙ ſermo Dei pertingit vſq; ad diuiſionem animæ ac ſpũs. Spũs itaq; in regenerato aut renouatur, aut de nouo ꝓducitur. Iuxtà illud Apoſtoli. Non enim accœpiſtis ſpũm ſeruitutis iterum in timore: ſed accœpiſtis ſpũm adoptiõis filiorꝝ Dei, in quo clamamus Abba pater. Ipſe.n. ſpiritus de nouo generatus teſtimoniũ reddit ſpũi nřo, ꝙ ſumus filii Dei p iſtã nouã regeneratione: ſicut Iohãnes ait. Pſal.50. Aug.ſi. Heb.4. Ro.8. Io.1.

157 Quẽ librũ tenet Deus & Chřs tanq̃ pater? Nõnè cõſueuere pr̃es nãles libris inſerere natalẽ diem filiorꝝ & noia ipſorꝝ? Quod forſitan didicerũt ſupremi patris ſpũ afflati, q in libro ſuo oẽs filios deſcribit. Iuxtà illud Prophetæ. Et in libro tuo oẽs ſcribẽtur. Quod quidẽ magnipendendũ eſt. Iuxtà illud Saluatoris. Nolite gaudere, ꝙ ſpũs ſubiiciunt vobis: gaudete autẽ, ꝙ noĩa veſtra ſcripta ſunt in cœlis. Nã de ſalute ſua certior factus eſt, quicunq; habet nomen in libro vitæ ſcriptũ. Cũ de repudiatis & reiectis ſcriptum ſit. Deleanẽ de libro viuentiũ: & cum iuſtis non ſcribantur. Pſal.138. Luca.10. Pſal.68.

158 Cur Chřs prætulit matri eos, q audiunt & cuſtodiunt verbũ Dei? An id dixit, ꝓſequendo quendã dicendi modum? Sed hoc nõ conuenit tãtæ maieſtati & indeterminatæ ſapiẽtiæ: cuius nedum oẽ verbũ ſed omnis quoq; actus eſt documentũ noſtrum. An igit, quiã audientes & cuſtodiẽtes verbum Dei, cõcipiunt ipſum, vt tẽpore ſuo pariãt? Quod maius eſt, q̃ cõcœpiſſe & lactaſſe corpus Chriſti vel Chřm hominẽ. Et in hoc ꝑfertur audiẽs & cuſtodiẽs verbum Dei. Nec.n. is ſimpliciter eſt maior matre Chri- Luca.11.

ſti.Nā & ipſa audiuit & cuſtodiuit verbū Dei ꝓlatum ab Angelo Gabr ie
Ibi.5. le:cui dixit.Eccē ancilla Dñi: fiat mihi ſm verbū tuum. Magnū qppē eſt
verbū Dei in nobis:quia per ipſum regeneramur & efficimur filii: vt ſupra
dictum eſt.Quod Chriſtus præpōderat ꝓpriæ geniture ſm carnem.

159 Quā portionē filius ꝓdigus conſumpſit cū meretricibus? An portionē rerū
Ibi.15. tēporaliū? Sed ad quid dānatur diſſipatio rerum tēporaliū, qbus tā ſedu-
Ibi.14. dulo renunciare nos Chrs hortatur? An igitur cum Heſau diſſipauit pri-
Gen.29. mogeniturā,portionē videlicet ad meliorem hominē ptinentē? Sed quō
huiuſmodi portio cōſumi cum meretricibus potuit? Nōnē ptinent ad ho-
minem meliorē intellectus,ratio,diſcurſus,voluntas,amor, memoria, &
huiuſmodi? Quæ oīa diſſipantur,qñ rebus voluptuoſis,ad aīalem & dete-
riorē hoīem ſpectātibus implicant: tum qa pereunt,nullum fructū, imo
dānum ex eis reportando: tum qa debilitant in huiuſmodi oēs vires illæ.
Dani.5. Cuius rei figurā refert Daniel de Balthaſar:q oibus vaſis Tēpli abutebat
in delitiis & voluptatibus.Et hæc eſt portio & primogenitura:quā Heſau
Gen.25. vēdidit Iahacob pro rubeo edulio.i.pro carnis & ſanguinis voluptate.

160 In quam regionē lōginquā abiit filius ꝓdigus:a patre ſeiūctus? Nōnē Deus
Luce.15. pater eſt vbiq? Hinc Propheta canit.Si aſcēdero in cœlū,tu illic es: ſi de-
Pſal.138. ſcēdero in infernū ades.In quā ergo regionē potuit ire,lōginquā a Patre
Ambr.ſup Deo: vt innuit parabola? Nōnē (vt Ambroſius ait) lōgius ire eſt a ſe recede-
Lucā. re:nec regionib' ſed moribus ſeparari: ſtudiis diſcretū eſſe nō terris: & in-
terfuſo luxuriæ æſtu diuortia habere ſanctoꝝ? Hinc primus fratricida,ſce-
leris immanitate deuictus,contra ſemetipſum ꝓferens ſentētiam,Deo di-
Gen.4. xit.Eccē eiicis me hodie a facie terræ.Diſcipuli quoq; Chriſti in paſſiōe
Mat.26. dubitātes,ab ipſo receſſerūt.Sicut ſcriptū eſt.Oēs relicto eo fugerūt.Poſt
Io.20. reſurrectionē aūt (teſte Iohāne) ad ſemetipſos abierunt. Vnde cōcludit,
ꝙ diſcedere a Deo eſt quærere extra ſe Deū,quē hō in ſe hēt,& cuius Tē-
plum vnuſqſq; factus eſt:reuerti āt ad ſemetipſum eſt reuerti ad patrem.

161 Quales debēt eſſe filii Chriſti? An ſufficit eis nomen Chriſti? Sed væ illis (vt
Hierony. Hiero.ait) q renati fonte baptiſmatis tm̄modo falſo Chriſtianitatis noīe
funguntur. Veri.n.Chriſtiani eſſe debēt, vncti videlicet chriſmate ſpiritus
ſancti,& diuinitate pleni.Quod eſſe non poteſt,niſi quis obſeruet ea,quæ
promiſit,anteq̃ hoc chriſmate vngeret. Promiſit enim renunciare Diabo-
lo,Mūdo,& pompis eius.i.ambitioni,voluptati & auaritiæ:quæ in Mun-
Io.12. do ſunt,& ad Mundum pertinent,& ad eum, qui Princeps Mundi dici-
tur,Diabolum videlicet: cum quo chriſma diuinitatis nullatenus conue-
nire poteſt. Hinc in baptiſmate exquiritur abiuratio & renunciatio om-
nium illorum.Quæ renunciatio fit publicē per ſacramenti verba. Iuxta il-
Hierony. lud Hieronymi.Recordare diem tyrocinii tui,quo ſepultus in baptiſma-
te per ſacramenti verba iuraſti.

162 An ex eo,ꝙ vncti ſumus chriſmate ſacro,dicamur & ſimus Regales Sacer-
1.Pe.2. dotes: vt Petrus inqt? Nōnē,ſi pp chriſma habemus vnctionē ſanctā,quæ

Sacerdotem facit: illam etiam conſequimur dignitatẽ, ad quàm habendã
non ſufficit vnctio ſacramẽtalis: ſed vnctio intrinſeca diuinitatis, de qua
verus ac ſummus Sacerdos ait. Spiritus Domini ſuper me, eo q vnxerit Iſa. 61.
me? Sed licet quis ſuſcipiens ſacramentũ Chriſtianitatis re ipſa vngatur Luca. 4.
diuinitate, eſt ne ideò Sacerdos? Nõne hoc videtur innuere Petrus? Sed
cur ad hoc q quis in Eccleſia ſit Sacerdos, noua vnctione opus eſt? An,
vt in Eccleſia ſeruetur ordo & hierarchia debita: vt Dionyſius docet? An, Dionyſius.
quià non contẽti Patres chriſmate, quod in baptiſmo ſuſcipiunt Chriſtia-
ni, ad hoc q quis fungatur Sacerdotio voluerunt q adhuc ampliori diui-
nitate repleretur per chriſma illud Sacerdotale: adeò vt oblatio vel com-
memoratio oblationis veri corporis Chriſti ad ipſum iure pertineat? Nã
oblationem ſuiipſius in hoſtiam viuentem, ſanctam & immaculatã vnuſ-
quiſq; Chriſtianus facere poteſt: ſicut Paulus docet. Ro. 12.
163 Cum Chriſtus effectus ſit omniũ pater, & iubeat filium obſequi patri, ſicut
ipſe ſemper ſtuduit facere patris ſui voluntatẽ: quomodò venit ſeparare
filium à patre: vt ipſe phibet? Nonnè, quià regenerati efficimur filii melio- Mat. 10.
ris patris q̃ carnalis, hominis videlicet cœleſtis è cœlo deſcẽdẽtis: æquũ eſt
vt præponamus patrem digniorem: cuius gratia ſolummodò relinquere
poſſumus patrem carnalem? Maiorem enim ab illo cœleſti, quàm à car-
nali patre hæreditatem expectamus.
164 Quomodò filii verbi æterni poſſunt odiſſe tam celebrem patrem? Nõnè per
verbum æternum totus Mundus & omnes habitãtes in eo pducti ſunt?
Iuxtà illud Iohãnis. Omnia per ipm facta ſunt. Vnde hunc Mundũ, tãq̃ Io. 1.
proprii filii opificiũ, adeò dilexit æternus Pater: vt propriũ filiũ pro ſalute
ipſius traderet: ſicut Iohãnes perhibet. Verũtamen dixit ipſe Mundi Re- Ibi. 3.
demptor. Si Mundus vos odit, ſcitote, quòd me priorem vobis odio ha- Ibi. 15.
buit. Sed vnde hoc odium? Nonnè in Mundo minori, qui ſumus nos, id
diſcere poſſumus? Nam in ipſo Mundo minori eſt anima diligenda, & eſt
corpus vel animal noſtrum odio habendũ. Quorum typum geſſerunt Ia-
hacob & Heſau: de quibus ſcriptũ eſt. Iahacob dilexi: Heſau autem odio Mal. 1.
habui. Eſt quoq; in homine ſpiritus, qui natura Deũ diligit, & in Deum
tendit: & eſt concupiſcentia vel caro, quæ ſpiritui aduerſatur tanq̃ inimi- Gal. 5.
ca. Pari quoq; modo in Mundo maiori eſt portio diuina, quæ eſt colle-
ctio filiorũ Dei: qui Deum diligunt & ab eo diliguntur: & eſt portio fi-
liorum Mundi & Diaboli: qui Deum oderunt, & à Deo odio habentur.
Hinc Chriſtus omnia cognoſcens, de vtriſq; dixit. Ego pro eis, ſcilicet q Io. 17.
Dei ſunt, rogo: non pro Mundo.
165 Cur aliqui ex hoc Mundo odio habendi ſunt, & aliq diligendi? An diligẽ-
di ſunt prædeſtinati, & odio habendi præſciti: vt recẽtiores Theologi cõ-
muniter aſſerunt? Sed nonnè Paulus ait. Quos præſciuit, hos & prædeſti- Ro. 8.
nauit? Vnde igitur illa diſtinctio præſcitorũ & prædeſtinatorum? Nõnè
Paulus id innuere volẽs, adducit in exẽplum Iahacob & Heſau: de qbus, Ibi. 9.

anteq̃

Mal.1. anteq̃ boni vel mali quicq̃ egiſſent, dictum eſt. Iahacob dilexi: Heſau aũt
odio habui? Sed ſi Deus odio perpetuo Heſau inſequitur, cur Izahac in
Geñ.27. ſpiritu dixit. Viues in gladio & arcu tuo, & ſeruies fratri tuo: tempusq́; ve-
niet, cũ excuties iugum è collo tuo? Sed nõnè reponendi in ſiniſtra, qui-
Mat.25. bus ſummus Iudex dicet. Ite maledicti in ignem æternũ: erunt perpetuo
Sap.11. odio inuiſi? Sed nõnè Sapiens ait. Nihil odiſti eorum, quæ feciſti? Nõnè
Augu.ſup Auguſtinus ait. Erit quippè miſericordia & amor Dei ſup omnia opera
Pſal.144. ſua: ſi tu tollis opera tua, ideſt peccata odio habenda & punienda? Nec
enim (vt reor) vlli damnantur, quià Deus oderit ipſos: nec quià præſci-
uerit: nec quià præparauerit eis pœnas. Cum de igne in pœnam pecca-
Mat 25. torum dando dictum ſit. Qui paratus eſt Diabolo & Angelis eius. Nec di
1.Timo.2. cit hominibus: quià (teſte Paulo) Deus vult omnes homines ſaluos fieri.
Prædeſtinati autem ſunt, qui diligunt Patrem ipſos diligentẽ. Iuxtà illud
Io.14. Saluatoris. Si quis diligit me, Pater meus diliget eum: & ad eum venie-
mus. Et huiuſmodi quoq; ſunt à nobis diligendi.

166 Cur Iohãnes præcipua prærogatiua præ cæteris à Chriſto dilectus fuit? Nõ-
Ibi.19.21. nè Chriſtus diligebat eum, quià diligebatur ab eo? Sicut de peccatrice di
Luc.7. ctum eſt. Remittuntur ei peccata multa: qm̃ dilexit multũ. Qui ẽ amorem
oſtendit, dũ ipſi vſq; ad Crucem & mortẽ indiuiduus comes ſemper fuit:
Mar.14. aliis ipſo relicto fugientibus: vt Marcus narrat. Sed hic amor Iohãnis in-
tenſior fuit nè à natura ad hoc procliui, an induſtria acqſitus? An (vt opi-
nor) vtrinq; fuit? Sicut enim Deus in primæua diſtributione dedit quoſ-
Ephe.4. dam fieri Apoſtolos, alios Prophetas, & huiuſmodi (ſicut Paulus diſſe-
rit) Sic alium diſpoſuit pronum ad fidem, vt Petrum, alium ad contem-
plationem, vt Iacobum & Magdalenam, alium ad amorẽ, vt Iohannem,
1.Cor.12. alium verò ad feruorem prædicandi, vt Paulum: diuidens ſingulis, prout
Ro.12. vult. Iuxtà illud Apoſtoli. Omnia autem membra non eundẽ actum ha-
bent. Quãuis vnũquodq; membrũ neceſſariũ ſit in corpore myſtico. Sa-
tis autem eſt, quando vnuſquiſq; proſequitur munus, quod ſortitus eſt.

167 Cur Chriſtus in conuiuio nuptiarũ aquã in vinum conuertit? An, vt ſe ad-
Io.2. mirandũ exhiberet? Iuxtà illud. Hoc initiũ ſignorũ fecit Ieſus. Sed quo-
modò Chriſtus faſtum & applauſum quæſiuit? An igitur id fecit, vt nu-
ptias cõprobaret, veluti ſacramentũ magnũ matrimonii cũ Eccleſia (vt di
ximus) contracti? An, vt oſtenderet ſe eſſe verã vitem: ſicut poſteà apertè
Ibi.15. declarauit? Sicut enim vitis eſt veluti ſtillicidiũ quoddã diſtillans aquã in
vinũ: Sic Chriſtus inſipidam diuerſarũ gentiũ aquã diſtillauit in vinũ, nõ
quidẽ malè inebrians, ſed in domo P̃ris æterni ſumẽdũ. De quo Prophe-
Pſal.22. ta canit. Calix meus inebriãs, q̃ præclarus eſt. Ad quã ebrietatẽ inuitamur
Cant 5. in Canticis, vbi dicitẽ. Bibite & inebriamini chariſſimi. Et quæ ſit hæc ebrie
Pſal.35. tas declarat ipſe Vates alibi, dicẽs. Inebriabunt ab vbertate domus tuæ: &
torrente voluptatis tuæ potabis eos. Vt igitur Chriſtus indicaret ſe velle
adducere nos ad hoc conuiuiũ, principium ſignorũ voluit eſſe mutationẽ

aquæ in vinum. Quo quidem vino ſancta ebrietate inebriãtur iuſti.

168 An Chrſs functus ſit officio boni patris erudiẽs nos? Nonnè Paulus ait. Ap- Ad Titũ.2.
paruit gratia Dei & Saluatoris noſtri, omnibus hoĩbus erudiens nos? Sed
quam doctrinã præbuit? Nõnè illam, quã à patre accœpit? Sicut ipſemet
phibet, dicens. Mea doctrina nõ eſt mea: ſed eius, qui miſit me. Quòd au Io.7.
tẽ hanc docuerit, ipſe teſtat̃, vbi ait. Sicut docuit me pater, hæc loquor. Et Ibi.8.
iterum. Quæcũq; audiui à patre meo nota feci vobis. Ad quẽ ſapientiæ Ibi.15.
gradũ nullus vnq̃ peruenit. Multi.n. ſunt ſapientiæ & intelligẽtiæ Dei gra
dus: ex q̃bus Abrahã triginta duos enumerat. Vnde ad aliquot ipſorũ ip- Abrahã in
ſe Abrahã, Moſes & alii Prophetæ deuenerũt: ad ſupremos autẽ gradus, lib. de for-
qui ptinent ad patrem & filium, nullus Patrũ conſcendit: neq; Moſes, qui matione.
familiari cum Deo colloquio vtebatur: vt omnes antiqui Theologi con- Nu.12.
ſentiunt. Quod Chrſs aptè reſerat, dum ait. Nemo nouit filium niſi pater, Mat.11.
neq; patrẽ quis nouit niſi filius, & cui voluerit filius reuelare.

169 Cum Chriſtus ſit arbor ſcientiæ boni & mali (vt ſæpè diximus) quõ habuit
doctrinã à Patre? Nõnè ſicut arbor oẽm vim ſuam trahit à ſemine, confo
ta & irrigata terra à ſuperno influxu: Sic Chriſtus virtutẽ ſeminariã ha-
buit à Patre? Ipſe enim pater memoria fœcunda dictus, ſemen aut ger-
men pduxit in arbore illa: quæ irrigata fuit, & cõtinuè irrigat̃ ab influxu
ſupiori, patris videlicet ipſum filiũ continuè pducentis. Sicut Doctores
ſanè exponunt dictũ Prophetæ. Ego hodie genui te. Nã pater ſemp ge- Pſal.2.
nerauit & quotidie generat filium. Quemadmodũ Sol ſemp produxit &
continuè producit radios ſuos. Fouetur autem hæc arbor, quæ Chriſtus
eſt, in terra viuentium: quæ eſt diuina eſſentia, ei à Patre cõmunicatã. Vt
benè Sapientes exponunt illud Chriſti. Quod dedit mihi Pater, maius Io.10.
eſt omnibus, ideſt diuina eſſentia.

170 Cur hæc arbor ſita dicit̃ in medio paradiſi? An, quià Chriſtus eſt pſona me- Geñ.2.
dia inter Patrẽ & Spũm ſanctũ? An (vt ſecretiores Theo. declarãt) quià S ec. Theo
in Archetypo eſt quoddã ſpatium ĩmenſum habẽs dextrũ gratiæ, & ſini-
ſtrum iuſtitiæ: in medio autem eſt arbor vitæ, vitam pbens: & arbor ſciẽtiæ
boni & mali? Quæ arbores idem ſunt, diuerſis tamen vocabulis pp varios
effectus nominatæ. Nã Chriſtus in eo, q̃ continebat verbũ omnia viuifi-
cans, ſeſe vitam & panẽ vitæ nominauit: in eo autẽ, q̃ ſe oium iudicem de- Io.6.14.
clarauit, fuit arbor ſciẽtiæ boni & mali Nec enim ſcit benè iudicare: qui & 5.
non nouit bonum à malo dignoſcere. Vt igitur Chriſtus aptè innueret ſe
tenere hunc locũ medium, naſci voluit in medio animalium: diſputare in
medio doctorum: verſari in medio diſcipulorum: mori in medio la-
tronum: & tandẽ iudicaturus omnes ſtabit in medio bonorum & malo-
rum: vt vnicuiq; tribuat quod ſuum eſt.

171 Cur Chriſtus loquẽs de Regina Sabà & de ſapiẽtia Salomonis, dixit. Eccè Mat.12.
pluſq̃ Salomon hic? Nõnè Deus Salomoni dixit. Dedi tibi cor ſapiẽs & 3.Reg.3.
intelligens, adeò vt nullus antè te ſimilis tui fuerit, nec poſt te ſurrecturus

ſit? Sed nõnè ex aduerſo dixit pater ipſius Salomonis Meſſiã alloquens?
Pſal. 44. Vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ participibus tuis, oleo videli-
1. Io. 2. cet illo, quod ſapientiã præſtat. Iuxtà illud Iohãnis. Vnctionẽ habetis à
ſãcto, & noſtis omnia. Et paulò poſt. Nõ neceſſe habetis, vt aliq̃s vos do-
ceat: quià vnctio eius docet vos de omnibus. An igitur intelligere debe-
mus, ꝙ in illo ſapiẽtiæ genere, quã alibi vinũ vocauimus, nullus excelluit
Salomonẽ? Nã in genere ſapiẽtiæ, quæ lac à veris Sapiẽtibus nominatur,
rerum videlicet diuinarꝝ cognitio (vt ſuprà diſſeruimus) Dauid Salomo-
nem exceſſit: Chriſtus verò Dauidem & oẽs. Hinc de ipſo peculiariter ait
Iſa. 7. oraculũ. Butyrũ & mel comedet: vt ſciat reprobare malum, & eligere bo-
nũ. An cum Chrs ſit caput, nõ debet aliis membris cõparari? Ipſe. n. tanq̃
caput in omnia membra influit: & ab ipſo omnes accipiunt. Iuxtà illud
Io. 1. Iohannis. De plenitudine eius omnes nos accepimus.

172 Quo myſterio Regina Sabà venit audire ſapientiã Salomonis? Nõnè venit
3. Reg. 10. ex Arabia, in qua data fuit lex (iuxtà illud Apoſtoli. Sinà mons eſt in
Gal. 4. Arabia) & acceſſit Ieruſalem, vbi datum fuit Euangeliũ, indicans, ꝙ lex tã-
dem venire debebat ad Euangeliũ: quo ipſa lex grauida erat? Nec enim
Mat. 5. vnq̃ fuit lex ſine Euangelio, nec Euangeliũ ſine lege. Hinc Chriſtus per-
hibet, ꝙ nõ venit tollere vel abolere legem, ſed adimplere ac pficere. Cũ
Ezec. 1. alterũ ſit in altero veluti rota Ezechielis in medio rotæ. Coniũcta quoq;
ſunt Euangeliũ & lex in vno & eodem fonte: à quo vtrunq; illorꝝ ema-
Gal. 4. nauit. Hinc Paulus, horꝝ ſacramentorꝝ non ignarus, ait. Sinà mons eſt in
Arabia cõiunctus ei, quæ nunc eſt Ieruſalẽ. Quod de Ieruſalẽ & Sinà infe-
riori intelligi neq̃t. Cum (vt ẽt alibi diſſeruimus) ab inuicẽ per q̃ndecim
dietas diſtent. Sed de ſupno fonte intelligitur: à quo lex & Euangelium
emanarũt. Vnde ipſe Paulus ſubinfert. Quæ ſurſum eſt Ieruſalẽ: quæ eſt
mater noſtra. Et alibi ait, ꝙ petra ꝓpinans aquam legis, Chriſtus fuit. i.
1. Cor. 10. diuinũ verbum. Bibebãt (inquit) de ſpũali conſequẽti eos petra. Petra ãt
erat Chriſtus. Ipſe verò in Ieruſalẽ lac Euangelicũ in potum præbuit.

173 Cur ſcriptum eſt, ꝙ audiens Regina ſapientiã Salomonis nõ habebat vltrà
3. Reg. 10. ſpiritum? An, quià lex eſt adeò abſorpta in Euangelio, vt vltrà non viuat
lex niſi in ipſo Euãgelio? Omnis enim ipſius legis cultus in Euãgelio cõ-
cluſus eſt. An, vt inde doceamur, ꝙ ſi volumus ſapientiã Euangelicã per-
cipere, oportet ꝙ moriamur nobis & viuamus Chriſto? Sicut Apoſtolus
Col. 3. innuit, dicens. Mortui eſtis: & vita veſtra abſcondita eſt cũ Chriſto. Et ite-
1. Cor. 1. rum, cum de Chriſti ſapiẽtia loqueretur, ait. Perdam ſapientiã ſapientũ:
& prudentiã prudentũ reprobabo. Nonnè ſtultam fecit Deus ſapientiam
huius Mundi? In ſapiẽtia videlicet Euãgelii, in quo ſapiẽtes Mundi & ſa-
pientes legis cæcutiunt & delyrant. Hinc ipſe Apoſtolus ſubinfert. Nos
prædicamus Chriſtũ crucifixum (qui videlicet eſt Euangelii fundamẽtũ)
Iudæis quidem ſcandalũ: gentibus autẽ ſtultitiam: ipſis verò vocatis Iu-
dæis & Græcis Dei virtutem, & Dei ſapientiam.

174 Quæ eſt terra fluens lac & mel? An fuit terra illa Patribus ꝓmiſſa, quā Daniel vocat צבי zebi.i. ſpecioſam? Pro quo eõis æditio habet, glorioſam. In ipſa enim fluxit ſapientia Propheta℞ & Euangelii, particulari influxu irrigata: quiá ꝑpendiculariter fonti illi ſupremo (vt aliqui aſſerūt) ſubiecta eſt. An vera terra fluens lac & mel fuit Chriſtus, qui ſm carnē inde oriūdus fuit: ſm ſpiritum verò á ſupremo fonte & patre: vt ipſe perhibet, dicens. Exiui à Patre & veni in Mundū? Hinc propinauit lac ſapientiæ rerū diuina℞, & mel.i. guſtum ipſarum. In ipſo enim (teſte Paulo) cōtinentur omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei. Dan. 11. Io. 16. Col. 2.

175 Quomodò Crux Chriſti euacuaẽ in ſapiẽtia Mundi: vt Apoſtolus ait? An, quiá ſapiẽtia Mundi viget aſtutia quadā illius, qui dictus fuit aſtutus ſup omnia animātia terræ: Crux verò Chriſti gaudet ſimplicitate maxima? An, quiá Mundi ſapiẽtia eſt de corruptibilibus: ſapientia verò Crucis, ꝑ quā aperta eſt nobis ianua æternæ beatitudinis, eſt de æternis & incorruptibilibus? An, quiá ſapiẽtia Mundi gaudet applauſu & honore: ſapientia verò Crucis oblectaẽ contumeliis? Hinc Apoſtoli ibant gaudẽtes à conſpectu concilii: quoniā digni habiti ſunt ꝓ nomine Ieſu cōtumeliā pati. An, quiá ſapiẽtia Mundi fauet carni & ſanguini: quo℞ omnimodā mortificationē ſapientia Crucis docet? An, quiá ſapiẽtiæ Mundi finis eſt interitus ac perditio: finis verò ſapientiæ Crucis eſt vita æterna? 1. Cor. 1. Geñ. 3. Acto. 5.

176 Quomodò Chriſtus totam legem ſeruauit? Nõne ipſe nos apertè docuit, dicens ꝙ Iod vnum aut vnus apex nō præteribit.i. non omittetur ab eo, ex lege, tota videlicet: donec oīa fiant & compleantur.ſ. per ipſum? Quæ & ſi alibi diffuſius explicauimus, hic tamē cōpendioſè perſtringemus. Inter literas.n. Alphabeti hebraici minor eſt י Iod: qua minores ſunt apices, vitā & ſpūm dictionibus præbẽtes. Nam literæ ſunt veluti partes corporis: apices verò ſpūs & vita. Hinc itaq; docemur ꝙ nec minima pars rerū animalium & corporearū, quæ ſunt oblationes materiales ſacrificio℞ & munerum, quæ fiebāt in lege, per literas denotatæ, nec ſenſus aliqs ſpūalis & viuus legis, ꝑ apices deſignatus ꝑteribit aut omittet; quin in Chřo cōpleatur. Quo ſenſu alibi dixit ipſe Chriſtus. Cū exaltatus fuero á terra, omnia trahā ad meipſum. Omnē videlicet virtutē eorum, quæ in lege ad pacificanda ſuperiora offerebātur. Hinc offerens ſeipſum in ara Crucis pacificauit omnia (vt inqt Apoſtolus) quæ in cœlis & quæ in terris ſunt. Vt autem indicaret omnia ſenſa Scripturæ ſacræ ſpiritualia vel allegorica in ſeipſo fuiſſe completa in Cruce clamauit, dicens. Conſummatum eſt. Et ſtatim velum Templi, quod myſteria antiqua occultabat, à ſummo vſq; deorſum ſciſſum fuit. Mat. 5. Io. 12. Col. 1. Io. 19. Mat. 27.

177 Sapientia Chriſti quid præſtitit ſapientiæ Salomonis, & alio℞? Nonnè ſapiẽtia Chriſti à Patre cōmunicata, & idem cum diuina eſſentia, ſapit illud infinitū ipſius eſſentiæ? Vnde nō poteſt dici quantū differat ab aliis, quiá diſtat in infinitū. In Chriſto enim eſt ſapientia, quæ eſt filius Dei. In quā

ſapientia

ſapientia (vt alibi diſſeruimus) ipſe Deus Mundũ fabricauit. Pater autem
Io.10. ipſi Chriſto dedit illud, qđ maius eſt omnibus: vt ipſemet phibet. Quod
quidẽ maius eſt eſſentia diuina & concomitãs ſapiẽtia. Chriſto igitur ca-
piti data fuit ſapientia maior qnacũq; alia. Sicuti ſapiẽtia hominis, vt eſt in
capite, longè excedit eã, quæ eſt in quocũq; alio mẽbro. Nam q̃uis vigeat
aliqđ ſapiẽtiæ in mẽbris humanis, quæ prudẽtia quadã mouentur: ipſa ta-
men prudentia & ſapiẽtia vera in capite reſidet: vmbra aũt eius in reliquis
mẽbris. Sic vera ſapiẽtia eſt in capite Chřo: in aliis autẽ hoĩbus eſt quadã
vmbra. Et ſicut oĩa membra corporis diriguntur & illuſtrãtur à capite: Sic
Ibi.1. oẽs mortales dirigũtur & illuſtrantẽ ab ea luce capitis: de qua dicitur. Erat
lux vera: quæ illuminat oẽm hominem venientem in hunc Mundum.

178 In quo potiſſimo ſigno cognoſciẽ veritas & diuinitas Meſſiæ? Nõnè veritas
Mat.12. in ſigno Ionæ Prophetæ cognoſciẽ: vt ipſe inquit? Sicut.n. Ionas ſpontè
Ion.1. ſe obtulit mari, vt pateret pro Niniuitis, quibus quærebat remiſſionẽ: Sic
Pſal.87. Chriſtus ſubiit turbatum mare (iuxtà illud. Omnes fluctus tuos induxi-
ſti ſuper me) vt toti humano generi remiſſionẽ impetraret. Et q̃uis veniã
Mat.4. nobis obtinuerit: dixit tamen. Pœnitentiã agite: & appropinquabit vobis
regnum cœlorũ. Sicut & Ionas Niniuitis, quibus veniã impetrauerat, iu-
Iona.4. bente Deo, dixit. Agite pœnitentiã. Quod myſteriũ ſuprà declarauimus.
Diuinitas autẽ ex doctrina pcipuè cognoſciẽ: quæ talis eſt vt oẽm huma-
nam ſapientiã excedat & diuinitatẽ ſapiat. Sicut ipſe Chriſtus fatetur, di-
Io.7. cens. Mea doctrina non eſt mea: ſed eius, qui miſit me. Quæ quidem do-
1.Cor.2. ctrina & ſi nõ percipitur ab animali homine: qui (teſte Paulo) nõ percipit,
quæ Dei ſunt: percipiẽ tamen à ſpũali: qui (vt ipſe Paulus ait) iudicat de
oĩbus. Et eiuſmodi ſunt, qui ſuſceperũt lucem, oẽs hoĩes illuminantẽ. Vñ
Io.1. animalis homo à Iohãne vocatur tenebræ, quæ hanc lucẽ non compræ-
hendũt: neq; ea, quæ per ipſam lucem demonſtrantur.

179. Q rõ Chriſtus ſermone ſuo lauit diſcipulos ſuos? Sicut ipſe fatetur, dicens.
Ibi.15. Vos mundi eſtis, pter ſermonẽ quem locutus ſum vobis. Nonnè, quià
Eccl.15. verbũ vel ſermo Dei eſt ſapientia illa, quæ aqua ſapientiæ ſalutaris dicitur?
Iaco.1. Quæ quidem aqua non tm̃ potat, ſed generat (iuxtà illud Iacobi. Genuit
Pſal.118. nos v̄bo v̄itatis) & illuſtrat: vt Propheta canit. Lucerna pedibus meis ver
bum tuum, & lumen ſemitis meis. Et iterum. Declaratio ſermonum tuo-
rum illuminat: & intellectum dat paruulis. Illuminãdo autem expellit te
nebras ignorantiæ & peccati: & inde lauat & mundat, ppřietate quadam
aqueã: qua viget ſermo & ſapientia Dei.

180 Quo oleo liniti Apoſtoli & alii Chriſti diſcipuli ſciebant omnia: vt Iohan-
1.Io.2. nes ait? An oleo oliuarum? An chriſmate, quo vngimur, quãdo Chriſtia-
næ militiæ aſcribimur? Sed ſi ſic: cur nõ omnes Chriſtiani callent omnia?
An igiẽ chriſmate Spiritus ſancti, de quo ipſe Chriſtus Apoſtolis dixit.
Io.14. Ille ſuggeret vobis omnia: & docebit vos omnia, quæcũq; dixero vobis?
Sed cur nõ docebat eos Filius? Nõnè, quià ipſe loquebaẽ in eo gradu ſa-

pientiæ, ad quem (vt ſupra diximus) nullus mortaliũ ptingere põt? Hinc ipſe dixit. Nemo nouit filium niſi pater. Et alibi. Multa habeo vobis dicere: ſed nõ poteſtis portare mõ: ex ore vƷ meo plata, ſed portabitis à Spũ ſcõ ſuggeſta. Hinc ſubinfert. Cum aũt venerit ille ſpiritus veritatis, docebit vos oẽm veritatem. Et de hoc Iohãnes loqtur, vbi ait. Vnctionẽ habetis à Scõ: & noſtis omnia. Supremã itaq; doctrinã docuit nos Chs: quam vt caperemus, p Spũm ſanctum nos diſponere & inſtruere voluit. Mat. 11. Io. 16. 1. Io. 2.

181 Quibus retibus & qbus hamis Chs iubet homines à nobis eſſe capiẽdos: vt Matthæus inuit? An retibus, funiculis cõtextis, & hamis ferreis vel æneis? Sed quõ huiuſmodi, animas trahunt? An igitur cõcionibus, variis ſentẽtiis verbi Dei in modum retis cõtextis? Hæc. n. ſunt retia fortiſſima, qbus humani piſces capiũtur. Hamus autẽ ferreus eſt diuina virtus, ſub eſca humanitatis latẽs: quæ multò plures hoies capit, q̃ dũ nuda appareret. Hinc per Oſeã dr. In funiculis hoĩs trahã eos, in vinculis charitatis. De qua charitate Iohãnes ait. Sic Deus dilexit Mundũ, vt filiũ ſuum vnigenitũ daret. Mat. 4. Oſee. 11. Io. 3.

182 Cur Sophiſtæ & Dialectici, ſapientiã Chriſti, & occultiſſima Scripturæ ſacræ ſenſa pcipere nequeunt? An, quià (vt Plato ait) diuina ſunt p oracula ſuſcipienda? An, qà (ſm Proculi ſentẽtiã) rõnes radicitus in ſenſibus fundatæ & cõpoſitæ intellectualẽ illam naturã à ſenſibus remotam nec capere nec cõcludere poſſunt? Nec enim aliquid diuinitatẽ præcedit, p quod (vt Ariſtoteles docet) quicq̃ de diuinitate probare poſſimus. Vnde circà diuina deficit omnis humana ſapientia. Sicut enim Sol nõ videtur niſi in lumine Solis: Sic Deus & diuina non videntur niſi in lumine diuino. Hinc Pſalmographus canit. In lumine tuo videbimus lumen. Plato. Proc. de ſcẽt. Patru. Poſter. 1. Pſal. 35.

183 Vnde tot hæreſes inſurgunt in fide Chriſti? Nõnẽ, quià dogma Chriſtianũ eſt ſubtile & Mercuriale: vt Aſtronomi & nõnulli Theologi dicunt? Nec forſitan inſulſẽ. Nõ quidẽ intelligẽdo de hoc Mercurio inter Venerẽ & Lunã poſito, ſed de Mercurio ſupremo: q ab Hebræis יסוד Ieſod. i. fundamentũ dicĩ. Fundamentũ vtiq; illud, de quo Apoſtolus inqt. Fundamentum aliud nemo ponere põt: præter id, quod poſitũ eſt, qđ eſt Chriſtus Ieſus. Quod fundamentũ tã pfundum eſt: vt videri nequeat à ſapiẽtibus huius Mundi. Iuxtà illud. Abſcõdiſti hæc à ſapiẽtibus & prudẽtibus. Hinc præſumentes de ſeipſis in errores facillimè labunĩ. Inquirentes aũt humiliter illa adipiſcũtur. Iccircò ipſe Chs ſubinfert. Et reuelaſti ea paruulis. Aſtronomi 1. Cor. 3. Mat. 11.

184 Cur nõ poſſumus cogitare aliqd ex nobis quaſi ex nobis: vt Apoſtolus ait? Nõnẽ, quià oĩa habemus à primo fonte, quõ ad eſſe & opari? Eſt. n. Deus illud ens, à quo oĩa entia: illud bonũ, à quo omnia bona: illud pulchrũ, à quo oĩa pulchra: & illud iuſtũ, à quo oĩa iuſta: vt egregiè cõcludunt Academici. Ideò tm̃ operaĩ cauſa ſecũda, quantũ prima influit, à qua oĩs opatio. Et ſicut nõ poſſumus excogitare illud, qđ nõ eſt; Ità nec poſſumus excogitare illud, qđ non vidimus. Sed cũ Deũ nullus videre poſſit (iuxtà illud Iohãnis. Deum nemo vidit vnq̃) ideò nõ poſſumus extẽdere cogita- 2. Cor. 3. Io. 1.

tum noſtrũ in ipſum,niſi quatenus ipſe ꝑ radiũ ſuum nobis inſinuauerit:
quis & qualis ſit. Si igitur aliq̃d boni facimus aut cogitamus,hoc ꝓuenit
Pſal.58. à gratia vel lumine Dei præueniente: ſicut Propheta canit. Miſericordia
2.Cor.3. eius ꝓueniet me.Hinc ſubinfert Apoſtolus,ꝙ ſufficiẽtia nr̃a ex Deo eſt.
185 Cur Chriſtus ait.Nondũ venit hora mea?Nõne Canones ꝓhibent dierum
Io.2. c.nõ obſeruetis.26. q.6. & horarum obſeruatiões?Sed nõne ꝓpheta elegit & eligere nos docuit ho
ras orãdi,dicens.Veſpere,mane & meridie?Et iterum.Media nocte ſur
gebã ad confitendũ tibi.An igitur Eccleſia id ꝓhibuit,ne incurramus ſu
Pſal.54. & 118. perſtitionẽ aliquã:vt ẽt alibi diſſeruimus?Cum noſtrũ nõ ſit noſſe tẽpora
Acto.1. vel momẽta:vt Chr̃s diſcipulis dixit. Sed cũ Chr̃s oia nouerit:nõne abſq;
ſupſtitionis periculo tẽpora obſeruauit?Quæ q̃dem tẽpora ſi quis debita
rõne obſeruaret,nõ ſolùm nõ peccaret,ſed fauorẽ ſuſciperet. Hinc Pater
Gal.4. æternus expectauit tempus mittendi filium ſuũ.Iuxtà illud Apoſtoli.At
vbi venit plenitudo tẽporis:miſit Deus filiũ ſuũ.Pari quoq; mõ ordinauit
paſca in plenilunio:diem remiſſiõis in menſe ſeptimo,Septẽbri videlicet:
Iobileũ in anno quinquageſimo:& multa huiuſmodi: vt in his cõformes
ſupnis faciliorem & abundantiorem influxum ſuſciperemus.
186 Qualem orationẽ nos Chr̃s docuit?Nõne eã,quæ oẽm ſapientiã & captum
Mat.6. humanũ excellit?Per eã.n.(vt Aug.docet)inſtruxit nos expellere ſeptẽ
Auguſt. de q̃nq; ſep. peccata capitalia:impetrare ſeptẽ virtutes,quatuor cardinales,& tres theo
Mat.5. logicas:& obtinere ſeptẽ beatitudines.Nã vna eſt reiterata.Ideò vulgò di
cuntur octo.Item modũ dedit,quo ſeptẽ dona Spũs ſancti obtinere poſ
Auguſt. ad Probã. ſimus.Vnde ipſe Aug.ad Probã virginem ſcribens oſtendit,qualiter per
orationem dominicam flagitamus à Deo obſeruationem omnium præ
cœptorum: complementum omnium figurarum,& victoriã de quocũq;
bello ꝑ antiqua bella effigiato.Sicuti (Deo fauente)alibi declarabimus.
187 Cur Chriſtus docet clauſo oſtio orãdũ eſſe?An forſitã de oſtio ſenſuũ intel
Mat 6. ligit per quos multoties non bonũ ſed malũ intrat?Iuxtà illud Ieremiæ.
Ier.9. Aſcendit mors ꝑ feneſtras noſtras,ideſt ſenſus: vt oẽs exponũt.An,quià
per ſenſus capere nequimus ea,quæ in oratione flagitamus: cũ hæc exce
dant oẽm virtutẽ & captũ ſenſuũ noſtrorum?An per oſtiũ claudendũ intel
ligit ꝙ ſolitaria debet eſſe oratio,& in abſcõdito:vt Pater,qui videt in ab
Mat 6. ſcõdito reddat nobis:ſicut ipſe Chriſtus ait?An,vt claudendo oſtiũ decli
nemus oẽm ſtrepitũ,impedientẽ dulcia colloquia: quæ in oratione inter
Deum & hominẽ fiunt?Solet.n.Deus nobiſcum ſubmiſſè loqui: & adeò
Greg. ſup Iob.4. tenui voce,vt vix audiat.Sicut diffuſè loquitur Gregorius exponẽs illud
Iob.Dictum eſt mihi verbũ abſcõditũ:& venas ſuſurrii eius audiuit auris
mea.Strepitus aũt ꝑturbans & impediens eſt duplex.Nã alter eſt Mun
dani tumultus. Alter verò & peior,eſt vitiorum mentem perturbantiũ:
Mat.5. adeò vt nullatenus à mente turbata Deus audiri poſſit.Hinc iubet Chri
ſtus,vt offerens munus Deo,orando vz,prius reconcilietur fratri:cũ quo
altercationem habet:ne ſtrepitus altercationis illud opus impediat.

188 Qui ſunt veri adoratores, quos Chriſtus exqrit? An (vt ipſe ait) ſunt ii, qui Io. 4.
adorant Patrẽ in ſpiritu & ꝟitate? Sed nõnẽ oẽs adorarunt & adorãt Pa-
trem, primũ vꝫ, in Archetypo illo diuino? Et hoc etiã docet nos Procu- Proc. î lib.
lus, citans magnũ Theodorũ: qui dicebat omnia orare præter Primũ. In de orat. &
quẽ ſ. orationes rectę omniũ dirigunt̃. Quod & Chriſtus docuit, dicens: precibus.
Cũ oraueritis dicite. Pr̃ noſter. Nec vult Filius vt orationẽ in ipſum diriga Mat. 6.
mus. Cũ & ipſe pro nobis oret. Ego (inqt) pro te rogaui Petre. Et Iohã- Luce. 22.
nes. Aduocatũ habemus apud Patrẽ, Dñm Ieſum Chriſtum iuſtũ. Vnde 1. Io. 2.
& ab Hebræis in libro, cui titulus eſt Porta lucis, docemur orationẽ in Pa Porta lucis
trem cũ emolumento noſtro maximo dirigere. Non igit̃ vident̃ dici veri
adoratores: qui Patrem dũtaxat adorant. An itaq; veri adoratores ſunt ii,
qui non curant de loco particulari, de monte vꝫ Garizim, aut Templo,
vbi erant influxus particulares per intelligentias ibi aſſiſtentes: ſed habẽt
liberum acceſſum ad Patrem per ſpiritum? Quã facultatem præbuit no-
bis Chriſtus, dum orantes miſit ad Patrem immediatè. Nam per ipſum Mat. 6.
(teſte Apoſtolo) habemus acceſſum in ſpiritu ad Patrem. Ephe. 2.

189 Cur Chriſtus tanti facit duorꝫ vel triũ conſenſum? An intelligit de cõſenſu Mat. 18.
viri & mulieris ad tẽpus, vt orationi vacent: ſicut Origenes de mẽte Apo Origenes.
ſtoli ſentit? An duo ſunt aĩa & corpus: quæ cõſentiũt, qñ corpus in ſeruitu 1. Cor. 7.
tẽ redactũ ſpiritui cõſentit? Vñ totus hõ ſpũalis & cõformis Deo effectus,
atq; ipſi domeſticus, meret̃ ab eo impetrare: qđ petit. Triũ ãt cõſenſus eſt
(ſm Academicos & ſecretiores Theologos) qñ aĩa inferior conuenit cũ Academici
ſpiritu, & ambo cum portione ſupiori vel ſyndereſi: quã Hebræi neſſama Sec. Theo.
vocant. An quando vterq; homo, ſpũalis vꝫ & animalis, cõuenit cũ Deo?
Tunc enim eſt vox Deo gratiſſima: quia ab inſtrumento benè chordato
ꝓcedit. Sicut benè ſentit Origenes. Et è cõuerſo, quando inſtrumẽtũ eſt Origenes.
diſſonũ. An intelligitur de duobus vel tribus per charitatem in vnũ con-
uenientibus? Sicut ſuprà in ſecundo Tomo diſſeruimus.

190 Cur Chriſtus iuſſit diſcipulos ſuos ire ſine ſacculo, baculo & pera? Nonnẽ ꝑ Luce. 9.
ſacculũ interdicit oẽm ſolicitã curã cõgregandi: vt veri filii Dei effecti cõfi & 10.
dant pr̃i, q oĩa nouit: qbus filii indigẽt: vt ipſe Saluator ait? Baculũ quoq; Mat. 6.
interdicit: vt ſint pacifici, & cõſequẽter filii Dei. Sicut alibi docuit, dicens. Ibi. 5.
Beati pacifici, qm̃ filii Dei vocabunt̃. Hinc dixit Ap'ſ. Nemini dantes vllã 2. Cor. 6.
offenſionẽ. Nõnẽ quoq; in pera ꝓhibita interdicit omne cõmerciũ, cũ Mã
mona Dei inimico hñdũ: vt alibi expreſſè docet. Nõ poteſtis (inqt) Deo Mat. 6.
ſeruire & Mãmonæ? Quã doctrinã hominẽ ad filiationẽ Dei cõſequendã
docentẽ, nemo principũ huius ſæculi (vt ait Apoſtolus) cognouit. 1. Cor. 2.

191 Qua doctrina Chriſtus docuit vnũquẽq; tollere Crucẽ? Non quippè ſapiẽ- Mat. 16.
tia Mundi, quæ carnalia ſapit: ſed ſapientia quadã noua carni & ſanguini, Luce. 9.
Mũdoq; ac Diabolo inimica. Et quę eſt hac vera Crux? Nõnẽ oĩs opatio,
quæ carnẽ & animalem hominẽ domat: oẽs appetitus hominis animalis
reprimens: vt eum in ſeruitutẽ ſpũs redigat? Et hoc vt ipſe animalis homo

tandẽ in ſpiritũ trãſmutatus beari poſſit ſimul cũ ſpũ in obiecto illo, quod animalis homo nequaq̃ pcipit. Ad quẽ ſapientiæ gradũ, qui penitus diuinus eſt, nullus Sapientum huius Mundi deuenit.

192 Cur Chr̃s docuit nos mori, vt viuamus & fructũ faciamus? Nõnẽ, q̃a cõſtamus ex duplici hoĩe, aĩali vꝫ vel carnali & ſpũali: inter quos eſt ppetua pugna, quouſq; ſpũalis pualeat: & animalẽ mortificet, vel ſaltẽ in ſeruitutẽ penitus redigat? Nec.n. pax & quies daretur: ſi præualeret animalis: cui nõ cõpetit dominiũ. Hinc ſemp ſynderesis malo remurmurãs clamat contrà animalis hominis tyrãnidẽ. Vnde Iſaias ait. Impii quaſi mare feruens: q̃d quieſcere non põt. Non eſt pax impiis: dicit Dñs Deus. Cui adſtipulatur Auguſtinus dicẽs. Iuſſiſti Dñe, & ità eſt, vt omnis inordinatus animus ſibiipſi pœna ſit. Propterea ipſe Chriſtus docuit animalẽ hominẽ per Crucem comprimendũ, & mortificandũ: vt penitus ſm ſpiritum viuentes efficiamur digni Deo. Ex quibus verbis concluditur ſapientiã huius Patris & Doctoris noſtri Chriſti fuiſſe diuinam & prorſus ſuper hominem.

Io.12. — *Iſa.57.* — *Auguſt.11. confeſ.*

193 Cur Chriſtus docuit diſcipulos ſuos renunciare omnibus, quæ poſſidebãt? An, vt eſſent conformes ſuo Principi & Magiſtro: qui dixit. Regnũ meũ nõ eſt de hoc Mundo? An vt ab omnibus curis liberi ac expediti, melius Deo vacarent? Vnde & antiquitus Leuitis interdictum fuit omne dominium rerũ temporaliũ: ſicut in libro Numerorũ legimus Quod Apoſtolus clara voce referãs ait. Nemo militans Deo implicet ſe negociis ſæcularibus. An, vt inde doceret, q̃ vult diſcipulos ſuos omninò eſſe cœleſtes? Cũ intendat eos omnibus mũdanis & terreſtribus abdicare. Quod nullus vnq̃ ſciuit aut facere potuit: niſi hic homo totus diuinus atq; cœleſtis. An, vt ab omnibus terrenis & creatis vacantes replerentur Deo: cuius virtute cunctis creaturis imperare poſſent?

Luca.14. — *Io.18.* — *Nu.18.* — *2.Timo.2.*

194 Cur Chriſti imitatores nec miracula faciunt, nec creaturis imperant: ſicut ipſe promiſerat? An forſitan, quià fides deficit: vt vulgò dicitur? Sed nõnẽ pro fide Chriſti videmus plærosq; multa & grauiſſima ſuſtinere? An igit, quià amiſimus ſymbolũ & conformitatem nominis Ieſu; quæ exquirit ad hoc, q̃ per ipſm nomen operemur? Ait.n. Paulus. Nemo põt dicere Dñm Ieſum (vt vꝫ dici debet) niſi in Spiritu ſancto, ideſt niſi plenus ſit Spiritu ſancto: prout humanus captus ſe extendit. An, quià non habemus ipſius nominis cognitionẽ: quæ in operando exquiritur? Iuxtà illud Prophetæ. Protegam eũ, q̃m cognouit nomen meũ. Sed cur Chriſtus nõ docuit nomen ſuum? Nõnẽ docuit: vt ipſemet phibet dicens. Pater manifeſtaui nomen tuũ hominibus: quos dediſti mihi? Nã Patris nomen manifeſtando, nomen ſuũ docuit: eo q̃ Patris nomen in nomine ipſius (vt alias referauimus) includatur. Hinc abſq; rapina ſibi nomen Dei vendicauit, dicẽs. In nomine meo dæmonia eiicient, linguis loquentur nouis: & quæ ſequunt̃. Nam hæc omnia (vt alibi diximus) in virtute ſolius magni nominis tetragrãmi fiebant. Cuius quidem nominis virtutem ipſe Chriſtus (vt alibi

Mar.vlt. — *1.Cor.12.* — *Pſal.90.* — *Io.17.* — *Mar.vlt.*

explicauimus) hæreditauit. Hinc non ab re Paulus de ipſius Chriſti Ieſu nomine loquens ait, quòd datum fuit ei à Deo nomen, quod eſt ſuper omne nomen. Phil. 2.

195 Si Chrs nomen ſuum (vt modò dictũ eſt) docuit: cur nullus videt ipſum ſcire: cũ nullus per ipſum operetur? Nõne, quia, cũ huius diuini nominis cognitio ea ſit, quæ non poſſit haberi niſi in virtute Spiritus ſancti, Patres, quibus datũ eſt noſſe myſteria, pleni Spiritu ſancto, memoresq; ſententiæ Dñi Ieſu, dicentis. Nolite ſanctũ dare canibus: videntes, q ii, qui videbant Eccleſiæ colũnæ, cœpiſſent ſeruire Mãmonæ, vendicantes ſibi temporalia cõtrà legem & Euangeliũ, & inde prolabentes ad ea, quæ ex diuitiis ſuboriunt mala, exiſtimarunt eos indignos: & ideò diuini nõis Ieſu virtutẽ manifeſtare noluerunt? Vnde diſponente Deo illius nominis cognitio & vnctio illa, quæ (vt Iohãnes inquit) docebat de omnibus, Chriſticolis in deſuetudinem abiit. Hinc ipſa priuati humanis doctrinis vacare cœperunt non curantes ſcire myſterium huius ſacri nominis, aut aliorum ſacratiſſimorũ Dei nominum. Quod ſi quis cognoſceret, intelligeret, cur (teſte Paulo) omne genu velit nolit ue, cœleſtium, terreſtrium & infernorũ in nomine Ieſu flectatur. Mat. 7. 1 Io. 2. Phil. 2.

196 Cur Chriſtus excandeſcẽs eiecit oues & boues, & cathedras vendentiũ columbas euertit? An, quia, & ſi dilecta ſemp ab eo fuerit ouis, & bos Deo gratus fuerit in ſacrificio legali, & in colũbæ ſpecie Spũs ſanctus apparuerit, nihilominus nõ tãq̃ inuiſa, ſed quia inde violabat Templum Dei, illa omnia eiecit? Vnde docemur, q etiã quęcũq; bona abiicięda ſunt, vbi intercedit aliquis defectus honoris Dei, vel diuini cultus: qui (vt Origenes ſentit) profanat nedum per actum peccati: ſed p indebitũ rerũ temporaliũ vſum. An id fecit, vt doceret nouũ cultum, in quo nec animalia nec aues exiguntur: ſed cordis puritas & mũditia & ſpũs Dei: in quo veri adoratores adorant patrem? An (vt ad allegoriã transeamus) vt doceremur, q à mente noſtra, quæ eſt Templũ Dei, abiicere debemus omnes affectus animales, & omnem negociationem? Iuxtà illud Pauli. Nemo militãs Deo implicet ſe negociis ſæcularibus. Io. 2. Mat. 21. Luce. 3. Orige ſup Mat. 21. Io. 4. 2. Timo. 2.

197 Cum Chriſtus omnia nouerit, cur nefariũ Iudam ad Apoſtolatũ vocauit? An, vt doceret, q ex vocatiõe nõ ſaluatur homo, niſi facta vocationi correſpondeant? An, vt poſteros doceret, q licet inter multos aliquis reperiatur malus, nõ tamen collegium vel ſocietas tota damnari debet? Vnde inoleuit adagium in defenſionem ſpiritualiũ collegiorũ. Inter Apoſtolos fuit Iudas. An, vt oſtẽderet ſe eſſe in medio manſionũ? Quarũ prima & ſuprema cõpleta eſt omnibus bonis: infima omnibus malis: media verò ex vtroũq; admixtione conſtat. An, vt Scripturæ implerentur? Iuxtà illud. Quos dediſti mihi, ego cuſtodiui: & nemo ex eis periit niſi filius pditiõis: vt ſcriptura impleatur. Illa videlicet Pſalmographi. Et epiſcopatum eius accipiat alter. Et illa Geneſeos. Tu inſidiaberis calcaneo eius. Iudas enim Io. 17. Pſal. 108. Geñ. 3.

(vt alibi diſſeruimus) corporis myſtici Chriſti calcaneus fuit. Hinc ne cor
Acto. 1. pus diminuto pede claudicaret, Mathias in ipſi⁹ locũ poſteà ſuffectus fuit.
198 Quid Ieſus ſcribebat in terra, & cur: quando mulier adultera ei oblata fuit?
Io. 8. Nõnè (vt omnes conſentiunt) ſcribebat peccata eorꝵ, qui adulterã accu-
ſabant: vt vnuſquiſq; legeret peccata ſua: ſicuti prædicantibus Apoſtolis
Acto. 2. audiebat vnuſquiſq; linguã ſuã, in qua natus erat: vt Lucas narrat? Quod
fuit maximũ diuinitatis indicium, eo ꝙ oſtendit ſe cognitorem cordis ſe-
1. Reg. 16. cretorum. Quod ſolius Dei eſt. Iuxtà illud. Homo videt ea, quæ parent:
Ier. 17. Deus autem intuetur cor. Vnde Ieremias ait. Prauum & inſcrutabile cor
hominis: quis cognoſcet illud? Niſi ille videlicet, de quo ſtatim ſubinfer-
tur. Ego Dominus ſcrutans cor. Hinc Iohannes optimè de ipſo Chriſto
Io. 2. cõcluſit, dicens. Nec opus erat, vt quis teſtimoniũ perhiberet de homine.
Ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine.
199 In qua lingua ſcripta fuerunt dogmata Chriſti? An in hebræa à Matthæo, à
Luca verò & Iohanne in græca, à Marco autem, ſm aliquos, in latina: vt
Hier. i Epi communiter Doctores authoritate Hieronymi ſuffulti dicunt? Ait enim
ſtola ad Da Matthæum ſcripſiſſe in Iudæa: & ideò hebraicè: Lucam verò in Achaia
ma. pa. & i & Iohannem in Aſia: & ideò græco ſermone conſcripſiſſe. Marcus autem
prolo. ſup (vt aliqui dicunt) in Italia ſcripſit: & ideò latino ſermone dictaſſe fertur.
quatuor Verùm (ni fallor, & niſi authoritati & decreto ſanctæ Eccleſiæ contra-
Euange. dico) mihi videtur, ꝙ ſicut lex & prophetiæ omnes Euangelium præue-
nientes ſcriptæ ſunt in lingua hebræa, quæ ſancta vocatur: Sic & Euange-
lium legi correſpondens hebraicè ſcriptũ ſit: vt veluti duo Seraphini cla-
ment & concinent alter cum altero ſuauitate mirifica. Nec deſunt, qui in
cõprobationẽ huius pfectiſſimæ conſonãtiæ aſſerũt totidem literas ſingu-
lares reperiri in lege, quot in nouo teſtamẽto: & vtrũq; teſtamentum con-
fectũ eſſe ex totidem א aleph & totidem ב bet: & ſic de ſingulis literis: vt
intelligatur ꝙ in Euangelio ſit mutatus modus, non aũt ſubſtantia rei.
200 Cur tam diligenter narrat, ꝙ Iohãnes ſuper pectus Domini recubuerit? An,
Io. 13 vlt. quia (vt Hieronymus ait) de pectore illo ipſe Iohãnes bibit fluẽta Euan
Hier. i pro gelii & doctrinam: in qua velut Aquila ſuper omnes eleuatur? An, quia
lo. ſup qua diligens & dilectus oblectabatur adhærere fonti amoris: qui eſt cor in pe
tuor euág. ctore reſidẽs? An per hoc pectus (vt ex arcanis antiquis aliquid proma-
mus) indicatur pectuſculum illud deductionis? Pro quo cõmunis æditio
habet, eleuationis. Deducebatur enim (vt in Leuitico habemus) antè &
Leui. 7. & retrò, dextrorſum & ſiniſtrorſum: in modum videlicet Crucis. Quã
& 10. deductionem lex vocat תנופה tenuphah. Quod qu dem pectuſculum ſic
deductum non comedebatur niſi à Sacerdotibus: vnctis videlicet ſacro
chriſmate, id eſt diuinitate. Qua vnctione vnctus fuit Iohãnes: vt depro-
meret illa diuina, quæ depromp ſit. Et hæc vnctio corpus eius ab oleo ar-
Io. vlt. denti, & ab omni corruptione præſeruauit: vt ſic remaneat, donec Redẽ-
ptor reuertatur: ſicut ipſe perhibet.

201 Paſcimur nẽ verbo, & quomodò Chriſtus nos ipſo pauit? Nõnẽ ſcriptũ eſt Deut.8.
(ſicut ẽt Chrs meminit) Nõ in ſolo pane viuit homo: ſed in omni verbo, Mat.4.
quod ꝓcedit ab ore Dei? Hinc Lactãtius ait. Veritas eſt pabulum animæ Lactã.l.5.
incredibili quadã iucunditate refertũ. Et iterum. Nullus ſuauior animæ ci & 11.1.
bus eſt, q̃ cognitio veritatis. Habet.n. vnumquodq; pro conuenienti cibo
obiectũ ſibi ꝓportionatum & delectabile. Nam Serpẽs paſcitur terra. Si-
cut ſcriptũ eſt. Terrã comedes omnibus diebus vitæ tuæ. Ciconia paſcit̃ Geñ.3.
reptilibus: Cicada rore, Apes floribus & maximẽ Thymo. Hinc Poeta
canit. Dumq; Thymo paſcẽtur apes, dum rore cicadæ. Bos paſcit̃ hærba: Virgilius.
Aues granis: Piſces aqua & luto: Deus verò corde & aĩa humana. Eſt.n.
ipſe ignis comedẽs. Homo autẽ bifarius, quò ad partem aĩalem paſcitur Deut.4.
pane, vino, carnibus & huiuſmodi: quò ad partẽ verò intellectiuã paſcitur
verbo veritatis: quod potiſſimè eſt verbũ Dei & oraculum in omni ſynce-
ra veritate fundatũ & ꝓlatum: adeò vt diſſolui nequeat. Iuxtà illud Sal-
uatoris. Nõ poteſt ſolui Scriptura. Et alibi. Cœli & terra tranſibunt: verba Io.10.
autẽ mea non præteribunt. Et cum Chriſtus aquã ſapientiæ & doctrinæ Mat.24.
ſalutaris nobis ꝓpinauerit: nõnẽ & ipſe nos verbo pauit?

202 Cur anima vel intellectus veritate paſcitur? Nõnẽ, quià vnũquodq; fouet̃
ab eo loco, vnde emanauit? Nam corpus noſtrũ è terra formatũ, fructibus
terræ nutritur & alitur. Piſcis quoq; ex aqua trahens originẽ, aqua cibat̃
& confouetur. Pari modo & anima, proueniens à datore formaꝝ, qui eſt
fons veritatis, vel ab illo ſupremo verbo, quod carne circũamictũ ait. Ego Io.14.
ſum veritas: ab eodẽ fonte paſcitur, nutrit̃, & confouet̃. Cibus.n. ordina-
tus fuit in ſuſtentaculũ partis deficientis. Vnde ſicut deficeret corpus, niſi
continuo cibo ſuſtentaret̃: ità anima cadit à pfectione ſua, niſi alatur ꝓ-
prio cibo veritatis, quãtum ad intellectũ: & gratiæ, quãtum ad voluntatẽ.
Hinc ſũmus Doctor & Pater noſter docuit nos, vt iter cætera, quæ à Deo
petimus, hoc quoq; peteremus, dicẽtes. Panem noſtrum quotidianũ, vel Lucæ.11.
continuum da nobis hodie. Sine quo videlicet anima viuere nequit.

203 Cur Chriſtus iuſſit cibãdos ab eo diſcumbere ſuper fœnum? An, vt cibum Mat.14.
cõmodius ſumerent? Sed, cum omnia à Chriſto geſta ſint cum myſterio
& in doctrinã noſtram: nonnè aliud ſenſum exquirendũ eſt? An igitur,
cum fœnum denotet carnem (iuxtà illud Iſaiæ. Omnis caro fœnum) quæ Iſa.40.
ſemper ſpiritui aduerſatur: vt ſpiritus abſq; impedimento capere poſſit ac- Gal.5.
commodatũ ſibi cibum, oportet q̄ ſedeat ſuper carnem.i. ſuper animalẽ
hominem redigendo ipſum in ſeruitutẽ, & amouendo vel comprimendo
omnem rebellionem? Nã quantò magis debilitatur animalis homo, tãtò
magis melior & ſpũalis præualet. Hinc dixit Apoſtolus. Cum infirmor.i. 2.Cor.12.
debilitor in homine aĩali: tunc fortior ſum, in homine videlicet ſpirituali.

204 Quid innunt quinq; panes, & duo piſces, quos Paſtor noſter Chrs turbæ, Mat.14.
ſup fœnũ ſedenti, diſtribui iuſſit? An caſu inuenti fuerũt hi quinq; panes?
An myſterioſè: vt abſq; dubio credẽdum eſt? Quinq;.n. panes, qbus aĩa

paſcitur,

paſcitur, Scriptura ſacra cõmemorat. Nã primus eſt panis cõpunctionis:
Pſal. 79. de quo Propheta canit. Cibabis nos pane lachrymarũ. Secundus eſt pa-
nis Scripturæ ſacræ, & verbi Dei: de quo nuper diximus. Quem panẽ de-
Ibi. 118. guſtauerat ille, qui dixit. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, ſup mel
ori meo. Tertius eſt panis gratiæ & diuini influxus: quem petere nos do-
Mat. 6. cuit Chriſtus: vt modò diximus. De quo pane idem Propheta cecinit, di-
Pſal. 103. cens. Et panis cor hominis confirmet. Saturabunť ligna Adonai: & cedri
Mat. 15. Libani, quas plãtauit. ſ. Pater æternus. Iuxtà illud. Omnis plãtatio, quã
non plantauit Pater meus cœleſtis, eradicabiť. Quartus panis eſt ille, de
Io. 6. quo dicitur. Ego ſum panis viuus, qui de cœlo deſcendi. Si quis mandu-
caucrit ex hoc pane: viuet in æternum. Quintus eſt panis gloriæ, de quo
Luce. 22. dicitur. Vt edatis & bibatis ſuper menſa mea in regno meo. Piſcis aũt eſt
ille, qui præparatus eſt in conuiuio iuſtorũ (vt alibi diſſeruimus) Et hic eſt
duplex: quià primò in hoc ſæculo, deinde in futuro de huiuſmodi pi-
ſce comedere poſſumus.

205 Cur Chriſtus corpus ſuum in cibũ & ſanguinẽ in potum nobis dedit? Nõ-
Io. 6. nẽ cum nos noua generatiõe regenerauerit, nouũ quoq; regeneratis cibũ
ꝑparauit? Nam (vt diximus) vnũquodq; ſuſtentatur ab eo fonte, vnde ve-
nit. Cum igitur à Chriſto regenerati ſimus: ab ipſo quoq; alendi ſumus.
Nec dicatur, ꝙ ſicut à primo parente ſm animalẽ hominem generati ſu-
mus, ſic quoq; ab ipſo paſci deberemus. Nõ enim à primo parẽte penitus
originem traximus, niſi, quatenus ipſe fuit medium & inſtrumentũ quod-
dam naturale. Nam corpus noſtrũ ẽ terra formatũ eſt: & fructibus illius
paſcitur. Anima verò à fonte veritatis veniens, illa nutritur: vt paulò ſu-
perius exarauimus. Cũ itaq; in regeneratiõe iſta geniti ſimus ex aqua, quę
Ibi. 3. eſt ſapientia, Filius Dei & veritas, & Spũ ſancto, qui eſt amor & gratia, ve-
ritate & amore neceſſariò paſcimur. Et quià Chriſtus totum hominẽ re-
generare voluit: ẽt animalẽ partem, vt eam in ſortem ſpũalem traduceret:
Hinc præbuit nobis in cibũ, corpus ſuũ iam ſpirituale effectũ. Nam alio-
quin à manducãtibus conſumereť. Id enim ꝓpriũ eſt naturæ corporeæ:
vt videlicet cõicata & diuiſa diminuať. Spũalis aũt ẽ conuerſo: vt patet de
amore, doctrina, & cibo corporis Chriſti, iam ſpiritualis (vt dictũ eſt) effe-
cti: de quo canit Eccleſia. Nec ſumptus conſumitur.

206 Cur omne ſacrificiũ legale concluſum fuit in pane puro, & vino aqua mix-
to? An, quià inter eſculenta potiſſimũ eſt panis: & inter pocula vinũ? An,
quià panis ꝓpinquiſſimus eſt naturæ corporeæ carnis: & vinum ſymbo-
lum habet cum ſanguine? Quæ duo, carnẽ videlicet & ſanguinẽ, ſummus
ſacerdos Chriſtus, ꝓ omniũ expiatione, & purgatione peccatorũ, quæ po-
tiſſimẽ cõtrahuntur ex ſanguinibus & voluptate carnis, in ara Crucis ob-
tulit. An, quià nihil eſt in cibis & potibus, ꝓ qđ magis repræſentari poſſit
vnio, quã Deus & Chriſtus in mẽbris ſuis exquirit; ꝙ per panẽ, ex multis
granis in vnum redactũ: & vinũ, quod pari modo ex multis vuæ granis

ſeparatis,in vnum exprimitur? An,vt indicaretur ſummũ nutrimentũ, q̃d datur animæ per hoc ſacrificiũ panis & vini,nobis in cibum traditum?

207 Quod nutrimentũ habetur potiſſimè ex cibo ſacramentali? An nutimentum corporale? An ſpirituale? An vtrũq; ſimul? Nonnè corporale habetur ex virtute panis ibi remanente? Si enim conſecraretur magnus panis: nõnè poſſet quis ex ipſo naturaliter viuere? Sed natura id facit ex virtute ſacramentali. Aſſeuerant enim nonnulli aliquos,multos dies & menſes ſacramento Euchariſtiæ dũtaxat fuiſſe nutritos. Verùm ſacramentũ hoc ad id tñ fuit inſtitutum: vt ex ipſo melior homo,vel deterior in meliorẽ mutatus & regeneratus nutriatur: ſicut ſuprà diſſeruimus. Quod nutrimentum ſuſcipit anima benè diſpoſita,ſine diminutione ipſius cibi: vt dictũ eſt ſuperius. Sicut viuentia omnia fouẽtur à virtute Solis: abſq; diminutione aliqua ipſius virtutis Solaris.

208 Quomodò Euchariſtiæ ſacramentũ eſt mors malis, & vita bonis: vt Eccleſia canit: & quomodò ex eo membra varia vniuntur? Nõnè hoc expreſſè patet in multis: quæ natura bona ſunt,& tamẽ alicui proſunt: alteri verò nocent? Lumen enim Solis delectabile & beneficum eſt: attamen oculis lippientibus & malè diſpoſitis nocet. Vinũ lætificat cor hominis: ſuperfluè tamen hauſtũ, & malè diſpoſitis nocet: vt vulneratis, & patientibus pleureſim, febres acutas & huiuſmodi. Et hoc, quià omnia diſproportionata & contrariantia diſſidio quodam pereunt ſimul,aut alterum illorum. Hinc cibus & panis vitæ,ab homine morti ſubiecto aſſumptus, diſſidet cũ eo in præiudicium ipſius. Cũ ipſe panis pati nequeat. Sicuti lux Solis non offenditur à luto nec à ſtercore. Icircò Apoſtolus ait. Probet aũt ſeipſum homo,& ſic de pane illo edat,& de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè: iudicium ſibi manducat & bibit. Vnio autem non fit ex vi cibi illius: ſed panis ille,ex multis granis confectus, vnionẽ,quæ eſſe debet inter ſumentes,indicat. Eccſ.11. Pſal.103. 1.Cor.11.

209 Cur iubet Eccleſia,vt vnuſquiſq; ſumat Euchariſtiã ieiunus: niſi infirmitate aliter cogente? An ob reuerentiam quandam? An,ne cibus iſte ſpiritualis cibo corporeo cõmiſceatur? An,quià ſi medicinæ corporeæ plærũq; ieiuno ſtomacho dantur, vt citius & melius operentũ: multò magis cibus hic in beneficiũ animæ aſſumptus,vt melius vegetetur in ſpirituale nutrimentum,liber eſſe debet: nec ab aliquo cibo compreſſus? An, quia ieiunium habet neſcio quid energiæ Deo gratæ? Hinc non ab re Saluator dixit acriora dæmonia eiici nõ poſſe niſi per orationem & ieiunium. Nec Moſes legẽ impetrauit niſi ieiunus. Et multa huiuſmodi narrat Hieronymus facta fuiſſe intercedente ieiunio. Mat.17. Hier. lib.1. cõtra Iouin.

210 Cur Calixtus ordinauit ieiunium quatuor tempor? An id fecit ex proprio marte? An Patres æmulatus eſt conuenienti ratione ſuaſus: vt ſcilicet per ieiunium & orationem,quæ ipſum conſequitur: & eleemoſynam horum ſociam cõuenientem, mortales ſanctificarentur in quatuor anni cardini-

bus: quando ſcilicet Sol eſt in æquinoctio vernali & autumnali: & quando eſt in ſolſtitio æſtiuo & hyemali? An, vt Chriſtiani cōciliarent ſibi nouos cuſtodes in tutelā Mundi præpoſitos? Sicut enim ſingulis tribus horis quolibet die mutantur Angeli cuſtodes (vnde nō de cuſtodia militū,
Lucæ. 12. ſed horų melioų cuſtodū dixit Chriſtus. Et ſi in ſecūda vigilia, & ſi in tertia venerit) Sic etiā ſingulis tribus mēſibus mutant̄ cuſtodes Mūdi. Quo
Iob. 4. ſenſu dixit Iob. Ecce qui ſeruiunt ei, non ſunt ſtabiles. Et in Angelis quē ſuis poſuit mutationē. Pro quo cōis æditio habet. Reperit prauitatē.

211 Quomodo Chriſtus proditorē reuelauit? Nōne duo ſigna ad proditorem
Mat. 26. cognoſcendū tradidit Ieſus? Alterū enim fuit. Qui intingit mecū manum
10. 13. in paropſide. Alterų verò. Cui intinctum panē porrexero. Quorų alterū, temeritatis indiciū erat: ponere videlicet manū in paropſide vnà cū Præceptore & Domino. Alterum verò ſignum, ſcilicet buccella tincta, indicabat proditoris mentem conturbatam & infectam. Nec tincta fuit buccella continens corpus Chriſti: quià illud immaculatū erat: ſed alia non conſecrata, quā tradidit. An, ſi illa conſecrata fuit, tincta erat, nō quià maculam aliquā pateretur, ſed quià ſine ſui infectione ſuſcipientem inficie-
1. Cor. 11. bat? Iuxtà illud Apoſtoli. Qui manducat & bibit indignè: iudicium ſibi
Io. 13. manducat & bibit. Hinc non ſine myſterio Euangeliſta ſubinfert. Et poſt buccellam introiuit in eum Satanas.

212 Cur Chriſtus (vt Matthæus narrat) eſuriem paſſus eſt? An, vt oſtenderet ſe
Mat. 4. eſſe verum hominem, non ſuſtinens ieiuniū poſt quadraginta dies? Quod etiam Moſes & Elias fecerunt. An, vt inde hoſtis antiquus nanciſceretur occaſionem pugnandi cum nouo Adam: vt damnum primo Adæ & toti poſteritati illatum ſarciretur? Bis enim (vt etiā ſuprà diſſeruimus) Chriſtus & hoſtis antiquus congreſſi ſunt. Nam primus congreſſus fuit poſt
Io. 14. hoc Ieiunium: de quo loquens ipſe Princeps noſter Chriſtus, ait. Venit enim Princeps Mundi huius: & in me non habet quicq̄. Alter congreſſus fuit in Cruce: in qua eum penitus deuictum eiecit. Sicut ipſe prædi-
Ibi. 12. xerat, inquiens. Nunc Princeps Mūdi huius eiicietur foràs. Eſuriē quoq; ſuſtulit, vt nos plenius & vberius paſceret, faciens ſeipſum cibum, de quo
Ibi. 10. ait. Per me ſi quis introierit, ſaluabitur: & ingredietur, ad diuinitatem videlicet: & egredietur ad humanitatem: & vtrobiq; paſcua inueniet. Nam ego ſum paſtor bonus.

213 Cur Chriſtus volens (myſterio alibi reſerato) præbere vinum nuptiis, iuſſit
Ibi. 2. impleri hydrias aqua? An, quià non poterat producere vinum, niſi materia aquæ præſuppoſita? Sed cum Mundum ex nihilo fecerit (iuxtà illud
Ibi. 1. Iohannis. Omnia per ipſum facta ſunt) nōne quoq; potuiſſet vinum ſine aqua facere? An, igitur id fecit, vt innueret (quod & alibi fecit) q; ipſe naturæ author mediis vel cauſis naturæ ſemper vtitur: quouſq; natura ipſi
Ibi. 9. ſuffragatur? Hinc & ad informandos oculos cæci nati accœpit puluerem conficiens lutum; ex quo & totum primum corpus humanum cōfectum

eſt. Sic & in cibo & potu diuino nobis præbendo accœpit panem & vi- Geñ.1.
nũ. Vnde docemur non eſſe quærenda miracula, vbi natura ſuffragari po- Mat.26.
teſt: quià id eſt abuti diuina virtute: & curioſitati vel gloriæ vanæ cedere:
quæ miracula abſq; neceſſitate appetit.

214 Quo myſterio ſtatutæ fuerũt ſex hydriæ in nuptiis illis? An (vt Aug. ſentit) Io.2.
ſex hydriæ ſex ætates denotãt repletas aqua inſipida obſcuræ cognitiõis Aug. ibi.
Scripturarum: quã Ieſus in bonum vinum conuertens, Scripturas ſapi-
das & lætificantes corda reddidit? Quæ hydriæ capiebant binas vel ternas
metretas, ideſt duas familias, Hebræorum videlicet ac gentium, aut tria
idiomata, hebraicum, græcum & latinum: à quibus omnia alia dependẽt.
Hinc Chriſtus voluit his tribus idiomatibus cauſam ipſius titulo Crucis Io.19.
inſcribi: vbi omniũ ſalutem operatus eſt. An per ſex hydrias (vt Origeni Origenes.
placet) ſex illi fontes intelliguntur, ex quibus omnia à principio prodie-
runt per ſex dies, ipſis correſpondentes: vt apud Secretiores Theologos,
quoꝝ ſapientiam ipſe Origenes redolet, triuiale eſt? Qui fontes per le-
gem repleti erant aqua: per Euangelium verò vino & ſanguine Chriſti,
quo redempti ſumus, repleti fuerunt.

215 Cur Chriſtus iuſſit hydrias illas aqua repleri? An (iuxtà ea, quæ nuper di- Io.2.
ximus) quià aqua eſt materia vino proxima? Nam qd eſt vinũ, niſi aqua
per vitem diſtillata? Vnde in iam diſpoſitã materiã forma introducta fuit,
ſine multa elongatione à progreſſu naturali. An (vt myſteria referemus)
vt indicaret ſacramentũ, in nuptiis cũ Eccleſia contractis celebrandũ: vbi
intendebat cõmutare aquã legis in vinũ & lac Euangelicum? Nec abſq;
myſterio educta fuit à Moſe (iubẽte Deo) aqua è petra. Hinc Paulus hoꝝ Nu.20.
ſacramentoꝝ non ignarus, ait. Bibebant aũt de ſpirituali cõſequenti eos 1.Cor.10.
petra. Petra aũt erat Chriſtus. Nam verbũ Dei nõdum carne veſtitũ, ve-
luti petra fundamenti, propinauit aquã legis, dictam aquã ſapientiæ ſalu- Eccli.15.
taris: carne verò circumamictum conuertit aquam in vinum: quod nunc
ſanguinem, nunc lac, quod eſt ſanguis depuratus, Scriptura vocare ſolet.
Hinc præbens calicẽ, dixit. Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti. Et pau- Mat.26.
lò poſt. Non bibam ex hoc genimine vitis. De quibus Iſaias ait. Emite Iſa.55.
abſq; vlla commutatione vinum & lac. Et Salomon. Bibi (inquit) vinum Cant.5.
meum cum lacte meo.

216 Cur cõuerſio aquæ in vinum, ſupplicante gratiaꝝ matre, facta eſt? An, quià Io.2.
ſicut clæmentia diuina ſingulis annis aqua in vinũ cõuertitur: Ità interce-
dente matre gratiaꝝ in conuiuio illo facta eſt illa cõuerſio ſacramentalis?
An, quià ſicut interueniẽte prima muliere infecta toti humano generi ve-
nenũ propinatũ eſt: Ità intercedẽte hac muliere penitus expurgata aqua
in vinũ cõuerſa fuit: ſignificans ſanguinẽ illum, qui ad tollendã omnimo-
dam infectionẽ effundendus & propinandus erat? Vnde ſicut p hominẽ 1.Cor.15.
mors & p hoiem reſurrectio mortuoꝝ: Ità interueniente muliere dona-
ta eſt mors: & interueniẽte muliere principium myſterii vitæ datum fuit.

Quod

217 Quod torcular poſitum fuit in vinea: vt hoc vinum exprimeretur? An torcu-
Mat. 21. lar eſt altare, turris verò Templũ: vt Hieronymus ſentit? An torcular eſt
Hiero. ibi. lex premens duabus tabulis? An (vt reor verius) torcular fuit Crux: vbi
Chriſtus expreſſit vinum illud, ſanguinem vz ſuũ precioſum? Sicut ſatis
Iſa. 63. apertè Iſaias innuit, dũ inducit Angelos Chriſto aſcendenti dicentes (vt
Dio. de Ange. hierar. Dionyſius exponit) Quare rubrũ factum eſt indumentũ tuũ: ſicut calcan-
tium in torculari? Quibus reſpondẽs ait. Torcular calcaui ſolus. Nã ſolus
ipſe Chriſtus ſuſtinuit tormentũ Crucis in redemptionẽ humani gene-
ris. Nec voluit habere coadiutorem, ne aliis, ſed ipſi ſoli Redemptori te-
Col. 2. neremur. Hinc Paulus ait. Palàm triumphans illos, ideſt de illis in ſeipſo.
Vnde perbellè Crux fuit torcular: quià in ipſa totum vinum ſanguinis
Chriſti expreſſum fuit.

SECTIO QVINTA DE CHRISTO REDEMPTORE, SACERDOTE ET HOSTIA.

218: Quare diuino decreto humani generis redẽptio per lignũ fa-
cta eſt? Nõnè (ſicut Eccleſia canit) vt qui in ligno vincebat,
& per ipſum genus humanũ infecerat, per lignũ quoq; vin-
ceretur: & expiaretur homo? Sed quod lignũ fuit hoc? Fuit
nè lignũ aliquod combuſtibile? Sicut de Cruce dicit̃, q̃ fuit
cõpoſita ex cedro, cupreſſo, oliua, & palma. Sed quid hæc
ligna materialia ad ſalutem aiaꝝ? An igit̃ de lignis illis eſt ſermo: de q̃bus
Pſal. 103. Propheta canit. Et cedri Libani, quas plantauit. ſ. Pater æternus, ne era-
Mat. 15. dicentur: vt in Euangelio dicitur? Lignũ enim & arbor eodem vocabulo
dicuntur ab Hebræis, עץ hez videlicet. Quarum arborum prima ſm ex-
ternam fœturam fuit Adam, in quo vicit Diabolus: ſecunda verò ratione
fœturæ externæ, ſed dignitate & decreto mentis diuinæ prima, fuit Chri-
1. Cor. 15. ſtus in quo victus fuit Diabolus. Quod Apoſtolus clarè reſerat, dicens.
Quoniã quidem per hominem mors, & per hominem reſurrectio mor-
Ibidem. tuorum. Nam per Chriſtũ fuit data nobis victoria: per Crucem autem,
tanq̃ per inſtrumentum & patibulum.

219 Cur redẽptio per paſſionẽ facta fuit? Nõnè, quià (teſte Gregorio) contraria
Grego. in Homil. cõtrariis curantur? Vnde ſicut homo in delitiis exiſtens præuaricatus eſt:
Sic Chriſtus per paſſionem præuaricationẽ expiauit. Et ſicut primus hõ
nimis ſe extulit: Sic Chriſtus ꝓfundè ſe humiliauit. Et ſicut Adam Deo
Phil. 2. rebellis fuit: Ità Chriſtus obediens fuit vſq; ad mortem. Et ſicut Adam
Gen. 3. deceptus fuit à forma mala, Serpente videlicet: Ità Chriſtus confortatus
Luca. 22. fuit à forma bona, Angelo videlicet, à Patre (vt Lucas narrat) miſſo.
Deniq; ſicut Adam contempto Deo quæſiuit cõmodum proprium: Sic

& Chriſtus ignominia contempta & commodo proprio paruipenſo pe- nitus ceſſit Patri ſic iubenti. Heb.12.

220 Quomodò Chriſtus obtulit ſeipſum in mortem: ſpótè nè, an coactus? Nó- nè coactus diuino decreto? Sicut ipſemet perhibuit, dicens. Et quidem filius hominis ſm quod definitum eſt, vadit. Sed nonnè Iſaias ait. Obla- tus eſt, quià ipſe voluit? Si ergò voluit, quomodò coactus eſt? Nõnè vo- luit: quià decreto paterno conſenſit? Sicut manifeſtè patet in oratione, quã fecit, dicens. Pater mi, ſi non poteſt trãſire calix iſte niſi bibã illum (ec cè neceſſitas) fiat voluntas tua. Eccè voluntas bibẽdi calicem: vt à decre- to Patris ſic iubentis non diſcedat. Sic quoq; Mercator neceſſitate ſalutis conſequendæ coactus, merces in mare ſpontè proiicit. Luca.22. Iſa.53. Mat.26.

221 Cur Chriſtus cum tanto ſuo damno, tormento & dolore (vt videtur) no- bis vitam reſtituit? An, vt oſtenderet eam maximam charitatem, quam do cuit eſſe, quando quis animam ſuam pro amicis ponit? An, vt doceret nos, quanta debeamus pro animarum ſalute pati? An, vt ſignificaret no- bis, quàm paruidenda ſint omnia, quæ hominem animalem affligunt: im- mò q̃ ſint appetenda? Hinc apertè dixit. Beati, qui perſecutionem patiũ- tur propter iuſtitiam: quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. An tan- ta ſpontè tulit: vt gloriam conſequeretur? Nam alioquin ipſam conſequi non potuiſſet. Sicut ipſemet perhibuit, dicens. Nõnè hæc oportuit Chri- ſtum pati: & ità intrare in gloriam ſuam? Io.15. Mat.5. Luca.24.

222 Quomodò Chriſtus per crucem in gloriam ſuam intrauit? Nonnè Apoſto- lus de ipſo loquens, ait. Quem conſtituit hæredem vniuerſorum? Et hoc idem ipſemet teſtatur, dicens. Ego diſpono vobis regnum: ſicut diſpoſuit mihi pater meus, ab æterno videlicet. Et (quod plus eſt) nedum ipſi, ſed omnibus electis fuit ab æterno præparatũ regnum. Sicut ipſemet perhi- bet ſe dicturum. Venite benedicti Patris mei: poſſidete paratum vobis re gnum à conſtitutione Mundi. Datum quippè fuit regnum Chriſto tanq̃ hæredi & primogenito, & nunq̃ rebelli. Quod vtiq; obtinuiſſet, licet nun- quàm paſſus fuiſſet, quià ei iure hæreditario competebat: ſed nõ illuc in- traſſet cum gloria victoriæ, & triumphi Redemptoris & liberatoris: cum qua intrauit, adeò, vt omnes ipſi tanquàm ſerui & redempti teneantur. Vt igitur in hanc gloriam intraret, neceſſariò paſſus eſt. Vnde victoriam & triumphum conſecutus fuit. Heb.1. Luca.22. Mat.25.

223 Cur, & quod nomen datũ fuit Chriſto, quod eſt ſuper omne nomẽ: vt Apo- ſtolus ait? Nonnè id declarat ipſemet Apoſtolus: qui, cum dixiſſet, quòd Chriſtus factus fuit obediens vſq; ad mortem Crucis, ſtatim ſubintulit. Propter quod & Deus exaltauit illum: & dedit illi nomẽ, quod eſt ſuper omne nomen? Hoc itaq; nomen Chriſtus acquiſiuit, quià ſup omnes paſ- ſus eſt: & ſuper omnes meruit. Immò omnibus nobis, vnde mereri poſſi- mus dedit. Iuxtà illud Apoſtoli. Deo autem gratias, qui dedit nobis vi- ctoriam per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum. Sed quod nomen eſt Phil.2. 1.Cor.15.

iſtud? An hoc eſt nomẽ Redemptoris? Nam omnes, tam cœleſtes q̃ ter-
reſtres, ei tenentur. Vtroſq; enim redemit. Sicut Paulus alibi perhibet, di-
Col. 1. cens. Pacificans per ſanguinem Crucis eius, ſiue quæ in cœlis, ſiue quæ in
terris ſunt. An nomen iſtud fuit nomen diuinitatis, ei à Patre condona-
tum? Sed quomodò hoc nomen meruit in paſſione: cum illud præordi-
Lucæ. 1. natum & prænunciatũ fuerit ab Angelo (iubente Deo) anteq̃ concipere-
& 2. tur? Sicut etiam Iſaias prædixerat. Et vocabitur tibi nomẽ nouum, quod
Iſa. 61. os Domini nominauit. An igitur nomen illud diuinum habuit à princi-
pio ratione diuinitatis & verbi, quod carnem aſſumpſit: non autem ra-
tione carnis aſſumptæ, niſi quatenus per Crucẽ mortificauit ipſam car-
Io. 12. nem? Nam ex ipſa mortificatione multos fructus attulit: ſicut ipſe præ-
dixerat. Inter quos fructus hic fuit, quòd tunc mortuus in ſortem me-
liorem tranſmutatus fuit: in qua etiam in ipſo homine triumphante me-
ruit ratione tranſmutationis illo nomine potiri. Quo etiam nomine pro-
Apoc. 3. mittit decorare vincentes: vt in Apocalypſi dicitur. Qui vicerit, faciam
illum columnam in Templo Dei mei: & ſcribam ſuper eum nomen
meum nouum.

224 Quomodò Chriſtus per mortem ſuam nobis vitam reddidit? Nonnẽ (vt ſu-
prà diſſeruimus) quià ſicut Adam cedens & adhærens deteriori parti oc-
Geñ. 2. cidit meliorem (iuxtà oraculum. Quacunq; hora comederis, de ligno ſciẽ-
tiæ boni & mali videlicet, morte morieris: non quippè morte corporis,
Ibi. 5. quià ſuperuixit adhuc nongentis triginta annis, ſed morte animæ, quæ
eſt, quando homo ſeparatur à Deo, qui vita eſt, & adhæret Diabolo, qui
dicitur & eſt mors) Sic è conuerſo Chriſtus, pater melioris hominis, vt
huic faueret, tradidit deteriorem, qui fuerat cauſa mortis, in mortem: vt
mortificato hoc in ſe & in tota poſteritate melior homo viueret? Et ſic per
mortem vitam donauit.

225 Ex iis, quæ Chriſtus pro nobis tulit, quid fuit omnium duriſſimum? An, quà
ſanguinem fudit, & animam tradidit? Sed cum voluntariè id fecerit (nam
Io. 10. poteſtatem habebat ponendi animam, & iterum ſumendi eam) non mul-
tus fuit hic dolor niſi per accidens aut per conſequens. Dolor enim (te-
Aug. ſte Auguſtino) eſt, qui accidit ex rebus, quæ nobis inuitis occurrunt. Vñ
homo non poteſt verè dolere immediatè, ſed velle aliquid, vnde ſequa-
tur dolor. Et ſic pœnitens non propriè vult dolorem: ſed vult non pec-
caſſe. Vnde ſequitur dolor: qui eſt per accidens. Hinc omnes martyres,
qui ſponte ſe martyrio expoſuerunt, & ſi dolorem in carne ſenſerunt, in
mente tamen nequaq̃: quià gaudentes ibant ad mortem. An igitur fuit
maximus omnium dolor, quià Chriſtus videbat ſe pro ingratis pati:
Luce 22. quod nullatenus volebat? Et hac (vt reor) ratione rogauit Patrem, vt
transferret ab eo calix paſſionis. Cum tot videret ingratos, etiam Apo-
ſtolos, qui dormientes non curabant in illo arduo negocio vigilare ſecũ.
Quãuis alibi aliam rationem adduxerimus,

226 Cur Chriſtus carne & ſanguine potius quàm anima nos redemit? An, quià
corpus & ſanguis fuit ſufficiens precium? An, quià peccatũ cõtractum fuit
in carne & ſanguine? Hinc nõ ſine cauſa Adã criminatus fuit mulierem.i. Geñ.3.
partem animalẽ, quæ fuit occaſio ſui erroris. Et ſic Chriſtus expiauit pec-
catum per eas rimas, ꝑ quas intrauerat. Quã carnem & ſanguinem, offerẽs
ſemetipſum Deo, adeò expiauit & purificauit, vt illa dederit in cibũ & po-
tum, in purificationem carnis & ſanguinis noſtri.

227 Cur Chriſtus animã non tradidit: cum libera volũtas, quæ eſt in anima, cõ-
ſumauerit peccatum? Nõnè animam tradidit: ſicut ipſemet teſtatur, dicẽs. Io.10.
Animã meam pono pro ouibus meis? Vnde Iſaias quoq; ait. Si poſuerit Iſa.53.
pro peccato animã ſuam. Sed quomodò ſeruauit dogma, quod tradidit,
dicens. Quid prodeſt homini, ſi vniuerſum Mundũ lucretur: animæ verò Mat.16.
ſuæ detrimentũ patiat̃? Nonnè eſt anima, quam nõ tradidit.ſ. melior & ſu
perior, & de hac loquitur dictũ adductum: & anima, quã tradidit in mor
tem.ſ. deterior: & de hac loquitur textus Iſaiæ adductus? Nã ſuperior mo
ri non poteſt morte, qua Chriſtus mortuus eſt, ſed inferior: illa videlicet,
de qua in Leuitico dicitur. Anima carnis in ſanguine eſt. Et in repetitiõe Leuit.17.
legis. Sãguis animaliũ pro anima eſt. Hanc igit̃ animã Chriſtus in mortẽ Deut.12.
tradidit: aliam verò nõ tradendam, niſi ipſi, qui dedit eam, Patri reſtituit,
dicens. Pater in manus tuas cõmendo ſpũm meum. Luce.23.

228 Quomodò Chriſtus (vt Paulus ait) grãtis redemit nos: cum animam, cor- Ro.3.
pus, ſanguinẽ & ſe totum ꝑ nobis tradiderit? Nonnè Iſaias ait. Grãtis ve- Iſa.52.
nundati eſtis, Diabolo videlicet: & ſine argento redimemini.i. ſine aliquo
precio? Sed nõnè idem Paulus alibi ait. Empti enim eſtis precio magno? 1.Cor.6.
Et Iohãnes. Hi empti ſunt ex omnibus. An igitur hic duo conſyderanda Apoc.14.
ſunt? Alterum.n. eſt redemptio & liberatio reatus, quo Tribunali diuinæ
iuſtitiæ tenebamur: ad quem tollendum, Chriſtus ſoluit precium ipſi Tri
bunali: quod ſanguinem pro peccatis exquirebat. Alterum eſt, ꝙ nobis
cõmunicauit redemptionem, quam fecit, abſq; vlla cõmutatione. Iuxtà il
lud Apoſtoli. Iuſtificati grãtis per gratiam ipſius. Ro 3.

229 Quod eſt myſterium rupis à Moſe percuſſæ? Nonnè (teſte Paulo) petra illa Nu.20.
erat Chriſtus: qui à Patre percuſſus fuit? Iuxta illud Iſaiæ. Propter ſcelus 1.Cor.10.
Populi mei percuſſi eum. Sed quomodò Moſes ipſum ꝑcuſſit? Nonnè in Iſa.53.
figurã? Cum vicem Dei tunc teneret in eo, ꝙ legem Dei tradidit. Sed ſi vi-
cem Dei gerebat, quomodò peccauit, adeò vt peccati veniam impetrare
nequiuerit, quò ad pœnam? Quæ pœna (vt etiam alibi diſſeruimus) fuit,
vt Populũ in promiſſam terram non introduxerit. Nõnè, ſicut lex eſt oc-
caſio & virtus peccati (vt Apoſtolus ait) lata tamen à Deo, & digito ip- Ro.4.5.
ſius ſcripta: Sic Moſes dando legem tribuit occaſionem peccati: propter 1.Cor.15.
quod lapis ille Chriſtus percuſſus fuit? Sed cur Moſes luit pœnam, non Exo.31.
introducendo Populum? Nõnè, vt indicaretur, ꝙ ſicut lex non introdu-
cit in regnum Dei: Ità nec legiſlator? Nemo enim (inquit Apoſtolus) per Ro.3.&.4.

Ibi.4. legem iuſtificatur. Immò per legem abundauit delictum. Iuſtificati autē
ſumus per redemptionē, quæ eſt in Chriſto Ieſu. Lex itaq;, quæ iram Dei
operatur, percuſſit petram: cuius percuſſione collatum fuit remedium, cō-
trà peccatum per legem inductum.

230 Cur Chriſtus legatur fleuiſſe, riſiſſe verò nunq̃? An, quià ſapientiſſimo oīum
Lucæ.19. nō conuenit riſus? Iuxtà illud Sapiētis. Fatuus in riſu exaltat vocem ſuā:
Eccl.21. vir autem ſapiens vix tacitè ridebit. An fleuit memor documenti, quod
Mat.5. dederat, dicens. Beati, qui lugent. Cum igitur in pectore Chriſti laterēt
Col.2. omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ: & cum ipſe venerit paſſurus dolo-
res omnium atrociſſimos, pro lætitia nobis in æternum dāda, non remā-
ſit in eo locus riſus alicuius.

231 Cur Chriſtus antè paſſionem pedes diſcipulorū lauit? Nōnè, vt diſcipuli ac-
Io.13 cederent digni ac mundi ad ſacramentum, qđ inſtituere intendebat: ne eis
1.Cor.11. contingeret illud Apoſtoli. Qui manducat & bibit indignè, iudicium ſibi
Io.13. manducat & bibit? Hinc de Iuda, qui non erat lotus (vt Chriſtus innuit,
Ibidē. dicens. Vos mundi eſtis: ſed non omnes) ſcriptum eſt. Et poſt bucellam
introiuit in eum Satanas. Sed quid lotura pedum ad munditiam animæ?
Nonnè per pedes intelliguntur affectus (vt omnes ferè conſentiunt) quos
mundos habere debent ii, qui ſacramentum hoc ſuſcipere volunt: Immò
quotquot oblaturi ſunt aliquid Deo? Sicut monet nos ipſe Chriſtus, di-
Mat.5. cens. Si offers munus tuum antè altare, & recordatus fueris, quòd frater
tuus habet aliquid aduerſum te; vade prius reconciliari fratri tuo. Vnde
docemur, quòd qui diuina pertractare cupiunt, nedum exterius, ſed in-
terius mundi eſſe debent.

232 Cur Chriſtus poſitus fuit in Cruce, tanq̃ ſignum; cui contradiceretur: ſicut
Lucæ.2. Simehon prædixerat? An poſitus fuit in ſignum, in quod omnes dirige-
Heb.12. re debent ſagittam intētionis ſuæ? Sicut docet Apoſtolus, dicens. Curra
mus ad ꝓpoſitum nobis certamen, aſpicientes in authorem fidei & con-
ſummatorē Ieſum: qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit Crucem, confuſio-
ne contempta. An poſitus fuit in ſignum & vexillum terrificū contrà ho-
Iſa.11. ſtes humani generis? Iuxtà illud Iſaiæ. Leuabit Dominus ſignum in na-
tiones: & cōgregabit profugos Iſrael: vt videlicet ſub ipſo militēt. Et pau-
lò ſuperius. Eccè radix Ieſſe, qui ſtat in ſignum Populorum. Hinc con-
ſueuerunt Chriſticolæ, timentes hoſtem, ſigno Crucis ſe munire. Con-
1.Cor.1. tradicitur autem huic ſigno ab iis, de quibus Apoſtolus. Nos (inquit)
prædicamus Chriſtum crucifixum: Iudæis quidem ſcandalum: gentibus
autem ſtultitiam. Quibus verbis omnia genera contradicentium Cruci
Chriſti complexus eſt.

233 Cur Chriſtus paſſus eſt inter duos latrones? An, vt Scriptura impleretur,
Mat.27. dicens. Et cū iniquis deputatus eſt? Quod & ipſemet prædixerat: vt Lu-
Iſa.53. cas narrat. An, vt in patibulo adimpleretur dictum Simehonis, ꝙ videli-
Lucæ.22. cet Chriſtus venerat in ruinam & reſurrectionē multorum in Iſrael? In
Lucæ.2.

ruinam enim obſtinatoꝝ venit:qualis fuit latro malus poſitus à ſiniſtris: qui nullatenus motus eſt ab iis multis,quæ videbat,ſignis.In reſurrectionem autem credentium venit : qualis potiſſimè fuit latro,à dextris ſtans: qui dixit.Memento mei Domine,dum veneris in regnũ tuum.Nam cre- *Ibi.23.* dens,licet peccato mortuus ſit, reuiuiſcit. Iuxtà illud Chriſti. Qui credit *Io.11.* in me, etiam ſi mortuus fuerit,viuet. De obſtinatis autem & credere nolentibus ait ipſe Chriſtus. Si non veniſſem,& locutus eis non fuiſſem: pec *Ibi.15.* catum non haberent. Nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo. An Mundũ redimens Chriſtus in medio viri boni & latronis fuit: vt indicaret,ꝙ venturus iudex ſtabit in medio bonoꝝ & maloꝝ: in hos duram ſententiã laturus,illos aũt præmiaturus? Sicut ipſemet teſtatur. *Mat.25.*

234 Cur manus, pedes, atq; latus Ieſu duro ferro perforantur? An, vt Scriptura *Io.19.* impleretur,dicens. Foderunt manus meas,& pedes meos? *Pſal.21.* An, quià tria potiſſimè,quę ſunt in corpore humano,vñ peccatum præcipuè egreditur, expianda fuerunt? Primò enim eſt cor : de quo ſcriptum eſt. De corde *Mat.15.* exeunt cogitationes malæ,homicidia,adulteria,fornicationes, furta,falſa teſtimonia & blaſphemiæ:quæ coinquinant hominem. Secundò ſunt affectus,per pedes (vt nuper diximus) ſignificati. Sicut enim affectus rectus eſt principium omnium bonorum : Ità obliquus eſt origo omnium malorum. Iuxtà illud Saluatoris. Si oculus tuus, ideſt intentio (vt rectè *Ibi.6.* ſentit Ambroſius) ſimplex fuerit: totum corpus tuum, ideſt opus,luci- *Ambr.ibi.* dum erit. Si verò nequàm fuerit: totum corpus tuum tenebroſum erit. Hinc prudenter Auguſtinus ait. Duo amores fecerunt duas Ciuitates: *Aug.de Ci. Dei ĩ prin.* amor Dei vſq; ad contemptum ſui Ciuitatem Dei: amor ſui vſq; ad contemptum Dei ciuitatem Diaboli. Tertiò ſunt manus, quibus mala executioni traduntur. Et cum etiam alia membra corporis, cordi præbeant occaſionem malorum:in aliis quoq; membris Chriſtus pati voluit. In ore enim & lingua paſſus fuit:dum felle & aceto potatus eſt. In oculis: dum *Mat.27.* velatus fuit. In auribus audiens contumelias , irriſiones , & ignominias. *Mar.14.* In naribus, ſentiens fœtorem multiplicem carceris : ſed potiſſimè fœtorem ſpurciſſimum peccantium in ipſum. In capite quoq; : ſpinis pungentibus coronatus: vt Iohannes refert. *Io.19.*

235 Cur Chriſtus,in quem deſyderant Angeli proſpicere,fuit velut leproſus & *1.Pet.1.* vultu velatus : vt Iſaias prædixerat? *Iſa.53.* Nonnè,cum lepra (vt alibi diſſeruimus) ſignificet omnimodam peccati infectionem,dicitur ſuſtuliſſe leprã, ideſt omnigenum peccatum in ſe? Iuxtà illud eiuſdem Iſaiæ. Poſuit in *Ibidẽ.* eo Dominus iniquitates omnium noſtrũ. Velatus autem fuit vultus eius vt expurgaret peccatum Protoplaſti: qui tranſgreſſus eſt præceptum Dei,videre affectans,vltrà quàm debuerat. Hinc oculi ipſius Redemptoris diuinæ prouidentiæ ſerie velati fuerunt. An, quià illuſores illi tanto aſpectu indigni erant?

236 Cur Principes conuenerunt in vnum aduerſus Ieſum? An, vt adimpleren- *Mat.26.*

Pſal. 2. tur, quæ de eo ſcripta erant? Canit enim Propheta. Aſtiterunt Reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum: aduerſus Dominum & aduerſus
Sap. 2. Chriſtum eius. Et Sapiens ait. Dixerunt impii. Circumueniamus iuſtum, quoniam contrarius eſt operibus noſtris. An, quià Principes illi, præuaricatores, & inuidi, effecti fuerant membra illius malæ formæ, quæ Principem vitæ & pacis vbiq; inſecuta eſt? In cœlo enim (vt Iohannes narrat)
Apoc. 12.
Mat. 4. quærebat eum deuorare: & in terra ſtuduit ipſum in præcipitium & præuaricationem deducere. Hinc ipſe Diabolus, qui in ipſum præualere non
1. Cor. 15. potuit, in membra ipſius præualuit & præualet: ſed gratia illius (vt Paulus ait) datur nobis victoria contrà proteruum hoſtem: ſi volumus.

237 Cur datus fuit Galli cantus in ſignum negatiõis Petri? An, vt Chriſtus va-
Luc. 22. ticinaretur tanq̃ verus Propheta negocium hoc: ſicut & multa alia, quæ
Ibi. 18. ipſi ſupuentura erant? Nam mortem & reſurrectionẽ ſuam anteà prædixerat. An, cum omnia acta & geſta Chriſti ſint plena ſacramentis, hoc ſignum tradidit, vt indicaret Galli cantum, qui fit in mente omniũ peccantium, per ſynderesim & portionem ſuperiorem remurmurantem? Quam portionem Gallum vocant Sapientes: qui interpretantur dictum So-
Pla. in fine Phędri. cratis, quod moriens (teſte Platone) dixit. Gallũ Aeſculapio debeo: reddite. Et benè Gallus vocatur lumen illud: quod à ſupramundano Sole procedit. Cum inter Solares aues Gallus primum locum teneat. Hinc
Io. 1. præco eſt lucis: quæ inde venit. De qua luce Iohannes ait. Erat lux vera: quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc Mundum.

238 Quomodò Chriſtus, qui omnes benedicendos benedicturus erat, ſub ma-
Gal. 3. ledicto ſtetit: vt Paulus ait? Nonnè ſcriptum eſt. Maledictus omnis, qui
Deut. 21. pendet in ligno? Hinc Apoſtolus apertè ait. Chriſtus factus eſt pro nobis maledictum: quià maledictus omnis, qui pendet in ligno. Sed nonnè
Geñ 22. dictum fuit Abrahæ. In ſemine tuo benedicentur omnes gentes terræ?
Gal. 3. Nam Paulus id exponens ait. Non dicit. In ſeminibus, quaſi in multis: ſed quaſi in vno ſemine, quod eſt Chriſtus. Maledictum itaq; factus fuit ipſe Chriſtus: quià ſuſcœpit in ſe ſententiã, quæ peccatis noſtris debebat. Et eam tulit in ſe, vt nos à ſentẽtia maledictionis liberaret: & daret nobis benedictionẽ. Vnde ſubinfert Apoſtolus. Vt in gẽtibus benedictio Abrahæ fieret in Chriſto Ieſu. Vera enim maledictio eſt ſentẽtia puniens malefacta: & benedictio, ſentẽtia præmians benè geſta. Quod elicitur ex iis,
Mat. 25. quæ dicturus eſt ſummus Iudex puniendis. Videlicet. Ite maledicti. Et præmiandis. Venite benedicti.

239 Cur Apoſtolus ait, q̃ Pater ęternus Chr̃m, ſummè benedictũ, peccatum fecit?
2. Cor. 5. Ait. n. Eũ, qui nõ nouerat pc̃m, pro nobis peccatũ fecit. An, quià videbat̃
Iſa. 53. pcõr? Sicut Iſaias dixit, q̃ apparuit tanq̃ leproſus. Sed Paulus non dicit. Vidimus eũ, tanq̃ peccatorẽ: ſed q̃ Pater fecerit ipſum pc̃m. An igit̃ ſenſum eſt, q̃ Pr̃ fecit eum peccatariũ. i. ſacrificiũ pro pcõ? Nã apud Hebræos
חטא Chata ſignificat pc̃m & ſacrificiũ p̃ pcõ. Quo verbo Paulus, hebręans,

rerum non ignarus viſus fuit.

240 Quomodo morte Chriſti nouum teſtamentũ confirmatũ fuit? Nõne, quia teſtans mortuus eſt? Hinc Paulus ait. Vbi teſtamentũ eſt, mors neceſſe eſt intercedat Teſtatoris. Teſtamentũ enim in mortuis confirmaẽ. Duo nãq; teſtamenta fecit Deus. Alterum fuit, quo tradidit regnum & terram figuratiuam. Et hoc cõfirmatũ fuit morte figuratiua animalium: quæ in ſacrificiis offerebantur. Alterũ vero fuit regni & patriæ veræ. Iuxta illud Apoſtoli. Hæredes quidem Dei: cohæredes autem Chriſti. Et hoc teſtamentũ confirmatum fuit vera morte ipſius Teſtatoris Chriſti Ieſu: qui nobis hæreditatem hanc promiſit. Hinc non figuratiua ſed vera morte cõfirmatum fuit huiuſmodi teſtamentũ. Iuxta illud Apoſtoli. Neceſſe fuit exẽplaria cœleſtium his, ſcilicet animalibus, mundari: ipſa autem cœleſtia melioribus hoſtiis q̃ iſtis. Heb. 9. Ro 8. Heb. 9.

241 In quo fuit dura Chriſti mors? Nõne in aiali hoie ſm quẽ ipſe Chrs lachrymatus eſt, ſanguinẽ ſudauit, & factus eſt in agonia, recogitãs quæ ventura erant ſuper eum: vt Euangeliſtæ narrant? Secundum quã inferiorẽ partem dixit. Triſtis eſt anima mea vſq; ad mortem. Et iterum. Trãſeat a me calix iſte. Verum ſm ſuperiorem dixit Patri. Fiat voluntas tua. Sicut antea dixerat. Animam meã pono pro ouibus meis. Portio enim ſuperior non condolet. Si vera Plotinus docet: quem omnes ferè Doctores ſequuntur. Ait enim q̃ in viro perfecto melior pars non dolet neq; timet. Quod & Iohãnes innuit, dicens. Perfecta charitas foras mittit timorem. Hinc Apoſtoli omnes Spiritu ſancto roborati (vt Lucas narrat) ibant gaudentes a conſpectu concilii: qm̃ digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Vnde & Laurentius ex prunis accenſis non dolorem ſed refrigerium reportauit. Agatha quoq; lætãter ibat ad carcerem, tanq̃ ad epulas inuitata. Si igitur hoc in membris factum eſt: nõne multo magis in capite reperiri debuit? Doluit autem Chriſtus in animali homine, quia dolores noſtros portare venerat: ſicut Iſaias prædixerat, futura tanq̃ facta prænuncians. Tantũq; & eo modo doluit, quantum & quo modo quis ritè perfectus dolere poteſt. Io. 11. Lucæ. 22. Mat. 26. Ibidem. Io. 10. Plo c. 5. de virtutibus. 1. Io. 4. Act. 5. Laurẽtius. Agatha. Iſa. 53.

242 Cur Chriſtus in Cruce conqueſtus eſt ſe a Patre derelictum? An id dixit, quia negauerat ei Pater, quod petierat: vt videlicet transferret ab eo calicem? Sed, cũ iam ceſſiſſet voluntati paternæ, cur poſteà conqueſtus eſt ſe derelictum a Patre? An igitur, quia derelictus a Tribunali pietatis traditus fuit iuſtitiæ ſeueriſſimæ: vt expediebat etiã ipſi? Sicut ipſemet poſtea declarauit, dicens. Oportuit Chriſtum pati: & ita intrare in gloriam ſuã. An derelictus fuit a diuinitate, vt verè pateretur? Nam ei coniunctus (ſicut etiam alibi diſſeruimus) præualente diuinitate verè pati nõ potuiſſet. Cũ ipſi diuinitati coniuncti non patiantur, ſed beentur. Mat. 27. Lucæ. 22. Ibi. 24.

243 Cur Chriſtus exaltari voluit, ſicut Serpens? Nõne, vt, ſicut mors a Serpẽte venerat: Sic a Serpente quoq; oriretur vita? Hinc Eccleſia canit. Vt vnde Io. 3.

mors oriebatur, inde vita reſurgeret. Sed quomodo à letali Serpente vita prouenire poteſt? Nõnè ſicut Serpens habet venenum: pari quoq; modo habet antidotum veneni? Quantò magis autem venenoſum eſt animal: tantò maius eſt eius antidotum. Quod patet in Tyro: ex cuius carne fit tyriaca. Pari modo in hac maſſa humani generis fuit venenum letale in

1. Cor. 15. primo homine: & in ſecũdo antidotũ veneni. Iuxtà illud Apoſtoli. *Sicut in Adam omnes moriuntur: Ità & in Chriſto omnes viuificabuntur.*

244 Cur Chriſtus Serpenti comparatur? Nõnè, ſi agno, oui, Leoni & Aquilæ aſſimilatur, Serpenti quoq; æquiparari poteſt: non in parte nocua & mala, ſed bona: vt modò diximus? Sic & nos ipſe Chriſtus hortatur, vt Ser-

Mat. 10. pentibus aſſimilemur, dũ ait. *Eſtote prudentes ſicut Serpentes.* An æquiparatur Serpenti illi ſuperiori & bono: de quo, & de toto eius genere ſcri-

Geñ. 1. ptum eſt. *Et creauit Deus Dracones magnos:* vt literæ veritas habet? Pro quo communis æditio habet. *Cete grandia.* Nihil enim eſt in terra & cratere inferiori adeò nocuum: quin habeat in ſupremis bonum ipſi corre-

Eccl. 33. ſpondens. Iuxtà illud Sapientis à nobis pluries adductum. *Contra ma-*

1. Cor. 15. *lum bonũ eſt.* Sicut igitur (teſte Paulo) datur homo terrenus & homo cœleſtis: Sic quoq; datur Serpens terrenus & Serpens cœleſtis. De quo

Iob. 26. in Iob dicitur. *Obſtetricante manu eius egreſſus eſt Serpẽs* בריח beriach, ideſt vectis vel tortuoſus: vt habet vulgata traductio. Hinc Aſtrologi antiqui dixerunt Serpentẽ eſſe in cœlo: in cuius capite Luna dicitur fauſta, in cauda verò infauſta. De quo alibi.

245 Cur Chriſtus mori voluit hora nona? An (vt quibuſdam placet) quià ſicut

Mat. 17. veniens ad hoc obſcurum ſæculum elegit medium obſcurę noctis: Ità recedens ex hoc Mũdo ad perpetuam lucem, elegit tempus medium diei: quo lux Solis magis fulget? Sed cũ duodecim horæ ſint diei (vt ipſemet

Io. 11. Chriſtus perhibet) & mane incipiat à media nocte vſq; ad meridiem: veſper autem à meridie vſq; ad mediam noctem: ex quibus partibus, ve-

Geñ. 1. ſpere videlicet & mane tota dies naturalis (ſicut in Geneſi legimus) integratur, hora quippè nona non eſt meridies ſm Hebræos & Aſtrologos ſed hora duodecima. Nam hora nona ſm ipſos eſt tertia ante meridiem. An igitur elegit horam illam, quando Sol eſt in maximo aſcenſu & exaltatione, vt patiens illa hora innueret, quantum ex illa morte exaltari de-

Phil. 2. bebat? Iuxtà illud Apoſtoli. *Propter quod & Deus exaltauit illum.*

246 Quando incipiebat ſabbatum paſcæ? Nõnè à meridie (vt modò diximus) illius diei, quẽ nos diem Veneris appellamus? Principium enim diei eſt

Geñ. 1. veſper. Sicut ex Scriptura docemur, & ex obſeruatione Aſtronomorum: apud quos principium diei incipit à meridie. Quem ritum obſeruat Eccleſia: quæ in die feſtum aliquod præcedenti, non multò poſt meridiem, veſperas feſti ſubſequentis celebrat. Quod etiam apud Hebræos obſeruabatur. Ideò ipſi fregerunt latronum crura, vt antè meridiem morerentur, ne remanerẽt cadauera ſuper ligno in ſabbato, quod à meridie inci-

piebat. Quod feciſſent & Ieſu: ſed (vt Iohannes narrat) inuenerunt eum Io.19.
iam mortuum. Curarunt autem eos de cruce deponere, & tradere ſepul-
turæ: anteq̃ dies feſti, ſabbati videlicet, inciperet. Hinc Iohannes proſe-
quitur, dicens. Ibi ergò propter paraſceuen Iudæorum, quià iuxtà erat
monumentum, poſuerunt Ieſum. Quod & de aliis factum fuiſſe non du-
bitamus. Et ſic, accipiendo partem pro toto, Ieſus tribus diebus in ſepul-
chro mãſit: parte videlicet aliqua diei veneris, toto ſabbato, & Dominica
vſq; ad mane, ideſt poſt mediam noctem.

247 Cur Iudæi dicebant Chño. *Si filius Dei es, deſcende nunc è cruce?* An in- Mat.27.
ſani dicebant quicquid eis in buccã veniebat? Sed, cũ Euangeliſtæ Spiritu
ſancto afflati, multis dimiſſis (vt Iohãnes ſcribit) ea tñ, quæ maiora myſte- Io.vlt.
ria continebant, deſcribere curarint, nõnè aliud ſenſum exquirẽdum eſt?
An igitur tentabant eum, vt è cruce deſcenderet? Sicut Diabolus tenta- Mat.4.
uit ipſum, vt è pinnaculo Templi ſe deiiceret. An id dicebant, vt com-
probarent, an eſſet verus Meſſias, quem expectabant omnibus domi-
naturum, & regnum & dominium ipſis daturum? Chriſtus autem non
attendebat eis, inſiſtens pugnæ cum antiquo Serpente inſiæ: cuius vi-
ctoria reportanda erat per mortem animalis hominis: per cuius oblecta-
menta ipſe præualuerat.

248 Cur Chriſtus in Cruce conqueſtus eſt dicens. *Sitio*: cũ ipſe conſueuiſſet cla- Io.19.
mare & dicere. *Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat?* An ſitiebat corpore ille, & 7.
qui animã potare ſtudebat aqua gratiæ & ſapientiæ ſalutaris? An ſitiebat
(vt Bernardus ait) ſalutem & gloriam noſtram? An ſitiebat priſtinã gra- Bernar.
tiam, qua olim perfuſus erat à Patre? Nam tũc ſublata erat. Sicut ipſe in-
nuit, dicens. Quarè dereliquiſti me? An ſitiebat pugnans cũ Serpente an- Mat.27.
tiquo: veluti Ceruus, quando pugnat cũ Serpente? De qua ſiti Propheta
canit. Quẽadmodum deſyderat Ceruus ad fontes aquarũ. Et quià Chri- Pſal.41.
ſtus pugnauit veluti Ceruus inimicus veneni & Serpentis: Hinc Pſalmo-
graphus illi Pſalmo, in quo præcipuè decantat myſteria paſſionis & Cru-
cis, præponit huiuſmodi titulum. Sup Ceruam auroræ, Pſalmus Dauid. Ibi.21.
Pro quo cõmunis æditio habet Pro ſuſceptione matutina.

249 Cur Chriſtus Ieroſolimam paſſioni præelegit? An, quià Ieruſalem (vt ſu-
prà diſſeruimus) in medio Mundi ſita eſt? Hinc, vt redemptionis benefi-
cium æqua lance omnibus impartiret, in medio Mundi ſalutem operari
voluit. Iuxtà illud Prophetæ. Operatus eſt ſalutem in medio terræ. An, Ibi.73.
quià Ieruſalem ædificata fuit à Sem, qui fuit Melchizedech: vt Hierony- Hieron.
mus, & multi Hebræorum communi ſententia aſſerũt? Hinc, poſtq̃ iure-
iurando Sacerdos factus fuit ſm ordinem ipſius Melchizedech, voluit Pſal.109.
offerre ſacrificium ſuum in eo loco, quẽ ipſe ꝑ habitaculo elegerat. An, vt
ibi offerret ſacrificium dirigendum recta linea in Templum ſupramun-
danum, ſub quo perpendiculariter (vt alibi diximus) pendet Ieruſalem?
Quod Templum videns Iohãnes in viſione ſua Pathmotica, ait. Aper- Apoc.15.

tum eſt Templum tabernaculi teſtimonii in cœlis. Et anteà induxerat
Ibi.3. Chriſtum hæc verba proferentem. Qui vicerit, faciam illum colum-
nam in Templo Dei mei. In quod Templum intrauit ipſe Ieſus. Iuxtà
Heb.9. illud Apoſtoli. Introiuit in ipſum cœlum, vt appareat nunc vultui Dei
pro nobis. In quod Tabernaculum non manufactum introiuit non per
ſanguinem hircorum aut vitulorum, ſed per proprium ſanguinẽ: vt ipſe
Apoſtolus paulò antè inquit.

250 Cur Chriſtus omnes ad Crucem tanquàm ſibi chariſſimã inuitat? An adeò
Luca.14. dilexit eam: quià in ipſa moriens acquiſiuit nomen, quod eſt ſuper omne
Phil.2. nomen: in ipſaq; triumphauit de Principibus & poteſtatibus Mũdi om-
Col.2. nes illas cũ maximo triumpho (vt Paulus ait) expolians? An, quià in
ipſa ſaluauit creaturas rationales ſibi chariſſimas? An nos inuitat ad hunc
modum pugnandi & comparandi gloriam, tanq̃ omnium perfectiſſi-
mum? Quod genus pugnæ ideò ipſe, Mundi regnum & imperium ſibi
comparaturus, elegit. De qua quidem Cruce eſſet grãdis ſermo, & inter-
pretabilis ad dicendum.

251 Cur Chriſtus pientiſſimus ſanguine ſeruorum ſuorum oblectari videtur?
An, quià expiatio legitima animarum in ſanguine fieri debet? Iuxtà illud
Heb.9. Apoſtoli. Omnia penè mundantur in ſanguine ſm legem. Et meritò.
Cum per carnem & ſanguinẽ viguerit concupiſcentia & peccatum. Hinc
non ſine myſterio Moſes narrat peccatum habuiſſe originem in huma-
Gen.3. no genere à muliere: per quã (vt alibi diximus) concupiſcentia carnis
& ſanguinis deſignatur. Nec id fuit contrà pietatem: quià non cenſetur
impius Medicus, ſi cum flebotomia vel alia ſanguinis effuſione infirmum
Mat.5. curare ſtudeat. An, quià Chriſtus noluit diſcedere à lege: quã non ve-
nerat ſoluere ſed adimplere? Lex enim iubet omnia expiari per ſangui-
nem: vel proprium, vel animalium. Sed, cum ipſe plenè & ſufficienter
pro omnibus (vt ſæpè diximus) ſanguinem fuderit: cur ſanguinẽ Mar-
tyrum exegit? An, vt ii, qui poſt Chriſtum primaria Eccleſiæ iecere fun-
damenta magis ipſi vnico fundamento conformes eſſent? An, vt comple
ret manſiones illas plurimas in domo Patris exiſtentes, diuerſis habita-
toribus: aliquas Patriarchis, alias Prophetis, nõnullas Doctoribus, quaſ-
dam etiam Martyribus, ipſis conuenientes: reſeruatis aliis coniugatis,
Viduis, Virginibus, aut cœlibatum ducentibus?

252 Angeli quomodò expiati fuerunt? An per ſanguinem: vt Paulus innuit, di-
Col.1. cens. Pacificans per ſanguinem Crucis eius, ſiue quæ in cœlis, ſiue quæ in
terris ſunt? Sed ſi ſanguis exquiritur in expiationẽ peccati, quod per ſan-
guinem cõtrahitur, cur Angeli per ſanguinẽ expiantur: cũ ipſi carne & ſan-
guine careant? Nõne Paulus ait. Pacificans, non aũt, expurgans? Pacifica
uit.n. accuſatores noſtros, qui in cœlo corãm Tribunali diuino exquire-
bant ſanguinẽ in expiationẽ peccatorum noſtrorum: quẽ lex (vt dictum eſt)
non ſine magno myſterio & rerum ſerie exquirit. Expurgantur itaq; per

ſanguinem,quæ per ſanguinem inquinata ſunt:quæ autem per ignem ſu-
perbiæ,igne expiantur:alia verò per aquam. Sicut in libro Numerorū di- Nu. 31.
citur. Omne,quod tranſire poteſt per flammas,igne expurgabitur : quic-
quid autem ignem ſuſtinere non poteſt,aqua expiationis ſanctificabitur.
Hinc Paulus non dicit abſolutè. Omnia, ſed penè omnia mundantur in Heb. 9.
ſanguine. Angeli enim ſuperbiæ, igne expiantur : qua expiata quomo-
documq; pacificati ſunt.

253 Si ſalus datur Hebræis vel Abrahinis, ideſt iis, qui ex Abraham deſcende- Lucæ 19.
runt : quomodò venit Saluator pro Iſraelitis pereuntibus ſolummodò? Mat. 15.
Nam ipſe Saluaror dixit. Salus domui huic facta eſt, eo quòd & ipſe ſit
filius Abrahæ. Ab Abrahā autē deſcenderunt Iſmahelitæ, Idumæi, Ma-
dianitæ, & alii ex Chetura progeniti. Qui omnes ſuſceperunt & ſuſci-
piunt pactū circunciſionis. An venit præcipuè pro Iſraelitis,& cōſequen-
ter pro aliis:vt aliq dicūt? An (vt alibi diſſeruimus) venit pro Iſraelitis.i.,p
omnibus militantibus ſub Deo, vel hæredibus Dei: vt vera interpreta-
tio vocabuli ſonat? Pari modo ſaluantur & ii, qui per ſanguinem pur-
gati ſunt (vt dicit lex) ſiue per aquam (vt Chriſtus perhibet) aut per Io. 3.
ignem : vt Apoſtolus innuit. Vnde reperitur triplex baptiſmus, fluminis 1. Cor. 3.
videlicet flaminis & ſanguinis.

254 Quæ via ducens ad vitam eſt arcta? An eſt obſeruatio mandatorū Dei per- Mat 7.
fecta? Iuxtà illud. Si vis ad vitam ingredi, ſerua mādata. Hæc enim via eſt Ibi. 19.
adeò arcta, & tàm pauci per eam ingrediūtur: vt Iſaias dicat. Omnes nos Iſa. 53.
quaſi oues errauimus: tranſgreſſores videlicet mandatorū Dei. An arcta
eſt via Euangelii, quia conſiliis magis aſtringimur? Hinc ſcriptū eſt. Om- Pſal. 13.
nes declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt: non eſt qui faciat bonum non
eſt vſq; ad vnum. An eſt via Crucis, ad quam inuitamur: vt nuper dictum
eſt? Nā pauci ingrediuntur per eam. Immò nullus, niſi vi quadam traha-
tur (iuxtà illud Chriſti. Nemo venit ad me: niſi Pater meus traxerit eū) Io. 6.
aut vi quadam cōpellatur. Sicut ipſe Chriſtus alibi ait. Compelle eos in- Luce. 14.
trare. Nulla itaq; reſtat via, per quam multi ſaluari poſſint, niſi via, quam
fecit Chriſtus per Crucem. Per quam viam pauciſſimi ingrediuntur, tra-
huntur autē multi. Iuxtà illud Iſaiæ. Liuore eius ſanati ſumus. Qua pur- Iſa. 53.
gatione facta ad cœlum trahimur.

255 Cur tam benignè pater (vt Chriſtus narrat) ſuſcœpit filium è regione lon- Lucæ 15.
gingua venientem? An, vt omnibus innoteſcat clæmentia ſummi Patris,
qui dicitur pater miſericordiarū & Deus totius conſolatiōis? An, vt intel- 2. Cor. 1.
ligamus, quòd non ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſm ſuam
miſericordiā Deus ſaluos nos fecit: vt Paulus ait? Vn̄ nemo debet opibus Ad Titū. 3.
confidere: nec ſpem ſalutis amittere : licet opera tanti Patris conſpectu di-
gna non fecerit. Sed ad quid opera: ſi ſalus datur gratis? Manent quippè
mira diuinæ prouidentiæ ſerie præmia vnicuiq; præparata: ſed neceſſe eſt,
vt ea ſuſcipientes ſint cooperatores gratiæ.

Cur

256 Cur Chriſtus tam benignè peccatricem, adulterã, atq; latronem ſuſcepit?
Lucæ.7. An, vt indicaret ſe pro omnibus peccatoribus veniſſe? Sicut apertè prote-
Io.8. ſtatus eſt, dicens. Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores. An, vt innueret,
Lucæ.23. Mat.9. quàm grata ſit Deo & Angelis pœnitentia? Sicut ipſemet reſerauit, dicẽs.
Lucæ.15. Gaudium eſt in cœlo coràm Angelis Dei ſuper vno peccatore pœniten-
tiam agente, q̃ ſuper nonagintanouẽ iuſtis. Vnde dicũt ſapientes Hebræi,
quòd, cum tractarẽt in diuinis de Mundi fabrica, & præuiſum fuiſſet ho-
minem, propter quem facta ſunt omnia, caſurum, dictum fuit non eſſe
fabricandũ Mundũ pro rebelli: ſed miſericordia Dei locuta eſt, dicẽs. Fa-
ciamus תשובה Teſſubah. i. reuerſionem ad Deum, per quam ſaluari poſ-
ſit homo. Quam reuerſionem nos pœnitentiam vocamus. Hinc Saluator
Mat.3.4. veniens præmiſit præcurſorem, dicentem. Agite pœnitentiã. Appropin-
quabit enim regnum cœlorũ. Quod verbum ipſe quoq; repetere voluit,
dum prædicare cœpiſſet: veluti ſi ab eo tota ſalus dependeret.

257 Cum tam benignus fuerit hic pater noſter Chriſtus ergà omnes: cur tã du-
Ibi.23. rus ac ſeuerus fuit contrà Phariſæos hypocritas? An, quià ſimulata ſancti-
tas duplex eſt iniquitas? An, quià hypocritæ duo nefanda ſcelera com-
mittunt? Alterum enim eſt, quià intendunt (ſi poſſibile foret) decipere
nedum homines: ſed ipſum Deum. Alterum eſt, quià intendunt vendi-
care ſibi iuſtitiam, quam non habent: cæteros etiam iuſtos condemnan-
tes. Quod expreſſè declarauit Chriſtus exemplo illius Phariſæi, dicen-
Luc.18. tis. Non ſum ſicut cæteri homines: & velut hic publicanus. An, quià hy-
pocritæ nimis de ſe præſumentes, nolunt agnoſcere peccatum: cuius ſe
ſciant indigere venia, vt pro ipſa humiliter Deũ deprecentur? Nam ipſa
non obtenta, à Redemptore non datur ſalus. Vnde peccatum ipſorũ eſt
quaſi in Spiritum ſanctum. Contemnunt enim Dei miſericordiam & vir
tutem redemptionis.

258 Cur multi redemptione fruſtrantur? An ex moleſtia, tentatione, & bello:
quod infligitur à Leone illo rugiente: qui nomina mille, & mille no-
Sap.2. cendi artes habet? Hinc Sapiens dixit. Inuidia Diaboli, mors introiuit in
orbem terrarũ. Sed cũ iam ab illo vulnere ſanati ſimus, & effectus ſit ho-
Hieron. ad Euſtoc. ſtis tam debilis, vt (teſte Hieronymo) non vincat niſi volentem, nonnè
alia exquirenda eſt ratio? An igitur, quià pro omnibus non eſt exhibita
redemptio, ſed pro illis tm̃, quos Pater tradidit Filio? Hinc ipſe ait. Quos
Io.18.17. dediſti mihi, non perdidi ex eis quenq̃. Et iterum. Quos dediſti mihi, ego
cuſtodiui: & nemo ex eis periit, niſi filius perditionis. Sed, cũ Pater om-
1.Cor.15. nes tradiderit filio, præter ſeipſum, qui tradidit (vt inquit Paulus) & cũ
1.Timo.2. Deus velit oẽs homines ſaluos fieri (vt ipſe Paulus alibi ait) cur non oẽs
ſaluantur? Nõnè, quià Deus nõ vult ſaluare & attrahere niſi volẽtes? Hinc
Oſeæ.13. concluditur illud, quod per Oſeam dicitur. Perditio tua ex te Iſrael.

259 Cur Chriſtus dixit. Quæcunq; petieritis Patrem in nomine, dabit vobis?
Io.15.16. An, quià Pater adeò diligit filium: vt audito ipſius nomine, ſtatim cõcedat

petita in nomine eius? An, quia per nomen Ieſu datur remiſſio peccatorum (vt Petrus perhibet, dicens. Remiſſionem peccatorum accipere per nomen eius) & per ipſum habetur ſalus: vt ipſe Petrus alibi teſtatur, dicens. Non eſt aliud nomen datũ hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri: niſi videlicet iſtud? An (vt aliàs diximus) quià tota virtus diuinorum influxuum reperitur in nomine Ieſu? Hinc ipſe Chriſtus per nomen ſuũ tradidit Apoſtolis virtutem miracula & prodigia faciendi: dicẽs. In nomine meo dæmonia eiicient, linguis loquentur nouis: & quæ ſequũtur. Quod nomen (vt alibi diſſeruimus) acquiſiuit ipſe operans redemptionem humani generis. Sicut Apoſtolus reſerauit, dicens. Humiliauit ſemetipſum, factus obediens vſq; ad mortem, mortem autem Crucis. Propter quod & Deus exaltauit illum: & dedit illi nomen, quod eſt ſup omne nomen. Acto.10. Ibi.4. Mar.vlt. Phil.2.

260 Cur pientiſſimus Paſtor Chriſtus habuit tam diligentem ouium ſuarum curam, vt perditam quæſierit, & humeris portauerit: vt ipſe innuit? An, cũ ſit bonus, oĩbus ſemper oblectatur benefacere, quoad poteſt? An, quià vnuſquiſq; Opifex ſuapte natura diligit opus ſuum: & naturalis magis q̃ artificialis, cũ magis de ſuo ponat? Hinc maximè diligit opus ſuum Opifex ſummus: qui magis ponit de ſuo, præbens eſſe, quod maius eſt, q̃ eſſe tale, quod præſtat Pater, aut eſſe accidentale, quod præbet Artifex. Cum igitur verbũ Dei, factum caro, interfuerit hominis creationi: eiq; eſſe præbuerit cũ imagine ſua: interfuerit quoq; & interſit regenerationi, præbens melius eſſe, ſpirituale videlicet atq; diuinũ: nõnè meritò diligit hoĩem? Luce 15.

261 Quo ſigno ſaluanť Chriſticolæ ab omni malo hoſtili? An illo ſigno, de quo Propheta canit. Signatum vel eleuatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine? Sed, ſi ſignum illud ſufficiebat, cur venit Chriſtus nos redempturus? An igiť ſignũ Crucis nos ab hoſte protegit? Et hoc nõ de Cruce materiali, ſed de diuina, ideſt myſterio in Cruce celebrato intelligitur. Nam ibi effuſus fuit ſanguis Redemptoris in expiationem animarum, & in pacificationem eorum: quæ ſunt in cœlis & in terris: vt Apoſtolus ait. Quo ſigno ſanguinis ſaluati fuerunt Iſraelitæ ab excidio primogenitorum Aegypti. Nam iuſſit Deus (vt in Exodo legimus) liniri poſtes ſanguine Agni, figurantis (vt alibi diſſeruimus) Agnum illum, qui tulit peccata Mundi. Per hunc enim Agnum & ſanguinem acquiſita nobis fuit ſalus: vt edocemur à Paulo, qui ait. Per proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſancta, æterna redemptione inuenta. Nec tamen ſpernendum eſt ſignum Crucis: quod eſt in vſu. Illud enim ſignat & repræſentat omnia myſteria, quæ in Cruce figurata Redemptor noſter operatus eſt. Pſal.4. Col.1. Exo.12. Heb.9.

262 Quos cuſtodes, & qua virtute Deus poſuit ſuper muros Ieruſalem: vt in Iſaia legimus? An loquitur Vates de cuſtodibus ſuper muros Ieruſalem inferioris poſitis: vt nonnulli aſſerunt? An id per allegoriam intelligitur de Eccleſia Dei: ſuprà cuius muros & propugnacula poſuit ipſe Deus nõ tñ paſtores & Antiſtites ſed Angelos? Sicut docet nos Iohãnes ſcribens Iſa.62. Apo.2.3.

ſeptem Angelis ſeptem Eccleſiarum Aſiæ: in tutelam & Eccleſiarum & Epiſcoporum eis præſidentium datis. Et quia hęc Eccleſia diſtributa eſt in duodecim præcipuas portiones, quibus & antiqua familia & cœlum
Ibi. 21. ipſum partitum eſt: Hinc (vt ipſe Iohannes in calce viſionis ſuæ perhibet) nomina duodecim Angelorum erant in portis duodecim ſupernæ Ieruſalem, è cœlo deſcendentis: cuſtodientes videlicet Ciuitatem ab infeſtantibus, ne extrinſecus inferatur moleſtia, maior quàm ciues in
1. Cor. 10. trocluſi ferre poſſint. Iuxta illud Apoſtoli. Fidelis autem Deus eſt, qui non patietur vos tentari ſupra id, quod poteſtis. Et hi cuſtodes nos defendunt virtute Imperatoris in Cruce triumphantis. Sicut ipſe Apo-
Ibi. 15. ſtolus innuit, dicens. Deo autem gratias: qui dedit nobis victoriam per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum.

263 Homo quo ſtatu melior eſt: præſeruatus nè a peccato, an correctus poſt
Ier. 1. peccatum? Nonnè abſq; arrogantia Ieremias ait ſe in vtero matris fuiſſe ſanctificatum? Pari modo Eccleſia celebrat Iohannem, eo q; infans acceſſerit ad deſertum: ne leui ſaltem famine vitam maculare poſſet. Contendunt quoq; nonnulli commendare matrem Chriſti, eo q; a peccato originali præſeruata fuerit. Sed nonnè ex aduerſo Dauid, qui graue cri-
Acto. 13. men adulterii & homicidii commiſit, laudatur ore Dei, dicentis. Inueni hominē ſcdm cor meum? Pari modo de Moſe olim homicida, & qui Ma-
Deut. vlt. giæ (vt dicitur) aliquando operam dedit: ſcriptum eſt. Non ſurrexit ei Propheta ſimilis, neq; ſurget. Si quoq; ſors hominis melior fuiſſet ſine peccato, non quippè diſpoſuiſſet Deus, vt homo in peccatum caderet.
Grego. Nec ab re dixit Gregorius. O fœlix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere Redemptorem. O certè neceſſarium Adæ peccatum: quod
Ro. 5. Chriſti morte deletum eſt. Quod ſacramentum innuens Paulus ait. Lex ſubintrauit, vt abūdaret delictum. Et quare hoc? Nōne quia (vt ipſe ſubinfert) vbi abundauit delictum: ſuperabundauit & gratia?

264 Quid clamabant pueri Hebræorum in die palmarum? Nonnè (vt Eccleſia
Mat. 21. canit, & Euangeliſtæ narrant) dicebant. Oſanna? Sed quid ſibi vult
Io. 12. Oſanna? Nihil enim apud Hebræos vel apud Latinos ſignificat. Vnde hic error vitio Scriptorum aut malè interpretantium euenit. Dici enim deberet Oſianu, ideſt ſalua nos: vel Oſiana, ideſt ſalua quæſo. Sed quo
Mat. 21. ſpiritu ducti pueri illi id dicebant? Nonnè ſpiritu Dei: vt Chriſtus innuit
Pſal. 8. adducens pro ipſorū defenſione illud Prophetæ. Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem? Et cur ramos oliuarū proſternebant? Nōnnè eodem ſpiritu acti præbebant oliuas: quæ pietatem & clementiā ſignant: ſicut & Aſinus, quē equitabat? חמור Chamor enim (vt alibi diſſeruimus) literis reuolutis dicit רחם rechem, quod pietatem ſignificat. Vnde pietas, quā Redemptor equitabat, & pietas à pueris obiecta, pietaſq; ab eis proclamata indicabat, quod imminens redemptionis opus ſumma pietate conſummandum erat.

SECTIO SEXTA DE CHRISTO IVDICE.

265 CVr à ſummo Patre datũ fuit Chriſto omne iudicium? An, Io.5.
quià hæres patris, conſtitutus eſt Dñs vniuerſoꝝ, omnibus Pſal.8.
ſub ipſius pedibus ſubiectis: vt à Propheta & Paulo doce- 1.Cor.15.
mur? An, quià ratione ſapientiæ ipſi attributæ, iudiciũ ei cõ- Heb.1.2.
petebat? Hinc de ipſo inquit oraculum. Butyrũ, ideſt lac ſa- Iſa.7.
pientiæ, & mel, ideſt ſaporem & dulcedinem reꝝ diuinaꝝ
comedet: vt ſciat, iudicando vȝ, reprobare malũ & eligere bonũ. An datũ
fuit Chriſto omne iudiciũ: quià Deus & homo eſt? Vnde in eo, ꝙ Deus,
errare nõ poteſt: in eo autẽ, ꝙ homo, ſcit compati infirmitatibus noſtris: vt
Paulus innuit. Proptereà ipſe Chriſtus ait. Poteſtatẽ dedit Pater ei, ſcili- Heb.4.
cet filio, iudicium facere: quià filius hominis eſt. An datum fuit ei omne Io.5.
iudicium: vt omnes honorificent filium, ſicut honorificant Patrem: vt ipſe- Ibidem.
met perhibet? An ei tanq̃ capiti datum fuit omne iudicium? Nam iudiciũ
regendi mẽbra collocat in capite. An, quià eſt Princeps Regum terræ: vt
Iohannes ait? Principis enim intereſt iudicare ſubditos. An, quià per ip- Apoc.1.
ſum facta atq; redempta eſt humana creatura? Vnde meritò data fuit ei
poteſtas iudicandi eam.

266 Quod ſolium Chriſto iudicanti dabitur: dextrum nè vel ſiniſtrum, an me-
dium? Nõnè, ſi in dextra ponet oues & in ſiniſtra hædos, ipſe ſtabit in me- Mat.25.
dio? Hinc oraculum Gabrielis dixit. Regnabit. ſ. Ieſus, in domo Iahacob
in æternũ. Iahacob enim in Archetypo, ſiue in ſupernis manſionibus me-
dium tenet inter Abrahã, qui dextrã tenet, & Izahac, qui ſiniſtrã poſſidet.
Et q̃ optimè Iudex ſedere debet inter dextram pietatis & ſiniſtrã iuſtitię:
vt hanc cũ illa cõtẽperet. Sed cur dixit ei Pater (vt Propheta canit) Sede Pſal.109.
à dextris meis? Nõnè ad id rñdet Paulus, dicẽs. Oportet illum ſic ſedere, 1.Cor.15.
gaudentem vȝ fœlicitate dexteræ: quouſq; mors abſorbeat, & ipſe veniat
vt iudex: quià. ſ. tunc ſuppeditatis inimicis ſedebit in medio: non autem
in dextera, nec in ſiniſtra?

267 Quomodò datur dextra læuaq; in Deo: qui ab omni figura corporea & ab
omni ſitu abſolutus eſt? An id dictum eſt per ſimilitudinẽ quandã: quæ
in nobis reperitur? Sed nõnè omnia tenent ſaltẽ Dei veſtigiũ, & facta ſunt
ſm exemplaria ſupernoꝝ? Sicuti magno myſterio de Tabernaculo fabri-
cando dictum fuit Moſi. Inſpice, & fac ſm exemplar: quod tibi in monte Exo.25.
monſtratũ eſt. Ideæ enim, quæ in Deo ſunt (vt Auguſtinus & recentiores Auguſt.
Theologi ſentiunt) ſunt exemplaria rerum producendaꝝ. Vnde omniũ
reꝝ, quæ hic inferius ſunt, vera ratio & exemplar in Deo requirendũ eſt,
non ea nota aut lege corporea, qua ſunt hic inferius: ſed longè meliori.
Dextera itaq; Dei eſt pietas, ſiniſtra verò ſeueritas: caput eſt Deus pater:
pedes aũt effectus & influxus à dextera prouenientes. Eſt quoq; Auſter
clæmentiæ: Aquilo legis & punitionis: Oriens creationis & illuſtratio-
nis:

nis: Occidensq; redẽptionis. Vnde ea, quæ ſunt in homine, ſunt in Mundo, meliori nota: in Deo verò perfectiſſima.

268 Cur filiis Zebedæi petentibus: vt alter eorum ſederet ad dexteram, alter aũt ad ſiniſtrã Ieſu, dictum fuit. Neſcitis quid petatis? An, quia petebãt, quod nondum meruerant? Hinc Chriſtus dixit eis. Poteſtis bibere calicem, quẽ ego bibiturus ſum? Nã ipſum bibenti datur præmiũ. Sed nõnè ipſe Chriſtus dixit. Calicem quidẽ meũ bibetis? Attamen quod petebant, eis promittere noluit. An igitur, quia petebant, quod aliis præparatũ erat? Hinc dixit eis Ieſus. Sedere ad dexteram vel ad ſiniſtram meã nõ eſt meũ dare vobis, ſed quibus paratũ eſt à Patre meo. An, quià ambo reponendi erãt in dextera? Ideò malè petebant, q; alter illorũ locaretur in ſiniſtra: maledicendus videlicet & puniendus.

Mat. 20.

269 A quibus accuſabimur in die iudicii? Nonnè ab antiquo Serpente, qui eſt Diabolus, & ab Angelis eius? Hi enim cũ expulſi fuerint à diuino cõſpectu, inuidia pleni nõ ſolùm quærũt nos diſtrahere ab illo conſpectu, tentando & ad malũ inducendo: ſed accuſando ſeueriſſimè, etiã de quacunq; minima re. Quod expreſſè perhibet Iohãnes, dicens. Iratus Draco in mulierem, Eccleſiam videlicet aut matrem regenerantis nos: abiit vt faceret bellum cũ reliquis de ſemine eius. De quo paulò ſuperius dixerat. Proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorũ: qui accuſabat illos antè conſpectum Dei die ac nocte. Accuſabũt quoq; nos conſciẽtiæ nſæ. Iuxtà illud Apoſtoli. Teſtimoniũ reddente illis conſcientia ipſorũ: & inter ſe inuicem cogitationum accuſantiũ aut defendentiũ in die cũ iudicabit Deus occulta hominum. Accuſabit & lex. Sicut Saluator innuit, dicens. Eſt qui accuſat vos Moſes, ideſt lex per Moſem data. Contrà verò hos accuſatores dati ſunt nobis tres defenſores. Nam contrà Diabolum accuſantem habemus Michaelem defendentem & pugnantẽ: vt longo ſermone Iohãnes diſſerit. Contrà conſciẽtiã accuſantem habemus ſanguinem Chriſti, qui pro nobis teſtatur: q; eo redempti ſumus. Contrà legem verò condemnantẽ habemus aduocatũ Chrm: vt Iohãnes phibet, dicens. Aduocatũ hẽmus apud Patrẽ, Ieſum Chriſtũ iuſtum: qui eſt ꝓpitiatio pro peccatis noſtris.

Apoc. 12. Ro. 2. Io. 5. Apoc. 12. 1. Io. 2.

270 Examinabunt & diſcutientur nè omnia in extremo iudicio à Chriſto iudicãte: & quomodò? An diſcutient ſingillatim omnia geſta? Sed nõnè hoc videt quodãmodò impoſſibile, vel faltẽ longiſſimi tpis negociũ? An igit id fiet p Angelos? Sed nõnè ad Iudicẽ ſpectat audire accuſationes & defenſiones? An igit libri cõſcientiæ aperient: vt Iohãnes ait, futura, quaſi iã facta deſcribẽs? Et libri (inquit) aperti ſunt: & iudicati ſunt mortui ex iis, quæ ſcripta erãt in libris ſm opera ipſorũ. In quibus libris apparebit tota cauſa diſcuſſa, ſic diſponente Deo. Vnde nihil reſtabit pertractandũ: ſed tm erit promulganda ſententia, omnibus ad breuiſſimã concluſionẽ redactis: q; vs mortales fecerint aut non fecerint debitũ in Deum & proximũ.

Apoc. 20.

271 Cui aduerſario docet nos Chriſtus cõſentire, dum ſumus in via? Nõnè ad-

uerſarius noſter (vt omnibus notum eſt) Diabolus eſt: cui ſimul cũ pom- Mat.5.
pis & blanditiis eius in baptiſmate renunciauimus? Quotieſcunq; igitur in 1.Pet.5.
iis, quibus renunciauimus, oblectamur: accipimus aliquid ex iis, quæ ad
ipſum Diabolũ ſpectãt: & damus ei iuſtam cauſam querelæ coràm ſum-
mo iudice. Vnde, niſi reddamus ei, quod ſuum eſt: iuſtè trademur torto-
ri, vt reddamus vſq; ad nouiſſimum quadrantẽ. Conſentimus autem huic
aduerſario: quando relinquimus aut damus ei, quod ſuum eſt: voluptates
videlicet, ambitionẽ & nummos: vel eos in cibos pauperum erogamus,
Dei honore & pietate ducti. Tunc enim præcipuus rerum omniũ Domi-
nus, Deus id gratius habet: q̃ ſi Diabolo relinquantur. Hinc Chriſtus hor
tatur nos facere amicos ex Mammona iniquitatis. Lucæ.16.

272 Cur Chrs dixit. Reddite, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo? Ibi.20.
Nõnè per Cæſarẽ intelligitur ille, q̃ Mundo præſidet: cuius Princeps eſt Io.12.
Diabolus: vt Chriſtus bis teſtat̃? Iubet igitur Chrs, tanq̃ verus iudex, vt & 14.
reddamus Deo, quæ Dei ſunt: animã vz, cũ oibus eam conſequẽtibus, vel
ẽt corpus, in ſeruiturẽ ſpũs prius redactum: Cæſari vel Diabolo Principi
Mundi huius, numiſmata, voluptatẽ carnis, ambitionẽ, & omnia, quæ ad
Mundum hunc corruptibilẽ ſpectant, relinquentes. Sicuti in baptiſmate
per ſacramẽti verba promiſimus: vt modò dictum eſt.

273 Cur iudex à Iohãne deſcribit̃ podere veſtitus? Nõnè poderis eſt talaris tu- Apoc.1.
nica? Et hanc duplicẽ tribuit nobis Chrs in tegmentũ totius corporis, &
oium membrorũ ſuorum. Altera eſt incõſutilis ſignificãs baptiſmũ ſemel
dandũ, & nõ reiterandũ. Altera eſt diuiſibilis, ſignificãs pœnitentiã, quo-
tieſcũq; per peccatũ nudati ſumus, reiterandã. Sicut alibi quoq; diſſerui-
mus. Quæ veſtimẽta præbuit nobis Chriſtus Redẽptor, anteq̃ veniat, vt
iudex. His igit̃ veſtimẽtis induti, & tecta nuditate nr̃a, conſtãter apparere
poterimus coràm Chr̃o iudice, dicẽtes cum Aplõ. Quis accuſabit aduer Ro.8.
ſus electos Dei? Deus eſt, q iuſtificat: qs eſt, q condẽnet? Chrs Ieſus, q mor
tuus eſt, immò q & reſurrexit, q eſt ad dexterã Dei, interpellat p nobis.
Adeò, vt ſalutẽ ſperare poſſimus. Hinc Propheta canit. Beati, quorũ remiſ Pſal.31.
ſæ ſunt iniquitates, & quorũ tecta ſunt peccata. Alioquin non poſſemus
coràm iudice illo ſtare. Sicut alibi idem Vates canit. Nõ intres in iudiciũ Ibi.142.
cum ſeruo tuo Dñe: quià nõ iuſtificabit̃ in conſpectu tuo ois viuens.

274 Quæ eſt abominatio deſolatiõis ſtans in loco ſcõ: de qua Chriſtus meminit? Mat.24.
Nõnè Antichriſtus erit ſumma abominatio & horrendũ mõſtrum? Nam
audebit eleuare ſe ſuper oẽ, quod dicit̃ Deus: vt Paulus ait. In hunc igitur 2.Theſſ.2.
Diabolus totis viribus conabit̃ colligere oẽs vires ſuas: vt præualeat (ſi fie
ri poterit) cõtrà Deũ: cui à principio ſemp inimicatus eſt: dabitq; ei oẽm
ſibi poſſibilẽ fauorem. Hinc Paulus ſubdit. Cuius aduẽtus erit ſm opera-
tionem Satanæ in omni virtute & ſignis ac pdigiis mendacibus: & in oi
ſeductione iniquitatis. Præſtabitq; ei Mammona omnem fauorem auri,
argenti & theſaurorum, quos colliget ex opibus ſepultis, furto ablatis &

ſubmerſis: vt nonnulli ſapientes aſſerunt.

275 Ad quid Deus pmittet venire hāc abominationē? Nōnē (præter ea, quæ alibi diximus) quia Deus res naturales ità cōdidit, vt eas, ꝓprio motu currere ſinat: & ratiōales creaturas, vt vnaquæq; ſuo arbitrio viuat? Vnde q̄uis Deus oia moderet: voluntatē tñ liberā relinquere voluit tā Angeloꝝ, q̄ hominū: pmiſitq; aduerſariū in rebus, vt appareat qd boni & quid mali: & p ipſum boni exerceant, & improbi puniātur. Et qa in aduētu huius abo-

Mat. 14. minatiōis, pfuga erit fides, & charitas tepeſcet, in punitionē malorum iſte

2. Theſ. 2. Antichriſtus pmittetur venire. Hinc ſubinfert Apoſtolus. In ſeductionē iniqtatis iis, qui pereunt, eo ꝙ charitatē veritatis nō recoeperūt: vt ſalui fierent. Ideò mittet illis Deus opatione erroris, vt credant mēdacio: vt iudicentur oēs, qui nō crediderunt veritati, ſed conſenſerūt iniquitati.

276 Cur Chriſtus hortaē, vt tunc, qui in Iudæa ſunt, fugiāt ad mōtes? An (vt li-

Mat. 24. teram ſequamur) quià atroci pſecutioni reſiſtere nō poterunt? An (vt ad

Origenes. myſticū ſenſum tranſeamus) quià abominatio hæc (vt Origenes & Hiero-

Hiero. ibi. nymus cōnſentiūt) eſt mala & puerſa interpretatio Scripturæ ſacræ? Qualis hāc noſtra tēpeſtate facta eſt. Senſum itaq; ſm iſtos eſt. Tunc qui in Iudæa ſunt. i. in pura cōfeſſione nō valētes iudicare, quæ ſint recta & vera ſen-

Pſal. 75. ſa, fugiant ad mōtes, illos videlicet, de quibus ſcriptū eſt. Illuminās tu mirabiliter à montibus æternis. Qui montes ſunt ſancti & veri Doctores: qui non proprio ſed Dei ſpiritu illuſtrati, eloquia ſacra, non cum ſcādalo, ſed cum ædificatione Eccleſiæ interpretati ſunt. An, vt qui in ſimplici fide ſūt, currant ad montes, ideſt culmina virtutum: quibus poſſint ſe defendere, & huic inimico veritatis reſiſtere?

277 Cur Chrs ait. Qui in tecto ſunt, nō deſcendāt tollere aliqd de domo ſua: &

Mat. 24. qui in agro non reuertanē tollere tunicā ſuam? Nōnē innuit, vt q in tecto ſunt & in culmine virtutum, non retrogrediātur? Retrogreſſio. n. ſemp eſt

Luca. 9. damnabilis. Iuxtà illud ſummæ veritatis. Nemo mittens manum ad aratrum & aſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei. Quod dictum fuiſſe opinor de temporibus iſtis, quibus ſeductores nōnulli conantur multos abducere à perfectionis via ad lutulētam & obſcœnam: à cœlibatu ad carnalem viam: & à ſpirituali ad ſenſualem. Hortatur quoq;, vt qui ſunt in agro vel in vinea Domini, non reuertantur, vt tollant tunicam ſuam, priſtinæ videlicet & animalis conuerſationis. De qua tunica in Canticis ha-

Cant. 5. betur. Expoliaui me tunica mea, quomodò induar illa?

278 Quæ inimica mors (vt Paulus ait) deſtruetur: & quando? Nonnè inimica

1. Cor. 15. mors eſt Diabolus: qui mors & Angelus mortis dicitur? Inimica autem

Geñ. 3. hæc mors dicitur, quià poſuit Deus inimicitias inter ipm Diabolum & ſemē mulieris. Quæ inimica mors & ſi per paſſionē Chriſti è regno Mūdi

Io. 12. huius eiecta fuit (vt ipſe Chriſtus proteſtatus eſt, dicens. Nunc Princeps Mundi huius eiicietur forâs) nō tamen penitus deſtructa eſt. Nam ei relicta fuit poteſtas tentādi, & aduerſandi Sanctis. Vñ facto vltimo conatu

in Antichriſto, abominatiõe illa ſæuiſſima (vt dictum eſt) deſtructa abo-
minatione, collidetur penitus & deſtruet ipſa inimica mors: adeò, vt neq;
regnare in Mundo, neq; vllū amplius ſeducere poſſit. Et tunc poſitis om-
nibus Chriſti inimicis ſub pedibus eius, vbiq; ipſe regnabit triumphator,
puniens inimicos & malos, & beatificans bonos.

279 Quomodò deſtruetur hæc inimica mors? Nõnè id declarat Apoſtolus, dū 2. Theſ. 2.
ait. Quem Dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui: & illuſtratione aduen
tus ſui deſtruet eum: cuius aduentus erit ſm operationem Satanæ? Vbi
duo tanguntur, ſpiritus videlicet & illuſtratio. Nam ſicut verbo Domini, Pſal. 32.
cœli firmati ſunt: & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum: & ſicut regenera-
tus eſt Mundus vel homo in aqua ſapientiæ filialis & Spiritu ſancto: Sic Io. 3.
deſtruetur inimica mors ſpiritu vitæ, & Princeps tenebrarꝫ illuſtratione
diuinæ & veræ lucis: reſtituetur'q; per lucē fides & ſapientia: & per ſpiritum
charitas & amor, quibus præcipuè beabuntur oēs, beandi videlicet.

Iudiciū 280 Cur tempus iudicii eſt tàm occultum? Nonnè, quià eſt in poteſtate Patris?
Hinc Iudex Apoſtolis dixit. Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momen- Act. 1.
ta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate. Et alibi clarius. De die autem illa & Mat. 24.
hora nemo ſcit, neq; Angeli cœlorum: niſi Pater ſolus. Sed cur eſt in po
teſtate Patris? An, quià ordo iuſtitiæ exigit: vt pœnitentibus differatur vel
amoueatur pœna, & ſententia peccato reſpondens? Quod eſt in ſola po-
teſtate patris: qui toti Tribunali iuſtitiæ præſidet: à quo omnes iudican-
tes dependent. Vnde ſicut poteſt mutari ſententia, poteſt etiam mutari tē-
pus iudicandi. An, quià ſic exigit iniquitas impii: vt ex improuiſo in ne-
quitia ſua depræhendatur? Sicut ipſe Iudex perhibet. Eſtote parati: quià, Luc. 12.
qua hora non putatis, filius hominis veniet. Et iterum. Sicut factum eſt in Ibi. 17.
diebus Noeh: & in diebus Lot: Sic erit dies, in qua reuelabitur filius ho
minis. Nec erit impiis iuſta querelæ cauſa, ſi ex improuiſo depræhenden-
tur. Cum iam omnes præmoniti fuerint, vt ſint parati. Et id ſumma pro-
uidentia factum eſt: vt non ſolùm ſimus parati hora aduētus iudicis: ſed
toto tempore, vt ſemper benefacientes, ipſum intrepidi expectemus.

281: Eſt nè aliqua coniectura huius futuri Chriſti aduentus? Nõnè id habemus
ex Eliæ oraculo, apud Hebræos celebratiſſimo, & in eorꝫ Talmud recon Talmud.
dito, ſæpius'q; à nobis adducto? Ipſe enim per cõiecturas dierum fabricæ
venatur iudicii tempus, potius innuens q̄ exprimens. Nam præſupponit
tot millia annorū fore in curriculo temporis totius Mundi: quot dies fue-
runt in fabrica ipſius. Iuxtà illud Moſi. Quoniam mille anni in conſpectu Pſal. 89.
tuo, tanq̄ dies heſterna quæ præteriit. Cui adſtipulatur Petrus. Ait igitur 2. Pe. 3.
Elias. Duo millia annorum inanium, ideſt ſine lege: duo millia ſub lege: & Eliæ oraculum
duo millia ſub meſſia. Nec reſtat niſi millenarius ſabbatarius: de quo Io- Apoc. 20.
hannes in Apocalypſi meminit.

282: Si à tempore Pauli vſq; ad diem iudicii erant interpoſita circiter tria anno-
rum millia, cur ipſe dixit. Tempus breue eſt? An dicitur breue tempus re- 1. Cor. 7.

ſpectu

ſpectu æternitatis, cui omne tempus comparatum, inſtans quoddam vide
tur? An (vt videtur intentio Pauli) ſermo eſt de vita humana: quæ breuiſ-
Iob. 14. ſima eſt? luxta illud Iob. Homo natus de muliere, breui viuens tẽpore. Et
paulò poſt. Breues dies hominis ſunt. Hinc ipſe Apoſtolus nobis perſua-
det minimè curandum eſſe de vxoribus, nec de iis, quæ ad rem vxoriam,
Mundũ & voluptatem ſpectant. Cum ſit breuiſſimũ vitæ noſtræ tẽpus,
quo Deo ſeruimus, reſpectu æternæ beatitudinis, quã expectamus. Nam
ſicut ipſemet Apoſtolus reſpectu immenſi præmii nobis dãdi nihilipẽdit
Ro. 8. paſſiones, quas in hoc Mundo patimur, dicens. Non ſunt condignæ paſ-
ſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis: Sic
dicit, ꝙ tempus, quo meremur, breue & quaſi nihil eſt reſpectu æternita-
tis: qua beatitudine fruemur.

283 Quid innuũt ſigna illa futuri iudicii à Chriſto data? Nõne ſeptẽ à Matthæo
Mat. 24. enarrãtur? Primũ enim ſunt prælia & cõſpirationes gentium in gẽtes. Se-
cundum, perſecutio bonorũ. Tertium, ſcandalum multorum. Quartum,
odium inter ꝓximos. Quintum, ſeductio multa ꝑ pſeudoprophetas. Se-
xtum, frigefacta charitas. Septimũ, abominatio deſolationis. Quæ omnia
ab vna radice ꝓuenire videntur: & vnam indicant ſæuiſſimã peſtem, quæ
nos incautos plærunq; torquet: amorem videlicet proprium & inordina-
tiſſimũ. Prælia enim oriuntur, quãdo quis vult ſibi vendicare, quod non
debet: & tunc boni huic malo reſiſtentes vexãtur. Tertiò inſurgunt ſcan-
dala, quando homo ſeqtur inhoneſtũ appetitum ſuum. Quartò ſequitur
odium inter malè litigãtes. Quintò, deceptio, ſeductio & fraus. luxtà il-
Virgilius ud Poetæ. Dolus an virtus quis in hoſte requirat? Sextò refrigeſcit cha-
ritas, radix oĩum bonoꝶ. Quæ omnia ſunt diſpoſitiones ad ſuſcipiendam
abominationẽ illam & filium iniquitatis: amota omni diſpoſitione ad ve-
niam impetrandã & ad tempus vindictæ protrahendum.

284 Vſq; ad tempus iudicii, vbi ſtabunt animæ iuſtorum: quæ nondum diuino
Luc. 16. conſpectu dignæ ſunt? An ſtabunt in ſinu Abrahæ: vt in Euangelio dici-
tur? Sed quid eſt Abrahæ ſinus? Non quidem pars veſtimenti intelligi-
tur, ſed pars quædam ſuis littoribus vallata. Sicut dicitur ſinus Arabicus,
Perſicus, Hadriaticus & huiuſmodi. Littora autem vallantia ſinum hunc
Gen. 17. apud Patres fuerunt fœdus circunciſionis. Et quià circuncifio data primò
fuit Abrahæ: Hinc ſinus ille ab Abraham denominatur. Illic enim ſtabãt
Patres benè meriti: quouſq; per Chriſtum aperta fuit ianua patriæ ſuper-
næ. Nunc autem ſi quis eſt ſinus, quò Chriſtiani nondum benè expia-
ti reducuntur: ille vallatus eſt littoribus baptiſmi & meritis Chriſti. Vnde
non amplius Abrahæ, ſed Chriſti ſinus dici debet. Qui locus nunc vul-
gò purgatorium appellatur.

285 Quid habetur de purgatorio in Scriptura ſacra: & vbi eſt? Nonnè (vt ſanè in-
Ibi. 3. telligentibus patet) ibi innuitur, vbi dicitur, quòd Deus poſuit in paradi-
ſo voluptatis Cherubinũ cum rhomphea verſatili? Nam rhomphea ver-

ſatiſis (vt alibi diximus) eſt reuerſio ad Deum, ſeu pœnitẽtia peccatorum: ſine qua nemo põt ad paradiſum reuerti. Et hæc eſt in manu Cherubinorum, ideſt Sacerdotũ, qui Chriſti veri Cherubini vicem gerunt. Nec ſine myſterio rhomphea dicitur flammea, vel ignita. Cum igne potiſſimè purgemur. Iuxtà illud Apoſtoli. Vniuſcuiuſq; opus, quale fuerit, ignis probabit. Non vtiq; ignis hic cõmunis, ſed animæ conueniens: de quo (vt opinor) Iſaias ait. Ambulate in lumine ignis veſtri, & in flammis, quas ſuccẽdiſtis. Et, vt intelligatur, q; hæc expurgatio erit etiam poſt mortem, ſubdit Propheta. In doloribus dormietis. Dormiunt nanq; mortui excitandi. Iuxtà illud Apoſtoli. Nolumus vos ignorare de dormientibus, vt non contriſtemini, ſicut & cæteri qui ſpem non habent. Quo igne expiati fuerunt Nadab & Abihu combuſti vſq; ad mortem: vt ſuo loco dictum eſt. Vnde concluditur q; purgatorium aliquibus datur in vita, aliquibus poſt mortem: & vbicunq; animæ purgantur, ibi eſt earum purgatorium. 1.Cor.3. Iſa.50. 1.Theſ.4 Leuit.10.

286 Cũ Paulus dicat. Omnes quidem reſurgemus: qua virtute fiet hæc reſurrectio? Nonnè virtute Chriſti? Sicut ipſe Paulus paulò ſuperius teſtatur, dicens. Chriſtus ſurrexit à mortuis, primitiæ dormientium. Quoniam quidem per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorũ. Quod etiam alibi confirmat, vbi ait. Ipſe Dominus in iuſſu, ſuo videlicet, & in voce Archangeli, & in tuba Dei deſcendet è cœlo: & mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi. Sed nonnè opera Trinitatis ad extrà ſunt indiuiſa: vt recentiores Theologi dicunt? Nonnè ſicut in creatione Mundi (quàmuis dicatur, quòd omnia per verbum facta ſunt) cõuenit tota Trinitas (iuxtà illud Apoſtoli. Ex ipſo & per ipſum & in ipſo ſunt omnia) Sic etiam in reſurrectione conueniẽt omnes perſonæ? Chriſto autẽ præcipuè huiuſmodi ſuſcitatio attribuitur: quia omnes à morte peccati ſuſcitabit. Sicut idẽ Apoſtolus ait. In Chriſto omnes viuificabũtur. Interer unt quoq; Angeli, tanq̃ miniſtri. Scriptum eſt enim. In voce Archangeli & in tuba Dei. Quæ tubæ ſunt ipſi Angeli: vt alibi diſſeruimus. Nam ipſi ſunt inſtrumẽta: Deus autem flatus reboans. 1.Cor.15. Ibidẽ. 1.Theſ.4. Io.1. Pſal.32. Ro.11. 1.Cor.15. 1.Theſ.4.

287 Surgent nè omnes cum capillis? Nonnè Chriſtus ait. Capillus de capite veſtro nõ peribit? Sed ſi ſurget quod ſpirituale (vt ait Apoſtolus) quid ornamentum capillorum in corpore, iam ſpiritualem ſortem induto? An igitur (vt benè ſentit Origenes) de melioribus capillis loquitur Chriſtus: in quibus eſt vis & fortitudo noſtra? De quibus capillis melioribus Salomon canit. Comæ capitis tui, ſicut purpura Regis, iuncta canalibus, ſuperioribus videlicet. Per hos.n. capillos meliores, tãq̃ per radices irrigamur & nutrimur à ſuperioribus fontibus: ſicut arbor à terra inferius p radices nutritur. Hinc Ariſtoteles dixit hominẽ eſſe arborem inuerſam: quià videlicet ſupernè nutritur. Et hi capilli nõ deerunt nobis ſuſcitatis. Luce.21. 1.Cor.15. Origenes. Cant.7.

288 Cur hi capilli oẽs numerati dicunt? Nonnè, quià omnia opera & cogitationes noſtræ penduntur & numerãtur à Deo? Hinc Propheta canit. Imp Luce 12. Pſal.138.

fectum meũ viderunt oculi tui: & in libro tuo omnia ſcribẽtur: q̃uis occul-
tiſſima. Sicut paulò antè innuit, dicens. Non eſt occultatũ os meum à te,
quod feciſti in occulto. Oſſa enim, capilli & dentes pari paſſu ambulant.
Cum hæc omnia ſignificent quaſdã vires interiores: quas Deus punit aut
Thre 3. remunerat. Quo ſenſu dixit Ieremias. Cõfregit ad numerũ dentes meos.
De quibus dentibus & capillis cum magno myſterio in Canticis fit ſer-
mo. Sicut ſuo loco (Deo duce) declarabimus. Numerati ſunt igitur hi ca-
pilli, & à ſuſcitatis reſumentur: vt præmium vel pœnam condignam facto
rum ſuorum vnuſquiſq; referat.

289 Cur Phariſæi aſſerebant reſurrectionẽ, quam Sadducæi negabant? Nonnè,
Acto. 23. quià Phariſæi à פרש Paraz ſic denominati, quod diuidere ſignificat, iam
Mat. 22. diuiſi à triuiali turba vacabant ſacris & diuinis eloquiis, veritatem reſurre
Iob. 19. ctionis docẽtibus? Ait. n. Iob. Credo, q̃ Redemptor meus viuit, & in no-
uiſſimo die de terra ſurrecturus ſum: & rurſum circundabor pelle mea,
& in carne mea videbo Deum Saluatorem. Vnde nullatenus videbant,
quomodò poſſent conſequi ſæculum futurũ, quod ſperabant, niſi per re-
ſurrectionem & reuerſionem animarum ad corpora, ea meliori ſorte, qua
poſſent frui delitiis paradiſi voluptatis: quas non in terra ſed in cœlo fir-
miter eſſe credebant. Cognoſcebant quoq;, quòd ex debito iuſtitiæ to-
tum indiuiduum remunerandum erat: ſicut totum indiuiduum laborat,
& fatigatur in bonis operibus.

290 Quo tempore & quota hora Chriſtus ſurrexit à mortuis? Nonnè in aurora
Pſal. 16. diei dominicæ: ſicut Propheta canit. Exurgam diluculo? Quæ hora fuit
& 107. quadrageſima ab hora mortis vel ſepulturæ. Nam ſepultus fuit anteq̃ inci
peret ſabbatum, quod incipiebat à meridie (vt ſuprà dictum eſt) in extre
mo videlicet diei Veneris: q̃ terminabãt in ipſo meridie. Stetit itaq; Chri-
ſtus in ſepulchro à fine diei Veneris per vigintiquatuor horas totius ſab-
bati, quod terminabatur in meridie ſequenti: & ab ipſo meridie vſq; ad
mediam noctem diei dominicæ. Quo tempore fluxerunt duodecim ho-
ræ, & poſt mediam noctem hora quarta. Quæ omnes horæ ſimul com-
putatæ ſunt quadraginta. Et ſic multa verificantur. Primò, q̃ ſurrexit di-
luculo. Secundò, quòd tetigit de tribus diebus. Tertiò, quòd comple-
uit numerum quadragenarium: qui ſolet dari in comprobationem veræ
mortis. Quem numerũ ipſe Chriſtus in multis obſeruauit. Hoc enim nu-
Mat. 4. mero abſoluit ieiunium. Hoc ſtetit in ſepulchro: vt modò diximus. Hoc
Acto. 1. numero dierum ſtetit in Mundo poſt reſurrectionem.

291 Cur à Chriſto, Moſe & Elia in ieiunio, & à Deo in deducẽdo Populo per
deſertũ quadragenarius numerus obſeruatus fuit? Nonnè, quià iſte nume
rus eſt afflictionis & expurgatiõis? Hinc in ieiunio fuit obſeruatus: & ob-
Deut. 25. ſeruabatur in percuſſione rei: vt lex Deuteronomica iubet. Quod adhuc
ab Hebræis obſeruatur: & obſeruatum fuit in Paulo. Sed, quià ciuis Ro-
manus erat (vt alibi diximus) quadraginta vna minus pcuſſiones habuit

A' iudæis (inquit) q̃nquies quadragenas vna minus accepi. Icirco obſeruatus fuit hic numerus à Chriſto, Moſe & Elia in ieiunio: nouiſſimè autem ab Eccleſia. Quàmuis ipſa ꝓduxerit ieiuniũ vſq; ad quadraginta ſex dies. Hic quoq; numerus celebratus fuit à Deo. Tenuit enim Moſem in monte ieiunum quadraginta diebus & noctibus: anteq̃ dederit ei primas & ſecundas tabulas. Tenuit quoq; Populum in deſerto quadraginta annis: anteq̃ in promiſſam terram ipſum introduxerit: vt ibi per hunc numerum purificaretur: in quo combinatur denarius per quaternariũ, ideſt numerus completus per numerum radicalem. An, vt per denarium influxuum ſuperiorum corpus quadrifariũ purificaretur? 2.Cor.11. Mat.4. Exo.34. 3 Reg.19. Exo.24. & 34. Nu.14.

292 Cur Chrs voluit probare reſurrectionẽ ſuã p comeſtionẽ piſcis & faui mellis? Comedebat ne verè, an ſimulatè? Si ſimulatè, quam probationẽ reddebat veritatis reſurrectionis? Si aũt verè comedebat, quõ digeſtio fiebat in corpore glorificato? Quõ vegetabat cibus ille? Et de fece cibi quid fiebat? An Chrs glorificatus exhibebat corpus ad placitum, nunc viſibile, nunc inuiſibile, nunc palpabile, nunc veluti ſpiritũ introeuntem per ianuas clauſas, nunc comedens, & nunc nullo cibo indigens? Quod propriũ eſt corporis glorioſi. An tranſmutatũ fuit corpus illud animale in naturã ſpirituum? De quibus ſpiritibus Propheta canit. Qui facis Angelos tuos ſpiritus, & miniſtros tuos flammã ignis: de natura videlicet illius, de quo ſcriptum eſt. Dominus Deus tuus ignis comedens eſt. Qui ignis ſicut deuorabat penitus ſacrificia Patrum: Sic etiam corpus Chriſti in illum ignem cõuerſum deuorabat cibum illum. Comedit autẽ piſcem, præfigurans illum, qui ſimul cum boue & aue (vt ſuprà diſſeruimus) in conuiuio iuſtorum præparatur. Fauũ autem mellis guſtauit: vt indicaret, q; verus guſtus ſpiritualiũ, per mel denotatus, dabitur fœlicius ſuſcitatis q̃ viatoribus. Luc.24. Pſal.103. Deut.4.

293 Cũ Chriſtus eſſet ſemper beatus: cur viuens veſcebatur (vt legitur) pane, vino & carne? An, quià hæc tria potiſſimè pertinent ad hominis ſubſtantiã fouendam? An, vt doceret nos, quos cibos manducare debeamus viatores? Nam & hoc expreſſè declarans, ait primò de pane. Ego ſum panis viuus, qui de cœlo deſcendi. Si quis mãducauerit ex hoc pane viuet in æternum. De carne verò. Niſi manducaueritis carnem filii hominis, non habebitis vitam in vobis. De vino autem. Accipite & bibite ex hoc omnes: ex hoc videlicet calice, qui ſanguinem meum pro vobis & pro multis in remiſſionem peccatorum fundendum continet. Io.6. Ibidem. Mat.26.

294 Quomodò Chriſtus, anteq̃ reſurgeret, ad inferos deſcendit? An deſcendit cum corpore & anima? Sed quomodò corpus ſtetit in ſepulchro? An deſcendit anima ſola? Sed quomodò anima, cui non competit locus, moueri potuit de loco ad locum? Cum ſolius corporis ſit propriè motus localis. An igitur deſcendit virtualiter tm̃: vt aliqui recentiores Sapientes, Antiquorum ſuffulti ſententiis, aſſeruerunt? Nam ſpiritus eſt in loco non circunſcriptiuè (vt aiunt) ſed virtualiter: & in tanta loci diſtantia eſt: in

quantã virtus eius extendi poteſt. Sed cũ virtus Chriſti tãta ſit, vt in cœlo exiſtens extendatur vſq; ad altaria noſtra: nõnè quoq; exiſtens in terra, ad inferos vſq; extendi potuit? An Platonicos imitantes dicemus, ꝙ anima illa deſcendit cũ corpore cœleſti: quod ipſi vehiculum animæ vocãt? Quod corpus, quãuis cœleſte, motum admittit.

295 Quid eſt vera reſurrectio? An (vt Damaſcenus ait) eſt partium ſeparatarum reitcrata vnio? Quod declarantes dicimus, ꝙ in morte fit ſeparatio animæ à corpore, & tertiæ entitatis ab vtroq;. Quæ quidem tertia entitas ab anima & corpore counitis reſultat. Sed ſi hæc eſt vera reſurrectio, quomodò verificabitur illud Apoſtoli. Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpirituale? Et iterum. Omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur. Quibus verbis apertè docemur, ꝙ non tantùm fiet iterata partium ſeparatarum vnio: ſed etiam tranſmutatio quædam in meliorem ſortem. An igitur duplex eſt reſurrectio: alia videlicet communis (vt decernit Damaſcenus) & alia iuſtorum: in qua erit tranſmutatio vel immutatio: quæ (teſte Paulo) non erit in omnibus? An potius erit immutatio in omnibus? Sicut ipſe Paulus innuit, dicẽs. Quomodò reſurgunt mortui, & quo corpore? Inſipiens tu: quod ſeminas, non viuificatur, niſi prius moriatur. Ergò omnes tranſmutabuntur: ſicut tranſmutatur ſemen in plantã? Tranſmutabuntur quippè omnes in ſortẽ incorruptibilem, ſed non in ſortem ſpiritualem, niſi beatificandi.

Damaſce.

1. Cor. 15.

Ibidem.

296 Fuit nè verè ſuſcitata filia Archiſynagogi: de qua Chriſtus dixerat. Nõ eſt mortua puella, ſed dormit? Nõnè, ſi per reſurrectionem intelligamus iteratam partium ſeparatarum vnionem (vt Damaſceno placet) verè reſurrexit: ſi verò de reſurrectione, quæ fiet cũ tranſmutatione, intelligatur, tunc illa puella non fuit ſic ſuſcitata: ſed cum aliis ſuſcitabitur? Sed cur Chriſtus ſuſcitauit eam in domo, negans ipſam eſſe mortuam, & ſtrictiſſimè præcipiens, ne cui diceretur negocium: vt Marcus narrat? Nõnè id myſterioſè factum eſt? Puella enim ſignificabat peccatum cordis, nõdum extrà propalatum. Iccircò ad eius ſuſcitationem non adhibuit Chriſtus niſi patrem & matrem puellæ & Apoſtolos: eiectis omnibus aliis domeſticis & extraneis. Vnde innuitur, ꝙ Deus Pater, cui omnia nota ſunt, & qui miſericordiam facit, pœnitenti intereſſe debet. Per matrem verò intelligitur Sacerdos abſoluens & gerens vicem matris Eccleſiæ & Chriſti ſponſi: qui interfuit cum Apoſtolis, repræſentantibus Rempublicam cœleſtem, ſuſcitationem illam cõfirmantem. Iuxtà illud. Quæcũq; ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis.

Mat. 9.

Mar. 5.

Ibidem.

Mat. 16. & 18.

297 Cur ſuſcitatus narratur filius viduæ ad portam Ciuitatis & publicè? Nonnè per hunc denotatur ille, qui mortuus eſt peccato publico, ideſt opere extrinſeco conſummato? Hinc magno cum myſterio ſcriptum eſt, ꝙ aderat ibi turba tumultuans. Additur quoq;, ꝙ Ieſus tetigit loculum, & ſtare fecit. Quod indicat ceſſationem à peccato. Poſteà ſubinfertur exclama-

Luc. 7.

tio,qua dictum eſt. Adoleſcens,tibi dico,ſurge. Vnde clarè innuitur,ꝙ Chriſtus aliquid magis appoſuit hic,q̃ in ſuſcitatione filiæ Archiſynago-gi. Nam illi dixit. Tabita chumi,ideſt reſpice ſurge. Adoleſcētulo autem voce alta imperauit,dicens. Tibi dico,ſurge. Mar. 5.

298 Cur ſcriptum eſt,ꝙ Ieſus ſuſcitauit Lazarum, iam in ſepulchro quatriduanum & fœtentem? Nōnè per hunc deſignatur peccatum habituatum,citrà tertium facilè reducibile,& ad quartum iam deductum, de quo per Hamos ſæpius dictum eſt. Super quarto autem non cōuertam? Hinc ad demonſtrandam difficultatem ſuſcitandi huiuſmodi,præmiſſa fuit oratio, quā Chriſtus Patri fecit:lachrymaꝝ effuſio: ſicut ſcriptum eſt. Et lachrymatus eſt Ieſus: deinde exclamatio magna, qua dixit. Lazare, veni foràs. Aduertendus quoq; eſt hic ordo, ſtatus, & deſcriptio perſonarum. Peccatum enim cordis (vt dicta repetam) ſignatur per puellam: peccatum operis per adoleſcentem: peccatum autem habituatū & ſæpius iteratum per hominem iam prouectæ ætatis. Sed ſi Lazarus ſignificat peccatum reiteratum,quomodò erat amicus Chriſti tàm ſancti? Nōnè ipſe Chriſtus dixit. Non veni vocare iuſtos,ſed peccatores? Io. 11. Hamos. 1. 2 Io. 11. Mat. 9.

299 Suſcitabuntur nè Iohānes,Henoch,& Elias,quoꝝ mortem non legimus? Nōnè cū Paulus dicat. Omnes quidem reſurgemus, ſi ii veniunt in numero omnium,& ipſi ſuſcitabuntur: ſi verò per illud omnes intelliguntur ii tm̄modò,qui mortui ſunt,nequaquàm ſuſcitabūtur? At morientur (inquies) cū ſecundò venerint in Mundum. De aduentu quidem Eliæ habemus,& ꝙ Iohannes abſolutus erit à morte vſq; ad ſecundum Chriſti aduentum,ſatis clarè ex Euangelio elicimus: ſed de horum morte nihil habetur in Scripturis: neq; videtur vnde id elici poſſit. An igitur cū iam tranſmutati ſint in meliorem ſortem,& eam,ad quā iuſti per munditiam & vehementiſſimum amorem deuenire debent: id ſufficit eis pro morte, quæ indicta eſt,vt per eam in melius trāſmutemur? Nec credendum eſt, ꝙ Elias, qui iam corpore in naturam ſpiritus mutato cœlum conſcendit, redeat ad ſtatum mortalē. Suffecit enim ei ad tranſmutandum ignis ille, quo vectus eſt in cœlum. Idem quoq; de Iohāne & Henoch dicere poſſumus: qui priuilegio quodam ſingulari tranſmutati ſunt. De quo priuilegio nullus triſtari vel conqueri debet. Hinc Chriſtus Petro dixit. Si eum volo manere donec veniam,quid ad te? Habet enim æditio græca, ſi,non autem,ſic: vt vulgò latini codices habent. 1. Cor. 15. Mal. 4. Io. vlt. 4. Reg. 2. Io. vlt.

300 Viri Niniuitæ cur & quomodò ſurgent in iudicio cū generatione Hebræorum: vt Chriſtus ait? Nōnè omnes ſurgent? Non eſt ſenſum ꝙ ſimpliciter ſurgent: ſed ꝙ in iudicio inſurgent cōtrà generationem illam Hebræoꝝ, improperantes duritiam eorum. Cum ipſi ad prædicationem Ionæ conuerſi ſint: Iudæi verò ad prædicationem Chriſti minimè. An, quià oratio & interceſſio Ionæ ſaluauit Niniuitas, oratio autem Chriſti non profuit Iudæis? Et hoc,nō quià oratio Ionæ fuerit efficacior oratione Chriſti, Mat. 12. Ionæ. 3.

ſed quia Iudæi, qui ſemper duræ ceruicis fuerunt, adeò erant indiſpoſiti, vt
oratio & prædicatio Chriſti eis minimè prodeſſet. An forſitan, quia Chri
Io.17. ſtus nõ rogauit pro eis: ſicut de Apoſtolis loquens, ait. Ego pro eis rogo:
nõ pro Mundo? In quo quidem nomine Mundi cõcludebantur Iudæi, à
Deo alienati. Sed cur pro ipſis nõ rogauit? Nõnè, quia in reprobum ſen-
ſum dati erant, & ad ſalutem penitus inepti? Sed nõnè de induratis inſtar
Pſal.147. cryſtalli Propheta canit. Emittet verbũ ſuũ: & liquefaciet ea? Hoc quippè
verum eſt, dummodò ii non apponant obicem, Spiritui ſancto volun-
tariè reſiſtentes. Sicuti Iudæi ſemper reſtiterunt & adhuc reſiſtunt. Hinc
Act.7. Stephanus eis dixit. Dura ceruice & incircunciſi cordibus & auribus vos
ſemper Spiritui ſancto reſtitiſtis.

301 Cur Niniuitis, Tyriis, ac Sidoniis nõ fuit prædicatũ verbũ Dei & Euange-
Mat.15. liũ? An, quia Chriſtus non venerat niſi ad oues pditas domus Iſrael? Sed
Ibi.11. nonnè ipſe Chriſtus dixit. Væ tibi Corozaim, væ tibi Betſaida, quia ſi in
Tyro & Sidone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in te, in cinere & ci-
licio pœnitentiã egiſſent? An igitur dilata fuit pdicatio Phœnicibus & Nini-
uitis, quia oportebat primò prædicari Euãgeliũ Iudæis: vel Hebræis: vt ſcri-
Ro.2. ptũ eſt. Iudæo primũ & Græco? Per Græcos. n. intelliguntur oẽs gentes.
Et meritò: cũ Iſraelitæ fuerint Populus primogenitus. Sicut ſcriptum eſt.
Exo.4. Filius meus primogenitus Iſrael. Poſteà verò quàm Iudæi fuerũt indigni, Euã-
geliũ deuolutũ fuit ad gentes. Sicut apertè Paulus & Barnabas teſtant,
Act.13. dicentes. Vobis oportebat primũ loqui verbũ Dei: ſed, quoniam repellitis illud,
& indignos vos iudicatis æterna vita, ecce cõuertimur ad gentes.

302 Quæ ſunt claues iudicandi, & quibus datæ fuerunt? An ſoli Chriſto? Iuxta
Iſa.22. illud Iohannis. Hæc dicit ſanctus & verus: qui habet claues Dauid: & qui
aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit. Sed quæ ſunt claues Da-
uid? Nonnè ſunt poteſtas iudicandi? Nam in iudicio ſoluitur aliquando
reus, aliquando verò ligatur. Quod per ſimilitudinem verarum clauium di-
ctum ſit: quibus Iudices ſpirituales claudunt vel aperiunt infectos lepra
Mat.18. peccati: vt alibi dictum eſt. Sed nõnè Chriſtus dixit Apoſtolis. Quæcũque
ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo: & quæcunque ligaueritis,
Ibi.16. erunt ligata? Et Petro præcipuè. Tibi dabo (inquit) claues regni cœlo-
Ibi.19. rum. Nõnè etiam ipſis Apoſtolis dictum eſt. Sedebitis ſuper ſedes duo-
1.Cor.6. decim, iudicantes duodecim Tribus Iſrael? Et Apoſtolus ait. An neſci-
tis, quòd Angelos iudicabimus, quantò magis ſæcularia? An igitur mul-
ti iudicabunt: vt recentiores Theologi dicunt? Chriſtus enim erit præci-
puus iudex, Apoſtoli verò aſſiſtentes, Niniuitæ quoque & Regina Sabà
Mat.12. improperantes. Hinc (vt ſuprà diſſeruimus) Chriſtus dixit. Viri Niniui-
tæ ſurgent in iudicio cum generatione hac, & condemnabunt eam.
Et paulò poſt. Regina Auſtri ſurget in iudicio cum generatione iſta:
& condemnabit eam.

303 Vnde tanta vis in his clauibus, vt portæ inferorum præualere nequeant aduer-

ſus eas? Nónè id declaratur,dum dicitur. Quæcūq; ligaueritis & ſolueritis in terra,ligata & ſoluta erunt in cœlo? Sed cur inferi nō præualent aduerſus eas? An, quià traditæ ſunt huiuſmodi claues ab eo, qui triumphauit de omnibus inferis, expolians virtutes & poteſtates eorū: vt Paulus ait? An,quià corroboratæ ſunt claues & omnia dona,à Chriſto ſuis ſectatoribus data,per orationem illius,qui dixit. *Scio Pater*, ꝙ ſemp me audis? Ipſe enim dixit. Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua: ideſt omnia ad fidem & nouum teſtamentum,quod erexi,ſpectantia. Ibi.16. & 18. Col.2. Io.17. Luc.22.

304 Cum multi iam iudicati ſint ab Apoſtolis & eorum ſucceſſoribus in terris, & confirmata fuerit in cœlis ſententia,iudicabuntur nè iterum hi à Chriſto? Nónè Apoſtolus ait. Omnes ſtabimus antè Tribunal Chriſti, iudicandi videlicet? Hinc ipſe ſubinfert. Itaq; vnuſquiſq; noſtrum pro ſe rationem reddet Deo. Et alibi clarius. Omnes enim nos manifeſtari oportet antè Tribunal Chriſti,vt referat vnuſquiſq; propria corporis, prout geſſit,ſiue bonum ſiue malum. Sed nónè vulgò dicitur, quòd Deus bis idipſum non iudicat? An igitur,vt aliqui dicūt: iudicabuntur tunc publicè ii, qui aliquando priuatim iudicati fuerunt? An approbabitur tunc iudiciū à ſummo Iudice, quod fecerunt miniſtri ipſius? An, vt omnibus ſatisfiat, aperientur tunc libri,vbi apparebunt facta omniū eſſe ſm eorum merita remunerata: & videbitur ꝙ vnicuiq; reddita ſit conueniens merces? De quorum librorum apertione Iohannes ait. Et libri aperti ſunt: & iudicati ſunt mortui ex iis,quæ ſcripta erant in libris,ſm opera ipſorū. Oblectatur enim Deus,vt acta vniuſcuiuſq; coràm Tribunali iuſtitiæ publicè diſcutiantur: vt omnibus innoteſcat,ꝗ iuſtè & clæmenter ipſe iudicet. Ro 14. 2.Cor.5. Apoc.20.

305 Cur malorum aliqui puniuntur & iudicantur in hoc Mundo: aliqui verò impunè tranſire videntur? Nonnè hoc multis ſanctis & Dei lumine colluſtratis viris admirationem attulit? Hinc Abachuch ait. Quarè non reſpicis ſuper iniqua agentes,& taces,deuorante impio iuſtiorem ſe? Et Dauid canit. Mei autem penè moti ſunt pedes: penè effuſi ſunt greſſus mei. Quià zelaui ſuper iniquos,pacem peccatorum videns. Et tandem concludens ait. Hoc labor eſt antè me. Donec intrem in ſanctuarium Dei: & intelligam in nouiſſimis eorum. Nec enim quiſpiam in via id intelligere potuit,niſi reuelante Deo. Hinc non modò hi,ſed Ieremias,Auguſtinus, Hieronymus & Moſes id inueſtigarunt. Et hæc (vt etiam alibi diſſeruimus) eſt gloria Dei, iuſti videlicet regiminis, quā petiit videre Moſes. Proptereà cum ei ſtanti in petra magno myſterio (vt ſuprà diximus) oſtenderet Deus omnimodam rerum ſeriem,coactus fuit laudare Deum terdena laude clæmentiæ ſuæ,apud Hebræos celebratiſſima. Iis autem ad præſens omiſſis id ſolum dicemus,ꝙ multa hìc relinquūtur à Deo impunita: in extremo iudicio tandem iudicanda. Abac.1. Pſal 72. Exo.33. Ibi.34.

306 Cur locandi in dextra dicunē oues? An,quià (vt Origenes ſentit) ouis eſt animal manſuetū? An,quià eſt animal nulli nocuū,ſemp autē beneficū? Mat.25.

Quod

Mat. 25. Quod opus beneficū ꝓſtatur ſummus Iudex ſe diſcuſſurū & remuneraturū, dicēs. Dediſtis mihi cibum, potū, veſtimentū, & huiuſmodi, quæ à
Ibidem. Matthæo recenſent. Hinc, neſcio quo ſpiritu ductus Plato id ſemp perſuadebat, epiſtolis ſuis huiuſmodi titulum præponens. Benefacere omnibus, nemini aūt nocere, ſcilicet hortamur. An, quià ouis eſt animal pium? Hinc pii & miſericordes, pietatem à Deo in dextra conſecuturi, à Tribunali pietatis, quod eſt in dextra Dei, oues dicti ſunt.

307 Cur collocādi in ſiniſtra, & maledictionē ſuſcœpturi dicunt hædi? An, quià hædus eſt animal laſciuū, petulans, & ad libidinem procliue? An, quià eſt animal dæmoniacū? Hinc prouectæ ætatis dicit hircus, hebraicè autem & in lingua myſterioſa dicit שעיר Sehir: vocabulum quidē cōmune cū Dia-
Gen. 36. bolo, & cum loco, in habitationē Heſau odio à Deo habito dato. Moſes
Mala. 1. enim & Malachias dicunt, quòd habitatio Heſau fuit in monte Sehir. An, quià hædus vel hircus ſignificat partem illam animalē, vbi reſidet fo-
Leuit. 16. mes peccati? Hinc antiquitus in ſacrificiū vel expiationem peccati hædus vel hircus offerebatur. Nos autem (vt Paulus hortatur) ipſammet partē
Ro. 12. per hædum ſignificatam offerre Deo debemus. Obſecro (inquit) vos per miſericordiam Dei, vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentem, ſanctam, Deoq́ placentem.

308 Cur præmiandi benedicentur à Patre? An (vt Origenes ſentit) vt benedi-
Mat. 25. Orige ibi. ctionis eminentia oſtendatur? Cū Pater maior ſit Chriſto & cōſequenter omnibus. An, vt indicetur, quis ſit primus omniū benedictionū fons?
2. Cor. 1. Ipſe enim eſt pater miſericordiarū, & Deus totius cōſolationis. An, vt oſtēdatur, ꝙ à Patre ratum habebitur omne iudicium & ſentētia filii? Sed cur dicit. Venite benedicti Patris mei? Nōnè (vt alibi diximus) qà omnis præmiandus benedicetur, & omnis dānandus maledicetur?

309 Cur dānandi maledicentur? Nōnè, quià vera benedictio & ꝟa maledictio non conſiſtit in verbis ſed in effectibus? Hinc ſuſcœpturi præmiū benedi-
Deut. 21. centur: damnandi verò maledicentur. Iccircò ſcriptū eſt. Maledictus, qui pendet in ligno. Nam qui ſuſpendebant, damnabantur, ſuppliciū repor-
Gal. 3. taturi. Propterea Paulus dixit. Chriſtus factus eſt pro nobis maledictū. Quorū verborū ſenſum eſt, ꝙ Chriſtus ſuſcœpit in ſe ſententiam & ſuppliciū mortis, vt à ſententia illa, & pœna peccato debita liberaremur. Quod etiam ſuprà declarauimus. Hinc ipſe Paulus præmittit. Chriſtus nos redemit à maledicto legis.

310 Expectabunt nè omnes ſententiā à Chriſto ferendā? Nōnè clarè patet ex
Mat. 25. Euāgelio, ꝙ oēs bifariā diuidentur? Nam præmiandi ſtatuent in dextra,
Ibi. 19. dānandi verò in ſiniſtra. Sed, cū Apoſtoli iudicaturi ſint duodecim Tribus Iſrael, an & ipſi iudicabuntur? Nōnè & ipſi ſuſcipient illam partē ſententiæ, qua dicet. Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratū vobis regnum? Sed qd erit de paruulis nō baptizatis, qui nō merent (vt cōmuniter Doctores aſſerūt) pœnā ſenſus? Vnde nec in ignē mittendi, nec in re-

gno præmiandi erunt, dicente Iudice. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spũ ſancto, non intrabit in regnũ cœlorũ. Nõnẽ, cũ triplex ſit baptiſmus (vt Theologi cõcludũt) ſanguinis vʒ, fluminis & flaminis, põt ẽt homo renaſci ſine aqua elementari & ſenſibili: quæ (vt alibi diximus) eſt tñmodo veræ aquæ ſignum? Iis igitur, qui nequeunt aqua fluminis ablui, ſufficit aqua, quã promiſit ille, qui dixit. Qui biberit ex aqua: quã ego dabo, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Io.3. Ibi.4.

311 Terminabuntnẽ omnia p ſententiã illã in iudicio vniuerſali ferendã? Terminabunt quidẽ omnia iudicanda: poſt redditam vnicuiq; mercedẽ laborũ ſuorũ cõpetentẽ. Sed ſi poſt ſex millenarios laboris, ſuccedet millenarius ſabbatarius (de quo Iohãnes meminit) fietnẽ iudiciũ poſt hunc millenarium ſabbatarium, an antẽ? Id à nemine adhuc explicatũ reperi, nec facilẽ determinari põt. Cũ vtrinq; ſint rationes euidẽtes. Nam cõpleto labore, æquũ eſt, vt merces vnicuiq; laboranti reddaẽ. Scriptũ eſt. n. Non morabitur opus mercenarii tui apud te vſq; mane. Ex aduerſo aũt, ſi antẽ millenariũ ſabbatariũ terminatũ erit iudiciũ, & reddita vnicuiq; merces, quid fiet de iis, qui ſeruient Deo in millenario illo ſabbatario? Seruient nẽ gratis, an dabitur illis merces? Quòd ſi dabitur, eritnẽ nouũ poſteà iudiciũ, & noua diſcuſſio meritorũ? Et ſi hoc determinari nequeat, non eſt mirum. Cũ ſummus Iudex dicat. De die autem illa & hora nemo ſcit, neq; Angeli cœlorũ, neq; filius (vt Marcus ait) niſi ſolus Pater. Apoc.20. Levi.19. Mat.24. Mar.13.

312 Qui nã erunt plures, benedicendi nẽ an maledicendi? Nõnẽ (ſicut etiã alibi differuimus) verba Saluatoris innuere videntur, q pauciores erunt ii, qui benedicentur? Cum pauci ſint, qui ingrediantur per viam ducentem ad cœlum: paucíq; ſint electi, reſpectu multorum vocatorũ: paucíq; deſcribantur à Iohãne ſignati: duodecim millia videlicet ex vnaquaq; Tribu. Sed nõnẽ cum ipſe Iohãnes poſteà viderit turbam magnam, quã dinumerare nemo poterat, præualere videntur præmiandi, & in regnum antẽ thronum Dei introducendi? Nec mirũ, ſi ſignati numerentur millenario per duodenarium complicato. Cum hoc potius ad myſterium, q̃ ad numerũ terminatũ referatur. Cœlum enim & cœleſtia omnia (vt nõ modò Iohãnes & Ezechiel docent, ſed etiam Plato) menſurantur duodenario: diuina autem millenario, cubo videlicet ſupremi & diuini denarii: vt Sapientes norunt. Vt igitur benẽ figurentur habitatores cœleſtes, beati in Deo effecti, dinumerantur per numerum cœleſtem atq; diuinum, duodenarium videlicet & millenariũ: non autem vt numero determinentur, ſed potius, vt magno myſterio aliquatenus depingantur. Nam quis crederet Ciuitatem illam ſupernam magnã & immenſam concludi duodecim millibus ſtadiorum, in longitudine, latitudine, & altitudine: vt Iohãnes deſcribere videtur? Mat.7. Ibi.22. Apoc.7. Ezec.vlt. Pla.in.6.& legibus. Apoc.21.

313 Quæ ſunt illa centum quadragintaquatuor millia deſcriptorũ à Iohãne? An ſunt virgines (vt videntur innuere verba ipſius) & qui cũ mulieribus nõ Ibi.14.

ſunt coinquinati? Sed nõnẽ nõ tñ de illis centũ & quadragintaquatuor
Ibi.7. millibus, ſed de tota turba magna ipſe Iohannes anteà dixerat, q́ erant
amicti ſtolis albis, & q́ lauerant & dealbauerant eas in ſanguine Agni?
Ibi.14. Quamuis de electis illis inferius dicat, q́ virgines ſunt. Et hoc non intel-
ligitur de virginitate, quæ corporis integritatẽ ſignificat. Cum id caſtitatis
Deut.7. genus damnatũ eſſet tempore, quo Tribus illæ vigebant. Ipſis enim indi-
ctum erat, vt creſcerent & multiplicarẽt. An igitur per hos intelliguntur
infantes ab Herode in finibus Betlehemiticis occiſi: vt videtᷓ innuere Ec-
cleſia, quæ hanc lectionem eorꝝ ſolẽnitati applicauit? Sed quomodò tot
millia infantium occiſa fuerunt in finibus illius paruulæ Betlehẽ? An igitᷓ
cũ iis enumerãtur ii, qui mortui ſunt infantes? Sed quomodò dealbaue-
Apoc.13. runt ſtolas ſuas in ſanguine Agni: qui tunc nõ erat? Nõnẽ (teſte Iohãne)
occiſus fuit Agnus ab origine Mundi? An Iohannes loquitur de iis, qui
non conſenſerunt parti animali, per mulierem (vt ſæpius diximus) ſigni-
ficatæ? Et ſi aliqua coinquinatio in ipſis fuit: expiati fuerũt ſanguine Agni.
Et de numerò harum virginum (vt reor) ſunt illæ, quarꝝ quinq; pruden-
Mat.25. tes in Euangelio cõmemorantur.

314 Qui ſunt præcipuè ii ſic numerati? Nõnẽ ſunt ii, qui legitimè certarunt, ma-
ximè aduerſus carnẽ & ſanguinem? Vnde meliori & digniori corona de-
corati ſunt: & tàm ſtrenui fuerunt in bello: vt inde deuenerint ad gradũ
Apoc.14. & ſtatum, quò aſſumpti cantabant canticum, quod alii milites minus ſtre-
1.Cor.15. nui cantare nequibant. Differunt enim Sancti in patria (inquit Apoſto-
lus) ſicut Stella differt à Stella in claritate.

315 Quod nã canticũ cantabant ii? An fortè canticum vocale: vt nõnulli aſſe-
Pſal.149. runt, interpretantes illud Prophetæ. Exultationes Dei in faucibus eorꝝ,
de cantico vocali? Sed quid vox & inſtrumentũ ad exprimendũ concœ-
ptum, quẽ vnuſquiſq; Beatorꝝ abſq; voce exprimere poteſt: ſicut de An-
gelis dicunt Theologi noſtri, & Platonicorꝝ nõnulli? Nam Chriſtus de
Mat.22. Beatis loquẽs, ait. Et erunt ſicut Angeli Dei. Et quõ decantãt innocẽtes
illi, vel alii martyres organis corporeis: cum videamus eorꝝ corpora apud
nos iacere? An igitur canticum eorꝝ eſt numeris ſublimioribus, diuinis
vȝ, cõmenſuratum? Quibus numeris potentiæ intellectiuæ cum obiecto
illo ſupremo, in quo beantur, conueniunt. Qui autem robuſtiores fuerũt,
& magis ſtrenui victores in prælio, magis colluſtrati ſunt in patria: & ad
ſuperiorem gradum beatificantis obiecti deueniunt, clarius illo fruentes:
quò inferiores illis deuenire nequeunt: vt nuper diximus.

316 Damnandi addicentur ne æternæ pœnæ? Quomodò Deus clæmẽtiſſimus,
qui ſemp citrà cõdignum punire dicitur, pœnã æternã peccato temporali
infliget? An fortè peccatores, quià Deum infinitũ & æternũ offenderũt,
pœna æterna & infinita punietur? Sed quãuis obiectum ſit æternũ, culpa
tamen non eſt æterna. An igitᷓ punientur igne æterno, ſed pœna tẽporali,
culpæ tẽporali corrñdente? Et ſic ꝟificabit cõminatio ſũmi Iudicis dicturi,

Ite maledicti in ignem æternum. Sed, cum ſubtractũ erit ab eis illud lu- Mat.25.
men, vel portio ſuperior, vel intellectualis radius (vt Plotinus vocat) quo Plot. i lib. de bon.
mediante Deũ cognoſcimus, & bonũ operamur, quõ poterunt auertere
eorum voluntatẽ à malo & dirigere ipſam in Deum? Si igitur voluntas eo-
rum erit perpetuò mala: nõnè meritò in pœna perpetua ſtabunt?

317 Cur damnati manducabunt linguas ſuas præ dolore: vt Iohannes ait? An, Apoc.16.
quià (vt ſcriptum eſt) mors & vita in manibus linguæ ſunt? Quod Iaco- Pro.18.
bus longo ſermone confirmat & explicat. Sed nonnè magis imputatũ no- Iaco.3.
bis peccatũ opere conſummatũ, quàm lingua prolatum? Cur ergò nõ dicun-
tur cruciari potius manibus quàm lingua? An igitur per linguam intelligũtur
virtutes expreſſiuæ mali conceptus fabricati in corde, vnde exeũt omnia
mala: & ſimiliter virtutes executiuæ bonarum cogitationũ? Ideò dicit, quod
mors & vita ſunt in manibus linguæ. An, quià ceſſante omni alia concu-
piſcentia, oculorum videlicet & carnis, reſtabit in damnatis lingua, qua cõ-
tinuè maledicent? Ideò in ipſa cruciatus eorum peculiarius & expreſſius
deſcribitur? Hinc Iohannes ſubinfert. Et blaſphemauerunt Deum præ do- Apoc.16.
loribus & vulneribus ſuis.

318 Cur damnati ſtridebunt dentibus: vt Saluator ait? An (vt Hieronymus ſen- Mat.8.13
tit) per linguã, quæ cruciatur, oculos flentes, & dentes, quibus dãnati ſtri- Hiero.
debunt, intelligitur veritas corporis ſuſcitati? An (vt Origeni placet) ſtri- Origenes
debunt dentibus, quibus acerbitatẽ malitiæ manducauerunt? Hinc de hu-
iuſmodi Propheta canit. Dentes eorum arma & ſagittæ: & lingua eorum gla- Pſal.56.
dius acutus. Sed quid verè per dentes intelligitur? Nonnè ſicut per oſſa
naſcentia & creſcentia cũ corpore, vires naturales ipſum corpus proſequẽ-
tes intelliguntur: Sic per dentes poſt formatum corpus & natum homi-
nem generatos, & antè mortem multoties cadentes, intelligunt vires ac-
quiſitæ ad bonũ vel ad malũ: vt alibi diximus? Vnde, quià has vires, quas
homo deberet cõparare in bonum, in malũ acquiſiuit cum culpa & pecca-
to, in illis præcipuè damnatus torqueri dicitur. Si autem in bonum ipſis
homo vteretur: ipſum hominem fœliciter conſequerent. Sicut de Moſe
ſcriptum eſt. Nec dentes illius moti ſunt. Deut vlt.

319 Poterunt nè damnati videre Deum? Nõnè ex iis, quæ dicunt in Euãgelio, Luca.16.
cuius titulus eſt ſm Lucã, videre poterũt? Nam diues ille in Inferno exi-
ſtens vidit Lazarũ, qui erat in ſinu Abrahæ. Sed quomodò diues ille vi-
debat vltrà illud magnũ chaos firmatũ inter eos? Nõnè, quià chaos illud
nõ erat ex diſtantia loci, ſed ex diſtantia ſtatus? Sæpè enim cõtingit, quod in
eadẽ domo aliquis valdè gaudeat, alius verò nimio dolore afficiatur. Hinc
conijcitur, quod pœna dãnatorum, ſiue gaudiũ Beatorum non conſequitur locũ
ſed ſtatũ. Quod cõfirmari poteſt ex verbo Chriſti latroni dicentis. Hodie Ibi.23.
mecũ eris in paradiſo. Nã ipſe Chriſtus non aſcendit in cœlũ, niſi in qua- Acto.1.
drageſimo die poſt reſurrectionẽ. Sed ſi dãnatus videt gloriam Beatorum,
nonnè gaudet? Nõnè refrigeriũ ſentit? Sed quomodò quis poteſt ſentire

gaudium

gaudium ex re irrecuperabiliter amiſſa, & ſibi penitus denegata? Immò
Sap.5. inuidia & æmulatione reprobi torquebuntur: Sicut ſcriptum eſt. Stabũt
iuſti in magna conſtantia aduerſus eos, qui ſe anguſtiauerunt, & qui abſtu
lerunt labores eorꝝ. Videntes turbabuntur timore horribili, gementes, &
pręanguſtia ſpũs, dicẽtes. Hi ſunt, quos aliquando habuimus in deriſum.
Ecce quò cõputati ſunt inter filios Dei, & inter ſanctos ſors illorꝝ eſt.

320 Quo igne cruciabũtur dãnati? Nõne igne illo, qui Diabolo & Angelis eius
Mat.25. præparatus eſt: vt in Euangelio dicitur? Sed quis eſt hic ignis? An (vt Py-
thagoræis placet) eſt illa lux, quæ dilatata in ampliſſimo loco ſupramun-
dano Beatos lætificat: coarctata autẽ in centro illo Inferni obſcuratur,
comburit, & cruciat? Sicut enim radius Solis in concauum ſpeculum di-
rectus inflammat & ignem accendit appoſito combuſtibili: Sic & hi mi-
ſeri adhærentes terræ & concauo ipſius per affectum nimium terrenorꝝ
& voluptatis, quæ ex carne terrea eſt, ſe oppoſuerũt luci illi reuerberanti
ex cõcauo & centro illo terræ infimo: quod ideò denominatur infernus,
Origenes. ideſt inferior locus. Et ſic ipſimet accendũt in ſe ignẽ illum: vt Origenes
Iſa.50. ait. Quod didicerat ab Iſaia, dicente. Ambulate in lumine ignis veſtri, &
in flammis, quas ſuccendiſtis.

321 Quomodò ignis ille inferni corporeus (ſi quis eſt, vt dicitur) torquebit ani-
Grego. in Dialogo. mas? An, vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ: ſicut Gregorius ſentit? An, vt
obiectum triſtabile: ad cuius præſentiã animæ detinebuntur vi & ab ini-
mico ipſarꝝ Deo? Vnde dolor & indignatio inſurget: ſicut nõnulli recen
tiores Theologi dicunt. An ſm Platonicos, quia anima nunq̃ erit abſq;
ſuo vehiculo, ideſt corpe cœleſti: quo mediante mouet̃ de loco ad locũ,
audit, videt, & ſentit delectationẽ ex obiecto delectabili: triſtitiã verò ex
obiecto triſtabili? An per immutationẽ? Nam poſitũ eſt bellum inter car
Gal.5. nem & ſpiritum: quorꝝ alter concupiſcit aduerſus alterũ: hac tamen lege
(vt ſuprà diſſeruimus) q̀ is, qui vicerit, det proprietates ſuas victo. Si.n.
vicerit ſpiritus dabit corpori imortalitatem, & incorruptibilitatem: vt ait
1.Cor.15. Apoſtolus. Cum aũt mortale hoc induerit immortalitatẽ, & corruptibile
hoc induerit incorruptionẽ. Et tãdem ſpiritus dabit corpori omnes pro-
prietates ſuas: ſicut ipſe Apoſtolus paulò ſuperius innuit. Surget (inq̃t)
corpus ſpirituale, gaudens vȝ ſubtilitate, leuitate, claritate & huiuſmodi.
Quas proprietates Theologi vocant dotes corporis glorificati. E conuerſo
autem ſi præualuerit caro, dabit ſuas malas proprietates ſpiritui: gra
uitatem vȝ, vt deſcendat ad infernas partes: obſcuritatem, quia in tenebris
erit: & paſſibilitatem, quia patietur ab igne corporeo. An, quia æſtuabũt
virtute illius lucis, quæ in cœlo dilatata lætificat: & in Inferno coarctata
cruciat: vt modò, de Pythagoræorꝝ mente diximus?

322 Quomodò Sapientes, qui variè de Inferni igne ſenſere, conuenire poſſunt,
& an omnes verum dixerunt? Nõne oẽs conueniunt? Quãuis vnuſquiſq;
ſuo modo id expreſſerit. Eſt quippè ignis ille inſtrumentum torquens (vt

Gregorio placet) & eſt obiectũ triſtitiam inferens: vt Iohãnes Scotus opinatus eſt. A' quo quidem igne tantò vnuſquiſq; acrius torquebitur, quantò magis corporeus effectus erit eius ſpiritus. Et erit hic ignis inferni crucians virtus quædã illius, qui in cœlo lætificat. Sicut virtus animæ, quæ in cerebro intelligit, in ventre digerit, & feces in ſeceſſum demittit.

323 Torquebuntur nè damnati aliis tormentis & elementis quàm igne? Nonnè ſcriptum eſt, quòd armabit ſe creatura, omnis videlicet, ad vltionem inimicorum? Hinc Iob, de ſpiritibus punitis agens, ait. Sic in tenebris, quaſi in luce ambulant. Eccè tormentum aeris per tenebras. Secundò de terra ſubinfert. Maledicta ſit pars eius in terra. Et de aqua & igne ſimul ſubdit. Ad nimium calorem tranſibunt ab aquis niuium. Vnde Poetæ decantarunt eſſe quatuor flumina iuxta quatuor elemẽta, reos & damnatos torquentia: de quibus Homerus canit. *Sap.5.* *Iob.24.*

Sic vbi tartareas Acherontis voluit in vndas
Se Phlegethon, ſtygioq; ſimul deductus ab alueo
Cocytus, gemino qua rupes ſcinditur amne. *Hom i.10. Odyſſea.*

Quorum fluuiorũ Phlegethon igneus eſt: Cocytus aereus: Acherõn terreus. Styx verò, quæ alibi dicitur palus, aquea eſt. Quàmuis alii aliter ſenſerint. Et de his ſcribens Proculus ait. Quæ in cœlis ſunt elementa, ſummitates & excellentiæ elementorũ ſunt: ea, quæ ſub orbe Lunæ, ex ſecundo ordine: illa verò, quæ infrà terram ſunt, infimum quoddam, ac veluti fex elementorum: vbi mali cruciantur. *Procul. in Timæum.*

324 Quomodò à quatuor elementis rei cruciabuntur, & cur? Nonnè, quià corpus ex quatuor elementis compoſitũ eſt? Sed animæ quomodò nunc ab illis cruciãtur? An, quià (vt more Platonico loquamur) annexæ ſunt ſuo vehiculo, corpori videlicet cœleſti, quod ex quatuor elementis, quàmuis cœleſtibus conſtat? An, quià animæ induerunt naturã corpoream eo modo quo ſuprà dictum eſt? Cruciantur autem à terra concludente eos veluti in carcere: & ab aqua ſuffocante, & ſuprà modum frigefaciente: ab aere verò ſuis tenebris horrorem incutiente & reboante propter vlulatus, ſtridorem dentium, blaſphemias, & minas dæmonum: ab igne autẽ torquente & æſtuante.

325 Quæ eſt maxima damnatorum pœna? An cruciatus ab elementis inflictus? An terribilis hoſtium aſpectus? An eſt priuatio nedum aſpectus diuini, ſed influxus diuinæ bonitatis? Nam ſicut Deus benedicendo, omnia bona influit: Sic maledicendo, omnia bona ſubtrahit. Hinc ſummus Iudex dãnatis dicet. Ite maledicti, priuati videlicet omni benigno influxu. Proptereà canit Vates. Auertente autem te faciem, non influendo videlicet, omnia turbabuntur: auferes ſpiritũ eorum: & deficient. Sicut enim corporibus malè diſpoſitis omnia cedunt in tormentum & damnũ, etiam ii, qui ſanis ſunt optimi cibi: Ità damnatis omnia cedent in tormentum & detrimentum, ablato ab eis omni bono influxu: vt dictum eſt. *Mat 25.* *Pſal.103.*

326 Sunt nè Beati in quiete, an in motu vel augmento aliquo? An fortè ſunt in quiete? Cum enim ad finem vltimũ, & obiectũ illud, omnia continens, & in quo omnes beari poſſunt, deuenerint: quid amplius eis quærendũ eſt?
Pro. 4. Quid melius inuenire poſſunt? An creſcunt? Nã (teſte Sapiẽte) iuſtorum ſemita quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit vſq; ad perfectã diem: Vn-
Orige. 2. Periar. de concludere poſſumus illud Origenis, quòd puerorum animæ, quæ nõ peruenerunt ad perfectam ætatem, in patria proficiendo aſcendũt, vt Sol
Ephe. 4. ad meridiem: donec occurrant ad ætatem plenitudinis Chriſti: vt Paulus innuit. Alioquin non eſſent perfecti nec beati. Cum beatitudo ſit ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus. Et quis ad ſummũ obiectũ Beati deuenerint: nõ tamen ſtatim obiectũ illud infinitũ ab intellectu finito & determinato exhauritur. Et ſic quoq; beati proficiunt.

327 Eſt nè liuor & æmulatio aliqua inter Beatos? Nõnè ex Euangelio habemus,
Luca. 15. quòd filius patri ſemper obſequens inuidit, & contriſtatus eſt de iis, quæ pater clæmentiæ impenderat filio, è regione longinqua reuertenti? Nõ-
Exo. 17. nè quoq; ſunt altercationes in cœlo, dicente Moſe, q̃ manus eſt ſuper ſede Iah. i. Dei pugnans pro Domino contrà Hamalech à generatione in generationẽ? Cui adſtipulantur ea, quæ ſecretiores Theologi (vt alibi dictum eſt) docẽt: quòd videlicet nec bellum nec pax nec quippiam aliud in terris ſit, quin prius fiat & determinetur in cœlis. Hinc Gabriel Danie-
Dani. 10. li dixit. Princeps regni Perſarum, ideſt intelligentia Perſis præſidens, obſtitit mihi, viginti & vno diebus. An igitur, quià illa diſſidia & bella ſunt per diſcurſum rationis, cui vnuſquiſq; Beatorum ſtatim cedit vel expectat tempus diuina ratiõe decretum (vt de Gabriele modò dictum eſt) non ſunt ibi altercatiões, quæ abducant hoſpites à pace? Alioquin regnũ illud nõ diceretur nec eſſet regnum pacis & quietis. Pari modo & de fratre cõtriſtato, licet figuret filiũ exiſtentẽ in patria, & de conquerẽtibus, q̃
Mat. 20. nouiſſimi in vineam Domini cõducti remunerẽtur eadem mercede, qua ipſi, qui portarunt pondus diei & æſtus, dicendũ eſt.

328 Cur ſemen Abrahæ ſaluãdũ comparatur Stellis? An, quià ſicut Stellæ à no-
Gen. 15. 20: 4 bis numerari nequeunt: Sic nec ii, qui ex ſemine Abrahæ nati ſunt? An, quià beandi aliquatenus cum Stellis conueniunt? Quod nõ ignorauit il-
1. Cor. 15. le, qui poſtq̃ vidit arcana Dei, dixit. Sicut Stella differt à Stella in clari-
Dani. 12. tate: Sic ſanctus à ſancto in gloria. Quod Daniel anteà dixerat. Fulgebũt (inquit) iuſti, ſicut Stellæ in perpetuas æternitates. An, quia ſicut Stellæ ſunt quædam lumina à Sole prouenientia, vel radii quidam Solares, reuerberantes ex corporibus illis (ſicuti de Luna per Eclipſim ipſius apertè comprobatur) Sic & animæ Beatorum ſunt quaſi radii quidã ſummæ lucis ſplendentes in corporibus, & reuerberãtes lucem vſq; ad ipſam ſummã lucem, vitam & Deum? Et hoc contingit omnibus, dũmodò corpora ſint purificata & munda. Alioquin obtenebreſcunt animæ, & cũ corporibus in perpetuas tenebras detruduntur.

329 Quomodò intelligitur illud Saluatoris. Angeli eorũ ſemper vident faciem Mat.18.
Patris mei, qui in cœlis eſt? An fortè ſũt in cœlis & in terris Angeli? An,
cum incorporeũ non circũſcribatur loco, nec loco aliquo determinetur,
ſed eſt, vbicunq; virtus eius extendit, Angeli poſſunt virtute ſibi à Deo
tributa tueri nos, & videre faciem Patris? Qui quidem Pater quãuis ſit in cœ-
lis præcipuè, nihilominus vbiq; eſt: vt omnis Theologorũ ſchola cõcludit.
An per Angelos intelligũtur illi radii primæ lucis, qui in ſe ſunt An-
geli. i. nuncii Dei: in nobis autem ſyndereſes & luces quædã omnes illu-
minantes & contrà omne malum remurmurantes? Nec id diſtat à ratiõe:
ſi admittantur ea, quæ Pythagoræi de luce perhibẽt. Ipſa enim lux alium
& alium eſſendi modũ in diuerſis induit. Vnde lux illa, quæ in cœlis bea-
tificat, in Inferno cruciat & comburit: vt alibi diximus.

330 Quod eſt ſæculum venturũ: ad quod deueniendi Hebræi ſibi ſcientiã vendi-
cant? Nõnè eſt illud, quod poſt iudicium expectamus, regnum videlicet
cœlorũ, nobis à conſtitutiõe Mundi præparatũ? Sed quomodò illuc poſ-
ſit homo, in via exiſtens, deuenire (vt ſecretiores Theologi pfitentur, &
Paulus innuit) inueſtigandũ eſt. Ait enim Paulus, q̃ qui guſtarunt bonũ Heb.6.
verbum Dei, virtutesq; ſæculi venturi, & prolapſi ſunt, ad pœnitentiã re-
nouari non poſſunt. Quas quidẽ virtutes & ipſe guſtauit, quãdo vidit ar- 2 Cor.12.
cana Dei. Vnde illuc intrauit per modũ tranſeuntis (vt aiunt) non autem
per modũ permanẽtis: quià fuiſſet beatus. Nõnè & in ipſum intrauit Mo-
ſes? Nã inde legem habuit & facie ſplenduit. Nõnè & illuc intrauit Iſaias?
quãdo vidit Dominũ ſedere ſuper ſolio excelſo & eleuato? Nõnè etiam Iſa.6.
Saluator dixit. Regnum Dei intrà vos eſt? Nam regnum Dei eſt ſæculũ Lucæ.17.
venturum. Quod quidem regnum eſt intrà illos, qui adeò ſunt mũdo cor-
de, vt Deũ intueri poſſint. Iuxtà illud Saluatoris. Beati mũdo corde, quo- Mat.5.
niam ipſi Deum videbũt. Hinc ipſe Chriſtus alibi ait. Agite pœnitentiã, & 4.
purificantes videlicet voſipſos, quià appropinquabit vobis regnum cœlo-
rum. Nam regnum cœlorũ (vt modò diximus) eſt verum ſæculum ventu-
rum, dictum alibi hortus voluptatis: in quem mẽte intrauit Adã, & intra-
uerunt Prophetæ, & multi amici Dei: vt alibi diſſeruimus.

331 Quæ merces datur benè operantibus? Nonnè datur beatitudo? Beatus autẽ
(vt Auguſtinus inquit) eſt qui habet vel adeptus eſt, quicquid vult. Sed Auguſt.
cum voluntas noſtra finita nõ poſſit adipiſci niſi finitum: igitur (vt videt)
quid finitum datur merẽtibus? Sed nonnè Deus Abrahæ dixit. Ego ero Geñ.15.
merces tua magna nimis? Et Chriſtus. Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcãt Io.17.
te Deum verũ, & quem miſiſti, Ieſum Chriſtũ. Vterq; enim eſt infinitus.
An igitur, cum Deus in denariũ extendatur, nunq̃ ab infinitate & vnitate
ſua diſcedens, ipſe eſt denarius, laborantibus in vinea Domini pmiſſus? Mat.20.
Nam ipſe Deus & ſi idem eſt, diſtribuit tamen & præbet ſeipſum (prout
vult) in primæua diſtributione: in remuneratione autem prout vnuſquiſq;
meretur. Vnde non datur ſe totum vnicuiq; ſm rationem infinitatis, ſed

ſm

ſm portionem quãdam, eo modo, quo portio poteſt eſſe in Deo. Eſt au-
tem in Deo portio reſpectu accipientis, non autem dantis. Hinc Dauid
Pſal. 141 canit. Dixi, tu es ſpes mea, portio mea in terra viuentium: non tantùm vi-
delicet eorum, quæ mihi contingere poſſunt: ſed eorum, quæ ex Dei bo-
nitate mihi debentur.

332 Quæ ſunt manſiones illæ multæ in domo Dei (teſte Chriſto) exiſtẽtes, &
Io. 14. quis eas fabricauit? Nonnè, ſi pro loco, in quo Beati reſident, intelli-
Geñ. 1. gantur manſiones, vtiq; eas fabricauit ille, de quo ſcriptum eſt. In prin-
cipio creauit Deus cœlum & terram? Nam in cœlo locantur omnes Bea-
ti. Si verò de gradu præmiorum eſt ſermo: nonnè omnes gradus in eo
fundantur, qui omnia fabricauit? Nam ipſe variis modis in diuerſos ſe dif-
fundit: & ſicut Rex diuerſa miniſteria diuerſis diſtribuit: Sic & ſũmus Mo
derator alios quidem dedit fieri Apoſtolos, alios Prophetas, alios Docto
Ephe. 4. res: & ſic de ſingulis gradibus, quos Apoſtolus cõmemorat. Vnde Deus
vnicuiq; in patria ſuſcepto manſionẽ conuenientem aſſignat. An manſio
nes illæ multæ ſunt illæ decem diuinæ annumerationes? Vnde merces il-
la (vt modò dictum eſt) dicitur denarius. Hæ autem annumerationes ſeu
manſiones reducuntur in cubum, millenarium videlicet illum, de quo in
Cant. vlt. Canticis dr̄. Mille tibi Selomo: qui vs es pax tibiipſi & pacẽ aliis p̄ſtas.

333 Sunt ne in manſionibus illis plures viſiones Dei, an vna tm̄? Nonnè, ſi na-
turale illud dogma ſequi voluerimus, ꝙ ab vno eodem modo ſe habente
non poteſt procedere niſi vnum, dicemus, ꝙ Deus omnibus vnico modo
ſe demonſtrat? Hoc quippè verum eſſet, ſi Deus naturaliter ad extrà age-
ret eodem modo ſemper ſe habẽs: Sed cum liberè agat, nõnè diuidit cha
1. Cor. 12. riſmata & præbet ſeipſum ſingulis prout vult: vt Apoſtolus ait? Vult autẽ,
quod decet. Decet verò, vt præbeat ſeipſum vnicuiq; ſm meritum & ca-
ptum ipſius recipientis. Nec enim poteſt idem obiectũ vnaquæq; poten-
tia æquè apprehendere. Alioquin: cum vnum ſit ſcibile in vnaquaq; ſcien
tia: omnes in ea eſſent æquè inſtructi: cuius oppoſitũ expreſſè videmus.
Quod euenit, quià vnuſquiſq; pro captu ſuo intelligit. Nec vult Deus ma
gis intelligi ab vnoquoq;, quàm eius meritum & captus exigat.

334 Vera gloria Beatorũ in quo conſiſtit? An in cognitione, vel viſione Dei: vt
Thomas. Thomas ſentit? Iuxtà illud Chriſti nuper adductũ. Hæc eſt vita æterna,
Io. 17. vt cognoſcant te Deum verũ: & quem miſiſti Ieſum Chriſtũ. An in amo-
Scotus. re & fruitione: vt Scoto placuit? An in transformatione & vnione: vt Pla-
Platonici. tonici docent? Quod ſuo loco (Deo fauente) explicabimus. Vt autẽ ho-
rum Sapientũ dicta in vnum conuenire videantur dicimus, ꝙ beatitudi-
nis principium eſt in cognitione, progreſſus in fruitione, complementum
verò in vnione. Et hoc quãtum ad eſſentialia. Conſequẽtia autem ipſam
beatitudinem q̃plurima ſunt: æuiternitas videlicet, duratio, incorruptibi-
litas, agilitas, claritas, ſubtilitas corporis, immò transmutatio in ſoriẽ ſpiri
tualem, corona multiplex, pro ſtatu & conditione cuiuſlibet, ſiue marty-

rum,ſiue doctorꝝ & huiuſmodi. Quæ omnia cõcludit Aug. vno ſermone Aug.ſ.
dicens. Beatus eſt, qui habet, quicqd vult: & quicqd vꝫ deſyderare pót. Ná
btitudo (vt ſuprà diximus) eſt ſtatus oium bonorꝝ aggregatiõe pfectus.
335 Quis ná in cœlo Deo ꝓpinquior eſt? An Seraphinorꝝ chorus: vt vulgò aſ-
ſeritur? Sed nonnè nomen illud eſt officii: non autem perſonarũ? An ſunt
illi ſeptem ſpũs, Deo ſemp aſtantes: vt in Apoc. & Tobia legimus? An eſt Apoc. 1. Tob 12.
ille Angelus, qui Moſi loquebať: quẽ Hebræi מטטרון שר הפנים Mitatrõ
ſar hapanim .i. principem facierum vocant? Eius enim intereſt introduce-
re benemeritos ad faciem Principis Dei. Et hoc mediante Moſes Deo fa-
cie ad faciem locutus eſt: vt in libro Numerorꝝ dicitur. An ſupremum lo- Nu. 12.
cum inter creata tenet beata Virgo Dei genitrix, quæ dicitur exaltata ſup
omnes choros Angelorꝝ? Ipſa enim fungitur officio Mitatron: vt in Har- Cantico. 8.
monia diſſeruimus. Sic nanqꝫ nominatur, qui ſupremũ locum apud Deũ To. 5. c. 6.
in regno beatitudinis tenet: vt ſecretiores Theologi perhibent. Nec enim Sec. Theo.
abſqꝫ reuerẽtia Chriſtus habet matrem in cœlis: qui in terris exiſtens, erat
(vt Lucas narrat) ſubditus illis, parentibus videlicet. Luca 2.
336 Fundamẽta ſupernæ Ciuitatis quæ ſunt, & quõ cõglutinata ſunt? Nõnè ſu-
prà illud primũ & vnicum fundamentũ, quod poſitũ eſt, Chrs Ieſus vꝫ, 1. Cor. 3.
iacta ſunt Apoſtolorꝝ & Prophetarꝝ fundamẽta? Iuxtà illud Apoſtoli.
Supædificati ſuprà fundamentũ Apoſtolorꝝ & Prophetarꝝ. Vtraqꝫ. n. fa- Ephe. 2.
milia vtriuſqꝫ teſtamẽti fundata eſt in illo cœleſti duodenario: quo cœle-
ſtia oia (vt Plato & Iohánes conueniũt) diſtribuunť. Glutinum aũt ipſorꝝ Pla. in. 6. de legibus.
fundamentorꝝ, & totius ædificii, charitas eſt, aut virtus illa diuinitatis: quæ Apoc. 21.
ſicut amore diuidit: Ità amore cõglutinat. Sicut de Sole finxere Poetæ. ꝙ
habet Dionyſiacam virtutem diuidentem: & Apollineá counientem. Ná
Deus, verus Sol amore ſe diuiſit & diffudit in multa: & amore illa multa
in ſe conglutinare & vnire intendit.
337 Collocanť nè Beatorꝝ animæ in choris Angelorꝝ? Nõnè Theologi cõi ore
aſſerunt, ꝙ vnaquæqꝫ aia ad eum gradũ Angelorꝝ aſſumiť: quẽ in hac vita
meruit? Sed cur hoc? An, qà opera ipſius ſunt eiuſdẽ generis? Nam ſi quis
amoris opa egerit, ad Seraphinorꝝ chorum: ſi doctrinæ, ad Cherubinorꝝ
ordinẽ (vt aiunt) admittet. Et ſic de reliquis. An, qà ex illo choro habuit
Angelũ cuſtodẽ? An, quià deſcendẽs aia illa in corpus (vt Pythagorę pla-
cuit) induit naturá illius chori p quem tranſiit? Sicuti radius Solaris p vi-
trum coloratũ tranſiẽs induit colorẽ vitri illius. Sed nõnè ſunt aliæ turmę
& exercitus Angelorꝝ, q̃ illi nouẽ à Dionyſio & Iamblico memorati? Ná Diony. de Ang. hiera. Iamblicus
ſunt ſeptem Angeli principes throno Dei aſtátes cum ſuis exercitibus &
aciebus magnis (vt ſecretioribus Theo. placet) & ſeptuaginta, de quibus
Hiero. meminit ſup illud. Circũamicta varietatibus. Sunt quoqꝫ (vt Da- Hiero, ſup Pſal. 44.
niel ait) millia milliũ Deo miniſtrantiũ, & totidẽ aſſiſtentiũ. Et hoc, nõ ꝙ Dani. 7.
ipſo numero cõcludanť, ſed dicunť diſtributi illo nũero diuino ipſi Dei mi-
niſtri. Et ſic non tm̃ ad nouẽ choros, ſed ad oẽm ordinẽ & exercitũ Ange-

loꝝ reuertenť animæ,ꝑ quos tranſierūt,aut à quibus fauorē ſuſcœperūt.

338 Vident nè oēs Beati eſſentiā Dei?Nōnè recentiores Theo.id cōiter aſſerūt? Sed qūo intellectus creatus & determinatus pōt attingere (vt aiunt) di-
Mat.11. uinā eſſentiā:quæ eſt formaliter infinita?Nōnè Chriſtus ait.Nemo nouit patrem neq; filiū,niſi quatenus ipſe reuelauerit?Nō enim dicit,oſtenderit. Et ſi nemo ad filiū vel patrem ꝑuenit,qui nō ſunt formaliter infiniti ſed ꝑ eſſentiā:quantò minus ad eſſentiā nudam,omnem captū finitū exceden-
1.Cor.13. tem,quis deueniet?Sed nōnè (vt Apoſtolus ait) videmus núc ꝑ ſpeculū in ænigmate:tunc autē facie ad faciē?Si videre facie ad faciem eſſet videre eſſentiā,vtiq; ſoluta eſſet quæſtio.Sed nōnè Moſi,qui cū Deo facie ad fa-
Exo.33. ciem loquebatur,dixit Deus.Non videbit me homo & viuet?Rurſumq; oſtendit ei omne bonū,vt ꝓmiſerat:attamen dixit illi.Nō videbis faciem meā:ſed poſteriora mea.Eſt ergò (vt ſuprà diſſeruimus) multiplex Dei facies.Alia enim eſt,quæ in patria videbitur (vt dixit Apoſtolus) & alia,
Pſal.79. quam optabat hic videre Propheta,dicens.Oſtende faciem tuam,& ſalui
& 104. erimus.Et hanc quærendam aliis perſuadebat,dicens.Quærite faciē eius ſemper. Eſſentia verò vnica eſt,& penitus ſolitaria. Vnde videre faciem non eſt videre eſſentiam.

339 In qua viſione beanť ii,qui ſunt in patria?An fortè in viſiōe eſſentiæ diuinæ:
Auguſt.ad Paulinā de vidēdo deo quā aliqui exiſtētes in via viderūt per raptū & exceſſum mentis:vt de pluribus Aug.meminit,vbi de videndo Deo agit?Sed nōnè Deus ꝑ Iſaiam
Iſa.42. ait.Hoc.i.ipſum,qđ eſt,eſt nomen meū:qđ denotat ipſam eſſentiā nudā: & gloriā meam,hāc vꝫ,alteri nō dabo:vt habeat.ſ.propriū eſſe & indepē-
Sec.Theo. dens,aut vt ipſam eſſentiā ſic nudā depræhendat?Hinc ſecretiores Theologi cōcludunt,ꝙ Deum nudū nec videre,nec de ipſo effari quis pōt.Nec enim æquū eſt (vt aiunt) ꝙ quis videat Regem nudū:nec paruipendendū putant,ſi quis videat ipſum veſtitū veſtimentis gloriæ ſuæ:quæ q̄plurima ſunt:vt alibi diximus.Quibus quidē veſtimentis iccircò ſe Deus induit:vt oſtendat ſe nobis,qui capere nequimus nudā illam & infinitā eſſentiā:cū qua nos finiti nō habemus ꝓportionē.Quāuis aliqui dicant,ꝙ habemus proportionē attingētiæ.Nō enim potētia attingere pōt obiectum,niſi ſit ei ꝓportionatū.Hinc Beatus nō videt ꝓportione attingentiæ infinitum illud obiectū:ſed videt id,quod attingere pōt:& eo mō,quo poteſt.

340 Mentes beatoꝝ beanť nè in ſolo Deo,an ēt in creaturis?Nōnè cōtenti eſſe debēt videntes obiectum illud,in quo omnia vidēt:& in quo continenť
Aug.22.de Ci.Dei. omnia,quæ deſyderari poſſunt?Sicut lōgo ſermone diſſerit Auguſtinus.
Gen.15. Hinc Deus Abrahæ dixit.Ego ero merces tua magna nimis. Sed nonnè
Aug ſuper Gen. ipſemet Auguſtinus alibi ait,quòd triplex erit Beatorum viſio : veſpertina videlicet,ideſt creaturaꝝ in ſeipſis,matutina,ideſt creaturarum in ver-
Polit.7. bo, & meridionalis,ideſt ipſius verbi propriè?An igitur beantur illi ciues in ipſo Deo:in quo ſolo eſt fœlicitas? Teſte enim Deo (inquit Ariſtoteles) non eſt fœlicitas in rebus exterioribus.Nam ipſe eſt fœlix ſine aliqua

re exteriori: vt Propheta canit. Oblectantur autem Beati in creaturis, cũ Deo iam vnitis. Sicut oblectantur oculi corporei nõ tñ in Sole ſed etiã in radiis Solaribus. Hinc Saluator ait. Per me ſi quis introierit, ſaluabitur: & ingredietur, ſcilicet ad diuinitatem: & egredietur, ad creata videlicet: & vtrobiq; paſcua inueniet. Pſal.15. Io.10.

341 Quæ ſunt & quid operantur veſtes diuinæ, & quõ quis in ipſis beari poteſt? Nõne diuinæ veſtes Deũ, aliàs præ fulgore immenſo (vt dictum eſt) inuiſibilem, nobis viſibilem præbent? Nam ſi nõ poterant aſpicere filii Iſrael in faciem Moſi ob ſplendorẽ vultus eius (vt Paulus inquit) in quo videlicet ſplendebat paruus radius diuinitatis, ſed neceſſe erat velari faciem: qd dicendũ eſt de luce illa diuinitatis immenſa: quã ideò ipſe Paulus vocat inacceſſibilem: quià appræhendi & attingi nequit à nobis? Neceſſe eſt igitẽ vt contegatur, ſi videri debeat. Contegitur autẽ aliquando lumine, rebus creatis viſibili: vt Vates canit. Amictus lumine ſicut veſtimento. Aliquando veſtitur veſtimentis albis pietatis, clæmentiæ & amoris: aliquando rubeis iuſtitiæ & fortitudinis: aliquãdo purpureis, donoꝝ videlicet Spiritus ſancti (vt ſecretiores Theologi exponunt) aliquando viridibus vitæ & gloriæ: aliquando cõcinnitate & decore Regio: vt iterum Propheta canit. הוד והדר Hod vehadar induiſti, ideſt concinnitatem & decorem. Pro quo cõis æditio habet. Cõfeſſionẽ. Et multa huiuſmodi veſtimẽta Deus iduit: qbus agens nobiſcũ tot tantaq; oblectamẽta tribuit: quot & quãta capere poſſumus. Fœlicius ãt Beati in aſpectu illaꝝ veſtiũ oblectanẽ & beanẽ. 2 Cor.3. Exo 34. 1.Timo.6. Pſal.103. Sec.Theo. Pſal.103.

342 Qua voce Beati laudant Deũ? Non quippè voce hac cõmuni (vt ſuprà diſſeruimus) ſed illa, qua Moſes clamabat. Nam ipſi nullam vocẽ proferenti dixit Deus. Quid clamas ad me? Vnde Ieremias ait. Clamauit cor eoꝝ ad Dominum. Cor enim clamat affectu. Vnde ſicut Deus loquitur nobiſcum, imprimendo per lumen ſuũ eam cognitionem, quã vult nos habere (vt Dionyſio placet) aut producendo effectum amoris, claritatis, ſublimitatis & huiuſmodi: Sic nos laudamus Deũ, grãs agẽdo, diligẽdo, & in ipſum affectus nřos debita cõcinnitate dirigendo. Quod Beati pfectius ac melius faciunt. Nec enim Deus in tota lege & Euangelio nos aliud docet, q̃ fieri ſibi conformes & concinnos: vt omnia, quæ ſunt inter Deum & nos, ſint ſuauiſſimi concentus ex inſtrumentis ritè conchordatis reſultantes: vt alibi diximus. Exo 14. Thre.2. Dionyſius.

343 Qua ætate apparebunt ſuſcitati antè Tribunal Chriſti? An (vt aſſeritur) in ætate perfecta triginta annoꝝ? Iuxtà illud Apoſtoli. Donec occurramus in virum perfectum, in ætatem plenitudinis Chriſti. Sed ſi ætas Chriſti fuit plena in triceſimo, vel triceſimotertio anno, ætas Dauid fuit plena in ſeptuageſimo, Abraham in centeſimotriceſimoſeptimo, Moſi & Aharon in centeſimouiceſimo, Adæ in nongenteſimotriceſimo, Matuſalem vero in nongenteſimo ſexageſimonono: Igitur plenitudo ætatũ non eſt æqualis? An fortè virtute Dei omnes apparebunt in illa ætate Chriſti perfecta. Ephe 4.

& virili? Sed quid determinari oportet de ætate eorum, qui abſoluti à tempore viuent in perpetuas æternitates? An fortè de ætate, qua in regnũ beatitudinis intrat, eſt ſermo? Sed nõnè huiuſmodi ætatis plenitudo eſt, quando quis curſum conſummauit? Curſus autem aliquando ſerius, ali-
Sap.4 quãdo citius cõſummatur. Iuxtà illud Sapientis. Conſumatus in breui expleuit tempora multa. Sicut igitur curſus Chriſti cõpletus fuit in trigintatribus ãnis: Sic vniuſcuiuſq; plenitudo cõpleť curriculo ſupnè determinato.

344 Cum (teſte Propheta) Beati laudent Deum in ſæcula ſæculorum: ſunt nè
Pſal.83. aliquando ex iſta continua laude feſſi? Nõnè ſicut intelligentiæ mouentes orbes ex illa continua motione non defatigantur (vt Philoſophi cõſentiunt) quià agunt, quod ſibi proprium eſt: Sic nec Beati Deum continuè laudantes fatigantur? Cum eis id proprium ſit: dicente Propheta.
Ibid m. Qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te. Laſſitudo enim prouenit ex violentia: quando paſſum reſiſtit agenti. Quod minimè continget in patria. Hinc ibi nulla erit laſſitudo: ſed oblectamentum perfectum.

345 Gaudent nè maiori honore in patria: qui plura paſſi ſunt? Nõnè dicitur in
Mat.20. Euangelio, q̃ ii, qui venerunt hora vndecima, accœperunt eundem denarium diurnum, qui datus eſt eis, qui hora prima venerunt, & põdus diei & æſtus portarunt? Sed nõnè regula naturalis eſt, à qua Deus non diſce-
Top.2. dit. Sicut ſimpliciter ad ſimpliciter: Ità magis ad magis, & maximè ad maximè? Sicut igitur (vt nõnulli etiã recentiores docẽt) Deus dat centum pro vno: Sic dabit ducenta pro duobus, & mille pro decem: ſemper remunerando in centuplo, proportione quidem geometrica. Nec ipſe erit
Ro.2. accœptator perſonarum: ſicut plæriſq; in locis ſacra teſtantur eloquia. Et
Ephe.6. quãuis denario dicantur remunerari nouiſſimi, ſicut & primi, non tamen
Actu.10. eiuſdem precii ſunt illi denarii. Nam vniuſcuiuſq; Beati præmium reſultat ex denario Archetypi, non tamen eadem menſura & eodem precio: ſed pro captu & meritis recipientium (vt ſuprà dictum eſt) ſeruata ſemper (vt diximus) proportione geometrica.

346 Qua gloria, & quo honore Beati coronantur? Cum Propheta dicat. Gloria
Pſal.8. & honore coronaſti eum. Nonnè hoc de Chriſto dictum eſt: vt Paulus
Heb.2. ſentit? Sed, cũ Chriſtus diſpoſuerit nobis regnũ, ſicut diſpoſuit ei Pater,
Lucæ.22. 2.Timo.4. nõnè conſequenter coronam prõmiſit? Hinc Apoſtolus de ſeipſo ait. In
Apoc.3. reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ. Et in Apocalypſi dicitur. Tene, quod habes: ne alius accipiat coronam tuam. An igitur hæc corona eſt
Mat.18. videre faciẽ Patris: ſicut Angeli noſtri vident? Pater enim in antiqua Teologia dicitur corona ſuprema. An hæc corona eſt aliquod inſigne præcipuum? Sicut de martyribus, doctoribus, & virginibus recentiores Theologi dicunt, q̃ habebũt aureolam, coronã v3 minorẽ ipſis conuenientẽ: vt aiunt. Quod ſatis conſentaneũ eſt. Quãuis locus, vnde hoc accipiunt, ſa-
Exo.25. tis impertinens videať. Id. n. ex libro Exodi eliciunt: vbi, dum de Arca fa-

bricanda agiẽ, dicitur. Facies coronã interraſilem quatuor digitoꝝ: & ſup
illam, alteram coronã aureolam. Hæc autem aureola non eſt martyrũ vel
doctoꝝ, ſed Arcæ: quæ nullam ſimilitudinẽ cũ martyribus, doctoribus,
aut virginibus habet. Nec eſt conuenientia niſi verbalis.

347 Habetur nè in Scriptura de corona Beatoꝝ mentio aliqua? Nõnè Chriſtus
de Doctoribus ait. Qui fecerit & docuerit: hic magnus vocabiẽ in regno Mat. 5.
cœloꝝ: aliis vꝫ ſupeminẽs? Et hæc erit gloria & corona ſingularis. Et de
ſufferentibus martyriũ vel pſecutiones qualeſcũq;, quod eſt quoddã mar
tyrii genus, dixit ſummus Remunerator. Beati eſtis, cũ maledixerint vo- Ibidem.
bis homines, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduerſum
vos mentientes propter me: gaudete & exultate: qm̃ merces veſtra mul-
ta eſt in cœlo: præ aliis videlicet. De virginibus autem Iohannes ait, ꝙ Apoc. 14.
cantabant canticũ: quod nemo alius cantare poterat. Vnde innuitur, ꝙ
in hoc aliis præſtant. Et hæc eſt eoꝝ corona.

348 Quibus muris ſupna regio concludiẽ? Nõnè Iohãnes, poſtq̃ deſcripſit paui- Ibi. 21.
mentũ ſupnæ Ciuitatis ex auro cõfectum, deſcribit parietes ex lapidibus
precioſis cõſtructos: ſicut & fundamenta: Sed hos ex iaſpide tm̃, illa verò
ex variis lapidibus precioſis Apoſtolis conuenientibus: vt alibi reſeraui-
mus? Vnde innuiẽ, ꝙ virtute Apoſtoloꝝ cõtinebunẽ illi cœleſtes ciues,
non tm̃ qui partiti ſunt per duodena millia ſignatoꝝ, ſed etiã tota turba
magna & inumerabilis: quæ proceſſit à duodecim Tribubus Iſrael (pro
cuius ſalute ſe veniſſe Chriſtus ait: intelligendo eo modo, quo alibi in- Mat. 15.
telligendum eſſe declarauimus) ſicut ab Apoſtolis oẽs illæ Tribus iudica
bũtur: vt Matthæus refert. Et quià illa turba ex multis eſt collecta, eiuſdẽ Ibi. 19.
tamen ſpeciei: Ideò per iaſpidẽ multigenum & multicolorẽ deſignatur.

349 Mutaẽ nè quis ab officio in illa ſupna curia: an ſemp in eodẽ pſeuerat? Nõnè
varietas & viciſſitudo tẽpoꝝ & reꝝ tollit faſtidiũ? Sicut Eccleſia canit. Et
tẽpoꝝ das tẽpora, vt alleues faſtidiũ. Vñ ſic opinari de illis ſupnis ciuibus
nõ erit abſurdũ: præſertim cũ id expreſſẽ habeamus ex Scriptura, dicẽte.
Eccè, qui ſeruiũt ei non ſunt ſtabiles: & in Angelis ſuis qdẽ poſuit muta- Iob. 4.
tionẽ. Pro quo vulgata æditio habet. Reperit prauitatẽ. Alii ꝓò dicunt.
Poſuit ſplendorẽ. Mutanẽ.n. cuſtodiæ & officia: vt alibi diximus. Sed cũ
Beati deuenerint ad illud obiectũ infinitũ: qd vltrà ex huiuſmodi muta-
tione acqrũt? Nõnè Doctores ſup illud Petri. In quẽ deſyderant Angeli 1. Pe. 1.
ꝓſpicere: dicũt, ꝙ ſemp deſyderãt, quià quantò magis vident, tantò am-
plius eis videndũ reſtat? Sicut cõtingit iis, qui nauigant mare magnũ, aut
qui pambulãt planitiẽ imenſam: à qua quàuis nõ diſcedant, noua tamen
ſemper oblectamenta ſuſcipiunt. Sic etiã Beati ex huiuſmodi mutatione
magnã frugem, magnãq; voluptatem ſentiunt. Nec igiẽ mirũ eſt, ſi in illo
infinito pelago diuinitatis ſemp aliquid noui, quo oblectenẽ, adinueniãr.
Sed quomodò ſunt in termino: ſi ſemp proficiũt? Nõnè ſunt in termino:
quò ad obiectum adeptum: ſed non quò ad imenſitatem ipſius?

350 Quis nos coronabit in patria? An forte mater? Cũ ſcriptũ ſit. Videte Regem
Cant. 3. Salomonẽ in diademate, quo coronauit eũ mater ſua in die deſponſatio-
nis ſuæ. Sed nõnẽ Dauid de Chriſto & cõſequẽter de mẽbris loquens cũ
Pſal. 8. Deo, ait. Gloria & honore coronaſti eũ? An igit̃ coronabimur à Deo pa-
tre iubente, Filio adiudicãte, & matre approbãte? Quæ qdẽ mater eſt illa,
Gal. 4. de qua Apoſtolus ait. Quæ ſurſum eſt Ieruſalem: quæ eſt mater noſtra.
Apoc. 21. Hæc.n. eſt collectio ꝓa illius ſponſæ Chriſti & matris: quã Iohãnes de-
ſcendentẽ è cœlo vidit. Nã applaudentes oẽs cœleſtes illi ciues ob coro-
nam nobis à Deo datã, noua quadã corona nos coronabunt.

351 Cur anima adhærẽs Deo iucundat̃ & exultat? An, quià Deus eſt obiectũ ei
Augu. conueniens, & in quod ordinata eſt? Iuxtà illud Auguſtini aliàs à nobis
adductũ. Feciſti Dñe cor meũ ad te: & inquietũ eſt, donec quieſcat in te.
An pp cõſonantẽ amicitiã, quæ eſt inter Deum & hominẽ, qui eius gerit
imaginẽ? Id.n. omnium amicoꝝ cõmune eſt: quoꝝ cõſuetudo adeò de-
lectabilis eſt. Sicut è conuerſo homo ſola pñtia inimici triſtat̃: ſicut ouis ad
pñtiã lupi: & ſicut hõ in nocte ſentiẽs pñtiã humani generis hoſtis, vt ſæ-
piſſimè cõtingit. An, quià Deus eſt obiectũ menti ſup oĩa ꝓportionatũ:
eo vƺ modo, quo ſe vnicuiq; cõicat: vt potẽtia & virtus ipm cape poſſit?

352 Mens qñ ſit diuina: in hoc ſæculo nè, an in futuro? Nõnè mens (vt infra la-
tius, Deo duce, diſſeremus) eſt intellectus noſter cũ Deo vnitus: adeò vt
ſuſcipiat radios ipſius diuini intellectus nos colluſtrantis, amoto omni im
pedimẽto? Quod ẽt homini in hac vita cõſtituto cõtingere poteſt. Sicut
cõtigit Moſi, Dauidi, veris Prophetis, Apoſtoliſq; omnibus ac primæuis
1. Io. 2. illis diſcipulis: quibus ſcribens Iohãnes, ait. Vnctionẽ habetis à Sancto,
1. Cor. 14. & noſtis omnia. Inter quos erat & ille, qui dixit. Pſallam ſpiritu, pſallam
& mente. Hunc quoq; gradũ conſequũtur omnes mundo corde, de qui-
Mat. 5. bus ſcriptum eſt. Beati mundo corde, qm̃ ipſi Deum videbunt.

353 Qui mentẽ cõſecuti ſunt, qua iactura ipſam perdunt? An, obſcuratur tantũ-
modò eoꝝ intellectus, ſublato penitus lumine ipſum colluſtrãte? An pri
Plot in li. de bo. ie. uantur gratia, benè & meritoriè operandi? Quod fit (ſm Plotinũ) virtute
intellectus, portionis vƺ ſuperioris: quã Mercurius mentẽ vocat. An ia-
Mer. ī Py. ctura maxima eſt: quià perdens mentẽ, illam amplius recuperare nequit?
Heb. 6. Sicut edocemur à Paulo: quãuis id ſub aliis verbis explicet. Ait enim.
Impoſſibile eſt enim eos, qui ſemel ſunt illuminati, guſtauerunt etiam do
num cœleſte, & participes facti ſunt Spiritus ſancti: & guſtauerunt bo-
num Dei verbum, virtuteſq; ſæculi venturi, & prolapſi ſunt, rurſus reno-
uari per pœnitentiam. Quæ omnia à Paulo cõmemorata ad mentẽ, & ad
illum, qui introductus eſt ad Dei arcana intelligenda, ſpectant.

354 Cur mentẽ amittentes (vt modò diximus) per pœnitentiam renouari ne-
queũt? Nõnè, quià huiuſmodi, facti participes Spũs ſancti, peccant in Spi
ritum ſanctum? Nam (vt dicitur) qui peccat p ignorantiã, peccat in filiũ,
cui attribuit̃ ſapientia: qui peccat p fragilitatẽ, peccat in patrẽ, cui attribuit̃

potentia: qui verò peccat per malitiã, peccat in Spiritum ſanctũ: cui attri•
buitur bonitas. Qui igitur facti ſunt Deo familiares, & à ſecretis ipſius, &
quibus reuelata ſunt reuelanda, non poſſunt peccare per ignorantiã. Vn•
de tantò grauius fit eorum peccatũ: quantò maiorem iniuriam inferunt
Domino ſuo, qui ſecreta ſua eis reuelauit. Hinc (vt alibi diximus) peccatũ
Adæ, qui introductus fuerat in hortum voluptatis, fuit crimen læſæ maie
ſtatis, & irremiſſibile, redimibile tamen p opus æquiualens, aut maius: cu•
iuſmodi fuit paſſio Christi. Peccatũ quoq; Moſi petrã pcutientis, cui Deus — Nu. 10.
præcœperat vt tñmodò loqueretur, punitum fuit pœna irremiſſibili: ne
videlicet Populum in promiſſam terram introduceret. Moſes enim qui — Deut 32.
impetrauit veniam pro maiori parte eorum, qui vitulum adorauerant, nõ — Exo. 32.
potuit imperrare remiſſionem illius pœnæ. Sic & vir Dei, qui venerat in — 3. Reg. 13.
Betel ad Ieroboham, quià comedit cibum contrà præcœptum Domini,
deuoratus fuit à Leone ex ſententia Dei irremiſſibili. Nec tamen huiuſ•
modi æterno ſupplicio addicti fuerunt: ſed luerunt pœnas abſq; remiſſio•
ne vſq; ad perfectam expiationem.

355 Cur Chriſtus ait. Exiui à Patre & veni in Mundum: iterũ relinquo Mun• — Io. 16.
dum & vado ad Patrem? Nõnè, quià (vt aliàs dictum eſt) vnumquodq;
reuertitur ad locum, vnde exiuit? Vnde docemur, q anima tendit in Deũ:
qa ab ipſo exiuit. Sed quid dicemus de malis animabus ad Infernũ pert•
gentibus, quæ à Deo elongantur? An forſitan, quià ex Diabolo natæ ſũt
huiuſmodi animæ? Iuxtà illud Chriſti. Vos ex patre Diabolo eſtis. Sed — Ibi. 8.
nõnè hic eſt error Manichæorum explodendus, non autem admittendus?
Vnde verba Chriſti ſane intelligẽda ſunt. Alia eſt enim generatio natura•
lis, ſm quam omnia ſunt à Deo. Alia per tranſmutationẽ ſeu vim quan•
dam regeneratiuã ſuperuenientẽ: ſm quam homines, qui ſm carnem ex
Adam nati erãt, renati ſunt in ſpũ per Chriſtũ. Sicut igitur corpus terreũ,
quod debebat reuerti in terrã, tranſmutaẽ per vim ſpiritus, & tandem ſur•
get ſpirituale: vt cum ſpũ beetur: Sic anima nata ex Deo & reuerſura in ip — 1. Cor. 15.
ſum, per malitiã efficitur diabolica, & filia Diaboli.

356 Cur dixit Apoſtolus. Quis eſt, q aſcendit, niſi qui prius deſcendit ad inferio — Ephe. 4.
res partes terræ? An de Chriſto ſolo eſt ſermo? Sed de iis, qui cũ Chriſto
aſcenderũt, quid dicẽdum eſt? Nõnè & ſpiritus illi reuerſi ſunt ad Deum,
qui dedit ipſos: vt Sapiens ait? An igitur dictum Pauli ad oẽs extẽditur? — Ecc̃s vlt.
Cum oẽs animæ (vt ſecretiores Theologi dicũt) ab alta ſede Dei deſcen•
dant. Quæ qdem ſedes Dei eſt Sol ſupramũdanus: de quo Propheta ca•
nit. In Sole poſuit tabernaculum ſuum. Vnde portiones ſuperiores ani• — Pſal. 18.
marum veniunt ad corpora noſtra: ſicut radii à Sole deſcendunt vſq; ad
nos. Et hoc, ſiue per creationem (vt Auguſtinus & complures alii Theo• — Auguſt.
logi aſſerunt) ſiue per productionem: vt dicunt ii, qui conantur ſaluare
verba Moſi, quibus ait. Et ceſſauit Deus ab omni opere, quod creauerat — Geñ 2.
ad faciendum: pro tempore videlicet.

Chriſtus

357 Chriſtus ad Patrem aſcendẽs qualia dona hominibus dedit? Sicut Prophe
Pſal. 67. ta & Apoſtolus teſtantur. An dedit dona Spiritus ſancti, quẽ miſit decì
Ephe. 4. mo die poſt aſcenſum ſuum? An dedit donum linguarum: virtutem expel
Mar. vlt. lendi dæmones, ſanãdi ægros, & huiuſmodi, quæ Marcus refert? Sed nõ
Luca. 10. ne hæc dona Chriſtus docuit nõ eſſe plus æquo æſtimanda, dicens. Nolite
te gaudere, quia ſpiritus ſubiiciuntur vobis? Et donum linguarum paruipen
1. Cor. 13. dendũ eſſe teſtatur Apoſtolus, qui ait. Si linguis hoĩum, loquar & Ange
lorum: charitatem autem non habeã, factus ſum velut æs ſonans aut cym
balum tinniens. An igitur donum magnipẽdendũ, eſt amor & virtus Spi
ritus ſancti? Nam per ipſum adeò transformamur, vt reſurgamus ſpũales
Phil. 3. & capaces gloriæ Dei. Sicut ipſe Chriſtus fuit: iuxtà illud Apoſtoli. Sal
uatorẽ expectamus Dñm noſtrũ Ieſum Chriſtum, qui reformabit corpus
humilitatis noſtræ cõfiguratũ corpori claritatis ſuæ.

358 Cur Chriſtus dixit. Niſi ego abiero, Paracletus nõ veniet ad vos? Nonnè,
Io. 16. quia ſic rerum ſeries exigebat, vt vnus poſt alium mitteretur? Quod in no
biſmetipſis comprobamus. Nam amor ſubſequitur verbum & intelligen
tiam. Cũ voluntas amans non feratur niſi in præcognitũ. Hinc venit prius
verbum carne circumamictũ, vt lauaret & doceret nos: poſteà venit ſpiri
tus, vt abſtergeret, inflammaret, & imutaret. Sed licet Spiritus verbum ſe
quatur, cur dixit. Niſi abiero: ac ſi ambo non poſſent ſtare ſimul? Niſi poſ
Ibi. 14. ſent habitare ſimul, nõ dixiſſet ipſe Chriſtus. Ad eum veniemus & man
ſionem apud eum faciemus. Sed ordo rerum deſcribitur. Quod patet in
exemplo adducto de lotiõe & abſterſione. Nam, niſi abeat verbũ & aqua
ſapiẽtiæ lauans, non venit ignis abſtergens & inflammãs. Vnde innuitur,
ꝙ is, qui actualiter vacat contemplationi, non poteſt exercere opera cha
ritatis. Idcircò, dum operi incumbere vult, oportet, ꝙ à contemplatione
Luca. 10. ceſſet. Quæ quàmuis (teſte ſumma veritate:) ſit optima pars; tamen habẽs
opus adiunctum, eſt quoddam totum & perfectum.

359 Cur Chriſtus ait. Scio Pater, ꝙ ſemp me audis? An, qà petere ſciebat? Hinc,
Io. 11. cum non peteret niſi conuenientia & Deo placita, ſemper merebar exau
diri. An, quia filius, cui Pater indulgere ſolet? An, quia vir rectus quærẽs
Ibi 8. ſemper facere voluntatẽ patris: ſicut ipſemet fatetur, dicens. Quæ placita
ſunt ei, Patri videlicet, facio ſemper? Nam, qui facit voluntatem Dei, cul
Ibi. 9. tor eius exiſtens, hunc ipſe Deus exaudit: vt dixit ille, qui vtroq; oculo il
luminatus fuerat. An, quia non modò filius, ſed quicunq; aditum habet
Mat. 6. ad Patrem miſericordiarum, ſemper exauditur? Hinc vt exaudiamur, docet
nos, vt, dum oramus, ad ipſum Patrem accedamus.

360 Cur Chriſtus dixit: Qui me miſit, mecũ eſt: nec relinqt me ſolum? An, quià
Io. 8. vnum & idem erat cũ Patre in eſſentia? Sicut ipſemet alibi fatetur, dicẽs.
Ibi. 10. Ego & Pater vnum ſumus. An, quia vt homo ſemper fuit cũ Patre: quia
nunq̃ ab eius diſceſſit volũtate? Vnde nunq̃ ab ipſo derelictus eſt. Pater
enim nullũ derelinquit, niſi eum, qui per mala opera ab eo recedit. Et de

huiuſmodi cõquerĩt ipſe Pater, dicens. Me dereliquerũt fontẽ aquæ viuę. Iere. 2.
Quod declaratur exẽplo illius Patris: qui (vt Saluator phibet) habebat Luc. 15.
duos filios, quorꝫ alteri dixit. Fili tu ſemp mecũ es, & omnia mea tua ſunt.
Nec alterꝫ dereliquit, niſi derelictus ab eo: & redeuntẽ alacri vultu ſuſcæ-
pit, donans ei ſtolam primã: vt videlicet nuditatem ex peccatis cõtractam
tegeret. Vnde celebrari iuſſit aduentũ eius: vt innueret gaudium, quod fit
ſuper peccatore pœnitẽtiã agente, & ad Patrem reuertente. De quo gau-
dio ipſe Saluator paulò antè dixerat. Ibidem.

361 Quarè Chriſtus nũq̃ peccauit? An ex diuinitate, cui vnitus erat? An ex abũ-
danti gratia: vt nonnulli ex recentioribus Theologis aſſerunt? Sed cur
magis id attribuiẽ gratiæ, quæ eſt forma accidentalis, q̃ diuinitati? Cũ in
diuinitate verbi continerentur omniũ agendorꝫ & euitandorꝫ regulæ: vt
multi Sapientes conueniũt. Hinc Chriſtus dictus eſt, & fuit arbor ſcien-
tiæ boni & mali: vt alibi diſſeruimus. Cũ igitur ipſe eſſet regula, veritas,
via, oſtium intrandi ad Deũ, & norma benè recteq́; viuẽdi, ab ea declinare
nõ debuit, nec fas erat. Nec enim ſola gratia, ſed etiã veritate & diuinitate
adeò plenus fuit, vt nõ modò nõ peccauerit, ſed peccãtes iuſtificauerit. Nã
ſi Apoſtolos repleuit Spiritu ſãcto, vt vltrà nõ peccauerint mortaliter (vt
tenetur) nõnè multò magis ipſe repletus fuit Spiritu ſancto, ſemper in eo
permanente: vt nunq̃ errare potuerit?

362 Cur Apoſtolus ait. Gratia Dei ſum id, quod ſum? Nõnè hic videẽ, q̃ Apo- 1. Cor. 15.
ſtolus omnia attribuat gratiæ? Quod aliis plærisq́; in locis confirmare vi-
detur. Sed nõnè ipſemet alibi dicit. Deus eſt, qui operaẽ omnia in omni- Ibi. 12.
bus? Nõnè Deus eſt principale agens, operator & artifex? Hinc ipſe Apo
ſtolus alibi inquit, q̃ ſufficientia noſtra ex Deo eſt. Et quià Deus operatur 2. Cor. 3.
in nobis gratis, ſine ſpe retributionis: cũ bonorum noſtrorꝫ (teſte Pro- Pſal. 15.
pheta) non egeat: Ideò dicitur operari per gratiã. Cur igitur attribuitur
effectus modo operandi, & nõ operanti? An fortè, quià gratia eſt effectus
& habitus in nobis productus operans & coadiuuans? Sed ſi homo cale
fiat à Sole vel ab igne, & remaneat in eo calor, ab altero illorꝫ pductus;
quo calore cõfotus ipſe homo aliqd opereẽ, cui debet attribui illud opus;
Soli nè vel igni calefacienti, an calori imiſſo? Nõnè magis tribuere debe-
mus opus Artifici, q̃ inſtrumẽto? Cũ itaq́; Deus operetur per gratiã, nõnè
operatori præcipuo debetur laus: & nõ inſtrumẽto, neglecto Artifice?

363 Qua virtute Chriſtus nos iuſtificauit, vt ſtare poſſimus antè Tribunal eius? Ro 14.
Nonnè ipſe redemit nos ſanguine ſuo? Ait. n. Iohãnes. Chriſtus dilexit Apoc. 1.
nos, & lauit nos à peccatis nr̃is in ſanguine ſuo. Et Apoſtolus. Empti. n. 1. Cor. 6.
eſtis precio magno, ideſt ſanguine Chriſti: vt oẽs exponũt. Sed cur ani-
mas ſanguine redemit? Nõnè conuenientius fuiſſet, ſi animas anima rede-
miſſet: ſicut Iſaias prædixerat. Si poſuerit pro peccato animã ſuã, videbit
ſemen longæuũ? Omnia quippè (vt ſuprà diſſeruimus) tradidit, ſuo re- Iſa. 53.
medio vnicuiq́; cõuenientiſſimè aſſignato. Animã. n. tradidit, vt aĩas nr̃as

liberaret: ſanguinē fudit: vt expurgaret peccatū p ſanguinē cōtractū, & placaret Tribunal iuſtitiæ, ſanguinē petēs pro expiatione peccati p ſanguinē cōtracti: vt etiā alibi diximus: carnē etiā dedit in cibū, tanq̃ antidotū contra venenū ſuſceptū in cibo vetito: quē ſumpſit Protoplaſtus.

Gen. 3.

364 Qua virtute Christus reſurrexit? Nōnē virtute ꝓpria: ſicut ipſemet ꝑdixerat, dicēs. Poteſtatē hēo ponēdi animā meā: & poteſtatē hēo iterū ſumēdi eā? Quod rōne diuinitatis, ipſius humanitati annexæ, factū eſt. Ipſius.n. proprium eſt reducere animā ad corpus: & ꝑſtare nouū eſſe illi cōpoſito, quo qs hō dicit. Nā triduo illo, quo Chriſtus in ſepulchro fuit (vt noſtri recentiores Sapientes cōueniūt) nō fuit homo, deficiente (vt aiūt) illa tertia entitate: quæ reſultat ex vnione animæ & corporis. Quod āt reſurrectio fiat virtute Chriſti tradita à Deo in rōne diuinitatis, declarat Paulus, dum de nobis ſuſcitādis loquit, dicēs. Q̃m ipſe Dñs. i. Chriſtus, in iuſſu, ꝑcipiēdo v3, & in voce Archangeli, tanq̃ miniſtri. Et ne quis dubitet, qua virtute id fiet, ſubinfert. Et in tuba Dei, præſtantis v3 virtutem, deſcendet ē cœlo, & qui mortui ſunt in Chriſto, reſurgent primi.

Io. 10.

1. Theſ. 4.

365 Chriſtus poſtq̃ reſurrexit, vbi moratus eſt: quouſq; cœlū cōſcendit? An in paradiſo delitiaꝝ? Nam latroni veniam & gratiā petenti dixerat. Hodie mecū eris in paradiſo. Sed, cū paradiſus delitiaꝝ (vt ēt aliàs diximus) ſit omnis locus, vbicūq; mens noſtra introducitur ad ſecreta Dei, & cum eo oblectaē, nōnē potuit eſſe in quocūq; loco? Hinc legimus, ꝙ modò erat in horto cū Maria, modò ibat in Emaus cū duobus diſcipulis, modò erat in monte Sion, apparens Apoſtolis, & Thomæ incredulitatē redarguēs, modò erat ad mare Galilææ docēs Apoſtolos capere piſces & fieri piſcatores hominum. Sed cur tā variis in locis apparere voluit? Nōnē, vt oſtenderet virtutem corporis glorificati? Quo gaudens poteſt adeſſe vbicunq; voluerit, & etiā pluribus in locis ſimul, imitans naturam ſpiritus: qui tot in locis adeſſe poteſt, in quot virtus eius extenditur: vt Sapientes aſſerūt. Non igitur mirum eſt, ſi in tot altaribus & ſacramentis ſimul Chriſti corpus adeſſe poſſit.

Luce. 23.

Io. 20.
Luce 24.
Io. 20. 21.

366 Cur Chriſtus ſuſcitatus variis ſub figuris ſe diſcipulis oſtendit? Nōnē, vt oſtēderet naturā corporis glorificati? Hoc enim gaudens, poteſt illud iam ab omnibus phyſici corporis legibus abſolutum in quā formā maluerit formare. Hinc ipſe Chriſtus nunc ſe palpabilē reddidit: nūc tenuem & ſubtiliſſimū oſtendit, ianuas clauſas ꝑtranſiens. Habens autē hanc poteſtatem variis ſub formis ſe multis oſtendit, prout res exigebat, oībus oīa factus (vt de ſeipſo phibet Apoſtolus) vt oēs lucrifaceret. Mulieri.n. cū in horto quærēti, & floribus oblectanti, in forma hortulani apparuit. An voluit apparere in forma hortulani, vt indicaret, ꝙ ſicut Pater à principio plantauerat hortū voluptatis rationabilibus arboribus cōſitū (ſicut ſcriptū eſt. Et cedri Libani, quas plantauit) Ità & ipſe erat nouus plantator per regenerationē, de qua iam dictum eſt? Oſtendit autem ſe peregrinū peregri-

Io. 20.

1. Cor. 9.
Io. 20.

Pſal. 103.

nantibus: incredulo Thomæ tanq̃ doctorem redarguentem: piſcantibus
diſcipulis tanq̃ piſcium comeſtorem. Hinc dixit eis. Pueri nunquid pul- Io.21.
mentarium habetis?
367 Quæ myſteria Chriſtus aperiebat diſcipulis in Emaus euntibus? Nōnè oīa Lucæ.24.
ſingillatim retexere compendioſum problema non permittit? Vt tamen
aliqua ſummatim referemus, dicimus, q̄ per Moſem & Prophetas oſten-
dit eis, quomodò Deus permiſit primū hominem abūdare delicto, vt in
ſecundo, qui ipſe erat, ſupabundaret gratia: quæ hominē fœliciorem red-
deret, quàm fuerat antè delictum: vt Paulus phibet. Quod indicat illud Ro.5.
verbū ſupbundauit, quo ipſe Paulus vtitur. Prætereà reſerauit eis, q̄ erat
neceſſe ipſum pati, vt intraret in gloriā ſuā: oſtenditq́; eis, quanta in ipſa
paſſione operatus eſſet, pacificans vȝ omnia, quæ in cœlis & in terris ſunt:
vt Apoſtolus ait. Inſup declarauit eis, q̄ venerat & reſurrexerat, vt daret Col.1.
principiū reſurgendi poſt mortē fœliciori ſorte, q̃ erat homo anteq̃ mortē
incurreret. Ad hæc oſtendit eis, qua virtute ipſe ſurrexerat: & q̃ fœliciter
aſcenſurus erat ad Patrem: vt inde ſanctum mitteret Spiritū: quaq́; po-
teſtate iudicaturus eſſet Mundum: & redditurus vniçuiq́; ſm opera ſua.
Quod etiam aliis diſcipulis manifeſtauit, dicēs. Data eſt mihi omnis po- Mat.28.
teſtas in cœlo & in terra.
368 Quomodò cognouerūt Chriſtum illi diſcipuli in fractione panis: vt Lucas Lucæ.24.
narrat? An (vt nōnulli dicunt) quia ipſe cōſueuerat benedicens panem,
frangere & diuidere ipſum abſq́; gladio? Sed cū Deus & Chriſtus (vt oēs
Sapientes cōueniunt) nō oblectentur facere miracula, niſi quatenus ne-
ceſſitas exigit, nō eſt veriſimile, q̄ ſemp benedicēdo panē Chr̄s miraculū
faceret. Voluit.n. naturæ legibus cōformiter viuere: lactari à matre, edu-
cari à parentibus, paſci ab amicis, & cætera huiuſmodi facere. An igitur id
fecit ſacramentaliter, vt indicaret, q̄ præbens panē & cibum Scripturæ ſa-
cræ fregerat & aperuerat cruſtam velaminis ipſius Scripturæ ſacræ? Hinc
dixerūt illi diſcipuli. Nōnè cor noſtrū ardens erat in via: dum apiret nobis Ibidem.
Scripturas? An, quia ſic fractū cibū ipſius Scripturæ ſacræ præbuit, vt ſen
tirent illa non potuiſſe in cor peruenire aliunde, q̃ à Chriſto Deo?
369 Quo myſterio Iohannes cognouit Chriſtum in magna captura piſciū? An, Io.21.
quià tale miraculū temporibus illis factum nō fuerat: nec vnq̃ perpetratū
fuiſſe legitur? An, quià Iohānes Chriſti dilectus, & ei familiaris, in operi-
bus, in modo operandi, in geſtu, in præſentia ſpiritus, ſentiebat & cogno-
ſcebat eum? Sed cur dixit eis Chriſtus. Mittite in dexteram nauigii rete? Ibidem.
Nōnè, vt diſcerent, quomodò piſcari deberēt homines, ſtatim piſcatores
ipſoꝝ euaſuri? Sicut iam promiſerat Petro & Andreæ dicens. Faciā vos Mat.4.
fieri piſcatores hominum. Piſcati enim erant legales viri vſq́; tūc in ſiniſtra
duræ legis. Vnde per Euangelium & gratiam piſcandum erat in dextera
clæmentiæ, pietatis, & miſericordiæ. Cum (teſte Iohanne) gratia & ve- Io.1.
ritas per Ieſum Chriſtum facta ſit.

Aſcendēte

370 Aſcendente Chřo, qua voce dicebāt Angeli. Viri Galilæi, & quæ ſequūtur?
Acto.1. An erat vox ſenſibilis, à corpe aereo (vt nōnulli dñt) aſſumpto formata? Sed quō tam repēte Angeli aſſumētes corpora formāt arterias, pulmonē vſ, palatum & huiuſmodi: quæ ad formationē vocis requiruntur? An igitur, quia Angeli habent (vt aliqui ſentiunt) ſua corpora cœleſtia: quibus faciunt opera ad corpus ſpectantia? An (vt nōnulli Sapientes aſſerunt) conceptum & ſonū auribus auditoꝝ imprimebant: virtute naturali, qua id facere poterant, ſibi à Deo condonata? An, ſicut reboant tonitrua in Aere ſine animalibus arteriis: ſic poterant Angeli reboare, & facere vocem articulatam in auribus aſtantium?

371 Quā virtute Chriſtus cœlū conſcendit? An virtute peculiari ſibi à Patre tradita? Sicuti & iudiciū ei à Patre traditū fuit: vt ipſemet phibet. Q đ cōuenit
Io.5. Acto.1. ſententiæ Angeloꝝ dicentium. Hic Ieſus, qui aſſumptus eſt à vobis in cœlum, ſic veniet. i. ea virtute veniet, ad iudicandum videlicet, qua aſcendit. Hinc ſubinfertur. Quemadmodū vidiſtis eum euntem in cœlum. An aſcēdit virtute & volūtate propria: nullam reſiſtentiā ſentiens in corpore iam in naturā ſpiritus cōmutato? Vnde tam facilè poſſet quis cū corpore glorioſo & ſpirituali effecto in cœlū aſcendere, q̃ & mente poteſt.

372 Qua virtute, & quomodò Chriſtus miſit Spūm ſanctū, quinquageſimo die poſt reſurrectionē? Nonnè miſit ea virtute, qua & ipſum producit? Iuxtà communem Theologoꝝ regulam. Eius eſt mittere, cuius eſt producere. Hinc Pater à nullo productus, à nullo miſſus legitur. Filius autem à Pa-
Mat 15. tre pductus, à Patre quoq; miſſus eſt: vt plæriſq; in locis legimus. Spiri-
Gal.4. tus verò ſactus ab vtroq; productus, ab vtroq; quoq; miſſus legit̃. Quod
Io.14. enim ſit miſſus à Patre, ipſe Chriſtus perhibet, dum ait. Paracletus autem Spiritus ſanctus, quem mittet Pater in nomine meo. Et ꝙ ipſemet filius
Ibi.15. miſerit, ipſe quoq; teſtatur dicens. Cum autē venerit Paracletus, quē ego mittam vobis à Patre. Illum etiā miſit per effectus particulares, illuſtrando videlicet mentes diſcipuloꝝ, inflammādo corda, & conſolidādo propoſitum eoꝝ, adeò vt nec iudicum minas, nec carnificum tormenta amplius timerent. Miſit verò ipſum quinquageſimo die, numero quidē ſibi magno myſterio attributo. Nam Spiritus ſanctus venit à loco quinquaginta portarum (vt ſecretiores Theologi dicunt) in quas nemo intrauit:
Exo.33. nec Moſes, adeò Deo familiaris: vt cum eo facie ad faciē loqueretur. Ipſe enim (vt alibi quoq; diximus) vſq; ad quadrageſimā nonam portam ſolummodò aſcendit. Penetrauit autem omnes illas Chriſtus Ieſus, de quo
Heb.4. Apoſtolus inquit. Habentes pontificem magnū, qui penetrauit cœlos, Ieſum filium Dei. Nec enim opinor ipſum loqui de cœlis materialibus: ſed de manſionibus & cœlis ſupramundanis. Quoꝝ octauum tenet Spūs ſanctus: Filius nonum: Pater aūt decimum & ſupremū. Ad quem Patrē cū acceſſerit Filius, neceſſe eſt, vt oēs alios cœlos penetrauerit. Ipſe enim filius
Ibi.1. (vt Paulus ait) ſedet ad dexterā maieſtatis in excelſis.

373 Quomodò intelligit illud Chriſti. Cũ venerit Spũs veritatis, arguet Mũdũ de peccato, de iuſtitia & de iudicio? Nõnè id declarat ipſemet Chriſtus dũ ait. Arguet de peccato: quià nõ crediderũt in me? Quoꝝ ꝟboꝝ ſenſũ eſt, ꝙ cũ à peccato nõ poſſimus liberari niſi ꝑ meritũ Chriſti: Hinc nõ credentes in eũ remanẽt in pctõ, & iudicio ſubiacẽt. Sequit̃ Chriſtus. De iuſtitia ꝟò, nõ ſeruata vꝫ, quià vado ad Patrẽ: redditurus vꝫ rationẽ de oĩbus, q iniuſtè egerint. An (vt opinor) in ꝟitate literæ habebat̃ צדקה zedachah? Quod vocabulum, quãuis aliqñ interpretatũ ſit iuſtitia, quæ צדק zedech hebraicè dicitur, tamen ſignificat pietatem & cultũ, quẽ Deo & proximo exhibere debemus. Hinc, quià nõ fuerat exhibitus à populis illis debitus cultus ipſi filio Dei, qui vnum cũ Patre ad ipſum aſcendebat, dixit, ꝙ Spiritus ſanctus arguturus erat Mundũ de zedachah .i. cultu ipſi non exhibito. Sequit̃ Chriſtus, ꝙ arguet Mundũ de iudicio: facto videlicet cõtrà illos, qui nõ crediderũt in Chriſtum. Iuxtà illud. Qui verò non crediderit, cõdemnabitur. Ideò ſubinfert. Quià Princeps huius Mundi, qui videlicet ſeduxit ipſum Mundũ, ne crederet in eũ, iam iudicatus eſt. Io. 16. Mar. vlt.

374 Qua virtute mortui in die iudicii reſurgent? An virtute Chriſti? Iuxtà illud Apoſtoli. Quõ qdẽ ꝑ hominẽ mors & ꝑ hominẽ reſurrectio mortuoꝝ. Et ſicut in Adã oẽs moriunt̃: Ità & in Chriſto oẽs viuificabunt̃. Sed cũ opa Trinitatis ad extrà (vt aiunt) ſint indiuiſa, nõnè concurret tota Trinitas? Vtiq;. Intererit .n. Pater, qui tribuit oẽm poteſtatẽ filio: vt ipſemet fatet̃, dicens. Data eſt mihi oĩs poteſtas in cœlo & in terra. Cõcurret ẽt Spũs, cui dictũ eſt iubente Deo. À quatuor ventis veni ſpũs, & inſuffla ſup interfectos iſtos, vt reuiuiſcant. Interueniet Chriſtus iubens. Intererũt quoq; Angeli: ſicut ipſe Chriſtus teſtatur, dicens. Et mittet, filius Dei videlicet, Angelos ſuos cũ tuba & voce magna: & congregabũt electos à quatuor ventis, à ſummis cœloꝝ vſq; ad terminos eoꝝ. 1. Cor. 15. Mat. vlt. Ezec. 37. Mat. 24.

375 Cur Propheta canit. Ideò nõ reſurgẽt impii in iudicio? An, quià nõ iudicabunt̃ impii? Sed nõnè impii erũt ii, qbus Chriſtus dicet. Ite maledicti in ignẽ æternũ? An igit̃, qà non reſurgent impii ad iudicandũ cũ iuſtis? Hinc ſubinfert Vates. Neq; peccatores in concilio iuſtoꝝ. Sed nõnè Chr̃s ait. Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cũ gñatione hac, & condẽnabũt eã: quià egerũt pœnitentiã in prædicatione Ionæ? Ergò impii erãt? Erant quippè impii antè pœnitentiã, ſed, poſtq̃ egerunt pœnitentiã, non erant amplius impii. Et ſic ſurgent in iudicio ad condẽnandã vel improperandã generationem Iudæoꝝ, vel ad approbandã ſententiã Chriſti. Pſal. 1. Mat. 25. Ibi. 12.

376 Cur Chriſtus tã puniendos q̃ remunerãdos ſub parabola qnq; virginũ deſcripſit? An (vt nõnulli ſentiũt) ꝑꝑ qnq; ſenſus? An, qà Deus in ה he, qđ qnq; ſignificat, Mundũ fabricauit? Ideò tã boni, q̃ mali illo numero diſtribuũtur. An, qà ſupramũdani fontes, à qbus oĩa proueniũt, denarii ſunt? Quinq; .n. in dextera ſunt influẽtes bonitatẽ, clæmentiã & gratiã, & qnq; ſapiũt naturã ſiniſtræ, diſcutientes & puniẽtes. Hinc Chr̃s puniẽdos in ſi- Ibi. 25. Ibidem.

niſtra,beãdos aũt in dextera ſtatuet.Et quãuis Deus & Chrs hẽat iuſtitiã
Pſal.84 & miſericordiã mutuò amplexas & ſe inuicẽ oſculantes : nihilominus in
die iudicii aut puniet cũ ſiniſtra,aut remunerabit cũ dextera.Ad hos igiť,
tãq̃ ad pcipuos fontes omniũ,alludit quinarius iſte numerus. Sed cur vir
gines dicũtur?Nõnẽ,qa' qlibet iudicabiť iuxta' opa,quæ aĩa ſpõtè, nõ aũt
coacta fecerit?Nã ſi Diabolus vel aliquod mẽbrũ eius coegerit aliquẽ ad
Lucia. malum,inde non punietur. Sicut dixit Lucia Spiritu ſancto plena. Non
coinquinatur corpus niſi de conſenſu mentis.Pari modo ſi Deus dederit
aliquod donum alicui,vtputa' Apoſtolatũ, Prophetiã & huiuſmodi,non
inde præmiabitur : quia' Iudas Apoſtolus & Bilaham Propheta damnati
cenſentur. Sed eorũ,quæ ſponte' (vt modò diximus) interueniente tñ di-
uina gratia,vnuſquiſq; fecerit,mercedẽ accipiet.Hinc Apoſtolus ait.Quę
Gal.6. enim ſeminauerit homo, hæc & metetur.

377 Qui nã ſeuerius in extremo iudicio iudicabuntur?Nõnẽ ii,qui maiora dona
Greg.ſup Mat. in vita ſuſcœpint? Quod aperte' fateť Gregorius dicẽs. Lectio Euãgelica
nos admonet,ne nos, qui plus cæteris in hoc Mnudo accœpiſſe aliquid
cernimur,ab Authore Mundi grauius inde iudicemur.Hinc Sapiens ait.
Sap.6. Potentes potenter tormenta ſuſtinebũt. Potentes vʒ in virtute & donis.
Luca.10. Quo ſenſu Saluator inquit. Væ tibi Chorozaim,væ tibi Betſaida : quia' ſi
in Tyro & Sidone factæ fuiſſent virtutes,quæ factæ ſunt in te,olim in ci
nere & cilicio pœnitentiã egiſſent. Ideò Tyro & Sidoni remiſſius erit in
Io.15. iudicio,q̃ vobis.Et alibi.Si nõ veniſſem & locutus eis nõ fuiſſem,peccatũ,
tã graue vʒ,nõ haberẽt.Nunc ãt excuſationẽ non hñt de peccato ſuo.

378 Cur Chriſtus maledixit ficui,fructum nõ habenti?Nõnẽ per ficum (vt alibi
Mat.21. diximus) intelligitur humanũ genus,quod in principio produxit,vti fi-
cus,lac & groſſos imaturos amariſſimos : in Adã videlicet, primo omniũ
parente : qui tale venenũ ſuſcœpit & protulit,vt totam poſteritatem infe-
cerit?Ab hac igitur ficu plantata in terra viuentiũ, putata caſtigationibus,
totq; exculta donis,circũſepta lege,irrigata pluuia voluntaria,& a' ſupno
Sole irradiata Chriſtus expectauit fructum:Verũ, quia' ipſa fructum nõ
protulit,maledictionẽ cõmeruit.Vnde innuitur maledictio illa æterna,
quã vnuſquiſq; negligens operari,incurret.

379 Cur Ieſus videns Ciuitatem, fleuit ſuper illam?An (vt textus innuit)quia'
Luca.19. compatiebatur ruinæ tot & tantorũ ædificiorũ?Sed cur de ruina munda-
Io.18. norum ædificiorum dolebat ille,qui dixit. Regnum meũ non eſt de hoc
Mundo?An igitur flebat ruinã Eccleſiæ ædificatæ ſupra' ipſum, primariũ
lapidem, qui flebat, & ſupra' fundamentũ Apoſtolorũ & Prophetarum,
& perditionem & ingratitudinem tot vocatorũ ad intrandum nedum in
Luca.19. militantẽ,ſed triumphantem Eccleſiam?Hinc ſubintulit. Quia' ſi cogno-
uiſſes & tu : tempus viſitationis tuæ videlicet : ſicut paulò poſt aperte' di-
xit. Eo q; non cognoueris tempus viſitationis tuæ. Sciebat enim q; ipſi
Iudæi venturi erant corãm ipſo iudicandi & damnandi in eum locũ præ-

ciſſe vbi ipſe flebat. Nam ſtabat ſuper monte oliuarum (vt adhuc oſtenditur locus) habens ante ſe Ieruſalem: inter quã & ipſum montẽ oliuarum eſt Vallis Ioſaphat, ideſt iudicii, quod faciendũ præ oculis habebat. Sicut in Matthæo expreſſe narrauit. Vnde ſuboriebantur lachrymæ, nõ pro lapidibus parietum materialiũ, ſed viuorũ: ex quibus electis debebat ædificari & ampliari Ciuitas illa ſuperna. Mat.23.

380 Cur Chriſtus dixit. Multi quærent intrare, & non poterunt: quia Pater claudet oſtium iis, qui foris ſunt, dicẽs. Neſcio vos? An hoc intelligitur de tempore mortis, quando excludetur anima à regno vitæ? Tunc enim erit extrà tempus & ſtatum merendi. An (vt opinor) id ĩtelligitur de die iudicii extremi: quo dicetur, ſicut & in parabola quinq; virginũ narratur. Amen dico vobis, neſcio vos? An, quia non video nomina veſtra ſcripta in cœlis & in libro vitæ? An, quia non video in vobis imaginem, quã tradidi, ſed imaginẽ & characterem beſtiæ, cui ſeruiſtis? An, quia non agnoſco vos membra corporis mei? Cum non ſitis compaſſi cæteris membris indigẽtibus: vt lex membrorũ exigit. Ideò dicet illis. Ite, & recedite à me, maledicti. Nec enim eſt nunc tempus, vt quæratis intrare, dicentes. Dñe Domine aperi nobis. Cum vos non agnoſcam tanq̃ meos. Luc.13. Mat.25.

SECTIO SEPTIMA DE IIS, QVAE A' NOBIS EXIGVNTVR: VT REGNVM ADIPISCAMVR.

381 CVr primò exigitur fides, & quæ fides? An ſola credulitas? Sed nonnè dicit Chriſtus. Non omnis, qui dixerit mihi Domine Domine, credens videlicet me Dominum, intrabit in regnum cœlorum: ſed qui fecerit voluntatem patris mei, qui in cœlis eſt, ipſe intrabit in regnum cœlorum? An igitur ea fides requiritur, quæ ab Hebræis אמונה Emunah dicitur, ideſt fidelis inhærentia: quæ ſine amore & opere eſſe nequit: vt etiam ſuprà declarauimus? Hæc autem fidelitas & inhærentia à Chriſto & Redemptore exigitur: quia, cũ ipſe veluti caput corporis myſtici & Eccleſiæ ſumpſerit calicem medicinæ pro omnibus membris, requirit vnionem & adhæſionem per fidem, amorem Dei, & charitatem omnium membrorum: vt medicina à capite ſumpta omnibus membris proficiat. Nã medicina minimè prodeſt membro abſciſo. Et ſic intelligitur dictum illud. Qui crediderit, inhærendo videlicet, & baptizatus fuerit, ablutus videlicet & purificatus lauacro & expurgamento à Chriſto capite ſumpto, ſaluus erit. Qui verò nõ crediderit, ideſt inhærere noluerit expers totius lauacri, medicinæ, & expiationis à Chriſto capite datæ, condemnabitur, moriens in peccato ſuo videlicet. Ibi.7. Mar.vlt.

Cur

382 Cur exigitur tanta fides, quantũ eſt granum ſinapis, vt etiam montes tranſ-
Mat.17. ferri poſſint? An (vt nonnulli exponunt) tam parua fides exquiritur, q̃
paruum eſt granum ſinapis reſpectu aliorum granorum? Sed cur Chri-
ibi.14. ſtus redarguit eos, qui paruam habebant fidem? Nam Petro dixit. Mo-
c.16. dicę fidei, quarè dubitaſti? Et diſcipulis omnibus. Quid cogitatis inter vos
modicæ fidei? An igitur exigitur tam intenſa fides, q̃ intenſa eſt grani ſi-
napis virtus? Nam ad ipſius acumen & acerrimum ſaporem comprimen-
dum, ſi quis ipſam comedere velit, apponuntur acetum, mel, pyra, coto-
nea mala: ſandali, & huiuſmodi multa & varia pro libito componen-
tium: & tamen adhuc acumine & acrimonia ſua lachrymas & ſternuta-
tionem ſæpenumero prouocat. Hæc igitur fides intenſiſſima ad montes
transferendos exquiritur.

383 Quanta fuit fides Petri? Nonnè intenſiſſima? Ipſe enim adeò credidit, vt ad
Io.21. ſolum Chriſti nutum ſuper mare ambulare cœperit intrepidus: vt Iohã-
nes narrat. Nam cũ hoc antè Chriſti mortem feciſſet, & timuiſſet aliquan
tulum ventum validum, cœpit mergi. Vnde Chriſtus increpauit ipſum,
Mat.14. dicens. Modicæ fidei, quarè dubitaſti? Solidatus igitur in fide poſteà cò
ſubuectus eſt, vt interroganti Chriſto, quid de ſe ſentiret, reſpondit ipſe
ibi.16. Petrus. Tu es Chriſtus filius Dei viui. Quòd autem hoc ex dono fidei
ſibi reuelatũ fuerit, declaratur ex dicto ipſius Chriſti, ſubinferentis. Caro
& ſanguis non reuelauit tibi: ſed Pater meus, qui eſt in cœlis. Vnde me-
ruit ab ipſo Chriſto audire. Et tibi dabo claues regni cœlorum: quibus
videlicet poſſis ipſum regnum, cuicũq; volueris, aperire, & ſanare omnem
infirmitatem animarum. Proptereà ſtatim ſubintulit Chriſtus. Quodcũq;
ligaueris ſuper terram: & quæ ſequuntur. In cuius rei ſignum tanta vis
ſanandi corpora ipſi Petro collata fuit, vt ſola eius vmbra ægrotos ſana-
Act.5. ret: ſicut Lucas teſtatur, dicens. Multitudo virorum ac mulierum pone-
bat infirmos in platea in lectulis ac grabatis, vt veniente Petro ſaltem
vmbra illius obumbraret quẽquàm illorum, & liberarentur omnes ab in-
firmitatibus ſuis.

384 Quomodò omnia opera Dñi (vt Propheta canit) ſunt in fide? An eſt fides in
Pſal.32. Deo: à quo omnis regula veritatis, & cuius velle & intelligere eſt cauſa
omniũ, quæ producta ſunt? Sed ſi eſt fides in Deo: cui tanq̃ maiori credẽs
Heb.11. defert? Aut, quid ei non apparet? Cũ fides ſit argumentũ (inquit Apoſto
lus) rerum non apparentium. An forſitan loquitur Vates de iis, quę ipſe
Deus nobiſcum agit: q. videlicet agat mediante fide noſtra? Sed nonnè
hæc interpretatio eſt arbitraria, & à mente Prophetæ, de Mundi fabrica
loquentis, prorſus aliena? Quòd autem de Mundi fabrica ibi Vates agat,
patet ex iis, quæ ſubinfert. Videlicet. Verbo Domini cœli firmati ſũt. An
igitur (vt verum cenſeo) dici deberet. Omnia opera eius in veritate?
Nam אמונה Emunah vtrunq; ſignificat: fidem videlicet & veritatem. Cum
igitur Deus non operetur per fidem, quæ inferioritatẽ quandam denotat,

dicendum eſt, ꝙ omnia opera eius fuerunt in veritate firmata. Quæ veritas eſt ſigillum Dei. Et id indicat verbũ præcedens. Quia rectum, ideſt verum eſt verbum Dñi. Poſteà ſequitur. Et omnia opera eius in veritate.

385 Cur Propheta canit, ꝙ omnia Dei opera ſunt in veritate? An, vt inuat opera Dei non eſſe chimærica, nec apparentia tm̃, ſed vera? Quarum rerum veritatem & ſtabilitatem ipſe Deus continet in ideis æternis: licet particularia corrumpantur, & ſibi inuicem ſuccedant. An, quià omnia opera Dei ſigillata ſunt ſigillo ipſius, quod (vt diximus) eſt veritas? An, vt indicetur myſterium profundum: ꝙ videlicet omnia creata (vt Proculus inquit) circulum faciunt, à Deo incipientia, & in ipſum deſinentia? Quod myſterium deſcribitur per literas proprii vocabuli ipſius veritatis: quod apud Hebræos eſt אמת Emet. Huius enim verbi prima litera eſt prima Alphabeti litera, ſecunda media, tertia verò vltima. Vnde inuitur, ꝙ omnia ſunt in Deo primo omnium: egrediuntur per ipſum mediũ: & terminantur in ipſum Deum, qui eſt finis omnium. *Proc. in Timaeum.*

386 Cur nunc eſt tam parua fides in Mundo? An, quià appropinquat tempus, de quo Chriſtus ait. Quando veniet Filius hominis, putas nè inueniet fidem in terra? An, quià obcæcati ſunt homines affectu rerum temporaliũ & carnalium? Vnde ſicut non poſſunt dicere cum Iohãne. Aurum & argentum nõ eſt mihi. Sic nequeunt verè dicere, quod ſequitur. In nomine Ieſu Chriſti ſurge, & ambula. An, quià mortales apoſtatæ ſunt & violatores iuriſiurãdi, quo renunciarunt Diabolo, Mundo, & pompis eius? Vnde effecti Mundiales & Diabolici à Chriſto receſſerunt, & à vera fide ipſius: & ipſis euenit, quod Hierocles ait. Quòd videlicet malè viuẽtes neceſſe eſt vt fidem perdant, nec credant aliquem eſſe ſcelerum ſuoꝝ vltorem: quẽ ſi haberent præ oculis, ſceleribus non implicarentur. *Luca. 18.* *Act. 3.* *Hieroc. in car. Pyt.*

387 Cur Iudæi, quibus promiſſus fuit Meſſias, non ſolùm non credunt, ſed ipſi operanti ſalutẽ pro populo inſultant? An, quià Iſraeliticus populus ſemp fuit duræ ceruicis: vt plæriſq; in locis dicitur? An, quià ignorantes ipſum, crediderunt eum maximũ legis trangreſſorem? Iuxtà illud Petri. Scio, ꝙ per ignorantiam feciſtis hoc vos. An, quià ſæpiſſimè contingit, vt maioribus donis locupletati maiorẽ ingratitudinem rependant? Sicut conqueritur Deus, dicens. Filios enutriui & exaltaui: ipſi autem ſpreuerunt me. Et iterum. Expandi manus meas ad populum non credentem, ſed contradicentem mihi. An id ſerie diuinæ prouidentiæ factum eſt: vt induratis Iudæis ſalus ad Gentes deueniret? Quod Paulus, longo ſermone cũ Romanis agens, innuit. Vbi ait, ꝙ delictum illorum, ſcilicet Iudæorum, diuitiæ ſunt Mundi. *Exo. 32. & 33.* *Act. 3.* *Iſa. 1. & 65.* *Ro. 11.*

388 Quomodò propter delictum Iſrael diffuſa eſt ſalus in Mundum & in gentes? An, quià determinata eſt ſalus & beatitudo, nõ danda niſi tot determinatis in numero: adeò vt iis diſtributa, aliis dari non poſſit? Iuxtà illud Iſaiæ. Coanguſtatum eſt ſtratum, vt alter decidat: & pallium breue vtrũq; *Iſa. 28.*

Portæ lucis operire nō poteſt. Quod, modo ſuo, declarans Author libri Portæ lucis, ait. Quod influxus cœleſtis primò venit ſuper Iſrael tanq̄ primogenitū. Mat.15. Quod Chriſtus inuit dicens. Non ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierūt domus Iſrael. Quando aūt Iſrael indignū ſe exhibet influxus ille, diffunditur in gentes. Sicut etiā ipſe Saluator innuit dicens. Auferet à vobis re- Ibi.21. gnū Dei: & dabit genti facienti fructum. Quod & Apoſtolus proſequitur, Act.13. dum ait. Quià indignos vos, ſcilicet Hebræi, vita æterna iudicaſtis: eccè cōuertimur ad gentes. An, quià diuinæ prouidentiæ ſeries ſic exigit?

389 Cur Apoſtolus ait. Diminutio Iſrael ſunt diuitiæ gentiū: quantò magis ple- Ro.11. nitudo eorum? Nonnè, quià nō ignorabat ea, quæ in priſca Theologia habentur? Quòd vz ſi Iſrael iuſtus erat & fidelis, influxus chariſmatū diffundebatur in eum tanq̄ primogenitū: & inde in alios tanq̄ guttulæ ſtillantes & fragmēta. Hinc Chananæa illa diuino ſpiritu afflata dixit Chriſto, qui Mat.15. teſtabat ſe veniſſe niſi ꝓ ouibus domus Iſrael, quæ perierant. Nā & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa Dñorum. Vnde quantò maior plenitudo Iſraelis eſt, tantò maiora chariſmata ſupſunt aliis. Si ꝟò Iſrael indignum ſe exhibet, cadunt illa chariſmata imediatè in gentes: vt modò dictum eſt. Et ſic habet locum illud Pauli. Delictum illorum diuitiæ ſunt Mundi. Si autem iuſti ſunt Iſraelitæ, maiora chariſmata diffundūtur in ſe & in alios. Propterea ſubinfert Apoſtolus. Quantò magis plenitudo eorum. Vnde docemur nō eſſe determinata chariſmata: ſed illorum omnis Col.1. plenitudo eſt in Chriſto: vt Apoſtolus ait. Quoniā complacuit, Patri vz, omnē plenitudinem habitare facere in eo. De cuius plenitudine magis & minus, ſm diſpoſitionem noſtram, accipimus.

390 Cur Apoſtolus ait. Iudæo primùm & Græco? Nonnè Chriſtus pro genti- Ro.1. bus miſſus eſt, dicente Iſaia. Et annunciabunt gloriā meā gentibus? Non- Iſa.66. nè etiā Deus per Oſeam inquit. Et vocabo non plebem meā plebē meā? Oſeæ.2. Quod longo ſermone proſequit Apoſtolus cū Romanis agens. An igit Ro.9. pro oibus venit Chriſtus: præcipuè ꝟò pro Iſrael: vt nup dictū eſt? An (ſi altius ſpeculari voluerimus) qà Iſrael (vt alibi diſſeruimus) ſignificat oēm hæredem Dei & militantē ſub Deo pro acquirenda hac hæreditate? Pro his enim venit ꝓcipuè Redēptor: pro aliis aūt omnibus cōſequenter.

391 Si hoc de Iſrael eo modo, quo dictum eſt, verificat: cur Apoſtolus Iudæum Ibi.2. tm̄modò nominat, aliis Tribubus dimiſſis? An forſitan, quià ipſe Iudæus Phil.3. erat? Non quippè. Nā ipſe fuit ex Tribu Beniamin: vt ipſemet apertè teſtatur. An igit, quià Iudæi tunc habitabāt Ieruſalem ſimul cū Beniamin, cæteris Tribubus ad mare caſpiū (vt aiunt) in montibus illis concluſis? An, quià cæteri ſubintelligunt per Iehudam ſtirpē & Tribum Regiā: ſub Pſal.59. qua reliqui oēs militabant? Hinc bis Propheta canit. Iehudas Rex meus. &.107. Quod Iahacob prędixerat, dum ſceptrū ei tribuit, dicens. Non auferetur Geñ.49. ſceptrūm de Iehuda. Hinc ſemper Iehudas in caſtris tanq̄ dux & Rex Nu.2. aliorum præcedebat: vt in libro Numerorum legimus.

392 Cur Chriſtus increpauit diſcipulos: qui ſpiritum illum non eiecerant? Nōnè, quia ſenſerat in eis defectum fidei? Sicut apertè redarguit Petrum: qui ex defectu fidei incipiebat mergi, ambulans ſuprà mare. Sed cur defecerunt Apoſtoli, quibus (vt Lucas narrat) data fuit poteſtas calcandi ſup ſerpentes & ſcorpiones & ſuper omnem virtutem inimici? An fortè deficiebat eis promiſſum donum, quià fortè deficiebant diſpoſitiones ad illud conſequendū? Huiuſmodi autem diſpoſitiones ſunt quinq;: videlicet, innocentia, ſimplicitas & fœcūditas agni vel ouis. Iuxtà illud. Eccè ego mitto vos ſicut agnos inter lupos. Secunda eſt libertas ab omni rerum temporalium grauamine. Hinc dicitur. Nolite portare ſacculum. Tertia, fuga auaritiæ. Iccircò ſubinfertur. Neq; peram. Quarta eſt immunitas ab omni affectū ligamine. Iuxtà illud. Neq; calciamenta in pedibus veſtris. Quinta eſt alienatio ab oī implicatione extrinſeca. Hinc ſubnectitur. Et neminē per viam ſalutaueritis. Poſtremò requiritur quies mentis & vnio debita cū Deo & cum omnibus. Hinc ſubinfertur. In quācunq; domum intraueritis, primū dicite. Pax huic domui. Habētes videlicet eam primò in vobis: quià nemo dat, quod non habet. Mat. 17. Ibi. 14. Lucæ. 10. Ibidem. Elen. 1.

393 Cur Apoſtoli redarguuntur de defectu fidei: ſi ad expulſionem huiuſmodi ſpirituum requirebatur (vt Chriſtus perhibuit) oratio & ieiunium? Nonnè Chriſtus repræhendit patrem vexati tanq̄ incredulum (vt benè ſentit Origenes) dum ait. O generatio incredula ac peruerſa vſquequò patiar vos? Afferte illum ad me. Poſteà redarguit diſcipulos de non plena credulitate, dicens. Propter incredulitatem veſtram, non potuiſtis: videlicet eiicere illum. Deinde docuit eos, qualis in eiuſmodi fides exigatur. Si habueritis (inquit) tantam fidem, quantum eſt granum ſinapis: quod eſt intenſiſſimæ virtutis: ſicut ſuprà diſſeruimus. Et hæc fides ſuffeciſſet pro ieiunio & oratione: quæ duo in eiuſmodi dæmoniorum expulſione potiſſimè exquiruntur. Vnde clarè docemur varia eſſe malorum, ſicut & bonorum, ſpirituum genera. Mat. 17. Origenes.

394 Quid operatur ieiuniū? Nonnè Chriſtus paruipendit illud, quando Phariſæis admirantibus, q̄ diſcipuli eius non ieiunarent, dixit. Nunquid poſſunt filii ſponſi lugere, q̄diu eſt cum illis ſponſus? Et iterum, poſtq̄ declarauit, q̄ minor in regno cœlorum, ideſt in Eccleſia Chriſti, eſt maior Iohānne Baptiſta, quò ad ſtatum videlicet Euangelicum, dixit. Venit Iohannes non manducans panem, neq; bibens vinum: & venit filius hominis manducans & bibens. Quibus verbis apertè innuit, q̄ ieiunium non facit hominem perfectiorē. Nonnè etiam Deus in Iſaia ait. Nunquid tale eſt ieiunium, quod elegi, per diem affligere hominem animam ſuam? Sed nōnè ad remiſſionem conſequendam decimo die Lunæ Septembris indictum fuit ieiunium ſub pœna perditionis? Nonnè etiam (vt nuper declaratum eſt) dæmonia aliqua eiici nequeunt abſq; ieiunio? Moſes quoq; & Elias non potuerunt habere cum Deo domeſtica colloquia ſine ieiunio; Mat. 9. Lu. 7. Iſa. 58. Leuit. 23. Exo. 34. 3 Reg. 19.

Mat. 4. Parimodo Chriſtus inſtitutionem Euangelicã (vt Matthæus narrat) à
ieiunio inchoauit. Quid ergò dicendũ eſt? Nonnè ieiunium ſolitarium,
ideſt abſq; aliquo bono opere concomitante paruipenditur: ſuffultũ verò
Tob. 12. bonis operibus laudatur? Hinc Raphael Tobiæ dixit. Bona eſt oratio cũ
Iſa. 58. ieiunio & eleemoſyna. Quæ quidem eleemoſyna in Iſaia ieiunio præfer-
Mat. 25. tur. Et ob ipſam Chriſtus benedictionẽ & regnum pollicetur.
395 Cur Chriſtus ieiunium quadraginta dierũ celebrauit? Nonnè numerus ille
Ibi. 4. quadragenarius, in quo quaternarius per denarium complicatur, innuit,
quòd quadrifarium corpus noſtrum tranſuehi debet per denarium illum
ſupramundanũ, vt maceretur & diſponatẽ, quouſq; ſurgat ſpirituale & fiat
Ibi. 20. capax beatitudinis? Hinc Dominus vineæ (vt ſuprà diſſeruimus) opera-
rios denario conduxit. Nam ſicut homo primus cecidit & infecit totum
genus humanũ, recedens à denario ſupramundano, & adhærens quadri-
fario corpori per Heuam ſignificato: Sic reſtitutio in priſtinum fieri debet
ſubiiciendo corpus quadrifariũ denario illi, vnũ per aliud complicando.
Deut. 25. Hinc (vt reor) pœnitentiæ, percuſſiones, & mora populi Iſraelitici in de-
Nu. 14. ſerto, antè ingreſſum terræ promiſſæ, & conſequenter tempus ieiunii no-
ſtri numero quadragenario conſummantur.
396 Cur Chriſtus poſt quadraginta dies ieiunii eſuriem paſſus eſt? An, vt Dia-
Mat. 4. bolus nanciſceretur occaſionem ipſum tentandi: ſicut Hieronymo placet?
Hiero. ibi. An, quià æmulatus eſt Moſem & Eliam, qui huiuſmodi ieiuniũ celebra-
Mat. 17. runt? Hinc ipſos etiam adhibuit teſtes ſuæ transfigurationis: vt oſtenderet
conformitatem & connexionem legis, Prophetarũ, & Euangelii. An, vt
oſtenderet ſe verum hominem, hominis metas tranſcendere noluit? Nã
& legibus humanis ſe ſubmittere voluit: vt infirmitatibus noſtris compa-
Heb. 4. ti ſciret: vt Apoſtolus ait.
397 Cognoſcebat nè Satan, quem tentare auſus fuit? Nonnè Diabolus duo ex-
perimenta de Chriſto facere conatus eſt? Alterũ enim fuit, vt comproba-
Mat. 4. ret an eſſet verè filius Dei. Hinc dixit. Si filius Dei es: mitte te deorſum.
Vnde expreſſè patet, quòd ipſum non cognoſcebat, quis eſſet. Alterum verò
experimentũ fuit, vt illum deduceret in regnum & ditionem ſuã: Mundi
1. Io. 2. huius videlicet, qui trifarius eſt (vt Iohãnes perhibet) concupiſcentia vi-
delicet carnis, concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ. Hinc cuiuſlibet
iſtorum fecit experimentum. Carnis enim experimentum fecit, quando
lapides ei in panes conuertendos propoſuit: ſuperbiæ verò, dum ipſum,
vt è pinnaculo Templi ad inanem gloriam ſemetipſum deiiceret, hor-
tatus fuit. Auaritiæ quoq; periculum fecit, quando ei omnia regna Mũdi
pollicitus eſt. Quæ omnia nunq̃ tentaſſet: ſi ipſum cognouiſſet.
398 Quod ocium repræhẽdit Chriſtus, dum ait. Quid hic ſtatis tota die ocioſi?
Mat. 20. Nõnè damnat negligentiam operandi, apertè innuens, quòd niſi quis ope-
ratus fuerit, non obtinebit denarium diurnum: in quo (vt alibi explica-
uimus) tota fœlicitas noſtra conſiſtit? Quo quidẽ denario miſerrimè pri-

tabuntur infœlices illi, qui opera paruipendunt, ſola fide contenti. Ociū igitur hoc, quod eſt negligentia operandi, eſt peccatum illud, quarto loco inter capitalia vitia annumeratū: quod accidiam plærique nominant. Accidia enim non eſt triſtitia ſeu torpor quidam animæ (vt vulgò aſſeritur) ſed eſt negligentia operandi & obſeruandi id: quod vnuſquiſque operari & obſeruare tenetur. Iure itaque Chriſtus repræhendit negligentiam & ociū hoc, tanq̄ fomitem & radicem malæ concupiſcentiæ & carnis: quæ inimicatur ſpiritui, & hominē penitus à Deo auertit.

399 Cur Chriſtus iubet renūciare omnibus poſſeſſis: quicunque vult ipſum ſequi? Nōnè hoc ipſemet apertè declarauit, dicens. Non poteſtis Deo ſeruire & Mammonæ? Nonnè etiam alibi dixit. Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, q̄ diuitem intrare in regnum cœlorum? An igitur omnes diuites à regno cœlorum excluduntur? Non vtique. Nam (vt etiam alibi diſſeruimus) Abraham, Dauid & alii diuites intrarunt in regnum cœlorum. Excluduntur autem omnes ſerui diuitiarum: de quibus Seneca ait. Tu poſſides diuitias, ſicut febricitans febres. Nam febricitans non poſſidet febres; ſed ab ipſis poſſidetur. Pari modo auarus non poſſidet pecuniam, ſed ab ea poſſidetur. Contrà quod vitium vnicum tm̄ ac ſingulare remedium eſt, à Propheta decantatum. Diuitiæ ſi affluant: nolite cor apponere. Nam opes terrenæ aut pauperibus erogandæ ſunt, aut in rebus honeſtis expendendæ, aut omninò ſpernendæ & ſuſque deque habendæ. Lucæ.14. Mat.6. Ibi.19. Seneca ad Luciliū. Pſal.61.

400 Vnde tam iniquum apud mortales diteſcēdi ſtudium? An, quià vnuſquiſque appetit proprium commodū? Sed nonnè Chriſtus dixit. Quærite primum regnum Dei: & hæc omnia, temporalia videlicet, adiicientur vobis? An igitur id prouenit ex defectu fidei? Cum non plenè credatur Chriſto, nec obſeruetur iuſiurandū in baptiſmate factum: quo Diabolo, Mundo, & pompis eius vnuſquiſque verus Chriſti miles renunciat. Vnde pauci hodiè verè Euangeliū obſeruant: quo docemur cauere & abhorrere à tribus Mundi & Diaboli venenis, nos, ne promiſſum regnum adipiſcamur, impedientibus. Hoc enim totum Euangelium intendit: vt videlicet conculcata ſuperbia vel ambitione, auaritia, & luxuria, noſmetipſos aptum & concinnū Dei templum conſtituamus. Mat.6.

401 Cur multi liberis & hæredibus carentes tantoperè opibus augendis inhiāt? Si reddenda eſſet ratio de iis, quæ ſine ratione fiunt: de huiuſmodi quoque poſſet reddi ratio. Sed nulla hic eſt ratio, niſi ſtultitia quædam & vanitas. Sicut ſapientiſſimus Salomon adiudicauit, dicens, quòd & hæc eſt vanitas, immò ſtultitia, quando quis non habet filium nec fratrē, & tamen laborare non ceſſat: nec ſatiantur oculi eius diuitiis: nec recogitat, dicens. Cui laboro, & fraudo animā meam bonis, æternis videlicet? Hæc eſt enim vanitas & afflictio peſſima. Cui adſtipulans Chriſtus ait. Stulte, hac nocte repetent animam tuam. Quæ autem paraſti, cuius erunt? Cum igitur hoc omni prorſus ratione careat, id eſt, quia homo, relicto Deo, cedit (vt Eccl.4. Lucæ.12. Proc. in li. de aie & de.

Proculus ait) malo dæmoni hæc ſuggerenti.

402 Peccant nè, qui ex rebus ſacris, nulla cura de pauperibus ſibi creditis habi-
Hiero. ta, ditantur? Nonnè Hieronymus ait, quòd Epiſcopi & rerum ſacrarum
poſſeſſores non ſunt Domini ſed diſpenſatores theſauroꝝ Chriſti? Chri-
ſti dico: quià huiuſmodi bona, Chriſti pauperibus eroganda, relicta ſunt.
Hinc non leue, & forſitan maximũ peccatum eſt eorum: qui huiuſmodi
bonis penitus abutũtur, ea in profanos & illicitos vſus cõuertentes. Et de
Heb.6. his loquitur Apoſtolus, dicens. Rurſum crucifigentes ſibimetipſis filium
Dei: & oſtentui eum habentes. Hi enim oſtentui habent Chriſtum, dum
mẽbra ipſius, pauperes videlicet, contemnunt: & abutuntur iis, quæ Chri-
ſti intuitu acquiſierunt. Vnde de vnoquoq; horum dici poſſet illud, quod
de impiiſſimo & nefario Iehuda, qui auaritia deuictus Chriſtum tradidit,
Io.6. ipſemet Saluator dixit. Vnus ex vobis Diabolus eſt.

403 Cur Chriſtus iuſſit ab eo cibandos ſuper fœnum diſcũbere? An, vt commo-
Ibidem. dius cibum ſumerent? Sed nõnè dicitur, ꝙ omnis Chriſti actio noſtra eſt
inſtructio? An igitur (iuxtà ea, quæ ſuprà dicta ſunt) id factum eſt, vt do-
ceamur, ꝙ cibi illi ſacri, per quinq; panes & duos piſces (vt alibi declaratũ
eſt) denotati, aſſumi rectè nequeunt, niſi ſuppeditatis omnibus: quæ per
Iſa.40. fœnum deſignantur? De fœno enim inquit Iſaias. Omnis caro fœnum: &
& omnis gloria eius quaſi flos agri. Gloria nanq; carnis eſt pompa, luxus,
auaritia, & huiuſmodi: quæ cum cibis illis ſpiritualibus cõuenire nequeũt.
Quòd autem panes illi ſpirituales cibos, pabulumq; maximè verbi Dei
ſignificent: Lucas nobis inſinuat. Ipſe enim poſtq̃ de melle & pane, quem
Luc.24. Ieſus poſt reſurrectionem comedit, locutus eſt, ſtatim ſubintulit. Et cum
manducaſſet, ſumens reliquias dedit eis, dicens. Hæc ſunt verba, quæ lo-
cutus ſum vobis: dum adhuc eſſem vobiſcum.

404 Cum Patres veteris teſtamenti, vxores & diuitias habentes, placuerint Deo:
cur à nobis paupertas & caſtitas exigitur? An, quià ipſi erant ſub lege
animali? Ideò permittebantur rebus terrenis & corporeis operam naua-
re: quæ vitæ illi non repugnabant. Sicut obſtant vitæ ſpirituali: quam ve-
ri Chriſti imitatores profitentur. An, quià Patres illi, qui in huiuſmodi
placuerunt Deo, benè vtebantur matrimonio, pro multiplicanda videli-
cet prole, & diuitiis, eas pauperibus erogando (vt Abraham) vel pro ædi-
ficando Templo: vt Dauid, & huiuſmodi? An, quià ipſis nondũ erat aper-
tum regnũ: ſicut nobis? Iccircò nos plenè animas noſtras expiare debe-
mus: vt (ſi fieri poſſet) egredientes è corpore ſtatim ad cœlum iam aper-
tum euolarent. Quàmuis enim Patres illi laxis aliquantiſper habenis ho-
mini animali indulgerent: reſtabat tamẽ eis tempus, quo expiabantur in
ſinu Abrahæ: quouſq; ipſis regnum aperiretur.

405 Cur Chriſtus à nobis humilitatẽ exquirit? An fortè, vt ſemper deiecti ma-
Mat.18. neamus? Non quippè. Nam id repugnaret naturæ inſtinctui à Deo dato:
quo homo nec poteſt, nec velle debet deiectionem. Alioquin Chriſtus

non promiſiſſet, in præmium renunciationis bonoꝝ temporalium, ſub-
limationem: ſicut pollicitus eſt diſcipulis ſuis, quibus dixit. Vos, qui reli- Ibi.19.
quiſtis omnia, & ſecuti eſtis me, ſedebitis ſuper ſedes duodecim, iudican-
tes duodecim Tribus Iſrael. Chriſtus itaq;, exquirendo humilitatem do-
cet viam deueniendi ad ſublimitatem. Hinc plæriſq; in locis repetiit regu
lam & documentum illud. Qui ſe humiliat, exaltabitur: tanq̃ potiſſimum Ibi.23.
& rectum modũ deueniendi ad illam ſublimitatem, quã naturaliter & re- Lucæ.14.
ctè vnuſquiſq; affectat. Sed nõnè multi ambientes honores exaltantur? & 18.
Illa quippè eſt via Mundi & Diaboli vſurpantis: humilitas autem eſt via
Chriſti rectè diligentis.

406 Cur dicitur, q̃ qui voluerit primatũ in terris, inueniet confuſionẽ in cœlis? 40.diſt.c.
Nõnè primatũ Petrus appetiit, quando dixit. Quid ergò erit nobis? Hine Multi.
ei, tanq̃ ritè petenti, dixit Chriſtus. Vos, qui ſecuti eſtis me, ſedebitis ſup Mat 19.
ſedes duodecim. Appetitum enim rerum magnarum Ariſtoteles non vi- Ethic 4.
tio ſed magnanimitati aſcribit. Propterea Apoſtolus hortaẽ nos, vt æmu 1.Cor.12.
lemur chariſmata meliora. Et Hieronymus ſacram virginem inſtruens, Hiero. ad
ait. Habeas ſocias, quibus ſemper inuideas. Cõfuſionem itaq; in cœlis in- Demetria.
ueniet, qui indebitè quærit honores, vel præter meritum, vel ex cupidine
dominandi, non autem proficiendi, vel modo illícito, per ſimoniam vide-
licet & damnabilem ſeruitutem, vel non expectans quòd Deus opere-
tur. Hinc Apoſtolus inquit. Nemo aſſumit ſibi honorem: ſed qui vocaẽ Heb.5.
à Deo tanq̃ Aharon.

407 Cur Chriſtus diſcipulos de primatu altercantes repræhendit? Non quippè Lucæ.22.
eos de primatu, debito modo deſyderato, redarguit, ſed de altercatione.
Nec enim boni viri intereſt primatũ abſoluiè, nullis videlicet ꝓuiis meri-
tis, quærere. Sed vnuſquiq; ſe talem prius exhibere debet: vt gradum illũ,
quẽ appetit, conſequi mereatur. Sicuti Chriſtus re potius, q̃ verbo, nos
docuit: vt Paulus, cũ Philippenſibus agens, diſſerit. Chriſtus (inquit) fa- Phil.2.
ctus eſt pro nobis obediens vſq; ad mortẽ, mortẽ autem Crucis. Et hoc,
humiliando & exinaniendo ſemetipſum. Propter quod (vt ipſe Paulus
ſubinfert) & Deus exaltauit illum. Vbi tria innuũtur. Primò enim po-
nitur obſeruatio regulæ edoctæ: vbi dicitur. Exinaniuit ſemetipſum. Se-
cundò ponitur opus, dum dicitur. Vſq; ad mortem Crucis. Ibi enim ſa-
lutem totius generis humani operatus eſt. Vnde meruit debitum prima-
tum ſuper omnes. Hinc ipſe dixit. Oportuit Chriſtum pati, & ità intrare Lucæ.24.
in gloriã ſuã. Tertiò deſcribitur recognitio primatus à Deo dandi, dum
dicitur. Factus obediens. Quod ipſe Chriſtus docuit diſcipulos, propè
ipſum ſedere quærẽtes in regno ſuo, dicens. Poteſtis bibere calicem, paſ- Mat.20
ſionis videlicet & abiectionis? Et quãuis ſe calicem poſſe bibere aſſererẽt:
ipſos tamen, vt, quod petebant, à Deo dandum recognoſcerent, horta-
tus eſt. Sedere (inquit) ad dexteram meam vel ad ſiniſtram nõ eſt meũ
dare vobis: ſed quibus paratum eſt à Patre meo.

408 Cur Chriſtus nobis pacem ſuadet, & ipſam nobis aliis denunciandã propo-
Mat. 9. nit? Nõne, quia regnum ipſius eſt regnum ſpiritus & pacis? E conuerſo
Luca. 10. autem regnum Diaboli eſt regnũ carnis & litigii. Sed cur hoc? An, quia
bona carnalia & temporalia ea ſunt, vt pluribus cõmunicata diminuãtur?
Vnde, qui ea appetit, ſemper timet, ne, ſi pars ſocii augeaẽ, ipſius portio di
Iaco. 4. minuatur. Hinc Iacobus dixit. Vnde bella & lites in vobis? Nonnẽ ex cõ
piſcentiis veſtris: quæ militant in membris veſtris? Spiritualia verò bona
Sap. 7. magis cõmunicata, magis augẽtur. Hinc de ſapientia inquit Sapiens. Quã
ſine inuidia cõmunico. Non enim Doctor ſapiẽtiam, docẽdo, imminuit:
immò ipſam adauget. An, quia beatitudo non poteſt ſtare cũ litigiis? Nã
Auguſt. Beatus (teſte Auguſtino) eſt ille, qui habet, quicquid vult. Litigans autẽ
nõ habet, qcquid vult: immò quærit & appetit, quod nõ habet. An Chri-
ſtus quærit à nobis pacem, quia ſicut receſſimus à Deo per diuiſionem:
Sic in Deum reuerti debemus per vnionem: quæ ſine pace eſſe non po-
Io. 17. teſt? Hinc ipſe dixit. Rogo Pater, vt ſicut ego & tu vnũ ſumus, ità & iſti
vnum ſint in nobis.

409 Cur Chriſtus à nobis remiſſionem iniuriarum exquirit? An, vt inde pacem
Mat. 5. facilius habeamus? An, vt inde remiſſionẽ à Deo cõſequamur? Hinc ip-
Ibi 6. ſemet Chriſtus docuit nos orantes dicere. Dimitte nobis debita noſtra:
Mar. 11. ſicut dimittimus. Et alibi. Dimittite (inquit) ſi quid habetis aduerſus ali-
quem: vt & Pater veſter, qui in cœlis eſt, dimittat vobis peccata veſtra. Et
Mat. 7. hoc quià regula illa in libro vitæ annotata nunq̃ deficit. Eadem menſura,
qua menſi fueritis, remetietur vobis. An, quià vindicta Deo peculiariter
Deut. 32. competit? Iuxtà illud. Mea eſt vltio, & ego retribuam. Vnde nullus iure
vindictam de malè actis ſumere poteſt: niſi Deus, & is, qui vicem Dei in
terris gerit, iudex videlicet. Nec maiorem vindictam de iniuriis ſibi vel
aliis illatis quis ſumere põt: q̃ Deo vindictã cõmittere. Iuxtà illud Apo-
Ro. 12. ſtoli. Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitierit, potum da illi. Hoc. n.
faciens, carbones ignis congeres ſuper caput eius.

410 Eſt nè verbum Dei ad ſalutem conſequendam neceſſariũ? Nonnè eſt adeò
Luca. 8. neceſſarium, vt Chriſtus dicat illud eſſe ſemen: quo videlicet generamur
Iaco. 1. filii Dei? Iuxtà illud Iacobi. Genuit nos, Pater videlicet æternus, verbo
veritatis. Sed quomodò verbo geniti ſumus? Nõnè, quià verbum & ſa-
Gen. 1. pientia eſt aqua: de qua ſcriptum eſt. Producant aquæ ſerpituram animæ
viuentis? Infuſum. n. mentibus noſtris Dei verbũ operatur, vt faciamus no
uum conceptum, & diſponamus nos ad vitæ mutationem & renouatio-
nem: quam facimus in Chriſto, qui eſt uerbum Dei incarnatum. Nam in
ipſo regeneramur, ut ſimus cœleſtes: ſicut in primo Adam fuimus carna-
1. Cor. 15. les & terreſtres. Iuxtà illud Apoſtoli. Qualis terrenus, tales & terreni: &
qualis cœleſtis, tales & cœleſtes.

411 Cui comparatur auditor uerbi Dei & non factor? Nonnè à Iacobo aſſimi-
Iaco. 1. latur uiro conſyderanti aut inſpicienti vultum natiuitatis ſuæ in ſpeculo?

Imago enim ſiue effigies alicuius ꝑſpecta in ſpeculo citius labitur, quàm labatur imago vultus alicuius proſpecta in proprio ſubiecto : quæ ſuapte natura memoriæ videntis imprimitur. Hinc ipſe Iacobus ſubinfert. Conſyderauit enim ſe & abiit: & ſtatim oblitus eſt, qualis fuerit. A' Chriſto autem comparatur huiuſmodi, ſemini ſuprà petram cadenti : quod non inueniens humorem quo alatur, areſcit. A' Paulo verò æquiparatur ei, qui aerem pugno verberat. Nam aer retracto pugno reuertitur: ac ſi nihil per ipſum tranſiiſſet. Ibi enim Paulus de adminiſtratiõe verbi Dei agit. Quod potiſſimè in prædicatione Euangelii conſiſtit. Luc.8. 1.Cor.9.

412 Si Chriſtus nos redemit : ad quid orationem in Patrem dirigere debemus: vt ipſe docet? An, vt recognoſcamus omnia ab eo danda? Sicut ipſemet re- Mat.6.
cognouit, dicens. Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Et iterum. Mea Ibi.11.
doctrina non eſt mea, ſed eius qui miſit me. An, quià Pater eſt fons pri- Io.7.
mus miſericordiæ & pietatis? Hinc Apoſtolus vocat ipſum, Patrem miſe- 2.Cor.1.
ricordiarum & Deum totius conſolatiõis. Nam ipſe miſit ad nos Redem-
ptorem: vt Iohannes perhibet, dicens. Sic Deus dilexit Mundum, vt Fi- Io.3.
lium ſuum vnigenitum daret: vt omnis, qui credit in illum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. An, quià in ipſum ſolum dirigenda eſt omnis oratio: ſicut alibi diſſeruimus?

413 Si ſemen eſt verbum Dei, quo generati ſumus: quid vltrà ſeminare nos hor- Luc.8.
tatur Paulus, dicens. Quæcunq; ſeminauerit homo: hæc & metet? Nõnè Gal.6.
aliud eſt ſemen, quo ſm hominem animalem generamur, & aliud, quod ſeminatur, vnde cibi naſcuntur: quibus ipſum hominem animalem paſcimus, & conſeruamus? Illud enim animale, hoc autem plantarum eſt. Pari quoq; modo aliud eſt ſemen melioris & ſpiritualis hominis : aliud eſt ſemen illorum, quibus ipſum paſcimus & conſeruamus. Et ſicut ex iis, quæ naſcuntur in conſeruationem hominis animalis, generatur ſemen, quo ipſum iterũ generare poſſumus: Sic etiam ex ſemine ſpiritualis hominis generantur ea, quæ ipſum conſeruãt: & ex ipſis oritur ſemen illud ſpirituale, quo regeneramur. Sed quõ hęc? Nõnè verbũ Dei eſt ſemen: quo (vt dictũ
eſt) ſm meliorem hoĩem generamur? Iuxtà illud Iacobi. Genuit nos, Pa- Iaco.1.
ter videlicet ęternus, verbo veritatis. Et hoc in eo, ꝙ aqueam naturã ſapit. Quod verbum efficitur ſemen & cibus: quo ſpiritualis homo conſeruatur
& alitur. Sicut Chriſtus apertè teſtatur, dicens, ꝙ homo viuit in omni ver- Mat.4.
bo, quod procedit ex ore Dei. Quo qdem diuino verbo nutriti & corro-
borati alios eodẽ generamus & parturimus. Iuxtà illud Apoſtoli. Filioli Gal.4.
mei, quos iterum parturio in Chriſto Ieſu. Hoc igitur præcipuum ſemen ſeminare debemus prædicando : quo alios generamus, & illos & nos ipſos ſimul paſcimus. Poſtmodum ſeminare quoq; debemus multigenum ſemen, cuiuſcunq; videlicet boni operis.

414 Cum Chriſtus dicat. Sine me nihil poteſtis facere : quid nobis prodeſt ſe- Io.15.
minare? Num parum eſt nobis, quòd Deus dignetur nos eligere in coo-

3.Io. peratores ſuos? Ait enim Iohannes. Cooperatores ſumus Dei & verita-
1 Cor.3. tis. Cui adſtipulans Apoſtolus inquit. Dei enim ſumus adiutores. Et de
Mar.vlt. miſſis ad ſeminandum inquit Marcus. Illi autem profecti prædicauerunt
vbiq;, Domino cooperante. Quomodò autem Deus cooperetur: Pau-
1.Cor.15. lus inſinuat, dicens. Non ego, ſed gratia Dei mecum. Quæ quidem gra-
Ibi.3. tia eſt irriguum ſuperius. Et iterum. Deus autem incrementum dedit.
Quomodò autem in aliis ſeminibus Deus ſit principale agens, nos ve-
2.Cor.9. rò cooperatores: ipſemet Apoſtolus alibi declarat, dicens. Qui autem ad-
miniſtrat ſemen ſeminanti (per gratiam videlicet præuenientem) & pa-
nem ad manducandum præſtabit (per gratiam videlicet cooperantem)
& multiplicabit ſemen veſtrum: & augebit incrementa frugum iuſtitiæ
veſtræ.

415 Quid emolumenti conſequuntur Chriſticolæ ex miſſis frequenter celebratis? Nonnè ſoluitur homo ab omni reatu, & ad cœlum euolat, miſſarum ſuffragiis adiutus? Vnde & inoleuit conſuetudo: qua pro defunctorum expiatione celebrari ſolent ab Eccleſia triginta miſſæ: quas Gregorianas plærīq; vocant. Sed hæc liberatio fit nè virtute numeri, an virtute rei ſacræ? (Mat.16.) Nonnè Chriſtus ait. Hic ſanguis pro vobis & pro multis effundetur, in remiſſionem peccatorum? Si igitur ex merito Chriſti per ſanguinem ipſius effuſum à reatu abſoluimur: quid facit numerus ille tricenarius? Nonnè poteſt Chriſti meritum, toti Mundo ſufficiens, & penè infinitum, in vna miſſa commemoratum, tam perfectè operari, quàm in triginta? Bonum (inquies) reiteratum efficacius eſt: & augmentum ſuſcipit. (Grego. in Dialogo.) Sed ſi illa anima, de qua Gregorius meminit, triceſima huius myſterii reiteratione indiguit: aliæ fortè huiuſmodi reiteratione non indigent ſed maiore vel minore, pro exigentia reatus, quo grauatæ ſunt. Laudandum itaq; ac magnificandum eſt ſuffragium Chriſti, in commemoratione ſanguinis ſui, in peccatorum remiſſionem effuſi. Cauendum autem eſt, ne efficacia meriti ipſius Redemptoris numero tricenario vel ſexagenario attribuatur.

416 Ad quid inſtituta fuit miſſa? Nonnè, vt ſeruetur præceptum Chriſti, dicentis. (Luca 22.) Hoc facite in meam cōmemorationem? Sed cur tot cæremoniæ præmittuntur & ſubſequuntur? Sunt nè hæ, ſuperſtitioſa & ſuperflua quædam: vt aliqui impii & maledici dicunt? Non quippè ſuperuacanea nec ſuperſtitioſa ſunt: quæ in tanti myſterii honorem celebrantur. Nec enim voluit Deus legem illotis (vt aiunt) manibus tradere, ſed maxima ſolennitate: vt Populum ad ipſam cum timore & reuerentia ſuſcipiendam induceret. Nam primò populum ab Aegyptiaca ſeruitute, ſubmerſis Aegyptiis, liberauit: (Exo. 14. 16 & 19.) ipſum manna pauit: montem fumigare iuſſit: buccinas conſtrepere: & lampades coruſcare: tamq; terribili voce locutus fuit, vt populus ſibi mortem timeret. Hinc dixit Moſi. Loquere nobis tu, & audiemus: nec loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur.

Nec voluit Pater miſericordiarum & Deus totius cõſolationis filium ſuum prius ad nos deſtinare: quàm Patribus in Prophetis multifariè multiſq; modis (vt Paulus ait) loqueretur. Non ab re igitur Eccleſia, Spiritu ſancto illuſtrata, & à Deo edocta, corpus & ſanguinem Chriſti in redemptionẽ generis humani traditum tã celebriter cõmemorari iuſſit. Heb.1.

417 Quàm cõcinnè miſſarum cæremoniæ ſunt inſtitutæ? Nõnè adeò benè ac concinnè, vt ignorem, ſi quid melius ac concinnius excogitari potuerit? Præmittitẽ enim Pſalmus virtute plenus (ſicut & omnes alii) cum delictorum recognitione, & veniæ petitione: vt purus ad tantum myſteriũ celebrandum Sacerdos accedat, ſuffultus ſemper populi aſtantis oratione. Hinc ſemper orationibus præmittitur. Oremus: omnes videlicet. Cum oratio communis (vt alibi declarauimus) longè ſit efficacior, quàm particularis. Intratur quoq; ad celebritatem hanc cũ verſiculo alicuius Pſalmi: vt in pluribus. Poſteà impetratur ſalutis ſuffragium ter trina voce: vt docet nos oraculum Iſaiæ, dicentis, quòd Seraphini Deum laudantes ter repetebant, Sanctus. Deinde deueniẽ ad hymnum, ab Angelis, quando Chriſtus in Mundum venit, decantatum. Subſequuntur orationes, cum lectione noui vel veteris teſtamenti. Decantatur profeſſio fidei publicè. Iuxtà illud Chriſti. Qui me confeſſus fuerit coràm hominibus: confitebor & ego eum coràm Patre meo. Omiſſis autem, quæ ſecretè aguntur, non ſine ratione & myſterio ſubſequitur canticum, quod Seraphini coràm Deo (vt dictum eſt) ſoluunt. Interponitur quoq; oratio dominica: qua nulla efficacior. Et cum, veluti Agnus, oblatus ſit Chriſtus ad tollenda Mundi peccata: Hinc cum verbis accõmodatiſſimis veniam & miſericordiam ab eo petimus, tanquàm fructum illius oblationis cõmemoratæ. Poſtremò cõcluditur miſſa in orationibus repetitis. Cũ nullum fructum inde conſequi poſſimus: niſi debita recognitione & oratione ab eo, qui ipſum fructum produxit & præparauit, ipſum impetremus. Iſa.6. Luca.2. Mat.10.

418 Cur Chriſti fideles diebus feſtis miſſam audire tenẽtur? Nõnè hoc ex mero Eccleſiæ præcœpto ſancitum fuit? Sed cur id Eccleſia ſtatuit? Nõnè, quià diebus feſtis Deum præcipuo cultu colere debemus? Nec enim alia de cauſa lege ſancitum eſt, vt in die ſabbati, & in aliis ſolẽnitatibus homo ab omni opere ſeruili ceſſet: niſi vt in libertate ſpiritus, & ab omnibus curis extraneis expeditus, Deo vacare poſſit. Quid igitur cõcinnius & melius inſtitui potuit, quàm confiteri, & veniam peccatorum impetrare, ſacras lectiones audire, diuinas laudes decantare, vel alios decantantes audire, & offerre vel cõmemorare ſacrificiũ, à ſummo Sacerdote Chriſto pro omnium expiatione oblatum: vel aliis ipſum cõmemorantibus aſtare? Vnde nõnulli nimis audaces & inſolentes miſſarum celebrationem damnant. Nimia tamẽ frequẽtia, vbi neceſſitas nulla cogit, poſſet damnari: quãdo per huiuſmodi frequentiam & nimiam familiaritatẽ deuotio remitteretur: aut ex cupiditate huiuſmodi miſſæ celebrarentur.

Cur

419 Cur Chriſtus iubet, vt prius reconciliemur fratri noſtro, q̃ ſacrificiũ offera-
Mat.5. mus? An, vt lex ſeruetur: quæ iubet, ne quis memor ſit iniuriæ ciuium ſuo-
Leui.19. rum? An, cum remiſſione indigeamus, & propter remiſſionem conſequẽ-
dam, ſacrificium illud in remiſſionem peccatorũ oblatum commemore-
Mat.7. mus, remittere iniurias prius debemus: ſtante regula illa inuiolabili. Eadẽ
menſura, qua menſi fueritis aliis, remetietur & vobis? Hinc Chriſtus do-
Ibi.6. cet nos orare Patrem, dicentes. Dimitte nobis, ſicut dimittimus. An, quia
ſacrificium illud, quod cõmemoramus, fuit calix amari poculi & medici-
næ, quam Chriſtus caput noſtrum pro omnibus membris ſumpſit? Nam
ſicut medicina corporalis prodeſſe non poteſt alicui membro ſecto & di-
uiſo à corpore: Sic nec medicina melioris hominis, à Chriſto pro toto
Eccleſiæ corpore ſumpta, prodeſſe poteſt membro per odium vel diſſidiũ
aliquod à corpore diuiſo.

420 Cur apud bonos ac probos viros inoleuit conſuetudo, vt in morte veniam
ab omnibus, cum quibus ſermonem habere poſſunt, veniam petant? An,
Pla. in Phædone. quia (vt Plato inquit) non poteſt homo à tartarea regione liberari: niſi
prius ab iniuria affectis obtenta venia? Ait enim in Phædone. Delati ad
paludem Acheruſiam clamant ad eos, quos vel necauerunt, vel iniuriis
affecerunt: ſuppliciterq; rogant, vt eos permittant per paludem progre-
di: ibiq; abſolui. Et ſi impetrauerint penetrant illuc: finemq; malorum ac-
cipiunt. Sin minus perſuadere queant: referuntur in tartarũ: atq; inde rur-
ſus in flumina, neq; per hæc mala deferri prius ceſſant, q̃ ab iis, quos iniu-
riis affecerũt, veniam impetrauerint. An, quia nemo poteſt cenſeri mem-
brum corporis veræ Eccleſiæ beatificandi: niſi capiti & cæteris membris,
charitatis vinculis vnitus cohæreat?

421 Si tanta vnio in membris Chriſti exigitur: quomodò Chriſticolæ, in tot ſe-
ctas & Religiones diuiſi ſaluantur? Nonnè id Apoſtolus damnat, dum
1 Cor.1. ait. Audiui, quòd contentiones ſunt inter vos: & vnuſquiſq; veſtrum dicit.
Ego quidem ſum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ, ego autem
Chriſti. Diuiſus eſt Chriſtus? Nunquid Paulus crucifixus eſt pro vobis:
Ro.10. aut in nomine Pauli baptizati eſtis? Et iterum. Non eſt diſtinctio Iudæi
& Græci. Nam idem Dominus omnium. An igitur id permiſſum fuit, vt
per varios viuendi ritus mortales, natura diuerſi, Deo aptius & commo-
dius inſeruirent: via & modo ſibi magis conformi? Sed, cum Chriſtus (vt
Io.14 ipſemet fatetur) ſit via: quæ alia poteſt ab homine excogitari? Nõnè vna-
quæq; ſecta aut Religio quantò magis vnitati Euangelicæ adhæret: tan-
tò magis Chriſtum, veram viam, in Euangelio ſe ſe nobis demonſtran-
tem, ſequitur? Si verò quiſpiam ſuapte ingenio aliam vel meliorem viã,
quàm ſit Euangelica, inuenire præſumat: à temeritate & ſuſpitione ab-
ſolui omninò nequit.

422 Eſtnè neceſſaria confeſſio ad conſequendam promiſſam beatitudinem? Nõ-
Iaco.5. nè Iacobus ait. Confitemini alterutrũ peccata veſtra? Sed non eſt (inques)

authentica Iacobi epiſtola. An de confeſſiōe vniuerſali, non autem parti-
culari, quā aliqui auricularē vocāt, loquitur? Sed ad qd datæ ſunt claues Mat. 16.
Petro & Apoſtolis? Ad quid etiā data fuit Apoſtolis & eorū ſucceſſori- & 18.
bus poteſtas remittendi peccata: niſi peccator teneatur exponere Sacerdo Io. 20.
tibus peccata iudicanda vel remittēda ab eis, quibus huiuſmodi poteſtas
collata eſt? Quomodò etiam ſeruabitur Deuteronomica lex: quæ iubet, Deut. 6.
vt totis viribus Deum diligamus: ſi Deo per confeſſionē & abſolutionem
reconciliari neglexerimus? Quomodò quoq; animæ noſtræ peccatis one-
ratæ benè conſulimus: ſi paucis verbis confitentes & peccatorū abſolutio-
nem impetrantes ipſam exonerare renuamus: quam alioquin exonerare
nequimus, niſi maximis & intolerabilibus penè laboribus? Nam tantus
dolor lege naturali, & maior requiritur pro delendo peccato, quàm fue-
rit delectatio in ipſo perpetrādo. A proportione enim minoris inæqua-
litatis aut æqualilatis non prouenit actio: ſed ſolùm à proportione ma-
ioris æqualitatis.

423 Poſſumus nè participes effici meriti Chriſti per aliam viam, q̄ per abſolutio
nem à Sacerdote factam? Nonnè Chriſtus ait. Qui crediderit, & baptiza Mar. 16.
tus fuerit ſaluus erit? Nonnè etiam Apoſtolus ait. Pacificans per ſangui- Col. 1.
nem Crucis eius, ſiue quæ in cœlis, ſiue quæ in terris ſunt? Sufficit quidem
fides baptiſmum ſuſcipientibus (cum per baptiſmum ſalus credentibus
detur) ſed baptiſmali gratia per peccatum ſubſequens euacuata non vide-
tur ſola fides ſufficere: vt in Harmonia latius diſputauimus. Valet nanq; Cantico 2.
fides cum pœnitentia & abſolutione: ſicut prius cum baptiſmo valuit. To. 4 c. 11
Sed ſi pacificatio illa, per ſanguinem Chriſti facta, ſufficit: ad quid ipſe & 12.
Chriſtus poteſtatem peccata remittendi dedit? Ad quid etiam baptiſmū Col. 1.
inſtituit? Meruit quippè Chriſtus pleniſſimam omnium pacificationem: Io. 20.
ſed modos, per quos ipſam ſuſciperemus, inſtituit. Horum autem al-
ter eſt baptiſmus: alter verò pœnitentiæ ſacramentum. Quæ duo or-
dinauit nedum in adiutorium, ſed in certum pignus remiſſionis obten-
tæ vel obtinendæ.

424 Quæ ſunt veteris & noui teſtamenti loca: ex quibus concludere poſſumus
confeſſionem eſſe nobis neceſſariam? Nonnè lex iubet, quòd ſacerdos, Leui. 16.
populi peccata expiaturus, primò ſanguine vituli & hirci ſanctuariū ex-
piet: ſecundò pro expiandis oret: tertiò eos eodem ſanguine aſpergat: &
quartò hirco manus imponens peccata populi expiandi confiteatur? Nec
enim ipſe potuiſſet eorum peccata coràm Deo confiteri: niſi expiandi pec
catum ſuum prius expreſſiſſent. Et multa huiuſmodi in lege habentur. Vt
autem cætera pertranſeam: nonnè vnico claroq; verbo ſuccentor legis Da
uid id expreſſit, dicens. Quoniam tacui, peccatum meum ſcilicet in con- Pſal. 31.
feſſione, inueterauerunt oſſa mea, dum clamarem tota die, in oratione vi-
delicet? Hinc ad remedium deueniens, ſubinfert. Dixi, confitebor aduer-
ſum me iniuſtitiam meam Domino: & tu remiſiſti impietatē peccati mei.

In Euangelio autem quantum Christus Sacerdotibus, quibus poteſtas remittendi peccata collata eſt, detulerit: clarè depræhendere poſſumus ex iis, quæ dixit leproſis. *I*te, & oſtendite vos Sacerdotibus.

Lucæ.5. & 17.

425 Quid lepra cum ſacramento confeſſionis cõuenit? Vnde melius diſcere poſſumus Sacerdotis officium in iudicando pœnitente, quàm ex facto lepræ? Propterea non ineptè dici ſolet, quòd Sacerdotis intereſt pecoris ſui vultum cognoſcere. Non forſitan eo modo, quo multi opinantur: vt, niſi exprimantur omnes minutiæ, quas circunſtantias appellant, reus abſolutus non ſit. Cuius rei veritatẽ depræhendere poſſumus: ſi benè leproſorum legem perpendamus. Cuius quidem legis ſumma eſt, quòd Sacerdos benè intueatur parietem, veſtimentum, & cutem, ſi lepra ſanabilis ſit, necnè. Si verò ſanabilis ſit: dimittatur liber is, qui lepra infectus eſt: ſi autem inſanabilis, claudatur. Quod pari modo facere debet Sacerdos: quando lepra peccati infectus ad eum venit. Si enim ſanabilis ſit, eum abſoluere debet: ſin minus, claudere. Et hæ ſunt claues, & poteſtas claudendi & aperiendi.

Leui.13.

426 Quomodò quis cognoſcere poteſt lepram peccati eſſe ſanabilem, necnè? Nonnè, ſi omnia, quæ in lege lepræ pertractantur, diſcutere vellemus, cõmentaria longa exquirerentur, & problematum metas excederemus? Sed ad ſummam rei attendentes, dicimus, q̃ ſi iudex perpenderit reum velle peccatum deſerere, & ad Deum reuerti, ipſum abſolutione dignum iudicare debet: & cui aperiatur ianua gratiæ & regni. Si verò ſecus: non abſolutione, ſed noua recluſione dignum cenſebit. Et hoc toties, quoties plagam illam inſanabilem viderit. Sicut apertiſſimè ex lege Leuitica diſcere poſſumus.

Ibidem.

427 Confeſſus omnia peccata, & abſolutionem conſecutus, euolaret nè ſtatim ad cœlũ, ſi moreretur? Si peccator (vt Ezechielis oraculo docemur) ad Deum reuerſus (vt literæ veritas habet) ſtatim iuſtificatur: nonnè multò magis, abſolutionem ſuſcipiens ab eo, cui ipſam conferẽdi poteſtas data eſt? Sed ſi ſic eſt ad quid purgatorium? Nonnè poſt abſolutionem remanet reatus, purgatorii pœna delendus? Nam quis poteſt eſſe in gratia, & debitor. Gratiam quippè reſtituit abſolutio: debitum autem pœna expurgatiua delet.

Ezec.18.

428 Anima à culpa & reatu abſoluta eſt nè beatitudine digna? Nõnè digna eſſet, niſi præter culpam & reatum remaneret macula expurganda? Nam (teſte Iohanne) nihil coinquinatum poteſt introire in regnum Dei. Sicut enim infecta fuit anima veneno quodam, ex parentum peccato: Ità inficitur labe peccati, quod in dies perpetratur. Nonnè etiam remanet imbecillitas quædam, ſanata etiam anima? Nam ſicut corpus conualeſcens, adhuc debile eſt, & corroborandum: Sic anima per abſolutionem in morte ſanata, remanet adhuc debilis, omnibus viribus eius conturbatis. Hinc Propheta clamabat, dicens, Miſerere mihi Domine, quoniam infirmus ſum:

Apoc.21.

Pſal.6.

ſana me Domine, quoniàm conturbatá ſunt omnia oſſa mea, ideſt virtu-
tes: & anima mea turbata eſt valdè. Nec enim abſolutio in extremo vitæ
facta, quãuis à peccato abſoluat, omnimodæ ſaluti animam reſtituit: nec
ipſam ad beatitudinem protinus aſſequendam habilem reddit.

429 Quibus regnum cœlorum, tanq̃ benè diſpoſitis, ſtatim aperitur? Nonnè tri-
bus apertos fuiſſe cœlos legimus? Primò enim aperti fuere cœli Eze- Ezec. 1.
chieli, iuxtà fluuium Chobar, ideſt Euphratem prophetanti & contem-
planti. Vnde innuitur, q̃ lotis aquis illis, quæ è voluptatis horto egre-
diuntur, & cœleſtia cõtemplantibus aperiuntur cœli. Nam Euphrates eſt
vnus è quatuor fluuiis: qui è delitiarum horto emanant: vt in Geneſi le- Geñ. 2.
gimus. Secundò aperti fuerunt cœli Chriſto, à Iohanne baptizato: vt
Matthæus narrat. Vnde docemur, q̃ tanta eſt vis veræ baptiſmalis aquæ, Mat. 3.
cuius hæc elementaris eſt ſignum, vt illa abluto cœli pateant & aperiant.
Tertiò legimus apertos fuiſſe cœlos Stephano patienti, & ſanguinẽ pro Act. 7.
Chriſti nomine effundenti. Vnde docemur, q̃ ſanguinem pro Chriſto
effundentes, ſeu perſecutionem patientes, regnum cœlorum ſtatim adi-
piſci merentur. Iuxtà illud ipſius Chriſti. Beati, qui perſecutionẽ patiunt Mat. 5.
propter iuſtitiam: quoniã ipſorũ eſt regnum cœlorum.

430 Quam aquam promiſit Deus in mundificationem noſtram ſe daturum: vt
Ezechielis oraculo monemur? An fortè aqua hæc, eſt illa, quæ infunditur Ezec. 36.
ſuprà caput eorum, qui baptizantur? Sed quomodò aqua hæc è cœlo
allata eſt: vt oraculum perhibet? Nec enim exiſtimo elemento illi, ad re-
rum corporalium ablutionem ordinato, virtutem ad mundandam ani-
mam ineſſe: ſed potius reor (vt modò & aliàs dictum eſt) ipſam aquã
in ſignum veræ & ſalutaris aquæ fuiſſe datam. An igitur aqua, purgans
peccatum, duplex eſt? Altera enim eſt aqua ſapientiæ, quæ Dei filius eſt:
qui tulit, lauit, & expurgauit peccata Mundi. Altera eſt Spiritus ſanctus:
qui & ſi ignis dicitur, aliquando tamen aquæ gerit officium, expurgans
& remittens peccata. Hinc Chriſtus aliquando vocauit ipſum aquam, di-
cens. Qui biberit ex aqua, quã ego dedero: fiet in eo fons aquæ ſalientis Io 4.
in vitam æternam. Quod exponens Euangeliſta, ait. Hoc autem dixit de Ibi. 7.
Spiritu ſancto: quem accœpturi erant credentes in eum.

431 Quid eſt illa probatica piſcina, de qua Iohannes meminit? Nõnè (ſi literam Ibi. 5.
ſequi voluerimus) ſicut in Templo eſt quædam piſcina magna, vbi bo-
ues lauabantur, vnde & boaria nominabatur: Sic extrà Templum eſt
piſcina parua pro lauãdis ouibus? Et hæc græcè dicitur probatica, à pro-
baton, quod eſt ouis: quã nos ouiariam dicere poſſumus. Hebraicè verò
cognominatur ביתשׂהדה betſaidah, ideſt domus ouiũ, à בית bet, quod eſt
domus, & שׂה Seh, quod agnum vel ouem ſignificat. In hac autẽ piſcina,
mota aqua, vnus tantummodò ſanabatur, in figuram veræ piſcinæ, & la-
uacri, ab illa oue vel agno, qui tulit peccata Mundi, inſtituti. Sed vnde
hæc virtus? An fortè (vt vulgò aſſeritur) à ligno Crucis ibi poſito? Sed

nonnè hoc eadem facilitate confutatur, qua probatur? An igitur, qà An-
gelus è cœlo deſcendens (vt Euangeliſta narrat) ei virtutē illam præſta-
bat? Sed vnde hoc? An, quià oues, quæ ibi lauabantur, erant figura illius, q
Iſa. 53. tanq̄ ouis (vt Iſaias ait) ad occiſionem ducendus erat in expiationem no-
ſtram? An, quià Ieroſolimis lauacrū in ablutionē non vnius tm̄ hominis,
ſed totius humani generis diſponendum erat?

432 Quid eſt lauacrū illud Silohe: vbi lotus fuit cæcus à natiuitate? Nonnè in la-
Io. 9. tere Meridionali Templi verſus radices montis Sion eſt fons quidā, Ro-
gel denominatus: vbi ſectus fuit Iſaias: & ex aqua inde veniente oritur
paruus lacus, qui dicitur natatorium Silohe: quod interpretatur miſſus?
Quod quidem lauacrum non minus, quàm illud ouiarium, Chriſtū figu-
Hiero. ſup rabat. Sicut optimè ſentit Hieronymus, interpretans illud Iſaiæ, dicen-
Iſa 8. tis. Abiecit populus iſte aquas Silohe, quæ vadunt cum ſilentio: & aſſum-
pſit magis Razin, & filium Romeliæ. Aquæ (inquit) Silohe ſunt aquæ ſa-
pientiæ & doctrinæ Chriſti, & lauacrum regenerationis, præparatum ab
eo, qui miſſus eſt à Patre. Cuius lauacri, & ſapientiæ aqua fluit cum ſilen-
tio, ſine verbor. ſæcularium faſtu & pompa: in qua ſola lauari poteſt po-
pulus Iudaicus, gentilis, & quicunq; alius. Ideò conqueritur Deus, q̄ po-
pulus ſuus, relicta hac aqua, extraneis adhæſerit.

433 Cur aqua pietatis ſanguinē ſeueri iudicii ſubſecuta eſt? Nam circuncìſio, quæ
ſanguinem exquirebat, in aquam baptiſmalem cōmutata fuit. An, qà miſe-
Pſal 88. ricordia, iuſtitiam ſubſequens ipſam exaltat? Sed nonnè ſcriptum eſt. Mi-
Et 96. ſericordia & veritas præcedent faciem tuam? Nonnè è conuerſo alibi di-
Exo 19. citur. Ignis ante ipſum præcedet? Ignis quippè, qui ardebat in monte Si-
Deut. 33. nà: quādo dabatur lex, de qua Moſes canit. Et in dextera eius ignea lex.
Ro. 5. An igitur, quià lex præcedere debebat: propter quam (vt Apoſtolus in-
quit) ſubintrauit delictum? Quod quidem delictū, miſericordia ſubſecu-
ta eſt, delens ipſum. Vnde lex ignea exigebat ſanguinem ſibi congeneū,
& ex eodem fonte manantē: Euangeliū verò aqueum, aquam miſericor-
diæ, ipſi conſentaneā, exquirit. An, quià Deus agens perfectum, & ordina-
tè procedens, ſemper ad meliora conſcēdit? Primū enim tempus fuit va-
cuum lege & Euangelio. Secundū ſub lege ſeuera. Tertiū ſub Euangelio
gratiæ & miſericordiæ. Poſtremò ſubſequetur æuiternitas gloriæ.

434 Baptiſmi lauacrum fuit nè Patribus neceſſariū? Nonnè ſuffecit eis circunci-
ſio: vt eſt ſententia Gregorii, à Theologis celebrata? Sed nonnè Paulus
1. Cor. 10. horum ſacramentor. gnarus, ait. Omnes in Moſe baptizati ſunt, in nube
Iſa. 4. & in mari? Nonnè etiam proteſtatur Iſaias, dicens. Sanctus erit omnis,
cuius nomen ſcriptum fuerit in libro vitæ in Ieruſalem: ſi abluerit Domi-
Ro. 3. nus ſordes filiar. Sion? Sicut igiē nemo (teſte Paulo) per legē iuſtificatur,
ſed per gratiam Euangelii: ſic nemo per circuncìſionem iuſtificabatur, ſed
ex lauacro Euangelico: quod veram iuſtificationem & munditiem con-
Heb. 9. fert. Vnde circuncìſio ſatiſfaciebat legi, ſanguinem exquirenti: baptiſmus

autem Euangelio, gratiá conferenti. Et ſicut nunꝗ̄ fuit lex ſine Euangelio
(vt alibi diximus) Ità nec circuncíſio fuit abſq; baptiſmate. Et ſicut Euan-
gelium legi cum ſilentio aſtabat (vt nuper dictū eſt: quòd videlicet aquæ
illæ currebant cum ſilentio, ideſt occultè) Sic baptiſmus occultè & cum
ſilentio circunciſioni aſtabat.

435 Si abſq; Chriſto nihil poſſumus (vt ipſemet perhibet) cur Deus per Oſæá Io. 15.
ait. Perditio tua ex te Iſrael? Nonnè hoc declarat Auguſtinus, dum ait. Oſeæ. 13.
Quando ſteti, per te ſteti: quando cecidi, per me cecidi: & cum cecidiſſem, Augu. in ſoliloquiis.
ſemper in luto iacuiſſem: niſi tu me ereziſſes? Hinc ipſe Deus ſubinfert. Au Oſeæ 13.
xilium verò in me tm̄modò. An igitur perditio eſt ex nobis, quià omnes
(teſte Paulo) naſcimur filii iræ: ſalus autē & expiatio à peccato originis in Ephe. 2.
ſolo Chr̄o eſt? Pari quoq; modo de opibus noſtris dicēdū eſt: quià (teſtè
Propheta) omnis homo mendax eſt: & oēs declinauerūt: nec eſt q̄ faciat Pſal. 115.
bonū, nec eſt vſq; ad vnū. Qui aūt manet in Chriſto, vera vite, fert fructū & 13.
multū: ſicut ipſemet fatet̄. Nec enim poſſumus (inquit Apoſtolus) cogità Io. 15.
re aliquid ex nobis, quaſi ex nobis: ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. 2. Cor. 3.

436 Cur Chriſtus ſæpenumero videtur derelinquere nos & dormire: vt Mat- Mat. 8.
thæus narrat? An, quià comprimit virtutem & fauorem ſuum, relicta vel
quaſi data licentia hoſti turbandi mare, & nauigantes per ipſum? An dor-
mit illo ſomno, de quo in Canticis dicitur. Egò dormio: & cor meum vi- Cantic. 5.
gilat? Hinc excitatus à ſomno, ait. Quid timidi eſtis modicæ fidei? Credi-
tis videlicet, quòd & ſi dormire videor, dereliquerim vos? Dormire enim
(inquit Origenes) videri voluit, vt ſuſcitás tempeſtatē validam, diſcipulis Origenes.
terrorem incuteret: vt perterriti recurrerent ad eum, qui dormire videbat̄:
& erat & eſt ſolertiſſimus cuſtos ouium ſibi creditarum.

437 Cur Chriſtus adulteram & latronem tam benignè ſuſcœpit? Nonnè (præ- Io. 8.
ter ea, quæ ſuprà diximus) vt oſtenderet, ꝙ venerat ad delenda peccata, Luce. 23.
quæ per legem, niſi morte propria committentium, expiari nequibant?
Cuiuſmodi erat adulterium & homicidium: quæ non expiabantur, niſi
morte propria: vt in Leuitico & in Geneſi habetur. Latro enim (vt Lucas Leui. 20.
perhibet) propter homicidium carceri mancipatus fuerat. Noluit igitur, Gen. 9.
quòd adultera lapidaretur: & latroni paradiſum, ꝓmiſit: quià iam per ob- Luce 23.
lationem ſuiipſius factam vterq; erat expiatus. Quàmuis ipſe nondum
cruciatum ſubiiſſet. Nec enim minus valuit oblatio illa voluntaria, quam
Chriſtus de ſeipſo pro humani generis redemptione fecit: ꝗ̄ oblatio ab
Abraham de Izahac facta. Quàmuis re ipſa ipſe Izahac immolatus non Gen. 22.
fuerit. Voluntas enim pro facto reputata fuit.

438 Cur Chriſtus peccatricis quoq; & Phariſæi patrociniū ſuſcœpit? An fortè, Lucæ. 7.
quià ei placebant peccata? Sed quomodò ipſi placebant peccata, qui, vt
nos à peccatis abſolueret, venit? An igitur, quià ei placebat conuerſio &
pœnitētia: pro qua fit magnum gaudiū in cœlo coràm Angelis Dei? An, Ibi. 15.
quià cognoſcebat illa vaſa, olim peccatis plena, gratiæ capaciſſima eſſe? Nā

Ro.5. (teſte Paulo) vbi abundauit delictũ, ibi ſuperabundauit & gratia. An, qđ
ab vtroq; habuit ingentia amoris pignora? A' Simone enim habuit cõui-
uia: à Magdalena verò lachrymas, pedum oſcula, & odoramẽta veræ nar-
di: quæ dedit odorem ſuũ Regi in cubiculo ſuo exiſtenti.

439 Expiatio peccatorum fit nè repentè, an cum mora aliqua? Nonnè Chriſtus
Luca.7. peccatrici dixit? Remittũtur tibi peccata? Nonnè etiam latroni reſpõdit:
Ibi.23. Hodie mecum eris in paradiſo? Nonnè quoq; Deus per Ezechielem (vt
Ezec.18. ſæpè dictum eſt) ait, q̃ quacunq; hora peccator ad ipſum reuerſus fuerit;
omnes iniquitates eius adeò delebuntur, vt nulla de eis amplius fiat men-
Leuit.23. tio? Sed cur Hebræis ſtatutus fuit ſeptimus anni menſis, ad remiſſionem
33 q 1. c. plenariam conſequendã? Cur etiam noſtri canones cuilibet mortali pec-
Hoc ipſum. cato pœnitentiam ſeptennẽ decernunt? Nonnè conſyderanda eſt in pec-
catore culpa: quæ ſtatim ad veram conuerſionẽ, vel ad abſolutionem cu-
iuſcunq; habentis poteſtatem remittitur? Conſyderandus quoq; eſt rea-
tus & macula quædam, lõgo tempore, etiam adhibito igne pro cauterio;
delenda. Niſi fortè tanta virtute abſoluens polleat, vt reatum ſimul & cul-
pam ſtatim penitus delere poſſit. Cuiuſmodi Chriſtus fuit.

440 *Si* culpa ſtatim deletur: reatus verò, aut ſeptimo menſe, aut per pœnitentiã
ſeptennalẽ, aut per intenſam contritionem, vel authoritatem abſoluen-
tis: cur expectandus eſt Iobileus, & quid operatur? An, quià per ipſum
tollitur, quicquid prædictis remediis ſublatũ non eſt? An, quià per ipſum
non tñ remittuntur debita & peccata, ſed reſtituuntur omnia, quæ p pec-
catũ ablata erant? Quod innuit illa remiſſio ſeruitutis, & reſtitutio omniũ
Leui.25. bonorum, priſtino poſſeſſori in anno Iobilei facienda: vt in Leuitico ha-
betur. An, quià per hanc reuolutionem ſeptenarii quadrati recõditiſſimũ
ſacramentũ innuitur? Sicut enim ſeptenarius ſimplex (ſabbatum videlicet
tam dierum, q̃ annorum) lege indicitur celebrandus in memoriã requiei
Dominicæ, poſt fabricam factæ (vt aliàs diximus) Sic iſte ſeptenarius an-
norum quadratus in melioris requiei ad ipſum Archetypum pertinen-
tis memoriam celebrari iubetur.

441 Cur Iobileus anno quinquageſimo decernitur? Nonnè, quià quadratus ſe-
ptenarius, quem Iobileus ſequitur, eſt numerus perfectiſſimæ remiſſiõis:
vt nuper dictum eſt? Hinc Eccleſia canit. *Sacro dierum numero.* ſ. quin-
quagenario: quo lege fit remiſſio. Septies enim ſeptem quadragintanouẽ
reddunt. Poſt quem annorum curſum ſequitur Iobileus, ſic dictus à ver-
bo יבל iabal: quod ſignificat affluxit. Vnde innuitur q̃ tunc à cœlo fiebat
Ibidem. omnigenus influxus nedum remiſſionis & reſtitutiõis (vt in Leuitico ha-
betur) ſed omnium chariſmatum & bonorum.

442 *Si* remiſſio per ea, quæ dicta ſunt, pleniſſima datur: cur ordinata ſunt ſacra-
menta, maximè baptiſmi & pœnitentiæ, per quæ peccata remittũtur? An,
quià Deus volens nobis donare remiſſionẽ, ipſius remiſſionis pignus &
ſignũ certũ per hæc ſacra tribuere voluit? An, quià primũ exquirit in ſignũ

militiæ, in quã intramus: vtrũq; autem in adiutorium fragilitatis noſtræ? Hinc à Theologis dicuntur hæc, ſigna certa & efficacia: cõſequẽndi vз beneficium remiſſionis & gratiæ. Quod cõdonatur in reuerſione ad Deum, vel aliter, quocunq;. Vnde inſtitutio ſacramentorũ non eſt declinare à facto Iobilei, vel diei remiſſionis, aut oraculi Ezechielis: ſed eſt reductio illorũ influxuũ ad piſcinã quandã. Cuius quidem piſcinæ claues datæ ſunt in manibus vicariorũ Dei & Chriſti, Sacerdotum videlicet: vt ipſi, ad libitum indigentis & petentis, illam aperire poſſent.

443 Redẽptor cur variis nominibus appellari voluit? Nõnẽ, quià ipſe fuit quoddam totũ: vt Dionyſius docet? Vnde, quod non clarẽ vno nomine exprimi poteſt, pluribus explicatẽ. Hinc (vt Auguſtinus ait) dicitẽ vitis, agnus, leo, petra, lapis angularis, & cætera huiuſmodi: quià omniũ virtute præditus eſt. Etiã Serpenti, omniũ aĩalium peſſimo, aſſimilari voluit: ſicut ipſemet perhibet, dicens. Sicut exaltauit Moſes ſerpentẽ in deſerto (ad cuius intuitum Serpentũ morſibus læſi ſanabantur: vt in Numerorũ libro legimus) Ità exaltari oportet filiũ hominis: vt omnis, qui credit in illum, non pereat, ſed habeat vitam æternã. Quã quidem vitam ipſe Chriſtus, verus & ſaluberrimus Serpens, præſtat nõ ſolo aſpectu, ſed carne propria in ſacrificium pro peccatis oblata: quæ eſt multò melius & efficacius antidotũ, contrà venenũ animã inficiens, q̃ ſit caro Tyri vel viperæ: ex qua ſit illud excellens ac celeberrimũ antidotũ, quod Tyriaca nuncupatur. *Dio de di. noĩbus.* *Augu. ſup Iohãnẽ.* *Io. 3.* *Nu. 21.*

444 Cur Chriſtus dictus fuit leo & agnus? Quæ nã cõuenientia agni cũ leone? Nõnẽ agnus offerebatur (vt in Leuitico legimus) in pacificationẽ & reconciliationẽ animæ cũ Deo? Hinc cũ Chriſtus pacificauerit omnia, quæ in cœlis & in terris ſunt (vt Apoſtolus inquit) agnus meritò appellandus eſt. Sed cur Leo dictus fuit: animal quippè imundũ & rapax? Nõnẽ, quià ſicut Chriſtus voluit venire nedum in aqua (vt Iohãnes ait) ſed in aqua & ſanguine: Sic voluit venire non ſolùm vt agnus: qui cũ aqua clæmentiæ & pietatis conuenit: ſed vt Leo ſanguinolentus, qui ex eo loco prouenit, ex quo ſanguis: vt Sapientes norunt? Hinc Angeli conſpicientes eum ſic ſanguinolentũ: dixerunt ei. Quarè rubrũ factũ eſt indumentum tuũ? Quibus ipſe reſpõdit. Torcular, ſcilicet Crucis, calcaui ſolus. *Leuit. 3.* *Col 1.* *1. Io. 5.* *Iſa. 63.*

445 Cur Chriſtus voluit vocari lapis & paſtor? Nõnẽ vocatur lapis fundaméti, vltrà quod nemo aliud (vt Paulus inqt) ponere poteſt? Paſtorẽ quoq; ipſemet ſe nominauit, dicens. Ego ſum paſtor bonus: & cognoſco oues meas. Sed quomodò lapis & paſtor conueniunt? Nõnẽ Iahacob, loquẽs de Ioſeph filio ſuo, inquit. Inde paſtor egreſſus eſt, lapis Iſrael? Nonnẽ & petra, quæ (vt Paulus exponit) Chriſtus erat, præbuit potum aquæ largiſſimũ populo Iſraelitico: & nobis panem vitæ tribuit? Et quià in Archetypo eſt bifarius lapis, vterq; paſcens nos: Hinc Chriſtus vocari voluit lapis fundamenti & lapis angularis. Secundum quẽ vtrunq; lapidem paſcere nos curauit. *1. Cor. 3.* *10. 10.* *Geñ 49.* *1. Cor. 10.*

446 Quid ſunt hi duo lapides in Archetypo nos paſcentes? Nōnè ſunt idem in Archetypo, quod & duo luminaria magna in ſupremis cœlis, Sol vз &
Sec.Theo. Luna: vt apud ſecretiores Theologos celebratiſſimū eſt: & apertè tractaē
Porta lucis in libro, qui porta lucis inſcribitur? Hinc Dauid, dū de Chriſto, ſub Salo-
Pſal.88. monis typo decantaret, cecinit. Thronus eius, ſicut Sol in cōſpectu meo: & ſicut Luna perfecta in æternum, & teſtis in cœlo fidelis. Quæ duo luminaria corporaliter nos paſcunt, Sol veluti Gallus ſeminans & grauidans, Luna verò veluti Gallina vel matrix aut terra ſuſcipiens ſemen, & in nos diffundens.

447 Cur Chriſtus dixit. Quoties volui congregare filios tuos, ſicut Gallina con-
Mat.23. gregat pullos ſuos ſub alas & noluiſti? Nonnè Deus & Chriſtus, qui per
Deut.32. Moſem nominatus fuit Aquila, hic dici voluit Gallina, quæ idē eſt: ſi attēdamus ad ſignificatū per Aquilam vel Gallinam, quæ paſcūt pullos ſuos?
Sec.Theo. Nam & Chriſtus verus paſtor id efficit. Eſt.n. (vt ſecretiores Theologi docent) quidā locus in Archetypo, qui ab ipſis menſura dicitur: à noſtris verò attributum diceretur. Sed in Scriptura ſingulariter nominatur terra viuentium, mare magnum, puteus aquarum viuentium, paradiſus voluptatis, regnū Dei, lapis fundamenti, architriclinus, Aquila, vel Gallina, vel quæcūque auis pullos nutriens. A' quo quidem loco nos paſcimur, & immediatè cuncta bona ſuſcipimus: vt apud Antiquos Theologos frequentatiſſimum eſt.

SECTIO OCTAVA DE QVIBVSDAM EVANGELII LOCIS ABSTRVSIS.

448 QVomodò intelligitur illud Chriſti. Quos Deus cōiunxit,
Mat.19. homo non ſeparet? Nōnè hoc intelligitur de coniugatis: vt in textu patet? Sed hi quando coniunguntur? An, quando vir & mulier matrimoniū cōtrahunt per verba de præſenti:
Sec.Theo. vt aiunt? An à principio: vt ſecretiores Theologi ſentiunt?
Gen.1. Quibus adſtipulatur Moſes, dicens. Maſculum & fœminā creauit eos. Quod declarantes ipſi, dicunt, quòd vnuſquiſque vir & vnaquæque mulier à principio cū ſuo pari producitē. Hinc in matrimoniis cōtrahēdis orationes præmitti debent: vt Deus concedat eam, quā præparauit: & fiat in terris coniunctio, quæ à Deo in cœlis facta eſt. Et hæc eſt bona oratio: quādo.ſ. petitur ea vxor, quā Dn̄s præparauit. An id intelligitur de parte animali & fœminea, quæ coniungitur cū parte ſuperiori & virili in carne vna, à Deo animā infundente? Quā coniunctionem à Deo factam nemo diſſoluere debet. Vnde nemini licet cuipiam inferre mortem, quæ huiuſmodi cōiugatorum eſt diſſolutio: niſi quatenus in terris quis vicem Dei teneat, iuſtitiæ miniſter exiſtens.

449 Cur fœminis v̄bũ Dei in Eccleſia denũciare nõ licet? An ex imbecilitate ſexus? Cũ mulier altiſſimarũ ſpeculationũ (vt experimento cõprobatũ eſt) non ſit capax. Nequit.n. ꝑficere in ſpeculatiõibus Phyſicis, Metaphyſicis, & Theologicis. An, ne mulier in publico apparẽs, auditoribus incentiuũ delinquendi præbeat? An, quia mulier, cuius caput vir eſt, debet eſſe ſub capite viro: non autem regere membra, velut caput? Cũ hoc ad virum ſpectet. Hinc Apoſtolus ait. Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut Dño: q̄m vir caput eſt mulieris. An, quia mulier mollior & ad libidinẽ & peccatũ ꝓcliuior eſt, q̄ vir? Vñ non eſt idonea ad ſuſtẽtandũ virũ. Immò ſemp ipſi viro inniti debet: & ab eo ſuſtẽtari, ſicut vitis ab arbore. Alioqn cadit. 1. Cor. 11. Ephe. 5.

450 Cur mulier ab adminiſtratione ſacrorum repellitur? An, quia (vt nuper dictum eſt) hæc adminiſtratio magis capiti, q̄ cuiuis alii membro competit? An, quia (vt alibi diximus) mulier caret illa portione diuinitatis: quæ in viro reperitur? Secundùm quã portionem vir expreſſam Dei gerit imaginem: quã ipſa mulier non habet. Nam (teſte Paulo) vir eſt imago & gloria Dei: mulier autem gloria & imago viri eſt. Vnde ſicut Chriſtus totius corporis Eccleſiæ caput (vt ipſe Paulus ait) diuinitatis chriſmate præ omnibus participibus ſuis vnctus fuit (vt Propheta canit) Sic & vir magis vngitur chriſmate illo diuino, quàm mulier. Hinc ipſe magis particiꝑat de diuinitate & imagine Dei: quam ſemper reueretur ac timet Diabolus. Et ideò (vt etiam ſuprà diſſeruimus) non tam facilè aggreditur virum, q̄ mulierem. Propterea magno cũ ſacramento dixit Deus. Faciamus Adam, id eſt virum ad imaginẽ noſtram. Quod de muliere dictum fuiſſe nuſq̄ reperitur. Nam mulier è viri coſta poſteà formata fuit. 1. Cor. 11. Ephe. 5. Pſal 44. Gen. 1. Ibi 2.

451 Cur Chriſtus in die palmarum aſinum equitare voluit? An, vt humilitatis & manſuetudinis exemplũ præberet? Sicut Zachariæ oraculum innuere videtur, dicens in veritate literæ. Exulta ſatis filia Sion, iubila filia Ieruſalem. Ecce Rex tuus veniet tibi, iuſtus & Saluator: ipſe humilis vel manſuetus equitans ſuper aſinum. An aſinum equitare voluit, vt innueret, ꝙ tunc aggrediebatur opus pietatis: ſcilicet Redemptionem humanam? Nam aſinus (vt etiã alibi diximus) hebraicè dicitur חמור Chamor. Quæ literæ ſi vertãtur reddunt רחם Rechem: quòd pietatẽ ſignificat. Hinc ipſe Chriſtus voluit etiam ramos oliuarũ, quæ producunt oleum, ſignificans pietatem, ſibi ſterni. An, vt doceamur, ꝙ aggreſſuri aliquod magnũ opus, equitare & ſubiugare debemus aſininam & animalem partem? Mat. 21. Zac. 9.

452 Cur dicit oraculum, quòd equitauit pullum filium ſubiugalis: vt Matthæus narrat? Nonnè, vt doceamur, quòd potiſſimè aggredientes magna myſteria non tantùm ipſum hominem ſubiugare debemus: ſed quicquid ex eo pullulat? Cuiuſmodi ſunt cogitationes ſuborientes. Iuxtà illud Prophetæ. Beatus, qui tenebit, erit videlicet conſtans in bono: & allidet paruulos ſuos, id eſt primos cogitatus ad petram. Quæ quidem petra Chriſtus eſt: vt benè Hieronymus interpretatur. Mat. 21. Pſal. 136. Hiero ad Euſtoc.

453 Portio animalis, quæ aſinus dicitur à nobis ſubiugandus, quid facit aut ope-
Gal. 5. ratur in nobis? Nõnè (vt Apoſtolus ait) concupiſcit aduerſus ſpiritum: &
Iaco. 1. concupiſcendo concipit ac parit peccatum: vt Iacobus inquit? Sed quo-
modò concipit ac parit, niſi ab aliquo grauidetur? Nonnè ſicut Deus ſe-
minat ſemen ſuum, verbum diuinũ videlicet: Ità Diabolus, velut Simia,
Deum malè effingens conatur in parte animali ſeminare malum ſemen
Gen. 3. malæ & letalis concupiſcentiæ contrà regulas diuinas? Sicut feciſſe legi-
mus in prima muliere, partem hanc animalem repræſentante. Quæ qui-
dem pars animalis dum concœptum illum à Diabolo ſeminatũ in opus
Iaco. 1. producit, parit peccatum: vt Iacobus ait.

454 Cur (teſte Iacobo) peccatũ cõſummatũ generat mortẽ? An, quià fœtus ille
Ibidem. ſeminatus fuit ab Angelo mortis, qui eſt Diabolus? An, quià peccatũ in-
fert mortẽ animæ, priuans ipſam participatione arboris vitæ? Hinc dictũ
Gen. 2. fuit primo parenti. Quacũq; hora comederis ex hac arbore, ideſt contrà
legẽ feceris: morte morieris: quià vs ſepaberis à Deo, ſine quo anima mo-
ritur. Sicut corpus abeunte aĩa moritur. Cõſummatᷣ aũt peccatũ, quando
ſupior pars deteriori præbet aſſenſum, aut ipſam ſequitᷣ. Quod primus pa
Ibi. 3. rens effecit: qui mulieri obtemperauit: vt in Geneſi legimus.

455 A quo tentatur homo? An à concupiſcentia abſtractus & illectus tentatur:
Iaco. 1. vt Iacobus ait? An à Diabolo, qui tentator à Matthæo dicitᷣ? A Diabolo
Mat. 4. enim eſt principiũ tentationis: cõcupiſcentia verò eſt tanq̃ mediũ & inſtru-
mentũ quoddã: quo ipſe Diabolus ad tentandum vtitur. Hinc primũ ho
Gen. 3. minẽ tentaturus muliere, tanq̃ medio & inſtrumẽto quodã, vſus fuit. Sed
Pſal. 25. nõnè etiam Deus tentat? Canit enim Vates. Proba me Dñe, & tenta me.
Gen. 22. Et in Geneſi ſcriptũ eſt. Tentauit Dñs Abrahã. Tentat quippè Deus, non
vt ad malũ inducat: ſed vt probet. Tentat autem Diabolus, vt præuaricari
faciat: tolerare nequiens, ꝙ homo luteo veſtimento circũdatus adipiſcatᷣ
fœlicitatẽ illã, quã ipſe intellectualis totus exiſtẽs amiſit. Hinc ſcriptũ eſt.
Sap. 2. Inuidia Diaboli, mors introiuit in orbem terrarum.

456 Cur Chriſtus in terra viſionis mori voluit? An, vt adimpleretᷣ oraculũ illud.
Pſal. 73. Operatus eſt ſalutẽ in medio terræ? An, cũ venerit & paſſus fuerit, vt pa-
cem perditã reſtitueret, Ciuitatem pacis elegit: vt pacis teſtamentũ cõde-
ret, & regnum pacis diſtribueret? An, cũ vellet aperire portã, per quã in-
trantes Deũ videre poſſemus: Ideò ad hoc perpetrandum terrã viſionis
elegit? An, quià ſicut illic oſtenſum fuit fœdus pacis Abrahæ fidei patri:
Sic Chriſtus ibidem oſtendere voluit verum arcum, in ſignum & fœdus
veræ pacis inter cœlum & terram, & inter Deum & hominẽ factæ? Qui
arcus confectus fuit ex ligno Crucis & chorda corporis ipſius Chriſti in
ligno illo extenſi. Ex quo quidẽ arcu tot amoris ſagittæ in genus huma-
num immiſſæ fuerũt: vt inumerabilis penè multitudo, veluti ebria amore,
ad martyriũ & mortẽ cucurrerit. Et quià ibi oſtenſum fuit hoc fœdus pa-
cis: Ideò meritò Ciuitas illa vocatᷣ Ieruſalem, ideſt viſio pacis.

457 Cur per depreſſionē iubet Chriſtus, ꝙ homo ſubleuet & exaltetur? An, quia deprimēs ſe, magis virtutem colligit, & fortior fit ad aſcendendū? An, quia ſicut in arcu quanto magis attrahitur chorda, tanto magis ſagitta impellitur: & ſicut ſaltans retrahendo ſe magis vires colligit, & longius ſaltat: Sic etiā homo, quanto magis ſe humiliat, tanto magis exaltatur? An, quia ordo rerū exigit, vt bona tanto magis poſſideanē, quanto magis contemnūtur? An, quia determinata ſunt bona vnicuiqꝫ tradēda? Hinc, ſi homo a ſe accipere huiuſmodi bona renuit, a Deo vel ab aliis ei dantur: vt menſura impleatur. Sicut edocemur a Chriſto, qui ait. Cū inuitatus fueris ad nuptias: recūbe in nouiſſimo loco, vt veniens, qui te inuitauit, dicat. Amice aſcende ſuperius. Tūc erit tibi honor corām diſcumbentibus. Omnis. n. (vt ipſe ſubinfert) qui ſe humiliat, exaltabitur. Curet igiē vnuſqſqꝫ ſe talē exhibere, vt mereaē gradum: qui melius ei nō quærēti dabiē, ꝗ ſi quærat. *Mat.23.* *Luce.14.*

458 Cur Chriſtus docuit renunciandū eſſe oībus rebus Mūdi? Nōne (vt nuper diximus) quia portio boni & cōmodi vnicuiqꝫ aſſignata eſt? In manu vero arbitrii noſtri eſt aſſumere portionē: vbi maluerimus: in hoc ſæculo videlicet, aut in futuro. Nec enim poſſumus, nec æquū eſt, gaudere cū Mundo, & deinde regnare cū Chriſto. Hinc diuiti illi, linguā refrigerari petenti, dictū fuit. Fili recordare, ꝙ recœperis bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala. Nunc aūt hic conſolaē, tu vero cruciaris. Verū hac lance ponderātur bona, vt portio ſæculi futuri ſit maior in centuplo. Hinc Chriſtus dixit. Oīs qui reliquerit patrē, aut matrem, & cætera, ꝓpter nomē meū, centuplū accipiet. Et, quia præter illā centuplā portionē, fruitio illoꝝ bonoꝝ erit æterna: Propterea ſubintulit. Et vitam æternam poſſidebit. *Ibidem.* *Ibi.16.* *Mat.19.*

459 Cur flos a Chriſto cōmendatuē ſuper veſtē Salomonis, in tanta gloria exiſtentis? An, quia flos viuus precioſior eſt, ꝗ pannus vel aurū non viuens? An, quia natura ſemꝑ eſt nobilior arte? Hinc ars (vt Ariſtoteles ait) imitatur naturā, quantū poteſt. Et ideo color naturalis eſt nobilior artificiali. Quos colores naturales Artifices imitari conanē, & imitanē, præter colorē flomis: quē (vt Plinius inqt) ars nunꝗ imitari potuit. Et ſicut naturalia pluris æſtimāda ſunt ꝗ artificialia: Sic diuina magis ꝗ naturalia. Ideo Chriſtus nos hortatur naturalia cōtemnere: vt diuina nanciſcamur. *Ibi.6.* *Phyſ.2.* *Plinius* *Mat.6.*

460 Cur Baptiſta dictus fuit vox: vt ipſemet teſtatur? An, quia fuit indicator verbi? Quod eſt vocis officiū. Nam ſicut vox defert conceptū proferentis ad auditorum aures: Sic & Iohānes Baptiſta indicauit verbū Dei humanatū & digito oſtendit, dicens. Ecce agnus Dei: ecce qui tollit peccata Mundi. An dictus fuit vox, quia non tm̄ eius prædicatio, ſed vita, veſtitus, cibus, & quicquid erat in eo, erant voces ad bene viuendum imitātes? An, quia ipſe perfectus venit ad ſublimē vaticinandi gradum: qui a ſecretioribus Theologis diciē vox? Qui gradus (vt ēt ſupra diſſeruimus) eſt ſuperior Prophetia. Hinc ipſe Iohannes, qui dictus fuit vox, non ſine myſterio a Chriſto pluſꝗ Propheta dictus eſt. *Io 1.* *Ibidē.* *Luca.7.*

Cur

461 Cur Baptiſta tam ſanctus ſaltatrici datus fuit? An, vt indicaret, ꝙ Chriſtus
Mar. 6. non curat de cruciatu, ſtrage & oppreſſione deterioris hoīs, nec amico-
Mat 5. rum, nec ſuimetipſius? Immò ipſe Chriſtus beatos prædixit, qui talia pa-
tiuntur. Ipſe enim nouerat, quantum meliori homini proſit depreſſio &
2. Cor. 12. exinanitio deterioris hominis. Hinc Paulus ait. Cum infirmor: tunc for-
tior ſum. Cum videlicet infirmor ac debilitor in homine animali: tūc for-
tior ſum in ſpirituali. An, ne quis aduerſis rebus conflictatus contriſtare-
tur? Cum etiam amiciſſimū Præcurſorē necnon & Apoſtolos contume-
lias, carcerem ac terrores pati permiſerit.

462 Cur Chriſtus iuſſit Petrum hamo piſcem capere pro cenſu ſoluendo? Niſi
Mat. 17. enim omnia Chriſti acta ad inſtructionē noſtram facta fuiſſent: omnium
actorū eius cauſam & rationem non inueſtigarē. Nonnè id fecit, ne ſcan-
dalizarētur illi, qui cenſum exigebant: vt in textu habetur? Sed cur ipſum
miſit ad mare? An, quià ipſe piſcator mare frequentare conſueuerat? An,
vt innueret mare illud ſupremū: à quo, tanq̄ ab Architriclino, paſcimur,
& omnia bona ſuſcipimus? Vnde illud mare dicitur quoddam totum: vt
Porta lucis Author libri, cuius titulus eſt Porta lucis, ait: Sed cur iuſſit, vt hamo pi-
ſcaretur? Nonnè, vt denotaret, ꝙ ille Leuiatan, qui in mari hoc reperitur,
poſt Chriſti aduentū hamo trahitur? Nam anteà trahi nequibat: ſicut ſcri
Iob. 40. ptum eſt. An extrahere poteris Leuiatan hamo? Leuiatan enim eſt donū
Deo copulatū: quod venit ab illo loco, qui mare, totum, & regnū cœlorū
Luca. 17. dicitur. Hinc Chriſtus dixit. Regnū Dei intrà vos eſt.

463 Cur Matthæus ait, ꝙ turba increpabat cæcos pro ſanitate clamantes? Non-
Mat. 20 nè (vt Origenes rectè ſentit) quià malè petebant, vocantes ipſum filium
Origenes. Dauid? Nam vt filius Dauid non conferebat ſanitatem: ſed vt filius Dei.
Inuocandus eſt enim Deus eo nomine, quod præeſt dono & virtuti, quā
petimus. Hinc tot, tamq; varia Dei nomina in Scriptura ſacra reperiun-
tur: quorum quodlibet ſuæ menſuræ & influxui appropriatum eſt. Verū,
cum non omnes cognoſcant nomina particularia rebus pticularibus prę-
ſidentia, collocauit Deus Pater omnia in Chriſto: ipſum quoddam totū
Phil 2. faciens, & dans ei nomen, quod (teſte Paulo) eſt ſuper omne nomē, om-
nium virtutē cōtinens. Hinc ipſe de omnigena poteſtate ſibi collata ait.
Mat 11. Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Et alibi. Data eſt mihi omnis pote
& vlt. ſtas in cœlo & in terra. Et de omnigena nominis ſui virtute inquit. Quic-
Io. 15. quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.

464 Cur dæmones rogabant mitti in porcos: vt Matthæus refert? An, quià por-
Mat. 8. ci habent inteſtina humanis inteſtinis ſimilia? An, quià immundi ſpiritus
immundis animalibus, cuiuſmodi ſunt porci, qui immūdiſſimi ſunt, oble-
ctantur? An, quià timebant in deteriorem locū mitti? Sicut Lucas expreſ-
Lu. 8. ſè perhibet, dicens, quòd dæmonia illa rogabant Ieſum, ne imperaret il-
lis, vt in abyſſum irent.

465 Cur immūdi ſpiritus carnali coitu oblectari videntur? An id faciunt (vt cō-

muniter dicitur) vt inducant, velut incubi, mulieres ad peccatũ, vel vt ſuccubi viros? Et hoc aſſumentes corpora phantaſtica: vt aiunt. An, quia corporei ſunt, & voluptate corporea oblectantur: vt Academici vna cũ antiquis Theologis aſſeuerant? Vnde ſymbolum quoddam habent cũ humano corpore. Quãuis in eorum poteſtate ſit inuiſibiles ſe exhibere. An, quia & ipſi ex coitu & ſemine humano nati ſunt: ſicut prænominati Sapientes aſſerunt, & multi ex ipſis ſpiritibus ſaſſi ſunt? Quorũ quidem malorum ſpirituum aliquos Antiqui Faunos aut Satyros vocarunt: noſtri verò incubos aut ſuccubos appellant. Sacra autem ſcriptura vocat eos filios Elohim: qui ad filias hominum acceſſerunt. Academici Ant. The. Gen. 6.

466 Quo ſemine ſpiritus immundi grauidant? An (vt vulgò fertur) ab hominibus ſub muliebri forma ſuſcipiunt ſemen, quod poſteà mulieribus infundunt? An, cũ ipſi (vt dictum eſt) corporei ſint, producunt ſemen? Quod conſonat Scripturæ, dicenti Serpẽti. Ponam inimicitias inter ſemen tuũ & ſemen mulieris. Serpens enim ille Diabolus erat. Qui aũt ab his generantur, aliquando ſunt Fauni & Satyri (vt nup dictum eſt) aliquãdo ſunt homines (vt Merlinus & Alexander) aliquando verò naturam dæmoniacam penitus ſapiunt, & occultantur: vt experimento cõprobatũ eſt. Ibi. 3.

467 Qua voluptate, quo uè inſtinctu mortales cum huiuſmodi commiſcentur: cum oderint nos? An, quia forſitan ex ipſorum ſemine progeniti ſunt? Iuxtà illud Chriſti. Vos ex patre Diabolo eſtis. Quod facilè concederent Antiqui Theologi. Huiuſmodi enim fuerunt illi, qui à filiis Elohim, ad filias hominum accedentibus, progeniti ſunt. An, quia effecti ſunt adeò Diabolici, vt dæmoniacam naturam penitus induerint? Sicut de Iuda proditore videtur innuere Chriſtus, dicens. Vnus ex vobis Diabolus eſt. An, quia huiuſmodi ſpiritus ſimulantes amicitiam adeò deludunt mortales, præſertim mulieres, vt facilè eis aſſentiant? Io. 8. Gen. 6. Io. 6.

468 Philippus quomodò in Azotum delatus fuit? Nonnè ſpiritus eum portauit: vt Lucas narrat? Sed à quo ſpiritu delatus fuit? An à ſpiritu ſuo? Sed cur à ſpiritu vniuſcuiuſq; proprio cæteri homines non portantur? An igitur delatus fuit à ſpiritu Dei, adeò in Philippo & cæteris Apoſtolis vigente, vt doctrina, linguis, & virtutibus præualerent? Sicut ſcriptũ eſt. Repleti ſunt omnes Spiritu ſancto: & cœperũt loqui variis linguis, prout Spiritus ſanctus dabat eloqui illis. An portauit eum ſpiritus ipſius Philippi, idem factus cum ſpiritu Dei? Iuxtà illud Apoſtoli. Qui adhæret Deo, vnus ſpiritus efficitur cum eo. Acto. 8. Ibi. 2. 1. Cor. 6.

469 Ambroſius diuina Mediolani celebrans quomodò Thuroni Martini exequiis interfuit? Nonnè fuit ibi in ſpiritu: ſicut Iohannes de ſe ait. Fui in ſpiritu in Dominica die? Sed quid eſt eſſe in ſpiritu? Nõnè eſt ſeparatio ſpiritus à corpore per operationem? Sed quomodò corpus pluribus in locis, vno eodemq; tempore adeſſe poteſt? An, quia ſpiritus à corpore ſolutus poteſt aſſumere aliud corpus, & ita apparere? An (vt Platonici di- Apoc. 1.

cunt) quià ſpiritus abit cum ſuo vehiculo: quod eſt viſibile ad placitum,
& formabile, in quam formam ipſe ſpiritus maluerit? Quod quidam ſibi
contigiſſe aſſerunt. Quo forſitan modo Abachuch in Babylonem dela-
Dani. 14. tus fuit: vt Daniel refert.

470 Cur Sol, moriente Chriſto, virtutẽ ſuã amiſit: vt Lucas narrat? An, quià Sol
Lucæ. 23. & aer obſcurati: lapides ſciſſi, terra tremens, & cætera huiuſmodi cõpaſſa
Mat. 27. ſunt Domino ſuo morienti? An Sol amiſit lumen ſuum, vt indicaretur ꝙ
ſupramũdanus Sol virtutẽ ſuã cõtraxerat, derelinquens ipſum Chriſtum
ſub Tribunali iuſtitiæ ſeueræ, amoto fauore & claritate, quã ei præſtare cõ
ſueuerat ipſe ſupnus Sol: qui, ipſo naſcẽte, noctẽ illuſtrauit? Cõtraxit aũt
lumẽ iſte Sol, q erat diuinitas, quò ad humanitatem: quæ remãſit obſcura
& afflicta. Nã alioquin ipſe Chrs non fuiſſet paſſus: vt ſuprà diſſeruimus.

471 Cum (teſte Malachia) Edom vel Heſau à Deo ſit odio habitus: cur Chri-
Mal. 1. ſtus dicitur veniſſe ex Edom: vt Iſaias ait? Nõnè Edom, qui rubeus inter-
Iſa. 63. pretatur, carnẽ & ſanguinẽ ſignificat? Hinc Chriſtus aſcendens ex Edom
veniſſe dicit, quià venit è carne, in qua ſalutẽ operatus fuerat, & è ſangui-
ne rubeo: quẽ pro ſalute noſtra adeò odio habuit, vt ipm effuderit, & cor-
pus omnibus tormẽtis expoſuerit: vt ipm in meliorẽ ſortem, diligendam
quippè nec odio habendã, cõmutaret? Nec aliter carnem & deteriorẽ ho
minẽ odiſſe debemus: niſi quatenus in meliorẽ & diligibilẽ ſortẽ cõmu-
tetur. Abſolutè enim nihil coꝝ, quæ Deus fecit, odio habendũ eſt. Sicut
Sap. 11. Sapiens de ipſo Deo phibet, dicens. Nihil odiſti coꝝ, quæ feciſti.

472 Cur altaria ſolis pannis lineis veſtiri iubentur: Nonnè, quià linum Aquilo-
nare eſt: cuiuſmodi ſunt omnia occidenda & ſacrificanda? Nã omnis ſan-
guinis effuſio ab Aquilone eſt: & Sacerdotes inde fauorem ſuſcipiebant:
Pſal. 109. quouſq; venit Chriſtus, qui Sacerdotiũ mutauit. Hinc dictus fuit Sacer-
dos ſm ordinem Melchizedech. Et de extremo Aquilonari deduxit ſa-
cerdotium & ſacrificium ad mediũ, quod de vtroq; participat. De Aqui-
lone enim per ſanguinem vel vinum, & de Meridie per panem vel aquam
1. Io. 5. participat. Hinc Iohãnes ait, ꝙ Ieſus venit in ſanguine & aqua: nõ autem
in ſanguine ſolo: ſicut legales Sacerdotes.

473 Cur in oblatiõe ſanguinis aqua vino cõmiſceri iubetur? An (vt aliq dicunt)
qa per aquã intelligitur populus & membra Chriſti, capiti counita? An,
quià per aquã intelligunt credentiũ merita, quæ pauca admodũ ſunt, re-
ſpectu meritoꝝ Chriſti, per vinum ſignificatoꝝ? Vñ quãuis p ſanguinem
ipſius Chriſti, p vinũ ſignificatũ, remiſſio peccatoꝝ pcipuè fiat: Nihilomi-
nus, vt coopatores ipſius ſimus, vult ꝙ illa vel pauca merita noſtra inter-
cedant. Hæc enim cũ ampliſſimo Chriſti merito mixta, remediũ ſufficiens
ad ſalutem conſequendam efficiunt. An per hanc cõmixtionẽ ſacrificium
illud mixtum intelligitur: vt modò dictum eſt?

474 Cur decretum fuit in cœlo (vt re ipſa comprobatum eſt) ꝙ Redemptor à
populo hebraico tam impiè illuderetur & crucifigeretur? Nonnè, vt ſcri-

pturæ adimplerentur? Ait enim Deus per Iſaiam. Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, populum, qui me ad iracundiam prouocat. Quod factum eſt, vt tandem compleretur iniquitas eius: & ſequeretur, quod ipſe Chriſtus Iudæis proteſtatus eſt, dicens. Auferetur à vobis regnum Dei: & dabitur genti facienti fructum. Quod per Oſeam inquit ipſe Deus. Vocabo non plebem meam, plebem meam. Nec enim æquum erat, ꝙ Deus, vniuerſorum Dominus, vnam tm̄ gentem amplexaretur, ſed nunc vnam, nunc aliam, pro temporis exigentia diuinæ prouidentiæ ſerie diſpoſiti. Iſa. 65. Mat. 21. Oſe. 2.

475 Cur Chriſtus voluit pectus ſuum à Romano aperiri? Longinus enim Romanus erat. An, vt indicaretur, ꝙ pectus eius aperiendum erat Gentibus: quorū præcipui Principes erant Romani? An, vt innueretur, quòd ſanguis eius etiam pro gentibus effundendus erat: & quòd ipſis aqua baptiſmatis danda erat? Ideò non ab re dicit Euangeliſta, quòd è latere Chriſti exiuit ſanguis & aqua. Quod comprobatum fuit per duo ſigna ſubſecuta. Alterum enim fuit, quià ipſe Longinus illuminatus fuit oculo corporeo: vt cōmuniter fertur. Alterū verò fuit, quià illuminatus fuit oculo interiori. Hinc apertè clamauit, dicens. Verè filius Dei erat iſte. Io. 19. Mar. 15.

476 Cur Iohānes ſcribit ſeptem Eccleſiis, in Aſia exiſtentibus? An, quià Iohannes relegatus erat in inſulam Pathmos: quā nonnulli Chion inſulam opinantur, quæ iuxtà Aſiam minorem ſita eſt: vbi illæ ſeptem Eccleſiæ erant? An, quià per ſeptem illas Eccleſias Aſiæ, quæ eſt penè in medio Mundi, non multum ab Ieruſalem diſtans, figuratur illa ſeptenaria diſtributio, quæ in vniuerſa Eccleſia triumphanti facta eſt? Quæ quidem diſtributio toti machinæ Mundanæ diſtribuitur per ſeptem illos ſpiritus, qui (teſte eodem Iohanne) throno Dei aſtant: & præſunt (vt nonnulli dicunt) ſeptem Planetis, per quos omnia in inferiori Mundo diſtribuunť, Harum enim Eccleſiarū typus innuit vniuerſum orbem: ad quē redemptio Chriſti, & virtus Euangelii extenſa eſt. Apoc. 1. Ibidem.

477 Quid nam refert collegium illud vigintiquatuor ſeniorū: de quo Iohannes meminit? An repræſentat vigintiquatuor libros, in canone Scripturæ ſacræ poſitos? An vigintiquatuor ſeniores ſunt vigintiquatuor principes electæ familiæ, antiquæ & nouæ: duodecim videlicet capita Tribuum & duodecim Apoſtoli, ex quibus vtraq; familia conſtat? An ſunt vigintiquatuor Reges totidem regnorum Mundi: qui veri & legitimi ſunt: vt nōnulli Sapientes aſſerunt? Nam cæteri non ſunt veri Reges, ſed Reguli vel tyranni. Ibi. 4.

478 Suffragantur ne nobis orationes ſanctorum? An forſitan non ſuffragantur: quià hoc nuſq̃ in ſcriptura ſacra reperitur? Sed quo fundamento Eccleſia inſtituit paſſim implorari eorum ſuffragia? Nōne Iacobus ait. Orate pro vobis inuicem, vt ſaluemini? Sed hoc (inquies) præceptum fuit viuentibus. An igitur, quià beati, quià perfecti, ab obſequio charitatis abſoluti ſunt? Iaco. 5.

1.Cor.13. luti ſunt? Sed nõne Paulus ait. Charitas nunq̄ excidit? Orant igitur ſan-
cti, in patria conſtituti, pro nobis: vt Iohannes apertè perhibet, dicens.
Apoc.5. Vigintiquatuor ſeniores ceciderunt coràm agno habentes ſinguli phia-
las aureas, plenas odoramentorum: quæ ſunt orationes ſanctorum. Cui
Heb.7. adſtipulatur Paulus, dicens, q̄ Chriſtus iam mortuus, ſepultus ac ſuſci-
tatus aſcẽdit ad Deum, ſemper viuens ad interpellandum pro nobis. Im-
pium eſt enim dubitare de membris, iam cũ Chriſto capite regnantibus.
Exo.32. Vnde Moſes adiurauit Dominum per Abrahain, Izahac & Iahacob ſer-
Iere.31. uos eius. Pari modo Ieremias refert vocem Rachelis auditã fuiſſe in ex-
Mat.2. cœlſo, ideſt in cœlo, plorantis filios occiſos ab Herode (vt Matthæus ex-
ponit) aut captos in ruina Templi: vt Hebræi dicunt. Et niſi valerent ora-
Iere.15. tiones ſanctorũ, non dixiſſet Deus per Ieremiam. Si ſteterint coràm me
Moſes & Samuel: non erit anima mea ad populum hunc.

SECTIO NONA DE BEATA VIRGINE.

479 Pro.vlt. MAria, cœli Regina, eſt nè illa mulier fortis: de qua Salomon tot, tantaq; in Prouerbiis decantat? Nõnè ibi (vt quibuſdã placet) decantatur de vniuerſali idea, & fonte, virtutem fœmineam influente? Qui fons dicitur חוה chauah, ideſt viui-
Gen.3. ficatrix aut vitam præbens. Pro quo vulgata æditio habet, Heua. Non enim de muliere aliqua particulari dici poſſet illud, quod de ea ſcriptum eſt: q̄ videlicet ſit omnium viuentium mater. Nã (vt ſuprà diſſeruimus) mulier illa particularis, Heua vz, nõ fuit mater, niſi humani generis: nõ autem cuiuſcũq; viuentis. Id etiam (& fortè melius) poteſt intelligi de matre Redemptoris: quæ fuit & eſt mater omniũ viuentium, meliori videlicet vita. Nam in Chriſto, qui ex ea natus eſt, omnes regeneramur, & meliorem vitam conſequimur. Vnde ipſa eſt genitrix & mater vitæ cœleſtis.

480 Pro.vlt. 1.Cor.15. Gen.1. Cur Salomon ait. Procul & ab vltimis finibus precium eius, ſcilicet mulieris? Nõnè, quià (vt Apoſtolus inquit) primus homo fuit è terra terrenus: ſecundus autem è cœlo cœleſtis? Cum enim primus homo terrenus è terra formatus fuerit: nõnè æquum fuit, vt iſte cœleſtis è cœlo formaretur? Et cũ in vtero Virginis formatus fuerit: nonnè vterus ille, totus cœleſtis neceſſariò fuit? Proptereà Salomon dicit. Procul & ab vltimis finibus, ideſt è cœlo eſt precium mulieris huius: matris vz Redẽptoris.

481 Apoc.12. Quo Sole (vt Iohãnes inquit) amicta fuit beata Virgo, & quibus ſtellis coronata? An forſitan Sole hoc, corporeis oculis viſibili? Sed quid hic Sol
Ibi.21. ad regionem illam: quã claritas Dei (vt ipſemet Iohannes ait) illuminat, & cuius lucerna eſt agnus? An igitur Sole illo ſupramũdano amicta fuit,
Pſal.103. quo aliquando amictus eſt Opifex? Iuxtà illud Prophetæ. Amictus lu-
Ibi.18. mine ſicut veſtimento. De quo Sole ſcriptum eſt. In Sole poſuit taber-

naculum ſuum. Sole itaq; vel lumine diuino circũdata fuit beata Virgo: vt dignum eſſet habitaculum illius, à quo primò ipſa facta eſt lucida & clara. Deinde effecta eſt mater ipſius Solis: qui (vt Malachias ait) ortus eſt timentibus nomen Domini. Stellæ verò, quibus ipſa coronata fuit, ſunt Apoſtoli: quorum chariſmatibus ipſa, plena gratia, potiſſimè fulget. An ſunt duodecim Angeli, duodecim portis cœli, & duodecim ſignis præſidentes? Mal. 4.

482 Quam lunam habet ſub pedibus: vt Iohannes ſubinfert? An fortè Lunam hanc, quæ nocti præſidet? Sed quæ gloria eſſet huic mulieri habere ſub pedibus Lunam hanc corpoream: quam Beati omnes habent? Cum eorum domicilium ſit ſuprà omnes ſphæras. An igitur habet ſub pedibus Lunam illam: quæ (vt aliàs diximus) eſt in ſupramundanis cœlis? Quæ quidem Luna alio nomine dicitur terra viuentium. Sicut enim de filio dicit oraculum. Terra ſcabellum pedum meorum: Sic & de matre non ineptè dici poteſt. Cum Filius in Apocalypſi dicat. Qui vicerit, faciam eum ſedere in throno meo. Qui thronus eſt cœlum & Sol ſupramundanus. Vnde conſequenter habet terram viuentium in ſcabellum pedum. Quæ notiſſima & frequentatiſſima ſunt apud ſecretiores Theologos. Apoc. 12. Iſa. 66. Apoc. 3. Sec. Theo.

483 Quis Draco cum ſatellitibus ſuis contrà filium huius mulieris inſurrexit: & cur? Nonnè Draco ille fuit Diabolus: vt Iohannes apertè declarat? Inſurrexit autem in eum, quærens ipſum deuorare: quià noluit ipſum adorare, ſicut ei præcœptum fuerat. Iuxtà illud. Et cum introduceret primogenitum in orbem terræ, dixit. Et adorent eum omnes Angeli Dei. Nec enim Angeli peccaſſent: niſi præcœptum ipſis datum fuiſſet. Nam peccatum eſt tranſgreſſio præcœpti: vt Paulus docet. Peccatum (inquit) non imputabatur, cum lex non eſſet. Præcœptum autem (vt dictum eſt) datum fuit Angelis: vt Chriſtum principem adorarent. Quod renuens facere Draco cũ ſatellitibus ſuis, contrà ipſum inſurrexit. Pro Chriſto autem pugnã aſſumpſit Michael, princeps militiæ ipſius. Et hoc eſt prælium magnum in cœlo factum: de quo Iohannes meminit. Vnde Draco cum Angelis ſuis è cœlo, abſq; vlla reuerſionis ſpe, eiectus fuit. Apoc. 12. Heb 1. Ro. 5. Apoc. 12.

484 Cur Gabriel miſſus fuit ad annunciandum Virgini, Meſſiæ concœptum ac partum? An (præter ea, quæ ſuprà diximus) quià Gabriel (vt nomen eius indicat) venit à menſura illa, quæ גבורה Gheburah, ideſt robur dicitur? Vnde Gabriel interpretatur robur vel fortitudo Dei. Quæ menſura eſt locus ſacerdotii & victimarum, quæ pro peccatorum expiatione offerri conſueuerant. Hinc meritò per Angelum loci illius primarium denunciatus fuit concœptus ac partus illius excellentiſſimæ victimæ, quæ pro peccatorum expiatione offerenda erat. An robur Dei venit ad illam, quæ adeò fortis eſſe debebat, vt inuocaretur eius præſidium contrà robuſtiſſimum hoſtem? Sicut Eccleſia canit, dicens. Da mihi virtutem contrà Luce 1.

Pro.vlt. hoſtes tuos. Cuius fortitudinem cognoſcens Salomon, dixit. Mulierem fortem quis inueniet: vt videlicet contrà talem hoſtem ſtare poſſit? An è robore Aquilonari venit Gabriel ad Mariam, plenam gratia, quæ Meridionalis eſt: vt inde naſceretur ille, qui vtranq; partem complectẽs ſedet
Luca 1. in medio, & regnat in domo Iahacob: vt oraculum perhibet? Qui quidem Iahacob amplexus eſt robur patris Izahac, & gratiam atq; pietatẽ Abra-
Sec.Theo. ham: vt ſecretiores Theologi tradunt.

485 Cur Maria, Gabriele Meſſiæ conceptum ei nunciante, turbata fuit? An id
Luca.1. fuit ex apparitione & ſermone inſolito: vt euenire ſolet? Sed nonnè credendum eſt, quòd ipſi, cœlorum Reginæ electæ, magis familiares eſſent Angeli, quàm Cæciliæ & huiuſmodi? Vnde turbata non eſt ex hac apparitione, tanquàm inſueta: ſed quià cogitabat, qualis eſſet illa ſaluta-
Ibidẽ. tio: vt Lucas narrat. An igitur turbata eſt ex magnitudine myſterii in ipſa celebrandi? Quod cuicunq; prudenti puellæ infimi generis contingeret: ſi à Rege in ſponſam peteretur. An, quià conſyderabat partum virginitati, quam vouerat, eſſe contrarium: vt Theologi noſtri autumant?

486 Cur Angelus Mariæ dixit. Inueniſti gratiam apud Deum? Nonnè, quià
Ibidẽ. cæteri omnes inueniunt gratiam, à Deo per cœlos vel per alia media diſtillantem (ſicut illi, qui ſuſcipiunt aquas, non immediatè à fonte, ſed per riuulos) ipſa verò mater Dei immediatè à fonte illo ſupremo gra-
Hiero. tiam ſuſcepit? Hinc Hieronymus ipſam collo, immediatè à capite humores ſuſcipienti, comparat. Cætera enim membra humores, à capite per collum & alia media defluentes ſuſcipiunt. Immò ipſa effecta eſt fons & mare gratiarum: ſicut ipſius nomen indicat: vt patet ſcienti ipſum benè interpretari. Quod nomen ſua propria lingua dicitur מרים Miriam: continens duas ſyllabas, quarum vna eſt ים Iam, quod mare ſignificat, altera verò, literis more hebraico ſiruphatis, eſt רם Ram, quod excœlſum ſignificat. Vnde מרים Miriam ſignificat mare excœlſum, gratiarum videlicet.

487 Quid ſignificat illud, à Salomone decantatum. Vox turturis audita eſt in
Can.2. terra noſtra? An fortè, quià incipiebat tempus vernale: quãdo turtur incipit canere? Sed ad quid huiuſmodi friuolum loco tam graui interſeritur? An igitur (ſi theologizari velimus per numeros, & Arithmeticam, quam Hebræi ghemateriah vocant: quæ eſt pars ſecretioris Theologiæ) vox turturis eſt vox Ieſu & Mariæ ſimul? ישו Ieſu enim reddit per numeros trecenta & ſexdecim: מרים Miriam verò ducenta & nonaginta. Qui numeri ſimul iuncti reddunt ſexcenta & ſex. Quo numero gaudet nomen turturis apud Hebræos: quæ dicitur תור Tur.

488 Quomodò potuit ſola mulier concipere & parere filium? An (vt oraculum
Luc.1. ait) quià virtus Altiſſimi obumbrauit ei: & Spiritus ſanctus, qui eſt om-
Sap.7. nium artifex, omnemq; habens virtutem, in ipſam ſuperuenit, & ſuppleuit

pro viro? An (vt nonnulli dicunt) quia in ea fuit vtraq; virtus: fœminea vi
delicet & virilis? Propterea noluit à principio virum ſuſcipere: ſed virgi-
nitatem contra omnem ordinem & ritum legalem vouit. Suſcepit au- Deut. 7.
tem poſteà virum non quia indigeret virili virtute, cui inniteretur, velu-
ti vitis arbori (ſicut ſuprà dictum eſt) ſed aliis de cauſis ab Ambroſio Ambro. in
ſufficienter aſſignatis. Homilia.

489 Ad quem gratiæ gradũ beata Virgo deuenit? Nonnè vſq; ad plenitudinẽ:
ſicut ei dixit Angelus? Sed nonnè & Stephanus (vt Lucas narrat) gratia Lucæ. 1.
& fortitudine plenus fuit? Nonnè etiam Apoſtoli Spiritu ſancto repleti Acto. 6.
fuerunt? Varia igitur eſt plenitudo. Vnde Chriſtus habuit plenitudinem &. 2.
maris: Maria fontis: Apoſtoli riuulorum: Stephanus autem & alii pleni-
tudinem vaſis. A mari enim venit influxus in fontem: à fonte in riuulos:
à riuulis autem in vaſa: & ibi eſt ſtatus. Et quia fons riuulis & vaſis gra-
tiarum aquam præbet: Ideò Maria gratiarum mater dicitur.

490 Quomodò Maria tantũ ſibi gradũ & fauorem comparauit: vt Redemptoris
mater eſſet? An, quia bona, & Deo ſemper dicata fuit? Sed nonnè ſcriptũ
eſt. Nemo venit ad me, niſi Pater meus traxerit eum? An igitur id fuit à Io. 6.
gratia Dei eligentis & conſtituẽtis? Nam ſicut quoſdã dedit fieri Apo-
ſtolos, quoſdã Prophetas, alios Euangeliſtas, alios verò paſtores & Do-
ctores (vt Apoſtolus ait) Sic dedit Mariæ, vt Chriſti mater fieret. In pri- Ephe. 4.
mæua enim diſtributione nullum meritum præuiũ eſt: quia ad hoc (vt idẽ
Apoſtolus inquit) deuenitur nõ ex operibus, ſed ex vocatione. Facta ve Ro. 9.
rò electione & vocatione requiritur opus ſiue cooperatio conſeruans.

491 Cur de Maria ſcriptum eſt. Quæſiuit lanam & linum, & operata eſt conſilio Pro. vlt.
manuum ſuarum? An forte, quia nere ſciebat: & lana & lino (vt aliqui di-
cunt) victum quæritabat? Sed nonnè aliud hic latet myſterium? Linum
enim (vt ſuprà diximus) Aquilonare eſt, & Tribunal iuſtitiæ Dei deno-
tat: Lana verò Meridionalis, Tribunal gratiæ & pietatis repræſentat. Ad
quorum Tribunalium vtrunq; beata Virgo pro nobis accedit. A Tribu-
nali nanq; iuſtitiæ noſtrorũ veniam peccatorum quærit: à Tribunali verò
pietatis, gratiam & omnia bona. Nec enim venia à dextro, ſed à ſiniſtro
Tribunali venit: vt Sapientes norunt.

492 Cur Maria dicta fuit quaſi nauis inſtitoris, panẽ ſuũ de longè portãs? An (vt Ibidem.
nonnulli dicunt) quia deſcendens in Aegyptum non tñ ſecum commea
tum pro ſe tulit, ſed cibum domeſticis diſtribuendum? An (vt altius con-
ſcendamus) quia ipſa præbuit nobis panem illum, de quo ſcriptum eſt. Io. 6.
Hic eſt panis, qui è cœlo deſcendit? Nec.n. à lõgiori loco panẽ nobis ipſa
portare potuit, q̃ à cœlo, maximo interuallo à nobis diſtanti.

493 Quis gladius & quomodò Mariæ animam pertranſiuit: vt Simehon prædi- Lucæ. 2.
xit? An gladius doloris, quem maximum in paſſione filii habuit: vt multi
exponunt? An gladius, qui (vt Apoſtolus inquit) pertingit vſq; ad diui- Heb. 4.
ſionem animæ ac ſpiritus? Qui gladius (teſte eodem Apoſtolo) eſt verbũ Ephe. 6.

Dei. Ad quod quidem verbum Dei ex ore verbi incarnati prædicatũ piè
credendum eſt Mariam tantum profeciſſe, quantum quæcunq; alia crea-
tura profecerit. Si enim verbum Dei, velut gladius, pertrãſit animam ali-
cuius: nonnè multò magis penetrauit ipſius Virginis animam, vt debitã
ac perfectam diuiſionem animæ à corpore faceret: & inde perfectiſſimam
vnionem: vt aliàs dictum eſt? Et hic eſt gladius, quem vtraq; parte acutũ
Apoc. 1. Chriſtus in ore habebat: vt Iohannes perhibet.

494 Cur Chriſtus in cruce poſitus matrem Iohanni cõmendauit? An, quià mor
Io. 19. tuo ſponſo Ioſeph, cum moreretur & ipſe filius, vt debitũ filii matri exhi-
beret, prouidit vt Iohannes eius neceſſitatibus obſequeretur? Nec enim
Hierony. alius propinquior, nec magis idoneus erat, q̃ Iohannes virgo: vt Hierony
mus ſentit. An (vt altius cum Auguſtino conſcendamus) matrem Iohãni
commendauit, ideſt vitæ contemplatiuæ per ipſum ſignificatæ? Nec enim
tãtæ mulieri vita actiua cõpetebat. Ideò contẽplatiuæ eã dicauit. Vnde il
Cant. 1. lud ipſi poſſet aptari. Inter vbera mea cõmorabitur (vbera videlicet, quæ
& 2. lactuerunt Prophetæ) donec aſpiret dies (vitæ æternæ videlicet) & incli-
nentur vmbræ, ſcilicet vitæ præſentis.

495 Chriſtus, poſtq̃ reſurrexit, cui primùm apparuit, & quota hora? Nonnè ex
Mar. vlt. textu Euangelico habetur, quòd primùm apparuerit Mariæ Magdale-
næ? Sed nõnè piè credendum eſt, & ſic paſſim tenetur, quòd prius appa-
ruerit matri? Id autem ab Euangelicis & ſacri teſtamenti Redemptoris
tabellionibus non refertur: quià in hoc inſtrumento, matris teſtimonium
non admitteretur. Matri verò (vt nõnulli coniectant) apparuit in auro-
Ibidem. ra: Magdalenæ autem orto iam Sole: vt Marcus narrat. Quãuis (vt Io-
Io. 20. hannes ait) ipſa receſſiſſet à domo: cum adhuc eſſent tenebræ ſuper ter-
ram. Sed cur primò mulieribus apparuit? An quià ſicut à muliere pec-
catum humani generis originem traxit: Ità à muliere primò videri vo-
Ro. 4. luit Redemptor, qui (vt Apoſtolus inquit) propter iuſtificationem no-
ſtram ſurrexit? An (vt ad ſacramẽta tranſeamus) primò ſe viſibilem præ-
buit mulieri, partẽ ſenſitiuã denotanti: vt inde ad cognitionẽ intellecti-
uæ deueniret, debito ordine humani decurſus & cognitionis ſeruato?

496 Redemptoris mater fuit nè verè mortua, & quomodò ad cœlos aſcendit:
Dio. de di. cum corpore nè, an ſine corpore? Nõnè (vt Dionyſius expreſſè fatetur)
noibus. mortua fuit? Ipſe. n. aſſeuerat ſe vnà cũ omnibus Apoſtolis ipſius exequiis
interfuiſſe. Vbi ab ipſis Apoſtolis primùm, ſed potiſſimè à Petro, quem
ipſe Theologorũ omnium ſpecimen appellat, poſteà à Hierotheo, ipſius
Arcæ Deiferæ laudes tam excellenter celebratæ fuerunt: vt ipſemet Dio-
nyſius fateatur ad tantam dicendi ſublimitatem ſe nullatenus attingere
poſſe. Quòd autem aſcenderit cũ corpore nõnulli dubitare videntur: vt
Hier. ĩ ſer. expreſſè teſtatur Hieronymus, vel quiſquis ille fuerit, qui ſermonem de
de aſſũpti. aſſumptione beatæ Virginis, ipſi Hieronymo paſſim aſcriptum, ædidit.
Piè tamen id credi poteſt & debet: quià Eccleſia quoq; id approbare vi-

detur ſolenni celebritate, quæ fit de aſſumptione ipſius Virginis. Quod etiam ex ipſiuſmet Hieronymi, vel cuiuſcunq; alius, qui ipſum ſermonem compoſuit, verbis cõcludere poſſumus. Ait enim. Cæteris præſtatur gratia per partes: Mariæ verò tota ſe infudit plenitudo gratiæ. Et iterum. Quicquid legimus aliis fuiſſe conceſſum, piè credimus Mariæ non fuiſſe denegatum. Sed legimus multa corpora ſanctorũ cũ Chriſto ſurrexiſſe, & introiuiſſe in ſanctam Ciuitatem, Ieruſalem videlicet inferiorem ac ſupernam: Igitur id Mariæ quoq; præſtitum fuiſſe non eſt ambigendum. Cuius rei potiſſimum indiciũ eſt: ꝙ mauſoleum eius reperitur vacuum. Vnde valet argumentũ: ſicut Petrus in actis Apoſtolicis de Dauide innuit, dicẽs. Et ſepulchrũ eius apud nos eſt. Quibus verbis elicitur, ꝙ corpus ipſius Dauidis ibi non eſſet: quià (vt multi ſentiunt) ipſe Dauid fuit vnus ex illis, qui cũ Chriſto (vt Matthæus narrat) ſurrexerunt. *Idē ibidē.* *Mat. 17.* *Acto. 2.* *Mat. 27.*

497 Cum quo corpore beata Virgo aſcendit? An fortè cum hoc corpore graui, & legibus corporeis ſubiecto? Sed cũ multi, licet nõ omnes (teſte Paulo) reſurgentes immutentur, non quippè credendum eſt id Mariæ fuiſſe denegatum. An igitur aſcendit cũ corpore incorruptionem & immortalitatem induto, & in ſortem ſpiritualem penitus immutato? Vnde ſicut Petrus, de Chriſto loquens, ait, ꝙ Deus eum ſolutis Inferni doloribus ſuſcitauit: quià impoſſibile erat (vt ipſe ſubinfert) ipſum detineri ab illo, ſcilicet Inferno: quià videlicet immaculatus erat, nec punitione nec expiatione indigebat. Sic quoq; de beata Virgine, ipſius matre, pura & immaculata dicere iure poſſumus ac debemus. *1 Cor. 15.* *Acto. 2.*

498 Cum Henoch, Elias, & Iohannes in cœlum abſq; morte aſcenderint (vt clarè de Elia habemus) cur idem donum Mariæ Redemptoris matri non fuit collatum? An forſitan ipſa hoc eodem priuilegio gauiſa fuit: licet per aliquod temporis interſtitium mortua viſa fuerit? Nam id quoq; Moſi cõtigiſſe legimus: de quo ſcriptum eſt. Mortuus eſt ibi Moſes ſeruus Domini. Deinde ſubinfertur. Nec cognouit homo ſepulchrum eius vſq; in præſentem diem. Multò minus corpus eius inuentum fuit: cum reſumpto corpore ipſe Moſes ad Deum aſcenderit, non minus, q̃ Henoch: de quo ſcriptum eſt. Ambulauitq; Henoch cũ Deo, nec amplius apparuit: quià tulit eum Deus. Nec minus, q̃ Elias: qui ad cœlum, igneo curru ſublatus, aſcendiſſe dicitur. Non enim Moſes minus ſanctificauerat corpus ſuum, q̃ duo prædicti. Nam de ipſo ſcriptum eſt. Et non ſurrexit vltrà Propheta in Iſrael, ſicut Moſes. Tale quoq; effectum fuerat corpus eius, vt gloria diuinitatis, quæ fulgebat in anima ipſius Moſi, redundaret in corpus, adeò refulgens: vt (teſte Paulo) filii Iſrael in faciem ipſius intendere nequaq̃ poſſent ob ſplendorem vultus eius. Nec illa ſeparatio animæ à corpore fuit mors ex peccato inducta: ſed ordo quidam naturæ. Nec differt, ꝙ immutatio corporis fiat ſimul cũ ipſa anima, nondum à corpore ſoluta, vel poſtq̃ à corpore exierit: ſicut euenit Moſi & beatæ *4. Reg. 2.* *Deut vlt.* *Geñ. 5.* *4. Reg. 2.* *Deut. vlt.* *2. Cor. 3.*

Thad. in Epiſt. Virgini. Nec obſtat altercatio, de corpore ipſius Moſi facta (de qua Thadæus meminit) quia breui admodũ temporis interuallo fieri potuit.

499 Conſcendit nè beata Virgo ſuper Angelorum choros (vt dicitur) & quomodò? Si Angeli hominibus digniores ſunt (vt quidam aiunt) quomodò beata Virgo ſuper eos exaltata fuit? An fortè ex dono gratiæ, qua præ cæteris repleta fuit: vt communiter aſſeritur? Sed nõnè gratia ſecundùm naturæ diſpoſitionem datur: vt benè ſentit Gregorius, & elicitur Mat. 25. Grego. ibi. ex doctrina Chriſti, dicentis, ꝙ talenta, dona gratuita ſignificantia, diſtributa fuerũt vnicuiq; ſecundùm menſuram vel virtutem propriam, donorum videlicet naturalium? An igitur id fuit, quià natura humana nul- Chald. lam habet formam, nec imaginem determinatam (vt apertè Chaldæi profitentur) ſed nunc tranſit in beſtiam, nunc in Diabolum, nunc in An- 2. Cor. 3. gelum, & nunc in Deum: dicente Paulo. In eandem imaginem transformamur, à claritate in claritatem? Hinc beata Virgo Deifera tranſcendit in eam ſortem: vt meritò ſuper omnes Angelos conſcendere potuerit. Sicut & Filius ipſius, etiam quò ad humanitatem, ſortitus eſt principatum & regnum, nedum ſuper homines, ſed etiam ſuper Angelos & Heb. 1. creaturas omnes: ſicut ſcriptũ eſt. Et adorẽt eum omnes Angeli Dei.

500 Quo officio fungitur beata Virgo in cœlis: præter beatitudinem, qua fruitur? Nõnè decantatur mater gratiæ, & mater miſericordiæ, eo quòd ipſa conſtituta eſt omnium peccatorum aduocata? Et meritò illorum curam & protectionem ſuſcipit, propter quos ipſa, Redemptoris mater effecta fuit? Niſi enim peccatores fuiſſent, nec etiam Redemptor extitiſſet. Quãuis ipſa beata Virgo fuiſſet mater Chriſti & Regis omnium, ſm illorum ſententiam, qui aſſerunt, ꝙ verbum incarnatum fuiſſet: licet Adam vel quiſpiam alius non peccaſſet. Eſt quoq; beata Virgo peccatorum aduo- Mat. 9. cata, concors cum Filio: qui venit vocare & iuſtificare peccatores. An etiã, quià ipſa eſt mater eius, in quo omnes regeneramur, effecta eſt mater oium: vt paulò ſuperius diximus? Hinc de omnibus, tanq̃ pia mater, curam habere debet: impetrans reis veniam, iuſtis augmentum gratiæ, omnibusq; tandem vitam æternam procurans ☩ Amen.

SAPIENTVM DOCTRINA.

SECTIO PRIMA DE SALOMONIS DICTIS AC GESTIS.

Primũ. CVR Salomon dictus fuit dilectus Domini? Legit
2.Reg.12. enim in ſecundo Regũ volumine,ꝙ,cum Dauidi
poſterior filius ex Berſabeeh natus eſſet,vocauit eũ
Salomonem,Deus autẽ per Natan prophetã iuſſit
eum vocari ידידיה Iedidiah.i.amabilem Deo. Qui
quidẽ Deus aliquãdo dicitur יה Iah:vt patet in ver
bo Halleluiah. Pro quo latinè dicimus. Laudate
Deum.Quod quidem nomen Iah: non,niſi à ritè
expiatis,proferri debet.Hinc (vt aliàs dictum eſt)
à priſcis patribus inſtitutũ fuit,ne pœnitentiæ tẽpore dicatur Halleluiah.
An igitur Salomon fuit dilectus Dei,tanq̃ de ipſo decantaturus multa in
Prouerbiis & Cãticis,ſub velamine ſponſæ,horti animaliũ & huiuſmodi?
Mat.17. An,quià tenuit in aliquibus typũ illius,de quo dictũ fuit à Patre.Hic eſt
filius meus dilectus,in quo mihi benè complacui?An,quià natus de Ber-
ſabeeh.i.de puteo ſeptem ſuperiorꝝ influxuum generatus à Dauide, qui
Exo.17. manus interpretatur? Illa videlicet,quæ (vt Moſes ſcribit) eſt ſuper ſede
Iah.i.Dei bellans contrà Hamalech à generatione in generationẽ.Sicuti
in veritate literæ habetur.Quæ myſteria tantò pluris æſtimantur, quan-
tò magis à veris Sapientibus conſyderantur.

2 Quo myſterio vnctus fuit Salomon à Natan propheta, & Sadoch ſacer-
3.Regũ.1. dote in monte Gion?Nonnè vnctus fuit à Sadoch ſacerdote vt indica-
retur ipſum fuiſſe delibutũ chriſmate ſacerdotali:quo ædificaret templum
Domini oĩum celeberrimũ,& ſacramentorꝝ plenum?In quo quidem tẽ-
plo multa obtulit holocauſta:boum vſ.xxii.millia & ouiũ.cxx.millia: vt
Ibi.8. in tertio Regũ volumine legimus. Vnctus ãt fuit à Natan propheta vt in-
ueneretur ipſum habiturum chriſma prophetici ſpũs:quo nonnulla futura
prædiceret,& multa recondita (q̃uis ænigmaticè) patefaceret.Ad quorũ
quodlibet exigitur ſpiritus propheticus. Propterea Salomon fuit nedũ
Rex,ſed Sacerdos, & Propheta: ſicut & Dauid pater eius. Ipſe.n.regno,
prophetia,& ſacerdotio inſignis,diuinũ cultum inſtituit,& diuinas laudes
vbiq; gentiũ decantandas compoſuit. Vnctus aũt fuit in monte Gion,qui
lucta dicitur,vt indicaret ipſum (quàmuis Rex pacificus dictus fuerit)ag-
greſſurum multas luctas:de quibus infrà.

3 Vnde hauſit Salomon ſapientiam ſuam?Nonnè clarè habetur in tertio Re-
Ibi 3. gum volumine,ꝙ,cum Deo mille hoſtias immolaſſet,apparuit ei ipſe Do
minus pollicens ei ſe daturum quicquid poſtulaſſet:petentiq; ipſi ſapien
tiam regendi populum penè innumerabilẽ,pro voto data eſt, adeò ꝙ nec

ſimilis ei quiſq̃ anteà fuerit: nec poſteà ſurrecturus ſit: vt oraculum perhibet? Quæ quidem ſapientia & ſi diſtat, à ſapiētia rerum diuinarum (qua Dauid plenior fuit) non modica tamen exquiritur in regimine populi: vt Plato longo ſermone in Alcibiade diſſerit. Vbi oſtendit quòd Princeps, ſi rectè iudicare velit, oportet vt ſit adeptus cognitionē rerum omnium, de quibus diſponere & iudicare debet. Quod didiciſſe non dubito à lege: vbi habetur, quòd Deus iuſſit eligi ſeptuaginta ſeniores, quibus ipſe tribuit de ſpiritu Moſi, vt apti eſſent ad iudicandum. Quod collegium manſit vſq; ad Pauli tempora, qui de eorum numero fuit. Et vocabatur collegium Sinedrim: hominum videlicet in omnibus doctrinis ac linguis peritiſſimorum. Ibidē. Pla. ī Alci. de voto. Nu. 11.

4 Cur Salomon tali prædirus ſapientià à vino propoſuit abſtinere? An, vt animum ſuum transferret ad ſapientiam: vt ipſemet ait? Sed cum iam omnigena rerum inferiorum ſapientia (vt dictum eſt) refertus eſſet, quid amplius addiſcendum ei ſupererat? An igitur, quià ſapientes ſunt auarorum ſimiles: de quibus dicitur. Creſcit amor nummi, quantū ipſa pecunia creſcit? Hinc ipſemet in principio Parabolarum ait. Audiens ſapiens ſapientior erit. Nulli enim intellectui creato omnia ſunt cognita, ſed vnicuiq; ſupereſt aliquid addiſcendum. An, quià non contentus ſapientia rerum inferiorum per vinum ſignificata (quam petierat ad regendum populum, nulla prorſus de rebus diuinis ac ſuperioribus mentione facta) cogitauit ad meliorem ſapientiam ſe transferre? Cum quia ſapientia quià non conuenit hæc rerum humanarū peritia: Hinc propoſuit ab illa ſe abſtrahere, vt liberius ad meliorem tranſuolaret. Eccl. 2. Pro. 1.

5 Cur Salomon ait. Oſculetur me oſculo oris ſui, quià meliora ſunt vbera tua vino? Nonnè videmus hic, quòd non contentus Salomon ſapientia impetrata, quæ vinum dicitur, ad meliorem aſpirabat, quam Scriptura pleriſq; in locis lac vocat: exprimēdum videlicet ab vberibus illis, de quibus infrà dicitur. Veni in hortū meum, & dabo tibi vbera mea? Quod ſapiētiæ genus lac denominatū cum non poſſit haberi per ſtudium ac diligentiam humanam, ſed per diuinam reuelationem: quæ fit purificatis, raptis, & mente ſubleuatis (quem exceſſum antiqui Theologi vocant mortem oſculi: de qua Propheta canit. Precioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius) Ideò flagitans ipſe Salomon huiuſmodi oſculum, dicebat. Oſculetur me oſculo &c. quià videlicet melius eſt lac propinatū ab vberibus excœlſis, q̃ vinum, id eſt cognitio rerum inferiorꝶ. Cant. 1. Ibi. 7. Pſal. 115.

6 Quid intelligit Salomon per vinum, lac, & mel? Nonnè per vinum (vt ſæpè diximus) intelligitur ſapientia rerum inferiorꝶ: per lac autem ſapientia rerum diuinarum: & per mel guſtus ipſius ſapientiæ? Quæ quidem ſapiētia tantò melior eſt, quātò lac & mel meliora ſunt vino. Vinum enim ex vite procedit, lac verò ex animali, & mel ex ape. Quæ omnia meliora ſunt plantis. Vnde accommodatiſſimè hæc ſapientia per lac ſignificatur.

Nam ſicut lac non inebriat,ſed ſufficit pro cibo ac potu, emulſumq́; pa-
rum conſeruatur: ſic & ſapiētia rerum diuinarum nec inebriat, nec furere
facit,ſed ſufficit pro cibo & potu animæ, & in mente ac corde conſeruata
nutrit,conſeruat,& cōſeruatur.Extrà verò poſita(præſertim ſine neceſſi-
tate)corrūpitur ac perditur.Hinc Apoſtolus,qui ipſum lac deguſtauerat,
2.Cor.12. inquit. Quæ non licet homini loqui.Et ſicut lac cum vino non benè con
uenit,ſed facilè corrumpitur: Sic ſapientia rerum diuinarum non admittit
commixtionem cum ſapientia terrenarum & inferiorū rerum. Sed cur ip-
Cant.5. ſe Salomon ait.Bibi vinum meum cum lacte meo?An,quià bibit vtrūq;
ſeorſum:vt decebat? An fortè malè miſcuit illa? Hinc amiſſa ſapientia re-
3.Reg.11. rum diuinarum correptus eſt amore mulierum : vt in tertio Regum vo-
lumine legitur.
7 Eſt nè quoq; nobis abſtinendum à vino vnà cum Salomone, vt lac adipi-
Iſa.29. 1.Cor.1. ſcamur?Nonnè Iſaias inquit. Perdam ſapientiā ſapientum?Nam conueni
re non poteſt ſapientia hæc mūndana cum ea ſapientia,quam edocere ſta
tuerat Deus per filium:qui fuit vera terra fluens lac & mel:& qui adeò de
Iſa.7. lacte & melle comedit(iuxtà illud.Butyrum,quod eſt lac coagulatum,
Col.2. & mel comedet) vt in ipſo eſſent abſconditi omnes theſauri ſapientiæ ac
ſcientiæ.Quià(vt nuper diximus)hæc ſapientia conſeruāda & occultāda
eſt.Quā ſapientiā vt adipiſcerent̄ veri Chriſticolæ, paruipenderūt Mūdi
huius ſapientiam Deo & veræ ac diuinæ ſapientiæ inimicā.Hinc ait Apo-
1.Cor.1. c.2. ſtolus.Nonnè ſtultā fecit Deus ſapientiā huius Mundi?Et iterum.Sermo
meus non in perſuaſoriis humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſiōe ſpūs
& ſapientiæ:quam nemo Principū huius ſæculi cognouit.
8 Cur dicit Salomon.Qui addit ſcientiā addit & laborem? An,quià aſſidua
Eccl.1. c.12. meditatio(vt ipſemet inquit)affligit animā,&(quod Plato ait) generat
Plato. atram bilem,qua ſtudentes aſſidui efficiuntur melancholici?An,quià quā
tò plura quis nouit, tātò plura videt cognoſcenda:ad quæ nequit pertin
gere?Hinc maior dolor oritur,labor,& afflictio:ſicut ipſe paulò antè teſta
tus eſt,dicens:ꝙ in multa ſapientia eſt multa indignatio.An,quià quantò
quis ſapientior eſt,tantò magis cognoſcit ſe nihil eſſe,ſed omnia habere à
Deo:& ꝙ ea, quæ habet, nihil ſunt reſpectu eorum,quæ adipiſci poſſet?
An,quià quantò magis quis intelligit,tantò magis afficitur rebus intelli-
gendis?Vnde magis laborat,vt ipſas appræhendat.
9 Quo ſenſu ſcriptæ ſunt Parabolæ Salomonis,diuino nè,an humano?Cum
ipſe tractet ibi de moribus,& de quibuſdam animalibus, quis nam eſt in
ipſis ſenſus Dei?Sed nonnè parabola (vt Grammatici dicunt) eſt tropi
ſpecies,ideſt locutio per ſimilitudinem & metaphoram?Vnde ſi ſermo de
animalibus aliud non includeret non eſſet Parabolicus.De aīalibus igit̄
loquens Salomon,de illo intelligit, cuius typū ipſa animalia gerunt.Nec
enim Ezechiel,Zacharias,Iohānes,& cæteri,qui teſtant̄ ſe vidiſſe anima-
lia in cœlo,de his corruptibilibus animalibus loq voluerunt: Sed de his,

quæ ſunt in Archetypo, aut quæ ad Dei tribunal ſpectant: vt ſecretiores
Theologi ſcribunt. Hinc inter difficillima Scripturæ ſacræ loca (vt veris Sec. Theo.
Sapientibus placet) Salomonis Parabolæ annumerant. Quia de iis lo-
quitur, ad quæ vulgaria ingenia non pertingunt.

10 Cur Salomon tã varius fuit in Eccleſiaſte? Nõne, quia mente afflictus, quan
do illud cõpoſuit, in varias partes diſtrahebatur? Erat .n. tũc ſub ferula illa
de qua dictum eſt. Corripiã eũ in virga virorũ. Hinc oẽm fortunæ fauorẽ 2. Reg. 7.
vanũ aſſeruit: & oĩa, quę ſub cœlo ſũt, variis laboribus & curis ſubiecta eſſe
oſtendit. Poſtq̃ aũt per multa vagatus eſt, reſipiſcens ab errore ſuo, opti-
mè cõcluſit, dicens. Finem loquendi pariter omnes audiamus. Deũ time, Eccl. vlt.
& mandata eius obſerua. Hoc eſt omnis homo, ideſt omnis homo pro-
pter hoc factus eſt. Nã omnia (vt ipſe ſubinfert) adducet Deus in iudiciũ:
vt mala videlicet puniat, & bona remuneret.

11 Quarè in Cantico canticorũ amatorio (vt apparet) multa arcana includun-
tur? Nõnè & Chriſtus totũ negociũ hominis, qui ad regnũ cœlorũ adipi-
ſcendũ factus eſt, in nuptiis cõcludit, dicẽs. Simile factũ eſt regnũ cœlorũ Mat. 22.
homini Regi, qui fecit nuptias filio ſuo? Hinc & creato hoĩe, de coniugio
ſtatim Deus ſubintulit, dicẽs. Fructificate & multiplicate. Et iterũ. Nõ eſt Gen. 1.
bonũ hominem eſſe ſolum. Faciamus ei adiutoriũ. Quæ omnia colligens & 2.
Apoſtolus ait. Sacramẽtũ hoc magnũ eſt Chriſti & Eccleſiæ. Cõuenien- Ephe. 5.
tiſſimè igiẽ ſapiens Salomon curauit in hoc Epithalamio deſcribere cõnu
bium celebrandũ inter Deũ & animã, inter Deũ ac Synagogã, inter Chri
ſtum & Eccleſiam tã militantem, q̃ triumphantem: decantareq; ſtuduit ſa
cramenta legis, quæ vbiq; intẽdit (vt benè intuenti patet) aſſimilare ho-
minẽ Deo, & vnire ipſum hominẽ cũ eo. Quod tamen ad vnguem Chri-
ſtus effecit doctrina & opere.

12 Qui amici (vt Salomon ait) auſcultãt ſponſam in horto morantem? Nõnè Cant. 8.
amici ſunt Angeli, qui tanto affectu animã ſibi creditã cuſtodiũt, vt nõ im
eam defendant & diligant: ſed omnia quæ loquiẽ, & operaẽ, ſiue ſm legẽ,
ſiue cõtrà, Deo referant, vel remuneranda vel punienda? Hinc alibi dixit
idẽ Sapiens. Ne detrahas Regi, quia aues cœli portabũt vocem tuã, ideſt Eccl. 10.
Angeli: vt ſapiẽtiſſimè Zohar exponit. Ex aduerſo aũt bona ſimiliter re- Zohar.
portãt. Vñ Tobiæ Raphael dixit. Quãdo orabas ac ſepeliebas mortuos: Tob. 12.
ego obtuli orationẽ tuã Dño. Et ob hoc Angeli aſcendunt & deſcendũt
per ſcalam, quã Iahacob vidit: vt in Geneſi legimus. Auſcultant autẽ eos Gen. 28.
potiſſimè, qui in hortum voluptatis introducti ſunt.

13 Quæ nã eſt illa, quæ languere diciẽ præ amore dilecti? An eſt Synagoga: vt Cant. 2.
Hebræi dicunt? An Eccleſia: vt Catholici tenẽt? An eſt anima veri aman- & 5.
tis, quæ ſemp aſpirat ad Deũ? Iuxtà illud. Quẽadmodũ deſyderat ceruus Pſal. 41.
ad fontes aquarũ: ità deſyderat anima mea ad te Deus. Et Auguſtinus. Auguſt.
Feciſti Dñe cor meũ ad te, & inquietum eſt donec quieſcat in te. Sed cur
petit hoc denunciari dilecto, cum ipſe ſit Deus, qui omnia nouit? Nonnè

ſicut Deus viſitat & cuſtodit nos, multaq; bona nobis per Angelos impar
titur: Sic etiam vult dicta & facta noſtra referri per Angelos: vt pateat to
ti cœleſti curiæ diſpoſitio noſtra ſiue bona, ſiue mala: vt gaudeat de remu-
neratione, ſeu punitione, quæ vnicuiq; rependetur ſm opera ſua?

14 Quo myſterio dicitur Regina Saba veniſſe ad Salomonẽ? Nonnè (vt ſuprà
3.Reg.10. dictũ eſt) vt indicaretur, q lex data in monte Sinà, qui eſt in Arabia, cuius
regionis ipſa dominabatur, venire debebat ad ſapientiã Chriſti, veri Salo
monis .i. Regis pacis? Cum tota lex ad Euangeliũ reducta fuerit, & p ip-
ſum adeò perfecta, vt ſine Chriſto & Euangelio eſſet occulta, velata, inſi
Gal.2. pida, & ad iuſtitiam penitus inefficax. Nam per legem nemo iuſtificatur,
Mat.19. ſed per Euangeliũ. Sed nonnè Chriſtus dixit illi iuueni. Si vis ad vitã in-
gredi, ſerua mandata? Exquiritur quippè obſeruatio legis pro habẽda vi-
ta. Si quis autem eſt tranſgreſſor ipſius legis, non iuſtificatur per legẽ, ſed
per Euangelium. Nã omnis remiſſio & iuſtificatio (vt ſuprà diſſeruimus)
ab Euangelio procedit.

15 Quo myſterio dicitur, q Regina ipſa multa ænigmata ipſi Salomoni ſoluẽ-
3.Reg.10. da propoſuit? An, quià morem ſecuta eſt Orientaliũ, qui parabolis & æni
gmatibus oblectãtur? An (vt ad myſteria veniamus) qà in lege penè om-
1.Cor.10. nia ſunt ænigmata, & figuræ rerum abditarũ? Iuxtà illud Apoſtoli. Om-
nia in figura contingebant illis. Quæ ænigmata per Euangelium ſoluunt.
Hinc non ſine myſterio, moriente Chriſto & conſummãte opus miniſte-
Mat.17. rii ſui, velum Templi ſciſſum fuiſſe dicitur à ſummo vſq; deorſum. Quod
2.Cor.3. declarans Paulus Corinthiis, inquit. Non ſicut Moſes ponebat velamen
ſuper faciem ſuam: quod vſq; in hodiernũ diem in lectione veteris teſta-
menti manet non reuelatũ: quià cum legitur Moſes, velamen poſitum eſt
ſuper cor eorum: qui videlicet Euàngeliũ reſpuunt. Cum autem conuerſi
fuerint, auferetur velamen. Nos verò reuelata facie gloriã Domini ſpecu-
lamur. Ieſus itaq; fuit verus Salomon, qui ſoluit ænigmata, & velamen
ab oculis noſtris abſtulit.

16 Quo ſacramento Regina & Salomon mutua ſibi dona contulerunt? Regi-
3.Reg.10. na enim Salomoni dedit aurum, aromata & gemmas, quibus abundat il-
la fœliciſſima Arabiæ regio. Nonnè (vt ad myſteria veniamus) aurum ex
eadem parte ſupramundana venit, ex qua venit & lex: quæ eſt aurũ quod-
dam, fœlicius hoc materiali? Par quoq; ratio eſt de gemmis: quarũ aliquæ
inde virtutem ſuam hauriunt. Cum autem precioſitas legis præcedat au-
Pſal.118. rum & gemmas inferiores: Ideò dixit Propheta. Dilexi mandata tua ſup
aurum & topazium. Aromata verò ſignificabant odorem legalium ſacri-
ficiorum: de quo pluribus in locis dicitur. Odoratus eſt Dominus odo-
rem ſuauitatis. Hinc Salomon de lege agens (vt nonnulli Sapientes vo-
Cant.1. lunt) ait. In odorem vnguentorũ tuorum currimus. Quod & de nomi-
ne ſancto Dei intelligi poteſt: à quo tota lex (vt aiunt) emanauit. E con-
uerſo autem Salomon tradidit Reginæ omnia, quæ petierat, & præter

hæc, dona multa ſignificans Chriſtum, qui dedit nobis nomen ſuum, in
quo oĩa ritè deſyderata & petita impetrare poſſumus: ſicut ipſemet promi-
ſit dicens. Quicquid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Dona Io. 16.
autem fuerunt, tum quià condonauit omnia delicta noſtra (vt Apoſto- Col. 2.
lus inquit) tum quià aſcendens in altum (vt Propheta canit) homini- Pſal. 67.
bus dona dedit.

17 Quæ ſapientia (vt Salomon ait) ab æterno ordinata fuit? Nonnè illa fuit, de Pro 8.
qua dicitur. Omnia in ſapientia feciſti? Quæ quidem ſapientia eſt verbũ, Pſal. 103.
in quo omnia, quæ facta ſunt, præexiſtebãt (vt Iohannes inquit) anteq̃ in Io. 1.
particulares & ꝓprias formas explicarentur. Sed quomodò fuit ordina-
ta ab æterno? An ab æterno producta fuit ab intellectu paterno? Sed tũc
non fuit ordinata, ſed producta. An igitur ordinata fuit, quando Mundi
opificiũ decretum fuit in cœlo? Nam tũc rerum ideæ ordinatæ fuerunt in
verbo tali ordine, vt eſſent conſonæ ſibiipſis atq; Deo: & inde indiſſolubi-
les & perpetuò duraturæ aut duratione continua, aut ſucceſſiua: niſi quate
nus ad eas diſſoluendas voluntas Opificis intercederet. Quemadmodum
Plato ipſum Opificem intelligentias alloquentẽ inducit. Pla. i Ti.

18 Quomodò ſapientia ædificauit ſibi domum, & columnas ſeptem excidit? Pro. 9.
Nonnè his verbis deſcribitur Mundi vtriuſq; fabrica, quæ tota eſt domus
Dei? Nam cœlum eſt ſedes eius, & terra ſcabellum pedum ipſius. Septem Iſa. 66.
quoq; columnæ nonnè ſunt ſeptem Planetæ, ſiue ſeptem intelligentiæ ip-
ſos mouentes, vel ſeptem fontes, aquas demittentes in puteum, qui Ber-
ſabah dicitur, ideſt puteus ſeptem? Columnæ verò dicuntur, quià in ipſis
oĩa ſuſtentant. Et cum in Chriſto huiuſmodi fontes fuerint (vt ſapienter
exponit Orige. verbum illud Iſaiæ. Appræhendent ſeptẽ mulieres virum Orige.
vnum) Hinc meritò ipſe dicitur vnicum omnium atq; primum funda- Iſa. 4.
mentum. An id intelligitur de ſpirituali fabrica: quam fecit Chriſtus Dei 1. Cor. 3.
ſapientia, ſuqer columnas ſeptem ſeptiformis ſpiritus? De quo idẽ Iſaias
ait. Et requieſcet ſuper eum ſpiritus ſapientiæ & intellectus &c? Quã ple- Iſa. 11.
nitudinem ipſe Chriſtus omnibus impartiuit. Iuxtà illud. De plenitudi- Io. 1.
ne eius omnes nos accœpimus.

19 Qua proportione Salomon fabricauit Templum illud celebratiſſimũ? An
pro libito? An iuxtà menſuras, quibus Moſes fabricauerat Arcã & Taber
naculũ Templo ſupramũdano conforme? Quod innuitur ex verbis illis
ipſi Moſi à Deo dictis. Inſpice, & fac ſm exemplar, quod tibi in mõte mõ Exo. 25.
ſtratum eſt. Eadem. n. fuit menſura Tabernaculi & Tẽpli. Sed in his dũ-
taxat inter ſe differebant: quià Templũ erat maius, ſtabile atq; lapideum,
Tabernaculum verò erat minus, mobile, & ligneum. Eadem tamen fuit
vtriuſq; proportio, & numeri naturales vel formales iidem. Et vtrunq; ha
buit proportionẽ cum machina hac Mundana, cum templo ſupracœleſti,
& cum templo humano: de quo inquit Apoſtolus. Templum Dei ſanctũ 1. Cor. 3.
eſt, quod eſtis vos. Quod itidem Xiſtus Pythagoricus ait. Xiſt. P. 38.

20 Vnde habuit Salomon lumen ac ſapientiã ad fabricam illam conſtruendã?
An per ſomniũ? Sed cum ſomnium (vt ſuprà diſſeruimus) ſit primus gra-
dus prophetiæ, & ſapiẽtia ædificandi Templũ in altiori gradu collocata ſit
(vt ſapiẽtes cenſent) nonnè aliũde venit hæc ſapiẽtia? An igitur (vt ſuprà
diximus) habuit eam à patre Dauide? Nam, ſicut ipſe diuinũ cultũ opti-
mè inſtituit, Pſalmosq; vbiq; gentium decantãdos, tot & tantis myſteriis
refertos, accuratiſſimè cõpoſuit: Pari modo nec huiuſmodi Tẽpli archi-
1.Par.28. tecturã ignoraſſe cenſendus eſt. Quod etiã ipſe Dauid innuit dicens. Ec
cè ego præparaui impenſas domus Domini, auri talentorũ centũ millia,
argenti mille millia talentorũ, æris verò & ferri pondus immenſum: ligna
quoq; & lapides ad vniuerſa impendia. Nec.n. impenſas Tẽplo conſtruẽ-
do neceſſarias præparare ſciuiſſet: niſi artem ad ipſm condendũ opportunã
Porta lucis calluiſſet. Sicut author libri, cuius titulus eſt Porta lucis, optimè ſentit.
21 Quod nomen, & cuius nam filii quærit Salomon in Prouerbiis? Nonè quæ-
Pro.30. rit nomen illius, qui colligauit aquas quaſi in veſtimẽto (ſicut in Geneſi di
Geñ.1. citur. Congregẽtur aquæ, quæ ſub cœlo ſunt, in locũ vnum) & illius, qui
ſtabiliuit omnes terminos terræ? Sed nonnè hoc nomen exprimitur in
Ibidem. textu: videlicet Elohim? Cur ergo ipſum tanquàm ignotum quærit? Nõ-
Pſal.32. nè, cum ſcriptum ſit. Verbo Domini cœli firmati ſunt: hinc oritur diffi-
cultas ad cognoſcendum, quis nam fuerit opifex: verbum nè, an ſpiritus,
Pla.i Tim. qui in Geneſi dicitur Elohim? Propterea dixit Plato. Opificem genito-
remq; vniuerſitatis tam difficile eſt inuenire, quàm inuentum dignè pro-
fari. Cum non ſolùm verbum & ſpiritus interfuerint Mundanæ fabri-
Ro.11. cæ, verùm etiam Pater: vt Paulus apertè teſtatur, dicens. A quo omnia,
ſcilicet à Patre: in quo omnia, Filio videlicet: & per quem oĩa.i. per Spiri-
tum ſanctũ. Sed quid vnuſquiſq; eorũ particulariter operatus ſit, id intel-
Zohar. lectu difficillimum cum Platone exiſtimo. Hocq; longo proceſſu Zohar
profundiſſimè inueſtigare conatur.
22 Quis nam ſermo oĩpotens venit in medio noctis ſilentio: vt in libro Sapien
Sap.18. tiæ dicitur? An de præcœpto Dei loquit Sapiens (quiſquis ille fuerit) fa-
cto in noctis medio Angelo vltori: vt occideret omne primogenitũ Aegy
pti? Quod vident innuere verba præcedẽtia & ſubſequẽtia. An de verbo
incarnato vaticinatus eſt Philon (vel quiſquis fuerit author libri Sapien-
tiæ) quod media nocte deſcendit in vterũ Virginis? Quod quidẽ verbum
nos verè liberauit à ſeruitute Diaboli. An de ſermone Dei loqtur Sapiẽs,
qui fieri ſolet ſurgẽtibus media nocte ad confitendũ Domino? Nam illa
Zohar. hora (vt Zohar plærisq; in locis ait) ſolet Dominus & verbum Dei oble-
ctari cum iuſtis, & reddere illos ſapientes.
23 Ad quẽ ſapientiæ gradũ deuenire põt homo? An, vt intelligat virtutes ele-
mentorũ, temporũ viciſſitudines, curſum & influxum ſtellarũ, animalium
naturas, vires ventorũ, radicumq; ac virgultorũ virtutes? Ad quem gradũ
Sap 7. gloriatur ſe deueniſſe Author libri Sapientiæ. An, vt intelligat omne in-

telligibile? Sicut Mercurius ad Tatiũ filium ſcribens ait, ꝙ mentẽ conſe- Mercu. ad
cuti pro mortalibus ĩmortales habẽtur: intelligentia ſua cuncta cõplexi, Ta.d vno.
quæ in terra ſunt, & quæ in mari, & ſi quid eſt præter ea ſuprà cœlos: atq;
adeò ſeipſos erigunt, vt ipſum quoq; bonũ intueantur. Ad primũ autem
gradum, qui eſt ſuper omne, quod homo per humanũ diſcurſum adipiſci
pôt, deuenit Adam: qui ſciuit nomina rebus imponere. Ad ſecundũ verò Gen. 2.
deuenit Moſes: cui dictum eſt. Oſtendã tibi omne bonũ: & qui dedit le- Exo. 33.
gem homines in Deũ dirigentem. Eſt etiã tertius gradus his ſuperior: de
quo dixit ſummus Doctor. Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te Deum
verũ, & quẽ miſiſti Ieſum Chriſtum. Quo quidẽ gradu ſublimior haberi Io. 17.
nõ pôt. Et quãuis hæc cognoſcãt in patria: hic tamẽ poterit cognoſcere,
cuicũq; voluerit Filius reuelare: vt ipſe Saluator teſtatur. Mat. 11.

24 Vnde poteſt homo haurire hanc ſapientiã? An induſtria & ſtudio humano?
Profectò nõ. Sed à Deo: vt Iacobus docet, dicens. Si quis indiget ſapien Iaco. 1.
tia, poſtulet à Deo, qui dat oĩbus affluẽter. Recurrendũ eſt itaq; ad vbera
illa excœlſa, lac ſapientiæ propinantia: à qbus hauſerunt, quicqd dixerũt,
Prophetæ. De qbus vberibus inquit Salomon, perſonã ſupramundanæ
matris agens. Veni in hortũ meũ, & dabo tibi vbera mea. Sed quomodò Cant. 7.
lactentes eadẽ vbera ad varios ſapientiæ gradus deueniunt: cũ illa vbera
ſint eadẽ? An, quià illa, quæ lac præbet (quæ eſt Spiritus ſanctus hebraicè
fœminino nomine vocatus) diuidit (vt Apoſtolus ait) ſingulis, put vult? 1. Cor. 12.
An id eſt pro varia lactentiũ diſpoſitiõe? Iuxtà illud. Diſtribuit vnicuiq; Mat. 25.
talenta ſm virtutem propriam, diſpoſitionis videlicet naturalis: vt benè
ſentit Gregorius. Greg ibi.

25 Quæ nã ſunt hæc vbera intrantibus in hortũ promiſſa, & quis eſt hic hortus? Cant. 7.
Nõnè hortus eſt ille: de quo ſcriptum eſt. Plantauerat autem Dñs Deus Geñ. 2.
paradiſum in voluptate à principio? Sed quæ eſt hæc voluptas? An eſt ali
qua terra fertilis: vt aliqui opinantur? An eſt (vt alibi diſſeruimus) terra
viuentiũ: quæ eſt terra cõueniẽs arbori vitę ibidẽ plãtatæ? In qua viuentiũ
terra, pro hauſtu introeuntiũ, exprimuntur vbera illa lac veræ ſapientiæ
præbentia. Quæ quidẽ vbera alibi dicũtur hinnuli ceruorũ: à Paulo verò 2. Cor. 12.
tertium cœlum. Vbi ipſe Paulus vidit ea arcana ſapientiæ, quæ non licet
homini loqui. Et benè tertium cœlum dicuntur hæc vbera: cũ, in aſcenſu
manſionum Archetypi, illa teneant tertium locum: vt à ſecretioribus
Theologis clariſſimè deſcribitur. Sec. Theo.

26 In quã cellam vinariã introductum ſe aſſerit Sapiens? An per hanc cellam Cant. 2.
intelligitur altare holocauſtorũ: vt R. Salomon opinaẽ, à ſenſu literę nõ R. Salo.
recedẽs? An per cellam, vel domũ vinariã (vt literæ veritas habet) intelli
gitur tota domus & familia electorũ: per vinũ verò intelligiẽ vnio & cha-
ritas, quã debẽt habere omnes domeſtici huius ampliſſimæ domus: ſicut
multa vuæ grana in idẽ vinum cõueniunt? Quod innuit illud, quod ĩme-
diatè ſequiẽ. Et ordinauit in me charitatẽ. Sed cũ ſuprà dictum ſit vinum

ſignificare ſcientiã reꝝ inferioꝝ, quomodò nunc per vinũ charitatẽ intel-
ligere debemus? Sciẽtia vtiq; regendi multitudinẽ, quã Salomon à Deo
impetrauit, ſæpius à nobis dicta fuit vinũ. Qua quidem ſapiẽtia ità pacifi-
cè rexit populum ſuũ, vt Rex pacificus dictus fuerit. Et benè vinũ nomi-
natur hæc ſapiẽtia regẽdi & ordinãdi populũ cũ charitate. Qui gradus eſt
cõmendabilis in Eccleſia Dei. Quãuis lac ſit melius, ꝑ quod deueniur ad
Luc. 10. cõtemplationẽ: de qua dictum eſt. Maria optimã partem elegit.
27 Quæ pomaria, & quas arbores plantauit Sapiens, & in quibus hortis? An in
Eccl. 2. illis, quos vidimus diſtantes à Ieruſalem decẽ ferè milliariis, malograna-
tis refertiſſimos? Ibi enim glebæ venas cognoſcens, plantauit in vnaquaq;
Porta lucis vena proportionatam ſibi arborem: ſicut habetur ĩ libro, qui Porta lucis
Pſal. 103. inſcribitur. An Salomon in figuram loquitur illius, de quo dicĩ. Et cedri
Cant. 8. Libani, quas plantauit? Ille videlicet verus Salomon, qui pax ſibi ipſi in-
terpretatur, ideſt Deus, qui à ſeipſo habet pacem, & omne bonum. Cum
Pſal. 15. bonoꝝ noſtroꝝ non indigeat: ſicut in Pſalmo dicitur. Vnde Origenes
Orige. ſuper illud. Omnis arbor, quã non plantauit Pater meus: Omnis arbor
Mat. 15. (inqt) eſt omne hominũ genus, ſiue princeps, ſiue ſeruus, & huiuſmodi.
28 Cur Salomon in ꝑſona ſponſi ait. Deſcendi in hortũ nucũ: vt viderẽ poma
Cant. 6. cõuallium? An per hortũ nucũ intelligĩ Templũ (vt aliqui dicunt) in qđ
deſcẽdebat Deus, vt videret poma cõuallium, ideſt opera humilium? An
Mat. 21. per hortũ intelligĩ vinea, de qua dicĩ. Homo erat paterfamilias, qui plan
& 20. tauit vineã, in quã cõduxit operarios: vt paulò ſuperius dictum eſt? Quæ
quidem vinea, vel hortus, dicĩ nucũ, quià nuces habent primũ corticem
Io. 16. amaꝝ. Iuxtà illud. Vos lugebitis ac flebitis. Alium ꝟò corticem habent
Mat. 11. durum ad frangẽdum: ſicut ſcriptum eſt. À diebus Iohãnis Baptiſtæ vſq;
Ibi. 7. nunc regnum cœlorum vim patitur. Et hoc, quià arcta eſt via, quæ ducit
Io. 16. ad vitã. Intus verò eſt nucleus delectabilis. Iuxtà quod ſcriptum eſt. Tri-
ſtitia veſtra vertetur in gaudium.
29 Quis fructus dicitur dulcis gutturi ſponſæ? An erat fructus alicuius arbo-
Cant. 2. ris ipſi gratæ? An (vt ad myſteria veniamus) fructus eſt ille: de quo Apo
Gal. 5. ſtolus ait. Fructus aũt ſpiritus eſt charitas, gaudium, &c? Quos fructus
Iſa. 26. producimus nos facti ſponſæ Dei: quando videlicet (vt Iſaias ait) à facie
Dei concipimus & parturimus ſpiritũ ſalutis. Nec enim fructum aliquem
Io. 15. producere poſſumus abſq; virtute illius ſponſi, qui ait. Sine me nihil pote
ſtis facere. Nam ſine ipſo præſtante gratiam præuenientẽ, qua excitamur
in bonum, & gratiam cooperantem, per quã meremur de condigno, fru-
ctum aliquẽ Deo gratum, & nobis iucũdũ facere nequimus. Flante verò
ipſo in hortum noſtrum grauidatur voluntas, & corroborantur vires ad
producendos fructus bonoꝝ operum ſuauiſſimos.
30 Cur Salomon optabat vt Auſter & Aquilo perflarent hortum ſuum? Ab
Cant. 4. Aquilone quippè perflari petit, non vt inde malũ veniat, quod ab Aqui-
Iere. 1. lone pandi ſolet: ſed vt robur, & virtus fortis veniat: qua corroboretur

vires naturales, vt ſint fortiores in bonũ. Quibus corroboratis, Auſtrum
quocꝫ gratiæ poſtulat. Quo ſenſu alibi diximus patres Abrahã, Iahacob,
Ioſeph, Moſem, & Dñm noſtrũ Ieſum Chriſtũ deſcẽdiſſe in Aegyptum
Aquilonarẽ: vt ibi roborati expectarent Auſtrũ gratiæ: qui grauidaret vir
tutes iam roboratas ad producẽdos fructus nobiliores ac fortiores. Sed
cur dicit. Perfla hortum meũ? Nõnè, quià voluntas, & vires noſtræ graui-
dandæ à gratia, ſunt hortus? In hortum autẽ venire optamus Auſtrũ gra-
tiæ: cũ fructus vitæ & verarum delitiarum producere cupimus. Aſcen-
dit verò in hortum, quiſquis mentẽ, à Deo irrigandam, in ipſum dirigit.
Sicut Hieronymus Demetriadem docet, dicens. Mente tua paradiſum — Hier. ad
perambula: vt inde ſcilicet irrigetur. — Demet.

31 Quod nam eſt putationis tempus, quod Salomon iam aduenifſe canit? An — Cant. 2.
de tempore veris loquitur, quo vineæ putari ſolent? An (vt ſacramenta
referemus) de illa putatione loquitur, quæ à peritis fieri ſolet Pſalmis
quibuſdam, qui ab Hebræis מזמורים Mizmorim dicũtur? Quod quidem
vocabulum Pſalmos ſignificat, & falces putatorias. Vnde indicatur, q aliquibus
quibus Pſalmis, quorꝫ titulus eſt, Mizmorim, vti poſſumus in effugandis
malis ſpiritibus: qui orationes noſtras, ne ad Deum aſcendant, multis
impedimentis diſtrahere ſolent. An de illa amputatione eſt ſermo, quã
expreſſè docet verus Salomon Chriſtus, dum hortatur nos, vt ſuperflua
amputemus, renunciãtes omnibus, quæ poſſunt nos à Deo diſtrahere, di
cens. Niſi quis renũciauerit omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe — Lucæ 14.
diſcipulus? De hoc igitᷣ in ſpiritu loquens Salomon dixit. Tempus puta-
tionis aduenit. Qua putatione verè facta homo diſponitᷣ ad recipiendũ
ſacrum chriſma, & vnctionẽ, qua perfuſus cuncta ſcire poteſt. Iuxtà illud
Iohãnis. Vnctionem habetis à ſancto: & noſtis omnia. — 1. Io. 2.

32 Cuius turturis vox audita eſt (vt Salomon ait) in hac terra noſtra? An (pter — Cant. 2.
ea, quæ ſuprà diximus) turtur eſt illa gratia, vel diuinitas, quã Hebræi ſa- — Hebræi.
chinam vocant? Quæ quidem gratia ſacrificia aſpiciens, ea inflammabat:
orationesqꝫ pariter in Deum aſcẽdere faciebat. Turtur autem dicitur ob
fidelitatem, quã exhibet cõſorti, ſcilicet filio: qui ait de hac ſachina, quæ eſt
Spiritus ſanctus. Ille de meo accipiet, & annunciabit vobis. Et iterꝫ. Ille — Ioh 16.
ſuggeret vobis omnia, quæcunqꝫ dixero vobis. Omnimoda enim fideli- — & 14.
tas, connexio, & vnio Spiritus ſancti, eſt cũ Filio: adeò vt alter nũq̃ ab al-
tero diſſentiat. An turtur eſt beata Virgo: cuius vox audita fuit in terra
noſtra: quando dixit. Eccè ancilla Domini: fiat mihi ſm verbum tuum? — Lucæ 1.
Ad quod verbum ſtatim facta eſt vnio æterni verbi cum carne humana.
Vnde ſalus ac redemptio noſtra.

33 Cur Salomon ait. Dulce lumen, & delectabile eſt oculis videre Solem? An — Eccl. 11.
loquitᷣ de viſione lucis huius corporeæ: qua priuatus dixit Tobias. Quale — Tob. 5.
erit mihi gaudiũ: cũ lumen cœli non videã? Sed (cũ omnia, quæ ſub hoc
Sole ſunt, vana iudicentur ab ipſo Salomone ac inutilia) quã delectatio- — Eccl. 1.

nem habere poſſumus videndo hũc Solem? An igitur delectabile eſt vi-
Io.1. dere lumen illud: de quo dicitur. Et vita erat lux? Lux, inquã, illa, quæ
omnia illuſtrat, & in qua videmus. In hoc enim lumine ſolo poſſumus vi-
dere lumen illud delectabile, quod eſt Deus. Iuxtà illud. In lumine tuo
Pſal.35. videbimus lumen. In quo quidem lumine beamur: & veræ ſapientiæ
compotes efficimur.

34 Cur Salomon ait, quòd ſapientia magis confortat, quàm decem Princi-
Eccl.7. pes Ciuitatis? An, quià Principes & Reges terræ, cadunt & errant ſæpiſ-
ſimè: ſapientia verò, quæ à diuino lumine emanat, nunquàm errare po-
teſt? Quæ quidem expoſitio videtur ſatis conſona textui. An id intel-
ligitur de Principe ſapiente, qui melius regitur à ſapientia (ſi qua eſt in
eo) quàm à decem Principibus conſiliariis eius? An intelligitur de An-
gelis, qui Principes dicuntur? Qui & ſi ſunt decem vel plures, præualet
tamen ſapientia Chriſti: cum præcœptum ſit eis, vt eum, tanquàm præ-
Heb.1. cipuum ac digniorem, adorent. Iuxtà illud. Et adorent eum, ſcilicet Chri-
ſtum, omnes Angeli Dei.

35 Cur Deus dicitur deſponſare, & quæ eſt vera ipſius ſponſa? An id eſt ex ſuæ-
Cant.3. pte natura, qua ſicut creãdo, diffudit ſe in omnes creaturas: ità omnia ſibi
Io.17. vnire delectatur? Hinc receſſurus à nobis rogauit Patrem, dicens. Rogo
te Pater: vt omnes vnum ſint in te, ſicut ego & tu vnum ſumus. Quæ qui-
dem vnio melius fieri nequit, quàm per coniugium. Sicut enim in matri-
Geñ.2. monio carnali fiunt duo in carne vna (vt in Geneſi dicitur) Ità in ſpiri-
1.Cor.6. tuali fiunt duo in ſpiritu vno. Iuxtà illud Apoſtoli. Qui adhæret Deo,
vnus ſpiritus efficitur cũ eo. An, quià ordo naturæ exigit, vt vnũquodq;
Eccl.1. redeat ad ſuũ principium, à quo venit? Iuxtà illud. Ad locũ, vnde exeunt
flumina, reuertũtur. Sponſa autem eſt vnaquæq; anima, & omnes animæ
ſimul: quæ Eccleſiam conſtituunt. Et hæc eſt vera ſponſa.

36 Cur magis oblectatur Deus habere ſecreta colloquia cũ ſponſa, q̃ publica?
An, quià negocium ac ſeries matrimonii ſic exigit? An, quià ſponſa ab
aliis ſemota, & ſoli viro aſtans maiori affectu ipſum diligit? Hinc ſummus
Mat.6. Doctor docet orantem, qui copulam quandam ſpiritualis matrimonii
Damaſce. exercet, ut clauſo oſtio oret. Oratio enim (ut Damaſcenus ait) eſt eleua-
tio quædam mentis in Deum. An, quià ipſe ſponſus aliquid intẽdit dare
Cant.8. ſpõſæ ſecretè, quod publicè dare nõ vult? Hinc in Canticis ait. Appræ-
hendam te, & ducam in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis
meæ. Et hoc, quià ipſe ſponſus dat ſponſæ mãna abſconditũ: quod nemo
Apoc.2. nouit, niſi qui accipit: vt Iohãnes ait.

37 Cur Deus uidetur oblectari puellarum choro? Nõnè, quià Deus creator ac
1.Tim.2. ſponſus nõ tm̃ vnum, ſed omnes homines vult ſaluos fieri: vt Apoſtolus
ait? Vnde ex omnibus cõgregationẽ facit, quæ Eccleſia dicitur. Et hæc eſt
vera Chriſti ſponſa: vt nuper dictũ eſt. Cũ igitur de vna ſponſa fit ſermo:
de humana natura in vniuerſali intelligitur, quæ unã cõſtituit Eccleſiã: cũ

autem de multitudine loquitur Scriptura:de indiuiduis in vnum cōgre•
gatis intelligere debemus.Quæ qdē indiuidua ſub vna ſpecie cōpræhenſa
vnam Eccleſiā conſtituunt: vnumq; corpus myſticū conficiūt. Quorum
vnumquodq; tenet vicem ſponſæ vniuerſalis:cum qua non habentur ſe•
creta colloquia: niſi quatenus cum particulari habentur.Nam operatio•
nes fiunt à particularibus & circà particularia.

38 Cur Salomon Reginas multas & concubinas,adoleſcentulasq; innumeras Cant.6.
cōmemorat?Nonnè,quià huiuſmodi indicant gradus eorum,qui ad Dei
coniugiū admittuntur?Horum enim aliqui nomen Reginæ ſortiuntur:q
videlicet benè ſe rexerunt,& vicerunt maligna.Et hi meliorem thalamū,
ſecretioremq; copulam,& magis domeſtica colloquia cū Deo habere me•
rentur.Sicut ſcriptū eſt.Iam non dicam vos ſeruos,ſed amicos:quià quæ• Io.15.
cunq; audiui à patre meo, nota feci vobis.Concubinæ verò typū gerunt
peccatorum:qui ad Deum reuertunt,& in quibus oblectatur Deus.Cū gau Luce.15.
dium ſit in cœlo ſuper vno peccatore pœnitentiā agente.Per adoleſcētu•
las aūt pueri intelligunt penè innumerabiles: qui intrāt in cubiculū Dei.
Iuxtà illud.Sinite paruulos venire ad me. Taliū eſt.n.regnum cœlorum. Mat.19.

39 Cur Salomon ait.Vnica eſt colūba mea?An hoc intelligit de carnali ſpon• Cant 6.
ſa,quæ vnica debet eſſe: vt alibi tactū eſt?Et,cum vnica mulier à princi•
pio deputata ſit vnicuiq;.Hinc ſm legem nō permittitur Sacerdoti,q im•
maculatus eſſe debet,cōiungi pluribus mulieribus.Quāuis aliis permitta
tur ad euitāda maiora inconuenictia.An id intelligit de ſponſa ſpirituali,
cuius hæc carnalis eſt figura & ſacramentū?Quæ ſponſa vnica eſt.ſ.Eccle•
ſia,cōſtituta ex omnibus illis Reginis,cōcubinis & adoleſcētulis.Omnes
verò ſortiuntur nomen fœminarum:& rectè.Nam oēs nos,qui grauida•
mur à facie Dei,& qui in operādo tenemus locum inferiorē ac fœmineū
(cum Deus teneat ſuperiorē & maſculinum) reſpectu ipſius Dei meritò
fœminæ dicimur:reſpectu verò partis inferioris,quæ pro fœmina habet,
tenemus vicem maſculi.Quemadmodum cœli reſpectu terræ,quæ ab eis
grauidat,habent rōnem maſculinā: reſpectu verò Angelorum,& Dei,à q•
bus influxū ſuſcipiunt,habent rationem fœmineā:ſicut ab antiquis Theo Ant.Theo.
logis diffuſè ſcribitur.An per cōcubinas & adoleſcētulas intelliguntur fa
miliæ,non liberę,ſed ſeruiles?De quibus familiis loquēs Apoſtolus inqt.
Abrahā,pater videlicet fidei,duos filios habuit: vnum ex ancilla,qui ſm Gal.4.
carnē natus eſt:& alium ex libera,quæ ſunt per allegoriā dicta.Hæc enim
ſunt duo teſtamenta.An p has intelligūtur gentes,quæ cum Diis alienis
fornicatæ ſunt:venientes autem ad Chriſtū admittuntur in Eccleſia: quæ
dicitur vnica columba,& vna ſupernæ Genitrici electa?

40 Cur ſponſus dicit nunc cādidus,nunc rubicūdus?An,quià ex his coloribus Cant.5.
reſultat pulchritudo illius,qui dicitur ſpecioſus præ filiis hominū?An hic Psal.44.
alludit Salomon ad effectus,quos in nobis ipſe ſponſus opatur?Nā ali•
quādo præbet ſe candidum,gratia vz pietatis & miſericordiæ: aliqn verò
inflammatū

I. Io. 5. inflãmatum, zelo vʒ iuſtitiæ. Hinc non ab re dixit Iohãnes: ꝙ Ieſus venit,
non in aqua ſolũ, ſed in aqua & ſanguine. An id intelligitur de ſupremis
Pla i Tim. coloribus: de quibus Plato in Timæo & Phædone (prout ab antiquis
& Phædo. Theologis didicerat) ampliſſimè ſcribit? In dextera enim eſt candidus:
in ſiniſtra verò rubicũdus. Quod ipſe Chriſtus verus ſpõſus innuit: dum
Mat. 25. ait ſe dicturum iis, qui à dextris eius erunt. Venite benedicti Patris mei:
poſſidere paratum vobis regnum. Et iis, qui à ſiniſtris eius erunt. Ite ma-
ledicti in ignem æternum.

41 Cuius vẽter dicĩ tornatilis, ſicut crater? An fortè hic deſcribĩ vẽter alicuius
Cant. 7. mulieris? Sed nõnè hoc in tã graui loco abſurdum valdè foret? An igĩ id
intelligĩ de beata Virgine: cuius venter ſiue vmbilicus, aut inteſtina ſunt
rotũda, magnæ vʒ capacitatis ad ſuſcipiendã pietatẽ, & gratiã: qua ſemper
generi humano ſuccurrit: vt nõnulli volunt? An id intelligitur de lege ca-
paciſſima, ac repleta omnigena ſapientia, & aqua ſapiẽtiæ ſalutaris? Iuxtà
Nu. 10. illud, quod ſequitur. Nunq̃ indigens poculis. Hinc ſcriptũ eſt: ꝙ fluxerũt
aquæ largiſſimæ: quãdo percuſſa fuit à Moſe petra: quæ erat Chriſtus: vt
1. Cor. 10. Apoſtolus ait. De qua petra exiuit aqua ſapientiæ ſalutaris, ideſt Lex:
quæ præbet rectè ipſam cõtemplãtibus ſapientiã inexhauſtã. Iuxtà dictũ
Pſal. 118. Prophetæ. Reuela oculos meos, & cõſyderabo mirabilia de lege tua. An
id intelligĩ de Eccleſia ac fide: quæ præbet nobis ſapientiã inexplicabilẽ,
Luc. 22. & indefectibilem? Iuxtà illud Chriſti. Ego pro te rogaui Petre: vt non
deficiat fides tua. Hinc dicitur: ꝙ nunq̃ poculis indiget.

42 Cuius oculi aſſimilantur piſcinæ Cheſbon? Nõnè hic expreſſè Salomon lo-
Cant. 7. quĩ de Eccleſia ſpõſa: cuius caput ac ſponſus eſt Chriſtus: vbi ſunt oculi,
ideſt viſio ac cognitio plena rerꝝ omniũ, ẽt anteq̃ fiãt? Et benè huiuſmodi
oculi cõparanẽ piſcinæ: quæ eſt locus, quò cõgreganẽ aquę, illæ vʒ, de qb⁹
Gen. 1. dictũ eſt. Producãt aquæ ſerpiturã animæ viuẽtis. Quæ quidẽ aquæ ſunt
rationes ideales. Hinc piſcina illa dr̃ cheſbon. i. cogitationis. Ideæ. n. ſunt
excogitatę rõnes rerꝝ ꝑducendarꝝ. Quæ oẽs erãt in ꝟbo: vt nõ ſolũ Au-
Augu ſup gustinus longo ſermone diſſerit ſupillud Iohãnis. Quod factũ eſt, in ipſo
Io. 1. vita erat (quẽ cõiter Theologi poſteriores ſequũtur) Sed ẽt antiqui Sa-
Zohar. pientes, maximè Zohar, & Elchana: qui dicũt, ꝙ omnia præerãt in ver-
Elchana. bo. Quod quidẽ verbũ ideò dicĩ בית Bet, vel בית Bait. i. domus recœpti-
ua omniũ rerꝝ producendarꝝ ad extrà. Quæ quidẽ res in eo, ꝙ ſunt in ver-
bo, vnũ ſunt: & habẽt idẽ eſſe, quod habet ipſa cognitio (vt aliqui recen-
tiores dicũt) ad extrà verò productæ multæ ſunt. Hinc magno myſterio
ſubinfert Salomon. Quæ ſunt in porta, filiæ multitudinis. Filiæ. n. multi-
tudinis ſunt res ad extrà productę: in porta aũt ſunt: dũ exiſtunt in mente
diuina, breui producendæ. Nec ab re dicimus verbum illud eſſe portã: cũ
Io. 10. ipſummet dicat. Ego ſum oſtiũ. Per me ſi quis introierit ſaluabitur. Intrat
enim creatura ſaluanda, & vnienda cũ Deo, per illud oſtium: vt ſaluetur.
Sicut aliquando exierat: vt produceretur.

43 Caput ſpõſæ cur, & cui carmelo cõparat̃? An carmelo mõti, qui eſt in Phœ- Cant.7.
nicia? Sicuti qdã nouitiores Hebræi, velamine obſtinatiõis offuſcati ꝑter
uè aſſerere voluerũt: quos Dei gr̃a & ꝟitate ſuffulti ritè cõfutauimus. Nã
ridiculoſè cõparet̃ caput alicuius, carmelo mõti. An igit̃ כרמל carmel eſt
vermiculus ille: ex quo coccus extrahit̃? Quod ex libro Paralipomenon 2.Par.3.
diſcere poſſumus: vbi hr̃, ꝙ Salomõ fecit velũ in tẽplo ex hyacintho, pur-
pura, carmel & byſſo. Poſuit.n. continẽs pro cõtento. Nã ex ipſo carmelo
monte nequaq̃ factũ fuit huiuſmodi velũ tẽpli: ſed ex cocco colore: q ex
carmelo vermiculo naſcit̃. Cõparat̃ aũt caput huius ſponſæ, Chriſtus vȝ,
vermiculo illi, foris ſatis deſpecto, intus aũt pleno cocco precioſo: qꝛ ipſe
Chriſtus viſus fuit (vt Iſaias ait) abſq; aſpectu, & tanq̃ leproſus: ꝑcuſſus à Iſa.53.
Deo, & humiliatus: intus verò habebat theſauros ſapientiæ ac ſcientiæ
abſconditos: vt Paulus inquit. Col.2.

44 Cur ſponſa dicitur habere mel & lac ſub lingua? An hoc intelligit̃ de melle Cant.4.
apum, & lacte capraꝝ? Sed nonnè tenuis admodum eſſet hæc laus: cũ pa-
ſtores & ruſtici huiuſmodi abundent? An igitur de lacte, quod diuinaꝝ
rerꝝ ſapientiã: & melle, quod guſtum ipſaꝝ denotat: eſt ſermo? Sicuti de
ſponſo eius Chriſto prædixit Iſaias dicens. Butyrum & mel comedet: vt Iſa.7.
ſciat reprobare malũ, & eligere bonũ. Opportunũ nanq; fuit: vt cui datũ
fuit omne iudiciũ à Patre, mel & lac comederet: quo (iuxtà ipſius Iſaiæ Io.5.
oraculũ) bonũ à malo ſciret dignoſcere: & dulcẽ poſſet reddere oẽm ſen-
tẽtiã, nedũ remuneratiuã, ſed ẽt punitiuã. Cũ citrà cõdignũ puniat: & vl-
trà cõdignũ remuneret. Sic quoq; decuit: vt ĩ lingua ſpõſæ, Ecclĩæ vȝ, eſſet
lac: quo bonũ à malo ſecernere ſciret: & mel.i. guſtus Dei: in quẽ iudicans
oĩa dirigeret. Hac.n. ſapiẽtia ſpũalis homo (vt ait Apl̃s) omnia iudicat. 1.Cor.2.

45 Cur genæ ſponſæ dicunt̃ pulchræ, ſicut turturis? Quas genas habet turtur, Cant.1.
qbus genæ ſponſæ cõparari pñt? Nõnè difficultas hæc oritur ex mendoſa
traductione? Nã in ꝟitate literæ habet̃. Pulchræ ſunt genæ tuæ בתורים ba-
turim. Quod interpretat̃. In lineamentis. תור Tur enim vtrunq; ſignificat,
turturẽ vȝ ac lineamentũ. Nec fuiſſet congrua locutio: ſi dictũ fuiſſet. Pul-
chræ ſunt genæ tuæ in turturibus. Nã in lineamentis benè diſpoſitis conſi
ſtit pulchritudo viſibilis & extrinſeca. Sed cũ Deus non oblectetur hu-
iuſmodi pulchritudine, nõnè exquirẽda ſunt lineamẽta: vnde vera reſul-
tat pulchritudo: qua ipſe Deus oblectatur? An igitur de lineamentis me-
lioris hominis eſt ſermo? Quę qdẽ lineamẽta pulchra ſunt: qñ hõ ꝑſequit̃
illã rectitudinẽ: in qua creatus eſt ab initio (ſicut ſcriptũ eſt. Deus à prin- Eccl.7.
cipio fecit hominẽ rectũ) aut qñ dirigit opa ſua ſm regulas ꝑceptorꝝ, &
inſtitutorꝝ: quæ à Deo & Chriſto multa data ſunt.

46 Cur dentes ſponſæ aſſimilantur gregibus tonſaꝝ aſcẽdentibus de lauacro?
Nõnè dentes ſunt oſſa, quæ nato iam puero cũ temporis ſucceſſione na-
ſcuntur? Nam cætera oſſa ſimul cũ corpore formant̃. Vnde hæc, virtutes Cant.4.
naturales ſignificant, dentes verò, virtutes in dies acquiſitas: vt alibi dixi-

mus. Hæ autem virtutes cõparantur gregibus ouium fœcundis & tonſis:
qui aſcenderunt de lauacro: baptiſmi vȝ aut lachrymarꝝ. De quorꝝ primo
Ad Titũ. 3. Apoſtolus ait. Per lauacrũ regenerationis. De ſecundo verò Ambroſius
Amb. inquit. Lachrymę lauant delictum: quod pudor eſt cõfiteri. Et Propheta
Pſal. 6. canit. Lauabo per ſingulas noctes lectum meũ: lachrymis meis ſtratum
meũ, peccatorꝝ vȝ, quæ hominẽ proſternunt, rigabo. Cõparantur autem
huiuſmodi virtutes ouibus tonſis: illis vȝ, qui tẽporalia neglexerũt: cũ ab
huiuſmodi ꝑcipiatur vberior fructus. Animarꝝ itaq; virtutes acqſitæ de-
bent eſſe veluti oues, ſimplices, & tonſæ, ideſt à tẽporalibus penitus ſe-
motæ: & lotæ in lauacro baptiſmi & lachrymarum.
47 Quo nexu vnitæ dicunẽ iuncturæ femorꝝ, & mẽbrorꝝ omniũ huius dilectæ
Cant. 7. mulieris? Nõnè id declarat Salomon, dũ ait: ꝙ vnitæ ſunt velut monilia,
manu artificis fabricata: adeò, vt diſſolui nequeant, niſi magna vi extrin-
ſecus illata? Membra .n. huius mulieris, quæ eſt Eccleſia, & ſpõſa Chriſti:
Ro. 12. ſunt omnes Chriſticolæ: de qbus Apoſtolus Romanis & Corinthiis ac-
1. Cor. 12. curatiſſimè ſcribit. Qui quidẽ Chriſticolæ vniti debent eſſe, ſicut monile,
ideſt iuncti charitate & nexu Spiritus ſancti: adeò ꝙ ſicut ex multis annu
lis fit catena vna, ità ex multis mutuò ſe diligentibus fiat vnum corpus,
& Eccleſia vna. Fabrefacta quoq;, coniuncta, & vnita debent eſſe huiuſ-
Sap. 7. modi mẽbra manu illius artificis: qui dicitẽ omniũ artifex, omnẽq; habens
virtutem. Qui quidem artifex eſt Spiritus ſanctus: de quo Apoſtolus ait.
Ro. 5. Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui da
tus eſt nobis: tanq̃ nexus & vinculum videlicet.
48 Quarè crura ſponſi dicuntur colũnæ marmoreæ, ſuper aureis baſibus fun-
Cant. 5. datæ? An, vt indicetur ſtabilitas ſponſi Chriſti: qui eſt lapis ac fundamẽ-
1. Cor. 3. tum vnicũ: præter quod aliud nemo ponere poteſt? Qui quidẽ lapis, co-
lumna, vel fundamentũ habet baſem aureã: charitatẽ vȝ, in qua ipſe fun-
Io. 15. datus eſt: & in qua omnes fundare voluit: cũ dixit. Hoc eſt pręcœptum
& 13. meũ: vt diligatis inuicẽ. Et alibi. In hoc cognoſcent oẽs, ꝙ eritis mei di-
ſcipuli: ſi dilectionem habueritis ad inuicẽ. An per שש ſes intelligitur nu-
Zohar. merus ſenarius: vt Zohar exponit? שש Ses enim apud Hebræos ſigni-
ficat marmor, & ſenariũ. Si igitur per ſes ſenarius intelligatẽ, extremitates
machinæ huius intelligunẽ: ad quas ipſe ſponſus extendit crura, colum-
nas ac fundamentum ſuũ. Quæ extremitates ſunt, ſupremum ac profun-
dum, antè & retrò, dextrum & ſiniſtrum, veluti crura ſemper cõbinata.
Ephe. 3. De quibus extremitatibus loquitur Paulus, dicens. Vt poſſitis compræ-
hendere cũ omnibus ſanctis, quæ ſit latitudo, in dextrũ videlicet ac ſini-
ſtrum: longitudo, in antè ſcilicet & retrò: ſublimitas & profundũ. Secun
dum quas dimenſiones ipſe Paulus dicit Chriſtum habitare in cordibus
noſtris: cuius virtus velut crura ſuſtentantia ad oẽs partes extenditur.
49 Cur naſus ſponſæ comparatur turri Libani cõtrà Damaſcũ reſpicienti? An,
Cant. 7. quià rectus erat inſtar turris illius: vt aliqui ridiculoſè dicũt? An myſteria

propalantes,per naſum intelligere debemus ſpiritũ vehementem? Iuxta
illud Iſaiæ.Cauete ab homine:cuius ſpiritus in naribus eſt,vehemẽs vide- Iſa.2.
licet & abundans.Vnde & Iob ait.Spiritus Dei in naribus meis.Iuxta il- Iob 27.
lud Geneſeos.Inſufflauit in nares eius ſpiraculũ vitaꝝ.Pro quo cõmunis Geñ.2.
æditio habet,in faciem eius.Hebræi enim naſum,& ſpiritũ vel iram eodẽ
vocabulo vocant: אף aph videlicet.Quæ quidẽ excãdeſcẽtia vel impetus
iræ(modò ſit rectus velut turris)non eſt vituperabilis,immò laudabilis:
præſertim ſi fundetur in Libano.i.in nitore ac munditia cordis: & reſpi-
ciat contrà Damaſcũ: qui ſanguinẽ bibens, vel ſanguinem ꝓpinans, aut
ſanguinis oſculum interpretatur.Per quam triplicem interpretationẽ tria
robora,Mundi,carnis,& Diaboli intelligere debemus:contrà quæ nobis
excandeſcẽdũ eſt.Sanguinem enim bibens eſt auaritia:quæ res alienas
exhaurit:quæ ſecundus ſanguis dicuntur.Sanguinẽ propinans eſt ambi-
tio:propter quã ſanguis non modicus terræ propinatur.Sanguinis verò
oſculum eſt voluptas carnis:quæ in oſculis & huiuſmodi viget.Et contrà
hæc naſus.i.impetus iræ veræ ſponſæ excandeſcere debet.

50 Cur labia ſponſæ dicunẽ coccinea,& eloquiũ dulce?An fortè id dictum eſt Cant.4.
ad exprimendam pulchritudinẽ ac decorem ſponſæ: nõ vtiq; terrenæ ac
corruptibilis,ſed ſpiritualis? Quò tendunt oia,quæ in Cantico hoc deſcri
pta ſunt.An potius(vt Hebræos interpretes ſequamur)ſponſam eſſe legẽ
dicimus? Vnde per labia coccinea intelligũtur ipſius verba,amore & cha-
ritate ſuccenſa: vt in Pſalmo dicitur. Eloquiũ Domini inflãmauit eum. Pſal.104.
Et in Eccleſiaſtico.Apertio oris illius inflãmatio eſt.Cui adſtipulãs Mo- Ecc̃i 20.
ſes vocat ipſam legem igneã: quià videlicet inflammat intelligentẽ eam. Deut.33.
Quãuis autem eloquia Domini corda inflãment:ſunt nihilominus dulcia
ori, ac gutturi interiori.Iuxtà dictum Prophetæ.Quàm dulcia faucibus Pſal.118.
meis eloquia tua,ſuper mel ori meo.Si verò per ſponſam intelligitur Ec-
cleſia:nonnè labia eius.i.primi Prædicatores,fuerũt coccinea.i.ſanguine
rubefacti? Nam penè oẽs illi martyrium ſubierunt.Dabantq; audientibus
eloquia tam dulcia: vt maximã poſt ſe multitudinẽ attraherent.

51 Quarè collum ſponſæ aſſimilatur turri Dauid, quæ fuit cum ꝓpugnaculis Cant 4.
conſtructa? Nonnè (ſi ſenſui legis allegorico innitimur) turris fortiſſima
(vt ipſe Salomon alibi ait) eſt nomen Domini? À quo quidem nomine Pro.18.
tota lex dependet:adeò,vt dici poſſit:quòd lex ſit nomen Domini expli
carum:ſicut alibi diſſeruimus.An allegoriã corporis myſtici proſequentes
dicimus beatam Virginem fuiſſe collum huius corporis (vt Hieronymus Hiero.
ſentit) & Chriſtũ caput,duodecimq; Apoſtolos,duodecim articulos præ-
cipuos brachioꝝ & crurium? Quæ quidem turris eſt vſq; adeò fortis con
trà hoſtes: vt Eccleſia eius implorans auxilium dicat.Da mihi virtutẽ cõ-
trà hoſtes tuos.Hinc dicitur ædificata cũ propugnaculis: & q; אלף aleph
ſcutum pendet ſuper eã.Pro quo traductio cõmunis habet.Mille clypei
pendent ex ea.Non.n.in plurali,ſed in ſingulari numero ibi nominatur

ſcutū: מגן Maghen vȝ,& nō מגנות maghinot. Senſum igitur eſt: ꝙ Deus
per אלף aleph deſignatus, eſt ſcutū tā Virginis ꝓtectricis noſtrę, q̃ legis.
Cuius q̄dē legis v̄ba ſunt arma nos ab hoſte protegentia, ipſumq; oppu-
Ephe.6. gnantia. Iuxta illud Apoſtoli. Et gladium ſpūs: qui eſt verbum Dei.

52 Cur dicitur, ꝙ in collo ſponſæ eſt omnis armatura fortiū? An (vt allegoriā
Cant.4. legis proſequamur) quia in ea ſūt verba diuina: q̄bus ſolūmodo vſus eſt
Mat.4. Princeps noſter Chriſtus in triplici bello: quod habuit cōtra hoſtē anti-
quū: cui ſemper dixit. Scriptū eſt? Vnde colligimus, ꝙ gladium v̄bi Dei
aſſumpſit: vt hoſtem proſterneret, nedū ſe tueretur. Si v̄o allegoriā Vir-
ginis ſequi voluerimus: nōnè in ipſa fuit omnis armatura fortium, tā An-
Hier. i ſerm. geloꝝ, q̃ hominum? Nam Mariæ tota ſe infudit plenitudo gratiæ: vt Hie-
de aſſūpti. ronymus ait. Qua gratia non tm̄ ipſa defenſa fuit (cū nullum ei fuerit in-
flictum peccati vulnus) ſed nos quoq; defendere poteſt. Hinc Eccleſia ca
nit. Tu nos ab hoſte protege.

53 Quis eſt lectulus Salomonis, quem ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis
Cant.3. Iſrael? An lectulus iſte eſt Virginis vterus: in quo quieuit verus Salomon
Chriſtus nouem menſibus? An fuit Crux: quæ in hebræo idiomate מטה
mitah dicitur? Quod quidē vocabulū, lectum ſignificat & virgā: crucis vȝ.
Pſal.4. In qua cruce ipſe Chriſtus quieuit: ſicut ſcriptū eſt. In pace, in ipſum dor-
miā & requieſcam. Vtrūq; aūt lectulum ſexaginta גבורים ghiborim. i. ro-
buſti, de latere גבורה gheburah (qui ſunt Angeli militiæ Dei) ambiunt:
decē pro qualibet parte, ſuperiori vȝ & inferiori: dextra & ſiniſtra, ante-
riori, & poſteriori. Sed cur dicit. Ex fortiſſimis Iſrael? Nonnè, quia Iſrael
principē Dei ſignificat? Vnde ſenſum eſt. Ex fortioribus militiæ Dei. Nā
tales exigebantur ad Virginis, & ad Eccleſiæ munimen: quæ formata eſt
Auguſt. ex ſacramentis & meritis à Chriſto cruci affixo fluentibus: ſicut Auguſti-
Theo. nus, & alii Theologi ſentiunt. Qui quidē fortes omnes tenent gladium,
verbi Dei vȝ. Nec enim alia arma tradidit ipſe Chriſtus fundatoribus Ec-
Mar.vlt. cleſiæ ſuæ, q̃ verbum Dei dicens. Prædicate Euangelium omni creaturæ.
Et ipſos in huiuſmodi cōflictu fecit ſapientiſſimos: ſicut ipſe promiſit di-
Lucæ.21. cens. Ego dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere omnes
aduerſarii veſtri.

54 Cur duo vbera ſponſæ cōparātur duobus hinnulis capreæ gemellis? Nōnè
Cant.4. vbera (vt ſuprà diſſeruimus) ſunt duo loca, aut duæ māſiones Archetypi:
&7. quæ alio nomine dicunť tertiū cœlū? Dicunť aūt vbera, quia inde propi-
natur nobis lac veræ ſapiētiæ. Vocantur ēt hinnuli capreaꝝ, atq; ceruoꝝ:
q̄à ſunt eiuſdē ratiōis capreæ ac cerui, inter cætera aīalia mundiſſimi: vt ex
variis Scripturæ locis coniicere poſſumus, maximè āt ex Deuteronomio:
Deut.12, vbi dr̃. Sicut comedit̃ caprea & ceruus: ità veſceris aliis animalibus. Hin-
&15. nuli v̄o dicuntur reſpectu locoꝝ ſuperioꝝ, quinti vȝ, & ſexti: vbi ſunt illa
duo Dei Tribunalia à nobis crebrò memorata: iuſtitiæ vȝ atq; pietatis &
clemētiæ. Reſpectu quoꝝ loca illa inferiora hinnuli dicunť. Gemelli aūt,

M

quià pariter influũt. Et hi ſunt, de quibus Propheta canit. הוד והדר Hod Pſal.103.
vehadar. Pro quo cõmunis æditio habet. Confeſſionem & decorẽ indui-
ſti. Nam hæc & omnia loca Archetypi, quibus Deus agit nobiſcum, veſti
menta dicuntur ab antiquis Theologis, & à Prophetis. Quicquid autem
in nos defluit, ex illis veſtimẽtis exprimitur. Hinc Hæmorrhoiſſa illa, tan-
gens Chriſti veſtimentum (vt Marcus narrat) ſtatim conualuit. Nec ſine Mar.5.
cauſa ſubintulit ipſe Chriſtus dicens. Quis me tetigit? Senſerat enim (in-
quit Euangeliſta) à ſe virtutem exiiſſe.

55 Cum loca iſta dicta ſint vbera, lac veræ ſapientiæ propinantia, à vino peni-
tus ſemotæ, cur eadem vbera comparantur botris vineæ? An, quià in lege Cant.7.
non tm̃ continetur ſapientia rerum diuinarum, quæ dicitur lac: ſed etiam ſa-
pientia rerum inferiorum, quæ dicitur vinum? Secundùm quã ſapientiã iu-
dicandæ ſunt ciuiles cauſæ. Hinc Salomoni datum fuit vinũ, ſicut ipſe pe-
tierat. Hæc duo quoq; in Euangelio exiguntur: cũ Chriſtus dicat. Eſtote Mat.10.
prudentes, ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. Lac enim & ſim-
plex columba, vinum & callidus ſerpens, pari paſſu ambulant: Immò idẽ
ſunt: vt clarè patet iis, qui hæc myſteria norunt. An potius de botris eſt
ſermo: è quibus vinum in domo Patris æterni potandum exprimitur?
Quod quidem vinũ eſt liquor, qui ſtillauit è ſtillicidio (vt ità dicã) Chri-
ſti: qui in cœna vinum illud calicis ſtatim in ſanguinem vertit. Lac verò Ibi.26.
ſanguis eſt, ſed perfectius concoctus.

56 Cur venter ſponſæ comparatẽ aceruo tritici, liliis vallato? An de lege eſt ſer- Cant 7.
mo, quæ nobis præbuit panem illũ, de quo dicitur. Cibauit illum pane vi Eccl.15.
tæ & intellectus? Si verò de Eccleſia intelligatur, nõnè ipſa præbet nobis
panem illum, de quo ſcriptũ eſt. Hic eſt panis, qui de cœlo deſcendit? Et Io.6.
vtrunq; triticũ vel panis eſt vallatus liliis, vel roſis (vt literæ veritas habet)
quià vtrunq; ſuauiſſimè redolet: lex videlicet & Euangelium, panis legalis
& panis Euangelicus, ſacrificium legale & Euangelicũ. Hinc de illo plæ-
riſq; in locis dicitur. Odoratus eſt Dominus odorem ſuauitatis. De hoc
verò ait Apoſtolus. Chriſtus tradidit ſemetipſum pro nobis oblationẽ, Ephe.5.
& hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis.

57 Si mẽbra mulieris huius, deſcriptæ in Cãticis, ad legem vel Euangeliũ refe-
runtur: mẽbra viri quid innuunt? Conueniunt nè inter ſe, an potius diſſi-
dent? Nonnè ſcriptũ eſt de cõiugibus. Erunt duo in carne vna? Dicendũ Gen.2.
eſt igitur, ꝙ omnia, quæ coniugiũ ſpũale indicant, idẽ ſunt: quãuis diuer-
ſis noĩbus expreſſa ſint. Idem. n. eſt lex, quod Euangeliũ. Quãuis lex iu-
bendo peccati occaſionẽ ſubminiſtret: Euangeliũ verò remiſſionẽ. Nam
illa duo vnũ integrant: progreſſum vs hominis in Deũ. Conueniũt quoq;
lex & homo: cui data fuit ipſa lex. Totidem nanq; (vt alibi diſſeruimus)
ſunt affirmatiua legis præcœpta, quot oſſa ſunt in humano corpore: du-
cẽta videlicet & quadraginta octo. Totidemq; ſunt negatiua præcœpta,
quot ſunt nerui in eodem corpore. ſ. trecenta ſexaginta quinq;. Idẽ quoq;

eſt Synagoga, quod Eccleſia. Nã vtraq; eſt ſponſa Dei. Sed illa prior, hæc poſterior: illa figuratiua, hæc verò figurata. Idem etiam fuit ſponſus & dator ſapientiæ vtriuſq;. Nam ſapientia illa legalis, quæ aqua dicitur, venit è petra: quæ (vt Apoſtolus ait) erat Chriſtus: ſapientia verò Euangelica data fuit à Chriſto. Vnde facilè conueniunt inter ſe: & omnia cum Archetypo, vnde emanarunt.

1.Cor. 10.

58 Cur ſponſus adiurat filias Ieruſalem per capreas, ceruosq; camporũ? An de beſtiis his corruptibilibus eſt ſermo? Sed nonnè ridicula admodum eſſet huiuſcemodi adiuratio? An igitur adiuratio hæc fit per illos ſeptem ſupremos fontes: qui nunc cerui, nunc hinnuli, nunc capreæ, nunc vbera dicuntur? Sapiens enim (cum in Canticis ſit penitus metaphoricus) typicũ ſermonẽ proſequitur: ſicut ſuprà tactũ eſt. Sed quæ nam eſt dilecta? Nonnè eſt illa mater ſuprema: quam Spiritum ſanctũ eſſe aliàs declarauimus? Qui quidẽ Spiritus ſanctus non eſt vi excitandus: ſed expectãdus præparata domo. Iuxtà dictum Saluatoris. Spiritus vbi vult ſpirat: & vocem eius audis: ſed neſcis quò vadat, aut vnde veniat. Aut videlicet quando venire debeat. Cum omnia ſua chariſmata diſtribuat ſingulis, prout vult: vt Apoſtolus ait.

Cant. 2. · Io. 3. · 1.Cor. 12.

59 Quæ eſt illa paruula, de qua dicit̃. Soror noſtra paruula eſt: & vbera nõ habet? An id de Eccleſia intelligit̃? Sed quãdo fuit Eccleſia adeò paruula: vt vbera nõ haberet: & lac non propinaret: cum ſita ſit in terra viuentiũ: quæ fluit lac & mel? An igitur de Synagoga cecinit Sapiens: quæ non lac, ſed aquam ſapiẽtiæ præbuit: vt alibi diximus? Lac autem, quod diximus fuxiſſe Prophetas ab vberibus illis ſupramũdanis, non ad legem ſolam pertinet, quæ aqua eſt, ſed ad Euangelium: quo ipſa lex grauida erat: & ad Chriſtum, de quo Prophetæ locuti ſunt: ſicut ipſe interpretatus eſt diſcipulis in Emaus tendẽtibus. Paruula igit̃ fuit ſpõſa Chri in Synagoga: creuit aũt in Eccleſia: quæ Chro ædito nobis lac plenis vberibus ꝑbuit.

Cant. vlt. · Luca. 24.

60 Cur Salomon ait. Si murus eſt, ædificemus ſuper eũ propugnacula argẽtea? Nõnè hic eſt ſermo de ſponſa migrãte à Synagoga ad Eccleſiã? Quę qdẽ ſponſa inſtar adoleſcẽtulæ, nondũ firmata erat, ſed erat in bicipiti itinere: recto v3 & obliquo. Vnde de vtroq; loquitur Salomon vaticinãdo, dicens primò. Si murus eſt. i. ſi arripuit firmũ ac ſtabile iter in Deum, ædificemus ſuꝑ ipſum propugnacula illa argẽtea: de qbus dicit̃. Eloquia Dñi, eloquia caſta, argentũ igne examinatũ, probatum terræ, purgatũ ſeptuplum. i. credamus ei ſacra eloquia, & prædicationem verbi Dei. Quæ verba dicuntur argentum: quod à theſauro ac fonte pietatis emanans Euangeliũ ſignificat. Hoc. n. ex fonte pietatis veniens, peccatorũ veniam, & gratiã latè diffundit. Hinc dicit̃ lac, argentũ, & Euangeliũ. i. bonus ac pius ſermo.

Cant. vlt. · Pſal. 11.

61 Cur in Canticis dicit̃. Si oſtium eſt, cõpingamus illud tabulis cedrinis? Nõnè ex his verbis innuit̃, ꝙ, ſi ſponſa, ſeu vir Euãgelicus nõ eſt ſtabilis, ſicut paries, ſed mobilis, ſicut oſtium, muniendus eſt tabulis cedrinis? Quibus

Cant. vlt.

tabulis præcipuè munitum fuit Tabernaculum fœderis, & Area conti- nens legem. Sed quæ ſunt tabulæ cedrinæ? Nonnè ſunt ex cedris Liba- ni, quas plantauit Dominus: vt in Pſalmo dicitur? Cedri autem ſunt præ- cipui, ac robuſtiores in Eccleſia Dei, qui præferēdi ſunt debilioribus: vt il- los inſtruant, conſolidēt, & cuſtodiāt: quouſq; id roboris accœperint: quo tutoribus & pædagogis huiuſmodi non indigeant. Exo. 26. Pſal. 103.

62 Cur Salomon ait. Læua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabit me? An de laſciuo amplexu eſt ſermo? Sed abſit, vt diuinis, huiuſmodi nefaria cōmiſceanť. Id maximè: cū paulò ſuperius dixerit. Ordinauit in me charitatē. An igiť, ſicut de oſculo diuino ſupius locutus eſt Sapiēs: ità & hic ſpūalē amplexū innuit: Dei videlicet, cuius ſiniſtra (vt ſæpè diximus) eſt iuſtitia ſeuera, robur, ac fortitudo? Quam ſiniſtram optat ſubſterni ca- piti ſuo, ideſt rationi & ſuperiori parti: vt inde roborata fortius agat in re- bus diuinis & ſacris. Optat quoq; amplexari dextera illa: de qua ſcriptum eſt. Delectationes in dextera tua, vſq; in finem. Et iterum. Dextera Do- mini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me. In qua dextera reſi- det caput & ſponſus noſter Chriſtus: vt alibi teſtatur idē Vates, & Pau- lus ad Hebræos ſcribens. Cant. 2. Pſal. 15. & 117. Ibi. 109. Heb. 1.

63 Quæ vulpes demolientes vineas capi iubentur? An de vulpibus vulgo no- tis eſt ſermo? Sed hæ non demoliūtur vineas: immò potius gallinis inſi- diantur. An igitur (iuxtà ſenſum allegoricū, quod Cāticum iſtud vndiq; proſequitur) vinea eſt domus Iſrael (vt in Iſaia diciť) aut Eccleſia: vt Chri ſtus perhibet? Quam quidem vineam demoliuntur catuli leonū rugiētes, vt rapiant. Quemadmodū in Pſalmo dicitur. Demoliuntur quoq; ſerpen tes ſuis inſidiis. Demoliunť etiam vulpes doloſæ. Quæ omnia malas for- mas & diabolicas ſignificāt: quæ nunc vt leones rugiunt, nunc veluti ſer- pentes inſidiantur, nunc ſicut vulpes doloſæ demoliuntur. De quarū nu- mero fuit Herodes: de quo dixit Chriſtus. Ite, & dicite, vulpi illi. Quæ vul pes capiēdæ ſunt hamo, & laqueo verbi Dei: ſicut cœpit Chriſtus patrē omnium earum Diabolum. Neq; parcendū eſt eis, licet ſint paruulæ: quià etiam huiuſmodi demoliuntur vineas. Cant. 2. Iſa. 5. Mat. 21. Pſal. 103. Lucæ 13.

64 Cur Salomoni datur millenarius numerus? An (præter ea, quæ ſuprà dixi- mus) per millenariū intelligitur cubus denarii, vltimi omniū numerorū? Finis enim numerorū eſt denarius. Qui, ſi quadretur, centenariū reddit: ſi autem in cubū reducatur, millenariū reddit. Vltrà quem numerū exten- di nequit Quià extenſus eſt in longū, latum, ac profundū. Vltrà quam di- menſionē alia non datur: ſicut benè docet Ariſtoteles. Dandus eſt igitur hic numerus finalis vero Salomoni Deo, qui eſt finis rerum omniū. An p אלף aleph, quod noſtri, mille interpretati ſunt, intelligitur Deus, qui eſt rerum omniū principiū ac finis? Qui Deus denotať per literam א aleph quæ eſt prima literarum Alphabeti, & vnū importat. Si verò proferatur, aleph uidelicet, mille ſignificat: finē vſ omniū numerorū. Vnde dando ipſi Cant. viii. Ariſt. in. 1. de cœ. & mundo.

Deo

Deo aleph, recognoſcimus ipſum eſſe principiũ ac finem omnium.

65 Cur ducẽta promittunt cuſtodiẽtibus fructũ vineæ? An (præter ea, quæ ali-
Cant.vii. bi reſerauimus) eſt ſermo de prælatis cuſtodiẽtibus vineã Dñi: quibus, in
eo q; homines ſunt, & inquantũ perſonã propriã gerunt, datur remune-
ratio centenaria: in eo aũt q; perſonã publicam gerunt, datur aliud cente-
nariũ: quæ ſimul iuncta faciunt duo cẽtenaria? An de vnoquoq; in vinea
Dñi operante eſt ſermo: & de oĩbus Chriſtum ſequẽtibus: quibus dictũ
Mat.19. eſt. Centuplũ accipietis: & vitã æternã poſſidebitis? Duo.n.promitti vidẽ
tur: alterũ eſt remuneratio in cẽtuplo pro rebus relictis: alterũ verò eſt vi-
ta æterna: quæ pro alio cẽtenario cõputari poteſt. Quæ quidẽ vita æterna
Ibi.20. aliqñ denarius dr̃ (iuxtà illud. Conuẽtione aũt facta ex denario diurno.
De quo alibi dictum eſt) aliqñ centenarius: quià vnaquæq; vnitas denarii
illius cõplicatur p decẽ. Et ſic huiuſmodi denarii vnitates multiplicatæ cẽ
tenariũ reddunt. Et adhuc qlibet cẽtenarius per decẽ multiplicat': & inde
millenarius cõſurgit: qui totã diuinitatẽ repñtat: Vt ſapiẽtes optimè norũt.

66 Ad quos montes aromatũ fugere iubetur dilectus: & cui capreæ aſſimilari?
Cant.vii. An ad mõtes Indiæ, aut Arabiæ fœlicis: qui aromatibus abundãt? An ad
Pſal.75. mõtes illos: de quibus dicit'. Illuminãs tu mirabiliter à mõtibus æternis?
Cant.2. Qui mõtes alibi dicuntur mõtes בתר batar. i. diuiſionis. Quãuis mendo-
ſa traductio habeat, betel. Quoꝝ alter eſt iuſtitiæ, alter verò gratiæ: deſcri-
pti quidẽ per mõtes illos: in quoꝝ vno datæ fuerũt maledictiões: in alte-
Deut.27. ro aũt benedictiões: ſicut in Deuteronomio legimus. Qui mõtes fluunt,
& 28. aut producũt aromata, redolentia odorẽ illum: de quo dicit'. In odorem
Cant.1. Ibi.2. vnguentoꝝ tuoꝝ currimus. Et iterũ. Ego flos cãpi & liliũ conualliũ. Rur
Ibi.1. ſumq;. Nardus mea dedit odorẽ ſuum. De qbus mõtibus iterũ ſub hinnu-
Ibi.4. loꝝ noĩe dicit': qui paſcunt in liliis, vel in roſis: vt literæ veritas habet.

67 Quis dilectus ſalit in mõtes, tranſiliẽs per colles: & per quos colles? Nõnè
Ibi.2. dilectus eſt Deus: qui primò dedit legẽ in mõte Sinà: vt aliq interpretan-
tur, larga licẽtia abutentes ſingulari pro plurali: & ẽ conuerſo? Nec.n. ſcri-
ptura indiget huiuſmodi expoſitiõe: cum vocabulis improprijs nunq̃ vta-
tur. An igitur per mõtes, vbi data fuit lex, intelligunt' Sinà & Horeb: qui
ſunt duo mõtes, aut duo cacumina ſup eadẽ radice fundata? Venit autem
poſteà p colles promiſſæ terræ loquẽs nobis in filio. Nã in mõte Moriah:
in tẽplo videlicet ibidẽ fabricato: multa docuit ad Euãgeliũ ptinẽtia: mul-
ta quoq; in oliuarũ mõte: nõnulla etiã in mõte Sion: vbi cœnã fecit: & tan
dem miſit Spũm ſanctũ: qui oĩa Apoſtolis pdicanda ſuggeſſit. Et iſti oẽs
ſunt colles: per quos tranſiuit Ieſus benefaciendo. An tranſit per montes
Pſal.86 & colles illos: de quibus dicitur. Fundamẽta eius in mõtibus ſanctis? Qui
& 113. mõtes (vt alibi dr̃) exultauerũt, vt arietes, & colles ſicut agni ouium.

68 Quis dilectus: & in quod cubiculũ: & cuius genitricis introducitur? Nonnè
Cant.3.8. dilectus eſt oĩs: de quo dicit'. Ipſe Pater amat vos? Et iterũ. Sicut dilexit
Io.15.16. me Pater, & ego dilexi vos. Introducitur aũt, quãdo attrahit' à Patre, vel

á Filio in cubiculũ.i.in templũ,vel tabernaculũ,vagum,ſiue firmũ, vel in
Eccleſiã Dei,aut in tabernaculũ illud ſupremũ:in quo pro arrha habemus
noia ſcripta. Iuxtà illud. Noia veſtra ſcripta ſunt in cœlis. Et per Apoſto- Luca.10.
lum dr̃. Quorũ noia ſcripta ſunt in libro vitæ. Qui locus eſt cubiculũ ge- Phil.4.
nitricis ac matris illius ſupremæ filiorum lætantis: de qua Apoſtolus ait.
Quæ ſurſum eſt Ieruſalem,quæ eſt mater noſtra. Inde enim & ab ea pri- Gal.4.
mò geniti ſumus per ſummum omnium parentem. An cubiculum geni-
tricis eſt hortus voluptatis?

69 Hortus voluptatis,dictus cubiculũ genitricis, eſt nè ſufficiens ad beandam
animã? Nonnè ſufficiẽs eſt ad beandã animam hic hortus,conſitus omni
ligno pulchro aſpectu,& ad veſcendum ſuaui: vt in Geneſi dicitur? Quæ Gen.2.
duo denotant oblectamentũ intrinſecũ & extrinſecũ. De quibus duobus
dator beatitudinis Chriſtus ait. Ingredietur & egredietur,& paſcua inue- Io.10.
niet: vtrobiq; videlicet. Arbor quoq; vitæ ibidẽ plantata fuit: qua (vt aiũt)
perpetuò viuere potuiſſet homo. Sed,ſi paradiſus ille eſt (vt quidam gar-
riunt) in terra,quõ poteſt quis beari in manſiõe corruptibili? An igitur (vt
alibi diſſeruimus) paradiſus iſte ſitus eſt in terra viuentiũ: vbi perpetuò ac
beatè viuitur? Et ſic non differt à loco beatitudinis. Hinc Hebræi vocant
manſionẽ illam,& ſtatum,ſæculum venturũ. Ibi enim (Deo fauente) ve-
ræ beatitudinis compotes efficiemur.

70 Cum dilectus ſit ſummè fœlix,& nullo bonorũ noſtrorum indigeat (vt in Pſal.15.
Pſalmo dicit̃) cur aperiri ſibi petit à ſpõſa? Nõnè ipſe p os Salomonis ait. Cant.5.
Delitiæ meę eſſe cũ filiis hominũ? Et in Apocalypſi apertè dicit. Si qs ape- Pro 8.
ruerit mihi ianuã,intrabo,& cœnabo ſecum,& ipſe mecũ. Alibi quoq; ſe Apoc.3.
offert,dicens. Si quis diligit me, ſermonẽ meum ſeruabit: & Pater meus Io.14.
diliget eum,& ad eum veniemus: & manſionem apud eum faciemus. Nec
mirũ eſt,ſi oblectetur inhabitare templũ ad eius imaginẽ fabricatũ: cum ẽt
in creaturis aliis ſe habitare profiteatur. Cœlũ (inqt) & terrã ego impleo. Iere.23.
Habitat.n. Deus in oĩbus creaturis,confouẽdo & viuificando ipſas: in ho-
mine verò,cõdelectando imagine naturali,& ſimilitudine p opera acqſi-
ta,multiſq; colloquiis: quæ cum rõnali creatura habet: cũ irrõnali autem
nequaq̃. Propterea dixit. Et delitiæ meæ eſſe cum filiis hominũ.

71 Cuius matris filii pugnauerunt cõtrà dilectam? An de Aegyptiis eſt ſermo: Cant.1.
qui,quàmuis nati ſint ex eadem matre, terra videlicet,ex qua & Hebræi:
nihilominus afflixerunt eos: vt aliqui aſſerunt? Sed cur magis id intelli-
gi debet de Aegyptiis, q̃ de Hamalechitis, Moabitis,Chaldæis, Phili-
ſtæis,& Aſſyriis: qui omnes contrà Hebræos pugnauerunt? An igit̃ intel-
ligit Sapiẽs de poteſtatibus Aquilonaribus,& ſiniſtri lateris: quæ Satani,
ideſt aduerſantes dicuntur: quià nobis ſemper aduerſant̃, vt probent nos,
& accuſent coràm Deo: vt diſcutiantur facta noſtra,& videat̃,quid me-
reamur? Hi verò dicuntur filii matris noſtræ: ſupernæ videlicet Ieruſalem.
Dicuntur quoq; בני אלהים bene Elohim.i. filii Dei. De his itaq; conqueri-

tur ſponſa, q pugnent contrà ipſam, dum videlicet pugnãt contrà mem-
bra ipſius. Iuxtà regulã, quam nos docuit caput eiuſdẽ ſponſæ Chriſtus,
Mat. 25. dicens. Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.

72 Quæ eſt illa mulier fortis, de qua in fine Prouerbiorũ multa ordine alphabe-
Pro. vlt. tico decantantur? An eſt illa, quam Adam vocauit חוה Chauah, eo quòd
Gen. 3. eſſet cunctorũ viuentiũ mater? Qđ (vt alibi quoq; diximus) de vxore Adã
inferioris intelligi nullatenus poteſt cum ipſa non cunctorũ animaliũ, ſed
humani generis dũtaxat fuerit mater. An de matre illius, qui omnes rege-
nerauit eſt ſermo? Sed nec illa videtur fuiſſe immediatè mater, ſed conſe-
quenter tm̃. Nam regenerato homine, cætera omnia regenerata fuerunt:
cum in homine omnia cõtineanť, vt alibi dictũ eſt. An igitur de ſuperna
matre eſt ſermo? Quæ quidẽ mater eſt illud mare magnũ & ſpatioſum lit-
Pſal. 103. toribus, cuius meminit Propheta: vbi ſunt aquæ illæ, de quibus dictũ eſt.
Gen. 1. Producant aquæ oẽm ſerpiturã animæ viuentis.

73 Cur dictum eſt. Procul, & ab vltimis finibus precium eius? Si ſermo eſt de
Pro. vlt. prima muliere, nonnè ipſa facta fuit manibus Dei è coſta Adæ? Si autem
Gen. 2. intelligitur de matre Regeneratoris, nonnè ſcriptum eſt de ea. Inueniſti
Luca. 1. gratiam apud Deũ? Et iterum. Spũs ſanctus ſuperueniet in te, & virtus Al-
tiſſimi obumbrabit tibi. Si verò de matre ſuperna (vt reor hæc fuiſſe præ-
cipuè decantata) eſt ſermo, nonnè ipſa collocata eſt in extremis machinæ
huius finibus: in cœlo videlicet, & in Archetypo? Nam ibi eſt fons irrigãs
Gen. 2. & fœcundãs vniuerſam terram: qui (vt in Geneſi dicitur) egrediť è delitiis
ad irrigandũ primò paradiſum: & inde egrediẽs diuiditur in quatuor ca-
pita ad irrigandas quatuor Mundi plagas, aut elementa omnia corrupti-
bilia, cœleſtia, & ſpiritualia, omniaq;, ex quibus vita aliqua pullulat. Ipſe
Pſal. 35. enim eſt fons vitæ: de quo ſcriptum eſt. Quoniam apud te eſt fons vitæ.
Et hæc eſt vera omnium viuentium mater.

74 Hæc mater (qualiſcunq; ſit) habet nè curam de propinquis tm̃, an etiam de
Pro. vlt. extraneis? Nonnè videtur, quòd de propinquis tm̃ curam habeat? Cum
dicatur, quòd omnes domeſtici eius veſtiti ſint duplicibus: & quòd de-
derit prædam domeſticis ſuis. Sed (niſi & extraneis ſubueniret) non eſſet
Mat. 5. bona mater, neq; conformis Patri, qui (teſte Chriſto) Solem ſuum oriri
facit ſuper bonos & malos: & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. De omnibus
itaq; curat pia mater Regeneratoris, pro nobis ſemper interpellans ſimul
cum filio coram Patre. Itidem facit pientiſſima mater illa ſuprema: de qua
Pſal. 103. dicitur. Omnia à te expectant, vt des illis eſcam in tempore. Dante te il-
lis, colligent: aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonita-
te. Paſcit nanq; pietas diuina omnes, ſed domeſticos veſtit duplici veſti-
mẽto. Nam dum ſumus in via, veſtit nos veſtimento baptiſmi ac pœnitẽ-
tiæ: vt his veſtimẽtis decorati dignè poſſimus ad nuptias cœleſtes intra-
re. In patria autem veſtit nos veſtimẽto duplicis viſionis (vt aiunt) matu-
tinæ videlicet ac veſpertinæ.

75 Quibus fauoribus vnaquæq; iſtaꝝ matrũ fouet filios ſuos? Nõne mř omniũ
viuẽtiũ, vitæ diuturnitatẽ ſubminiſtrat iis:q̃ ipſam matrẽ, ac patrẽ venerãt:
ſicut lex iubet? E' cõuerſo ãt ſubtrahit influxus vitæ iis, q̃ ingrati exiſtunt Exo. 20.
in ipm fontẽ, vel riuulos, à quo, vel per quos vitã hauriunt. In ipſo. n. vitæ
fonte viuimus, mouemur, & ſumus. Nec ſecus mř Regñatoris fauores cõ Acto. 17.
tinuè ſubminiſtrat cliẽtulis ſuis, & indigẽtibus, qui eius opem implorant:
ſicut Salomon ꝓſe.ꝗ̃t, dicẽs. Manũ ſuã apuit inopi, & palmas ſuas extẽdit Pro. vlt.
ad pauperẽ. Mater autẽ primæua, cũ à nobis receſſerit, oẽs vices ſuas reli-
quit ſupernæ matri: de qua dicitur. Ne dimittas legem matris tuæ, ſupnæ Ibi 1. 6.
videlicet. Quæ mater ait. Ego mater pulchræ dilectiõis. In me omnis gra Eccl. 24.
tia viæ, & veritatis; in me omnis ſpes vitæ, & virtutis.

76 Cur dř, q̃ funiculus triplex difficilè rũpit? An, q̃à ſocietas, ſolamẽ, & adiuto Eccl. 4.
riũ ꝑſtat? Sicut paulò antè dixerat Sapiẽs. Melius eſt eſſe duos, q̃ vnũ. Ha-
bent. n. emolumentũ ſuæ ſocietatis. An, q̃à huiuſmodi fauor ꝑſtat à Deo?
Iuxtà illud. Vbi duo, vel tres fuerint in noĩe meo cõgregati, in medio eo Mat. 18.
rũ ſum. An de triplici aĩa in corpore exiſtente eſt ſermo? Quaꝝ ſuprema
cũ infima ligat ꝑ ſpũm mediũ, nõ, niſi ꝑ mortẽ, diſſoluendũ. Nã mors eſt Ethic. 3.
vltimũ omniũ terribiliũ. An de triplici ſapĩa eſt ſermo? Quaꝝ prima eſt
per lumen Solis; lucis v3 ſupnæ nos irradiantis. De qua luce dř. Erat lux Io. 1.
ꝟa, quæ illuminat oẽm hominẽ. Secunda eſt ꝑ lumen Lunæ, naturalis v3
diſcurſus, ac prudẽtiæ. Tertia eſt ꝑ doctrinã à doctoribus & præceptο-
ribus traditã. Nam tunc eſt perfectus homo, quando doctrina acquiſita,
lumine naturali, ac diuino prædirus eſt. Qualis Salomon fuit.

77 Q̃uõ Salomon tanta ſapiẽtia ac lumine ſuffultus errauit? An id permiſſum
fuit à Deo, ne q̃s cõfidat ſapientiæ: vt benè ſentit Hieronymus? An, quià Hiero.
inebriatus fuit vino ſapiẽtiæ inferioris? Nã haud cõtentus ſapiẽtia ab Al-
tiſſimo donata, voluit aſciſcere ſibi ſapientiã, & aſtutiã ſerpentinã, aduocãs
Aſmodai (vt Hebræi dicũt) & alias imũdas formas, Haſtoret v3 vel Ha-
ſtarten idolum Sidonioꝝ, & Chamos Deũ Moabitaꝝ, & Milchom ſeu
Moloch idolũ Hãmonitaꝝ, & huiuſmodi: q̃bus erexit ſtatuas: vt in ter-
tio Regũ volumine legitur. Vñ ab ipſis iubẽte Deo deceptus eſt. Quod 3 Reg. 11.
exigebant duo mala cũ huiuſmodi perpetrata. Quoꝝ alteꝝ fuit idolatria:
alteꝝ verò, quià nimis vilem ſe exhibuit: dum formis immundis, longè
nobis inferioribus, ſe ſubiecit.

78 Cur Deus Salomonẽ (& ſi præuaricaturũ) tã ſapiẽtẽ effecit? An, quià vnuſ-
quiſq; relictus eſt in manu cõſilii ſui: ſicut in Eccleſiaſtico dicitur? An, vt Eccli. 15.
nemo confidat humanis fauoribus? Nã ipſe Salomon habuit omnigenos
fauores. Fuit enim Rex multa pace gaudẽs, ſanus, pulcher, ditiſſimus, ni-
hilq; ſibi negauit eoꝝ, quæ oculi ſui deſyderarunt: vt ipſemet perhibet. Eccl. 2.
Fuit etiã à Deo dilectus, qui ei ſapientiã donauit: vt dictum eſt. An, quià
Deus ſciebat ipm ad ſe reuerſurũ per pœnitentiã? Sicut dictum fuit Da-
uidi. Si iniquè egerit filius tuus, arguam eum in virga viroꝝ, & in plagis 2. Reg. 7.

filiorum hominum. Miſericordiam autem meā non auferam ab eo: ſicut abſtuli à Saul, quē amoui à facie mea.

79 Cur Salomon vocauit ſe קהלת Choheleth? Q đ græcè Eccleſiaſtes: latinè vđ
Eccſ.1. Cōcionator dī. Ait.n. אני קהלת Ani Choheleth.i.ego Cōcionator. Eccleſiaſtes āt in vulgata æditiōe, quæ è græco in latinū verſa eſt, hī. Et hoc, inter cętera, argumētū eſt, ꝙ hæc cōis æditio, quæ præ manibꝰ habet̄, nō eſt illa Hiero. ex hebræo in latinū verſa, ſed illa antiqua è græco traducta. Pari modo Paralipomenon, Deuteronomiū & alia multa vocabula à græcis deriuata id aptè indicāt. An igit̄ Salomon ſe Concionatorē appellauit, quià fortè verbū Dei populo ꝓponebat? Sed hoc quippè nō erat Regis, ſed Sacerdotis officiū. An igit̄, quià, more Cōcionatorio, diſputat contra Mundi vanitates, quibus & ipſe deceptus fuit? Hinc hortat̄ legentes, vt exēplo ſuo vanitatibus nō cōfidant. An Cōcionatorē ſe nūcupauit, quià poſtq̄ pro vtraq; parte declamauit, cōcludit qđ deniq; ſit amplexandum?
Ibi.vlt. Inquit.n. Finē loquēdi pariter oēs audiamus. Deum time, & mādata eius obſerua. Hoc eſt omnis homo, ideſt hoc eſt negociū totius hominis: aut omnis homo eſt propter hoc, natus videlicet in Mundo.

80 Cur Salomon ait, ꝙ vnus eſt interitus hominū ac iumētoꝝ? Nōnè ipſemet
Ibi 3. dixit, vt modò diximus. Finē loquēdi pariter oēs audiamus. Deū time &
Ibi vlt. mādata eius obſerua. Hoc.i.ꝓp hoc eſt oīs hō, natus vʒ in Mundo? Et ſtatim ſubinfert. Cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in iudiciū, ſiue bonū, ſiue malū ſit. Si.n. morit̄ aīa hominū cū aīa brutoꝝ, ad qđ adducēda ſunt opa ipſoꝝ in iudiciū: vt vʒ vnicuiq; reddat̄ ſm opa ſua? Nōnè hāc quæſtionē ipſemet Salomon paulò ſupius dirimit, dicēs. Reuertit̄ puluis.i.anima-
Ibidē. lis homo ex puluere cōfectus in terrā ſuā, vnde erat: & ſpūs reuertitur ad Deū qui dedit illum? Nā cū loqtur de interitu hominū, qui idē eſt cū interitu beſtiaꝝ, de anima animali loqtur: quæ in puluerē reſoluitur. Iuxta
Gen 3. illud. Puluis es & in puluerē reuerteris. Et ꝙ ſic intelligat̄ dictū Sapiētis,
Eccſ.3. ipſemet inſinuat, ſubinferēs: vt in veritate literæ habet̄. Et qđ præſtat hō beſtiæ? Sequtur אין Ain. Quod ꝑ regulā quandam, quā ſecretiores Theologi Nitericon appellant (qñ vʒ vnaquæq; alicuius verbi litera ſuū ſignificatum hēt) ſignificat. אדם יש נשמה Adā ies neſſamah.i. homini eſt neſſa-
Plo. in lib. mah, portio vʒ ſupior, & radius ille diuinitatis: quo mediante diuina co-
de hoīe. gnoſcere poteſt. Et hæc portio ſupior à Plotino vocatur intellectus: quo
Io.1. homo à beſtiis differt: à Iohāne verò vocatur lux, oēs illuminans.

81 Vñ deductus fuit Salomon, vt cū Aſmodai negociaret̄: ſicut Hebræi dicūt? An ductus fuit cupiditate: vt vʒ ſibi fauorē cōpararet in theſauris ab eo, qui theſauris præſidet? Sed cū ipſe eſſet ditiſſimus, qđ amplius appetebat? An fortè deductus fuit illa auaroꝝ ingluuie: de qua dicit̄. Creſcit amor
Virgilius. nūmi, quantū ipſa pecunia creſcit? De qua ingluuie Poeta canit. Quid nō mortalia pectora cogis Auri ſacra fames? Et ipſemet Salomon in Eccle-
Eccſ.5. ſiaſte. Auarus nunq̄ implet̄ pecunia. Nā plura ſemꝑ auarus appetit. An, vt

fauorem ſibi compararet à cane illo tricerbero, non ſolùm in pecunia, ſed in luxu & ambitione: quibus ipſe præſidet? Quæ tria (vt aliàs dictum eſt) ipſe Aſmodai principi noſtro Chriſto ſuggerere tentauit. Mat. 4.

82 Cur dixit Salomon. Fui Rex in Ieruſalē, quaſi tunc nō eſſet? Nōne (vt Zohar ait, quē cōiter Hebræi ſequunē) qà in deſerto, quò deductus fuerat ab Aſmodai, ædidit volumen illud: in quo, oēs delitias, qbus in regno potitus fuerat, vanitates fuiſſe proclamat, & afflictionē ſpiritus? Nā inde, non ſalutem animæ, nec gloriā, ſed ignominiā, deiectionem, peccatū, & afflictionem maximā reportauerat. Cū eſſet captus in fouea, quā ipſe præparauerat ipſi Aſmodai: vt ſuprà diſſeruimus. Eccl. 1. Zohar.

83 Quo decreto tam ſapienti pri ſucceſſit filius adeò ſtolidus, & inſipiēs? An, vt plærisq; ſapiētibus occurrere ſolet, q filios degeneres ꝑcreant? Hinc intelligitur anima nō venire ex ſemine parentū, ſed de foris à datore formarū: quāuis multoties ſequatur diſpoſitionē corporis à parētibus traditā. An, quià ſic exegit meritū Patris: de quo ſcriptum eſt, ꝙ mulieres auerterunt cor eius? An id euenit filio, vt vꝫ delyrauerit: quià ſecutus eſt conſiliū iuuenum imprudentum: vt in textu patet? 3. Reg. 12. Ibi. 11. Ibi. 12.

84 Cur dicit, ꝙ cor Regis eſt in manu Dñi: & cur magis cor Regis, ꝗ aliorū: cū ſcriptū ſit. Quoniā in manu eius ſunt oēs fines terræ? An, & ſi omnia ſunt in manu Dñi, præcipuè tñ cor Regū: de qbus ipſe ait. Per me Reges regnant, per me Principes imperant? Hinc (vt cōmuniter dī) Regi ac Principi, præter cōmunē tutorē, alius cuſtos datur: qui doceat regere populū, eiq; in aliis faueat. An Deus vertit præcipuè cor Regis quocūq; vult (vt Sapiens ꝓſequitur) quià ad eius deductionē deducūtur cæteri, qui ab eo reguntur? An, quià Reges tenent vicē Dei in terris? Proptereà dicuntur Elohim, ideſt Dii: vt in Exodo habeē. An, quià ipſi præcipuè à Deo eliguntur? Iuxtà illud Apoſtoli. Non eſt poteſtas, niſi à Deo. Hinc iubentur vngi chriſmate ſancto: vt præ cæteris diuinitate fulgeant. Pro. 21. Pſal 94. Pro. 8. Exo 22. Ro. 13.

85 Cur auarus deſtruit Ciuitatem: vt Salomon ait? Nōnē, quià homo cupiditate ductus, merces falſificat, penuriā inducit, populū angariis opprimit, bonumq; priuatum communi præponit? Et hinc omnimoda ruinā contingit: vt Cicero pulcherrimè concludit, dicens. Si proprium cōmodum bono cōmuni præponas, vtrūq; ſimul perdere neceſſe eſt. Ordo enim ac ſeries mundanæ prouidentiæ ſic exigit: vt bonum diuinum creato præponatur (ſicut docemur à Chriſto, qui ait. Quærite primū regnum Dei: & hæc omnia adiicienē vobis) deinde bonū Reipu. vbi eſt domus, parētes, & vnde habemus omnia cōmoda, præponatur priuato. Series quoq; corporis humani docet nos ea, quæ in corpore myſtico facienda ſunt. Nam in humano corpore à capite defluunt humores in cætera membra: quos ſi caput ad ſe traheret, ſtatim cum corpore ad intemperiem, & infirmitatem collaberetur. Pro. 29. Tul. 3 offi. Mat. 6.

86 Cur Rex iuſtus erigit Ciuitatem: vt Salomon ait? An, quià iuſtus eſt ſimilis Pro. 29.

ſtomacho, qui cibum cæteris membris diſtribuendũ ſuſcipit, & poſtq̃ ipſm decoxit, vnicuiq; partẽ ſuam diſtribuit? Alioqu cederet in detrimentũ totius corporis. Pari modo Rex iuſtus tribuit vnicuiq;, quod ſuũ eſt. Nam

L. Iuſtitia ff. de iuſti. & iure. iuſtitia eſt conſtans perpetuaq; voluntas ius ſuũ vnicuiq; tribuens: vt Iureconſulti definiunt. An, quia iuſtus fundatur in fundamento ſupramundano? De quo alibi idẽ Sapiens inquit.

Pro. 10. Iuſtus eſt quaſi fundamentũ ſempiternũ: vel (vt literæ veritas habet) iuſtus eſt fundamẽtũ Mundi. Eſt. n. ſecũda manſio in domo Patris æterni, quæ fundamentũ dicit̃: vnde venit vita Mundi, vnde venit pactum ſeruandũ, per quod Mundus ſuſtentat̃, vnde venit omnis ſtabilitas vitæ & regni. In quo loco figit radicem is, qui iuſtus eſt. Iccircò dicitur, ꝙ iuſtus erigit Ciuitatem.

87 Quæ muſcæ morientes perdunt vnguenti ſuauitatem: vt Salomon ait? An

Eccl. 10. hæc eſt mera comparatio naturalis, ꝙ vꝫ, ſicut muſcæ inficiunt, ac polluũt vnguentum, & huiuſmodi, ad quæ cõuolant: ſic etiam peccatum, quãuis

Ibi. 9. paruũ, deſtruit odorem bonoꝝ operum? Sicut paulò antè dixerat. Qui in vno peccauerit multa bona perdet. Cui adſtipulans Iacobus inquit.

Iaco. 2. Qui offenderit in vno, factus eſt omniũ reus. An ꝑ muſcas vnguenti ſuauitatem ꝑdentes intelligunt̃ venenoſi afflatus illius, qui dicitur Behelzebub, ideſt patronus muſcaꝝ? Quocircà docemur cauendũ eſſe, ne in operibus noſtris intercedat aliquod diabolicũ. Nã inde omnia deſtruũtur.

88 Cur dicitur, ꝙ cor ſapientis eſt in dextera eius, inſipientis aũt in ſiniſtra? An,

Eccl. 10. quià (vt dicitur) bonũ per dexterã, malũ ṽò per ſiniſtrã deſignatur? An, quià cor boni, ſemꝑ tendit in dexteram, & Auſtrũ, vbi ſunt omnia bona:

Iere. 1. cor ṽò mali in ſiniſtrã, & Aquilonem, vnde proueniũt omnia mala: vt expreſſè habetur in antiqua Theologia? Quã quidẽ Theologiã proſequens

Mat. 25. Chriſtus, ſumma Dei ſapientia, ꝓhibet, ꝙ in examine extremo ſapientes, ac boni reponent̃ in dextera, præmiũ bonoꝝ opeꝝ ſuſcœpturi: mali aũt, ac inſipientes, in ſiniſtra, pœnam malè actoꝝ accœpturi.

89 Cur (vt Salomõ ait) oĩa flumina intrãt in mare, & mare nõ redũdat? Nõne

Eccl. 1. (vt alibi dictũ eſt) q̃à oĩa redeũt ad locũ, vñ veniunt? Hinc coniicit̃, ꝙ oĩa flumĩa oriunt̃ à mari: vt inuit idẽ Sapiẽs, dũ ſubinfert. Ad locũ, vñ exeũt, flumina reuertunt̃. Nec. n. opinor fontes, & flumina oriri poſſe ex vaporibus reſolutis: vt aliq dicũt. Mare ãt nõ auget̃, q̃à eadẽ aqua maris ad fontes clàm fluit. Et hoc inuit ipſe Salomon, dicẽs. Vt iteꝝ fluãt: ex mari vꝫ, in q̄d intrãt. Id ṽò deſignat effluxũ aĩaꝝ, quę veniũt à mari magno diuinitatis in hũc Mundũ inferiorẽ, vt iteꝝ reuertant̃ ad mare, & fontẽ primũ.

Io. 16. Quẽadmodũ fecit Pater omniũ noſtrũ Chriſtus, q ait. Exiui à Patre, & veni in Mundũ: iteꝝ relinquo Mundũ, & vado ad Patrem.

90 Cur dicitur, ꝙ terra in æternum ſtat? An ſtat tanq̃ centrũ, circà quod omnia

Eccl. 1. gyrant? Circà terram enim eſt aqua fluens, ac refluens ad motũ Lunæ. Circà aquam autem eſt aer omni vento mobilis. Sunt quoq; cœli gyrantes legibus à principio ſibi inditis. An Salomon alludit ad terrã viuentiũ,

quæ eſt eſſẽtia diuina ſemper ſtans, & à motu penitus abſoluta? Mo-
uentur quippè omnia, quæ ſunt in diuinitate, præter ipſam eſſentiam:
non quidẽ motu proprio, & alteratiuo: ſed eo motu, qui diuinitati cõpe-
tit, & à perfectione ipſius nõ dimouet. Sicut.n. in diuinis eſt numerus ab
vnitate ſua nunq̃ recedens: Ità eſt motus à ſtabilitate ſua non diſcedens.
Alioquin nec filius, nec Spũs ſanctus ad nos mitti potuiſſent: nec locũ ha
beret ſentẽtia illa à ſũma veritate prolata. Ad eũ veniemus, & manſionem Io. 14.
apud eum faciemus. Mouet̃ nihilominus terra producẽdo plantas. Pari
modo & terra viuentiũ, dum omnia ab ea, tanq̃ à primo fonte, pullulant.
91 Quomodò terra in æternũ ſtat, cum ipſa p tria moueatur (ſicut Sapiẽs alibi Pro. 30.
phibet) & quæ ſunt illa tria? Nõ quippè per illa tria mouet̃ terra elemẽta
ris: ſed habitatores ipſius. Vnde ponit̃ continẽs pro cõtento. Mouent̃ au-
tem habitatores terræ, primò per ſeruũ regnantẽ: quando videlicet datur
dñium corpori, & animali homini: qui caſtigãdus & in ſeruitutẽ redigen-
dus eſt: ſicut Apoſtolus ſuimetipſius exẽplo docet. Secũdò per ſtultũ i. p 1. Cor. 9.
animalẽ hominem, qui ſtultus eſt, ac rõne carẽs: quãdo videlicet ſaturat̃. i.
omne deſyderiũ ſuum conſequit̃. Tertiò p odioſam mulierẽ in matrimo-
niũ aſſumptã: quæ pari modo ſignificat animalẽ ptem à nobis odio habẽ
dã. Sicut à Chriſto docemur, qui ait. Qui odit animã ſuam in hoc Mun- Io. 12.
do, in vitã æternam cuſtodit eã. Nã ſi pars aĩalis connubio rõni æquetur,
vel (quod peius eſt) præferat̃, inſanũ hoĩem exagitat. Quod nullatenus
fieri debet. Hinc Abrahæ dictũ eſt. Eiice ancillã & filium eius. Ipſa enim Gen. 21.
plus æquo in Sarã ſupbierat. i. in rõnem. Quartũ autẽ, quod terra ſuſtine-
re nequit, in idẽ coincidit: ancilla videlicet, cũ voluerit eſſe hæres dñæ ſuæ. Ibidem.
Propterea ſcriptũ eſt. Nõ erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ. Gal. 4.
92 Cur preciũ ſcorti cõparatur pani, vel (vt literæ veritas habet) fruſto panis? Pro. 6.
An (vt literã ipſam ſequamur) id dictũ eſt in deteſtationẽ meretricis: cu-
ius preciũ pro nihilo habetur, veluti buccella panis, qua homo plenè ſu-
ſtẽtari nequit? An de anima eſt ſermo, quæ diuini cõnubii ſpreto iure paſ-
ſim meretricat̃? Hæc enim vix meretur buccellã panis: qua tenuiſſimè ſu-
ſtentari poſſit. Nã Deus ẽt animæ peccatrici præbet vitã hanc cõem, vt ha
beat ſpatium pœnitẽdi: ſublatis ab ea oĩbus aliis beneficiis, & influxibus:
quorũ, dum in peccato quis exiſtit, particeps eſſe nullatenus põt.
93 Cur interdicit̃ cõmerciũ cum ſaltatrice? An, quià mulier viri pcioſam animã Ecci 9.
capit: vt Salomon perhibet? Cui adſtipulatur Poeta ille, q canit. Pro. 6.
Eneruant animos citharæ, cantusq́; lyraq́;. Ovi. de re.
Et vox, & numeris brachia mota ſuis. amoris.
An per ſaltatricẽ & vagam intelligitur illa: de qua Ieremias ait. Peccatũ Thre. 1.
peccauit Ieruſalẽ: propterea inſtabilis facta eſt? Hoc autem euenit primo
fratricidæ in pœnam peccati. Nã ei dictũ fuit à Deo. Mobilis vel nutans, Gen. 4.
& vagus eris in terris. Cum his igitur ſic vagãtibus nulla prorſus eſt ha-
bẽda familiaris conſuetudo: cum priuati ſint vero ac ſtabili fundamento,

quod

quod eſt Deus. Nã, cũ rebus caducis & mobilibus innitantur, neceſſe eſt
Greg. (vt Gregorius inquit) vt cum labente labantur.

94 Cur canis viuus dicit eſſe melior leone mortuo? An, quia (vt Sapiens pſe-
Eccl. 9. quitur) viuens ſcit ſe moriturũ, mortuus ꝟò nil amplius nouit? Sed quõ
canis cognoſcit ſe moriturũ, cũ nihil conſyderet, nec ſciat, niſi quatenus à
ſenſibus deducitur? An igiť parabolicè loqtur Sapiens, per leonẽ intelli-
gens elatum, ac tumidum, pauperũ oppreſſorem ac tyrãnum: qui Deo &
Angelis mortuus eſt: per canẽ verò humilem, & Mundo abiectum? Hinc
melior eſt pauperculus canis, qui continuè latrat pro Dño ſuo. Humilis
enim, & Mundi amatoribus contemptus, velut canis, continuè latrat pro
Dño Deo ſuo: vitia & ſcelera increpando: vt Deo lucretur animas, quas
Pſal 67. Diabolus auferre conať. Et de huiuſmodi loqtur Propheta, dum ait. Lin
gua canum tuoꝝ ex inimicis ab ipſo. An id dictum eſt, vt innuatur bru-
torũ animas in ipſoꝝ morte euaneſcere? Propterea minimũ animal viuũ
melius eſt Rege animaliũ mortuo: cũ nihil ex ipſo ſuperſit. Secus eſt de
hominum animabus, quæ mortuo corpore adhuc viuunt: vt Saluator te-
Mat. 10. ſtatur, dicens. Nolite timere eos, qui occidunt corpus: animam autem nõ
poſſunt occidere.

95 Cur Sapiens ait. Quò ceciderit lignum, ſiue ad Auſtrũ, ſiue ad Aquilonem,
Eccl. 11. ibi erit? An hóc intelligiť de arboribus iſtis vegetabilibus? Sed quõ dictũ
hoc tanto Sapiẽti congruit: cũ id omnibus ſit manifeſtum? Niſi fortè hu
iuſmodi lignũ amoueatur à loco, quò ceciderit. An igitur de arboribus
Mat. 3. illis eſt ſermo: de qbus dicitur. Omnis arbor, quæ nõ facit fructum bonũ,
& 7. excidetur? Cadit autẽ huiuſmodi arbor ad Aquilonẽ, quãdo moriť quis
in peccato mortali. Nam in die iudicii reponeť in ſiniſtra, vt audiat illud
Ibi. 25. horrendũ uerbũ. Ite maledicti in ignem æternum: vbi erit continuè. Ca-
dit uerò ad Auſtrũ, ubi eſt pietas, dũ moritur homo in gratia: quià in die
iudicii reponetur in dextera: ut audiat illud dulciſſimũ uerbũ. Venite be-
nedicti Patris mei: poſſidete paratũ uobis regnum à cõſtitutione Mundi.
Sicut enim cõuenit ſiniſtra cum Aquilone, maledictione, & iuſtitia puni-
tiua: ſic cõuenit dextera cum Auſtro, benedictione, & gratia.

96 Quid innuit Salomon, dum ait. Mitte panem tuũ ſuper aquas tranſeuntes:
Eccl. 11. quià poſt multa tẽpora inuenies illum? An intelligit de pane hoc come-
ſtibili? Sed nõnè, ſi hic parum madeat, muceſcit, ac corrũpitur? An igitur
per panem intelligit bonũ opus in hoc Mundo factum, quod nunꝗ per-
Arabicum ditur, nec deletur? Hinc apud Arabes eſt pulcherrimũ adagium. Bonum
adagium. operare, quod potes: & illud in aquã proiice: quià piſcis aliquis educet
ipm aliquãdo foràs in tui beneficium. Nã in æterno concilio ſancitũ eſt: ut
nullum malũ tranſeat impunitum, nec bonum aliquod irremuneratum.

97 Cum in Deo ſit ſumma prouidentia: cur Sapiens ait, ꝙ omnia ſunt à caſu?
Eccl. 9. Ait enim. Vidi ſub Sole non eſſe uelocium curſum, nec fortium bellum,
nec ſapientum panem, nec doctoꝝ diuitias, nec artificum gratiã, ſed tem-

pus,caſumq; in omnibus.Nōnè exqritur tēpus,quo Deus ſerie ꝓuidētiæ
ſuæ aliqd in lucem ꝓducere vult?Et hoc,quò ad nos,qui tēpori ſubiace-
mus: nō aūt quò ad ipm Deū,qui ab omni tpe abſolutus eſt,& inſtanter,
qcqd vult,operat̄.Iuxtà illud.Ipſe dixit:& facta ſunt.Caſus aūt nō differt Pſal.148.
à ꝓuidētia,licet apud impitū vulgus differre videat̄. Eſt.n.veriſſima Ari-
ſtotelis ſentētia,qui ait.Benè fortunatus eſt ille,qui diligit̄,aut dirigitur à Ariſ.d bo.
Deo.Sed qà nō videmus cām: attribuimus fortunæ.i.cauſæ ignotæ.Quæ & ma.for.
fortuna nō differt à caſu : niſi qà ille,cui nō inſperatū bonū occurrit,euen-
tum fortunæ attribuit : caſui ꝟò inopinatū: vt ipſe Ariſtoteles alibi dicit. Phyſ.2.
Caſus itaq; vel fortuna,cū ſit ꝓuiſa & donata à Deo,nō differt à ꝓuidētia.
98 Qua ratione Salomon dicit omnia vana,in qbus oblectari cōſueuerat?An, Eccl.1.
quià cū homo deuenit ad maturiorē ætatem euacuat ea,quæ paruuli ſunt
(vt Paulus innuit) & incumbit cibis & oblectationibus mentis?An,qà 1.Cor.13.
ipſe Salomon in virga viroꝝ (vt ſuprà tactum eſt) conſtitutus,compro-
bauit reipſa,omnia illa vana eſſe,quæ ipſi afflicto ſuccurrere nequibant?
An vana & ſtulta appellat,quià non ducunt ad finē : quē vir ſapiens præ
oculis habere ſemper debet: Deum videlicet?
99 Cur Salomon ait nihil de labore ſuo hominē ſecum ferre?Nōnè,quià (vt Eccl.5.
Apoſtolus inquit) vnuſquiſq; propriam mercedē accipiet,ſm ſuum la- 1.Cor.3.
borem?Vnde de labore vano nihil reportat, niſi vanitatē. Vanus aūt eſt
omnis labor,qui fit ſub Sole: vt iam præmiſerat ipſe Sapiens. Sub Sole Eccl.3.
enim ſunt omnia naturalia,voluptuoſa,& mundialia.Quæ omnia conue-
niunt,quando homo (vt ait Plato) vnitur cū Luna,ideſt lumine natu- Pla.i Sym.
rali,aut cū terra,ideſt parte ſenſitiua. Nam tunc gignit,aut fœminam,aut
androgynum,ideſt ea quæ ad animalem partē ſpectant,vel ad animalē,
& ciuilem ſimul. Si ꝟò cū Sole vniat̄, ideſt cū lumine ſupremo, quod eſt
lux illuminans omnē hominē,tunc illo lumine erigit mentē ſuprà Solem
hunc viſibilem, vſq; ad diuinū illud ac ſupremū lumen : in quod omnia
dirigit,æternum præmiū adepturus,pereuntibus cunctis, quæ cū terra,
Luna vel ſub Sole fiūt.De vtroq; aūt lumine vnico ꝟbo Propheta canit.
In lumine tuo videbimus lumen. Nam ſicut nō videt̄ Sol, niſi in lumine Pſal.35.
Solis : ſic nec Deus,niſi in lumine diuino,videri poteſt.
100 Cur Sapiens prohibet exitum præſtari aquæ tranſeunti?An id intelligitur Eccli.25.
ſm literam,ne ex modico foramine fiat colluuium aquaꝝ erumpentium,
& diſperdantur bona ſuſcipientis aquam?An per hanc metaphoram do-
cemur, ꝙ non eſt dandus exitus peccato,vel Diabolo in nos intrare co-
nanti?Nam ſi vel caudam immittit (vt eſt cōmune adagium)totus in tuū
exitium ſubintrat. Hinc ſubdit ipſe Sapiēs.Neq; mulieri nequā venā pro-
deundi præbeas.Mulier enim nequā eſt cōcupiſcentia,vel iniquitas. An
(vt ad altiora ſenſa conſcendamus) cum per aquā ſæpiſſimè(vt alibi di-
ctum eſt) gratia,vel ſapientia diuina intelligatur:hinc monemur quòd ei
non eſt dandus exitus,ideſt non eſt propalanda,niſi in honorē Dei,vuli-

tatem propriam,& proximi?Alioquin omnia defluent ac peribunt.
101 Cur Salomon ait in loco iudicii ſe vidiſſe impietatem?An ibi conqueritur
Eccl.3. de prauis hominũ moribus, quorũ opera dixit eſſe vana?An de malis iu-
dicibus,qui impiè iudicãt, eſt ſermo?An id dicit admirãs de diuina pro-
uidentia,quæ tot impietates,& iniqua iudicia fieri permittit in Mundo:ac
ſi bonitate,ſapientia & iuſtitia non præualeat Deus?Cui obiectioni ſtatim
ipſemet occurrit, dicens. Iuſtũ & impiũ iudicabit Dñs: & tempus omnis
rei tunc erit. Nam tunc, ſcilicet iudicii tempore, ſapientia diuina omnia
æqua lance trutinabit. Et tunc apparebit, quid concinnum,quid uè in-
concinnum fuerit.
102 Quæ ſunt duæ ſanguiſugæ clamãtes,affer,affer?An filiæ ſãguiſugæ ſunt luxu
Pro.30. ria & auaritia,quæ ſunt filiæ Diaboli,ſemp quærẽtes ſugere ſanguinẽ no-
ſtrum: vt aliqui interpretãtur?An ſunt ſeptenæ & ſeptenæ filiæ Diaboli?
Quod indicat ṽbũ illud,affer,affer: quod apud Hebræos ſic ſcribit̃. הב הב
hab hab. Cuius vocabuli geminati prima litera importat quinq;,ſecunda
duo.Quæ duæ literæ iunctæ ſeptenariũ reddunt.Et hæ indicant duas fi-
lias ſeptenarias: qbus torquet nos Diabolus, bibens ſanguinem noſtrũ.
Altera enim filia eſt Infernus: vbi ſunt ſeptem loca, & foueæ, de quibus
alibi (Deo duce) dicemus. Altera ṽò filia ſeptenaria eſt in hoc Mundo
Luc.11. ipſi Inferno correſpondens. Hinc nõ ſine myſterio dixit Chriſtus. Tunc
vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe: & ingreſſi habitant
ibi: ſemper videlicet torquentes animam illam infœliciſſimam.
103 Cur diues (vt Salomon inquit) rigidè ſemp & ſuperbè effatur,pauper autẽ
Pro.18. blandè ac humiliter?An,quia diues putat ſe nullo indigere?Hinc nõ gra-
tiam,ſed gloriã quærit.Pauper autem ſupplex & humilis eſt: vt inde ſua-
deat aliis pietatem.An(vt ad allegoriam veniamus)ſuperbus eſt Diabo-
Isa.14. lus,qui voluit ponere ſedem ad Aquilonem?Nam hic ſemper eſt in nos
Gen.27. rigidus & hiſpidus.Quocircà nõ ſine myſterio deſcribitur Heſau,qui de
latere ipſius Diaboli erat,hiſpidus ac piloſus: Iahacob autẽ, qui Dei erat,
Nu.12. lenis & manſuetus.Sic dicitur de Moſe viro Dei: ꝙ erat mitiſſimus ſuper
omnes,qui habitabant in terra.Et Dauid ſm cor Dei electus non erube-
Psal.131. ſcit decantare.Memento Dñe Dauid,& omnis mãſuetudinis eius.Et hoc
non in laudem ſuiipſius,ſed Dei,qui ipſum elegerat.
104 Quomodò ꝑ miſericordiã & fidẽ (vt Salomon ait) peccata purgantur?An,
Pro.15. quià id ſeqtur ex regula à Chriſto ꝓmulgata,qui ait.Beati miſericordes,
Mat.5. qm ipſi miſericordiã cõſequẽtur?Miſericordia.n.exquirit̃ pro remiſſione
peccatorũ obtinenda.An(vt ſecretiora tãgamus) qà Deus vi quadã tra-
hitur & cogit̃ à nobis: quãdo ipſi aſſimilamur?Sicut enim citharæ neruus
attrahit neruũ alterius citharæ eadem conſonantia diſpoſitum:Sic homo
benè diſpoſitus & Deo conformis, Deum ipſum mirabili facilitate ad ſe
Io.14. attrahit.Iuxtà illud. Si quis diligit me,ſermonem meum ſeruabit,& Pa-
ter meus diliget eũ: & ad eum veniemus,& manſionẽ apud eũ faciemus,

Hinc (ut alibi diximus) tota lex conatur aſſimilare nos ipſi Deo. Quod & Euangeliũ longe perfectiori modo facit. Propterea non ab re dixit Author ipſius Euangelii Chriſtus. Eſtote ergo perfecti, ſicut & pater ueſter cœleſtis perfectus eſt. Vnde ſi quis extendat manum ad ſubueniendum proximo, attrahit pculdubio manum diuinam ad opem ſibi præſtandã. Si uero proximũ oculo pietatis intueatur, oculoꝝ quoq; Dei aciem in ſe deflectit. Quod deprecabatur Dauid, dicens. Reſpice in me, & miſerere mei. Et iterum. Reſpice in ſeruos tuos Domine, & in opera tua. Et cum huiuſmodi oculus pietatis à fide proueniat: ideo dicitur, quod per fidem peccata purgantur. Mat.5. Pſal.85. & 89.

105 Quis ager excolendus eſt (ut Salomon docet) anteq̃ domus ædificetur? An humano more docet Sapiens, ut annuos redditus ſibi neceſſarios vnuſquiſq; prius præparet, q̃ domum fabricet: ut nonnulli dicunt? Sed, cum omnia, quæ ſcripta ſunt, ad doctrinã noſtram ſcripta ſint (ut Apoſtolus ait) nonne aliud ſenſum quærendum eſt? An igitur de agro illo loquitur Sapiens, de quo ſcriptum eſt. Ecce odor filii mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus? Qui ager eſt mens noſtra, quæ accurate purganda & excolenda eſt, anteq̃ ædificetur ædificium illud: de quo Apoſtolus inquit. Aedificat quis ſuper hoc fundamentũ, aurum, argentũ, & lapides preciosos. Senſum itaq; eſt: q primo vti debemus virtutibus expurgatoriis: poſtmodũ heroicis, quibus magna ædificemus. Pro.24. Ro.15. Gen.27. 1.Cor.3.

106 Cur Sapiẽs ait: q ſtulto nil proſunt diuitiæ? An, quia (vt ipſe ſubinfert) non poteſt ipſis emere ſapientiam, & ſuccurrere calamitati ac ſtultitiæ ſuæ? An de ſtulto, ideſt impio eſt ſermo, qui neſcit comparare Chriſtum Dei ſapiẽtiam diuitiis ſuis: illas uidelicet pauperibus diſtribuendo? Piẽ enim erogatas diuitias, à ſeipſo recipi fatetur ipſe Chriſtus, dum ait. Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. An de diuitiis doctrinarum eſt ſermo, quæ ſtulto nõ proſunt, ideſt ei, qui Deũ minime nouit, nec exiſtimat eſſe? Et de huiuſcemodi loquit Propheta, dicens. Dixit inſipiens in corde ſuo, nõ eſt Deus. Hi ṽo nedũ ſunt ſtulti: ſed in primo genere impietatis ſunt cõcluſi: ut Proculus de mente Platonis, Plotini, Iamblici, ac Porphyrii aſſerit in eo, quẽ de orationibus & precibus librum ædidit. An de illis loquitur Salomon, qui diuitiis multoꝝ gratuitoꝝ donoꝝ agrum mentis ſuæ excolere negligunt? Pro.17. Mat.25. Pſal.13. Pro ꝺ orationib' & pcibus.

107 Quẽ agrum dicit Sapiens ſe uidiſſe repletum urticis ac ſpinis? Nõne ibi loquitur de agro pigri: ut in litera exprimitur? Sed qd innuit hæc metaphorica locutio? Nõne per agrum pigri intelligitur mens negligentis operari bonum? Et hoc eſt uerũ accidiæ peccatũ. Nam cũ homo negligit, aut nequit operari bonũ, cũ ſit priuatus Deo per ſuperbiã, ſeipſo per irã, & proximo per inuidiam, tunc non habẽs cui adhæreat, & in quod poſſit operari bonum, accidiæ peccatũ incurrit. Sed quia non poteſt uoluntas non amare aliqd, ad terrena, & uoluptates, & ad terrã ipſam, corpus videlicet Pro.24.

terrenũ

Luca.8. terrenum ſe cõuertit, vnde generantur ſpinæ, quæ ſunt diuitiæ: vt Chri-
ſtus perhibet. Et hæc eſt maledictio data primo homini peccanti: cui di-
Geñ.3. ctum eſt. Maledicta terra, cui ſcilicet inhæres, in opere tuo: ſpinas & tri-
bulos generabit tibi.

108 Cur Salomon ait. Si ſpiritus habentis poteſtatem aſcenderit ſuper te: locum
Eccl.10. tuum ne dimiſeris? An id intelligitur de fomite infeſtãte hominem, pro-
pter quẽ nõ eſt dimittẽdus iuſtitiæ locus, ſed eſt reſiſtendũ ei? An de malo
1.Pet.5. ſpiritu id intelligitur, qui tanq̃ leo rugiens continuè quærit quẽ deuorare
poſſit? Cuius filii, catuli vʒ leonũ, rugientes vt rapiant, quærunt à Deo (vt
Pſal.103 Propheta canit) eſcam ſibi. A' Deo enim quærunt eſcam: cũ nõ poſſint,
niſi quantũ Deus ꝑmittit. Alioquin væ nobis. An de Angelo nobis præ-
ſidente eſt ſermo, vel de Deo: qui aliquãdo probãt, & tentant hominem?
Ibi.16. Iuxtà illud. Probaſti Domine cor meũ, & viſitaſti nocte: igne me exami-
naſti. Nec propter hoc dimittendus eſt locus iuſtitiæ: vt poſſit dicere Deo
Eccl.10. is, qui tentatur. Non eſt inuenta in me iniquitas. Propterea ipſe Salomon
ſubinfert. Quià curatio ceſſare faciet peccata maxima.

109 Cuius matris legem docet Salomon non eſſe dimittendã? An fortè matris
Pro.1.6. carnalis? Sed cur potius decernit obſeruandã eſſe legem matris, q̃ patris:
cũ viri cõmuniter longè ſapientiores ſint, q̃ fœminæ? An igitur per ma-
trem intelligit Synagogam Iudæorũ, vel Eccleſiam Chriſticolarũ? Nam
in communi vſu habemus vocare ſanctam matrem Eccleſiam. An de illa
ſuperiori matre loquitur: vnde lex oretenus data (vt Hebræi dicũt) pro-
ceſſit? Quem locum, & enumerationem, vel manſionem Dauid vocat ma
Pſal.112. trem filiorum lætãtem. Et hæc mater coronat obſeruatores ipſius legis: vt
Cant.3. in Canticis dicitur. Videte Regem Salomonẽ, ideſt pacificum hominẽ,
& benè ſe regentem, in diademate: quo coronauit eum mater ſua, in die
deſponſationis ſuæ, quando vʒ anima coniungitur Deo: & in die lætitiæ
cordis eius: quæ vera eſt, quando homo beatur.

110 Quibus veſtibus fatetur Salomon ſe ſpoliaſſe non amplius veſtiendis? An
Ibi.5. ſunt veſtes diuini cultus: vt aliqui interpretantur? Sed quomodò deſpe-
rat reſumendum diuinum cultũ: cũ illo tempore ipſe cultus eſſet in cul-
mine? An igitur ſermo eſt (vt alii dicunt) de illis: qui reliquerunt Mun-
dana negocia, vt cõtemplationi vacarent? Cui ſententiæ fauet, quod ipſe
ſubinfert. Laui pedes meos, ideſt affectus à terrenis vʒ coinquinationi-
bus: quomodò inquinabo illos: reuertens ſcilicet ad terrena negocia?
An de veſtibus priſtinæ & malæ cõſuetudinis eſt ſermo? Iuxtà illud Apo-
Col.3. ſtoli. Expoliantes vos veterẽ hominem, cum actibus ſuis, induite nouũ:
qui renouatur in agnitionem Dei, ſm imaginem eius, qui creauit illum.

111 Quomodò ambulans ſimpliciter (vt Sapiens ait) ambulat confidenter? An,
Pro.10. quià virtus & rectitudo ſuapte natura fiduciam præſtant? Quod Lactan-
Lact.in.5. tius teſtatur, dicens. Tanta eſt innocentiæ vis: vt ad ſui tutelam armis nõ
egeat. Vnde citat Flaccum ità canentem.

Integer vitæ, ſceleriſq; purus *Horatius.*
Non eget mauris iaculis, nec arcu,
Nec venenoſis grauida ſagittis
Fuſce pharetra.
Siue per Syrtes iter æſtuoſas
Siue facturus per inhoſpitalem
Caucaſum, vel quæ loca fabuloſus
Lambit Hydaſpes.

An, quia ſimplex Deo fidens, nihil timet? Iuxta quod canit Vates. Domi- *Pſal. 26.*
nus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? An confidit ex harmonia, &
concinnitate, quam in ſe ſentit: vt Zoroaſtres docet? Sicut è conuerſo cõ- *Zor. i ora.*
ſcius proprii ſceleris omnia expaueſcit.

112 Quid impius contemnit, cum ad profundũ peccatorũ venerit: vt Sapiẽs ait? *Pro. 18.*
An contemnit correctiones & cõminationes: vt aliqui dicunt? An con-
temnit Deum: perſuadẽdo videlicet ſibi Deum non eſſe ſcelerum puni-
torem? Sicut pulcherrimè differit Hierocles in aurea carmina Pythago- *Hieroc in*
ræ, concludens: quòd impius in malo perſeuerans, fidem omnino perdit: *car. Pyt.*
quia, ſi homo haberet præ oculis Deum ſcelerum vltorem, non poſſet vo-
luptatibus multum oblectari, timore iudicis perculſus. Ad quem terrorẽ
amouendum perſuadet ſibi Deum non eſſe operum noſtrorum inſpecto-
rem. Et hinc naſcitur contemptus & infidelitas.

113 Quid nam conſequunẽ flagitioſi ex ſceleribus perpetratis? Nonnè (vt Salo- *Pro. 18.*
mon phibet) ignominiam & opprobriũ? Cui adſtipulatur Paulus, dicẽs.
Quẽ fructũ habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis? Hinc primi *Rõ 6.*
parẽtes antè peccatũ, cum eſſent nudi nõ erubeſcebant (ſicut ſcriptũ eſt) *Gen. 2. 3.*
poſt peccatũ verò præ confuſiõe latitabant. Quod (vt alios ſapiẽtes omit-
tamus) Mercurius nobis inſinuat, dicens. Si animã tuam in corpus demer- *Merc ad*
ſeris peccans, his te verbis proſequi cõpelleris. Nihil ſcio, nec ſcire valeo, *Tatium.*
vaſtum horreo maris profundum, in cœlum aſpicere nequeo. Quid mihi
cum Deo: cum malus ſim, corporiſq; fœtidi ſeruus? Ipſum pulchrũ aſpice-
re nequeo fœdus effectus. Maximũ itaq; malorum eſt receſſiſſe à Deo: ſi-
cut & Ieremias teſtatur, dicens. Scito, & vide, q͂ malum & amarũ eſt reli- *Iere. 2.*
quiſſe te Dominũ Deum tuũ. Hinc enim ſequuntur omnia mala.

114 Qui peruerſi (vt Salomon ait) difficilè corriguntur? An id genus ſunt qui- *Eccẽs. 1.*
cunq; mali? Sed nõnè multos corrigi videmus? An ſunt ii, qui quater vel
pluries in idẽ crimen corruerũt? Cũ Deus p Hamos Prophetã dicat. Sup *Hamos. 1.*
tribus ſceleribus. ſ. conuertã eos, ſuper quarto aũt non conuertã: derelin- *& 2.*
quens videlicet eos ſibiipſis: vt aliqui Hebræorum exponũt. Hinc Angeli
Deum imitantes in Ieremia dicũt. Curauimus Babylonẽ, & nõ eſt ſana- *Iere. 51.*
ta: derelinquamus eã. Sed nõnè per Ieremiã iterũ dicit Dominus. Tu aũt *Ibi. 3.*
fornicata es cũ amatoribus multis: tamẽ reuertere ad me, & ego ſuſcipiam
te? An per peruerſos itaq; intelligunẽ iniqui, qui expiari nõ poterãt per ſa-

crificia (vt ſuprà tactũ eſt) ſed morte propria? Hinc corrigi nõ poterãt. Si tamẽ huiuſmodi ſaluant̃: non per propriã correctionẽ, aut per legis ſacrificia expiant̃: ſed tm̃modò per meritũ ac paſſionẽ Chriſti.

115 Cur Salomon dicit ſtultoꝝ eſſe infinitum numerũ? An, quià ſtultoꝝ numerus excedit numerũ cæteroꝝ hominum: vt aliqui dicunt? Sed quõ numerus ſtultoꝝ excedit numerũ peccatoꝝ? Cùm oẽs ſint peccatores, non aũt ſtulti. An igit̃ ſenſum illoꝝ verboꝝ eſt: ꝙ flagitia numerari nequeũt? Nã ſi peccatores numerari non poſſunt: multò minus eoꝝ vitia: quæ in vnoquoq; q̃plurima ſunt. Sicut aũt ſcelera, ac ſceleſtos enumerare nequimus: ità nec iuſtos, nec eoꝝ bona opera. Cum illi ſint ſicut ſtellæ, quæ numerari non poſſunt: vt Deus Abrahæ dixit. Numerus itaq; bonoꝝ, vel malorũ, atq; vtrorũq; opera reſeruant̃ numerãda illi, qui ſtellaꝝ multitudinẽ numerat: & qui reddet vnicuiq; ſm opera ſua.

Eccl. 1. *Gen. 15.*

116 Cui cõparatur honorans inſipientẽ? Nonnè iacienti lapidem in aceruũ Mercurii: vt Sapiens ait? Sed qd eſt proiicere lapidẽ in aceruum Mercurii? An hoc intelligitur de ædificãtibus templũ ipſi Mercurio: vt nonnulli ridiculoſè exponunt? An potius intelligitur de iis, qui volunt ædificare ſup Mercurio. i. argẽto viuo, admodũ fluxibili? An (vt literæ veritatẽ ſequamur) qui honorat inſipientem, comparatur ei, qui lapidem fundæ imponit: vt illum videlicet ſurſum proiiciat? Sicut enim lapis, cũ aſcendit, vel contrà naturã in altũ proiicitur, ſtatim cadit: Sic & q tribuit honorẽ inſipienti, cui nõ debetur, ſtatim excidit. Cũ alii inſipientẽ nõ honorent, ſed deſpiciant. Nam מרגמה Marghemah nõ aceruũ Mercurii: ſed fundã ſignificat.

Pro. 26.

117 Cui comparat̃ parabola in ore inſipientis? Nõnẽ (vt Sapiens teſtatur) cõparatur claudo habẽti pulchras tibias: & temulento habenti ſpinã in manu? Nam ſicut claudus, q̃uis pulchras habeat tibias, ſemp tamẽ claudicat: Sic & parabola quãtumcunq; pulchra: in ore tamen inſipientis indecẽs eſt & indecora: cum neſciat ea vti, & ſuo loco ac tempore eam proferre. Et quià plærunq; ſtultus & imprudens ſententiã profert, q̃uis pulcherrimam, in auditorum iniuriam, pungens eos velut ſpina: Hinc parabola in ore ſtultorum comparatur ſpinæ exiſtenti in manu temulenti: qua omnes indifferenter & temerè pungit.

Ibidẽ.

118 Cur exiſtimans ſe ſapientẽ, à Salomone poſtponitur inſipiẽti? Nonnè, quià ſapiens eſſe nequit: q ſe putat ſapientẽ eſſe? Hæc eſt. n. ſententia magnoꝝ ſapientũ, Mercurii, Ciceronis, & Catonis, ꝙ quantò quis magis ſcit, tãtò minus ſcire ſibi videtur. Nam (vt ſuprà quoq; diſſeruimus) quantò magis homo ſcit, tantò plura ſupereſſe cognoſcit: quæ ſcire nõ põt. Hinc ipſe Cicero filium hortat̃: vt diſcat, quouſq; videbitur ſibi nihil ſcire. Et Socrates (teſte oraculo) omnium ſapientiſſimus, dixit. Hoc vnum ſcio, quòd nihil ſcio. Pythagoras quoq; philoſophantiũ pater noluit ſapiens vocari, ſed philoſophus, ideſt amator ſapientiæ: exiſtimans ſe non eſſe ſapientem. Vnde eſt apud Peripateticos illa celebrata ſententia. Ea, quæ ſcimus,

Ibidẽ. *Cic I pric. officiorũ.* *Socratis dictum.* *Themiſt. 1. de anima.*

ſunt minima pars corũ, quæ ignoramus. Iure igitur priuatur nomine ſa-
pientis, qui ſe ſapientẽ exiſtimat: & meritò inſipienti poſtponitur: quia ne-
ſcit, & nihilominus ſe ſcire arbitratur.

119 Cur qui cantat carmina cordi peſſimo, cõparatur aceto nitro ſuperfuſo? An, Pro. 25.
quia ſicut acetũ nitro ſupfuſũ facit illud crepitare: ſic canticũ facit obrige-
ſcere cor malum? Sed, cum נתר neter nõ nitrum, ſed ſaponẽ ſignificet (vt
Hebræi cõmuniter dicunt) nonne aliud exquirendũ eſt ſenſum? An igit̃
huic expurgamento mixto cõparatur cantus coràm iniquo ꝓlatus, quia
ſicut ſapo non linitur ab aceto, ſed offendit̃: Sic nec malus huiuſmodi can
tus harmoniã percipit: cum in ſeipſo diſſonãtiſſimus ſit? Et quia à cãtibus
& ſonis læduntur malæ mentes: Hinc Dauid, qui cõtrà malas formas oĩa
remedia nouerat, inter alia remedia ipſas fugantia ordinauit diuinos illos
hymnos, cũ tympanis, organis, & aliis inſtrumentis canendos: vt ipſemet
nos inuitat, dicens. Laudate Dñm in ſono tubę, laudate eum in pſalterio Pſal. 150.
& cithara. Laudate eum in tympano & choro: laudate eum in chordis &
organo. Laudate eum in cymbalis benè ſonãtibus. Quod & Eccleſia face
re conſueuit. Quãuis aliqui huiuſmodi concẽtibus abutant̃. Nec mirum.
Cum nihil tam bonũ ſit, tamq; diuinum: quo mali nõ abutantur. Nã etiã
ſacramẽto ſacramẽtoꝝ nõnulli impii & profani abutunt̃, ſi poſſunt.

120 Cur impii lætantur, cum malè fecerint (vt Salomon ait) & in rebus peſſimis Pro. 2.
exultant? An, quia aſſueti ſunt in malo? Ideò in eo oblectantur. Iuxtà il-
lud Peripateticũ. Signum habitus generati eſt delectatio. Sed nõne Ari- Ethic. 2.
ſtoteles loquit̃ de habitu virtutis, quæ dum acquirit̃ parit difficultatem, &
laborem, acquiſita autem oblectationẽ? Secus autem eſt de habitu malo.
peccantis: de quo Iſaias ait. Cor impii quaſi mare feruẽs: quod nunq̃ quie Iſa. 57.
ſcere põt. Cui adſtipulans Ambroſius inquit. Mens rei ſemper eſt in pœ- Ambroſius
na. An igitur eſt ſermo de illis: qui adeò oppreſſerunt & ſuffocauerunt ſyn
dereſim: vt non ſentiant ipſius remurmurationẽ: quæ pœnam ac dolorem
inducit, ſtomachumq;, horrorem, & moleſtiam generat: vt Socrates apud
Platonẽ longo ſermone diſſerit? Et hi ſunt, qui ſopita ratiõe in beſtias eua Pla. ĩ Gor.
dunt, fœliciores ſe exiſtimantes, ſi animalibus oblectamẽtis, potius q̃ rõna Plut. ĩ per.
libus cedant. Sicuti de Grillo à Circe venenato Plutarchus narrat. naturali.

121 Cur impius (vt Salomon ait) facit opus inſtabile? An, quia aggregat (vt alii- Pro. 11.
qui dicunt) bona temporalia: quæ ſunt tranſitoria, corruptibilia, & cadu-
ca? An, q̃à omnia opera inſipientis & mali (cũ careãt debito fundamẽto, 1. Cor. 3.
quod Deus & Chriſtus eſt) inſtabilia ſunt? Hinc Ieremias ait. Peccatũ pec Thre. 1.
cauit Ieruſalẽ: propterea inſtabilis facta eſt. Nec. n. reperitur in creaturis
vbi homo ſe firmare poſſit: cum omniũ aliarum creaturaꝝ, etiam Ange-
lorum gradum & dignitatem tranſcendat. Sicut in Harmonia diſſerui- Cantico. 3.
mus. Propterea dixit Auguſtinus. Feciſti Domine cor meum ad te, & To. 3. c. 2.
inquietum eſt, donec quieſcat in te. Auguſt.

122 Quod nam hominũ genus habet gladios pro dentibus: vt Salomon ait? An Pro. 30.

ſunt

ſunt raptores & homicidæ, qui deuorant ſubſtantiã, & vitam pauperum?
Pſal.56. An ſunt detractores? De quibus Pſalmographus canit. Filii hominũ, den
tes eorum arma & ſagittæ: & lingua eorum gladius acutus: penetrans vi-
delicet & vulnerans auditores, & detruncans famam eorũ, quibus huiuſ-
modi detrahunt. An ſunt blaſphemi? De quibus idem Vates alibi canit.
Ibi.58. Ecce loquuntur in ore ſuo: & gladius in labiis eorũ. Quo gladio feriunt
non Deum (cũ Deus lædi nequeat) ſed ſeipſos. Vnde ſubinfert Prophe-
ta. Et tu Domine deridebis eos. An ſermo eſt de iis, qui vires, per dentes
(vt alibi dictum eſt) ſignificatas, habent tam acutas ac robuſtas, vt ipſis
Iud.15. tanq̃ gladiis quibuſdam in hoſtes præualeant? Hinc typice ſcribitur: quod
Pſal.3. Samſon maxillà Philiſteos percuſſit. Quo ſenſu idẽ Propheta canit. Per-
cuſſiſti omnes aduerſantes mihi maxilla. Pro quo mendoſa traductio ha-
bet, ſine cauſa. Quod indicat id quod ſequitur. Et dentes peccatorũ con-
triuiſti. i. vires aduerſas viribus propriis.

123 Cur Sapiens dicit ferrum ferro acui? An de metallis loquitur: vt clara expe-
Pro.17. rientia docet? An metaphorice loquitur, per ferrum intelligens virtutem
fortem, veluti ferrum: qua ſi quis concertet diſputando, acuitur virtute ad-
uerſa? Ideò ſubinfertur. Et homo acuit faciem amici. Sic & Concionator,
aut Lector accenditur & acuitur graui ac ſolerti auditorũ frequẽtia. An
(vt altius conſcendamus) valdè acuitur, & proficit ille, qui orando, pſal-
lendo, vel meditando dirigit faciem in illum: cuius faciem oſtendi ſibi pe-
Pſal.79. tit Propheta, dicens. Oſtende faciem tuam & ſalui erimus? Vnde ad ip-
Ibi.104. ſam exquirendam alios hortatur, dicens. Quærite Dominum & confirma
mini: quærite faciem eius ſemper.

124 Quæ ſunt illa tria: quæ benè (vt Sapiens ait) gradiuntur: & quartũ, quod fœ
Pro.30. liciter incedit? Nonne ſunt, leo fortiſſimus beſtiarũ, qui ad nullius pauet
occurſum; gallus vel canis leporarius (vt literæ veritas habet) qui ſuccin-
ctos. i. macilentos habet lumbos: propterea velociſſimus eſt: & aries vel
hircus, qui ſuperbè graditur, quando ducit gregẽ? Quartum aũt eſt ſtul-
tus ad dignitatẽ aliquam euectus. Petulãter enim ac ſuperbè incedit. Sed
ad quid hæc cõmemoratio? An, vt indicet Nabuchdonoſor Regẽ Chal-
dæorum, Cyrũ Regem Perſarũ, & Alexandrũ magnum Regem Græ-
corum: vt aliqui exponunt? An de Imperatoribus & Pontificibus recen
tioribus eſt ſermo? Sicut aliqui Hebræi dicunt, computantes, neſcio quid
futile, per literas, norma quadã, quam Nitericon vocant. Sed (vt opinor)
Salomon non eſt functus hic officio Prophetæ: verũ ſecreta altiſſima de-
ſcripſit per hæc animalia indidem venientia, & influxum ſuſcipientia. Ad
quæ quidem arcana enarranda, grandi vtiq;, & problematum metas exce
dente ſermone, opus eſſet.

125 Quid innuit Salomon per tria inſaturabilia, & per quartũ, quod nunq̃ dicit,
Ibidẽ. ſufficit? An (vt litera ſonat) ſunt Infernus, os vuluæ, terra, & ignis: q nun-
quam dicit, ſufficit? An ad altiora conſcẽdens Salomon, quorũ hæc inſe-

riora typũ gerũt, per Infernũ intelligit Principem rebellantiũ? Ipſe.n.ſua
ſorte non cõtẽtus voluit aſſimilari Altiſſimo: nec contentus vulnere ge Iſa.14.
neri humano inflicto nouas ſemper molitur inſidias, nouaſq; animas de-
uorare quærit. Per os autem vuluæ iuxtà literam intelliguntur viſcera di
uinæ pietatis. Quibus quidẽ viſceribus (vt Zacharias dixit) viſitauit nos Luca.1.
Deus oriens ex alto: & quibus ſemper ſalutẽ noſtrã appetit. Eodẽ enim
vocabulo apud Hebræos dicitur pietas & vulua: pro qua ob honeſtatem
interpretes traduxerunt, viſcera. רחם Rechem enim vtrunq; ſignificat: vul
uam videlicet & viſcera. Nam vtrinq; naſcitur amor. Terra verò eſt illa vi
uentium: quæ nunꝗ ſatiatur aqua à vitæ fonte proueniente, qua ſemper
irrigatur. Sed ignis verus, qui nunꝗ dicit, ſufficit, eſt ille, de quo dicit. Do- Deut.4.
minus Deus tuus ignis conſumẽs eſt. Conſumit enim animas noſtras: vt
eas in ſeipſum tranſmutet: & nunꝗ dicit, ſufficit: quià infinitus eſt.

126 Quæ ſunt tria difficilia, & quartũ, quod nullo modo ſcitur à mortalibus? An
ſunt (vt Salomon ait) aquila volans in aere, nauis vadens per aquã, & ſer- Pro.30.
pens gradiens ſuper petram? Nam huiuſmodi nullum poſt ſe ſui itineris
relinquunt veſtigium. Quartũ autem eſt via viri in adoleſcẽtula, vel mu-
liere (vt literæ veritas habet) qui in iam corrupta nullum ſui cõcubitus ve
ſtigium relinquit. An ad altiora conſcẽdit Sapiens, per aquilam intelligẽs
illam, de qua Moſes canit. Sicut aquila prouocans pullos ſuos ad volan- Deut.32.
dum? De qua aquila etiam Ezechiel ait. Aquila grandis, magnarum ala- Ezec.17.
rum ductu, plena plumis venit ad Libanũ: & tulit medullam cedri.i.po-
pulũ Iſraeliticũ: & tranſportauit in terrã Chanahan. Quæ aquila eſt Spi-
ritus ſanctus, quem Hebræi ſachinã vocant. Nauis autem eſt illa: de qua
paulò inferius idem Salomon ait. Facta eſt.ſ.pietas Dei, quaſi nauis inſti- Pro.vlt.
toris de longè portans panem ſuũ. Panem vtiq; illum: de quo ſcriptum
eſt. Hic eſt panis, qui de cœlo deſcendit. Serpens verò non eſt ille, qui He Io.6.
uam ſeduxit: ſed is, cuius imaginem aſpicientes filii Iſrael ſanabant. Qui Gen.3.
ſerpens eſt Chriſtus datus in ſalutem gentium. Quartum autem eſt via Nu.21.
ipſius Chriſti viri in adoleſcentula, matre videlicet virgine. Quam viam
nullus intelligere poteſt: quià (vt Damaſcenus ait) incarnatio verbi etiã Damaſcen.
ſummo Seraphino ignota fuit.

127 Quæ ſunt quatuor minima terræ ſapiẽtiora ſapiẽtibus? Nõnè ſunt (vt Salo- Pro.30.
mon inquit) formica, lepuſculus, ſiue cuniculus, & locuſta: quartũ aũt eſt
ſtellio, ſiue araneus: vt aliq melius ſentiunt? A quibus, quatuor virtutes di
gniſſimas diſcere poſſumus. Prudentiam nãq; docemur à formica, quæ
in æſtate prouidet ſibi pro hyeme: defenſionem autem à cuniculis, q inua
liditati ſuæ conſulentes in cauernis petrarum nidificant: ordinem verò &
vnionem à locuſtis, quæ ſine Rege conſtipatæ, & ordinatiſſimæ volant:
ingenium autem ab araneis: qui pedibus innitentes nidificant etiã in pa-
latiis Regalibus. Et hi, ſagaces homines ſignificant: qui pedibus affectuũ
ad quæcunq; digna & alta conſcendunt, inibi ore ſui ſpũs operantes. Sed

hæc omnia, ſublimiora figurant, à quibus ipſa influxũ hauriunt.

128 Sermo Dei ignitus quomodò eſt clypeus omnibus in ſe ſperantibus: vt Salomon ait? Nonnè, quià ſermo Dei eſt gladius, quo noſmetipſos defendere poſſumus, & hoſtes ferimus? Nec enim filius Dei in magno conflictu cum tenebrarũ Principe facto aliis armis vſus eſt. Sed cur ignitus dr̃? An, quià tota lex, ſermonibus diuinis plena, eſt ignea: vt in Deuteronomio dicit? An, q̃à procedit ab ore illius, q̃ ignis dr̃? Qui ignis (vt alibi diximus) ſicut malos cruciat,ità bonos lætificat, ac beat: vt Pythagoræ placuit. Eſt igit̃ ſermo Dei, clypeus, & gladius, maximæq́; efficaciæ. Iuxtà illud Apoſtoli. Et gladium ſpiritus: qui eſt verbum Dei. Et alibi. Viuus eſt enim & efficax ſermo Dei, & penetrabilior omni gladio ancipiti. Hinc à Sapiente dicitur. Turris fortiſſima eſt nomẽ Domini. Nam ab ipſo nomine omnis ſermo diuinus procedit: cum ab eo tota lex (vt aliàs dictum eſt) dependeat. Vnde quicquid de nomine Dei dicitur: de omni ſermone diuino ab ipſo emanante intelligitur.

Ibidem. Mat.4. Deut.33. Ibi.4. Ephe.6. Heb.4. Pro.18.

129 Cur Salomon partitur tempus per binarium quaterdenum dicens. Tempus naſcendi, & tempus moriendi, &c? An id dixit Sapiens propter rerũ perhiodos: vt aliqui aſſerunt? Sed cur binario quaterdeno ipſum partitus ſit, non declarant. An igitur, quià ſunt ſeptem fontes ſupramundani pertinentes ad primam cauſam, & ſeptem cœleſtes, Planetæ videlicet, ipſis ſupramundanis correſpondentes: quibus omnia, quæ tribuit Deus inferius, partitur? Et hi pertinent ad ſecundas cauſas: vnde dierũ ac temporum partitiones fluunt. Qui fontes ſimul iuncti ſunt quatuordecim, influentes bona benè diſpoſitis, mala verò malè diſpoſitis. Sicuti patet de Sole, qui lutũ indurat, ceram autẽ liquefacit. Hinc Sapiens horum ſecretorum nõ ignarus, huiuſmodi quatuordecim fontiũ effectus geminat.

Eccl.3.

130 Antiqui quomodò & qua forma pinxerunt tempus? Ex multis, quæ de tempore dicta, & picta ſunt, illud tñmodò adducemus, quod Ioſippus græco ſermone conſcripſit: quòd videlicet interrogatum tempus, quid nam eſſet, reſpondit. Occaſio omnia donans: tam bona videlicet, quàm mala. Hinc Simonides laudauit tempus, eo quòd omnia bona ab ipſo producantur. Paron autem Pythagoræus illud damnauit, eo quòd omnia mala in ipſo fiant: vt nuper tactum eſt. Et quærenti cur ſemper graditur, ait. Curro irreuocabiliter ſequẽs cœlorum motus. Et ſciſcitanti, quarè haberet talos geminæ naturæ, quià volito (inquit) ſub æthere, partim cœleſte, & partim terrenum. Et interrogatum cur in manu nouaculam gereret, dixit: quià omnia mihi ſubiecta præcido, & occido. Requiſitum autem cur comam haberet in facie, reſpondit: quià obuianti mihi ſum opportunum, poſteriora calua habens: quià nemo me apprehendet retrorſum: cum irreuocabile ſim.

Ioſippus. Phy.4.

131 Cur Salomon ait. Meliora ſunt vbera tua vino? Nõnè (præter ea, quæ ſuprà dicta ſunt, cũ in vera terra promiſſionis nobis promittat̃ lac: ſicut ſer-

Cant.1.

piſſimè repetitum eſt. Dabo vobis terram fluentem lac & mel: & de vino habeamus, quòd exploratores terræ illius inter alia reportarunt botrum vuæ prægrandẽ. Nã ex vua fit vinũ. Sed de figurata terra clarè Chriſtus loquitur, dicens: Donec illud .ſ. vinũ nouũ bibam in domo Patris mei) per vinum hoc Salomon denotat cognitionẽ in genere proprio; & amorem inde prouenientem; per lac verò cognitionem in verbo, & diuinos amores inde prouenientes? Vnde poſſet interpretari verbum illud דדיך Dodecha amores tui. Et ſic erit ſenſum. Meliores ſunt amores inter Deũ & animam, q̃ animarum inter ſe. Nu.13. Mat.26.

132 Cur ſtatim ſubinfert Sapiens. Oleum effuſum nomen tuum? An vagat furore illo, qualicũq; abductus fuerit? An ordinata ſerie (vt opinor) tetigit iſta ad inuicem cõnexa? Nam licet dilecti Dei, & contemplatiui lacteant vbera diuina, lac tamen illud non ſuſcipiunt, niſi virtute diuini nominis ipſos corroborantis. Illud enim eſt fons primarius: vnde lac, & vinum, & omnia bona procedunt. Et hoc nomen dicitur oleum, pietatis videlicet, ac clæmentiæ: diffuſum autem, quià eius virtus in omnes diffunditur. Hinc Redemptor dictus fuit Meſſias & Chriſtus, ideſt vnctus: quià ſuper omnes plenus fuit illo chriſmate, nõ pro ſe tñ, ſed pro omnibus mẽbris; vt Iohãnes teſtatur, dicẽs. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Cant.1. Io.1.

133 Quid nobis faciendum eſt, vt chriſmate illo perfundamur? Nonnè renunciandum eſt (vt, quando Chriſti inſignia ſuſcipimus, edocemur) Diabolo, Mundo, & pompis eius? Quæ omnia inimicantur huic ſacro chriſmati. Quod repetere conſueuerunt, quicumq; cœlibem vitam ducere ſatagunt. Nam vota Religionis ac baptiſmatis eadem ſunt: quãuis diuerſis verbis prolata. Proptereà ſic vouentes dicuntur Religioſi, ideſt de nouo ligati: vinculo videlicet, quo priùs in baptiſmate ligati fuerant. Quæ vota ſi quis ritè ſeruaret abdicando ſe penitus Mundo (vbi viget concupiſcentia carnis, concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ: quæ ſunt tres acies Diaboli principis Mundi) hic Diabolo Mundoq; mortuus, Deo penitus viueret, & ſanctum chriſma mereretur, & oſculum. 1.Io.2.

134 Cur Salomon ait. Turris fortiſſima nomen Domini? Nonnè, quià virtus diuini nominis ab hoſte maligno defendit, eos potiſſimè, qui ipſum nomen cognoſcunt, & inuocant? Iuxtà dictum Prophetæ. Protegam eum, quoniam cognouit nomen meum. Vnde & Ioel ait. Omnis, qui inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit. Hinc ſubinfert ipſe Sapiens. Iuſtus ad ipſum, turrim videlicet, recurrens exaltabit. Vnde nõnulli Hebræorũ non modicã fiduciam habent in illis verbis; dũmodò deuotè & attentè proferantur. Sed vnde hoc? An ex virtute eis (vt tactum eſt) indita? An ex pacto, quod (vt ità dicam) Deus habet nobiſcum: vt ſcriptura nõ mentiatur? Iuxtà dictum Saluatoris. Et non poteſt ſolui ſcriptura. Proptereà à plæriſq; in principio cuiuſcũq; operis inuocari ſolet ipſum nomen Domini. Quod à Paulo & Platone docemur; Pro.18. Pſal.90. Ioel.2. Io.10. Col.3. Pla.i Tim.

135 Cur dicit Sapiens. Lingua mollis confringet duritiam? Si hoc ad mora-
Pro.25. le documentum referatur, nulla quippe explanatione indigent hæc ver-
ba: Si autē ad ſacramenta penetrare voluerimus, videbimus, quod non
Ibi.18. ab re ſuprà dixerit idem Sapiens. Mors & vita in manibus linguæ: ſcin-
licet ſunt. Cū ſiquidem opera noſtra non cenſeantur ab hominibus mor-
Mar.5. tua: niſi per linguā tranſeant. Hinc Saluator dixit. Non eſt mortua puel-
la, ſed dormit. Nam (vt ſuprà diſſeruimus) per puellam illam denotatur
peccatum cordis: quod nunq̄ deuenit ad linguam, nec ad opus. An per
linguam mollem intelligitur peccator confitens peccatum ſuum, & ve-
niam petens? Nam tunc frangit duram Dei ſententiam: qui ad pœniten-
tiam peccatoris cogitur quodāmodò frangere & reſcindere duram ſen-
Ezech.18. tentiam: vt ipſe per Ezechielem promittit: & ſæpius experimento com-
probatum eſt.

136 Quomodò Salomon, omnium (Dei oraculo) ſapientiſſimus, tam abiectus
3.Reg.3. corde fuit, vt adoraret idola? An, quià effœminatus & obcæcatus fuit
& 11. amore mulierum? Nam iis adeò affectus fuit, vt omne iudicium peruer-
Seneca ad terit. Iuxtà illud Senecæ. Tunc perit omne iudicium, cum Rex tranſit
Lucillū. in affectum. An, non adorauit idola veluti numina: ſed, vt Magiam per-
ficeret, quā moliebatur: ad poteſtates idolis illis præſidentes confugit
tanquàm ad ſecundas cauſas & miniſtros decreta cœlorum exequentes?
Et in hoc plurimū errauit: quià ab illis impetrare ſupplex curauit, quod
à ſolo Deo dandum recognoſcere debebat. Nam licet Deus illius vo-
tis annuere noluiſſet: ſatius tamen erat illa neſcire, q̄ ea cum Dei in-
iuria perquirere.

137 Quod epithalamium Salomon in Canticis decantauit? An Dei & Syna-
gogæ: vt nonnulli Hebræi dicunt? An Chriſti & Eccleſiæ; vt Catho-
lici tenent? An altius conſcendendo de Sole ac Luna ſupramundanis
loquitur: qui tanquàm coniuges aliquando vniuntur, nōnunquā etiam
Mercu. in à toro ſeparantur? De quibus coniugibus credo Triſmegiſtum dixiſſe.
Pyman. Deus vtriuſq; ſexus fœcunditate munitus. Quod diffuſè pertractant ſe-
Sec. Theo. cretiores Theologi, dicentes: q̄ à תפארת Tipheret à Dauide, & Iſaia ſæ-
piſſimè celebrato (quem Solem ſupramundanum dicunt, in quo Chri-
Pſal.18. ſtus tabernaculum poſuit) emanat lux, & bonorum omnium influxus in
menſuram inferiorem, quā vocant Lunam, regnum, mare magnū, aliiſq;
multis nominibus. Quæ luminaria dum coniuncta ſunt, omnia ſunt fœ-
licia. Sicut fuit tempore ipſius Salomonis: vt omnes illi Sapientes con-
ueniunt. Hinc tanta cura, ac celebritate epithalamium ipſorum decan-
tare curauit.

138 Salomon, qui tot ſublimia, & arcana pulcherrima deſcripſit, eſt nè vitæ æter-
næ particeps effectus? An fortè extremo ſupplicio (vt quibuſdam pla-
cet) eſt dānatus: propterea q̄ in extremo vitæ ſuæ termino amore mu-
3.Reg.11. lierum correptus genua ſua idolis curuauit? Nam in eodem peccato dies

ſuos cõcluſiſſe deſcribitur: nulla mentione de pœnitentia ipſius facta. An (præter ea, quæ alibi vltrò citroq; dicta ſunt) ſilet ſcriptura pœnitentiam eius: vt innuat quòd & ſi flagitiis ſuis æternam damnationem commeruit: tamen propter Dauidem patrem, Deo gratiſſimum, miſericordiam conſecutus eſt? Nam & ipſi Dauidi de correctione ipſius Salomonis promiſſio facta fuerat: vt in Pſalmo dicit. Si iuſtitias meas profanauerint (filii tui videlicet) & mandata mea non cuſtodierint: viſitabo in virga iniquitates eorum. Et in ſecundo Regum volumine ſcriptum eſt de Salomone præſertim. Arguam eum in virga virorum: miſericordiam autem meam non auferam ab eo. Et paulò ſuperius. Ego ero ei in patrem: & ipſe erit mihi in filium. Pater verò corrigit omnem filium, quẽ recipit: vt Apoſtolus ait. Pſal.88. 2.Reg.7. Heb.12.

SECTIO SECVNDA DE IIS QVAE PER IOB ET CIRCA IOB DICTA ET GESTA SVNT.

139 CVr Deus permiſit Satan adeò ſæuire in Iob? An, vt probaret conſtantiam ipſius: & Mundo innoteſceret: quòd & ſi Satan nobis crudeliſſimè aduerſatur, nihil tamen poteſt, niſi quantum Deus occulta, & iuſtiſſima prouidentia permittit? An, vt diſcamus quantum placet Deo tolerantia tribulationum etiam indebitè inflictarum? Placet nãq; diuinæ prouidẽtiæ: vt ea, quæ ſemel facit, aut dicit, ſint veluti regula, norma, & exemplar à nobis inſpicienda. Sicut infrà dicitur. Semel loquitur Deus: & ſecundò idipſum non repetit. Locutus eſt autẽ ſemel in Prophetis, & lege: quæ repetere nolens ad præſcripta remittit. Propterea dixit Abraham diuiti illi: qui petebat vt Lazarus ad fratres ſuos mitteretur. Habent, ſcilicet fratres tui, Moſem & Prophetas: audiãt illos. Neq; enim opus eſt videlicet vt alius mittatur idem repetens. Iob.1.2. Ibi.33. Luce.16.

140 Qua iuſtitia permittit Deus mortales à Satan moleſtari? An (ſicut diximus) vt homo probetur, & merendi cauſam habeat? An, ne ipſe Satan perpetuis pœnis addictus habeat cauſam querelæ contrà Deum, ex rebellione facta ipſi Deo, nullo tentante, nullo ſuggerente, nullaq; materia corruptibili, & fragili aggrauante? Hinc peccatum ipſius, veluti in Spiritum ſanctum, irremiſſibile fuit. Homo autem habitans domum terream, & corpus luteum habens, fragilis, & multa obſcuritate velatus, deceptus fraudibus, ſolicitatus & allectus blanditiis, pollicitationibus multis inuitatus, ſi (vt ita dicam) tractus, & impulſus cadit, facilè veniam meretur.

141 Cur Deus tam crudelem (vt apparet) in Iob ſe exhibuit? An crudelis fuit
illc, cuius proprium eſt miſereri ſemper, & parcere: & qui refertus eſt
tredecim menſuris pietatis, quas vidit, ac deprompſit Moſes in Exodo,
Exo.34. dicens. Dominator, Domine, pius, clæmens &c? Quorum verbo℞ pro-
prietates, & ſenſa percipi nequeunt à Latinis in traductione ſua, ſicuti ab
Hebræis in veritate literæ. Propterea apud Latinos parū obſeruata ſunt
huiuſmodi verba, apud Hebræos autem celebratiſſima. Non igitur cru-
delis fuit Deus, qui multò meliora & maiora bona ipſi Iob præparaue-
Iob vlt. rat, q̄ eſſent mala illata. Nam (vt in calce libri dicitur) omnia reſtituit ei
Dominus in duplo.

142 Cur Deus aliquando viſus fuit valdè acerbus in amicos? Nam electam fa-
miliam ſuam Iſraeliticam in Aegyptiorum ſeruitutem tradidit: Abraham
pluries tentauit: Iahacob fraternæ perſecutioni ſubiecit: Dauid quoq;
multa tulit propter Saulem, & propter proprium filium Abſalom. Pari
Io.16. modo Chriſtus Apoſtolis preſſurā multā prædixit. Et Deus pater pro-
prio filio non pepercit: ſed ſæuiſſimis cruciatibus, ac morti turpiſſimæ ipſum
obtulit. Nec tamen propter hæc Deus crudelis cenſendus eſt: cū omnia
prædicta in beneficium ipſorum ceſſerint. Nam poſtquàm liberauit popu-
lum ab Aegyptiaca ſeruitute, decorauit ipſum lege, ſacrificiis, doctrina,
Geñ.22. prophetia, cibo cœleſti, & multis aliis donis. Abrahæ verò dixit. Quià fe-
ciſti hanc rem, & non pepercisti vnigenito filio tuo propter me: per me-
metipſum iuraui, q̄ benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuū. Apoſto-
Io.16. lis quoq; dixit. Triſtitia veſtra vertetur in gaudiū. Chriſto autē (vt inquit
Phil.2. Apoſtolus) datū fuit nomen, quod eſt ſuper omne nomen.

143 Quò Satan ſtabat inter filios Dei: vt ſcriptū eſt? Nōne dicit Apl's. Quæ par-
Iob.1. ticipatio iuſtitiæ cū iniqtate, aut quæ ſocietas lucis ad tenebras? Angeli.n.
2.Cor.6. boni, ſunt Angeli lucis, mali verò tenebrarum. Sed nonnè in Scriptura
omnes miniſtri iuſtitiæ Dei, ſiue boni, ſiue mali, dicūtur בני bene, id eſt fi-
lii Elohim? Quod nomen tribunali iuſtitiæ præſidet. Vnde omnes aduer-
ſantes & probantes tentando dicūtur Satani. שטן Satan.n. aduerſans in-
terpretatur. Quod tentandi officium poteſt facere nō modò bonus An-
Pſal.138. gelus: verùm etiam ipſe Deus. Hinc Propheta canit. Domine probaſti
&.25. me, & cognouiſti me. Et alibi. Proba me Domine, & tenta me. Et in Ge-
Gen.22. neſi ſcriptum eſt. Tentauit Deus Abraham. Iſte igitur, qui Iob tenta-
uit (vt nonnulli Hebræorum aſſerunt) fuit magnus princeps Samael,
pertinens ad diuinum tribunal: quàmuis foris reſideat: vt ſecretiores
Sec.Theo. Theologi dicunt.

144 Quo furore, vel quo zelo commotus Iob diei ſuæ maledixit? An impatien-
Iob.3. tia aliqua correptus id fecit? Sed quomodò impatiens fuit is, cuius pa-
tientia ſuper omnes commendatur? An igitur mouebatur bono zelo,
Ibi.4.8. malens ſe non fuiſſe, quàm adeò ſceleſtum eſſe, vt ea pœna plecti mere-
&.11. retur? Quemadmodum obiecerunt ei amici, qui ad ipſum viſitandum ve-

ſerant. Iccircò maledixit diei ſuæ, optans potius illam nõ fuiſſe, quàm ſe eſſe conceptũ & natum adeò ipſi Deo rebellem. Hinc docemur: q; omnibus præponendus eſt Deus, etiam propriæ vitæ, & proprio eſſe.

145 Peccauit nè Iob maledicendo diei ſuæ? Nonnè maledicendo diei, maledixit creaturæ, & diuino ordini, ſe (vt ità dicam) obiiciens Deo? Sed nonnè ſcriptum eſt. In omnibus his non peccauit Iob labiis ſuis? Quod verbum quàmuis dictum ſit antè maledictionem, adſolutè tamen intelligi poteſt, quòd non peccauerit: cum tandem fuerit ore Domini laudatus, & redarguti amici, qui eum criminati fuerant. An igitur non peccauit: cum id fecerit dolore accenſus? Nam tunc non imputatur peccatum: cum homo ſit ratione priuatus. Sicut aliqui Hebræorum dicunt. An maledicens maledicenda nõ peccat? Sicut nec Noeh peccauit: quãdo maledixit Chanahan. Nec peccabit Chriſtus, quando impiis dicet. Ite maledicti &c. Sic nec Iob peccauit maledicendo diei: quæ videbatur cauſa tantorum malorum: quæ ipſi imputabantur. *Iob.1.* *Ibi vlt.* *Gen.9.* *Mat 25.*

146 Cur Iob ſibiipſi præfert mortuũ in ventre matris, dicens. Quarè non in vulua mortuus ſum? An, qà exiſtimabat melius fuiſſe ſe non eſſe natũ, quàm ſubire tales anguſtias, quales ipſe patiebatur? An, quià alludebat ad illorum opinionem, qui dicunt puerum in ventre matris oblectari multis bonis: quorũ obliuiſcitur naſcens? Nam aſſerunt quidam, naſcẽtes bibere ex lethæo gurgite: & ideò omniũ obliuiſci. An, quià putabat meliorẽ ſortem illorũ, qui non ſunt nati, q̃ iniquorũ, & impiorum? Iuxtà dictum Saluatoris. Melius erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille. *Iob.3.* *Mat.26.*

147 Quo nam fauore iuſtus habitus eſt Iob, & re ipſa iuſtus extitit? Nonnè id fuit ex electione diuina? Vnde Apoſtolus loquens de Iahacob & Heſau ait. Vt ſm electionem, propoſitum Dei maneret: non ex operibus, ſed ex vocatione dictum eſt. Maior ſeruiet minori. Sicut ſcriptum eſt. Iahacob dilexi: Heſau autem odio habui. Sed cur in Scriptura iuſti dicuntur ii, qui benè operantur, mandata Dei obſeruantes? Nonnè, quià vtrunq; requiritur: diuina videlicet electio, vel gratia, & voluntas cooperans? Iuxtà illud Iohannis. Cooperatores ſumus veritatis. Cui adſtipulatur Marcus, dicens. Domino cooperante. Eſt enim principium boni operis, à Deo eligente & cooperante: poſteà à nobis diuinæ electioni correſpondentibus: vt optimè teſtatur Auguſtinus, dicens. Initiũ ſalutis noſtræ Deo miſerante habemus. Vt acquieſcamus ſalutiferæ inſpirationi, noſtræ poteſtatis eſt. Vt adipiſcamur, quod acquieſcendo admonitioni cupimus, diuini eſt muneris. Vt non labamur in adepto ſalutis munere, ſolicitudinis noſtræ eſt: & cœleſtis pariter adiutorii. *Ro.9.* *Gen.25.* *Malac.1.* *3.Io.* *Mar.vlt.* *Auguſt. de eccle dog. c.21.*

148 Cur dicitur in Iob. Ad aliquem ſanctorum conuertere? An id dictum eſt, vt pro ſuffragiis impetrandis ad ſanctos recurramus, qui pro nobis intercedant: vt cõiter dici ſolet? Vnde in vſu habetũ: vt pro recuperandis rebus amiſſis recurratur ad ſanctum Antoniũ minoritã, pro viſu recuperãdo ad *Iob.5.*

Luciam,

Luciā,pro dolore dentiū ad Apolloniā, pro lite ad Catherinā, pro epi-
dimia ad Sebaſtianū & Rochū, & ,p omnigena gratia ad matrē Redem-
ptoris. Sed nōnè alio ſenſu dicta ſunt illa ꝟba? Nā ironica eſt locutio,dū
dicit. Voca ergò ſi eſt,qui tibi reſpōdeat: & ad aliquē ſanctoꝝ cōuertere:
quià videlicet nullus tibi ſuffragabit: vt ritè intelligentes exponūt. Non
tamē deteſtamur oratiōes ſanctoꝝ: quæ in Apocalypſi cōmendant: vbi
Apoc.8. dicit. Aſcendit fumus aromatū:vel incenſoꝝ de orationibus ſanctoꝝ. Id
verò improbamus,ſi qs à ſententiis malè interpretatis ſuffragiū quærat.

149 Cur ſcriptū eſt.Homo naſcit ad laborē,auis aūt ad volatum? An,quià inter
Iob.5. omnia animantia ſolus homo victum acqrit ſummo labore? Nā pro cibo
quærendo,arat,ſeminat,metit,triturat,ventilat, colligit in horreū, molit,
excutit,ſubigit,coquit, & deniq; comedit. Pari modo pro veſtitu cōparā-
dò,tondet lanā,lauat,partit,vngit,pectit,filat,orditur,texit, purgat, & in
pfectum pānū redactam incidit,ſuit,& tandē veſtitur. Linū quoq; tranſit
ſuis artibus anteq̄ fiat tunica,vel intuſium. Animalia ꝟò & aues naſcūtur
cū veſtimētis ſuis,& veſcunt cibis ex humo ſpontè naſcētibus. Quod benè
Mat.6. tetigit Chriſtus,dicēs. Reſpicite volatilia cœli,quæ nō ſerunt,neq; metūt,
nec cōgregant in horrea,& Pater meus cœleſtis paſcit illa. Vnde nihil la-
boris eis ſupeſt,niſi cātus & volatus. An homo naſcit ad laborē:cū multo
labore,& afflictione deueniat ad finem, in quē ordinatus eſt? Iuxtà illud.
Acto.14. Oportet nos p multas tribulatiōes introire in regnū Dei. Aues ꝟò,ideſt
Zohar. Angeli (vt Zohar exponit) hanc ſolam curā habent volandi ad nos,vt
nos cuſtodiant: & iterum volandi ad Deum,vt opera noſtrà ipſi Deo re-
ferant: vt aliàs dictum eſt.

150 Fuit nè aliqñ Iob & qs nā fuit author libri,cui titulus eſt Iob? Eſt opinio R.
R. Moſes Aegyptius. Moſi Aegyptii Iob nūq̄ fuiſſe,ſed opuſculū iſtud parabolicū eſſe. Sed nō-
nè dixit Deus illis tribus amicis Iob,Eliphaz Themaniti,Baldad Suiti,&
Iob vlt. Sophar Nahamatiti. Sumite vobis ſeptē tauros,& totidē arietes,& ite ad
ſeruū meū Iob: & offerte holocauſtum pro vobis. Iob autē ſeruus meus
orabit pro vobis,& faciē eius ſuſcipiā? Nunqd igit orare potuit Iob imagi-
Ezec.14. narius? Nōnè ēt dixit Deus p Ezechielē. Et ſi fuerint tres viri iſti Noch,
Daniel,& Iob? Nunqd igitur cōmemoraretur homo fictus cū veris? Fuit
itaq; in rei veritate Iob. Liber aūt de ipſo pertractans æditus fuit à Moſe:
vt omnes Hebræi conſtanter aſſerunt.

151 A' quo ſe excitatū dicit Eliphaz Themanites? An fortè ab Angelis? Nā ipſi
Iob.4. etiā Chriſtum Dām excitarūt: vt vident īnuere verba Prophetæ dicētis.
Pſal.43. Exurge,quarè obdormis Domine: exurge,& ne repellas in finē. Hi enim
ſolent excitare: dum homo cadit in ſtatū illum mediū,qui eſt inter ſomnū
Ambroſius & vigiliam: vt Ambroſius perhibet ſibi cōtigiſſe,quādo reuelata ſibi fuere
corpora Geruaſii,& Prothaſii. Quē ſtatū Hebræi vocāt תרדמה tardemah.
Gen.2. Quod quidē tardemah inductum fuit in Adā: qñ Deus accepit vnā ex
coſtis eius: vt eā formaret in mulierē. Pari modo in iſto loco Iob habe-

Luca. 2. iudicaturo ageret, dixit. Vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes?
155 Cur Deus pius ſe miſerturũ ter pollicetur, vlterius aũt nequaq̃? Nõne Petro
Hamos. 1. quærẽti, quoties dimittere peccata debebat, Saluator dixit. Non dico tibi
& 2. ſepties, ſed ſeptuagies ſepties? An igitur, quia ſummũ nefas perpetrauerat
Mat. 18. Iſrael, quia videlicet võdiderat argento Chriſtũ iuſtũ: vt in textu dicitur?
Hamos. 2. Sed qd de Hãmonitis, Idumæis: Tyriis, Paleſtinis, & huiuſmodi, quorũ
peccata ibidẽ referens Deus, quartũ proteſtatur nõ cõuertere? An igitur,
Ant. Theo. quia (vt antiqui Theologi dicunt) vſq; ad tertium peccatũ Deus liberat,
eripit, ac parcit, vltra tertiũ verò non cõuertit: ſed vult, q̃ contritione magna,
eleemoſyna, vel aliquo bono opere redimat? Quo ſenſu (ni fallor)
Iob. 33. ſcriptum eſt. Operatur Deus tribus vicibus per ſingulos: vt reuocet animas
eorũ à corruptione, & illuminet luce viuentium.
156 Quõ cõuenit hoc cũ Moſe, qui ait, q̃ Deus parcit in millibus? Nõne parcit
Exo. 34. Deus toties quoties homo cõuertitur ad eũ: vt ſonant multa verba Scripturæ
Ezec. 18. ſacræ, ſed præcipuè Ezechielis, & Euangelii nuper allegati? Vnde
Mat. 18. licet Deus non cõcurrat tanta virtute poſt tertiũ lapſum (ſicut ſuprà diximus)
tamẽ ſuſcipit, ac parcit, quotieſcũq; peccator ad ipſm reuertitẽ. Iuxtà
Iere. 3. illud Ieremiæ. Tu aũt fornicata es cũ amatoribus multis: tamen reuertere
ad me (dicit Dñs) & ego ſuſcipiã te. Si autẽ ad ſublimiora aſcendere voluerimus,
poſſumus quidẽ dicere hic, cũ nobis ſe offerat latiſſimus campus,
q̃ (ſicut alibi tactum eſt) millenarius eſt numerus diuinus, Deoq; attributus,
quaternarius verò elementaris, & corporibus addictus. Hinc
Deus parcit in millenario, id eſt in virtute pietatis, & clæmẽtiæ diuinæ: punit
aũt in quaternario, numero corporali. Secundũ qd peccatũ, p corpus
materiale, vel elemẽtare animæ annexum, peccat homo. Ideò dr: q̃ Deus
Exo. 34. reddit iniquitatẽ patrũ filiis ac nepotibus, in tertiã & quartã generationẽ.
157 Cur Iob dicit. Quis põt facere mundũ de imundo cõcœptũ ſemine? Nõnè,
Iob. 14. vt indicet, q̃ ab immunditia p originale peccatũ cõtracta nemo mundari
põt, niſi à Deo? Ideò ſubinfert. Nõnè tu, q ſolus es? Sed ſi ſic, quõ Chriſtus
expiauit peccata noſtra p paſſionẽ ſuã: cũ ipſe Deus nõ ſit paſſus? Nõ
igitur per paſſionẽ Chriſtus peccata tulit. Si verò p paſſionẽ, quã tulit inquantũ
homo: ergò non ſolus Deus expurgat? Nõnè hinc cõcludiẽ magnum
myſteriũ diuinitatis Chriſti: qui in eo, q̃ homo, obtulit ſe in ſacrificiũ
pro peccatis: in eo ãt, q̃ Deus, tulit pctã, & purificauit humanũ genus?
158 Quæ ſũt ſex tribulatiões, à qbus nos Deus liberat, & quæ eſt ſeptima, in qua
Ibi. 5. nos nõ tãgit malũ? Nõnè ſunt illæ, quæ p Eliphaz Themanitẽ cõmemorantur:
vz fames, bellũ, lingua, calamitas, deuaſtatio, & feræ? Septimũ aũt,
qd nos nõ tãgit, ſunt lapides regionũ, cũ qbus nos hortatẽ hẽre pactum.
Sed cur hæc omnia reducuntur ad ſenariũ numerũ? An forſitan innuunt
ſex dies laboris: & per ſeptimã, quæ nos non premit, dies requiei intelligitur?
An, quia ſex ſunt Mundi extremitates: vnde in nos tribulationes
veniunt? Nã à ſupnis venit aliqñ tribulatio nos pbans, & tentans, aut pu-

nitio pro malè actis. A' profundo triſtitia à Diabolo excitata. A' dextra proſperitas, nos in inuidiam adducens. A' ſiniſtra mali euentus. Nam ab Aquilone, qui eſt ſiniſtra in Mundo, venit omne malum: vt Ieremias ait. *Iere.1.* Ab Oriente labor: quia homo naſcitur ad laborem. Ab occidente triſtis *Iob.5.* ſenectus: cum qua afflictio, ægritudo, & dura mors. Septimũ verò, quod nos non tangit, eſt locus requieti: quò conſcendimus per ſeptenarium: ſicut per ſeptenarium punimur.

159 Cum quibus lapidibus regionis Eliphaz Themanites hortatur Iob vt ineat *Ibi.5.* pactum? An (ſicut aliqui interpretãtur) id dictum eſt ad indicandã abundantiã: quam ipſe Iob habebat, adeò vt ex lapidibus etiã fructũ caperet? Sed q̃ dura ſit hæc expoſitio, intelligentes diiudicent. An igitur cũ lapidibus illis Propheticis & Apoſtolicis, ex quibus ſuperna Ciuitas eſt cõſtructa, ineundũ nobis eſt pactũ: vt Apoſtolus inuuit, dicens. Superædificati *Ephe.2.* ſuprà fundamentũ Apoſtolorũ & Prophetarum? An cum lapidibus illis precioſis inuitamur habere pactum: quos Aharon in pectore geſtabat? *Exo.28.* Quorum lapidum etiam Iohannes meminit, dicens ipſos eſſe locatos in *Apoc.21.* fundamẽtis & ædificiis ſupramundanis. Quò deuenientes non tanget nos vlla tribulatio. Et licet adhuc ſimus viatores, ſi tamen ibidem fabricã nõſtram conſtruxerimus, nihil nobis timendum eſt. Iuxtà illud Petri. Quis *1.Pet.3.* eſt, qui vobis noceat, ſi boni æmulatores fueritis?

160 Cur Iob ait. Sagittæ Domini in me ſunt: quarũ indignatio ebibit ſpiritum *Iob.6.* meum? Nõne de tribulationibus loquitur: quas nõ modicas ei Diabolus, Deo permittente, intulerat? Sagittæ autem immiſſæ, Deo iubẽte vel permittente, ſunt aliquando bonæ, aliquãdo verò malæ. De malis loquitur Propheta. Emitte ſagittas tuas, & cõturbabis eos. Et iterũ. Sagittas ſuas *Pſal.143.* ardentibus effecit. De ſagitta autem Domini bona dicit Iſaias. Poſuit me *& 7.* *Iſa.49.* quaſi ſagittã electam. Et Pſalmographus. Sagittæ potentis acutæ. Ab ar- *Pſal.119.* cu itaq; ſummæ bonitatis emittunt aliquãdo ſagittæ probationis, & punitionis: aliquãdo verò ſagittæ amoris, quibus repercutitur etiam ipſe emittens, à quo eſt amoris origo: & aliquando ille, in quem diriguntur. De primo canit Salomon ſponſi perſonam agens. Vulneraſti cor meum ſo- *Cant.4.* ror mea, amica mea: cum videlicet ſagittam amoris mei in me retorſiſti. De ſecundo canitur ab eodem. Nunciate dilecto meo: quià amore lan- *Ibi.5.* gueo: vulnerata videlicet Dei ſagitta.

161 Quis ſuperbus, & qua prudentia (vt Iob ait) percuſſus fuit? Nonnè ſuper- *Iob.26.* bus fuit ille, qui dixit. Ponam ſedem meã ad Aquilonẽ, & ero ſimilis Al- *Iſa.14.* tiſſimo? Hunc autem Deus humiliauit per archangelũ Michaelem: ſicut decantat Propheta. Tu humiliaſti ſicut vulneratũ ſuperbum: in brachio *Pſal.88.* virtutis tuæ deieciſti inimicos tuos. Quæ virtus venit à loco Spiritus ſancti, qui hebraicè dicitur בינה binah. Pro quo traductio communis habet prudentiam. Eſt etiam alia virtus Spiritus ſancti. Hinc ſtatim Iob ſubinfert. Spũs Dñi ornauit cœlos. Vnde ſicut ſpũ ſuo Deus expulit ſuperbũ

hunc

ſiunt è cœlo: ſic etiam interficiet iniquũ illum, in quem ſuperbus ipſe col-
2. Theſſ. 2. liget omnes vires ſuas. Quod nõ latuit illum, qui dixit. Et reuelabitur ille
iniquus, quem Dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui.

162 Cur flante Deo creſcit gelu: quod potius ad malum, q̃ ad bonum ſpectat?
Iob. 37. Nonne dicit Deus per Iſaiam. Ego ſum formans lucem, & creans tene-
Iſa. 45. bras, faciens pacem, & creans malum? Non mirum eſt igitur ſi flante Deo
Pſal. 147. creſcat gelu, & ex aduerſo, flante ſpiritu eius (vt Pſalmographus, canit)
fluant aquæ. Quod duplici de cauſa contingit. An, quia ſubiecta ſunt va-
riè diſpoſita? Sicut eſt illud triuiale exemplũ de cera & luto: quorũ alterũ
Sol indurat, alterum verò liquefacit. An, quia id eſt nonnunq̃ ex parte
flantis? Nam ſi Deus perflat à Meridie, liquefacit. Vnde Salomon ait, ſpõ
Cant. 5. ſæ perſonam agens. Anima mea liquefacta eſt, vt dilectus locutus eſt. Si
verò perflat ab Aquilone, congelat, & indurat. Sicut indurauit cor Pha-
rahonis. Quos diuinos effectus conſpicere poſſumus ex iis, quæ coràm
videmus in terris.

163 Spiraculũ Dei quid operatur in homine? Nonnè intelligentiã tribuit? Sicuti
Iob. 32. Elihu Buzites perhibet, dicens. Inſpiratio omnipotentis dat intelligen-
Gen. 2. tiam. Quod quidẽ ſpiraculum eſt illud: de quo dictũ eſt. Et inſufflauit in
nares eius ſpiraculum vitarũ. Per hoc autem ſpiraculũ (vt clarè patet ex vi
Plo. de bo- vocabuli נשמת Niſmat) intelligitur portio ſuperior: quam Plotinus vo-
mine. cat intellectũ, prout videlicet à rationali vi differt, & ei ſupereminet. Qua
portione mediante (vt ipſe proſequitur) homo duo facit: intelligit videli-
cet Deum, & operat bonũ: illa verò priuatus, Deũ nequaq̃ intelligere po-
teſt. Nõ ab re itaq; ſcriptum eſt, q; huiuſmodi ſpiraculũ intelligentiã pſtat.

164 Quod lumen Deus expandit ſuper terræ terminos: vt in Iob ſcriptũ eſt? Nõ-
Iob. 37. nè lumen illius, qui omnia in omnibus operatur, multifariũ eſt? Aliud. n.
eſt lumen, quod dat formã, & eſſe particulare rebus: quod iuſſit Opifex
Geñ. 1. expandi ſuper materiã informem, quando dixit. Sit lux: qua videlicet in-
formetur materia tenebroſa, & per quam pateant, & videantur formata:
Pla. ĩ Tim. vt Plato exponit. Aliud eſt homini conceſſum, quo Deum videre poſſit.
Pſal. 35. Iuxtà Prophetæ dictum. In lumine tuo videbimus lumẽ. Nec. n. Deum
videre poſſumus, aut contemplari, niſi quatenus ipſe per radium ſuum ſe
Diony. 4. nobis inſinuauerit: vt Dionyſius docet. Quemadmodũ enim (vt alibi di-
de di. no. ctum eſt) non videtur Sol, niſi ipſo Solari lumine: Ità nec Deus vide-
tur, niſi lumine diuino. Eſt aliud quoq; lumen legis illuſtrans nos circà
Pſal. 118. facienda. De quo lumine Propheta canit. Lucerna pedibus meis verbum
tuum, & lumen ſemitis meis.

165 Quæ ſunt ſemitæ Theman, quas conſyderari iubet Iob? An id dictũ eſt pro-
Iob. 6. pter Eliphaz Themanitẽ, qui erat vnus ex illis, qui venerant ad conſolan
dum ipſum Iob: quàmuis aduerſatus ei fuerit? Sed quid conſyderandum
erat: cum ſubinferat. Confuſi ſunt, quià ſperaui. ſ. vt conſolarentur me?
An igitur (vt ad altiora conſcẽdamus) Theman Auſtrum ſignificat: vnde

gratia, pietas, & miſericordia, atq; Redemptor ipſe gratiam daturus venit? Iuxta illud. Deus ab Auſtro veniet. Hæ enim ſemitæ cõſyderãdæ ſunt ab iis, qui affliguntur, & fauore indigẽt. An Theman à תמים thamim venit, quod ſimplicem, mundum, & purum ſignificat? Quæ ſemitæ conſyderandæ & obſeruandæ ſunt ab afflictis: cũ nihil ſecurius ſit in aduerſitate, q̃ innocentia: vt ſuprà dictum eſt. Abac.3.

166 Quæ itinera Sabà conſyderari quoq; Iob ſuadet? An forte alludit ad alios ſocios, qui (vt aliqui dicunt) venerunt de Sabà? Sed hi nulla ſunt ratione ſuffulti, nec textui conueniunt: in quo habetur, quòd vnus ex ſociis erat Suites, alter autem Nahamatites. Quæ regiones non depræhenduntur eſſe in Sabà: quæ eſt Arabia fœlix, & Auſtralis, dicta aliquãdo Theman: vnde venit Regina Sabà: vt ſuprà explicauimus. An igitur Sabà eſt eadem regio cum Theman: ſed differũt ſemitæ ab itineribus? Alioquin nõ dixiſſet Propheta. Vias tuas Domine demonſtra mihi, & ſemitas tuas edoce me. Semitæ enim ſunt perfectionis, & conſiliorum: viæ verò præceptorum. An via eſt communis, ſemita autem præcipua amicorũ? Quãuis vtraq; ſit ab Auſtro. Iob.6. Ibi.2. Pſal.24.

167 Cur ſcriptum eſt, ꝙ accipiter volat ad Auſtrum? An, quià (vt dicitur) ſuapte natura ipſe volat ad Auſtrum? An (vt alii aſſerunt) quià, dum accipitres plumas renouant, vertuntur ad Auſtrum? An (vt ad myſteria veniamus) per accipitrẽ, & alias aues, Angeli intelligũtur (vt ſecretiores Theologi dicunt) qui, dũ Deũ laudant, vertuntur ad Auſtrũ: vbi eſt fons & tribunal miſericordiæ, & pietatis: & inde nobis reportant gratiam? An per accipitres intelliguntur viri ſapientes, qui diriguntur ad Auſtrum: vbi eſt vera ſapientia: ſicut antiqui Theologi docent? Et hoc videtur innuere textus, vbi dicitur. Nunquid per ſapientiam tuam plumeſcit accipiter, expãdens alas ſuas ad Auſtrum? Iob.39. Sec.Theo.

168 A' quo Aquilone (vt Elihu ait) aurum venit, & quare? Nonnè potius aurum venit à Tago flumine Occidentali, & ab Indo flumine Orientali, & à Phiſon Meridionali: quis aliqui dicãt ipſum eſſe Oriẽtalẽ? De quo auro ait Scriptura. Aurum terræ illius eſt optimũ. An igitur Elihu loquitur de Aquilone cœleſti, vel de ſignis Aquilonaribus? Quorum quidem ſignorum primum eſt Aries: cuius naturæ eſt Mammona, vocatus à Ieremia Amommino: à Romanis verò Iupiter Ammonius: In cuius Fani veſtibulo ſcriptum erat. Ioui Ammonio arietino. An (vt ſequamur priſcos Theologos) quià ab Aquilone ſupramundano, vel à parte Aquilonari Archetypi emanat virtus: vnde generatur aurum? Iob.37. Gen.2. Iere.46.

169 Vnde venit pauor & tremor ſuper Eliphaz Themanitem in ſomnio? An ex præſentia alicuius formæ nullatenus ipſi domeſticæ? An id fuit propter aliquam poteſtatem tenebrarum, vel nocturnam? Nam huiuſmodi poteſtates ſuapte natura terrorem incutiunt: vt occurrere ſolet ambulantibus in tenebris. Hinc horreſcunt pili, maximè ſolis exiſtentibus: Iob.4.

cum tamen nihil videant. Cum quibus poteſtatibus eſt nobis conti-
Ephe. 6. nua lucta: vt Apoſtolus teſtatur, dicens. Non eſt nobis colluctatio ad-
uerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principes & poteſtates tene-
brarum harum.

170 Cur Eliphaz ait, quòd terror ille venit ex viſione nocturna? Nonnè, vt in-
Iob. 4. dicet, quales ſint virtutes, vel nuncii nocturni venientes ab Aquilone: quē
Hebræi צפון Ziphon, & גבורה gheburah dicunt? Ibi enim eſt terror ille,
qui פחד pachad hebraicè dicitur, terrens alios: quo potiſſimum vigebat
Izahac totus Aquilonaris. Propterea non ſine myſterio dixit Iahacob
Gen. 31. Laban ſocero ſuo. Niſi terror Izahac affuiſſet mihi: dimiſiſſes me nudum.
Hinc homo huiuſmodi terrore ſibi indito perterret beſtias, adeò vt ei ſu-
biiciantur. Sicuti diſſeruit Apollonius Tyanæus cum Damo ſocio ſuo: vt
Philoſt. Philoſtratus ſcribit. Et, quia inde venit Gabriel miſſus ad Virginem: Ideò
Luc. 1. ad ſermonē ipſius turbata fuit: vt ſuprà diſſeruimus.

171 Quæ ſunt columnæ cœlorum de quibus Iob meminit: & cur tremunt, &
Iob. 26. quando? An ſunt duo poli, circà quos (vt Aſtrologi docent) rota-
Aſtrolo. ri videntur cœli, & ipſis quodammodò ſuſtentari? An ſunt Angeli (ſi-
cut alii exponunt) qui virtute ſua rotant, & dirigunt cœlos, ac Plane-
Mercu. in tas? Quod Triſmegiſtus tangit, dum ait. Deinde ſeptem fabricauit gu-
Pymād. bernatores. An ſunt Apoſtoli? De quibus Paulus inquit. Iacobus, Ce-
Gal. 2. phas, & Iohannes, qui videbantur eſſe columnæ, dextras dederunt mi-
hi, & Barnabæ ſocietatis. Qui Apoſtoli non ſolùm ſunt columnæ, ſed
Apoc. 21. fundamenta Eccleſiæ: vt Iohannes & Paulus apertè teſtantur. Tre-
Ephe. 2. munt autem huiuſmodi columnæ ad nutum Dei: maximè quando ab
Aquilone vocem emittit. Hinc ſubinfert Iob. In fortitudine illius ma-
ria congregantur. Fortitudo enim ſita eſt in Aquilone ſupramundano.
Propterea locus ille (vt nuper dictum eſt) dicitur גבורה gheburah, quod
eſt fortitudo, vel robur.

172 Sunt nè ſolidi cœli tanquàm æs (vt in Iob dicitur) an diaphani, & tranſ-
Iob. 37. meabiles? Opinantur aliqui, quòd ſoliditas ſit qualitas elementorum: &
quòd ideò cœli non ſunt ſolidi, quia ſoliditas elementa ſequitur. Sed
nonnè elementa ſunt in cœlis? Et quidem meliori nota, quàm ſint hæc
elementa generabilia, & corruptibilia. Hinc cœlorum, & ſignorum firma
menti aliqua dicuntur terrea, aliqua ignea, aliqua aerea, & aliqua aquea.
Et quàmuis ſoliditate ſua gaudeant: penetrabilia nihilominus ſunt cor-
pori, meliorem ſortem adepto. Alioquin non potuiſſet Henoch ire cum
Gen. 5. Deo (vt in Geneſi dicitur) nec Elias igneo curru in cœlum aſcendere, nec
4. Reg. 2. Chriſtus cum multis, qui cum eo ſurrexerunt (vt Lucas narrat) nec bea-
Acto. 1. ta Virgo, quæ in cœlum aſſumpta fuiſſe dicitur.

173 Quò cœli nō ſunt Mundi (vt Eliphaz Themanites ait) & vnde immunditiā
Iob. 15. contraxerūt? An fortè deprauati ſunt moribus? Sed hoc in puris corpo-
ribus nō contingit: cū libero arbitrio careant: ex quo laus & vituperium

bonorū, & malorū oritur. An igitur, quià ex materia compoſiti deficiunt à
perfectione diuina? Nam cū Deo cōmorari nequeunt, niſi ii, qui à mate-
ria corporea abſoluti ſunt. Hinc Beati abſoluti penitus exūt ab huiuſmodi
materia corruptibili, & corporea: vt Paulus innuit, dicens. Seminat̃ cor- 1.Cor.15.
pus animale, ſurget corpus ſpirituale. Alioquin non poſſent frui praeſen-
tia diuina: quae tota ſpiritualis eſt.

174 Quae ſtellae (vt in Iob dicitur) non ſunt mundae in conſpectu Dei? An ſunt Iob.25.
iſta corporea ſydera: quae reſpectu materiae ſuae (qualiſcūq; ſit) non ſunt
digna diuino conſpectu: vt nuper dictum eſt? An per ſtellas intelligunt̃
Angeli, in qbus reperta fuit prauitas: vt in Iob ſm noſtram tranſlationē Ibi.4.
habetur? An ſunt ſancti & iuſti: qui (vt Daniel ait) fulgebunt, ſicut ſtellae Dani.12.
in perpetuas aeternitates? Cui adſtipulatur Apoſtolus, dicens. Sicut ſtella 1.Cor 15.
differt à ſtella in claritate: ſic ſanctus à ſancto in gloria. Hinc nōnulli anti-
quorū Theologorū dicunt, q̄ de Angelis, vel de ſanctis intelligitur illud
Prophetae. Qui numerat multitudinē ſtellarū, & omnibus eis nomina vo- Pſal.146.
cat. Quae quidē nomina ſcripta ſunt in coelo, & in libro vitae. Neq; enim Luce.10.
ſancti mundi eſſent, niſi per ſanctum ſanctorū mundati fuiſſent. Phil.4.

175 Quae ſunt iuxtà Iob aſtra matutina, Deum laudantia, & filii Dei iubilantes? Iob.38.
Nōnè ſunt Angeli & ſancti (ſicut nuper dictum eſt) qui continuè Deum
collaudant? Iuxtà Prophetae dictum. Qui habitant in domo tua Dñe, Pſal.83.
in ſaecula ſaeculorū laudabunt te. Sed cur huiuſmodi aſtra dicuntur matu-
tina? Nōnè, quià inter aſſiduas laudes, matutinae ſunt Deo gratiores: quae
incipiunt media nocte? Hinc Propheta canit. Media nocte ſurgebā ad cō- Ibi.118.
fitendū tibi. Diuiſum aūt eſt tempus matutinū in quatuor cuſtodias: quarū
duae ſunt à media nocte vſq; ad Solis ortū: & inde aliae duae vſq; ad Meri-
diē. Sicut Zohar latiſſimè differit ſup Geneſim, & in prooemio ſup Leuiti- Zohar.
cū: reddens rationem, cur iucundiores & gratiores Deo ſunt matutinae, q̄
veſpertinae laudes. Quo ſenſu dixit Pſalmographus. Ad veſperū demo- Pſal.29.
morabitur fletus, & ad matutinum laetitia.

176 Quis nā eſt coeli concentus, de quo in Iob habet̃? Eſt ne hic cōcentus, voca- Iob.38.
lis, & vſq; adeò ſonorus, vt excedat aurium ſenſum, & percipi nequeat: ſi-
cut nōnulli dicunt? Sed ad qd cōcentus ille, qui à nullo auditur? Quō ēt
pōt eſſe ſonus, vbi nō eſt aer: cū ſonus & cōcētus vocalis ſit per repcuſſio-
nem aeris? An igit̃ eſt ſonus, & concentus naturalis, fundatus in numeris
naturalibus? Ad cuius cōcentus metā Ptolemaeus in tractatu quodā par- Ptole.
ticulari Muſicā vocalē diſpoſuit. Quintus verò Metellus de mente Pytha- Quintus Metellus
gorae ſuppurās proportionē atq; concentū coelorū ad inuicem, concludit
ibi eſſe diapaſon, ſymphoniā pfectā. Eſt quoq; cōcētus coelorū in influen-
do iuxtà harmoniam, & ordinem ſibi à Deo inditū. De quo ordine Pro-
pheta canit. Ordinatione tua perſeuerant dies, qm̄ omnia ſeruiunt tibi. Pſal.118.

177 Quādo coeli ceſſabūt à motu, qd nā de eis erit? An forſitā diſſoluent̃? Iuxtà
illud Petri. Coeli in aduētu diei Dñi magno impetu trāſibūt, elemēta verò 2.Pe.3.

calore

calore ſoluentur. Si autem cœli ſoluentur, quomodò (vt ibidem ſubinfer tur) nouos cœlos, nouamq́; terram expectamus: in quibus iuſtitia inha
Iſa.30. bitat? Et quomodò (vt Iſaias ait) erit lux Lunæ, ſicut lux Solis, & lux So lis erit ſicut lux ſeptem dierum? Mutabunt quippè cœli in meliorem ſta tum: non autem penitus diſſoluentur.

178 Si homines immutabunt per mortem, quomodò cœlis abſq; morte id con tinget? Nónè, quià non competit eis vita, neq; mors? Sicut ligno vel lapi di nõ competit viſus neq; cæcitas: Hinc, ſicut animal admittens cæcitatem & viſum, melius eſt ligno, & lapide, quæ huiuſmodi carent: Sic homo vi tæ & morti traditus, nobilior eſt cœlis. Cum per mortem homo in vitam meliorem tranſmutetur. Cur ergò Deus non moritur? Nonnè, quià ipſe perfectiſſimus eſt? Habet enim vitam à ſe, & eam vitam, qua melior non
1.Cor.15. datur, in quam tranſmutari queat, ſicut homo: de quo Apoſtolus ait. Inſi piens tu: quod ſeminas, non viuificatur, niſi prius moriatur. Nã homo non viuificatur vita ſpirituali, niſi prius in animali moriat. Iuxtà illud Saluato
Io.12. ris. Niſi granum frumẽti cadens in terram mortuũ fuerit, ipſum ſolũ ma net. Si autem mortuum fuerit, multũ fructum affert.

179 Quæ columnæ terræ concutiunt (vt Iob ait) & qñ? An ſunt illæ colũnæ her
Iob.9. culeæ, per quas è mediterraneo mari ad atlanticum, & oceanum itur? An ſunt partes inferiores, & centro proximæ: quæ ab Iſaia dicuntur funda
Iſa.24. menta terræ? Ait enim ipſe Iſaias. Cõcutientur fundamẽta terræ. An co lumnæ terræ, ſunt intelligentiæ ipſam ſuſtinentes? Nam ſicut ſunt intelli gentiæ mouentes cœlum (vt omnes conſentiunt) ſic etiã ſunt Angeli fir
Ibi.6. mantes terram. Et hi forſitan ſunt ſeraphini illi, de quibus Iſaias ait. Sera phim ſtabant ſubter illud, ſolium Dei videlicet: vnde habent robur ac vir tutem. Duo autem memorantur, quorum alter cœlum, alter verò terram confirmat. Et vtriq; ſex ſunt alæ. i. virtus extenſa in ſex partes: ſupremum videlicet & infimum, dextrum & ſiniſtrum, anterius & poſterius. Clama bantq́; alter ad alterum propter ipſorũ mutuam ſymmetriã, afferentes om nia eſſe plena diuina maieſtate: quæ tam in terra, quàm in cœlo ſua harmo nica ratione reboat ac refulget. Teſtabantur inſuper gloriam primæ vir
Pſal.32. tutis, & diuini verbi: de quo dicitur. Verbo Domini cœli firmati ſunt. Mo uebuntur autem hæ columnæ eo tempore præcipuè, de quo dictum eſt.
Lucæ.21. Virtutes cœlorum mouebuntur.

180 Cur Iob dicit terram eſſe datam in manu impii? Si terra fundata eſt, in ver
Iob.9. bo, & in virtutibus cœlorum, cur dicitur data in manu impii. i. Diaboli?
Pſal.23. Nónè Propheta canit. Domini eſt terra & plenitudo eius? Nonnè etiam
Iere.23. Deus per os Ieremiæ dicit. Cœlũ & terram ego impleo? Nonnè hic ad uertendũ eſt, q́ terra multifariè intelligitur: ſicut & Mundus? Nã eſt Mun dus à Deo conditus. i. machina hæc cœli & terræ, quã totam ipſe Deus
Io 15. implet: & eſt Mundus, qui odit verbum: vt Saluator ait. Si Mundus vos
Ibi.7. odit, ſcitote, quià me priorẽ vobis odio habuit. Et iterũ. Me aũt odit Mun

dus, quia teſtimonium perhibeo de ipſo, quod opera eius mala ſunt. Pari ratione eſt terra, Mundi infimum .ſ. elementũ: & hanc (vt modò dictũ eſt) Deus implet, ac poſſidet. Eſt etiam fex quædam terrea, ſeu terra malè poſſeſſa, & inculta: & hæc data eſt in manu impii .i. Diaboli, cui dictum fuit. Terram comedes omnibus diebus vitæ tuæ. Geñ. 3.

181 Cur Iob ait, quòd terra fundata eſt in nihilo? Nonnè, quia terra nulli creato innititur? Immò potius omnia ipſi innituntur: cum ipſa ſit rerum corporalium præcipuum fundamentũ. Siquidem ea ſubtracta omnia corruerent. Terra igitur quomodò ſuſtentatur? An verbo, quod (vt Apoſtolus ait) omnia virtute ſua portat? An, quia (vt Plato inquit) cœlum ipſi terræ ſimillimum eſt, & terra vndiquè eſt æquilibris? Aequilibre enim in medio ſui ſimilis poſitum in nullam partem plus æquo ſe extendit. Hac igitur ratione terra ipſa ab inclinatione permanet aliena. Et hunc ordinem Deus rebus indidit. Iob. 26. Heb. 1. Pla. ī Phę.

182 Quis eſt lapis fundamenti huius Mundanæ machinæ: vt in Iob quæritur? Nonnè virtus fundamentalis omnium, lapis nominatur? Virtutem enim metallorum in quacunque materia collectam Ariſtoteles vocauit lapidem Philoſophorum. Sic quoque virtus Medicinalis eſt lapis Medicorum. Pari modo virtutem, Eccleſiam ſuſtentantem, quæ Chriſtus eſt, Paulus lapidem vocat, dicens. Ipſo ſummo angulari lapide, Chriſto Ieſu: in quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum in Domino. Lapis igitur fundamenti huius Mundanæ machinæ eſt virtus verbi diuini, quo omnia ſuſtentantur: vt Pſalmographus canit, dicens. Verbo Domini cœli firmati ſunt. Iob. 38. Ephe. 2. Pſal. 32.

183 Quomodò Deus extendit Aquilonem ſuper vacuum: vt Iob ait? An per Aquilonem intelligitur cœlum: vt aliqui dicunt? Sed non video, cur Aquilo magis vocari debeat cœlum, quàm Auſter, aut Oriens, vel Occidens. An igitur per Aquilonem intelligitur polus arcticus, cui polus antarcticus opponitur: & circa axem intermediũ cœli rotari videntur: vt paulò ſuperius dictum eſt? In quo omnes Aſtronomi conueniunt. Qui quidē axis & poli cum ſint potius imaginarii, quàm reales: Ideò fundati dicũtur ſuper vacuo, id eſt ſuper eo, quod nequaquàm corpus eſt, ſed virtus Dei: qui rebus ordinem dedit indiſſolubilem. Quod & ſi ignotum eſt illis, qui ſenſibus innituntur: manifeſtũ tamen eſt iis, qui aut operantur per intellectũ agentem (vt Peripatetici dicunt) aut qui diuino lumine colluſtrantur. Iob. 26.

184 Quomodò aquæ ponderoſæ in leuiſſimis nubibus continentur, ne cadant, niſi ad tempus? Nonnè Naturales id attribuerent naturæ? Sed cum naturæ opus (vt ipſi dicunt) ſit opus intelligētiæ nō errantis, nōnè quærendũ eſt, quæ nam ſit hæc intelligentia nō errans? Hæc autem eſſe nō poteſt, niſi Deus, qui ſolus non errat: cum ſit prima omniũ regula. Cur igitur hi non dicunt id procedere à Deo: ſicut Iob, vel Moſes per Iob apertè teſtatur? An fortè, quia non audent ipſum Deum præ reuerentia nominare? An Auer. 12. Metaphy. Iob. 26.

potius,quia à ſenſibilibus diſcedere neſciunt,in ipſis inuoluti,tanq̃ in labyrintho quodam? Sicut itaq; Deus polo virtutem indidit,vt magnetem trahat,& magneti,vt ferrum trahat:ſic etiam nubibus indidit:vt aquas attrahant,& contineant,quouſq; per quoſdam cœlorum aſpectus virtus attractiua reſoluatur,& aquas pro rerum exigentia demittat.

185 Quomodo generant̃ niues,& grandines? Nonnè niues (vt in Meteoris ſcri-
M.te.1. bitur) generantur ex nubibus aere frigido congelatis: dum vẽtus parum vel nihil perflat: grandines autem,quando adeſt ventus validus condenſans,& congelans aquas ex nubibus deſcendentes? Quantum autem valeat hæc opinio, Sapiẽtes diiudicent: cum grandines magis æſtiuo,quàm hyemali tempore deſcendere videamus. An igitur origo niuis,grãdinis, pluuiarum ac ventorum eſt ordinata à Deo,non minus occulta,& recon-
Psal 134. dita,q̃ reconduntur theſauri? Hinc Dauid canit. Qui producit ventos de
Iob.38. theſauris ſuis. Et in Iob dicitur. Nunquid ingreſſus es in theſauros niuis: aut theſauros grandinis aſpexiſti?

186 Cur aquila (vt in Iob dicitur) ponit in ſublimibus & arduis nidum ſuum?
Ibi.39. An, quià ſuapte natura tanquàm auium Regina, ſublimiora loca petit? An (vt ad meliora ſenſa ingrediamur) aquila eſt illa,de qua Ezechiel ait.
Ezec.1. Facies aquilæ deſuper ipſorum quatuor? Quæ aquila eſt fons vitæ auium,
Zohar. vel Angelorum,qui per aues (vt Zohar aſſerit) deſignãtur. Hi autem Angeli vel aues habent in ſublimibus nidum ſuum: ſicut dictum eſt. Deſuper ipſorum quatuor. De quibus ſublimibus paulò inferius dicetur. An
Ezec.17. aquila eſt congregatio Iſrael? Quod idem Ezechiel innuit,dicens. Facta eſt vinea,quæ videlicet domus Iſrael eſt,aquila grandis,magnis alis,multiſq; plumis. De qua aquila paulò antè dixerat. Aquila grandis,magnarum alarum,longoq; membrorũ ductu venit ad Libanũ,& tulit medullam cedri,& tranſportauit eam in terram Chanahan. Quod totum de Synagoga Iſrael verificatur: vt alibi dictum eſt. Et hæc poſuit nidum in ſublimioribus locis: ſicut in antiqua Theologia apertiſſimè declaratur.

187 Cur dicitur in Iob, quòd hæc aquila à longè proſpicit eſcam,pullis videli-
Iob.39. cet dandam? An, quià hoc à natura ipſa ſortita eſt? Nam aquila oculos habet acutiſſimos: adeò vt remota clarius eſcam proſpiciat, quàm plæraq; animalia admodum propinqua. An (vt allegoricum ſenſum ſequamur) aquila eſt nedum familia Iſraelitica, ſed etiam virtus illam nu-
Deut.32. triens ac dirigens? De qua virtute ſcriptum eſt. Sicut aquila prouocans pullos ſuos ad volandum. Et hæc à longè proſpicit. Nam hæc aquila (ni
Pro.vlt. fallor) eſt mulier illa,de qua dicitur. Facta eſt quaſi nauis inſtitoris,de longè portans panem ſuum. Illum videlicet panem,quem edocuit nos filius
Lucæ.11. Dei petere, dicentes. Panem noſtrum quotidianum da nobis.

188 Cur aquila volucrum Regina,de qua tot tantaq; dicuntur,morticiniis & fœtidis cadaueribus oblectari videtur? Nõnè,quia eſt auis rapax,& à latere ſiniſtro,ac ex ea parte,quæ dicitur טמאה tumah,ideſt immũda? Nec mi-

rum eſt, ſi numen aliquod ei comparetur: cũ & Chriſtus leoni & ſerpenti Deu. 32.
comparetur. Leoni verò aſſimilatur nõ quidem ratione veneni, feritatis, Io. 3.
aut rapacitatis: ſed ratione virtutis ac regni. Nam Leo eſt Rex ferarum. Apoc 5.
Serpenti verò comparatur ratione ipſius antidoti ac virtutis ſalubris. Pari
modo & aquilæ cõparatur huiuſmodi numen non quià rapax ſit, & im-
mundis oblectetur, ſed quià volucrum Regina, & quià filios curat, & in
ſublimioribus locis nidum ponit.

189 Quæ nã concordia facta eſt in ſublimibus: vt in Iob dicitur? An de ea con- Iob 25.
cordia eſt ſermo, qua cœli ſunt incorruptibiles, & indefectibiles? Quãuis
ipſi ex aqua & igne (vt Hebræi aſſerunt) cõpoſiti ſint: licet Philon in li- Hebræi. Philon.
bro de cœlo & Mundo contendat cœlos nõ eſſe ex elementis cõpoſitos.
Quod nõnulli affirmare conantur, dicentes, q̃ ſi aquei eſſent, nõ poſſent
diuidere inter aquã & aquã: vt in Geneſi habet̃. Puerilia q̃ppè ſunt hæc. Gen. 1.
Nam videmus naues, & ſcaphas diuidere inter aquas ſalſas, per quas na-
tant, & aquas fluuiales, vel vinũ, quod cõtinent: & tamen lignum cõpo-
ſitum eſt ex aqua & aliis elemẽtis. An ſunt ligati ſublimes cœli ſuis nume-
ris: vt ad inuicẽ cõueniãt in eſſe & motu, & in influxu circà inferiora? An
per ſublimia intelliguntur Angeli in cœlo habitantes cũ aliis habitatori-
bus, quicunq; ſint: quos primò Deus concordes effecit? Et ſi aliqua per-
turbatio, & diſſidium inter eos ortum eſt, Redemptor ipſos reconciliauit.
Iuxtà illud Apoſtoli. Pacificans per ſanguinem Crucis eius, ſiue quæ in Col. 1.
cœlis ſiue quæ in terris ſunt.

190 Cur ſcriptũ eſt. Eccè qui ſeruiunt ei nõ ſunt ſtabiles? An, quià aliqui Ange- Iob 4.
lorũ ceciderunt, declinantes à fundamento, ſuper quo Dñs eos colloca-
uerat? Quod videt̃ innuere verbũ illud, quod ſequit̃. Et in Angelis quidẽ
ſuis reperit prauitatem. An (vt melius antiqui Theologi ſentiũt) Angeli Ant. Theo.
nõ ſunt ſtabiles, quià mutant̃ ab officiis ſuis? Nam, qui cuſtodiã primã ha-
bent, amouent̃ ab illa, aliis in ſecundã ſubintrantibus tã dierũ q̃ menſium.
Sicut .n. ſingulis tribus horis mutant̃ excubiæ: ſic ſingulis tribus mẽſibus:
vt aliàs tactum eſt. Quod indicãt verba ſequentia: vt in veritate literæ ha-
betur. Et in Angelis quidẽ ſuis poſuit mutationẽ. Licet aliqui dicant, po-
ſuit ſplendorẽ. Sunt & qui aſſerunt alias mutationes eſſe in Angelis. De
quibus alibi (Deo fauente) diſſeremus.

191 Qui ſunt milites Dei, & quod lumen ſurgit ſup ipſos: vt in Iob dicit̃? Nõne Iob. 25.
milites Dei ſunt cœlorũ exercitus, qui hebraicè צבאות Zebaot dicuntur?
De q̃bus militibus in Geneſi dicit̃. Completi ſunt cœli & terra, & omnis Gen. 2.
militia eorũ. Pro quo traductio cõmunis habet. Et omnis ornatus eorũ.
Quãuis .n. Angeli ſint ornamenta cœlorũ, nihilominus צבא Zebaa, vel
צבאות Zebaot nõ ſignificat ornatũ, ſed militiã. Sup ipſos aũt ſurgit lumen
illud: de quo Dionyſius dicit, dum Angelum definit. Angelus eſt imago Dionyſius.
Dei, manifeſtatio luminis occulti: luminis (inquã) diuini nobis inacceſſi-
bilis. Iuxtà illud Pauli. Deus habitat lucẽ inacceſſibilem. Quã quidẽ lucẽ 1. Timo. 6.

Angeli ſupiores ſuſcipiũt, & inferioribus manifeſtant: & illi nobis: quo-uſq; peruenerimus illuc, vbi & nos lumẽ illud (Deo fauẽte) ſucipiemus.

192 Quæ ſigna, & quomodò ſunt inſculpta manibus hominum, vt inde noue-rit vnuſquiſq; opera ſua: vt in Iob dicit? An de illis ſignis eſt ſermo, quæ Chiromantes in ſuis ꝓgnoſticis conſyderant? Sed nõnè hoc nimis abſo-num videtur? Cũ ſcriptura ſacra nõ prognoſtica, ſed opera bona ſuadeat: ſibiq; addictos nõ diuinationi, ſed ſtudioſæ actioni incumbere velit. An igit in virtute hominis operatiua, per manũ denotata, ſignificat Deus, & indicat, qd vnicuiq; facto opus ſit? Iuxtà illud Apoſtoli. Alii datur ſermo ſapientiæ, alii ſermo ſcientiæ, alii gratia ſanitatũ, &c. Hinc ꝑfectò fœlix, & in opere facilis eſſet, qui ſciret ſequi naturã ducem: quã & Deus ſequitur. Quod elicitur ex doctrina Saluatoris. Vni (inquit) dedit quinq; talẽta, alii aũt duo, alii verò vnũ: vnicuiq; ſm propriã virtutem. Ex qbus verbis inuitur, q dona gratuita dantur ſm virtutem & proprietatem donoꝝ na-turaliũ: ſicut optimè Gregorius ſentit, & nos alibi diſſeruimus.

193 Si per ſigna quis prognoſticari poteſt, per quæ magis, faciei nè an manuũ? Nõnè magis in facie viget ſpiritus hominis, vigent etiã ſenſus, viſus præ-ſertim? Per oculos enim tanq̃ p feneſtras & ſi videt homo, quæ foris ſunt: crebrò tamen ac ſedulò eos intuentibus, abdita cordis produntur. Sunt quoq; in facie lineamenta multa, & colores, qbus multa depræhendi pñt. Sed cur Saluator ait. Nolite ſm faciem iudicare? An forſitan de illis eſt ſermo: de qbus dictum eſt. Exterminant facies ſuas, ideſt extrà terminos ponunt, vt verum iudicium fieri de ipſis nullatenus poſſit?

194 Cur in Iob dicitur, q Equus non timet clangorem tubæ, ſed ad ipm exul-tat? Nonnè hic deſcribit ordo, & natura, quã Deus rebus indidit? Sed cur Equus iubilat ad tubæ clangorẽ, quem multa aĩalia timent? Nõnè, quia Equus eſt penitus Martius, prout etiã eſt clangor tubaꝝ? Hinc tẽpore Iobilei ex parte illa ſiniſtra, ſuperiori tamen, venientis clangebatur tuba, veluti re ipſi proportionata: & ad deſtruendam Ciuitatem Iericho clan-gor tubaꝝ indictus fuit. Pauent autẽ huiuſmodi clangorem illa anima-lia, quæ Martia non ſunt, nec habent conuenientiam cũ tubis. Si verò ad allegoriã cõſcendere voluerimus, Equus omnem fortem in via Dei ſigni-ficat: qui in bono ab Aquilone roboratur. Pro quo quidẽ robore ſuſci-piendo Patres (vt aliàs dictum eſt) in Aegyptum deſcenderunt: Aqui-lonarem videlicet, & ad ſiniſtram partem ſpectantem. Itidẽ fecerũt Mar-tyres omnes, qui ad clangorem tubæ verbi Dei nõ perterriti, ſed fortes in bello facti acriter contrà hoſtem antiquum pugnauerunt.

195 Quæ eſt lampas cõtempta, & à quibus: vt Iob ait? Nõnè lampades ſunt oẽs iuſti, qui alios colluſtrant? Hinc Chriſtus de Iohanne inquit. Ille erat lu-cerna ardens & lucens. Et de Apoſtolis. Vos eſtis lux Mũdi. Sũma verò lampas fuit ille, qui dixit. Ego ſum lux Mũdi. Cõtemnunt autem huiuſ-modi lampades à malè agentibus. Iuxtà illud. Qui male agit, odit lucem.

Iob. 37. 1. Cor 12. Mat. 25. Grego. ibi. Io. 7. Mat. 6. Iob. 39. Leuit 25. Ioſueh. 6. Iob 12. Io. 5. Mat. 5. Io. 8. Ibi. 3.

Hinc ipſe Iob ait. Deridetur iuſti ſimplicitas, lampas contempta apud co- Iob.12.
gitationes diuitum: & malorum videlicet. Vnde ſubinfert. Parata, ſcilicet
erit hæc lampas, in ſtatutum tempus. Quando ſcilicet (vt Sapiēs ait) iuſti Sap.5.
ſtabunt in magna conſtantia aduerſus eos, qui ſe anguſtiauerunt. Nā tūc
lampades contemptæ improperabunt, & iudicabunt eos.

196 Cur Eliphaz Themanites maledixit pulchritudini radicis fatui? Et ſi vterq; Iob.5.
fabricat, malus videlicet ac bonus, & arbor bona & mala radicem demit-
tit, & vtraq; videtur ſæpiſſimè pulchra arbor, pulchrumq; ædificium: Ni-
hilominus Eliphaz, ſeu Moſes huius opuſculi author, videns radices fa-
tuæ & malæ arboris maledixit eis, eradicandis, & euellendis. Quod ea po
teſtate fecit, qua dictum eſt Ieremiæ. Conſtitui te hodie ſuper gentes, vt Iere.1.
euellas, & deſtruas, & ædifices & plantes. Euellas videlicet eas plantas: de
qbus ſumma Veritas ait. Omnis plātatio, quā non plantauit Pater meus Mat.15.
cœleſtis eradicabitur. Hæ autē arbores multoties pulchræ videnť, & ma-
gnæ corām hominibus: & tamē putidæ ac infimæ ſunt apud Deū. Iuxtà
illud. Quod hominibus altum eſt, abominatio eſt apud Deum. Luc.16.

197 Cum (teſte Paulo) non ſit poteſtas niſi à Deo: cur Deus aliquando per- Ro.13.
mittit regnare & præualere malos? An, quià (vt Elihu ait) propter pec- Iob.34.
cata populi Deus permittit regnare hypocritam? Sed nōnè melius eſſet,
ꝙ regnaret ſapiens & bonus, per quem populus efficeretur bonus? Iuxtà
illud. Beata Ciuitas, cuius Rex ſapiens vel nobilis eſt. Et è conuerſo. Væ Eccl.10.
tibi Terra, cuius Rex puer eſt. An igitur hoc intelligi debet de populo Ibidē.
vſq; adeò peruerſo, & inſanabili, vt meritò ſupplicium incurrat? Quod cla
riſſimè patet in ſecundo Regū volumine: vbi diciť. Et addidit furor Dñi 2 Reg.vlt.
iraſci contrà Iſrael: cōmouitq; Dauid, vt numeraret populum: vt vž inde
ſumeret occaſionem puniendi ipſum populū. Si verò aliquando mali do Aug. ſuper
minātur bonis, hoc fit, vt per eos boni exerceanť: ſicut Auguſtinus ſentit. Pſal.54.

198 Cur Iob ait, ꝙ anima eius elegit ſuſpendiū? An fortè Iob mortem corporeā Iob.7.
deſyderabat, vt vitam æternam inueniret? Quod videntur innuere verba
immediatè ſequentia. Et mortē oſſa mea, ſcilicet elegerunt. Et cauſam vi-
detur aſſignare paulò ſuperius, dicens. Sicut Ceruus deſyderat vmbram:
ſic Mercenarius præſtolatur finem operis ſui. Sed cur mortē optabat, cū
ſe noſſet onuſtum criminibus: vt ipſe teſtatur, dicens. Parce mihi Domi-
ne? Et iterum. Cur non tollis peccatum meum, & quarè non aufers ini-
quitatem meam? An igitur optabat ſuſpendium à peccatis, ne ſcilicet vl-
trà peccaret: & remiſſionem eorum, quæ perpetrata videbantur: cū ve-
luti ſceleſtiſſimus acriter puniretur?

199 Cur dicit Iob ſe habuiſſe menſes vacuos? An exiſtimabat ſe habere menſes
vacuos: cū non videret præmium laboris, immò punitionem ſeueriſſi- Ibidem.
mam? An, quià (vt Zohar aſſerit, vbi de vita Saræ pertractat) dies, qui- Zohar.
bus homo eſt in peccato mortali, non annumeranť inter dies vitæ illius?
Et hoc, quià nullum ex ipſis fructum reportat,

200 Quod verbum abſconditũ perhibet Eliphaz ſibi dictum fuiſſe? An abſconditum, vel abſcondendum dicitur verbum à Deo factum amicis ſuis: cũ non ſit propalandum? Iuxtà illud. Audiuit arcana verba, quæ nõ licet homini loq. Et in Apocalypſi di. Vincẽti dabo mãna abſconditũ. Cũ illud cõmunicari & propalari non poſſit. An verbum abſcõditum dicitur, ideſt ſecretò iis, qui ſunt ſemoti à ſtrepitu Mundi, & peccatorũ: ſicut alibi diximus? Quo ſenſu iubet Chriſtus orantem, qui mutua cũ Deo habet colloquia, clauſo oſtio, & in abſcondito orare.

Iob. 4. 2. Cor. 12. Apoc. 2. Mat. 6.

201 Cur Eliphaz ait. Venas ſuſurrii eius audiuit auris mea? Nõnè, quià Deus adeò ſubmiſſè loquitur (vt benè Gregorius exponit) vt audiri nequeat ab iis, qui ſunt etiam in minimo ſtrepitu? Hinc Deus de anima, cũ qua domeſtica vult habere colloquia, ait. Deducam eam in ſolitudinẽ, & loquar ad cor eius. Nõ enim loquitur Deus voce ſonora, & alta, vt homines, ſed clam imprimendo conceptum in mente quieta, & benè diſpoſita. Iuxtà illud. Audiam quid loquatur in me Dominus Deus.

Iob. 4. Grego. ibi. Oſeæ. 2. Pſal. 84.

202 Cur in Iob dicitur. Semel loquitur Deus, & ſecundò idipſum non repetit? Nonnè (vt ſuprà diximus) quià omnia verba in Scriptura ſacra repoſita, ſunt quaſi theoremata, & regulæ quædam non reiterandæ, ſed perpetuò permanentes, ad quarũ metas omnes operationes noſtræ formãdæ ſunt? Iuxtà illud. Quæcũq; ſcripta ſunt: ad doctrinã noſtrã ſcripta ſunt. Hinc diuiti petenti, vt Lazarus, vel aliquis ex mortuis ad fratres mitteretur, reſpondit Abraham. Habent Moſem, & Prophetas: qui videlicet ſemel locuti ſunt, nec oportet idem reiterare. Quo ſenſu decantauit Propheta, dicens. Semel locutus eſt Deus.

Iob. 33. Ro. 15. Luca. 16. Pſal 61.

203 Quis ſcrutatus eſt profunda fluuiorum, & abſcondita produxit in lucem: vt Iob ait? Nõnè id fecit Deus: qui timentem ſe cibat pane vitæ, & intellectus, & potat aqua ſapientiæ ſalutaris: vt Sapiens ait? Nam initium ſapiẽtiæ eſt timor Domini: vt Propheta canit. Qui enim timet Deum, omni diligentia cauet, ne Deum offendat, & conſeruat ſe Mundum, vt ipſum Deum videre poſſit. Iuxtà illud. Beati mundo corde, quoniã ipſi Deũ videbunt. Deum autem videt in via, qui mundus eſt, vel qui habet intellectum adeptum (vt Peripatetici dicunt) vel qui habet mentẽ (vt Mercurius ait) vel qui habet veram ſapientiam, qua omnia intelliguntur: vt in libro Sapientiæ diffuſè pertractatur.

Iob. 28. Eccli. 15. Pſal 110. Mat. 5. Peripate. Mercu. in Pymãd. Sap. 7.

204 Quæ Dei fauillæ reddunt hominem perfectum? Nõnè fauilla in malã partẽ accipitur: vt Iob teſtatur, dicens. Impii erũt ſicut paleæ antè faciem venti: & ſicut fauilla, quã turbo diſpergit? Cui adſtipulatur Iſaias, dicens. Et erit fortitudo veſtra, vt fauilla ſtupæ. Sed nõnè in calce libri ait ipſe Iob? Ago pœnitentiam in fauilla, & cinere? Sicut igitur eſt ignis comburens, & crucians, & ignis illuſtrans & beatificans, qui Deus eſt: ſic eſt fauilla conſumens & nocens, & fauilla expians, & expurgans animam & mentem, vt cum Deo vniri poſſit.

Iob. 21. Iſa. 1. Iob vlt.

205 Quid eſt apud Iob, inſulſum, & ſale non conditũ, quod à comedente reſpui- Iob. 6.
tur? Nonnè ſicut in cibis corporeis reperitur inſulſum, non comedendũ,
ſed reiiciendũ: ſic & in cibis mentis? Hinc Chriſtus Apoſtolis dixit. Vos Mat. 5.
eſtis ſal terræ. Quòd ſi ſal euanuerit in quo ſalietur? Oĩs enim Mundi ſa-
pientia inſulſa penitus, & inſipida eſt: niſi ſale diuinæ ſapientiæ cõdiat̃. Quę
quidem ſapiẽtia cum ab Apoſtolis vniuerſo terrarũ orbi proponẽda eſſet:
Hinc ipſi non ab re ſal terræ dicti ſunt à Chriſto.

206 Quis eſt coluber, vel ſerpens tortuoſus, qui eductus eſt obſtetricante manu
Dei: vt Iob perhibet? An id intelligitur de Diabolo, qui eductus .i. abla- Iob 26.
tus eſt ab hoc Mundo & à fidelibus, obſtetricante manu Dei, per paſſio-
nem videlicet Chriſti: vt nonnulli ſatis inſulſè dicunt? An (vt alii expo-
nunt) id intelligit̃ de dracone ab Angelorũ conſortio (pugnante Michae
le) ſublato? Sed, cum Iob loquat̃ de ſumma prouidẽtia, & arte, qua Mun
dus à Deo fabricatus eſt, nonnè abſona penitus videtur huiuſmodi opi-
nio? An igitur hic ſerpens eſt ille, in cuius cauda vel capite Aſtrologi di-
cunt Lunam aliquando eſſe, & alia ſydera? Qui draco non eſt pura imagi
natio: qà ſi ſic, nõ eſſet fauſta Luna in capite, & infauſta in cauda: vt Aſtro-
logi dicunt. An eſt ille, de quo & eius ſocio, vel fratre (vt antiqui Theo-
logi dicunt) ſcriptũ eſt. Et creauit Deus dracones magnos? Pro quo tra- Gen. 1.
ductio cõmunis habet. Cete grandia. An eſt ille: de quo Propheta canit.
Draco iſte, quẽ formaſti ad illudendũ ei? Quod infrà ſtatim declarabit̃. Pſal. 103.

207 Quod numen (vt Propheta canit) ludit cũ animalibus in mari magno & ſpa Ibidem.
tioſo? An ſapiẽtia diuina, quæ ait. Delectabar p ſingulos dies, ludẽs coràm Pro. 8.
eo omni tẽpore, ludens in orbe terrarũ? An hoc numen eſt draco ille, de
quo ipſe Vates canit. Draco iſte, quẽ formaſti ad illudendũ ei? Verùm in Pſal. 103.
textu hebræo nõ habetur draco, ſed לויתן Leuiatan. Quem quidẽ Leuia
tan adeò ſecretiores Theologi celebrant, vt eum in Archetypo diuino Sec. Theo.
collocent. In quo Archetypo etiã illud mare magnũ collocatur. Hinc ipſi
ſecretiores Theologi exiſtimãt Prophetã loqui de aqs ſupremis .i. quæ ſu
prà cœlos ſunt, qñ ait. Hoc mare magnũ & ſpatioſum manibus, vel litto- Pſal 103.
ribus, vt literæ veritas habet. Ex qbus aquis producta ſunt oĩa viuentia:
ſicut ſcriptũ eſt. Producant aquæ, ſupramũdanæ videlicet, ſerpiturã animę Geñ. 1.
viuentis. In quo mari magno ipſi ſapientes dicunt eſſe Leuiatan, fontem
vitæ piſcium, & Behemot fontem vitæ animalium.

208 Quis eſt Behemot apud Iob, factus cũ hoĩe? An eſt Diabolus: vt aliq ineptè Iob. 40.
exponunt? Sed cur dĩ Behemot, quod cicures ſignificat: & cur tot tantaq;
de eo p̃dicantur? Et cũ Behemot .i. cicuribus data ſit hærba in cibũ, Diabo Gen 1.
lo aũt terra, quomodò cõueniunt? An igit̃ Behemot eſt idea, & fons om-
nium cicurum, vel aialiũ: vt dictũ eſt? Nã huiuſmodi idea ſimul cum idea
hominis facta eſt: vt Antiquorũ more loquamur. Quo ſenſu dixit Sapiẽs.
Qui manet in æternũ, creauit oĩa ſimul. In explicatione aũt particulariũ, Eccl. 18.
& materialiũ exquirebatur ordo à Moſe deſcriptus. Gen 1.

Quomodò

209 Q̃uõ intelligitẽ illud dictũ. Fortitudo eius in lũbis eius, & virtus illius in vm-
Iob.40. bilico ventris eius? An (vt nonnulli volunt) hoc de Diabolo fuit dictũẽ
Nam virtus ipſius eſt in lumbis: vnde viri luxuria ſcatet, & in vmbilico:
vbi viget libido in muliere. Vnde, ſm ipſos, ſenſum eſt, ꝙ ea loca Diabo-
lus vi ſua ad libidinem ſuccendat. Sed nonnè maior luxuriæ vis in fœmi-
nis eſt in vulua: in vmbilico autem forſitan nulla? An igitur (vt verum pu-
tõ) de idea beſtiarum eſt ſermo? Nam earũ vis eſt in lumbis, ideſt in virtu-
te generatiua, & in vmbilico: quià ſicut fœtus nutritur in ventre matris per
vmbilicũ: ſic beſtia omnis nutritur ab illo fonte ſuperiori per virtutem, vel
canales vmbilici. Per quos canales diffunditur nutrimentũ per totum cor-
pus. Omnia enim viuentia nutriunẽ à ſuperno cellario: vt Propheta ca-
Pſal.103. nit. Omnia à te expectant, vt des illis eſcam in tempore.

210 Cur dicitur, ꝙ Behemot conſtringit caudam veluti cedrum? Multa hic di-
Iob.40. cunt, qui de Diabolo locũ hunc interpretanẽ: & omnia inconcinnè. Quos
enim (inquiunt) Diabolus in peccatũ deduxit: ſtrictè inuoluit cauda. Sed
quo nam pacto cauda hæc execrabilis comparatẽ cedro vſq; adeò in Scri-
Pſal.79. ptura celebratæ? Sicut Propheta canit. Arbuſta eius cedros Dei. Et iterũ.
Ibi.103. Cedri Libani, quas plantauit. An igitur (vt opinor verũ) cauda huius vi-
tæ fontis eſt continuatio, & perſeuerantia, generandi vel infundendi vitã
in embryones iam formatos? Quæ quidem infuſio eſt velut cedrus impu-
treſcibilis, & indeficiens, vel (vt literæ veritas habet) concupiſcens velut ce-
drus. Vnde ſenſum eſt. Sicut homines ꝑ cedros ſignificati concupiſcendo
generãt: ſic etiam beſtiæ, & ipſe beſtiarum vel animaliũ fons.

211 Cur dicitur, ꝙ Behemot habet neruos teſticulorũ perplexos? An (vt expo-
Iob.40. nunt hi, qui Diabolo hæc attribuunt) intelligitur hoc de intricatione, qua
Diabolus implicat, quos per luxuriã deuincit? Sed nõnè literæ veritas ha
bet, propagantur. i. in propagines & ramos q̃ plurimos extenduntur? Vn
de innuitur, ꝙ proprium eſt vniuſcuiuſq; animalis generare ſibi ſimile, &
propagare ſpeciem in plura indiuidua. Quemadmodũ eis dictum fuit à
Gen.1. Deo. Fructificate, & multiplicate, ac replete terram. Quem inſtinctum
ſeruãt ille fons vitæ, & dator formarum infundens animam: quotieſcũq;
materia eſt diſpoſita.

212 Cur oſſa eius fiſtulis æris aſſimilantur? Nonnè (ſi id de Diabolo volumus in-
Iob 40. terpretari: vt quidam dixerunt) hoc ſignificat fortitudinem ipſius? Sed (vt
ad veritatem ipſam accedamus) nonnè oſſa ænea robur eius indeficiens
denotant? Nam æs fuſum, à rubigine ſemper alienum manet. Hinc innui-
tur duratio ſpecificæ vitæ animalium: quam Philoſophi dicunt æternam.
Nec ab re. Cum omnia à Deo immediatè, ſine cauſa ſecunda producta,
Pla. ĩ Tim. ſint æterna: vt Plato, & Plotinus conſtanter aſſeuerant. Impii enim eſſet
Plo. d Mũ. (vt ipſi dicunt) diſſoluere, quod ſemel fecit. Sed poſt iudicium quid erit
de his animalibus? Nonnè, ſicut de iis, quæ fuerunt antè Mundi conſtitu-
tionem (Deo iubente) non habetur ſermo: Sic nec de iis, quæ erunt poſt

curriculũ eiuſdem Mundi? Niſi quatenus ex oraculis haberi poteſt: quæ 2.Pe.3.
dicunt, ꝙ erit cœlum nouum, & terra noua, & conſequenter omnia noua: Iſa.65.
vt Iohannes apertè teſtatur, dicens. Et dixit, qui ſedebat in throno: eccè Apoc.21.
noua facio omnia.

813 Cur chartilago illius dr̃ quaſi laminę ferreæ? An hic, vbi poniť גרם gheré, re- Iob.40.
petiť, qđ ſuprà dictũ eſt עצם hezem? Vtrũq;.n. ſignificat os. An (vt in cõ-
mẽtariis hř) עצם hezẽ aut עצמות hazamot ſignificat oſſa maiora, גרמים
gheramim verò minora? An (ſi traductionẽ vulgatã ſeq volumus) char-
tilagines ſunt nerui colligãtes inteſtina? Cõparanť autẽ huiuſmodi nerui
bracteis ferreis, vel laminis thoracis colligatis: vt innuať vis, & robur illius
vitæ: vel vt denotetur per ferrum vitã animaliũ, quæ à robore illo cœleſti
venit, vnde & ferrũ: ſicut in ſecretiori Theologia habetur.

814 Cur dř, ꝙ ipſe Behemot eſt initiũ viaꝝ Dñi? An (vt dicũt, qui oĩa ad Diabo Ibidem.
lum cõtorquent) qđ Angeli tã boni q̃ mali fuerũt cõditi primo die ſimul
cũ cœlo & terra? Sed quõ fuerunt tunc ꝓducti Angeli: cũ nõdũ factum Gen.1.
eſſet illud הרקיע harachiah, vel expanſum cœloꝝ, quod eſt ꝓpriè intelli-
gentiaꝝ habitaculũ? Nã ſicut hõ ꝓductus fuit poſt formatũ ipſius habi- Ibidẽ.
taculũ: ſic & Angelos decuit ꝓduci poſt eoꝝ habitaculũ ſecundo die fa-
bricatũ. An igiť intelligendũ eſt de idea ipſa? Cũ oẽs ideæ productæ fue-
rint primò. Vnde ipſæ ideæ principiũ viaꝝ omniũ ꝓductionũ ſunt.

815 Cur diciť, ꝙ qui fecit eũ, applicauit ei gladiũ? An (vt dicunt, qui de Diabolo Iob.40.
locum hũc interpretantur) gladius eſt vis tentandi? An eſt vis operatiua
vniuſcuiuſq; rei? Cũ vnũquodq; operetur ſm propriã virtutẽ. An eſt vis
offendẽdi, & defendendi: ſicut exterius in vnoquoq; aĩali videmus? Bo-
ues.n. habẽt cornua, Canes dentes, Leones & Vrſi dentes & vngulas, Le-
pores, Capreæ, & Damæ pedes ad fugiendum: cũ careant armis & viri-
bus ad bellandum.

816 Qui montes præbent hærbas huic Behemot: vt in textu habetur? Nõnè (vt Ibidem.
Hebræi dicunt) comedit quotidiè hærbas mille montiũ? Iuxta illud. Be- Pſal.49.
hemot in montibus mille. Pro quo vulgata æditio habet. Iumẽta in mon
tibus & boues. Nec miretur quiſpiã de hac interpretatione. Cũ אלף Ale-
ph non ſolùm ſignificet primã literã alphabeti, quæ talis eſt א ſed ducem.
Nam illa literà eſt dux totius alphabeti. Significat quoq; bouem armen-
torum ducẽ. Significat etiã mille, qui eſt numerus diuinitatis in eo, ꝙ eſt
finis omniũ. Millenarius.n. numerus eſt cubus denarii numeri completi:
vltrà quẽ alius nõ datur: vt ſuprà de Ariſtotelis mente diſſeruimus. Sen-
ſum igiť huius verſiculi eſt. Meæ ſunt oẽs feræ ſyluaꝝ: & cicures vel ani-
malia in montibus ſunt mille, ideſt Dei: cui reſpõdet millenarius. An igiť
montes, qui huic Behemot hærbas præbẽt, ſunt illi, de quibus Propheta
canit. Illuminãs tu mirabiliter à montibus æternis? Nam ipſe Deus eſt. in Ibi.75.
quo viuimus, mouemur, & ſumus. Nec.n. in textu habeť hærba, ſed יבול Acto.17.
bul, qđ fruticẽ, palmitẽ, ſurculũ, & qcq̃d iumẽta comedũt, ſignificat.

217 Cur dicit̃, ꝙ oẽs beſtiæ ludunt ei? An (vt dicunt, qui de Diabolo locũ hunc
Iob.40. interpretant̃) quia oẽs, beſtiarũ more, viuentes arrident ei? Sed ſi ſic: nõne
melius dictũ fuiſſet, ꝙ Diabolus ludit cũ eis, vt eos poſteà deuoret: ſicut
faciunt feles ſeu cati cũ muribus? An igitur (vt interpretationẽ noſtrã de
idea animaliũ pſequamur) oẽs beſtiæ agri ludunt ibi (vt literæ veritas ha
bet) ideſt in illo fonte, à quo vitã hauriũt, & ipſe ludit cũ eis? Sicut de Le-
Pſal.103. uiatan Propheta canit. Leuiatan quẽ formaſti ad arridendũ eis. Et de ipſa
Pro.8. Dei virtute loquit̃ Salomon, dicẽs. Quãdo appẽdebat fundamẽta terræ,
cũ eo erã cuncta cõponẽs, & delectabar pſingulos dies, ludens coràm eo
omni tpe, ludẽs in orbe terrarũ: præſtãdo. ſ. vitã & nutrimẽtũ omnibus.
218 Quomodò aliæ vmbræ protegunt vmbrã illius? An, quià (vt aliqui dicũt)
Iob.40. Elephas appetit vmbrã, eo ꝙ ſit animal valdè calidum? Sed quomodò eſt
tã calidus Elephas, animal Saturnium? Et quomodò ipſe operit̃ vmbris
aliorũ, cũ ſit maior, & ſtatura procerior aliis animalibus? An igitur proſe-
quentes opinionẽ noſtrã dicemus, ꝙ formæ particulares demiſſæ in cor-
pora operiuntur ab ipſis corporibus veluti à quibuſdã vmbris, & opacis
Pla. i Phę do. & alibi vẽſtibus? Nam forma animaliũ in ſe, eſt abſq; vmbra & veſtimẽto. De qua
Pro. i Tim. duplici productione animalium, in vniuerſali videlicet & in particulari,
Gen.1. Plato & Proculus diffuſè differũt: prout didicerũt à Moſe, qui ait. Crea-
uit Deus oẽm animam viuentem, atq; motabilem, in particulari videlicet,
quam produxerant aquæ, ſcilicet in vniuerſali.
219 Cur dicitur, ꝙ ſalices torrentis eum circũdãt? An, quià (vt nõnulli aſſerunt)
Iob.40. Elephas delectatur huiuſmodi vmbra? Sed nõnè puerilis admodũ & va-
ga eſt horũ interpretatio? Nunc enim de Diabolo, nũc de Elephante in-
terpretant̃. An igitur per ſalices, arbores quippè infructuoſas, intelligunt̃
aĩalia homini inutilia, licet ad decorẽ vniuerſi ſpectantia, quorũ vmbræ. i.
corpora circũdant ipm, ideſt formas particulares ab ipſo emanantes?
220 Cur dicit̃, ꝙ iſte Behemot habet fiduciã, ꝙ Iordanis influat in os eius? An
Ibidem. metaphoricè loquit̃ Iob ſeu Moſes, per Behemot Elephantẽ intelligens:
vt aliqui ſatis ineptè dicunt? An fortè (vt alii magis ridiculoſè aſſerũt) de
Diabolo eſt ſermo, qui animas ſemp ſitit, & ingurgitare deſyderat? Sicuti
Pro.30. de Inferno dicit̃: quẽ Sapiens inter tria inſaturabilia cõnumerat. An bi-
bit hic fons vitæ animaliũ ex Iordane ſupramundano à ſuperiori Libano
oriente: ſicut alibi tactum eſt? Qui Iordanis eſt fons ille, de quo dicitur.
Pſal.35. Quoniam apud te eſt fons vitæ. Et hic deſcribitur in horto delitiarũ: cuius
Gen.2. aqua diuiditur in quatuor flumina, primò ipſum hortũ, poſteà vniuerſam
terram irrigantia.
221 Cur dicitur, ꝙ bibet fluuium, & non formidabit? Accõmodata quippè ſunt
Iob.40. hæc omnia verba, & ſuis myſteriis referta. Eſt enim idea, ſeu vita animaliũ
in ſupernis, veluti piſcina quædam, in quã influit fluuius veniens ab illo
Pſal.35. fonte, de quo dicitur. Quoniã apud te eſt fons vitæ. Dum ergò ſuſcipit
aquã ab illo vitæ fonte emanantẽ, non timet, ꝙ videlicet redundet piſcina:

Nam ipſam aquã continuè demittit in corpora animalium, ad ſuſcipiendam vitæ formam apta: quæ penè innumera in omnibus Mundi plagis quotidiè gignuntur. Propterea tm̃ fluit de vita à ſummo vitæ fonte in piſcinã, vel fontẽ illũ particularẽ, quantũ in corpora iã præparata diſtribuit.

222 Cur dicitur, ꝙ oculis, quaſi hamo capitur? An (vt aliqui dicũt) per hoc innuitur Elephãtis captura? Sed inepta ꝑfectò eſt hæc expoſitio, nulla ratione, nullaq́; Elephãtis proprietate prorſus ſuffulta. An igiť, iuxta interpretationẽ noſtrã, trahitur hæc idea quaſi laqueo, rete, vel hamo per oculos, quã diſpoſita materia, ſtanteq́; ordine naturę indicto, materia ipſa adeò efficaciter appetit formã, vt ipſa forma neceſſariò introducať? Quæ quidẽ forma eſt quaſi qdã oculus. Sicut.n. per oculũ illuſtratur mens, & cõita per formã illuſtratur corpus. Et ſicut oculus eſt lux quædã emicãs in nobis: ita & forma, quã Pythagoræi lucẽ vocarũt. Quod à Moſe ꝓcul dubio didicerũt: qui cũ de Mundi fabrica ageret, inducit Deũ dicẽtẽ. Sit lux: forma videlicet informans ipſam materiã: vt alibi diſſeruimus. Iob.40. Gen.1.

223 Cur nares eius ſudibus ꝑforari dicũtur? An de Elephãte (vt quidã volunt) id intelligitur? Sed cur magis de Elephãte, ꝗ̃ de aliis animalibus id intelligendũ eſt: cũ omnia animalia habeant nares ꝑforatas? An igiť per nares intelligitur vis infuſiua & receptiua vitæ & animæ? Quod diſcere poſſumus à Moſe, qui ait. Formauit Dñs Deus hominẽ puluerẽ de terra, & inſufflauit in nares eius ſpiraculũ vitæ: vt in veritate literæ habeť. Pro quo traductio cõmunis habet, in faciẽ eius. Sicut enim per nares exhalatur ſpiritus: Ita per nares infunditur, & ſubintrat in nos. Quẽadmodũ optimè innuit Moſes. Vnde nullatenus ſunt immutãda verba Scripturæ ſacræ, nec in aliud ſignificatũ extorquenda, ꝗ̃ in ſuum: ſi quis vult Dei & naturæ arcana in ipſa Scriptura contenta percipere. Iob.40. Gen.2.

224 Quid eſt Leuiatan apud Iob? An per Leuiatan intelligiť cetus, piſcis magnus: ꝑ quẽ (vt nõnulli dicũt) Diabolus deſignať? Sed ſi Leuiatan iſte cetum ſignificat: cur aliqui interpretes pro Leuiatan in Pſalmo interpretati ſunt dracone, vbi diciť. Draco iſte, quẽ formaſti? Nã (vt etiã aliàs diximus) veritas hebraica habet Leuiatan. Præterea de Diabolo peſſimo Dei hoſte tanto ordine ſermo nequaꝗ̃ fieret ab ipſo Deo, verbis præſertim cõmendatitiis potius, ꝗ̃ cõtumelioſis. An igitur per Leuiatan intelligitur virtus ipſa piſcium & omniũ animaliũ vitalis proueniens à mari magno: vbi ſunt aquæ illæ, de quibus dictum eſt. Producant aquæ ſerpiturã animæ viuentis? Quæ quidem virtus adeò ſemota eſt à quacunq; creatura, vt cum magno myſterio dicatur. Num poteris extrahere Leuiatan hamo? aut deducere circulo nares eius? Quia ſcilicet viribus creatis ſubiecta non eſt ipſa virtus. Iob.40. Pſal.103. Gen.1.

225 Cur de hoc Leuiatan diciť. Quis reuelabit faciem indumenti eius? Quaſi dicat, nullus. An (vt nõnulli dicũt) id de ceto intelligiť, qui habet faciem adeò rugis plenã, vt nullus ipſam videre queat? Per quas quidẽ rugas in- Iob.41.

telligi

telligi aſſerūt Diaboli verſutias, qui habet mille nocendi artes. Quòd aūt
hic piſcis habeat huiuſmodi rugas, probandū reliquerūt: cū nō pateat. An
igitur (vt paulò ſuperius dictum eſt) per Leuiatan à ſecretioribus Theo-
logis locatū in ſecundo circulo, & menſura diuinitatis, quæ אל חי El chai
dicitur, id eſt Deus viuus, & fons vitæ, intelligitur illa vitæ piſcina idealis
piſcium, necnō & cæterorū animaliū, quæ cōtinetur ſub veſte diuinitatis,
adeò vt minimè videri poſſit? Hinc non ſine myſterio dicitur. Quis reue-
labit faciē indumēti eius? Plura nanque veſtimenta Deus induit, dū agit cū
Pſal. 103. creaturis: ſicut Propheta teſtatur, dicens. Amictus lumine ſicut veſtimē-
to. Et iterum. Abyſſus ſicut veſtimentum amictus eius. De quibus veſti-
mentis infrà ſtatim dicetur.

226 Cur, & quas veſtes Deus induit cū creaturis agens? Nōnè quilibet honeſtus
vir cum aliis ſemper veſtitus verſatur, cū honeſtius agat: tum quià omni-
bus omnia pandenda non ſunt, tum quià ex veſtimētis & ornatu digno-
ſcitur qualis, quantus uè ſit? Pari ratione (præter ea, quæ aliàs diximus)
Deus agens nobiſcū, veſtitē: eiuſque veſtimenta multifaria ſunt, iuxtà ipſius
multiplicem agendi cū homine modum. Nam, dum vult homini donare
Io. 1. vitam, induit nomen Dei vitæ, quæ eſt lux: vt Iohannes apertè teſtatur.
Pſal. 103. Hinc propheta canit. Amictus lumine, ſicut veſtimento. Si verò nos or-
& 92. nare velit, decorem induit. Idcircò ipſe Propheta canit. Dominus regna-
uit, decorem induit. Dum autē nos fortes reddere ſatagit, fortitudinem
induit. Iuxtà illud, quod ipſe Propheta ſubinfert. Induit Dominus forti-
tudinem, & præcinxit ſe virtute. Et ſic de aliis veſtimentis, quæ quàm plurima
ſunt: vt aliàs diſſeruimus.

227 Cur dicitur. Quis aperiet portas vultus eius? An, quià cetus (vt aliqui di-
Iob. 41. cunt) habet mandibulas, & os vſque adeò occluſum, vt nullus ipſum ape-
rire poſſit? Sed ad quid hæc cōmemoratio? An igitur eſt ſermo de præ-
bente ſpiritū vitæ rebus vitalibus, cuius os nemo poteſt aperire? Nō enim
ſemper commixtis maris ac fœminæ ſeminibus datur vita, & forma: ſed
quando placet illi, qui nunc Saram, nūc Rebeccam, Hannam, & Eliſabet
ſteriles fecit, nunc verò earum vuluas aperuit. Sicut de duabus primis in
Gen. 18. Geneſi, & de tertia in primo Regū volumine, de poſtrema verò in Luca
& 15. legimus. Et quià Deus dum vitam præſtat, donat & robur operādi, quod
1. Regū. 1. per dentes ſignificatur: Ideò dicitur. Per gyrum dentium eius eſt forti-
Lucæ. 1. tudo, vel terribilitas.

228 Cur corpus illius dicitur quaſi ſcuta fuſilia, & compactum ſquammis? An,
Iob. 41. quià (vt quidam aſſerunt) ſquammoſus eſt cetus? Sed ſi ſic, quomodò
à capientibus, cum tranſfigitur paxillo in dorſo: vt triuiale eſt? An igitur,
quià maſſa illa, vel piſcina vitæ eſt veluti metallum calore ignis ſuperni li-
quefactum, & intrans in corpora coagulatur, cōſolidaturque quaſi metallū
fuſum? Quæ per analogiam, vel metaphoram quandam dicta ſint.

229 Cur coniunctæ dicuntur ſquammæ illæ, adeò quod nullum ſpiraculum reſtet?

An hoc de ceto verificari poteſt, qui tranſfigitur: vt dictum eſt? An igitur *Ibidem.*
de virtute illa vitam infundente loquitur: cum vita illa ſic à Deo continea-
tur, vt nuſquàm reſpiret, niſi quantum ipſe Deus iubet? Cui adſtipulatur
Sapiens, dum ait. Quis colligauit aquas quaſi in veſtimento? Aquas vide *Pro. 30.*
licet illas, quæ produxerunt omnẽ animam viuentẽ: vt ſcriptum eſt. Quæ *Geñ. 1.*
quidem aquæ colligatæ ſunt in illo vitæ veſtimento, quod eſt de illorum
veſtimentorum numero: de quibus nuper dictum eſt.

230 Cur ſternutatio eius dĩ ſplendor ignis, & oculi eius ſicut palpebræ auroræ? *Iob. 41.*
An interpretari poteſt hoc de ceto: cum piſcis pulmonẽ non habeat, vn-
de prouenit reſpiratio & ſternutatio? An igitur de ſuperno Leuiatan eſt
ſermo, qui ſpirando, ſternutandoq́ue, vitam inferioribus infundit? Sicut ſcri
ptum eſt. Et inſpirauit in nares eius ſpiraculum vitarum. Quæ vita meri- *Gen. 2.*
tò ſplendor ignis dicitur: cum ſpiritus & vita animalium ignea ſit. Hinc
Poeta canit. Igneus eſt olli vigor, & cœleſtis origo. Et hoc clarè patet, *Virgilius.*
quià animalia viuentia ſunt calida: dum verò vita carent, frigeſcunt. Di-
cuntur autem eius oculi formæ particulares emanantes, quæ ſunt velut
oculi compoſitorum: vt nuper dictum eſt. Sed dicuntur velati ſicut au-
roræ palpebræ, quià formæ infuſæ non benè ab intuentibus percipiun-
tur: cum velamine corporeo tegantur oculi mortalium, adeò vt formas
rerũ aſpicere nequeãt: ſed ſolùm accidentia, per quæ ipſas formas venanť.

231 Cur dicitur, quòd ex ore eius procedunt lampades, ſicut tedæ ignis accen- *Iob. 41.*
ſæ? An hoc intelligi poteſt de ceto, vel Diabolo tenebrarum Principe, in
quo nulla lux, nulluſq́ue ſplẽdor emicat? An igitur hoc intelligitur (vt opi-
nor) de datore formarũ, ex cuius ore tot lampades & ignitæ faculæ pro-
cedunt, quot animæ per ipſum infunduntur in corpora? Optimè autem,
& quàm bellè animæ dicuntur lampades aut tedæ. Nam ſicut tedæ vel
lampades ſunt lumina à corpore minimè ſoluta, ſed ipſi inhærentia: Sic
animæ ſunt corporum formæ, ipſis corporibus inhærentes, & colligatæ.

232 Cur dicitur, quòd è naribus eius exit fumus, ſicut ex olla igne ſuccenſa? An *Ibidem.*
hoc (vt quidam ſomniant) intelligi poteſt de ceto piſce: qui ſub aquis de-
gens, nec flatum, nec fumum è naribus emittit? An igitur (vt interpreta-
tionem noſtram proſequamur) eſt ſermo de fonte animaliũ, qui calidus,
& ſuccenſus meritò dicitur: ſicut eſt vita omnium animalium? Qui fons
vnicus eſt omnium: vt more Platonico loquamur. Iuxtà Porphyrii di- *Porphy. in*
ctum à Platone decerptum. Participatione ſpeciei plures homines ſunt *vniuerſ.*
vnus homo. Vnus, inquã, non tantùm prędicatione (vt nouitiores Diale
ctici dicunt) ſed reali participatione. Nam vniuerſale quoddã eſt (vt Pro- *Procl. in*
culus de mente Platonis inquit) quod præcedit particularia: & illud eſt *Timæum.*
reale. Cuiuſmodi eſt fons, de quo loquimur. Aliud verò vniuerſale eſt ſe-
quens particularia: & hoc dicitur vnum de multis, particularibus videlicet
abſtractũ. Quod à Moſe tractum nõ dubitamus: vt aliàs dictum eſt.

233 Cur dicitur, quòd eius halitus prunas ardere facit? An hæc de ceto (vt non- *Iob. 41.*

nulli garriunt) intelligi poſſunt: cum nec realiter, nec metaphoricè per flatum piſcis alicuius prunæ acccendantur? An igitur id intelligiẽ de fonte vitas particulares præbente, à quibus tanq̃ à flatu infundẽtis accendũtur
Pſal. 17. prunæ corporum animaliũ? Hinc Propheta de ipſo canit, dicens. Fumus in naribus eius, ignis à facie eius exarſit, carbones ſuccenſi ſunt ab eo. Et iterum. Præ fulgore in conſpectu eius nubes tranſierunt, grando, & carbones ignis. Nubes. n. denſæ ſunt animalium corpora, quæ veluti carbones accenduntur à forma vitali (vt dictum eſt) & à ſe demittũt multa ſuperflua, quæ per grandines, pluuias, ventos, & huiuſmodi imperfecta animalis Mundani corpora deſignantur.

234 Cur fortitudo eius in collo dicitur collocata? Cum omnia animaliũ mem-
Iob. 41. bra ſint adeò proportionata, & ſibi inuicem, & toti corpori conuenientia, vt nihil ſit eis graue ad portandũ, quomodò collocata dicitur virtus in collo? An fortè de boue eſt ſermo, cuius virtus ac robur præcipuè viget in collo, & cornibus? An potius de animalium fonte intelligendum eſt: cum Deus ſit rerum omnium caput, à quo omnes influxus deueniunt? Sicut enim humores in humanũ corpus à capite per trigintaduo neruorum paria, qui in occipite locati ſunt, & per quoſcunq; alios (ſiqui ſunt) per collum deſcendunt: Sic omnis influxus huius Mundani animalis deſcendens à capite, Deo ſummo, per collum defluit. Quod collum dicitur aliquãdo אל חי El chai. i. Deus viuus, aliquando יסוד Ieſod. i. fundamentũ, aliquãdo verò fons vitæ: à quo omnis vita particularis emanat.

235 Cur dicitur, quòd faciem eius præcedit egeſtas? An (vt nõnulli aſſerunt) de
Ibidem. Diabolo eſt ſermo? Sed, cum ipſe theſauris præſideat (vnde & Amommino, ſeu Mãmona dicitur) quomodò faciem eius præcedit egeſtas? An igitur (cũ in veritate literæ habeatur. A facie eius lætabitur dolens) de materia intelligitur? Nã dolet ſuo modo materia vel ſubiectum informe: adue-
Phy. 1. niente autẽ forma lætatur & gaudet. Materia. n. (vt Ariſtoteles ait) appetit formã, ſicut fœmina virum.

236 Cur dicitur, quòd cor eius induraẽ quaſi lapis, & ſtringitur velut incus mal-
Iob. 41. leatoris? An (vt aliqui dicunt) id intelligitur de obſtinatione dæmonis, quam etiam ſuis membris ſuadet? Sed quomodò hæc ceto conueniant, intactum relinquunt. An igitur eſt ſermo de fonte vitæ, quæ à corde tanq̃ à potiſſimo recœptaculo ſuſcipitur? Cor enim eſt quaſi ſolidus lapis, & velut incus: ſuper quo ſi percutiatur ferrum ignitũ, fauillas hinc inde diffundit. Quod proculdubio continet occultiſſimum ac profundiſſimum ſacramentum. Infunduntur nanq; formæ præcipuæ in animalia principalia, & ab ipſis prodeunt vitæ animalium inferiorum, veluti fauillæ à ferro candẽti ſuper incude percuſſo emiſſæ. Quæ animalia ſunt pediculi, lendes ex ſudore prouenientes, & cimices, ac pulices ex flatu à pulmone, & corde procedente generati. Verùm ad maiora ſacramenta progredi poſſemus: ſed hic non datur locus.

237 Cur dicitur, ꝙ ſi ſublatus fuerit, timebūt Angeli, & territi purgabuntur? An id de ceto, vel de Diabolo (vt aliqui dicunt) interpretari poteſt? An potius de fonte vitæ eſt ſermo, cuius influxus ſi tolleretur, timerent nedum animalia, ſed etiam Angeli: cum omnia vitā ab illo fonte ſuſcipiant? Hinc Propheta canit. Omnia à te expectant, vt des illis eſcam in tempore. Dāte te illis, colligent: aperiente te manum tuam omnia implebuntur bonitate. Auertente autē te faciem, turbabuntur: auferes ſpiritum eorū, & deficient, & in puluerem ſuum reuertentur. Et quià id intelligitur non tm̄ de communi & naturali influxu, ſed etiam de ſpirituali: Ideò dicitur, ꝙ territi purgabuntur. Quando videlicet homines, amoto ab eis ſuperni fauoris influxu, & deſtituti à fœlicitate, & in anguſtia poſiti reuertuntur ad Deū. Iuxtà illud Gregorii. Mala, quæ hic nos premunt, ad Deum ire compellunt. Quod in Paulo comprobatum eſt, qui percuſſus cæcitate, & perterritus voce Domini, dicentis, Saule, Saule quid me perſequeris? cecidit primò, deinde ſurgens intrauit Damaſcum: vbi per Ananiā corporis & animi viſum purgatus recœpit. Et ſi per אלים elim intelligantur fortes (vt in Targum habetur) idem dicatur, quod de Angelis dictum eſt. — *Ibidē.* *Pſal. 103.* *Gregorius* *Acto. 9.*

238 Cur dicitur, ꝙ arma quæcūq; non timet, reputans quaſi paleas ferrū, & quaſi lignum putridum æs? An hoc de Ceto intelligi poteſt, qui paxillo ferreo (vt dictum eſt) tranſfigitur, & occiditur? Sed cum id de ceto verificari nequeat, ad Diabolum nōnulli textum hunc contorquent: qui licet non timeat arma corporea, timet ſaltem gladium ſpiritus, qui eſt verbum Dei: vt Paulus ait. Quod quantū literæ veritati correſpondeat: iudicent Sapiētes. An igitur interpretationē de fonte vitæ proſequentes, dicimus, ꝙ vita ipſa, maximè rationalis, non timet arma ferrea? Iuxtà dictum Saluatoris. Animam autem non poſſunt occidere. — *Iob. 41.* *Ephe. 6.* *Mat. 10.*

239 Cur dicitur, ꝙ non fugabit eum ſagittarius, & ꝙ ab ipſo lapides fundæ contemnuntur? Dicunt interpretātes hunc locum de ceto neſcio qd ridiculum, ꝙ cetus cōminus arma non timet, quāuis eminus ſpiculo ferreo feriatur. Quod ipſi concedunt: cum negare nequeant, quod experiētia docet. Sed, cum nec hoc veritati literæ conſonet, nōnè aliud ſenſum exquirendum eſt? An igitur de vitæ fonte eſt ſermo, qui arma non timet, nec fugatur à ſagittis, fundis, aut tormentis: ſicut nec radii Solares, ad quorum ſimilitudinem vitæ particulares ab ipſo fonte procedunt? Vnde ſicut Solares radii ſuſtētantur, radicem in ipſo Sole tenentes: Sic & vitæ particulares fouentur ab ipſo vitæ fonte, in quo (ſm̄ Arati ſententiam à Paulo cōmendatam) viuimus, mouemur, & ſumus. — *Iob 41.* *Acto. 17.*

240 Cur dicitur, ꝙ aurum quaſi lutū ſpernit? Quomodò hoc de ceto pōt intelligi: cum nec aurū ſpernat, nec appetat? Quomodò etiā de Diabolo id verificari poteſt, qui (vt diximus) dicitur Māmona, & theſauroꝝ dominus? An igit̄ de meliori vita eſt ſermo, quæ nō aurū, fecēm terræ magnipendit, ſed meliores theſauros, de q̄bus Doctor veritatis ait. Nolite theſaurizare — *Iob. 41.* *Mat. 6.*

vobis

vobis theſauros in terra: ſed theſaurizate vobis theſauros in cœlo, vbi fu-
res non effodiũt, nec furantur, neq; tinea demolitur? Ipſe enim, qui vita di
citur, optimè de vita, ac fonte vitæ loqui nouit.
241 Cur dr̃, ꝙ ſub ipſo ſtabũt radii Solis? An hoc de ceto vel de Diabolo tenebra
Iob. 41. rum principe poteſt intelligi: cum non ſuper radiis Solis, ſed in profundo
tenebrarum ſit eius habitatio? An igitur de fonte vitæ eſt ſermo, ſub quo
eſt Sol hic viſibilis, qui pater vitæ dicitur: non quippè à ſe ipſam donans,
ſed quantum ſuſcipit ab ipſo vitæ fonte in corpora diffundendã? Hoc au-
tem officium ipſe quàm accommodatiſſimè exequitur: cum corporeus ſit,
& corporibus inferioribus magis domeſticus, quàm fons ille ſupremus.
Et quià hunc vitæ fauorẽ corporibus præbet per radios ſuos, quibus exe-
quit, q̃d ipſe fons vitæ influit: Hinc fons ipſe ſub ſe Solis radios habere dr̃.
242 Cur dicitur, ꝙ feruеſcere facit profundum maris, quaſi ollam ſuccenſam? An
Ibidem. (vt aliq dicũt) quià cetus motu ſuo mouet mare, & fluctuare facit? Quod
etiam ad Diabolũ ipſimet cõtorquent, qui Mundanum hoc mare conci-
tat. Sed licet cetus moueat aquam, quam circà ſe habet, non tamen mo-
uet profundum maris: cum ipſe vix occupet punctum maris. Et quàmuis
Diabolus concitet hoc mare Mundanum, non tamen conturbare poteſt
mare illud maximũ ſupramundanũ: vbi eſt Leuiatan arridẽs animalibus,
& vitam eis præbens. An igitur Leuiatan iſte mouet profundum maris il-
lius: à quo oĩs vita particularis procedit? Vnde cũ hæc vita ab ipſo deſcen-
dit, dici poteſt illud, quod Chriſtus de Hæmorrhoiſſa ad tactũ veſtimenti
Luca. 8. eius ſanata dixit. Tetigit me aliquis. Nam & ego noui virtutẽ à me exiſſe.
Et hæc eſt cõmotio, quam mare illud ſentit.
243 Quomodò poſt eum (vt in textu dicitur) lucebit ſemita? An hoc (vt aliqui
Iob. 41. contendunt) de ceto verificatur, qui per mare natans vertit aquas in ſpu-
mas albeſcentes? Vnde (vt aiunt) eminus ſplendeſcit. Sed nonnè ſapien-
Pro. 30. tiſſimus Salomon inter alia, quæ nullum relinquunt viæ ſuæ veſtigium,
adducit nauem per mare meantem: quàmuis aliquas ſpumas excitet, quæ
tamẽ cõfeſtim reſoluuntur? Idem quoq; eſt de ſpumis huiuſmodi. Si verò
de Diabolo id interpretari libuerit, quomodò relinquit ſemitam lucentẽ:
cum ipſe ſit tenebrarum princeps, & omnia opera eius tenebroſa ſint? An
igitur (vt opinionem noſtram proſequamur) de fonte vitæ eſt ſermo?
Nam omnia, quæ ad vitam ſpectant, illuſtrationes quædam ſunt. Vita
enim facit luceſcere corpus, quod informat: & per oculos, tanq̃ per fene-
ſtras, lumen emittit. Ea quoq;, quæ rationalis eſt, dum per linguã concœ-
ptus exprimit, auditores illuſtrat. Hinc non ab re de vita illa ſuprema Io-
Io. 1. hannes inquit. Et vita erat lux.
244 Cur dicitur, ꝙ non eſt poteſtas in terra, quæ ei comparetur? An hoc de ceto,
Iob. 41. qui ab hominibus capitur, intelligi poteſt? An de Diabolo olim Mundi
Col. 2. principe eſt ſermo? Sed nonnè ipſum nobis ſubiecit, & ab eo (vt Apoſto-
Luca. 10. lus ait) omnem poteſtatẽ abſtulit ille, qui dixit. Eccè dedi vobis poteſtatẽ

calcandi ſuper ſerpentes,& ſcorpiones,& ſuper omnem virtutem inimici, idest Diaboli? Quam poteſtatē iure dedit ille,de quo ſcriptum eſt.Ipſum (ſemē mulieris videlicet,quod Chriſtus eſt: ſicut alibi declarauimus)cō-teret caput tuum. An igitur de fonte vitæ eſt ſermo? Cuius quidē fontis potentiam manifeſtam fecit ille,qui dixit.Ego occidam,& ego viuere faciam: percutiam,& ſanabo:& nō eſt,qui de manu mea poſſit eruere.Sermo enim iſte eſt illius maris magni,à quo immediatè venit omnis animalium vita: vt ſecretiores Theologi apertiſſimè docent.Nec quiſq̄ de hoc loquendi modo miretur.Cum in ſacris literis aliquādo inducatur Pater loquens,aliquando Filius,aliquādo Spiritus ſanctus, aliquādo etiam aliqua intelligentia pro Deo loquens.Et ſic apud ipſos Theologos introducitur loquens nunc vna, nunc alia ex ipſis diuinis annumerationibus, quas ipſi ſummoperè celebrant. Gen. 3. Deut. 32. Sec. Theo.

245 Cur dicitur,ꝙ nullū timet?An id de ceto,qui capitur,intelligi poteſt?An de Diabolo eſt ſermo,qui crucem ſanctā,& characteres multos horreſcit ac refugit:& (velit,nolit uè)ad Ieſu nomen expaueſcit,flectiturq;?Hinc olim conqueſti ſunt dæmones illi de Chriſto,dicentes.Cur veniſti antè tempus torquere nos?An igitur de fonte vitæ id intelligitur,qui non modò nullū timet,ſed omnia bona donat,& aufert pro libito?Iuxtà illud,quod de ipſo canit Vates.Dante te(inquit)illis colligent: aperiente te manum tuam,omnia implebuntur bonitate.Auertente autem te faciem,turbabūtur:auferes ſpiritum eorum & deficient. Iob 41. Phil. 2. Mat. 8. Pſal. 103.

246 Eſt nè hic fons vitæ,ipſemet Deus,vel numen aliquod ab ipſo Deo ſeparatum,vel locus aliquis particularis in diuinis?Quāuis omnia ſit Deus (ſicut Orpheus apertè canit.Iuppiter eſt,quodcunq; vides,quodcunq; mouetur.Nam omnia ſunt Deo plena:vt ipſe Deus per Ieremiā ait.Cœlum & terram ego impleo)nihilominus aliqua ſunt,quæ dicuntur creata. Et hæc ſunt ſeparata à Deo in modo eſſendi: cum habeant eſſe dependens, Deus autem ſit penitus independens.Immò ab ipſo cætera omnia dependent.Aliqua verò ſunt,quæ nō creata,ſed producta dicuntur.Cuiuſmodi ſunt Filius & Spiritus ſanctus.Aliqua quoq; ſunt emanantia,vel pullulantia à Deo:vt ſunt omnia attributa: ſicut eſt cōmunis Theologorꝰ ſententia. Verū antiqui Theologi vlterius progredientes aſſerunt in Archetypo eſſe montes diuiſionis: Tribunal videlicet iuſtitiæ & gratiæ.Et ibi eſt Sol & Luna: vt alibi tactum eſt.Ibi ſunt Planetæ omnes,meliori, immò perfectiſſima nota.Ibi eſt puteus ſeptem,influxuū videlicet ſuperiorū,dictus באר שבע Beerſabah.Ibi eſt illud mare magnū: de quo Propheta canit.Hoc mare magnū & ſpatioſum littoribus. Ibi eſt fons vitæ vniuerſalis,& plures particulares.Ibi eſt Architriclinus,atq; alumnus inferiorū. De quibus multis locis opinor Chriſtū dixiſſe.In domo Patris mei māſiones multæ ſunt.Quæ tamen omnia (vt Zohar ritè ſentit) vnum ſunt. Vnde nō ſunt ab ipſo Deo ſeparata,ſed vnum ſunt per reſpectū ad ipſum: Orpheus Iere. 23. Theo. ant. Pſal. 103. Io. 14. Zohar.

multa vero reſpectu noſtri. Et cum his omnibus ipſe Deus omnia operatur. Hinc volens hominem creare, in quo omnia cōtinentur, ea omnia citauit, dicens. Faciamus hominem ad imaginem noſtram: tribuentes videlicet ei veſtigium omniū, quæ in nobis ſunt. Cum igitur Deus impartit gratiā, operatur per Tribunal gratiæ. Iuſtitiā vero exequitur per Tribunal iuſtitiæ. Dum autem vitam communicat, operatur per Tribunal vitæ. Et ſic de ſingulis.

Gen. 1.

247 Quid eſt id, qd ſubinfertur. Omne ſublime videt? An hoc de ceto, q nil cognoſcit, intelligi debet? An de Diabolo eſt ſermo, qui nō ſublime, ſed infima videt: cū ad infima detruſus iaceat? An igitur de fonte vitæ (vt eſt rei veritas) intelligendū eſt? Ipſe enim videt omne ſubiectum, & diſpoſitionē eius, quāuis ſublimē: paratus iufundere animā, iuxta diſpoſitionē ſubiecti, quātūcunque nobilis, & ſublimis.

Iob. 41.

248 Cur dicitur, quod ipſe eſt Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ? An hoc (vt aliq interpretantur) intelligitur de Diabolo, qui eſt omniū ſuperbiſſimus, & ex ſuperbia ad inferos detruſus? Sed, cū in veritate literæ habeatur שחץ Sachaz, quod (vt exponit R. Moſes, alias Ramban, & Abrahā Aben Hazra) fortitudinem ſignificat, nonne aliud exquirendum eſt ſenſum? An igitur ad animalia fortia dictum hoc alludit? Cuiuſmodi ſunt Equi, Boues, Elephantes, Vrſi, Leones, & huiuſmodi: ſicut & in Targum habet. Vnde ſenſum horum verborū eſt. Ipſe eſt Rex donans vitam cunctis animantibus, & regens ea quantumuis fortia.

Ibidem.

249 Quas volucres cœli (vt Iob ait) ſapientia Dei latet? An de volucribus p aerē hunc corruptibilem volitantibus eſt ſermo? An potius id intelligitur de volucribus ſuper faciem firmamēti volantibus? Quæ quidem volucres (vt Zohar exponit) ſunt Angeli: quos latet ſapientia Dei, qua Mundū creauit, & omnia regit. Nam illa nulli intellectui creato cōmunicata eſt. Quæ ſapientia eſt Dei filius, & Dei verbū, per quod facta ſunt omnia. Hinc Saluator ait. Nemo nouit Filiū niſi Pater. Quam ſententiā proſequit Elchana, dicens. Sapientiā, qua Deus creauit, & regit Mundū, nulli cōmunicauit; ſed eam ſapientiā, qua intelligi pōt Mundus creatus.

Ibi. 28. Zohar. Io. 1. Mat. 11. Elchana.

250 Quis diſtribuit creaturarum gradus: & cur ſublimantur, & deprimunt mortales? Nonnè id apertè Iob reſerat? Ait enim de Deo loquens. Qui multiplicat gentes, & perdit eas: & ſubuerſas in integrum reſtituit. Qui mutat cor Principū terræ, & decipit eos, vt incedant per inuiū. Palpabūt quaſi in tenebris, & non in luce: & errare eos faciet quaſi ebrios. Et hoc tanta concinnitate, & æquitate ipſe Deus facit, vt nihil diſſonū, nihil inconcinnum, nihilque ſine debita pietate fiat. Quāuis mortaliū non ſit hoc pcipere. Quantum.n. diſtat cœlum à terra: tm̄ diſtant viæ Dei à viis hominū, & cogitationes Dei à cogitationibus hominū: vt ipſe Deus per Iſaiam ait.

Iob. 12. Iſa. 55.

SECTIO TERTIA DE MERCVRII TRISMEGISTI DOGMATE.

251 VNde hauſit Mercurius ſapientiam ſuã, quã mentẽ vocauit?
An fortè ex ſtudio literario? Sed nõnè Sapiens ait. Omnis Eccl. 1.
ſapientia à Dño Deo eſt? Cui adſtipulatur Iacobus dicens. Iaco. 1.
Siquis indiget ſapiẽtia, poſtulet à Deo: qui dat omnibus af-
fluenter. Et hoc, modò concinnè pe ſat: præmiſſa videlicet
animi purificatione. Nam in maleuolã animam non introi-
bit ſapientia: nec habitabit in corpore ſubdito peccatis: vt Sapiẽs inquit. Sap. 1.
Vñ, vt intelligamus ſapiẽtiã hãc à Deo venire, & ab inſufflatione, & chriſ-
mate Spiritus ſancti ſubinfert Sapiens. Spiritus ſanctus diſciplinæ, ideſt Ibidẽ.
infundens diſciplinam, effugiet fictum. Viginti itaq; & octo annis elabo
rauit Mercurius, vt mentem adipiſceretur: illuſtraretur videlicet lumine
diuino. Vnde & ſapiens effectus eſt.

252 Quid innuit Mercurius per mentẽ? Nõnè intelligit intellectum adeptum: vt Mercurius
Peripatetici dicunt? Vnde aduertendum eſt ſm Academicos & ſecretio- in Pym.
res Theologos, q homo, præter rationalem diſcurſum, illuſtratur diuino
quodam radio: de quo Iohãnes ait. Erat lux vera, quæ illuminat omnem Io 1.
hominẽ. Quã lucem Ariſtoteles vocat intellectum agẽtem: Plotinus ſim- Ariſt. 3. de anima
pliciter vocat intellectum: Hebræi verò נשמה neſſamah, vel ſpiraculũ vi- Plo ð huic
tarum: Auguſtinus autem portionem ſuperiorẽ. Quæ lux & ſi omnibus Hebræi
ineſt, nõ tamen ab omnibus deprehenditur: vt Plotinus teſtatur, vbi eã Auguſtinus
vocat oculum, dicens. Quẽ oculum habent quidem omnes, vtuntur verò Plo c. 9. de
perpauci. Quod Iohãnes anteà dixerat. Et lux in tenebris lucet, & tene- de pulchro
bræ eam non comprehenderunt. Qui autem adeò ſunt expurgati, vt lu- Io. 1.
cem illam videre poſſint, hi cõſequuntur mentẽ, adipiſcũtur intellectum,
& ſapientiæ veræ compotes efficiuntur.

253 Cur dicit Mercurius mentem prouenire ex humida natura, & ipſi aſtare? Mercurius
Nõnè his verbis myſterium Trinitatis innuit, cuius perſona media eſt Fi- in Pym.
lius, & ſapientia Dei, quæ aquæ naturã ſapit? Iuxtà illud. Et aqua ſapien- Eccl. 15.
tiæ ſalutaris potauit illum. Hæc igitur ſapientia ex humida natura, ideſt ex
aqua, quæ Filius Dei eſt, ſcaturiens cõmunicatur mortalibus: non quidẽ
ea copia, & ſublimitate, de qua meminit Chriſtus, cum ait. Nemo nouit Mat. 11.
Filium niſi Pater: ſed ea dũtaxat, de qua alibi dixit. Quæcunq; audiui à Io. 15.
Patre meo, nota feci vobis. Quem ſapientiæ gradum inferiorem Elchana, Elchana.
doctor quidem inſignis, vocat filiam: ſuperiorem verò filium. Et vbi eſt
Pater, ibi adeſt filius. Sunt enim correlatiua. Et de hac ſapiẽtia apertè ſub-
infert Mercurius, dicens. Vocem quandam audiui dicentẽ. Lumen illud Mercurius
ego ſum mens, Deus tuus, antiquior q̃ natura humida: quæ filius eſt, vt in Pyman.
diximus. Sed inter ipſum Patrẽ, & Filium eſt medius, & colligans amor,

qui Spiritus Sanctus dicitur.
254 Quomodò ſm Mercuriū ſe habet hæc mens cū perſonis diuinis? Nonnè id
Idē ibidē. ipſe declarat? Ait.n. Vox egrediebatur, quā ego luminis vocē exiſtimabā:
& ex hac luminis voce verbū factū, pdiit. Verū hoc naturæ humidæ aſtās,
eam fouebat: ex humidæ autem naturæ viſceribus ſyncerus ac leuis ignis
euolans protinus alta petit. Lumen igitur primum eſt Pater, à quo aliud
lumen procedit, quod lux vera, Filius & ſapientia dicitur. De quibus lu-
minibus Eccleſia canit. Lumen de lumine, Deum verū de Deo vero. Ab
hoc autem lumine primo (vt ipſe Mercurius ait) verbū factum prodiit,
poſterius natura, q̄ ipſum primum lumen. Quod verbum paulò inferius
vocat mentis germen lucens, & Dei filium. Poſteà de Spiritu ſancto ſub-
nectens ait, quòd eſt ſyncerus ac leuis ignis, nunc ad ima deſcendēs, nūc
ad alta euolans. Quoꝝ trium imaginem nos portamus: Patris videlicet
per ſupremam portionem, qua Deum intelligimus: Filii verò per cogni-
tionem, & verbū de ipſo Deo productum: Spiritus autē ſancti per amo-
rem, quo Deo afficimur: aut cū pro eius amore ad opus applicamur.
255 Quæ ſunt portæ, vel crateres ſapientia pleni, de quibus Mercurius meminit?
Idē ad Ta. Pla. ī Tim. Nōnè ſunt illi duo crateres, ex quibus Mercurius & Plato dicunt Mun-
dum eſſe completū: ſuperior videlicet & inferior? In ſuperiori nanq; ſunt
omnia munda, in inferiori verò omnia immunda. Et hinc reſultat bifaria
ſapientia: altera rerum ſuperioꝝ, quā ſuperius lac vocauimus: altera verò
rerum inferioꝝ, quā vinum appellauimus. Et hæc eſt ſapientia, & aſtutia
ſerpentina & dæmoniaca: illa autem columbina, & diuina. Quos crateres
plenos ſapientia, ideſt rebus intelligibilibus dixit Mercurius eſſe patulos:
& vnicuiq; præſtare; vnde poſſit ſapientiam haurire. Hauritur enim ſapien-
tia ab obiectis intelligibilibus: modò cætera conueniant.
256 Quo præcone acclamante (vt Mercurius ait) ducimur ad hāc ſapientiam?
Mercu. ad Tatium. An præco clamans eſt ille nobis inatus appetitus, & cupiditas ſciendi, de
qua (cum de ſuprema philoſophia agere vellet) Ariſtoteles ait. Omnes
Metaph. 1. hominès natura ſcire deſyderant? Cui adſtipulatē illud Ciceronis. Omnes
Cicero. trahimur ad agnitionem veritatis: in qua excellere pulchrum putamus:
Plato. Quæ cupido niſi adeſſet, minimè poſſent (vt Plato ait) ſufferri labores,
quos addiſcendo ſuſtinemus. An præco clamans eſt ipſa veritas: quæ (vt
Lactā. l. 5. Firmianus aſſerit) eſt pabulum animæ, incredibili quadam iucūnditate
refertū? An præco eſt illud lumen, vel portio ſuperior, de qua nuper me-
minimus: qua ad ſapientiam & omne bonum amplexādum inuitamur,
Zohar. & trahimur? An præco eſt ille, de quo Zohar plæriſq; in locis meminit:
ſynderesis videlicet hortans, & impellens ad bonū? Quod quidem bonū
proſequi nequimus, niſi ipſum intelligamus. Nā voluntas non fertur, niſi
Auguſtinus in præcognitum: vt eſt Auguſtini, & cōmunis Theologoꝝ ſententia.
257 Quomodò ſe hēt mens cū animali noſtro? Nonnè Triſmegiſtus hoc apertè
Mer. ad Ta. reſerat? Quibuſcūq; animis (inquit) mens præſidet, ſuo illos fulgore illu-

ſtrat: eorum morbis, malisque reſiſtens. Quemadmodum enim Medicus eruditus ægrotantis corpus doloribus afficit, vrendo illud, atque ſecando, recuperandæ valetudinis gratia. Sic quoque mens voluptuoſam affligit animam, vt radices voluptatis euellat. Et hæc eſt vera, & colluſtrata conſcientia vel ſynderesis omni malo remurmurans. Subinfert autem idem Mercurius de iis, qui mentis ſunt expertes. Quorumcunque (inquit) hominum animæ mentem nequaquam ſortitæ ſunt gubernatricem, eadem, quæ & brutorum animæ, patiuntur. Dimittit enim eas mens cupiditatum impetio: ad quarum expletionem ardenti quodam impetu feruntur: ritu que ferarum immoderate iraſcuntur, & cupiunt: & (quod deterius eſt) nullum libidinibus finem imponunt, nullumque malarum paſſionum reperiunt terminum. His autem, velut lictorem & iudicem, Deus legem dedit. Quæ lex proponit ea, quæ homo fugata & ſopita mente cognoſcere nequit.

258 Quomodo ſe habet mens cum ſpiritu noſtro? Nonne (vt Mercurius aſſerit) mens eſt adiutrix animarum, eas in bonum proprium reuocans: & adeo vnit eas cum Deo, ſimileſque ei efficit, vt animæ ex ſui cognitione Deum cognoſcant, & fiant vti Deus in corpore humano? Hinc alibi dicit idem Mercurius. Niſi te Deo æquaueris: Deum nunquam intelliges. Nam ſimile ſemper à ſimili ſuo cognoſcitur. Expurgatus itaque, & menti, ideſt radio diuino vnitus homo, melior in Deum euadit, vnde ipſe ſubnectens ait. Extende teipſum in magnitudinem ſine termino, emerſus e corpore: totum ſupergredere tempus, æternus exiſtens: mente & contemplatione videlicet. Sic Deum denique cognoſces; impoſſibile in teipſo nihil exiſtimans: teipſum immortalem puta comprehendere cuncta potentem, ſcientiam omnem, atque omnem pariter artem, omni ſublimitate ſublimior effectus, omni fundo profundior, aſſiſtens omnibus Mundi partibus, cœlo, terræque, & mari. Quod Paulus tetigit, dicens. Viuit vero in me Chriſtus: verbum videlicet, in quo ſunt omnia, & per quod omnia comprehendi poſſunt.

Idem ad eundem. *Idem in dialogo cum mente.* *Gal. 2.*

259 Mens noſtra quomodo ſe habet cum Deo? Nonne Mercurius id aperto ſermone reſerat, dicens, quod mens noſtra ab eſſentia Dei nullo modo diuiſa eſt: ſed ei eſt coniuncta, ſicut radius Solis cum ipſo Sole? Nam hæc mens Deus eſt in hominibus. Hinc nonnulli ex hominum numero Dii dicuntur: eorumque humanitas diuinitati proxima eſt. Propterea non ab re Iohannes ait. Dedit eis, ſcilicet hominibus poteſtatem filios Dei fieri. Et hoc tripliciter. Primo ſi ſe à carne & ſanguine dimoueant. Secundo ſi lucem, quæ omnes illuminat, ſuſcipiant. Tertio ſi regenerentur ſecundum Deum.

Mer. ad Tatium de com. *Pſal. 81.* *Exo. 22.* *Ioh. 1.*

260 Cum mens ſit vnita Deo, nec ab ipſo diſcedat, damnatur ne, aut damnari poteſt? Nonne ſequentes Plotinum dicimus, quod mens ſiue intellectus, aut ſynderesis, vel portio ſuperior nunquam damnatur? Sed quid erit de ea? Nonne (vt ipſe Plotinus inquit) reuertitur ad Deum: à quo videlicet venit? Cui adſtipulatur Sapiens, vbi ait. Et ſpiritus reuertitur ad Deum, qui dedit illum. Reuertitur autem radius iſte diuinitatis ad ipſum Solem ſupra-

Plo. de hoie. *Eccl. 12.*

mundanum (vt Plotini Commentator ait) ſicut radius Solis è clauſo thalamo in ipſum Solem redit, à quo venit. Et ſicut non decidit Solaris radius ab ipſo Sole: ſic nec iſte radius lucis rationalis à ſuo fonte vel radice ſeparatur. An igit aliquid hominis damnati ſaluabitur? Non quidē ſaluaē, nec damnatur radius ille, q non eſt hominis, ſed Dei ipm inſpirantis in hominem. Nam lux, quæ (vt Iohãnes ait) omnes illuminat, nõ eſt aliquid hominis, ſed Dei illuminantis: ſicut ſuprà diſſeruimus. Io. 1.

261 Cum dictum ſit Mundum conſtare ex duobus crateribus, eſt ne huiuſmodi ratione Mundus biſarius? Nonnè vnicus eſt ab vno Opifice fabricatus: & eſt animal vnum cum anima vna (vt multi aſſerunt) cuius omnia creata ſunt membra? In quã ſententiam omnes Philoſophi, necnon & Theologi noſtri veniunt. Quãuis Antiquoꝝ nõnulli Mundoꝝ pluralitatem non abhorreant. De quo in præſentia non eſt diſſerendum. Hic tamen Mundus vnicus, à ſumma veritate plærisq; in locis biſarius dicitur. Regnum (inquit) meum non eſt ex hoc Mundo. Et iterum. Teſtimonium perhibeo de Mundo, quià opera eius mala ſunt. Vbi alludit (vt opinor) ad craterem inferiorem, in quo ſunt omnia immunda, ad imunditiæ principem ſpectantia. Alius eſt Mundus, crater videlicet ſuperior, quem ipſe Chriſtus vocat regnum amicis præparatum: & in ipſo ſunt omnia munda: nec ipſum poſſunt obtinere, niſi mundi. Hinc ſumma cura eos emundari voluit, quibus huiuſmodi regnum paratum eſt. Io. 18. 7. Mat. 25.

262 Qua de cauſa (vt hi Sapiẽtes aſſerũt) Mũdus factus eſt ex illis duobus crateribus? An, vt ex illis cõpleret pfecta rotunditas, & haberet veſtigiũ Opificis, q eſt ſphæra intelligibilis? An, vt oĩa mũda in ſupiori, imunda vo in inferiori cratere locarentur? An, vt vterq; Princeps haberet regnum ſuũ: Princeps vz mũditiæ Chřs in cratere ſupiori mundo: Princeps aũt imunditiæ Diabolus in cratere inferiori, imũdo ac polluto? Hinc Chriſtus proteſtatus eſt ſe nullã habere partẽ in Mundo hoc: inferiori vz, in quo ſunt omnia imunda. An Deus id fecit vt ornaret fabricã pfectione ſua, & harmonia: ſtatuens malũ cõtrà bonum: vt vz malũ eſſet quaſi antipariſtaſis boni ad ſuauiorẽ harmoniã cõficiendã? Quæ qdẽ harmonia (vt Boetius ſentit) eſt pariũ, diſpariũq; vocũ, vel pportionũ in vnũ redacta cõcordia. Io 18. Boetius.

263 Cur ad hanc harmoniã efficiendã ſtatuit Deus bonũ contrà malũ, & malum contrà bonum: vt in Eccleſiaſtico habetur? Nõnè, quià harmonia nequit puenire niſi ex terminis diſtantibus: nec termini medii poſſunt diſtare, ſine diſtantia extremoꝝ? Quæ extrema vt diſtent, neceſſe eſt quòd contrarientur: ſicut ſunt ſupius & inferius, antè & retrò, dextrũ ac ſiniſtrum. Sed cũ in gradibus entitatis, aut ſubſtantiæ non ſit localis diſtantia, eſt diſtantia perfectionis. Vnde quantò quid magis diſtat à bono, tantò magis ſapit naturam mali. Volens itaq; ſummus Opifex producere Mundum cum harmonia in diſtantia graduũ perfectionis & imperfectionis fundata, neceſſe fuit, vt ipſe ſummè pfectus ſigeret aliud extremũ impet- Eccl. 33.

fectiſſimum : vt inter hæc duo extrema diſtribueret gradus omniũ alio-
rum in perfectione, quæ conſiſtit in maiori elongatione ab imperfecto, &
approximatione ad perfectum. Quod imperfectum, & malum, & vnde
malũ prouenire ſolet, ipſa materia eſt.

264 Si materia, Deo penitus oppoſita, eſt malum in natura: vnde venit malum in
moribus, & immundities rerum exiſtentiũ in cratere inferiori? An iſta im
mundities eſt ab ipſa materia? An ab aliqua poteſtate immũdante? An ab
influxu ſuperiori immundante, & inficiente? Ex materia quippè, quæ di-
ſtat à perfecto, & eſt propè nihil, prouenit facilitas ad immunditiem ſuſci
piendam: cui magis ſpirituale, magis reſiſtit. Sed vnde prouenit immundi
ties in intelligentiis imundis? An, quià ſe rebus naturalibus imiſcuerunt:
vt dicit R. Rechanati, & communiter Hebræi doctores ſuper illud. Vi- R. Recha. Doc. heb.
dentes filii Dei filias hominũ, quod eſſent pulchræ, acceſſerunt ad eas, & ge- Gen. 6.
nuerunt? Qui præcipui fuerunt (vt ipſi Hebræi aſſerunt) Haza, & Hazael.
Sed in his vnde immundities? An ab ipſis? An à re materiali : cui ſe com-
miſcuerunt? An ab indebita commixtione? Sicut ex admixtione lactis &
vini facilè generatur corruptio: & ex admixtiõe ſeminis cũ terra: licet nec ſe
men, nec terra habeant à ſe corruptionẽ. Ex huiuſmodi itaque cõmixtione
polluti fuerunt vtrique : filii Elohim videlicet, & filiæ hominum.

265 Si huiuſmodi (vt Hebræi tenent) per illam nefariam cõmixtionẽ polluti fue-
runt, quid dicemus de illo, qui ſedem ſuam ad Aquilonẽ ponere voluit:
nulla prorſus admixtione cum re materiali facta? Nonnè id dictum eſt
nõ de Diabolo, ſed de Nabuchdonoſor: vt Iſaiæ textum legenti patet? Si Iſa. 14.
verò cõmunem Doctorum noſtrorũ opinionem & cõmune dictum Ec-
cleſiæ ſequi voluerimus, nonnè ab Aquilone panditur omne malum? Ibi Iere. 1.
enim (quãuis extrinſecus) eſt Samael, qui venenũ Dei dicitur: inde caſus,
inde infectio. Sed (cũ omnia, quæ fecit Deus, ſint valdè bona) cur & quõ Gen. 1.
factus eſt locus ille malus? Nõ quippè locus ille malus eſt: quẽadmodũ nec
lex inde veniẽs: quãuis ipſa ſit occaſio mali, & peccati. Iuxtà illud. Lex ſubin Ro. 5.
trauit, vt abundaret delictũ. Nã ibi quoque robur Dei eſt: vnde hoĩes robo
rari poſſunt. Quo quidem robore qui abutuntur, efficiuntur mali. Impetus
enim iræ, vnde zelus, & vindicta, non eſt malus, ſed bonus.

266 Quis eſt iſte Samael, qui venenũ Dei dicitur? Nõnè ipſe eſt Satan nobis ad-
uerſans: quem ſummus Opifex fabricauit, vt inde probaret, qualis vnuſ-
quiſque ſit? Quod ſummoperè ſaluti humanæ neceſſarium eſt. Hinc Pro-
pheta canit. Proba me Domine, & tenta me. Et iterum. Proba me Deus, Pſal 25.
& ſcito cor meum : interroga me, & cognoſce ſemitas meas. Quæ qui- & 138.
dem tentatio malè diſpoſitis, & malè reſiſtentibus eſt venenum inficiens:
vincentibus autem eſt occaſio coronæ & præmii. Iuxtà illud. Vincenti da Apoc. 2.
bo manna abſconditum. Et iterum. Qui vicerit, faciam illum columnam & 3.
in templo Dei mei.

267 Ad mentem autem, de qua ſuperius locuti ſumus, reuertentes quærimus, an

idem

idem ſit mens apud Mercuriũ, quod intellectus apud Plotinũ, & ſapien-
tia apud Authorẽ libri ſapientiæ? Nonnè hæc omnia penitus idem ſunt:
ſicut ſuperius tactũ eſt? Quod patet benè perſpiciẽti huiuſmodi Sapientũ
Mercu. ad Tatium. ſentẽtias. Ait. n. Mercurius. Quicunq; Dei munere mentẽ conſecuti ſunt.
(ò Tati) ſm operũ cõparationẽ pro mortalibus immortales habentur: intel-
ligentia ſuà cuncta cõplexi, quæ in terra ſunt, & quæ in mari: & ſiqd eſt præ-
ter ea ſuprà cœlum. Atq; adeò ſeipſos erigunt, vt ipſum quoq; bonũ in-
tueantur. Quod ſanè cum perſpiciunt, eam, qua hic veſcimur, vitam mi-
ſeriam quandã arbitrantur. Deſpiciẽtes vtiq; tum etiam corporea omnia,
Plo. in lib. de vno & de pulchro ad vnum ſolum feruntur. Cui adſtipulatur Plotinus, dicens. Hæc eſt vita
fœlicium hominũ, & eorum, qui intellectũ adepti ſunt, fuga ſolius ad ſo-
lum, quod appetunt. Multa quoq; huiuſmodi dicit in tractatu, quem de
Sap. 7. 8. pulchro ædidit. Nec ab his diſcrepat Author libri Sapientiæ, qui ait. Om-
nium enim artifex docuit me ſapientia.

268 Habere mentẽ eſt nè habere regnũ Dei? Nõnè id videtur innuere Chriſtus,
Io. 17. vbi de regno Dei, quod vocat vitam æternam, agens ait. Hæc eſt vita æter-
na, vt cognoſcãt te Deum verũ, &, quem miſiſti Ieſum Chriſtũ? Nam hæc
cognitio haberi nequit ſine mente: quã lumen diuinũ, & lucem illam oẽs
illuminãtem eſſe diximus. Sine quo lumine Deum cognoſcere vel con-
templari nequimus: ſicut nec Solem, niſi Solis lumine videre valemus.
Pſal. 35. Hinc Pſalmographus canit. In lumine tuo videbimus lumen. Regnum
enim Dei eſt habitatio diuinitatis in nobis per lumen, & amorem ipſius
Dei: vt alibi declarauimus. Quod lumẽ cum Chriſtus nobis attulerit, nõ
Lucę. 17. immeritò de ſeipſo loquens dixit. Regnũ Dei intrà vos eſt.

269 Cur illa inhabitatio diuinitatis in nobis vocatur regnũ Dei? Nõnè, quià il-
Sec. Theo. lud diuinũ quod in nobis habitat, venit à loco, q apud ſecretiores Theo-
logos dicitur מלכות Malchut, quod regnum ſignificat? Regnum autem
illud eſt numen, quod omnia inferiora diiudicat, & regit: eoſq;, quibus ſe
ſe communicat, Reges facit. Nam per virtutem diuinitatis in nobis habi-
tantis omnibus imperare, & dominari poſſumus. Iuxtà illud Saluatoris.
Lucæ. 10. Eccè dedi vobis (per cõmunicationem videlicet diuinitatis) poteſtatem
calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici.
Quòd autem hoc ſit regnũ Dei, paulò inferius ipſemet declarat, dicens.
Ibi. 11. Si in digito Dei eiicio dæmonia, profectò peruenit in vos regnum Dei.
Hæc. n. virtus, & poteſtas prouenit ab illo numine, quod dicitř regnũ Dei.
Quod quidem regnum antè omnia quærendũ eſt: cum ab ipſo omnia bo-
Mat. 6. na dependeant: vt ipſe Chriſtus nobis inſinuat, dicens. Quærite primùm
regnum Dei: & hæc omnia adiicientur vobis.

270 Sapientes premuntur nè malis, & anguſtiis? Nonnè Plotinus excludit ſa-
Plo. 1 li. de virtutibus. pientem à timore, & dolore, dicens. De nulla enim re timet aut dolet?
Hinc Socrates venenum non timuit: nec martyres exhorruere tormen-
Heb. 10. ta. Immò in ipſis lætabantur. Iuxtà illud Apoſtoli. Rapinam bonorum

veſtrorum cũ gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere meliorem, & manentẽ ſubſtantiam. Veri enim ſapientes collecti ſunt ad mentis arcem: vbi exiſtentes nihil curant, nec triſtantur (vt Boetius aſſerit) ſupellectiliũ iactura. Huc quoq; collecti oderunt corpus, & quæq; ad ipſum pertinentia, tanq̃ impedimenta quædam mentis poſſidendæ, & regni illius, quod verum gaudium, & vera oblectamenta parit. Hinc lætabantur martyres, veræ ſapientiæ cõpotes, cũ cruciatus corporibus ſuis inferrentur. Boetius.

271 Cum corpus hoc noſtrũ menti contrarietur, quomodò debemus circa ipſm nos habere? Nonnè Mercurius id referat? Ait enim. Niſi prius (ò fili) tuũ corpus oderis, teipſum amare non poteris. Quàmprimum verò non te, ſed ipſum Deum dilexeris, mentem protinus conſequeris. Sed cur odio habendum eſt corpus? Nonnè, quia (vt idem Mercurius ſubinfert) impoſſibile eſt vtriſq; ſimul intẽdere: mortalibus videlicet atq; diuinis? Corpus enim mortale eſt: ſpiritus verò diuinus. Electione autem vnius, alterum amittitur: & quotieſcunq; vnius cura remittitur, alterius actus intenditur. Hinc dixit Apoſtolus. Cum infirmor, in animali videlicet homine: tunc fortior ſum, ſcilicet in ſpirituali homine. Debilitandũ itaq; eſt illud animale: cum ea, quæ Dei ſunt, non percipiat: & tm̃ ſpirituale diſtrahat, quantum in ipſum præualet. Mercurius ad Tatiũ. 2.Cor.12. 1.Cor.2.

272 Vnde quis acquirere poteſt hanc ſapientiam, quæ mens dicitur? An ex his viſibilibus? Iuxtà Peripateticum illud. Philoſophi videntes Eclypſim cœperunt philoſophari, & cauſam indagare. Quæ cauſarum cognitio ad ſapientiam ſpectat. Sed cum ſapientia ſit de diuinis, quæ ex his viſibilibus inueſtigari nequeunt per effectus arguendo, ſed per analogiam procedendo: multaq; ex diuinis non per analogicum diſcurſum, ſed per oracula tantũmodo habeantur (vt Plato ait) nonnè aliunde haurienda eſt hæc ſapientia? Vnde dicitur in libro, cuius titulus eſt de formatione, q; Adam habuit ſapientiam ſuam à Raziele, Sem à Iophiele, Abraham à Zadchiele: & quòd Doctor Izahac, & Iahacob fuit Peliel, Ioſeph verò Gabriel, Moſi Mitatron, Eliæ autem Malthiel. Et hi omnes hauſerunt à Deo, vel ab intelligentiis ſuperioribus, ſi quæ ſunt. Nam, iuxtà Dionyſii dogma, ſemper intelligentiæ ſuperiores illuminant inferiores. Siquis autem abſq; medio ſapientiam adipiſci velit, ad Deum recurrat: qui (vt Iacobus ait) dat omnibus affluenter. Aliquibus enim per medium, aliquibus autem ſine medio (ſicuti de gratia aliàs dictum eſt) dari ſolet ſapientia. Metaph.1. Plato. Abrahá in li. de form. Dionyſ. de Ange. hier. Iaco.1.

273 Quid igitur nobis faciendum eſt, vt hanc ſapientiam adipiſcamur? Nonnè hoc docet Mercurius, dum filium ſuum, vt ſapientiam ſuſcipiat, lauari iubet in patera, quã rerum cognitionem vocat: tam creatarum videlicet, quàm diuinarum? Vnde ablutio Mercurii, & alæ Platonis idem videntur. Sed quomodò quis poteſt cognitione ablui? Nõnè ſummus Doctor ait. Iam vos Mundi eſtis pp ſermonem, quem ego locutus ſum vo- Mercu. ad Tatiũ. Io.15.

bis? Nec mirum ſi ſermo & ſapientia Dei abluat animas: cũ ipſa ſapientia
dicatur aqua: vt ſæpè dictũ eſt. In qua qđe aqua (vt reor) lauamur in bà-
ptiſmate. Nam huius veræ & ſupramundanæ aquæ hæc elementaris eſt ſi-
gnũ. Expurgat autem & pulchrã facit animam cognitio rerum, maximè
Zohar. diuinarũ: vt Zohar plærisq; in locis docet, differens quantam purificatio-
nem, & vtilitatem ſuſcipiat meditans in lege, ſapientia plena.

274 Quæ puritas requiritur in iis, qui Deo ſeruire ſtudẽt? Nõnè id declarat Plo-
Plo.c.9.de tinus? Ipſe enim ait. Si nondum cognoſcis te pulchrum, & mundũ, Sta-
pulchro. tuarium imitabere. Hic enim, vbi ſtatuam optat pulchram, partim abſcin-
dit, partim quoq; dirigit, & expoliturus abradit, partim leuigat, & abſter-
git: donec faciem in ſtatua exprimat ſpecioſam. Ità & tu tolle ſuperua-
cua, obliqua dirige, obſcura purgando colluſtra: neq; deſinas circà ſta-
tuam tuam elaborare, quouſq; diuinus virtutis fulgor tibi ſubrutilet. Si
hoc ipſum euaſeris, ac purus iam habitaueris ipſe tecum, nihil habens im-
pedimenti, neq; duce amplius, indiceq; egeas: tunc ſolitarius effectus in-
gentem poteris aſpicere pulchritudinem. Oportet enim viſurum viden-
do cognatum ſimilemq; effici. Et poſt multa concludens dicit. Efficiatur
igitur quis diuinus, pulcher, atq; Deiformis, ſi modò Deum ſit, & pul-
chritudinem inſpecturus.

275 Cur Triſmegiſtus inquit, quòd homo ſe ſe amare debet, ſi mentem adipi-
Mercu. ad ſci velit: cum ab amore ſui (ſm Auguſtinum) fabricetur Ciuitas Dia-
Tatũ boli? Niſi quippè homo poſſet ſemetipſum amare, non diceret lex. Di-
Aug. de Ci. liges proximũ tuũ, ſicut te ipſum. Nam ſi homo amat ſeipſum in Deum,
Dei i prin. rectè ſe vtiq; amat: ſi verò Deum in ſeipſum amat, peruerſo amore amat.
Leuit. 19. Iuxtà illud Auguſtini. Hæc eſt ſumma peruerſitas frui vtendis, & vti
Auguſtinus fruendis. Amor nanq; ſuiipſius rectus, eſt regula amoris, quo proxi-
mum diligere debemus. Ideò dicit lex. Sicut teipſum. Nec quis ſeipſum
diligere poteſt (hominem videlicet, qui eſt intellectus, & ratio potiſſi-
Ari. 3. đ aĩa mè: vt Philoſophus inquit) niſi oderit ſuum contrarium, hominẽ vide-
Mercu ad licet animalem, ſiue corpus. Hinc dixit Mercurius. Niſi tuũ corpus ode-
Tatũ. ris, teipſum amare non poteris. Quod & Chriſtus docuit.
Io. 12.

276 Cur dicit Ariſtoteles mentem ſerò aduenire? An, quià tanta animi expur-
Ariſtoteles gatio exquiritur ad mẽtem acquirendam, vt non, niſi poſt longum tem-
pus adueniat? An, quià mens reſultat ex multarum experientia rerum:
quæ non perficitur niſi ex multis, & crebrò expertis? An, quià dum vi-
ridis eſt ætas, ligata eſt anima ſenſibus corporeis: quibus vireſcẽtibus de-
bilior fit mens, ſed ipſis ſeneſcentibus, aut ab eis anima ſeparata fit for-
2. Cor. 12. tior? Quod innuit Apoſtolus, dum ait. Cũ infirmor, tunc fortior ſum.

277 Qũd quis à bona mente cadit, & lympida in obſcuritatẽ vertuntur? An, qà
volubilis eſt homo, & inſtar Chamęleontis ad omne præſens obiectum,
Pſal. 38. & colorem mutabilis? Hinc Propheta canit. In imaginẽ pertranſit homo.
An, quià homo nõ vult conſyderare, & cõſeruare dignitatẽ ſuam? Iuxtà

illud.Homo cũ in honore eſſet,non intellexit: comparatus eſt iumentis Ibi.48.
inſipientibus,& ſimilis factus eſt illis.An,quià obiectum præſens facilius
mouet,imò trahit?Quod & primo parenti legimus cõtigiſſe: cuius vxor Gen 3.
ideſt pars ſenſitiua allecta ab obiecto arboris delectabili traxit ſecum vi-
rum,ideſt animam meliorẽ,vel rationalem. Vnde à voluptatis horto eie-
ctus fuit. Et hæc fuit vera mentis priuatio.

278 Quãdo homo præuaricatur,cadit nè ab harmonia, & à qua?Nõnè peccatũ
(vt Theologi dicunt) eſt carentia debitæ rectitudinis, aut quæ ineſt,aut Theo.37.1
quæ deberet ineſſe?Quæ rectitudo eſt cõcentus & harmonia quædam, à
qua peccans cadit.An(vt Proculus inquit)cadit homo per peccatum ab Proc.i li de
illa harmonia,de qua Zoroaſtres ait.Exultat homo ob harmoniã,quã in dia,& dem.
ſe ſentit? Habet.n.homo purus,& à peccato liber,harmoniã cũ Deo,cũ Zuro.i or.
Angelis,& cũ ſeipſo.Quo concentu valdè oblectatur: & à quo peccans
decidit,indeq; triſtitiam & diſſonantiam ſentit. Iuxtà illam Auguſtini ce- Auguſt 11.
leberrimam ſententiam. Iuſſiſti Domine, & ità eſt,vt omnis inordinatus de confeſ.
animus ſibiipſi pœna ſit.

279 Quarè malè operans ſemp eſt pallidus?An,quià natura ipſa ſentit iudiciũ,
& iuſtitiã Dei ſibi cõminantem: quæ & ſi nõnũq̃ tarda eſt,nullum tamen
malũ impunitũ relinquit: immò (teſte Valerio) tarditatẽ ſupplicii graui- Vale.Max.
tate cõpenſat?Iuxtà illud Apoſtoli.Secũdũ aũt duritiẽ tuã,& impœni- Ro.2.
tens cor,theſaurizas tibi irã in die reuelationis iuſti iudicii Dei.An,quià
ſentit cõſcientiã,ſeu ſynderefim remordentẽ,& accuſantẽ?Sicut docet idẽ
Apoſtolus,dicẽs.Teſtimoniũ reddente illis conſcientia ipſorũ,& inter ſe Ibidem.
inuicẽ cogitationũ accuſantiũ,aut etiã defendentiũ.An,quià ſentit ſe tra- Proc.d dia
ditũ in poteſtatẽ mali dæmonis: vt Proculus ait?An, quià ſentit naturã & demo.
mali,quod tale eſt,vt ſeipm deſtruat: ſicut Plato & Ariſtoteles aſſerũt? Pla.8.de Rep.

280 Cur tã pauci quærũt hanc mentẽ?An,quià nõ habẽt (vt Peripatetici docẽt) Ethi 4.
corpus,& ſenſus benè diſpoſitos?An,qà nõ ſunt ſortiti bonã animã(ſicut
Sapiẽs ſe ſortitũ eſſe phibet) à cuius cõditione dependet corpus forman- Sapię.8.
dum: vt opinor?Nam (vt antiqui Theologi docẽt)ſm diſpoſitionẽ ani- Ant.Theo.
mæ infundendæ diſponitur corpus: quod (vt æquum eſt) dependet ab
anima,non autẽ anima à corpore.An,quià non habuerũt ab initio men-
tem, quã pro tempore in lucem,& actum deducerẽt: ſicut de ſcientia &
ſpeciebus concreatis aſſerebat Plato,potiſſimè aũt in Menone?An, quià Pla i Men.
difficile eſt acquirere excellentẽ virtutis habitũ? Vnde,niſi quis ab oble-
ctamẽto virtutis alliciat̃,ſufferre nequit huiuſmodi labores: qui ad acqui-
rendũ excellentẽ virtutis habitũ requiruntẽ.Nã delectatio pficit opus. Ethic.10.

281 Cur (vt Mercurius ait)oẽs non intelligentes peribunt? Nõnè,qà oĩs igno- Mercu ad
rans eſt malus, & omnis malus perit?Quod & per Oſeã Dñs proteſtatẽ, Tatum.
dicẽs.Quià tu ſcientiã repuliſti,ego repellam te.Nam (cũ voluntas non Ethic.3.
feratur,niſi in præcognitũ) quõ mortales diligere poſſunt,quod non co- Oſeæ.4.
gnoſcunt?Et quõ operari bonũ poſſunt,niſi diligant: & oblectẽt: cũ de-

lectatio

Baruch. 3. lectatio pficiat opus? Q đ & Baruch aptè pfitet, dicẽs. Q m̃ non habuerũt
ſapiẽtiã, pierũt pp ſuã inſipiẽtiã. Et hæc eſt cõcluſio totius diſceptationis à
Mercurio cũ Tatio filio factæ. Hinc ipm ad hãc ſapiẽtiã acqrẽdã hortat᷑.

282 Quod eſt maximũ miraculũ huius Mũdanæ ſcænæ? An eſt Sol: cuius lumi-
ne oĩa clareſcũt, & illuſtrantur? An eſt totũ cœlũ: vñ oĩs influxus in infe-
Abdala. riorꝝ beneficiũ? An (vt Abdala Sarracenus aſſerit) eſt hõ, in quo non tñ
Sol, & oẽs cœli continentur, ſed aer, aqua, terra, & omnia quæ in eis ſunt?
Sapie. 10. Iuxtà illud Sapiẽtis. Fecit Deus hominẽ de limo terræ, & dedit ei virtutẽ
Mercurius in Pym. cõtinendi omnia. Cui adſtipulat᷑ Mercurius, dicens, q homo eſt quoddã
Idem ad Aſc. c. 3. totũ omnia continẽs. Et iterꝝ cũ Aſclepio loquens, ait. Magnũ miraculũ
(ô Aſclepi) eſt homo animal adorandum & honorandum.

283 Cur hõ eſt magis ſpectandus, & admirãdus (vt Abdala, & Mercurius cõue-
Abdala. Mercurius niunt) q̃ cætera oĩa, quæ in hoc Mundo ſunt? An, qà hõ eſt rõnis capax?
An, qà beatitudinis eſt particeps? An, qà eſt dñs omniũ creaturarꝝ? Iuxtà
Pſal. 8. illud. Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius. An, qà cõtinet Dei imaginẽ: vt
1. Cor 11. Apl̃s ait? An, quià eſt naturæ interpres? An, qà (vt Perſæ dicũt) eſt hyme
Perſæ. neus Mũdi? An, quià (vt nõnullis placet) eſt factus arbitrarius, honora-
riusq; ſuiipſius plaſtes? Habet. n. poteſtatẽ, in quã maluerit formã, ſe trãſ-
formandi: in lapidẽ vꝫ, plantã, aĩal brutũ, Diabolũ, Angelũ, & ipm Deũ.
Io. 1. Iuxtà illud. Dedit eis, ſcilicet hoĩbus, poteſtatẽ filios Dei fieri. Hinc Chal
Chaldæi. dæi dicunt. Cũ cætera omnia habeant determinatas formas, ſolus homo
nullã habet effigiem propriã, ſed extrarias & aduentitias q̃plurimas. Pro-
Pſal. 38. pterea nõ ab re Propheta dixit. In imaginẽ pertranſit homo.

284 Cur hõ infœlix efficit᷑ (vt Mercurius ait) ex illis duodecim vltricibus: vt ſuo
Mercu. ad Tatiũ. vocabulo vtar? Nõnè duodenari⁹ nũerus fœlix & fauſtus ẽ apud Iohãnẽ
Apoc. 21. & Platonẽ celebratiſſimus? Q uõ igit᷑ quis ex eo infœlix efficit᷑? Nõnè, qa
Pla in. 6. de legib⁹. vnũquodq;, quantũuis bonũ, hẽt in cratere inferiori malũ ipſi aduerſans?
Ex aduerſo igitur bonorꝝ influxuũ duodecim ſignorꝝ cœleſtiũ: hi mali à
Mercurio recenſent᷑. Ignorantia vꝫ, triſtitia, incõſtantia, cupiditas, iniuſti-
tia, luxuria, decœptio, inuidia, fraus, ira, temeritas, & malitia. Sub his aũt,
veluti pcipuis malorꝝ omniũ radicibus, ipſe Mercurius vult oĩa mala cõti
neri. Quas radices vltrices vocat: datas vꝫ in punitionẽ, & vltionẽ homi-
nũ malè diſpoſitorꝝ. Et quomodò vnaquæq; harꝝ radicũ à quolibet ſigno
cœleſti deſcendat ipſemet inuit: ſed poſteris declarandũ reliqt. Ad quod
explicandũ tractatus exigeretur metas problematis excedens.

285 Cur Mercurius aſſerit aĩas ex denario numero eſſe gñatas? An, cũ aĩa ſit pfe-
Mercurius in Pym. cta, & vltimũ Dei opus, vltrà qđ nil aliud creatũ fuiſſe legimus, hinc Deus
Gen. 1. ipſam pficere ſtuduit denario, numero vꝫ cõpleto, vltrà quẽ alius nõ dat᷑?
An, qà ex illo denario diuino: de quo plærisq; in locis tactũ eſt, emanauit
aĩa? Vnde in pductione hoĩs citati fuerũt illi decẽ fontes, vel numina: ad
Zohar. quæ (vt Zohar inqt) directus fuit ille ſermo, quo dictũ eſt. Faciamus ho-
Gen. 1. minẽ ad imaginẽ, & ſimilitudinẽ noſtrã. Nã ex oĩbus illis, conflata eſt aĩa:

ſicut ex omnibus corporis mēbris emittitur ſemen ad formandū corpus. Vnde ſi ex aliquo mēbro nō emitteretur ſemen, naſceretur homo mēbro illo diminutus. Et ideò ſicut filius gerit imaginē patris corporeā: Sic anima gerit imaginē Dei, quià cōflata eſt ex oībus, quæ in ipſo Deo ſunt.

286 Cur aīa locata eſt in hoc corporis ergaſtulo? An (præter ea, quæ alibi diximus) qà (vt Triſmegiſtus ait) ex vtraq; materia, ſpūali videlicet & corruptibili cōpoſitus homo: terrenis intēdere, & diuinis oblectari facilius pōt? Nec tñ minor aut ignobilior eſt hō, ꝗ ex pte mortalis eſt: ſed eò fortius, efficaciuſq; cōpoſitus ad certā rōnē mortalitate auctus eſſe videt̄. Nā inde paruus Mūdus effectus eſt: oīa vꝫ cōplectēs. An (vt aliàs diſſeruimus) poſita eſt anima in corpe, veluti aurum, & argentū in vaſe fuſorio, vt ibi probetur, purificet̄, & pficiatur? Hinc nōnulli dñt animā ſortiri pfectiorē ſortē in corpe, ꝗ̄ ſortiant̄ Angeli horum corporum penitus expertes. Quāuis aliq pluris æſtiment Angelorꝫ naturā, eo ꝗ corpore ſunt ſoluti. *Mer. ad Aſcle.* *Phyſ.8.*

287 Cur in ſolutione vmbraculi filii Mercurius ait Pymandrū ceciniſſe octonariū? An, quià octonarius eſt numerus iuſtitiæ pfectæ: quià ſemp diuiſibilis in ptes æquales vſq; ad vnitatē? Hinc canēdus eſt, qñ aīa iuſti recedit à corpore, cōpleta ea iuſtitia, quæ poteſt in hoc Mundi pelago præſtari. Iuxtà illud. Sic nos decet implere omnem iuſtitiā. Quod & Paulus Timotheo pſuadet, dicēs. Miniſteriū tuum imple. Et de ſeipſo teſtat̄. Curſum (inqt) conſūmaui. Cōſummato itaq; curſu, cōpletaq; iuſtitia anima meret̄ audire canticū numeri iuſtitiæ. An, quià in octaua conſūmat̄ diapaſon, ſymphonia pfecta, qua reducitur harmonia ad eundē, vnde cœpit, tonū: quis ſub alia claue? Hinc anima redeunte ad Deū ſub rōne finis, à quo venit ſub ratione principii, diapaſon octonariū cani debet. *Mercu. in Pyman.* *Mat. 3.* *2. Tim 4.*

288 Cur à Mercurio infœlix cenſet̄, & vituperat̄ is, ꝗ poſt ſe filiū nō relinquit? An forte id didicerat à lege Deuteronomica, qua iubet̄, ꝗ ſiquis abſq; liberis deceſſerit, frater ipſius ingrediat̄ ad vxorē defuncti, ad ſuſcitandū ſemē ipſius; & domū eius ædificandā: vt tollat opprobriū, maledictionē, & ſententiam à fratre, qua dānatur vnuſqſq; ſine liberis moriens: ne videlicet ingrediatur terrā viuentiū: vt Zohar conſtāter aſſerit? Sed cur Saluator & eius potiores aſſeclæ mori gaudēt mulierū penitus expertes: vt cantēt canticū illud, qd nemo cātare pōt, niſi ii, qui cū mulieribus nō ſunt coinqnati: ſicut in Apocalypſi dſ? Gaudebāt vtiq; Patres antiq ædificare domos temporales: ſed cum præterierit figura huius Mūdi, gaudemus ædificare domos ſpūales, & theſaurizare theſauros in cœlo. An pcurare debemus cōceptum & partū illum, de quo in Iſaia dicitur. A facie tua Domine concepimus & peperimus ſpiritum ſalutis? *Mercu. ad Tatiū.* *Deut. 25.* *Zohar.* *Apoc. 14* *Iſa. 26.*

289 Qui ſunt illi ſeptem gubernatores, de qbus Mercurius meminit? Nōnē ſunt illi ſeptē ſpūs, qui aſſiſtūt throno Dei: haurietes à ſeptiformi Dei noie eas vires, quas influūt in Planetas, quos ipſi regūt? Vnde moderant̄ oīa inferiora. Et ideò vocant̄ gubernatores. Influūt aūt oēs in idē: ea tñ lege, vt ita *Mercu. in Pyman.*

vnũquodq; ſubiectũ aliquis ipſorũ prae caeteris magis influat: à quo denominatẽ ille, qui influxũ ſuſcipit. Nã & ſi quis Iouius, vel Solaris dr̃: non tñ caret aliorũ influxu, & beneficio: ſed à praedominãte denominatẽ.

290 Cur hi ſeptẽ gubernatores numero ſeptenario ſunt diſtributi? An, vt totum influxũ ſuſcipiant ſeptẽ ſupernorũ fontiũ, qui influũt in puteũ illum, qui באר שבע beerſabah. i. puteus ſeptẽ in Scriptura nominatẽ? An ſeptẽ ſunt, vt abſorbeãt totum influxũ ſupernorũ: maſculinũ videlicet per ternariũ, foemininum verò per quaternariũ? Ex quibus quatuor, & tribus ſeptenarius efficiẽ. Vñ ex pari & impari Pythagoras dixit omnia generari. Nec apud Pythagoraeos binarius eſt numerus, ſed pluralitas vnitatũ cõfuſa. Numerus itaq; primus impar eſt ternarius, & maſculinus, foemininũ praecedens: quaternariũ vẽ parem ex maſculino, & vnitate generatũ. Nã legitur, q̃ foemina è viro fuit ſumpta, & formata à Deo, qui eſt ſumma vnitas.

Pythago.

Gen. 2.

291 In quo cõſiſtit iuramẽti virtus? Nõnè in ſeptenario? Hinc nõ abſq; ſacramẽto apud Hebraeos eodẽ vocabulo dr̃ iuramẽtum, quo & ſeptenarius: שבע Sabah videlicet. Q ẽ.n. iurat aliqs, ſi veritatẽ dicit, inuocat ſeptenarium illum in ſe oia cõtinentẽ, & diffundentẽ. Si verò peierat, obteſtatẽ fontes illos ne in ſuum beneficiũ influant. Sicut diffuſè tractatẽ in libro, cui titulus eſt Porta lucis: & nos alibi quoq; diſſeruimus.

Porta lucis

292 Si ſeptẽ ſunt Moderatores (vt Mercurius aſſerit) cur duodecim Angeli cõmemorantẽ à Iohãne duodecim portis ſupnae Ciuitatis praeſidẽtes: & quae ſunt huiuſmodi portae? Portae coeli (ni fallor) ſunt duodecim ſigna ſtelliferi coeli: quorũ (vt alibi quoq; diximus) tria ſunt Oriẽtalia, tria Meridionalia, tria Occidẽtalia, tria verò Aquilonaria. Qđ de duodecim portis ſupnae Ciuitatis Iohãnes phibet. Quarũ portarũ primã in aſcenſu Plato dicit eſſe Capricornũ, in deſcenſu verò Cãcrum. Sed cur huiuſmodi ſigna portae dicuntẽ? An, quià inde ad nos influxus ſupiores veniunt? An, qà p illa, tanq̃ p quaſdã portas, animae intrãt ad coeleſtẽ patriã: vnaquaeq; videlicet per ſignum ſibi conforme? Non q̃ animae habeãt influxum ab illis ſignis corporeis: ſed quià habẽt influxum ab eis, à qbus huiuſmodi ſigna vim & influxum hauriunt. Hi tñ duodecim Angeli nõ diſcrepant à ſeptenario: cum eadem ſit radix vtriuſq; numeri. Nã quatuor, & tria ſimul iuncta reddunt ſeptem: alter autẽ numerus per alterum cõplicatus duodecim praeſtat: vt ter quatuor, vel quater tria.

Apoc. 21.

Pl. 8 Re.

293 A quibus fontibus ſuſcipit influxum duodenarius ille, & ſeptenarius? Nõnè duodenarius vim ſuam haurit à magno Dei nomine per duodenas reuolutiones explicato: vltrà quas aliam non admittit? Et ſic vnaquaeq; reuolutio vni ſigno praeeſt. Sicuti Ioſeph Cicatilia ex Antiquorũ promptuariis depromens longo ſermone diſſerit in eo libro, quem גנת אגוז Ghinat egoz, ideſt hortulum nucum nuncupauit. Pari modo & ipſum diuinum nomen in ſeptem ramos diffuſum praeſtat illis ſeptem fontibus, vnde in ſeptem Planetas coeleſtes influant.

Ioſeph Cicatilia.

294 Qui ſunt Angeli, qui dicuntur צבאות Zebaot? Nōnē ſunt illi, de quibus in
Geneſi dr̃. Completi ſunt cœli, & oīs exercitus eorū? Pro quo cōis æditio Gen. 2.
habet. Et oīs ornatus eorū. צבאות Zebaot. n. vel צבא Zebaa non ornatū,
ſed exercitū vel militiā ſignificat: vt ēt ſuprà differuim⁹. Et hi Angeli nedū
ornant cœlū, ſicut familia inhabitans domū, ſed pro Rege pugnant in fa-
uorem noſtrū. Iuxtà illud. Angelis ſuis Deus mādauit de te, vt cuſtodiāt Pſal. 90.
te in oībus viis tuis. Vnde in quarto Regū volumine legit̃, q̃ militia ma- 4. Reg. 6.
gna Angelorū cœleſtis exercitus venit in adiutoriū Eliſæi: quos cū non vi
deret Giezi puer eius orauit Eliſæus, dicens. Aperi Dñe oculos pueri hu-
ius. Vnde ipſe Giezi apertis oculis vidit montē plenum equorū, & curruū
igneorū in circuitu Eliſæi. Et hi pugnant vice & loco Dñi: de quo ſcriptū Exo 14.
eſt. Dominus pugnabit pro vobis: & vos tacebitis. Ioſueh. 23.

295 Qui genii ſunt ad particularē vniuſcuiuſq; cuſtodiā deputati? An ſūt Ange-
li inferiores in miniſteriū miſſi? An deputant̃ Angeli ex vnoquoq; Ange-
lorū choro, per quē (vt ſuprà dictū eſt) tranſit anima infundēda? Vnde ſi-
cut ſunt diuerſi gradus miniſterii inferioris: Sic ſūnt diuerſæ intelligentiæ
tuentes nos. Nam Angelus Abrahā fuit Zadchiel, Adā Raziel, Ioſeph
Gabriel: Chriſto autē, nō dicam in tutelam, ſed in principē militiæ datus
fuit Michael, qui (teſte Iohāne) pugnauit cōtrà ſerpentē antiquū, Chriſti Apoc. 12.
præcipuū hoſtem. Nec (vt opinor) vnus & idē ſemp vni præeſt: ſed ſicut
homo conſcēdit altiorē gradū, ſic altior ei intelligentia datur.

296 Cur Deus ab Hermete dicitur ſphæra intelligibilis, cuius centrū eſt vbiq; cir Hermes.
cunferētia verò nuſq̃? Nōnè, quià ipſe Deus, vera ſphæra eſt, in ipſum ter-
minans, à quo & principiū habet? Nam ipſe eſt principiū, & finis omniū.
Hinc oīa creata, quæ Dei veſtigiū gerūnt, ad rotunditatē tendūt: vt de cœ
lis, terra, cæteriſq; elementis manifeſtè patet. Et hoc idē eſt de aliis. Quā-
uis id non ità clarè appareat. Centrū aūt ſphæræ huius, quod eſt tota hæc
Mundana machina, eſt vbiq; quià omnē locum occupat: cum vltrà Mun
dum nō ſit locus. Circunferētia verò, quæ eſt ipſe Deus omnia ambiens,
nuſq̃ eſt: quià à loco non capitur, ſed ipſe omnia capit.

SECTIO QVARTA DE PLACITIS ACADEMICORVM.

297 CVr omnes vocant Platonē diuinum? An, quià omnia eius
ſcripta diuinitatē quandā redolent? An, quià fuit diſcipu-
lus diuini Prophetæ Ieremiæ: vt in Hebræorū monumētis
reperitur? Quod & Auguſt. aſſeruit: quis (neſcio quo ſpiri- Aug. l. 2. de
tu) id poſteà retractauerit. An, quià Plato ſemp ab alto, & doc. chriſt.
à diuinis exorditur? Cuius contrariū fecit Ariſtoteles, vt Idē. 8. de Ci.
forſitan nouus homo videret̃. An, quià callidus & aſtutus, inſtar ſerpentis Dei c. 2. &
in li. retra.

humum

humum ſemper & inferiora ſerpit, diuinis expoliatus? Hinc nõ abſq; my-
ſterio in myſterioſa lingua ערום harum dr̃ aſtutus, & nudus: vt indicet̃, q̃
quãtò quis aſtutior eſt, tantò magis nudat̃ diuinis: quæ puritatẽ, & ſimpli-
Euſeb.11 & ppa. Euãg. citatẽ cordis exigunt. An dr̃ Plato diuinus, quià omnia ferè dogmata ſua
Moſaicis ac diuinis inſtitutis reſperſit? Q̃d Euſebius aptiſſimè oſtendit.

298 Quibus ꝓportionibus Plato docet factum fuiſſe vtrunq; Mundũ? Nõnẽ in
Pla.i Tim. Timæo diſſerit Mundũ fuiſſe factum ꝑ cubum ternarii, vigintiſeptẽ vide-
licet? In quo q̃dem numero omnis harmonia & cõſonãtia cõſiſtit. Vtrũq;
aũt Mundũ diximus, maiorem videlicet & minorẽ: quià qua ꝓportione,
factus eſt Mũdus maior, & anima ipſius, ex eadem & Mundus minor, ho
mo vz, & anima ipſius cõſtat: vt alibi tactũ eſt. Quod neceſſe fuit: vt vterq;
Mundus diutius ꝑmaneret, & delectabilior eſſet. Et hóc ipſe Plato à Ti-
mæo Pythagoræo didicit: cui & opus ſuũ inſcripſit. Et ipſe Timæus for-
Sap.11. taſſis hauſit à Sapiẽte, qui ait. Oĩa diſpoſuiſti in nũero, põdere, & mẽſura.

299 Cur Plato magis celebrat numerũ vigintiſeptẽ, q̃ alium quempiã? An, q̃à
Pla i Tim. in eo (vt diximus) cõtinentur oẽs proportiões, & cõcentus, dum replẽtur
Chalcidius interualla: vt Chalcidius & Proculus longo ſermone diſſerunt? An, quià
Proculus in Timæũ. numerus vigintiſeptẽ eſt cubus ternarii, numeri indicãtis formã? Vnde ꝑ
myſterium numeroꝝ indicat̃ in eo numero impletis interuallis contineri
oẽm formã: qua vlterior nõ datur. Sicut ille numerus in cubũ deſinẽs, vl-
Ariſt l.1. & terius ꝓgredi neq̃t: vt Ariſto. ꝓhibet. An, q̃à in ipſo numero ꝑ duplatas
cæ. & mũ. ꝓportiões oĩs corporea, & ꝑ triplatas oĩs ſpũalis creatura deſignatur?

300 Quibus mediis interualla replẽtur? Nõnẽ de hoc Proculus diffuſè tractat re
Procu. in Timæũ. ducẽdo numerũ hunc ad maiores numeros ſexcuplãdo eos, & multipli-
cando ꝑ trecẽtos & octogintaquatuor? Vnde oſtẽdit ibi cõtineri omnem
ꝓportionẽ Muſicam: diapaſon videlicet in dupla, diapẽte in ſeſqualtera,
diateſſaron in ſeſquitertia, tonũ in ſeſquioctaua, ſemitoniumq; in ſeſq̃de-
cimaſeptima, vel ſeſquidecimaſexta ꝓportione. Qubus proportionibus
Cantic.o.1. tota harmonia cõſummat̃: vt in libro, quẽ de Harmonia Mũdi ædidimus,
To.5.c.2. 3.&.4. diffuſè tractauimus. Et his ꝓportionibus genera, & ſpẽs reꝝ oĩum rñdẽt.

301 Qualis eſt elementoꝝ ꝓportio ſm Platonẽ, vt poſſint cõuenire ſimul? Nõ-
Pla.i Tim. nè in quatuor elemẽtis eſt põdus & numerus harmonicus ꝓportione mi
rabili cõueniens: ſicut in numeris quadratis cõtingit, qui ſemꝑ cõueniunt
in medio vtriq; ꝓportionato? Nã inter quatuor & nouẽ, quadratos nũe-
ros, ſenarius eſt medius: à quò ſicut ad quatuor eſt proportio ſeſqualtera.
Parí modo à nouẽ ad ſex. Et eadem cõſonantia eſt in ſequẽti quadrato: à
nouẽ videlicet ad ſexdecim. Quoꝝ medius eſt duodenarius: à quo ſicut
ad nouem eſt proportio ſeſquitertia. Et eadẽ harmonia eſt à ſexdecim ad
duodecim. Eodemq; ordine ꝓcedit oĩs ſubſequẽs quadratus. Simili mo
do cõueniunt elemẽta. Aqua.n. eſt humida & frigida: humidum ſibi reti-
nens propriũ, in frigido verò cum terra ꝑticipans. Terra autẽ frigida atq;
ſicca eſt: frigidum habens ſibi propriũ: cum aqua tamen in eo cõueniens:

in ſicco verò igni coæquat̃.Ignis aũt,q cũ terra in ſiccitate cõuenit,cũ aere
tñ caliditate cõſentit.Similem'q; ꝓportionẽ hñt in ſubtilitate,mobilitate,& Pythagor.
acutie: vt Pythagoræi,& Academici docẽt.Quos imitatus Boetius canit. Academici

Tu numeris elementa ligas:vt frigora flammis, Boet.in 3.
Arida conueniant liquidis:ne purior ignis metro.9.
Euolet,aut merſas deducant pondera terras.

Et de hoc latius in Harmonia diſſeruimus. Cant.1.To no.3.c.13.

302 Qua ꝓportione cõueniunt elemẽta in cõpoſito? An eadẽ,qua inter ſe cõue
niunt? An meliori? Meliori qppè.Alioqn diſſiderẽt.Ad ipſoꝝ.n.conue-
nientiã harmonicã conueniunt humores diapaſonica (vt qbuſdã placet)
cõſonantia,vel alia,quæcunq; ipſa ſit.Nã de hoc multi multa ſentiunt.Ea
tñ eſt cõſonantia,à qua ſi aliqua qualitas diſcedẽs ꝓualeat, aut deficiat,totũ
corpus diſſonũ reddit̃:& inſurgunt febres,aliæ'q; multigenæ infirmitates,
iuxtà humoꝝ,qualitatũ'q; diſſonantiã.Quæ aũt illæ ſint ꝓcipuè veri Medi
ci diſcutiãt.Qui ſi huiuſmodi cognoſcerẽt ſecurius ac fœlicius mederent̃.

303 Quale eſt pondus & figura elementoꝝ? An põderis ꝓportio eſt ꝑ decuplũ?
Sicut Ariſtoteles opinatus eſt de extenſione elementorum,dicens,ꝙ ex
pugillo terræ fiũt decem aquæ,& totidem aeris ex pugillo aquæ,totidẽ'q;
ignis ex pugillo aeris:adeò vt terra in aquã cõuerſa ſit maior in decuplo,
in aerẽ in cẽtuplo,in ignem verò in millecuplo.An (vt Timæus Locren- Pla.i Tim.
ſis & Plato docent,& Proculus,& Chalcidius exponũt) eſt põderis illo- Cha'ci. & Pro.i Tim.
rum ꝓportio muſica? Vnde reſultat harmonia diapaſonica, biſdiapaſoni-
ca,terdiapaſonica,diapaſonica & diapentica ſimul.De figura autẽ ipſoꝝ in Cant.1.To
libro, quẽ de Harmonia Mundi ædidimus,ſatis exarauimus. no.3.c.vii.

304 Quæ proportio eſt inter quaternariũ diuinum & elementarem? An eſt pro-
portio æqualitatis? Sed nonnè æqualia conueniunt ſpecie,Deus autem &
creatura differunt plusq̃ genere? An igitur eſt proportio per analogiam?
Nam eo modo, quo ens dicitur de Deo & creatura:Pari modo dicuntur
elementa per analogiã quandam de Deo & creatura.

305 Cùr Academici vocant ſeptenariũ numerum infœcundũ? Nõnè,qà ille nu-
merus (vt Arithmetici dicunt) infrà denariũ ſolus nec generat,nec gene- Arithmeti.
ratur? In eo.n.nõ ſunt numeri aliquoti,qui ipſum cõſtituant : neq; numeri
vlli ab ipſo conſtituunt̃.Nã ſi duplicat̃ ſeptenarius,denariũ excedit ꝑ qua-
ternariũ.Duo nãq; cõſtituunt quatuor,ſex,& decem.Tria verò cõſtituũt
ſex & nouẽ.Quatuor aũt cõſtituunt octo.Quinq; verò decem.Senarius
numerus cõſtituitur à tribus,& duobus:octonarius à quatuor & duobus:
nouenarius à tribus:denarius verò à quinq;.Vnde ſolus ſeptenarius rema
net infœcũdus.Ideò forſitan eo numero dant̃ punitiões eoꝝ,q infœcũdi
& infructuoſi fuerũt in vinea Dñi.Iuxtà illud.Et ſup pctõres ſeptuplũ. Ecci.40.

306 Timæus & Plato cur cœlũ in quindecim pentagonos partiuntur? An fortè Pla.i Tim.
theologizant̃ per nũeros & mẽſuras,edocti à ſecretioribus Theologis, Timeus de
qui docẽt Mundũ fabricatum fuiſſe cum ה he, virtute ipſius ה Iah? Q d Mundo.

nomē q̄ndecim importat in nūero. Ab ipſa.n.diuinitate p̄ 1 lod deſignata emanat oīs creatura per ה he: quod eſt character Spūs ſancti, qui fuit opifex Mundi. An id dicunt propter alias proportiones ex illis pentagonis reſultātes: de quibus alibi ſatis dictum eſt?

307 Cur Plato p̄ binum ſenariū ſublimia oīa partitur? An, quià duodenarius eſt numerus cœleſtis: vt ſæpè dictū eſt? An, vt denotēt excreſcētia & fœcunditas Ciuitatis illius ſupnæ, ac ipſius hoſpitū p̄ numerū primò creſcentē, qui eſt duodenarius: quo oīa fertilia, & fœcūda diſtribuunē? Hinc vtraq; familia, figuratiua vз & vera, hoc numero cōſummaē. Et, cū nūerus hic creſcat in ſexdecim, numerū q̄dem iuſtitiæ: Hinc denotaē, q̄ excreſcētia cœleſtiū eſt iuſtoꝝ, & ſm̄ iuſtitiā. Eſt q̄ppè ſexdenarius numerus iuſtitiæ: ſicut de octonario dictū eſt. Idē q̄ de ſupiori & inferiori in hac linea dicēdū eſt. Nā ſemp in p̄tes æquales diuidiē: vt. 4. 8. 16. 32. 64. 128. Et ſic in infinitum.

Pla i. 6. de legibus.

308 Cur cœlum p̄cipuè diuidiē in duodecim ſigna? An, q̄à ſupracœleſtis Reſpu. illo numero diuidiē: vt dictū eſt? An, q̄à in cœlo cōplicaē numerus ternarius & diuinus per quaternariū, numerum elementarē? Vnde innuitur q̄ illud eſt mediū, in quo terrena & diuina cōiunguntē: mediū inter vtrunq; cōſtitutum, ſapienſq; naturā vtriuſq;. An duodecim præcipuè ſunt cœli ſigna, vt vnumquodq; illoꝝ ſuſcipiat influxum duodenariæ reuolutionis diuini nominis? An, vt cum vnoquoq; elemento tria ſigna cōueniāt: ſicut Aſtrologi dn̄t? An, vt in illo duodenario ſeruētur oēs aſpectus, de quibus Aſtronomi loquunē: trinus vз, quadratus, ſextilis, oppoſitio, & cōiunctio?

309 Cur Plato partiē animā per ternarii cubum? Nōnè, quia aīa debebat diuidi eadē rōne, qua totus Mundus diſtributus eſt: vt Chalcidius & Proculus innuunt? Sed, ſi Mundus corporeus diſtribuitur trina extēſione, in longū videlicet, latum, & profundū, cur anima legibus corporeis abſoluta eadē mēſura diſtribui debet: cū inſectilis ſit? Nonnè, q̄à & ſi proportionaē eodē nūero, nō tn̄ eadē mēſura diuidiē? Extrahiē.n. nūerus à mēſura, & nūerus naturalis, vel formalis à vocali: ab vtroq; āt numerus rōnalis ac diuinus.

Idē ī Tim. Chalcidi⁹. Proculus ī Timæū.

310 Cur Deus oīa ternario numero cōplectitur: vt ex Platone & Ariſto. colligitur? An, quià poſuit in oībus principiū, medium, & finē, veluti quoddā Trinitatis veſtigiū? An, quià per ternarii quadratū, qui eſt nouenarius, & p̄ cubum eiuſdē, qui eſt vigintiſeptē Deus cōpleuit totam fabricā corruptibiliū rerum, cœleſtium & ſpūalium? Nouē nāq; fecit genera corruptibilium, & generabiliū, nouem cœlos, ac nouem choros & exercitus Angeloꝝ, terminādo vnumquodq; illorum in ſuo denario, qui naturā vtriuſq; ſapit: vt in Harmonia diſſeruimus.

Pla. ī Tim. Ariſto. l. de cęlo.

Cāt. 1. To. 8. c. vlt.

311 Qn̄ q̄s (vt Plato ait) ad vnū reuertēē per denarii cubū? Nōnè, qn̄ deueniet ad denariū, numerū cōpletum, & ad eius p̄fectionē: cubum videlicet, q eſt millenarius, in quo beantur oēs? Sicut.n. millenarius eſt cubus denarii, vltimi numeri videlicet, vltrà quem alius non datur: ſic millenarius eſt vltimus finis, vltrà quem nec eſt, nec excogitari pōt alius.

312 Cur Plato volẽs loq de Mundi fabrica quærit quartũ, & non inuenit? Nonne id declarat, dum inducit Timæũ Socrati reſpõdentẽ: Aduerſa valetudine laborat ô Socrates? Ideò vꝫ intereſſe non poteſt. Non enim ſponte ab hac diſputatione, & cœtu ſe abſtinuit. Vnde innuit, ꝙ cum q̃ternarius ſit numerus elementaris, ſermonibus faciendis de fabrica ſummi Opificis intereſſe non potuit. Nam Deo Opifici ſummo numerus ternarius eſt addictus, quo ſemper gaudet. Pla I Tim.

313 Si Deo ſolus ternarius numerus eſt addictus, cur nomẽ ipſius dĩ & eſt quadriliterũ? An & ſi quatuor videntur, tres tñ tm̃modò ſunt literæ? Nã harum vna geminatur, ה he vꝫ, denotans geminã Opificis productionẽ: alterã, quã fecit (vt aiunt) ad intrà, pſonarum videlicet diuinarum: & alteram, quã fecit ad extrà, ipſarum ſcilicet creaturarum: vel duplicem ipſarum creaturarum productionẽ, idearum videlicet in ſuperioribus, & particularium rerum in inferioribus. Vnde non diſcedit à ſuo ternario reali: nec ex geminata illa litera quaternus cenſetur Deus. An per quatuor illas literas denotaẽ quadruplex influxus, quo Deus ſolet ſe diffundere in creaturas: permanens tamen ipſe in ſuo ternario?

314 Quid importat illa Platonis ꝓportio ex numeris duplaribus & triplaribus deducta? An p numeros pares & duplatos, quadruplatos, & octuplatos deſcribunẽ naturæ corporeæ: p triplatos ꝟò linearẽ quadratũ, & cubum innuunẽ creaturæ ſpũales, & Deo magis appropinquantes? Nã ipſe Deus impari numero ſemp gaudet: ſicut elemẽtaria gaudẽt numero pari. An p pares intelligunẽ ſubiecta elemẽtaria: p impares ꝟò formæ & ideæ? Sicut enim ex admixtione pariũ, impariũq; vocũ reſultat harmonia: ſic ex mixtione ſubiectorum, & formarum, elementatarumq; rerum ac ſpũaliũ, tãq̃ ex actiuo, & paſſiuo, vel maſculino & fœminino generatur harmonia, & concentus ſuauiſſimus. Hinc dixere Pythagoræi omnia produci ex pari & impari: ex forma vꝫ & materia, vel ex maſculino & fœminino. Vnde ſuauiſſimus inter producta concentus reſultat. Idẽ ibidẽ.

315 Quo numero Plato partiẽ omnẽ ſtatum? Nõne p cubũ duodenarii numeri, primò creſcentis, q eſt. 1718? Sed cur? Nõne, q̃à cubus (vltrà quẽ ꝓcedi neqt) ipſius duodenarii primò creſcẽtis eſt numerus nup adductus? Hinc, cũ ad ipm numerum ꝑuenerit regnum, vel Reſpu. aliqua, labefactari incipit: & multoties antẽ ex malo regimine corruit. Vltrà quẽ numerũ nullum dominiũ ꝑmãſiſſe legimus. Vñ id, quod Plato dicit, experientia cõprobaẽ, & diuinis oraculis cõfirmaẽ: Ezechielis vꝫ ac Iohãnis, qui regnũ ſupnũ, & oĩa ad ipm ſpectantia hoc numero duodenario partiunẽ. Et q̃à regnum illud vltrà præfatũ numerum tranſcendit (q̃à in æternũ manet: vt Propheta teſtaẽ, dicẽs. Regnũ tuũ regnũ oĩum ſæculorum) Hinc addũt huic numero millenariũ diuinitatis & æternitatis, per ipſum hunc duodenarium ſacrũ, & cœleſtem complicantes. Idẽ I Rep. Ezec.48. Apoc.21. Pſal.144.

316 Quarẽ data eſt mortalib⁹ harmonia? An, q̃à Deus oĩa diſpoſuit in numero, Sap.11.

pōdere, & menſura? Vñ oīa ſunt cōſonantiſſima, & ꝑcipuè hō pſectiſſimū Dei opus. An, q̄a in hunc Mundum antiſtes hō venit intellecturus oīa? Hinc ei neceſſe fuit cū oībus proportionē hr̄e. Vñ reſultat tertia numeroꝝ ſpecies, rōnalis vз. Nam (vt oēs philoſophantes cōueniunt) operari nequit in obiectū potentia, niſi quatenus cū eo proportionē hēat. Hinc dixit Mercurius. Muſicen verò noſſe nil aliud eſt, niſi cunctaꝝ reꝝ ordinē
Mercu. ad Aſcle. c. 6. ſcire: quæq; ſit diuina ratio ſortita. Ordo.n. reꝝ ſingulaꝝ, in vnū omniū artifice rōne collatus, cōcentum quēdā melo diuino dulciſonum, veriſſimūq; cōficit. Et paulò antè cōcludit, dicēs. Nec imeritò in hominū cœtū
Ibidē. c. 5. Muſaꝝ chorus à ſūma diuinitate eſt demiſſus: ne.ſ. terrenus Mundus videretur incultior, ſi moduloꝝ dulcedine caruiſſet. An (vt Plato ait) data eſt nobis harmonia, nō ad voluptates rationis expertes, ſed vt per eā, diſſonantem circuitum animaꝝ cōponamus, & ad concentum ſibi proprium redigamus? Nam ad id tributus eſt concentus, vt habitum in nobis immoderatum, gratiaq; carentem aptiſſimè temperemus.
Pla. I Tim.

317 Quis ad veræ harmoniæ fontes peruenit? An Poetæ, qui è fonte Caballino cum Muſaꝝ choris potarunt? An Græci Muſica arte pollentes ſm omne genus harmoniæ: diatonicum videlicet, chromaticū & enharmonicum? Quoꝝ primum tm̄modò tempeſtatis noſtræ Muſici celebratiſſimi habēt in vſu. An inſpectores naturalium cōcentuū? Quod genus Muſicæ lōgè celebrius eſt, q̄ vocale. An (vt opinor) illi, qui ad diuinos numeros deuenerunt, q̄bus omnia ſummus Opifex conſonantiſſima fabricauit? De quo
Sap. 12. Opifice ſpiritu Sapiēs ait. O' q̄ ſuauis eſt Dn̄e ſpiritus tuus in omnibus. Quā quidē ſuauitatē multò perfectius ſentiunt cœleſtes Ciues: de q̄bus
Pſal. 144. Propheta canit. Memoriā abundantiæ ſuauitatis tuæ eructabunt.

318 Quomodò omnia ſunt vnum: vt Parmenides & Plato ſentire videtur? An
Pla. in Parmenide. forte Parmenides & Plato errarunt: vt falſò eos Ariſtoteles criminatus
Ariſ. 1. phy. eſt? An potius omnia ſunt vnum, ſicut rami in trunco vel radice, radii in Sole, riuuli in fonte, & variæ virtutes in anima? Hinc omnes creaturæ habent eſſe nō à ſe (vt oēs fatentur) ſed à Deo, qui eſt fons & origo omniū riuuloꝝ, omnium ramoꝝ radix, & principium omnium radioꝝ, veraq; vita: vnde omnes virtutes vitales, & quæcunq; aliæ procedunt. Vnde ſa-
Acto. 17. pientiſſimè dictum fuit. Deus eſt, in quo viuimus, moueimur, & ſumus. In quo vno omnia habent ſuam perfectiſſimam cōſonantiam: quæ dicitur parium, impariumq; reꝝ, ſeu vocum in vnum redacta concordia.

319 Quam conſonantiam vnumquodq; cœlum ſuo motu deducit? Nonnè diapaſonicam? Cum circularis motus eòdem redeat, vnde incipit: licet non ſit eadem reuolutio, nec ſit omnimoda principii ratio, nec termini ipſius motus. Sicut occurrit in diapaſon: quod incipit (vt more noſtro loquamur) à ♮ de natura graui, & terminat in ♮ de natura acuta. Vbi eadē eſt nota, altera tamen & altera ratione. Siue (vt Græcos ſequamur) incipit à Proſlambomenos (quæ adiecta dicitur, quia poſt omnes inuēta) & ter-

minat in meſē, quā mediam dicimus: & inde ad netē hyperboleon, ideſt
vltimam excellentiam, conſtituit aliud diapaſon. Vbi notæ ſunt eædem,
ſed natura diuerſa. Eodem modo pergit motus circularis: in cuius prin-
cipio, & in fine aliqua reperitur identitas: cum aliqua tamen differentia,
quià aliud eſt principium, aliud verò finis: & quià in motu diurno Plane-
tarum ſemp eſt aliqua varietas ſm propriū vniuſcuiuſq; ſphæræ curſum.

320 Eſt nè in cœlis vera harmonia? Nōnè à viris grauiſſimæ authoritatis ridicula
exiſtimanť huiuſmodi orbiū cœleſtiū modulamēta, coq; nō audiať ille ſo
nus, nec ibi ſit aer, in quo ſonus reboare poſſit? Q đ aſſerūt ii, q nō admit-
tunt niſi ea, quæ ſenſibus pcipiunť. Cuiuſmodi ſunt Peripatetici. Sed Py-
thagoræi & Academici à numero vocali, ad naturalē ac formalē tráſcen-
dentes adinuenerūt in cœlis naturalē harmoniā: hñtes hāc vocalē tāq̃ ſta
tuā, quā relinquūt in veſtibulo, qñ ingrediunť ad ipſā naturalē harmoniā,
rōnalē, vel diuinā. De qbus harmoniis ſacri authores plæriſq; in locis in-
nuūt. Pueri. n. in ignis fornace poſiti (vt in Daniele legimus) & Dauid cœ Dani. 3.
lum, terrā, plātas, arbores, aquas, & oïa Dñi opa inuitāt ad laudē Opificis: Pſal. 148.
nō qdē vocali, quo carēt, ſono, ſed naturali cōcentu. De rōnali verò har-
monia Plato plæriſq; in locis diſſerit. De diuina aūt ſecretiores Theologi Plato.
tractanť vt hinc inde ex multis ſacræ Scripturæ locis decerpunt. Ad quas Sec. Theo.
harmonias Peripatetici, & harmoniæ cœlorꝝ expertes nō attigerunt. Nōnè
etiā ex diſtātia cœli deducūt harmoniā quandā? Si. n. Cenſorino, Plinio, Cēſorinus.
& Eratoſtheni credimus, qui ex officina Pythagoræa hauſerūt, eſt à terra Plinius
vſq; ad orbē ſignorꝝ harmonia diapaſonica pfecta. Et hi quoq; pticulares Eratoſthe.
cōcētus intermediarꝝ diſtātiarꝝ aſſignāt, dātes à terra ad Lunā tonū: à Lu
na vero ad Mercuriū ſemitoniū: à Mercurio ad Venerē tantūdē: à Venere
ad Solē tonū & dimidiū: à Sole autē ad Martē tonū: à Marte ad Iouem
hemitoniū: tantūdem à Ioue ad Saturnū: à Saturno verò ad ſtelliferum
cœlum adhuc ſemitoniū. Quæ omnia ſimul ſumpta diapaſonicā ſympho-
niam reddunt. Quas rationes ſi in fabricis, quas molimur, ordine debito
ſeruaremus, fabricas vtiq; noſtras cōſonantiſſimas redderemus.

321 Quā harmoniā efficiunt cœli ex motibus ſuis ad inuicem? Suauiſſimā quidē. Pla. 3 Re.
Hinc Plato aſſeruit ſingulis orbibus ſingulas Sirenes pſidere, ad harmo- Proculus i
niā concinnandā. Quē qdē Platonē q̄plurimi ſequunť: Proculus aūt po- Cratylo &
tiſſimè & Chalcidius. Ptolemæus verò cœlorꝝ ſcrutator præcipuus in libro in Rep.
de Hamonia inqt. Sol & Luna primi, Geneſcos & vitæ noſtræ Modera- Chalcidi.
tores, certis numeris ſonoris, cū aliis nō tm̄ in motu, ſed etiā in effectu cō- in Tim.
ueniunt. Et quià Iupiter in oïbus numeris fœlicibus Soli, pluribus autē Ptolemæus
Lunæ aſſociatur: Ideò Iouem primū bonorꝝ datorem dixerūt per Lunā.
Qui quidem Ptolemæus forſitan alludit ad Iouē & Solem ſupramun-
danos, qui per Lunam ſupracœleſtem omnia bona inferioribus tribuūt.
De quibus aliàs diffuſius diximus.

322 Planetæ numero ſeptenario infœcundo diſtributi, ſunt nè harmonici & fœ-

cundi? Niſi quippe fœcundi eſſent, inferiora nõ fœcundarent: nec in ipſa influerẽt: cuius oppoſitũ patet. Qua ergo rõne fœcundi ſunt? Et ſi fœcũdi nõ ſũt rõne ipſius ſeptenarii, q ſuapte natura (vt paulò antè diximus) infœcundus eſt: ſunt tñ fœcundi rõne partiũ. Quarũ quidẽ partiũ prima.ſ. ternarius hẽt rationẽ maſculeã: ſecũda vero, quaternarius vz, fœminæ vicẽ tenet. A quo maſculino & fœminino cõiunctis omnis fœcũditas ſuauiſſimusq; cõcentus emanat. Nec p cõiunctionẽ maris ac fœminæ intelligo tm̃ hominum & animaliũ coniunctionem, ſed cuiuſcunq; actiui & paſſiui. Nam omnis operatio exigit agens tanq̃ maſculũ, & patiens tanq̃ fœmi-
Ariſt. 2. de anima. nam. Iuxtà illã vulgatiſſimam Ariſtotelis ſententiã. Actus actiuorũ ſunt in patiente benè diſpoſito. Hinc vnũquodq; ſignum, & quilibet Planeta (vt Aſtrologi dicunt) habet vim maſculinam & fœmininam.

323 Quæ cõſonantia eſt Planetarũ, & ſignorũ ſimul? An ex radicibus ſuorũ numerorũ? Quæ quidẽ radices eædẽ ſunt: ternarius vz, & quaternarius. Qui numeri ſimul iuncti ſeptenariũ reddunt: alter aũt p alterũ cõplicatus duodenariũ facit. An pp vim maſculeã ac fœmineã: quæ in vtriſq; eadẽ rõne viget? An pp intelligẽtias vtriſq; præſidentes: quæ ab eodẽ fonte veniũt? An pp influxũ Primi per eoſdẽ canales emanantẽ? Nam (vt à ſecretioribus Theologis habetur) magnũ Dei nomẽ tetragrãmũ in vtroſq; influit: in ſigna vz per reuolutiones duodenarias, de qbus nup diximus: in Planetas autẽ eadẽ virtute, ab eodẽ fonte per ſeptẽ riuulos emanante.

324 Eſt nè cõſonantia cœlorũ cũ ſupnis mẽtibus, & cũ ſuprema potiſſimẽ? Non-
Dionyſ. de diui. no. nè Dionyſius id vnico verbo declarat, dicens. Gaudent omnes mouente Patre? Omnes (inquã) intelligentiæ, & orbium ac ſignorũ præſides: qui ad Patris nutum mouẽt ac diſponũt ſigna, & Planetas ſibi creditos, tanta ſuauitate & concentu, vt nullus vnq̃ à creatione Mundi citrà occurreris error, ſeu laſſitudo in ipſis mouentibus.

325 Quæ eſt Platonis catena, & qua pportione cõiuncta? Nõnè catena hæc eſt cõnexio cauſarũ, tã primæ, q̃ ſecundarũ? Vnde qui hæc omnia ſcit ordine ſuo cõnectere, faciliores & fortiores effectus pducit. Exẽpli grã. Helleborus niger conuenit cũ adamante: & vterq; cũ capite Olgot: & hæc cũ intelligẽtia Aquilonari proueniente à loco illo, qui ab Hebræis צפון zaphon, ideſt Aquilo dicitur, aut גבורה gheburah, qđ interpretatur robur. Quæ omnia ſi cõnectant, efficacius operant: quã natura & pportione cõueniũt ad inuicẽ. Et ſic de aliis, de qbus alibi diffuſius tractauimus.

326 Quas proportiones iubet Plato obſeruari in Repub. vt benè inſtituatur?
Pla. 3 Rep. Nõnè illas, quibus Mundum ſummus Opifex diſpoſuit: Arithmeticam videlicet, Geometricam, & Muſicã, quas ipſe Plato medietates appellat? Harũ.n. vna, Muſica videlicet, eſt identitas rerum exiſtentium in Opifice: alteritas autem rerum productarum Arithmetica: alteritatum vero vnio Geometrica. Has aũt in Repu. ipſe Plato præcipit obſeruari, vt p harmoniã iuſtitiæ ſimilitudo teneat, tribuẽdo maioribus maiorẽ: minoribus vero

minorem rationem: & Arithmetica detur vnicuiq; ſm ſuam menſuram:
vnde pax in populis cõſeruetur. Geometrica autẽ æquando & colligãdo,
vnionẽ præſtat. Quas ꝓportiones Heſiodus & alii Græcoꝝ Vates finxe-
re fuiſſe filias Themis: quæ omniũ potentias, vireſq; colligit, & eſt numen
coꝝ, quæ fas ſunt. Fas. n. græcè themis dicitur. Et has filias vocarũt Euno
miã, Hirenen, & Dicen. Eunomia ſimulachrũ eſt Geometricæ medietatis,
quæ vnionem parit: Hirene Arithmeticæ, quæ pacẽ generat: Dice verò in
Muſica repræſentatẽ: qua declarat̃ identitas, & vera iuſtitia diſtributiua.

Heſiodus.

327 Quæ correſpõdentia eſt pedum ad ſtomachũ, vt frigeſcentibus pedibus do-
leat ſtomachus? Nõnè eadem, quæ eſt in cœlo, & in ſignis duodecim: qui-
bus humani corporis mẽbra reſpondẽt, vt triuiale eſt? Vnde ſicut triplici-
tates ſignoꝝ in cœlo conueniunt: Ità & triplicitates membroꝝ in corpo-
re humano. Sunt. n. pedes correſpõdẽtes Piſcium ſigno: inguen autem &
ſupraſedens corporis pars cum Scorpione cõuenit. Quod ſignũ eſt in tri-
plicitate aquea cũ Piſcibus & Cancro. Hinc ad læſionem vnius ſequit̃ læ-
ſio alterius: & ad fomentũ vnius ſequitur fomentum alterius. Quod ex-
perientia comprobatũ eſt. Vnde connexionem ipſorum hinc & ex omni-
bus quatuor triplicitatibus depræhendimus.

328 Quomodò ſe habet homo cum Planetis in ventre matris? Nõnè (vt à Ma-
crobio Platonico habemus) in vẽtre matris cõſtitutus puer, primo menſe
eſt ſub Saturno, ſecundo ſub Ioue, tertio ſub Marte, quarto ſub Sole, qn-
to ſub Venere, ſexto ſub Mercurio, ſeptimo ſub Luna, octauo verò rur-
ſum ſub Saturno, frigido & ſicco vitæ contrario? Hinc octauo menſe nati
rarò viuunt. Nono autem menſe iterum eſt ſub Ioue calido & humido, vi-
tæ accommodatiſſimo. Hinc nono menſe nati, ceſſantibus omnibus con-
trariis, fœliciter viuunt. In ſeptimo verò menſe nati, ex Luna tunc prædo
minante viuunt. Quãdo maximè ipſa Luna grauidata eſt Sole, vel aliqua
fortuna vitæ conuenienti.

Macrob'.

329 Quomodò ſe habet homo, poſtq̃ in hanc lucẽ æditus eſt? Nõnè Macrobius
& alii Academici Aſtrologiq; aliã aſſignant nati cõuenientiã cum Plane-
tis: aſſerẽtes, ꝙ in primo ſeptennio regitur natus à Mercurio, in ſecundo à
Venere, in tertio à Marte, in quarto à Ioue, in quinto verò à Saturno? A
Sole autem & Luna regitur tanq̃ à rectoribus vniuerſalibus, prout cõue-
niunt cum Planetis quibus iunguntur, aut dum habent idem domiciliũ.
Aliam quoq; cõuenientiã habet homo per horas cum Planetis. In prima
nãq; hora diei dominici Sol præeſt, & diſponit hominẽ. Secunda Venus,
tertia Mercurius, quarta Luna, quinta Saturnus. Et ſic procedendo vſq;
ad viceſimam quartã, quæ eſt Mercurii & diem claudit. Subſequens au-
tem Planeta eſt Luna, quæ præeſt primæ horæ diei. Hinc dies ille nomi-
natur dies Lunæ. Sicut etiam Ptolemæus, & Abraham aben Hazra ple-
niſſimè ſcribunt.

Ptolemæ'.

330 Quæ aĩa (vt Plato dicit) ſita eſt in Mũdi medio? An de Luna (vt aliqui ſen-
tiunt)

Plat. Tim.

tiunt) intelligit? Cũ ipſa ſit extremũ cœleſtis, & principium quodãmodò corruptibilis Mundi. Nã ꝑ eã, tãq̃ per matricẽ quandã, Planetarꝝ omniũ influxus ad inferiora deſcẽdũt. Sed cũ Luna potius ad corpora, q̃ ad animã reſpiciat, quõ põt hoc ĩtelligi de Luna hac inferiori ac viſibili? An igit forſitan intelligit de Luna ſupramũdana, quæ à ſecretioribus Theologis
Gen. 1. etiã mare magnũ dr? Vbi ſunt aquæ illæ, de q̃bus ſcriptum eſt. Producãt aquæ ſerpiturã animæ viuentis. An de Sole ſupremo eſt ſermo, qui eſt in medio Archetypi, & veri Mundi: primus fons vitæ exiſtens?

331 Cur Heua dr mater cunctorꝝ viuentiũ? Nõ quippè, q̀a fuerit mater hominũ:
Ibi. 3. cũ hõ nõ ſit omne viuẽs: vt ẽt ſuprà diſſeruimus. An igit de aqua illa collecta in mari magno eſt ſermo, de qua nuꝑ diximus? Hæc.n. mřis nomen hẽt: q̀a inde oĩa gñant. Dicit ãt fœmina, q̀a à ſuꝑioribus influxũ ſuſcipit. Omne nãq; paſſiuũ & ſuſcipiẽs, fœminæ nomẽ ſortit. Scriptura ꝓò vocat ipſam חוה Chauah, ideſt viuificatricẽ, aut vitã ꝓſtantẽ, ſed à ſupramũdano
Mercurius in Pyman. Sole ipſam vitã haurientẽ. Quo ſenſu dixit Mercurius. Deus vtriuſq; ſexus fœcunditate pleniſſimus. Nec id pias cuiuſpiã aures offendat. Cum vnumquodq; paſſiuũ, etiã in diuinis, Antiqui nomine fœminino nũcuparint. Hinc ſpiritus, qui eſt productio merè paſſiua, apud Hebræos fœminini generis eſt: vt ſuprà diximus.

332 Cur ex Antiquis nõnulli nominarũt Solẽ & Lunã fratres, alii ꝓò cõiuges?
Gen. 1. Nonnè, q̀a ſimul geniti: vt ſcriptũ eſt. Fecit Deus duo luminaria magna? Hinc gemelli dici pñt. Cõiuges quoq; dicunt: cũ Luna ſuſcipiat & grauidet à Sole: ſicut fœmina à viro. Geruntq; Sol & Luna imaginẽ ſupra-
Sec. Theo. mũdanorꝝ luminariũ, quorꝝ Luna à ſecretioribus Theologis dr ſpeculũ nõ lucens. Non.n. lucet, niſi quatenus à Sole lumen ſuſcipit, & per lumen aliã omnia in inferiora diſtribuenda.

333 Mundus cui exẽplari cõparat à Platone, genito nè, an ingenito? Nõnè cõ-
Plato. paratur exẽplari ingenito, q̃d eſt idearꝝ rõ: in ꝟbo. ſ. exiſtentiũ, aut in ſupramundana regione ꝓductarꝝ: vt ipſi Platoni placet? Qui quidẽ Plato
Gen. 1. ꝓculdubio edoctus fuit à Moſe, qui ait. Producat terra animã viuentẽ in genere ſuo. De qua ꝓductione ſuprà dixerat. Quã ꝓduxerant aquæ
Pla. ĩ 7. de Rep. & in Phædone. in ſpecies ſuas: aquæ vꝫ maris magni ſupramũdani: de quibus ipſe Plato Moſaicæ doctrinæ cõſentiens ampliſſimè loquitur.

334 Cur dixit Plato cœlũ eſſe bonorꝝ omniũ cãm? An, q̀a ipm eſt cœleſte aïal, à
Idẽ in Epinomide. quo terrena hæc omnia (vt q̃buſdã placuit) gñant? An id dixit ꝑꝑ ideas, quas ipſe Plato voluit inter cauſarꝝ gña annumerari potiſſimè? Sed cur
Iaco. 1. cœlo, vel ideis attribuit, q̃d attribui deberet Deo: à quo (vt Iacobus ait) omne datũ optimũ, & omne donũ perfectum emanat? Cui adſtipulatur
Ro. 11. Apoſtolus dicẽs. Ex ipſo, & ꝑ ipm, & in ipſo ſunt omnia. À Deo quippè
Pla. ĩ Tim. eſſe omnia fatetur Plato, dum vocat ipſum Opificem, genitoremq; vniuerſitatis: ſed dum cœlo, vel ideis aliquid attribuit, id facit tanq̃ inſtrumẽtis & mediis, per quæ ſummus Opifex, rerum ſeriem obſeruans, operatur.

335 Cur Socrates in Cratylo dicebat ſe ſomniare ideas? An, q̃a cõtẽnebat eas: *Plato in Cratylo.*
vt Peripatetici ſolẽt? Sed q̃uõ cõtemnebat eas: quas tot in locis laudauit?
An igitur, q̃a in hoc Mũdo ipſis vti neq̃mus? Sed nõnè Auguſtinus ait, ꝙ *Aug. li. 83 q. 46.*
ideis tanta vis ineſt, vt eis ignoratis, nihil intelligere poſſimus? An igiẽ, q̃a
per imagines quaſdã ſecũdarias ipſis ideis correſpõdentes eas indagando
diſcurrimus (ſicut idẽ Auguſtinus ſup Iohãnẽ innuere videtur) ſed ipſas *Idẽ ſup Io.*
Dei veras ideas nõ percipimus, niſi aliqualiter ſomniando? Ipſas tamẽ eſſe
firmiſſimè tenemus, & oraculis edocemur.

336 Quis (vt Plato inuit) has ideas cognouit? Nõnè ipſe expreſſè dixit paucos *Pla. i Tim.*
homines ideaꝝ eſſe peritos: ſed Deos quidẽ oẽs? Nam illi verbũ vident,
in quo ipſæ ideæ reſident. Et has videbunt oẽs, qui ad ipſius verbi viſionẽ
ſubuehẽtur. Vident etiã ii, q̃bus datur cũ Paulo mori ſibimetipſis, & rapi
ad arcana diuina, quæ videre poteſt anima ſeparata à corpore in opando,
quãuis nõ in eſſendo. Hinc Apoſtolus ſtatũ ſuũ, in quo tunc erat, ancipitẽ
reliq̃t, dicẽs. Siue in corpore, ſiue extrà corpus neſcio, Deus ſcit. Qui autẽ *2. Co. 12.*
vident ideas in verbo exiſtentes, poſſunt ẽt videre, quæ extrà ṽbum ſunt,
ſi quæ reperiuntur: vt Platoni & antiquis Theologis placet.

337 Q̃uõ intelligiẽ illud Platonis, ꝙ anima conflata eſt ex indiuidua diuiduaq́ꝫ *Pla. i Tim.*
ſubſtãtia? Nõnè per indiuiduã ſubſtantiã intelligit animã intellectiuam,
per diuiduã verò rationalem: vt aliqui dicunt? Quod forſitan à Plotino *Plo. in lib. de boie.*
hauſeriũt, qui vult intellectum eſſe vnicũ & indiuiſum, animã ṽò rationa-
lem, multiplicẽ ac diuiſam. Quod nõ parũ differt ab Auerrois opinione:
qui negauit multitudinẽ animarũ rationabiliũ: & cõſequẽter principium
benè & malè operãdi. Cũ voluntas & liberũ arbitriũ cũ anima rationali,
nõ cũ intellectu vniuerſali, ſit vnitũ. Ex anima igiẽ intellectiua vnica per-
fundente, & irradiãte aĩalẽ animã reſultat hæc tertia, quæ rõnalis dĩ, veluti
planta, quæ germinaẽ ex irradiatione cœleſti ſup ſemen vel terram ſpontè
pullulantẽ facta. Hinc Platonici priſcos Theologos imitati tres aĩas po-
ſuere: animalẽ vꝫ, rõnalẽ, & intellectiuã. Quos æmulatus Boetius canit. *Boe. in 3. Metro. 9.*
Tu triplicis mediam naturæ cuncta mouentem
Connectens animam per conſona membra reſoluis.

338 Q̃uõ anima eſt trina, & qualis eſt rõnalis media ĩter duas? Suprema quippè
diuina eſt, & ſemp diuinitatẽ redolẽs deprecaẽ ad optima, & malo remur
murat. Infima ãt & animalis, brutalem naturã ſapit: cuius operationes oẽs
cũ beſtiis ſunt cões: vt ſentire, gñare, digerere, & huiuſmodi. Media verò,
quæ rõnalis eſt, de vtraq; participat, & vtranq; cõnectit. Hinc ab Hebræis
dĩ רוח ruach. i. ſpũs, cuius propriũ eſt cõnectere. Iccircò ſpũs à noſtris dĩ
nexus. Neq; q̃d vtrũq; extremũ nectere põt, niſi vtriuſq; naturã ſapiat: ſi-
cut & ſpũs, qui in corpe humano ſunt, à Phyſicis denoĩati naturales, vi-
tales, & animales, qui ſunt medii inter animã & ſanguinẽ, vel carnem.

339 Q̃uõ ſm Platonicos, & Pythagoræos ſit animaꝝ tranſitus? An, q̃a animæ
humanæ intrãt in beſtias: vt aliqui eis imputarũt? Quod multi ipſoꝝ dã-

Iāblicus. nant, Iāblicus præcipuè Porphyrius, Proculus, Hermias atq; Syrianus, q
Porphyri⁹ horrendū facinus exiſtimarūt cœleſtes animas in beſtias ꝑcipitari: aſſeren
Proculus. tes, ꝙ anima à centro: in quo ſemel eſt defixa, diuelli nūq̄ pōt. An igitur
Hermias. hæc tranſmutatio eſt illa, de qua Propheta canit. In imaginē ꝑtranſit hō?
Syrianus. Pſal. 38. Qui tranſitus eſt animæ rationalis ad partē ſupiorē, vel inferiorē. Si enim
rationalis anima ſuperiori portioni adhæreat, in Angelum, immò in Deū
Io. 1. ipſum tranſmutatur. Iuxtà illud. Dedit eis, ſcilicet hominibus poteſtatem
filios Dei fieri. Si ꝟò parti animali, vel inferiori adhæreat, euadit in beſtiā.
Boe. in 4. Quēadmodū Boetius, Iamblicū, Porphyriū, aliosq; ſapientes Academi-
proſa. 3. cos imitatus optimè teſtaẽ dicens. Sed cū vltra homines quēq̄ prouehere
ſola ꝓbitas poſſit, neceſſe eſt, vt, quos ab hūana cōditione deiicit, infrà ho
minis meritū detrudat improbitas. Euenit igitur, vt quē trāſformatū vitiis
videas, adhærentē videlicet parti animali, hominē exiſtimare non poſſis.
Cum videlicet in beſtiam ſit mutatus: vt ipſe proſequitur. Hinc tandē cō-
cludit, dicens. Ità fit, vt, qui probitate deſerta homo eſſe deſierit, cū in diui
niam conditionem tranſire non poſſit, vertatur in belluam.

340 Quis eſt naturalis ſenſus: & vbi eū Platonici locant? Nōnè in ſuo vehiculo,
quod ex quinta eſſentia, cœleſti videlicet natura, cōpactum eſt, ſemotū à
corpore ex quatuor elementis compoſito? Hinc abit cū anima ſeparata à
corpore, ſentiens fœlicius, q̄ in corpore. Nam ſenſus interiores habemus,
ſm quos animæ, etiā in corpore exiſtentes, diuina & ſpūalia ſentire poſ-
Pſal 33. ſunt. De q̄bus ſenſibus agit Pſalmographus, dum ait. Guſtate & videte,
Ibi. 84. qm̄ ſuauis eſt Dn̄s. Et alibi de ſeipſo loquiẽ, dicens. Audiā, quid loquatur
Hieronym⁹ in me Dn̄s Deus. Et de his diffuſè tractat Hieronymus in proœmio Can
ticoꝝ, aliiq; q̄plurimi. Si verò loquimur de ſenſibus animalibus, nōnè vi
demus eorum vnūquēq; in organo ſuo exiſtere?

341 Quid potiſſimè inducit hominē ad peccatū? An error: vt Ariſtoteli, & Pe-
Leuit. 5. ripateticis placet? Sed cum lex doceat ſacrificium ad expiationem pec-
cati per errorem cōmiſſi, ſeorſum ab aliis ſacrificiis alia peccata expiātibus
offerendum, nōnè patet, ꝙ nō omnia mala cōmittuntur per errorem? Et
cū dicitur. Voluntatis obiectum eſt bonum: ergò non poteſt ferri niſi in
bonum verum, & tunc benè facit, aut in bonum apparens, & tunc peccat
decœpta? Reſpōdetur ab iis, qui opinanẽ mala committi etiā abſq; errore,
ꝙ tunc in bonum præfixum voluntas fertur. Præfigunt enim iſti illud ma
lum eſſe bonum non decœpti, ſed ſic volentes. Sed nec iſta præfixio (vt
eoꝝ more loquamur) eſſe poteſt abſq; aliquo errore. Vnde error eſt in
eligendo, & conſequenter aliquatenus in cognoſcendo. An igitur cauſa
peccati eſt vis quædam cogens? Quod videtur ſentire Apoſtolus, qui ait.
Ro. 7. Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis
meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis. Non
enim quod volo bonum, hoc facio, ſed quod nolo malum: vt ipſe paulò
ſuperius dixerat.

342 Quid igitur prodeſt nobis liberũ arbitriũ? An fortè eſt ſeruus cõcupiſcentiæ:
vt aliqui neoterici dicunt? Sed abſit, vt ad tantã dementiã veniamus. Nõ-
nè dixit Ariſtoteles, ſolo naturali lumine colluſtratus. Nos ſumus domi- *Ethic.1.*
ni noſtrorũ actuũ & operationũ? Voluntas.n. eſt illa potẽtia, vel anima ra
tionalis media, valens pro arbitrio ad alterutrã partem declinare. Nã (vt
Auguſtinus ait) nihil eſt tã in poteſtate volũtatis, q̃ ipſa voluntas: quæ dũ *Auguſtinus*
vult gaudere libertate, põt quidẽ diuina ſuffulta gratia: ſed dũ ſeſe tradit in
poteſtatẽ concupiſcẽtiæ, ducitur in legẽ peccati. Sicut Apoſtolus gerens *Ro.7.*
perſonã non benè initiatorũ ait: gerens autem perſonã ſtrenui militis in-
quit. Caſtigo corpus meũ, & in ſeruitutẽ redigo. *1.Cor.9.*

343 Vnde reſultat vera pulchritudo? An (vt Peripatetici docent) ex omnimoda *Ethic.4.*
lineamentorũ & colorum proportiõe, quæ reddit ſubiectũ ꝓportionatũ,
pulchrũ, & delectabile? Sed ſi inde venit pulchritudo, quõ anima erit pul
chra, quæ lineamẽtis, & coloribus huiuſmodi caret? An igiť vera pulchri-
tudo venit ab illo pulchro, à quo omnia pulchra? Quod pulchrũ quære- *Pla. i Hip.*
bat Socrates ab Hippia: ſed de ipſo determinat in Phædro. Et de hoc Plo *ma. & in Phędro.*
tinus diſſerit. Eſt enim Deus ſummũ ens, à quo omnia entia, ſummũ bo- *Plo. i li de*
num, à quo oĩa bona, ſummũ verum, à quo omnia vera, ſummũ iuſtum, à *pulchro.*
quo omnia iuſta, & ſummũ pulchrũ, à quo oĩa pulchra. Quod pulchrũ
ſacræ literæ vocant תפארת tipheret: vt frequens eſt apud Dauidẽ & Iſaiã.
Pro quo cõmunis æditio habet nunc gloriã, nunc pulchritudinem, nunc
magnificentiã. Vnde homo tantò pulchrior exiſtit: quantò magis ipſi pul
chritudinis fonti appropinquat.

344 In quo maior pulchritudo cõſiſtit, in mẽte nè, an in corpore? Nonnè (ſi datã
à Peripateticis definitionẽ ſequi voluerimus, ꝙ videlicet pulchritudo eſt
lineamentorũ, & colorũ proportio) in corpore maiorẽ eſſe dicemus? Si ve *Ethic.4.*
rò Academicorũ placita veriora & diuiniora admittemus, maiorẽ pulchri
tudinẽ in anima intuebimur: quæ longè propinquior eſt ipſi ſummo pul-
chro, q̃ corpus, & eſt ſubiectũ magis diſpoſitũ ad diuinã illam pulchritu-
dinẽ ſuſcipiendã, q̃ corpus. In ipſa quoq; anima reſidet imago Dei, magis
expreſſa, q̃ in corpore. Et ſi concinnũ & proportionatũ eſt pulchrũ, quid
cõcinnius, q̃ illud, in quo perfectiſſima cõſonãtia beantur omnes?

345 Cur vnuſquiſq; tantoperè rebus pulchris oblectatur? An, quià pulchrũ eſt
ſuapte natura diligibile? An ex proportiõe partiũ adinuicẽ, & totius obie
cti cũ potentia? An, quià quãtò quid eſt pulchrius, tantò diuinius, & ſum-
mo diligibili, quod Deus eſt, omniũ rerum pulcherrimus, immò pulchri
tudinis fons, eſt propinquius?

346 Per quã viam ſm Platonicos fœlicius & facilius in Deũ conſcẽdimus? Nõ-
nè (vt Plotinus docet) ꝑ Mercuriũ, Venerẽ, & Solem? Siue (vt ipſe de- *Plo. & trip. reditu d'e*
clarat) per Arithmeticã, vel Muſicam, Amatoriã, & Philoſophiã. Quod *ad Deum.*
explicantes dicimus, ꝙ, dum homo intelligit rerum cõſonantias, vnde re
ſultat Muſica, & harmonia, & inde pulchritudo, ſuapte natura delectatur
rebus

rebus pulchris. Ex quaꝗ; pulchritudinẽ, quæ eſt quædã diuinitatis imago, ſubuehitur ad cõtẽplandã ipſam diuinitatẽ. Quod vt melius efficiat, vtitur Sole.i.lumine: quo abſtrahit pulchritudinẽ veram ab hac feculẽta, ſpeculando ipſam in ſumma eius rõne, & pfectione: cuius hæc inferior te-
Auguſtin' net imaginẽ. Et hoc, eo modo, quo Auguſtinus docet contemplari Deũ per bonũ, dicens. Tolle hoc, tolle illud: & cõſydera bonũ, ſi potes.

347 Quam orationẽ fecit Socrates moriens? Nõne Plato illam refert, dicens. O
Pla.i.Phędro. Pan, cæteraq; numina, date, vt intus pulcher fiam, & quæ extrinſecus ſunt, intrinſecus ſint amica? Quibus verbis, pulchritudinis ſacramentũ, & cõditionẽ innuit. Intus autẽ pulcher effici cupiebat.i.habere quantũ diuinitatis capere poterat. Nec.n.alia pulchritudo intrinſecus.i.in aĩa ſuſcipi põt. Nã quanto lympidior quis efficitur p virtutes, tãto magis templum eius pro Deo ſuſcipiendo diſponitẽ. Cui pulchritudini ſũmæ adeo ipſe Socrates afficiebatẽ, vt oĩa, quantũcunq; extrinſeca, optaret eſſe (quãtũ fas erat) illi ſummæ pulchritudini cõformia. Et hoc, vt poſſet deuenire ad illud ſũi-
Plo.c.9 de pulchro. mũ pulchrũ, de quo Plotinus ait. Efficiatq; diuinus, pulcher, atq; Deiformis: ſi modo diuinam pulchritudinẽ ſit inſpecturus.

348 Cur Socrates moriẽs Aeſculapio Gallũ reddi iuſſit? An, quia illũ ipſi Aeſcu-
Pla.i Phędro. lapio vouerat: vt ipſius verba ſonare videntẽ? An ille, qui omniũ ſapientiſſimus Apollinis oraculo adiudicatus eſt, Gallum.i.portionem ſuperiorem
Eccle.12. ſummo Soli reddi iuſſit, à quo illam ſuſceperat? Iuxta illud. Et ſpiritus reuertitur ad Deum, q dedit illum. An ſecutus eſt Priſcoꝶ oracula: quæ iradũt animas in cœlum remeãtes Pæanem.i.triumphalẽ cantilenã Phœbo reddere? An, quia voluit Antiquoꝶ more ſacrificari Gallum diei, Soliſq; nunciũ Aeſculapio Medico, & Phœbi filio.i.diuinæ beneficẽtiæ, morboꝶ omniũ curatiuæ? An (vt ad altiora cõſcendamus) iuſſit reddi Gallũ.i.ſcintillam mentis ſupremã Raphaeli, qui huic viſibili Soli pſidet, repræſentãdã ſupramũdano Soli, & patri luminũ: à quo (vt dictũ eſt) eã acceperat?

349 Cur Socrates (vt Plato ſcribit) venenum pparatum non timuit? An, quia di
Pla in fine Phędonis. dicerat ſeſe adeo ratione cõponere, vt æquanimiter aduerſa toleraret? An animi immortalitate allectus, de qua ibidem latiſſime diſputauerat, opta-
Chalc.i.24 bat illa frui in obiecto pprio? Quẽadmodum Mercurius (vt Chalcidius refert) effecit. Hic.n.morti propinquus aſtãtibus dixit. Cum paululum à vobis corporeis vinculis abſolutus diſceſſero, videtote, ne me quaſi mortuum lugeatis. Nam ad illã beatã, fœlicemq; Ciuitatẽ ingredior: ad quam
Plo.i.5.de virtutibus. vniuerſi Ciues, mortis cõcione deueniũt. An, quia deuenerat ad illum virtutis apicem, ad quã veniens homo (vt Plotinus inqt) nulla de re timet?

350 In quo potiſſime Plato beatitudinẽ poſuit? Nõ quippe in viſu (vt Thomas ſentit) nec in amore (vt Scoto placuit) ſed in tranſformatione, & vnione
Id.m. cum Deo, p intelligẽtiæ & amoris vim. Quod Plotinus, vbi de vno & beatitudine tractat, longo ſermone proſequitur: nõ diſcrepãs à Chriſto, qui
Io 17. Patrem rogauit, vt oẽs vnum fierent in eo, ſicut & ipſe Patri vnitus erat.

Et hoc per tranſmutationẽ quandã in ipſum Deum.Iuxtà illud Apoſto-
li.In eandem imaginẽ transformamur.Quod ſuprà latius explicauimus. 2.Cor.3.

351 De quo amore Plato in Sympoſio loquitur?An intelligit amorem vniuer-
ſalem,quo Deus Mundũ fabricauit,& totam hanc machinã cõnectit?lu-
tà illud Prophetæ.Verbo Dñi cœli firmati ſunt,& ſpiritu oris eius omnis Pſal.32.
virtus eorũ.An de amore gemino intelligit p ſuas geminas Veneres de-
notato?Sed cum altera Venus ſpũalem,altera verò corporeã pulchritu-
dinem ſignificet:vel cum altera rectũ,altera verò obliquũ amorem deno-
tet,quæ in Deo minimè ſunt,qũo poſſunt illæ Veneres intelligi p amorẽ
hunc,qui etiã Deo attribuitur,& à Deo exorit:habens principium per
cõuerſionem ipſius Dei in ſeipſum,extenſionẽ per radios ſuos,ſe in crea-
turas diffundens,terminũ autem per incendium,conuertens creaturas in
ſeipſum?An igitur de amore Angelorũ,aliarumq; creaturarũ intelligit,na
to(vt ipſemet ait)in Iouis hortis ex cõiugio Peniæ & Pori?

352 Cur Plato voluit natum eſſe amorẽ ex cõiugio Peniæ,& Pori in Iouis hor- Pla.i Sym.
tis?Nõnè Penia egeſtatẽ ſignificat,Porus autẽ affluentiã?Vnde innuitur
q amor naſcit ex inopia rei,qua qs caret(ſi enim illã haberet,nõ appete-
ret)& ex abundãtia rei,quam appetit.In hortis autem Iouis naſci dicitur,
quià rectus & æquus amor eſſe debet.Porus quoq; dicitur filius conſilii:
cum nõ ſine cõſilio,& matura deliberatione appetenda ſit abundãtia. Sed
qũo erit in Deo amor,cũ Deus nullius rei egeat:vt in Pſalmo dicit? Nõ- Pſal.15.
nè differt amor Dei ab amore creaturæ:cum Deus oblectet in diſtribuen
do,& donãdo,homo aũt,vel creatura in ſuſcipiẽdo?Et ideò creatura ex
indigentia habere appetit:Deus aũt ex affluentia diſtribuere oblectatur.
Et cum oĩa à Deo nobis donata ſint per Filiũ, per quem fecit,& reparauit
oĩa:Ideò ipſe dicitur Porus.i.abundantia. Iuxtà illud Apoſtoli. Quoniã Col.1.
placuit Deo omnẽ plenitudinẽ habitare facere in eo. Et inſuper non tñ
dicitur filius cõſilii,ſed magni conſilii Angelus: cum ſciat optimè cõſule- Iſa.9.
re,quantũ nobis tribuat,& quãtum petere debeamus.

353 Vnde proficiſcit verus Poetarũ furor ſm Platonẽ?An fortè à natura?Iuxtà
cõmune adagiũ.Poetæ naſcũtur:oratores aũt fiunt.Sed cum dicendi fa-
cundia quoq; à natura ſit(vt Tullius innuit)furor abdita pandens vnde Cice.I.1.de
venit?Nõnè ab eodem fonte,à quo & Propheticus?Sed ſi ſic,quæ differẽ- Oratore.
tia eſt inter Prophetã,& Poetam?Conueniunt nẽpe in aliquo.Vñ vtriq;
dicunt Vates.Differũt aũt,quià ille furor prophetarũ,quo diuina pandun
tur,à Deo eſt(dicente Petro.Non.n.voluntate humana allata eſt aliquã- 2 Pet.1.
do ,pphetia : ſed Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti Dei homines)
furor verò Poetarũ à cœlis eſt,vel à propria natura,vel genio:cum talem
animam ſortiti ſint,vt rimari & decãtare naturalia ſecreta poſſint.

354 Quid Platonici per Palladẽ,Mineruã,atq; Philoſophũ intelligunt?An (vt
nõnulli opinanẽ)per Philoſophũ intelligunt amorẽ ſapientiæ,dũ homo
eſt in curſu:per Palladẽ autem & Mineruã ſapiẽtiã ipſum, quæ eſt in ter-

mino?An p Philoſophũ intelligũt ſtatũ illum dũ addiſcit homo, & intel-
ligẽdi cupiditate feruet:p Palladẽ verò,dũ adeptus eſt intellectũ (vt Peri
patetici dicũt)aut qñ mentẽ cõſequit̃ (vt Mercurii verbis vtamur) vel qñ
bibit lac veræ ſapiẽtiæ:vt ſecretiores Theologi dicunt?Quæ Minerua nata
Eccl.1. dr̃ ẽ Iouis capite:cum oĩs ſapiẽtia ſit à Dño Deo:vt Sapiens ait.

355 Cur Plato ait.Niſi aĩa hominis cognouiſſet,quæ vera ſunt,in corpus hoc nõ
Plato in Phædro. veniſſet?Nõnè,quià opinabat̃ ꝙ animæ redirent in corpus,& ꝙ eis dare-
tur optio,in quod corpus intrare mallent,& vt eum ſtatũ ſibi vendicarẽt,
quem aptiorem pro expiatione & profectu earũ iudicarent?Hinc cõcludi
põt Platonis opinionẽ nunq̃ fuiſſe,ꝙ anima intraret in corpus brutorum
(vt nõnulli ſenſerũt)cum inde nec expiationẽ,nec profectum reportare
poſſet.Et hæc iuxtà Platonis mentẽ dicta ſint.

356 Si vera eſſet Platonis opinio:ſi anima nõ deſcendiſſet vbi mãſiſſet, vel anteq̃
deſcẽderet,vbi erat?Nõnè in cœlo?Sed cur nõ elegit ibi ſtare?An corpus
elegit,vt in corpore purgaret̃,tanquàm in vaſe fuſorio,& exercitaretur in
bello inter ipſam & carnẽ indicto:vt inde gloriã,& meliorẽ ſortẽ reporta-
ret?An,vt in corpe,tanq̃ aurũ in fornace,probaretur?An,vt omnigenos
rerũ gradus contineret?An edicto diuino corpus aſſumit?Sed vt hoc,vel
illud aſſumat,ipſi datur electio:vt ipſe Plato opinatus eſt.

357 Quid eſt apud Platonem dorſum cœli?Nonnè eſt terminus axis,aut totius
Idẽ ibidẽ. ſphæræ,& quãtitatis extremæ,& introitus in illud vnũ,de quo ipſe Plato
in Parmenide loqtur?Quò conſcendentes abſorbent̃ in ꝓfundo vnitatis
illius,omnes vnũ effecti:ſicut erant,anteq̃ in pticulares formas explicarẽ-
tur.Ibi.n.omnia ſunt vnũ actu:ſicut hic inferius oĩa ſunt vnũ materia,quæ
eſt vna oium rerum trãſmutabiliũ.Qua quidẽ materia depoſita oẽs fiunt
vnum actu,qui ex vtroq; cõpoſiti,multiplicati erant.

358 Qui ſunt duodecim Dii,de qbus Plato meminit?Nõnè ſunt illi medii inter
Idẽ ibidẽ. ſupramũdanos & mũdanos (vt dicit̃) vtroſq; copulãtes?Sed qs eſt duo-
denarius ſupramũdanus,& inferior?Nõnè ſupior eſt ille,de quo Iohãnes
Apoc.21. loqtur:vbi ait ſe vidiſſe duodecim portas ſupnæ Ciuitatis,in qbus ſcripta
erant nomina duodecim Angelorũ,& duodecim fundamenta cũ noibus
duodecim Apoſtolorũ?Duodenarius aũt inferior bifarius eſt:alter vз figu
ratiuæ,alter verò figuratæ familiæ Dei,vtriuſq; p duodenariũ diuiſæ: ſicut
alibi diffuſius exaratũ eſt.An (vt alii dicũt)ſupnus duodenarius eſt duo-
denaria reuolutio magni nominis figurata p duodecim fontes Elim.(de
Exo.15. qbus in Exodo fit mentio)inferior autẽ eſt duodenarius creaturarũ,deſi-
gnatus p duodecim Tribus ex illis duodecim fontibus bibentes?

359 Cur illi duodecim Dii in quatuor æternitates ab ipſo Platone diuiduntur?
Plato in Phædro. An propter diuiſionẽ ſignorũ aut portarũ, quibus præſident?Quorũ qdõ
ſignorũ tria ſunt ignea,tria aquea,tria aerea,& totidẽ terrea:vt apud Aſtro
logos triuiale eſt.Pari mõ diuidunt̃ Angeli,& dæmones:quorũ aliq ſunt
Proculus Porphyri. ignei,aliqui aquei,aliqui aerei,& aliq terrei: vt Proculus & Porphyrius

ſcribunt, & poſtremò Pſellus ille Platonicus inſignis. An (vt aliis placet) quià diuiduntur in quatuor terminos? Nam aliqui eorum ſunt operantes, alii cuſtodientes, alii vitam diffundẽtes, alii verò diffuſa & diſperſa colligentes: vt ea ad ſuum principium reducant. Mic. Pſel. de dæmo.

360 Quo ordine, quauè arte fecit Deus tam diuerſa opera in hac Mundana machina? An, vt oſtenderet fœcunditatem, qua vigebat ipſe Opifex, & artificium mirabile, quo ſciuit aliquando collecta diuidere, & diuiſa rurſus in vnũ colligere: tanq̃ verus Sol, qui diuidens Dionyſius, colligens verò Apollo nuncupatur? An hæc tã diuerſa opera applicauit, vt ex illis paribus & imparibus harmonia reſultaret, quæ in Dei vnitate cõtinetur? Sed cũ in creaturis (ſicut in Deo) hęc harmonia ex vnitate reſultare nequerit, voluit vt ex multiplicitate varia ꝓdiret. Sicut enim numeri in Deo nunq̃ ab vnitate diſcedunt: Pari modo concentus & harmonia.

361 Quomodò intelligit̃ illud Platonis, quòd in alia vita partes cũ ſuo toto cõnecti debent? Nõnè anima & vita, vel fons ille vitæ, cũ plurima viuificet, diuiditur in diuerſa corpora: ſed ſemotæ à corporibus animæ reuniunt̃, ſicut radii in Sole? Quod patet in aqua fluuioꝝ: quæ in mari eſt vnita, ſed ſcaturiẽs in fontes, & currens ꝑ flumina, diuidit̃: intrãs ãt in mare reunit̃. De qua vnione in futura vita, vel in ſęculo venturo faciẽda, alibi dictũ eſt. Pla in Epinom. de.

362 Quid itelligit Plato ꝑ vnũ in Sophiſta, & in Parmenide? Nõnè in Sophiſta intelligit vnũ in ſpecie, quæ ſola eſt intelligibilis, & de qua ſola eſt intelligentia & ſcientia: vt Ariſtoteles ſentit? Quo ſenſu opinor ipſum dixiſſe. Qui vnũ nõ intelligit, nihil intelligit. Quod fortaſſis intelligit eo modo, quo Porphyrius declarat, dicens. Paticipatione ſpeciei, plures hoĩes ſunt vnus homo. Et hoc anteà Moſes ĩnuerat, qui mentionẽ faciẽs de animalium ſpecie, ſemꝑ eam vocat numero ſingulari dicens. Fecit Deus beſtiã, feram, auem & huiuſmodi. Per vnum autem in Parmenide intelligit eſſe diuinũ, in quo omnia radicata ſunt, tanq̃ rami in trunco, vel radice. Vnde quãuis cætera omnia, in ſeipſis ſint diuiſa, habent tamen eſſe vnicũ in ipſo Primo: ſicut Solares radii habẽt vnũ eſſe in ſua radice, quæ eſt Sol. Metaph. 4. Porphyr. c. de ſpecie. Gen 1.

363 Quomodò Deus (ſm̃ Platonẽ) omnia cognoſcit? An, quià virtualiter, & vnitiuè cõtinet omnia per ideas in verbo, ſiue in mente ſua? An (vt alii ſentiunt) per formaꝝ penetrationẽ, & inſeparabilẽ cõmunionẽ cũ omnibus creatis, ab ipſo emanantibus: quæ eatenus habent eſſendi, & operãdi virtutem, quatenus eã ab ipſo ſuſcipiunt? Iuxtà illud. Oĩa à te expectant, vt des illis eſcam in tẽpore. Dante te illis, colligent: aperiente te manũ tuã, omnia implebuntur bonitate. Vnde nõ à rebus, ſed à ſeipſo in omnia illa influente ipſe Deus cognoſcit omnia. Sicut Chriſtus de Hæmorrhoiſſa, quæ cum tetigerat, ait. Tetigit me aliquis. Nam & ego noui virtutem ex me exiiſſe. Quãdo aũt malè operans, ſuſcipit vim operandi, & ea abutitur, ſentit ipſe Deus ipſius virtutis defectum. Et ſic cognoſcit opus vtriuſq;, tam benè videlicet, q̃ malè operantis. Pſal. 103. Luc. 8.

Quõ

364 Quomodò dolet, aut triſtatur anima? Nōnè dixit Ariſtoteles, irridēs eos, q
Ariſt. in 3. de anima opinabant animā triſtari. Qui dicit animam triſtari, vel gaudere, dicit ip-
ſam texere, vel filare? Sed, cū dolor non ſolùm ſit in ſenſu, ſed in ipſa mē-
te, vel anima (alioqn animā ſeparata à corpore nō poſſet ſentire triſtitiam
ex pœna, neq; gaudiū ex beatitudinis fœlicitate) quid rñdebimus Ariſto-
teli? Nōnè dicendū eſt q ipſe Phyſicis regulis erat deuinctus, nec vnq̄ co-
gitauit de anima à corpore ſeparata? Dolet itaq; anima ſoluta ab hoc cor-
pore corruptibili: qà eſt vnita cū corpore cœleſti, quod Platonici vehicu-
lum animæ vocant: alii autem quintā eſſentiā. Nam per ipſum corpus mo
uetur, aliaq; multa facit, quæ ab ipſo ſeiuncta facere nequiret.

365 Quomodò intelligitur illud Platonis, q Deus amore Mundum fabricauit?
Pla. i Tim. Nōnè, quià ratio boni eſt diffundere ſeipſum, & amare: vt Dionyſius do-
Dio. de di. noibus. cet? Hinc Pherecides Syrus dixit Deum in amorem transformatū, priusq̄
Pherecid. Mundū crearet. Empedocles quoq; ait, q ſumma ſphæra intelligibilis ab
Empedoc. amore cōtinetur. Quos Sapientes imitatus Boetius canit.

Boet. in 3. metro. 9. Quem non externæ pepulerunt fingere cauſæ
Materiæ fluitantis opus: verùm inſita ſummi
Forma boni, liuore carens.

Et quià Deus amore creauit, amore quoq; cōplexus eſt omnia, atq; à
nobis amorē exigit: vt ad inuicē amore connexi, tandem amore cum ipſo
vniamur: vt omnia vnum ſint, ſicut à principio erant.

366 Quo ſenſu dixit Plato maſculū & fœminā à principio fuiſſe vnū? Nonnè hoc
Pla. i Sym. didicerat à Moſe, qui (cū dixiſſet. Maſculū & fœminā creauit eos) repetēs
Gen. 1. 5. generatiōes cœli & terræ, ait. Et vocauit nomē eorū Adā in die, qua creati
Ibidē 2. ſunt? Ex quo innuit, q ambo erant vnū. Propterea inſeritur, q è maſculo
extracta fuit mulier, quæ in ipſo cōtinebat, aut quæ idē erat cū eo. Separa
ta aūt fuit ipſa mulier iterū cū maſculo vnienda, vt locū haberet, qđ dictū
Ibidem. eſt. Et erunt duo in carne vna. Qđ eſt magnum ſacramētū (vt inqt Apo-
Ephe. 5. ſtolus) Chriſti & Eccleſiæ: vniēdæ vs cum ipſo capite p gratiā, & amorem
Io. 1. in ipſum transformantē. Sicut in eo omnia cōtinebant, vt Iohānes ait. Qđ
factū eſt, in ipſo vita erat. Regenerati autē, facti ſumus mēbra ipſius in vno
eodēq; corpore exiſtētia: vt tandē efficiamur vnus & idē ſpūs cū eo. Iuxtà
1. Cor. 6. illud Apoſtoli. Qui adhæret Deo, vnus ſpiritus efficitur: cum eo vs.

367 Quis ipſum hominem diſſecuit, vt ex vno duo fierēt? Nōnè Deus, vt Moſes
Gen. 2. clarè pbibet? A quo qdē Moſe (vt ēt alibi diximus) nō dubito Platonē
ſumpſiſſe, quicqd de hoc tradidit. Sed cur id ipſe Deus fecit? Nōnè ad ge-
Ibidem. nerationē fouendam? Iuxtà id, quod ſcriptū eſt. Adæ nō inueniebat adiu
toriū, quod ex aduerſo ipſius ſtaret. Pro quo vulgata æditio habet. Adiu-
torium ſimile ſibi. E regione enim ſtare debebant, vt geniture apti eſſent.
Zohar. De hoc autē Zohar oium Cōmentariorū præcipuus diffuſè diſſerit: ad-
dens, q nō fecerat Dominus pluere ſuper terram, quouſq; reddidit ipſos
ad generandū aptos. Nā tunc cœpit pluuia generationis.

368 Cur vir natura appetit mulierẽ, & è cõuerſo? Nonnè (vt Plato inq̃t) cũ alter ſit dimidiũ alterius, vterq; appetit dimidiũ ſui? Hinc ſubinfert ipſe Plato. Eos ſecuit, vt reſtaret cupiditas ad ſe reuniendos. Sed cur fœmina magis appetit virum, q̃ è cõuerſo? Q d innuere videt Ariſto. dum ait: Materia appetit formã, ſicut fœmina virum. An, quià vir pfectior eſt: & impfectum magis appetit perfectũ, q̃ è cõuerſo? Propterea materia appetit formã, & non forma materiã. An (vt alii opinãtur) fœmina appetit virum. i. eſſe virum, vt ſortiatur meliorem ſexum & ſtatum? Eſt itaq; mutuus amor inter eos: quãuis ardentior ſit in minus perfecto. *Pla. 1 Sym.* *Ariſto. 1 phyſico.*

369 Cur mulier è viri coſta ſumpta fuit: vt in Geneſi legimus? An, vt docerent cõiuges, q ſemp debẽt eſſe collaterales, & vniti? Hinc ſcriptũ eſt. Relinquet homo patrẽ, & matrẽ, & adhærebit vxori: eruntq; duo in carne vna. An, vt denotaret, q ſicut homo eſt è medio, vel è dextro Archetypi latere: ſic mulier eſt è ſiniſtro: vt in ſecretiori Theologia hr̃? An, qà ſicut ꝓportio nõ reperitur quadrati ad coſtã, niſi p quadratos ꝓductos, alterũ ex Diametro: alterũ ex coſta primi quadrati: Sic reſultat vera proportio, immò vnio in eo, q ex vtroq; producitur? Iccircò ſcriptũ eſt. Et erũt duo in carne vna. *Gen. 2.* *Ibidem.* *Ibidem.*

370 Qua rõne Diameter quadrati nõ eſt cõmẽſurabilis coſtæ? An ex nã harũ mẽſurarũ nobis ignota? An, qà ſi coſta eſt par, Diameter eſt impar: ſi vò coſta eſt impar, Diameter eſt par? Q d per rõnes Geometricas, & Arithmeticas aptiſſimè cõprobatur. Hinc mulierem & virum Diametro & coſtæ comparauimus, quià vir cum Deo impari numero ſemper gaudet: mulier autem numero pari, vel materiali, aut corporeo eſt addicta. Et ſicut quadratus ex Diametro deductus habet duplã proportionẽ ad quadratũ ex coſta deductum, vt Geometris apertiſſimum eſt (ex qua dupla proportione, perfectiſſima conſonantia diapaſonica reſultat) Sic ex deducta prole per Diametrũ & coſtam. i. per marem & fœminam reſultat in cõiugibus ſymphonia, & oblectatio maxima.

371 Quali cõiunctiõe elementa, & cætera oĩa in antiquo chaos vnita erãt? Nõne p amicitiã, vel amorẽ: vt Anaxagoræ placuit, qui voluit per amicitiã & litẽ generari & corrũpi oĩa? Nã dum erat vniuerſalis omniũ partiũ amicitia, omnia erant vnũ chaos: dum aũt ſtricta & corroborata erat amicitia partium eiuſdẽ generis, colligebant ſimul illæ partes, & apparebat planta, vel animal, vel quid tale: remiſſa verò illa vniuerſali amicitia, imò lite cũ omnibus facta, huiuſmodi partes ſtabãt ab eis vniuerſalibus ſeparatæ, & cõgeneis ſuis vnitæ. Quod æmulatus fuit Poeta ille, qui canit.

Hanc Deus, & melior litem natura diremit.
Nam cœlo terras, & terris abſcidit vndas, *Ouid. in 1. Metamor.*
Et liquidum ſpiſſo ſecreuit ab aere cœlum.

372 Quid eſt melius tã in rebus naturalibus, q̃ in Repu. amicitia nè vniuerſalis, an pticularis? Reſpectu qdem vniuerſi nõ minus pfectæ erãt res in verbo vnitæ, q̃ diſſectæ in pticulares formas: reſpectu autẽ rerũ pticulariũ melius

eſt eſſe tale & pticulare, q̄ eſſe tm̄modò generalē. Et quià vtrunq; bonũ eſt
reſpectu diuerſorũ: Hinc voluit Deus, ꝙ res ſortiantur vtrunq; eſſe. In Repu.
aũt, ſtãte innocẽtiæ ſtatu (vt aliq acutiſſimi ingenii viri dicunt) melius eſſet
oia eſſe cõia, q̄ pricülariter diuiſa. Succedẽte þò ætate ænea, vel ferrea, ſta-
tu vš deprauato, melius eſt, ꝙ vnuſquiſq; recognoſcat, & vtatur, qđ ſuũ eſt.

373 Cur Plato voluit oia eſſe cõia: vt aiunt? An forſitan Plato dedit legem dely-
Plato in. 5. rans, dum iuſſit etiam vxores eſſe cões? Propterea taxat eum Ariſtoteles:
de Rep. quem maledicũ & ingratũ diſcipulum ſequunt multi, qui nõ viderũt quo
Ariſtote 2. ſenſu id Plato ſcripſerit. Didicerat. n. hoc à Moſe Dei nomine iubente, ꝙ
Politicorũ. ſi quis occurrerit boui ꝓximi ſui, vel aſino erranti, reducat eum: & ſi vide-
Exo. 23. rit aſinum oppreſſum onere, releuet eum. Quibus verbis docemur, ꝙ cu-
rare debemus res ꝓximi, ſicut & ꝓprias. Quo ſenſu Plato declarat ſe de-
diſſe legem de vxorum, aut filiorũ cõmunitate: vt benè intuenti totũ ipſius
de hac materia progreſſum patet: quo docet, vt vnuſquiſq; curã habeat,
ne vxor, vel filius alienus pericliteť, ac ſi eſſet ꝓpria vxor, vel ꝓprius filius.
Alioquin nõ exiſtimat Rempu. benè regi. Curauit. n. reducere populum
ad ſtatum, & ætatẽ auream, ſub qua dicit eo modo omnia fuiſſe cõia.

374 Volebat nè Plato, ꝙ vna vxor traderetur vni tm̄modò viro, an pluribus? Vni
quippè tradendã eſſe mulierẽ vnam tm̄modò cenſuit, ſed ab oibus diligẽ
dã tanq̄ propriã: vt eſſet in Repu. eadẽ oium charitas & vnio: ſicut in exer
citu, in quo oẽs milites inuigilare debẽt, ne quis ab hoſtibus offendať. Cũ
defenſio cuiuſlibet ſit defenſio totius exercitus. Et ſi quid in cõtrariũ ab eo
dictũ videť in huiuſmodi: id metaphoricè, vel figuratiuè dictũ fuiſſe de-
præhendet, quicũq; dogmata ipſius benè intuebitur, ac ſcrutabitur.

375 Quam concordiã & amorẽ Deus in excœlſis ſuis locauit: vt ex Platone col
Iob. 25. ligitur? An eſt illa, de qua Iob loqtur: vt ſuprà declaratũ eſt? An, quẽad-
modũ cõuenire fecit Deus elemẽta hæc tranſmutabilia in cõpoſitis, & im-
tranſmutabilia, corporea tñ, in cœlis: Sic meliori ſorte cõuenire fecit ea in
ſupioribus mẽtibus? An facta fuit cõcordia & pax illa, de qua Apoſtolus
Col. 1. de Chriſto loquẽs ait. Pacificãs p ſanguinẽ crucis eius, ſiue quæ in cœlis,
ſiue quæ in terris ſunt? Chrs. n. factus Rex pacis ſubuexit pacẽ in cœlum
Apoc. 12. fugato hoſte antiquo & perturbatore Diabolo: vt Iohãnes narrat. An de
Iſa 32. illa pace eſt ſermo, de qua Iſaias loquiť, dicens. Et reqeſcet populus meus
in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, & in reqe opulẽta? Habitãt
enim Beati debellatis hoſtibus pulchra victoria, in tabernaculis fiduciæ, ip
ſis elongatis, & firmatõ magno chaos inter ipſos, & in requie opulenta, ex-
Col. 2. poliatis hoſtibus. Iuxtà illud Apoſtoli. Expolians principatus & poteſta-
tes. Quã Rempu. ſupramundanã Plato imitari conabatur.

376 Cur Plato poſuit duas Veneres? Nõnè, quià cognouerat (vt etiã diffuſè tra-
Pla. 3 Sym. ctat Auguſtinus) ꝙ ex amore recto omnia bona procedebant: ex malo
Augu. 14. verò & obliquo amore omnia mala? Sicuti Pauſanias ibidem teſtatur, di-
de Ciuitate
Dei c. 28. cens. Cũ geminus ſit amor, geminam Venerem quis neget? Vna quidem

Venus eſt antiquior, & ſine matre in cœlo nata, quã cœleſtem nuncupa-
mus: altera verò iunior, ex Ioue & Dione progenita, quã vulgarẽ & cõ-
munẽ vocamus. A' quarũ altera omnis noſtra actio, quæ indifferens eſt,
ꝓcedit. Nec enim actio noſtra bona, vel mala eſt: niſi quatenus bono, vel
malo eſt coniuncta. Nam, quod bono & recto amore agitur, honeſtũ eſt:
& quod malo, & obliquo amori innitit̃, turpe & indecorũ eſt. Q̃d ibidem
longo ſermone ipſe Plato ꝓſequit̃: quæ ſuo loco legẽda relinquimus. Plato.

377 Cũ q̃bus diuerſis, diuerſo amore cõiunctus homo, diuerſa producit: vt Pla- Idē ī Sym.
toni placet? Nõnẽ docet, ꝙ homo, ſi cũ Sole cõiungitur, maſculum pro-
ducit: ſi cũ terra, fœminam: ſi verò cũ Luna, androgynum? Sed quid ſen-
dunt hi parabolici ſermones? Nõnẽ per Solem, lucem illam ſupremã oẽs
colluſtrantẽ intelligit: per terrã verò animalem cõcupiſcentiã: per Lunã
autem naturalem rationis diſcurſum? Vnde ſi homo agit lumine diuino,
opus eius eſt maſculinũ ac diuinũ: ſi cõcupiſcentiæ impulſu agit, fœmineũ
ac terrenũ opus producit: ſi verò rõne & diſcurſu naturali opus aggredit̃,
mixtũ opus facit: partim vꝫ diuinũ, quia cũ ratione factũ: partim terrenũ,
quia circa terrena exhibitũ. Propterea ſic mixtũ opus androgynus dicit̃.

378 Vnde proficiſcit̃ naturalis & moralis androgynus? Nõnẽ in generatione na-
turali ſi ſemen maſculeum abundat, generat̃ homo: ſi verò fœmineũ præ-
ſtat, fœmina concipitur: ſi autẽ æqua lance huiuſmodi ſemina ſe habeant,
& vtrũq; illorũ ſua vi præualeat, hermaphroditus generatur? Dicant alii,
quicq̃d velint. Pari modo in moralibus, ſi præualet ſpũs (ſm quẽ viuere
debemus) maſculũ cõcipimus, & dignũ diuino aſpectu: ſi verò præualet
animalis homo, peccatũ concipimus, & fœmineũ atq; paſſibile quoddã,
mortẽ propinans: ſi autẽ vtrũq; præualet (vt ſæpiſſimẽ contingit) mixtũ
opus producimus. Quẽadmodum de coniugatis inquit Apoſtolus. Qui 1.Cor.7.
cũ vxore eſt, ſolicitus eſt, quæ ſunt Mũdi: quomodò placeat vxori, & di-
uiſus eſt: faciens videlicet opus partim diuinum, & partim terrenum.

379 Cur Iuno fecit (vt dicitur) Iouẽ ſomnolẽtũ? An ſunt hæc mera Poetarũ fig-
menta: ꝙ videlicet Iuno dederit Ioui aliquod ſomniferũ, vt inde facilè ſibi
procuraret ipſius concubitum? Sicut à filiabus Lot re vera factum fuiſſe Gen.19.
legimus. A' quo fortè Poetæ ſumpſerũt, vt de Ioue & Iunone id confin-
gerent. An (vt ad arcana naturæ deueniamus) hinc innuit̃, ꝙ hic aer craſ-
ſus, deſcriptus per Iunonem, facit ſpiritum ſomnolentũ eo ſomno, à quo
Apoſtolus nos excitare ſatagit, dicẽs. Hora eſt iam nos à ſomno ſurgere? Ro.13.
Et iterũ. Surge, qui dormis, & exurge à mortuis: & illuminabit te Chri- Ephe.5.
ſtus. Quod ſacræ literæ innuũt contigiſſe nõ tm̃ Lot, ſed etiam Noeh, qui Gen.9.
ſopitus vino, pudenda oſtẽdit. Nec enim error vnq̃ cõmittitur, niſi ſopita
mente & ſynderesi: quæ ſemper malo remurmurat & obſiſtit.

380 Excitatus homo à ſomno, quibus alis cœlũ conſcendit? An illis duabus, de Pla.ī Phędone.
quibus Plato loquitur: contemplatiua vꝫ & morali, idest ſpeculatione, &
operatione? De quibus forſitan alis loquit̃ Propheta, dum ait. Quis mihi Pſal.54.

dabit pēnas,ſicut columbæ,& volabo? An per fidem,& charitatem: quod
idē eſt?Nec.n.melioribus mediis,& alis in Deū cōſcendere poſſumus. Et
ideò hæc duo potiſſimè,fidē vȝ,& charitatē,Chriſtus exigit ab iis,qui ci-
Mar.vlt. militiæ aſcribi volunt.Sicut ipſe apertè innuit dicēs.Qui crediderit & ba-
Mat.25. ptizatus fuerit: ſaluus erit. Et alibi promittit ſe remuneraturum pietatis
opera proximo exhibita.

381 Homo ad cœleſtia penetralia introductus,qd inde reportat?Nōnè Plato id
Pla.i Phæ- declarat,dicens,ꝗ dum homo extrahiē à corpore,quadruplici furore re-
dro & i.5. pletur: amore videlicet,poeſi,vaticinio,& myſterio?Amore quippè rerū
de Rep. ſuperiorꝝ,cœleſtium,& diuinarꝝ repletur:vt illo peſſundet oēm amorem
terrenorꝝ,qui illi bono amori aduerſatur.Poeſi verò repletur non hac la-
ſciua,quá ipſe Plato iubet in Repub.ab omnibus exterminari,ſed illa cœ-
leſti à ſupramundanis Muſis infuſa: vt de diuinis cū Dauide & aliis Pro-
phetis decantare ſciat. Vaticinio aūt repletur,quod hāc Muſam ſuperiorē
cōſequitur: vt oraculis edoctus homo, ſciat deſpicere ea,quæ ab homini-
bus aſtu & ingenio ſunt explorata. Myſterio tandem repletur,vt verum
cultum agnoſcat,qui ſolis oraculis,& legibus demonſtratur: ne cū graui
ſuiipſius iactura in ſacris erret.

382 Cur cōtemplatiui,& ſtudioſi atra bili opprimuntur: vt Plato perhibet?An,
Idē i Tim. quià afflictis aſſidua meditatione,quæ corpus aggrauat,melācholicus hu-
mor ſupabundat?An,quià vires animæ,ad cerebrū pro maiori parte col-
lectæ,relinquūt virtutem digeſtiuā,& animalem,tenuem ac debilē,adeò
vt digerere nequeat: vnde generātur humores mali,in atram bilem facilè
cōuertibiles?An,quià ſpeculantes Saturnii efficiuntur,oēm vim ſuam ad
centrū redigentes: vt Saturnus facere ſolet, cū Venus effundat ad extre-
ma? Quò collectis viribus humores hinc inde diffuſi,malè digeſti cōden-
ſantur,& hominē tardū ac melancholicū reddunt. Vnde ſicut non laudatē
Saturnus oia cōcentrās,& cōſtipans:Ità nec Venus oia ſpargēs,& diſſol-
uens.Sed Sol medius,de vtriuſqꝫ natura participās,ab oibus cōmēdatē.

383 Qui regere vult alios,qualis eſſe debet?Nōnè Plato id declarās,ait,ꝗ omniū
Idē I Alci. rerum peritus eſſe debet:cū de omnib⁹ iudicare debeat?Nec enim poteſt
de voto. quis rectè iudicare,niſi cognita re,de qua iudiciū proferre vult.Hinc Sa-
3 Reg 3. lomon electus in Regem ſuper populum,habita electione à Deo,vt pe-
teret,quod vellet,hoc ſolum petiit: ſapientiā videlicet regendi populum.
Nec admittebatur quiſpiā antiquitus in cōſiliū ſinedrim,ideſt iudicantiū,
niſi inſtructus in qualibet arte,& peritus omniū idiomatū:adeò vt inter-
pretis nō indigeret,ſed ipſemet audiens,intelligeret altercantiū rationes.
Quid igitur pericli,damni uè ſit præferre ignorantem manifeſtum eſt: cū
Ethic.3. ignorans (Ariſtotele teſte) ſit malus,& benè iudicare nequeat: cū iudi-
canda non agnoſcat. Proptereà Chriſtus volens Apoſtolis prælationem
conferre,miſit in eos Spiritū ſanctum:qui eis omnia ſuggeſſit.

384 Sapiētes,quo magis vtunē in regēdo,minis nè,ſiue terroribus,an blanditiis?

Nóne Iſaiæ,ſpeculatori ſuper Iſraelẽ cõſtituto,dictũ eſt.Annũcia populo Iſa.58.
meo ſcelera eorũ?Iccircò exordit̃ oraculũ ſuũ à durioribus,dicẽs.Væ gẽti Ibi.1.
peccatrici,populo graui iniquitate,ſemini neq̃,filiis ſceleratis.Sed nõne è
cõuerſo videmus Chriſtũ & Paulũ potius lepido ſermone cohortãtes,q̃
duris verbis obiurgãtes?Pari modo Mercurius & Plato in ſuis dogmati
bus conati ſunt placidis & veris ſermonibus cohortari: exiſtimãtes,q̃ ra-
tionibus pſuaſi hoĩes ad bonũ promptiores reddant̃.Cũ rõnes pſuaſiuæ,
animis impreſſæ pmaneãt : terrores autẽ facilè obliuioni tradant̃: nihil ex
ipſis penitus remanente,quod animũ ad bonum alliciat.Verũ terroribus
coercendi ſunt, qui rationũ minus capaces exiſtunt.Vterq; modus itaq;
pro qualitate admonendorũ ac regendorũ tenendus eſt.

385 Quid eſt neceſſitatis regnũ,de quo Plato loqtur?An eſt vigor infinitus ſũmi Pla.i Sym.
Moderãtis,q bonũ infinitũ exñs,omni tandẽ malo pualebit: vt Raymun Raymũ.de
dus Lullius opinatus ẽ?An (vt alii dicũt) eſt virtutis ſupabũdãtia?Quod arb ſciarũ.
declarans Zohar inqt (& eſt documentũ Chriſti)q̃ ſi hẽs hoſtẽ,cõſyde- Zohar.
rare debes,cuius virtus ſit potior : & ſi hoſtis eſt validior , non cõtendas,
quià ſuccũbes. Hinc ipſe Chriſtus (Luca referente) ait. Si quis ad bellũ
iturus eſt:ſedet primò cogitans,ſi poſſit cũ decẽ millibus occurrere ei,qui Lucæ.14.
cũ viginti millibus ad ſe venit.Nã potior virtute à natura habita,vel cœ-
litus ſubminiſtrata præualere ſolet. Hinc Paulus concludit,q̃ Chriſtus Col.2.
præualuit cõtrà omnes,expolians principatus & poteſtates: & tandẽ præ
ualebit penitus, deſtructa inimica morte. Et hoc virtute ſibi tradita,de 1.Cor.15.
qua ait.Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra. Mat.28.

386 Poteſt nè dari mediũ inter ens & non ens?Nõnè hoc videtur expreſſè con-
trarium illi principio Metaphyſico,quo dicitur.De quolibet dicitur eſſe, Metap.4.
vel nõ eſſe, & de neutro eorũ ambo ſimul?Sed nõnè Plato cõtrarium in- Pla.in.5.
nuere videt̃,dum ait inueniendũ eſſe,q̃ vnuſquiſq; ſit particeps ipſius eſſe de Repu.
& nõ eſſe: & neutrũ illorũ ſyncerè affirmari debere?Ad quod alludit ada- Adagium.
gium illud,quo dicebat̃.Homo & nõ homo,videns & nõ videns,pcuſſit
& nõ pcuſſit,lapide & non lapide,auem & nõ auẽ, ſup arborẽ & non ſup
arborẽ. Cuius quidẽ adagii ſenſum eſt,q̃ Eunuchus vel Androgynus lu
ſcus proiecit in incertũ pumicem in veſpertilionẽ ſambucco inhęrentem.
Sic materia eſt ens,quià habet eſſe,& nõ ens,qà non exiſtit.Ipſaq; nec eſt
pulchra nec deformis : cũ formoſum & deforme ad formã ſpectent. Et
hæc nec eſt iuſta nec iniuſta:cũ id ptineat ad eũ,qui rõne pollet.Vñ illud
primũ principiũ vẽificat̃ de eſſe ſimpliciter : hæc aũt inſtãtia de eſſe tali.

387 Cur Plato in Phædone terræ ambitũ definire noluit?Nõnè,quià ipm terræ
ambitũ nõ exiſtimabat eſſe hãc terrã aquis circũdatã:quæ à Phaſide inci-
pit,& ad herculeas colũnas terminat̃:in q̃ nos habitamus ceu formicæ in
cauernis terræ huius,& veluti ranę in paludibus? Sed verã terrã illã ſupe
riorẽ exiſtimauit,de qua Propheta canit. Credo videre bona Dñi i terra Pſal.26.
viuẽtiũ.Et hui⁹ ambitũ definire noluit:cũ nulla vi humana mẽſurabilis ſit.

388 Quales ſunt res terræ illius, & quales terræ huius ſm Platonem? Nōnè (vt
ipſe in Phædone ait) terra hæc & lapides, & quæcūq; hic ſunt abeſa atq;
corrupta, ſalſedine quadam exuſta ſunt? Vnde terra hæc eſt terrena, vel li-
mus quidā ſordidus, & fructus ſalſugine putredineq; corrupti. Superna
autem terra (vt idem aſſerit) eſt ferax & vera, lapideſq; illius ſunt ſimiles
lapillis, qui apud nos habentur in precio. De qbus lapidibus, terra & fru-
Apoc. 21. ctibus Iohānes in Apocalypſi apertiſſimè ſcribit.

389 Metalla vnde proueniunt? An (vt Albertus & Abubacher aſſerūt) omnia
Albert⁹ de Minerali. illa generantur ex condenſata aqua, atq; ab igne in montibus recluſo de-
Abubac. cocta? An (vt alii dicūt) ex ſtellarum irradiatione: adeò vt irradiante Mer-
curio fiat argētum viuū, irradiante Sole fiat aurum, Luna verò argentum,
Sec. Theo. Ioue ſtānū, Venere æs, Saturno verò plumbū? An (vt ſecretiores Theo-
logi volunt) omnia veniunt à ſupramūdano cœlo & Archetypo? Iuxtà
Iob. 37. illud. Ab Aqlone aurū venit. Quod dictū nō de Aquilone hoc inferiori,
ſed ſupramundano (vt ſuprà declarauimus) intelligitur. Conueniuntq;
ipſi ſecretiores Theologi cū Platone & Iohanne: qui aſſerunt in ſupernis
eſſe veros theſauros & lapides precioſos, quorum hi inferiores ſunt feces &
quaſi vmbræ: vt modò diximus.

390 Quid de Inferno Plato ſenſit? Nonnè in Phędone ait. Qui verò ob ſcelerū
magnitudinē inſanabiles eſſe videnť: eò q̃ cōmiſerint ſacrilegia multa &
mala, vel cædes iniquas vel alia horum ſimilia perpetrauerint, hos oēs con-
ueniens ſors in tartarum mergit: vnde nunq̃ egrediūtur? Quod fortè didi-
Iſa. 5. cerat ab Iſaia: qui, poſtq̃ multa ſcelera à populo Iſrael perpetrata recen-
ſuerat, ait. Propterea dilatauit Infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum
abſq; vllo termino: & illuc deſcēdent fortes eius. Si enim multa (vt ferť)
ipſe Plato à Ieremia didicerat, nōnè potuit & Iſaiam legiſſe?

391 Cur Plato aſſeruit ſimulachra eſſe dæmoniaca arte cōfecta? An, quià ſciebat
Pla. in Sophiſta. Deū huiuſmodi ſimulachra prohibuiſſe: vt Moſes ſcribit? Nam ipſe Plato
Moſaicæ doctrinæ nō modicum ſuis ſcriptis inſeruit: vt Euſebius teſtať,
Exo. 20. & cum eo plæriq; Sapientes. An, quià videbat ſimulachra & imagines nō
Euſe. 11. de ppa. Euāg. eſſe verum eſſe, ſed ingenio & arte hūana adinuēta: vt homo naturā & Deū
veluti Simia effingeret? Quod Diaboli proprium eſt, qui ſemper ſe Deū
mentiri conatur. An, quià huiuſmodi ſimulachra facilè deducebant ho-
mines ad idolatriam? Qua potiſſimum ratione opinamur Deum has ima-
Exo. 20. gines interdixiſſe: vt in Exodo legimus.

392 Quid de purgatorio Plato ſentit? Nonnè in Phædone ait. Quicunq; in vita
tenuiſſe medium quoddam reperiūntur, non perfectè boni videlicet, ad
Acherontem profecti vehiculis, quæ vnicuiq; adſunt, in paludem perue-
niūt Acheruſiam: ibiq; habitant, purgāturq;, pœnas dantes iniuriarum: & cū
purificati ſunt, abſoluuntur: rurſusq; pro merito ſinguli benefactorum præ-
Iſa. 4. mia reportant? Hæc ille ad verbum. Quod Iſaias multo antè tpe prædi-
xerat, dicens. Sanctus erit omnis, cuius nomen ſcriptū fuerit in libro vitæ.

in Ieruſalem. Et hoc,ſi abluerit Dominus ſordes filiarum Sion in ſpiritu
iudicii & in ſpiritu ardoris. Quibus adſtipulans Paulus ait. Vniuſcuiuſq; 1.Cor.3.
opus quale ſit,ignis ꝓbabit. Si cuius opus arſerit,detrimentum patietur:
ipſe autẽ ſaluus erit: ſic tamẽ quaſi per ignem.

393 Qui ſunt manes,qui dicuntur vagari circa cadauera? An fortè ſunt hæc mera
gentiliũ & Poetarũ figmẽta? An ſunt (vt Plotinus ſentire videtur) dæmo- Plotinus.
nes & animæ hominũ: qui ſi benè meriti ſint, dicunẽ lares: ſi malè, laruæ,
inferorũ vmbræ, lemures, aut cacodæmones? Manes aũt vocãtur, ſi incerti
ſint, benè nè an malè meriti ſint, & nõ perfectè expiati, vagantes circa ca-
dauera, in qbus culpas cõmiſerunt: vt ibi expientur, & tandem ad fœliciũ
conſortiũ deuenire mereãtur. Sicut de multis cõprobatum eſt, ꝙ addicti
ſunt alicui loco torquẽdi: vbi peccata ꝑpetrarunt. Hinc cõcluditur nõ eſſe
determinatũ purgandi locum: ſed vbicunq; expiantur animæ, illic earum
purgatoriũ eſt: vt etiã ſuprà diſſeruimus. An ſunt (vt alii dicũt) manes ani-
mæ illorũ, qui morte violenta antè tẽpus periérũt: quæ vagantur, quouſq;
tempus vitæ ipſis conſtitutæ compleatur?

394 Cur Plato ait, ꝙ eos, qui ingẽtia, ſed ſanabilia peccata cõmiſerunt, in tartarũ Pla. i Phædone.
cadere neceſſe eſt, per annũ ibi moraturos? Nonnè, quià (vt nuper dictum
eſt) non eſt locus determinatus pro animabus expiãdis: ſed alii expiantur
hic, & alii alibi? Illi igitur, qui ingẽtia perpetrarũt ſcelera (cuiuſmodi ſunt
ſacrilegi, homicidæ, parentũ violatores: vt ipſe Plato meminit) expiantur Ibidem.
in tartaro, grauiſſimarũ pœnarũ loco. Vbi per annum tãtũmodò morãtur:
vt ipſe perhibet, Hebræos forſitan imitatus: qui opinantur animas à cor-
pore ſeparatas nunꝗ vltrà annum torqueri, citrà verò ꝗ plurimas. Nam in
die remiſſionũ, decima videlicet die Lunæ ſeptimi menſis omnes à qui-
buſcunq; culpis abſolui putant.

395 Cur dixit Plato, ꝙ delati ad acheruſiã paludem, clamãtes ab iniuria affectis Ibidẽ.
veniam petunt? Nonnè hoc à ſacris literis didicit, vbi dicitur. Vox ſangui-
nis fratris tui clamat ad me de terra, vindictã videlicet? Nec enim ceſſat Gen 4.
clamare huiuſmodi ſanguis, quouſq; vindicẽt. Hinc toties repetitũ eſt ne Ibi. 9.
humanus ſanguis effundatẽ: quià effundetur ſanguis illius, ꝗ ſanguinẽ hu- Leuit. 24.
manum effuderit. Proptereà ipſe Plato dixit, ꝙ Iudex deſtinat homicidas
ad tartarũ: quouſq; veniam à læſis impetrauerint, & ceſſet clamor ſangui-
nis effuſi vindictam petentis. Et hinc diſcere poſſumus ꝗ neceſſaria ſit iniu-
riarum remiſſio iniuriis affecto (vt ex ſacris literis edocemur) & iniuriã-
ti: vt à Platone hic habemus.

396 Quid de paradiſo delitiarũ Plato ſenſit? Nõnè terram viuentium deſcribit Pla. i Phædone.
ſublimẽ: in cuius cõparatione nos, qui terrã hanc corruptibilem colimus,
aſſimilamur iis, qui in profundo maris vident Solem, cæteraq; aſtra pen
aquam, & exiſtimant mare eſſe cœlum cõtinens ipſa aſtra? Si quis autem
(quẽadmodum piſces emergẽtes è mari vident hæc aſtra) videret veram
illam terram, lucemq; veram, & cœlum verum, illorũ pulchitudinẽ hanc

noſtram

noſtrã multũ excedere cognoſceret. Quià hæc habitacula ſunt veluti ca-
uernæ, aut arena, vel limus ſordidus. Ibiq; videret arbores, flores, & fru-
ctus longè precioſiores: q̃ hic reperiantur.

397 Quid Plato de vero paradiſo ſenſit? Nonnè (vt ipſe ait) qui piè præ cæteris
Idẽ ibidẽ. vixerint, ii ex his terrenis locis, tanquàm è carcere, ſoluti ad altiora tran-
ſcendunt: puramq; ſuprà terram habitant regionem: habitationesq; his
pulchriores nanciſcuntur, quarum pulchritudo non eſt facilis dictu? Præ-
mium enim pulchrum eſt, & ſpes ingens: vt ipſe ſubinfert. Quod fortè
Iſa. 64. didicerat ab Iſaia, qui ait. Oculus non vidit (Deus) abſq; te, quæ præ-
paraſti expectantibus te.

398 Quibus bonis habenis (ſm Platonem) cõpeſcunẽ effrænati? Nõnè tres aſſi-
Pla. l. 6. de legibus. gnantur ab ipſo: timor vs, lex, & vera ratio? Quæ remedia proculdubio
ex ſacris literis didicit: quæ tradunt Deũ huiuſmodi vſum fuiſſe habenis
ad cõprimendam humanã temeritatẽ. Nam primò timorem humano ge-
Gen 7. & 19. neri incuſſit, puniẽs Mundũ aquis diluuii, poſteà particularem regionem
igne, ſulphure, & pice. Secundò dedit legem. Leges enim (vt Iurecõſulti
dicunt) factæ ſunt, vt per ipſas humana temeritas coerceaẽ. Quæ quidẽ
lex illuſtrabat quoq;, & alliciebat promiſſis, & cõminationibus terrebat.
Sed cũ nõ adhuc per ipſam legẽ haberetẽ clara ꝓmiſſio, nec apta rõ: Hinc
ꝓmiſſus, & tandem datus fuit Meſſias: qui clarius illuſtrauit, verum præmiũ
promiſſis, & rationẽ myſteriorum legis, ſublato velamine patefecit.

399 Sapientia vera quales (ſm Platonẽ) mortales reddit? Nõnè ipſe perhibet,
Pla. in Lyſide. ꝙ quicq̃d boni homo habet, à ſapientia ſuſcipit? Ait enim. Si ſapiens eua-
ſeris, omnes amici atq; familiares tibi erunt. Vtilis enim & bonus eris.
Sin minus, nec alius quiſq̃, nec propinqui, aut parentes amici erũt. Et ra-
tionem paulò ſuperius aſſignat, dicẽs. Nullus amabit nos, neq; parẽtes: ſi
inutiles erimus. Inutilis autem eſt & malus omnis ignorans: ſapiens verò
vtilis & bonus. Nec enim quiſq̃ malus ſapiens eſſe poteſt, quãuis doctus.
Nam huiuſmodi in numerũ malorum dæmonum rediguntur. Si quis autẽ
ſapiens & bonus eſt, Deus in corpore humano latitans eſt.

400 Cur Plato in Euthydemo hortatur nos, vt litigia vitemus? Nõnè, quià diſſi-
Sap. 1. dia, iræ, & cõtentiones verã ſapientiã impediũt: quæ nõ intrat in maleuo-
2. Timo. 2. lam animã, nec habitat in corpore ſubdito peccatis? Hinc & Paulus Timo-
theum inſtruens in vera & Chriſtiana ſapientia, hortatur ipſum quæſtiones
Ad Titũ. 3. & cõtentiones inde orientes, vitare. Idemq; cũ Tito facit. Sed nõnè diſpu-
tando acuitur ingeniũ, & veritas dilucidatẽ? Vnde & adagium illud, à Sa-
Pro. 27. piente tractum. Ferrũ ferro acuitur. Non quippè obſtant veræ ſapientiæ
diſceptationes, quæ fiunt quieto animo inter ſapiẽtiæ amatores: ſed illæ,
quæ fiunt ex ambitione & inuida æmulatione, quæ eſt ſm carnem veræ
Iaco. 4. 3. ſapientiæ inimicam. Iuxtà illud Iacobi. Vnde æmulatio, & contentio in-
ter vos, niſi quià adhuc carnales eſtis? Et iterum. Vbi zelus & contentio:
ibi inconſtantia, & omne opus prauum.

SECTIO QVINTA DE ABSTRVSIS ORPHEI, PYTHAGORAE ET ZOROASTRIS.

401 QVid Orpheus per Regẽ, de quo decantat, intelligit? Nõne
illũ, de quo Propheta canit. Rex magnus ſup omnẽ terrã? Pſal.46.
Et iteꝝ. Rex virtutũ dilecti. De quo Rege Plato, cũ de pri &.67.
ma natura ageret, inquit. Circa omniũ Regem cũcta ſunt, Plato in.2.
ipſius grã oĩa, ipſe pulchroꝝ omniũ cauſa. Quã pulchrè pro epiſtola ad
cũ Propheta Plato conuenit? Nã idẽ eſt dicere. Rex virtu- Dionyſiũ.
tum, ideſt exercituũ, qđ habere circa ſe cũcta, ideſt oẽm exercitũ. De quo
exercitu Moſes, cõpleta Mũdi fabrica, ait. Igiť pfecti ſunt cœli, & omnis Geñ.2.
exercitus coꝝ. Pro quo traductio cõis habet ornatũ. Hunc itaqꝫ Regem
celebrat Orpheus. Quãuis aliq̃ dixerint illum eſſe, qui à Cabaliſtis diciť
Enſoph. Sed hi nõ aduertunt, ꝗ Enſoph eſt illud infinitũ, ab omni rela-
tione regni & dñii penitus abſolutũ, & in ſua ſolitaria dignitate cõtractũ.
Rex aũt dř, qui alios regit. Nã de illo intelligit Orpheus, de quo ipſe Da
uid alibi canit. Conſtitui mihi Regẽ meũ ſup Sion montẽ ſanctum meũ. Pſal.2.
Et hic idẽ eſt cũ primo, de quo modò dictũ eſt: vt Sapiẽtes optimè norũt.

402 Cur Orpheus dixit amorẽ omnibus Diis eſſe antiquiorẽ: Agathon verò &
ſequentes iuniorem? Iunior quippè eſt amor: vt Agathoni placet, qui cõ-
templabať Deoꝝ eſſe intelligibile: prout vꝫ ſunt in Archetypo. Quo eſſe
iunior eſt amor: per quẽ (vt Triſmegiſtus & Plato conſentiunt) Deus ad Triſmegi.
inſtar illius eſſe intelligibilis & idealis produxit oẽs Deos, intelligẽtias vꝫ, Plato
in formas particulares. Orpheus autẽ cõtemplabatur Deos in particulari
iam productos: qui in particularibus formis exiſtentes amore, per quem
producti ſunt, poſteriores ſunt: qui vꝫ in eſſe ideali priores erant.

403 Cur Orpheus dicit amorẽ eſſe cæcum? An (vt Poetæ fingunt) amor velatis
oculis deſcribitur, eo ꝗ amans aliq̃n tanto amoris impetu ferť, vt rationẽ
offuſcet, ne videat? Vnde non ſenſati hominis, ſed puerilia opa facit. Hinc
& puer pingiť. Sed nõne altius cõſcendũt Orpheus & Plato, dicẽtes, ꝗ
amor eſt ſuprà intellectum: quià vꝫ fertur aliq̃n in amorẽ diuinoꝝ, quæ
non cognoſcit? Nec obſtat illud Auguſtini, ꝗ voluntas nõ fertur niſi in Auguſtin'.
præcognitum, & ꝗ incognita amare nequimus: quià illud intelligitur de
amore, qui habetur per naturalem diſcurſum, & nõ de eo, qui naturæ inſi-
tus eſt. Quo amore naturaliter amamus Deum, quãuis incognitũ, & ali-
quando creaturã minimè notam, ſed præſenſione quadam naturali. Quẽ-
admodũ occurrit, ꝗ ad ſolam præſentiam alicuius, quẽ ſentit cõformem,
homo diligit, & timet & horret à difformi. Sicut ouis horret ad Lupi præ
ſentiam: & homo in nocte pauet ad præſentiam hoſtis, quẽ nõ videt. Sic
quoqꝫ multi in ſuperos amore feruntur: quos minimè norunt.

404 Vnde reꝝ naturæ ſuas leges habẽt, ordines & inclinationes? An à Deo, qui

per ſapientiã ſuã omnia diſpoſuit? Quod Sapiẽs teſtaẽ, inducens diuinam
Pro. 8. ſapientiã ſic loquentẽ. Quãdo præparabat .ſ. Deus cœlos, aderam: quãdo
certa lege & gyro vallabat abyſſos. Quãdo æthera firmabat ſurſum, & li-
brabat fontes aquarũ: quando circũdabat mari terminũ ſuũ, & legem po
nebat aquis, ne tranſirent fines ſuos: qñ appendebat fundamenta terræ,
Boet. in 3. Met. 9. cũ eo erã, cuncta cõponẽs. An numeris id factũ eſt? Vnde Boetius canit.
Tu numeris elementa ligas, vt frigora flammis,
Arida conueniant liquidis: ne purior ignis.
Euolet, aut merſas deducant pondera terras.
An amore, vt Orpheo & Platoni placet? An vtroq; ſimul: intercedẽte
quoq; lege, quã eis ſummus Moderator indidit?

405 Cur dicit Orpheus elementa ſic ligata, vt à Typhone non timeant? Nonnẽ
Seneca in Octaua. Typhon eſt aduerſans: quẽ Seneca ſcribit ex Titano & terra natũ? Et hic
Sec. Theo. à ſecretioribus Theologis Samael noiaẽ: oibus nõ aduerſans. Vñ in Iob
Iob. 1. & 16. Satan dr. Q d aduerſans interpretaẽ. Productus aũt fuit ab æterno Sole.
Iuxtà illud Iob (vt aliqbus placet) Obſtetricante manu eius .ſ. Dei edu-
ctus eſt coluber tortuoſus. Et hoc ad pbãdos hoies. Vñ Orphei verborũ
ſenſum eſt, q elemẽta nõ timẽt ab aduerſante. Et id eſt pp virtutẽ & cõcen
tum, quo ligata ſunt ab Opifice: adeò vt ab aduerſante diſſolui nequeãt.

406 Cur nullũ opus Magiæ naturalis perfici poteſt abſq; Deo: vt Orpheo pla-
cet? Nõnẽ, quià opus Magiæ eſt (vt aiunt) maritare Mundũ, aut eius par-
tes? Quod eſt ſummi Artificis opus præcipuẽ, & ſecundarũ cauſarũ: quate-
nus ſummus Opifex eis indidit. Quæ qdẽ cauſæ ſecundæ nõ operanẽ, niſi
quantũ fouenẽ, & hauriunt à prima. Ideò ſi qs ſecũdarũ cauſarũ opus vult
facere: ſuffragio primæ indiget. Sicut dicit Meſue de Medico p medicinas
ſanãte. Quod eſt opus veræ Magiæ. Deus (inqt) eſt, qui ſanat lãguores.
Medicus .n. applicat actiua paſſiuis, ea maritans & coniungens. Vnde, niſi
fœtus adminiſtretur à Deo, fruſtrà fit illa coniunctio. Quod & de ſpiri-
1. Cor. 3. tualibus operationibus Apoſtolus perhibet, dicẽs. Ego plãtaui, Apollo
rigauit: Deus autem incrementũ dedit. Et iterũ. Neq; qui plantat, eſt ali-
quid, neq; qui rigat: ſed qui incrementũ dat, Deus.

407 Cur opus Magiæ naturalis fieri nequit abſq; vnione & amore? An, quià (vt
Anaxagoræ placuit) oĩa fiũt p litẽ & amicitiã, eo modo, quo ſuprà decla
Boet. in 3. met. 9. ratũ eſt? An (vt Boetius ait) quià amore iunguntur elementa cõtraria, vt
bonum aliquod cõſtituant? Non .n. cõueniũt, niſi proportionata. Propor-
tionata autem ſunt ſimilia. Similia verò amore facilè vniuntur. Intercedit
quoq; vnio in operatione: quià qcqd fit, & qcqd eſt, vnũ numero eſt.

408 Cur virtus operãtis pcedit à ſtãte, & nõ à cadẽte? Nõnẽ, quià cadẽs amittit
Exo. 17. vim operãdi? Q d figuratiuẽ deſcriptũ eſt in Moſe: qui dũ ſtaret, & manus
erectas teneret pro populo deprecans, populus vincebat: & cũ manus re
Nume. 16. mitteret, in populũ hoſtes præualebant. Hinc de Aharon quoq; dicit, q
ſtãs inter mortuos ac viuẽtes deprecatus eſt pro populo, & plaga ceſſauit.

Quod confirmat Iſaias, dicens. Sup ſpeculã Dñi ego ſum ſtans iugiter. Et Iſa.21.
ſic in plæriſq; Scripturæ locis inuenitur, q̃ operantes ſtabant. Vnde ſiquis
cadit in ſeruitutẽ peccati vel Diaboli, nihil boni põt operari.

409 Cur Orpheus pcipit, q̃ ſiquis operetur per verba, nõ mutet hebraica nomi-
na? An fortè id ex ſuperſtitiõe quadã dictum eſt? Sed cur Deus legem,
& omnia Antiquorũ oracula characteribus & verbis hebraicis tradere
voluit? An igitur id iubet Orpheus, cognoſcens quantam vim contineãt
characteres illi, formati ad figuras & aſpectus cœlorũ: vnde prouenit vir-
tus operantis, & inſtrumentorũ? An, quià verba illa ſunt Deo conſecrata?
Et ideò maioris ſunt virtutis, q̃ verba aliorũ idiomatum nõ conſecrata. Si-
cut in operatione Necromãtica libri Diabolo conſecrati conferũt: vt tri-
uiale eſt. Procurauit. n. Diabolus, velut Simia Dei, vt libri illi ipſi cõſecrarẽ-
tur. An, qà characteribus & verbis illis melius exprimunt diuina noĩa, ip-
ſorũq; virtutes, q̃ p alios characteres, quos Hebræi extraneos vocant?

410 Verba nihil ſignificãtia ſi pferantur, proſunt ne quicq̃? Nõnè videmus mul-
tos operari vocibus & verbis nõ ſignificatiuis? Q đ fortaſſis euenit opatiõe
dæmonũ. Maximè qñ ipſi dæmones vident, q̃ p characteres illos poſſint
operantem ad idolatriã deducere. Quod totis viribus intendũt. An, quià
verba illa habẽt ſua ſignificata: quæ cum ignorẽtur ab operantibus, exiſti-
mãtur nihil penitus ſignificare? Vnde qui eorũ ſignificata norunt, concur-
runt ad opus: bonæ videlicet vel malæ virtutes pro qualitate operis. Nam
verbis, hærbis, & lapidibus (vt vulgò dicitur) Deus vim operatiuam indi-
dit, nullis aut pauciſſimis Sapiẽtibus cognitã. Cognoſcebat autem ipſam
ille, qui dixit. In nomine meo dæmonia eiicient, linguis loquentur nouis, Mar.vlt.
ſerpentes tollent: & quæ ſequuntur.

411 Cantans, & incãtans, vel operãs quo numero magis pualet? An numero vo-
cali? Sed in hoc nullam videmus efficaciam, niſi quatenus eſt inſtrumẽtũ
deueniẽdi ad alios numeros operatiuos: ſicut cubitus vel cãna ſunt inſtru-
menta mẽſuratiua. An igitur huiuſmodi operãtes præualẽt magis nume-
ro naturali & harmonico? Sicut patet de chordis vel neruis in duobus in-
ſtrumentis conchordatis: ad quorũ vnius tactum neruus alterius (vt cõ-
probatum eſt) mouetur. An (vt opinor) magis præualent numero rõna-
li radicato in intellectu: vnde reſultat intentio? Quæ quidẽ intentio tan-
tam vim habet in opere, vt ſecretiores Theologi dicant nihil fieri poſſe p Sec.Theo.
verba & oratiões ſine ipſa intentiõe: quam ipſi כונה cauanah vocãt. Vnde
eſt Sapientũ & cõmune adagium, quòd imaginatio facit caſum: vt Aui- Adagium.
cena, & alii ſcribunt. Hinc Apoſtolus dicebat. Orabo ſpiritu: orabo & mẽ- 1.Cor.14.
te. Pſallam ſpiritu, pſallã & mẽte. Vnde innuit, q̃, niſi mens attendat, ora-
tio caſſa nullaq; penitus eſt.

412 Quid magis nobis obeſt, quãdo in ſacris operamur? An defectus intẽtiõis:
vt nuper diximus? Tunc enim deficit numerus & harmonia rationalis in
opere efficaciſſima. An quãdo opera domeſtica cõtrariãtur ſacris? Sicut p

Iſaiam

Iſa.1. Iſaiam Deus proteſtat̃,dicẽs.Cum multiplicaueritis orationẽ,nõ exau-
diam:quià manus veſtræ plenæ ſunt ſanguine. Si quis.n.operatur in ſacris
Sec.Theo. contrariante alio opere,errat, & deuoratur (vt ſecretiores Theologi di-
cunt) ab Hazazele per proprietatem iudicii. Quod referans Paulus ait.
1.Cor.11. Qui mãducat & bibit indignè,iudicium ſibi manducat & bibit,non diiu-
dicans corpus Domini.

413 Quæ eſt virga Mercurii in ſecretiori Philoſophia?Nonnè virga eſt poteſtas?
Sed cur dicitur ſoporifera?An,quià ſicut anima per Saturnũ vitam ducit
cõtemplatiuã,per Iouem politicã, per Martẽ bellicoſam,per Venerẽ ve-
rò cõcupiſcibilẽ:Ità per Mercuriũ vegetalẽ cum ſtupido ſenſu:vt aliq di-
cunt?Sed cum Mercurius ingenio faueat,& omnẽ vim acuat,nonnè alia
exquirenda eſt huius ſoporiferæ virtutis ratio?An igitur ſoporifera dici-
tur,quia euehit hominẽ ad acutam diuinorum contemplationẽ?Quò dũ
homo venit,ſopitur corporeis ſenſibus, & oſculi morte moritur. De qua
morte alibi dictum eſt. Quem ſoporẽ,& quam mortem optabat in nobis
Chriſtus & Apoſtolus:vt aliàs declaratũ eſt.

414 Cur homo in via Dei operans neceſſe eſt,vt ambulet vias duras?Nõnè,quià
Pſal.16. id Propheta docet,dum ait.Propter verba labioꝝ tuorum ego cuſtodi-
Mat.11. ui vias duras?Sed nõnè è cõtrario Chriſtus inquit.Iugũ meum ſuaue eſt,
& onus meũ leue?Nonnè ſi benè & ritè hæc obſeruentur,cõueniunt?Nã
qui vult à cœlo fauorẽ haurire,vt in ſacris operẽt,neceſſe eſt,vt in ſeipſum
colligatur:frænatis oĩbus voluptatibus,quæ hominẽ à via Dei diſtrahunt.
4.Reg.4. Hinc iuſſit Eliſæus Giezi puero ſuo,quem miſit ad ſuſcitãdũ puerum Su-
Luc.10. namitis,vt neminẽ per viã ſalutaret. Idem quoq; iuſſit Chriſtus Apoſto-
lis ad prædicãdũ miſſis.Ne videlicet diſtraherent̃ ab opere.Quæ viæ q̃-
uis in principio duræ videantur:aſſuetis tñ ſuauiſſimæ ſunt.

415 Vbi terminatur virtus omniũ Magoꝝ? Trifaria opera in Mũdo reperiunt̃:
artis videlicet,naturæ,& Dei.Magi arte multa faciũt:& à natura aſſumũt
fauorem:& vltrà ℘gredi nequeunt.Nam opus Dei, creationẽ videlicet,
quæ ſuprà naturã eſt,attingere nequaq̃ poſſunt.Hinc,cum Moſes virtute
diuini nominis,pro formatione pediculoꝝ,qui tertio loco facti fuerunt,
produxiſſet materiã eorum,quæ ſudoris vicem ſuppleuit,dixerũt Iannes
Exo.8. & Mãbres Magi Pharahonis celebratiſſimi.Digitus Dei eſt hic.Quià vß
hoc opus omnẽ Magicã virtutẽ excedit.Nec.n.aliud facere põt Magus,
niſi applicare actiua paſſiuis,aut arte aut virtute dæmonum.

416 Quarè ars Arithmetica adeò à Pythagora,Platone,Iamblico & aliis mul-
Sap.11. tis celebratur?Nonnè,quià omnia diſpoſita ſunt(vt Sapiens ait) in nume
ro,põdere,& menſura?Menſura verò & põdus à numero procedũt.Hinc
Plato. Plato in Epinomide lõgo ſermone demõſtrat,nec artẽ,nec regimen,nec
Iamblicus. doctrinã vllam abſq; numeris ſtare poſſe.Quẽ Iamblicus in libro de ſe-
cta Pythagoræoꝝ ℘ſequit̃.Nã Mundus vterq; numeris diſpoſitus eſt: vt
Timæus Locrenſis & Plato oſtendũt.Circà quos Mundos tota naturalis

Philoſophia. Hinc Boetius ait. Qui ſpernit Mathematicas ſcientias, ei denuncio nō rectè philoſophandū. Et Themiſtius. Qui accedere (inquit) vult ad Philoſophiā ſine Mathematica, delyrat. Et cū Deus omnium numeroꝝ radicē cōtineat: Hinc de ipſo quoq; p numeros theologizari poſſumus: vt à ſecretioribus Theologis p Ghematriā .i. Arithmeticā hēmus. *Boetius. Themi. Sec. Theo.*

417 Qūd, ſine errore, literariū ædificium fieri pōt: quod antiqui Theologi Siruph vocant? Nōnè habemus ab Abrahā, ꝙ aſſumant primæ reuolutiōes cum numero ſequēti, & cōplicentur ad inuicem: & tot dictiones ex illis literis cōponantur? Ex duabus.n. literis duæ dictiones, vel domus (vt ipſe ait) fabricātur. Ex tribus aūt tot domus fabricanť: quot numeri reſultāt ex binario & ternario cōplicatis: ſex videlicet. Nam bis tria, aut ter duo ſenariū reddunt. Ex quatuor verò literis vigintiquatuor domus fabricanť. Cum tot numeri ex ſenario & quaternario cōplicatis reſultent. Ex quinq; verò literis centum viginti domus ædificātur. Huiuſmodi.n. numerus ex cōplicatione vigintiquatuor per quinariū facta reſultat. Et ſic de aliis. *Abrahā in lib. de for.*

418 Cur binarius à Pythagoræis infauſtus cenſetur, nec inter numeros computatur? Nōnè, quià binarius materiā deſignat, quæ ſuaptè natura mala eſt, & defectus? Hinc quantò quid eſt magis materiale, tantò magis à perfectione elongatur, & impfectioni adhæret. Vnde binarius, qui materiam ſignat, cenſetur malus, & infauſtus. Binarius itaq; dicitur materia, quià poſt ſummā Dei vnitatem, materia eſt primū ens: quæ cum Deo facit duo. Nec tñ inter numeros computatur: quià numeri non à materia, nec à Deo colliguntur, ſed ex rebus iam formatis reſultant.

419 Cur ternarius à Pythagoræis numerus primus exiſtimatur? Nōnè, quià (vt diximus) Deus & materia non annumeranť cum entibus formatis? Deus enim, qui ſumma vnitas eſt, omne ens tranſcendit: materia verò, quæ binarius eſt, omni enti ſubſternitur, nec inter entia vera cōnumeratur: vt lōgo ſermone Euſebius Pamphilus diſſerit. Vnde, cū vterq; Deus videlicet & materia contineat quandā æquiuocationē ad entia, inter ea nō enumerať: Deus, quià ſuprà: materia verò, quià infrà ens cōſiſtit. Numerāda ſunt igitur ea, quæ formata ſunt, aut puræ formæ, ſiquæ ſunt. *Euſebius Pāphilus.*

420 Cur Pythagoras voluit ꝙ par & impar eſſent rerum principia? Nonnè per par materiā, ſubiectum, vel fœmininū principium intelligit: per impar verò formam, & maſculinum principiū? Vnde ſic intelligitur eius opinio de principiis rerum: ꝙ vȝ hæc principia ſunt materia & forma, vel fœmina & maſculus, vel paſſiuum & actiuū. Quæ omnia in idem conueniunt. Hinc falſò cum criminatur Ariſtoteles. Nā per numeros, tanq̄ per domeſtica & māifeſta principia ipſe Pythagoras naturalia deſcribere optimè iudicauit.

421 Quod vnum (vt in Eccleſiaſtico dicitur) conſtitutū eſt contrà vnum? Nonnè materia, quæ eſt pura potentia, conſtituta eſt contrà Deum, qui eſt purus actus? Vnde inſurgunt multæ contrarietates in Mundo, de quaꝝ aliquibus tractat Clæmens in Itinerario. Et hanc cum inde ſequētibus or- *Eccli 33. Clemens.*

dinauit Deus tanꝙ occentorē Dei & rerū diuinarꝫ. Vnde ꝑ antipariſtaſim
Dorilaus. quādā reboat harmonia cōſonātiſſima in hac Mundi machina: quā Dori
laus organū Dei vocat. In qua qdē machina eſt cōtradictio, potiſſimē inter
Euſe. Pāp. actum purū & materiā: vt longo ſermone Euſebius Pāphilus differit.

422 Cur Pythagoras & eum ſequētes iurare cōſueuerūt ꝑ quaternariū, tanꝙ ꝑ
quoddā ſacrum? An, quia quaternarius eſt numerus fundamētalis? Cum
omnia fundamēta quaternario diſtributa ſint. Ideo ipſi tanꝙ ſolido funda-
mēto fidem & iuramentū inhærere volebāt? An, quia quaternarius eſt nu
merus radicalis? Eſt.n. radix denarii, numeri cōpleti: vltra quē alius nō da
tur numerus. Ideo iurādo per quaternariū, iurabant per oīum rerū funda
mentū: Sicut decantat ab ipſis Pythagoræis, dicentibus.
Iuro ego per ſanctum pura tibi mente quaternum
Aeternæ fontem naturæ, animiq; parentem.
An, qa nō ignorabāt ſāctū Dei nomē, a quo oia, ſcribi quatuor literis:
vt qbuſdā placet? Multa.n. Pythagoras Moſaicis ex ſcriptis didicerat.

423 Cur Deus Moſi per rubū ardentē nomen ſuum quadriliterū indicauit? An,
Exo. 3. quia ipſum ad deſcribendā Mundi fabricā atq; legē elegerat? Vtraq;.n. ab
ipſo nomine emanauit. Hinc, vt ſciret, quæ ſcripturus erat, nomen illud ei
indicauit. An, quia colliſurus erat Ammomino præſidem Aegypti, qui ꝑ
ſolam vim nois ipſius collidendus erat: vt ſuprā quoq; diſſeruimus? An, vt
operaret̄ ſigna & portenta, quæ Deus in Aegyptū mittere decreuerat, fa-
Deut. 4. cienda nois ipſius virtute? In igne verō exiſtēs docere voluit, vt indicaret,
ꝙ ipſe Deus ignis eſt, & igneū habet nomē, & per igneam virtutem cum
ipſo eſt operandū? Sic etiā Chriſtus declarato aliquantulū nōmine ſuo, &
data promiſſione de virtutibus per ipſum nomen faciendis, vt illud plenē
doceret, & corroboraret diſcipulos, vt in ipſo operarētur, Spūm ſanctum
Acto. 11 doctorem, & cooperatorē in ignis ſpecie miſit.

424 Qñ & qūō Moſes nomē Dei explicauit? Nōnē (vt ſuprā quoq; diximus)
explicauit ipm: qñ (iubēte Deo) oē robur, & vim Aegyptiā in mari rubro
& paludoſo collidere voluit? Vnde extēdit ipm in ſeptuagintaduo noia,
& ducētas ſexdecim lraſ: quæ cōtinētur in tribus textibꝰ, vel ſentētiis Exo
Exo. 14. di. Quarꝫ qdem ſentētiarꝫ quælibet cōtinet ſeptuagintaduas lraſ: vt apud
Sec. Theo. ſecretiores Theologos notiſſimū eſt. Adeō aūt illo nomine explicato col
liſa fuit Agyptiorꝫ vis, vt non amplius Iſraelitas pſecuti fuerint, nec vllam
dehinc vim ipſis Hebræis intulerint.

425 Cur diuinum nomē ex quaternario cōſtat? Nōnē, quia (vt nuper diximus)
quaternarius eſt nūerus radicalis denarii? Nā ſi colligant̄ oēs ipſius qua-
ternarii ptes cū ipſo toto. ſ. vnū, duo, tria & quatuor: nōnē hęc oia ſimul iū-
Mat. 20. cta faciūt decē? Hinc denarius diurnus in ꝑmiū oibus in vinea Dñi laborā-
tibus, ꝑmiſſus fuit. Sic tñ ipſum nomē ex quaternario cōſiſtit, vt a terna-
rio, quo ſemꝑ gaudet, nō diſcedat. Nam tres tm̄modō literę ingrediunt̄
ipſum nomen: quarꝫ vna gēminata ipm ad quaternariū reducit.

426 Quæ ſunt Pythagoræ ſymbola, & cur ſic dicta? Nõnè ſymbola dicunt verba & ſermones ipſius metaphoricè, quà de vno loquitur, & de alio intelligun tur? Et hoc pp ſymbolũ, quod eſt inter ea. In hoc autẽ Pythagoras imitatus eſt Chaldæos, & veros Sapientes, qui ſemper ſymbolico ſermone vſi ſunt: vt de pluribus loquerentur ſimul, & alio aliud benè intelligentibus melius explicaretur: & ex harmonia, cõcentuq; ipſorꝝ reſultaret delectabilis intelligentia: & per ſimilitudines iſtas rerꝝ intelligẽtia memoriæ tenacius inſigeretur. Quo ritu dicẽdi ſuper omnes Sapiẽtes Chriſtus verus Sapiens vſus fuit, pluries in parabolis loquens.

427 Quale eſt ſymbolũ, quod inter res varias habetur? An eſt ſymbolũ æqualis ſimilitudinis? Sed cũ res diſpoſitæ ſint ſicut numeri, per quorꝝ vnius additionẽ variatur eius ſpecies (vt Ariſtoteles docet, qui ait. Species ſe habet, ſicut numeri) nõnè ſymbolũ inter res reſultans eſt ſm ſupius & inferius, pfectius & imperfectius, alia & alia, tamẽ cõſimili nota? Sicut.n. mẽbra in corpore humano eadẽ aĩa viuũt, alio tñ atq; alio modo & nota, cor vꝫ, cerebrũ, oculus, manus & pes: Pari mõ mẽbra huius Mũdani corporis. Nã alio modo viuit hõ, & alio planta. Vnde ſymbolũ in ipſa vita habetur. — *Metaph. 8.*

428 Eſt nè in natura aliqd, quod vita humana nõ gaudeat? Nõnè elemẽta, lapides & huiuſmodi, vita carere vidẽtur? Sed nõnè dicit Mercurius. Nihil ẽ in hoc Mundo expers vitæ: vnde vbiq; vita, vbiq; imortalitas? Quod de ſpeciebus intelligendũ eſt, & nõ de indiuiduis, quæ morti & corruptioni ſubiecta eẽ manifeſtiſſimè patet. Viuit.n. terra. Alioqn nõ eſſet ferax, nec plantas vitales pduceret. Viuũt aquæ, viuos piſces producẽtes. Viuit aer, qui eſt quaſi ſpũs Mũdi. Viuũt & lapides, quià creſcunt, & tranſmutãtur. Hinc meritò lapides viui dicuntur. Et ſic omnia viuũt, alia tamen & alia vita: vt modò diximus. Omniaq; ſuperiora meliori vita gaudẽt: ſm quã vitam & ſm eſſe, atq; virtutes de multis ſimul verificantur Pythagoræ noſtri, aliorumq; Sapientum ſymbola, prouerbia, atq; parabolæ. — *Mercurius in Pym.*

429 Cur Pythagoras ait. Ingrediẽs templũ, Deum adora? An, vt primũ præceptũ daret dictamini naturæ cõſentaneũ? Iuxtà dictum Ariſtotelis. Sacrificare Deo hoc eſt à natura. An, qà id didicerat à lege dicente. Dñm Deũ tuũ adorabis, & illi ſoli ſeruies? Dedit.n. in ſuis ſymbolis Pythagoras multa pcœpta legi cõſona, aut eadẽ, quæ in lege ſunt. Huiuſmodi autẽ adoratio fieri debet in tẽplo precipuè. Quod fortè ipſe Pythagoras didicerat ab Iſaia: qui, cũ pſonã Dei gereret, dixit. Domus mea, domus orationis vocabitur. Vñ in tẽplo nil aliud faciendũ eſt, q̃ diuino cultui & orationi intendendũ. Quod Mahumetici & Arabes obſeruãt. Hinc Saluator horꝝ ſacramentorꝝ nõ ignarus, facto è funiculis flagello (vt Matthæus refert) vendentes & ementes è templo eiecit. Vnde turpiſſimũ eſt Chriſticolis, qui templa variis modis profanant, multa profana & ſæcularia, & quæ aliquando audire nefas eſt, ibi pertractantes. — *Ethic. 5.* *Deut. 6.* *Iſa. 56.* *Mat. 21.*

430 Cur Pythagoras ait. Ex itinere præter propoſitũ nõ ingrediaris tẽplũ, neq;

Leuit. 26. ores propè veſtibulũ tranſiens? Nõnè id didicit à Moſe, qui ait. Si ambu-
laueritis mecũ caſu, & ego ambulabo vobiſcũ caſu? Pro quo vulgata tra-
ductio hẽt, ex aduerſo. Quorũ verborũ ſenſum eſt, q̃ ſi qs (ſicut Pythagoras
exponit) iuxtà tẽplũ trãſiẽs ipſum ingrediatẽ, nõ cõſultò, cũ ad id illuc nõ
Phyſi. 2. venerit, ſed caſu, ſiue per accidẽs ipm ingrediẽ. Nã caſus (vt Ariſto. ait) eſt
cã p accidẽs. Vñ iſtis caſu Deo ſeruiẽtib⁹, pmittit Deus bñfacere caſu. i. q̃
ſi aliũs bñfecerit, ipſi q̃q inde caſu cõſequentẽ vtilitatẽ: vt ſuprà diſſeruimus.

431 Cur iubet Pythagoras nudis pedibus ſacrificari? Nonnè in Ieremia dicitur.
Iere. 2. Prohibe pedem tuũ à nuditate? Cui adſtipulans Apoſtolus ait. Calciati
Ephe. 6. pedes in pparationẽ Euangelii pacis. An fortè Pythagoras Antiquos imi
tatus eſt nudis pedibus ſacrificantes, ſuaſos (vt aiunt) à pcœpto Domini,
Exo. 3. qui iuſſit Moſem diſcalciare pedes: quãdo rubo appropinquare volebat,
vt cũ Deo ageret? Iubentẽ itaq; diſcalciari pedes, & calciari variis rõnibus:
ſicut de barba iuſſum eſt (vt alibi tetigimus) nunc videlicet radẽda, & nũc
nõ radenda. Affectus. n. noſtri, per pedes denotati, benè initiatis calciãdi
ac cõſeruãdi ſunt: nõ benè verò initiatis diſcalciãdi ſunt.

432 Cur idẽ iubet vnũquẽq; declinare populares vias p diuerticula? Nõnè, q̃a ſa
pientes ſemp ſunt pauciores, inſipientũ verò turba eſt ingẽs? Cui adſtipu-
Ariſtoteles latur Ariſtoteles, dicẽs. Loquẽdũ eſt, vt multi, ſapiendũ, vt pauci. Nã veri
Anſelmus tas, quã ſequi debẽt Sapiẽtes, eſt (vt Anſelmus ait) rectitudo ſola mente
pcœptibilis. Vñ nõ pcipiẽ à vulgaribus, qui mente carẽt. Hinc Seneca ait.
Seneca ad Lucillum. Nunq̃ eris fœlix (imitans vz veritatẽ & Sapientũ viam) quouſq; turba nõ
te derideat. De quo lex etiam dedit præcœptũ, dicens. Non ſequeris tur-
Exo. 23. bã ad faciendum malũ. Turba. n. ad malũ facilè ruit.

433 Quo ſenſu Pythagoras iubet abſtineri ab iis, qui nigram caudã habent? An
Plutarch⁹. (vt Plutarchus exponit) hic monet non habendũ cum impiis & infami-
Triphon bus cõmercium? An (vt Triphon Grammaticus voluit) iubet abſtineri à
Grãmatic⁹ mendacio, quod tandẽ nigreſcit & obſcuratur? An de intentione non ni-
gra ſed candida in quocũq; opere habẽda Pythagoras intelligit? Finis. n.
Phyſi. 2. eſt cauda operis, & primò intentus. Iuxtà illud Peripateticũ. Omne agẽs
agit, pter finem. De quo fine & cauda alba vel nigra locutus fuit Salua-
Mat. 6. tor, dicens. Si oculus tuus, ideſt intentio tua, ſimplex fuerit, totum corpus
tuum. i. opus, lucidum erit. Si autẽ oculus, ideſt intẽtio tua fuerit nequàm
Ambroſius & obſcura, totum corpus, opus tuum videlicet, tenebroſum & obſcurum
Gregorius erit. Quod Ambroſius & Gregorius diffuſè tractant.

434 Cur Pythagoras iubet echo adorandã flãte vento? Nõnè echo eſt repcuſſio
quædã vocis pcutientis loca cõcaua, aut quæcũq; alia ipſam vocẽ redden-
tia? Cuius rei (ni fallor) myſteriũ eſt, q̃ creatura nõ ſolũ eſt facta voce Dei
iubẽtis: ſed exiuit ab eo tanq̃ vox, vel flatus. Hinc antiq Theologi dicunt,
q̃ Deus fecit oẽm creaturã per ה he, qđ eſt nota aſpirationis: eo q̃ ſpiritu,
flatu, & voce omnia produxit. Tunc autẽ redit vox flante vento, quando
gratia Spũs ſancti perflantis reflectitur in Deũ, quantũ poteſt. Iuxtà Pro-

phetæ dictum. Quid retribuã Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Pſal.115.
Vnde echo illa eſt adoranda & reuerenda, tanq̃ diuinum quid.

435 Vnde prouenit vaticinãdi furor? Nõne à ſpũ Dei flãte? Iuxtà illud Petri. Nõ enim volũtate humana allata eſt aliqñ ꝓphetia: ſed ſpiritu ſcõ inſpirati loquuti ſunt ſancti Dei homines. Cui conſentit Ptolemæus, dicens. Soli numine afflati ꝑdicunt particularia. Hoc aũt ſpiritũ flante nedum prophetamus, ſed quæcũq; opera bona ac diuina facimus. Et tunc reddimus Deo, quod poſſumus. Et cum illa reuerberatio procedat à flatu & virtute Spiritus ſancti: Hinc adoranda eſt: vt nuper diximus. 2.Pe.1. Ptole.in fructu.

436 Cur Pythagoras prohibet ignẽ ſcalpi gladio? Nõne, qà ignita ira nõ eſt laceſſenda gladio, duritie, vel furore: vt cum Baſilio, & Hieronymo Plutarchus ſentire videt̃? Quod documentũ Sapiẽs anteà tradiderat, dicens. Sermo mollis frangit irã, & ſermo durus ſuſcitat furorem. Et iterum. Lingua placabilis lignum vitæ, & quæ immoderata eſt, conteret ſpiritum. Baſilius. Hieronym. Plutarchus Pro.15.

437 Cur iubet Pythagoras ꝙ vnuſquiſq; à ſeipſo oẽ acutũ dimoueat? An ꝑ acutum, verſutũ & aſtutũ intelligit: cuiuſmodi ſerpens in Geneſi deſcribitur? A quo qdem ſerpẽte nobis (omniũ iudicio) ſumoperè cauendũ eſt. An ꝑ acutũ intelligit hiſpidum & ſpinoſum: qualis erat Heſau: vt in Geneſi legimus? Hinc Deo inuiſus fuit: vt Malachias ait. E côuerſo autẽ Iahacob dilectus, & diligendus, erat lenis & mitis. Et de Moſe dicit̃, ꝙ erat mitis ſup oẽs habitatores terræ. Omnes.n. hi imitant̃ illum, de quo ſcriptũ eſt. Tu autẽ Deus noſter ſuauis & patiens es: & in miſericordia & pietate diſponis oĩa. Dæmoniaci verò ſunt duri, aſperi, acuti, hiſpidi, atq; graues. Et hoc potiſſimo ſigno dignoſcuntur, qui Dei, qui uẽ Diaboli ſunt. Gen 3. Ibi.25. Mala 1. Nume.12. Sap.15.

438 Cur tam diligẽter Pythagoras iubet coerceri linguã? An (vt ipſe ſubinfert) vt Deum æmulemur, q nihil exprimit, niſi qd in mente habet, quodq; in aliorum beneficiũ tendat? An, quià cognoſcebat veram eſſe ſententiã Sapientis: qui ait. Mors & vita.ſ. ſunt in manibus linguæ? Hinc & Petrus inquit. Qui vult vitam diligere, & dies videre bonos, coerceat linguã ſuam à malo, & labia eius ne loquantur dolum. Pro.18. 1.Pe.3.

439 Cur dicit Pythagoras ꝓſtandũ eſſe ferenti põdus auxiliũ, nec ſecum põdus deponẽdum? An (vt Hiero. interpretat̃) qà accedẽtibus ad virtutẽ auxilia ſunt impẽdẽda: torpeſcẽtes ãt ocio ſunt derelinquẽdi? An, iuxtà lĩam, qà ſubiiciẽs ſe oneri auxiliũ meret̃: deponens ãt auxilio nõ indiget? An locutus eſt Pythagoras de ſubiicientibus ſe oneri ſtudii, qbus fauendũ eſt? Vñ Zohar ait, ꝙ diuites & mercatores Tribus Nephtalim ſubueniebãt & neceſſaria ſubminiſtrabãt Tribui Iſachar, ſtudio legis addictæ. Nã de Iſacar ſcriptũ eſt. Iſachar aſinus fortis, ſuppoſuit humerum ſuum ad portãdum; onus videlicet ſtudii legis: vt idem Zohar exponit. Hieronym. Zohar. Gen.49.

440 Cur ꝓponẽdũ docet Pythagoras pedẽ dextrũ calceis, lauacro verò ſiniſtrũ? Nõne ꝑ pedes affectus deſignant̃, quoꝝ dexter, bona vȝ intentio ꝓponenda eſt operi ꝑ calciamentũ denotato: lotioni verò.i. expurgatiõi ꝓponen-

dus eſt ſiniſter.i.turbata & inquinata intentio,quæ lauãda eſt ab inquinamen-
tis anteq̃ homo ad opus applicetur? Cũ ab intẽtione totum opus depen-
Ambroſius. deat. Nã Ambroſius ait. Intentio tua operi tuo finem vel nomẽ imponit.
Mat.6. Quod dixit interpretãs illud Saluatoris nuper allegatum. Si oculus tuus
ſimplex fuerit:& quæ ſequuntur.

441 Cur Pythagoras in omni diuino ſermone lumẽ haberi mãdat? An fortè id
Leuit.6. traxerat à lege,qua iubetur,vt corã altari Dei ſemper ignis ardeat? Cuius
rei interpretatio eſt,q̃ ſemp cum de diuinis loq voluerimus,diuinũ lumẽ,
Plat. p oracula nobis pſtitum,accẽdere debemus. Sine qbus oraculis (vt Plato
docet) de Deo minimè loquendũ eſt. Sicut.n. Sol nõ videt̃ niſi in lumine
Solis: Sic Deus nõ cognoſcit̃ niſi diuino lumine: & quatenus ipſe p radiũ
Dionyſius. ſuũ (vt Dionyſius ait) ſeſe nobis inſinuauerit. Iuxtà illud Pſalmographi.
Pſal.35. In lumine tuo videbimus lumen.

442 Cur nõ eſt tranſgrediendũ (vt Pythagoras docet) iugum neq; ſtatera? Nõ-
nè hoc eſt idẽ cum eo,qd Zoroaſtres ait. Non augeas fatũ.i.ne vltrà vires
aliquid aggrediaris? Qd dõgma (aliis tñ verbis) dedit Flaccus, dicens.
Horatius in Sumite materiam veſtris,qui ſcribitis,æquam
Poetica. Viribus. Iugum.n.eſt nõ tñ lex diuina,vel ſanctio Euãgelica,
Mat.11. de qua dictũ eſt. Iugum meũ ſuaue eſt: ſed eſt influxus cœli,& virtus na-
turalis cuiuſcunq; rei peragẽdæ. Quod autem dicitur. Staterã nõ tranſgre
diaris: intelligi debet (vt opinor) q̃ nemo declinet ab eo,quod iuſtũ eſt.
Vnde inoleuit illud Doricum adagiũ. Trutina iuſtior. Quæ omnia tracta
Leuit.19. ſunt à lege dicente. Nolite facere iniquum aliquod in iudicio, in regula,
in pondere,& in menſura. Statera iuſta,& æqua ſint pondera,iuſtus mo-
dius,æquusq; ſextarius.

443 Cur Pythagoras nutriri vetat animal adũcis vnguibus? Nõnè,qà huiuſmo-
di immunda ſunt,& lege phibita? Immũda verò ſunt,qà dæmoniaca,& cũ
Diabolo ſymbolũ hñtia. Hinc facilè dæmonia ingrediunt̃ in ea: in anima-
lia verò munda nequaq̃. Propterea Pythagoras prohibet huiuſmodi nu-
Gen.3. triri, perinde acſi diceret. Diabolũ in domum non admittas. Cum poſitæ
ſint inimicitiæ inter ipſum ac humanum genus.

444 Quarè (vt Pythagoras docet) Gallus nutriẽdus eſt,& nõ ſacrificãdus? An,
qà gallinacea ſpẽs per debitã ſucceſſionẽ alioquin cõſeruari nequiret: non
aũt ſacrificãdus eſt,quià iã Soli & Lunæ (vt ſecretiores Philoſophi dicũt)
dedicatus eſt? An (vt ad myſteria conſcẽdamus) magnũ eſt Galli myſte-
rium,illius videlicet,quẽ Socrates Aeſculapio reddi iuſſit? Gallus.n. (vt
ẽt ſuprà diſſeruimus) eſt portio ſuperior,vel ſynderesis, fouenda & exci-
Pla.i Sym. tanda: dedicataq; Soli & Lunæ.i.lumini diuino & naturali: vt ex Plato-
ne diſcere poſſumus. Hæc autẽ virtus nõ eſt mactãda,nec ſeparãda à no-
bis: immò retinẽda,& omni diligẽtia coſtodiẽda,conſeruãdaq;.

445 Cur ab immoderato riſu Pythagoras abſtinẽdũ iubet? An,quia fatuus in ri-
Eccl.21. ſu exaltat vocẽ ſuã: vir ãt ſapiens vix tacitè ridet; vt in Eccleſiaſtico dr? An,

qȝ riſus huiuſmodi ſemp̄ dolore miſcet̄: vt Salomõ ait? An, qȝ riſus imo- Pro. 14.
dicus eſt effectus nõ bonæ ſed malæ Veneris diffundẽtis & diſſoluẽtis oĩa
bona? Sicut ẽ cõuerſo Saturnus nimis cõſtipat, & ad cẽtrũ oĩa reducit. Sol
aũt laudat̄ mediũ tenẽs. Iuxtà illud cõe adagium. Medium tenuere beati.

446 Cur Dei figura (vt ipſe Pythagoras docet) nõ eſt annulo inſculpẽda? An, ne
nimia frequẽtia vileſcat imago Dei? An, ne indignet̄ Deus, ſi qd turpe agat̄
manu, Dei figura inſignita? An, vt lex ſeruet̄, quæ oẽm penitus imaginẽ fie- Deut. 4.
ri ꝓhibuit: vt in Deuteronomio & Exodo hr̄? An, ne cõmittat̄ idolatria? Exo. 20.
Cũ Deus primus, ſolus adorãdus, effigiari nequeat: & alii, Dii vȝ ſecũdarii;
vel alia quæcũq; creatura per imagines adorari nõ debeãt. Et q̃uis Deus, Ibi. 25.
Cherubinorꝝ & Serpẽtis imagines fieri iuſſerit, id tñ (vt alibi diſſeruimus) Nume. 21.
fuit in figurã Meſſiæ: q ideò honorãdus eſt, qȝ idem cum Patre Deo. Et ſi 1010.
quæ pmittunt̄ Scõrꝝ imagines, id fit, eo ꝙ ipſi ſunt membra ipſius Chriſti.
Hinc meritò poſt ipm̄ aliquo mõ ſũt adorãdi: vt Theologi diſtinguũt.

447 Cur Pythagoras ꝓhibet comedi cor & cerebrũ? An forſitan ꝓhibẽdo deuo-
ratiõnẽ cordis interdicit nimiã curam, & aſſiduã meditationẽ, quæ affligit Eccl. 11.
animã (vt Sapiẽs ait) cuius ſedes p̄cipua eſt cor: vt Ariſto. ſentit? Vnde ni- Ariſ. in 3. de partib. animal.
mia animæ fatigatio ipm̄ cor deuorat. An, qȝ in corde eſt capſula quædã
ſanguine vitali plena? Ideò cauebat Pythagoras, ne comederet̄ cor: quià
ad eius comeſtionẽ ſequitur comeſtio ſanguinis lege prohibita. Quã qui- Leuit. 7.
dem legem ipſe Pythagoras diligentiſſimè obſeruauit. Immò nolebat cõ-
medere carnes, ſuoſq; diſcipulos prohibebat comedere. Par quoq; iudi-
cium & ratio eſt de cerebro: quod eſt altera potiſſimã ſanguinis ſedes.

448 Cur Pythagoras ꝓhibet incidi vngues iuxtà ſacrificiũ? An, ne ſacrificiũ inde
imundetur? Cũ oĩa ad corpus humanũ ſpectãtia, ſeparata ab aĩa, immũda
pmaneãt. An (vt alii dñt) p̄ſegmina vnguiũ & crinium, cognatos, affines,
& cõiunctos nobis ſignificãt: quos ꝑ has metaphoras docet nõ ſpernẽdos,
nec peſſundãdos, maximè iuxtà ſacrificiũ. i. vt nõ cõtẽnamus eos, reiicien-
tes à pticipatiõe ſacrorꝝ? Hinc Apl's ait. Si quis ſuorꝝ, maximè domeſtico- 1. Timo. 5.
rum, curã nõ habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior.

449 Cur iubent̄ peſſundari vngues & capilli inciſi? Nõnè hoc intelligit̄ ſm̄ lr̄am?
Nã huiuſmodi p̄ſegmina ſunt imunda: & tãtò magis, quãtò plura ſunt ſi-
mul. Vnde diſpergẽda & peſſundãda ſunt: ne colligant̄ à p̄ſtigioſis & ve-
neficis mulieribus: quæ multa veneficia cum huiuſmodi faciunt. Nã clariſ-
ſimè cõprobatũ eſt faſcinatos, aliquando vngues & capillos euomuiſſe. Et
ſic, qđ ſuprà ſm̄ myſteriũ, hic ſm̄ lr̄am intelligendũ eſt.

450 Cur nõ eſt aſpiciendũ in ſpeculo (vt Pythagoras docet) ad lumen lucernæ
vel cãdelæ in nocte? Nõnè, quià imagines oẽs (vt ſuprà de Platonis men-
te diximus) dæmoniacæ ſunt: eæ maximè, quæ in nocte tenebrarꝝ poteſta-
tibus ſubiecta ꝓducũtur? Ideò, ne ꝑ illas imagines in nocte è ſpeculo re-
uerberãtes, roborent̄ malæ formæ, & poteſtates nocturnę in noſtrã pniciẽ
ac dãnum, huiuſmodi in ſpeculo aſpectio prohibet̄. Cauendũ eſt. n. no-

bis omni

bis omni cura, ne cauſam vel occaſionem demus hoſtibus in nos præua-
lendi: ſicut in plæriſq; Scripturæ ſacræ locis edocemur.

451 Cur mãdat Pythagoras ſtragulum cõponi ab eo, qui à ſtrato ſurgit? An, qȧ
(vt aliqui opinant̃) inelegãs & inurbanũ eſt ſtragulũ lecti incõpoſitum re
linquere? An (vt altius cõſcẽdamus) quia imundi ſpũs oblectant̃ calore &
figura humana: vicẽq; hoĩs (quoad pñt) tenere ſatagũt? Sicuti ſerui abſente
Dño delectant̃ ſedere in ſedili Dñi ſui. Claro. n. experimẽto cõprobatum
eſt q̃tum appetat ſpiritus immundus calorẽ, veſtes, & locum mortalium.
Maximè quãdo quis à ſtrato ſurgit, in quem dormientẽ multum præua-
Zohar. luit, immundãs & fœdans ipſum: vt Zohar diffuſe ſcribit. Vnde ipſe iubet
lauari manus & faciem immundatã, anteq̃ ſe homo ad opus, præcipuè ſa-
crum, applicet. Quod obſeruant noſtri miſſam celebraturi. Iubetq; idem
Zohar confundi veſtigium quieſcentis: ne immundi ſpiritus ſubintrent.

452 Cur in filiorũ generatiõe Pythagoras monet non eſſe adhærendum geſtanti
vel hñti aurum? Nõnè hoc ſupſtitioſum penitus eſſet: niſi alicui rõni innite
Iob. 37. retur? An igit̃, quia aurum Aqlonare eſt? Nã (vt in Iob dr̃) aurũ ab Aqui-
lone venit: vnde omnis pollutio & immũdities, ꝓuenit. Quæ valdè obſũt
filiorũ generatiõi. Hinc tam diligenter iubet lex, ne quis ad mulierẽ men-
Leuit. 18. ſtruatã accedat: quia tunc immunda eſt: ne filii vȝ immundi generent̃. Qđ
Ezec. 18. in plæriſq; Scripturæ locis hr̃: potiſſimè verò in Leuitico & Ezechiele.

453 Cur à fabis (vt Pythagoras docet) abſtinendũ eſt? An, qȧ legumina oĩa, ꝑci-
puè faba, ventũ & humorẽ impurũ afferunt? Hinc ab huiuſmodi cibis trã-
quillitatẽ mẽtis turbãtibus ſapiẽter monet ipſe cum Platone abſtinendũ.
A. Gelli⁹ li. Quãuis Ariſtoxenus apud Aulũ Gelliũ laudi Pythagoræ falſò detrahẽs,
4. c. 11. aſſeueret ipm nullo vnq̃ legumine magis vſum, q̃ fabis. An, qȧ fabæ teſticu
lis pudẽdis aſſimilant̃: vt qdam dixere? An abſtinẽdum iubet̃ à tractandis
Plutarchus Reip. muneribus & ſuffragiis, quæ p fabas (vt Plutarchus ſentit) dari ſole
bãt? Sed cũ tãta fuerit apud Aegyptios fabarũ religio, vt eas neq; ſererent,
Herodotus neq; comederẽt, imò nec aſpicerẽt (vt Herodotus teſtat̃) nõnè alia exqrẽ-
da eſt huius Pythagoræi dogmatis ratio? An igitur, quia in fabis animalia
quædã facilè generantur: à quibus omnes Pythagoræi abſtinere ſolebãt
referentes ætatem illam aureã, in qua mortales non polluebãt ora cruore
Boe. in. 2. animalium, nec aliquo animali veſcebãtur? De qua ætate Boetius canit.
Metro. 5. Fœlix nimium prior ætas
Cõtenta fidelibus aruis. Quod obſeruaſſe ad vnguem Apollo-
Philoſtra⁹ nium Tyanæum Pythagoræum Philoſtratus ſcribit.

454 Cur vetat Pythagoras in via ligna ſcindi? An, ne trãſeuntes impediãtur? An
ꝑtractãs myſteria ſub his velaminib⁹ monet arbores rõnales, hoĩes vȝ, nõ
incidi. i. nõ interfici in vitę ſuæ curriculo, ne diuina ſeries diſturbet̃: q̃ vni-
Exo. 20. cuiq; certę vitæ tp̃s ſtatutũ eſt? An, ne lex violet̃, qua homicidiũ ꝓhibetur?

455 Quo ſenſu Pythagoras hortatur mortales à piſcib⁹ ſeu ab aĩalibus abſtinere?
A piſcib⁹. n. cauendũ hr̃ in aliqbus codicib⁹, in aliis verò ab oĩbus animã-
tib⁹. Nõnè id iubet, ne hõ p eſum carniũ aĩaliũ cadat à nobiliori ſorte ſua:

ſicut de ſanguine ſuprà dictum eſt? Sed cur abſtinẽdũ ſit à piſcibus, multa dñr. Aliq.n.dñt id iuberi: qà piſcis eſt ſacer Hecate: & maximè vrtica mari na. Sed, cum Pythagoras Moſi cultui ac diſciplinæ in oĩbus penè adhæſe rit, ad Hecaten minimè reor ipm aſpexiſſe. An igitur, quià (vt Plutar.me minit) piſces ſunt cõtubernales Pythagoręæ diſciplinæ: pp ſilentiũ vȝ? An (vt Thęus apud eũdẽ Plutar. dicit) qà piſces nutriunt aq, elemẽto homini infeſtiſſimo? An, qà pietate deuict' nolebat occidere vel deuorare animal hoi nũq̃ infeſtũ? An, qà volebat ſuos diſcipulos ſm legẽ abſtinere à ſãgui ne, quo aliq piſces abũdãt? Hinc ab eis Græci quoq; i ſuis ieiuniis abſtinẽt. Plutarc. in gõni cõui.

456 Cur vetat Pythagoras hirundinẽ domi ſuſcipi? An, qà malum omen affert auis illa Saturnia? Sed cur nõ ẽt Philomela reiicienda eſt, quæ ad eandem tragœdiã ſpectat? An igiť, quià nõ eſt domi nutriendum animal, qđ nullã vtilitatẽ afferat? Sed qđ dicemus de Ciconia, quæ in infumibulis nidificat? Nonnè ipſa admodum vtilis eſt, qà ſerpẽtes, bufones, venenoſaq; reptilia deuorat? An (vt Hiero. ſentit) p hanc metaphorã à garruloꝝ, & ſuſurro num cõmercio cauẽdũ eſſe monemur? Cui Ariſtoteles cõſentire videť. Quãuis Plutarchus diſſentiat. Cum eadẽ rõne quoq; expelli deberẽt Pi cæ, Pſitaci, Graculi, & huiuſmodi garrulæ aues. Verũ, vt illos ſapiẽtes tuea mur, dicemus has aues nobis afferre vtilitatẽ oblectamẽti: hirundines ãt niſi fœdamenta. Qđ pari modo faciunt huiuſmodi garruli & ſuſurrones. Nam (teſte Paulo) corrumpunt bonos mores colloquia mala. Hieronym' Ariſtoteles Plutarchus in Sympo. decade 8. 1. Cor. 15.

457 Quæ eſt hærba Molochina, quã Pythagoras iubet ſeri, ſed nõ edi? Nõnè eſt malua (vt cõiter aſſeritur) quæ flores Molochini coloris habet: ad purpu reũ vȝ tendẽtes? Hæc aũt duplex eſt: ſatiua vȝ, atq; ſylueſtris. Et hæc, quæ maiora hẽt folia & in arborẽ creſcit, Althea quoq; dr. Vtraq; ãt ſerẽda eſt: cũ multa corpibus emolumẽta cõferat (vt ab Aharõ, Theophraſto, Pli nio, aliiſq; recẽtiorib' q̃plurimis hẽmus) ſed nullatenus eſt comedẽda (vt pitiores iubent) qà ſtomacho nocet, & ventrẽ nimis diſſoluit. Quãuis aliq minus in huiuſmodi re periti ipſius eſum laudẽt. Sed, cũ Pythagoras ſua dogmata dederit potius in animoꝝ, q̃ in corporꝝ vtilitatẽ, nõnè videndũ eſt, quid p hanc lubricã hærbam intelligat? Omnia quippè intelligit, quæ mentẽ plus æquo diſſoluunt. Ne videlicet homo aliquãdo diſcedat ab ar ce mẽtis. Seri tñ hãc iubet in hortis extrà domum, denotãs frugalitatem, qua vnuſqſq; Sapiens in omnes peregrinos & extrarios vti debet.

458 Cur dicit Pythagoras nõ eſſe domũ reuertendũ, cũ quis exierit? An (vt ipſe ſubinfert) ne furiæ cõgrediantť? Mali.n. dæmones ſemp ſequunť mortales. Hinc caſu vel inopinatè domũ reuertẽtib' obuiãt. Secus aũt eſt de arripiẽ tibus iter cõſultò. Tunc.n. potiorẽ ſortiunť comitẽ, qui cõcomitať euntes eos ac redeũtes: vt Zohar ait. Nec tñ domum inopinatè reuerti nõ debe mus, ſed ad nullũ locum reuertendũ eſt: ſi Pythagoræũ dogma ſequi vo luerimus. An (vt meliora ſenſa referem') hinc monemur nil incõſultò fa ciendũ, & ſine fauore ſupno, ſed omnia in nomine Dñi: vt Paulus & Plato iubent? Qđ & ipſe Pythagoras in aureis ꝟbis cõfirmat, dicens nihil eſſe te Zohar. Co'o. 3. Pla. i Tim.

merè agendum, ſed antè opus cõſulendũ. Vnde ſicut opus temerè aggre
di nõ debemus: Ità nec agreſſi, ipſum temerè derelinquere debemus.
459 Cur dicit Pythagoras nõ eſſe ſedẽdũ ſup modio? Nõne, q̃a ſedẽs ſup modio,
illũ pmit & occultat? Ex q̃ intelligit̃ nõ eſſe occultãdã menſurã, ſed palàm
Mat. 5. eã vtẽdũ. Quo ſenſu (vt opinor) iubet Chrs nõ eſſe ponẽdã ſub modio lu
cernã, ſed ſuprà cãdelabrũ: vt vꝫ lux operꝝ bonorꝝ luceat oib⁹, q in domo
ſũt. Hinc ſubinfert. Sic luceat lux vr̃a corã hoib⁹, vt videãt opa vr̃a bona,
& glificẽt patrẽ veſtrũ, q in cœlis eſt: & ẽt, quos imitent̃, hẽant. Prohibet ãt
abſcõdi lucernã ſub menſura, quæ oibus patere debet: vt operantes remu
Ibi 7. nerent̃ eã menſura, quã aliis menſi fuerint: vt alibi dicitur. Sed quod pro
palandũ eſt in honorem Dei, & vtilitatẽ pximi, cauendũ eſt, ne ad põpã
Ibi. 6. fiat. Et eã rõne occultandum eſt opus: vt ipſemet Chriſtus docet.
460 Cur ollæ veſtigiũ in cinere turbãdũ Pythagoras docet? An (vt aliq dn̄t) ne
aliq̃ ſpẽs imaginis vel veſtigii relinquat̃? Sed cur nõ iubet̃ cõfũdi oẽ aliud
Plut. I Sym veſtigium? An igit̃ (vt Plutarchus ſentit) docemur, ne aliquod veſtigium
poſiacis. apertum iracundiæ relinquamus, p feruorẽ & ebullitionẽ ollæ deſignataꝫ?
Plotin⁹ de Quod & Plotinus docet, dicẽs. Iram omninò (ſi fieri põt) tollendã cen
virtutibus. ſeo. Si verò fieri nequit: illa breuis ſit, & incõſulta dũtaxat. Ne vꝫ iraſcatur
ratio. Vñ ſi iraſci contigerit, ſtatim ira tollenda eſt: ne animus ira turbatus
Pro. 27. in peragẽdis negociis à recto tramite declinet. Nã (teſte Sapiente) ira nõ
Cato. habet miſericordiã: nec ab irato veritas cerni põt: vt Cato ritè ſentit.
461 Quid cõſeqmur ſeruato voto, & qd ipſo nõ ſeruato? Nõnè Pythagoras ĩ au
reis ꝟbis id declarat, dicẽs. Si expleueris, qđ vouiſti, cognoſces ĩmortaliũ
Deorꝝ, mortaliũ uè hominũ cõditionẽ, q̃ pcedũt, & cõtinent̃ oia? Hõ. n. eſt
Sap. 10. q oia cõtinet (vt Sapiẽs ait) Deus ãt, à quo pcedũt oia: vt Paulus phibet.
Ro. 11. Quorꝝ verborꝝ ſenſũ eſt, ꝙ obtinẽs ea, quæ petis, ſeruato voto, cõproba
bis te capacẽ cõtinendi & obtinendi oia: & Deum potentẽ ac volentẽ tra
dere oia, quæ ritè petunt̃. Hæc verò oia ſecus eueniunt voto nõ ſeruato.
462 Quid ſcḋm Pytha. facere debemus, vt ĩ melius pficiamus? Nõnè duo pcepta
pcipuè tradit? Alterꝝ. n. eſt. Quicq̃ nõ facias, qd te lędere poſſit. Alterꝝ. Si
qd noxiũ, vel incõcinnũ feceris, corrigas. Qđ lõgo ſermone pſeqt̃, dicẽs.
Nec prius te molli ſõno tradideris, q̃ diurna opa ter mẽte reuolueris: quà
trãſiui, qd egi, qd, qđ agẽdũ fuerat, ptermiſi? Cum turpe qd feceris, teipm
crucia. Sed cũ bona feceris, tibi cõgratulare. Hæc te ĩ diuinæ virtutis veſti
giis collocabũt p eũ, q aĩo nr̃o quadruplicẽ fõtẽ ppetuò fluentẽ tradidit.
463 Quis ẽ ille q̃druplex fõs, de q̊ Pythagoras loqt̃? Nõnè eſt is, de q̃ in Geñ dr̃.
Gen. 2. Et fluuius egrediebat̃ è loco voluptatis ad irrigãdũ paradiſum: & fœlices
Pſal. 35. omnes illic hitantes vꝫ? Nã Vates canit. Inebriabunt̃ ab vbertate domus
tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos: Qm̃ apud te eſt fons vitæ. Ad
irrigãdã ãt vniuerſã terrã diuidit̃ ĩ q̃tuor capita. Qđ q̃drifaria cõditio ter
reni hoīs exigit. Sicut. n. ternari⁹ diuinis reb⁹ eſt addictus: Ità quaternarius
corporeis & humanis: vt alibi dictũ eſt. An quadrifariã diuidit hic fluuius,

vt in ipſum hominẽ terreum ipſe fluuius totius bonitatis influat diuiſim,
qui beatos vnum cum Deo effectos irrigat coniunctim? Irrigat.n.nos ab
Oriẽte p grãm, à Meridie p ſciẽtiã & pietatẽ, ab Aquilone p caſtigationẽ
& expiationem, ab Occidente verò per benignam ſuſcœptionem.

464 Quõd (vt Pythagoras ait) diuinũ gñs hoibus ineſt? Nõnè, qà aĩa, quæ in nos Pyt.in au. verbis.
infũdiť, eſt quodãmõ ſemen Dei in corpus infuſũ: vñ gñať hõ melior? De
quo meliori homine Apoſtolus ait. Secundus hõ de cœlo cœleſtis. Hinc 1.Cor.15.
ipſe Apoſtolus Simonidis dictũ laudauit. Ipſius.n.genus ſumus. Sed cũ Acto.17.
vltrà primã geniturã, d qua Pythagoras meminit, ſecũdò renati ſimus ex
aqua, quæ eſt Filius Dei, & Spiritu ſcõ: Hinc bifariè genus Dei ſumus.

465 Quæ pcœpta ſũmatim tradũť à Pythagora pro aĩo bñ inſtituẽdo? Nõnè hæc
in ſymbolis cõcludit, dicẽs. Fugare decet oĩ ſtudio, ferroq̃ ac igne abſcin-
dere à corpe & ab aĩa morbũ, à victu luxum, ab animo ignorãtiã, à domo
diſcordiã, ſeditionẽ à Ciuitate, & ab oĩ negocio intẽpãtiã? Quo dogmate
(vt Hieronymus aſſerit) Pythagoras totius moralis Philoſophiæ ſummã Hieronym.
cõplecti cẽſetur. Oĩa.n.Philoſophiæ pcœpta ad paucas radices deduxit.
Sicut Chřs oĩa legis pcœpta, & pphetarꝝ monumẽta duob' ꝟbis cõcluſit. Mat.22.

466 Quõ, & quo moderato cibo nos vti Pythagoras docet? Nõnè ipſe in aureis
ꝟbis ait. Abſtinebis ab iis, quæ te inferi' deprimũt, & q̃ corpus nõ nutriũt
in ſeruitutẽ aĩæ: ſed ipm morti, polluũt, & deteriori ſorti, aĩali vꝫ, tradũt?
Quæ oĩa rectè põderari debẽt. Nõ.n.accipe debemus ipedimẽta, ſed fauo
rẽ ad ipm redeũdi, cuius genus ſumus. Sicut ipſe Pythag. cõcludit dicẽs.
Corpore depoſito, cum liber ad æthera perges:
Euades hominem, factus Deus ætheris almi.
Quibus ꝟbis docemur Pythagorã cõfiteri trãſmutationẽ hoĩs in Deũ.

467 Aĩa à diuinitate auulſa põt nè in eãdẽ reduci, & qb' mediis? Nõnè ẜm Ploti Plo.δ trip. redi.animę ad Deum.
nũ, quẽ ad hoc ſuprà citauim', reducitur p Amatoriã, Muſicã, & Phiam?
Qđ clari' explicãtes dicimus, q duplex Muſica nos illuc reducit. Altera
enim eſt nãlis: cõſonãtia vꝫ ptiũ omniũ, quæ ſunt in nobis. Sicut Orige. Origenes.
exponit illud Chriſti. Vbi fuerint duo vel tres in noĩe meo congregati, in Mat.18.
medio eorꝝ ſũ. Duo (iqt) ſũt cõgregati, qñ corpus, vel aĩalis hõ ſubmittiť
aĩæ, vel hoĩ ſpũali, ab eo nihil diſcrepãs, ſed pfecta cõſonãtia ipſi adhęrẽs:
ſicut nerui vel fiſtulæ ĩ inſtřo bñ chordato cõueniũt. Tres ãt ſũt cõgregati
qñ iſti ãbo hoĩes ſũt cũ Deo cõcordes, obſeruãtes ad vnguẽ, q̃ pcipit, docet,
& inſuit. Tũc.n.adipleť, qđ alibi Chřs ait. Ꝗ me' diliget eũ, & ad eũ venie- Io.14.
mus, & mãſionẽ apud eũ faciemus. Altera Muſica ẽ rõnalis: qñ vꝫ intelle-
ctus nř ẽ adeò cũ oĩ intelligibili pportionat', vt oĩa intelligere poſſit, ſed
potiſſimè Deũ, q̃tũ mortalib' fas eſt. Tũc ãt excitať Venus & amor diligẽs
pportiõata, & cognita, q̃tũ ea diligẽda cognoſcit. Deiñ ſuccedit ꝟa phia.i.
cõtẽplatio abſoluta & clara rerꝝ diuinarꝝ, quæ eſt vera phia. Nã cõtẽplatio
(inqt Hugo) eſt fixio mẽtis in ſpectacula æterna, cũ admiratiõe ſuſpẽſa. Hugo.

468 Cur iubet Pythagoras, ne frãgať panis? Nõnè neceſſe eſt frãgere panẽ, dum
comediť?

comedit? An igit (vt ad moralē ſenſum deueniamus) hinc intelligit nō
eſſe frāgendā amicitiā: vt aliqui rectè exponūt? Panis.n.ex multis granis
in vnū collectus vnionē amicoꝝ ſignificat. Hinc fomentū illud celeberri-
mū vitalis cibi, nobis à Chriſto cœlitus adminiſtrati, ſub ſpecie panis da-
Auguſtin⁹. tū eſt: vt indicaret (teſte Auguſtino) amicitia, cōiunctio, & vnio: quæ eſſe
debet in ſuſcipientibus ipm. Sine qua vnione ſymbolū reꝝ diuinaꝝ fieri
Io.15.17. nequit. Propterea ſolū hoc mādatū ſæpius à Chro repetitū eſt.ſ. vt diliga
mus nos mutuò: & vnitiſſimus ī charitate pfecta. Apud priſcos quoq; ami
citia pane cōciliabat. Vn̄ ſicut panis eſt præcipuū hoīs aialis alimentū: ſic
charitas eſt ſpūalis hominis omnigenus cibus. Cū à charitate Dei & ꝓxi-
Mat.22. mi (authore Chriſto) omnia legis & Prophetaꝝ monumēta depēdeāt.
469 Quæ ſunt apud Zoroaſtrē ꝟtutes myſteriales? Nōnè (vt ab ipſius interpre-
tibus habemus) ſunt vires nāles reꝝ, vel intelligētiaꝝ ipſis pſidētiū? Quas
vtraſq; Hebræi כחות cochot appellant. Per quaꝝ alteras, vel per vtraſq;
oēs operatiōes in Mūdo fiūt. Et has ſapiens in operādo colligare ſtudet.
Nec enim (vt veri Sapiētes aſſerūt) poſſunt plantę & lapides multos effe-
ctus (vt dicit & cōprobat) producere, niſi adſint intelligentiaꝝ præſiden
Heb.1. tium virtutes. Quæ quidē virtutes ab Apoſtolo vocantur miniſtri, vel ad-
miniſtratorii ſpiritus. Hinc myſteriales virtutes dicuntur.
470 Quid innuit Zoroaſtres per terræ huius radices? Nōnè virtutes vegetales &
aīales intelligit? Quibus radicibus plantæ & animalia vegetant fructus è
terra ꝓductos: quouſq; ipm corpus ad terrā, de qua ſumptū eſt, reuertat,
aut in ſpūm trāſmutet. Vnde euulſum à terra nō vlterius ſataget terreos
fructus vegetare, ſed cœleſtes: poſtq̄ in cœli naturā tranſmutatū erit.
471 Quid ē apud Zoroaſtrē trinū indumētū: laneū vz, lineū & pelliceū? Nōnè ꝑ
linū, qd̄ è terra naſcit, terrenū corpis hui⁹ è terra cōfecti intelligit indumē
Colo.3. tū? Per lanā ꝟò aīalē veſtē, de qua Apl's ait. Expoliātes vos veterē hoiem
cū actibus ſuis: quē vz traximus ab Adā hoie aiali. Per pelliceū aūt veſti-
mētū ſpūalē & cœleſtē hoīs veſtē itelligit. Nā cœlū veluti pellis exiſtimat
Pſal.103. à Propheta, dū ait. Extendens cœlū ſicut pellē. Hinc Deus cooptoriū ta-
Exo.26. bernaculi, cœlū ſignificans, ex hyacinthinis pellibus fieri iuſſit.
472 Quid ꝑ Sirenā & Pueꝝ Zoroaſtres intelligit? Nōnè ꝑ Sirenā intelligit ꝑtē
rōnalē, imò intellectualē, ꝑ quā pōt hō iteꝝ cōuenire cū Primo: à quo illā
ſuſcœpit, ꝓportiōe & harmonia mirabili? Per Pueꝝ āt intelligit intelle-
ctū, quē Peripatetici vocāt agētē & vnicū: ſecretiores ꝟò Theologi pueꝝ.
Quia vz hō illuc veniēs renaſcit, velut puer. Hinc occulto myſterio Pro-
Pſal.102. pheta canit. Renouabit vt Aquilæ iuuētus tua. Cui adſtipulās Apl's ait.
Ephe.4. Renouamini ſpū mētis veſtræ. Qd̄ melius, q̄ Orpheus cognouerit, fit per
nouū hominē è cœlo miſſum ad renouādū nos. Hic ipſe Apl's ſubinfert.
Et induite nouū hoiem: q ſm Deū creatus eſt in iuſtitia & ſctitate ꝟitatis.
473 Quid ꝑ Capras Zoroaſtres intelligere voluit? Nō qppè hæc aialia, quæ hę-
dos in ſiniſtra collocādos ſḡnant, ſed capreas illas meliores, ꝑ quas, & per

Ceruos cãpoꝝ adiurant in Canticis filiæ Ieruſalẽ. Quæ qdẽ capreæ vici- Cant. 2.
nitatẽ habent cum agnis & ouibus: vt in libro, qui Bair dicit̃, expreſſè tra-
ctatur, & in aliis Theologorum antiquorum libris. Quos Sapientes ipſe
Zoroaſtres æmulatus eſt. Hinc nõ ab re Chriſtus nominari voluit agnus,
ouis, & aliquãdo capra, vel cerua. Sicut expreſſè patet in titulo Pſalmi vi-
ceſimiprimi: vbi recenſet̃, velut hiſtoria, tota ipſius Chriſti paſſio. Qui titu-
lus eſt. Sup ceruã auroræ, quæ eſt Chriſtus: vt ſuo loco dictum eſt.

474 Qđ vehiculũ hoĩ cõſcendendũ eſt, vt illuc redeat, vñ venit? Inqt Zoroaſtres
& Sapientes Perſaꝝ, aut Bactrianoꝝ, q eũ imitati ſunt (vt Gẽniſtius Ple- Geniſtius.
cton eius Cõmentator declarat) ꝙ, cũ animus ĩmortalis ſit, & à Deo ve-
nerit, illuc reuerſurus eſt p vehiculũ quoddã: quod eſſe vult opis cũ ꝟbo
ſacro vnionẽ. i. cũ oratione, vimq; ſacrificii ofoni corrñdẽtis & ſuffragãtis.
Qđ ſacrificiũ nõ tm̃ aĩaliũ, ſed ſuiipſius eſt. Iuxta illud Apl̃i. Obſecro vos Ro. 12.
p miſericordiã Dei, vt exhibeatis corpora vr̃a hoſtiã viuẽtẽ, ſanctã, Deoq;
placentẽ. Oratio igit̃, ſacrificiũ, & laus ſunt vehicula nos ad Deũ pducẽtia.

475 Quid p ſcalã ſeptigradualẽ Zoroaſtres intelligit? Nõnè gradus hi à materia,
vſq; ad eũ, qui eſt ſup oẽs gradus, numero ſeptenario diſtributi, ſunt vires
ſeptẽ Planetaꝝ: vt Gẽniſtius exponit, & Mercurius ĩnuit? Et totidẽ inuit Geniſtius.
eſſe gradus deſcẽdendi ad inferos. Quãdo vꝫ ſubiectũ eſt malè diſpoſitũ Mercurius
ad influxus illos ſuſcipiendos: inter quos (vt oraculũ ꝓſequit̃) eſt hor- in Pym.
rendũ chaos neceſſitatis, quod fatũ plæriq; appellant. Quãuis effectus (vt
Plato docet) ſint contingentes. Hinc (vt alibi diximus) & remiſſiones, & Plato.
punitiones fiunt p ſeptenariũ hũc: q cõponit̃ ex primo nũero maſculino,
& primo fœminino: ternario vꝫ, & quaternario. Ex qbus, tanq̃ ex actiuo
& paſſiuo, omnia, bona videlicet atq; mala fiunt.

476 Quæ tineæ & vermes (vt Zoroaſtres ait) vas noſtrũ inhabitant? An de illis
vermibus eſt ſermo, qui recedente anima à corpore ſubintrant cadauera,
ea demolientes ac deuorantes? Sed qđ hoc triuiale ad oracula rã grauida
ac myſterioſa? An igit̃ p vermes & reptilia oĩa, quæ ĩmunda ex lege cen- Leuit. 11.
ſentur: intelligunt̃ malæ formæ & ĩmundi ſpũs, quoꝝ princeps eſt Hazza-
zel (vt aliqui opinant̃) vel Lilit: vt Zohar ait? Hi. n. ſemp quærũt intrare Zohar.
(ſi poſſunt) in corpora noſtra, vel ſaltẽ ipſis inhærere, vt illa polluant ac
immundent. Quod in primis parentibus factum fuiſſe legimus. Gen. 3.

477 Cur (vt Zoroaſtres docet) nõ eſt augendũ fatũ? Nõnè, qà hõ nihil põt, niſi
quãtũ à cœlo datur? Hinc Doctor ꝟitatis Pilato dixit. Nõ hẽres poteſtatẽ Io. 19.
aduerſum me vllã, niſi datũ tibi fuiſſet deſup. Sed cũ p fatum intelligatur
diſpõ & influẽtia naturalis, nõnè ſup ipm põt diuina gratia? Cũ ipſa poſſit
plusq̃ natura: vt Theologi recentiores aſſerunt. Quãuis hoc aliis ꝓbandũ
reliquerint: tñ dicimus non dari gratiã vltrà naturalẽ diſpõnẽ: vt edoce-
mur à Chr̃o, dicente, ꝙ vnicuiq; data ſunt talẽta. i. dona gratuita ſm pro- Mat. 25.
priã menſurã, donoꝝ videlicet naturaliũ: ſicut alibi quoq; diſſeruimus.

478 Cur Zoroaſtres aſſerit, ꝙ à principio pr̃no impfectũ deuolui nequit? Nõnè,

Mat. 7. qđ à bono nõ põt, niſi bonũ ꝓuenire? Iuxtà illud ſumę ꝟitatis. Non põt Iſa. 45. arbor bona fructus malos facere. Sed nõnè p Iſaiã inqt Deus. Ego ſum fa Hamos. 3. ciẽs pacẽ, & creãs malũ? Et p Hamos dr. Nõ ẽ malũ in Ciuitate, qđ nõ faciat Dñs. De malo pœnæ id intelligiť, dicunt aliq. Sed quõ Iſaiæ dictũ ſaluatur: cũ pœna nõ creeť, ſed infligatur? An igiť (vt cũ Platone & Plotino cõueniamus) à Deo nullũ malũ, nullũ uè corruptibile ꝓcedit? Iuxtà il- Gen. 1. lud. Et vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erãt valdè bona. Et ſi qua mala inde veniũt, id eſt pp defectum cauſæ ſecũdæ: vel ex materia, quæ aliquã mali rõnẽ habet. Ipſa. n. eſt extremũ impfectum correſpondẽs alteri extremo perfectiſſimo, quod eſt Deus: vt ſuprà diximus.

479 Quid nã opari debemus (ſm Zoroaſtrẽ) vt à Patre diligamur? Nõnè inqt oraculũ. Nõ ſuſcipit cuiuſpiã velle Pſna mens: donec exuat obliuionẽ, & ꝟbũ loquať, memoriã referẽs Pſni ſigni? Vñ docemur fugandã eſſe ignorantiã, quã ipſe vocat obliuionẽ, cõtractã vȝ in ingreſſu animæ in corpus (vt Academici volunt) vel in egreſſu è ventre dum aerem hunc craſſum imbibit. Fugata itaq; inſcitia vel obliuione ꝓduci debet ſermo, vel verbũ, veluti Paterni operis ſignum. Sicut. n. Pater ſeipſum intelligens verbum producit: ſic & nos Deum intelligentes verbum ꝓducimus, quo ipſi Deo aſſimilamur, & ipſius in nobis imago refulget, quæ in amore perficitur. Et tunc meminit Pater noſtri, nobiſq; tanq̃ filiis congratulatur.

480 Quis eſt ille ſplẽdor, ad quẽ nobis (vt Zoroaſtres docet) feſtinãdũ eſt? Nõnè ipſe declarar, dicẽs. Feſtina ad ſplendorẽ Patris: vnde tibi demiſſus eſt Iacobi. 1. animus? Qui Pr ẽt à Iacobo dr pater luminũ. De quo ẽt Paulus loquiť, 1. Timo. 6. dicẽs. Pater habitat lucẽ inacceſſibilem. À qua luce venit illa, quæ (teſte Io. 1. Iohãne) illuminat oẽm hominẽ. Hinc Eccleſia canit. Lumen de lumine. Venit quoq; inde omnis anima, radius quidã diuinitatis exiſtẽs. Ad quã fontanã lucẽ nobis redeũdum eſt. Reꝝ enim ſeries exigit, vt vnũquodq; Eccĩ. 1. redeat ad locum, vnde venit. Iuxtà illud. Ad locũ, vnde exeunt, flumina Heb. 4. reuertuntur. Feſtinãdus eſt autem hic reditus. Iuxtà dictũ Apoſtoli. Feſtinemus ergò ingredi in illam requiem.

481 Quõ terra dolens deplorat, vſq; ad natos? An (vt Oſias Chaldæus inter- Oſias Chaldæus. pretať) terra tũc cœpit flere filios, hoĩes vȝ ex ea natos, qñ primus parens, originis peccatũ cõtraxit? Ob id. n. & ipſa terra tulit maledictionis ſentẽ- Gen. 3. tiã. Cũ dictum fuerit. Maledicta terra in ope tuo. Vnde geminatur illud heu, heu: ſemel pp maledictionẽ filioꝝ, & iteꝝ pp maledictionẽ ipſius ter- Gẽniſtius. ræ. An (vt Gẽniſtius ſentit) deplorat terra natos, à Pſno lumine degenerantes? Ab ipſo. n. ſm meliorẽ ſortẽ, ꝓducti ſunt. Quã ſortẽ ſua vecordia deturpãtes, illum, quẽ è terra traxerũt, peſſimũ viuẽdi modũ elegerũt.

482 Qui nã ſunt animi expulſores, ad mentẽ Zoroaſtris? Nõnè, cũ duo ſint animi morbi, ignorantia videlicet & malitia, duo quoq; requiruntť expulſores aut Medici conſtantes, & indiſſolubiles, doctrina videlicet, ac vitæ puritas? Doctrina enim ignorãtiam pellit. Nec de illa doctrina, quæ in ſcholis tri-

uialibus acquiritur,ſed de ea eſt ſermo:quæ à diuino lumine ſuſcipitur. Pu
ritas autē vitæ malitiā eliminat. Vnde quod Zoroaſtres hic iubet fieri per
expulſores: Plato docet recuperari per alas,de qbus ſuprà dictum eſt. Plato.
483 Quæ virtus (vt Zoroaſtres ait) latet in læua in lateribus cubilis? An eſt ſer-
mo de fortitudine & audacia,quæ ꝓuenit à corde locato in ſiniſtra,velut
in cubili quodā? An altius trāſcendit oraculū:ad doctrinā vꝫ Thelogoꝝ
antiquoꝝ alludens? Hi.n.docent,ꝙ à ſiniſtra Archetypi,quæ aliquando
dicit Aquilo,venit robur Martiū: ſed latet,cū non percipiatur niſi à col-
luſtratiſſimis viris. Quæ virtus (vt oraculum ait) virgo dicitur,ſi non pro-
cedit,ideſt ſi mortalibus nō cōmunicatur. Cōmunicata aūt & ab homine
ſuſcœpta poteſt homo ea abuti. Et ſic nō virgo,ſed corrupta erit.
484 Quomodò homo (vt Zoroaſtres ait) per tēpus breue exultans ob harmo-
niam,quā in ſe ſentit,inebriatur? Nōnè tempus breue eſt vitæ huius curri-
culum omni volatu velocius? In quo qdē curriculo exiſtens homo ſentit
harmoniā,nō ſolū eā,quā in mēbris habet,ſed cū Deo,& omni creato ac
corporeo:eā autē potiſſimè,quā cū Diis,ac Deo Deoꝝ habet. Vnde ma-
gna voluptate inebriat̃,Deū quodāmō in ſe (vt oraculū ꝓſequit̃) trahēs.
Dūmō terrenis grauaminibꝰ ꝑpeditus nō ſit. Tunc.n.qñ.ſ.ab huiuſmodi
grauaminibus ſolutus eſt,ſentit raptum mentis,aut oſculi mortē (vt He- Hebræi.
bręi dicūt) vbi videt arcana,quæ homini loqui nō licet: vt Paulus ꝓhibet. 2.Cor.12.
485 Quomodò animus (vt Zoroaſtres ait) ignis poteſtate fit lucidus, imorta-
lis,& vitæ dñs,continens in ſe multas plenitudines ſinuum Mundi? Nō-
nè ſicut radius tādiu durat,ꝗ diu perſeuerat in Sole ſuæ originis fonte: ſic
animus noſter tm̄ durat ac viuit,quantū ꝑmanet,& radices tenet in fonte
vitæ Deo,qui ignis eſt: vt Moſes & Paulus ꝓhibent? A quo fonte aliqñ Deut.4.
decidit homo ꝑ peccatū. Et tūc omne opus eius tenebroſum eſt. Et ſi de- Heb.12.
cideret homo ꝑ eſſentiā,ſicut aliqñ decidit per operationē: tūc animus in
nihilū flueret. Non.n.animus aut Angelus eſt imortalis per naturā,ſed ꝑ
Dei voluntatē ſic decernentē. Si Plato rectè ſentit, qui Deū inducit An-
gelis hæc dicentē. Dii,quoꝝ Opifex & pater ego ſum,hæc attēdite. Quæ Plato in
à me facta ſunt,me ità volente indiſſolubilia ſunt. Omne ſiqdē,quod vin- Timæo.
ctum eſt,ſolui pōt. Sed mali eſt,quod pulchrè cōpoſitū eſt, ſeꝗ; benè ha-
bet,velle diſſoluere. Quapp,qà generati eſtis,imortales qdē,& indiſſolu-
biles omninò nō eſtis. Nec tñ vnꝗ̃ diſſoluemini,nec mortis fatū ſubibitis.
Nā voluntas mea,maius ꝑſtantiuſꝗ; vobis eſt vinculum ad vitæ cuſtodiā,
ꝗ̃ nexus illi,qbus eſtis tunc,cū gignebamini,colligati. Hæc ille ad ꝟbū.
486 Quē paradiſum,& à quibus perquiri iubet Zoroaſtres? An de campis ely-
ſiis (more Poetico) loquitur? An fortè legerat,quæ Moſes ſcripſit de pa- Gen.2.3.
radiſo voluptatis homini præparato & amiſſo: recuperando autē ab ipſo
homine,qui ex ſerie & ordine à Deo rebus indito,adeò illum appetit,vt
nunꝗ̃ quieſcat, niſi ipſo habito? Iuxtà illud Auguſtini. Feciſti Domine Auguſtinꝰ.
cor meū ad te,& inquietum eſt,donec quieſcat in te.

Cur monet

487 Cur monet Zoroaſtres ſpũm non eſſe inquinandũ, neq; ſuperficiẽ ad profunditatem reducendã? Nonnẽ loquitur de ſpiritu medium tenente inter intellectũ, & animalẽ ſortem? Quam ſortem craſſam quidẽ & corpoream, & ad corporis menſurã extenſam atq; corruptibilem Academici & Zoroaſtris aſſeclæ iudicant. Cum hac autẽ animali anima nõ coinquinandũ
Heb.4. iubet ſpiritũ, immò ab ipſa ſeparandũ. Iuxtà illud Apoſtoli. Pertingens vſq; ad diuiſionẽ animæ & ſpiritus. Pari modo ſuperficies & ſuperior anima vel ſpiritus nõ eſt ad centrum reducendus .i. ad corpus terreum, & è terra, quæ eſt Mundi centrum, formatum.

488 Quam idoli partem dicit Zoroaſtres eſſe in regione plucida? Nonnè corruptibile & mortale hoc corpus intelligit per idolum? Cuius corporis pars, anima videlicet, eſt in regione plucida. An, quià ipſum corpus ſm potentiam & inclinationẽ habet ſortem in regione perlucida? Quò tandem itu
1.Cor.15. rum eſt, quando ipſum (vt Apoſtolus ait) induet incorruptionem, & im-
Phil.3. mortalitatẽ: & immutabitur à Saluatore in formã corporis claritatis ſuæ. Quæ myſteria & ſi ab Euãgelio & Apoſtolis expreſſa fuerũt: nõ tñ intacta relicta ſunt ab Antiquis, quos ipſe Zoroaſtres legiſſe potuit.

489 Quas ſordes monet Zoroaſtres abiici? An (vt Geniſtius inquit) iubet curã
Geniſtius haberi de ſordibus à nobis exeũtibus? Sed nõnè illæ penitus natura ipſa expellũtur? An igitur forſitan id à lege didicerat, qua iubetur, vt habeantur loca extrà caſtra, quò reducatẽ homo nocturno ſomnio pollutus, & accedat dimiſſurus expurgamẽta naturæ: vt caſtra, in qbus Deus habitabat,
Deut.23. remanerẽt mũda: ſicut in Deuteronomio legimus? An de ſordibus animã
Pſal.50. inqnantibus eſt ſermo? Quod forte didicerat à Propheta, qui ait. Aſpges me Dñe hyſopo, & mundabor: lauabis me, & ſuper niuem dealbabor. Ad quas ſordes expiandas multa ordinata ſunt, ſacrificia, ſacramẽta, & oratio-
Zohar. nes, ſed potiſſimè verba Dei, & in illis exercitatio: vt Zohar plæriſq; in lo-
Io.15. cis docet, & Chriſtus apertè teſtatur, dicens. Vos mundi eſtis propter ſermonem, quem ego locutus ſum vobis.

490 Cur Zoroaſtres ait nõ eſſe exeundũ lictore tranſeũte? Nõnè hoc didicerat
Apoc.7. à lege, in qua habetẽ, q; Deus volens mittere lictores, quos Iohãnes Angelos nocitores vocat, ad deuaſtandã vniuerſam terrã, & in ea habitantes
Gen.7. aquis diluuii, admonuit Noeh, vt ſe ac totam domũ ſuam ſaluaret in Ar-
Ibi.19. ca? Sic à ꝓpriis lictoribus admonitus & coactus fuit Lot: vt exiret à Sodoma & Gomorra deſtruẽdis, & ſeruaretẽ in mõte. Pari quoq; modo iuſ-
Exo.12. ſit Deus populo Iſraelitico, ut poſtibus agni ſanguine liniis, ſemetipſum intrà domos abſcõderet: donec lictores Aegypti primogenita pcutientes
Zohar. tranſirẽt. De his aũt omnibus Zohar pleniſſimè tractat.

491 Quõ per applicationẽ ignitæ mentis ad opus (vt Zoroaſtres ait) ſaluatẽ labi
Geniſtius le corpus? An uirtute illius cultus, cui mens applicatẽ: ut Geniſtius exponit? An (ut clarius explicemus) ꝑ purificationem mentis purificatur & corpus? Inflãmata.n. mens (vt oraculũ ait) vrit & corpus, quod materiale, &

immundum eſt: & in dies illud magis purificatum reddit. Et ſi ritè purificata eſt mens, ſicut lapis Philoſophorum (vt aiunt) mutat aliud metallum in aurum: ſic ipſa mutat corpus in meliorem ſortem. Quẽadmodũ Eliæ mens ignita ſuum quoq; corpus igniens tranſmutauit ipſum, vt curru igneo vſq; ad cœlum aſcenderit. 4.Reg.2.

492 Qui ſunt canes terreſtres oſtẽdentes ſe in ſignũ iis: qui à mortali exiliunt: vt Zoroaſtres ait? Nõnè (vt Geniſtius exponit) ſolẽt iis, qui ſacris initiãtur, caninæ quædã imagines ſe opponere, ſeu lupinæ, aut vrſinæ, vel eiuſmodi, vt terreãt eos? Quod aptè declarat in libro, cui titulus eſt Holam aba: vbi de initiatione p ſacra nomina faciẽda tractatur. Nã huiuſmodi malæ formæ nobis ſemp aduerſant. Ideò Satani.i. aduerſantes dicunt, & occurrũt nobis (vt Petrus ait) tanq̃ leones rugientes, aut canes latrantes. Hinc ſcriptũ eſt, q; exeunte populo Iſraelitico ex Aegypto canis nullus latrauit.i. nulla mala forma ei obſtitit. Nã illas oẽs Moſes virtute Dei abegerat, vt fœlicius Iſraelitæ tranſirẽt. An p canes hos (vt alii opinant) intelligunt vires aïales, quæ multiformes ſe offerũt ſacra pagẽtib, nõdũ vẽ bñ initiatis? Geniſtius. 1.Pet 5. Exo.11.

493 Qui ſunt impuri dæmones, vt natura nobis pſuadet? Quãuis oraculum de puris dæmonibus & materiæ pullulationibus integris ac bonis mentionẽ tm̃modò faciat: tñ ab eius interpte habemus, q; ſunt ẽt impuri dæmones. Nã ſicut ipſa materia mala eſt, quià impfectiſſimũ eſt omniũ entiũ, & ſemp à ſe deficiens, & carens bono, ideſt forma, dum ſibiipſi eſt derelicta: Ità dæmonũ aliqui ſunt impuri & mali diſtantes à bono: Immò ipſi contrariantes adhærent materiæ à ſummo bono diſtantiſſimæ. Cuius tamẽ pullulationes rõne formæ bonificantis integræ atq; bonæ dicunt. Adhærẽt autẽ hi mali dæmones ac tenebroſæ formæ, materiæ obſcuræ. Vñ ſcriptũ eſt. Et tenebræ erant ſup faciẽ abyſſi.i. materiæ obſcuræ, informis & cõfuſæ. Gen.1.

494 Quare pœnæ à Zoroaſtre dicunt mortalium ductrices? Nõnè (vt eius interpres declarat) quià eos à malitia & peruerſitate abducũt, expurgãtes ipſos? Sicuti Gregorius exẽplificat, dicens. Quod lima ferro, flagellum grano, ignis auro: hoc facit tribulatio homini iuſto. Ideò Chriſtus bis vocat beatos illos, qui pſecutiones & ærũnas patiunt pp iuſtitiã, ſeruatã vẽ aut ſeruãdam: quoniã ipſorum (inqt) eſt regnũ cœlorum.i. pura cũ Deo adhæſio. Gregori⁹. Mat.5.

495 Quã profunditatem iubet Zoroaſtres eſſe ductricem, & quò dicit leuandos eſſe oculos? Nõnè quãuis homo ad cœlum poſſidendum productus ſit: tamẽ viam eius ignorat, niſi diuino lumine colluſtretur? Sicuti Baruch apertè teſtatur, dicẽs. Non eſt qui poſſit ſcire viam eius, neq; qui excogitet ſemitas ei⁹. Hinc indigemus diuina luce ductrice, vt videamus, vbi figere pedem debeamus. Iuxtà Prophetæ dictum. Lucerna pedibus meis verbum tuũ, & lumen ſemitis meis. Cui adſtipulans Xenophon ait. Omnibus patens eſt diuinas res compræhendi cognitione humana non poſſe. Hinc debemus Deum ipſum piè ex animo colere, illuc leuantes oculos, vt illuminemur. Quod exemplo ſuo nos Vates docet, dicẽs. Ad te leuaui Baruch.3. Pſal.118. Xenophon in Epiſt. ad Schinũ. Pſal.112.

Lact.in.1. oculos meos, qui habitas in cœlis. Idemq́; Lactantius longo ſermone teſtatur, dicens. An expectabimus donec Socrates aliquid ſciat? aut Anaxagoras lumen in tenebris videat? aut Democritus virtutem è puteo extrahat? aut Archeſilas & Carneades aliquid ſentiant & percipiant? Et tandem poſt multa concludens ait. Vt ſuſcipiamus doctorẽ è cœlo lapſum: ſine quo fruſtrà laboramus.

496 Cur homo dicitur audaciſſimæ naturæ opus? An, quià natura fuit nimis audax componendo ipſum, qui Dei imaginem gereret, & omnia contineret? iuxta illud Sapientis. Dedit ei virtutẽ continendi omnia. Vnde Mercurius ipſum quoddam totũ vocat. An, quià ſuper omnia animantia homo eſt audaciſſimæ naturæ? Arte enim ſua turbidum ac immenſum mare tranſmeare præſumpſit. Hinc Venuſinus Vates canit.

Sap. 10. Mercu. ad Tatiũ. Horatius.

Qui fragilem truci
Commiſit pelago ratem
Primus, nec timuit pcipitẽ Africũ. Et poſt multa cõcludẽs, ait.
Audax omnia perpeti
Gens humana ruit per vetitum nefas.

Auſus quoq; fuit homo Leones, Vrſos, ac Tigres inuadere, Mundum ferè totũ ſibi ſubiicere, in cœlum conſcendere, poteſtates tenebrarũ citare, & multa huiuſmodi facere. Quæ omnia magnã hoĩs audaciã arguũt.

497 Quomodò poteſt homo cuncta videre? Nõne quià homo habet pro obiecto omne verum, vel omne ens (vt alii dicunt) quià non tñ verum, ſed & falſum percipere poteſt? In quod verũ vel intelligibile (quodcũq; ſit) ipſa natura fertur. Sicut Ariſtoteles teſtatur dicens. Omnes homines natura ſcire deſyderant: & maximè diuina. Vnde ſubinfert. Et maximã ſciẽtiam maximè deſyderant. Quæ maxima ſcientia eſt de diuinis: ad quã nemo vinculis corporeis ligatus attingere poteſt. Hinc inter alia, quę homo audaciſſimus audet, hoc potiſſimũ eſt, ꝙ vellet intelligere, anteq̃ à vinculis abſoluatur, ea, quæ vix abſolutus intelligere poteſt. Sicut ſcriptũ eſt de Moſe, qui Deo dixit. Oſtende mihi gloriam tuam. Vnde meruit audire. Non videbit me homo, & viuet, ideſt nõ abſolutus à vinculis corporeis: vt alibi declarauimus. Et hoc nõ tñ Moſes appetiit, ſed alii q̃plurimi: vt Lactãtius longo ſermone differẽs, ait. Magno & excellẽti ingenio viri: cũ ſe doctrinæ penitus dedidiſſent, quicq̃d laboris poterat impendi contemptis omnibus & publicis & priuatis actionibus, ad inquirendæ veritatis ſtudium contulerunt: exiſtimantes multò eſſe præclarius humanarũ diuinarumq́; rerum inueſtigare ac ſcire rationem: q̃ aut ſtruendis opibus, aut cumulandis honoribus inhærere. Sed operam ſimul & induſtriã perdiderunt: quià veritas, ideſt arcanum ſummi Dei, qui fecit omnia, ingenio ac propriis ſenſibus compræhendi non poteſt. Niſi videlicet purificata mente homo ſuſcipiat lumen, quo omnia videre poſſit. Quẽadmodum Saluator teſtatus eſt, dicẽs. Beati mundo corde, quoniã ipſi Deum videbunt.

Metaph. 1. Exo. 33. Lact. in. 1. Ma. 5.

498 Cur Zoroaſtres ꝓhibet teneri ſimulachra naturæ, vel inuocari? An fortè id didicit à lege prohibente omnia ſimulachra & idola, ne videlicet idola-triæ occaſio inde ſumatur? An, quià (ſm Platonē) ſimulachra omnia dæmoniaca ſunt? An (vt Gēniſtius ait) quià in operatione Magiæ ēt bonæ, imagines aliqñ apparere ſoleut? Et has monet non admitti, nec inuocari: quià nulla eaꝶ Deum effigiare pōt, à quo operans fauorem quærit. Deut. 4. Gēniſtius.

499 Cur attento, & nō ficto animo (vt Zoroaſtres ait) attendendæ ſunt habenæ igneæ? Nōnè, quià ſemp in ſacris neceſſarius eſt ignis oblata conſumens? Hinc Hebræis ritè ſacrificātibus mittebaē ignis è cœlo: qui (vt plæriſq; in locis hr̄) ſacrificia deuorabat, trāſmutās, ac portās ea in altū. Vñ ignis eſt tanq̄ habena dirigens opus ac ſacrificiū in excœlſum. Hinc magno myſterio iuſſit Deus, vt ignis perpetuus eſſet in altari: nō tm̄, vt omne ſacrificiū illo igne cōcremet, ſed omnia opera noſtra, quæ Deo offerimus, illo igne inflammata conducantur in eum, qui ignis dicitur & eſt. Leuit 6. Deut. 4.

500 Quò tendunt omnia hoꝶ Sapientū dicta: ad vnū nè, an ad diuerſa? Nonnè ad vnum: ſi benè perpendantur? Id enim præcipuè hi oēs ſuadent, vt deueniamus ad finem noſtrum, qui vnicus eſt: Deus videlicet benedictus. Cætera autem omnia ipſoꝶ dicta illùc immediatè vel mediatè tendunt. Quod ipſorūmet ſentētiis cōprobabimus. Ait enim Zoroaſtres. Feſtinemus ad paternum ſplendorē. Pythagoras quoq; inquit, ꝙ ſapiēs tandem depoſito corpore euadet ſup hominē factus Deus ætheris alti. Orpheus autē docet Deum adorandū, qui eſt finis omniū. Quē cognoſcere didicerat ab iis, qui legē habuerunt à Deo duabus tabulis inſcriptā: Hebræis videlicet, omniū antiquioribus Theologis. Plato verò in Phædone concludit; ꝙ piè viuens, abſolutus ab his vinculis ad altiora trāſcendit: vbi eſt præmiū pulchrū, & ſpes ingens. Conſentit Triſmegiſtus, qui tam diligēter hortatur nos ad procurādā mentē, ideſt vnionē cū intellectu diuino, in quo beamur. Iob quoq; ſperat in carne ſua videre Deum Saluatorem, & beatificantē. Propter quē (inquit Salomon) eſt omnis homo: ordinatus videlicet in ipſum. Ad quē deuenit per obſeruationem præceptoꝶ ipſius. Hos igitur Sapiētes cū ſanctis viris & ſacris eloquiis aſſociauimus. Cū oēs ex eodē legis diuinę fonte biberint. Quod Orpheus apertè fateē: Pythagoras verò, Plato, & Triſmegiſtus factis cōprobant, & Zoroaſtres indicat. Erat. n. Moſes Legiſlator in nō mediocri exiſtimatione & admiratione apud Orientales: vt alibi longa ſermonis ſerie declarauimus. Iob. 19. Eccl. vlt.

REBVS OCCVRRENTIBVS.

SECTIO PRIMA DE DIVINIS.

Primũ

CVm Deus ſit ſummè vnus, quomodò in ipſo pôt eſſe numerus? An eſt in eo numerus idealis: ſicuti in noſtro intellectu vnico per rationes has ideales multa cõtinemus? Quod diffuſè tractat Auguſtinus ſup Iohannẽ. Sed hic non facit numerũ perſonarum vel attributorꝝ. An igiẽ eſt in eo numerus, quem Proculus ponit in tertio numerorꝝ genere, & nominat numerũ rationalem: qui eſt proportio rationis & intellectus ad omnia intelligibilia? Sed Deus nõ habet aliud obiectum intelligibile, q̃ ſeipſum, in quo omnia intelligit. An igitur hic numerus eſt fœcunditas omniũ productionũ, tam ad intrà, q̃ ad extrà, dans rebus vt variæ ſint ex multigena virtute ꝓductiua, quam in ſe habet? Quæ virtus multifaria cum radicata ſit in vnitate illa ſua infinita, ratione infinitatis (vt recentiores Theologi dicunt) idem eſt cum ea & ipſius eſſentiæ vnitate ſemper gaudet. Vnde illa multiplex virtus, & omnia quæ in Deo ſunt, quàmuis varia, nunq̃ ab vnitate diſcedunt, dum in Deo ſunt: in creaturis autẽ diffuſa multiplicatur.

Iohãnis.1.

Proculus in Timæũ.

2 Quomodò & quarè illa vnitas intrà terminos diuinitatis in ternariũ diffunditur? An ꝑ relationes originis: vt neoterici Theologi dicere ſolent? Sed in quo fundamẽto, aut in qua baſe fundenẽ huiuſmodi relationes, ipſi nõ declarãt. An igiẽ iſta trinitas ſignificat tria realia & abſoluta, in quibus fundantur illæ relationes (vt alii opinanẽ) videlicet intellectus intelligens, & vis ꝓductiua verbi, in qua fundatur paternitas, & verbum productum, in quo fundatur filiatio: & amor ex vtroq; emanans, in quo fundatur ſpiratio paſſiua Spũs ſancti? Quæ omnia cũ radicata ſint in vnitate eſſentiæ infinitæ: Ideò omnia dicunẽ vnum. Iuxtà illud Chriſti. Ego & Pater vnum ſumus. In ternarium tñ diffunditur illa diuina virtus, tanq̃ in numerum primum maſculeum & rerum omniũ extrà diuinitatem productiuum.

Io.10.

3 Cur diuinitas hæc diffundiẽ vſq; ad denariũ (vt hẽ in ſecretiori Theologia) tanq̃ ſpeculatiõis rerꝝ omniũ diuinarꝝ fundamẽtũ? Nõnè q̃a Deus vltrà ternariũ illum, de quo dictũ eſt, dum ad extrà ꝓducere decreuiſſet, ſuſcœpit alium ternarium denotantẽ virtutem maſculeã: & quaternariũ, qui virtutem fœmineã ſignat: vt plenus eſſet fons & origo rerum producendarum? Quo ſenſu dixit Mercurius, q; Deus eſt vtriuſq; ſexus fœcunditate munitus. Nam ſicut homo, Dei imago exiſtens, fœtum producit, copulata virtute maſculina & fœminea ſimul: ſic Deus, cuius imaginẽ ipſe homo gerit, vtriuſq; ſexus fœcũditate plenus omnia producit. Nec id eſt ex imperfectione (ſicut in homine cõtingit: qui nõ valens à ſeipſo producere

Mercurius in Pym.

indiguit adiutorio fœmineo, quod ſtaret coràm eo. Pro quo vulgata ædi tio habet. Simile ſibi) cum Deus ipſe omnia in ſua maxima vnitate conti- neat, nullo exteriori auxilio indigens. Gen. 2.

4 Quid eſt ſeptenarius iſte vltrà ternarium perſonarꝝ: & an cum catholica veri- tate ſtare pôt? Nonnè hic ſeptenarius (vt ſecretiores Theologi dicunt) eſt menſurarꝝ, quibus Deus menſurat, numerat, & pôderat omnia? Sicut ſcri ptũ eſt. Omnia diſpoſuiſti in numero, pondere, & menſura. Vnde (vt opi nor) non multũ diſtant hæ menſuræ ab illis proprietatibus, quas Theolo gi noſtri attributa vocât: quibus Deus prouidet, regit, influit, ac diſponit omnia: bonitate vꝫ, ſapiẽtia, fortitudine, iuſtitia, ꝟitate, pulchritudine, atq; ꝓuidentia: qua omnia conſeruat & paſcit. Et quià omnia hæc influunt in puteũ, piſcinam, lacũ, vel mare quoddã: vnde ad nos iſta inmediatè ve- niunt: Ideò illud mare vel puteus dr̃ באר שבע Beerſabah. i. puteus ſeptem. Sec. Theo. Sap. 11.

5 Quõ ſe habent hi ſeptẽ fontes vel menſuræ cũ homine microcoſmo? Nõnè ſeptem horꝝ influxus ſunt veluti ſeptẽ pcipua dona Spũs ſancti: quæ fue- runt in Chſo pfectiſſimo modo, in nobis autẽ ſorte quadã depreſſiori? Et hoc quantũ ad dona tam naturalia q̃ gratuita. Primũ. n. horꝝ ſeptem do- norum nobis datorꝝ eſt magnitudo clæmentiæ ac bonitatis: qua fecit nos Deus aliis animãtibus meliores, & beatitudinis capaces. Secundũ eſt for- titudo: qua fecit nos robuſtos, & (qđ aliàs dictum eſt) audaciſſimũ naturæ opus, audax omnia pperi. Tertiũ donum eſt pulchritudinis: qua fecit nos pulchros. Quam pulchritudinẽ Socrates ab Hippia quærebat. Quartum donum eſt coronæ ac victoriæ, qua ſuccurrit nobis: vt omniũ hoſtium pu gnam vincamus. Iuxtà illud. Fidelis aũt Deus eſt: qui nõ pmittet vos ten tari ſuprà id, qđ poteſtis: ſed faciet etiã cum tentatiõe prouentũ: vt poſſitis ſuſtinere. Quintũ eſt decoris, quo tribuit nobis, quantũ decet: vt idẽ facia- mus, expectãs. Sextũ eſt vitæ, qua corpea vita & ſpũali viuimus. Septimũ eſt regni, quo in oẽs creaturas ꝑualemus, & tãdem regnũ nobis à Mundi cõſtitutiõe paratũ adipiſcimur. In qbus & ſi nõ ꝟba Iſaiæ proſeqmur: à ſen ſu tñ non declinamus. Nã ille de Chſo: nos verò de cõi homine loqmur. Pla. i Hip. maiori. 1. Cor 10. Iſa. 11.

6 Cur de huiuſmodi annumeratiõibus à Theologis noſtris expſſè nõ pertra- ctatꝰ? An, qꝛ hæc nõ repererũt à Magiſtro ſniarꝝ ſcripta: nec ille ab Eccle- ſiæ Doctoribus, q nouũ theologizãdi modũ inuenerũt: nulla forſitan ha- bita cognitiõe eorꝝ, quæ antiq Theologi ſolebãt occultare: vt ſuprà dictũ eſt? An, qꝛ nõ ſunt ſecuti ꝟitatẽ hebraicarꝝ lſarꝝ, qbus hæc oĩa ſuis ꝓpriis vocabulis noiant: & à Doctoribus idiomatis illius ſuis vocabulis ptractã tur? An, qꝛ Theologi noſtri ſequẽtes principia phyſica, ad hos fõtes, & ad hũc loquẽdi modũ, oẽs phyſicas rõnes trãſcendẽtẽ, puenire nõ potuerũt? Hinc ad ipſa cõſcẽdere volẽtes, cautos reddit Apl's, dicens. Videte, ne qs vos ſeducat p phiam, & inanem fallaciã ſm traditionẽ hominũ, & ſm ele mẽta Mundi huius: quæ vꝫ arcana ſũmi Dei, q fecit oĩa, cõpræhẽdere non pñt. Alioqn (vt Lactãtius inqt) nihil inter Deũ hominẽq; diſtaret: ſi cõſi- Col. 2. Lac. 2. Li.

lia & diſpoſitiões illius Maieſtatis æternæ cogitatio aſſequeret̃ humana.

7 Qua iuſtitia Deus tot varia dona creaturis impartit̃: & quõ, cũ vnus ſit? Nõne celebrata eſt illa naturaliũ Sapientũ ſentẽtia, q̃ vnus eodẽ mõ ſe habẽs nõ põt ꝓducere niſi vnum? Sed nõne Deus eſt vnus eodẽ mõ ſemp̃ ſe ha-
Iaco.1. bẽs: cũ (teſte Iacobo) apud eũ nõ ſit trãſmutatio, nec viciſſitudinis obũbra-
1.Cor.12. tio? An igit̃ dat diuerſa: q̃ ſic vult? Iuxtà illud Apl̃i. Diuidẽs ſingulis, put vult. An, q̃ ipſe oĩ fœcũditate plenus, nũc ſm̃ fõtẽ hunc, nũc ſm̃ aliũ, nũc p cõmixtionẽ ipſoꝝ ſimul tot multigena rerũ genera ꝓduxit: hominẽq; oĩum reꝝ vinculũ, tã diuerſum fecit: alteri maiora, alteri minora, alicui ꝟò meliora dona tribuẽs, iniuriã tñ nulli faciẽs: cũ nulli à principio diſtribuẽs eſſet obligatus? Nec.n. eſt accœptatio pſonaꝝ ſine aliqua cã intercedẽte.

8 Quõ intelligi dẽt, q̃ Deus nõ eſt accœptator pſonaꝝ: vt Petrus ait? Nonnẽ
Act.10. accœptat pſonã ille, qui obligatus adminiſtrare vnicuiq; iuſtitiã, vni ſubuenit in iuſtitia, alteri ꝟò nequaq̃: & vnum punit, alterius ãt faciẽ reſpicit: cõ-
Deut.16. trà id, qđ ſcriptum eſt. Nõ accipies perſonã nec munera? Si qs autẽ nulli debens, rem ſuã alicui impartitur, vel vni magis, q̃ alteri, accœptator perſonaꝝ nõ cenſetur. Sic nec Deus, dũ primò diſtribuit dona. Sed cum ꝓmiſerit darẽ regnum benẽ operãtibus, ſi vni daret, & nõ alteri: tunc eſſet pſo-
Ephe.6. naꝝ accœptator. Hinc dixit Apoſtolus cum Epheſiis agens. Vnuſquiſq; quodcũq; fecerit, hoc recipiet: quià pſonaꝝ accœptio nõ eſt apud Deum.

9 Cur Deus pluit ſup iuſtos & iniuſtos? An (vltra ea, quæ nup dicta ſũt) q̃ id
Mat.5. ptinet ad primæuã diſtributionẽ. ſ. ꝓducere & cõſeruare? Cõſeruatio.n. ꝓductionẽ ſubſequit̃. Aliogn ꝓductio nihil eſſet: niſi ꝓductũ cõſeruaret̃. Secus eſt in remuneratiõe, quæ depẽdet à pacto nobiſcum inito: dãdi vȝ præmium benefaciẽti, pœnã verò malẽ operanti. Pluit igit̃ Deus ſup oẽs conſeruãs, ſicut & fecit eos. Remunerat autẽ bonos, & punit malos: iuxtà pactum inter Deũ & homines firmatũ, vt dictum eſt. An, quià Pater miſericordiaꝝ ſemp beneficus, &, nulli nocens, oĩbus ſemp fauere vult: relicta vel tradita filio poteſtate vnumquẽq; ſm̃ opera ſua iudicãdi: & ẽt priuãdi
Ibidẽ.21. donis ingratos & indignos? Sicut ipſemet filius proteſtatur, dicens. Auferetur à vobis regnum Dei: & dabitur genti facienti fructum.

10 Quæ nã eſt cauſa prima creaturaꝝ oĩum? An illa, quę dixit. Ego, ꝓdii, primo-
Eccl.24. genita antẽ omnẽ creaturã: vt vȝ oĩa producerẽ? An eſt ille, de quo Apl̃s
Heb.1. inqt. Quem cõſtituit hæredẽ vniuerſoꝝ, p quem fecit & ſæcula? Quod ali-
Col.1. bi clarius referens, ait. Qui eſt imago Dei inuiſibilis, primogenitus omnis creaturę: qm̃ in ipſo ſũt cõdita vniuerſa viſibilia & inuiſibilia. Primò.n. ꝓducta fuit hæc ſapiẽtia: quæ eſt verbum, p quã omnia ꝓducta ſunt. Iuxtà
Pſal.103. illud Prophetæ. Oĩa in ſapientia feciſti. Vñ de ipſa, ſub ꝟbi noĩe, Iohãnes
Io 1. ait. Oĩa p ipm̃. ſ. verbũ, facta ſunt. Nec tñ adeò in ipſa ſola ſapientia omnia ꝓducta ſunt, qn Pater & Spũs ſanctus interfuerint. Iuxtà illud Apoſtoli,
Ro.11. Ex ipſo & p ipm̃ & in ipſo ſunt oĩa. Quibus ꝟbis breuiſſimẽ & elegãtiſſimẽ concluſit, quõ vnaquæq; pſonaꝝ diuinaꝝ in hac fabrica interceſſit.

11 Q ũo Deus eſt opifex huius Mundi ſenſibilis? Nõne produxit ipſum p ſeptimũ
hierarchiæ intellectualis: cui victoria & cõcinnitas attribuit: vt nonnulli
ex ſecretioribus Theologis aſſeruerũt? Sed, cũ Elohim, qui ſemp fabricæ
huius opifex introducit, quod eſt nomen Spũs ſancti, tertiũ teneat locũ;
& tertius ſit hierarcha in ſupramũdana illa hierarchia, qũo põt hæc fabrica
attribui ſeptimo? An forſitan per ſeptimũ intelligere volũt totũ ſeptena-
rium, qui ab ipſis omnibus dicit ſeptenarius fabricæ? Cui quidẽ ſeptena-
rio reſpondent ſeptem dies ipſius fabricæ, cõputato videlicet requiei die:
& cui reſpondẽt ſeptẽ illi præcipui ſpũs, throno Dei aſtantes: qui cũ ſeptẽ
Planetis, & duodenario ſignorum omnia moderant. Vnde verus opifex fa
bricæ eſt ille ternarius, à quo omnia, in quo omnia, & per quẽ omnia (vt
nup dictum eſt) Sed opatus eſt p hos ſeptẽ Moderatores: vt per ipſos va-
rios, & variè admixtos, varia rerum gña, ſpecies atq; indiuidua pduceret.

12 Quanto tpis ſpatio Deus Mundũ fabricauit? Nõne in ſex diebus, & ſeptimo
requiei: vt à Moſe expreſſiſſimè habetur? Et hoc non quidẽ, quia tempore *Gen.1.*
indiguerit ille, qui ab omni tẽpore abſolutiſſimus eſt: & qui æternitate ſua
gaudens, quæ eſt tota poſſeſſio ſimul, produxit omnia ſimul (vt in Eccle- *Eccl.18.*
ſiaſtico legimus) Sed dies ibi annumerant, vt per eos denotet diſtinctio
rerum productarum (vt ſuprà diſſeruimus) & per illos denotent ſeptẽ fontes
fluẽtes in בארשבע Beerſabah, ideſt puteũ ſeptẽ: à quo omnia immediatè in
nos infundunt. Et quià vnũquodq; opus in fabrica cõmemoratũ reſpon-
det vni fontiũ illorum vitæ, bonitatis ac lucis: Hinc vnũquodq; operũ illorum
vni diei aſſignat: qui cõpleri dicit ex veſpere & mane; ideſt ex re pducta
& idea vel fonte pducẽte. Quò ad tẽpus aũt noſtrũ omnia abſq; tpe fabri
cauit ille, q nec in eſſendo nec in operando, tpe mẽſurat: vt alibi diximus.

13 Cur Deus oblectat in creaturis à ſe factis? An, qà (vt Ariſt. ait) vniuſcuiuſq; *Ethic.9.*
artificis propriũ eſt diligere opus à ſe factum? Cũ in eo cernat aliqd ſui: vt
in omni opere cõprobatur. Parentes.n. generãt ex ſemine ſuo, & cũ eo ex
propria vita aliqd ponunt in genito. Artifex quoq; & ſi voluntate, & (vt
aiunt) per accidens operet: nihilominus aliquid ſui ponit in opere. Vnde
cognoſcit opus per energiam quandã. Et ſic cognoſcitur ſtylus dicendi,
pictura vel ſcriptura & huiuſmodi. An, qà vnuſqſq; opifex ſuapte natura
aſſimilat ſibi opificiũ quãtũ poteſt? Hinc ipſum diligit: cũ ſimilitudo ſit cauſa
dilectiõis. Iuxtà illud Sapiẽtis. Omne animal diligit ſibi ſimile: & omnis *Eccl.13.*
caro ad ſimilẽ ſibi cõiunget: & omnis homo ſimili ſui aſſociabitur. Vnde
quãtò magis opus ipſi artifici aſſimilat, tantò magis ipſum diligit. Qđ in-
nuere volens Salomon, inducit opificem ſapientiã dicentẽ. Ludens erã in *Pro.8.*
orbe terrarum, toto vz: & delitiæ meæ eſſe cũ filiis hominum: tanq̃ videlicet
meã gerentibus imaginẽ: & mihi magis ſimilibus. Deus autẽ magis crea-
turam diligit, q̃ ipſe ab ea diligatur: eo q, aliqd ſui ſentit in creatura. Quod
non eſt è cõuerſo. Hinc Ariſtoteles concludit maiorẽ eſſe parentũ in filios *Ethic.9.*
amorem, q̃ è conuerſo: quià parentes cognoſcunt aliquid ſui in filiis.

Cur Deus

14 Cur Deus omnia in forma circulari creauit? An, quià (vt nuper dictum eſt) quilibet effectus, quantũ põt, cauſam ſuã imitatur? Vnde cũ Deus ſit ſphæra intellectualis, omne opus ſuum ſphæricũ facit, & ad rotunditatem tendens: ſicut in cœlis, & in elemẽtis manifeſtè patet. Et cũ forma exigat aliã figuram q̃ ſphæricã, vt in hominibus, animalibus, & plantis: nunq̃ tñ ipſe Deus etiã in eis à figura ſphærica diſcedit: niſi quantũ rerum ſeries exigit. Plantæ .n. habent truncum rotundum: & cæſariem, q̃uis ex diuerſis ramis confectã, cõiter ad rotunditatẽ quandam tendentẽ. Sic homo habet crura, brachia, caput & ventrẽ tornatilẽ: ſecta tamẽ mẽbra & figurata, quantũ exigit opus ipſis membris peragendũ. An omnia rotunda fecit Deus, q̀a rotunda figura eſt omnium figurarũ capaciſſima: vt Geometræ docent?

15 Cur Antiqui tot Deorũ numina colebant? An, quià cognoſcebãt virtutem rerum multifariã? Hinc adiudicabant rei vnicuiq; ſuum numen eſſe ꝓpoſitum: vt Neptunum aquæ: Cererem frugibus: Aeolum ventis, & huiuſmodi. Neq; .n. percipiebat vulgus oĩa hæc, q̃uis diuerſa, ꝓuenire ab vno fonte, & prima cauſa: quã oẽs Sapientes Deum vocant: & illum vnicum verè
Cice. de natura Deorum. adorant: vt optimè cõcludit Cicero, de natura Deorũ agens. An, quià cũ diuideret Altiſſimus gẽtes, & ſeparet filios Adã, vnicuiq; Populo & idiomati ſuum aſſignauit Principẽ: qui ipſum regeret & tutaretur? Et hoc Da-
Dan. 10. niel innuere videtur: induceus Gabrielẽ dicentẽ. Princeps regni Perſarũ reſtitit mihi. Qui Principes ſunt ſeptuagintaduo, vel (vt alii dicũt) ſeptua-
Geñ. 10. ginta tñ iuxta numerũ idiomatũ: de q̀bus in decimo Geneſeos capite fit ſermo. Quod benè intelligẽti generatiões & ſectiões illas familiarũ Noeh patet. Vnde vnaquæq; familia colebat ſuũ Principẽ, ac tutorẽ, tanq̃ Deũ.

16 An omnia iſta numina reduci debeant & reducãtur ad vnũ? Nõnè Deus ad tollendũ omnem errorem, qui inde oriri poſſet, tradidit Hebræis celebra-
Deu'. 6. tum illud documẽtũ, quò dicitur. Audi Iſrael: Dominus Deus tuus, Deus vnus eſt? Poſteà ſubintulit. Non ibitis poſt Deos cunctarũ gẽtium. Vnde ſæpiſſimè repetit, cõmonens eos ne Deorũ pluralitatẽ ſequantur: q̀a non ſunt Dii ſed præſides ac tutores illi, q dati ſunt gẽtibus: & etiã ꝑticularibus hoïbus, tñ operantes, quantũ eis iubet Deus: à cuius nutu oẽs ipſi dependent. Sicuti docuit apertè Chriſtus: de particularibus hominũ tutoribus
Mat. 18. dicens. Angeli eorum ſemper vident faciem Patris mei, q eſt in cœlis.

17 Cur Deus videtur elegiſſe & eligere ſibi aliqua loca particularia in Mundo hoc? Nonnè, vt alicubi nobiſcum familiarius agat? Sicut non modò quo-
Plato in. 5. de Rep. tidiana experientia, ſed ſacræ literæ, necnon & Plato philoſophorum eximius aptiſſimè docent. In ſacris .n. literis legimus, ꝙ Iahacob poſtq̃ ſcalã
Gen. 28. in cœlũ erectã vidit in Luza, dixit. Verè Dominus eſt in loco ſancto iſto: & ego neſciebam: nõ eſt hic aliud niſi domus Dei & porta cœli. Vñde vocatum fuit poſteà nomẽ loci illius Betel (q̃d interpretatẽ domus Dei) qui prius vocabatur Luza. Cui à ſecretioribus Theologis addunẽ alia tria loca, à ſummo Deo peculiariter electa: Hebron videlicet, & potiſſimè ſpe-

ſunca illa duplex ab Abrahã tam diligenter empta in ſepulturã vxoris & propriã, atq; electorũ filiorum, Izahac videlicet, Iahacob & Ioſeph: nõ ſine myſterio, ſuo loco declarato. Alius locus eſt Ieruſalem, quã Deus elegit ad humani generis ſalutem afferendam. Quartam cœli portam aliqui volunt in mari eſſe. Sit modò ibi, vel aliàs vbicũq;. Vnde clarè patet Deũ elegiſſe aliqua peculiaria loca. Sic & Michael Garganũ montẽ: & gratiarũ mater loca q̃plurima elegerunt.

18 Quibus particularibus operibus Deus oblectatur? Nõnè in homine magis oblectat̃, q̃ in aliis operibus: vt nuper dictum eſt? Sed in operibus noſtris, quibus magis gaudet? An pœnitẽtia & reuerſione ad ſe: de qua ipſe perhibet fieri magnum gaudiũ in cœlis corãm Angelis: & magis q̃ ſuprà nonagintanouẽ iuſtis? An operibus charitatis: pp quæ tñ videtur ꝓmittere remunerationẽ ac regnum? An quãdo homo ſe Deo offert & ſacrificat in hoſtiam viuentẽ, & Deo placentẽ: vt Apoſtolus monet? Nã tunc offerens nõ habet quid amplius poſſit offerre: quò ſibi gratiã à Deo cõparet. Quod fecit Abrahã. Vnde ſibi ac toti poſteritati tantam gratiã comparauit: vt in ſemine ſuo, nõ tñ eius familia, ſed omnes gẽtes dicantur & ſint benedictæ. Et hoc fecit ſe Deo offerendo, patriã ac omnia derelinquens, atq; offerendo filium, qui eſt aliqua portio ipſius patris. Nã caro filii, eſt caro patris: vt, Iureconſulti dicunt. Hinc pater æternus tradens filium, tradidit ſeipſum pro nobis. Et ſicut illud fuit maximum opus, quod pro nobis Deus effecit: ſic dum noſmetipſos aut filios, ipſi Deo offerimus & damus, opus omnium gratiſſimum ipſi impendimus. Luce. 15. Mat. 25. Ro. 12. Gen 22.

19 Cognouit nè Plato Mundi opificem eſſe Patrẽ? Nonnè vocat ipſum opificẽ genitoremq; vniuerſitatis? Sed quõ eſt pater: cũ pater is ſit, qui naturaliter genuit ſibi ſimilẽ: ſi ritè ſentit Ariſtoteles patrẽ definiens? Nonnè diximus nuper, ꝙ Deus creauit Mundũ ſibi ſimilem? Vnde eo modo eſt Mũdi pater, quo ipſum ſibi aſſimilauit. Deus autẽ peculiarius dicit̃ pater hominis: cum hic gerat expreſſiorẽ eius imaginem. Et ſi natura produxiſſet Mundum, tantò expreſſius Mundus hic filius eius diceretur: vt Platonici ſentiunt. Si autem liberè produxit (vt Theologi noſtri dicunt) cum volũtas eius nõ differat eſſentialiter neq; realiter à natura, aliquo modo naturã ꝓduxiſſe dicere poſſumus. Hinc Moſes audacter vocat ipſum patrẽ, dicens. Nunquid nõ ipſe eſt pater tuus: qui fecit & creauit & poſſedit te? Pla. 1 Tim. Ariſt. 2. de anima. Deut. 32.

20 Quomodò animæ noſtræ illuſtrant̃ à Deo? An mediãtibus intelligẽtiis & ſapientibus ſpiritibus: quos Chaldæi dæmones vocant? Quo forſitan ſenſu Saluator dixit. Angeli eorum vident faciem Patris. Vnde ab ipſa illuſtrati illuſtrant nos. Sic.n. docet Dionyſius inferiores ſemp à ſuperioribus illuſtrari. Quod nedũ eſt de inferioribus Angelis, ſed etiam de nobis: q dum in via ſumus, & carcere corporeo recluſi ſub eis, tanq̃ ſub tutoribus, ſumus vſq; ad præfinitũ tẽpus à Patre. De qua illuſtratiõe p Angelos facta q̃pluima exẽpla in ſcripturis habemus. An animæ illuſtrant̃ immediatè à di- Mat. 18. Dionyſi. de Ang. hier.

Io.1. uina luce: quæ (vt Iohãnes ait) omnẽ hominẽ venientẽ in hunc Mundũ il
Mer. Ipym. luminat? Quã lucẽ Mercurius vocat mentẽ, Ariſt. verò intellectũ agentẽ.
21 Quid eſt verus intellectus agens, de quo tot tantaq́; à Peripateticis dicũtur?
An eſt vnicus quidã intellectus omnibus hominibus cõicatus, & omnes
Plo. de bo. illuſtrans: quẽ Plotinus ſimpliciter intellectũ vocat? An eſt illa portio ſu-
perior, quã Hebræi נשמה Neſſamah appellant? An eſt virtus quædã Spi-
I. Io. 2. ritus ſancti illuſtrans omnes purificatos: de qua Iohãnes inqt. Vnctionẽ
habetis à ſancto, & noſtis oĩa? Vnctio nãq; Spũs ſanctus eſt, q etiã docet.
Io. 14. Iuxtà illud Chriſti. Ille ſuggeret vobis oĩa, & docebit vos oĩa. Quem gra
dum Spũs ſancti nobis familiarẽ Hebræi ſachinam nuncupãt. i. inhabita
tionem Spũs ſancti in nobis. Quẽ dicendi modum Paulus in huiuſmodi
Ro. 8. inſtructus proſequiẽ, dicens. Propter inhabitantẽ in vobis Spũm ſanctũ.
Sanctus quippè in ſanctis: in aliis verò ſpũs intelligentiæ eſt: deferens ra-
Ambroſius dium lucis illius omnes illuminãtis. Vnde ſapienter Ambroſius inqt. Ve
ritas à quocũq; dicatur, à Spũ ſancto eſt. Nec aliud exiſtimo eſſe hũc in-
tellectum vniuerſalẽ agentem & operantẽ in omnibus: à quo illuſtratus
intellectus noſter dicĩ intellectus paſſibilis. i. lumen recipiens.
22 Cur fœlicitas à Leucippo in vno collocatur? An, quià in vnione cũ iſto in-
Io. 17. tellectu vnico conſiſtit? Sed nõne Chriſtus ait. Hæc eſt vita æterna, vt co-
gnoſcãt te Deum patrẽ? An igitur, qà p vnionẽ, quã habemus cum Spiri-
tu ſancto nobis magis domeſtico, deuenimus ad illam ſupremã lucẽ pà-
tris æterni: in quo vno eſt vera & pfecta beatitudo? Sed cur magis in vno
q̃ in pluribus cõſiſtit beatitudo? Nõnè, quià virtus collecta fortior eſt ſeip
Luca. 10. ſa diſperſa? Hinc Chriſtus laudauit hoc vnum, dicẽs. Porrò vnum eſt ne-
ceſſariũ. Nam in ipſo eſt ſummũ bonum collectũ: in aliis aũt diſperſum.
23 Quæ cõſtituunt Tribunal Dei? Nõnè id clarè referat Abraham in eo libro,
Abra in li. quẽ de Mundi formatiõe cõpoſuit? Ait. n. q; Ophanini interſunt, materiã
de forma. diſponẽtes pro forma ſuſcipiẽda: Seraphini, deducẽtes vitam, excalefacto
riamq́; vim ab æternis fontibus vitaꝝ omniũ: Angeli ſeruitutis, qui diſtri-
buũt omnia nobis diſtribuẽda: Angeli miniſterii, qui pſunt oibus, quæ in
illo Tribunali ſacro decernunẽ: & animalia ſanctitatis, tanq̃ ideaꝝ fontes,
& exemplaria rerum omniũ producendaꝝ. Quorum exemplarũ Reges
Ezec. 1. cõmemorat Ezechiel, dum Tribunal Dei deſcribit, dicens, q; ibi erat fa-
cies Aquilæ volucrum Reginæ, facies Leonis Regis ferarum, facies Bo-
uis Regis cicurum, & facies Hominis Regis creaturaꝝ rationabilium. Et
per hæc exemplaria vnicus Deus omnia diſponit.
24 Cur Deus iurat p ſemetipſum? Nõnè id declarãs Apoſtolus, ait. Per ſemet-
Gen 22. ipſum iurat, cum ſuperiorẽ alium nõ habeat, p quẽ iurare poſſit? Vnde do
Heb. 6. cemur, q; ſemp per ſuperiorẽ iurandum eſt: qñ iuramẽto opus eſt. Iurauit
aũt Deus p ſemetipſum, qñ Abrahæ promiſit multiplicare ſemen, & q; in
eo & ſemine eius, quod Chriſtus eſt, benedicẽdæ eſſent oẽs gentes terræ.
An per ſemetipſum iurat, qà eſt ſumma veritas à qua declinare nõ poteſt?

Sed quãdo iurat? Nõnè (vt ab Apoſtolo, ſed clarius à ſecretioribus Theo- Ibidem.
logis docemur) quãdo res adeo firmatur, vt mutari nequeat? Mutat aũt
multoties diuina ſententia ſimpliciter prolata: vt in Ezechia, Niniuitis, & 14.Reg.20.
Achab, aliiſq; quàmpluribus factum fuiſſe legimus. Sed qũ intercedit iuſiura- Ione.3.
dum, mutatio fieri nequit. Hinc gentes in Chriſto benedicẽdas, & ſacer- 3.Reg.21.
dotiũ eius ĩmutabile, iureiurãdo firmauit. Propterea Vates canit. Iurauit Pſal.109.
Dñs, & non pœnitebit eum, tu es Sacerdos in æternum.

25 Cur alio iurandi modo vtitur Deus pleriſq; in locis, dicens. Viuo ego? Quã Ezec.18.
vim iuramenti habet verbũ iſtud? Nõnè ſecretiores Theologi docent, q̃ & alibi.
vis iuramenti, pacti ac fœderis eſt in illo loco, vbi eſt & fons vitæ? Verũ ver-
borũ illorũ ſenſum eſt. Viuo Ego. i. iuramentũ duco ego ex fonte, ex quo
omnibus vitam præbeo. Inde enim (vt ipſi aiunt) emanauit pactum cir-
cunciſionis, & legis. Inde & Moſes venit, qui legem dedit. Inde & Ioſeph
originẽ traxit: qui (vt aiunt) in Aegypto & alibi vbiq; pactum Domini
ſeruauit. Vnde iuſti nomen ſortitus eſt.

26 Si iuramentũ fieri debet per ſuperiorẽ & per Deũ: cur multi iurant per ſal?
An fortè id ſupſtitioſè faciunt? An potius cũ myſterio accõmodato? Cũ
in libro Numerorũ ſcriptũ ſit. Pactũ ſalis eſt ſempiternũ corã Dño, tibi Nume.18.
& filiis tuis. De quo pacto ſalis multa cõmemorat Origenes cõtra Cœl- Orig. li.1.
ſum, cõcludens q̃ Parius Iambicus Poeta valdè criminat Lycamben, q̃ cõtra Cœlſum.
ſalis iuramentũ violaſſet, dicẽs iuſiurandũ ſalis eſſe ingens. Sed vnde hoc?
An, quia ſale cõdiuntur omnia? An (vt ad penetralia ingrediamur per nu-
meros theologizantes) quia מלח Malach, quod ſal ſignificat, reddit in
numero ſeptuagintaocto? Qui numerus in quãcunq; partẽ diuiſus reddit
aliquod nomen Dei. Si. n. in duas partes diuidatẽ: reddit bis triginta nouẽ:
quot importat כוזו Cuzu, vagina (vt ſecretiores Theologi dicũt) magni
nominis tetragrãmi. Si verò diuidatẽ in tres partes, reddit ter vigintiſex:
qui eſt numerus ipſius tetragrãmi. Diuiſus aũt in ſex partes, treſdecim tri
buit pro qualibet: qui eſt numerus menſurarũ pietatis. Si etiã in treſdecim
partes diuidatẽ, dat ו vau: quod eſt litera vitæ ſupnæ, & importat ſex, nu-
merũ primò perfectum. Si quoq; in vigintiſex partes diuidatẽ, dat numerũ
ſanctæ Trinitatis. Si in triginta nouẽ partes diuidatẽ, dat duo ideſt ב bet,
quod eſt verbũ & domus idearũ. Si tandẽ vltima diuiſione diuidatẽ in ſe-
ptuagintaocto vnitates: quælibet illarũ vnum Deum repræſentat.

27 Vnde potiſſimè Dei prouidentia depræhenditur? Nõnè in tanta rerũ ſerie, à
qua non diſcrepant omnes cauſæ ſecundæ? Hinc Propheta canit. Ordina- Pſal.118.
tione tua perſeuerant dies: qm̃ omnia ſeruiunt tibi. In particulari autem
nonnè clariſſimè depræhenditur in aqua maris, quæ ſuapte natura le-
uior eſt terra: & ſuper eam natare deberet? Sed cur id non facit? Nulla
fuit à Sapientibus alia aſſignata ratio: niſi quia Deus ſic iuſſit. Vnde ipſe
Propheta canit. Terminum poſuiſti, quẽ non tranſgredientur, neq; con- Ibi.103.
uertentur operire terram.

28 Si in Deo eſt ꝓuidẽtia: cur amicos ſuos tot anguſtiis premi permittit? An, quia ſunt lapides collocãdi in ſupno ædificio? Vnde expoliri debẽt tribulationis malleo: vt Eccleſia canit. Tunſionib' preſſuris expoliti lapides, ſuis coaptantur locis per manũ artificis, diſponuntur ꝑmanſuri ſacris ędificiis. An, quia cũ non omnibus omnia data ſint, expectantes portionẽ illã ſupernæ
Luc. 16. voluptatis, carere debẽt hac inferiori? Iuxta regulã illã Euãgelicã. Recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: vnde nunc ille cõſolatur: tu vero cruciaris. An, quia ſic ſancitũ eſt à Deo, vt patientibus detur præmiũ?
Acto. 14. Hinc Apoſtolus ait. Oportet nos per multas tribulationes introire in re-
Luc. 24. gnum Dei. Quã regulã ſeruauit ille, qui dixit. Oportuit Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuã. Et hanc aliis ſeruandam propoſuit dicens.
Mat. 5. Beati, qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, ſeruatam videlicet aut ſeruandam: quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.

29 Cur Deus tolerat, ac proſperari facit malignos? An, vt eis detur pœnitentiæ
Ro. 2. ſpatium? Sicut Apoſtolus apertè docet, dicens. An ignoras, quod benignitas
Apoc. 2. Dei ad pœnitentiã te adducit? Et in Apocalypſi dicit. Et dedi ei tẽpus, vt
Auguſt. ſup pœnitentiã ageret. An id permittit (vt Auguſtinus inquit) vt per eos boni
Pſal. 54. exerceantur, quouſque malitia ipſorum compleatur? Sicut de Chananæis &
Gen. 15. Amorrhæis in Geneſi dictum eſt. Nondum completa eſt malitia Amorrhæorum. An dantur hæc tẽporalia bona malis, tanquam filiis ſpuriis: vitæ æternæ hæreditate bonis reſeruata? Sicuti in figura fecit pater fidei Abraham, qui
Ibidẽ. 25. filiis concubinarum dedit munera, rerum videlicet temporaliũ: Izahac autẽ vero ac legitimo hæredi dedit omnia, quæ poſſidebat, potiora videlicet bona.

30 Cur mali exaltantur, ac præferuntur bonis? Nõne hoc deduxit in ſtuporẽ multos Sapientes ac ſanctos viros cãm nullã inuenientes: Immò de Deo ferè
Pſal. 72. me ſcandalizatos? Hinc Dauid dixit. Mei aũt penè moti ſunt pedes, penè effuſi ſunt greſſus mei: Quià zelaui ſup iniquos, pacẽ peccatorum videns. Et paulò poſt ſubinfert. Exiſtimabã vt cognoſcerem: hoc labor eſt antè me: Donec intrẽ in ſãctuariũ Dei: & intelligã in nouiſſimis eorum: vbi videlicet omnia
Abac. 1. hæc terminabuntur. Pari modo Abachuch. Quarè reſpicis (inquit) cõtẽptores: & taces cõculcante impio iuſtiorẽ ſe? Quid ergò dicemus nos tantilli? Immò nihil, reſpectu tantorum virorum: qui de hoc admirati ſunt? Nonnè, quia
Iob. 34. ſic merentur peccata ſubditorum? Iuxta illud Iob. Propter peccata Populi, Deus ꝑmittit regnare hypocritã. His igitur vtitur Deus tanquam ſatellitibus ac miniſtris iuſtitiæ ſuæ: ſicut aliquando vtitur malo dæmone in oppreſſione taliũ. Et quid de eis ſequatur, poſtquam cõpleuerint ſatellitis officiũ, declarat Pro-
Pſal. 72. pheta ſubiungens. Subitò defecerũt propter iniquitatẽ ipſorum: velut ſomniũ ſurgentium Dñe in Ciuitate tua imaginem ipſorum ad nihilum rediges.

31 Cur Rex pacis Chriſtus dimittit ſuos amicos in tot ac tantis bellis? Nonnè
1. Timo. 2. ſancita eſt lex, & à Paulo ꝓmulgata. Non coronabitur niſi, qui legitimè cer-
Iob. 7. tauerit? Hinc (vt Iob ait) militia eſt vita hominis ſup terrã. Quod exponens
Gregorius Gregorius longo ſermone, ait. Si bella deſunt, virtutis experimenta non

proderunt. Nemo enim vires ſuas in pace cognoſcit. Nam virtus (vt Ari- Ethic. 2.
ſtoteles ait) circà difficile verſat. Vnde ſummus Doctor Chriſtus aperto
ac pulcherrimo ſermone concludit, dicens. Regnum cœlorũ vim patitur: Mat. 11.
& violenti rapiunt illud. Quod regnum cœlorũ eſt regnũ pacis, quæ perfe
ctè haberi nequit, niſi ſuppeditatis ac debellatis hoſtibus. Iuxtà illam vul-
gatam Ciceronis ſententiam. Bellamus, vt pacem habeamus. Cicero

32 Cur Deus fecit muſcas, cimices, pediculos, pulices, culices, & huiuſmodi?
An hæc omnia in exercitium noſtrum fecit: vt aliqui aſſeruerunt? An in
Mundi complementũ: in quo exquiruntur aliqua præſegmina, & fruſta
inciſa, vel (vt melius dicamus) deciſa à nobilioribus rebus? Sicut de hu-
iuſmodi animalibus à quibuſdam dicitur. Quæ omnia faciunt & ſunt in
vtilitatem ac decorem vniuerſi. Sicut ea, quæ à Carpentariis ac aliis fabris
inciduntur, & eorum vſibus coaptantur. An ſunt neceſſaria hæc omnia
ſicut inſtrumenta obliqua, retorta & complicata Carpentariis ea ratione,
quæ ſola ipſis opificibus nota eſt? Sicut hæc nota ſunt ſoli Deo Mundi
Opifici. Quãuis nobis importuna ac ſuperuacua videantur. Sicuti Augu- Aug. cõtra
ſtinus Faſtum curioſum redarguens diſſerit. Faſtũ.

33 Cur Deus clemẽs & pius ꝑmittit mortales ignorare multa? An, quià homo
volens ſcire, quæ nõ licebat, comedere ꝑſumpſit de ligno ſciẽtiæ? Vñ me-
ritò cõcluſit eum Deus in ignorãtia. An, vt cognoſcẽs homo ĩbecillitatẽ
ſuã nõ hẽat ſupbiendi cauſam: ſed Deo ſe ſubiiciẽdi? An, vt credentes ea,
quæ ignoramus, mereamur per fidem? Sicuti lõgo ſermone diſſerit Apo-
ſtolus cũ Hebræis agens. Sine fide (inquit) impoſſibile eſt placere Deo. Heb. 11.
Et q̃uis aliquibus amicis peculiarib⁹ reuelata ſint myſteria regni Dei: hoc
tñ ſingulari dono eis datũ eſt. Vñ hõ hẽt, vt à Deo illud dandũ recogno-
ſcat. Sicut docet Iacobus, dicẽs. Si qs indiget ſapiẽtia, poſtulet à Deo, qui Iaco. 1.
dat omnibus affluẽter: illis videlicet, qui ſe humiliantes paruulos reddũt.

34 Stante cauſarum ordine vnde monſtrum in natura? An ex Deo deficiente?
Sed nonnè (teſte Moſe) Dei perfecta ſunt opera? An igitur ex cauſa ſe- Deut. 32.
cunda: quæ, cum ſumma perfectione careat, etiam in operando deficit?
Quas ſecundas cauſas deficientes Albertus commemorat multiplices. Albertus
Aut enim deficit, quià non deciditur ſemen ab aliquo generantis mem-
bro: & tunc naſcẽs caret illo membro. Aut eſt ſuperflua materia, quã cũ
virtus naturalis plenè formare nequeat, hinc generatum naſcitur cũ mem
bro ſuperfluo: & illo cõmuniter malè formato. Nam ſi natura non eſt
potens formare, nõ tamen vult ociari: & tunc format eo modo, quo põt.
Aliquando ex fractione vaſis naſcit̃ monſtrũ: vt quando generantur ge-
mini in aliqua parte coniuncti. Aliquando ex ꝑmixtione ſeminis: ſicut ex
ſpermate aſinino & equino generatur mulus; & ex lupo & cane lyciſca.

35 Deficiente cauſa ſecunda, cur non ſupplet prima, quæ omnia poteſt? An,
quià ſupplere non vult, vt cognoſcatur ſecundarum cauſarum debilitas?
An, quià ea lege agit cum ſecundis cauſis, vt eas proprios motus agere

Auguſtin. ſinat: ſicut pulcherrimè dicit Auguſtinus? An (vt Dionyſius ait) in omni-
Diony. 4. de bus exiſtentibus eſt diuina prouidentia, quæ factis etiam malis beni-
diui. noib. gnè vtitur: aut ad ipſorum, aut ad aliorum, vel ad communem vtilitatem?
Vnde vana eſt multorum opinio: qui dicunt oportere diuinam prouiden-
tiam etiam nos inuitos ad rectum & virtutem trahere. Nam id eſſet vim
naturæ inferre, tam in naturalibus, quàm in moralibus operationibus.

36 Cur Propheta canit. Inclinauit cœlos & deſcendit, & caligo ſub pedi-
Pſal. 17. bus eius? An eſt ſermo de cœlis iſtis mobilibus: quorum denſiores par-
tes, aſtra videlicet, oculis corporeis videmus? Sed nunquàm legitur cœ-
Ioſueh. 10. los à motu proprio declinaſſe: niſi quando Sol tempore Ioſueh ſtetit
4. Reg. 20. & tempore Ezechiæ retroceſſit. An igitur intelligit Propheta de ſupra-
mundanis cœlis, quorum virtutes omnes incluſæ fuerunt in Chriſto: quan-
Iſa. 11. do exiens à Patre, venit in Mundum? Quod declarans Iſaias ait: Et re-
quieſcet ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ & intellectus: &
quæ ſequuntur. Chriſtus itaq; plenus illis cœlis ac virtutibus (quæ virtu-
tes ſunt ipſi cœli) deſcendit modo adeò nobis occulto, vt à nobis nullo
modo percipi poſſit. Ideò dicitur deſcendiſſe in caligine: quo ad nos vi-
delicet, qui huiuſmodi deſcenſum capere non poſſumus.

37 Cur Propheta ſubinfert. Et aſcendit ſuper Cherubim & volauit: volauit
Pſal. 17. ſuper alas venti vel ſpiritus? Nonnè hoc de aſcenſu Chriſti ad cœlos in-
telligitur: qui ſuper Cherubinos aſcendiſſe dicitur, tanquam miniſtros ſibi ac-
commodatos? Thronos enim alibi diximus inſeruire Patri: Seraphinos
incendentes Spiritui ſancto igneo: Cherubinos verò (qui pulchræ pi-
cturæ dicuntur, vt R. Moſi Aegyptio placet) Filio omnia pulchra facienti.
Hinc (vt alibi quoq; diſſeruimus) per Cherubinos in paradiſo volupta-
1. Io. 2. tis, & ſuper propitiatorio Arcæ poſitos, deſignatur ille: qui (teſte Iohāne)
factus eſt propitiatio pro peccatis noſtris.

38 Cū Deus ſit ſummè vnus & immortalis, quō aſſerunt in eo cædes quàm plurimæ:
prout à Poetis fingitur? An in hoc delyrāt Poetæ: ſicut in aliis multis cō-
ſueuerūt? An ſunt in eo cædes veræ, quando animæ demittuntur in cor-
pora? Tunc enim animæ decidunt à Deo, tanquam à vitæ fonte. Vnde animæ
& intelligētiæ Angelicæ ab Antiquis Theologis dicūtur intelligētiæ di-
uiſæ & ſeparatæ, nō à materia (vt aliqui opinantur) ſed ab ipſa diuinitate.
Deciſæ verò dicuntur animæ: quià conſtituunt creaturas, nō identicè (vt
aiunt) cū ipſo Deo vnitas: ſicut eſt Filius ac Spūs ſanctus. Nec tamē ſunt
Acto. 17. ſic diuiſæ, quin habeant eſſe in eo, in quo viuimus, mouemur & ſumus.

39 Læditur nè Deus ex huiuſmodi inciſione? Nonnè Deus animātibus dedit,
vt, dum generāt, ex deciſione ſeminis nō patiant, immò valdè oblectent?
Si verò id creaturis inditū eſt, nonnè multò magis in ipſo Deo oīum agē-
tium perfectiſſimo id aſſerendū eſt? Vnde ſicut Doctor extrà producendo ac
manifeſtādo ideas per verba, quæ profert, nō dolet, nec patitur, ſed oblectat:
Pari modo Deus, dum verbo ac iuſſu ſuo explicat ideas illas rerum produ-

cendaꝝ, quas in ſe habet, nō lędit, ſed ſummoperè gaudet. Et quis expli-
cando ponat aliqd ex ſuo fonte infinito, nihil tñ patitur aut diminuit: ſed
tanq̃ ſummū bonū delectaẗ cōicando ſeipſum: vt boni proprium eſt.

40 Loquitur nè nobis Deus & quō? Niſi Deus nobis loquereẗ, nō dixiſſet Pro-
pheta. Audiā quid loquatur mihi Dñs Deus. Quō igitur loqtur? An per Pſal. 84.
lumen aut radiū ſuum: vt Dionyſio placet? An imprimēdo conceptū vir- Dionyſius.
tute ſua: ſicut de Angelis dicitur? An p Angelos, ſicut locutus eſt Moſi: te-
ſte Paulo, q ait. Lex data eſt p Angelos in manu Mediatoris? Vnde aſſe- Gal. 3.
uerant ſecretiores Theologi, q Angelus, q cum Moſe loquebaẗ, Mitatrō
vocabatur. Et quia Angeli fideliter, velut legati fideliſſimi, referunt ea,
quæ ſibi Deus credidit: Hinc ſæpiſſimè dicitur Deus locutus fuiſſe; qui in
rei veritate, p Angelos, tanquàm per tubas quaſdam, loquitur. Quæ tu-
bæ cum tantummodò flatum reboant, quē ſubſtern in ipſas infundit. Et qā hi
fideliſſimā vicem Domini gerunt: Ideò nūc Angelus vocaẗ Adonai, nunc
Angelus: vt expreſſè patet in colloquio Abrahæ cum Angelis habito. Gen. 18.

41 Quis eſt Mitatron ille, qui cum Moſe loquebaẗ? Nonnè ſecretiores Theo- Sec. Theo.
logi dicunt, q Mitatron eſt שר הפנים Sar hapanim. i. facierum Princeps?
Nam eius officium eſt introducere amicos Dei ad faciem & præſentiam
ipſius. Hinc Moſes habuit gratiā loquendi Deo facie ad faciem: vt in Nu- Nume. 12.
merorū libro dicitur. Quis autē ſit Angelus hic, & cuius ordinis, nō decla-
ratur. Nec. n. in aliquo ordine (vt ipſi ſecretiores Theologi docent) collo-
candus eſt, cum ſit ſuprà oēm Angeloꝝ ordinem: & immediatè Deo pro-
ximus. Nec deſunt, qui dicunt illum eſſe ſupremū ſpiritum omniū Beato-
rum: eoꝝ vꝫ, qui aliquādo fuerunt in corpore. Nam ibi Beati ſunt ſpiritus
Angelici & humani. Vnde cū beata Virgo ſupremū locū teneat inter oēs
ſpūs beatos, qui puræ creaturæ ſūt: pōt facillimè tenere locū huius Prin-
cipis facierū, & dici Mitatron: vt ſuprà quoq; diſſeruimus. Hoc. n. eſt officii
& nō perſonæ vocabulū: ſicut alibi innuimus. Vnde, ſi quis benè perpēde-
ret (prout in ſecretiori Theologia docemur) qualis & quantus ſit Mita-
tron iſte, magna ex pte comprehēderet, qualis & quāta ſit beata Virgo.

42 Cur Deus noluit idolatriā pati in terrā ſanctā? An, qā elegit ipſam pro vero
cultu? An, quià eſt locus lac & mel fluens? Quæ duo, ſi rectè intelligātur,
cum idolatria ſtare nequeūt. Hinc Chananæos inde expulit & Hebræos:
quotieſcūq; idola colebant. Nec Chaldæos ibi morari pmiſit impunè. Nā
à leonibus (vt nōnulli dicūt) deuorabanẗ: quouſq; ipſi Chaldæi ibi habi-
tantes in lege Domini inſtituerenẗ. Chaldæi. n. habitabāt in terra ſancta,
& potiſſimè in Samaria. Hinc ipſi Chaldæi ab Hebræis diſtincti, dicti ſūt
Samaritani. Vndè docemur, q Deus ſibi dedicatos nō vult idolatriæ, nec
aliorum, q̃ ſui ipſius, cultui inſeruire.

43 Quo habitu indutus introducitẽ Filius Dei à Iohāne & cur? Nōnè veſtitus Apoc. 1.
dī podere. i. talari tunica? Vnde innuiẗ, q veſte ſua omnia mēbra corpo-
ris ipſius vſq; ad talos tegat. Hinc de omnibus huiuſmodi poteſt dici illud

Prophetæ.

Pſal 31. Prophetæ. Beati, quoꝝ tecta ſunt peccata. Cinctus quoq; dicit̃ aurea zo-
na. Vnde docemur, quali charitate oẽs cõplectatur: & quã à nobis exquí-
Apoc. 3. rat, dum ait. Suadeo tibi à me emere aurum ignitũ. Capilli etiã ipſius albí
Dani. 7. & cani dicuntur: cũ ſit antiquus dierũ (vt Daniel inquit) & primogeni-
Col. 1. tus omnis creaturæ: vt Paulus ait. Oculiq; eius dicunt̃ velut flãma ignis:
Luce. 12. quẽ venit mittere in terrã, vt ardeat. Pedes eius. i. affectus inflãmati dicun
tur velut æs candẽs. Vox eius, ſicut aquaꝝ multaꝝ, propter multigenam
Apoc. 19. ſapientiam. In femore eius ſcriptũ eſt. Rex Regum. Vnde oſtẽditur præ-
paraſſe regnum omnibus ex lumbis eius generatis.

SECTIO SECVNDA DE COELIS. ET AD IPSOS PERTINENTIBVS.

44 COeli ſunt nẽ tẽporales, an æterni? An forſitan tẽporales: quã
ſicut habuerũt ſuæ duratiõis principiũ: ſic & habebunt finẽ,
Pſal. 101. dicẽte Propheta. Ipſi peribunt: tu autẽ permanebis: & oẽs
Pla. i Tim. ſicut veſtimẽtũ veteraſcẽt? Sed nõnẽ Plato ac Plotinus do-
Plotin.' de Mundo. cent minimẽ diſſoluẽda ea, quæ à Deo facta ſunt imediatẽ
abſq; ſecũdis cauſis: ſicuti ſunt cœli, quos nihil præceſſit, vt
in eoꝝ productione intercederet? An igitur (vt ſuprà diximus) nõ diſſol
Pſal. 101. uentur, ſed in melius mutabuntur? Hinc Propheta ſubinfert. Et mutabis
eos & mutabũtur. Sed cũ Deus nec mutetur nec diſſoluatur: Ideò ſequit̃
de eo. Tu autem idem ipſe es: & anni tui non deficient.

45 Quo circuitu voluitur cœlum inter Deum æternũ, & nos mortales? An cir-
2. de cœlo. cuitu æterno: vt Philoſophi dicunt? An tẽporali: vt Theologi tradunt?
An medio inter vtrunq;? Iuxtà illud Auicenæ dicentis, ꝙ cœlum me-
dium eſt inter neceſſariũ & cõtingens. Sic quoq; motus illius medius eſt
inter temporalem & æternum. Nam motus cœloꝝ, quãuis tẽpore men-
ſurentur, nõ tamen à tempore cauſantur. Immò ipſi ſunt cauſa tẽporis.

46 Quæ virtus tanto ordine cœlos mouere poteſt? Nonnẽ particulares intelli-
gentiæ? Nam ordo Seraphicus mouet primũ mobile, Cherubicus cœlũ
ſtellatũ: & ſic alii ſuos cœlos, quibus eos alibi adaptauimus. Sed, ſi tot mo
uentes ſunt, quõ motus omnium abſq; diſcrepantia regulatur? Nonnẽ,
quià omnes diriguntur ab vno primo motore in omnes influente, quan-
tum & qualiter mouere debeãt? Vnde quãuis plurimi motores ſint: vnus
tamẽ omniũ regulator eſt, qui primus motor à Philoſophis nominatur.

47 Quid nam melius eſt, quies nẽ an motus ſucceſſiuus? Nõnẽ quid melius eſt
quies? Cum omnis motus in quietem tẽdat. Si ergò quies eſt melior: cur
non poſuit Deus omnia à principio in quiete? Ad quid motum effecit? Si
omnia ab initio in quiete collocaſſet, nihil quippẽ remanſiſſet nobis fa-
ciendum. Cũ omnia, quæ facimus, tempore menſurẽtur à motu cauſato.

Vt ergò operari poſſemus, & vt opera mẽſurarẽt, Deus ordinauit tẽpus, & motũ: à quo ipſum tempus procedit. Hinc Propheta canit. Tempus faciendi, id eſt quod nobis ad faciendũ & operandũ datũ eſt. Quies ita℞ melior eſt q̃ motus. Eſt tamen neceſſarius motus: vt per ipſum ad quietem fœlicem deueniamus. *Pſal. 118.*

48 Eſt nè bonus influxus ac virtus cœlorũ omniũ? Nõnè (Iamblico referẽte) ſcriptum erat in Mercurii colũnis, oẽs aſtrorũ influxus optimos eſſe? Si ꝟò malũ aliqđ ſequaẽ, illud ſubiecto malè diſpoſito, & nõ ſyderibus aſcribi debet: vt ipſe Mercurius iubet. Cui Hierocles adſtipulaẽ, dicẽs. Vt malus quiſq; ſit, malitiæ ſuæ cauſa ipſe exiſtit. Nec à ſuperioribus ac cœleſtibus fontibus iniquæ ſordes emanant. Cum quibus Chryſippus ait. *Iãblicus de myſt. Aegyp. c. de differentia īter Deos & homines. Hieroc. in car. Pytha. Euſe. d pp. Euãgelica lib. 6. c. 7.*

Quàm falſò accuſant ſuperos, ſtultiq; queruntur
Mortales: etenim noſtrorum cauſa malorum
Nos ſumus: & ſua quen℞ magis vecordia lædit.

Quibus valdè fauet Ptolemæus, Aſtronomorũ meritò Princeps: qui cũ Iulio Firmico multis laudibus ꝓſequiẽ Saturnũ, q omniũ peſſimus ꝑdicaẽ. Dicũt. n. ambo ꝙ ipſe Saturnus benè diſpoſitis dat ꝓfũdũ ingeniũ, ſermonẽ certũ, ſtabilẽ amicitiã, longã ꝓuidentiã, regaleq; cõſilium. *Ptol in. 3. quad, c. 13. Iul. Fir. l. 2.*

49 Fuit nè ab initio completa vniuerſi machina? Nõnè Moſes perhibet, ꝙ completi ſunt cœli & terra, & omnis ornatus vel exercitus eorum? Sed nõnè dixit Chriſtus. Pater meus vſq; modò operaẽ, & ego operor? Id quippè de ſanitate cõferenda dictũ eſt. Operatur etiã Deus prouidẽdo continuè creaturis ſuis omnibus. Nec tamẽ inde põt argui, ꝙ ipſe Deus aliquid de nouo creet: cum iam Scriptura diſtinguat inter opus & opus, dicens. Et benedixit diei ſeptimo & ſanctificauit illum: quià in eo ceſſauit ab omni opere ſuo, quod creauerat ad faciendum. Vnde apertiſſimè concluditur, ꝙ Deus nunc facit, ſed non creat. Quãuis ſubterfugiendo dicant aliqui, ꝙ non creat ſpeciem aliquam, ſed particulares animas. Sed cum textus dicat. Ab omni opere ſuo: cur non dicimus, ꝙ animas producit vel infundit? Et hoc pacto ſaluabitur litera abſq; controuerſia. *Gen. 2. Io. 5. Gen. 2.*

50 Quo ornamento diſpoſiti ſunt cœli? An per ornamentum ſtellæ fulgentes (vt aliqui dicunt) intelliguntur in illis verbis, quibus dictum eſt. Completi ſunt cœli & terra, & omnis ornatus eorum? Vnde conſequenter dicere poſſemus, ꝙ plantæ & flores ſint ornamentum terræ. Sed cũ in veritate literæ habeatur. Et omnis exercitus eorum, nõnè alius eſt quærendus ornatus vtriuſq;? Per exercitum igitur nihil aliud intelligere poſſumus q̃ copiam intelligentiarum cœlis & terræ præſidentium. Habet enim vnuſquiſ℞ orbis & volubilis ſphæra ſuam intelligẽtiam mouentẽ & præſidentem: ſicuti etiã Philoſophi fatentur. Habent inſuper & ſtellæ omnes ſuas intelligentias. Quorũ omnium melius, q̃ ſtellarum, Deus nomina vocat. Habent & plantæ omnes ſuas intelligentias, per quas à cœlo influxũ hauriunt. Quæ intelligẽtiæ, virtutes cœlorũ & hærbarum vocantur: iuxtà *Ibidem. Metaph. 12*

Mat. 24 illud Saluatoris. Virtutes cœlorum mouebuntur. Et hæ virtutes ipſos quoq; cœlos exornant.

51 Reperiunť nè in cœlis elementa? Niſi in cœlis eleměta reperirenť: Aſtrologi quippè nõ dicerent eſſe tria ſigna terrea, tria aquea, tria aerea, triaq; ignea. Nec oportet dicere, ꝙ Sol & Mars ſint ignei, Iupiter ac Venus aerei, & huiuſmodi. Sed ſi ſunt in cœlis eleměta, & hæc repiunť alterationi & corruptioni ſubiecta, corrũpentur nè cœli? Non quidẽ: quià meliori nota ibi ipſa eleměta reperiuntur, ꝗ in gñabilibus & corruptibilibus. Sicut perfectiori nota reperiũtur in Angelis: perfectiſſima verò in Deo: qui dicitur
Deut. 4. viuentiũ terra, aqua ſapientiæ: & ignis deuorans. Vnde non ſub iiſdem legibus collocata ſunt inferiora, cœleſtia & diuina: nec per eaſdem leges quærenda eſt eorum cognitio, ſed per debitam analogiam.

52 Vnde eſt fatũ & neceſſitas eius? An eſt à prima potẽtia ſeminali? An ex habitudine intellectualiter participata (vt Chaldæi opinanť) quæ eſt indeclinans à ſuperioribus, & ineuitabilis inferioribus? Et hic eſt ordo & diſpoſitio ſecundaꝝ cauſaꝝ, à prima nunꝗ declinantiũ. Quod aptius decla-
Pla. i Tim. rans Plato, ait. Illud, quod in Deo eſt prouidentia, in cœlis aut in ſecũdis cauſis eſt fatum: in inferioribus verò eſt contingens. Sed quomodò ſtat contingentia cũ neceſſitate vel ineuitabili prouidentia? Nõnè euentus in ſe eſt neceſſarius? Sed ꝙ is in beneficium vel damnum noſtrũ ſit, id eſt cõtingens: & à volũtate noſtra depẽdet. Sicuti de fluuio irreparabiliter fluẽte aliàs exemplificauimus: cuius aquæ beneficium vel damnũ ſuſcipere vel reſpuere eſt in poteſtate noſtra.

53 Quali nodo vel vinculo ligať qlibet ordo reꝝ ſimul cũ alio: & oẽs cũ Deo?
Iob. 25. An aliquo vinculo amoris? Iuxtà illud Iob. Fecit Deus cõcordiã in ſublimibus ſuis? An ligãtur omnia ſicut riuuli in fonte, radii in Sole, mẽbra in capite, & rami in arbore? Nam ſicut omnia membra corporis humani re-
Ephe. 5. guntur à capite: ſic omnia membra huius mundani ac myſtici corporis à
Colo. 1. Chriſto, qui eſt caput Eccleſiæ, & in quo recapitulantur omnia: vt Hieronymus interpretatur. Pro quo vulgata æditio habet, inhabitare facere in eo. Vnde ſicut rami aluntur à trunco & radice: ſic oẽs nos alimur & regi-
Io. 15. mur ab eo, qui dixit. Ego ſum vitis, & vos palmites. Nã ipſe (teſte Apo-
Heb. 1. ſtolo) portat omnia verbo virtutis ſuæ, regit, ducit, ac ordinat omnia.

54 Eſt nè lux Solis naturalis, an aliunde venit? Nonnè cõmuni aſſertione affir-
Gen. 1. matur lucem eſſe Soli cõnaturalẽ? Sed cũ Sol & Luna dicantur luminaria in Scriptura ſacra, cur magis eſt lux naturalis Soli ꝗ Lunæ? Nam Luna (vt dicitur) habet à Sole, vnde luceat: ſimiliter & alia ſydera. An igitur id ordinatum eſt, vt vnus ſit Sol verus, à cuius luce omnia alia illumi-
Dani. 12. [illegible]? Nam Sancti oẽs Stellis comparantur à Daniele & Paulo: Immò
1. Cor. 15. [illegible] Deo: beata verò Virgo Lunæ. Vnde omnes illuminantur à
Gen. 15. [illegible]ſto verò Sole: cuius hic inferior typum gerit. An ſic ordinatum eſt, [illegible] hæc duo luminaria magna ſint ad inſtar luminarium ſupramũdanoꝝ

quorum alterum, Sol videlicet, dicitur à ſecretioribus Theologis ſpeculũ lucens: Luna verò ſpeculum nõ lucens: vt alibi diſſeruimus.

55 Cũ Luna tam die q̃ nocte curtat: cur dicit Moſes, quod præeſt nocti? An, quià lux eius, qualiſcunque ſit, melius diſcernitur in nocte, q̃ in die? An, quià ipſa in die cedit Soli, tanq̃ marito & Gallo cœli? Sed cum ipſa ducat atque reducat aquã tam die q̃ nocte (vt patet in fluxu ac refluxu maris) nõnè videtur etiam operari in die? An dicitur præeſſe nocti, quià præeſt nocturnis poteſtatibus: quæ lucem diurnam & Solarẽ fugiunt? Vnde Propheta canit. Ortus eſt Sol & cõgregati ſunt: & in cubilibus ſuis collocabuntur. Nam lumen Lunæ nõ timent: vt ibidẽ dicitur. Facta eſt nox, in ipſa pertranſibunt oẽs beſtiæ ſyluæ, Catuli leonũ rugiẽtes. An altius cõſcendentes dicimus, quod id ad ſupramundanã Lunam refertur, quæ nocti præeſt. i. reis & obtenebratis: niſi perfundatur lumine Solis: quià tunc eſt benefica bonis? — Gen. 1. — Pſal. 103.

56 Cur neomenias aut nouilunia Deus obſeruari iuſſit? An, vt habeatur fauor à Luna hac omnium Planetarum infima? Sed quid ad ſpiritualia hæc corporea Luna? An igitur per hanc ad ſupramundanã Lunam (vt alibi diſſeruimus) alludit: à qua verus fauor ſpiritualis comparatur? Quæ Luna (vt ſecretiores Theologi dicunt) nunc repletur, nunc vacua eſt, nunc autem ſemiplena pro diſpoſitiõe mortalium. Si n. mortales implent Dei mandata, tunc illa impletur lumine: & è conuerſo euacuatur. Cui Lunæ reſpondet Synagoga, quæ creuit per generatiões quatuordecim ab Abrahã vſque ad Dauid. Sub ipſo. n. & ſub eius filio Salomone fuit plena, poſteà deficere cœpit vſque ad Iechoniã: quo deducto in captiuitatem, extincta fuit. Celebratæ autem fuerunt neomeniæ & nouilunia, quãdo cœpit Synagoga & pleniluniũ tempore templi. Hinc in Eccleſiaſtico dicitur. Simon Oniæ filius quaſi Luna plena in diebus ſuis lucet. Nã (vt paulò antè dixerat) altitudo Templi ab ipſo fundata eſt. Nunc autem non Lunam amplius obſeruamus: ſed Solem, qui ortus eſt nobis, & erexit Eccleſiam Solarẽ. Vnde de vtroque Pſalmographus canit. Thronus eius ſicut Sol in conſpectu meo & ſicut Luna perfecta in æternum. — Eccli. 50. — Pſal. 88.

57 Quo ordine dies hebdomadæ à Planetis denominãtur? An id caſu factum eſt? An elegantiſſima ratione: vt pulcherrimè differit inter alios Abraham Aben Hazra? Præeſt enim quilibet Planeta horæ vni. Hinc nõ ſine cauſa apud omnes natiões horæ ſunt eadem menſura diſtinctæ. Quam ſententiam approbauit ſumma Dei ſapiẽtia dicens. Nõnè duodecim ſunt horæ diei? Quæ horæ ſic diſtinguunt: quià primæ diei horæ Luna præeſt, ſecundæ Saturnus, tertiæ Iupiter: & ſic vſque ad octauã, cui iterum præeſt Luna: ſic quintædecimæ, & viceſimæſecundæ: viceſimætertiæ autem præeſt Saturnus, & viceſimæquartæ Iupiter. Primæ verò diei ſequentis horæ præeſt Mars. Hinc dies ab eo denominatur. Et hũc ordinẽ proſequendo prima diei ſubſequentis hora erit Mercurii. Et ſic de reliquis omnibus dierum denominatio verificabitur. — Ioã. 11.

Quando

58 Quando fuit principiũ anni primi in Mundi fabrica: in vere nè, autumno, hyeme, vel æſtate? An fuit quando Sol incipit aſcendere? Vnde ille dies, dicitur dies anni noui. Quãuis ex incuria eorum, qui hæc corrigere debebãt, ex minimo ſuperabundãti Solis motu in anno, vltrà trecentos ſexagintaquinq; dies & ſex horas, centeſima videlicet ferè diei parte, facta fuerit ea vagatio quorũlibet centum annoꝝ die vno: vt à diebus Cæſaris vſq; nunc in mille & ferè ſexcẽtis annis ſit facta variatio introitus Solis in Capricornum ſexdecim vel decem & ſeptem aut decem & octo dierũ. Aſſignatur enim Solis in Capricornũ introitus pridie idus Decembris, qui deberet aſſignari Calendis Ianuarii. An fuit principiũ anni in vere? Cum Exo. 12. Martius dicatur primus in menſibus anni. An fuit tempore collectionis frugum, in autumno videlicet? Quod tempus magna celebratur feſtiuitate. Vnde principium anni naturalis eſt in autumno: legalis autẽ in Martio, prout alibi tactum eſt.

59 Cum Sol non ſit calidus, quõ calefacit? An ex concurſu, & reuerberatiõe radioꝝ feruеſcẽte luce: vt cõmuniter dicitur? An virtute naturæ ſuæ igneæ? Quãuis dicatur ꝙ non ſit calidus. Nam ſi qualitates cõtrariæ eſſent in cœlis, corrumperẽt. Ad quod euitandũ negantur qualitates in cœlis & Planetis. Quod eſt alienum à virtute calida vel frigida. Vnde & ſi qualitates formales ibi nõ ſunt, adſunt tñ virtutes: quæ nullã præbẽt alteratiõi viã. An Sol calefacit ex intelligentia præſidente ſicut anima, ꝗuis ſpũalis, exiſtens in corpe, totũ corpus calefacit? An id eſt ex virtute primæ cauſæ diffundẽtis ſe in omnes ſecundas cauſas prout à principio decreuit?

60 Quis fauor à ſtellis & aſpectibus eaꝝ expectari põt pro nato maximè in horoſcopo? Ptolemæus Nõne id probat & explicat Ptolemæus in principio quadripartiti, tam ex ratione, quià ſydera nõ ſunt ibi fruſtrà poſita, ꝙ̃ ex quotidiano experimẽto, ꝗuis à vulgo nõ obſeruato? Nam (vt ipſe ait, & ſicut omnes, etiam ruſtici cõprobant) à Sole & Luna in variis ſignis, & cum variis aſpectibus currẽtibus varii effectus diuerſimodaq; diſpõnes in corpora inducuntur. Sic à ſapientibus Aſtronomis cõprobantur multiformes aliorum ſyderum & aſpectuũ ipſorum effectus. Quòd autẽ horam natalis plærīq; obſeruãt, à ratione naturali nõ diſcrepat. Nam ſicut pãnus vel charta, aut paries, fortius ſuſcipit primos colores, & penè indelebiliter: Sic etiam corpora & carnes infantium ex vulua matris exeuntes tenacius primam aeris impreſſionem ſuſcipiunt. Hinc ex ipſa hora magis Aſtronomi diiudicant. Nec inde iudicare debent niſi diſpoſitionem corporis: nec plenè, cum interueniant (vt ibidem ait Ptolemæus) pro diſponendo corpore loca, geniture, cibi & mores.

61 Cur dicitur donari ſanitas nato dum Luna eſt in aſcenſu? An, quià plena lumine magis fauet inferioribus, ꝙ̃ obſcura? Et maximè, cum lumẽ illud ſuſcipiat ab Apolline, qui mala pellens dicitur, & Medicinæ inuẽtor, pro ſanitate videlicet homini reſtituẽda? An, q̃ ſuſcipiendo lumẽ Solis, ſuſcipit

quoq; benignum influxũ intelligentiæ Soli præſidentis, quæ Raphael di
citur .i. medicina Dei? Ipſe .n. ſemper fauet nobis, aut ꝑ Solis radios dire-
ctos, aut ꝑ radios reflexos vel reuerberãtes per Lunã: adeò vt idem ſit fa-
uor: quis à Sole ꝑ directos radios efficacior proueniat. Vñ Antiq vocarũt
lumen Solare Apollinẽ, Lunare ꝟò Aeſculapiũ: q tñ idẽ eſt cũ Apolline.

62 Quãdo machina hæc Mundana ceſſabit, diſſoluentur nè Planetæ? Nõnè Pe
trus ait. In die aduentus Domini, cœli magno impetu tranſibunt, & elemẽ 2.Pe.3.
ta calore ſoluẽtur? Sed nõnè Iſaias Dei perſonã agens, ait. Eccè ego creo Iſa 65.
cœlos nouos & terram nouam? Et idẽ Iohãnes in Apocalypſi perhibet. Apoc.21.
Vnde (vt etiã ſuprà de cœlis diximus) nõ diſſoluentur penitus Planetæ:
ſed in meliorẽ ſortem mutabunt: vt expreſſè Iſaias alibi dicit. Et erit lux Iſa.30.
Lunæ ſicut lux Solis: & lux Solis erit ſeptempliciter, ſicut lux ſeptem die-
rũ: in die qua alligauerit Dñs vulnus Populi ſui. Vulnus .n. Populo ꝓci-
puè inflictum fuit, quãdo datus eſt homo morti propter peccatũ Proto-
plaſti: ſicut ei proteſtatus fuerat Deus, dicens. Quacunq; hora comederis, Gen.2.
morte morieris. Alligabitur autem vulnus hoc, quãdo nobis dabitur vita
ſine aliquo timore mortis. Et hoc erit, quando dicetur. Venite benedicti Mat.25.
Patris mei. Tunc enim iuſti ibunt in vitam æternam. Et tunc omnia reno
uabuntur, & in melius mutabuntur.

63 Qui cœli enarrant gloriam Dei, & quod firmamentum annunciat opus ma-
nuum eius: vt Propheta canit? An ſunt iſti cœli, qui gyro, quẽ faciunt cir- Pſal.18.
cà orbẽ terræ, in ipſam influũt, vt producat? Et ſic non ſolùm cœli gyran-
tes & influentes, ſed terra ipſa ſuſcipiens influxũ, & plantas producens, &
ſimul plantæ pullulantes, laudantes Deum enarrant gloriã eius. Hinc tres
pueri in fornace poſiti terrã, plantas, & omnia ad Dei laudem inuitabant. Dan.3.
Quæ omnia ſunt opera manuũ Dei. Et tunc in Opificis gloriam hæc re-
ſultant, quando ad finem debitũ hominẽ perducunt. An cœli, gloriã Dei
enarrantes, ſunt Angeli, non tñ voluentes ſed influentes per ipſos cœlos:
prout influxũ accipiunt à primario fonte omnium influxuũ? An cœli &
firmamentũ ſunt illi ſupramundani, qui dicuntur cœli cœlorum: in quibus
omnia facienda decernunt, & ad quos omnia facta ſuauiſſimo concentu
reducuntur? Vnde reſultat ex tanta prouidentia, magna Dei gloria: quã
Moſes videre flagitauit: vt nonnulli Sapientes aſſerunt. Exo.33.

64 Qui cœli & quomodò apti fuerunt Stephano protomartyri? Quõ potue- Act.7.
runt aperiri cœli: qui ſolidi à Iob dicuntur, ſicut æs? An fortè nõ aperti Iob.37.
fuere & diuiſi cœli, ſed corroboratus fuit intuitus Stephani: adeò vt om-
nes cœlos penetrare potuerit? Sicut de Chriſto Paulus ait. Habentes põ- Heb.4.
tificem magnũ, qui penetrauit cœlos, Ieſum filium Dei. An vidit illos cœ-
los ſupramundanos, de quibus nuper diximus? Sicut etiã Angeli cuſto-
des noſtri (vt ſumma veritas perhibet) vident faciem Patris, qui in cœlis Mat.18.
eſt: licet ſint ſemper nobiſcum.

65 Arist. 3. de anima. HAbuerunt nè homines, maximè viri docti, à principio intellectũ veluti tabulã raſam? Nõnè Ariſtoteles cum omnibus Peripateticis id aptè aſſerit? Sed quomodò quis breui adinodum temporis ſpatio põt in aliqua ſcientia & arte proficere (vt clara experientia patet) quod alius longo tẽpore & ſtudio facere nequit? A' complexione corporis (inquiũt) & ab ipſius diſpoſitione id ꝓuenit. Sed quid dicemus de iis, qui habẽt corpora æquè robuſta & ſpiritus animales ingentes: & tñ aliquis eorum proficit in doctrinis, aliquis autem nequaq̃, ſed potius in pictura, militia, & huiuſmodi proficit? An igitur hoc eſt ab influxu cœleſti? Sed cum influxus agat in corpus, doctrina verò in animã, quid influxus ad doctrinã? Et ſi doctrina eſt ab influxu: non ergò intellectus eſt tanq̃ tabula raſa: ſed impreſſionẽ habet à cœlo? Academici An igitur noſtrũ addiſcere eſt quoddã reminiſci: vt Academici dicunt? Quod Peripatetici refellunt, habẽtes hoc pro inconuenienti. Sed ꝙ inconueniens id ſit, nõ video. An, quià animæ noſtræ nõ ſunt vnicus intellectus (vt Peripatetici ſomniant) ſed plures & particulares, variéq; diſpoſitæ ea diſpoſitione, quam Ariſtoteles aliquando naturam vocat? Hinc alius facilis eſt ad cantum & ſonum ſuſcipiendũ, alius ad doctrinam, alius ad loquendum & concionandum: alii verò ad alias artes. Se- 1. Cor. 12. cundum quas diſpoſitiones (vt Apoſtolus ait) alii datur ſermo ſcientiæ vel ſapientiæ, alii genera linguarum, alii interpretatio ſermonum: & quæ ſequuntur.

66 Animæ noſtræ ſunt nè æquales in gradu perfectionis? Nonnè, ſi Ariſtotelẽ Metaph. 8. ſequi voluerimus, qui ait. Species ſe habent ſicut numeri, dicemus eas eſſe penitus æquales? Sed ſi doctores Pariſienſes imitari libuerit, nonnè dicemus animam Chriſti, & conſequenter multorum excellentium virorum eſſe nobiliores animâ Iudæ, aut cuiuſcunq; ſceleſti & infimi? Quod Mat. 25. ex Euangelio quoq; diſcere poſſumus: vbi dicitur, quòd talenta fuerunt vnicuiq; ſm menſuram propriam, donorum videlicet naturaliũ diſtributa. Nam talenta (vt ſuprà diſſeruimus) ſunt dona gratuita naturalibus correſpondentia. Nec ſpecies determinantur per numeros aut vnitates vocales, quæ non ſunt diuiſibiles: vnde ad ablationem vel additionem vnitatis variatur ſpecies numeri: ſed determinantur numero naturali, cuius vnitates ſunt diuiſibiles: vt patet in Muſica, vbi de ſemitonio tractatur, ſicut alibi diximus. Nec per variationes numerorum variantur ſpecies proportionum. Quæ proportiões ſunt numeri naturales: quibus ſpecies determinantur.

67 Vnde generantur Hermaphroditi ſiue Androgyni? An ex debilitate influxus aut naturæ, non valentis perfectè diſtinguere inter hunc & illum ſexum? An (vt ſuprà quoq; diximus) ex æqua ſeminis proportiõe? Vnde

alterum illoꝝ præualere nequiens,ſed æquis viribus contendens, vtrunq; ſuum ſexum conſtituit. Et id ſm opinionem illorum dictum ſit: qui volunt maſculum generari, præualente ſemine maſculeo, fœminam verò, præualente ſemine fœmineo.

68 Cur homo adeò laudatur in cognitione ſuiipſius ab oraculo & à multis Sapientibus? An fortè (vt aliqui opinantur) quià cognoſcens homo ſe natum ex vili materia, & nutritum ex viliſſima, cōcœptum in culpa, variiſq; miſeriis ſubiectū, meritò cauſam humiliandi ſemetipſum habet? An (vt verius eſt, & patet dicta Sapientum inſpicientibus) cognitio ſuiipſius laudatur, quià dum homo cognoſcit dignitatem ſuam, & qualiter Dei ac Mundi imaginem gerat: ex ꝓpria ſuiipſius cognitione, poteſt Deum ac Mundum cognoſcere? Quo ſenſu intelligit illud, quod dicit Mens apud Mercurium. Niſi Deo te æquaueris, Deum nunq̃ intelliges. Nam ſimile ſemp à ſibi ſimili cognoſcit. Extende te in magnitudinē ſine termino: emerge è corpore: totum ſupgredere tēpus: æternus eſto. Sic Deum vtiq; noueris. Et iterum clarius ait. Deus ipſe mens iuſſit, vt homo mētis particeps ſeipſum animaduerteret: quo cognito, cætera ſibi referantur.

Mercurius in dialogo cū mente.

69 Cur homo naſcens flet? An, quià præſentit miſeriam & calamitatē: in quam intrat? An, quià incipit ſentire incōmoda aeris frigefacientis? An, qȧ tunc incipit eſſe ſub cœlo, & ſuſcipere influxū? Secundū quem influxū Aſtrologi prognoſticantur, exiſtimantes illum influxum præualere, quem primo quiſq; ſuſcipit. An, qȧ egrediens è vulua, dolet de illa, quā tunc amittit, fœlicitate: vt nonnulli opinātur? An, quià indignatur ipſe Rex & Dominus animaliū intrare in hunc Mundum maiori cum infœlicitate q̃ cætera animalia? Nam reliqua animalia aut ſtatim, aut citius q̃ homo, præualent. Currit enim coturnix nōdum excuſſo ouo. Ambulat Equus vel ſtatim, vel paulò poſt exitum. Solus autem homo imbecillis ac miſer diu iacet, aliorum manibus educandus.

70 Ad quid plures vires geminatæ nobis datæ ſunt? An, vt deficiente vna alia ſuppleret? Sicut de oculo, aure, manu, & huiuſmodi patet. An, quià aliqua membra combinata ſunt neceſſaria? Nam pedes ſunt geminati, vt ſucceſſione homo ambulet. Aliter enim ambulare nequiret. Manus aūt coadiuuantur in opere perficiēdo. An habet homo multa mēbra geminata: quorum alterum eſt in dextera, alterum aūt in ſiniſtra: vt gerat perfectam illius imaginem, de quo Sapiens inquit. Lōgitudo dierum in dextera eius, & in ſiniſtra ipſius, diuitiæ & gloria? Et iterum. Læua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

Pro. 3.
Cant. 2.

71 Cur Deus voluit geminari hominem per marem & fœminam? An, vt generandi facultatem ipſi præberet? Sed nonnē poterat Omnipotens facere, vt alter ab altero generaretur: ſicuti planta ab vno tm̄ ſemine generatur? Nonnē in productione plantæ terra eſt tanq̃ fœmina ſuſcipiens ſemen, & nutriens ipſum: & generatio plātæ eſt naturalis, hominis aūt libera & voluntaria?

luntaria? Vnde & voluntarius eſt vtriuſq; cōgreſſus. An prouiſum eſt homini de patre, vt regat ac ꝓuideat: de matre verò, vt lactet & educet?

72 Cur Deus voluit hos duos coniungi? Nonnè, vt ex maſculo, tanq̃ ex actiuo, ex fœmina verò, tanq̃ ex paſſiuo, proles humana gignatur: quæ perfectiorem genitură exquirit q̃ planta? Tenetq; homo perfectiorē Dei imaginē, qui omnia pulchrefacit, dum dextram cum ſiniſtra cōiungit. Ex qua dextra venit homo: ex ſiniſtra verò mulier: vt ſecretiores Theologi dicūt. Ex dextera. n. venit ſapientia, quæ in ſorte virili magis viget: ex ſiniſtra autem ardor concupiſcentiæ, quæ viget in parte fœminea, & animali noſtro. Ex quorum coniunctiōe magno (vt Apoſtolus inquit) ſacramēto fit proles: ſine qua (vt Mercurius & Zohar aſſerūt) nullus beari pōt. Sine qua prole, inquam, generata aut per concubitum carnalem, vel regeneratione ſpiritualē: de qua ipſe Apoſtolus ait. Quos iterum parturio in Chſo Ieſu. Et iterum. Omnis creatura ingemiſcit ac parturit vſq; adhuc.

Ephe. 5. Mercurius ad Tatiū. Zhoar. Gal 4. Ro. 8.

73 Sentit nè infans in vtero matris? Sentit quidem vi ſenſitiua: & forſitan melius & fœlicius, quàm anima nondum iſto aere infecta: vt aliqui opinātur, ſuaſi ab illa ſententia Iob. Quarè nō in vulua mortuus ſum? Egreſſus autem ex vtero, cur nō ſtatim perii? Nunc. n. dormirē ſilerē, & in ſomno meo requieſcerem cum Regibus & conſulibus terræ. Et iterum. Quarè de vulua eduxiſti me? Qui vtinam conſumptus eſſem: fuiſſem quaſi non eſſem, natus videlicet, ex vtero tranſlatus ad tumulum.

Iob. 3. Ibi. 10.

74 Spirat nè infans in vtero matris: & quomodò? Nonnè ſpirat per venā quandam ab infantis pulmone vſq; ad pulmonē matris deductam? Sicut enim ab epate infantis oritur vena, qua nutritur infans, tranſiens per ſecundinā vſq; ad matricem & epar matris (vt Galenus ſcribit) ſic eſt vena qua ſpirat (quas ambas vidimus) quæ tranſit per vmbilicum, à pulmone egrediēns. Sed cum claudatur vmbilicus poſt exitum pueri, & inde vena illac tranſiens, aperitur os. Vnde qui prius per vmbilicum nutriebatur, per os deinceps nutritur, & qui prius per venam illac tranſeuntem ſpirabat, inde per nares ſpirat.

Gal. 15. de vti. partu.

75 Cur mater paſcit, & diligit magis filium q̃ pater? An, q̃a mater eſt magis certa: vt Ariſtoteles ſentit? An, q̃a maiorē laborem apponit circà ipſum, primò portans in vtero, poſteà lactans & nutriens? Quod officium Deus voluit eſſe mulierum: quibus ſicut dedit ventrem ad portandum, ſic præbuit vbera ad lactandū. Vnde quod maiori cū labore & induſtria acquirit, charius poſſidetur. An, quià mulier tenerior, & magis venerea maiori amore afficitur ei, quem diligit? An, quià nō eſt tam diſtracta, q̃ vir, variis negociis extrinſecis? Vnde tota colligitur circà domeſtica: & ideò magis afficitur filiis ac ſupellectili, maioriq; cura, q̃ vir, eos gubernat.

Ethico 9.

76 Quomodò tot rerum ſpecies concludūtur in tam paruo vaſe memoriæ? An, quià ſpecies huiuſmodi nullā requirunt extenſionē corpoream: cum ſint magis ſpūales q̃ corporeæ? An, quià memoria eſt pars aut potētia quædā

animæ ſentiens ingẽtem, & indeterminatã virtutem animæ: quæ ſicut põt
omnia intelligere non impedita, ſic omniũ ſpecies ſuſcipere & conſeruare
põt? An, quià (vt Plato & alii Sapientes cum eo dicũt) anima depicta eſt
à principio formis aut ſpeciebus multigenis: quæ groſſitie corporis ac ma-
teriæ, cui ipſa anima eſt cõiuncta, offuſcantur: & in dies excuſſæ apparent?
Excutiuntur aũt, aut verbis docentiũ, aut purificatione animi, aut excitatæ
à nobis obiectis. An, q̃à anima eſt radius q̃dam diuinitatis; vt quibuſdã
placet? Hinc vim illam parentis ſentit: & plus vel minus, quãtò maiori vel
minori virtute radius ille diffunditur.

77 Quomodò põt omne verum ab intellectu noſtro capi? An, quià (vt nũc di-
ctum eſt) ex infinito emanãs retinet ſemen ac ſpeciẽ cognati Dei? Vnde
aliquo modo ſapit naturã illius infiniti. Quo ſenſu opinor Ariſtotelẽ di- 3. de aïa.
xiſſe, q̃ ſicut intellectus agens. ſ. ſupernus infundens & irradians, põt oĩa
facere. i. imprimere: Ità & intellectus paſſibilis. i. noſter, põt omnia fieri. i.
omnia ſuſcipere. An, quià intellectus hic & mens omnimodã gerens Opi
ficis infiniti imaginẽ, etiam virtutis illius interminatæ, quantũ ei fas eſt, ſi-
mulachrũ habet? Vnde ſapit ipſe limitatus intellectus, illimitationẽ quan
dã: ſicut Angelus & animus, quò ad eſſe, infiniti, ſapiũt infinitatẽ quandã
& æternitatẽ, illã æmulantes ſua perpetua duratione: ſicut Boetius docet. Boet. in. 5.

78 Quomodò oculus tam paruus vno intuitu capit montes ingentes, & cœlũ
immenſum? An, quià ſpecies illa viſibilis (vt nuper dictum eſt) loco alicui
non cõmenſuratur? An, quià anima p oculum videns ſentit immenſitatẽ
quandã parentis ac primi fontis, vnde emanat? Hinc ipſa ſuſcipit ſpeciem
illam, q̃uis ex ingentiſſimo obiecto reſultantem.

79 Cur virtus intellectiua tardat venire in hominibus magis, q̃ ſua in animan-
tibus? An, quià citò peritura facilius creſcunt: duratura verò tardius ac dif-
ficilius: vt in hærbis patet? Cucurbita enim & fœniculũ, cucumeres & hu-
iuſmodi citò exiccanda facilius & citius creſcunt. Palmæ verò & quercus
& ſimiles arbores diu duraturæ tardius & difficilius creſcunt. Pari modo
& ex animalibus exempla ſumere poſſumus. An, quià tota virtus naturæ,
animantiũ augmento corporis ac virium fauet: cum nulla ei cura ſit de ra-
tione: hominis autem natura vtriq; fauere ſtudet? An, quià in animãtibus
non creſcit niſi virtus animalis: in hoĩe verò virtus aĩalis & rationalis? Hæc
aũt ad tam ſublimem & eleuatum gradum deuenit, maximè in viris ſa-
piẽtibus, vt nõ niſi magno labore & longo tempore illuc homo deuenire
poſſit. Hnc Ariſtoteles ſapienter dixit, quòd mens ſerò aduenit. Pro qua Ariſtoteles
adipiſcẽda Mercurius multo ſtudio, multoq; tempore laborauit: vt apud
fide dignos reperitur: & nos ſuprà quoq; diſſeruimus.

80 Oculus videt nè procul ſucceſſiuè, an ſubitò? Nonnè dicunt Peripatetici, q̃
oculus videt per ſpecies multiplicatas ab obiecto vſq; ad oculum per ſuc-
ceſſionem tam breui tempore factam, vt vix percipiatur? Sed hæ ſpecies
ſunt nè ſubſtãtia an accidens? Si ſubſtãtia, cedit nè aer dum tranſeunt: cũ

corporeæ ſint, & corporeo ſenſu percæptibiles? Si enim non cederet aer, daretur penetratio corporum. Si verò cedit, cum vbiq; ſint ſpecies viſibiles, eſſemus ſine aere. Sed ſi accidētia ſunt, qualitates & colores erunt. Sed in aere color eſſe nequit. An igitur (vt Academici dicunt) videt oculus, quià ſpiritus, qui tm̄ ſe extendit, quanta virtus eius eſt, vſq; ad obiectum protenditur, nullū exquirens tempus in motiône ſua, tam in longū vſq; ad obiectū, prout exquiritur? Vnde cauſat̃ illa viſio in modū pyramidis.

81 Quomodò auris audit? Nonnè per ſucceſſionem aeris à ſono percuſſi vſq; ad audientis aurem peruenientis: vt Boetius docet, qui exemplificat de aqua percuſſa: quæ ſucceſſiuè ad ripam vſq; circulos multiplicat: niſi multum diſtet ipſa ripa ab aqua, lapide vel huiuſmodi percuſſa? Sed ſi ſic eſt de auditu vel de ſono, qui auditur: cur non ſic eſt de obiecto viſibili? Dicimus ꝙ non eſt ſimilitudo: cum color viſibilis nō moueat aerem, ſicut illud proiectum, quodcūq; ſit, mouet aquam. Vnde in ſucceſſione ſoni percipitur tempus (vt patet in Echo) ſed in actu videndi nullum penitus percipitur tempus. Nec enim eſt eadē ratio omnium ſenſuū. Nam guſtus & tactus non percipiunt niſi per contactum: auditus & odoratus per aerem motū: alter à corpore, alter autem ab odore corporeo, q exhalat̃ cum tenuiſſimo fumo, vt aliquando non videatur: viſus autem (vt cum Academicis loquar) penitus extrà mittendo.

Boetius

82 Cur viris cōiter dati ſunt trigintaduo dētes? An, qà ſic caſu nūerus ille replet totū os? Sed nihil caſu in tā elegāti corpe factū eſt. An igit̃ magno myſterio factū eſt, vt dētes, q robur virtutū acqſitaꝝ ſignificāt (vt alibi dictū eſt) diſtributi ſint nūero iuſtitię: cuiuſmodi eſt nūerus trigintaduoꝝ, q ſemp in ptes æquales vſq; ad vnū diuiditur? Et hoc, vt inde doceamur, ꝙ vires noſtræ acqſitæ exerceri debeāt in ope iuſtitiæ. An id factū eſt, vt dētes rn̄deāt nūero cordis, qđ (vt alibi diximus) hebraicè לב leb dr̄? Cuius nominis literæ reddunt trigintaduo. Vn̄ indicat̃ ꝙ opa nr̄a cordi rn̄dere debeant, & quicqd facimus, corde, & nō ſimulatè faciamus. Vn̄ & nodi manuū opantiū ſunt trigintaduo: tres vȝ in vnoquoq; digito, duo verò in iunctura manuū cū brachio. Vnde cor, ꝑtus, & manus ſibi inuicē reſpōdere debēt.

83 Cur fœminæ hn̄t tm̄modò vigintiocto dētes? An, qà os mulieris anguſtius eſt? An (vt ad myſteria veniamus) vt indicet̃ ꝙ virtus fœminea acqſita, facilè claudicat? Vnde fœminæ indigēt viris, qbus innitant̃, ſicut vites indigent arboribus. Alioqn in terrā deiectæ nō benè fructificarēt. Claudicat enim nūerus vigintiocto, qà ſi prima & ſecūda diuiſione diuidat̃ in partes æquales, vȝ quatuordecim & ſeptē, nō vltrà diuidi pōt: ſicut diuidit̃ numerus trigintaduoꝝ: vt dictū eſt. An, vt denotet̃ ꝙ mulier nō gaudet prima pfectione, ſed ſecūda. Nā nūerus vigintiocto eſt numerus ſecūdò pfectus: primò pfectus aūt eſt ſenarius. Qđ apud Arithmeticos triuiale eſt.

84 Cur in manibus & pedibus ſunt quinq; digiti? An, vt in ambabus manibus per denarium digitoꝝ ſignificetur perfecta operatio & obſeruatio deca-

logi legis: & per denarium digitorum pedum denotetur affectus ad decalogum illum? An id factum eſt, vt ex iuncturis digitorum omnium manuũ & pedum, & ſex iuncturis brachiorum & ſex crurium, quæ omnes reddunt ſeptuagintaduo, repræſentaretur totum corpus myſticũ vtriuſque familiæ? Quod quidẽ corpus eſt confectum ex ſeptuagintaduabus iuncturis, figuratus per ſeptuagintaduos diſcipulos à Chriſto electos, & per ſeptuagintaduos ſeniores à Domino electos, illos videlicet duos, qui in caſtris prophetabant, computando: vt in libro Numerorum legitur. Hinc ſicut præcipuæ corporis humani iũcturæ ſunt duodecim, tres videlicet in vnoquoque brachio: in ſcapula ſcilicet, cubito & manu: & tres in vnoquoque crure, in femore videlicet genu & talo: quæ omnes ſimul cõputatæ ſunt duodecim: Sic duodecim ſunt Apoſtoli, nodi & fundamenta præcipua corporis myſtici, & duodecim Tribus. Eſt quoque iũctura capitis & colli, quæ ad Chriſtum caput, & Reginã cœli, collum (vt Hieronymus inqt) referunt. *Luc. 10.* *Nu. 11.*

85 Quomodò incidens Deus digitos manus fecit pactum linguę: vt Abraham inquit? Nonnè, quià manus exequitur, quæ lingua loquitur? Sed quid eſt pactum linguæ? Nõnè eſt lex, quæ per linguã nunciata & prædicata eſt: ſicut & Euangeliũ lingua traditum eſt? Vnde Arca cõtinens tabulas legis, dicta fuit Arca fœderis. Poſuit itaque Deus hoc pactũ inter digitos manus: vt doceret quod homo manibus explere debebat ea, quæ in lege continentur. Qua ratione etiam iuſſit Deus in Deuteronomio, vt ſummarium legis in brachiis alligaretur, & eſſet tanq̃ ſignũ in manu excitans & mouens oculos ad videndum, manus autem ad operandum. *Abra in li. de forma.* *Deut. 6.*

86 Quarè dicit Abraham, quod inter digitos pedum Deus pactum circũciſionis fecit? Nõnè pactum circũciſionis fit in membro genituræ, quod locatum eſt inter crura? Vnde dicitur fieri inter digitos pedum accipiendo partem pro toto: vel quià pedes perficiuntur per digitos: quibus non modò pulchriores ſunt, ſed ad ambulandum per eos aptiores fiunt. Perficiuntur quoque pedes ſuo numero denario, & tricenario nodorum, eo ſacramento, quod nuper dictum eſt: & reſpondent digitis manuum non ſine myſterio, denotantes correſpondentiam operum & affectuum. Manus enim opera ſignificant, pedes autem affectus. Nam ſicut corpus portatur pedibus: Ità animus portatur affectibus. Et quià Deus à nobis exquirit non tm̃ opera, ſed affectus: curauit nobiſcum inire duo fœdera: quorum alterum eſt legis dirigentis opus, alterum verò circũciſionis affectum dirigentis. Nam per ſanguinis effuſionem, & membri concupiſcentiæ inciſionem, quæ ſacramentum & ſignum quoddam eſt, denotatur circũciſio affectuũ, q ſunt in corde. Sicut expreſſè docemur in Deuteronomio, vbi dicitur. Circũcidite præputium cordis veſtri. *Abrahã in lib. de for.* *Deut. 10.*

87 Si nunq̃ homo loqui didiciſſet, quo idiomate loqueretur? An forſitan hebræo: vt vulgò dr̃? Sed cur magis hebræo q̃ alio idiomate loqueretur? An fortè, quià hebræũ idioma primũ omniũ idiomatũ fuit? Sed cũ primus Hebræorum

fuerit Abrahã, qui ex Chaldęis venit, nonnè idioma chaldaicũ præceſſit? Immò nec Hebræi exeuntes ex Aegypto vtebant̃ illo idiomate, vel illis characteribus: ſed aliis. Quod patet ex multis ſcripturis, quas ipſi Hebræi ſaxis inſculpſerũt proficiſcentes ab Elim vſq; ad montẽ Sinà: quarũ chara cteres apud nos habemus. Vnde ſatis clarè coniicitur, ꝙ Deus dando legem dedit & idioma illud ſacrũ: cuius tamẽ characteribus vtunt̃ Chaldæi: quos tanq̃ pulchriores, & ſacramẽtis plenos ab Hebræis acceperũt. Aut Deus dedit legẽ chaldaicis characteribus ſcriptã. Sed Populus Iſrael ex Aegypto exiẽs Aegyptiis vtebat̃. Nec exiſtimo (vt ad ꝓpoſitũ redeã) ꝙ nõ addiſcens aliqđ idioma loqui debeat hebræo vel chaldæo ſermone. Immò credo, ꝙ nullo modo loqueretur. Sicut patet de iis, qui ſurdi nati ſunt, qui nullo idiomate loquunt̃. Nec adhuc cõpertũ fuit, ꝙ quiſpiã non addiſcens loqui, loquatur hebræo, vel alio idiomate.

88 Vnde ꝓficiſcit̃ infirmitas vtriuſq; Mũdi: maioris v3 & minoris vel humani? An prouenit infirmitas hominis ex ſuperfluitate materiæ? An ex virtutis debilitate non valente moderari materiã? An ex influxu malo: ſicut patet tempore epidimæ & aliarũ infirmitatum vniuerſaliter mortales infeſtantium? An ex malis humoribus ex terra reſultantibus, & Aerem inficientibus: quem non minus reſpirando q̃ cibum comedendo ſuſcipimus: ſicut plærìſq; in locis comprobatur? An ex humorum intemperie (vt credo verius & immediatius) quæ ex multis cauſis prouenit? Nam temperatis humoribus eſt ſanitas in corpore, diſtemperatis autem variæ ſuboriuntur infirmitates: niſi naturalis virtus præualens eas modereť. Cauſa verò totius diſſidii humorum eſt (vt Auguſtinus inquit) peccatum, per quod homo diſſidet à Deo. Vnde ipſi rebellanti Deo rebellant omnia, quæ ei deberẽt eſſe ſubiecta. Inter cætera autem ſunt humores, beſtiæ, aer, & huiuſmodi, quæ homini nocẽt. Si enim homo Deo fidelis fuiſſet, omnia nutui eius parerẽt: nec fuiſſet infirmitas. Sicut de Populo Iſraelitico per deſertum tranſeunte ſcriptum eſt. Et non erat in Tribubus eorum infirmus. Pari modo & de Mundo maiori dicendũ eſt, ꝙ ex peccato hominis ipſe perturbatur influxibus malis & pernicioſis.

Auguſtinus ſermo. 27. *Pſal. 104.*

89 Cum Mundus non peccet, quomodò perturbatur propter peccatum? Non quidem perturbatur propter peccatum, quod ipſe committit, ſed propter peccatum hominis, propter quẽ Mundus factus eſt: & omnis eius influxus ordinatus fuit, qui auferťur & datur pro bonis aut malis mortalium meritis. Sicut ex plęriſq; Scripturæ ſacræ locis cõprobari poteſt. Ex Deuteronomio autem potiſſimè: vbi de vtroq; Mundo hæc habentur. Mittet Dominus ſuper te famem & eſuriem, & adiunget peſtilentiam, donec cõſumat te: percutietq; te Dominus egeſtate, febri & frigore, ardore & æſtu; & aere corrupto, ac rubigine, donec pereas. Sit cœlum, quod ſuper te eſt, æneum, & terra, quã calcas, ferrea. Et multa huiuſmodi ibi proſequitur Legiſlator partim proteſtando partim imprecãdo. Pari modo Elias pro

Deut. 28.

pter peccatũ Achab & Populi cõminat̃, dicẽs. Viuit Dñs, ſi erit annis his ros & pluuia, niſi iuxtà oris mei verba. Quod & rei euentus cõprobauit. 3. Reg. 17.

90 Cur Patres antè diluuium tã diu viuebant: vt in Geneſi legimus? An ex cibis, quos meliores tunc terra producebat: vt vulgus aſſerit? Sed cũ terra fuerit maledicta ab Adam vſq; ad Noeh, ſub quo ſublata eſt maledictio (vt in Geneſi legitur) nõnè meliores fuerunt terræ fructus poſt diluuiũ q̃ antè? Nam poſt diluuium Deus ſuſcœpit, immò requiſiuit frugum terræ primitias & munera, quæ anteà nõ ſuſcœpat: vt patet de oblatis à Chain. Nec enim alios antè diluuium fructus oblatos fuiſſe legimus. An igit̃ ex decreto Dei ſpatium vitæ humanæ erat ſæculum mille annorum? Quem terminũ tamen nullus attigit: cũ multi defectus occurrant homini: propter quos cõmuniter vitæ perihodus abbreuiatur. Gen. 5. Ibidẽ. Ibidẽ. 4.

91 Cur Deus abbreuiauit hominis vitam, reducens ipſam ad terminum centũ viginti annorũ? Nõnè videt̃ aſſignari ratio in textu dum dicitur. Nõ inuaginabitur ſpiritus meus in homine לעלם Leholã, ideſt in ſæculũ? Quod ad plus (vt alibi diſſeruimus) eſt ſpatium mille annorũ. Pro quo cõmunis æditio habet. In æternum. Et cauſa ſubinfertur, dum dicitur. Quià caro eſt. Sed qualis & q̃ ſufficiens ſit hæc ratio, non videtur. An igitur (vt nõnulli dicũt) vult inferre Deus, q̃ hõ, quià carne circũdatus, fragilis eſt? Vnde quãtò diutius viueret, tantò magis peccatis premeret̃. Sed nõnè è cõuerſo de bonis idẽ dici poſſet: q̃ v3 tantò pluribus meritis ditarentur? An igit̃ alio myſterio Deus abbreuiauit lõgũ iter vitæ? Cũ quicq̃d faciat, ſine dubio in beneficiũ noſtrũ faciat: & ſi non manifeſtũ, tamen occultũ. Et hoc eſt inter eius arcana recõdita: de quibus homini loqui nõ licet. Ibi 6.

92 Qui ſunt dies hominis magis iucundi ac delectabiles in hac vita? Nõnè hoc expreſſè declarat Poeta, qui canit.

Optima quæq; dies miſeris mortalibus æui
Prima fugit: ſubeunt morbi, triſtiſq; ſenectus.
Et labor: & duræ rapit inclæmentia mortis.

Virgil. 3. Georg.

Quod dictum ſit quantũ ad animalem vitam. Sed nõnè meliores dies vitæ ſunt illi, quos homo viuit in gratia Dei? Nã hi ſoli (vt alibi de mente Zohar diximus) inter dies vitæ hominis annumerant̃. An ſunt illi dies fœliciores, in quibus Deus nobiſcum delitiatur? Iuxtà illud Sapientis. Et delitiæ meæ eſſe cũ filiis hominũ. Quod non continuè occurrit, nec quælibet hora: ſed certis diebus Domino notis: & hora potiſſimè mediæ noctis: vt idem Zohar plæriſq; in locis aſſerit. Zohar. Pro. 8. Zohar.

93 Qui dies fuerunt fœliciores, antiqui nè an nouiſſimi? An forte anni antiqui fuerunt fœliciores, quià Deo gratiores? Sicut Malachias innuit, dicens. Et placebit Dño ſacrificiũ Iehudã & Ieruſalẽ, ſicut anni antiqui. Sed ſi priores dies fuerunt fœliciores, quomodò verificatur illud triuiale Phyſicorũ dictum, q̃ agens perfectum ſemp agit pfectiori modo, & melius ſe habet in fine q̃ in principio? Cũ igit̃ Deus ſit pfectus opifex Mũdi rector & du- Mala. 3.

ctor, nõne tam in vita minoris q̃ maioris Mũdi agere debuit perfectius in fine? Agit vtiq; perfectius, cũ fœliciora ſint tẽpora nouiſſima q̃ priora: vt ſuprà quoq; diſſeruimus. Et quãuis vulgares laudent antiqua, nõ tamẽ
Eccl.7. Sapientes. Vnde omniũ ſapientiſſimus Salomon dixit. Ne dicas cur primi dies fuerũt meliores iſtis: q̃a ſtulta eſt huiuſmodi interrogatio. Dies ãt primi fuerũt iucũdiores, ſed nõ vtiliores. Sicut.n. ver eſt iucũdius autũno, q̃a tunc arbores floreſcũt: vtilior ãt autũnus, quo fructus colliguntur: ſic fœliciores ſunt dies nouiſſimi, q̃bus colligimus fructus Patriarcharũ, legis, Prophetarũ, & doctrinæ ab Antiq̃s inuectę & ſeminarę, q̃ dies illi antiqui.

94 Eſt nè homo princeps omnium creaturarum etiam rationabilium? Nõnè id
Ezec.1. patet in illa Ezechielis viſione, qua vidit Tribunal Dei, & totam ſeriem eorum, quæ ipſum Tribunal conſtituunt? In qua viſione Propheta ſe vidiſſe deſcribit principes omnium animalium coràm throno Dei ſtantes: Leonem videlicet ferarum principem, Bouem armentorũ vel cicurum, Aquilam auium, & Hominem creaturarum rationabiliũ. Sed nõnè ſunt Angeli digniores: vt omnis Theologorum ſchola affirmare videtur?
Heb.1. Sed ſi Angeli ſunt nobiliores: cur dicuntur adminiſtratorii ſpiritus miſſi in eorum miniſterium, qui æternam ſalutem capiunt? Et cur verbum Dei
Ibi.2. non appræhendit Angelos, ſed ſemen Abrahæ: vt Apoſtolus inquit? Sed cum Angeli dati ſint in tutelam, nonnè videntur digniores? Nonnè datur etiã pædagogus in tutelam filio Regis: non tamen illo dignior eſt? Quãuis pro tempore videatur dignior. Nam poſtq̃ adoleuerit puer, con-
Gal.4. ſcendit ad locum ſuũ. Hinc Apoſtolus ait. Quãto tempore hæres paruulus eſt, nihil differt à ſeruo: cum ſit Dominus omnium, ſed ſub tutoribus & actoribus eſt vſq; ad præfinitum tempus à patre.

95 Cur homo ſudãs, & cõfricãs palmas magis demittit terrã, quã fœmina? An,
Gen.2. quià homo è terra formatus eſt, mulier aũt è viri coſta ſumpta fuit: vt ſe iactant mulieres? An, quià homo eſt denſioris texturæ, fœmina verò molioris? An, q̃a homo calidior eſt, & magis poros dilatat & aperit: adeò vt inde groſſior materia egrediatẽ? An, quià homo eſt radix & truncus arboris humanæ, fœmina aũt tanq̃ ramus? Hinc ipſa dicitur è coſta viri exiiſſe: ſicut ramus è coſta arboris prodit. Nec tamen ramus radice nobilior eſt: quãuis ipſa terra magis commiſceatur.

96 Cur lapilli generanẽ in renibus & inteſtinis hominũ? An, quià vrina emanãs à poculo frigido, aut aqua vel vino, quod terream naturã ſapit, calore humano calefacta bipartitur: in partem videlicet ſubtiliorẽ, quæ facilè exit, & in partem groſſiorem & lapideam, quæ in veſica congelata & cõſtipata lapidem efficit? An, vt denotetur cõformitas maioris ac minoris Mundi? Nam ſicut in maiori Mũdo ex humoribus generanẽ lapides in cauernis montiũ, & ex rariori & magis aquea materia generantur metalla: ſic & in Mũdo hoc minori eodẽ modo & ratione generantur calculi, & quoddã genus magis fluxibile & arenoſum, quod eſt ſicut granula metallorũ.

97 Cur homo dolet dentibus, aliis verò oſſibus nequaq̃? An, quià maior eſt in dẽtibus viuacitas? An, quià dẽtes cõnexi ſunt gingiuis neruoſis: ex quarũ cõnexione reſultat huiuſmodi dolor in dentibus? An dolor eſt in gingiuis, quãuis videat̃ in dentibus: ex cõnexione v3, vt modò dictũ eſt? Quod patet, eo q̃ ſi læſio eſt in ſupiori parte dentis, non imediatè gingiuis coniuncta, non videt̃ tantus dolor. An, quià dentes ſunt ex materia neruoſa à cæteris oſſibus aliena? Vnde naſcentibus aliis oſſibus cũ corpore, ſoli dentes poſteà naſcuntur, & creſcunt perihodo quadam ſeptennali: vt Macrobius diffuſè ſcribit. *Macro. de ſom. Scip.*

98 Cur infantes à ploratu ceſſant ad motũ cunæ, interueniẽtibus feſceninis cantibus? Nonnè, quià planctus ex moleſtia, quã ſentit infans, exoriens, illa ſuauitate mitigat̃: & motu illo frangitur imaginatio illa triſtis? Nam ſicut omnis triſtitia ex diſſonantia oritur (vnde maximã dãnatorũ triſtitiã Sapientes exiſtimant eſſe illam, quã cũ Deo & ſeipſis habent, diſſonantiam) ſic magna triſtitiæ fuga, & ingens lætitia ex conſonantia procedit. Et hæc erit maxima Beatorũ lætitia: quià ſentient conſonantiã, quã cũ Deo habent, in ſeipſis, & cum omnibus conciuibus.

99 Cur auriculæ extenduntur extrà caput, velut ſcuta? Nõnè, vt ſint tanq̃ vaſa, & ſinus recipientes aerem? Nã in cauernulis variis dearticulat̃ & formatur vox, phantaſiæ & ſenſui cõmuni repræſentãda. Quod fieri nequiret in paruis illis foraminibus, ſiue chartilaginibus illis auriũ, p̃minẽtibus. Quæ quidem chartilagines, & ſi variè formatæ ſunt: vt reſpondeant animalibus, quorũ ſunt: eadem tamen eſt ratio in omnibus auribus. Cũ omnes ſuas cauernulas pari modo, & proportione conuenienti habeant.

100 Vnde procedit hominis ira? Nõnè à corde? Cũ definientes irã dicant, q̃ eſt accenſio ſanguinis circà cor: vnde exhalat̃ fumus vſq; ad caput, & per naſum exit. Accendit̃ aũt circà cor ſanguis: vt illud adiuuet ad obtinendũ, quod appetit. Et quià aliquãdo nõ põt, impetrat fauorẽ à ſanguine, illuc cõcurrente. Quod inuit Damaſcenus, non tñ in Theologia, ſed in rebus naturalibus peritiſſimus: qui volens aſſignare cauſam & originem ipſius iræ, ait, q̃ ille motus procedit ab amore excellentiæ, quã animal acquirere vel conſeruare vult. Hinc animal conſeruare ſe volens indẽne dum læditur, contrà lædentem indignatur. Et quãuis nõ lædatur: iraſcitur tamen & accenditur: dum vult obtinere, quod non habet. *Damaſce.*

101 Cur aliq̃ pueri ſeipſos Deo dedicant, & ſacris oblectant̃? An, quià bonã animã à principio ſortiti ſunt: vt de ſeipſo Sapiens perhibet? Sed nõnè hinc multi querelę aut excuſationis cauſam haberẽt, ſi benè nõ operant̃? Nonnè Apoſtolus ait. Nũquid dicit figmentũ ei, qui ipſum finxit, quid me feciſti ſic? An nõ habet poteſtatem figulus luti, ex eadem maſſa facere aliud vas in honorem, & aliud in contumeliã? Nec tamen inde habet vas factũ in contumeliã, dolendi cauſam: cũ ip̃m poſſit fieri in honorẽ (vt alibi dicit ipſe Apoſtolus) & aliq̃n nobiliori ſorte: ſicut idem Apoſtolus alibi dicit. *Sap. 8.* *Ro. 9.* *2. Timo. 2.*

Vbi

Ro.5. Vbi abundauit delictum, ſuperabundauit & gratia. An, quià cõmuniter pueri nõ impediti, nec aliquo malo à lenocinio diſtracti affectant & ſatagunt redire illuc: vnde venerũt? Hinc (vt opinor) ſummus Doctor dixit.
Mat.18. Niſi efficiamini ſicut paruuli: nõ intrabitis in regnum cœloꝝ: quià videlicet illuc redire cõtendunt pueroꝝ animæ, anteq̃ inficiantur.

102 Quarè homo aliquãdo lætus, aliquãdo verò triſtis eſt, nullo nouo obiecto perſpecto? An id eſt ex humore ſanguineo vel melancholico præualẽte? Nã ex variis humoribus compoſitũ eſt corpus humanũ. Quos humores
2.de an. ſequitur totũ cõpoſitũ, quod eſt homo: ne dicam anima, cũ Ariſtoteles nolit, ꝙ anima triſteẽ aut gaudeat: ſicut nec texit, nec filat. An id ꝓuenit ex influxu particulari, qui reddit hominẽ mœſtũ vel alacrẽ pro ipſius influxus cõditione? An id eſt ex iis, quæ de nouo memorantur læta vel triſtia? An, quià licet nõ ꝑcipiatur obiectum ſenſu aliquo exteriori: ꝑcipitur tamẽ ſenſu cõmuni, phantaſia vꝫ vel cogitatiua? Sicut ouis ſentit lupum,
Arabicum adagium. quãuis ipſum non videat. Vnde eſt Arabicũ illud adagium, ꝙ amici flatu ſuo lætificant amicum, inimici verò triſtem reddunt: quãuis neſciatur ꝙ aſtans ſit amicus vel inimicus.

103 Cur aliqui loquũtur in ſomnis? An, quià ſpũs eoꝝ minus ſopitus, efficax ãt & potens à natura, conatur ſolitũ opus facere? An, quià hi fortem habẽt imaginationẽ huiuſmodi reꝝ? Hinc mouent linguã ad loquendũ, vt cõſueuerũt, nec tamẽ, q̃d dicant, aduertunt: cũ ſopita ſit, aut abierit ratio: vt
Zohar. in Zohar dicitur. An (vt melius dicamus) quià abeunte Neſſamah, ideſt portione ſuperiore cõturbatur ratio, & à vi ſua remittitur, & deficit?

104 Vnde tanta eſt inter vinũ & ſtomachũ cõcordia? An, quià ſuapte natura ſtomachus frigidus eſt? Hinc à vino calefit & cõfouetur. An, cũ Phœbæũ ſit vinum, vitæ & ſanitati confert: dũmodò moderatè ſumatur? Nam omnia immoderata & ſuperflua nocent: illa autẽ maximè, quæ magis prodeſſe ſolent. Hinc eſt illa vulgata ſententia. Omnis repletio mala, panis autem peſſima. An, quià vinũ Solare eſt, ſtomachus verò Lunaris: quià ſubiicitẽ Cancro, qui eſt Lunæ domiciliũ? Vnde ſicut à Sole Luna fouetur: ſic à vino ſtomachus. Quod non latebat illum, qui dixit. Vtere modico vino
1.Timo.5. propter ſtomachum, & frequentes infirmitates tuas. Cõfert etiam vinum tanq̃ medicina vulneribus, maximè oleo admixtũ, contemperante & liniente ipſum. Hinc ſummus Doctor Chriſtus dixit collatum fuiſſe Sa-
Luce.10. maritano illi vinum & oleum.

105 Quod eſt verũ decus à principio corpori & menti datum? Nõnè eſt decoꝝ corpus, quãdo habet omnia membra benè proportionata, & mira harmonia & ſuauitate diſpoſita, adeò vt omnibus aſpicientibus iucũda reddantur? Sed decus & pulchritudo mentis duplex eſt (ſi rectè opinamur) altera dum ſummi Pulchri gerit imaginem: altera eſt in ſimilitudine, quã opibus acquirit. Magno.n. myſterio Moſes, poſtq̃ induxit Deũ dicentẽ.
Gen.1. Faciamus hominẽ cũ imagine & ſimilitudine noſtra: vbi de ipſius produ-

ctione tractat, ait. Ad imaginẽ ſuã creauit eũ: nulla mentionẽ (vt in veritate literæ habẽt) facta de ſimilitudine iã memorata. Quãuis in vulgata æditione de ſimilitudine habeaẽ mentio. Et hoc, qđ ea, quæ à natura ſunt, nobis tradidit ipſe Opifex: id autẽ, quod opibus acqrit, nobis cõparãdũ reliqt: vt ipſi Deo aſſimilemur. In cuius rei acqrẽdæ fauorẽ tradidit nobis rationẽ, ſynderesim, legẽ, documenta q̃plurima, Angelorum tutelam, gratiam & dona multiplicia. Quibus ſuffragiis quantò magis Deo aſſimilamur: tantò maius decus & maiorẽ pulchritudinem acquirimus.

106 Quãdo homo incipit eſſe in ſeipſo ſm Proculum? Nõnè (vt ipſe ait) incipit eſſe in ſeipſo omne, quod eſt poſt intellectualem hebdomadã ſupramũdani Dei, à partibus vniuerſi exempti? Quod cũ proculdubio tractum ſit à ſecretiori Theologia, per principia ipſius id declarare oportet. Traditur enim ibidẽ (vt Zohar ampliſſimè tractat) q̀ omnia creata, anteq̃ in proprias formas explicarentur, producta atq; poſita fuere in verbo: qđ ipſi חכמה chocmah, ideſt ſapientiã vocant. Hinc Iohãnes ait. Quod factum eſt: in ipſo vita erat. Nam in ipſo verbo omnia erãt, tanq̃ in prima domo: poſteà fuerunt in Spiritu ſancto (quẽ Elohim in fabrica Scriptura nuncupat) tanq̃ in ſecunda domo. Et hic ſeptiformis eſt. Quẽ ſeptenariũ ipſi Theologi antiqui ſeptem fabricæ menſuras appellant. Secundùm quas omnia hæc diuerſimoda ſunt: ſicuti per ſeptem Planetas illis correſpondentes tã varia corpora diſponũtur. Vnde quouſq; res ſunt in domibus illis, aut menſuris, non habent eſſe propriũ: ſed poſtq̃ exeunt ab illo ſeptenario, quẽ hebdomadam intellectualem ipſe Proculus appellat.

Proculus in Timgũ. *Zohar.* *Iohãnis. 1.* *Gen 1.*

107 Quómodò ſm eundẽ diuiduntur opera naturæ, & potiſſimè homines? Nõnè diuiduntur (vt ipſe inquit) naturæ Deorum vel hominum operationes in immanentes & tranſeuntes? Quod declarans, ait. Per ĩmanentes operationes ſeipſum vnũquodq; cõtinet, & quæ in ipſo ſunt, iura & rationes: per tranſeuntes autem exterius operatur. Hæ autem ſunt officia & obſequia charitatis, prudentia hominis diſtributa: qua primò reſpicit ſeipſm, poſteà alios. Nec charitas ergà ſeipſum lege præcipitur: cũ à natura indita ſit, & ab omnibus pro lege accœptata: & habeatur tanq̃ menſura dilectionis aliorum, dicente lege. Diliges proximum vel amicum tuum ſicut teipſum. Et hoc quantum ad operationes circà creaturas exhibitas. Nam dilectio & cultus Dei præſupponitur à Proculo: ſicut amor ſuiipſius, tanq̃ naturale quoddam: vt diffuſè tractat, vbi de orationibus agit.

Proculus ĩ Timgũ. *Leuit. 19.* *Mat. 22.* *Procul' de orationib' & ſcibus.*

108 Quomodò vnuſquiſq; viuit? Nõnè vnuſquiſq; habet animam: quæ (vt Ariſtoteles ait) eſt principium intelligendi, ſentiendi, & ſm locum mouendi? Cui Ariſtoxenus ex officina Platonis depromens adſtipulatur, dùm ait: Anima eſt numerus ſeipſum mouens. Cum igitur anima habeat à ſe principium motus: videtur quoq; habere principium eſſendi & vitæ: vt videlicet non indigeat alterius ſuffragio, vt viuat. Sed nõnè è conuerſo laudauit Paulus Arati ſententiam dicẽtis. Deus eſt, in quo viuimus, mouemur

2. de aia. *Ariſtoxen'* *Act. 17.*

& ſumus? An igitur malè ſenſit Ariſtoteles? An intendit excludere oēm
ſecundam cauſam, non autem primam: in cuius virtute omnis ſecunda
Proc. in li. de cauſis. agit: vt Proculus docet? An fortè Ariſtoteles nō vidit, aut admittere no-
luit illud vnum in Parmenide celebratum, in quo, tanq̄ in radice, omnia
Pla. in Parmenide. ſunt vnū: & à quo oia, ſicut rami à radice, hauriūt vñ viuāt & cōſeruētur?

109 Seruorꝝ cōditio qualis à Sapiētibus exiſtimat̃? Nōnè hēmus Athenienſem,
Idē l. 6. de legibus. q apud Platonē citat eximiū Poetarꝝ dicētē. Dimidiū mētis Iupiter abſtu
lit ab iis, q ſeruili ſorti ſubiecti ſunt? Sed cur hoc? An, qà pro maiori parte
aliis addicti ſunt: minori q̄ media ſibi derelicta? An, qà (vt ipſe Atheniēſis
ait) veluti iumēta cōtinuis calcaribus perurgent̃? An, qà nō poſſunt ſpūm
2. Cor. 3. & meliorē ſortē hois ſentire ii, q ſunt ſeruitute depreſſi: dicēte Apoſtolo.
Ant. Theo. Vbi ſpūs, ibi libertas? Hinc antiqui Theologi docēt, ꝙ Spiritus ſanctus
nunq̄ in illo quieſcit, qui ſeruitute deprimitur: vt etiā alibi diſſeruimus.

110 Cur nulla ſecta, nulliuſq; cultus homines campanas pulſant, præter ſolos
Chriſtianos? An, quià acutioris ingenii ſunt? Vnde & ipſi tormenta bel-
lica, quæ vulgus bombardas appellat, inuenerunt, librorꝝ impreſſiones, &
multa huiuſmodi? An, quià alii non habent tam atroces hoſtes campanis
terrendos, q̄ habent Chriſtiani? De quorꝝ hoſtium Principe dixit Chri-
Luca. 22. ſtus Petro: quē relinquebat vicarium ſuper eos. Eccè Satan expetiuit, vt
1. Pet. 5. cribraret vos: ſicut triticum. De quo etiam ipſe Petrus ait. Aduerſarius ve-
ſter Diabolus, tanq̄ Leo rugiens, circuit, quærens quem deuoret. Quòd
autē cāpanis huiuſmodi hoſtes terreātur, patet: cū ad earꝝ ſonū fugent̃ aut
ceſſent ſpūs ꝓcellarꝝ: vt ſæpiſſimè cōprobatū fuit. Nec opinor ipſas fuiſſe
hominū ingenio adinuētas (vt aliq calūniant̃) ſed puto tractas fuiſſe à le
Exo 28. ge: quæ iubebat, vt ſūmus Sacerdos Tabernaculū intraret cū ſeptuaginta
duobus tintinnabulis: vel ad terrēdos hoſtes, vel ad excitādas amicas in-
telligentias etiam diuerſorꝝ Populorꝝ: vt ſuo loco dictum eſt.

SECTIO QVARTA DE MORIBVS ET FORTVITIS HOMINVM EVENTIBVS.

111 CVr tam pauci ſapientia ſunt dotati? An, quià pauciſſimi ſunt
Sap. 1. mundi & à malis liberati? Sapiētia enim (teſte Sapiēte) nō
intrat in maleuolā animā: nec in corpore ſubdito peccatis
habitat. An, quià ordo & ſeries rerum exquirit, vt vniuſcu-
iuſq; cōditio tā generica q̄ ſpecifica per gradus extendatur?
Vnde ſicut in eſſendo vna eſt ſuprema creaturarꝝ ſpecies, à
qua aliæ ſucceſſiuè deſcendūt: ſic in qualibet arte, Pictoria videlicet Scri
ptoria, Oratoria, & huiuſmodi, eſt latitudo quædam graduum ſm ma-
gis & minus perfectum. An, quià æquum non eſt, vt omnibus indiffe-
renter arcana cōmunicentur: ſed præcipuis, immò ſingularibus amicis?

Iuxtà illud Chriſti.Iam nõ dicam vos ſeruos,ſed amicos:quià,quæcunq; Io.15.
audiui à Patre meo,nota feci vobis.Et alibi.Vobis datum eſt noſſe myſte Luc.8.
ria regni Dei:cæteris autem in parabolis.Sapientia autẽ vera,eſt arcanorũ
Dei cognitio:quæ(vt inquit Apoſtolus)homini loqui nõ licet. 2.Cor.12.

112 Cur Sapientes quantò magis ſciunt,tantò minus ſe ſcire exiſtimant? Nõnè,
quià(vt ſuprà diſſeruimus) quantò plura ſciunt, tantò plura cognoſcunt
ſcienda:quæ reſpectu eorũ,quæ ſciunt,ſunt valdè plurima? Iuxtà Peripate Themiſ. 3
ticum illud.Ea,quæ ſcimus,ſunt minima pars eorũ,quæ ignoramus.Hinc de anima.
Socrates,oraculi teſtimonio,omnium coæuorum ſapictiſſimus,poſt mul- Socratis
ta celebratiſſima dogmata,quæ Platoni & aliis tradidit,dixit.Hoc vnum dictum.
ſcio,ꝙ nihil ſcio.Vnde Cicero filium hortabatur, vt diſceret, quouſq; vi- Cice.in.1.
deretur ſibi nihil ſcire.Pauca autẽ ſcientes,cũ ignorent multa ſcienda,exi- officiorũ.
ſtimant ſe cuncta ſcire:& inde facilè loquuntur.Iuxtà Peripateticũ illud.
Ad pauca reſpicientes facilè enunciant.

113 Cur vulgus oblectatur magis mendacio q̃ veritate? An,quià eſt magis do-
meſticum Diabolo:qui mẽdax & pater mẽdacii à Saluatore dicitur? An, Io.8.
quià (vt Anſelmus ait)veritas eſt rectitudo,ſola mente pcœptibilis? Hinc Anſel. de
non põt à vulgo,quod mente caret,percipi.Propterea ſenſibus innixi nõ veritate.
percipiunt niſi ea,quæ ſenſibilibus inuoluuntur,& ſenſibus obiiciunt. Vñ
ab huiuſmodi non eſt expectanda ſyncera veritas: vt Pyrrho Helidenſis Pyrrho He
multis rationibus probat.Res.n.ex quibus mendaciũ componitur,ſenſu lidenſis.
percipiuntur: ſed non vera earum connexio,& non,quæ ab eis habetur,
ſermonis veritas:quæ(vt diximus)eſt ſola mente percœptibilis.

114 In quo conſiſtit vera philoſophia? An in vera rerum intelligentia? Sed quo-
modò quis habebit veram rerũ cognitionẽ: niſi cauſas earum cognoſcat,
deueniendo vſq; ad primas rerum cauſas: vt Ariſtoteles docet? Vnde, cũ Phyſi.1.
prima omniũ rerum cauſa efficiens & finalis ſit Deus,concluſio ſumma eſt,
ꝙ nemo poterit rectè philoſophari,niſi cognito Deo:à quo omnia,in quo
omnia,& ꝑ quem omnia.Quãuis Ariſtoteles ſcindẽdo cognitionem, ad Ro.11.
aliam doctrinã reſeruet illam,quæ de Deo haberi poteſt. Phyſi.2.

115 Quomodò verificatur illud Platonicũ,ꝙ omne Sapientũ ſtudium eſt medi- Plato in
tatio mortis? An,quià ſemper meditari debemus nos morituros, & inde Phædone.
rõnem de opibus noſtris reddituros? Sed nonnè aliò tendit Platonis ſen
tentia: vt ipſemet in Phædone id apertè declarat,dicens,ꝙ nemo põt re-
ctè philoſophari,niſi aliquatenus,vel penitus ſit à corpe ſeparatus? Quã-
obrem ridiculũ fore exiſtimat, ſi vir,qui in vita ſic ſe cõparauit,vt q̃ proxi-
mè ad mortem accederet,eadem deinde adueniente perturbetur. Rectè
igitur philoſophantes mortem contemnũt,& ab ea minimè perterrẽtur.
Et ſi corporea quiſpiã timet, non philoſophus,ſed philoſomatus eſt.Et ſi
pecuniarũ vel honorum cupidus de amiſſione eorum dolet, Philochre-
matus aut Philotimus eſt.Quod Plotinus clarius explicãs ait,ꝙ ſi qs re- Plo. de pul
ctè philoſophari vult,oportet, ꝙ ſpecies ſenſibiles, & conſequenter ſen- chro.
ſibilium

ſibilium rerum affectum in veſtibulo relinquat, & ad puros rerum ſplendores ingrediatur.

116 Vera virtus conſiſtit nè in natura, an in violentia? Nonnè in violentia? Iuxtà
Mat. 11. illud Chriſti. Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Sed
Eccl. 7. nõnè Deus fecit hominẽ rectum: vt Sapiens ait? Nec enim poſſet eſſe re-
Auguſtinus. ctus, niſi affectus ipſius eſſent recti. Quod clarius referãs Auguſtinus ait.
Falſò cõqueritur humanũ genus de natura ſua: cũ Deus fecerit ipſam re-
ctam & bonã. Si aũt obliqua videt, id nõ eſt à natura, ſed ab ipſo homine:
Eccl. 7. qui (vt Sapiẽs ſubinfert) variis ſe quæſtionibus, aut implicationibus imi-
ſcuit: obiecto ſenſibili, aut mali dæmonis ſuggeſtione aut iraſcibili vi de-
ductus. Huiuſmodi igitur appetitibus animalibus inferenda eſt vis, vt ſub-
1. Cor. 9. iugentur: ſicut Apoſtolus exemplo ſuiipſius monet, dicens. Caſtigo cor
Col. 3. pus meum, & in ſeruitutem redigo. Et iterum. Mortificate (inquit) membra
veſtra. Hũc enim ordinẽ dedit nobis Deus à principio: vt ſit nobis quaſi
Gen. 4. naturalis: quando primo fratricidæ dixit. Subter te erit appetitus tuus: &
tu dominaberis illius. Inferenda eſt ergò vis hoĩ animali repugnanti, non
rationi naturali: quã ſi ſequimur, à virtute nõ declinamus: quæ in ipſa ra-
tione recta & dirigente fundatur.

117 In quo potiſſimum conſiſtit virtus, in vi rationali nè an intellectiua? Nonnè
(vt recentiores Theologi dicunt peripateticam & ſenſibilem doctrinam
proſequentes) intellectus & ratio idem ſunt? Si verò Academicos, nec-
non & ſecretiores Theologos ſequi voluerimus: nonnè rationalis virtus
eſt media inter intellectum & vim animalem: ad vtrũq; illorum vertibilis?
Quod veri Peripatetici non reſpuunt: ſi benè intelligatur, quid ipſi velint
innuere per intellectum agentem & paſſibilem. Agentem enim vnicũ in
omnibus eſſe volũt: qui ab Academicis propriè vocatur intellectus. Paſ-
ſibilem verò multiplicatũ in indiuiduis aſſerunt: quãuis id neget impius
Auerrois. Arabs. Quẽ intellectum Platonici rationalem vim nominant: quã con-
comitatur voluntas & libertas, ſm quã homo meretur & peccat. Quod
negans Arabs deſtruit totam moralem Philoſophiam, & Theologiam:
Scotus. vt Doctor ſubtilis optimè ſentit.

118 Virtus intellectiua peccat nè aliquãdo vel pturbat? Nõnè (ſi Plotino credi-
Plo. de bo. mus) intellectus nec peccat, nec malo vnq̃ cõſentit: imò ſemp remurmu-
rat, & peccato reſiſtit? Quã vim aliq vocãt ſynderesim. Et hæc eſt (vt opi
Ethico. 1. nor) illa ratio, quæ (vt Ariſtoteles ait) ſemp ad optima deprecat. Hinc (vt
Plo. de bo. Plotinus ait) damnari nequit, cũ nõ peccet. De qua portione reor dixiſſe
Eccl. 12. Sapientẽ. Et ſpũs reuertit ad Deũ, qui dedit illum. Dãnatur.n. rationalis
anima media cũ animali, cui adhæſit: illa verò diuina virtus vel lux reuer-
titur in fontem: ſicut radius Solaris, quando feneſtra clauditur: vt Plotini
Iohãnis. 1. Cõmentator exẽplificat. Hæc.n. lux eſt illa, de qua Iohãnes ait. Erat lux
vera, quæ illuminat oẽm hominẽ. Et hæc nunq̃ perturbatur, nec inficitur:
ſicut nec radius Solaris à luto vel ſtercore, quod tangit.

119 Quarè viri clari ſæpiſſimè variis & acerbis caſibus moleſtantur? An, vt, velu-
ti arbor vẽto agitata, melius firmenẽ? An (vt Ambroſius inquit) vt fiat ago Ambro in
nis compenſatio? Nam fortiores & acriores hoſtes contrà fortiores athle- ſermo.
tas ordinanẽ? Hinc Princeps noſter Chriſtus cum hoſtium principe con- Mat. 4.
greſſus eſt. An, quià ordinati ad maiorem coronam, maiorem pugnam ſu
ſtinere debent, vt Deus faciat cum tentatione prouentũ: vt Apoſtolus ait? 1. Cor. 10.

120 Quid maius eſt eorũ, quæ nobis aduerſantur? An eſt Diabolus, q noſter ad-
uerſarius à Petro dicitur? An peccata, quæ nos ad mortẽ deducũt? Iuxtà 1. Pet. 5.
illud. Peccatũ, cum conſummatũ fuerit, generat mortẽ. An cõcupiſcẽtia: Iaco. 1.
à qua peccatũ venit, & quæ ſemper contrà ſpũm pugnat, ei (vt Apoſtolus Gal 5.
inqt) ſemper aduerſans? An eſt ipſa voluntas noſtra? Nam niſi hæc cõſen-
tiret Diabolo, peccato & cõcupiſcentiæ: non modò non peccaremus, ſed
mereremur. Hinc Auguſtinus ſolam voluntatem criminatur & damnat, Auguſtinus
dum ait. Nihil ardet in Inferno, niſi mala voluntas: quià videlicet cõcupi-
ſcentiæ ceſſit, quã refrænare debebat: ceſſitq; Diabolo, cui ſi reſtitiſſet, co-
ronam meruiſſet. Cui adſtipulans Hieronymus inquit. Debilis eſt hoſtis: Hieron. ad
qui non vincit niſi volentem. Euſtoch: ũ.

121 Vnde habẽt aliqua nobis aduerſantia, vt in malum noſtrũ ſemp machinenẽ?
An id hñt à Deo: qui p os Iſaiæ ait. Ego ſum creãs malũ? Vnde p Hamos Iſa. 45.
dĩ. Non eſt malũ in Ciuitate, quod nõ faciat Dñs. Sed nõnè de hoc Pſal- Hamos. 3.
mographus conqueriẽ, dicens. Declinauerũt in te mala: cogitauerũt conſi Pſal. 20.
lia, quæ non potuerũt ſtabilire? Hanc itaq; litem dirimit Ieremias, dicens.
Ex ore Altiſſimi nõ egredieẽ, neq; bonum, neq; malũ. Altiſſimus. n. ꝓbuit Thren. 3.
nobis vires opandi. & arbitrium liberũ, nos relinquẽs in manu cõſilii no-
ſtri: vt Sapiens ait. Vnde nihil boni vel mali facit: niſi quatenus nos hoc Eccl. 15.
vel illud ſpontè eligimus. Verùm tribuit legem obſeruandam. Vnde ſicut
ipſa lex bona (teſte Apoſtolo) eſt occaſio peccati: Ità & ipſe Deus ſummè Ro. 5.
bonus dans ipſam. Quam quidẽ legem nõ dedit vt peccemus: ſed vt per
ipſius obſeruationẽ mereamur. Si verò illam trãſgredimur: culpa eſt in no
bis. Sed de aduerſariis tentantibus quid dicemus? Nonnè & ipſi facti ſũt
mali rebellando? Sic & rebellat concupiſcentia, quià dimiſimus aut laxa-
uimus frænum rationis.

122 Cur vnuſquiſq; bonã famã appetit? An, quià naturale eſt, vt honorẽ appeta-
mus: q (vt Ariſtoteles ait) eſt virtutis & bonæ famæ præmiũ? Vnde fama Ethic. 4.
& honor eſt adeò animæ propriũ: vt decedens vehemẽter optet relinque-
re bonum nomẽ. Quod eſt potiſſimũ immortalitatis ipſius animæ ſignũ:
vt Plato inquit. Nam licet anima ſeparetur à corpore: ſatagit tñ habere, qđ Plato
ipſius propriũ eſt, bonam vz famã. Vnde ſi nõ eſſet hic honor animę cõna
turalis, nõ daret eum Deus in ꝓmiũ laboris, tanq̃ finem, pp quem labora-
mus. Nã canit Propheta. Gloria & diuitiæ in domo eius. Et iterũ. Gloria Pſal 111.
& honore coronaſti eũ. An appetimus honorẽ, tanq̃ mediũ, ſine quo vaca & 8.
re Deo nequimus? Si benè concludit Hieronymus, cũ Ruſtico monacho Hieron. ad Ruſticum.

diſcurrendo. Ait.n. Vbi nō eſt honor, ibi contemptus: vbi cōtemptus, ibi frequens iniuria: vbi iniuria, ibi anima priuata quiete eliditur à propoſito: & vbi nō eſt quies & pax, ibi Deus nō inhabitat.

123 Cur naturaliter cor noſtrū ex iniuriis nobis illatis indignatur? Nōnè (vt nuper diximus) quia ſicut appetitus honoris eſt nobis cōnaturalis: ſic & odiū vituperii? *Acto. 5.* Sed nonnè de Apoſtolis ſcriptū eſt. Ibant gaudentes à conſpectu concilii: qm̄ digni habiti ſunt pro noīe Ieſu contumeliā pati? *Franciſcus* Pari modo & de Franciſco dicit, q malebat audire de ſe vituperia q̄ laudes. Nōnè id erat, nō q contumeliis delectarent, ſed quia expectabāt maiorem gloriā & honorē ex iis cōtumeliis, quas ferebāt? Quod promiſerat ſūmus *Mat. 5.* Iudex, dicens. Beati eritis cū maledixerint vobis homines, & pſecuti vos fuerint, & dixerint omne malū aduerſum vos, mētientes propter me: gaudete & exultate, qm̄ merces veſtra copioſa eſt in cœlis. Finis enim debitus *Ibi. 23.* omnis contumeliæ eſt exaltatio, per regulā illam ſæpius à Chriſto repeti- *Lucæ 14.* tam. Omnis enim, qui ſe humiliat, exaltabitur.

124 Cur homines cōmouentur ob magna negocia ſibi cōmiſſa, aut magnos honores ſibi creditos? An, quia ſentit homo ſe transferri à gradu in gradum? Quod fieri nequit abſq; animi motione: ſicut nec aſcenſus corporeus fit ſine motione corporis. An, quia homo cogitat noua & magna ſibi pertractanda? An, quia vires fortiores exquiruntur in maioribus negociis pertractandis? Quod animus præſentiens, laborat in ipſis colligendis. Vnde motio magna ſubſequitur.

125 Cur inter fratres maius & inexpiabilius eſt odium, quàm inter extraneos? *Plutar. de amore fraterno.* Nonnè id eſt (vt longo ſermone Plutarchus diſſerit) quia ſolidior eſt inter eos amicitia & conglutinatio? Nam ſicut ab altiori loco cadens, maiori ruina cadit: ſic diſcedens ab intima amicitia, grauiori odio feritur. Et ſicut membra vnita, ſi diuidantur, impoſſibili vnione diuiduntur: Sic fratres (vt idem Plutarchus ait) ex vna & eadem radice prodeuntes. Vnde *Polit. 7.* & Ariſtoteles fratrum contentiones & iras acerbiſſimas diiudicat. Quod confirmatur exemplo primorum fratrum, Habel & Chain, atq; Iahacob & Heſau, Romuli & Remi, & Antonii, Seueri Imperatoris filii & Getæ. Quorum omnium odia fuerunt inexpiabilia: ſicuti & veri debebant eſſe *Euripides* amores. Nam (vt Euripides ait) fratrum & cōiunctorum ſunt veræ amicitiæ: ſeruorum verò, ſunt verarum amicitiarū vmbræ.

126 Cur homo valdè indignatur, ſi quis in faciem eius ſpuat? An, quia ſputo illo fœdatur? An, quia ſpuens ipſum vilipendit, dum primum cibi excrementum in illum proiicit? Quo excremento nihil vilius. An, quia ſicut in oſculo datur ſignum amoris & reuerentiæ (cum per ipſum flatus & ſpiritus, & cōſequenter anima quodāmodo oſculato communicetur & tradatur) ſic eius oppoſitum facit ille, qui ſpuit: cum non flatum, aut quod ſibi gratum eſt, cōmunicet, ſed fœcem abiiciendā? Quod & de quacūq; alia fece, ſecundæ videlicet, aut tertiæ digeſtionis ſequeretur.

127 Cur in amoris ſignum dari ſolet oſculũ? An, quià ſicut os in natura venereã penitus eſt, & amoris portio: ſic & in operatione oſculum? An, quià per os & oſculũ, oſculantes ſe inuicẽ, flatum, ſpiritũ & vitam mutuò cõmunicãt: vt nuper dictum eſt? Nulla enim maior communicatio fieri poteſt, q̃ ea, quæ fit per oſculum, & ſeminis cõmunicationem. Hinc vtroq; gaudet Venus. Quæ quidẽ Venus cum bifaria ſit (vt Platonici docent) bona videlicet & mala, bifarius eſſe põt vterq; actus: bonus videlicet & malus. Hinc Paulus vocat matrimoniũ ſanctum, & oſculum ſanctum. Et q̃ huiuſmodi poſſit homo abuti, clarè patet. Ideò ad alia tranſeamus. Pla.i Sym. Ephe.5. 1.Cor.16. 2.Cor.13.

128 Cur amici in gaudiis & preſſuris iungũt inuicẽ dexteras? Nõnẽ, quià ſic inoleuit conſuetudo? Sed vnde hæc conſuetudo inducta eſt? Nonnẽ manus opera ſignificãt: quæ in tactu denotãt euentus, & opera ſubſecuta eſſe cõmunia? Vnde quodãmodò, tangẽtes ſibi manus, p eas loquunť, dicentes: Quod tibi cõtigit, damnũ, dolor, gaudium ſeu prouẽtus: meum ꝑprium exiſtimo. Iuxtà regulã illã ab Apoſtolo Romanis datã. Gaudere cũ gaudentibus, & flere cũ flentibus. Quã quidẽ regulã ipſe obſeruans, ait. Quis infirmatur, & ego nõ infirmor? Quis ſcandalizať, & ego non vror? Ro.12. 2.Cor.11.

129 Cur rubore perfundimur ex nuditate: bruta verò nequaq̃? An id prouenit ex membrorũ rebellione, ex peccato Protoplaſti facta? Quam rebellionẽ ſequitur confuſio. Iuxtà illud Ezechielis Ieruſalem alloquentis. Quando eras nuda & confuſione plena. Semper enim homo erubeſcit, quãdo oſtẽditur, aut cõmemoratur aliquid, per quod iacturã & confuſionẽ conſecutus eſt. An erubeſcere ſolet homo ex nuditate, ne det aliis concupiſcendi occaſionem? An id eſt ex decreto nobis à Deo dato? Quod promulgans Apoſtolus, inquit. Ignobiliora membra Deus vult vt abundantiori honore circundemus: & quæ inhoneſta ſunt noſtra, abundantiorem honeſtatem habeant. An propter aliud ſacramentum, quod ſecretiores Theologi habent inter reconditiſſima: adeò vt de ipſo fari non liceat? Quod tamen aliquãtulum innuit Paulus, dum de matrimonio cum Epheſiis ageret, dicens. Hoc ſacramentum magnum eſt. Ezec.16. 1.Cor 12. Ephe.5.

130 Quis magis erubeſcere debet ex nuditate, mas nẽ, an fœmina? An forſitan minus erubeſcere debet fœmina? Cum ſit debilius vas, & minoris conſtãtiæ. Sed, cum mulier, lege iubente, magis puniatur ex adulterio q̃ vir, nõnẽ maius peccatum eſt mulieris q̃ viri: & conſequenter magis erubeſcere debet ex nuditate? Et hoc, quià ipſa fuit principium erubeſcentiæ, quam ex nuditate habemus: vt in Geneſi habeť. Magis autem peccat mulier hãbens rem cum extraneo: quià eſt fundus viri, in quo extraneus ſeminare non debet: ne contingat error in filiis, vt ſuprà diſſeruimus. Quod in viro præuaricãte nõ contingit. Hinc punitur pariter adulter, qui in alieno fundo ſeminat. Nam (vt in Leuitico dicitur) mori debet mœchus & adultera. Si verò maritus, vel ſolutus cum ſoluta peccet, nulla lege condemnatur: vt etiam alibi diſſeruimus, Leuit.20. Gen.3. Leuit.20.

Cur

131 Cur ſomnia infirmorum plærunq; ſunt vera:ſicut ait Plato? An,quià tali do-
Plato nantur priuilegio? An;quià portio illa ſuperior,cuius eſt vaticinium, quã-
tò magis à corporeis vinculis ſoluitur,tantò fortius vnitur ſuo fonti,& da
tori Deo:in quo videre poteſt ea,quæ carneis vinculis ligata pſpicere ne-
Zohar. quibat? An(vt in Zohar dicitur)quià anima incipit à carne & ſenſibus ſe-
parari,ſuiq; iuris eſſe,ſolutis vel in parte corporeis impedimẽtis? Nec enim
anima ſenſibus & organis ad operandum indiget: niſi quatenus ligata ali
ter percipere nequit.

132 Cur ſtulti & Necromantes vaticinantur? An,quià Necromantes præualent
naturalibus ac diuinis doctrinis,quas nefariè ſuis cõmiſcent? Quod fecit
Bilaham:qui iccircò auſus fuit congredi cum Moſe,& colloquia habebat
Nu.12. cum Elohim:vt in Numeroꝝ libro legimus. An, quià cõmertia habent
&.14. cum dæmonibus,à quibus poſſunt ſcire multa,& omnia,quæ promulga-
ta ſunt extrà terminũ amicorum Dei:quẽ Hebræi פרגד pergot vocant?
Nam ibi exiſtentibus,arcana Dei,quæ homini loqui non licet,demõſtrã-
tur. Extrà autem publicantur tm̃modò ea,quæ breui & incuitabiliter exe
cutioni ſunt demãdanda. Et hæc immundi ſpiritus ſcire poſſunt:vt ſecre-
Sec.Theo. tiores Theologi dicũt. Sed cur ſtulti nõnunq̃ vaticinãtur? An,quià coꝝ
portio ſuperior minus ligata cum ratione diſcurrente,facilius à ſupernis
haurit:vt aliqui opinãtur? An,quià non defatigati in diſcurrendo præſen-
tiunt,quæ ſunt in cauſis,nondum explicata in effectus? Quod in beſtiis &
auibus comprobatur:quæ non impeditæ à diſcurſu præſentiunt imbres
& ventos,& motiones Aeris citò venturas.

133 Cur electio per ſortem facta nunc condemnari videtur:quæ ab Antiquis,&
Acto.1. ab Apoſtolis maximè fuit obſeruata? Nõnè,quià ſuperſtitio quædam eſſe
iudicat̃? Sed quõ eſt ſuperſtitio id,quod Apoſtoli Spũ ſancto pleni obſer
1.Reg.10. uarunt,eligendo Mathiã? Quod etiam Deus obſeruari iuſſit in electione
Saulis,& multis aliis in locis. An igit̃ nunc eſt ſuperſtitio huiuſmodi ele-
ctio,quæ antiquitus diuina erat? Tunc enim homines erant tales,vt diui-
nos influxus ſuſciperent diſpoſiti. Nũc autem,poſtq̃ mortales malo dæ-
moni ceſſerunt, reſiſtentes Spiritui ſancto, ablatæ ſunt ſortes, ne à ma-
lo dæmone,cui ceſſerunt,abducãtur in electionem alicuius:quem Domi-
nus non elegerit. Habet enim dæmon malus poteſtatem immiſcendi ſe
cum prauis,& eorum opera perturbandi. Quod cũ ſanctis facere nequit:
quià ei viriliter reſtiterunt ac reſiſtunt.

134 Cur Chriſticolæ ſuper mortuoꝝ oſſibus ſacrificant? An,vt expectent inde
ſuffragium à ſanctis,quoꝝ reliquiæ ibi ſunt? Sed quæ merita ſanctoꝝ no-
bis ſuffragari poſſunt? Cũ omnes vltrà cõdignum remunerati ſint: vt effi-
Frãciſcus Mayro. caciſſimè probat Doctor illuminatus in tractatu particulari, quẽ de indul-
gentiis & meritis ſanctorum ædidit,multis authoritatibus: illa potiſſimè
Luc.6. Chriſti à Luca recitata,qua dr̃. Menſuram bonam confertã & coagitatã
vel coagulatam & ſupereffluentem dabunt,ſcilicet miniſtri Dei,in ſinum

veſtrum. Et quod ſuffragiũ expectare poſſumus à cadaueribus adeò im mundis: vt etiã ea tangentes immundi fiant: vt in libro Numeroꝝ, aliiſq; pleriſq; in locis habetur? Sed nõne illa, quæ ponũtur ſuper altari, ſunt oſſa ſanctoꝝ: vt inquiunt? Et quis hoc ſcire põt: cum nihil incertius, q̃ oſſa mortuorum? Nam multoties ſunt oſſa patibulo affixorum, quæ ſanctorum iudicantur. Iuxtà illud Auguſtini. Multa corpora venerantur in terris, quorum animæ cruciantur in Inferno. Vnde diligentiſſima cura in huiuſmodi negocio eſt adhibenda. *Nume. 19. & alibi.* *Auguſtinus*

135 Cur Antiquis concedebãtur tot vxores: nobis autẽ vna tñmodò? An, vt humanum genus à principio diminutum citius augeretur? Sed cum Deus à principio creauerit maſculũ & fœminam, & vnũquenq; cum ſuo pari (vt antiqui Theologi dicunt) cur non accipiebat vnuſquiſq; ſuam? An fortè, quià pauperes vix ſeipſos ſuſtentare valentes, relinquebant mulieres, ab his, qui opulentiores erant, accipiendas? Hi autẽ non peccabant, cũ nulla lege prohibitũ eſſet accipere plures vxores. Et ideò Abrahã, Iahacob, Dauid, & huiuſmodi amici Dei, multas vxores acceperũt à peccato immunes. Quãuis vna eſſet eorum vera & legitima vxor. Iuxtà illud. Vnica eſt columba mea, vnica eſt electa mea. Nobis autem, qui ſumus Regales Sacerdotes, interdicunt plures vxores: ſicuti Sacerdotibus legalibus nõ permittebatur niſi vna vxor: & illa intacta & virgo: vt in Leuitico habet. Quà ratione Izahac, qui totus Sacerdotalis erat, vnicam tñ habuit vxorem: vt Sapientes dicunt, & nos alibi differuimus. *Gen. 1.* *Cãt. 6.* *Leuit. 21.*

136 Quos Deus fœdere matrimoniali cõiunxit, põt ne ſine peccato diſſolui? Nõne Chriſtus ait. Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet? Hinc Paulus, in cuius pectore & ore Chriſtus reſonat, inquit. Alligatus es vxori, noli quærere ſolutionẽ. Sed cur Chriſtus permiſit diſſolutionem fieri, fornicationis cauſa (vt Matthæus refert) interueniente? Nonnè, quià in huiuſmodi claudicat matrimoniũ? Sed ſi ſic, cur non poteſt diſſolui matrimonium vrgentiori & nobiliori cauſa interueniente: vt videlicet quis expeditius & diligentius Deo ſeruiat? Nonnè id alibi ipſe Chriſtus innuit, dicẽs. Amẽ dico vobis, nemo eſt, qui relinquit domum aut parẽtes, aut fratres, aut vxorem, aut filios propter regnum Dei, & non recipiat multò plura in hoc tẽpore, & in ſæculo venturo vitam æternam? Qua etiam cauſa Moſes vxorem propriam reliquit. Vnde ſubortum eſt murmur Mariæ & Aharon: vt ſuo loco dictum eſt. Non igitur temerè nec facilè relinquenda eſt vxor: nec authoritate humana matrimonium diſſolui debet, ſed eius authoritate tantummodò, qui eos coniunxit: ſuggerente videlicet & ſuadente Spiritu ſancto. *Mat. 19.* *1. Cor. 7.* *Mat. 19.* *Luca. 18.* *Nume. 12.*

137 Cur Franciſcus voluit ſuos penitus eſſe alienos, nõ tantùm ab vxoribus, ſed ab omni re tẽporali? An, vt perfectè Chrm imitarenẽ, dicentẽ. Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: Filius autem hominis non habet, vbi caput ſuum reclinet? An, quià mente ſæpius agitabat illud eiuſdem Salua- *Luc. 9.*

Mat 6. toris. Quærite primò regnum Dei: & hæc omnia adiicientur vobis? An,
Ibidem. quià cognoſcebat magnifaciendū eſſe illud Chriſti monumentum. Non
poteſtis Deo ſeruire & Mammonæ. i. diuitiis & rebus terrenis? Vt igitur
Franciſcus expeditiſſimus eſſet ab hoc humani generis hoſte, voluit ſe &
ſuos eſſe omninò ab iis, quæ Mammonæ ſunt, abſolutos: nec vllam cum
ipſo Mammona partem habere.

138 Cur Benedictus ordinauit, vt ſui Monachi opulentos redditus haberent?
An, quià forſitan diffidebat prouidentiæ Dei? Sed minimè credendum
Ibidem. eſt, quòd tantus vir, Chriſti præcipuus imitator, illud non legiſſet. Re-
ſpicite volatilia cœli, quæ non ſerunt, neq; metunt, neq; congregant in
horrea: & pater veſter cœleſtis paſcit illa. Nonnè vos pluris eſtis illis? An
igitur, quià volebat Monachos ſuos vacare contemplationi, & ſpeculatio-
ni? Ideò voluit eis neceſſaria prouidere, memor Peripatetici dogmatis.
Topic. 3. Melius eſt philoſophari q̃ ditari: ſed non indigentibus. Vnde Antiq phi-
loſophi neceſſariis vitæ primò acquiſitis, philoſophari cœperunt. An, quà
ſicut aſſeclas ſuos Monachos i. ſolitarios vocauit: ſic eos ab omni frequē-
tia ſemotos eſſe voluit? Quod mendicantes facere nequeunt. Quod tole-
randum eſſet rationibus adductis. Sed q; in immēſum congregent auari-
tia quadā inexplebili, nec Deo, nec patri eorū, id placere puto.

139 Qui horū magis appropinquare videntur perfectioni? Nonnè vacantes cō-
Luce. 10. templationi, dicente Chriſto. Porrò vnum eſt neceſſariū. Maria optimam
partem elegit? Sed cur Chriſtus hanc optimam partem proſequi noluit?
Nonnè, quià ille, cui competebat omnis plenitudo, non contentus parte,
totum prælegit: vitam videlicet Euangelicā, quæ totum quoddā eſt, inte
gratum ex abundātiori vitæ actiuæ fructu, & vitæ contemplatiuæ iucun-
ditate? Comparando enim partem parti, contemplatiua vita melior eſt:
comparando verò quamlibet partem toti, illud Mathematicū principium
habet locum. Omne totum maius eſt ſua parte.

140 Cur Antiqui in Dominorum morte ſacco veſtiebantur? An, vt oſtenderēt
viliſſimo illo ſacco, q̃ vilis fuerit vita etiam magnorum? Cum omnis hu-
mana & corporea vita, morte concludatur. An, vt humiles ac ſupplices ve
niam & miſericordiā pro defuncto impetrarent? Sic enim pœnitentes hu
4 Reg. 20 miliari ſolebant ſacco & cinere. Sicut in quarto Regū volumine de Eze-
3 Reg. 21. chia legitur: & de Achab in tertio: cuius humilitate deuictus Deus dixit
Eliæ. Nonnè vidiſti Achab humiliatum coràm me? Pari modo & Nini-
uitæ ſacco & ieiunio placarunt excandeſcentē contrà eos iram Dei: vt Io-
Ione. 3. nas narrat. Hinc in Ioele dicitur. Plange quaſi virgo accincta ſacco. Et itē
Ioelis. 1. rum. Cubate in ſacco miniſtri Dei.

141 Vnde homo ſæpè aggredi deſyderat ea, quæ nō eſt expertus? An, quià ho-
mo eſt ſuapte natura omnium rerum appetens: eo quòd cum omnibus
proportionem habeat? An, quià vnuſquiſq; appetit, quod ſibi magis con-
uenire ſentit? An (vt Platonico more loquamur) quià vnuſquiſq; conaē

educere eam ſpeciē doctrinæ & artis, quæ à principio in ipſius mente impreſſa fuit? Sicuti cuidā magno Citharœdo Germano contigit: qui, cum cæcus natus eſſet, ſexennis in Templum à patre ductus, ſentiens organum pulſari, ſolicitè petiit à patre, vt eum illuc adduceret. Quod vix impetrauit. Vnde tandē illuc adductus mirabiliter pulſauit, ac ſi longo tempore artem didiciſſet. A' quo didicit ille Bernardus, alter Apollo in terris in pulſandis inſtrumentis. Quod apertiſſimum ſignum fuit ſpeciei pulſandi à principio ſibi inditæ.

142 Cur in Senatu vel Repub. expenſæ ſolent fieri valdè parcæ, niſi bellum vel aliqua vrgens cauſa intercedat? Nōnè, quià nullus rationabiliter expēdit niſi ob commoditatem vel voluptatem? Hinc Rempub. regentes ex leui cauſa nullam vel modicam ſentientes vtilitatem inuiti expendunt. Cum autem imminet bellum, vt ſe tueantur, & publicam iacturam euitent, aut ſpe maximi lucri ducti, dum victoriam ſperant, largas expenſas faciunt, collecta pecunia ex multis Ciuium ſymbolis. Quæ quidem ſymbola & ſi modica ſunt, faciunt (vt dici ſolet) vnum ſatis. Vnde addiſcimus, quòd amor proprius eſt præcipuus in quacūq; operatione. Et quāuis Cicero iubeat præferendum bonum cōmune: id tamen eſt, vt ſeruato communi ſeruetur particulare. Sapientis igitur eſt præponere bonū cōmune, à quo particulare dependet: non autem è conuerſo.

143 Cur priſci Orientales dabant iura ad portam Ciuitatis? An, quià locus ille vocabatur porta? Vnde & nunc Thraces appellare ſolent portam, Tribunalis locum, & vbi Princeps dat iura. An in rei veritate ſtabāt in porta Ciuitatis: vt venientes ad Ciuitatem commodius inuenirēt Iudicem ſedentem in porta? Quod facere ſtuduit Abſalom, quando regnum paternum ſibi vendicare voluit: vt videlicet beneuolētiam populi ſibi conciliaret. Sicut in ſecundo Regum volumine legimus. An id faciebant patres illi, vt ſupremam Rempublicā imitarentur, in qua Iudices ſedent in portis: ad ſubueniendū nobis inferioribus parati? Iuxtà illud Sapientis. Nobilis in portis vir eius, quando ſederit cum Senatoribus terræ. Quod cōmuniter interpretatur de Ioſeph Virginis ſponſo, in ſupramūdana Repu. præſerendo. De qua porta quoq; loquitur Dauid, dicens. Hæc porta Domini: iuſti intrabunt in eam, ad iudicandum vs. 2. Reg. 15. Pro. vlt. Pſal. 117.

144 Cur noſtris temporibus, leges & ſtatuta parum ſeruantur? An, quià abundante iniquitate, multorum charitas refriguit: adeò vt etiam ſtatuta & leges, malas cupiditates cōpeſcentes habeantur contemptui? An, quià præſides, quorum munus eſt legum obſeruationē procurare, facti ſunt ex numero illorum, de quibus Iſaias inquit. Principes tui infideles, ſocii furum? An, quià adeò multiplicatæ ſunt leges (& vtinam bono zelo) vt vileſcāt, & factæ ſint mortalibus inſupportabile iugum? An, quià Principes & populi fecerunt leges iam venales: omnia pecunia corrumpentes? Sicut cōqueritur Deus per Ieremiam, dicens. A' minore vſq; ad maiorem omnes Iſa. 1. Iere. 6.

auaritiæ ſtudent: & à Propheta vſq; ad Sacerdotẽ cuncti faciũt dolum.

145 Cur credo (vt aiunt) vel ſymbolum Apoſtolorũ non reperitur vſquàm ſcriptum? An fortè ignauia quadam id prætermiſſum fuit? An potius ex induſtria id factum eſt? Nam illa profeſſio fidei (vt etiam ſuprà diſſeruimus) vocatur ſymbolum duplici de cauſa. Altera enim eſt, quià vnuſquiſq; Apoſtolorũ ſuum appoſuit articulum credendum: ex quibus articulis confecta fuit illa profeſſio. Altera, quià dabatur in ſecretum ſignum inter commilitones. Nam ſymbolum vtrunq; ſignificat: vt Hieronymus diffuſè tractat. Hinc Apoſtoli noluerunt illud ſcripturæ tradere nec alta voce pronunciare, ne pſeudoapoſtoli, & pſeudochriſtiani ipſum addiſcẽtes deciperent veros Chriſti milites: qui ſub tyrannis occultè degebant. Quem morem adhuc Eccleſia ſeruat, dicendo hanc profeſſionem Apoſtolicam voce ſubmiſſa. Vt autem hæc profeſſio publicè poſſet decantari, concilium Nicenũ, multa ampliando & variando præbuit ipſam publicè decantandam, relicta pura profeſſione Apoſtolica, vt, de more, voce ſubmiſſa diceretur.

Hieron. ad Lau. Papã de fide.

146 Vnde procedit eufortunium, aut infortunium? Nõne à duabus cauſis? Sicut Ariſtoteles ſentit, & optimè diſſerit, vbi de bona & mala fortuna pertractat. Altera enim cauſa eſt intrinſeca: impetus videlicet naturæ. Iuxtà illud. Audaces fortuna iuuat, timidoſq; repellit. Altera cauſa eſt extrinſeca: Deus videlicet diligẽs. Vnde ipſe Ariſtoteles ait. Benè fortunatus eſt ille, qui dirigitur aut diligitur à Deo. Sed eum cauſam non videamus, id attribuimus fortunæ, id eſt cauſæ ignotæ. Sed cur Deus dirigit aut diligit magis vnum q̃ alium? An, quià ſic ei placet? Iuxtà Prophetæ dictum. Saluũ me fecit, quoniã voluit me. An id Deus facit propter parentum meritũ? Sicut ipſe Deus ſeruauit partẽ regni Rhoboham filio Salomonis, propter Dauid ipſius Salomonis patrem: vt in tertio Regum volumine legimus. Pari modo tempore Ezechiæ ſeruauit totam Ieruſalem propter Dauid: & Lot è Sodomæ incendio propter Abraham eius patruum liberauit. An id contingit propter aliqua bona aliquando facta, quæ irremunerata tranſire non permittit Deus?

Ariſt. in li. de bona & mala fortu. — Pſal. 17. — 3 Reg. 11. — 4. Reg. 19 — Gen. 19.

147 Quomodò fortuna dicitur rotam voluere? An fortuna eſt numen aliquod? Iuxtà illud Satyricum. Te facimus fortuna Deam, cœloq; locamus. Sed aliud quippè non eſt fortunæ numen, niſi ipſe Deus: ſicut nuper de Ariſtotelis mente dictum eſt. Voluitur autẽ & dat terga poſt fauorem præſtitum: iuxtà merita illius, cui aliquando fauit: nec plus arridet fortuna, q̃ Deus ob antedictas cauſas, aut alias nobis occultas decreuerit. Ipſe enĩ Deus eſt, qui deponit potentes de ſede, & exaltat humiles: prout ſibi cõuenire videtur. An id eſt ex bonitate Dei decernente? An pro meritis fauorem vel infortunium ſuſcipientium?

Iuuenalis — Luce. 1.

148 Cur vnitis in malum dari videtur aliquando fauor? Nõnè quià virtus vnita etiam in malum fortior eſt ſeipſa diſperſa? Vnde Sapiens ille ait. Concor-

Saluſtius.

dia parvæ res creſcũt, & diſcordia maximæ dilabuntur. Et (quod à Doctore veritatis habemus) etiam dæmonum & peſſimorum regnum ex diſcordia iacturam ſentit. Ait enim. Si Satanas in ſeipſo diuiſus eſt: quomodò ſtabit regnum eius? Si igitur fauor præſtatur aliquibus in malum congregatis, id non eſt ex ratione mali, quod facere intendunt: ſed ratione vnionis, quæ de ſe bona eſt. Malum enim ſemper ad malum & ad deſtructionẽ tendit: vt à Platone & Ariſtotele ſimul diſcere poſſumus. Ex aduerſo autem bonum à ſeipſo confirmatur. Vnde de diuiſione, quæ mala eſt, Oſeas ait. Diuiſum eſt cor eorum: ideò interibũt. E' conuerſo verò inquit Chriſtus. Vbi duo vel tres fuerint in nomine meo congregati, in medio eorum ſum. *Luc. 11.* *Plato. 5. de Rep.* *Ethic. 4.* *Oſe. 10.* *Mat. 18.*

149 Quis diſtribuit hominibus theſauros? An fortaſſis Diabolus, qui Mũdi huius princeps à Chriſto dicitur? Vnde, pmiſit ei dare omnia regna Mundi. Hinc Romani, vt aſciſcerent ſibi fauorem Mãmonæ, conſtruxerunt Templum Ioui Ammonio in monte Exquilino. Sed nõnè eſt celebrata ſentẽtia matris Samuelis decantantis. Dñs pauperem facit & ditat, humiliat & ſubleuat: Suſcitat è puluere egenũ, & è ſtercore eleuat pauperẽ: vt ſedeat cũ principibus & ſoliũ gloriæ teneat? Eſt igitẽ Deus præcipuus Dñs, & diſtributor theſauror(um): ſicut eſt Mundi Dñs. Iuxtà illud Prophetæ. Dñi eſt terra & plenitudo eius: orbis terrar(um) & vniuerſi, qui habitant in eo. Vnde ſicut ad tempus Mundum ſub Diaboli poteſtate reliquit: ſic etiã reliquit diuitias, maximè ſub terra reconditas, ſubmerſas, & furto ablatas. Et hoc ſummo & nobis occulto iudicio facit. *Io. 12. 14.* *Mat. 4.* *Romani* *1. Reg. 2.* *Pſal 23.*

150 Cur operatores Alchimiæ tñ aberrãt in negociis ſuis? An, quià (vt Ariſtoteles inquit) impoſſibile eſt naturam aut ſpeciẽ per artem mutari? Sed hic non eſt pura ars: eũ interſit vigor igneus ſupplens Solis calorem, cæteris prout in natura pariter diſpoſitis. Et hoc experientia aliquãdo cõprobatũ fuit, quãuis rarò. An igitẽ error venit, quià ii, quibus res credita eſt, non fideliter ipſam pandũt? An, quià requiritur in operantibus influxus, eis & Aſtrologis incognitus? An, quià dæmones, & ſerui Mãmonæ, qbus hæc cõmiſſa ſunt (iubente Deo) multa huiuſmodi impediunt ac perturbant: ne mortales ſibi plus vendicent de theſauris q̃ deceat? *Ariſt. in li. de Miner.*

151 Occurrit nè maior labor in aſcenſu, an in deſcẽſu? An fortè in aſcenſu, quià durum eſt efferre in altum, quod ſuapte natura ima petit, corpus videlicet hoc terreum? Hinc per tranſlationem quandam Poeta canit.

Facilis deſcenſus auerni. *Virgilius.*
Sed reuocare gradum, ſuperaſq; euadere ad auras
Hoc opus, hic labor eſt.

An eſt maior labor in deſcẽſu: vt Ariſto. ſentit? Et hoc, quià fit maior pedum motus. His verò dimiſſis ad ſpiritualia veniamus. Nonnè facilior videtur deſcenſus, dicente Chriſto. Lata eſt via, quæ ducit ad mortem: & è cõtrario. Arcta eſt via, quæ ducit ad vitam? Sed nõnè idem Chriſtus ait. *Ariſtoteles in proble.* *Mat. 7.*

Ibi.11. Iugum meum ſuaue eſt,& onus meum leue? Nonnè vtrunq; verum eſt?
Nam (vt etiam ſuprà diſſeruimus) via virtutũ eſt arcta,& difficilis in prin
cipio,lata autem & ſuauis in progreſſu,latiſſima verò in fine.Quod edoce
mur in litera Pythagoræ:cuius alter ramus eſt latus in principio,& in fine
ſtrictus: alter verò è conuerſo.

152 Cur tpe Nemrod diſtincta fuerũt idiomata? An id factũ fuit ex cœleſti influ
Gen.11. xu:vt Aſtrologi dicũt? Nam (ſm eos) vnũquodq; ſignũ in ſex partes di-
Aſtrologi. uiditur.Qui ſenarius p duodenariũ complicatus ſeptuagintaduo reddit.
Quot ſunt idiomata Mundi.Quot etiã ſunt Principes in cœlo ipſos Po-
Sec.Theo. pulos cuſtodientes: vt antiqui Theologi dicũt:quos ſequit Hieronymus.
Hierony. An,confuſa ſunt idiomata à Deo: quià Nemrod & ſocii audebant ædifi-
care Turrim,per quã ad locum & Aerem inhabitabilẽ & inalterabilẽ cõ-
ſcenderent? Vnde in pœnã tantæ arrogantiæ confuſæ fuerunt eorum lin-
Gen.11. guæ:vt etiam ſuprà declarauimus: & in Geneſi legimus.

153 Cur in decimo Geneſeos capite enarrantur origines familiarꝫ idiomata di-
Ibidẽ.10. ſtincta habentiũ:cũ in vndecimo,idiomatũ cõfuſio deſcribatur? Ab his.n.
(vt in textu dicitur)diuiſæ ſunt gentes in terra poſt diluuiũ. Fuit nè igitur
bifaria vel repetita huiuſmodi linguarꝫ cõfuſio? Non fuit bis facta confu-
ſio: ſed in decimo capite enarrantẽ Principes familiarꝫ,quæ diuidi debe-
bant.Hinc ſubinfertur.Ab his diuiſę ſunt gentes.In ſequenti verò capite,
vndecimo vꝫ,enarratur occaſio effectus ſubſecuti. Nam illuc ad Turrim
illam erigendam cõuenerant ex omnibus ſuprà memoratis familiis,quæ
ob temeritatem illam confuſæ ſunt: vt dictum eſt.

154 Familia Hebræorum fuit nè cõnumerata inter illas familias,an ab eis diſtin-
cta? Non profectò inter eas cõnumerata fuit.Cum (vt alias diſſeruimus)
Ibi 11. dicta ſit Hebræa familia,ab עבר habar,ideſt tranſitu,quem,iubente Deo,
fecit Abraham ex Chaldæa per Euphratẽ tranſiens vſq; ad terram Cha-
nahan.Ipſe enim Abraham primò dictus fuit Hebręus. Vnde familia illa
Ptolemęus fuit noua: nec datum ſibi fuit cœlum, aut terra (vt Ptolemæus teſtatur)
quià terra erat iam diuiſa in nationes illas,& conſequenter cœlum in illas
portiones terræ iam diuiſæ influens. Vnaquæq; enim portio terræ habet
portionem cœli ſibi correſpondentẽ. Hinc Moſes decantans portionem
Deut.32. Hebraici vel Iſraelitici Populi,ait. Pars autem Domini populus eius, &
Iahacob funiculus hæreditatis eius.Nam cũ vnicuiq; Populorꝫ tradiderit
Deus cœli & terræ portionẽ, huic Populo electo ſeipſum tradidit. Iuxtà
Pſal.15. illud.Dominus pars hæreditatis meæ.

155 Quomodò (vt Moſes canit)cõſtituit Dñs terminos Populorꝫ:iuxtà nume-
Deut.32. rũ filiorꝫ Iſrael? An,quià (vt Hebræi dicũt) tot in numero fuerunt,& ſunt
omnes Iſraelitæ, quot ſunt cæteri omnes? Quod litera ſonare videt. Quẽ
Pſal.146. numerũ nouit ille, qui ſtellarꝫ multitudinẽ numerat: vt Propheta canit.
An, quià, ſicut cœlorꝫ inferiorꝫ influxus in cæteras nationes diſtributus
fuit: ſic ſupernorꝫ cœlorꝫ influxus in Iſraeliticũ populum diſtribuebatur?

Per quem diſtribuebat̃ poſteà in cæteras nationes. Quo ſenſu Portæ lucis Author dixit, ꝙ omnes influxus prius dabant̃ Iſraelitico Populo: & per eum aliis Populis: niſi Populus Iſraeliticus propter peccata ſua talem ſe exhiberet, vt non mereretur huiuſmodi influxus. Nam tunc in gentes alias (vt alibi diximus) diffundebantur. Vnde præualebant contrà Iſraelem aridum & influxu priuatum. Si verò fauore digni erant Iſraelitæ, nullus contrà eos ſtare poterat. Sicut expreſſè in libro Eſter dixerunt Conſiliarii Haman. Si de ſemine Hebræorum eſt Mardochæus, antè quem cadere cœpiſti, non poteris ei reſiſtere. Quod etiã aliis quàmplurimis locis comprobatur.

Porta lucis · *Eſter. 6.*

156 Cur Leo virum & mulierem reperiens, prius virum q̃ mulierẽ inuadit? An, quià ſentit maius robur in viro? Ideò prius illum deſtruere nititur. An, quà Regius ac ſtrenuus Leo, non dignatur congredi, niſi cum nobiliori? An, quià ſentit legem naturæ: quã deſcribens Ariſtoteles, ait. Iniquius eſt interficere mulierẽ, q̃ virum? Et in hoc Leo digniorem ſe exhibet, q̃ ſerpens, qui primò mulierem aggreſſus eſt: vt in Geneſi legimus.

Ariſto. in proble. · *Gen. 3.*

157 Cur cadauera ſepulta in Acheldamach ſtatim reſoluuntur? An, quià influxus loci id operatur? Sed cur non ità fit in loco ei immediatè coniuncto, ſola ſuperficie diſtante? Et cur idem facit terra illius agri Romam delata? An igitur ex aliqua virtute ipſi terræ collata, eo ꝙ empta fuit ipſis triginginta argenteis, quibus Chriſtus venundatus fuit? Sed cur magnũ quid cenſetur, ſi cadauera integra perſeuerent? Id quippè nõ à Sapientibus, ſed à vulgo priuilegium exiſtimatur. Nonnè vidimus oſſa Petri & Pauli Deo chariſſimorꝝ penitus carne nudata? Nõnè & corpus diui Iohãnis baptiſtæ à Chriſto omnibus iure prælati igne combuſtum fuit? An igitur hæc reſolutio in beneficiũ cadaueris vergit? Cum cadauera, quouſq; carneus humor ipſis adeſt, immunda ſint: aſſiſtentibus illic ſpiritibus immundis, quibus terra & puluis, ex quibus humanum corpus conficitur, in cibum datæ ſunt. De quo ampliſſimè ſecretiores Theologi tradunt.

Mat. 27. · *Ibidẽ 11.* · *Gen. 3.* · *Sec. Theo.*

158 Quarè cadauera terrorem aſtantibus ingerunt? An, quià horret humana natura priuationem vitæ: in alio præſentiens id, quod ei breui continget? An propter præſentiã malorꝝ ſpirituum, qui ſolẽt cadaueribus oblectari? Sed cur huiuſmodi ſpũs cadaueribus oblectãtur? An, quià cadauerum humoribus paſcuntur: vt aliqui dicunt? Nam eis (vt modò dictum eſt) data eſt in cibum terra vel puluis, ex qua corpus confectum eſt. An, quià quærũt obtinere cadaueris dominiũ? Quod quidem dominiũ in hominem viuentem habere nequeunt, eo ꝙ, velint, nolint uè, reuereri coguntur imaginẽ Dei: quæ eſt in homine, dum anima corpori eſt vnita. Hinc Patres Spiritu ſancto pleni, vt à cadaueribus tenebrarꝝ poteſtates arcerent, multa ſtatuerunt: conſecrationes videlicet cœmeteriorꝝ efficaces, aſperſionẽ aquæ benedictæ, thurificationem, aſſociationem & cuſtodiam cadauerum, cæreos accenſos vel lucernas, & orationes multiplices.

Cur

159 Cur viliores exaltati magis intumeſcunt? An, quià priuati nobilitate (quam
ſemper conſequitur māſuetudo & clæmentia) proſequuntur ſuam duram
& hiſpidam ſortem? Nam ſeruorum genus non corrigitur niſi virga: quià
ruſticani ſunt. An, quià timent ne ſuppeditentur à nobilioribus, quos in-
debitè tenent oppreſſos? Ideò ſemper intumeſcunt, & machinantur con-
trà eos. Sicuti proprium eſt iniuriantiū ſemper inſeq: quià timent ne con-
dignæ vices eis rependantur. An, quià obtenebrati, fulgorē pati nequeūt?
An, quià non aſſueti dignitati, ea abutuntur?

160 Quarè mulier eſt imberbis? An (vt Ariſtoteles innuit) quià frigida non valet
Ariſto. in problē. pilos producere? An, quià magis ſuapte natura tendit mulier ad augmen-
tum capillorū, q̄ barbæ? An, quià ſuperfluum illud, quod viris in barbam
pullulat, mulieribus in menſtruum humorem reſoluitur? An, vt per bar-
bam homo dignoſcat in facie à muliere? Quod Secundus philoſophus di-
xit Hadriano interroganti quid eſſet barba: vt fertur.

161 Monetæ à quo primò & quando fuerunt inuentæ? An Lydii primi incude-
Herod. li. 1. runt nummos aureos: vt Herodotus ſcribit? Sed nōnè Plinius, cui potiſ-
Plinius. ſima cura fuit Romanos præferre, dixit aurū percuſſum fuiſſe ſexcenteſi-
Stra lib 8. mo quadrageſimoſeptimo anno Vrbis conditæ? Si verò Straboni credi-
Eutr. 2. bi. mus, Phædon primus docuit ſignari argentum. Eutropius autē aſſerit ar-
gentū primò ſignatū anno circiter trecenteſimo octogeſimotertio ab Vr-
Macro. lib. 1. Satur. be cōdita. Sed æs (vt Macrobio placuit) primò ſignauit Ianus, qui Noch
Beroſus. fuit: ſi Beroſo creditur. Sed nōnè argenteos ſiclos quadringentos in Ge-
Gen 23 neſi legimus datos fuiſſe filiis Chet in ſpeluncæ duplicis & agri precium,
ab Abrahām: qui fuit antè Troiæ excidium annis trecentis decem: & cō-
ſequēter antè conditā Vrbem annis ſexcentis decem? Vnde Græcos ſcri-
Pla. de bel lo Atlan. ptores tanq̄ iuniores relinquemus (vt etiam Platoni uiſum eſt) qui dixe-
runt, quod inuenerāt: & ſacros ſcriptores ſequemur, qui à diuinis oraculis
ſuſcipientes, certiora & antiquiora tradiderunt. Quāuis igitur determina-
tum tempus inuentorum Scriptura non tradat: tamen ſemper fuiſſe nū-
mos cōiectamus, ex quo homines cœperūnt negociari ſup terrā: vt habe-
rent, vnde neceſſaria & opportuna emerent. Verùm, quod nouū Græcis
aut Romanis fuit, Aegyptiis, Hebræis & Chaldæis antiquū fuit.

162 Quis nam primus domos ædificare cœpit? Nōnè bifariæ ſunt domus, fami-
liæ videlicet, & ædificia lapidea vel igneæ? Vnde de duplici fabrica reſpon
dendū eſt. Prima igitur fabrica, cuius meminerit Scriptura ſacra, fuit He-
Gen. 4. noch ædificata à filio Chain: vt in Geneſi legimus. Nec mirum eſt, q̄ tunc
ædificata fuerit Ciuitas, quādo vix erāt duo vel tres viri in Mundo. Paruu-
la enim fuit Ciuitas pro paruula familia: aut ædificata fuit cum ſpe prolis
amplíandæ: vt poſteà ſtatim factū eſt. Poteſt quoq; iſte ſermo verificari de
domo .i. familia: quæ aīalis & inferior cœpit in Chain. Iuxtà illud Apo-
1. Cor. 15. ſtoli. Prius quod animale. Domus autem & familia melior habuit prin-
cipium in Set, quem Deus poſuit pro Habel. Quòd autem multiplicatio

familiæ dicatur ædificatio domus edocemur in Exodo: vbi habetur, ꝙ Exo. 1. Deus benefecit Hebræorum obſtetricibus, & domos, ideſt familias, eis ædificauit. Quæ ædificatio domuum, ideſt familiarum, magno apud Patres habebatur in precio. Vnde iuſſum fuit fratris ſemen ſuſcitari: vt in Deuteronomio habetur. Deut. 25.

163 Cur Paſtores & Aethiopes Sole aduſti dentes albos habere ſolẽt? An, quià (vt Ariſtoteles ait) eis vis Solis vaporẽ detrahit: dũmodò nihil ſuperinficiatur? Arist. ſec. 10. proble. 65. 66. Quẽadmodum etiam ceram albeſcere comprobamus. An, quià læti viuunt nulla cura preſſi: quæ eos in atram bilem deducat, & digeſtionẽ ipſorum vim debilitet & impediat? An, quià morantur in aere perfecto & digeſtioni fauenti? An, quià ſimplicioribus & vnicis cibis ſaturantur: quorum digeſtio eſt facilior, quàm ciborum multigenorum, qui ex illa mixtione facilius corrumpuntur? Hinc boni & benè digerẽtis ſtomachi ſignum eſt dentium albedo.

164 Eſt nè æquius, ꝙ vxor det dotẽ marito, an ꝙ accipiat ab eo? Nõnè Legiſtæ & Canoniſtæ omnes celebrant vxorum dotes, & eis fauent; aſſerentes ꝙ neceſſariæ ſunt, pro ſuſtinendis oneribus matrimonii? Sed nõnè matrimoniorum onera ſunt apud Orientales? Verũtamen ipſi donant multa vxoribus, & earum parentibus. An igitur forſitan id faciunt, quià non tot & tantas expenſas faciunt pro vxoribus, quot & quantas faciunt Chriſtiani? Immò aliqui maiores faciũt. Sed quid æquius eſt? Nõnè vir, qui eſt caput mulieris, regere & alere debet vxorem & filios; & non è conuerſo: 1 Cor. 11. quià debitus ordo peruerteretur? Erubeſcere itaque debent viri, qui eas quæ ſunt vxores, quarum præſidio victitent, & familiam paſcant. Vnde ſicut præſidere deberent, ſe aliquo modo eis ſubiiciunt. Hinc Theophraſtus à Theoph. in li. de nup. Hieronymo citatus, ait, ꝙ ferre diuitem vxorem tormentũ eſt. Nec enim H. ero. li. 1. cõtra Iou. cenſendus eſt vir ille, qui non audet ſe, vxorem, & filios alere.

165 Quo potiſſimè ſigno dignoſcũtur veri Iſraelitæ ſecũdùm carnem (vt aiunt) ab aduentitiis? Aſſignant nõnulli Hebræi tria apud eos frequẽtiſſima indicia: quorum primum eſt, ꝙ habent inſignia, cognomina & familias, quibus ab aliis dignoſcuntur. Secundum, quià non nubunt filiæ eorum, niſi illis, qui de familia ſua exiſtunt: ne ſucceſſionem confundant. Tertium ſignum eſt, ꝙ veri Iſraelitæ fœnus nõ exercent, ſciẽtes illud fuiſſe permiſſum dari gentibus expulſis vel expellendis à terra promiſſa: quià à Deo eorum bona, tã mobilia quàm immobilia ipſis Iudæis addicta erant. Qua cauſa ceſſante vſuram penitus reuocatam eſſe dicunt: vt plæriſque in locis a Pro- Ezec. 18. & alibi. phetis dicitur. Hinc Dauid canit. Domine quis habitabit in Tabernaculo Psal. 14. tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? Et tandem concludens, ait. Qui pecuniam ſuam nõ dedit ad vſurã, abſolutè loquendo. Nam omnes ſumus fratres, & vnius Dei cultores. Secundùm quam ſignificationẽ accipitur frater, cui non debet ad vſuram dari: vt ſuprà diſſeruimus.

166 SVnt nè Angeli mixti cũ materia, an ab ea ſeparati? An forſitan ſunt ſeparati? Nam cõmuni vocabulo dicuntur intelligentiæ ſeparatæ. Sed nõnè, ſi benè perpendimus, quid in antiqua Theologia decidat, videbimus, ꝙ dicũtur ſeparati à Deo, & non à materia? Nam quicquid diſtat à Deo actu primo & puriſſimo, ſubintrare materiam eſt neceſſe. Si benè deſcribunt Naturales entium latitudinẽ: in cuius cacumine eſt actus purus abſq; materia: in imo autẽ materia ſine forma: intermedia verò omnia admixta demonſtrantur ex forma & materia. Quæ quidem Angelorum materia nõ eſt phyſica & corruptioni ſubiecta: ſed ſicut materia cœli differt à materia generabilium & corruptibilium per analogiam quandã: ſic etiam materia Angelorum ab aliorum materia differt. Vnde antiqui, Baſilius, Origenes & Gregorius, & Academici omnes, dixerunt Angelos habere corpora.

167 Angeli & dæmones poſſunt nè dici animalia abſq; errore? Nonnè ex arbore ſubſtantiæ à Peripateticis aſſignata habemus Angelos eſſe ſubſtantias incorporeas ab animalibus differentes? Sed nonnè Mercurius Triſmegiſtus & Academici omnes, & multi ex antiquioribus Doctoribus noſtris Angelos eſſe corporeos & animales aſſerunt? Inquit enim Baſilius. Angeli corpora habent, veluti ſpiritus quoſdam tenues, aereos atq; puros. Quod diſcere poſſumus à Dauide, dicente. Qui facit Angelos ſuos ſpiritus & miniſtros ſuos flãmam ignis. Nec enim moueri poſſet Angelus de loco ad locum, niſi corpus haberet. Cũ ſolius corporis ſit motus localis.

Baſilius — *Pſal. 103.*

168 Si Angeli corporei ſunt, cur & quomodò nobis occultantur? An, quià natura ipſa ſunt ſpiritus inuiſibiles, quãuis corpus habeant? An, quià ipſis Deus hanc legem tribuit: ne aſpectu ſuo mortales terrerent? An, nè famiiares eſſent indignis? An, quià Deus hanc poteſtatem eis dedit, vt ſe inuiſibiles vel viſibiles ad placitum præbeant: & ſe oſtendant, in qua forma voluerint? Qualis proprietas erit corporis glorificati. Quod in ſeipſo oſtẽdit ille, qui reſurrectioni principium dedit: præbens ſe aliquando viſibilem, nunc in forma hortulani, nunc peregrini & huiuſmodi. Aliquando verò inuiſibilis fuit, præbens ſe aliquando palpabilem cũ carne & oſſibus: aliquando ſubtilem adeò ac tenuem, vt clauſis ianuis ad diſcipulos intraret. Et hoc pro merito videntium effecit.

Io. 20. — *Lucæ. 24.* — *Io. 20.*

169 Qualẽ ſe homo debet exhibere vt Angelos videre valeat? Nõnè duplici via ipſi Angeli à mortalibus videntur? Aliquando enim videnẽ dum ipſimet præbent corpus ſuũ viſibile, aut iubente Deo, aut poteſtate eis tradita. Et ſic etiã rudes aliquando viderunt Angelos: vt de Hagar & Iſmahele legimus: & de Manueh patre Samſonis, & vxore ipſius: vt in Iudicũ libro habetur. Sic viſus fuit Angelus in Galgalis ab iis, qui ibi flebant. Sic à mul

Gen. 21. — *Iud. 13.* — *Ibi. 2.*

lieribus in viroꝝ forma viſi ſunt: vt Iohãnes narrat. Alio verò modo vi- Io.20.
dentur ab iis, qui oculos purificatos habent, & digni ſunt raptu, aut oſculi
morte: vt Hebræi dicunt. Et ſic Prophetæ oẽs ad libitum Angelos uide-
bant; alii verò nequaq̃. Sicut clarè cõprobatur ꝑ id, quod in quarto Re- 4. Reg 6.
gum volumine legitur: vbi habetur, ꝙ dum Eliſæus ab aſſyriis circunda-
ret, & puer Giezi timeret, Eliſæus vidit Angelos fauẽtes. Ideò dixit. Plu-
res ſunt nobiſcũ, q̃ cõtrà nos. Vnde, cũ Giezi rudis eos videre nõ poſſet,
orauit Eliſæus, dicens. Aperi Dñe oculos pueri huius. Et ad eius orationẽ
Giezi apertis oculis vidit currus & milites in aere ſtantes.

170 Qui ſunt Angeli aſſiſtentes Deo? Nõne Daniel eos diſtinguere videtur, dũ
ait. Millia millium miniſtrabãt ei & decies cẽtena millia aſſiſtebant ei? Sed Dani. 7.
nonnè oppoſitũ videt̃ aſſerere Paulus, dicẽs. Omnes ſunt adminiſtratorii Heb. 1.
ſpũs in miniſteriũ miſſi? Omnes quippè Angeli ſunt miniſtri Dei (vt Apo
ſtolus inquit) & mittuntur ad Principis beneplacitũ. Quãuis autem mit-
tantur, ſemper tamen aſſiſtunt. Iuxtà illud. Angeli eoꝝ, ſcilicet in tutelam Mat 18.
miſſi, ſemper vident faciem Patris. Ipſi enim met aliquando aſſiſtunt, ali-
quando verò mittuntur: nec tamen (vt modò dictum eſt) ab aſſiſtendi
officio ceſſaut. Et ſic de eorum naturali diſpoſitione loquitur Paulus: Da-
niel autem de illis, quibus iam iniuncta ſunt officia, tractat.

171 Quis eſt Angeloꝝ numerus? An cõſummantur Angeli illis duobus millibus
millibus: de q̃bus Daniel loquitur? Sed nõnè breuis admodũ eſſet An- Dani. 7.
geloꝝ numerus reſpectu mortaliũ: quoꝝ multò plura millia fuiſſe com-
probamus? Vnde Daniel, nõ vt numerũ determinaret, numerũ illum aſſi
gnauit, ſed vt oſtenderet miniſtros cœleſtes per millenariũ numerũ diui-
num diſtributos. Sicuti per eũdẽ multa cœleſtia ab Ezechiele & Iohãne Ezec. vlt.
deſcribunt̃. An igitur (vt aliis placet) certis legionibus Angeloꝝ nume- Ap. c. 7.
rus concluditur? Sed, cum variè & diuerſimodè legiones à diuerſis acci-
piantur, q̃d veritatis per eas habere poſſumus? Non enim legio conſtat ex
ſex millibus ſexcentis & ſexagintaſex militibus: vt vulgò dicitur. Nam à
Varrone cõpletur legio tribus millibus tãmodò. Reperitur etiã alibi le-
gio cõpleta ex decẽ cohortibus, habẽs ſex mille & centũ pedites: equites
autẽ ſeptingẽtos triginta. Aliquãdo quoq; ex pluribus cohortibus confi-
ciebatur legio: ex paucioribus verò nunq̃. Cohors aũt varia erat. Alia. n.
conſtabat ex mille centũ & q̃nq; peditibus: equitibus verò loricatis centũ
quadragintaduobus. Et hæc dicebat̃ cohors millenaria. Alia erat q̃ngen-
taria habens q̃ngentos q̃nquagintaq̃nq; pedites: equites aũt ſexagintaſex.
Aliæ verò ex totidem peditibus, equitibus autem quinquagintaſex con-
ſtabat. Erant quoq; aliæ cohortes & legiones: quaꝝ numerus eſt penitus
incertus. Cũ itaq; legionum & cohortiũ ſit indeterminatus numerus: nihil
certi ex ipſis (vt modò dictum eſt) haberi poteſt: & conſequenter Ange-
lorum numerus legionibus à nõnullis traditus nullus penitus eſt.

172 Quis eſt (ſm Talmudiſtas) Angeloꝝ numerus? Nõnè ipſi hunc numerum

assignare

aſſignare conantes alio tramite gradiuntur? Diſtinguunt nanq; exercitus eorum in מזלות Mazalot, אל El, לגיון ligion, רהטון Rihaton, קרטון Chirton, גסטרא Giſtera. Mazalot autem dicunt eſſe duodecim, iuxtà duodecim ſigna Zodiaci. El verò dicunt eſſe cohortes triginta pro quolibet illorum duodecim. Vnde ſunt in numero trecentæ ſexaginta Angelorum cohortes. Ligion autem multiplicat illum numerum trecentorum ſexaginta per triginta. Vnde reſultat numerus decem millium & octingentorum. Et hunc numerum ipſi Talmudiſtæ multiplicant pariter per triginta: & ſic fit Rihaton conſtans ex trecentis vigintiquatuor millibus. Et hunc numerũ adhuc ipſi per triginta multiplicant: & fit Chirton conſtans ex nongentis millium millibus & ſeptuagintaduobus millibus. Et hunc numerum pari modo per triginta multiplicant. Vnde reſultat Giſtera: conſtans ex ducentis nonaginta & vno millium millibus & ſexcentis millibus. Quorum omnium ſumma eſt trecenta & vnum milliũ millia, ſexcenta & quinquagintaquinq; millia, centum & ſeptuagintaduo.

173 Quot ſunt intelligentiarum ordines? Nonnè (ſi Dionyſium & Iamblicũ, qui ſi-
Diony. de An. hierar. Iamblicus
mul cõueniunt, ſequi voluerimus) nouem dicemus eſſe Angelorũ ordines, apud omnes frequentatiſſimos? Nec ſine ratiõe id aſſeritur. Cũ Deus trinus emanauerit in productione ipſorum per quadratũ ternarii, qui nouenarius eſt: ſicut in Harmonia diſſeruimus.
Cantico. 1. Tono 5. & vlt. Sec. Theo.
Secretiores verò & antiqui Theologi, quãuis in numero non diſcrepent, aliis tamẽ nominbus ipſos ordines vocant: vt חשמלים Chaſmalim, כרובים Cherubim, תרשישים Tarſiſſim: poſteà אראלים Arelim, שרפים Seraphim, מלאכים Malachim: poſtremo אופנים Ophanim, אישים Iſſim, אלהים Elohim. His etiam addunt בני אלהים Bene Elohim, qui indifferẽter tam bonos q̃ malos iuſtitiæ Dei miniſtros ſignificãt. De quibus oĩbus in Scriptura ſacra fit mẽtio. Nam de
Ezec. 1. Gen. 3. Exo. 25. Ezec. 28. Iſa. 60. Ibi. 33. 6. Ezec. 1. 10. Pro. 8. 1. Reg. 8.
Chaſmalim meminit Ezechiel. De Cherubim in Geneſi & Exodo, aliiſq; plæriſq; in locis fit mentio. De Tarſiſſim idem Ezechiel & Iſaias meminerunt. De Arelim autem & Seraphim ab eodem Iſaia fit mentio. De Malachim plæriſq; in locis habeẽt. Pro quibus cõmunis ædirio habet Angelos vel nuncios. De Ophanim verò meminit ipſemet Ezechiel. Iſſim autem nominantur à Salomone. De Elohim quoq; plæriſq; in locis habetur: & præcipuè in primo Regum volumine. Vbi Phytoniſſa Sauli dixit. Elohim vidi aſcendentes è terra. Pro quibus vulgata traductio habet Deos.
Iob. 38. Gen. 6. Iob. 1.
Bene, ideſt filii Elohim verò boni à Iob: mali autem à Moſe & ab eodem Iob memorantur.

174 Quæ ſunt Angelorum officia? Nõnè Daniel refert, q̃ Angelorum alii ſunt aſſi-
Dani. 7.
ſtentes, diuino Tribunali videlicet Deum cõtinuè laudantes: alii verò miniſtrantes ipſi, & nobis ſcilicet? Quibus aſſiſtẽtibus miniſtrãtes reſpondẽt. Horum autem aliqui præſunt quatuor noctis cuſtodiis: de quibus Chriſtus
Luca. 12.
memint dicẽs. Et ſi venerit in ſecũda & tertia vigilia, noctis videlicet. Matthæus verò & Marcus de quarta noctis vigilia mentionẽ faciunt, dicẽtes.

Quarta autē vigilia noctis venit ad eos, ſcilicet Ieſus, ambulans ſuprà mare. Duabus verò primis vigiliis, quando exit durus influxus, durumq́; iudicium, quod Hebræi דין Din appellant, acriores & ex latere Aquilonari Angeli præſunt: duabus autem poſtremis mitiores, Auſtrales videlicet. Alii quoq; præferuntur quatuor anni cuſtodiis, per quatuor ſtationes Solis, à cardine videlicet in cardinem diſtinctis: vt alibi diſſeruimus. Alii verò præſunt Planetis, quorum nomina in Harmonia memorauimus. Alii quoq; præſident duodecim ſignis: de quibus Iohannes meminit, dicēs, ꝙ in portis. i. ſignis, quæ (vt Plato ait) ſunt portæ cœli, ſunt duodecim Angeli. Et, cum ſignorum iſtorum aliqua ſint Orientalia, aliqua Occidentalia, aliqua Meridionalia, aliqua verò Aquilonaria: Hinc ipſe Iohānes ſubinferens inquit. Ab Oriente portæ tres, ab Aquilone portæ tres, ab Auſtro portæ tres, & ab Occaſu portæ tres. Alii verò Angeli tutelæ & cuſtodiæ noſtræ addicti ſunt. Alii præſident animantibus. Alii præſunt plantis: alii lapidibus, qui precioſi dicūtur: vt ſecretiores Theologi & veri Sapientes affirmant. Alii quoq; præſunt bello: alii paci. Alii Regibus & Prælatis præſident. Alii verò prouinciis & regionibus ſunt præfecti: quæ moribus differunt, iuxtà differentiam cuſtodum ſuorū. Et adeò omnibus rebus & operationibus Angeli præferuntur: vt Deus in Mundo hoc inferiori per Angelorum miniſterium omnia operetur. Ideò Paulus horum ſacramentorum non ignarus ait. Omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus, in miniſterium miſſi.

Mat. 14. Mar. 6. Cantico. 1. To. 1. c. 6. Apoc. 21. Plato. Sec. Theo. Heb. 1.

175 Suntnè intelligentiæ arbitrio libero donatæ? Aſſerunt Hebræorum Sapiētes, ꝙ nullo arbitrio proprio ducunt: cum ſint fideles Dei nuncii: nec poſſunt dicere nec proferre verbū, niſi quatenus Deus iuſſerit, aut flatum immiſerit: ſicut buccina, quæ non ad placitum reboat, ſed pro ſufflantis arbitrio: nec operari poſſunt, niſi quantum princeps iuſſerit. Quæ arbitrii priuatio non eſt cum dignitatis diminutione, ſed ex vnione firma, quam cum Deo habent. Sicuti Beatis contingit: qui ſancti, ideſt ſtabiliti & confirmati in gratia & vnione cum Deo dicuntur.

176 Angeli ſunt nè in gratia ſtabiliti: an pñt adhuc peccare? Nonnè Theologi, maximè recentiores cōi ſentētia aſſerunt, ꝙ expulſis Angelis rebellibus, reliqui oēs in gratia cōfirmati fuerunt? Sed nōnè Iob ait. Eccè qui ſeruiūt ei, nō ſunt ſtabiles? Nec. n. dicit, nō fuerunt ſtabiles. Vnde nō intelligiē de iis, qui à Deo cū Satan defecerunt: ſicut aliqui malè interpretantur. Nōnè etiam de Angelo Tyrum cuſtodiente (quæ Ciuitas ædificata fuit multo tēpore poſt Angelorum caſum) ſcriptū eſt. Tu Cherub pfectus in viis tuis à die conditionis tuæ, donec inuenta eſt in te iniquitas: peccaſti, & eieci te de mōte ſancto Dei? Nec intelligiē hic ſermo de Principe tēporali Tyri: cū Hieronymus interpretetē de intelligētia Tyro præſidente. Nec. n. princeps eius mortalis Cherub dici debet. Nec aſſerendum eſt, ꝙ huiuſmodi Princeps fuerit in paradiſo voluptatis. Nam Tyrus Ciuitas ſemper gen-

Iob. 4. Ezec. 28. Hiero. ſup Ezec.

tilium fuit, & gentili principi ſemper ſubdita. Nonne etiam de caſu militiæ & cuſtodum Romæ ſub nomine Bozra (vt Hieronymus cũ Hebræis
Iſa.34. conſentit) Iſaias apertè teſtatur?

177 Angeli, cuſtodiæ alicuius viri vel Ciuitatis addicti, amouentur nè aliquando
Iob.4. ab illo miniſterio? Nonnè in Iob habemus. Et in Angelis quidem ſuis poſuit mutationẽ? Pro quo cõmunis æditio habet, reperit prauitatem. Mutãtur enim ipſorũ cuſtodiæ: ſicut alibi clarius reſeratum eſt. Nam, qui primã cuſtodiunt vigiliã, ſecundam non cuſtodiunt: & ſic de ſingulis vigiliis. Cõpleto verò vitæ curſu mortales non indigent amplius Angelorum cuſto-
Mat.22. dia: quia ſi boni ſunt, ipſi in Angelos transmutantur (dicente Chriſto. Et erunt ſicut Angeli Dei) Sin autem mali, abeunt cum ſuo malo dæmone. Si verò Angeli mutantur ex bonitate in malitiam (vt nuper dictum eſt) Deo committimus, & veritati cedimus.

178 Qua lege vel quo ſtatuto Angeli ſunt immortales? An natura ipſa: vt cõiter
Pla. i Tim. Theologi dicunt? An volũtate Dei: vt expreſſe Plato phibet, dicens. Me volente eſtis indiſſolubiles? Nec exiſtimo aliam eſſe rerum naturã, niſi eã legem, quam Deus eis à principio indidit: vt videlicet ſint incorruptibiles, quas Deus voluit eſſe incorruptibiles: & quas voluit eſſe diſſolubiles, diſſoluantur. Vnde in poteſtate eius eſt diſſolubiles indiſſolubiles facere: vt de corporibus ſuſcitatis, & ſuſcitandis, ſm fidem noſtram, tenemus. Nam
Auer. 12 Metaphy. opus naturæ, eſt opus intelligentiæ veræ, non errantis, ſcilicet Dei: qui nõ tantùm eſt prima regula contingentium, ſed omnium rerum producta-
Pſal.118. rum: vt Propheta canit, dicens. Ordinatione tua perſeuerant dies: quoniam omnia ſeruiunt tibi.

179 Quæ ſunt aues volantes ſuper faciem firmamenti cœlorum: vt in Geneſi, iuxta
Gen.1. literæ veritatem, habetur? An ſunt aues iſtæ cõmunes? Sed hæ non volant ſuper, ſed ſub firmamento vel mole cœlorum. An igitur iſtæ aues ſic volantes ſunt Angeli: vt longa aſſertione perhibet Zohar, innixus dicto
Eccl 10. Sapientis. Ne loquaris quicquàm de Rege: quia volucres cœli reportant
Zohar. verbum? De quarũ auium volatu multa diſſerit ipſe Zohar. Referunt.n.
Tob.12. Deo omnia, quæ facimus (vt in Tobia legimus) & multoties referunt nobis ea, quæ Deus præcipit. Quod vidit Iahacob ſub typo ſcalæ, per quam
Gen.28. vidit aſcendentes & deſcendentes Angelos: vt in Geneſi legimus.

180 Eſt nè verè Michael magnus Dei ſacerdos, & quomodò? Nonnè ſicut Sacerdos legalis ſacrificabat animas animaliũ irrationabiliũ Deo: ita Michael Sacerdos cœleſtis ſacrificat animas rõnales? Vnde ſecretiores Theologi vocant ipſum כהן גדול cohen gadol. i. Sacerdotem magnum. Sed quomodò ipſe ſacrificat animas, quæ iam ſacrificatæ fuerunt à Chriſto vero ac ſummo Sacerdote? Nonnè ſacrificat tanq̃ vicarius in cœlo: ſicut Sacerdotes cõmunes tanq̃ vicarii Chriſti ſacrificant, vel offerunt corpus Chriſti: quod iam ſacrificatum & oblatum ab ipſo Chriſto fuit? Et in hoc ipſi fun-
Luce.22. guntur vice, quam dedit ipſe Chriſtus, dicẽs. Hoc facite in meam cõme-

morationem. Ipſe enim Michael eſt princeps militiæ Chriſti,conſtitutus
ſuper omnes animas ſuſcipiendas.

181 Quis eſt Sandalphon ab Hebræis celebratiſſimus,& quod officium habet?
Nonnè ipſe eſt(vt aiunt) princeps illorum Angelorꝫ, quorum præcipua
cura eſt deferre oratiões & ſacrificia omniū corām Deo?Et hic eſt ex par•
te Aquilonari. Vnde ſacrificia, ſacerdotium,& huiuſmodi proueniunt.
Quod dignoſcitur ex eo,ꝙ nomen eius terminatur in N:ſicut etiam Mi•
tatron.Nam aſſerunt, ꝙ huiuſmodi ſunt intelligentiæ Aquilonares, & à
parte ſiniſtra præcipuè emanantes. Illi autem Angeli, quorum nomina
terminantur in L,ſunt Meridionales, & à parte dextrà:vt aſſerunt. Nec
tñ aliquis eſt ſic à parte dextra,quin participet etiam de ſiniſtra,& è cõuer•
ſo.Chriſtus verò vtranq; partē perfectè complectens in medio locatur,&
regnare dicitur in domo Iahacob:qui medium in illa ſanctiſſima regione Ibi.l.
tenet: vt Sapientes optimè norunt.

182 Quæ ſunt Seraphinorꝫ & cæterorꝫ Angelorꝫ alæ?An ſunt vires, ꝗbus fe•
runť, volantes quòcunq; volunt?Vñ & Angeli aues à Salomone dicunť: Eccs. 10.
vt Zohar rectè ſentit.Hinc forſitan ipſi paſſim cum alis pingūtur.An ſunt Zohar.
alæ illæ,cum quibus(vt Plato ſcribit)ad cœlum volamus:intelligentia vi Plato.
delicet purificata & amor perfectus?An ſunt alæ virtutes,quibus influxi•
bus à Deo acceptis replent alios? Vnde Seraphini habent ſex alas (vt
Iſaias teſtatur)quibus(vt ſuprà diſſeruimus)ſex Mundi partes replent ea Iſa.6.
virtute, quam hauriunt à ſex ſigillis à magno nomine tetragrammo ſeu
quadrilitero decerptis. Quibus quidē ſigillis ſigillanť illæ ſex Mundi par•
tes:vt Abraham apertè narrat. Abrahā in lib.de for.

183 Seraphini vrunt nè: vt nomen ipſorꝫ indicare videtur?Seraphini enim vren•
tes,ardentes,aut exæſtuantes interpretātur.Non quippè vrunt,veluti cor
poreus hic ignis,conſumens,& crucians, ſed veluti ſupremus,aut ſupra•
mundanus ignis,qui inflammat,probat,tranſmutat,& viuificat. Deferunt
enim ſupremum illum ignem ad inferiora: viuificantes omnia,& inflam•
mantes piorum corda.Quod officium fecit aliquādo,veluti ſummus Se•
raphinus, Chriſtus:qui dixit.Veni mittere ignem in terram:& quid vo• Luca 12.
lo niſi vt ardeat? Et quià Seraphini deferūt illum ignem Spiritus ſancti,
tenentes in terris aliquando vicem ipſius:Hinc opinor Origenem dixiſſe Origenes
Seraphinos eſſe Spiritum ſanctum,non quidem re ipſa,ſed officio.Sicuti
Angelus Moſi multoties dicitur Adonai vel Deus.Et hoc quatenus Dei
officio fungebatur.

184 Cur Raphael venit in comitatū Tobiæ?Quāmuis hiſtoria ſit ſine certo Au• Tob.12.
thore,nec in Canone habeatur,tamen,quià admittitur legenda in Eccle•
ſia tanꝗ vera,huius quoq; rei rationē aſſignare conabimur. An igitur,ꝗ
Raphael,Soli præſidens,eſt bonus viæ comes: ſicut & Sol,qui præbens
lumen terræ, viatoribus commodum iter reddit?An,quià,cum ille An•
gelus ſanaturus eſſet patrem obcæcatum,benè Raphael fuiſſe dicitur,qui
medicina

medicina Dei interpretatur? Hinc finxerunt Poetæ, ꝙ Sol aut Phœbus, cui ipſe Raphael præeſt, fuerit Medicinæ inuctor. Sed quomodò reliquit tam ingentē orbem, quem gyrat, vt Tobiam aſſociaret? Non quippè reliquit opus cōmiſſum: cum vtrunq; facere potuerit per ſe, vel per aliquē de exercitu ſuo. Nam (vt ſuprà quoq; diſſeruimus) quilibet illorum ſeptem Principum habet amplum Angelorum exercitum ſub ſe: quorum vnuſquiſq; conformiter Principi operať. Nec enim Principes eſſent, niſi ſuper aliquos principatum haberent.

185 Quo felle liniuit Tobias oculos patris cæcutientis? Nōnè felle Lucii: vt Hebræorum Sapientes aiunt? Sed quid ad viſum recuperandum confert fel huiuſmodi piſcis? An à naturæ proprietate fel eius fauet luci? Vnde & Lucius forſitan denominatus eſt. An, quià Solaris eſt piſcis & ſanitati fauens, ſicuti Solaria oīa? An, fel illud acutie ſua fauet oculis, albuginem corrodens, aut ſaniem, vel quodcūq; oculoꝝ impedimētum? Sicut de felle falconis, accipitris, aut hirundinis dicitur.

Ibi. 11.

186 Sunt nè inter Angelos aſſiſtētes ſeptem illi ſpūs præcipui, de quoꝝ numero Raphael ſe eſſe ꝓhibuit? Sunt qppè: vt nō modò ex Tobiæ libro, ſed à Iohanne docemur. Ipſe.n. in ſua Pathmotica viſione eorundē ſpirituū meminit. Sed cur hi ſpūs numero ſeptenario diſtributi ſunt? An, vt Planetas, inferius influentes, regāt? Quod Mercurius innuere videtur: qui, cum de Planetis ageret, dixit. Deinde ſeptem fabricauit Gubernatores. An, vt ſint tanq̄ canales, deducentes ad nos influxum ſeptem numinū aut ſeptē supernoꝝ fontium: quorum influxus colligitur in Beerſabah.i. puteo ſeptem, inde in nos diffundēdus per ſeptem ſpiritus, quò ad animam, & per ſeptem Planetas, quò ad corpus? Quo numero ſeptenario alia q̄plurima, eadem & vniuoca ratione diſtribuuntur.

Tob. 12. *Apoc. 1.* *Mercu in Pyman.*

187 Qui ſunt ꝓpriè dæmones? Nōnè à Porphyrio & Proculo habemus, ꝙ duplex eſt maloꝝ dæmonū genus? Alterū.n. eſt aiaꝝ aut ſubſtātialiū & itellectualiū dæmonū: alterum verò eſt materialium potētiaꝝ. Et huiuſmodi ſunt appetitus animales ſemper ſpiritui aduerſantes. Vnde Satani dici poſſunt.i. aduerſantes: vt Apoſtolus clarè teſtatur. Caro (inquit) cōcupiſcit aduerſus ſpūm, ſpiritus autem aduerſus carnē. Hæc enim ſibi inuicem aduerſantur. Quas vires ſiue appetitus animales alibi ipſe Paulus vocat legem membroꝝ, dicens. Video aliam legem in mēbris meis, repugnātem legi mentis meæ. Quod nedū à Paulo, ſed à Platone, Porphyrio, & Proculo habemus: maximè vbi de anima & dæmone pertractat. Sunt quoq; dæmones boni. Dæmon enim ſapiēs interpretatur: qui ſi bonus, diuinus: ſi verò malus, Diabolus eſt.

Gal. 5. *Ro. 7.* *Proc. de aïa & dæmo.*

188 Quot ſunt dæmonū genera? Nōnè multa ſunt: vt noſtri quoq; Theologi docēt? Sed nōnè Michael Pſellus de mēte Platonis, Porphyrii & Proculi, reducit eos ad quatuor genera præcipua: terreū videlicet, aqueū, aereum & igneum? Terrei.n. aduerſantur nobis per carnem, aquei per ſanguinem

Pſellus de dæmoni.

pituitæ admixtum, aerei per ſpiritum ſuperbiæ tumefacientem, ignei verò per excandeſcentem & inflammatam iram præcipitant. Sunt etiam aliqui Orientales, alii Occidẽtales, alii Meridionales, & alii Aquilonares: quorum primi per diuinationes, ſequentes autem per deſperationem, tertii per nimiam fiduciam, quã habent de bonitate Dei, Aquilonares verò per rebellionem, mortales à Deo auertere conantur.

189 Cur mali dæmones cũ damno ſuo procurãt mortaliũ caſum? An, quià forſitan non augetur eis pœna, ſed ſolatium? Iuxtà commune adagium. Solamen miſeris ſocios habuiſſe malorum eſt. An, quià tanta inuidia ducuntur, vt non videant, quid faciant, nec ſibi benè conſulant? Iuxtà illud Sapientis. Inuidia Diaboli mors introiuit in orbem terrarum. An, quià tam mala arbor effecti ſunt, vt non poſſint niſi malos fructus facere? Iuxtà dictum Saluatoris. Non poteſt arbor mala fructus bonos facere. Vnde in ipſis habet locum illud Ieremiæ. Si poteſt Aethiops mutare pellem ſuã, & Pardus varietatem ſuã: Ità & vos poteritis benefacere, cũ didiceritis malum. *Sap. 2.* *Mat. 7.* *Iere. 13.*

190 Cur Diabolus libentius tentat mulierem q̃ virum? An, quià debilior eſt fœmineus ſexus? Hinc faciliorem victoriam ſperat. An, quià Diabolus maius ſymbolum habet cum muliere, & inde faciliorem aditum ſuis venenis infundendis? An, quià ex eodem loco vterque imbibit, ex Aquilone videlicet? Inde enim ſecretiores Theologi dicunt mulieris animam venire. Quòd autem ille ſit locus mali dæmonis, habemus ab Iſaia: qui de ipſo, ſub metaphora Regis Babylonis, pertractans refert ipſum dicentem. Ponam ſedem meã ad Aquilonem. An, quià anima mulieris (vt ſuprà diſſeruimus) non eſt dotata eo ſplendore & dignitate, qua viri anima decorata eſt? Vnde ipſe poteſt ſacra adminiſtrare, & ſacerdotio fungi. Quod decorum poſitum in homine, horret & timet malus dæmon: & tantò magis, quantò minori peccato eſt obtenebratum. Quod cognoſcens Apoſtolus, dixit quod mulier eſt imago viri, vir autem Chriſti: collocans ipſam mulierem (vt patet) in gradu inferiori. Secretiores autem Theologi docent ipſam mulierem quinque gradus à viri nobilitate diſtare. *Iſa. 14.* *1. Cor. 11.* *Sec. Theo.*

191 Si malus dæmon oblectatur magis aggredi mulierem quàm virũ: cur aliquando tenens vicem mulieris viro ſe ſubmittit, & tunc Succubus vocatur? Et ſi aliquando veluti mulier ſe ſubiicit, multò ſæpius tamen veluti vir mulierem aggreditur: & tunc Incubus vocatur ab iis, qui de huiuſmodi pertractant. Et de huiuſmodi in Scriptura ſacra fit aperta mentio, dum dicitur. Videntes filii Elohim filias hominum, quod eſſent pulchræ, acceſſerunt ad eas, & genuerunt. Sed cur id Diabolus facit? An, quià magis poteſt in mulierem antedictis rationibus? An, quià ſuperbus, vult agentis vicem tenere: quod nobilius eſt? An, quià dæmonum plures ſunt maſculini ſexus, q̃ fœminini? Sed aliquando dæmon gerit vicem mulieris, vt induceretur ſexu muliebri pollere. Quod abſonum nõ eſt apud peritos in huiuſmodi. Nam & in Deo Mercurius perhibet eſſe vtrumque ſexũ. Hinc Deus *Gen 6.* *Mer. i Py.*

Iſa. vlt. in Iſaia apertè ait. Ego, qui cæteris generationem tribuo, ſterilis ero?

192 Eſt nè fœmineus ſexus in dæmonibus? Contendunt Peripatetici, & recentiores Theologi, quò d neq; ſexus neq; generatio actiua vel paſſiua reperitur in eis, eo q; diſcretio ſexuum, & genitura proueniunr corporis aut *Ant. Theo.* animalitatis ratione: Theologi verò antiqui contrarium penitus docuerunt. Ipſi enim aſſerũt eſſe in eis genituram, ſexum & animalitatem. Qui-*Gen. 3.* bus fauet ſententia Dei dicentis Serpenti. Ponam inimicitias inter te & mulierem, & ſemen tuum, & ſemen illius. Niſi enim Diabolus, per Serpentem deſignatus, generaret, vanus fuiſſet ille ſermo, inter ſemen tuum. Si igitur generat per ſemen, nonnè animal eſt, & conſequenter ſexum ha-*Sec. Theo.* bet? Vnde principem illius fœminei ſexus, ſecretiores Theologi vocant לילית Lilit. Cuius poteſtas pręcipua eſt in nocte, quã ipſi לילה laielah dicunt: vnde nomẽ traxit. Et eſt illa (vt aiũt) quæ cũ ſuis ſatellitibus procurat pollutiones nocturnas, aliquam vel modicam nacta occaſionem: vt etiam alibi diſſeruimus.

193 Quæ terra Serpenti maledicto in cibũ data eſt, & cur? An data eſt ipſi male-*Gen. 3.* dicto terra maledicta? Cũ à cœlo expulſus ſit, & in terrã deiectus. Et hoc, quià procurauit hominem, ad cœlos ordinatum ad terram deiicere. An terra eſt humanũ corpus, & caro hominis infecta: quæ de terra ſumpta eſt, & in terram breui reuerſura? Nam hæc aduerſans ſpiritui data eſt in cibũ Serpenti aduerſanti Michaeli: qui conſtitutus eſt princeps ſuper animam *Apoc. 12.* & ſpiritum. Vnde ſicut fuit bellum inter Michaelem & Serpentem: ſic eſt inter carnem & ſpiritum: quouſq; deuicta caro in ſpiritus ſeruitutem redigatur, cum ipſo deniq; remuneranda.

194 Quis eſt fortior, ſpiritus nè malus ad ſuadendum & tentandũ, an homo ad reſiſtendum? An forſitan ſpiritus malus: cum plures ſibi ſubiiciat victos, q̃ homo reſiſtat tentantibus? An ſpiritus malus magis à materia ſolutus facilius præualet in hominem materialem: q̃ ipſe homo ei reſiſtat? Sed nõ-*Ambro. in ſermone.* nè Ambroſius loquens de eis ait, q; cõpenſato nobiſcũ agone luctantur? Paulus aũt vlterius progreditur, dicens. Fidelis Deus eſt, qui nõ permit-*1. Cor. 10.* tet vos tentari ſuprà id, quod poteſtis: ſed faciet cũ tentatione prouentũ. *Hiero. ad Euſtochiũ.* Qua ſententia munitus Hieronymus conſtanter ait. Debilis eſt hoſtis, qui non vincit niſi volentẽ. Et hoc maximè poſt q̃ Chriſtus Imperator noſter ipm antiquũ hoſtem debellauit præbens nobis contrà ipm victoriã. Hinc *Luc. 10.* ipſe Chriſtus Apoſtolis dixit. Eccè dedi vobis poteſtatẽ ſup ſerpentes & *Ibi. 9.* ſcorpiones, & ſuper oẽm virtutem inimici. Et Lucas inquit. Dedit eis po-*1. Cor. 15.* teſtatem ſuper omnia dæmonia. Quod confirmans Apoſtolus dicit. Deo autẽ gratias, qui dedit nobis victoriã per Ieſum Chriſtum Dñm noſtrũ.

195 Qua malitia vel qua arte Satan tendit in nos laqueos, & quos? Nõnè, qà na-*Gen. 3.* tura puerſus, aſtutus & iniquus eſt: vt Scriptura teſtať, dicẽs. Serpens erat aſtutus ſup oẽs feras agri? Qua aſtutia ſemp in nos abutiť. Quales aũt laqueos, & qua multiplici aſtutia in nos tẽdat explicare nequimus: cũ mille

nocēdi artes hēat. Vnde ſibi nomina mille: vt ſapienter Poeta canit. Quas *Virg. in 7.*
aſtutias colligēs Leo papa inqt. Nō deſinit antiquus hoſtis vbiq; laqueos *Leo in ſermone.*
tētationum protendere: vt fidem credentiū corrūpere valeat. Nouit.n.cui
illecebras carnis ingerat, cui virus inuidiæ infundat, cui incitamēta luxu-
rię apponat. Nouit, quem mœrore cōturbet, quem gaudio fallat, quē me-
tu opprimat, quem admiratione ſeducat: omnium diſcutit mores, omniū
ventilat cauſas, omnium ſcrutatē affectus, inquirens cauſas nocendi: vbi
viderit quempiam diligentius occupari.

196 Cur dæmones magis in nocte q̄ in die præualēt? An, qà ex ſiniſtro & obſcu
riori latere ſunt? Vñ Apoſtolus vocat eos poteſtates tenebrarū: & Chrs *Ephe. 6.*
loquēs excitatis ab eis in necē ſuam, dixit. Hæc eſt hora veſtra & poteſtas *Lucæ. 22.*
tenebrarū. An præualēt in nocte, quià aduerſantē Deo, qui eſt princeps lu- *1. Timo. 6.*
cis, lucemq; ipſam inhabitat? Vnde neceſſe eſt, q̄ ad tenebras confugiāt, &
recedēte luce eis inimica aliquātulū præualeāt. Sicut canit Vates. Poſui- *Pſal. 103.*
ſti tenebras, & facta eſt nox: in ipſa pertranſibunt omnes beſtiæ Syluæ,
ideſt dæmones. Et ē cōuerſo. Ortus eſt Sol & cōgregati ſunt: & in cubi-
libus ſuis collocabūtur. Hinc Angelus Heſau, qui (vt ſuprà diſſeruimus)
erat ex tenebrarum poteſtatibus, ſentiens auroram dixit Iahacob. Dimit- *Gen. 32.*
te me, quià aurora eſt.

197 Quarè peccatum Diaboli, ac ruina eius irreparabilis fuit? An (vt aliàs dixi-
mus) quià ille non fuit ab alio ſeductus, ſed propria malitia peccauit? Sed
cur caſus hominis pari modo nō fuit irreparabilis? Nam dicit Apoſtolus.
Adam nō fuit ſeductus, ſed mulier? Nō quidē homo fuit ſeductus imme- *1. Timo. 2.*
diate à Diabolo, ſed mediāte muliere. An homo nō fuit ſeductus errore
vel ignorātia, ſed nimia indulgētia, quià noluit cōtriſtari delitias ſuas? An
fuit irremiſſibile peccatū Diaboli, quià directè cōmiſit crimen læſæ Maie-
ſtatis? An, quià erat in ſtatu ſæculi venturi, quod.ſ. expectamus, à quo ca-
dens impoſſibile eſt, vt per pœnitētiam releuetur: ſicut inquit Apoſtolus? *Heb. 6.*
Sed nōnè in hoc eodē ſtatu erat Adā? Nō quidem ità perfectè & expe-
ditè. Iccircò caſus eius quò ad ipſum fuit irremediabilis, & indiguit Re-
paratore: qui eſſet plus q̄ homo.

198 Cur mali ſpiritus libēter in triuiis vel quadriuiis morantur? An, vt hinc inde
obuient tranſeuntibus? An, quià deputata ſunt ipſis huiuſmodi loca? An,
quià ex diuerſis partibus veniētes ſpiritus (cum aliqui ſint Oriētales, aliq
Occidētales, nōnulli Meridionales, & nōnulli Aquilonares: vt paulò an-
tè dictum eſt) ſibi inuicem occurrūt in illis triuiis vel quadriuiis? Et hoc
faciunt, nō q̄ ipſi egeāt tritis viis, quibus mortales indigēt: ſed quià oble-
ctātur locis ab hominibus frequētatis. Hinc, niſi ſint ad deſerta loca rele-
gati, domeſtica loca, maximè ſepulchra frequentant: & huiuſmodi triuia,
vel quadriuia. Propterea Patres docuerunt erigi ſacella quædam cum
imaginibus in illis triuiis, aut imagines Crucifixi: vt Galli tranſalpini fa-
cere conſueuerunt.

199 Cur mali ſpiritus rutam, fumũ bombycis, & multa huiuſmodi timent? Nõ ne, quià Deus ordinauit hæc in ipſorũ tormentum: ſequendo ordinẽ vni-
Eccl.33. uerſi, in quo vnũquodq; ſuum habet cõtrarium? Nam malũ eſt contrà bo num, tenebræ cõtrà lucem, frigidum cõtrà calidum, humidũ cõtrà ſiccũ, corpus cõtrà animã, Diabolus cõtrà Deum, lupus cõtrà agnum, Rhabar barũ cõtrà cholerã, & multa huiuſmodi. Sic & ſupradicta oĩa cõtrà ma los ſpiritus ordinata ſunt. Ruta. n. quià mirum in modũ fauet luci, & te nebris inimicatur: bombyx autem ex ſua louia ꝓprietate. Et maximè dũ combuſtus fumum emittit, ſuapte natura ſpiritibus malis inimicum.

200 Cur Diabolus dictus eſt Mũdi princeps? An, quià Deus eum cõſtituit Mũ
Io 12.14. di huius, ipſi Deo rebellis, principem? Sed nõnè cõſtitutus fuit homo ſup
Psal.8 omnia opera, manibus Dei fabricata: vt Propheta canit. Et cõſtituiſti eum ſuper opera manuũ tuarum? An igitur, cũ homo, ꝓpter quem facta ſunt omnia, & qui prælatus oĩbus erat, ſuperatus à Diabolo dominiũ perdi derit, & ipſe cum eis, quæ ipſi ſubiecta erant, traditus eſt in ſeruitutẽ & po
2.Pe.2. teſtatem Diaboli? Iuxtà illud Petri. À quo quis ſuperatus eſt, eius ſeruus eſt. An tyrãnicè ſibi Mundi imperium vendicauit? Hinc à vero & legiti mo principe Chriſto, tempore ſuo, iure eiectus fuit. *Sicut* ſcriptum eſt.
Io.12. Nunc princeps huius Mundi eiicietur forás.

201 Qui ſpiritus inuadũt humana corpora, quãdo ab eis vexãtur? Sunt nè Dia boli? Sed nõnè (vt aliqui dicũt) tãta eſt elongatio Diaboli à Deo: vt non ſolùm ipſum Deum ſuſtinere nequeat, ſed nec ipſius imaginem: quæ eſt in
Gen.4. anima etiã peccatrice? Et hoc reor fuiſſe ſignum poſitũ à Deo in Chain, vt non timeret inuenientes ſe. Nec. n. mortales timebat, cum nullus eſſet in Mundo, niſi parẽtes eius, & vxor eius, & vxor Habel ab eiſdem parẽtibus genitæ. Nec (vt opinor) poſitum fuit nouum ſignum, ſed erectũ antiquũ: imaginis videlicet, quam ſibi à principio dederat. Iuxtà illud Pſalmogra
Psal.4. phi. Eleuatum eſt ſuper nos lumẽ vultus tui Domine. Pro quo cõmunis æditio habet, ſignatum. Vnde ipſi Diaboli nunq̃ ingrediũtur corpora, cũ imagine Dei anima exiſtẽte: vt ipſi dicunt. Intrant autem ſpiritus mali, qui multum diſtant à Diabolis. Nam iſti רוחות Ruchot, illi verò שדות Su dot ab Hebræis nominãtur: à nobis autem Diaboli, & illi *Spiritus*. Nec vnq̃ legitur Diabolum in alicuius corpus intraſſe, ſed ſpiritus, aut dæmo
Io.13. nes. Nec adducatur illud Iohannis. Et cum Diabolus iam miſiſſet in cor, vt traderet eum Iudas. Nam ibi non dicitur, quòd intrauerit corpus, ſed mouerit tm̃ cor eius.

202 Cur multoties dicunt ſpiritus vexantes, q̃ ſpiritus ſunt alicuius hominis vel mulieris? An, quià ſunt ſpiritus vel animæ illorum, quos nominant? An, quià ſunt ſpiritus, qui eos olim tentare ſolebant? An, quià ſunt ſpiritus il lorum virorum cũ malis ſpiritibus tentãtibus adeò mixti, vt vnum & idẽ
Ibi.6. ſint effecti? Sicut de Iudæ anima Chriſtus innuit, dum ait. Vnus ex vobis Diabolus eſt: per tranſmutationẽ quandam videlicet, aut vnionem. Quæ

trãſmutatio vel vnio propriè ſpiritus eſt: de qua Propheta canit. In ima- Pſal. 38.
ginem pertranſit homo: Deum videlicet, vel Angelum, aut in beſtiã vel
Diabolum: vt in Harmonia latius diſſeruimus. Cantico. 1. To. 6. c. 13.

203 Fuerunt nè Merlinus & Alexãder à Diabolo geniti: vt fertur? Nõnè Mer-
linus ipſemet fatetur à Diabolo ſe fuiſſe genitum: & de Alexandro Plu- Plutarchus
tarchus, & Suetonius ſatis clarè innuunt? Dicunt enim Serpentem tha- Suetonius.
lamum matris eius Olympiadis ſæpiſſimè ingredi ſolitũ. Sed quomodò
poteſt Diabolus aut malus dæmon incorporeus (vt dicũt) generare? Nõ
nè ſcriptura ſacra narrat, ꝙ Bene Elohim, ideſt Diaboli vel dæmones (vt
omnes antiqui Sapientes vno ore interpretãtur) acceſſerunt ad filias ho- Gen. 6.
minum & genuerunt? An fortè genuerunt (vt aliqui dicunt) ſuſcipientes
ſemen virorum? Quod tamen aliis probandum reliquerunt. An genuerunt
ex ſemine proprio: de quo dictum eſt. Ponã inimicitias inter ſemen mu- Ibi. 3.
lieris, & ſemen tuum? Quo fortaſſis ſenſu Chriſtus dixit illis peruerſis Iu-
dæis. Vos ex patre Diabolo eſtis. Quãuis aliqui exponant, ꝙ erant filii, Io. 8.
quià malitia & aſtutia ab eo inſtructi fuerãt: aut quià malos Diaboli mo-
res, & verſutiã imitabantur. Sed quomodò poſſunt producere ſemen cor-
poreum & palpabile, impalpabiles & inuiſibiles illi ſpiritus? Ad quod re-
ſpõdeat Scriptura iam bis adducta. Pro cuius ſcripturæ corroboratione,
multa noſtris temporibus comprobata poſſent adduci. Quàmuis multi,
quæ non vident, credere nolint. Quocũque autem modo huiuſmodi mali
ſpiritus colligant vel producant ſemen, ipſos genuiſſe ſacra teſtantur elo-
quia. Nos verò veritati cedimus.

SECTIO SEXTA DE ANIMALIBVS.

204 Semen animaliũ vel plantarum vnde vim habet? An à natura
ipſa, quæ eſt lex ſibi à Deo data ab initio? Sicut ſcriptum eſt. Gẽn. 1.
Cuius ſemen ſit in ſemetipſo ſuper terram. Vnde virtus illa
ſeminaria durat ſucceſſiõe quadã circulari. Nam ea, quæ eſt
in ſemine, eſt in planta: & iterum ad ſemen deuenit: rur-
ſusque ad plantam, quouſque ordo huius inferioris Mũdi du-
rabit. Pari modo de animalium ſemine dicitur. Nam ſemen coaleſcit in
animal, & ex animali venit ſemen, & illud iterum in animal vertitur. An eſt
virtus illa ſeminaria in ſupernis, in qua viuunt plantæ durantes ſucceſſiua
generatione: ſicut de nobis dicitur? Nam (vt ſæpè diximus) Deus eſt ille
fons vitæ, in quo (teſte Paulo) viuimus, mouemur, & ſumus. Vnde vir- Acto. 17.
tus ſeminaria plantarum, animaliũ & hominis ſemper influitur à ſupernis
illis fontibus vniuerſalibus, omnia particularia ſuppoſita (vt Academici
volunt) præcedentibus. Qui ordo & influxus eſt vera natura.

205 Qualis eſt oui virtus, ex quo pullus generatur? Nonnè & hæc virtus eſt illa

ſeminaria, de qua nuper locuti fuimus? Quæ virtus ſeminaria in ouo colligitur, quod eſt quaſi matrix auis, quæ ſuſcœpit ſemen maſculi. Non enim ouum pullos produceret, niſi vel Gallus, vel quicunq; maſculus auium ſẽm ſpeciem ſuã ſemen prius infudiſſet. Sicut igitur terra eſt plantarum matrix, & venter fœmellæ, cuiuſcũq; generis ſit, & Luna planetarum: ſic & ouum eſt auium matrix, in quo coaleſcit pullus, quouſq; plenè formatus exeat.

206 Cur ſemen mulorum eſt infœcundum? An, quià mulorum meatus corrupti ſunt: vt Democritus ait? An, quià immixta ſunt ſemina: vt Empedocles aſſerit? Sed nonnè hæ ſunt rationes remotæ, & nimis vniuerſales: vt Ariſtoteles benè ſentit? An igitur id eſt ex nimia ſeminum caliditate: vt alii dicunt? Sed vnde hauſerunt hanc caliditatem? Nonnè etiam Leones calidiſſimi, ignei & Solares generant? An igitur (vt Ariſtoteles ſentit) quià vterq; tendit ad ſterilitatẽ: Aſinus videlicet, in quo eſt tam exigua generandi vis, vt niſi à prima dentium mutatione generare incipiat, nunquàm generet, ſed ſterilis maneat: Equa verò, quæ poſtquàm frigidum Aſini ſemen ſuſcœpit, reducitur propè ſterilitatem? Sed nonnè hæ ſunt imaginariæ prorſus rationes? An igitur ſterile eſt huiuſmodi ſemen, quià non eſt in ſupernis idea mulorum influens & fouens? Nam adinuenit eos Hanah filius Zibchon dum paſceret aſinos patris ſui in deſerto: vt ſcriptura perhibet. Pro quo communis æditio habet. Hic inuenit aquas calidas in deſerto. Et benè in deſerto Aſini inuenti fuiſſe dicuntur: quod ſic nominatur, quià ipſum locum omnis cœleſtis influxus deſerit.

Democrit⁹ Empedoc. Ariſ. in. 2. de generatiõe ãialiũ c. vlt. Geñ. 36.

207 Quomodò mula ſterilis eſt: cum aliquando ipſa pepererit: vt Romæ contigiſſe vidimus? Nonnè (vt Ariſtoteles ait) mula aliquando concipit, ſed enutrire & ad finem vſq; fœtum perducere nequit? Hinc non dicitur fœcunda: cum fœtum perficere non poſſit. Et ſi quid huiuſmodi contingat, illud eſt aut portentum (ſicut de partu illo Romæ ædito omnes ferè aſſeuerarunt) aut id eſt, quià inferior natura tentat producere, quod nequit, ſuperiori natura repugnante. Ideò non perficitur opus: quià fœtus ſtatim æditus moritur.

Ariſ. i. 2. de gñat. c. vlt. & 6. de natura ãialiũ c. 24.

208 Cur mulus eſt tam malignæ naturæ: vt obſequentes offendat? An, quià ex iniqua commixtione, & præter ordinem naturæ natus ſemper malignitatem, & obliquitatem quandam ſapit? Vnde ii, qui nati ſunt ex inordinata & obliqua copula, muli dicuntur: & plærunq; malignantis naturæ ſunt. Fallit tamen hæc regula in quibuſdam, quãuis in paucis: quià forſitan ſortiti ſunt tam bonam animam, vt illi obliquæ & inordinatæ copulæ præualeat. An, quià deeſt mulis influxus ille cœleſtis, & cõſequenter deeſt fauor? Vnde mulorum genitura lege interdicitur ſimul cũ aliis indebitis mixturis & inſitionibus.

Leuit. 19.

209 Quomodò intelligiẽ illud Prophetæ. Laudate Dominũ de terra, Dracones & oẽs abyſſi? Quomodò Dracones veneno & malignitate pleni laudant

Pſal. 148.

Deum:& qūò abyſſi vel voragines terræ in ipſius laudē prorumpere poſ-
ſunt? An p Dracones intelligunt Samael & Amommino ſeu Māmona:
qui fratres à ſecretioribus Theologis dicunt,& ambo venenū infundūt? Sec. Theo.
Vnde ipſe Samael venenū Dei interpretat. Hi.n.faciētes,quod ſuum eſt,
laudant Deū de terra: de qua ſcriptum eſt. Plena eſt oīs terra gloria eius.ſ. Iſa. 6.
Dei. Nā Deus ab oībus nedū in cœlis,ſed ab exiſtentibus in terra laudari
vult. An p תנינים taninim intelligunt Angeli, magno munere donati: vt
etymologia vocabuli תנינים taninim indicat? Horum.n.nōnulli Draco-
nibus & abyſſo præſunt: & ab huiuſmodi quoq; Deus laudes exquirit.

210 Cur creatæ ſunt feræ hoīs inimicæ? Nō qppe aīalia hæc,à Deo creata fuerūt
homini inimica,ſed ipſi penitus ſubiecta. Nā ipſi homini & conſorti dictū
eſt. Dominamini piſcibus maris,& volucribus cœli,& beſtiis terræ. Hinc Gen. 1.
ſcriptum eſt,ꝙ Deus adduxit omnes beſtias ad Adam tanq̄ ſeruas,vt vni- & 2.
cuiq; tanq̄ Dominus nomen imponeret. Quòd autē huiuſmodi feræ infe
ſtæ ſint hoī,nōnè id eſt,quià homo fuit rebellis Dño ſuo? Hinc iuſto Dei
iudicio iſta aīalia facta fuerūt perfido homini rebellia,quæ tandē in ipſius
hominis ſeruitutē redigent: vt Dominū ſuum recognoſcāt. Qđ erit,qñ (vt
Iſaias ait) habitabit pardus cū hædo,& lupus cū agno: & vitulus & leo,& Iſa. 11.
ouis ſimul morabuntur: & puer paruulus minabit eos.

211 Cur feræ & Serpētes valdè nobis inimicant? An,quià (vt ſcriptū eſt) poſuit Gen. 3.
Deus inimicitias inter Serpentē & mulierē,& ſemen vtriuſq;? Et hoc quā-
tum ad Serpētes expreſſè,& conſequēter quātum ad feras & aīalia īmun
da. Nam per Serpentē intelligitur Diabolus,inter quem & hominē cū po
ſitæ ſint inimicitiæ,cōſequenter inter hominē & ea,quæ Serpentis & Dia-
boli ſunt. Cuiuſmodi ſunt oīa animalia rapacia: quæ in hoc Diaboli natu-
ram ſequunt,qui dicitur tanq̄ Leo rugiēs circuire quærens quē deuoret. 1. Pe. 5.
Hinc huiuſmodi dicunt immūda,quià domeſtica & Diabolo cuiuſcunq;
immūditiæ Principi ſubiecta. An,qà proueniūt oīa hæc à loco horrendo,
ab Aqlone vz: vnde oē malū,& oīs aduerſitas? Omnia.n.huiuſmodi aīa- Iere. 1.
lia (vt ſecretioribus Theologis placet) Aqlonaria ſūt,& imbibūt venenū, Sec. Theo.
vel rabiem illam cōtrà nos à Samaele,q (vt modò dictū eſt) venenū Dei
dicitur,& ſemper nobis inimicatur: vt ipſi ſecretiores Theologi tradunt.

212 Cur Boues,Equi,Canes,Gallinæ & huiuſmodi nobis obſequunt? Nonnè,
qà ille Serpens & Diabolus humano generi factus inimicus,nō tam ve-
nenum ſuum infudit in animalia manſueta q̄ in rapacia ſibi domeſtica &
immūda? Nec.n. (prout reperit) mala forma intrat vnq̄ in aīalia māſueta
vel Auſtralia: cuiuſmodi eſt ouis,agnus,colūba,& huiuſmodi: ſicut in ani
malia immūda & Aquilonaria. Ideò dixerunt illæ malæ formæ: cū Ieſus
ab obſeſſo illas expelleret. Mitte nos in porcos. Propterea mali ſpiritus Mar. 5.
cōmuniter in forma hirci,capri,& huiuſmodi Aquilonarium animalium
apparere ſolent. Iſta ergò animalia,humani generis hoſtibus non dome-
ſtica,magis amica nobis remanſerunt.

Cur canis,

Ariſtot. de pti. aĩa. li. 3. c. 4.

213 Cur Canis, Leo, & Pardus ſunt tam audaces? An, quia ſunt animalia parui cordis? Et ideo corda corꝝ facilè replentur ſanguine. Vnde fiunt audaces: ſicut Ariſto. docet. An ſunt audacia huiuſmodi aĩalia, q͂ ſunt aĩalia Aquilonaria? Ibi enim viget robur & fortitudo, atq; audacia. Vnde ĩter omnia animantia canis eſt audaciſſimus: & ideò vocatur in lingua hebræa כלב cheleb: cuius vera interpretatio eſt totus cor. Vnde indicatur ꝙ potiſſimũ robur eius in corde conſiſtat. Eſt enim totus cor virtute: cum omnis fortitudo ipſius in corde ſit recõdita primò, poſteà in dentibus. Quẽ Pardus ſequitur diſpoſitione corporis & natura.

214 Qua diſcretione canes aliquibus arrident, alios autẽ tanq̃ hoſtes inuadunt? Nõnè, quia canis eſt animal bifariæ naturæ: in vtroq; amicitia videlicet & odio, excedens? Nã valdè diligit, & eſt fidiſſimus, & valdè odit. Hinc, quia amat ſibi beneficum, eum videlicet, qui ipſum paſcit: vt eum tueatur, inimicis eius inimicatẽ. Sed vnde amicos vel inimicos agnoſcit: vt ſciat quos amet, & quos inſequatur? Sicut de Rhodiorꝝ canibus dicitur, qui erant in caſtro ſancti Petri in Aſia minori inuadentes nõ baptizatos, & blandientes omnibus baptizatis. An, quia præſentiebant Dominorꝝ voluntatem, & cor, quorꝝ prouincia erat inſequi non baptizatos? An id erat ex intelligentia ipſis præſidente: à qua ducta animalia multa faciunt: quæ naturæ eorꝝ dictamen excedũt? Nec enim ſoli homines, ſed animalia, lapides & plantæ, & cætera omnia ſuas habent intelligentias dirigentes, & vim conferentes: vt multi Sapientes aſſerunt: & nos in ſuperioribus diximus.

Pliniꝰ.

215 Vnde formicæ habẽt prouidentiã, vt ſagaciſſimæ cibos pro hyeme ſibi præparent? Quãuis Plinius, Ratis, & Almanſor de ipſis multa tractent: tamen rationẽ, cur id faciant, non aſſignant. An igitur à natura ipſa habent hanc ſolicitudinẽ: ſicut in multis aliis particularibus à beſtiis ſuperamur? In odoratu enim à canibus ſupamur: in tactu ab araneis: in viſu à lynce & aquila: in guſtu à fele ſeu cato: in curſu à pluribus animalibus: in ſolicitudine vero à formica. Hinc Salomon ait. Vade piger ad formicam. Quã formicã poſteà inter ſapientia animalia cõnumerat. Nec enim videẽ in quo corde, vel in quo cerebro poſita ſit ipſius ſapientia. An id eſt ab intelligentia, illam dirigente: ſicut nuper diximus?

Pro. 6.
Ibi. 30.

Pli. lib. 11. c. 30.

216 Vnde ſcit formica extrahere vim à grano? Ait enim Plinius. Formicis Reipub. ratio eſt, memoria & cura. Semina arroſa condunt: ne rurſus in fruges exeant è terra: maiora ad introitum diuidunt: madefacta quoq; imbre proferũt, & ſiccant. Operantur etiam noctu plena Luna. Eædem interlunio ceſſant. Et q̃m ex diuerſo conuehunt, altera alterius ignara: vt ſigna inuicem recognoſcant, certi dies ad recognitionẽ mutuam nundinis dantur. Quæ tunc earum cõcurſatio? Quàm diligens? Cum obuiis quædam collocutio atq; percontatio. Quæ omnia indicant ſagacitatem, vltrà q̃ ſpiritus earꝝ dictare poſſit. Vnde credere cogimur, ꝙ naturæ earꝝ opus, ſit intelligentiæ nõ errantis opus: quæ etiã doceat ipſas ſepelire mortuas.

Hinc Plinius ſubinfert. Sepeliunt̃ inter ſe viuentiũ ſolæ præter hominẽ.
217 Animalia ſunt nè muta, an aliquem inter ſe ſermonem habent intelligibilẽ?
Nonnè attribuitur homini tanq̃ priuilegium quoddam, ꝙ ſolus inter ani-
mantia ſermonem proferre ſciat, & ſit naturæ interpres? Sed nonnè vide
mus, ꝙ formicæ inuenta eſca alias mutas ad ipſam capiendã conducunt?
Nõnè etiã Lupi inuaſi timentes, alios in ſuum adiutoriũ conuocãt? Non-
nè quoq; Elephantes orationes longas intelligunt? Pari modo Picæ atq;
Pſitaci nõnè ſermones humanos effingũt? Vnde vident̃ hæc animalia ali-
quo modo ſermonis nõ eſſe exptia. Sed vnde hoc? An id eſt, quià & ſi ſer
monem perfectum non habent, ſimulachrũ tamen rõnis & ſermonis ha-
bent: & alia magis q̃ alia: vt Plato inquit? An habẽt hæc aĩalia aliquas no- Plato.
tas inter ſe à natura edoctas, vt mutuò ſe intelligant: vt nõnulli Sapientes
opinãtur? An id à regentibus intelligentiis habẽt? A' quibus, ſed potiſſi-
mum à Deo ſuſcipiunt, vnde ſint, viuant, & operentur.
218 Cur pulices acrius infeſtant nos in lino q̃ in lana? An fortè decipitur ſen-
ſus? Sed quomodò poteſt decipi ſenſus in his, quæ experimur? An igitur,
quià pulex haurit maiorem fauorem à lino q̃ à lana: cũ ex eodem Aqui-
lonari fonte linum & pulex prodeãt? Vtrũq;.n. Arietinum, & Martiũ eſt.
Vnde ſicut Planetæ robuſtiores ſunt in domibus propriis, & ſibi conue-
nientibus, q̃ alienis: ſic & animalia in locis ſibi magis conuenientibus ro-
buſtiora ſunt. Hinc Mercurius ſapientiſſimus docuit cõcordiam lapidũ, Mer. ĩ trac.
hærbarum & ſyderum, ſymbolum ad inuicem habentiũ: vt per congeneũ de cõcor.
ſuum vniuſcuiuſq; vis augeatur.
219 Cur Gallus audacter inuadit Leonem, & terret eũ: vt etiam Ambroſius te- Ambro. in
ſtatur? Nõnè, quià Gallus & Leo Solares ſunt? Sed Gallus eſt in ordine examero.
ſuperiori, auiũ videlicet, quæ digniores ſunt, q̃ animalia terreſtria: cũ aereæ
ſint, & intelligentiis magis familiares. Vnde per aues multoties intelligen
tiæ ſignificãtur: vt paulò ſuperius dictum eſt. Fauore igitur maiori à Sole
ſuſcœpto, q̃ ſuſcipiat illud terreſtre animal, & vigore regẽtis intelligentiæ,
auibus magis ꝓpinquæ, Gallus audacter Leonem inuadit. An, q̀à Gallus
(vt Hieronymo placet) ſynderesim ſignificat, quæ præualet in Diabolũ, Hierony.
qui Leo dicit̃: dũmodò peccatis aut aliis impedimentis obuoluta non ſit? 1. Pe. 5.
220 Cur omnes grues vnam ſequunt̃ ordine literario: vt Hieronymus ait? An id Hieron. ad
caſu euenit? Sed cum id frequenter fiat, qũo caſu, eſſe poteſt? Si benè ſentit Ruſticum.
Ariſtoteles docens differentiam inter ea, quæ fiunt à natura, & à caſu: quià Phyſi. 2.
videlicet ea frequenter, hæc autem raro cõtingunt. Cum igitur hoc à na-
tura ſit, vnde ꝓuenit? Nõnè, vt nobis indicetur, ꝙ omnia ab vno regi de-
bent? Hinc Hieronymus inquit. Grues ſequuntur vnam ordine literario. Hieron. ad
Sic capræ ſequũtur hircum, coturnices ſuum Regẽ: & multa huiuſmodi. Ruſticum
Sed cur volant, illam literam Pythagoræ effingentes? An, vt ordinem ſer
uẽt, quẽ etiam Vegetius in aciebus inſtruendis ſeruari docet? An, vt inde Veget. de
doceatur iter virtutis & vitii: vt alibi tactum eſt? re mil.

221 Cur multæ aues voce ſonora cantant? Nõne id ab earum natura prouenit? Sed vnde huiuſmodi natura? Nõne à Mercurio, toto Muſico? Vnde aues voce ſonora cantantes, plærunq; Mercuriales ſunt, aut Phœbææ: cum & ipſe Phœbus, qui & Apollo dicitur, lyræ inuentor fuerit.

222 Quis dictat beſtiis, vẽtos, imbres aut tẽpeſtates futuras? An ſuapte natura, violenta imaginatione nõ præpeditæ id cognoſcũt? An, quia (vt ſæpè dictum eſt) ab intelligentiis, ipſis præſidentibus regunt̃: quæ nõ tñ docent huiuſmodi, ſed etiam fugere quæcũq; noxia, & ſumere proficua ſuadent? Nec enim beſtiæ vlla ſibi noxia ſumũt: Immò medicamenta deligere norunt. Nam Capreæ Cretenſes vulneratæ dictamũ quærunt in ſuã medelam. Angues quoq; inciſæ hærba, quæ ab ipſis denominatur, vtuntur. Et multa huiuſmodi experimenta in dies habentur.

223 Equi, Boues, & Elephantes, cur ſe permittunt à pueris duci? Nõne id declarauit Apollonius Tyanæus Damo ſocio ſuo chariſſimo: vt Philoſtratus refert? Nam aſcendentibus illis Caucaſum montem ſuper Elephantibus à Pharaote Bactrianorũ Rege præſtitis, vt proficiſcerentur ad Hiarcham: & cũ à pueris ducerentur, interrogauit Damus Apolloniũ, vnde id eſſet: cui ipſe prudentiſſimè reſpondit, quod id erat eo quod Deus poſuerat in homine quoddam terrificum contrà animalia, & in Principe contrà ſubditos, quod Hebræi פחד pachad vocant. Pro quo cõmunis æditio habet timorem. Non enim eſt timor, quo timemus, ſed terror, qui ſubditis incutitur. Alioquin, nec Princeps populum, nec puer animalia regere poſſet.

Philoſtra.

224 Cur magna copia Camelorũ ab aſino ſe dirigi permittit? An, quià animalia ratione carentia ſequunt̃ ductorem: nec diſcernunt inter hunc vel illum? Sed nõnè contrarium cõprobamus, vidẽtes quod Elephantes nõ ab oĩbus, ſed ab aliqbus tñ regũtur? Vnde & Equi reperiunt̃, qui nõ oẽs admittũt ſup ſe. Quemadmodũ de Alexandri Equo dr̃, & nos in Aqlana Ciuitate vidimus Equum nõ admittentẽ niſi duos viros, & hos ſtrenuos & affines. An igitur id eſt, quià Cameli ſentiunt aliquid in aſino, quod reuerent̃ & timẽt? An reuerent̃ ductorẽ & paſtorẽ præcipuũ, cuius ipſi peculiũ ſunt?

225 Cur canis aliquando rabidus efficitur? An (vt Auicena dicit) quià complexio eius ad atram bilem malignam & venenoſam cõuertitur? An id eſt ex aere, quando calor vehemens adurit humores? Vnde Plinius ait. Caniculæ exortu vapores accendi quis ignorat? Canes quidem toto eo ſpatio maximè in rabiem agi nulli dubium eſt. Et iterum. Canis rabies ardente Sirio peſtifera hominib⁹ eſt, & letalis. An canis fit rabidus (vt Auicena ſequitur) in Autumno, quià frigus incipiens, congelat ſanguinem? An id prouenit ex cibo, quando lambit interfectorũ ſanguinem, vel cadauera comedit, quæ dæmoni conceſſa ſunt? Vnde cũ carne vel ſanguine illo, malum dæmonem imbibens, furore dæmoniaco actus mordet.

Auic. in 4. canonis. Plin. lib. 2. c. 40.

226 Cur porci omnes cœno delectãtur? An, quià calidi nimis refrigerari cupiũt aqua & terra ſimul? An, quià immundi à natura, immũditia oblectantur:

luto maximè & ſtercore? Luto quippè Serpenti & dæmoni in cibũ dato delectantur huiuſmodi animalia, cũ dæmone ſymbolum habentia. Stercus autem humanũ appetunt ex ſymbolo, quod habent cũ homine, non quidẽ meliori, ſed deteriori. Nec enim (vt Neoterici dicũt) reperitur corpus alicuius animalis, magis humano conforme, quã corpus porci. Et q̃a hic valdè infimus eſt, expurgamentis ipſius humani corporis delectatur: quibus nil deterius aut abiectius in ipſo corpore humano reperitur.

227 Cur Ermineus nitore & mũditie delectatur? An, quià ipſe albus eſt, & metrum quodãmodò albedinis? Vnde inoleuit adagium. Albior Ermineo. *Adagium* Ideò albedine, mũditie, & nitore ſolet oblectari. An, quià vnde trahit albedinem exteriorem, inde quoq; nitoris appetitũ trahit? An, quià naturæ Inſtitutor ei vtrunq; à principio tradidit?

228 Quis & cur animalia omnia adduxit ad Adã? Nonnè Deus: vt Moſes aptè *Geñ. 2.* fatetur? An igitur Deus animaliũ paſtor erat? An per intelligentias ea regentes, adduxit? An ideas animalium oſtendit Adæ in paradiſo delitiaꝝ exiſtenti: intellectum videlicet & mentẽ, cũ ſpeculo diuino, in quo omnia relucent, vnitam habenti? Has autẽ ideas adduxit Deus ad Adam, dum ipſas oſtendit ipſi Adæ, aut eius intellectum ipſaꝝ capacem effecit. Adduxit verò, vt vnicuiq; illoꝝ nomen imponeret conueniens: & vt oſtenderet, vnde vnumquodq; proprietatem & originem trahat. Sicut in libro *Abrahã in* de formatione innuitur. *lib. de for.*

229 Cur Deus adduxit hæc animalia nominanda ad Adã, anteq̃ mulier forma- *Gen 2.* retur? Nonnè, vt ipſe Adam abſolutus à muliebri parte obſcurante, & aggrauante, clarius diſcerneret naturã, proprietatẽ, & quidditatem (ſi dicere fas eſt) nominandoꝝ? Si dicere licet, inquã, quià Sapientum eſt opinio, reꝝ quidditates ſoli Deo eſſe cognitas: vt etiã intelligentiæ (prout à fide dignis habui) confitentur. Vnde, ſi quis eas cognoſcere vult, viuere non poteſt, animali videlicet vita: ſicut nec ipſum Deum, in quo quidditates rerum relucent, viuẽs videre poteſt. Hinc ipſum Adam oportuit animali *Exo. 33.* vita fuiſſe abſolutum, & ſoli Deo viuere: quãdo videlicet ipſarum rerum quidditates viſurus erat.

230 Cur oues & boues in ſupiori mandibula dentibus carent? Nonnè (vt Ari- *Ariſt. in 3.* ſtoteles ait) quià exuperãtia excremẽti corporis in maioribus habita ani- *de p̃ti. aĩa-* malibus, natura ad auxilium & rem vtitur cõmodam? Vnde, quantũ ex- *lium. c. 2.* crementi ad locũ ſuperiorẽ effertur, aliis in dentes vel continuos vel exertos diſtribuit, aliis in cornua. Quãobrem cornigeroꝝ nullum vtrinq; dentatum eſt. Supernè enim primores dentes nõ habent. Quippè cũ natura hinc adimendo addiderit cornibus: & alimentũ, quod in eos dentes digeratur, in cornuũ incremẽtũ abſumitur. Hæc ille. Sed cur his animalibus in dentes, aliis aũt in cornua, excremẽta illa digeruntur? Nõnè, vt animaliũ gña varientꝰ: & quià aliis natura dedit dẽtes pro armis, vt canibus, aliis cornua tradidit, aliis pedes poſteriores, vt equis, aliis anteriores, vt vrſis?

Quis eſt

231 Quis eſt primus brutoꝝ animaliũ Rex? Nõnè dicit̃, ꝙ Leo tenet hũc prin-
Ezec.1. cipatum? Si verò aduertere voluerimus ea, quæ per Ezechielis oraculum docemur, nõnè videbimus quatuor eſſe præcipua aĩalium genera, & vnũquodq; habere ſuum Regem? Eſt enim genus feraꝝ, quas Scriptura חיות Chaiot vocat: quaꝝ princeps eſt Leo: & eſt genus cicurũ, qui per eandẽ Scripturã בהמות Behemot dicunt̃: quoꝝ princeps eſt bos. Eſt quoq; genus auiũ, quas Scriptura vocat עוף Hophot: quaꝝ Regina eſt Aquila. Quartũ eſt genus creaturarum rationabilium. Et haꝝ princeps eſt homo. Et ideò hoꝝ facies ab Ezechiele deſcribuntur: quando Merchaua .i. Tribunal Dei ab ipſo deſcribitur. Ad quod Tribunal quomodò iſta pertineant alibi differendũ relinquimus. Quoꝝ tamen omniũ ſingularis prin-
Apoc.19. ceps Chriſtus eſt, qui dicitur Rex Regum, & Dominus dominantium.

232 Cur Leo rugit in hoiem, ipm̃ deuorare quærẽs? An, q̃ innatę ſunt inter ho-
Gen.1. minẽ & Leonẽ inimicitiæ? Sed, cũ datum fuerit à principio hoĩ beſtiaꝝ omniũ dominium, vnde procedit huiuſmodi rebellio? Nõnè, quià homo
Ibi.3. rebellis & infidelis fuit Deo? Vnde ſicut poſitæ ſunt inter hominẽ ac Serpentẽ inimicitiæ: ſic etiã inter hominẽ & animalia dæmoniaca. Cuiuſmodi ſunt omnia rapacia: ſiue ex quadrupedibus, ſiue ex auibus. Quoꝝ qua-
1.Pe.5. drupedum rapacium princeps eſt Leo. Vnde ipſi meritò Diabolus comparatur. Sed nõnè Leoni cõparatur etiã Chriſtus: immò dicitur Leo in
Apoc.5. Apocalypſi, vbi habetur. Vicit Leo de Tribu Iuda? Nõnè, ſicut ipſe dicit̃ Serpens: nõ quidẽ ꝙ venenũ habeat, ſed antidotũ veneni: ſic dr̃ Leo, nõ ꝙ iniuſtè rapiat, ſed quià prædam iniuſtè à Diabolo raptã recuperauit?

233 Cur Pardus ſi in tertio ſaltu prædam non capit, indignatus vlterius aggredi ceſſat? An, quià eius natura ſic eũ docet? An, quià in illo tertio ſaltu oẽs vires colligit: vltrà quas, alias colligendas nõ habet? An, cũ huiuſmodi animal rapax dæmoniacũ ſit, docet nos qualem ſe nobiſcũ gerat ipſe Diabolus? Si enim ei ter reſtiterimus, nõ vltrà nos aggreditur: niſi ſocios aſſumat, nequiores, & fortiores ſe. Nã ſicut œſtrum fracto aculeo vltrà inuadere nequit: ſic & Diabolus à nobis ter ſuperatus? Quod diſcere poſſu-
Mat.4. mus ex bello Principi noſtro Chriſto illato: à quo ter ſuperatus Diabolus, victus & confuſus receſſit. Vnde victori Chriſto Angeli adminiſtrantes & applaudentes aſtiterunt.

234 Quo inſtinctu Simia ĩmunda, oẽs actus humanos effingere conat̃? Nõnè, quià ſic ei inditũ eſt à natura? Sed vnde hæc natura? An, quià (vt Platoni placet) reperitur in animantibus, maximè in ſagacioribus aliquod rationis ſimulachrũ: quo & ſi nõ poſſunt hominẽ plenè imitari, ſaltem ipſum mentiri conantur? Quod Simia potiſſimè facit. An, quià ſagaciſſima? An, quià ſicut in facie, & pedibus anterioribus aſſimilatur homini: ſic etiam conatur in geſtibus aſſimilari? An, quià Simia eſt animal dæmoniacum? Ideò mentiri quærit actus humanos: ſicut Diabolus, qui non tm̃ humanos, ſed etiam diuinos actus mentiri tentat.

235 Cur ouiū & colūbarū fimus agros ſūmopē impinguat? An, quia colūbæ ſunt calidæ cōplexionis, & caliditas vitā pſtat? Sed nōnē ſtrutiones, ferrū digerentes, & leones, Solares & ignei, calidiſſimi ſunt: attamē eorū fimus non impinguat? An igitur, quia ſunt animalia fœcundiſſima? Vnde & quæ ab ipſis exeunt, naturam fœcundam ſapiunt. Quā fœcunditatem columba à Venere & Ioue, ouis autem à Ioue præcipuē ſuſcipit.

236 Quo inſtinctu Gallus horas denunciat? Nōnē in Iob dicitur id à Deo fuiſſe datum? Sed cur magis Gallo, q̄ aliis animantibus hoc datum eſt? Nōnē, qà Gallus iter Phœbæas aues principatū tenet? Vñ cōſtitutus eſt tubicen & præco Dñi ſui: ad cuius ſolius motū diſtinguūtur horæ. Hinc potiſſimē clamat, quando Sol cardinibus medii cœli & Orizontis oriētalis appropinquat: quià tunc mitiores & hominibus domeſticæ magis intelligentiæ ſortiuntur cuſtodiam. Quas quidem intelligentias ipſe Gallus præſentiens exultat & cantat: cantuq; ſuo mortales ad orandum in tēpore illo omnium opportuniſſimo excitat. Iob. 38.

237 Quo myſterio Chamæleon colorē in toto corpore & oculis mutat? An, qà diaphanū hñs corpus varios induit colores? Sicut de Iride dr: & ſicut cōtingit in aere, qui oriēte Sole rubeus videt circà terrā: in medio aūt cœli ſapphirinus, in tpe nubilo aliqñ ſubcroceus, & in nocte niger videt. An id à Deo factū eſt, vt p hoc animal indicet natura hominis: quæ in diuerſa trāſmutat, pro diuerſitate obiectorū, qbus afficitur: ſicut aliàs dictum eſt? Mutantur quoq; oculi humani pro varietate rerum conſyderatarū: ſicut Chamæleon p diuerſitate colorū, quos aſpicit: vt Ariſtoteles aſſerit. Propter quā hominis mutationem, iuxtà varietatem obiectorū cōſyderatorū factam, inquit Auguſtinus. Si Deum conſyderas aut creaturam propter Deum, fulget imago Dei in te: ſi verò inordinatē creaturam cōſyderas, non video quomodò ſit imago Dei in te. Immò reſultat imago beſtiæ vel Diaboli pro difformitate conſyderantis. Ariſt. 1. de natura animaliū. c. 11. Auguſtinus

238 Vnde pficiſcitur cōpaſſio hominis in alterū patientem? An (vt Ariſtoteles ait) quià omniū cōmunis natura humana eſt? Vnde cōpatimur, quando videmus aliquē ſecari, vri, torqueri, vel aliquo dolore affici. Quā naturam cognoſcēs Apoſtolus, ait. Et ſi quid patitur vnū membrū, cōpatiuntur & alia membra. Et alibi. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non vror? An (vt Ariſtoteles proſequitur) ſicut nares & aures delibationes quaſdam rerū obiectarū pro ſua facultate concipiunt: ſic etiam aſpectu rei delectabilis vel triſtis, animus afficitur? Ariſt. probl. 2. ſec. 7. 1. Cor. 12. 2. Cor. 11.

239 Cum lac ſit ſanguis cōcoctus, & de natura menſtrui (vt Ariſtoteles docet) cur non phibet lactis eſus, ſicut & ſanguinis? Nōnē, quià cū ſanguis in lac conuerſus, viuere deſinat, iam cibus coctus effectus: ceſſat ratio phibitionis in Leuitico factæ? Ibi enim dicit. Non comedatis ſanguinē, quià anima, animalis vʒ, in ipſo eſt. Nā id phibitū fuit ex ratione aliàs aſſignata: ne vʒ homo imbibens animā bruti, immundaret. Qui ſanguis & ſi coqui Ariſ. 4. de generatiōe aialiū. c. 8. Leuit. 17.

pôt igni, anteq̃ comedat, nõ tñ decoquitur decoctione naturæ, trãſmutãtis illa decoctiõe ſanguinẽ in lac, ab ipſo ſanguine ſpecie & effectu differẽs.

240 Mel vnde & quomodò generatur? Nonnè (ſi vera docet Ariſtoteles) apes conſtructo fauo, cibi cauſa mellificant, non ex ſe, ſed ex rore cœli, quẽ cadentem deferunt ad aluearia aut fauos? Hinc tam citò complent cellulæ ipſo melle, dulci quidẽ ex ipſo rore cœleſti. Qua forſitan ratione guſtus rerum ſacrarum in Scriptura cõparatur melli; cũ & guſtus hic generetur non tñ ex apum diligentia, quæ nos ſignificant, ſed ex floribus ſcripturæ ſacræ, & rore illo, de quo dicitur. Sicut ros Hermon, qui deſcẽdit in montem Sion. In quo rore benedictus fuit Iahacob & Heſau: quorũ alter ſpiritualem, alter verò animalem hominem ſignificat: cũ vterq; homo rore illo paſcatur. Nam res fidei & diuinæ, atq; verbum Dei per animalem auditum intrant ad mentẽ. Iuxtà illud Pauli. Ergò fides ex auditu, auditus autem per verbum Chriſti.

Ariſt. 5. de natura aïã liũ. c. 22. *Pſal. 132.* *Geñ. 27.* *Ro. 10.*

241 Cur Serpentes pedibus carent? An, quià, cum toto corpore ſerpant (vt eorum nomen indicat) pedibus non indigent? An id eſt ex Dei ſententia, qua dictum eſt. Super pectus tuum gradieris? An, quià myſterio recõdito ordinatum fuit: vt ſicut Serpentes priuati ſunt affectu (nulli enim rei afficiuntur, adeò maligni, vt ſemper noceant) ſic etiam careant pedibus ipſum affectum denotantibus? Et ſi Remora & Scolopendra, quam Ariſtoteles Centipedẽ vocat, pedes habere videntur: tamen (vt ipſi Ariſtoteli placet) pedes Remora non habet, ſed ſpinulis vtitur pro pedibus. Nec illos Centipedis admittit inter pedes propriè dictos. Sed quid de Hydra dicendum eſt, quã cũ ſeptem capitibus & duobus pedibus conſpeximus? An fortè hoc habetur pro monſtro: illud autẽ Ariſtotelis intelligitur prout in vſu habet natura?

Geñ. 3. *Ariſt. 1. de natura aïã liũ. c. 14.*

SECTIO SEPTIMA DE MVNDO, ET NATVRAE PROPRIETATIBVS ET ACCIDENTIBVS.

242 MVndus, ſm̃ ſecretiores Theologos, q̃bus numeris, & q̃bus rõnibus fabricatus, & diſtributus eſt? Nonnè ſuprà de mẽte Platonis diximus, q̃ Mundus in cubo ternarii, vigintiſeptẽ vʒ, fabricatus fuit? Quod (vt opinor) ab antiq̃s Theologis hauſit: quos ipſe penè in oĩbus imitatus eſt. Ipſi. n. dicunt, & maximè Zohar Mundũ eſſe fabricatũ vigintiduabus literis: quarũ quinq; geminant, adeò vt aſcendãt vſq; ad nũerũ vigintiſeptẽ. Vnde harũ literarũ aliquæ cõueniunt cũ elementis, tres vʒ: duodecim cũ ſignis cœleſtibus, & ſeptẽ cũ ſyderibus erraticis. Et hæ duplici prolatione ꝓferunt, remiſſa vʒ & acuta. Acuta ãt & forti, q̃ſi repñtãt Planetas in pro-

priis domibus exiſtentes,qȧ tũc fortioris & acutioris virtutis ſunt:remiſſe vero & leniter,qñ in aliena domo ſunt:qȧ tũc remiſſior & debilior eſt virtus ipſoꝝ Planetaꝝ.Et hæ oẽs literæ ꝑtes materiales cõpoſitoꝝ repñtãt.

243 Quibus figuris aut numeris formæ & virtutes opatiuæ reꝝ ꝓduci dicũtur? Nõnè lŕæ hebraicę quæcũq; vel quotcũq; copulanẽ,mutæ ſunt,& ſine vita aut ꝓlatiõe,& veluti corporꝝ mortuoꝝ fruſta?Et hoc quouſq; apponanẽ puncta,qbus viuũt quodãmodò. Et ſic viuũt,ꝓferunẽ,vel habẽt motũ:vt Hebræi dicũt.Nec adhuc pleno motu vel ꝓlatione gaudẽt,niſi accentus apponanẽ:qui ſunt tãq̃ vires operatiuæ,& motibus,& influxibus ſupernis corrñdentes.Vñ,ſi quis hebræũ idioma benè ꝓnũciare ſciat ſm accentuũ rationẽ,totã cœleſtem & ſupramundanã harmoniã repñtat:dũ ſacrã ſcripturã debita ꝓlatione in proprio idiomate ſcriptã legit.Quod nulli alii literaꝝ cõtextui cõtingere videmus.Et hinc ſacroꝝ eloquioꝝ,ac hebræi idiomatis dignitatẽ depræhendere poſſumus: quod in literis repñtat oẽs compoſitoꝝ partes, in punctis autẽ omnes formaꝝ viuificantiũ modos, in accentibus verò omnes debitas operationes ſuis principiis cœleſtibus & diuinis correſpondentes. Nam ex his omnes nõ dicam ſpecies tm̃, ſed indiuidua creaturarum producuntur.

244 Quot indiuidua facta ſunt,ꝓut ex aliqua cõiectura depræhẽdi põt?Nõnè,ſi literæ ſunt materiales cõpoſitoꝝ ꝑtes,ex eis,oĩbus modis poſſibilibus cõiunctis,depræhẽdere poſſumus numeꝝ rerum creataꝝ:qui ſupputari poteſt,ꝓferri verò nequaq̃,niſi ab eo,qui numerat multitudinẽ ſtellaꝝ,& capillos capitis,& arenã maris & pluuiæ guttas?Ex oĩbus.n.literaꝝ cõbinationibus ſm regulas ſecretioꝝ Theologoꝝ infallibiles,abſq; punctoꝝ aliqua immixtione hic numerus reſultat:vz.112400259082771968̇6000.Si verò permixtiones cum punctis addantur,erit numerus nec expreſſibilis nec ſupputabilis à nobis: Deo tamen proculdubio cognitus.

245 Si ſic eſt: quõ Plato potuit aſſignare numeꝝ fabricæ determinatũ?Nõnè primò totã fabricã cõplectitur numero vigintiſeptẽ: poſteà,vt interualla cõpleat,aſcẽdit vſq; ad centũ ſexagintaduo: rurſumq; vt includat lĩmata & dieſes,deuenit vſq; ad decẽ milliatercentũ & ſexagintaocto?Et illic Academici pedẽ figere videnẽ,nullo ipſoꝝ vlterius ꝓgrediẽte.Secretiores ãt Theologi vadunt vſq; ad inexpreſſibilẽ numerũ.Plato.n.conatus eſt innuere prima & ſecũdaria reꝝ gñã atq; ſpẽs ipſaꝝ tm̃:ſe ab indiuiduis tãq̃ inumerabilibus cõtinens.Hinc Porphyrius dixit.Deſcẽdentibus ad particularia iubet Plato quieſcere.Secretiores verò Theologi diuino oraculo edocti in libro de formatione Abrahæ aſcripto,innuunt etiam indiuiduoꝝ multiplicationẽ: quãuis (vt diximus) inexpreſſibilem. Pla.i Tim. Porphyri⁹

246 Qũõ dicĩẽ fabricatus Mũdus per numeros vel ꝑ literas?Non qdẽ numeris, qbus numeramus, aut literis, qbus verba formamus,fabricatus eſt Mundus, ſed ꝑſignificata ꝑ ipſos characteres & numeros. Nulla.n.res eſt expreſſibilis,niſi ſit.Vnde quicũq; character exprimẽs,rei expreſſibili rñdet.

& quicũq;

& quicũq; numerus, rei numeratæ reſpondet: & rebus, quibus res diſtinguũtur, vt numerentur. Sũt etenim in Archetypo primarii fontes: vnde ſecũdarii egrediantur varii, ex quibus rerum multitudo & varietas reſultat. Literæ verò (vt diximus) ſecundarios fontes ſignificant, elementa videlicet, ſydera & ſigna: & conſequenter primarios, ex q̃bus hi ſecundarii prodeunt. Ex quibus primarioꝝ & ſecundarioꝝ influxibus omnia producta ſunt, & producuntur. Vnde quæ per literas (quæ omnes ſuos numeros continent) à ſecretioribus Theologis denotantur: à Platonicis & Pythagoræis per numeros deſignant̃. Ex quoꝝ principioꝝ permixtione (vt dictum eſt) hæc varia producuntur.

247 Cur Plato ternarii cubum non tranſcendit: ſecretiores autem Theologi vlterius progredi videntur? An fortè diſſident inter ſe? Sed quomodo diſſenſit Plato ab iis: quoꝝ dogmata penitus proſequitur? Quod nõ modò Euſebius, & Numenius Pythagoræus dicunt: ſed ipſemet alicubi fatet̃: vt in Hebræoꝝ monumentis reperimus. Nõnè diximus, q̃ hebraicæ literæ, additis illis quoq; geminatis aſcendũt ad numerũ vigintiſeptẽ: qui numerus eſt ternarii cubus à Platone celebratus? Accœpit. n. hic ternarium, quo Deus gaudet in três fontes primarios diuiſus: prout fides noſtra catholica ꝓfitetur. A' q̃bus fontibus omnia emanãt. Et cũ numerus extendi nequeat, niſi ad tria ſpatia, in longũ v3, latum atq; profundũ (vt Ariſtoteles etiã fatetur) Hinc Plato cõtentus fuit illa omnimoda ternarii dilatatione. Infrà cuius limites perſiſtẽs auget numerũ vocalem, in centenarios & millenarios: naturali vel formali ſemper eodem permanente. Hinc per denarium, & per duodenum millenariũ cœleſtia diſtribuit, & augmentũ Reipu. per duodenarii primò creſcentis cubũ. Omnia tamen cõpræhẽdit in cubo denarii formalis proſequens diuinam cõditionem: quæ ea eſt, vt quãtũcũq; multiplicet̃, nunq̃ tamen ab vnitate & trinitate ſua diſcedat.

Pla i Tim. *Euſebi⁹. 11. de præparatio. c. 6.* *Ariſt. 1 de cœlo.* *Pla. in. 6. de leg.*

248 Quo myſterio huiuſmodi deſcribuntur, & ſunt? Nonnè, vt ſors & conditio rerum innuatur, quæ & ſi in ſeipſis multiplicari videntur, nunq̃ tamen ab vnitate radicis ternaria diſcedunt? Hinc Plato laudauit Parmenidis ſententiam dicentis omnia eſſe vnum: ſicut rami in trunco, radii in Sole, & vires in anima vnum ſunt. Quæ potius ſunt mente eleuatiſſima contemplanda, quàm ſermonibus exprimenda.

Idẽ i Par.

249 Quid innuunt flumina ſempiterno fluxu ad mare currentia? Nõnè hinc diſcere poſſumus, quo nã modo ab illo ſupramundano mari omnia proueniunt per occultos & ſecretos meatus, aut venas Mũdani corporis, quouſq; ſcaturiant & appareant in fontes? Vnde flumina à mari oriũtur, ſemp fluẽtia, quouſq; ad ipſum mare reuertantur: vnde tranſierunt originem. Iuxtà illud. Omnia flumina intrãt in mare. Et paulò poſt. Ad locũ, vnde exeunt, flumina reuertuntur. Sic etiã creaturæ oẽs deueniũt ab illo mari magno ſupramũdano, tranſeuntes per cauſas ſecũdas modo occultiſſimo tanq̃ per fiſtulas & venas Mũdi. Sicut & animaliũ ſemen ꝑ occultiſſimos

Eccl. 1.

meatus tranſit vſq; ad locum, vbi formatẽ in corpus: & formato ipſo, quod
producitur: à matre vel ſecũdis cauſis æditur. & apparet in publico: cur-
rens tamen irreuocabili & indefectibili curſu, quouſq; reuertatur ad mare
ſupramundanum: vnde exiuit, niſi aliqua macula præpediatur. Nam tunc
non redit ad principiũ, vnde venit: ſed in latrinas infernales, tanq̃ expur-
gamentum quoddam, demittitur.

250 Cur Sapiens ait, ꝙ mare non redundat, neq; creſcit, quãuis illuc omnia flu- Ibidẽ.
mina currant? Nõne, quià (vt ipſemet ait) iterũ refluit aqua, eadẽ vꝫ, quæ
in mare intrat? Sed quid erit de vltimo curſu, quando vꝫ vltrà non reuer-
tetur aqua, vt fluat? An, quià tunc erit plenitudo illa, quæ expectatur, &
qua adueniente rerũ curſus complebitur? An, quià infinitũ eſt mare illud?
Et ideò non creſcet ex illa reuerſione aquarum: ſicut non fuit diminutũ,
quando aqua illa exiuit.

251 Nilus cur tẽpore ſuo redundat? An id eſt (vt Aagathargenes Gnidius apud Diodo. in
Diodorum Siculum ait) quià in Aethiopiæ montibus, ab æſtiuo ſolſti- fine primi
tio vſq; ad æquinoctium autumnale imbres ſunt continuè? Hinc propè
Autumnum viceſimaſeptima videlicet Auguſti die, vel circà redundat.
Sed ſi pluuiæ durant vſq; ad æquinoctium, quarè inundatio non perſe-
uerat? Nonnè, cum hæc ratio ipſi Diodoro non ſatisfaciat, ait ꝙ huius
rei cauſa eſt ignota: ſicut in multis aliis contingit? Eiuſdem quoq; ſenten-
tiæ eſſe videtur Ariſtoteles paruipendens dicta Diogenis Narcytheni Ariſtot. de
Apolloniatis, Anaxagoræ Clazomenii, & aliorum. Sed cur in fine Au- Nili redun
guſti redundet, nec verbum facit. Et hoc, quià ratio eſt in cœlis, non autẽ datione.
in terra. Eſt enim Nilus Gion vnus ex quatuor fluuiis, è paradiſo vo- Gen. 2.
luptatis egredientibus ad irrigandum vniuerſum orbem, ſuperiorem vi-
delicet, & inferiorem. Aut (vt opinor) eſt fluuius figurans vnum ex illis
quatuor influxibus ab horto voluptatis emanantibus; ideſt ab ipſa diui-
nitate prima origine & fonte omnium influxuum: quæ omnibus diui-
dit, quantum, & quando vult.

252 Cum omnia ſint à Deo facta in Mundo valdè bona: cur dicit Salomon ꝙ Ibi. 1.
omnia ſunt vanitas? Omnia quippè bona eſſe cenſentur inquantum ſunt Eccſ. 1.
plena Deo, omnia bonitate ſua replente. Iuxtà illud Prophetę. Aperiẽte Pſal. 103.
te manũ tuam omnia implebuntur bonitate. Omnia verò ab ipſo dereli-
cta, ſunt vana. Hinc idem Vates ſubinfert. Auertente autem te faciem, tur-
babuntur: auferes ſpiritum eorũ & deficient, & in puluerem ſuum reuer-
tentur. Vnde diſcere poſſumus, ꝙ vnũquodq; eatenus eſt, quatenus bo-
num eſt: ſemota verò bonitate ad nihilum tendit. Iuxtà illud celebratũ Plato. 2. de
à Platone; poſteà autẽ ab Ariſtotele. Malum ſeipſum deſtruit. Hinc Me- Repu.
taphyſici de eo, quod eſt, tractantes aſſerunt, ꝙ ens & bonum conuer- Ethic. 4.
tuntur: cum eatenus res ſit, quatenus bona eſt. Cum igitur Salomon Metap. 4.
Mundum deprauatum cerneret: iure dixit omnia eſſe vanitatem, & af- Eccſ. 1.
flictionem ſpiritus.

253 Quomodò (vt Iohãnes ait) totus Mundus in maligno poſitus eſt? An, quia
1.Io.5. omnis homo pronus eſt ad malũ ab adoleſcẽtia ſua: vt in Geneſi dicitur?
Gen.6. An, quia Mũdus hic inferior totus materialis eſt? Hinc tendit ad maligni
tatem, ſicut & materia. An, quià propulſa eſt Dei bonitas à malitia noſtra?
A' qua bonitate deſtituti ſemper in peius corruimus. Iuxtà illud Iohãnis.
Apoc.22. Qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc. Vnde fugato Deo, cũ Mundus indi
gnus ſit tanto hoſpite, inuaſit eum Diabolus, ipſum ſub tyrannidem redi-
gens. Hinc ipſe Mundi, quãuis tyrannicè occupati, princeps à Chriſto
Io.12, 14. appellatus eſt. Nec rerum naturaliũ princeps effectus eſt, ſed malorũ ho-
minum, & eorum, quæ mali poſſident.

254 Cur dicit̃, q̃ Iupiter, Neptunus & Pluto Mũdũ inter ſe diuiſerũt? An, quià
Diabolus, tricerberus canis, tridente ſuo effectus eſt Dñs triũ malignitatũ,
1.Io.2. quæ ſunt in Mundo à Iohãne cõmemoratarũ: cõcupiſcentiæ vz oculorũ,
cõcupiſcentiæ carnis & ſupbiæ vitæ? An, quià Iupiter vendicauit ſibi aerẽ,
Neptunus aquã, Pluto terram: quæ ſunt tria elementa, ex quibus omnia
conſtant? Ignis verò eſt vita, quæ per omnia diffunditur. Quos oẽs Anti-
qui voluerunt eſſe numina omnium rerum fundamentalia.

255 Quæ partitio eſt iſta ſm Platonicos? Nõnè id exaratum habemus à Pro-
Pro.in Ti. culo: qui ait, q̃ iſti ſunt tres duces? Horũ enim primus Iupiter eſt ſubſtan-
tificatiuus: & huic tribuitur omnis anima nobilis, generationi nõ ſubdita:
primum mobile vz, primum elementorũ, ſcilicet ignis: ſuprema pars aeris,
quæ eſt æther: prima pars Mundi, quæ eſt Orientalis. Et hic eſt (vt ipſe
Proculus ait) primus ducalis ordo. Secũdus eſt Neptunus viuificatiuus.
Gen.1. Nam ab aqua proueniunt generationes vitæ. Sicut ſcriptum eſt. Produ-
cant aquæ oẽm animã viuentẽ. Et in hoc ſecundo ducali ordine Neptuni,
eſt ſphæra aquæ: & generatio inde proueniens erraticæ ſphæræ, infima
aeris pars humida, & quaſi aquea: Mineralia quoq;, quæ aquea ſunt om-
nia. Pluto autẽ præſidet tertio ducali ordini, in quo ponitur ſphæra acti-
uorum & paſſiuorum: terra videlicet cum terreſtribus, tartarus & omnis
ignis tam crucians, q̃ purgans. Et ab hoc igne purgante tertius hic ordo
dicitur conuerſiuus: quià illo purgandi purgantur, vt in Deum reuer-
1.Cor 3. tantur. Iuxtà illud Apoſtoli. Si cuius opus arſerit, detrimentũ patietur:
ipſe tamen ſaluus fiet.

256 Vnde ignis ab Aetna monte exhalatur? An ex ſulphure ſub terra accenſo &
inflãmato igne illo, qui in terra latet? Ex quo quidẽ igne plæriſq; in locis
balnearũ aquæ caleſiunt. An per aliquos meatus exæſtuat ignis ille Infer-
ni illuc è cœlo demiſſus, in mortaliũ tormẽtũ: vt Pythagoræ placet? Hinc
& Næuius apud Varronẽ ait. Expirante vapore vides ignes, qbus eluit.ſ.
Deus, mortales & diuos: ſpiritus videlicet malos, ſiue mortales diuos (vt
aliqui codices habent) qui ſunt dæmones mortales. Nã multi antiqui aſſe
Plutar. cur orac. ſilue runt. runt, q̃ dæmones naſcãtur & moriant̃. Sicut Plutarchus narrat vocem à
nautis Epitherſis in inſulis echinadis auditã: magnũ videlicet Pana mor-

tuum eſſe,principē quendam dæmonū.Quod examinatū & annotatum Euſe. 5. de
fuiſſe perhibet in Romanoꝝ annalibus, Tyberio Caſare iubente. Ep. Euāg.
257 Quot & quæ ſunt Inferni loca,vbi mali torquentur?Nōnè ſeptem:vt ex Scri c. 9.
ptura elicitur?Primus enim eſt בור Bor ſeu באר Beer.Pro quo cōmunis
æditio habet puteum:vt in Pſalmo. Neq; vrgeat ſuper me puteus os ſuū. Pſal.68.
Secundus eſt שאול Seol.i.fouea.Pro quo vulgata traductio habet Infer
num:vt in Pſalmo.In Inferno autē quis confitebitur tibi.Tertius Inferni Ibi. 6.
locus eſt מות Mauet.i.mors.Et de hoc meminit Dauid, dum ait.Quoniā Ibidē.
nō eſt in morte, q memor ſit tui.Quartus eſt צל מות Zalmauet.i.vmbra
mortis.De quo ab eodem Propheta fit mentio,dum dicitur. Quoniam, ſi Ibi.22.
ambulauero in medio vmbræ mortis,nō timebo mala:quoniā tu mecum
es.Senſum.n.eſt.Et ſi fuero in Inferno,nihil timebo:quià mecū es.Quin
tus locus eſt דומה dumah.i.ſilētium.Et de hoc meminit idem Vates,vbi
ait.Neq; omnes,qui deſcēdūt in dumah.Pro quo cōmunis æditio habet, Ibi.113.
Infernū.Hinc Poetæ vocarunt tartara,loca ſilentum.Ibi.n.ſilēt omnia bo
na:ſicut alibi diſſeruimus.Sextus eſt אבדון Abadon.i.exterminiū, perdi-
tio,& interitus.De quo in Apocalypſi fit mētio,dū dī.Et habebāt ſuper ſe Apoc.9.
Regem Angelū abyſſi: cui nomen hæbraicè abadon.Septimus locus eſt
גאונם Gheonā,ideſt vallis lamētationis. Et de hoc meminit Pſalmogra-
phus: vbi canit.Compræhendantur בגאונם Bigheonā.Pro quo vulgata Pſal.58.
traductio habet,in ſupbia ſua.Eſt adhuc גיא בן הנם Ghe ben hinom,ideſt Iere.7.19.
vallis filii hinom: de qua Ieremias meminit.Quē locum Chriſtus vocat Mat.5.10.
gehennam ignis: vt Hieronymus benè ſentit.
258 Qui puniuntur in quolibet ſupradictoꝝ locoꝝ?Nōnè in puteū detrudunt
ii,qui peccata ſua cōfiteri nolunt?Quod Auguſtinus innuit,ſup illud Pſal- Aug ſuper
mi.Non abſorbeat me,pfundū,neq; vrgeat ſuper me puteus os ſuū. Ait Pſal 68.
enim.Non vrgebit puteus profundi ſuper te os ſuum,niſi tu clauſeris os
tuū in cōfeſſione.In Seol verò vel foueam mittuntur auari.Quod cōpro-
bamus in Saule,qui ſcribitur iiſdem literis,quibus Seol.Ipſe quidē abie-
ctus à Deo fuit: & illic punitus: quià ex auaritia Hamalechitaꝝ res con- 1.Reg 15.
trà præcœptum Domini ſeruauit,& auſus eſt illas,tanq̄ ſacrilegus,offerre
ipſi Deo.In carcere mortis cruciabunt illi,qui cōtempſerint fontem vitæ,
verba vitæ,& panem vitæ,ex ſententia Chriſti dicentis.Niſi manducaue- Io.6.
ritis carnem filii hominis,nō habebitis vitam in vobis.Quā carnem prius
vocauerat panem vitæ.In vmbra mortis autē torquebūtur illi,qui Mundi
vanitates ſecuti fuerint.Huiuſmodi.n.vanitates ſunt velut vmbræ ipſius
mortis.In dumah vel ſilentio verò puniētur illi,qui Deum & Chriſtū cō-
fiteri noluerint,& ipſum laudare:omniaq; ab eo data recognoſcere negle-
xerint.In abadon autem vel exterminio torquebuntur pleni ira,quæ ex-
trà terminos rationis ac pietatis hominem trahit.In Gehenna verò cru-
ciabuntur crudeles & impii in Deum & proximum.
259 Quomodò maloꝝ animæ illic punientur:cum hæc cōmemorata ſint (vt in-

nuitur) potius corporū, quàm animarum tormenta? An fortè erit continuum miraculum: vt videlicet anima immortalis moriatur, aut ignis corporei pœnas patiatur, aut carcere detineatur: cum absoluta à corpore loco vllo nec circũſcribatur, nec detineatur? Sed cur continuum in reprobis miraculum fieri debet? An igitur nouo ordine ſpiritibus & animabus malorum dato torquebuntur? Nam ſicut corpora bonorum ſpiritus naturam induent, vt beatificentur: Ità malorum animæ naturã corporis induent, vt torqueantur. An, quià ſicut empyreum cœlum eſt locus conueniens animabus & corporibus beatorum: ità Infernus eſt locus conueniẽs animabus & corporibus impiorū? Erit enim ibi ignis torquens ab hoc inferiori differens: & is, qui poterit animas cruciare: dicente Iſaia. Nutrimenta eius ignis, ligna multa, & flatus Domini, ſicut torrens ſulphuris, ſuccendens ea. Eſt in hic tropica locutio horum lignorū, & huius ignis ad illum ignem, & fomentum illius, qui impios torquebit.

Iſa. 30.

260 Qua de cauſa annumerãtur foueæ ſeu Inferni loca numero ſeptenario? Nõne plærisque in locis tactum eſt, quòd Deus per numerũ ſeptenarium peccata remittit, & per ſeptenarium punit, & per eum penè omnia diſponit? Hinc iuxtà ſeptenariũ pœnarum (vt Zohar aſſerit) ſunt ſeptem habitacula in paradiſo delitiarum, & in cœlo beatorum. Vbi lux Solis in ſeptuplo fulgebit (vt Iſaias ait) & vbi ſunt ſeptem lampades ardentes (vt in Apocalypſi dicitur) & vbi ſunt ſeptem ſpiritus, quibus omnia bona diſpónũtur. Sic ex aduerſo, pro tormentis ſunt illa ſeptẽ loca annumerata, & ſeptem Angeli (vt Iohannes inquit) habentes ſeptem plagas nouiſſimas, in quibus ira Dei conſummatur.

Ibidē. *Apoc. 4.* *Ibidē. 15.*

261 Vnde oritur mare Malach, vel aſphaltũ, & cur venenoſum & letale eſt? Nõne à Iordane fluuiò fit lacus ille in pentapoli Syriæ, qui vulgò mare mortuũ dicitur? Sed cur ſic denominatur? An, quià in eo mortui ſunt illi Gomorreani & peſſimi viri? An, quià omnes piſces illuc ingredientes moriũtur: vt clara experientia docet? An, quià nihil dignum vita ibi naſci poteſt? Nam poma in littore eius naſcentia, & ſi pomi corticem habent, intus tamen plena ſunt cinere vel puluere. Dicit autem mare מלח Malach .i. ſalis: quià ex ipſo generatur ſal, & aqua illa eſt amara & ſalſa: & inde generatur pix, qua habitantes vinearum truncos coronant, ne vermes, vuas demolientes, aſcendant. Nam timent & horrent picem illam amariſſimam. Cuius aquæ portenta, ad oſtendendam prauitatem ibidem à ſummo Moderatore ſuffocatorū, vltrà ordinatũ naturæ curſum facta ſunt.

262 Cum omnia ſale condiantur, cur terra ab eo comburitur, & infœcũda redditur: vt in eodem loco aſphalti patet? An, quià terra, cum ſicca ſit, ſale magis exiccatur: & infœcunda redditur: quià priuata humore, qui eſt fœcunditatis principiũ? An, quià ſal ignis omnia corrodẽtis naturam ſapit? Cõdit tamen & ſapidũ reddit cibum, ipſius humiditatem comprimens, quæ faciebat inſipidum. An, quià ſal Solis virtute congelatũ, reddit cibo, quod

a Sole accepit, ſaporem videlicet vitæ accõmodatũ? Cui vitæ Sol adeo fauet, vt dicatur ipſe ſimul cũ parente animal generare.

263 Qui de cã fructus montiũ ſũt digeſtibiliores, & naturæ hũanæ accõmodatiores cęteris? An, qã mõtes magis appropinquãt cœlis influctibus, q̃ valles? Sed nõne hoc parũ eſſet, reſpectu tantæ diſtãtiæ? An igit, quia montiũ aer ſalubrior & defecatior eſt, qã elõgatus ab humoribus, qui e terra depreſſa exhalantur? An, qã montes ventis aerẽ purificãtibus ſunt magis expoſiti? Hinc in montibus ſubtilior aer eſt, q̃ in planitie, qã magis purificatus. An, quia venti ibi puriores magis fauent virtuti fœcũdanti? Vnde montiũ fructus ſunt fœlicioris & melioris virtutis: quãuis maioris quãtitatis in locis depreſſis, ex maiori humiditate, quæ illic abundare ſolet.

264 Vnde panis tã cõformis eſt humanæ naturæ? An, quia tẽperatiſſimus eſt cibus? An, quia eſt cibus Iouius hauriens vim a Ioue, qui ſemp iuuat? Sed cur nobis propitius eſt Iupiter? Nonne id eſt a fonte pietatis & bonitatis diuinæ, cui directe ipſe ſubeſt: vt ſecretiores Theologi docẽt? Hinc Chriſtus voluit præbere nobis cibum cœleſtem corporis ſui ſub panis ſpecie, tanq̃ pfectiſſimi, & ſuper omnes cibos humanæ vitæ accõmodatiſſimi. Sec. Theo.

265 Cur oleũ nullis liquoribus cõmiſcet? An id eſt, pp vnctuoſitatẽ, ex qua vix miſcet, niſi pcuſſionibus aſperũ aliquantiſp reddatur? An, qã oleum habet in ignũ diuinitatis veſtigiũ, & ſymbolũ: ſi dicere fas eſt? Vñ in ſacra Scriptura a peritis p oleũ diuinitas intelligitur: & inter alia, qbus diuinitas & oleũ ſibi inuicẽ aſſimilanẽ, id eſt: qa oleum ardet, & ardendo præbet pulcherrimũ lumẽ. Sic & Deus dum corda inflãmat, lumẽ tribuit, in quo videre poſſumus omnia, etiã diuinitatẽ ipſam. Itẽ ſicut oleũ aliis liquoribus nõ admiſcet, ſed omnia vngit: Sic diuinitas nobis nõ cõmiſcet, ſed vngit, linit, & perfundit omnia. Nam Deus eſt in omnibus abſq; mixtura. Qua vnctione vngimur omnes. Ideo Chriſtiani, ideſt vncti dicimur: potiſſime autem vnctus fuit ille, qui per antonomaſiam Chriſtus, ideſt vnctus dictus eſt. Vnde de ipſo Propheta canit. Vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ participibus tuis. Pſal. 44.

266 Cur tyriaca & papauer ſomnũ ingerũt? Papauer qdẽ ſomnũ, puocat ex frigiditate calidos hũores, igneos & ſubtiles cõſtipãte: qui euaporãtes ſomnũ impediũt. Hinc papauer ex frigiditate in principio quarti gradus (vt Conſtantino placet) maxime nigrum, eſt duræ digeſtionis: ſicut Dioſcorides tradit: & (Platear io teſte) valet cõtra apoſtemata. Tyriaca vero alia rõne ſomnũ prouocat, deprimẽs vi malignos & venenoſos humores, ad cerebrũ aſcẽdentes, & ſomnũ impedientes. Et hæc cõfecta ex carne tyri vel viperæ cũ multis aromatibus, eſt celeberrimũ cõtra venenũ antidotũ: repræſentans in hoc Chriſti carnẽ, multis aromatibus & odoramentis conditam: quæ dicitur panis & cibus vitæ cõtra venenum mortiferũ, generi humano ab Angelo mortis illatũ. Quæ tyriaca diuina inducit ſomnũ illum, de quo dicitur. Cum dederit dilectis ſuis ſomnum. Ibi. 126.

267 Cur plantę & flores rore tacti fortius & ſuauius redolent? An, quia ros ſub-
tilis odores ſubtiliat: vt facilius ſpirēt à floribus vel plantis? An, quia flo-
res & folia rore, veluti cōuenientiſſimo pabulo paſcuntur: quo cibo corro-
borata fortius odorē emittunt? An, q̀a ros habet vim ſummoperè attra-
ctiuam, velut magnes, trahens ad ſe odorē: vt patet in ladano, quod aliq
antion vocant? Nam ladanū eſt ros cadēs ſup hærbam odorē huiuſmodi
redolentē: & retinens in ſe odorē attractum ab illa hærba. Et hic ros du-
plici modo colligitur. Nam aut arundinibus cōplicatis trahitur ros ille in
vaſa accōmodata: aut colligitur ex hircorum & caprarum illas hærbas pa-
ſcentium barbis. Et hoc ladanum eſt longè melius altero.

268 Cur tot mirabilia, quæ de plantis & radicibus dicunt, vera nō videntur? An
forſitan, q̀ Antiq ſcripſerūt ad libitū? Sed nōne eſſet nimis abſurdū: q tot
antiqui Sapiētes delyraſſent: qui nō ea, quæ alii dixerūt, repetierūt (vt ex
recētioribus multi faciūt) ſed qd expimēto didicerūt, ſcripſerūt? An igit
quia nō oēs plantæ eandē vbiq: virtutē hñt? An, quia nō omni tpe hærbę
& radices ſunt plenæ ſuo influxu? Enulæ enim radix tēpore ſuo collecta,
valdè confert ſtomacho, alio verò tempore nequaq̄. Perforata ſuo chara-
ctere ſignata in oleo poſita mirabili virtute vulnera ſanat: alio autem tpe,
quando videlicet nullo charactere eſt ſignata, nihil vel parum prodeſt.

269 Vñ multas hærbas nō plantatas nec ſeminatas terra ſpōte pducit? An id eſt
ex naturali inſtinctu, quē terræ Deus indidit: dum à principio dixit: Pro-
Gen. 1. ducat terra hærbā virentem? Sed in quo Deus inſtinctū & virtutē huiuſ-
modi inſeruit? Nōne in vita ipſius: cū & ipſa viuat, pars huius Mundani
aīalis exñs? Deus.n. totius Mundi vita eſt. Quo ſenſu opinor ab Eccleſia
dici. Deus cui, & in quo oīa viuūt. Nec.n. terra produceret, niſi viueret: cū
pductio & gñatio vel germinatio nō fiat niſi à viuēte. Vñ ſignū vitæ ipſius
eſt, q fouet ſūmoperè à viuēte, aut à viuo pueniente: fimo. vʒ aīalium, qui
à viuente prouenit retinēs vitam, q̄uis deciſus. Cuius indiciū eſt, q fumat
& calidus eſt: ex reliquiis videlicet vitæ in ipſo exiſtētis. An terra produ-
cit varia ex vario aſtrorum influxu? Et hoc tanquàm ex virtute maſculea,
& ex ſua virtute & vita, tanquàm ex vi fœminea. Cœlum enim inquantū
à Deo recipit, vnde influat, reſpectu ipſius Dei habet vim fœmineā: dum
verò in terram influit, vim maſculeā habet.

270 Quarè terra difficilius producit plantas ſatiuas, q̄ ſpontè naſcentes? Nōne
quia & ſi terra habet vim producendi omnigenas hærbas (vt nuper dictū
eſt) aliqua tñ gleba eſt aptior ad producendā vnam plantā q̄ aliam: vt cla-
ro experimēto comprobat? Quod cum multis ſerētibus ignotum ſit, ſæpè
cōmittunt ſemina terræ nō aptæ ad producendā plantā: cuius eſt ſemen.
Vnde facilius terra pducit plantā, qua ipſa quodāmodò grauida erat, q̄
ex ſeminato ſemine ſibi minus conſentaneo. Salomon autē in hortis ſuis
plantauit oēs plantarum ſpēs, quæ coaluerunt: quia (vt in libro, cuius titulus
Porta lucis eſt Porta lucis, habet) omnes terræ venas cognoſcebat: quæ aptæ vʒ erant

ad ꝓducēdas illas vel illas plantas. Hinc dixit: Aedificaui mihi domos & Eccles. 2.
plātaui vineas: feci hortos & pomaria, & cōſeui ea cuncti gñis arboribus.
271 Vbi diſpdunt̃ tot metalla tāto tpe è terra effoſſa? An, qꝛ̀ multū auri & argēti
conſumitur in deaurādis cubiculis, colūnis, & huiuſmodi multis ædificiis?
An, qꝛ̀ magna copia in mari dēmergit̃, aut in terræ cauernis occultatur?
An, quià mali ſpiritus Māmonæ vendicant ſibi multa ex iis, quæ abſcon-
dita ſunt, ſubmerſa, vel furto ſubtracta? Hoꝝ enim omniū (vt alibi reſe-
rauimus) à Deo poteſtatē habent. An, quià in terrā reuertunt̃: vnde ex-
tracta ſunt? Sicut omnia facere ſolent: vt vꝫ, vnde venerunt, reuertant̃.
272 Cur abūdantia frumēti, piſciū penuriā indicat, & è cōtrariò? An, qꝛ̀ frumēti
& piſciū influxus cōtrarii ſunt? Hinc vno præualente, alter debilitat̃. Ha-
bent enim piſces influxū ab vtraq; Luna: hac vꝫ, quā videmus, & à ſup-
na, quæ mare magnū dicit̃: vbi reptilia & piſces, quoꝝ non eſt numerus. Pſal. 103.
Frumētū verò à Ioue potiſſimè, qui ſemp mortales iuuat, vim ſuā haurit.
An, quià (vt ſeriò vel iocò dixit Abraham aben Hazra) ſicut hæc terra Abraham
ferax, ſterilis fit: ſic & illa, quæ eſt in fundo maris, eſcas pro piſcibus pro- abē Hezra
ducens? Vnde piſces in fundo eſcam nō inuenientes, quærunt in ſuperfi-
cie: & ideò facilius & in maiori copia capiuntur.
273 Quæ ſunt fundamenta Mundi inferioris, cœloꝝ, atq; omnium reꝝ? Sunt nè
forſitan hæc elemēta craſſa, quæ omniū reꝝ elementa & fundamenta di-
cuntur? Sunt quippè hæc elemēta reꝝ gñabilium & corruptibiliū funda-
mēta: ſed indiſſolubiliū reꝝ fundamēta nō poſſunt eſſe hæc corruptibilia.
An igitur ſunt elemēta in cōmuni: ſub quo noïe tā hæc elemēta craſſa, q̃
cœleſtia, Angelica, & diuina cōprahendūtur? A quibus diuinis omnia alia
dependēt? Sunt enim elementa in cœlis, Angelis, atq; Deo (vt alibi dixi-
mus) ſed hæc, quæ ſunt in Deo, ſunt primordialia omniū alioꝝ funda-
menta: quæ includuntur & denotant̃ per quatuor literas magni nominis
Dei, quod eſt omnium reꝝ creataꝝ, & etiā legis origo, exprimentis ipſa
omnia producta, & eadē dirigentis. Et hic eſt (vt reor) lapis ille, de quo
Iob. Quis poſuit (inquit) lapidem fundamenti, vel angularem? Et iterū Iob. 38.
paulò ſuperius. Vbi eras, quando ponebam fundamenta terræ?
274 Quarè omnia facta ſunt à Deo ſolo iuſſu aut ꝟbo: ſicut Propheta canit? An, Pſal. 148.
quià nō indigebat Opifex inſtrumēto aliquo, vt produceret? Ideò ſufficit
ſolū verbū. An id miro ordine factum eſt: vt opinor? Cū. n. verbo quodā
ideali, & intrinſeco omnia prima productione facta fuerint: quid reſtabat,
niſi ꝟbo explicare, quod cōceptum erat? An, quià (vt ſup dximus) cū
omnia virtute diuini nominis, ꝓducta ſint, exprimendo ea, quæ in virtute
diuini nois cōtinebant̃, per vocē aut iuſſum oïa ꝓdibāt ex eo noïe? Sicut
ex arboris trūco rami, flores & frondes, & cætera huiuſmodi ꝓdeunt.
275 Quid eſt meritū & palma toties reperita ab Abrahā, dum de Mundi fabrica Abra. in li.
pertractat? Nōnè meritū eſt illud, ꝑ quod, ex bonis operibus perpetratis re- de forma.
ſultans, expectatur palma, merces, ſiue corona? Sed qđ hæc ad Mundi fa-
bricam?

Iere.33. bricam? Nōne dixit Deus p Ieremiā (vt in veritate literæ habet) Niſi eſſet pactū meū: ſtatuta cœli, & terræ nō poſuiſſem? Quorū verborū ſenſum eſt, ꝙ Deus fecit Mundū, vt homo pactum ſuū obſeruaret: ob cuius obſeruationē mereretur accipere præmiū, palmā, & beatitudinē. Et niſi hoc eſſet, Deus Mundū nō fabricaſſet, quia fraudatus eſſet ſuo fine. Meritum igitur hominis (gratia diuina mediāte) & præmiū præparatū, & tandē homini traditum cauſa fuere, propter quā Deus Mundum fabricauit.

276 Cur homo per denariū remuneratur: vt Chriſtus inuit in parabola, vbi de *Mat.20.* cōuentione facta ex denario diurno cū operariis in vineam cōductis habetur? Merces quidē illa & præmiū præparatū denarius dicitur (vt alibi *Sec.Theo.* tetigimus) quia Deus extenditur in denariū (vt ſecretiores Theologi dicunt) qui eſt merces & præmium omniū operantiū: ſicut promiſit Abrahæ, dicens. Ego erō merces tua magna nimis. Extenditur (inquā) in tres *Gen.15.* perſonas & ſeptem numina, quæ dicuntur annumerationes, menſuræ fabricæ, diſtributionū gratiarū, & menſuræ omniū remunerationū. Diurnus autē dicitur ille denarius, quia completur ex veſpere iuſtitiæ, & mane gratiæ. Sicut veri Sapientes interpretantur: vt alibi tactum eſt.

277 Cur nemo vnꝗ (vt Ariſtoteles ait) numerū adinuenit vltrà denarium? An, *Ariſ.sec.15.* quia denarius eſt collectus ex omnibus partibus numeri fundamētalis, *proble.3.* quaternarii vз: cuius partes ſunt vnū, duo, tria, & quatuor? Quæ omnia ſimul iuncta reddunt decē. An, quia decē proportionibus quatuor cubales numeri conſūmanť: ex qbus numeris, vniuerſum cōſtare Pythagorei dicsit? An, quia hoīes naturali lege decē digitis in manibus dotanť? Vnde ſui numeri calculos quaſi adipiſcētes hac eadē multitudine cætera quoq; enumerāt: exceptis Thracibus, qui ad quatuor numerādi ſeriē terminât: eo ꝙ amplius meminiſſe, puerorū more, nō poſſunt: aut quia multarum rerum vſu carent. Hæc & alia huiuſmodi ab Ariſtotele adducunť in cauſam: cur vltrà denarium non inueniatur numerus.

278 Ariſtoteles aſſignauit nē ſufficientē cauſam, cur vltrà denariū, alius non adinueniatur numerus? Quāuis multis videať, ꝙ tantus vir, qui quaſi monſtrū in natura cenſeť, & regula eiuſdē, non defecerit in aſſignanda huiuſce rei cauſa: nulla tamē earū, quas aſſignat, ſufficiēs videť. An igiť melior eſt Academicorū ratio: quia vз idea numerorū alia nō reperitur? Nec.n.ipſi autumāt aliqd reperiri in Mundo poſſe, cuius idea, radix & fundamentū nō ſit in Archetypo: à quo omnia dependēt. Cuius rei indicium eſt, ꝙ nō pōt intellectus aliquis nouā ſpeciē imaginari. Et id eſt, qà nec imaginari qdē pōt homo ea, quorū rō & fundamentū in Archetypo nō reperiť.

279 Quibus ex cauſis, & cur terræmotus gñatur? An, qà æther igneus terrā ſub*Anaxago.* intrat, poſtea quærēs exitū, facit motū terræ: vt Anaxagoræ placuit? An, qà calor in venis terræ incluſus augeť, & vapores dilatanť, adeò vehementes, vt nō ſolū terrā moueant, & aperiāt: ſed & villas & animalia ſæpiſſimè abſorbeāt? Si verò nō adeò creſcit huiuſmodi calor inducit ſimplicē terræ

tremorẽ: vt Empedocles ſenſit. An id eſt ex calore, qui naturaliter è terra
exhalaĩ: vt Anaximenes voluit? An id eſt ex aqua: vt Democritus, & Me-
thodorus ſenſuũt? An ex duplici vapore ſicco & hũido, ex quo ventus ge-
neratur, qui exilire cupiens mouet terram: vt Ariſtoteles opinatur? Sed Mete. 3.
aliis multis omiſſis, ad Pythagoram veniemus: qui piè aſſerit terræmotus
à Deo fieri ad mortales perterrendos. Quod conſonat Euãgelio, in quo
Chriſtus ait, ꝙ inter alia horrida portẽta terræmotus magni erũt. Sic & in Mat. 24.
reſurrectione Saluatoris terræmotus factus fuit ad terrendos cuſtodes. Ibi. 28.

280 Quid ſunt venti, & vnde oriunĩ? An (vt omnes Peripatetici cõueniũt) ſunt Mete. 3.
vapores quidã ſicci excitati à Sole calefaciente, & exhalari faciente vapo-
res illos? Cuius rei ſignum adducunt, ꝙ in vere & æſtate videtur, ꝙ vẽtus
ſequatur ipſum Solem. Nam ipſo oriẽte eſt ventus ſubſolanus, poſteà ali-
quantulum aſcendente Sole ſequitur Eurus: & cum deuenit ad meridiem
Auſter, deinde Zephyrus. Sed quod aliquãdo cõtingit, & in aliqbus re-
gionibus, non facit regulã vniuerſalem, nec inde arguere licet: vt ipſimet
Peripatetici docent. Nam aliquãdo currente Sole perflat Aquilo vel Bo-
reas: & tunc (vt in pluribus) in climate Diarodes perflat Zephyrus. Nec
igitur à Peripateticis, nec ab aliis philoſophis aſſignaĩ cauſa ſufficiens ven-
torum: qui producuntur (vt Propheta canit) è theſauris Dei. Et hoc per Pſal. 134.
intelligentias ipſis ventis præpoſitas, de quibus alibi canit idem Vates. Et Ibi. 148.
ſpiritus procellarum, quæ faciunt verbum eius.

281 Qui ſunt hi ſpiritus procellarũ? An eſt ventus ipſe: vt aliqui interpretanĩ? Si
verò ſpũs eſt ventus, procella ipſa quid eſt? Nõne ꝓcella (vt aiũt) eſt aqua
impetuoſa è cœlo miſſa, aut aqua maris impetu magno agitata? Sed quis
demittit aquã illam è cœlo tanto impetu? Cum motus omnis maximè
impetuoſus & productiuus, à viuẽte neceſſariò procedat. Sed quomodò
viuit ventus, niſi quatenus à viuente inſuffletur, & impellatur: vt ſuprà ta-
ctum eſt? Nam ſi Ariſtoteles diiudicauit intelligẽtias neceſſariò præpoſi-
tas eſſe ad omniũ circulorũ cœleſtiũ motũ producendũ, qui motus tm̃mo-
dò localis eſt: cur admittere nõ debemus intelligẽtias pro hoc motu: qui
nõ tm̃ localis eſt, ſed productiuus & operatiuus multorum effectuum? Et
ſi non ſunt ſpiritus procellas mouentes: cur adiuratis ſpiritibus ſtatim ceſ-
ſant procellæ: vt ſæpiſſimè comprobatum eſt?

282 Quid eſt Iris & vnde prouenit? Multa hic dicuntur ab Ariſtotele, Alberto, Mete. 3.
Nicolao Peripatetico, Auicena, Algazele, & aliis: quòd videlicet materia
Iridis multicoloris eſt vapor varius attractus è terra, & irradiatus Solis
radiis. Vnde ſecundùm naturam vaporis, alius & alius color cauſatur.
Sed ea, quæ ipſi de varietate colorum, & figura illa ſemicirculari dicunt,
ſi ſatisfaciant perſpicacibus ingeniis, ipſa diiudicent. Nam vnde tam pul-
chro ordine colores illi benè diſpoſiti ſibi ſuccedant, cauſam aſſignatam
non video. Quæ cauſa forſitan naturalis non eſt. Vnde nec colores illos
Pictores plenè imitari poſſunt: vt Albertus ait. Nam ſi huiuſmodi colo-

res prouenirent à mera cauſa naturali (vt etiam quidam dicunt, parum
Gen.9. aduertentes ſacra eloquia) non dixiſſet Deus. Ponam arcum meũ in nu-
bibus, in ſignum, q terra amplius aquis diluuii non diſſipabitur.

283 Quo ſacramento Iris data eſt in fœdus à Deo, quòd terra diluuii aquis am-
plius non deleretur? Non quidem (vt dictum eſt) vt eſt effectus na-
turæ. An igitur, vt eſt effectus Dei particularis, aut repræſentans aliqua
in ſupernis, quæ indicant reconciliationem indelebilem Dei cũ humana
natura, & conſequenter cũ omni creatura corruptibili? Vnde hic locus,
menſura, fons, vel numen à ſecretioribus Theologis dicitur fundamentũ,
vel iuſtum: in quo videlicet omnia bona fundantur & iuſtificantur. Qui
locus in aduentu Redemptoris fuit tricoloratus: quià ibi interfuit rubor
ſanguinis effuſi pro humano genere cũ Patre recõciliãdo. Interfuit quoq;
color ſubalbus pietatis, clæmentiæ & amoris ergà genus humanum. In-
terfuit etiam viridis color, ſignificans hortum delitiarum vireſcentem: ad
quem reductus fuit homo per Chriſtum. In ſignum igitur huius recon-
ciliationis arcus ille cõmemoratur denotans Chriſtum verum arcum: cu-
ius lignum fuit crux, chorda verò corpus eius ibi extenſum. Ductus autẽ
fuit hic arcus in ſemicirculum: cũ ex vna parte haberet ſphæricã diuini-
tatem, ex alia terreum corpus, ſuper quo videtur infixa diuinitas.

284 Vnde oriuntur fontes & flumina? An ex humoribus in cõcauis montiũ re-
Sene. in li. noue qõnũ clusis: ſicut Seneca, & Theophraſtus ab eo citatus ſentire videntur? An à
Theophr. venis terræ in humorẽ reſolutæ? An à mari, ſicut Albertus ſentit: innixus
Alber. li.2. (vt opinor) ſentẽtiæ Salomonis dicentis. Omnia flumina intrãt in mare,
Mete. & mare non impletur: & ad locũ, à quo veniunt, flumina reuertuntur, vt
Eccl.1. iterũ fluant? Et hoc magno ſacramento fit: vt etiã aqua imitetur Opificẽ,
qui ſphæra eſt, ibidem terminans, vnde principiũ habet. Sic & terrena re-
Gen.3. uertunẽ ad terrã. Iuxtà quod ſcriptũ eſt. Terra es & in terrã reuerteris.

SECTIO OCTAVA DE OPERATIONIBVS, QVAE FIVNT A' NATVRA, VEL VIRTVTE ALIQVA.

285 POteſt nè homo p Muſicã & cantũ aliquid operari, & quo-
modò? Nonnè Boetius & Cicero referunt Pythagorã iu-
Boetius in proœmio Muſicæ. uenẽ furẽtem mutatis modulis cohibuiſſe? Sic Terpander,
Cicero. & Arion Methymnæus Lesbios, & Iones, & Iſmenias The-
banus q̃plurimos indecoris moribus vexatos concentibus
1. Reg.16. curarũt: & Dauid cithara malum ſpiritum à Saule fugabat,
& ſpũm eius nequàm furentem mitigabat. Non.n. harmoniã pati põt ille,
qui diſſonus penitus eſt. In caſu nanq; ſuo ſpũs malus omnem harmoniã
perdidit: quã in ſeipſo, & cum Deo & aliis creaturis habere debebat.

286 Cur ad ſonū alicuius inſtrumēti choreæ ducunt? An, qà illa ſoni oblectatio animū & vires ad ſaltandum mouet? Sed cur nō ſic mouent alia oblectamenta? An igit̄, qà tanta eſt vis cōcentus proportionati, vt animos & ſenſus oēs ad motus illi ſono corrñdentes excitet, ſicut tubaꝝ clangore milites & equi ad bellū excitantur? Nec. n. mouetur quippiā ad amorē & affectum alicuius rei, niſi ex cōuenientia, quā habet cū ea. Sicut chorda citharæ mouetur ad tactum chordæ alterius citharæ ſibi proportionatæ.

287 Quō motus, qui eſt accidēs quoddā, mouere pōt? Motus quippè localis ab accidente prouenire nequit: ſed tm̄modò motū alteratiuū ꝓducit. Quid igit̄ mouet? Nōnè cōſonantia eſt vis quædā naturalis, ſentiens aliquantiſp naturā ſubſtātiæ: quāuis per accidēs quoddā operetur? Sicut ignis ardet, vrit, calefacit, & accēdit mediante calore, qui quoddā accidēs eſt: attamen eius effectus à ſubſtātia ꝓcedit. Et hoc mediāte calore: qui & ſi propriū eſt ignis, extrà tamē emanās accidēs eſt. Et ſicut terror in Dño, reſpectu ſubditoꝝ, eſt quoddā ſubſtantiale à Deo inditū: tamen, vt emanat à Dño in ſubditū, eſt accidens quoddā: ſic etiā cōſonantia in rebus eſt quoddā naturæ inſitum cōſubſtātiale rei. In eo verò, ꝙ in aere vel in medio deuenit vſq; ad ꝑcipientē, accidēs quoddā eſt. Vnde effectus ꝓcedit à re illa ſubſtantiali mediāte accidente. Illa. n. cōſonantia eſt adeò rei cōſubſtantialis, vt in eius definitione ponat̄. Sicut Ariſtoxenus de mente Platonis animā definiens, conſonantiam rationalem in ea ponit. Ait enim. Anima eſt numerus ſeipſum mouens. Ariſtoxen'

288 Vnde eſt Pſalmoꝝ efficacia, à cantu nè an aliunde? À ſono quippè & concentu ipſoꝝ, eſt efficacia quædā: ſed multò maior virtus in verbis ipſis cōſiſtit. Vnde nō ſine cauſa dicit̄, ꝙ virtus eſt in verbis. Quod apertè teſtatur Paulus, dicēs. Viuus eſt ſermo Dei & efficax. Efficax qdē: cū, tanꝗ canalis, deferat virtutē rei per ipm̄ ſignificatæ ad aures, & per illas, ad auditoꝝ animos. Et ſi omnia verba Dei id faciunt, multò magis Pſalmi: qui tot ſacramenta cōtinent, quot in eis ſunt verba. Et hæc qdē ſublimia & occulta arcana à Spiritu ſancto ædita fuerūt. Qui qdē Spūs ſanctus, benè nouerat efficaciā dare Pſalmis, ab oībus Mūdi nationibus (vt in pñti fit) decantādis. Habēt quoq; efficaciā ad bonū, eo ꝙ ſunt Deo cōſecrati. Hinc plus valent ad bonum, ꝗ maleficoꝝ verba ad malū: quia Diabolo conſecrata. Habent etiam vim ipſi Pſalmi à cōcinnitate rerum omnium diuinarum & creataꝝ: quæ in ipſis decantantur. Habent quoq; virtutem à diuinis nominibus: quoꝝ alicui vnuſquiſq; Pſalmus dedicatus eſt. Heb. 4.

289 Quō magnes ferrū, electrum verò paleā trahit? Nōnè hoc à proprietate ipſi indita, ꝓuenit? Sed vnde eſt hæc proprietas? An eſt ab influxu: vt qbuſdā placet? Cū magnes & ferrū Martia ſint, & electrū atq; balagiū, quæ paleā attrahunt, ſimul cū palea Iouialia ſint. Sed ſi ſic: cur alia Martia, & Iouialia nō attrahūt congenea ſua? An igitur id eſt à cōſonantia quadā efficaciſſima? Sicut Sapiens inquit de animalibus cōſimilibus, ꝙ vnūquodq; di Eccl. 13.

ligit ſibi

ligit ſibi ſimile: & attrahitur à ſimili. Hinc tanta vis amoris in quibuſdam reperitur: quià complexio ipſoꝝ conſonãtiſſima eſt. Nec huiuſmodi attractus in aliis eſt, in quibus huiuſmodi conſonantia non inuenitur.

290 Vbi eſt maior ſanãdi virtus, in radicibus nè & hærbis ſimplicibus, an in mixturis ex eis factis? An forſitan in ſimplicibus, in quibus viget purior ipſaꝝ virtus: quæ, dũ miſcent̃, ab aliis cõmixtis cõprimitur? Sed cur habent oẽs Medicinæ periti in frequẽti vſu hærbaꝝ mixturas? Nõnè, q̃à in mixturis maior virtus conſiſtit? Et hoc, quià vltrà ipſaꝝ hærbaꝝ vires mixturis intereſt mixtoꝝ cõſonantia: quæ multũ operatur, vt nuper declarauimus. Et hoc dũmodò miſcenda ſint ad inuicem correſpõdentia, & mixtura ſit proportionata. Alioquin nõ ꝓficua, ſed moleſtiſſima ſunt iis, qui accipiũt: vt ſæpiſſimè cõtingit. Hinc cauendũ eſſe cenſeo à Medicis proportionata cõmiſcenda nõ cognoſcentibus, & proportionẽ in mixturis obſeruandã, & conſonantiã Medicinæ cũ corporibus neſcientibus: & qui ignorant, quõ contrà infirmitates præualeant. Non.n.oĩa frigida calidis, nec calida frigidis (vt q̃dã dixerũt) curant̃: ſed vnaquæq; infirmitas ab ea Medicina, quę cõtrà illã infirmitatẽ à cœlo ordinata eſt, curat̃: vt veri Sapiẽtes norũt. *Grego. in Humilia.*

291 Vnde eſt in lapidibus & hærbis ſanãdi virtus, & inficiendi virus? Nõnè id eſt ab ipſaꝝ natura? Sed vnde hanc naturã huiuſmodi habent? Sunt nè forſitan aliqua venenoſa & mortifera ꝓpter virtutis excellẽtiã: quià vꝫ ſunt ſummè calida vel ſummè frigida: vt aliqui dicũt? Sed cur nõ valent ſummè calida cõtrà infirmitates ſummè frigidas, & è conuerſo? Et ſi caliditas vel frigiditas (vt ipſimet aiunt) ſanandi virtutẽ præbet: cur exceſſus huiuſmodi letalis eſt, & contrariũ penitus effectum ꝓducit? An igitur id eſt, quià influxus tã lapidum q̃ hærbarum talis eſt? Sed cũ omnis influxus à Mercurio & aliis Sapiẽtibus aſſeratur bonus: quomodò malũ hoc ab influxu prouenire poteſt? Nõnè Samael, Martis intelligentia, venenũ Dei interpretatur? Vnde inter alia bona, quæ fecit Deus, etiã venenum cõnumeratur: quod & ſi noxium aliquibus reperitur, bonũ tamen eſt reſpectu vniuerſi. Alioquin Deus Serpẽtes viroſos nõ produxiſſet, qui ſunt in numero eoꝝ, de quibus dicitur. Et vidit Deus cuncta, quæ fecerat: & erant valdè bona. Nec ab re סמא Sama habet duplex ſignificatum, maximè apud Chaldæos. Alterum enim eſt venenũ: alterum verò aroma. Nam ſi ex vna parte nocet, ex altera tamen tanq̃ aroma prodeſt. *Gen. 1.*

292 Cur aliqui lapides habentur in tanto precio? An, quià rari? Iuxtà illud commune adagiũ. Omne rarũ charũ. An, q̃à pfecti & abſq; macula? Sed nõnè multi ſunt lapides ſine macula: qui tamẽ precioſi nõ ſunt? An igitur quià lympidi & ſic diſpoſiti, vt facilè bonũ influxũ ſuſcipiant? Sed cur oẽs eundem influxũ nõ ſuſcipiunt: ſed vnus hunc, alius autẽ aliũ? An, q̃à varia eſt eoꝝ cõpoſitio? Vnde vnus conuenit cũ vno ſydere, alius cũ alio. Queãdmodũ Mercurius partim docuit: ſed aliq recentiores diffuſius. An, id eſt ex particulari intelligentia præſidente, quæ operatur in lapidibus? Nam

(ſicut ſuprà diximus) opus eſt à viuente. Cui ſententiæ conſentit Auer- Auer.12.
rois, dicens. Opus naturæ eſt opus intelligentiæ nō errantis. Quæ intel- Metaphy.
ligentia nō errans eſt Deus præcipuè, deinde intelligentia exequens.

293 Vtrum hora & tempus operibus faueat? Nōnè canones prohibēt obſeruari c. nō obſer
tempora: cū ſuperſtitio quædam ſit? Sed nōnè Chriſtus ſæpiſſimè (vt vi- uetis. 26.
detur) obſeruauit tempora? Nam ipſe ait. Nōdū venit hora mea. Et alibi. q. 6.
Tempus meū nondū aduenit. Nōnè etiā Propheta aſſignat orandi horas Io. 2. 7.
& tempora? Veſpere (inquit) mane & meridie narrabo & annunciabo. Pſal. 54.
Et alibi. Media nocte ſurgebam ad cōfitendū tibi. Sicut igitur variæ horæ & 118.
vario modo diſponunt homines: ſic etiam lapides & hærbas. Non enim
hærbæ ſemper ſuum influxum habent: ſicut dictum eſt. Sic nec lapides.
Vnde diligenti cura obſeruādum eſt Domini præcœptum, quo iubetur,
vt in ornamento ſummi Sacerdotis ponantur lapides pleni, virtute vide-
licet. Vbi vulgata æditio habet, lapides precioſos vel gēmas: vt in Exodo Exo. 28
habetē. Non. n. omni tpe lapides aut hærbæ ſunt virtute plenæ. Sic etiā vi-
res hominis operantis nō ſunt omni hora plenæ, ſed aliqñ valdè remiſſæ.

294 Confert nè motus in operando? Nōnè omnis operatio fit per motū genera-
tiuum vel corruptiuum, alteratiuū vel localem: vt à Naturalibus dicitur?
Vnde inter cætera ad ſanitatem cōferentia Plato ſuper omnia motū lau- Plato in ſ.
dat. Quod comprobamus etiā in ætate primæua. Nam pro fugando fle- Timæi.
tu, & pro ſanitate cōſeruanda vel reſtauranda ſolent nutrices mouere in-
fantes in cunis poſitos: vt ſuprà dictum eſt. Qui motus (vt Plato ait in Idē. 7. de
eo, quē de legibus librum ædidit) formidinem pellit, quæ ſolet inuadere legibus.
pueros: & debitam tranquillitatē reddit. Vnde motus omni operationi
nō parū confert: niſi operans is ſit, qui ſola voluntate operetur.

295 Cur operantes in Magia characteribus vtuntur? An fortè id eſt ſuperſtitio
aliqua: vt vulgò dicitur? Sed nōnè Chriſtus docuit opera in eius nomi- Mar. vlti
ne faciēda? Quod nomen exprimi nequit ſine literis prolatis aut ſcriptis.
Quæ literæ ſunt characteres quidam. Nōnè & Crux eſt character, quo
noſmetipſos munire ſolemus: vt in frequenti vſu habetur? Nonnè & Sa-
cerdos iuſſus fuit imponere fronti ſuæ magnum Dei nomē ſuis characte-
ribus ſcriptū: quando intrabat ſancta: vt in Exodo habetur? Non igitur Exo. 28.
damnandi ſunt characteres omnes. Nam ſunt characteres ſancti: de qui-
bus dictum eſt. Et hi ſunt velut inſtrumenta quædā, in opere diuino: ſicut
ſunt inſtrumenta naturalia in opere naturali. Sunt etiā quidam characte-
res dæmoniaci à Diabolo inuenti: vt, veluti Simia, per hos characteres
adoraretur. Iſti verò ſunt repudiandi: vt Sapientes optimè norunt.

296 Sunt nè characteres hebræi cæteris præſtātiores? Nonnè Orpheus in ope- Orpheus.
rando peritiſſimus dixit non eſſe in opere immutanda hebræa nomina?
Sed quarè iuſſit hoc? An, quia ipſorum characteres, cœloꝝ figurant ima-
gines? Qui cœli ſunt inſtrumenta, quibus Deus nobiſcum agit. An, quia
repræſentant ſedem Dei & proprietates ſupramūdanoꝝ cœloꝝ: qui ſunt

primi fontes, à qbus oĩa proueniũt? An, quià in lege ſancta deſcripti, ſunt
quodãmodò Deo cõſecrati? Hinc maioris efficaciæ ſunt: & tanta virtute
præditi ſunt, vt quomodocũq; reuoluant̃, ſemp habeãt ſua ſignificata. Ad
quoꝝ vim innuendam mirabili naturæ ordine, aut Dei iuſſu, aliquis illoꝝ
imprimit̃ in quadã herba, q̃ virtute plena eſt: vt viri ſapiẽtiſſimi dicunt.

297 Cum de cœlis ſupramũdanis modò facta ſit mentio, quæritur quotuplices
cœli reperiuntur? Sunt quidẽ cœli iſti, quoꝝ ſydera videmus: de quibus
Aſtrologi pertractant. Sunt quoq; cœli Angeli, cœlos ipſos gyrantes, &
per eos influentes & operantes: cũ omnis operatio (vt aliàs diximus) à
viuente neceſſariò progrediat̃. Nam cœli, vt cœli ſunt, ſunt mera corpora
cœleſtia nõ habentes vitam, niſi ab aſtantibus & præſidentibus intelligen-
tiis, & per illas à Deo. Et iſti Angeli ſunt (vt opinor) cœli, de qbus Pro-
Pſal. 18. pheta canit. Cœli enarrãt gloriã Dei. Sũt quoq; cœli ſupramũdani, qbus
hi corporei rñdent: vt ſecretioribus Theologis notiſſimum eſt. Inter quos
cœlos ſunt intermediæ intelligẽtię, ſuſcipiẽtes à ſupremis: q ſunt primarii
fontes, in hos corporeos cœlos influentes. Sunt ẽt cœli humani p ſimilitu
dinẽ quandã (vt aliqui aſſerũt) Cõcionatores v3, gloriã Dei enarrãtes.

298 Quod verbũ diei dies eructat, & nox nocti quã ſcientiam adminiſtrat: vt Da
Ibidẽ. uid canit? An dies eſt ſpiritus bonus, qui alloquitur & illuminat alium ſpi
ritum bonum: nox verò eſt ſpiritus malus, qui alteri nequã loquitur: vt
aliqui opinantur? An de dieꝝ ſucceſſione eſt ſermo: in qua quilibet dies
partem laudis perficit, exequẽs, ſm portionem ſuam, mandatũ Dei? Pari
modo & de nocte dicendũ eſt. Nã aliqui dies diſponũt terrã ad pducen-
das plantas, in qbuſdã plantæ ẽ terra, & germina ex arboribus educũtur,
in aliquibus folia, in aliquibus aũt flores producunt̃, in aliis verò fructus
tandem matureſcunt. Et ſic omnes dies perficiunt laudem Dei, gloriam
ipſius enarrantes. An (vt ſecretiora tangamus) dies eſt ſcientia diuinoꝝ
Pla. I Sym. per lumen edocta? Quod lumen Plato Solem vocat. Scientia verò reꝝ
inferioꝝ, quæ per diſcurſum rationis docetur, & quã ipſe Plato Lunam
vocat, meritò dicitur indicata à nocte. Luna enim nocti præſidet: vt ſcri-
Pſal. 135. ptum eſt. Lunam in poteſtate noctis. Vnde diſcimus, q̃ vtroq;, die vide-
licet & nocte, præualere poſſumus in operando.

299 Quali ſono ſupremi & medii cœli gloriã Dei enarrant? An ſono vocali ex
corporis arteriis pcedẽte? Sed nõne iſte loquẽdi modus eſt omniũ infi-
mus, variis inſtrumentis indigẽs ex defectu cõcœptũ exprimẽtis: qui cũ p
ſe nequeat, à variis inſtrumentis ſuffragiũ quærit? An igit̃ ſpiritus (vt aliàs
diximus) meliori ſermone vtunt̃: imprimẽdo videlicet in aliis concœptũ
abſq; vllo inſtrumentoꝝ adminiculo? Deus autẽ pfectiori modo loqtur:
pducẽdo videlicet in effectu, quod mente & intellectu concœpit. Vnde
ſupremi cœli enarrant gloriã Dei pducendo, tãq̃ principalis opifex: An-
geli, veluti miniſtri exequentes: cœli hi corporei, tanq̃ inſtrumẽta, p ipſoꝝ
lumen, tanq̃ per canales ad nos deferentes, quæ à ſupioribus ſuſcipiunt.

300 Cur malefici noſtri temporis nihil aut parum operâtur, reſpectu antiquoꝝ? An, quiá neſciunt operari? An, quià ſublata eſt poteſtas malarum virtutũ: quaꝝ fauore multa faciebant Antiqui? Sicut ſummus Princeps proteſta-
tus eſt, dicens. Nunc Princeps huius Mũdi eiicietur foràs. Cuius eiectio- Io.12.
nis tria euidẽtiſſima ſigna habemus. Primum.n.eſt, quià iam non amplius Diabolus adorat in Mundo. Quáuis neſcio quid, de quibuſdã Indis par-ticularibus dicatur. Sed hirundo ſola nõ facit ver. Secundũ eſt, quià vlte-
rius dæmones nõ dant reſponſa: vt olim ſolebant. Sicut Plutarchus lon- Plutar.cur
go ſermone differit, citans Plotinum, Cleombrotũ & multos alios. Ter- or.ſilue.rũt
tium, quià ablata eſt in aduentu Meſſiæ, Diaboli poteſtas: ſicuti Porphy-rius contrà nos rabidus canis veritate compulſus perhibet, dum ait.

Ablata eſt Pythii vox hand reuocabilis vlli
Temporibus longis: etenim iam ceſſit Apollo.
Clauibus occluſus ſilet.

Hinc quidã malus dæmon apertè Cypriano confeſſus eſt, dum vellet Iuſtinæ animũ ad amorẽ ſuum fle-ctere, ꝙ Chrs in eos ꝓualuerat: & noſtris tẽporibus nõnulli artẽ Magicã callentes mihi dixerũt ſe habuiſſe ab ipſis ſpiritibus, ꝙ Chriſtus ab eis po-teſtatem abſtulit. Hinc parum vel nihil huiuſmodi malefici facere poſſunt.

301 Quæ numina & quoꝝ Deoꝝ priſci inuocabãt? Nonnè Hebræi inuocabant nomen illud tetragrammũ & numẽ illius potiſſimè, & alia, quæ habentur ꝗplurima apud ſecretiores Theologos? Sed malefici inuocabant numina & nomina Deoꝝ particulariũ: cum tot exiſtimarent Deos, quot virtutes in rebus reperiebãt. Vnde Cererẽ frugibus, Neptunũ aquis, & Opẽ terræ præeſſe putabãt. Et ſic de ſingulis numinibus, quæ ipſi colebãt. Et (qd de-terius erat) nõ ad intelligẽtias bonas rebus præſidentes recurrebãt (quod tolerabilius fuiſſet) ſed ad malas: quæ videlicet ſunt in cratere inferiori & immũdo, in quo ſunt tot mala, quot bona ſunt in cratere ſuperiori & mũ-do: quibus mala aduerſantur.

302 Quod nomen aut numen nunc inuocari debet? Nonnè illud nomen, quod
(teſte Paulo) eſt ſuper omne nomen & cui flectitur omne genu cœleſtiũ, Philip.2.
terreſtrium & infernoꝝ? Quod nomen acquiſiuit ſibi Chrs virtute Cru-cis: vt ipſe Paulus teſtatur. Sicut ipſemet Chriſtus proteſtatus fuerat, di-
cens. Cum exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum: omnia vi- Io.12.
delicet numina & virtutes rerum & nominũ quorũcunq;. Quod & Pau-
lus alibi perhibet, dicens. Quoniam complacuit.ſ.Patri in ipſo habitare Colo.1.2.
omnem plenitudinẽ. Et iterum. Expolians principatus & poteſtates, pa-lãm triumphans, illos traduxit in ſeipſo.

303 Qua virtute præditi eſſe debent illi, qui numen aut nomen ſummi Principis
inuocaturi ſunt? Nõnè (vt Proculus docet) q volunt aſſumere orationem Precu.de
(in qua.ſ.diuinum nomẽ inuocatur) habere debent cognitionẽ, cogna- orat.&
tionem, & vnionẽ? Neceſſe eſt.n.ꝙ inuocans, cognoſcat inuocandũ, ſi ritè precibus.
ipſum inuocare velit. Quo ſenſu (vt omnes antiqui Theologi exponunt)

Propheta

Pſal. 90. Propheta canit. Protegam eū, qm̄ cognouit nomē meū. Non enim dicit, quia inuocauit, ſed quia cognouit. Secūdo oportet, ꝙ hēat cognationem
1. Cor. 12. & ſymbolū cū inuocato. Iuxta illud Apoſtoli. Nemo poteſt dicere Dn̄m Ieſum, niſi in Spiritu ſancto. i. niſi natura & ſorte hominis cœleſtis & ſpiritualis ſapiat. Poſtremo requirit, ꝙ ſit vnitus cū inuocato: qui. ſ. eſt caput non tm̄ totius Eccleſiaſtici corporis, ſed etiam Mundani. Cū ſit vinculum totius creaturæ. Nec enim poteſt membrū virtute capitis in aliud membrum agere, niſi cum vtroq; ſit vnitum.

304 Operatoribus Euāgelicis ſufficit nè ſola fides? Nōnè Chriſtus ait. Signa aūt
Mar. vlt. eos, qui crediderint, hæc ſequent. In nomine meo dæmonia eiiciēt, & quę ſequūtur? Vbi videt inuere, ꝙ huiuſmodi ſint fidei effectus. Vnde & Pau-
Heb. 11. lus narrat quaſi omnia ꝓdigia & miracula facta fuiſſe à Patribus in fide.
Mat. 17. Sed nōnè ipſe Chriſtus alibi dicit, ꝙ aliqua dæmonia non eiiciuntur, niſi oratione & ieiunio? Requirit ergò aliud q̄ fides? Nōnè per fidem (vt alibi diximus) intelligitur adhærentia perfecta cū Deo? Nam אמן aman, quod radix eſt fidei, aut credulitatis, ſignificat quoq; fidelitatem, fidelem adhærentiam, veritatē & huiuſmodi: ſi ſuis hebraicis regulis flectatur. Vnde vocabulū illud, quod cōmuniter eſt interpretatū fides, ſi ſanè intelligamus, nō tm̄ fidem, ſed fidelem inhærentiā, & veritatem, quæ eſt rectitudo quædam, ſignificat. Operatur itaq; ille, qui habet, nedum merā credulitatem, ſed veram cū Deo adhærentiam & veros fidei effectus.

305 Cur Redemptor noſter adeò frequentabat illud vocabulū, Amen: & quid ſignificat? Nonnè (ſi literale ſignificatum eius ſequi voluerimus) ſignificat verè: cū ſit ex illa radice, de qua nuper dictum eſt: & vim cōfirmandi ea, quæ præmittuntur, aut ſubſequūtur, habeat? Hinc Eccleſia in fine omniū orationum apponit, Amē: ac ſi diceretur, fit, aut fiat, quod petitur. Si verò altius cōſcendere voluerimus, & ſecretiores Theologos cōſulere libuerit: nōnè idem importat Amen, quod coniunctio duoꝝ principioꝝ & fontium, à quibus omnia diffundūtur in nobis? Quoꝝ vnius nomen eſt יהוה: alterius autem אדני. Quaꝝ literaꝝ numerus vtriuſq; nominis importat nonagintaunū: quot præciſè reddit אמן Amen. Vnde innuitur, ꝙ in hac dictione includit virtus vtriuſq; nominis ſimul. Quæ duo nomina ſi quis coniungere ſciret (vt ab iiſdem Sapientibus habetur) effectus mirabiles producere noſſet. Quod ſanctoꝝ & perfectiſſimoꝝ eſt. Quod fecerunt Abraham & Izahac, qui foderunt puteum illum, quē vocarunt באר שבע Beerſabah. i. puteum ſeptem: quià in ipſum deducebantur influxus, non tm̄ tetragrāmi, ſed cæteroꝝ ſuperioꝝ fontium. Et id præ cæteris fecit ipſe Redemptor. Hinc ipſe hoꝝ ſacramentoꝝ non ignarus huiuſmodi verbum Amen ſæpiſſimè frequentabat.

306 Cur & quomodò patres primitiuæ Eccleſiæ tot portenta faciebāt: vt Petrus
Act. 5. ſola veſtimentoꝝ vmbra infirmos ſanaret? An ſolū, quià credebant? Sed
Iaco. 2. nōnè (vt Iacobus ait) dæmones credūt & cōtremiſcūt? An igit, qà denuò

geniti patres illi retinebant ſemina cognati cœli, & cœleſtis hominis, à quo regenerati erãt? An, quià fides Chriſti erat in portẽtis & ſignis fundanda? Signa enim ſunt argumenta rerum nõ apparentium: prout Paulus fidem definiens teſtatur. Fides (inquit) eſt ſubſtantia ſperandarum rerum, argumentum nõ apparentium. Vnde neceſſaria erant hæc portenta viſibilia ad confirmandam fidem, quæ habetur de rebus, quas non videmus. Hinc donauit Chriſtus fundatoribus fidei, poteſtatem, cognitionẽ & modũ mirabilia faciendi: ſicut ipſe fatetur, dicens. Eccè dedi vobis poteſtatẽ calcandi ſup Serpentes & ſcorpiones, & ſuper oẽm virtutẽ inimici. Heb. 11. Luce. 10.

307 Cur Chriſticolæ recentiores quacũq; dignitate clari nõ habent poteſtatem eadem portenta faciendi? An, quià (vt dicitur) iam fundata fide nõ ſunt amplius neceſſaria miracula? Sed nõnè forſitan nũc magis opus eſſet miraculis, quando multi, etiam qui Chriſtiano funguntur nomine, aut non credunt, aut debiliſſimã fidem habent? An igitur, quià nõ adhærent perfectè Deo: ſicut neceſſarium eſſe nuper docuimus? An, quià non norunt Ieſum, neq; nomen eius? Vnde de operantibus mala opera, & fidei contraria, & perſecuturis Apoſtolos, dixit Chriſtus. Hæc facient vobis, quià non nouerũt Patrẽ, neq; me. Nam ſi crederent, diligerent, & diligerentur: & quicquid vellent, obtinerent. Qui enim non diligit, Deum non nouit: qui charitas eſt: vt Iohannes inquit. Io. 16. 1. Io. 4.

308 Cur ad id calamitatis deuenimus: vt nihil eorũ, quæ Chriſtus nobis ꝓmiſit, operari poſſimus? Nõnè, quià violauimus fidẽ, ei in baptiſmo datã? Vnde meritò ablatũ eſt à nobis operandi donum: quià frangenti fidem, meritò fides frangitᷣ. Promittimus enim Deo & Chriſto in baptiſmate rẽũciare Diabolo, Mũdo, & operibus eius. Verũtamen ii, qui videntur eſſe colũnæ Eccleſiæ, tẽporalibus & Mundanis negociis magis implicantur, & delitiis oblectantᷣ, q̃ ii, qui Mũdo ſeruiũt. Et ex iis, qui denuò Diabolo & Mũdo renunciant (heu dolendũ) pauci pfectè nudati Chriſtum nudũ amplectuntur: & pauci ſunt, de quibus poſſit dici illud Apoſtoli. Mortui eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cũ Chriſto. In ipſo enim viuentes, & cũ eo vniti, ſolùm operari portenta poſſunt: vt nuper dictum eſt. Mar. vlt. Colo. 3.

309 Poteſt nè donũ hoc à Deo datũ, & meritò ſublatũ, recuperari? Nõnè Deus per Ezechielis os inquit. Quacunq; hora peccator reuerſus fuerit ad me, omniũ iniquitatũ eius amplius nõ recordabor? Verum eſt, ꝙ huiuſmodi verè conuerſis reſtituitur donum & gratia benè operandi & merendi. Secus autem eſt de priuilegio miracula perpetrandi: cũ id nõ fit de neceſſitate ſalutis, nec ſtatim conuerſis detur: ſed iis (vt nuper dictũ eſt) qui ſibiметipſis mortui, Chriſto & Deo viuunt. Ezec. 18.

31 Quõ põt homo per debitã orationẽ, qcq̃d vult, impetrare? Ex multis documẽtis hinc inde in ſcriptura traditis tria mihi videntᷣ præ aliis neceſſaria & opportuna. Primũ, ꝙ cognoſcat hõ qd petat: ne dicatᷣ ei, qd filiis Zebedæi dictũ fuit. Neſcitis qd petatis. Alterũ eſt, vt clauſo oſtio (vt alibi dicitᷣ) oret Matt. 20.

Ibid. Patrẽ. Nec enim de materiali oſtio intelligendũ eſt: cũ Templũ publicũ
Iſa.56. & locus patens, ſit locus orationis: ſicut Iſaias & Chriſtus phibent. Sed
Mat.21. claudendũ eſt oſtiũ, per quod aliquod diſtrahẽs intrare poſſit: ſtrepitus vz
mundanoꝝ, aut peccatoꝝ. Poſtremò obſeruandũ eſt illud Ezechiæ, qui
Iſa.38. volens vitæ prolongationẽ impetrare, faciem ad parietẽ vertit: vt in Iſaia,
4.Reg.20 & in quarto Regũ volumine legimus. Verti enim debet orans, ad parietẽ
Cant.2. illum, de quo in Canticis dicitur. En ipſe ſtat poſt parietem. Nam tota
mens & intentio noſtra dirigenda eſt in Deum, qui à nobis poſt parietem
quendã occultatur: cũ inuiſibilis ſit: vt alibi diximus.

311 Quò quis hẽre põt victoriã de hoſte, & inimicũ ſuppeditare? Nõne, cũ du-
plicẽ hẽamus præcipuũ hoſtẽ, humanũ vz & Diabolicũ, duplici norma no
Priſ. The. bis decertandũ eſt? Opinio autẽ priſcoꝝ Theologoꝝ cõſtantiſſima eſt, q
hoſtis humanus debellari nequeat, niſi debellato prius tutore ipſius. Qd
clariſſimè habemus in cauſa Iahacob: qui bellum acerrimũ cũ Heſau fra-
Gen.32. tre habebat. Vnde ſcriptura dicit, q veniens ipſe Iahacob è Meſopota-
mia, cõgreſſurus cũ Heſau fratre, primò luctatus eſt cũ ipſius intelligen-
tia: quæ erat Samael: vt ipſi Sapientes aſſerũt. Contrà quã intelligentiam,
Ibidē. quãuis tactus in femore, cũ præualuiſſet Iahacob: dixit ei ipſe Samael. Si
cõtrà Angelũ fortis fuiſti, præualebis etiã cõtrà hominẽ. Si verò hoſtis ſit
Diabolicus: cõtrà eum præualere nequimus, niſi in virtute illius, de quo
1.Cor.15. Apoſtolus inquit. Deo autẽ gratias, qui dedit nobis victoriam per Ieſum
Chriſtũ Dñm noſtrũ. Hinc Apoſtolus, in huiuſmodi cõflictu peritiſſimus
Ephe.6. docet nos, vt contrà principatus & poteſtates tenebraꝝ ſcutũ fidei ſuma-
mus, in Chriſto Ieſu vz, & gladiũ ſpiritualẽ verbi Dei. Quod verbum eſt
illud, in quo facta ſunt omnia, & quod poſteà carne circũdatũ debellatis
Io.15. hoſtibus reparauit omnia. Quod apertiſſimè ait. Sine me nihil poteſtis fa-
Colo.1. cere. Nam in ipſo omnis plenitudo concluſa eſt: vt Paulus ait.

312 Per quã viã magis cũ Deo ꝓficere poſſumus? An per fidẽ: ſine qua (vt Apo-
Heb.11. ſtolus ait) impoſſibile eſt placere Deo? Sed cut Chriſtus à nobis nõ exqᵫ-
Io.15. rit, niſi charitatẽ, dũ ait. Hoc mãdo vobis, vt diligatis inuicẽ? Nec.n. aliud
Mat.25. ꝓceptũ tradere voluit, nec aliud remunerare ꝓmittit, niſi charitatis opera,
paupibus exhibita. An igitẽ fides eſt oſtiũ p qd in cœleſte regnũ intramus,
charitas autẽ cubiculũ, in quo recũbimus? An p fidẽ intelligere debemus
illam pfectam adhærentiã cũ Deo, in cuius amore, amorẽ quoq; proximi
cõplectimur: vt paulò ſupius tactum eſt? Exhibitio igitẽ amoris in Deum
& proximũ corroborat exhibentẽ, & inimicũ debilitat. Nã præualens in
theſauris ſpũalibus & virtutibus, præualet in hoſtẽ, maximè ſpũalem.

313 Qua virtute pugnandũ eſt, intellectiua nè, an animali? Nec quippè Iahacob
cũ Angelo materialibus armis pugnauit (vt alibi diſſeruimus) ſed mente,
intellectu atq; voluntate: dũ Deo firmiter adhæreret, vlli ſuggeſtioni aut
oblationi factæ acqeſcere nolẽs. Nã Samael volebat rõni ꝓferre ptẽ aialẽ
figuratã in Heſau Deo inuiſo, & à nobis odio hñdo. Sed ſi pugna ſpũalis

fuit,cur ſcriptura dicit plagatũ fuiſſe femur Iahacob,carneũ vȝ:vnde claudicabat? Plagatus quippè fuit Iahacob in femore,principio vȝ genituræ, non autem in manibus,quibus operabatur,aut in pedibus affectuũ:vt indicaretur,ꝙ plagam ipſe Iahacob à Samaelè nõ ſuſcepit vt malè operaretur:ſuſceperunt autẽ illi,qui è femore eius egreſſi ſunt:filii Iſrael vȝ,qui pluries claudicauerunt à ſemitis ſuis: vt Dauid canit. Gen. 32. Pſal. 17.

314 Quæ differentia eſt inter intellectualẽ,rõnalẽ & aĩalem hominẽ? Eſt nè vnica anima in hoĩe,an plures? Nõnè Theologi Peripatetici dicunt ꝙ vnica eſt in homine anima,quæ eſt principiũ intelligendi,ſentiẽdi,& ſm locũ mouendi? Sed,ſi eadẽ eſt,quomodò vnã facit opus,ad quod alia nõ aduertit: vt Plotinus inquit,& ſcriptura ſacra teſtaẽ:quãdo vȝ Lot cũ filiabus concubuit? Nã tũc generauit ſm animalẽ partẽ,rõne & intellectu nõ aduertente:vt in textu habeẽ. Pari modo (ſicut oẽs fatentur) animalis Chriſti portio calicẽ bibere recuſabat,rationalis autẽ volebat: ſicut ſcriptum eſt: Oblatus eſt,qã ipſe voluit.Immò (vt Apoſtolus ait)eſt aperta pugna inter animalẽ & ſpũalẽ hominẽ. Vnde neceſſe eſt,ꝙ diſtincti ſint affectus & potentiæ. Ait enim. Caro,ideſt carnalis anima cõcupiſcit aduerſus ſpiritũ. Nam pura caro nõ cõcupiſcit. Inſup idẽ Apoſtolus inquit,ꝙ illud animal in ſpiritualẽ naturã cõuertetur,ſpiritu ſemp eodẽ manente. Vnde diſtinctos eſſe oĩno neceſſe eſt huiuſmodi hoĩes. Niſi.n.ſpiritus ab aĩa diſtinctus eſſet:nõ dixiſſet ipſemet Apoſtolus. Viuus eſt ſermo Dei & efficax,& penetrabilior omni gladio ancipiti ptingẽs vſq; ad diuiſionẽ animæ ac ſpũs. 3. de aĩa. Plo. de virtutibus. Gen. 19. Mat 26. Iſa. 53. Gala. 5. 1. Cor. 15. Heb. 4.

315 A' qua potiſſimũ arte diſcere poſſum⁹ aſſimilari Deo? Nõnè ab arte pictoria uel ſculptoria? Nam pictura (vt Apollonius apud Philoſtratũ decernit) præcipuè cõſiſtit in imitatione rei,quã pingimus. Colorũ.n.cõpoſitionẽ, & lineamentorũ productionẽ ad artem quandam pertinere diiudicat,ſed vim pingendi imitationẽ omnimodã eſſe decernit. Pari modo,ſi Deo placere uolum⁹,oportet,ut nos ad omnimodã Dei ſimilitudinẽ pingamus: ſicut Plotinus exẽplificat,docens,quomodò homo ſeipſm pulchrũ facere poſſit. Si nõdum (inquit) cognoſcis te pulchrum: Statuariũ imitabere. Hic enim vbi ſtatuã pulchrã optat,partim qdẽ abſcindit,partim dirigit, & expoliturus abradit,partim leuigat & abſtergit,donec faciem in ſtatua exprimat ſpecioſam. Ita & tu tolle ſupuacua,obliqua dirige,obſcura purgando colluſtra: neq; deſinas circà ſtatuam tuam elaborare,quouſq; diuinus uirtutis fulgor tibi ſubrutilet. Apollonius apud Philoſtratum. Plot. 9 de pulchro.

316 Quid nũc operaẽ chriſma,& qd olim operabatur? Nõnè chriſma,quod daẽ militiã Chriſti,pſitẽtibus in cõfirmationẽ voti in baptiſmate emiſſi (unde & ſacramẽtũ cõfirmationis appellatur) valet (vt aiũt) cõtrà malignos hoſtes,ne infanti vel adulto moleſtiã inferant? Quod aliqui cõprobari crebrò fatentur. Quãdo ſiquidẽ moleſtatur quiſpiã antè chriſma,poſt chriſmatis vnctionẽ quieſcit huiuſmodi moleſtia. Per chriſma verò quod olim Prophetis,Sacerdotibus & Regibus dabaẽ,maior diuinitas cõicabaẽ iis,

quorꝫ quilibet Dei vicē in terris tenebat. Præbere.n.ſacra,ꝓphetare,atq;
cauſas iudicare propriū Dei eſt. Et cū per hāc vnctionem amplissimū diui
nitatis donum daretur: Hinc vncti prophetabant: vt de Dauide aper-
tiſſimè patet. Pari modo Saul, quãuis præuaricator repertus poſteà fue-
rit,tamen vnctus,ſtatim prophetauit. Hinc aſtantes dixerunt (ſicut in pri
1.Reg.10. mo Regum volumine legitur) Num & Saul inter Prophetas?

317 Qua virtute Phytonici olim futura prædicebant? Nonnè Phyton eſt pro-
priè ſpiritus diuinans? Phytonici autē,qui & Erithæi dicunt, hoc eſt Deo
pleni, Apollinis ſpū repleti oracula præbebãt. Sed cū (vt ſæpè dictū eſt)
ſolius Dei ſit futura prædicere,quomodò ſpūs Apollinis futuros euentus
prædocebat? An,quià Solaris eſt ſpūs: qui (vt Sapientes dicunt) diuinare
ſolet? An huiuſmodi ex ingenii lympiditate multa præcognoſcebant in
cauſis? Nã Solares acutioris ingenii ſunt,q̃ alii. An hi prædicebãt ea,quæ
iam promulgata erant extrà terminum diuinorꝫ ſecretorꝫ: vt etiã alibi di-
ximus? Quē terminum ſecretiores Theologi פרגות pergot vocant.

318 Poteſt nè ſpiritus Phytonicus portenta facere? Nōnè Virgilius de Circe hu
Virgilius iuſmodi arti dedita,canit. Carminibus Circe ſocios mutauit Vlyſſis?
Et de Medæa canit Ouidius.

Ouid.li.7. Metamor.
Quorꝫ ope,cū volui,ripis mirantibus amnes
In fontes rediere ſuos: concuſſaq; ſiſto,
Stantia concutio cantu freta: nubila pello,
Nubilaq; induco: ventos abigoq; vocoq;:
Vipereas rumpo verbis,& carmine fauces,
Viuaq; ſaxa,ſua cōuulſaq; robora terra.
Et ſyluas moueo, iubeoq; tremiſcere montes.
Et mugire ſolum, maneſq; exire ſepulchris.
Te quoq; Luna traho.

Enarrant & multa huiuſmodi
Aug.10 & 15.d Ci.D. ab Apuleio, Auguſtino & Rogerio bacchone,& multis aliis. Scriptura
Exo.7. quoq; ſacra recenſet multa ꝑ Magos Pharahonis & Bilahã facta. Qui tñ
Nu.23.14. oēs præſtigio & fauore quodam dæmonū,actiua paſſiuis applicare ſcien-
tium,aut humanos ſenſus illudentium,id verè vel fictè faciebant.

319 Poteſt nè qſpiã ſine ſubiecto formã aliquã gñare? Nōnè,ꝓducere aliqd nul-
lo ſubiecto præexiſtente creare eſt,nō autē gñare? Hinc ad ſolū Deū hoc
ꝑtinet. Traducere verò formã è ſubiecto in ſubiectum naturale eſt. Vnde
cōſequēter à virtutibus īmundis id fieri pōt accelerando tranſmutationē
illã. Nã diſpoſita materia,naturali ordine introducit forma. Vnde opus
illud eſt potius naturæ, q̃ alicuius poteſtatis particularis. Nec plus facit
operans,q̃ natura faciat,niſi accelerando producendum: vt diximus.

320 Poteſt nè ꝑ numeros aliqua oꝑatio fieri? Quò poſſunt numeri aliqd oꝑari: cū
ſint meræ q̃titates, & à quãtitate nō fiat actio,ſed à ſubſtãtia principaliter,
& à qualitate ꝑ accidēs,aut veluti ꝑ inſtrumētū quoddam? Sed niſi aliqd
virtutis eſſet in numeris,Deus nō ordinaſſet remiſſionem & punitionē in

ſeptulo:nec Abrahā iurans Abimelech cōſtituiſſet ſeptem agnas:nec Iahacob miſiſſet munera Heſau fratri ſuo ducētenario & vicenario numero diſtributa. Nec ab re Sacerdotes noſtri cōmuniter dicūt in miſſa diſpares orationes: & Medici pillulas numero impari tradere conſueuerunt. Nec abſq; cauſa puer ab Eliſæo ſuſcitatus oſcitaſſe ſepties dicit. Nec ſine myſterio ipſemet Eliſæus lauari iuſſit Nahaman Syrum ſepties in Iordane. Nec inconſultò Bilahā, Magorum omnium ſolertiſſimus ac peritiſſimus iuſſit erigi ſeptem aras, & ſeptem vitulos & totidē arietes ibidem offerri. Vnde innumerabilia penè à peritis per numeros facta leguntur & fiunt. Gen.21. Ibi.32. 4. Reg.4. & 5. Nu.23.

321 Quō per numeros aliqd operari poſſumus? Nō quippè virtus conſiſtit in numeris, quibus numeramus: q aliàs vocales numeri dicuntur: niſi quatenus numerata repſitant, aut vim aliquā naturalem continent. Nam cū ōis numerus impar naturā maſculeā, & actiuam ſapiat: Hinc agere volētes vtuntur numero impari. Et ſic Sacerdotes, Medici, & alii de quibus ſuprà meminimus, procedūt. Repræſentabāt autē ſeptē agnæ, ab Abrahā ſtatutæ, ſeptem illos ſupremos fontes: in quorū virtute (vt ſuprà diximus) ſtat ōē iuramentū. An eſt virtus in numeris naturalibus, ppter conſonātiam: quæ (vt ſuprà tetigimus) in operādo multū confert? An, quià numeri ipſi collecti, reſumpti aut diuiſi aliquod nomen diuinū vel aliquā virtutē ſignāt? Sicut de ſale, & de muneribus à Iahacob Heſau deſtinatis, ſuo loco dictū eſt. Sunt enim numeri ſæpenumero veluti characteres: qui quārū & quomodò operentur, iam ſuprà explicauimus.

322 Qua via & quo modo Deus in nobis aut nobiſcū operat? An, quià venit ad nos? Quod videnē innuere verba Chriſti dicētis. Ad eū veniemus, & manſionem apud eū faciemus. Sed quō mouet immobilis? Aut quō venit ille, qui vbiq; eſt? Aut quō terminat iter & greſſum ille, q infinitus eſt? An igitur, quià virtutē ſuam diffundit: ſicut Sol diffundit radios? An ſicut anima quæ vnica eſt, & omnia mēbra replet, colligit virtutē, & immittit maiorē vim in membrū, per quod operari vult: Ità Deus, q̄uis ſit vbiq;, ibi tamen potiſſimū eſſe dicitur, vbi fauorem ſuum præcipuè oſtendit? Quādo enim homo nō conſyderat, virtus animæ nō videt collecta in cerebro, ſed dum conſyderat. Sic in pedibus, dum ambulat: & in manibus, dū operatur. Io.14.

323 Quō Deus operat occultè attrahendo cor: & ſic mēs verū, caro carnē, & ſpōgia aquā? Nōnè id ſit à natura: vt aiunt? Sed quæ ,pprietas eſt naturæ ſic agētis? Nōnè id prouenit à ,pportione actiui & paſſiui, quæ eſt inter huiuſmodi? Qua ,pportione nulla maior, nulla efficacior, nullaq; delectabilior. Paſcitur nāq; Deus non corde hoſpitante, ſed anima in eo potiſſimè habitāte, & oblectatur tanq̄ factura propria, & paſſiuo: quod cōtinuè magis ac magis diſponit, vt ad perfectā ſui ſimilitudinē ipſum reducat: dūmodò ipſamet anima nō obſtet. Mens autem fertur in verū, tanq̄ in obiectū paſſiuū: in quod agere ſemp delectatur. Sic caro, virtutē actiuam habēs, in carne oblectatur: nō quacūq;, ſed paſſiua ſibi conuenienti. Sicut enim ſe

1.Cor.11. habet Deus ad virum: Ità vir ad mulierẽ. Nam Paulus ait. Caput mulie-
ris vir: caput autem viri Chriſtus. Pariq; modo ſe habet intellectus ad ve-
ritatem, & voluntas ad bonũ: & Luna atq; ſpongia ad aquã: in quam, vir-
tute quadam actiua, proportionata agunt.
324 In quo horũ agentiũ in obiecta ꝓportionata, maior eſt oblectatio? Trigenera
qdẽ ſunt opantia: artificialia vz, naturalia, atq; diuina. Vñ ſicut natura me-
lior eſt arte, & Deus melior ꝙ̃ natura: ſic maior. eſt delectatio in Deo ope-
rante, ꝙ̃ ſit in natura, & maior in natura, ꝙ̃ in arte. Vnum tñ quodq; ope-
rãs ſua habet oblectamẽta. Oblectaẽ.n. pictor in pingendo, & Sapiens in
dictãdo & cõponẽdo, Architectus in fabricãdo: multò magis aũt agẽs na
turale in generãdo ſibi ſimile, & in generato. Hinc vnuſqſq; pr̃, natura di-
ligit filiũ ſuum. Sup oẽs ãt Deus oblectaẽ in opibus ſuis, maximè in hoie:
Mercu.in Pym. cui tanꝙ̃ filio (niſi degeneret) pr̃ ſemp cõgratulaẽ & arridet: vt Mercurius
Pro.8. inqt. Vñ Salomõ, Dei pſonã agẽs, ait. Et delitiæ meæ eſſe cũ filiis hoium.
325 Quõ Deus oblectaẽ in hoibus, aut in quacũq; alia creatura: cũ ab extrinſeco
nihil ſuſcipiat? Niſi qppè Deus in creaturis oblectareẽ: Scriptura tot in lo-
cis non diceret, ꝙ Deus diligit nos, & ꝙ in filiis hominũ oblectaẽ. Inqt.n.
1.Io.4. Iohãnes. Diligamus Deũ, qui prior dilexit nos. Diligit autẽ nos Deus, &
oblectaẽ in nobis, nõ ſuſcipiẽdo, ſed cõicãdo: ſicut agẽs naturale gñando,
& artificiale pingendo, vel ſcribendo, aut cõponẽdo delectatur, nihil acci
piens à producto: ſed oblectatur ſentiens aliquid ſui in ipſa re producta.
Vnde diligẽdo illam, diligit ſeipſum in ea. Sic Deus diligit ſe in nobis: &
tantò magis, quantò magis nos ad ipm ſuſcipiendũ diſpoſiti ſumus.

SECTIO NONA DE QVIBVSDAM SCRIPTVRAE SACRAE LOCIS RECONDITIS.

326 QVæ cõgregationes aquarũ (vt Moſes narrat) appellateẽ ſunt
Gen.1. maria? An intelligiẽ ſermo de mari Atlantico, Punico, Sy-
riaco, Aegæo, Tyrrheno, Adriatico & huiuſmodi: vbi mul
tæ aquæ collectæ ſunt? Sed nonnè hæc maria tñmõ aquas
ſalſas cõtinent? De aliis aũt aquis, qd dicemus? An forſitan
oĩs aquarũ congregatio diciẽ mare: adeò vt lacus & ſtagna
Io.6. dicanẽ maria? Qđ videẽ inuere Iohãnes, lacũ Galilææ appellãs mare. An
(vt ad verũ mare deueniamus) ꝓa aquarũ cõgregatio eſt mare illud excel
ſum, qđ eſt ſuprà cœlos ab hoc inferiori p cœlorũ globũ, & maſſam diui-
ſum? In qđ mare omnia flumina currũt. i. iuſtorũ animæ, quæ vitæ ſuæ cur-
riculum cõpleuerunt. Redeunt.n. ad illud mare: vnde originẽ traxerunt.
Eccl.1. Nec redundat mare illud, cũ infinitum ſit. Quod Sapiẽtiſſimus Salomon
aliquatenus, ſed ænigmaticè innuit.
327 Si Adam nõ peccaſſet, fuiſſent nè omnes cõfirmati in gratia? Opinantur nõ-

nulli, ꝙ ſicut primus homo peccãdo, mortẽ induxit: ita vincẽdo & ab eſu pomi ſe abſtinendo, vitã in oẽs induxiſſet. Sed quõ completũ fuiſſet illud Pauli dictum. In Chriſto omnes viuificabuntur? Decretũ (inquient) hoc fuit ſtante primi parentis peccato. Sed quõ tantã gloriã ex Adæ peccato Chriſtus obtinuit? Nam magna Chriſti gloria eſt oẽs viuificaſſe, & redemiſſe per paſſionẽ ſuã: vt ipſemet perhibet, dicens. Oportuit Chriſtũ pati: & ita intrare in gloriam ſuam. An igitur (vt alibi quoq; tetigimus) quia Pater æternus filium ſuum ad hanc gloriam deſtinauit, decreuit vt homo laberetur in peccatũ: vt inde ſumeret occaſio deducendi ipſum filium ad hanc gloriam? Quod Apoſtolus innuit, dicens. Omnia cõcluſit Deus ſub peccato, vel in incredulitate, aut rebellione, vt omnibus miſereatur. Vnde oẽs in bello conſtituit abſq; victoria: niſi fulfulti ſimus gratia ipſius Chriſti: de quo Apoſtolus ait. Deo autẽ gratias, qui dedit nobis victoriam per Ieſum Chriſtum Dominũ noſtrũ. Non igitur à peccato genus humanũ immune fuiſſet, licet primus parens nõ peccaſſet: cũ ab æterno huiuſmodi rerum ſeries præordinata eſſet. 1.Cor.15. Luca 24. Ro.11. 1.Cor 15.

328 Si Adam nõ peccaſſet, fuiſſet ne incarnatũ verbũ Dei? Nõne Apoſtolus inquit. Miſit Deus filium ſuũ factum ex muliere, factum ſub lege: vt eos, qui ſub lege erãt, redimeret? Cũ igitur Chriſtus venerit tanq̃ Redemptor: videtur ꝙ ſi peccatum redimendũ non fuiſſet, Pater ipſum filiũ nõ miſiſſet. Sed, cũ Apoſtolus dicat, ꝙ prædeſtinatus ſit in virtute, & prædeſtinationis nulla ſit ratio: nõne omni ratione & occaſione ſemota Chriſtus miſſus fuiſſet: prout ꝑdeſtinatus erat? Sicut enim omnia corporis huius myſtici mẽbra ſaluanda prædeſtinata ſunt, & ꝑelecta ab æterno (iuxta illud ipſius Apoſtoli. Elegit nos, Pater vs, in ipſo.ſ. Chriſto, ante Mundi conſtitutionẽ) Sic & multò magis ipm caput noſtrũ Chriſtus: in cuius perſona Propheta canit. In capite libri ſcriptum eſt de me. Vnde & Hebræi aſſerunt, ꝙ anima Meſſiæ à principio fuit in mente diuina prima & præcipua ſup oẽs creaturas. Quo forſitan ſenſu dixit Chriſtus. Anteq̃ Abrahã fieret: ego ſum. Cui Paulus adſtipulans ait. Qui eſt imago Dei inuiſibilis, primogenitus omnis creaturæ. Galat.4. Ro.1. Ephe.1. Pſal.39. Hebræi. Io.8. Colo.1.

329 Diluuiũ erat ne in fatis: an imediatè fuit à Deo ſine cauſaꝝ inferioꝝ ordine? Nõne aſſerũt nõnulli, ꝙ Noeh maximus Aſtrologus (à quibuſdã dictus Atlas, à Beroſo ãt Chaldæo Ianus) ꝑcognouit ex influxu cœleſti inũdationẽ illam futurã, quã ꝑdixit: & ideo fabricauit Arcã, vt in ea ſaluaretur? Sed quõ erat in ſtellaꝝ diſpoſitione id, qd Deus in peccatoꝝ punitionẽ miſit? Et quõ cataractæ cœli & fontes abyſſi magnæ (vt i Geneſi legimus) aperti ſunt ex influxu: vnde ebullientes aquæ exierunt: vt Zohar ꝑhibet? Quomodò ẽt ex influxu datũ eſt ſignũ, ꝙ amplius nõ erit hęc inũdatio? Quod re ipſa cõprobamus, iam decurſis quater mille annis. Niſi forte dicamus id eſſe voluntariè à Moſe deſcriptũ. Si verò error eſt in narratione, & ſcriptura mentit, dicemus diluuiũ nõ fuiſſe: & tunc ꝑis quæſtio ceſſabit. Geñ.6. Ibi.7. Zohar. Geñ 9.

Sed cũ

Sed cũ tot portentis per Moſem factis, cõprobata ſint vera, quæ dixit: & de narratis ab eo, alios ex diuerſis nationibus q̃plurimos teſtes hẽamus, nõnè credendum eſt vera fuiſſe cuncta, quæ dixit?

330 Q̃uõ form iti fuere Gigantes tam magni: & cur dicti ſunt נפלים Nephilim?
Gen. 6. Nõnè (vt alibi diximus) generati fuerũt ex concubitu malorũ dæmonũ cũ filiabus hominũ ſe cõmiſcentiũ? Inter quos (vt Hebræi dicunt) præcipui fuerunt Haza & Hazael: qui cõuerſantes in terra, videntesq; filias hominũ pulchras, acceſſerunt ad eas, & genuerunt. Quod vt facerent, cõdenſarunt corpora ſua: vt veluti homines cũ mulieribus coire poſſent. Et hoc innuit textus, dicens הנפלים Hanephilim: Pro quo vulgata æditio habet Gigãtes. Si verò feriem & veritatem ſcripturæ indagare voluerimus: ſenſum eſt, ꝙ hanephilim .i. cadentes, illi præcipuè duo prænominati, erãt in terra illis diebus: q cũ filiabus hominũ rẽ habentes genuerunt eos, qui dicti ſunt viri robuſti .i. Gigantes viri fortes, ab illis cadentibus denominati.

331 Quãdo Gigantes deſierunt eſſe? An poſt diluuiũ immediatè? Sed nõnè (vt
Nume. 13. in Numerorũ libro legimus) filii Heniach in Hebron erant tam magni, vt
exploratores à Moſe miſſi illis cõparati viderẽtur locuſtæ? Nõnè etiã de
Deut. 3. Hog Rege Baſſan dicitur in Deuteronomio, ꝙ ex ſtirpe Gigantũ erat?
Nõnè quoq; tpe Dauidis fuit Goliat, & alii tres, cũ quibus pugnauit ipſe
1 Reg. 17. Dauid: vt i primo & ſecũdo Regũ volumine legitur? Multaq; à Poetis de
2. Reg 21. ipſis decantantẽ. Ceſſarunt igitur, qñ venit ille, qui Diabolũ Mundi huius
Principẽ dictũ, è regno expulit. Vndè nequit amplius facere tanta totq; facinora enormia, quot & quanta ſolebat. Quãuis relicta ſit ei poteſtas tẽtandi & aliqua faciẽdi: quæ minima ſũt reſpectu eorũ, quæ olim faciebat.

332 Quod fuit peccatũ Sodomæorũ? An fuit vitiũ cõtrà naturã: quod ab eis dicitur peccatũ Sodomiticũ? Sed cur tot hoc ſcelus hodie cõmittentes nõ puniunť? An igiť peccatũ eorũ fuit, quià exciderunt & penitus euulſerũt vltimã plantã .i. menſurã vltimã, qua Deus imediatè cũ mortalibus agit (vt aliq dicũt) ne amplius ꝑduceret in eis fructũ remiſſionis, aut bonorũ operũ? Et hoc auertẽdo faciem ſuã penitus à Deo ſemp malũ cogitantes. Quod fecerũt & illi, qui aquis diluuii ſubmerſi ſunt. Nunq̃.n. (prout legimus) penitus deleť populus aut gens aliqua, niſi intercedat peccatũ idolatriæ, rebellionis, & crimen læſæ maieſtatis: ſicut ẽt ſuprà diſſeruimus.

333 Quarè Deus ſup Sodomã & Gomorrã ſulphur & picẽ pluit? An id fuit ad
Gen. 19. terrorẽ & in vindictã tantorũ ſcelerũ? An, vt illa eſſent ad fomentũ ignis, quẽ Deus in illorũ hominũ perniciẽ miſerat? Sed cur Deus nõ iuſſit pluere ligna: ſicut tpibus noſtris iuſſit pluere lapides? An igiť hæc duo, picem vz & ſulphur, quæ ſunt ignis infernalis fomẽtũ, pluere voluit, vt indicaret
Zohar. eos infernalibus tormentis abſq; vlla ſpe exitus deſtinatos: vt Zohar aſſerit? Et quãuis pix colligať ex arbore, quæ Teda diciť: generatur quoq; in
Gen. 28. Aſphalto, in quo Ciuitates illæ ſubmerſæ fuerũt. Vñ ſicut Betel eſt porta cœli: ita locus ille Sodomæorũ eſt porta inferni.

334 Quos quatuor Reges percuſſit Abrahã in vallè Salinarũ? Cum hiſtoria cla- Ibi.14.
ra ſit, ipſam prætermittẽtes ad ſenſum myſticum veniemus. An igitur per
quatuor Reges, quatuor elementa intelliguntur, quæ contrà ſenſus inte-
riores pugnant? Cuius pugnæ Abraham nouus homo intrat diremp-
ptor, reducẽs ſpolia, quæ deprædari fuerant quatuor Reges, ideſt elemen
ta, ſenſus illos impedientia, ne in Deo exerceantur. Qui Abrahã tenet lo-
cum portionis ſuperioris, aut Neſſamah, ſemper in Deũ tendentis: cuius
gratia liberamur à pugna carnis & hominis animalis ex quatuor elemen-
tis cõpoſiti. Vnde tunc animas noſtras Deo ſacrificamus. Quod innuitur
per ſacrificiũ panis & vini, oblatũ à Melchizedech. Secundum cuius or-
dinem venit Chriſtus offerens, & docens offerre Deo carnẽ & ſanguinẽ:
quæ per panẽ & vinũ illud ſignificantur. Nam Chriſtus corpus ſuũ, nunc Io. 6.
carnem, nunc panem, & ſanguinem ſuum vinum vocauit.
335 Cur Abrahã expendebat ſolũmodò argentũ: vt legitur? An, quià tunc aurũ Gen. 13.
non erat in vſu? Sed nõnè ſcriptura dicit, quòd aurũ fluuii è voluptatis horto Ibidẽ. 2.
egredientis, erat bonũ, & in precio? An igitur, quià ſcriptura ſtuduit inuere
locum, vnde erat Abrahã, & vnde influxum cõtinuè hauriebat? A' Meri-
die. n. influxum hauriebat: vnde argentũ venit. Quod & per aliã allegoriã
Moſes declarauit dicens, quòd ad Meridiẽ tentoriũ tendebat: & ibat proficiẽs, Ibidẽ. 12.
ſeu proficiſcens verſus Meridiẽ. Nec de auro fit mentio, vbi de Abrahã eſt
ſermo: quià ipſe non erat Aquilonaris, cuiuſmodi eſt aurum, quod ab Iob. 37.
Aquilone venit, ſed Meridionalis.
336 Babel à quo ædificata fuit? An conſtructa fuit à Semiramide ſuper oẽs mu-
lieres laſciua: vt Gentilium hiſtoriæ tradunt? Sed nõnè Ioſephus ad Ap- Ioſeph. ad
pionem ſcribens dicit ipſam ædificatã fuiſſe à Nabuchdonoſor? Cui adſti Appi.
pulari videt id, quod (vt Daniel ſcribit) dixit ipſe Nabuchdonoſor. Nõ- Dani. 4.
nè eſt hæc Babylon Ciuitas magna, quã ædificaui in robore fortitudinis
meæ? Sed nonnè antè Nabuchdonoſor fuit ædificata turris in Babylone:
quæ ex cõfuſione linguarũ ibi facta, Babel vocata fuit: vt in Geneſi legi- Gen. 11.
mus? An igitur fuit ædificata à filiis Noeh, qui multiplicati venerũt in cam-
pum Senahar, vt ibi ædificarent: ſicut ibidem legitur? Nec enim Baby-
lon eſt Niniue (vt aliqui Hiſtoriographi dixerunt) nec Niniue ædificata
fuit à Nino (vt ipſimet dicunt) ſed ab Aſſur: vt in Geneſi dicitur. Nã di- Ibi. 10.
ſtat Niniue à Babylone per multa paſſuũ millia: & Niniue iuxtà Tigrim,
Babylon autem iuxtà Euphratẽ ſita eſt.
337 Cur Abrahæ datum fuit præceptũ de circũcidẽdo præputio in octauo die? Ibi. 17.
Nõnè (vt ſæpè dictũ eſt) circuncíſio & effuſio illa ſanguinis ordinata fuit
ad placãdas Aquilonares virtutes, ſanguinem pro delicto exquirentes?
Octauo aũt die fiebat, vt corpuſculum infantis ſuſciperet fauorẽ poſt na-
tiuitatẽ ab omnibus Planetis: vnoquoq; videlicet die à Planeta ipſi præ-
dominante: & cõpleto curriculo rediret ad eundẽ Planetã, qui domina-
batur diei, in quo natus erat. Si verò ad ſupramundanos cœlos reſpicere

voluerimus: fiebat ſub ſecũdo in aſcẽdendo, & nono in deſcendendo: vbi eſt pactum & mater vitæ omnium viuificatrix.

338 Heſau, q Edom dr, eſt nẽ oĩno malus, & extrà oẽm ſalutis ſpem cõſtitutus? Ibi.36. Nõnẽ locus ipſi in hæreditatẽ datus id arguit? Nã שעיר Schir (vt ſuprà quoq; diſſeruimus) ſignificat piloſum, malũ dæmonẽ, turbinẽ, & cætera huiuſmodi hiſpida, dura ac dæmoniaca. Nõnẽ hoc quoq; expreſſum videt à Mal.1. Malachia: q phibet Heſau à Dño odio habitũ? Cui adſtipulat Ezechiel. Ezec.25. Sed nõnẽ Daniel ait ſaluãdos fore ſolũ Edom & Moab à nouiſſima pla- Dani.11. ga, ab Antichriſto inferẽda? Nõnẽ ẽt Pſalmographus, pſonã Meſſiæ agẽs, Pſal.107. canit. In Idumæã extendã calciamẽtũ meũ: humanitatẽ vȝ in ſalutẽ pecca- Mar.3. torꝝ dandã? Qđ effectum fuiſſe Marcus narrat: dũ ex Idumæa multos ad Ieſum veniſſe aſſerit. An igit deſtruẽdus, odio hñdus, ac penitus mortificandus eſt hõ aĩalis p Edom deſignatus: vt reuiuiſcat in ſpũm & ſaluetur? Sicut de Edom vel Heſau pro tpe odio à Deo habito factum fuiſſe Scri- Gen.27. ptura innuit. Nam Izahac Spiritu ſancto plenus ei dixit. Tempus veniet: cũ excuties iugũ, ſcilicet ſeruitutis è ceruicibus tuis. Et ſic vtraq; Scriptu- Col.3. ra ſibiipſi repugnare viſa ſaluatur. Quo ſenſu Paulus inquit. Mortui eſtis: & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo.

339 Cur Heſau inuiſus Deo, & ab ipſo (vt videbatur) alienus, cõuenit cũ Iaha- Gen.35. cob ſancto ad ſepeliendũ patrẽ Izahac? Nõnẽ, qà & ſi malus, debitũ tamẽ officiũ & obſequiũ patri impendit? Vnde vitam longã promeruit: viditq; Ibi.36. magnã & honoratam progeniem: vt in Geneſi patet. Iuxtà regulas cœli Exo.20. in lege expreſſas: inter quas hæc cõmemoratur. Honora patrẽ tuũ, & matrem tuã: vt ſis longæuus ſuper terrã. Pari quoq; modo pariq; prouentu Gen.25. ſcriptum eſt, ꝙ Iſmahel ancillæ filius, in ſeruitutemq; generatus ſimul cũ Izahac patrem Abraham ſepeliuit. Nec enim irremunerata trãſeunt pietatis obſequia, etiam à reprobis exhibita.

340 Cur Iahacob minor, Heſau maiori præfertur? An, quià bonus præferri me- Ibi.17. ruit? An (vt altius cõſcendamus) ad denotãdũ ſacramentũ per hos duos ſignificatũ, hominis vȝ animalis & ſpũalis? Animalis.n. homo ſm carnem 1.Cor.15. primò naſcitur: dicente Paulo. Prius quod animale, deinde quod ſpũale. Gal.5. Vnde ſicut (teſte eodẽ Apoſtolo) caro cõcupiſcit aduerſus ſpiritũ: ſic is, qui ſm carnẽ natus erat, perſequebatur eum, qui erat ſm ſpiritũ: vt idem Ibi.4. Apoſtolus alibi ait. Verũtamẽ hic animalis homo meliori homini, quãuis poſterius nato, ſubiiciendus eſt: & cõtrà eũ ipſe melior præualere debet, ipſumq; animalem hominẽ in ſeruitutẽ redigere: vt ipſe Apoſtolus 1.Cor.9. alibi docet, dicens. Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo. Et hoc quouſq; ipſe animalis homo in ſortem ſuam ſpiritualem & meliorẽ tranſmutetur: vt depoſito corporeæ ſeruitutis iugo cum ipſo meliori homine regnet in regno fœlici. Quo ſenſu Izahac dixit ipſi Heſau hominem animalem (vt dictum eſt) ſignificanti. Tempus veniet: cũ excuties iugum, Gen.27. ſcilicet ſeruitutis è ceruicibus tuis.

341 Quas gentes demolitur Heſau, vt earum bona hæreditate poſſideat? Nōne
in Deuteronomio legimus, ꝙ demolitus eſt Horræos? Quod vocabulū, Deut. 2.
ſiccos, aridos, & cōbuſtos ſignificat. Et benè hos demolitus eſt ille, qui ro-
rē cœleſti irroratus erat. Sicut ſcriptū eſt. In rore cœli, & in pinguedine Gen. 27.
terræ erit benedictio tua. Vnde docemur, ꝙ irrorati à cœlo gratia aliqua,
quāuis non ſit gratum faciēs (vt aiunt) præualēt contrà eos, qui ſunt peni
tus aridi, ſicci & cōbuſti igne peccatorū torquente. Nam malum ſeipſum
deſtruit: vt Plato & Ariſtoteles docent. E` cōuerſo autem bonum conſo- Pla. 8. de
lidat & munit. Docemurq́ præterea, ꝙ licet homo ſit in peccato, nunq̄ ta- Rep.
men opus bonum atq; pietatis obſequia deſtituere debet: quià pietas (vt Ethic. 4.
Apoſtolus ait) ad omnia vtilis eſt. 1. Timo. 4.

342 Cur Laban in teſtimoniū fœderis cum Iahacob initi lapidum cumulū ere- Gen. 31.
xit? Nonnè, vt lapides illi repræſentarent teſtes multos, qui aderant nō vi
ſibiles? Hinc dixit ipſe Laban. Nullus inter me & te ſermonis noſtri teſtis
eſt, præter Elohim. Quod vocabulū & ſi Deum ſignificat: ſæpiſſimè tamē
pro Angelis quoq; ponitur. Hinc vocarūt locum illum גלעד Galched. i.
cumulum teſtimonii. Sed cur Laban erexit cumulum lapidum: Iahacob
autem vnum tm̄ lapidem erexit in titulum? Nonnè, quià Iahacob vnius
tm̄modò Dei cultor, ipſum vnicū Deum vocabat in teſtē: ipſum vnico la-
pide repræſentās: Laban verò plurīū Deorū cultor (ſicut & alii Chaldæi)
plures lapides collegit in teſtes, q̄ plures Deos, quos colebat, repñtarent?

343 Cur fœdus illud ſuper lapidibus initum fuit? An, quià ſicut lapides illi im-
putreſcibiles erant: ſic exigebant, ꝙ pactum illud eſſet ſtabile & inuiolabi
le? An, quià ſicut lapides in fundamentis & ædificiis firmis & cōſtantibus
ponuntur: ſic ſuper ipſis firmari volebant iuramentū, quod ſtabile fore in-
tendebāt? An, quià per ipſos lapides firmitatem iuramenti quærebant ab
iis, qui per ipſos lapides figurabantur? Quemadmodum Abraham quoq;
per ſeptem agnas figurauit ſeptem illos fontes: à quibus iuramentum ro-
boratur. Quando videlicet iurauit Abimelech & Phicol exercitus eius
Principi: vt in Geneſi legimus. Ibi. 21.

344 Cur Chananæi permiſſi fuerūt morari in terra ſancta: cum maledicti eſſent? Ioſueh. 16.
An (præter ea, quæ ſuprà diximus) quià ſors illorū fuit in ipſa terra? Sed,
cum omnia, quæ in Scriptura ſacra enarrātur, ſacramēta ſua contineant,
quorum illa typum gerunt, nōnè inquirēdum eſt, quo ſacramento id fa-
ctum ſit? An igitur (vt Zohar docet) eodē ſacramēto terra illa ſancta fuit Zohar.
à Chananæis habitata, quo patres Abraham, Izahac, Iahacob, Moſes, &
deniq; ipſe Chriſtus in Aegypto pro tpe morati ſunt: anteq̄ ipſam terrā
haberēt poſſidendā? Quo quidē ſacramēto Berſabah, puteus vꝫ ſeptē, fuit
in ditione Vriæ, anteq̄ ſuſciperetur à Dauide: cui cœli ordine debebat. Et
hoc in ſacramētum, ꝙ humanum genus prius debebat eſſe ſub peccato, &
ſub Diabolo, q̄ ſub gratia, & Deo: vt (ſicut Apoſtolus ait) vbi abunda- Ro. 5.
uerat delictum, ſuperabundaret & gratia.

345 Cur Iſrael fuit primò afflictus in Aegypto à populo gentili & immundo?
1. Cor. 10. An (vt nuper diximus) gens illa ſancta, cui omnia in figura (teſte Paulo)
cõtingebant, ſub Aegyptiaca ſeruitute fuit, anteq̃ legẽ ſuſciperet, totũ ge-
nus humanũ figurãs: quod ſub ſeruitute peccati & Diaboli fuit, anteq̃ per
Redemptorẽ iuſtificaretẽ: vt vtrobiq; ſupabũdaret gratia & donũ? An, vt
vtraq; familia, particularis vz & vniuerſalis, cognoſceret ſe non mereri niſi
malum & ſeruitutẽ: & Deum liberationis ſuæ & omniũ bonorũ, quæ ſibi
data erãt, authorẽ cognoſceret? An, ne mortales cõtriſtarentẽ, ſi Deus eos
pmitteret in ſeruitutẽ peccati cadere: cũ inde maiori grã & dono eripiantẽ?

346 Cur Deus p ſomniũ Pharahoni reuelauit, quæ ventura erant ſup Aegyptũ,
Gen. 41. & totã regionẽ cõterraneã? Nõnè, vt fati ſeries ſeruaretẽ, & Ioſeph Aegy-
pto præficeretẽ? Et hoc, vt nedũ patrẽ ac fratres aleret, ſed ipſm vnà cũ fra-
tribus illuc deduceret: vt Aegyptiacæ ſeruituti oẽs ipſi ſubiicerẽtur (ſicut
Ibid. 15. Abrahæ prænũciatũ fuerat) & inde cũ gloria, ſignis, portentis, & brachio
Dei extento, p Moſem tandẽ educerẽtur. Si igitẽ hæc ſm fati ſeriẽ euene-
runt, nõnè neceſſariò & ineuitabiliter cõtigerunt? Sed cur filii Iſrael non
Doc. Heb. fuerũt ſeruituti obnoxiii niſi ducẽtis & decẽ annis (vt Doctores Hebræi,
Elchana. & pcipuè Elchana tradũt) cũ oraculũ dicat. Subiicient eos ſeruituti, & affli-
Gen. 15. gent quadringentis annis? Nõnè, quià orationibus patrũ abbreuiatũ fuit
tẽpus prædictæ ſeruitutis? Vñ docemur, q̃ ſentẽtiæ Dei oĩnò ineuitabiles
nõ ſunt: ſed orationibus & bonis opibus diminui pñt, & peccatis augeri.

347 Cur Iſraeliticus populus trãſiuit mare & Iordanẽ, anteq̃ in promiſſam terrã
Exo. 14. intraret? An, vt Aegyptii mergerentur in mari? An (vt ſacramẽta reſere-
Ioſueh. 3. mus) q̃ oẽs in mari baptizari debebãt? Iuxtà illud Apoſtoli. Oẽs mare
1. Cor. 10. trãſierũt, & in Moſe baptizati ſunt, in nube & in mari. Omnes. n. lotione
indigẽt: vt alibi tactum eſt. Baptizatis itaq;, ablutis & purgatis filiis Iſrael
amaris aquis ipſius maris, nõnè trãſeundum eis erat per Iordanis aquas
dulces, ſapiẽtię vz & gratiæ: quas cõtulit ille, qui in ipſo Iordane à Iohãne
Mat. 3. baptizatus fuit, Chriſtus. ſ. Redẽptor? Ipſe. n. oẽm amaritudinẽ in dulce-
Io. 16. dinẽ vertit: ſicut promiſerat, dicẽs. Triſtitia veſtra cõuertetẽ in gaudium.

348 Cur Ieremias ait, q̃ Iſrael eductus fuit ex Aegypto in brachio extento?
Iere. 32. An (vt dictũ eſt) pp multa pdigia & miracula coràm Pharahone & ſer-
uis eius facta: vt Iſraelẽ dimitteret? An p brachium extentũ, diuini nomi-
nis virtus intelligitur: quod in ſeptuagintaduos ramos (vt ſuprà diſſerui-
mus) extenſum fuit à Moſe: quãdo populũ per mare traduxit, & Aegy-
ptios ſuffocauit? Quod quidem nomen in multò plures ramos ab ipſo
Moſe extenſum fuit, quando dedit legẽ. Nam ipſa lex nil aliud eſt, q̃ no-
men Dei in nomina & cognomina ſua extenſum: vt ſecretioribus Theo-
logis tritiſſimum & celebratiſſimum eſt.

349 Cur aqua maris in trãſitu Iſraelis diuiſa fuit? An, vt ſecurum iter populo fu-
Exo. 14. gienti præberet? An, quià diuiſio illa aquarũ denotabat diuinæ bonitatis
amplexum, quæ veluti brachiis duobus amplexata eſt populũ à ſeruitute

liberatū? Sed cum aquæ pietatem & clæmentiā (vt ſæpè diximus) ſignifi- cent, cur tam acerbè Aegyptios ſuffocarūt? Nonnè Apoſtolus id refert, dum ait. Ignoras, ꝙ benignitas Dei ad pœnitentiā te adducit? Tu autem ſm duritiam tuam, & cor impœnitēs theſaurizas tibi iram. Nam clæmē- tia & benignitas Dei plærunqꝫ conuertitur in ſæuiſſimam iram aduerſus eos, qui ipſa abutuntur. Ro. 2.

350 Quot fuerunt Iſraelitæ, qui ex Aegypto egreſſi ſunt? Nōnè, ſi loquimur de gerentibus arma, & bello aptis, ſcriptura aſſignat eū numerū, à quo rece- dere minimè licet? Qui numerus fuit ſexcentoꝝ trium milliū, quingen- torum & quinquaginta viroꝝ. Si verò de omnibus eſt ſermo, cōputatis & ſenibus, mulieribus, & paruulis, fuerūt duo millia milliū præciſe: quot ſūt literæ totius Pentateuchi: ſicut aliqui magna induſtria & labore ſupputa- runt. Nam omnia, quæ Patribus contingebāt, ſacramētis plena erant. Nu. 1.

351 Cur Ioſeph fratres ſuos orto iam Sole dimiſit? An, ne offenderentur ab ex- traneis in nocte? An, vt expectaret fauorem patris, qui tabernaculum ſuū habebat in Sole: ſicut & Chriſtus? Hinc Gabriel de Chriſto loquens, Vir gini dixit. Regnabit in domo Iahacob. Et hoc comprobatū fuit, quando ipſe Iahacob cū Angelo luctabatur. Ipſe enim adueniente aurora, ſplen- dore videlicet Solari, ceſſit ipſi Iahacob, dicēs. Dimitte me: qȝ aurora eſt. Quaſi diceret. Si non potui contrà te in nocte: multò minus potero ad- ueniente Sole tibi fauente. Facit quoqꝫ Sol omnibus in luce ambulanti- bus, fugatis tenebraꝝ poteſtatibus. Iuxtà illud Prophetæ. Ortus eſt Sol & congregati ſunt, & in cubilibus ſuis collocabuntur; Exibit homo ad opus ſuum. Gen. 44. Luc. 1. Gen. 32. Pſal. 103.

352 Cur aliquando tota domus Iſraelitica ſuper Ioſeph (vt in Geneſi legimus) innixa fuit? An fortè id caſu euenit? Sed nihil quippè fortuitū deſcribitur in volumine, in quo omnimoda Dei prouidētia recenſetur. An igitur (vt ad myſteria veniamus) id factum eſt, vt cōprobaretur veritas illius æter- næ regulæ à Sapiente decantatæ. Iuſtus eſt fundamentum Mundi? Pro quo vulgata æditio habet. Iuſtus, quaſi fundamentū ſempiternū. Ioſeph nāqꝫ iuſtus fuit re, & teſtimonio ſcripturæ ſacræ, ipſius conſtantiam & iu- ſtitiam enarrantis: venitqꝫ (vt ſecretiores Theologi dicunt) à loco, qui iu- ſtus & fundamentū denominatur. Et hoc factum fuit in figuram Chriſti, qui fuit & eſt fundamentū totius Mundi: ſicut Ioſeph illius particularis & figuratiuæ familiæ fundamentum fuit. Gen. 47. Pro. 10. Gen. 39. Sec. Theo.

353 Cur Ioſeph (vt ſecretiores Theologi afferunt) peculiari cognomento iuſti gaudet? Nōnè iuſtus fuit Noch, de quo ſcriptum eſt. Noeh vir iuſtus atqꝫ perfectus in generationibus ſuis? Fuit quippè Noeh iuſtus in generatio- nibus ſuis tm̄, id eſt tēpore ſuo, aut in progenie ſua: vterqꝫ autem Ioſeph, filius videlicet Iahacob, & ſponſus beatæ Virginis, dicti ſunt iuſti ſim- pliciter. Sicut de ipſo ſponſo Virginis peculiariter in Euangelio habetur. Sicut enim Moſes in tota Dei domo fidelis fuit, non tm̄ in ſtirpe ſua: ſic Iidem. Gen. 6. Mat. 1. Nu. 12.

& Ioſeph in tota domo Iſrael iuſtus fuit. Nam licet multas ei fratres iniu-
Gen.37. rias intuliſſent (vt in Geneſi patet) omnibus tamen pepercit; & omnes
& 47. aluit. Sicut Moſes pro omnibus orauit. Vterque enim, Moſes videlicet &
Exo.32. Ioſeph ex illo loco, qui (vt nuper dictum eſt) à ſecretioribus Theolo-
gis צדיק Zadich, ideſt iuſtus nominatur, deſcenderunt: vt ipſi tradunt.
A' quo loco etiam noſtrum Ioſeph, ſponſum beatæ Virginis, qui, Euan-
Mat.1. gelii teſtimonio, iuſtus dicitur, originem traxiſſe opinamur. Vnde ipſe (vt
piè credimus) de tota Dei familia, tanq̃ fidelis & iuſtus, curam habet.

354 Cur Abraham noluit ſpeluncã duplicẽ gratis, ſed argento illam emit? An,
Gen.23. quià noluit locum illum eſſe cõem (vt ſibi offerebant filii Chet) ne locus
ille profanaretur cadaueribus incircunciſorũ? An, quià ſibi locum illũ ven
dicare voluit iure emptionis, ne quis præſumeret amouere corpora patrũ
à loco illo tanq̃ nõ ſuo? An (vt ad myſteria conſcendamus) locum illum
voluit emere argento, quod à Meridie prouenit; vnde Abrahã fauorem
omnẽ ſuſcipiebat: vt omnibus benè diſpoſitis & accommodatis ſm pro-
pria ſymbola & conuenientiam, fauorẽ à loco ſuſciperet, non tm̃ pro cor-
poribus, ſed pro anima ipſorum corporum hoſpite?

355 Cur Moſi datus fuit Aharon frater in ſocium? An, quià ad negocia legalia
Exo.4. & ſacra peragendà opportuniores erant duo q̃ vnus? Hinc Chriſtus di-
Mat.18. xit. Vbi duo vel tres fuerint in nomine meo congregati: ibi ſum in me-
Pro.18. dio eorum. An, quià (vt Sapiens ait) frater, qui adiuuatur à fratre, eſt ſicut
Ciuitas firma? An id factum eſt, vt ſacerdotiũ, quod erat in Aharon, iun-
Pla.in.6. geretur cũ regno, quod erat in Moſe? Vnde Plato iubet templa ædibus
de legibus. Regalibus cõiungi: vt etiã aliquibus in locis factum vidimus. Propterea
Petro ſacerdoti coniunctus fuit Paulus ferens gladium, in ſignum Regiæ
poteſtatis. Vnde tãq̃ Rex præponitur ipſe Paulus in priuilegiis Apoſto-
Pe.Damia. licis: ſicuti Petrus Damianus diſſerit.

356 Cur Moſi magis datus fuit Aharon in ſocium, quàm alius? An, quià ambo
magis inter ſe conueniebant? An id pro conſolatione Moſi factum eſt?
An, quià ambo erant ad id magis idonei: alter videlicet ad regnum, al-
ter autem ad ſacerdotium ſuſcipiendum & adminiſtrandum? Sicut cre-
Mat.10. dimus Chriſtum aſſumpſiſſe ad Apſtolatum Iohannem, Iacobum, Phi-
lippum & cæteros, non quià conſanguinei eſſent: ſed quià idonei miniſtri
2.Cor.3. noui teſtamenti à Deo facti erant: vt Apoſtolus innuit. Sed nõnè Chri-
ſtus dedit hanc gratiam? Dedit vtiq; ſm diſpoſitionem graduum à Patre
diſtributorum. Voluntatis autem paternæ non eſt ratio: quià ipſe di-
uidit ſingulis prout vult.

357 Cur ſanctum ſanctorum in medio tabernaculi poſitum erat? An, quià ſicut
Exo.26. ſummus Redemptor (teſte Propheta) operatus eſt ſalutem in medio
Pſal.73. terræ: ſic liberator Iſraelitici populi Moſes ipſum Redemptorem figu-
rans ſanctum ſanctorum & locum propitiationis in medio tabernaculi,
quod totum Mundum effigiabat, collocauit? Vnde conuenientiſſimè

hoc propitiatoriũ in medio Mũdi figuratiui locatũ eſt: & Chriſtus vera ꝓpitiatio in medio veri Mundi ſeſe collocauit, vt facilius omnibus circũaſtantibus propitiatio cõmunicaret. An id factum eſt, vt ſanctũ ſanctorũ haberet cõformitatẽ cũ ſupracœleſti Mundo, in cuius medio eſt Templũ Domini perpendiculariter pendens ſuprà Templũ à Salomone fabricatum: vt antiqui Theologi dicunt?

358 Qũo Moſes (vt ſecretiores Theologi dicũt) dorſum ſuũ ex fragmẽtis tabularum ditauit? An, quià tabulæ illæ erãt ſapphirinæ, & magni precii? Sed nõnè hoc Moſi parũ fuiſſet? Ipſe.n.erat Rex & Dñs totius populi: de cuius opibus ad libitũ diſponere poterat. An igitᷣ ꝑ tabulas illas ſapphirinas quoddã cœleſte munus intelligitᷣ? Vñ nõ ſine cauſa cœlũ ab Ezechiele dictum fuit ſapphirinũ: & in ſapphiri ſpecie oĩbus cõtuentibus apparet: aero ſereno vꝫ exiſtente. Quo qdẽ dono cœleſti factis indignis Iſraelitis, datũ fuit totũ illud munus Moſi: ſtante regula diuinæ munificentiæ, quæ nũꝗ repetit munus datũ. Vñ ſi ille, cui datᷣ, ſe indignũ exhibet, ab eo aufertur, & digno datᷣ. Iuxtà dictum Saluatoris. Auferetᷣ à vobis regnũ Dei: & dabitur genti faciẽti fructum. Vnde & in Apocalypſi ait hic magnificus Donator. Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam.

Sec. Theo. *Ezec. 1.* *Mat. 21.* *Apoc. 3.*

359 Cur tã facilè populus Iſraeliticus, à cultu Dei recedebat? An, quià ipſe pronus erat (ſicut & alii) ad malum? Iuxtà illud Geneſeos. Cuncta cogitatio hominis intenta eſt ad malũ omni tꝑe. An, qà ipſi Iſraelitæ malo dæmoni Mundi huius principi ſubiecti erãt? Quẽ Chriſtus tandẽ ex hoc Mundo eiecit: ne amplius eã vim mortalibus inferat, quã inferre ſolebat. An, qà non benè ſpũalibus initiati, facilè mouebãtur à ſenſibilibus: ſicut & hodie multi faciunt? An, quià & ſi multis priuilegiis donati erant, libero tamen arbitrio gaudebant: quo tantò magis abutebantur, quantò magis acceptorum beneficiorum immemores exiſtebant?

Gen. 6.

360 Cur Moſi oſſa nõ reperiuntur, nec ſepulchrũ eius? An (vt aliqui dicũt) quià ſic Deus iuſſit: ne Hebræi, qui tot & tanta per ipſius manus ſuſceperant, ipſm, tanꝗ Deum, adorarent? An, quià traſmutatũ fuit corpus eius in ſortẽ ſpiritualẽ: vt ſuprà tactum eſt? Vnde huiuſmodi corpus, ab oculis corporeis videri nõ poteſt: niſi pro libito eorũ, qui ipſo gaudẽt. An, quià tranſlatum fuit corpus eius in cœlum: ſicut corpus Henoch & Eliæ? Quod conueniens fuit: cum de Moſe ſcriptum ſit. Et non ſurrexit Propheta vltrà in Iſrael, ſicut Moſes.

Deut. 34. *Ibidem*

361 Phinees quot annos vixit? An in æternum? Cũ ſcriptum ſit in libro Numerorũ. Eccè do ei pacẽ fœderis mei: & erit tã ipſi ꝙ ſemini eius pactum ſacerdotii ſempiternũ. An illud ſempiternũ refertur ad poſteros ſuos: mortuo vꝫ ipſo poſt completum cõmunem vitæ curſum? Sed nõnè in libro Paralipomenon, dum cõnumerantᷣ duces Iſraelitici populi, qui fuerunt poſt Babylonis tranſmigrationẽ, cõnumeratᷣ Princeps Leuitarũ iſte Phinees, filius Elehazar, & nepos Aharon? An fortè (vt aliqui dicũt) hoc refertur

Nume. 25. *1. Paral. 9.*

ſertur

fertur ad annumerationẽ tempore Moſi factá? Sed nonnẽ hoc tanq̃ ineptum & inconcinnũ refellendum eſt? An igitur (vt aliis placet) erat alter Phinees filius alterius Elehazar? Sed cum ſacra Scriptura ſic Genealogias diſtinguat, vt nullus ſit error, nullaq́; perplexitas: dicendũ opinor, q̃ ſingulari dono & priuilegio ꝑpter zelũ eius vſq; ad tẽpus tranſmigrationis vixerit. Et forſitan viuit pariter cũ Elia. Ex quo ei par in zelo fuit.

362 Quæ eſt illa Ciuitas Chesbon caput regni Amorrhæoꝝ, à Ioſueh expugnata? An (vt literam ſequamur) Ciuitas erat ſic denominata? An (vt ad my-
Iud. 11.
ſteria veniamus) חשבון Chesbon cogitationẽ ſignificat, quæ in cerebro multiplicat̃: ſicut populus in Ciuitate? Et hæc cogitatio duplex eſt. Altera n. eſt bona: altera verò mala. De bona cogitatiõe Propheta canit. Q̃m
Pſal. 75.
cogitatio hominis cõfitebitur tibi: & reliquiæ cogitatiõis diem feſtũ agent tibi. De mala verò dr̃ in Geneſi, q̃ cogitatio cordis intenta eſt ad malũ. Et
Gen. 6.
de huiuſmodi malis cogitationibus Propheta canit. In illa die peribũt cogitationes eoꝝ. Et hanc malá cogitationẽ deſtruxit Ioſueh, qui Saluator
Pſal. 145.
interpretat̃, figurans Chriſtũ, in quo oẽs malæ cogitationes diſſipantur: prout Hieronymus ſentit, exponẽs illud Pſalmi. Et allidet paruulos ſuos
Hier. ſuper Pſal. 136.
ad petrã. Ille, inquit, laudatur: ille ꝑdicatur beatus, q ſtatim, vt cœperit cogitare, allidet cogitationes ſuas ad petram: quæ Chriſtus eſt.

363 Quæ eſt Ciuitas Chesbon, cuius piſcinæ in Cãticis, ſpõſæ oculi cõparãtur? Nõnẽ diximus Chesbon ſignificare quoq; bonas cogitatiões, quæ cõgregatæ, ſunt veluti piſcina fluens & diſtillãs in alios? Vnde huiuſmodi cogi
Cant. 7.
tationes comparãtur Ciuitati, quãdo ſimul collectæ ſunt. Quãdo verò bonæ ſunt, comparant̃ Ciuitati bonæ, nõ quidem deſtruendæ, ſed conſeruãdæ. Et quià per oculos intẽtio intelligitur (ſicut Ambroſius & Gregorius exponunt dictũ Chriſti. Si oculus tuus ſimplex fuerit, vel neq; &c.) Hinc
Luce. 11.
meritò oculi ſponſæ piſcinæ vel Ciuitati Chesbon ipſas cogitationes colligenti cõparantur. Quæ piſcina vel Ciuitas curanda eſt iuxtà illud Iſaiæ. Auferte malum cogitationũ veſtrarum.
Iſa. 1.

364 Quomodò paruula terra Iudææ vel promiſſionis tot hominũ millia capere potuit? Eſt. n. promiſſæ terræ longitudo ducentorum millium paſſuum à Dan vſq; Berſabee: latitudo verò à mari occidẽtis, vſq; ad mare ſalis, plagam videlicet oriẽtalẽ, octoginta millium paſſuũ ad plus. Vnde nõ videtur quõ tantæ multitudinis capax eſſe potuerit. An fortè (vt Hebræi gariunt) longitudo ipſius anteà fuit mille milliũ paſſuũ, ſed ꝑpter eoꝝ peccata poſteà coarctata fuit? Sed nõnẽ hoc multis fabuloſum videt̃? An igitur, quià terra illa ferax & opulenta eſt? Vnde tam magnæ multitudinis capax eſſe potuit. Cũ de habitatione non ſit quæſtio, ſed de victu: qui ꝑueniebat ampliſſimus ab illa terra opima, particulari cœli rore irrorata. Qui ros ſub nomine lactis & mellis deſcribitur.

365 Cur ſcriptum eſt, q̃ in plaga grãdinis hordeum & linum læſa fuerũt: far ve-
Exo. 9.
rò & triticũ illæſa remanſerũt? An, quià (vt in lr̃a habetur) hordeũ erat vi-

rens,& linũ folliculos germ'nauerat:triticũ verò & far ſerotina erant?An
(vt ad ſacramenta veniamus, quibus hæc minutiſſima referta erant) per
linum & hordeum intelliguntur Aegyptii,& intelligẽtiæ ipſis præſidẽtes,
omnes quidem Aquilonares, ſicut linum & hordeum?Vnde non tm̃ ipſi
Aegyptii fuerunt læſi:ſed etiam poteſtates ipſis præſidentes fuerũt auulſæ
& abiectæ. Triticũ autem & far, quæ Meridionalia à ſecretioribus Theo-
logis dicũtur, Iſraelitas,& intelligẽtias ipſis præſidẽtes ſignificant: qui & ſi
medium tenent cũ patre ſuo Iſrael: nihilominus ſatis Meridionales ſunt,
cũ priori patre ſuo Abraham: ſicut alibi exaratum eſt. Et hi nõ fuerũt læſi,
immò roborati & confortati ſimul cũ intelligentiis ſuis.

366 Quæ fuit intelligentia potiſſima protegens Iſraelitas?Quòd Angelum ha-
buerint clariſſimè habemus in Exodo: vbi dicitur. Eleuanſq; ſe Angelus Exo.14.
Domini, qui præcedebat caſtra Iſrael, abiit poſt eos:& cum eo pariter co-
lumna nubis: ſtetitq; inter caſtra Aegyptiorũ,& caſtra Iſrael. Et infrà in-
quit Deus. Eccè ego mittam Angelum meũ, qui prçcedat te,& cuſtodiat Ibi.23.
in via: & introducat in locum, quem præparaui tibi. Et iterum. Angelus
meus præcedet te. Vt autem fortior eſſet Angelus ad protegendum eos
poſita fuit in eo virtus & nomen Dei: ſicut ipſemet Deus perhibet, dicẽs.
Et eſt nomen meum, ideſt virtus nominis mei in eo. Quẽ Angelum He- Ibidẽ.
bræi cõmuni conſenſu Michaelem fuiſſe dicunt.

367 Vnde haberi poteſt, ꝙ Angelus protegẽs caſtra Iſrael, fuerit Michael?An,
quià id Hebræi cõmuniter aſſerũt: vt modò dictum eſt?An, quià id ex ſa-
cra Scriptura ſatis clarè elici poteſt, ex eo, ꝙ dicit̃. Et eſt nomen meum, Ibidem.
ideſt virtus mea in illo?Hinc erat eis tanq̃ Deus: iuxtà ipſius nois מכאל
Michael interpretationẽ. Quod benè interpretando ſignificat. Quis ſicut
Deus: nullus vꝫ, niſi ille, qui nomẽ & virtutem Dei in ſe habet. An, quià
id rationi cõſentaneũ fuit, vt Michael, Angelorũ princeps daretur in tu-
telam populi Iſraelitici, qui primogenitus Dei erat: ſicut in Exodo dicit̃? Ibi. 4.
Vnde poſtq̃ amiſerunt primogeniturã illam,& Deo multis iniquitatibus
terga verterũt, receſſit, iuſſu Dei, Michael ab eis, & cõſtitutus eſt princeps
ſuper animas iuſtorum: qui vꝫ in Chriſto regenerati ſunt: & factus fuit
princeps militiæ Chriſti cum omnimoda poteſtate.

368 Si Michael animas (vt fertur) ponderat, quibus lancibus vel qua ſtatera
librat eas?An fortè lancibus corporeis?Sed cũ anima nullum pondus ha
beat, quomodò huiuſmodi lancibus librari poteſt?An igitur librat eas
ſtatera habente ſymbolum cũ menſura, qua ſuperius diximus menſura-
tam eſſe ſupernam regionẽ, & cætera ibi enumerata?Ipſe enim Sacerdos
cœli coæquat ſumma iuſtitia vniuſcuiuſq; merita cũ præmio ſibi dando:
ne plus aut minus detur, q̃ ſit remunerandorũ meritũ, non quidẽ in arith-
metica, ſed geometrica proportione. Omnia nanq; ſubtiliſſimè diſcutiun-
tur in Tribunali diuinæ iuſtitiæ. Cuius loci inter Angelos ibi aſtantes
Michael principatum tenet.

369 Cur Samſon, vt Philiſtinorum agros demoliretur, vſus eſt vulpibus? An, quia
Iud. 15. vulpium eſt proprium huc illucuè diſcurrere? Hinc, vt deferrent ignem
per omnes agros, illas accœpit. An (vt ad ſacramēta veniamus) per vul-
pes, quæ ſemper nocent, & nunq̃ proſunt, intelliguntur virtutes malæ,
quibus Deus vtitur multoties in punitionem malorum? Vnde Propheta
Pſal. 77. canit. Immiſſiones per Angelos malos. Et alibi. Spiritus procellarum, qui
& 148. faciunt verbum eius. Sic etiam Dei miniſtri vtuntur huiuſmodi ſatelliti-
1. Cor. 5. bus. Quod Apoſtolus fecit, quando iuſſit tradi Corinthium illum in in-
teritum Satanæ ſm carnem: vt Spiritus ſaluus fieret. Sic quoq; Samſon
vſus eſt vulpibus eos ſignificantibus: vt ignem portarent, nō quidē com-
buſtiuū, ſed purgatiuū. Hinc ſcriptū eſt, q; poſuit ignem in ſtupa, debiliſſi-
mo ignis fomento, & in caudis atq; extremitatibus ipſarum vulpium.

370 Cur Samſon ſumpſit vindictam de Philiſtæis cū tanta ſuimetipſius iactura,
Iud. 16. morte videlicet? An, quià arreptus fuit ſpiritu Dei? Vnde in textu dici-
tur. At ille, ſcilicet Samſon inuocato Domino: cuius videlicet ſpiritu age
Heb. 11. batur. Quod cognoſcens Apoſtolus, eum ſanctorum catalogo aſcripſit.
Ro. 8. Qui enim ſpiritu Dei aguntur (vt idem Apoſtolus ait) nō ſunt ſub lege.
An, non cū iactura, ſed cū prouentu magno ſe morti expoſuit in honorē
Dei, & Philiſtinorum perditionem? Philiſtiim enim cadentes interpretanẽ,
& figurabant hoſtes Dei, qui è cœlo ceciderunt. Et hac ratione & iuſtitia
martyres ſe ſe morti tradiderūt, cū ſumma laude, gloria, & vtilitate. Vnde
iſti abſq; aliis cōprobationibus ſanctorum catalogo aſcribuntur.

371 Cur Dauid audita Saulis morte dixit. Montes Gelboeh, nec ros, nec pluuia
2. Reg. 1. veniat ſuper vos? An, quià plenus ſpiritu prophetico cognouerat, quæ
ventura erant? Ideò illa decantauit. Nam (vt à multis aſſeritur) nunq̃ vi-
ſus fuit ros aut pluuia in montibus illis. An (vt ad ſacramenta conſcen-
damus, quibus ſcriptura refertiſſimà eſt) ros & pluuia verba Dei ſignifi-
Deut. 32. cant (ſicut à Moſe docemur, qui in Cantico ſuo dicit. Expectetur ſicut
pluuia eloquium meum, & deſcendant ſicut ros verba mea) quæ cadere
Pſal. 113. non debent ſuper interfectos & derelictos à Deo: dicēte ſcriptura. Non
mortui laudabunt te Domine, neq; omnes, qui deſcendunt in infernum?
Pro quo in literæ veritate habetur דומה dumah, ideſt ſilentium. Nam in
Ibi. 6. huiuſmodi ſilet omnis laus, & verbum Dei: ſicut & alibi dicitur. Quoniā
nō eſt in morte, qui memor ſit tui: in inferno autē quis cōfitebitur tibi?

372 Quo oleo Dauid Rex à Samuele vnctus fuit? An fortè oleo oliuarum? Sed
1. Reg. 16. quomodò hoc conferre potuit regnum & propheriam inde ſubſecutam:
niſi quatenus erat ſacramentum veri olei, quod illa conferre potuit? An
igitur (vt aliàs diximus) vnctus fuit oleo lætitiæ, quæ eſt diuinitas? Quo
quidē oleo ſuper omnes vnctus fuit Redemptor. Vnde per antonoma-
ſiam denominatus fuit Meſſias hebraicè, Chriſtus græcè, vnctus autē la-
Acto. 10. tinè. De qua vnctione Petrus loquens ait. Vnxit eū Deus Spiritu ſancto
Iſa. 61. & virtute. Sicut Iſaias, eius perſonam agens prædixerat. Spiritus (inquit)

Domini ſuper me, eo ꝙ vnxerit me: vt prædicarem captiuis indulgentiã, *Luc.4.*
& clauſis apertionẽ: & quæ ſequũtur. Hoc igitur oleo vnctus fuit Dauid
gerens ſup oẽs verũ Chriſti typũ, vt eſſet Rex, Propheta, & Sacerdos:
ſicut Chriſtus fuit. Fuit enĩ (vt clarè patet) Rex & Propheta. Fuit quoq;
Sacerdos in eo ꝙ Pſalmos cõpoſuit, ſacra multa inſtituit, cultũ Dei am-
pliauit, & oĩa pro tẽplo ędificãdo præparauit: vt ſuprà quoq; diſſeruimus.

373 Quid operabatur hoc oleum? Nõnè (vt nuper & alibi diximus) hoc oleum
conſtituebat hominẽ Prophetã, Regem, & Sacerdotem? Qui omnes ma
gis q̃ homines ſunt, & ſemidei, vicemq; Dei in terris gerunt. Hinc eis ne-
ceſſarium erat hoc chriſma Spiritus ſancti. Rex enim, qui iudicando facit
officiũ illius, qui dixit. Omne iudicium dedit mihi Pater: hoc indigebat. *Io.5.*
Ipſo indigebat Propheta, cũ Prophetia (teſte Petro) non ſit allata huma *2.Pet.1.*
na voluntate: ſed Spiritu ſancto inſpirati, locuti ſunt ſancti Dei homines.
Hoc indiget Sacerdos, vt ipſum aliis cõmunicare poſſit. Iuxtà illud. Sicut *Pſal.132.*
vnguentũ quod deſcendit in barbam, barbam autem Aharon: quod de-
ſcendit in oram veſtimenti eius, ideſt ad infimos quoſq; plebeios.

374 Cur multi oleo ſacro vncti non prophetant, nec ſunt veri iudices, nec ſacer-
dotes? Nõnè Theologi diſcrimen faciũt inter ſignũ & ſignatũ? Non enim
aqua, qua caput baptizandorũ aſpergitur, eſt res ſacra, ſed ſacræ rei ſignũ:
nec oleũ, quo Sacerdotes vel Reges aut Prophetæ vngunẽ, eſt ipſum ve-
rum chriſma, & diuinitas, ſed ſignũ ipſius. Hinc aliqui ſuſcipiunt ſignum,
& non ſignatum: ſiue (vt aiunt) ſacramentũ, & non rèm ſacramenti. Sed
nõnè dicitur ſacramentũ ſignum efficax: vt adeſſe nequeat abſq; ſignato?
Eſt quidem ſacramentũ ex ſe ſignum efficax & certum: niſi ſuſcipiens po-
nat obicem, ſe indignum exhibens. Nam aliquando quis adeò obſtat, vt
illud, quod in adiutoriũ offerẽ, in præiudiciũ vergat. Quẽadmodũ de Eu-
chariſtiæ ſacramẽto clarè loquiẽ Apoſtolus, dicens. Qui manducat & bi- *1.Cor.11.*
bit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit.

375 Cur Elias (iubente Deo) vnxit Hazaelem in Regẽ Syriæ, & Iehu in Regẽ *3.Reg.19.*
ſuper Iſrael: cũ ille nõ fuerit de populo Dei? An, quià (vt Apoſtolus in- *Ro.13.*
quit) nõ eſt poteſtas niſi à Deo? Vnde Reges gentiũ conſtituũtur à Deo:
quãuis peculiariter non ſit enarrata cura, quã Deus de ipſis habet, ſed ali-
quando vix adũbrata. Hinc edocemur, ꝙ Deus vniuerſorũ eſt Dominus.
Curam autẽ electæ familiæ publicandam inſtituit: cũ omnia, quæ circà
ipſam facta ſunt, ſacramentis plena ſint, & ad inſtructionẽ noſtram facta
fuerint. An forſitan hic Hazael & Iehu vncti peculiariter enarrantur: quià
electi fuerũt in vltionem Achab, & impiiſſimæ Iezabelis? Nec ex illa vn-
ctione fuerunt effecti prophetæ, ſicut Dauid: vt doceamur, ꝙ illud chriſ-
ma non erat eiuſdem virtutis in omnibus.

376 Cur Dauid cõmiſit Salomoni vĩdictã de Ioab & Semei ſumẽdã? Nõnè ipſe *3.Reg.2.*
legerat edictũ Dei, à Moſe decantatũ. Mea eſt vltio, & ego retribuã? Cur *Deut.32.*
igiẽ iuſſit ſumi vindictã: maximè in morte, qñ hoĩes oĩbus inimicis parcere

ſolet? Nō quippè id fecit vēdicās ſibi, qđ Dei ꝓpriū eſt: ſed tāq̄ diuinæ ſen
Pſal. 17. tentiæ executor, & ꝓut ſibi demādatū erat. Iuxtà illud. Deus, qui das vin
& 117. dinctas mihi. Et alibi. In noīe Dn̄i, qà vltus ſum in eos. Quibus verbis in-
nuit, ꝙ nō ſuo, ſed Dei noīe vindictam de inimicis ſumebat. Et quãuis id
ſibi demādatū eſſet: cōmiſit tñ hoc filio ſapienti & iuſto: ne vlciſcēs ipſemet
duceretur aliquo odio, vel appetitu vindictæ ſm carnē & ſanguinem.

377 Cur Dauid ſanctus cū tāto ſuoꝝ piculo cōcupiuit aquas ciſternæ antè portā
1. Reg. 23. Betlehē exītis? An id fecit ductus appetitu aiali: ꝓut hoībus aliqñ cōtin-
git? Sed ad qđ hoc in ſcriptura tā graui recenſet: & quæ laus fuit iſta tanto
Acto. 13. viro ſm cor Dn̄i electo? An igit̄ deſyderauit aquas illas, de qbus Iſaias lo
Iſa. 12. quēs ait. Haurietis aquas in gaudio e fontibus Saluatoris? Quas aquas ipſe
Io. 7. Saluator ſpōtè ꝓpinauit, inuitās ſitiētes ad bibendū, & dicēs. Siquis ſitit,
veniat ad me, & bibat. Et hæc aqua dr̄ eſſe iuxtà portā Betlehē. i. domus
Ibi. 6. panis: illius vꝫ, de quo ſcriptū eſt. Hic eſt panis, qui de cœlo deſcendit. Do
mus itaq; huius panis eſt cœlū, in qđ nō intrat, niſi qui lotus fuerit, vel po
Ibi. 3. tatus aqua illa. Nā de lotiōe dictū eſt. Niſi qs renatus fuerit ex aqua & Spū
Ibi. 4. ſctō, nō intrabit in regnū Dei. Et de potu ipſius inqt alibi Saluator. Si qs
biberit ex aqua, quā ego dedero, fiet in eo fons aquæ ſaliētis ī vitā ęternā.

378 Cur Dauid allatā aquā bibere noluit? An (vt ī textu habet̄) qà dixit Dauid.
2. Reg. 23. Propitius ſit mihi Dn̄s ne faciā hoc. Nū ſanguinē hominū iſtoꝝ, qui ꝓfe-
cti ſunt, & aīaꝝ piculū bibā? An (vt altius cōſcendamus) Dauid hoc fecit,
vt doceret nō eſſe violenter, & cū ſanguinis piculo, pcurāda illa, quæ ſua-
Mat. 10. uiter & gràtis ſuſcipi debēt? Quo ſenſu Saluator inqt. Gràtis accœpiſtis
Apoc. 22. & gràtis date. Et in Apocalypſi. Qui ſitit veniat, & q vult accipiat aquā vitę
gràtis. Hinc ad purgandum errorē, Dauid aquas illas Domino libauit,

379 Cur Abſalom ſuſpenſus fuiſſe legit̄ crinibus ad quercū? An fortè, qà ſic caſu
2. Reg. 18. occurrit? Sed nō qppè de fortuitis tractat̄, vbi diuinæ ꝓuidentiæ effectus
deſcribunt̄. An igit̄, qà ſicut benè operās, expleto opatiōis ſuæ curriculo,
iuxtà talēta ſibi tradita, deuenit ad pmiū: ſic malè agēs cōpleta iniquitate,
iudici & tortori puniēdus tradit̄, p ea vꝫ, p quæ peccauit? Vñ, qà Abſalom
peccauerat in robore & virtute, quãuis malè cōparata, quæ p capillos de-
notabat̄ (ſicut de Samſone dictū eſt) p capillos punitus fuit: qbus ad ar-
borē ſuſpenſus fuit, & cōfoſſus iaculis, quæ præparauerat mittere in pr̄em.
Eſter. 7. Sicut & Haman ſuſpēſus fuit in ligno, qđ Mardochęo iniuſtè ꝑparauerat.

380 Quo ligno ſuſpenſus fuit Haman? An ligno illo, de quo Sapiēs ait. Benedi-
Ibidem. ctū lignū, p qđ fit iuſtitia? An fuit lignū illud, qđ poſitū erat in medio pa-
Sap. 14. radiſi, iuxtà lignū vitæ: arbor vꝫ ſcientiæ boni & mali? ץץ Hez. n. arborē,
Gen. 2. lignū, & patibulū ſignificat. Quod patibulū venit à ligno ſcientiæ boni &
mali: à lege vꝫ, quæ dictat bonū faciēdū, & malū euitādū. Eſt quoq; lex
lignū dans bonū: pmiū vꝫ obſeruāti, & malū. i. pœnā trāſgredienti ipſam.
Hinc de Chriſto vera arbore ſciētiæ boni & mali (cū in eo deſcripta fuerit
Luce. 2. tota lex) dixit Simeon. Eccè poſitus eſt hic in ruinā, & in reſurrectionē

multoꝝ in Iſrael. Lignum itaq; & patibulum, quo ſuſpenſus fuit Haman,
fuit (vt innuit litera) arbor ſcientiæ, ideſt lex. Nam & ipſa dicitur lignum
vitæ. Iuxtà illud Sapientis. Lignũ vitæ eſt iis, qui appræhenderint eam. Pro. 3.

381 Bonũ in quo potiſſimũ conſiſtit: in vno nè, an in pluribus? Nõnè in vno: vt Leucip.
Leucippus opinabatur? Hinc Chriſtus Marthæ dixit. Martha Martha ſo Lu. 10.
licita es, & turbaris ergà plurima: porrò vnũ eſt neceſſariũ. Sed ſi bonũ in
vno cõſiſtit: cur Deus fecit tot tamq; varia ac multigena creaturaꝝ genera?
Cur non concluſit omnia in vnũ? Sed ſi omnia eſſent vnum, vbi eſſet reꝝ
cõcentus, qui eſt parium diſpariũq; reꝝ conuentio? Nõnè & Deus perfe-
ctiſſimus & ſummè fœlix nõ contentus vnitate diffundi voluit in tres per-
ſonas (vt Theologi noſtri dicunt) ſiue in decẽ annumerationes: vt anti-
qui Theologi tradũt? Bonitas itaq; & fœlicitas cõſiſtit in vno: quò omnia
tendunt aut tendere debent: vt Plotinus diffuſè tractat. Quò etiã tendunt Plo. i libro
tres perſonæ diuinæ: ſicut ex Chriſti verbis elicitur. Ait enim. Ego & Pa de vno.
ter vnũ ſumus. Quod & de nobis eſſe debet. Hinc ipſe Chriſtus rogauit Io. 10.
Patrem, dicens. Rogo Pater, vt ſicut ego & tu vnũ ſumus, ità & iſti vnum Ibi. 17.
ſint in te. Exitus autem in plura fit ex neceſſitate cõmunicationis & pro-
ductionis. Quæ plura niſi tenderent in vnum, remanerent imperfecta &
inquieta. Iuxtà illud Auguſtini. Feciſti Domine cor meum ad te, & in- Auguſtin.
quietum eſt, donec quieſcat in te.

382 Si fœlicitas & bonũ conſiſtit in vno: cur in creatione hominis dictum fuit.
Non eſt bonum hominẽ eſſe ſolum? Nõnè, quià ſpecies humana conſer- Gen. 2.
uari non poterat abſq; muliebri adiutorio? Hinc dictum eſt. Faciamus ei
adiutorium: quod ſit veluti coràm ipſo: vt literæ veritas habet. Nam (vt
Plato, rerum ſacrarum nõ ignarus, exponit) Deus à principio hominem, Pla. Sym.
cũ muliere dorſo vnitum, creauit: ſed è regione ordinauit vnum cũ alio
cõiungendũ: vt ambo ſe ad inuicẽ cõmiſcẽtes, ꝓpagationi humani gene-
ris operã nauarent. Nec in diuiſione illa fuit bonũ, ſed in reiterata vnione:
ad quã ordinata fuit illa diuiſio. Hinc de cõiugibus dictũ eſt. Et erũt duo Gen. 2.
in carne vna. Bonũ igiť cõſiſtit aut in vno, aut in vnione multoꝝ: quæ ſua-
pte natura vnũ eſſe nequeũt. Vnde & ſi varia ſunt: vnione tñ illa gaudent.

383 Cur in tertio die fabricæ dictum eſt. Et vidit Deus, ꝙ eſſet bonum: in ſecun- Ibi. 1.
do verò die nequaꝗ? Nonnè, quià in ſecundo die facta fuit diuiſio, nulla
autem vnio: quæ indicat pacem & bonum? Poſitum enim fuit firmamen-
tum diuidens aquas ab aquis. Quæ quidem diuiſio non habet rationem
boni: cũ opponatur vnioni, in qua bonũ (vt dictum eſt) collocatur. Sed
ad quid fecit Deus diuiſionem illam: cũ non ſit bona? Illam quippè fecit,
vt ordo & ſeries rerum (vt alibi diſſeruimus) ſeruaretur: ea tamen lege vt
aquæ illæ tempore ſuo iteꝝ vnirentur. Quod erit, quando homines, qui
ab eodem fonte, à quo & Angeli emanarunt, vnientur cũ eis: vt Deũ lau-
dent ſimul cũ ipſis. De quibus ſcriptũ eſt. Et aquæ, quæ ſuprà cœlos ſunt, Pſal. 148.
laudent nomen Dñi. Per aquas. n. illas Angeli intelligũtur: vt Sapientes

optimè norunt. Quibus hoïbus cũ ipſis aquis reunitis reunientur omnia: Cũ omnia in homine,veluti in minori Mundo,contineanť.Et ſic omnia tandem ad vnũ reducentur.In qua vnione erit bonum & fœlicitas.

384 Cur pmiſit Deus,vt Semei tã acriter malediceret Dauidi à facie filii ſui Abſa
1.Reg.16. lom fugienti?An,quià ſic merebatur Dauid pp peccatũ in Vriã Ethæum
Ibi.12. cõmiſſum:ſicuti à Deo p Natan prophetã ſibi dictum fuerat?Non recedet (inquit) gladius à domo tua vſq; in ſempiternũ, eo q̃ deſpexeris me, & tuleris vxorem Vriæ Ethæi. Et hoc iuxtà regulam illam nũq̃ variabilem,
Mat.7. qua dicitur. Eadem menſura,qua menſi fueritis aliis,remetietur & vobis. Sicut enim ipſe deſpexit Deũ : ità fuit deſpectus à ſeruo.Et ſicut ipſe effudit alienum ſanguinẽ: ità filiorũ ſuorũ ſanguis effuſus eſt:qui ſanguis patris cenſetur. Sed (vt ad allegoriã veniamus) nõnè Dauid,qui typũ Chriſti penè in omnibus geſſit,in hoc potiſſimè Chriſtum effigiauit: qui maledi-
1.Pet.2. ctus fuit & tulit patiẽter?Sicut Petrus teſtať,dicẽs. Qui cũ malediceretur non maledicebat:cũ pateret nõ cõminabatur. Sed cũ figuratum ſemper à figura in aliquo differat,differt in hoc Chriſtus figuratus à Dauide figurãte:qà ipſe pro alienis,Dauid autẽ pro peccatis ſuis maledictionẽ tulit.

385 Cur Dauid in Pſalmis tã acriter impios execratur?An,quià indignatus cõ-
Pſal.68. trà hoſtes,vindictam de eis expoſcebat?Sed cum ipſe verus Vates eſſet,
& 108. nõnè veri quoq; Prophetæ mores obſeruabat: qui nihil penitus dicit,niſi ea,quæ diuinus ſpiritus ſuggerit?An igitur non tanq̃ maledicus,ſed tanq̃ verus Vates,ea,quæ in libro Dei ſcripta legerat,proclamabat?Sicut Iſaias fecit:qui poſtq̃ ſententiã Dñi,contrà Bozra,ideſt Romã latã pclamauit,
Iſa.34. ſubinfert.Legite in libro Dñi: & hæc oïa repietis.Vñ maledictiones trãſ-
Deut.27. greſſoribus legis & mãdatorũ Dei dãdæ,ſunt annotatæ in repetitiõe ipſius
& 28. legis:quas pteſtatus & cõminatus eſt Deus p Moſem ſup monte Hebal.

386 Cur Dauid hominem,Dei facturam,tam durè appellauit mendacem?An
Pſal.115. id dixit (vt aliqui interpretanť)in præcipitatione ſua?Pro quo cõmunis æditio habet.Ego dixi in exceſſu meo:omnis homo mendax.Sed ſcribi non deberẽt dicta præcipitanter,aut temerè,velut oracula.An igitur (vt
Hier.ibi. benè ſentit Hieronymus) id dixit Dauid in ſtupore ſuo?Stupebat enim Propheta conſyderans,q̃ à Deo,qui eſt ſumma veritas,productus fuerit
Gen.1. homo tam celebriter ad imaginẽ ipſius Dei:& tamen mendax reperiatur. Cum mendaciũ ſit alienum à ſumma veritate,quæ Deus eſt (vt diximus)
Io.8. & ſit propriũ Diaboli,ipſius ſummæ veritatis aduerſarii.Mendax itaq; eſt omnis homo,nõ quià creatus fuerit mendax,ſed quià imbibit venenũ à patre mendacii Diabolo propinatũ: vt alibi diſſeruimus.

387 Cur Deus pmiſit hominẽ fieri mendacẽ:cũ (teſte Sapiente) rectum & veri-
Eccl.7. dicum ipſum fecerit?Nõnè (præter ea,quæ alibi dicta ſunt) vt cõprobaret
1.Cor.4. homo verũ eſſe dictũ Apoſtoli.Quid habes homo,quod non accœpiſti? Et hoc,vt ſicut experimẽto claro vnuſquiſq; cõprobat ſe hẽre eſſe à Deo, dũ ipſe diſpoſito corpore animã infundit: ità cõprobaret ſe hẽre veritatẽ,

pulchritudinē virtutū,iuſtitiā & omnia bona. Quod cognoſcēs ipſe Apoſtolus ait. Non ſumus ſufficientes cogitare aliqd ex nobis quaſi ex nobis: 2.Cor.3.
ſed omnis ſufficiētia noſtra ex Deo eſt. Vnde Plato inducit Socratē profitentem ſummū bonū à quo omnia bona,iuſtum à quo omnia iuſta,pulchrum à quo omnia pulchra,& verū à quo omnia vera. Et hoc (vt alibi differuimus) ipſemet Deus eſt. Pla i Hip. maiori.

388 Cur & quas vias & ſemitas ſibi petebat oſtendi Propheta? Nōne,quià (vt Pſal.24.
aperte Baruch ait) nō eſt qui poſſit ſcire viā Dei,neq; qui excogitet ſemitas eius? Quod & Plato,dū de progreſſu in Deum ageret,phibet dicens. Baruch.3. Pla. i Epinomide.
Nemo id docebit, niſi Deus adinuenerit. Viæ autē ſunt mandatorū Dei:
ſicut ipſe Propheta innuit,dicēs. Viam mandatorū tuorū cucurri. Semitæ Pſal.118.
verò ſunt itinera pfectorū:quæ breuiora ſunt & delectabiliora, & magis à luto & multis tranſeuntiū impedimentis expedita. Verū difficilius obſeruantur. Et eſt callis adhuc ſtrictior: quæ tamen (vt dictū eſt) quantò breuior,tantò ſuauior & delectabilior exiſtit.

389 Cur Dauid regnū adipiſci nō potuit,niſi pcuſſo prius Hamalech? An, quià 1.Reg.30.
ſicut Saul regno priuatus fuerat,quià nō plenè pcuſſerat Hamalech (ſicut
præcœperat ei Dñs: vt in primo Regū volumine legimus) ſic oportuit, Ibi.15.
q; Dauid ipm penitus pcuteret,priuſq; regnū illud adipiſceretur,quo ipſe Saul priuatus fuerat? An,quià Dauid,qui electus erat ad bellandū bella
Dñi,fuit vera manus,quæ (vt Moſes ſcribit) eſt ſuper ſede יה Iah, ideſt Exo.17.
Dei pugnās cōtrà Hamalech à generatiōe in generationē? דוד Dauid.n. apud Hebræos tantūdem reddit in numero,quantū יד Iad,quod manū ſignificat: quatuordecim vz. Vnde īnuitur, quòd ipſe Dauid fuit vera manus pugnans contrà Hamalech, Diabolū (vt alibi diximus) ſignificantē: qui debellatus fuit à Chriſto: cuius typū ipſe Dauid ſup omnes elegantiſſimè geſſit. Vnde docemur,q; regnu æternū adipiſci non poſſumus:niſi prius debellato Diabolo per Hamalech figurato. Iuxtà illud Apoſtoli.
Non coronabitur,niſi qui legitimè certauerit. 2.Timo.2.

390 Cur tā diligēter Dauid plæriſq; in locis petit exaudiri à Deo,& aliqñ exaudiri nō videt? Nōnè,vt indicaret orationē à Chřo faciendā,in qua nō fuit
exauditus? Quādo.ſ.petiit ab eo trāſferri calicē. Hinc de ipſo pcipuè opinor ipm Dauidē cecinisse. Deus meus clamabo per diē,& nō exaudies,& Mat.26. Pſal.21.
nocte nō tacui. Pro quo vulgata æditio habet. Et nō ad inſipientiā mihi. Nā (vt piè credendū eſt) orauerat quoq; in die pro calice illo trāſferēdo: Quāuis Euāgeliſtæ enarrēt ſolūmō orationē in nocte factā in antro illo, qd eſt in monte oliuarū. Sed cur exauditus nō fuit? An,qa orauerat,fragilitati humanę indulgēs,& ſe eſſe hominē oſtēdēs? Hinc ſtatim rōni cedēs,
& eā præferēs dixit. Fiat voluntas tua. Nā rō ſemp volūtati diuinæ cōcors Mat.26.
erat. An (vt aliqui dicūt) orauit vt trāſferretē ab eo calix, qa optabat cōmodius tēpus,quo populus eſſet magis diſpoſitus ad tantū beneficiū ſuſcipiendum? Hinc nō ab re Marcus ait,q; orauit,vt trāſiret ab eo hora. Mar.14.

Cur

391 Cur Dauid modò petit iudicari, dicens. Iudica me Dñe: modò autẽ Dei iu-
Pſal. 25. diciũ fugit, dum ait. Nõ intres in iudiciũ cum ſeruo tuo Domine? Nõne,
& 142. quid propria opera conſyderãs ſentiebat habere locum in ſeipſo (ſicut &
Dani. 5. in omnibus aliis) Danielis ſententiã. Appenſus es in ſtatera: & inuẽtus es
Ro. 8. minus habẽs? Nam (vt Apoſtolus inqt) nõ ſunt condignæ paſſiones hu-
ius temporis ad futurã gloriam. Vnde dum iudiciũ Dei fugit, ſubinfert:
Pſal. 142. quià nõ iuſtificabitur in cõſpectu tuo omnis viuẽs: dum autẽ iudicari pe-
Ibi. 25. tit, nõ operibus ſuis, ſed miſericordiæ Dei cõfidens ſubinfert. Quoniã mi-
ſericordia tua antè oculos meos eſt. Nec de operibus iudicari petit: nec ip
ſis confidit, ſed tñmodò, ꝙ ambulauerit ſimplex & rectus coràm Deo.
Hinc audacter canit. Iudica me Domine, quoniam ego in innocẽtia meà
ingreſſus ſum, & in Domino ſperans nõ infirmabor.

392 Quas naues Tarſis Propheta cõterendas decantat? An loqtur Vates de na-
Ibi. 47. uibus illius Tarſis, quæ eſt Metropolis Ciliciȩ, Paulo Apoſtolo glorioſa,
& nauigatione ſupba? Ad cuius ſuperbiã elidendam in aduentu Chriſti
contritæ fuerunt naues ipſius (vt Hieronymus ſentit) & conſequẽter alio-
rum virtutes ſuperboꝝ. An intelliguntur naues maris: vt ſeptuaginta in-
terpretes ſentiũt? Nam תרשיש Tarſis tria ſignificat: Ciuitatẽ videlicet illã,
de qua diximus: lapidem ꝑcioſum, quem aliqui carbunculũ, alii verò chry
ſolitum interpretanẽ: tertiò ſignificat mare. Mare autem hoc infimũ ſigni-
ficat mundanã ſapientiam, ſicut mare illud ſupremum, diuinam. Contriuit
itaqꝫ in aduentu ſuo Chriſtus naues, ideſt ſuperbos & doctos, mare hoc
Iſa. 19. mundanum nauigantes: ſicut oraculum prædixerat. Perdam ſapientes de
1. Cor. 1. Idumæa, ideſt carnis & ſanguinis. Et alibi ſcriptum eſt. Perdam ſapientiã
ſapientũ, & prudentiã prudentum reprobabo. Cui ſubinfert Apoſtolus.
Nõnè ſtultam fecit Deus ſapientiam huius Mundi?

393 Quarè Dauid in ædificio ſupernæ Ciuitatis cõmemorat Rahab, Babylonẽ,
Pſal. 86. Palæſtinã, Tyrum & Aethiopiã? An, vt demonſtretur, ꝙ Chriſtus venit
pro omnibus ſaluandis, & ꝙ ex omni natione vult Eccleſiã ſuã ædificare?
Apoc. 7. Quod aptè Iohãnes inuit, dicens. Poſt hæc vidi turbã magnã, quam di-
numerare nemo poterat ex omnibus gentibus, Tribubus, populis & lin-
guis. An (vt ad ſacramenta veniamus) Rahab præcipuè cõmemoratẽ, quæ
dilatationẽ ſignificat? Nam facilè poſt Chriſtum currunt, qui cor dilatatũ
Pſal. 118. habẽt. Vnde alibi canit ipſe Vates. Viam mandatoꝝ tuoꝝ cucurri, cũ di-
lataſti cor meũ. Poſt Rahab aũt admittunẽ quoqꝫ Babylonii. i. confuſi ex
ſuoꝝ ſceleꝝ imanitate: Philiſtæi. i. cadentes, illi vꝫ, qui poſtq̃ ceciderũt in
pctũ, cadunt & proſternunt ſe in terrã cognoſcentes impietatẽ ſuã. Tyrii
quoqꝫ, ideſt afflicti & cõtriti admittunẽ: & Aethiopes, de qbus alibi ſcri-
Ibi. 146. ptũ eſt. Et pullis coruoꝝ inuocãtibus eũ. Quod ſuo loco declarauimus.

394 Cur Tyrus adeò ab Ezechiele celebratur? An, qà eſt Ciuitas prominens in
Ezec. 27. mari: & inde nauibus merces apportantibus aptã ſtationẽ præſtans? Sed
nonnè ſunt & aliæ Ciuitates maritimæ meliori portu ditatæ? An igitur

tam celebris erat, quiȧ ſuſcipiebat influxum & fauorem à cœlo celeberri-
mū per ſuum Cherub, qui erat Angelus ipſi Tyro præſidēs: vt Hierony-
mus benè ſentit? Cui Angelo dixit ipſe Ezechiel iuſſu Dei. Tu Cherub Ibi.28.
extentus & protegens, & poſuit te in monte ſancto Dei. Et paulò ſupe-
rius. Tu ſignaculum ſimilitudinis plenus ſapiētia, & perfectus decore, in
delitiis paradiſi fuiſti. Oīs lapis p̄cioſus opimentū tuū: & quæ ſequuntur.
395 Quid proſunt intelligētiæ, populis & Ciuitatibus præſidentes? Nōnè dona,
quæ habent populi, ab ipſis intelligentiis proueniunt? Sed nōnè Iacobus
inquit. Omne datum optimū, & omne donum perfectum deſurſum eſt, Iaco.1.
deſcendens à patre luminū? Omnia quippè à Deo procedūt: ſed per ma-
nus miniſtroꝝ eius mortalibus diſtribuūtur. Et ſ̄m dona, quæ Deus hoī-
minibus aut Ciuitatibus tribuere intendit, præponit intelligentias & cu-
ſtodes: per quos, tanq̄ per canales quoſdam, illa chariſmata tranſeunt.
Vnde ſi q̄s cognoſceret, quales ſint intelligentiæ, terris aut hominibus p̄-
ſidentes, facilè cognoſceret diſpoſitiones regionum, & hominum ab ipſis
diſpoſitoꝝ. Quod clarè comprobatum fuit.
396 Quid eſt mundus muliebris, de quo Ezechiel meminit? An eſt ætas puber- Ezec.23.
tatis: vt aliqui dicunt, exponentes illud. Et veniſti ad mundū muliebrem? Ibi.16.
Sed ſi hoc de muliere aliqua verificari poteſt: quomodò de Ieruſalē, aut
de Iſraelitico populo intelligitur? An igitur per mundū muliebrem: mu-
lierum ornatus intelligitur? Qui ornatus græcè coſmus dicitur. Quo qui-
dem vocabulo mundus etiam appellatur. Vnde vera huius textus inter-
pretatio deberet habere ornatum muliebrē, non autem mundum: vt ha-
bet communis æditio. Ex quo apertè concluditur traductionem cōmu-
nem factam fuiſſe iuxtà græcā traductionem, non autem iuxtà hebræam
veritatem: in qua habetur ותעדי עדי vehadit hedi, ideſt ornata es orna-
mento. Et vbi dicitur Ieruſalem. Et veniſti ad mundū muliebrē: interpre-
tari debebat. Et veniſti ad ornamentum ornamentoꝝ. Et ſic quadrat to-
tus ille textus: vbi repræhēditur magna ipſius Ieruſalem ingratitudo tot
beneficiorum à Deo acceptorum immemoris.
397 Cur antiqui Sacerdotes barbam nutriebant: hodierni verò nequaq̄? Nōnè
Chriſtus, qui barbam & capillos nutriuit, dixit. Exemplum dedi vobis: vt Io.13.
quēadmodum ego feci: ità & vos faciatis? Sed nōnè id fit (inquiunt) in
memoriam illuſionis, Petro in Antiochia factæ? Sed cur Eccleſia imitatur
illuſionem illam, Petro à maleuolis factam: & ea, quæ Chriſtus in docu-
mentū noſtrum & de induſtria fecit, imitari reſpuit? An igitur id fit iuxtà
oraculum Iſaiæ, dicentis. In illa die radet Dominus nouacula conducta Iſa.7.
iis, qui ſunt trans flumen Aſſyrioꝝ, caput & pilos pedum, & barbam to-
tam? Et quando & qua die id fiet? Nōnè quando Virgo cōcipiet & pariet
filium: vt ipſemet paulò antè præmiſerat?
398 Si nos oportet radi: quarè Chriſtus raſus non fuit? Nōnè ſuprà diximus, q̄
lex aliquādo iubet radi eos, qui aliquid ſuperfluū habēt priſtinæ & malæ

cõuerſationis: alios autem, qui ſunt ſemp Deo dicati (ſicuti Sacerdotes;
cũ nihil mali, quod amputetur, habeant) radi vetat? Hinc Chriſto penitus
ſancto nihil radendũ vel amputandum fuit: nobis autem, qui ẽ gentilitate
vocati ſuimus, cũ penitus infecti eſſemus: omnia ſuperflua amputãda fue-
Ibidẽ. runt. Propterea dicit oraculum de iis, qui erãt vltra Euphratẽ: qui gen-
tilium regionem à terra ſancta diſterminabat.

399 Quis fuit ſapientior: Salomon ne an Adam? An forte Salomon: cui dixit
3.Reg.3. Deus. Dedi tibi cor ſapiẽs & intelligens, adeo vt nullus ante te ſimilis tui
Gen.2. fuerit, nec poſt te ſurrecturus ſit? Sed quid dicemus de Adã: ad quẽ Deus
omnia animantia adduxit, vt eis nomina imponeret ſm illorum proprieta-
tes & quidditates? Si tamẽ homo rerum quidditates agnoſcere põt. Nam ſi
proprietates à quidditatibus emanãtes Adam cognoſcebat: ratio ſuadet,
ꝙ etiã quidditates cognouerit. Quãuis aliqui ſpũs falſi ſint rerum quiddita-
tes ſe minimè cognoſcere: quià hoc ſolius Dei eſt. Nec reperitur, ꝙ Salo-
mon id cognouerit: & ſi diſputauit de plãtis, & de animalibus omnibus.
De effectibus.n. ipſorum & non de quidditatibus diſſeruit. Nec fuit quiſpiã
tã ſapiens: ꝗ Salomon in ſapientia inferiori: niſi duo primi homines, cœle-
Mat.12. ſtis vz, qui de ſeipſo loquens, dixit. Ecce plusꝗ Salomon hic: & primus
terrenus, qui nõ vnius hominis, ſed totius generis humani vim referebat:
nec erat filius hominis, ſed Dei: qꝛ imediatè ab ipſo Deo ꝓductus fuerat.

400 Quæ fama adduxit Reginã Saba, ſiue Auſtri ad Salomonem? An fama ſa-
3.Reg.10. Mat.12. pientiæ, vt clarè textus innuit? Sed quid ad mulierẽ pertinet ſapientia: cu-
ius (propriè loquẽdo) ipſa eſt expers? An igitur mota fuit nouitate: quæ
in Salomone videbatur ſuper alios mortales? An (vt ad melius ſenſum de-
ueniamus) hæc Regina Auſtri animã ſignificat, tactam ab Auſtro clæmẽ-
tiæ Dei: quæ habens veram conuerſionẽ venit ad Deum, & verum Salo-
monẽ & Regem pacis Chriſtum? An (vt ad allegoriam conſcendamus)
hinc innuitur, ꝙ lex data in Arabia venit ad Regem pacificum Chriſtum
ideſt ad Euangelium: vt ſuprà diſſeruimus?

401 Poteſt nè mulier verã ſapiẽtiã cape, & ſpũm ꝓpheticũ hẽre? Nõnè in ſecũdo
2.Reg.20. Regũ volumine ſcriptũ eſt. Exclamauit mulier ſapiẽs? Nõnè & Maria ſo-
Exo.15. ror Moſi dicta fuit ꝓphetiſſa? Iſaias quoꝗ ait. Acceſſi ad mulierẽ prohe-
Iſa.8. tiſſam. Ex qbus locis concluditur, ꝙ mulier põt eſſe ſapiens & ꝓphetiſſa.
Sed cũ mulier nõ habeat neſſamah ſeu portionẽ illam ſuperiorẽ & diuinã
qua mediante (vt alibi diximus) homo poteſt adminiſtrare ſacra, intelli-
gere Deũ, & theologizari pfectè pro humano captu (quod nulli vnꝗ mu-
lieri cõtigiſſe legimus aut vidimus) quõ mulier põt eſſe ſapiens & ꝓphe-
tiſſa? An igitur mulier verã ſapientiã nõ hẽt, ſed tm̃ ipſius ſimulachrũ, reſpe-
Ephe.5. ctu hominis, qui eſt mulieris caput? Nam & homo, ſapientiæ ſimulachrũ
1.Cor.11. habet, reſpectu Chriſti, qui eſt ipſius hois caput: vt Apoſtolus ait. Quã-
uis igitur mulier ſapiens vel ꝓphetiſſa dicatur: nõ tamen dicitur, quià propriè
ſapiens ſit, ſed quià ſapientiæ & prophetiæ ſimulachrũ tenet: vt diximus.

402 Cũ vinum (vt ſæpè diximus) reꝝ inferioꝝ ſapientiam ſignificet, lac verò ſu-
perioꝝ: & vtrunq; (vt Iſaias ait) gratis & abſq; vlla cõmutatione acqui- Iſa. 55.
rere poſſimus: cur & mulier ipſam duplicẽ ſapientiã aſſequi nequit? Nõnè
Saluator ait, ꝙ vnicuiq; data ſunt talenta, ideſt gratuita dona, ſm propriã Mat. 25.
virtutem, naturalẽ vꝫ? Hinc non datur mulieri, nec viro alicui, niſi quantũ
vnuſquiſq; capere valet. Quo ſenſu ſapiẽter dixit Zoroaſtres. Nõ augeas Zoroaſtris
fatum, ideſt nõ tentes aliqd agere ſuprà vires naturales: qꝛ in vanum la- dictum.
borabis: niſi naturæ author augeat, quod à principio ipſi naturæ donauit.
Quod poſſet facere, ſi vellet. Quòd autem fecerit, nuſq̃ reperitur.
403 Vnde tantus Eliæ zelus fuit? An, qꝛ ad hoc Deus ipm peculiariter elegerat: 3. Reg. 19.
qui dona ſingulis diuidit prout vult: vt Apoſtolus inqt? Sed cũ Deus in 1. Cor. 12.
donis diſtribuendis naturæ ordinẽ ſequatur (vt modò dictum eſt) vnde
id habuit Elias à natura? An id fuit pro Planetaꝝ cœleſtiũ diſpoſitiõe: vt
Aſtrologi dicunt? An pro diſpoſitione diuinaꝝ menſuraꝝ: vt ſecretiores Aſtrologi.
Theologi ſentiunt? Nam inter multas manſiones in domo Patris æterni Sec Theo.
(vt Chriſtus ait) exiſtentes, vnam dicunt eſſe, quã יסוד Ieſod, ideſt fun- Io. 14.
damentum appellãt. Et ab hac prouenit vita, fœdus, feruor, & zelus Dei.
Hinc ipſi concludunt, ꝙ animæ zelantium Dei honorẽ inde proueniunt.
Cuiuſmodi fuerunt Moſes, Pinchas, quẽ noſtri Phineẽ appellant, Ioſeph
& Elias: quoꝝ zelum ſcriptura recenſet.
404 Qũò Daniel cõtrà ſenes illos, Suſannam calumniantes, ſententiã tulit? An Dan. 13.
fortè puer (vt textus innuit) dixit, quicqd ei tunc in buccam venit? Sed
qũò vir tam ſanctus, & à ſpiritu Dei excitatus, temerè ſententiã tulit? An
igitur ad arboꝝ etymologiam alluſit: vt Hieronymus rectè ſentit? Nam Hierony. in
alteri illoꝝ dixit. Sub qua arbore eos colloquentes vidiſti? At ille rñdit. proœ. Dã-
Sub ſchino: quod eſt lentiſcus, ſatis frequens in dumis. Verbum autem nielis.
ſchinos græcè ſignificat ſcindo. Hinc ſententiã protulit dicens. Angelus
Dñi ſcindat te medium. Ac ſi nos diceremus. Sub lentiſco vidiſti. Ideò in
lentem te Angelus Dñi cõminuat: vel, nõ lentè pereas: vel, lentus, ideſt
flexibilis ad mortẽ ducaris. Alter aũt reſpõdit, Vidi eos colloquentes ſub
prino: quod ilex eſt. Verbũ autẽ prinos apud Græcos ſignificat ſeco. Hinc
dixit ei Daniel. Angelus Dñi ſecet te mediũ. Ac ſi nos diceremus. Vidiſti
eos ſub ilice. Ideò illicò Angelus Dñi te deſtruat ac perdat. Malè igitur,
ſub pino & cyno dicitur: ſicut minus periti dicunt. Nam arbor, quæ cy-
nus appelletur, nec apud Hebræos, nec apud Græcos, nec Latinos repe-
ritur. Pinus verò adeò patula eſt, vt nullum penitus tegmentum præbere
queat. Quod quærunt, qui huiuſmodi cõmittunt.
405 Qũò Ionas dormiẽs Niniuitis ſalutẽ impetrauit? An, qꝛ vigilans orauerat? Ionæ 1.
Vnde fortè in ſomnis rñſum habuit: vt multis contigit. Nam dormiente
ipſo irruit tẽpeſtas valida in mari. Et qꝛ forſitan per ſomniũ cognouerat,
ꝙ ipſe ꝓ Niniuitaꝝ ſalute pati debebat: Hinc dixit. Tollite me: & mittite Ibidem.
in mare. Vñ in hoc elegãtiſſimũ Chriſti typum geſſit, qui ſpontè in mare

passionis

paſſionis pro generis humani ſalute miſſus eſt: & dormiens poſitus fuit
in ligno crucis. An & ſi Ionas corpore dormiebat: parte tamē ſuprema-
Zohar. vigilabat & Deum orabat: vt Zohar ſentit? Iuxta illud in Cāticis decan-
Cant.5. tatum. Ego dormio: & cor meum vigilat.

406 Quæ nox obſcura (vt Vates canit) ſicut dies illuminabitur? An de die iudi-
Pſal.138. cii Propheta loqtur, in quo nihil erit occultū? Quod litera præcedens in-
nuit, qua dicit. Et dixi: forſitan tenebræ operient me, & nox erit lux pro
me. Et reſpōdet, dicens. Etiā tenebræ nō obſcurabuntur à te, & nox ſicut
dies illuminabitur. Nam tunc omnia erunt manifeſta: & libri aperientur,
Apoc.20. vt Iohānes inquit. Vnde de illo die loquens Apoſtolus ait. Veniet Dñs:
1.Cor.4. qui illuminabit abſcondita tenebrarū, & manifeſtabit conſilia cordiū. An
altius cōſcendit Propheta (vt ſecretiores Theologi ſentiunt) loquens de
illa Archetypi menſura, quæ dr̃ ſpeculū nō lucens? Quæ qdē menſura ali-
quādo dicitur nox: quādo videlicet inde percutimur, flagellamur, & pu-
nimur. Nam id fit poteſtate quadā nocturna: vt aiunt. Quādo verò com-
pleuerimus curſum, nec amplius dabit punitio: tunc nō erit amplius ibi
Iſa.30. poteſtas nocturna. Quod aliis verbis (ni fallor) Iſaias perhibet, dicēs. Erit
lux Lunæ ſicut lux Solis. Locus enim ille dictus ſpeculum non lucens,
Luna quoq; ab ipſis Sapientibus nominatur.

407 Quomodò (vt Zacharias ait) in die illa, ſcilicet iudicii ponent duces Iehu-
Zac.12. dà, ſicut caminus ignis in lignis, & facies ignis in fœno, vel ſtipula? Nōnè
2.Pet.3. quià tunc omnia etiā elementa calore igneo ſoluentur: vt Petrus ait? Et
hoc, quià omnia igne purgabūtur. Sed cur dicit, φ duces Iehudà erūt ve-
lut ignis? Nōnè duces Iehudà ſunt duces cōfitentiū Chriſtum: qui alios
condemnantes, velut ignis cōburent eos? Dixit enim Chriſtus Principi-
Mat.19. bus Apoſtolicis, & Principibus credentiū. Sedebitis ſup ſedes duodecim,
iudicantes duodecim Tribus Iſrael. Quod iudiciū erit aut punitiuū (ſicut
Ibi.25. de illis, qbus dicetur. Ite maledicti in ignē æternū) aut erit purgatiuū: li-
gnis videlicet & ſtipulis. Et de hoc iudicio purgatiuo loquit Apoſtolus,
1.Cor.3. dū ait. Si quis ædificauerit ligna, fœnū & ſtipulā: vniuſcuiuſq; opus quale
fuerit, ignis probabit. Nec enim incōcinnè Iudex dicitur ignis; cū in plæ-
Pſal.17. riſq; locis id habeatur. Nam Propheta canit. Ignis à facie eius exarſit. Et
88.&.103. iterū. Exardeſcet ſicut ignis ira tua. Et alibi. Qui facis miniſtros tuos ignē
vrentē: miniſtros quippè nō tm̃ ſeruiētes, ſed iuſtitiæ diuinæ executores.

408 Cur tot & tanta ſcribunt in libro, qui Paralipomenon, ideſt verba dierū in-
ſcribitur? Nōnè ibi ſummatim retexuntur oēs hiſtoriæ ſcripturæ ſacræ ab
origine Mundi, vſq; ad Babylonicā captiuitatē? Sed ad qd hæc ſuccincta
repetitio? Repetiit quippè legē Moſes in Deuteronomio repetitaq; fue-
Hierony. in proœ. Paralipo. runt hiſtoriæ in libro Paralipomenon tanto myſterio (ſicut Hieronymus
ait, ex Hebræorū promptuariis depromens) vt abſq; illo libro, ſi quis ſcri-
pturarū ſcientiā ſibi vēdicare voluerit, ſeipſum irrideat. Nam ibi innume-
rabiles (vt ipſe Hieronymus inquit) explicantur Euangelii quæſtiones:

ibiq; (vt vlterius procedamus) perfectiſſimè humani generis fabrica reſeratur, quæ videlicet eſt in ſupernis: ad cuius exemplar tota humani generis propagatio inferius procedit.

409 Cur antiqua Dei familia toties à Samaele depreſſa reperitur: vt Hebræi dicunt? Qui quidē Samael (vt ipſi aſſerunt) fuit intelligētia Heſau, populo Iſraelitico, & omnibus, qui ſ̃m ſpiritū viuere volunt, ſemper infeſta. Hinc dicitur intelligētia Heſau, qui toties in ſcriptura dicitur Edom, ideſt caro & ſanguis: ſicut Michael fauet animabus ſp̄ualibus, & ſuſcipiendis a Deo. An igitur idē eſt bellum inter Samaelem & Iſraelem: quod eſt inter carnem & ſpiritū: vt Apoſtolus perhibet? Et hoc, vt detur mortalibus occaſio vincendi, & coronā ſuſcipiendi. Nam (teſte Paulo) non coronabitur, niſi qui legitimè certauerit. Præualuit autem Samael aliquando cōtrà Iſraelem, ſicut præualet aliquando caro & ſanguis contrà ſpiritum malè & debiliter pugnantē. Quod præmonſtratum fuerat ipſi Iahacob: quando ipſe Samael pugnans cum eo tetigit os femoris ipſius, plagans, & marceſcere illud faciens. Id enim denotabat victoriā, quā ipſe Samael aliquando habere debebat cōtrà eos, qui è femore ipſius Iahacob exierāt & exituri erant: vt ſuo loco diſſeruimus. Gen. 36. Gal. 5. 2. Timo. 2. Gen. 32.

410 Cur Iſraelitæ in Babyloniorum & Perſarum ditionem aliquando deuenerūt? An, vt punirent potius à ſuis q̃ ab extraneis? A Chaldæis enim Iſraelitæ traxerūt originem. An, vt aliquid vtilitatis Chaldæis & Perſis afferrent? Nam multi Chaldæorum, qui non poterāt habitare in Samaria (quià vz à Leonibus & feris deuorabantur) ſuſcœperūt legem Moſi, & inde Samaritani dicti fuerūt: vt in quarto Regum volumine legitur. Darius quoq; Babylonis Rex viſo Danielis miraculo (q̃ videlicet à Leonibus deuoratus non fuerat) iuſſit in toto regno & ditione ſua Deum Danielis coli. Pari modo Cyro Perſarum Regi, multa bona propter Iſraelem collata ſunt: vt Iſaias meminit. 4. Reg. 17 Dan. 6. Iſa. 45.

411 Cur Deus permiſit, & quotidie permittit nomen ſanctum ſuum à malis blaſphemari? Nōnè, quià mortales in manu arbitrii ſui reliquit? Hinc ipſis quoq; dedit hoſtes, qui ipſis blaſphemias, & cætera mala ſuaderēt. Sed cur in iniuriā ſuā permittit hoc Deus? Non quidē Deus à creatis perficit, aut detrimentū patitur: cum ipſe bonorum noſtrorum, vel fauoris humani non indigeat: nec iniurias patitur, aut offendit: vt vulgò dicitur. Nam ſicut oīa, quæ præcœpit facienda, in vtilitatē noſtrā p̃cœpit: Pari quoq; modo nō facienda in beneficiū noſtrum demādauit. Detrimentū autē nos patimur, ſi facienda nō facimus, & nō facienda facimus. Nam ſicut cœlum & terram, & omnia propter nos Deus fecit: ſic & totam legem in beneficiū noſtrum dedit: vt inde perficiamur, & Deus habeat, vnde nos iuſtè remuneret: ſi videlicet ea, quæ præcœpit, obſeruauerimus. Eccl. 15. Pſal. 15.

412 Qua Dei diſpoſitione factum eſt, vt tam inumerabilis hominum turba Mahumeti errore ſeducatur? Nonnè, quià Mahumetici, Hagareni ſunt, ab Iſ-

Gen.17. mahele progeniti:de quo dictum fuit Abrahæ.Pro Iſmahele quoq; exau
diui te:benedicā ei,augebo & multiplicabo eū valdè?Sed cur Iſmahel in
fide Chriſti ſimul cū aliis auctus non fuit?Nōnè hoc myſterium declarat
Gala 4. Apoſtolus?Abrahā (inquit) duos filios habuit,vnū ex ancilla,& vnū ex
libera.Qui verò ex ancilla ſm carnē natus eſt: qui aūt ex libera ſm ſpūm.
Poſteà ſacramentū aperiens ſubinfert.Hæc.n.ſunt duo teſtamenta:quoꝝ
alterum vz datum fuit pro ſanctificando homine animali,alteꝝ verò pro
ſanctificando homine ſpirituali: vt vtrūq; ſaluum faciat Deus.Hinc Pro-
Pſal.35. pheta canit. Homines & iumenta ſaluabis Dñe.Et hoc dūmodò iumenta
cōuertantur in homines,ideſt dūmodò animalis homo efficiatur ſpūalis.
Io.10. Quod tunc efficietur,quando ex omnibus gentibus (vt Chriſtus inquit)
vnū ouile & vnus paſtor fiet:ea æqtate,& clæmētia,quæ Dño nota eſt.

413 Quid erit de huiuſmodi ſeductis: qui moriūtur,anteq̄ fiat illud vnum ouile?
1.Cor.5. Nōnè de his cū Paulo dicemus.Quid ad nos de iis,q foris ſunt,iudicare?
Nam (vt ipſe ſubinfert)de iis,qui intus ſunt,iudicatis: eos verò,qui foris
ſunt,Dñs iudicabit.Hoc tamē vnum dicemus,ꝙ Deus vult in magna do-
mo ſua filios, qbus promittit regnū: vult etiā ſeruos, quibus dat,quæ eis
Gen.25. cōpetunt.In cuius rei typū ſcriptū eſt,ꝙ Abrahā dedit oēm hæreditatem
Izahac filio liberæ: filiis autem concubinaꝝ, quos tanq̄ ſeruos habebat,
dedit munera.Vnicuiq; enim dedit ſm propriam & conuenientē menſu-
ram. Si verò dānati erunt huiuſmodi: quæ munera ipſis dabūtur?Ipſe.n.
1.Timo.2. qui vult oēs hoīes ſaluos fieri,non claudit portā alicui,nec queq̄ damnat,
niſi ea cōmittat,propter quæ damnationis ſententiā incurrat.Huiuſmodi
autē Mahumetici vel Hagareni paſſim Chriſtū venerātur, & multi ipſoꝝ
baptiſmū ſuſcipiunt.Vnde cōcluditur, ꝙ etiā ipſis datur gratia & modus
ſalutis conſequendæ: dūmodò ſpontè Spiritui ſancto nō reſiſtant.

414 Cū Chriſtus miſſus ſit ꝑcipuè ad oues,quæ pierunt,domus Iſrael:qūo Iſrae-
Mat.15. litæ reiecti fuerunt ab eo?Nōnè pp ingratitudinē eoꝝ?Hinc dixit eis ipſe
Ibi.21. Chriſtus.Auferet à vobis regnū Dei:& dabit genti facienti fructum.Pari
Acto.13. modo ipſos alloquēs Apoſtolus inqt.Qm̄ indignos vos iudicatis æterna
Apoc.3. vita, eccè conuertimur ad gentes.Et hoc iuxtà illud Apocalypſis.Tene
quod habes:ne alius accipiat coronā tuā. Sed nōnè prædeſtinati oēs ſal-
uantur: vt oīs Theologoꝝ ſchola ſentit?Si igit Iudæi prædeſtinati erant:
quomodò ſalus & gloria eorum ad alios deuoluta fuit? Nōnè hinc clarè
patet, ꝙ prædeſtinatio nō imponit neceſſitatem alicui: niſi quatenus ho-
mo cōſentit prædeſtinationi?Quod apertè elicitur ex verbis Chriſti,di-
Io.6. centis.Nōnè vos elegi duodecim: & vnus ex vobis Diabolus eſt?Et hoc,
Aug. de ecclesiaſticis dog.c.21. qꝛ Iudas electioni correſpōdere noluit.Vnde Auguſtinus ait.Vt acquie-
ſcamus ſalutari inſpirationi: hoc noſtræ eſt poteſtatis.

415 Cur Chriſtus voluit honorari ramis oliuaꝝ,& veſtimētis ſibi ſubſtratis?An
Mat.21. in ſignum victoriæ citò habendæ?Nam Athenis victores oliua corona-
bātur.Romani quoq; idibus Iuliis equites multo honore oliua decorare

ſolebāt. An id fieri voluit, vt indicaret, ꝙ aggrederetur opus magnæ pie-
tatis & miſericordię: & ꝙ citò fieret recōciliatio generis hūani cū Deo. Hinc
tpe magnæ ac ſeueræ punitionis p diluuiū factæ, in ſignū reconciliationis
Colūba ramū oliuarꝝ ad Noeh detulit. Veſtes autē proſterni ſibi Chri- *Gen. 8.*
ſtus voluit: vt denotaret, ꝙ tunc incipiebat dare modū, quo veterem ho-
minem expoliaremus & nouum indueremus: qui ſm Deum creatus eſt,
Sicut Apoſtolus docet, cū Coloſſenſibus agens. *Colo. 3.*

416 Cur magis Syrophœniſſa ſanata fuit, quàm aliqua hebrea? An, quià ſic fides *Mat. 9.*
eius meruerat? Vnde ſcriptum eſt. Fides tua te ſaluā fecit. An, vt adimple-
retur, quod ipſe Saluator ipſis Hebræis ingratis dixit. Auferetur à vobis *Ibi. 21.*
regnū Dei: & dabitꝰ genti facicti fructum? Quod p Oſeā ꝑdictū fuerat.
Vocabo (inqt) nō plebē meā, plebē meā: vt Paulus allegat. Cui ſentētiæ *Oſeę. 2.*
præmittit, dicens ꝙ Deus volens oſtendere iram, & notā facere potentiā *Ro. 9.*
ſuam, ſuſtinuit in multa patientia vaſa iræ apparata in interitū: vt oſten-
deret diuitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ, quæ præparauit in gloriā.
Quos vocauit non ſolùm ex Iudæis, ſed etiam ex gentibus.

417 Cur oratio cū eleemoſyna & ieiunio (Raphaele teſte) Deo gratiſſima eſt? *Tob. 12.*
An, quià cū oratio ſit (vt Damaſcenus inquit) eleuatio mentis in Deum, *Damaſce.*
tantò magis mens ipſa eleuatꝰ, quantò orans à grauaminibus expeditior
exiſtit? Duo enim ſunt grauamina, quæ mortales valdè deprimunt: oble-
ctamentū carnis videlicet, & terrenorꝝ affectus. Illud autē grauanti cor-
pori animam ſubiicit: & hic fecibus terræ ipſam animā ſuffocat. Hinc ab
vtroqꝫ expeditus homo facilius ad Deū mente cōſcendit. An, quià ſi ora-
tio eleemoſynæ aſſocietꝰ, operi charitatis Deo gratiſſimo coniungitur: & ſi
ieiuniū addatur, quantò magis animalis homo per ipm debilitatur, tantò
magis ſpūalis roboratur? His igitur, tanq̄ duabus alis, euolat oratio.

418 Cur Deus oblectatur corde noſtro amaro? Nōnè alibi dictū eſt (vt Zohar *Zohar.*
potiſſimè docet) ꝙ Deus non habitat, vbi eſt ſeruitus & triſtitia? Nam (vt
Apoſtolus inquit) vbi ſpūs ibi libertas. Vnde plæriſqꝫ in locis Propheta *2. Cor. 3.*
canit, ꝙ Dño ſeruire debeamus in lętitia cordis, exultatione & iubilatiōe. *Pſal. 99.*
Non igitur Deus amaritudine delectatur, niſi quatenus p ipſam inducitꝰ *& alibi.*
lætitia. Amaritudo enim in peccante eſt expurgamentū quoddā cordis,
voluptate infecti. Hinc poſtq̄ Ioel deſolationē & deuaſtationē populi de-
ſcripſit, ſubdit. Cōuertimini ad me in toto corde veſtro, in ieiunio & fletu, *Ioelis. 1. 2.*
& ſcindite corda veſtra: vt. ſ. mūdata digna Dei habitacula cū lætitia fiant.

419 Cur Chriſtus dicitꝰ agnus, Diabolus verò draco? Nōnè, qà vterqꝫ habet con *Apoc. 13.*
uenientiā cū eo, à quo denominatur? Sicut enim draco eſt totus terreus, *& 12.*
in cauernis terræ habitans, & terram comedens: ſic Diabolus maximā ca-
uernarꝝ terræ inhabitat, Infernū videlicet: qui dicitur eſſe in centro terræ
veluti cauerna quædā. Ipſe quoqꝫ terrā comedit: ſicut à Deo ſancitum eſt.
Nam eius oblectamentū eſt in corpore terreo. Sicut quoqꝫ draco eſt aſtu- *Gen. 3.*
tus & nudus: ſic & Diabolus aſtutiſſimus, & omni veſtimento Deo grato
nudatus eſt.

nudatus eſt. Sicut etiam draco viroſus eſt, omnes aſtantes inficiens: ſic &
Diabolus, qui primum parentem, & totum genus humanũ infecit, & in
dies inficit. Agnus aũt eſt manſuetus, benignus, beneficus, veſtitus, & aliis
veſtimentũ præbens, non inficiens, ſed paſcens, non à terra, ſed à cœlo in-
fluxum ſuſcipiens, & ad pacificandum mortales cũ Deo olim oblatus eſt.
Quæ omnia in Chriſto ad vnguem reperiuntur.

420 Quem calicem Chriſtus orauit transferri à ſe? Nónè calicem paſſionis? Sed
Mat.16. cur paſſio vel tormentũ illud dicitur calix? An, quià paſſiones & oblecta-
menta imbibuntur ab anima: ſicut pocula varia à corpore? An, quià paſſio
illa fuit veluti medicina quædã, à capite Chriſto pro cæteris membris ſu-
Io.17. menda? Hinc (vt alià's diximus) tam diligenter ipſe Chriſtus rogauit, vt
omnes vnum eſſent in eo: vt medicina ab ipſo ſumpta omnibus membris
prodeſſe poſſet. Nec enim medicina à capite ſumpta membris à corpore
abſciſis prodeſt: ſicut nec anima vnica in corpore exiſtens prodeſt mem-
bro ſecto: ſed vnitis omnibus motũ & cætera vitæ beneficia præbet.

421 Quid figurant illa quatuor ligna, ex quibus Crux Chriſti cõpoſita fuiſſe di-
citur? Nõnè cedrus arbor celebratiſſima & imputreſcibilis denotat impu-
treſcibile & indefectibile opus, quod Chriſtus operatus fuit in ea? Iuxtà
Heb.9. illud Apoſtoli. Per propriũ ſanguinẽ introiuit ſemel in ſancta, æterna re-
demptione inuēta. Cupreſſus aũt arbor odorifera denotat odorem ſua-
uiſſimum, quẽ Chriſtus, ſeipſum in ſacrificium offerens, Deo patri reddi-
2.Cor.2. dit. Iuxtà illud eiuſdem Apoſtoli. Chriſtus Ieſus odorẽ notitiæ ſuæ ma-
Ephe.5. nifeſtat per nos in omni loco, qui Chriſti bonus odor ſumus. Et iterum.
Tradidit ſemetipſum pro nobis oblationẽ & hoſtiam Deo in odorẽ ſua-
uitatis. Oliua verò producẽs oleum, quod miſericordiã & pietatẽ ſigni-
ficat, pietatis opus effigiat, quod Chriſtus pro nobis in ipſa Cruce opera-
tus eſt. Palma verò inflexibilis, quæ dari ſolet in ſignum triumphi, trium-
Colo.2. phum illum deſignat, de quo Apoſtolus inquit. Palàm triumphãs in ſe-
metipſo traduxit confidenter: ſpolia videlicet omnium hoſtium.

422 Quomodò Chriſtus (vt Apoſtolus ait) eſt caput Eccleſiæ? Nam ipſe quò ad
Ephe.5. humanitatem, eſt indiuiduũ ab omnibus aliis ſeparatum? An fortè per ſi-
militudinem quandam eſt caput alioꝝ, regens & diſponẽs omnia mem-
bra? Sed quomodò caput ſimilitudinarium influit realiter in membra: ſi-
Io.1. cut Chriſtus, de cuius plenitudine (teſte Iohanne) omnes nos accœpi-
mus? An igitur ſicut anima reſidens præcipuè in corde & capite, regit, vi-
uificat & diſponit omnia mẽbra: ſic Deus (vt Academicis placet) anima
totius Mundi exiſtens, vitã omnibus mũdanis mẽbris præſtat? Quod eſt
Ibi.14. præcipuũ officiũ ipſius Chriſti: qui dixit. Ego ſum vita. Pari modo Deus
Acto.17. realiter eſt vita oium. In ipſo enim (teſte Paulo) viuimus, mouemur & ſu-
mus. Chriſtus igitur, in eo ꝙ Deus eſt, totius Eccleſiæ caput reale exiſtit.
Colo.1. Quod apertè inuit Apoſtolus: qui ait. Omnia ꝑ ipſm & in ipſo creata ſunt:
& ipſe eſt antè oẽs, & oia in ipſo cõſtãt: & ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ.

423 Si Chriſtus, quò ad diuinitatē, Eccleſiæ caput exiſtit: nōnē monſtroſum eſt caput? Nam diuinitas ab humana & ab omni ſpecie differt pluſq̄ genere. Nōnē quāmuis anima ſpiritualis differat à corpore pluſquàm genere: tamen in capite exiſtens non monſtroſè, ſed ordinatiſſimè regit omnia membra, caput illorum exiſtens, per caput omnibus membris conforme? Pari quoq; modo Deus, vitam omnibus præſtans, in eo præcipuè habitat, qui ſuper omnes oleo lætitiæ, ideſt diuinitate vnctus fuit. Vnde per hoc indiuiduum, omnibus aliis cōforme, vniuocum & non monſtroſum omniū caput exiſtit. Nec enim diuinitas eſt magis aliena à nobis Dei imaginē habentibus, q̄ anima à mēbris corporeis. Et ſicut diuinitas eſt omnia in omnibus: ſic Chriſtus in omnibus oīa adimplet: vt Paulus ait. Pſal.44. Ephe.1.

424 Cur magnū Dei nomen eſt inexpreſſibile? An, quià ipſum exprimi non debet, ſed reconditum teneri? An, quià diuinitatem infinitam ſignificat: quæ ab humanis ingeniis neq; exprimi neq; percipi poteſt? Sed nonnè exprimitur nomen illud ſupremum אהיה אשר אהיה Eheieh aſſer eheieh? Quod quidem nomen (vt antiqui Theologi docent) eſt altius q̄ tetragrāmum. Exprimitē quidē verbū foris ſonans, ſed ſenſum ipſius minimè. Illud enim interpretatum dicit. Ero qui ero. Quāuis vulgata æditio habeat. Ego ſum, qui ſum. Ex quibus verbis nullum determinatum ſenſum elicitur. Exo.3.

425 Cum gratia Dei omnia in nobis operetur, quid prodeſt liberum arbitriū? Nōnè ad omne opus concurrit mas & fœmina, ideſt actiuū & paſſiuum? Hinc à principio factum fuit cœlum & terra (vt dicit R. Iehoſuah in Zohar) cœlum tanq̄ actiuum, terra verò tanq̄ paſſiuum. Hinc quoq; Deus creauit maſculum & fœminam: vt dicit R. Elihezer. Sic in opere diuino & ſpirituali Deus operatur vi quadam maſculea & actiua: homo verò vi quadam fœminea & paſſiua. Iuxtà illud Iſaiæ. A facie tua Domine cōcœpimus. Vnde Apoſtolus inquit. Non ego, ſed gratia Dei mecum. 1.Cor.12. Iſa.26. 1.Cor.15.

426 Quomodò opus fit à gratia: cū gratia ſit accidens non operans niſi diſpoſitiuè? Nonnè Apoſtolus ait? Non ego, ſed gratia Dei mecum? Quod verbum ſequentes omnes Theologi dicūt, q; eſt quædam gratia Dei cooperans. Sed cū accidens nullum opus facere poſſit: Hinc Apoſtolus alibi dicit. Deus eſt, qui operatur omnia in omnibus. Vnde in rei veritate Deus operatur in nobis per gratiā vel charitatem ſuā. Quod idem eſt: vt aliqui recentiores Theologi benè ſentiunt. Nam ſicut ipſe Deus amore Mundū creauit: ità amore & charitate renouauit hominē & Mundū: & cooperatē ad meritum, & fructum producendum. Sicut enim Sol cooperatur terræ ad herbam producendam per radium ſuum: qui in Deo operante eſt ipſe Deus, in inferioribus autem lumē & calor quidam: Sic Deus operatur in nobis per lumen & calorem ſuū, qui in Deo operante & in nobis eſt ipſe Deus: vt Magiſtro placuit. Quāuis in nobis relinquat calorē quendā, qui gratia vel charitas à Theologis dicitur. Ibidem. Ibi.12. 16.d.primi

427 Cum gratia & charitas ſint accidentia: cur Iohānes ait. Deus charitas eſt? An 1.Io.4.

forte poteſt accidens aliqđ dici de Deo? Non quippe: cũ accidens ſit ens imperfectum. An igiť charitas eſt ipſe amor Dei: qui Spiritus ſanctus dicitur? Sicut opinabatur Magiſter: quẽ meritò aliqui defendunt. Quãuis ex illo calore ſubſtantiali poſſit in nobis derelinqui quoddam accidẽtale: quod habitũ gratiæ Theologi vocant: ſicut ex calore Solis calefacientis relinquiť calor quidã accidentalis in calefacto, licet à Sole recedat. Vnde ſatius foret dicere, ꝙ Deus operatur in nobis per amorem, qui eſt charitas, & habet opus noſtrum gratũ per ſuã clæmentiam: quãuis ſit inſufficiens. Quæ charitas in Deo vnica eſt: in nobis autem diffuſa multiplicatur, & incipit ſapere naturam productam: ſicut lumen Solis in ipſo eſt vnicum, in radiis verò multiplex.

Scotus.

SECTIO DECIMA DE QVIBVSDAM OCCVLTIS OPERATIONIBVS NATVRAE ET ARTIS.

428 Gen.17. MVtatio nominũ operatur nẽ aliqđ? Niſi aliquis inde ſequeretur effectus: Deus nõ mutaſſet nomen Abrahæ, Saræ, Iahacob & Petro. Addidit.n. Abrahæ (vt ſuprà quoq; diſſeruimus) vnũ ה he, quod quinq; importat: denotans ꝙ ei vis augebatur vſq; ad ducẽta & quadragintaocto, vt plenè obſeruare poſſet ducenta & quadragintaocto præcœpta affirmatiua. Quod quidem ה he Saræ diminutum fuit: quæ animalem partem ſignificat: vt innueretur ꝙ diminuebatur ei vis repugnans. Iahacob verò, qui ſupplantans dictus eſt, effectus fuit Princeps & hæres Dei. Petrus autem, qui Simehon, ideſt obediens dictus eſt, vocatus fuit cephas, ideſt petra, quià tehere debebat vicẽ petræ, & fundamenti ſummi Chriſti Ieſu. כיפא Cepha.n. petram ſignificat: & eſt vocabulum Chaldaicum (vt aliqui dicũt) vel tractũ à כף ceph hebræo vocaulo, qđ petram ſignificat.

Ibi.35. 10.1.

429 Philip.2. Et ſi nomen mutatum operatur: operatur nẽ nomen primò impoſitum? Niſi nomen operaretur, non dixiſſet Apoſtolus, ꝙ pater æternus dedit obedientiſſimo filio nomen: quod ęſt ſuprà omne nomen, in quo flectitur omne genu, cœleſtium terreſtrium & infernorum. Nec dixiſſet Petrus de hoc nomine loquens. Non eſt aliud nomen ſub cœlo datum hominibus, in quo oporteat oẽs ſaluos fieri. Nec ipſe Chriſtus dixiſſet. In nomine meo dæmonia eiicient, linguis loquentur nouis: & quæ ſequũtur. Quod cõprobatur apertiſſimè: quià mali dæmones nõ ſolũ nomen Ieſu, ſed etiã alia Dei nomina timẽt. Vnde nõ fruſtrà in caſtris eleuanť vexilla, & vociferando inuocatur aliquod nomẽ: vt auribus & oculis hoſtiũ terror ingerať. Quod perpendens Orpheus iuſſit in operando nõ eſſe mutãda hebraica verba: cũ illa omniũ efficaciſſima ſint: vt ſuprà diſſeruimus.

Acto.4. Mar.vlt.

430 Vnde prouenit tanta verborum & nominum vis? An id proficiſcitur ex fide: vt paſſim dicit, & Chriſti verba innuere videntur? Ait enim. Signa autē eos, qui crediderint, hæc ſequentur. In nomine meo dæmonia eiicient: & quæ ſequuntur. An id prouenit ex verborum ſignificatione: quiā illis cōmemorantur virtutes ſuperiores contrà ea, quæ fugare intendimus, præualentes? Vnde efficaciora ſunt hebræa verba: quiā omnes literæ, & apices earum, & accentus repræſentant aliqua cœleſtia, quæ per huiuſmodi verba inuocantur in fauorem. An ab vtroque efficaciā habent verba? Sicut Theologi dicunt de bono Sacerdote ſacrificante: qui operatur virtute operis operati, ideſt ſacramenti, & virtute operantis, ideſt bonæ mentis & intentionis ſuæ. Valet itaque fides, quæ includit intentionē applicatam; & valet virtus nominis ſignificantis. Ibidē.

431 Operatur nè aliquis ſola mente & præſentia? Nonnè cōmuniter dicitur, quod imaginatio facit caſum? Nōnè & intelligentiæ à grauaminibus corporeis ſolutæ ſola mente operantur: ſicut anima ſola volūtate & intentione mouet pro libito omnia corporis membra? Et ſi ad extrà per aliquod mēbrū operatur, vtitur ipſo, tanquam inſtrumento: dum corporeo carcere detinetur. Nam ſi ab ipſo corporis ergaſtulo abſoluta eſſet, nō indigeret inſtrumēto alicuius membri: ſed à ſeipſa operaretur. Operatur quoque in bonum cōſonantia ipſa, in malū verò diſſonantia: ſicut ex præſentia lupi triſtatur ouis, quiā diſſonantiā eius ſentit. Hinc eſt Hagarenorum adagium, quod amici flatus confortat: inimici autem perturbat. Hagarenorū adagiū.

432 Cur ſimplices & idiotæ aliquā fortius operantur, quàm ſapiētes? An, quià Deus eſt magis familiaris ſimplicibus? Iuxtà illud Sapiētis. Et cū ſimplicibus eſt ſermocinatio eius. Vnde aliquā Deus huiuſmodi melius ſecreta ſua māifeſtat, quàm ſapiētibus: dicēte Chriſto. Cōfiteor tibi Pater, Dñe cœli & terræ: quià abſcōdiſti hæc à ſapiētibus, & prudētibus, & reuelaſti ea paruulis. An, quià ſimplices magis diuino quàm humano ſenſu ducunt: & magis diſpoſiti ſunt ad ſuſcipiēda diuina chariſmata, & illuſtrationes? Hinc per Iſaiā inquit Deus. Ad quē reſpiciā niſi ad paupculū, & cōtritū ſpiritu, & trementē ſermones meos? Pro. 3. Mat. 11. Iſa. 66.

433 Cur aliquādo quiſpiā minori vi ac fortitudine præditus, præualet cōtrà robuſtiorem? An, quià influxus eius eſt fortior: vt Aſtronomi dicunt? An, quià intelligentia vincentis præualet cōtrà intelligentiā victi: vt ſecretiores Theologi aſſerunt? An, quià merita vincentis ſunt maiora? Quod cōprobatū fuit in Meſſa Rege Moab, qui ſuccūbens à facie trium Regū, vz Iſrael, Iehudà, & Edom, & perpendens, quod Hebræi vincebāt propter meritū patris Abrahæ, qui filiū ſuū vnigenitū Dño obtulerat, vt etiā ipſe hoc merito præualeret, obtulit filium ſuum primogenitū, qui regnaturus erat pro eo, ſup mœnibus in holocauſtum, & inde præualuit cōtrà Iſrael: vt in quarto Regū volumine legit. Hinc depræhēdit, quod ex meritis maiorum aut propriis, accedente Dei fauore, homines ſæpiſſimè præualent. Aſtronomi Sec. Theo. Gen. 22. 4. Reg. 3.

434 Quantū efficaciæ operandi eſt in verbis legis? Nonnè id declarat Propheta,

Pſal. 18. & 1. qui canit. Lex Domini immaculata conuertens animas? Conuertens videlicet animas à ſeruitute Angeli mortis ad fontē vitæ. Hinc alibi ipſe Vates beatū dicit, qui in lege Dñi meditatur die ac nocte. Nā (vt ipſe ſubinfert) hic erit ſicut arbor viua, ſecus decurſus aquarum, viuentiū videlicet, plantata: dans fructum vitæ in tēpore ſuo. Vnde perpendens ipſe Propheta, quò ſubuehat nos ipſa lex, verbū, & laus Dñi, alibi canit. Cantate Domino: præparate ſemitas ei, qui aſcendit ſuper ערבות Harabot, ideſt ſuper planitiem & amœnitatem cœli ſupremi: יה Iah nomen illi. Quorum verborū ſenſum eſt. Per verba Domini præparate vias ipſi Domino, qui deducitur per ipſa verba diuina ad mentē noſtrā, ſicut per canales quoſdam: quāuis ipſe aſcendat & deambulet ſuper amœnitatē paradiſi: quò deducit nos, poſtq̄ ad nos intrauit per verbum ipſiuſmet Dei. Iuxtà illud Saluatoris. Si quis diligit me: ſermonem meū ſeruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus.

Ibi. 67.

Io. 14.

435 Quomodò & qua ratione tempus operibus confert: vt alibi diximus? Non quidem confert tempus, quod eſt menſura motus & quietis (vt Naturales dicunt) quià illa menſura nihil operatur: ſed conferunt res, quæ magis ſunt diſpoſitæ ad effectum aliquē aliquo tempore, q̄ alio, producendum. Cōprobamus enim, quod corpora noſtra ſunt melius diſpoſita & fortiora: quando Sol eſt in ſuis cardinibus, q̄ quando eſt in carceribus, vel depreſſionibus ſuis. Et cum mutentur Angelicæ cuſtodiæ ſingulis tribus menſibus, & ſingulis tribus horis: immò in qualibet hora diei eſt aliqua mutatio (vt Sapientes norunt) Hinc maiorē fauorem habere poſſumus ab eis vna hora, q̄ alia. Ipſi enim ſequūtur ſyderum diſpoſitiones. Vnde dixit Angelus, cū Iahacob luctans. Dimitte me: quià aurora eſt: tempus videlicet quo cogor laudare Deum (vt aliqui dicunt) aut quià debilitor luce: cum poteſtas mea ſit tenebrarum: vt alii dicunt.

Phyſ. 4.

Gen. 32.

436 Cur quibuſdam noctis horis, horror inuadit mortales? Nōne, quià illis horis præualent tenebrarum poteſtates: quæ nobis inimicantur? Hinc Propheta canit. Poſuiſti tenebras & facta eſt nox: in ipſa pertranſibunt omnes beſtiæ ſyluæ: Catuli Leonum rugientes, vt rapiant. Sermo enim eſt de tenebrarum poteſtatibus, quæ nobis inimicantur: vt omnes exponunt. Et hæ in nocte præualent, maximè autem antè mediam noctem. Quo tempore iudiciū durum (quod Hebræi דין Din appellāt) præualet. Aliquibus autem horis lætamur: quià tunc nobis occurrunt Angeli boni, amici & fauentes: vnde cor noſtrum dilatatur, & ad opus exequendū inflammatur. Nec enim melior obſeruatio haberi poteſt, ad opus incipiendum & proſequēdū, q̄ dum cor inflammatur, dilatatur, & gliſcit ad opus aliquod perficiendum: quià tunc fauent cœli, Angeli & omnia.

Pſal. 103.

437 Cur Pythagoras iubet ne mingamus, loquamur aut ſpuamus contra Solem? Nōne, quià cū luce Solis occurrunt nobis intelligentiæ Solares nobis beneuolæ & amicæ? Hinc ꝓhibemur cōtrà eas facere iſta, quæ igno-

miniosa ſũt. Cui adſtipulãs Heſiodus dicit cauẽdũ eſſe: ne nudatio aliqua Deum offendat: cuius Sol dicit oculus. Propterea decãtat. Inq; viis extra uẽ vias neq; membra renudes Micturus. Vnde quicqd dicit de Solaribus intelligentiis nobis occurrẽtibus, de aliis quoq; dicendũ eſt: quæ nos reddunt lætos vel triſtes, quales ipſæ in ſe & ergà nos exiſtunt.

438 Qua hora vel quo tẽpore fauent nobis illi ſuperiores, apud quos non eſt tẽpus? Et ſi apud eos nõ eſt tẽpus: quo menſurent: agunt tamen in tempore quò ad nos: qui tẽpore menſuramur. An ipſi mouentur ſm tẽpus ſupremum: quod propriè nõ dicitur tẽpus per partes diuiſibile, ſicut tẽpus, quo menſuramur: ſed eſt tẽpus, cui noſtrũ tempus per analogiã quandam corteſpõdet? Quod edocemur à Moſe & Petro: qui dicunt, q̃ millenarius annorũ reſpondet vni diei ſupremo. Quod clarius reſerat Zohar exponens illud, quod de Iahacob in Geneſi dicit: quòd videlicet ipſe Iahacob ſeruiuit pro Rachele ſeptem annis, & viſi fuerunt dies illi pauci: dum videlicet reſpiceret ad ſupremum ſeptenarium, qui dicitur Beerſabah, puteus videlicet ſeptem. In quo quidem puteo colligitur virtus ſeptenarii ſupremi: à quo proficiſcitur virtus ſeptenarii inferioris, & Planetarũ oĩum. Vnde ſpatiũ, qd in inferioribus per dies & horas diſtinguit & prolongat: in ſupernis eſt indiuiſibile & vnicũ: ſicuti nos menſuramur diebus & annis: attamen Deus vnico actu æternitatis totũ progreſſum vitæ noſtræ videt. Pſal. 89. 2. Pet. 3. Gen. 29.

439 Cum Iahacob ſeruierit quoq; pro Lea ſeptem annis, cur non eſt dictum. Et viſi fuerunt dies illi pauci? An, quià non diligebat Leam ſicut Rachelem? Hinc dictum eſt de Rachele, præ amoris magnitudine. An, quià nõ ſeruiuit pro Lea, ſed vtroq; ſeptenario p̃ Rachele? An (vt Zohar aít) ſeruiuit ſupiori ſeptenario pro Rachele, inferiori aũt pro Lea? Et qà ſuperior ſeptenarius nullatenus ab vnitate diſtat, ſed eſt totus ſimul: Ideò ille ſeptenarius viſus fuit breuis. Septenarius aũt, quo pro Lea ſeruiuit, cũ fuerit ſeptenarius inferior: nõ fuit viſus adeò paruus: cũ hic curriculis ſuis currat. Ibidem. Zohar.

440 Quomodò Iahacob ſeruiuit pro Rachele ſeptenario ſuperiori, pro Lea verò inferiori? Nonnè per Rachelem (vt alibi declarauimus) vita contemplatiua deſignatur, pro qua ſeruitur in ſpiritu, qui abſolutus eſt à tempore: niſi quatenus tempori alligatus eſt: ſeruiturq; mente abſorpta in illo vno, de quo Saluator inquit. Porrò vnum eſt neceſſarium? Quod vnum eſt penitus abſolutum à tempore. Et ſic mens in illud fixa à tempore abſoluitur: vt patet in patientibus raptum: in quo ſi per annum ſtarent, reuerſis poſteà videretur non ſtetiſſe ibi per horam. Sic beatis omnibus contingit: qui in Deum eleuati temporis ſucceſſionem non cognoſcunt, ſed gaudent illa æternitate vel æuiternitate. Lea autem vitam actiuam ſignificat: in qua homo operari nequit abſq; diſtinctione temporis illius: quo menſuramur nos & omnia opera noſtra. Lucæ. 10.

441 Quomodò Elias clauſit cœlum, ne daret pluuias? Nonnè (vt Zohar inquit) ligando inferiora cum ſuperioribus, aut ligando inferiora per ſu- 3. Reg. 17. Zohar.

periora, vno quippè nexu tantũmodò, ab omni tempore & diuiſiõe ab-
ſoluto? Qui quidem nexus niſi abſolutus fuiſſet, non potuiſſet cœlũ dare
Ioſueh.10. pluuias. Pari quoq; modo Ioſueh firmauit Solem, quia ligauit virtutem
Motoris vinculo ſuperiori: à quo progreſſus omnis inferior dependet.
Et hic eſt diuiſibilis: illud autẽ indiuiſibile & totum ſimul. Nam ab æter-
nitate illa hæc omnia emanant.

442 Cur aliqui vexantur à Luna? Nonnè, quia ille Planeta terreus, frigidus atq;
ſiccus contrariatur naturæ: quæ diligit calidum & humidum? Quod po-
tiſſimè euenit quandò Luna irradiatur à Saturno atram bilem conſti-
pante: adeò vt præparetur ſedes malo dæmoni, qui agitat corpus, agi-
tatis iam humoribus à Lunæ reuolutione. Vnde tũc homini ſic malè di-
ſpoſito occurrit malus dæmon vexans ipſum & torquens. Et id occurrit
in aliis malis aſpectibus: quos malus dæmon expectat, vt inde fauorem
ad vexandum mortales ſuſcipiat.

443 Cur Gentiles & Poetæ dicunt eſſe rixas inter Deos? Quomodò diſcordiæ
& contrarietates inter beatos eſſe poſſunt? An igitur Poetæ ſcribunt fig-
menta meraciſſima? An per illas deſcriptiones aliquid veritatis innuũt: cõ-
trarietates videlicet ſyderum, quibus intelligentiæ præſunt? Quas intelli-
gentias Gentiles Deos vocant. Sicuti enim eſt contrarietas virtutum, nõ
dicam qualitatum, inter Planetas (cum Venus ſit calida & humida, Sa-
turnus frigidus & ſiccus, Sol calidus & ſiccus, Mercurius humidus & fri-
gidus) ſic etiam inter præſidentes ipſis Planetis eſt aliqua contraria actio,
non ad diſſidium vel nocumentum inferendum, ſed vt ſuauius opus eorũ
per antipariſtaſim quandam ſe habeat.

444 Sunt nè re ipſa diſſidia inter Angelos: quos Gentiles Deos vocant? Niſi
Dan.10. quippè aliqua eſſet diſſenſio, non dixiſſet Gabriel Danieli. Princeps Re-
gni Perſarum obſtitit mihi viginti & vno diebus: & eccè Michael vnus
ex principibus primis venit in adiutorium meum. Eccè quomodò ex
illis principibus aliquis conſentiebat, & aliquis diſſentiebat. Cui adſti-
3.Reg.vlt. pulatur illud: quod dixit Michæas, q; vt deciperet Achab Rex Iſrael,
vnus de exercitu Domini dixit ſic, alter autem ſic. Sed quomodò diſſen-
1.Cor.14. ſio eſſe poteſt in regno pacis & beatitudinis? Nonnè Paulus ait. Non
enim diſſenſionis eſt Deus, ſed pacis? An igitur (præter ea, quæ alibi di-
cta ſunt) eſt diſſenſio cum vnione: quia vnuſquiſq; voluntatem Prin-
cipis exequi ſatagit, ſed viis diuerſis? An, quia Princeps regni cœleſtis
iubet, vt vnuſquiſq; proferat, quod ſentit: & inde deducatẽ cauſa ad Tri-
bunal Dei, vbi omnibus libratis ſumma æquitate decidatur controuer-
ſia? Vnde diſſenſiones illæ non ſunt odii vel ambitionis cauſa: ſed vt ap-
pareat ſumma Dei æquitas in iudicando.

445 Diſcutiũtur nè cauſæ apud Deũ in regno pacis? Niſi quippè diſceptarentur
cauſæ, nõ eſſet opus aduocatis: qui cauſis noſtris patrocinarẽt. Inquit.n.
1.Ioa.2. Iohãnes. Aduocatũ habemus apud Deũ patrẽ Ieſum Chriſtum iuſtum.

Pari modo Paulus ait. Introiuit Ieſus in cœlũ vt appareat vultui Dei pro Heb. 9.
nobis. Vnde Thadęus refert, ꝙ Michael altercatus fuit cũ Diabolo de cor Thad. in
pore Moſi. Admittunť. n. in ſupremo Tribunali accuſatores & defenſo- Epiſtola.
res: vt (ſicut diximus) æquiſſima Dei iuſtitia appareat.

446 Altercatio hæc, eſt nè tãmodò de remuneratione iuxtà merita facienda: an
etiã de fauore præſtando exiſtentibus in via? Contendit (ni fallor) vnuſ-
qſq; Angelus cuſtodiæ alicuius deputatus fauere homini ſibi credito illa
ſancta æmulatione: quã Apoſtolus nobis perſuadet, dicẽs. Aemulamini 1. Cor. 12.
chariſmata meliora. Et iterũ. Aemulamini ſpũalia. Vnde ſicut nos hortať Ibi. 14.
idẽ Paulus vt ſancta quadã cõtentione pro brauio obtinendo curramus: & 9.
Sic intelligentiæ cuſtodientes cõtendunt ſolicitare nos vt fœlicius brauiũ
cõpræhendamus. Pari modo ſi inter cuſtoditos eſt contentio vel pugna,
conatur vnuſquiſq; cuſtos defendere ſibi creditum. Hinc Antiqui Theo-
logi cõcludunt (vt ſuprà dictum eſt) ꝙ niſi contrà intelligentiam cuſto-
dientẽ aduerſariũ præualeamus, cõtrà ipm præualere nõ poſſumus. Quod
cõfeſſa fuit intelligẽtia Heſau cũ Iahacob luctans: vt ſuo loco viſum eſt. Gen. 32.

447 Eſt nè omne tẽpus aptũ ad fauorẽ à ſupernis ſuſcipiendũ? Si id eſſet: Sapiens
nõ dixiſſet. Omnia tẽpus hñt: & ꝙ eſt tẽpus deſtruẽdi, & tẽpus ædificãdi, Eccl. 3.
tẽpus acqrendi, & tẽpus pdendi: & quæ ibi recenſenť. Et iterũ. Sapiẽs ex- Eccl. 10.
pectabit tẽpus. Et illud, quo nihil manifeſtius. Et vidi, ꝙ nõ eſſet velociũ Eccl. 9.
curſus, nec fortiũ bellũ, nec ſapientũ panis, nec doctorũ diuitiæ: ſed tẽpus
& caſus in oĩbus. Vñ eligere tempus orãdi & operãdi laudabile eſt. Iuxtà
illud Prophetæ. Pro hac. ſ. remiſſiõe orabit oĩs ſanctus in tpe opportuno. Pſal. 31.

448 Quod eſt tẽpus fauſtũ, vel infauſtũ ad orandũ vel operandũ? Cõmemorare
ſingula tẽpora difficillimũ quippè & penè impoſſibile foret: ſed aliqua ſũ-
matim recenſebimus. Quãdo igiť Angelis nocitoribus iniungiť ſeu per-
mittitur, vt locũ aliquẽ flagellent: tẽpus illud infauſtũ eſt. Hinc à loco illo
fugiendũ eſt: vt Lot ab Angelo admonitus fuit: quãdo Sodoma percuti Gen. 19.
debebat: aut in loco tuto cuſtodia adhibita cõmorandũ eſt: ſicut Iſraeli-
tis dictum fuit, quãdo primogenita Aegyptiorum occidenda erant: aut Exo. 12.
abſtinendũ eſt ab opere, quod abſq; detrimẽto differri poteſt: ſicut de Io- Zohar.
ſeph phibet Zohar, ꝙ noluit habere rem cũ vxore tẽpore famis: quæ eſt
flagellũ quoddã. Hinc non ab re ſcriptũ eſt, ꝙ ipſe Ioſeph habuit duos fi- Gen. 41.
lios antè tempus famis. Tempus aũt fauſtum eſt in ſolẽnitatibus aut me-
dia nocte, mane, meridie, & veſpere. Qui verò in orando, & ſpiritualiter
operando ſunt aſſueti, facilè comprobant aduertentes quanta ſit differen-
tia inter tempus & tempus.

449 Vnde proficiſcitur hæc temporis differentia apud ſuperos, qui tempori non
ſubiiciuntur? Et ſi ſuperi nõ ſubiiciunť tẽpori huic à motu cœleſti proue-
nienti: habẽt tamen ſpatia ſua: quibus hæc tpis ſpatia correſpõdent. Alio-
quin nõ dixiſſet Deus. Cũ me laudarent aſtra matutina, ideſt Angeli: qui Iob. 38.
ad laudes matutinas perſoluendas deputati ſunt. Vnde ſequitur. Et iubi-

larent

larent oẽs filii Dei. Multaq́ʒ huiuſmodi ex ſcriptura colligi poſſunt: qbus
clarè patet ꝙ etiam apud Angelos ſunt quędã ſpatia diſtincta: in quoꝝ
aliquibus magis Deo vacant: in aliquibus autem magis fauent nobis: ad
Pſal. 68. hoc Deo cõcurrente. Et de hoc tpe Propheta canit. Ego verò orationem
Procu. de meã ad te Dñe tempore beneplaciti Deus. Hinc Proculus inter alia, quæ
ora. et pci. docet cognoſcenda à benè orante, cõmemorat tempus.

450 Quæ oratio eſt efficacior: alta nè, an ſubmiſſa voce prolata? An fortè oratio
voce alta prolata: quià vox altior melius intelligit̃ & cõcœptum fortius
imprimit in auditoris mente? Hoc quippè verũ eſt, quò ad mentẽ illoꝝ,
qui voce indigent: vt in eis loquentis cõcœptus imprimat̃: ſed Deus nõ
Exo. 14. minus affectum q̃ vocem percipit. Hinc Moſi ſubmurmuranti, & forſitan
Zohar. ſola mẽte loquẽti dixit. Quid clamas ad me? Vnde Zohar ait, ꝙ קל chol
ſine ו vau audita fuit in domo Pharahonis, & auditur à Deo: quæ (vt
inquit) ſignificat vocem factam ſine ſtrepitu, ſed cũ affectu cordis. Quæ
vox ſubmiſſa (vt R. Elihezer dixit) efficacior eſt omnibus, eo ꝙ fit ma-
iori affectu & attentione, q̃ ea, quæ fit cũ clamore. Et ſic à peritis ſolent
fieri adiurationes ſubmurmurando.

451 Poteſt nè quis exaudiri ſine voce? Nõnè Apoſtolus ait. Pſallã ſpiritu, pſallã
1. Cor. 14. & mente? Vnde Doctor veritatis inquit. Veri adoratores adorabũt patrẽ
Io. 4. in ſpiritu & veritate. Zohar aũt aſſerit, ꝙ tria requirunt̃ ad hoc, ꝙ quis cõ-
Zohar. ſequat̃ benedictionẽ in oratione: mens videlicet, intẽtio, & verbũ. Mens,
inquã, quià nõ caſu oratio proferenda eſt, & orans percipere debet, quid
dicat: intentio verò, quià petitio in Deũ dirigenda eſt propter aliquẽ finẽ:
verbũ aũt, quià orans exprimere debet qd velit. Quod verbũ duplex eſſe
poteſt: alteꝝ videlicet mentale: & hoc ſufficit ſoli Deo, quià ipſe ſolus co
gnitor eſt cõcœptus mentalis. Alteꝝ verbũ eſt expreſſio cõcœptus: quod
neceſſariũ eſt Angelis: quoꝝ cura eſt orationes noſtras ad Deũ deferre.
Ipſi enim cogitationes mentis percipere nequeunt: niſi quatenus Deus
reuelando, aut homo verbis manifeſtando ſignificauerit.

452 Qui ſoluti ſunt à corpore: qũo orant, aut loquũtur? An ſicut ſua voce Deũ
laudant ſancti & Angeli: eadẽ voce & orant emittẽdo odorẽ bonæ vo-
Apoc. 5. luntatis in eoꝝ emolumentũ, pro qbus orant? Iuxtà illud Iohãnis. Qua-
tuor animalia & vigintiquatuor ſeniores ceciderũt coràm agno habentes
phialas aureas plenas odoramentoꝝ, quæ ſunt orationes ſanctoꝝ. An
orant mittendo fumũ illum, quẽ Dñs in odorẽ ſuauitatis ſuſcipit? Quod
Ibi. 8. idem Iohãnes innuit, dicens. Et aſcendit fumus incenſoꝝ de orationibus
ſanctorum è manu Angeli coràm Deo. Qui fumus eſt affectus & opus,
quod poteſt offerre creatura coràm Deo: qui ſuo igne accendit ea, quæ
offeruntur: vt alibi declaratũ eſt. Sic beati pro nobis orant, & pro iis, qui
ſunt in purgatorio conſtituti. Sic orant, qui in purgatorio ſunt, pro ſeipſis:
& ſic de iniuriis ſibi illatis conqueruntur.

453 Cur Antiqui tã diligenteꝛ curarunt: vt vltimæ voluntates effectum conſe-

querentur? Nõnè, quià æquũ eſt, ꝙ intẽtio Teſtatoris habeat locũ? Sed cũ defuncti oia mortalibus reliquerint, qd eis prodeſt huiuſmodi executio? Nõnè id eſt indiciũ firmũ imortalitatis animaꝝ? Ipſæ.n. oblectantur reliquiſſe bonũ nomen (vt Plato ait) dolent aũt de infamia & detractione à viuẽtibus facta: ſentiũtq; beneficiũ ſibi collatũ per orationes & eleemoſynas: & triſtantur de iniuria ſibi illata ab iis, qui ſuas vltimas volũtates exequi nolunt. Vnde ſua voce (vt modò diximus) cõquerunt apud Deum de omni iniuria ſibi illata. Quod Iohãnes apertè teſtatur, referẽs occiſos dicẽtes. Vſq; quò Dñe ſanctus & verus nõ vindicas ſanguinem noſtrũ ex iis, qui habitant in terra? Sicut enim clamãt pro ſanguine effuſo: ità etiam cõqueruntur de patrimoniis contrà voluntatem ipſoꝝ diſtractis. Plo. i Phedone. Apoc. 6.

454 Conferũt nè loca ad opus pſequendum? Nõnè Iurecõſultoꝝ eſt ſententia, ꝙ locus & tẽpus ambulant pari paſſu? Sicut igiẽ cõfert tẽpus & hora: ſic cõfert & locus. Hinc Chriſtus citauit illud Iſaiæ. Domus mea domus orationis vocabitur. Et niſi prodeſſet magis aliquis locus ꝗ alius: non iuſſiſſet Deus Abrahæ, vt è terra & cognatione ſua exiret, & ad locum, quẽ ſibi monſtraturus erat, iret. Næc ab re Izahac induxit Rebeccam vxorẽ ſuã in tentorium matris ſuæ. Nec ſinè cauſa Plato laudat in fauorẽ mentis & corporis mutationẽ loci: quià (vt Sapientes norũt) alibi & alibi habitant alii & alii ſpiritus: quoꝝ aliqui aliquibus fauent, aliqui verò cõtrariantur. Vnde adinuenire genium, & locum accõmodatum, vtiliſſimum eſt. Mat. 21. Iſa. 56. Gen. 12. Ibi. 24. Pla. i Tim.

455 Facta debita approximatione agentis ad paſſum, ſequitur nè actio? Nonnè Naturales oẽs id affirmant? Sed ſi id eſſet, nõnè qñcunq; maſculus & fœmina coirent, ſequereẽ generatio: cuius tamẽ oppoſitum magis ꝗ propoſitum cõprobatur? An igitur requiritur influxus ſuperior non tm̃ cauſaꝝ ſecũdaꝝ ꝗ primæ? Hinc ſcriptũ eſt in Geneſi, ꝙ volens Iahacob cõcipi ſibi capras vel oues aut hædos varios: quãuis poſuiſſet in canalibus virgas varias: tamen expectabat calorem: calorem vtiq; superni influxus ex parte ignea & Aquilonari procedentem: vt Zohar latiſſimè exponit. Gen. 30. Zohar.

456 Si hoc in naturalibus opationibus cõtingit: cõtingit nè in voluntariis & gratuitis? Nõnè id in plæriſq; ſcripturæ ſacræ locis habeẽ? Nã Apoſtolus ait. Gratia Dei ſum id, qđ ſum. Et paulò poſt. Non ego, ſed gratia Dei mecũ. Sũmus quoq; Doctor Chriſtus aptè inqt. Sine me nihil poteſtis facere. Non igiẽ volũtas cũ omnibus viribus naturalibus ad paſſum vel ad opus applicata ſufficit: niſi adſit quoq; gratia Dei, quæ eſt calor quidã & amor igneus à Spũ ſctõ pcedẽs. Quẽ ignẽ Chriſtus venit mittere in terrã: volẽs vt ardeat in cordibus nr̃is. Quo calore mediante operamur opus meritoriũ: ſicut ipſemet Chriſtus phibet. Tam igiẽ in naturalibus opationibus, ꝗ in volũtariis & gratuitis exquiriẽ excalefactoria virtus ſupramũdana. 1. Cor. 15. Io. 15. Luce. 12. Io. 15.

457 Quomodò nobis cõparare poſſumus hunc ſupernũ calorẽ & fauorẽ? Nõnè (vt Zohar docet) lauando nobis manus? Quod probat per exẽpla quatuor Regum: qui quãuis boni fuerint: nemo tamẽ illoꝝ inimicos cõclu- Zohar.

Pſal.25. dere potuit & de eis triũphare, niſi ſolus Dauid, qui dixit. Laui inter innocentes manus meas: vt faciã audiri vocẽ laudis, & enarrem mirabilia tua: quæ.ſ. per me feciſti Dñe. Primus itaq; Rex fuit Aſa: de quo ſcriptũ eſt
2.Para.14 in ſecundo Paralipomenon. Aſa & populus, qui cũ eo erat, perſecutus eſt Aethiopes vſq; Gerara: & ceciderunt Aethiopes vſq; ad internitionem, quia Dño cædente contriti ſunt. Secundus Rex fuit Ioſaphat, qui dixit.
Ibi.20. Credite Dño Deo veſtro, & ſecuri eritis: credite Prophetis eius, & cuncta euenient pſpera. Vnde, dum ipſe cũ populo laudaret Deũ, dedit Dominus inſidias ſuper filios Hãmon, & montis Schir: qui veniebant cõtra
4.Reg.19 Iehudam, & defecerũt. Tertius Rex fuit Ezechias: qui nec bellauit nec cantauit, ſed orãdo fleuit. Vnde egreſſus eſt Angelus nocte: & occidit ex Chaldæis centum octogintaquinq; millia. Sed nullus horũ concluſit ini-
Pſal.17. micos, niſi Dauid: qui lauit manus & dixit. Perſequar inimicos meos, & comprehendam illos: & non conuertar donec deficiant.

458 Quid innuit hæc manuũ ablutio? Nõne, ſi ablutionis manuũ cõſuetudo perpendatur, intelligetur, quid ſibi velit hæc manuum ablutio? Manus enim opera ſignificant: quæ munda eſſe debent coram Deo, & fieri intentione munda. Vnde, dum lauantur manus, lauaſ primo ſiniſtra cũ dextra. Siniſtra autem rigiditatem operis ſignificat, vindictam, iudiciũ durum, & huiuſmodi. Quæ omnia lauari & temperari debẽt cũ dextra: quæ pietatem in Deum & homines ſignificat. Vnde ſi fit iuſtitia vel vindicta, fieri debet: non ex odio, ſed propter honorem Dei, & vtilitatẽ proximi. Et ſic omnia fieri debent. Et hoc eſt proprie lauare manus.

459 Cur infideles præualent cõtra Chriſtianos: qui baptiſmo & aliis expiationibus mundati dicuntur? Nõne, quia Chriſticolæ amiſerunt omnẽ penitus munditiã: in cuius loco ſubiit omnis immunditiess? Vnde fœdiores facti ſunt infidelibus: qui nec Deũ blaſphemãt, nec violant tẽplũ Dei, nec alia multa, quæ Chriſtiani, faciũt. Hinc in multis ipſi Chriſticolę deteriores ſunt ipſis infidelibus. Propterea ipſi pualẽt contra induſtriam, arma & multitudinẽ Chriſtianorũ: qui tẽpore ſuæ munditiæ præualuerũt contra omnes: ſicut & Hebræi: quorũ vnus (dum mũdi videlicet eſſent) perſe-
Deut.32. quebatur mille, & duo fugabãt decem millia: vt Moſes canit. Nunc autẽ, quia fœdati ſunt, Deus cõcluſit ipſos, ſubiiciens eos omnibus. Iuxta illud
Thre.1. Ieremiæ. Facti ſunt hoſtes eius in capite, & inimici eius locupletati ſunt.

460 Quid operaſ illa manuũ ablutio ad hoc vt, quicqd volumus, a ſuperis obtineamus? Nõne habemus illã Naturaliũ vulgatã ſententiã. In hñtibus ſymbolũ facilis eſt trãſitus, facileq; cõmerciũ? Si igiſ cũ ſupis cõmerciũ habere volumus: nõne neceſſe eſt vt illis conformemur in rectitudine, ſpũalitate,
Syrian' in Theolo. mũditie, & in cunctis pro viribus noſtris? Hinc Syrianus in ſua Theologia docet, ꝙ Eccleſiaſticæ Hierarchię Sacerdotes, & alii operãtes proportionari debent anagogicis virtutibus cœleſti Hierarchiæ. Immo oportet, ꝙ cõformentur ſummo Hierarchæ: ſi Pauli verba obſeruare voluerimus,

qui ait. Quos præſciuit & prædeſtinauit, ſcilicet Deus, cõformes fieri ima- Ro.8.
gini filii ſui. Quo ſenſu iterꝝ dixit. Nemo poteſt dicere Dñm Ieſum, niſi in 1 Cor.12.
Spiritu ſancto, ideſt niſi participet de Spiritu ſancto: ſicut ipſe Chriſtus
plenus fuit: de cuius plenitudine (teſte Iohãne) nos oẽs accepimus. Io.1.

461 Qūo ex hac cõformitate operamur? An ex illa vi ſymbolica: vt dictum eſt?
An ex vi cõſonantiæ? Nam hæc adeò efficax eſt, vt ad motũ vnius conſo-
nantis, ſequatẽ motus alterius: vt de citharis benè chordatis ſuprà exẽpli-
ficatũ fuit: & de veris amicis exẽplificari põt: quoꝝ alter mouetẽ ad motũ
alterius: cũ vtriq; ſit (vt dicitur) idẽ velle & idẽ nolle. Hinc Orpheus in Orpheus.
opatione ſingularis docet, ꝙ fm ꝙ eſt idẽ nomen, per analogiá tamẽ, vir-
tutũ naturaliũ & diuinaꝝ, idẽ eſt hymnus: vt ſua Magia exquirit: idẽq; eſt
opus: vt ꝟbi gr̃a dicere poſſumus. Si diſpoſitionẽ habeã ad ſuſcipiendum
lumen & fauorẽ Solis: dum operatẽ in me Sol, operatur & Raphael: ſiue
quæcũq; ſit intelligẽtia ipſi Soli præſidens: operaturq; & illud numen, cui
Sol & intelligentia illa reſpõdet. Quod quidem numen Dauid, Iſaias, &
ſecretiores Theologi vocant תפארת Tipheret: quod eſt cor Archetypi:
ſicut Sol cor cœli. Et vtrũq; reſpondet cordi noſtro per illuſtrationem &
feruidam charitatem ſuperis correſpondenti.

462 In qbus poſſumus Deo & ſupis correſpõdere? Si Theologos antiquos ſequi
voluerimus, & benè Euãgelii ꝟba perpẽderimus: nõnè videbimus, ꝙ in
omnibus mẽbris & opationibus Deo cõformari poſſumus? Probat enim
Dionyſius lõgo ſermone omnia mẽbra humani corporis ſua nota p ana- Dionyſius.
logiã in Deo reperiri. Vnde pro omnibus citat ſcripturã atteſtantẽ, ꝙ in
Deo ſunt oculi, palpebræ, aures, os, manus, & cetera huiuſmodi, qbus nos
cõformari docemur in Euangelio. Primò enim cordi diuino cõformari
monemur, dum dicitur. Eſtote miſericordes: ſicut & pater veſter cœleſtis Luc.6.
miſericors eſt. Manibus verò conformari nos Deo Chriſtus hortatur, dũ
ait. Date & dabitur vobis, à manibus Dei videlicet. Oculis quoq;, dũ di- Ibidẽ.
cit. Beati, qui lugent, ideſt qui emittunt ex fonte oculoꝝ lacbrymas: quià Mat.5.
aperietur eis fons diuinus conſolans eos.

463 Qūo mouetẽ Propheta ad prophetandum? Nõnè (vt Mercurius ait) p ſex: Mercurius
vz p ſomniũ, portentũ, aues, inteſtina, ſpũm, & Sibyllã. i. cõſiliũ Dei: ſiue p
mulierẽ, ſiue per quẽcunq; deferatẽ oraculũ? Quod qdẽ oraculũ multiplex
apud Hebræos habetẽ: vz ſomniũ, imago, ſpũs, ſpeculũ vel viſio, filia vocis, Hebræi.
vox clara, domeſtica collocutio, facie vz ad faciẽ facta. Quæ omnia tñ à ſu-
peris veniunt. Nec ea quiſq̃ habere põt: niſi diſpoſitus ſit p chriſma diuinũ
(vt de Dauide & aliis legitur) aut p purificationẽ & quietẽ animæ: vt Al- Albertus.
bertus ꝓhibet, vbi de intellectu, & intelligibili tractat. Vnde optimè dixit
Ptolemæus, ꝙ ſoli numine afflati prædicũt futura, maximè particularia. Ptolemæus

464 Cũ dictum ſit, ꝙ p conuenientiã cũ ſuperis aliqd opari poſſumus: operamur in fructu.
nè ex vi cõſonantiæ? Nõnè (vt Naturales dicũt) delectatio perficit opus? Ethic.10.
Sed nuſq̃ eſt maior delectatio, q̃ vbi eſt harmonia: immò nulla delectatio
repetitur,

reperitur, vbi deeſt harmonia. Nam omnis delectatio proficiſcitur ex concentu rei per ſenſum vel per intellectum perceptæ: nec aliquid magis mouet hominē ad opus, & ad reditum, & aſcenſum in Deum, q̃ harmonia & amor: vt longo ſermone Plotinus tractat. Ex vi itaq; cõſonantiæ, ex qua ſequitur affectus & amor, perficitur opus: tã ex parte noſtra (quià oble-ctamur diuinis, & ferimur in ea: quãdo diuini & mũdi effecti ſumus) q̃ etiã ex parte ſuperorũ: qui tũc ſe nobis cõmunicant, quando vidẽt nos ſibi cõſimiles effectos, ex vi cõſonantiæ, & ex ſymbolica virtute attrahente. Nam (vt Comicus ait) pares cũ paribus facillimè cõueniunt. Cui Sapiẽs adſtipulatur. dicens. Omne animal diligit ſibi ſimile.

Plo. in lib. de triplici reditu aiæ ad Deũ.

Terentius

Eccl. 13.

465 Quomodò operatẽ in nobis virtus hęc harmonica? Nõnẽ ſicut medicina corporea mouet ſpũs corporeos: Sic harmonia mouet ſpũs ſenſibiles, prout ſeruiunt animæ? Et ſicut medicina ſanat hominẽ in corpore, calorẽ extraneũ expellens, qui febres inducit, & operationes impedit (vt Auicena docet) Sic harmonia ſanat ipſm hominẽ in anima ſenſibili, & cõſequenter in rationali: quæ per ſenſus percipit ipſam cõſonantiã: à qua fuganẽ diſſenſiones illæ, quæ operationes ſpũales impediunt. Quod in dies apertiſſimè cõprobatur: quià dũ homo peccatis fœdatus eſt, diuina percipere nequit: purus autem mundus, & Deo ſimilis effectus ipſis mirabiliter oblectatur. Quo ſenſu (vt opinor) Saluator dixit. Qui ex Deo eſt (mũdus videlicet & ipſi Deo conformis) verba Dei audit. Vos autem (inuoluti videlicet peccatis, & ob id à Deo elongati) non auditis (cũ delectatione videlicet: immò cũ ſtomacho & tædio) quià ex Deo non eſtis.

Auicena

Io. 8.

466 Cũ oẽs nerui corporis humani quieſcant: cur mouetur neruus brachii, qui inde dicitur pulſus? Nõnẽ, quià neruus ille originẽ habet à corde, in quo vita reſidet, & anima præcipuè, quæ eſt principiũ ſentiendi, intelligendi, & ſm locũ mouendi: vt Peripatetici dicunt? Cũ igiẽ ſit neruus domeſticus cordi: mouetẽ ipſius cordis indicans diſpoſitionẽ: per quã dignoſciẽ alteratio febris, aut quies ab ea. Nã febris à corde ortũ habet: cũ ſit (vt Auicena definit) calor extraneus in corde accenſus p venas & arterias diffuſus. Et hoc mirabili artificio diſpoſitũ eſt: vt inde Medicis manifeſtata infirmitate, ſciatur, quod remedium infirmitati afferri debeat.

3. de aïa.

Auicena

467 Cur pulſat quoq; neruus pedum eo ferè modo? Nõne, vt inde quoq; neceſſitas patientis agnoſcatur? Verũ (vt ad myſticũ, moraleq́; ſenſum deueniamus) hinc monemur, q̄ ſicut in manibus & pedibus naturalis diſpoſitio cordis cognoſciẽ: ſic etiã in operibus per manus ſignificatis, & in affectibus per pedes deſignatis cognoſciẽ qualis ſit moralis diſpoſitio cordis: à quo oĩa mala & bona ꝓueniũt: vt nos ſumma veritas docet, dum ait. Quæ procedũt à corde, coinquinãt hominẽ. E corde enim exeũt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ. Pari quoq; modo à corde omnia bona proueniũt. Hinc Deus exĝrit toto corde diligi: eo q̃ illo benè ſe habẽte omnia ſunt bona. Quale aũt ſit

Mat. 15.

Deut. 6.

cor: ex operibus cognoſcitur. Ait enim Chriſtus. A fructibus, ideſt ope- Mat. 7.
ribus eorum cognoſceris eos. Pari quoq; modo ex affectibus: iuxtà illud.
Qui ex Deo eſt, verba Dei audit, ideſt diuinis afficitur. Io. 8.

468 Ad qd Deus ordinauit, vt infirmitates cordis manifeſtent? Nõnè, vt remedia
opportuna ipſis adhiberi poſſint? Et quæ ſunt huiuſmodi remedia? An for
ſitan ſacrificia: quæ Heraclitus apud Iamblicũ medicamẽta nominat: quià Heracli. ap
purgãt animã à morbis in hoc ergaſtulo cõtractis? An ſunt eleemoſynæ? Iãb. in lib.
Iuxtà illud Danielis. Peccata tua eleemoſynis redime. Vnde ſũmus Me- de myſte. Dan. 4.
dicus Chriſtus inqt. Date eleemoſynã, & omnia mũda ſunt vobis. An do Lu. 11.
lor & cõtritio peccator? Quod ab Ezechia docemur, qui ait. Recogita- Iſa. 38.
bo tibi oẽs annos meos in amaritudine animæ meæ: Domine ſi ſic viuitur,
& quæ ſequuntur. Cui fauet illud Dauiticum. Sacrificiũ Deo ſpiritus con Pſal. 50
tribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies.

469 Quò ex amaritudine cordis, puenit dulcedo mentis? Iuxtà illud Saluatoris.
Beati qui lugent: qm ipſi conſolabuntur. Quod etiam alibi perhibet, di- Mat 5.
cens. Triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Nõne, quià omnia habent ſuam Io. 16.
determinatã metã? Vnde nemo poteſt in vtroq; homine gaudere. Si quis
enim gaudet in animali homine: neceſſariò triſtatur in ſpirituali. Si quis
gaudet in hoc Mundo: neceſſariò triſtatur in futuro. Hinc Auguſtinus ait. Auguſtin.
Non poſſumus hic lætari cũ Mundo: & poſteà cũ ſanctis gaudere. Quod
adſtipulaẽ dicto ſummæ Veritatis. Mundus hic gaudebit: vos verò con- Io. 16.
triſtabimini: ſed triſtitia veſtra verteẽ in gaudiũ. Vnde totius Euãgelii ne-
gociũ & doctrinæ Apoſtolicæ ſumma hæc eſt: vt v3 ſuffocemus, debilite-
mus, & penitus mortificemus hominem animalem, & ſpũali faueamus: vt
æterna beatitudine frui poſſimus. In cuius pugnæ principio, progreſſu, &
fine ſentit animalis homo triſtitiam: ſed in ſeruitutẽ ſpiritus tandẽ perfe-
ctè redactus gaudet cũ meliori homine de triſtitia & vi ſibi illata: per quã
ad regnum cœlor deuenitur. Iuxtà illud Chriſti. Regnum cœlor vim Mat. 11.
patitur: & violenti rapiunt illud.

470 Quò homo per munditiẽ & expiationẽ operatur? Nõnè, qà homo actiuus,
ocioſus ſtare neqt? Vnde neceſſariò opatur ſm alterã ſuar viriũ. Nam ge
minæ ſũt hominis vires: altera v3 munda, & melioris hominis, agẽs cũ po
teſtatibus mũdis: de qbus Apoſtolus ait. Omnis anima poteſtatibus ſubli Ro. 13.
mioribus ſubdita ſit: non tm̃ v3 humanis, ſed illis, quas alibi cũ thronis & Colo 1.
dominationibus ipſemet enumerat, & cæteris ſpũalibus, quæ in ꝟbo con-
dita ſunt. Ex aduerſo autẽ har poteſtatũ Porphyrius recenſet alias pote- Porphyri.
ſtates, quas vocat duplex malor dæmonũ genus: quor vnũ eſt animar
vel ſubſtãtialium dæmonũ, quos Paulus vocat poteſtates tenebrar har: Ephe. 6.
aliud verò genus ſunt materialiũ & accidentaliũ vires: quæ agunt cũ illis
tenebrar poteſtatibus. Inter quas bifarias vires eſt duplex pugna conti-
nua: de quar altera ait Apoſtolus. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum: Gala. 5.
ſpiritus aduerſus carnẽ: de altera verò Iohãnes. Michael (inquit) & An- Apoc. 12

Mercu. in geli eius prgliabantur cũ dracone. Pugnant autem vterq; hac lege, vt ſuc-
Pyman. cumbente vno alter præualeat: ſicut etiam Mercurius docet.

471 Hæ poteſtates quibus locis potiſſimè ſunt præpoſitæ? Nõnè bonæ poteſtates
Iſa. 62. ſunt tutrices Ieroſolimæ? De qbus Deus in Iſaia ait. Sup muros tuos Ie-
ruſalem cõſtitui cuſtodes. Sup muros (inq̃) nõ ſupnæ Ieruſalẽ, quæ cuſto
dibus nõ indiget, ſed Ieruſalẽ inferioris: melioris v3 hois in ſenſu morali
per Ieruſalẽ figurati. Principes aũt tenebrarꝫ ſunt cõſtituti ſup Aegyptũ:
Ez. c. 20. de qbus in Ezechiele dicit. Idolis Aegypti nolite pollui. Et alibi. Et cor-
& 30 ruent fulcientes Aegyptum, ideſt intelligentiæ malæ eam regentes. Hinc
Aegyptus cõmuniter interpretatur tenebræ: ſed ſm vim propriam voca-
buli, anguſtiæ: quià poteſtates tenebrarꝫ anguſtant & obtenebrant. Ieru-
ſalem verò interpretatur, viſio pacis: quià bonæ intelligẽtiæ ipſam cuſto-
dientes ad veram lucem & pacem ſibi creditos cõducere ſatagunt.

SECTIO VNDECIMA DE SITV ET PROPRIETATE MYSTERIOSA QVORVNDAM LOCORVM.

472 IEroſolima & Aegyptus vbi ſitæ deſcribuntur? Nõnè ſemp
Mat. 20. ſcriptura, dum de proficiſcentibus Ieruſalem loquitur, dicit
ꝙ aſcendunt? Hinc Saluator dixit. Eccè aſcẽdimus Ieroſo-
limam. De euntibus autem in Aegyptum dicitur, ꝙ deſcen
Geñ. 12. dunt: ſicut de Abrahã in Geneſi dicitur. Deſcẽdit Abrahã
& 46. in Aegyptum. Pari modo Iahacob dictum fuit. Deſcende
in Aegyptum. Sed cur id dicitur? An fortè, quià Aegyptus ſita eſt in pla-
nitie: Ieruſalem verò in monte? Sed nõnè Galilæa, & multa alia loca ſunt
in planitie ſita, ad quæ ſi proficiſcantur aliqui, non dicitur, ꝙ deſcendant?
An igit, qà per Ieruſalẽ intelligunt vires & influxus ſupiores? Ideò ꝑfici-
ſcentes illuc dicuntur aſcendere. Per Aegyptũ verò intelliguntur vires &
influxus mali & inferiores. Hinc proficiſcentes illuc deſcendere dicunt.

473 Quid ſignificat Nazaret? Nonnè (prout ab iis, qui hebræum idioma callent,
habemus) Nazaret quatuor accõmodatiſſima ei, qui ibidẽ cõceptus eſt,
& carnem humanã induit, ſignificat? Primò enim ſignificat ſegregatũ: v3 à
profanis vſibus: Secundò cõſecratũ vel ſanctificatũ Deo: Tertiò Principẽ
vel principatũ: Quartò coronã. In primo nãq; ſignificato benè cõuenit ei,
Io. 17. qui dixit. Ego nõ ſum ex hoc Mũdo: in ſecundo, dum ait. Quẽ Pater ſan-
& 10. ctificauit & miſit in Mundum: in tertio, quià Iohannes de ipſo dicit, ꝙ eſt
Apoc. 1. 19. Rex Regum & Dñs dominantium & Princeps Regum terræ: in quarto
dum dicitur, corona virginum, & omnium, qui rectè Deo ſeruiunt. Nam
Ibi. 2. omnibus promittit coronã vitę, dicens. Eſto fidelis vſq; ad mortẽ: & dabo
tibi coronã vitæ. Quæ omnia q̃ concinnè cõueniant ei, qui ibidem primò

ingreſſus eſt Mundũ,iudicent ſapientes. Et ſi alia ſignificata reperiũtur in cõmunibus interꝑtationibus id accidit:qà plærũq; confundunt vocabula ſcripta p צ zadic, & ז zain. Sermo.n.noſter eſt de eo vocabulo ſolũmodò,quod ſcribit̃ per ז zain, veniens à נזר nezer:vel נזיר nazir.

474 Quid innuit Betlehẽ?Nõnè cõi ſententia dicit̃,ꝙ ſignificat domũ panis?Sed qua diſpoſitiõe factũ eſt,vt Mũdi Redẽptor naſceret̃ in eo loco,q domus panis noĩatur?An (vt alibi diximus) quià ipſe eſt panis viuus,q de cœlo deſcendit: ſicut ipſemet perhibet?Qui panis vitæ datus eſt in antidotum veneni mortiferi: quod imbiberat primus homo,ab Angelo mortis propinatũ. An, quià decuit,vt ibidẽ naſceretur verbum carne circũamictum: quod eſt verꝝ pabulum melioris hominis?Sicut idẽ aſſerit,dicẽs. Non in ſolo pane viuit homo:ſed in omni ṽbo,quod procedit ab ore Dei. Io.6. Mat.4.

475 Quid eſt Damaſcus?Nõnè (ſi ad eius interpretationes attendimus) cõprobabimus Damaſcũ eſſe locũ penitus oppoſitũ Nazaret,& Ieſu Nazareno ibi cõcœpto,atq; Nazaræis eius,ſegregatis à Mũdo, & Deo ſanctificatis? Nã(vt alibi quoq; diximus)Damaſcus ſignificat ſanguinis oſculũ,ſanguinem appetentẽ,& ſanguinẽ propinantẽ.Quæ omnia ad animalẽ hominẽ ꝑtinent,qui in ſanguine & operibus ſanguinis oblectatur. Hinc ſicut caro & ſanguis cõtrariatur ſpiritui: ſic Damaſcus ſemp infenſa fuit Ieruſalem, & Nazaræis noſtris. Proptereà magno myſterio dolebat Abrahã & recuſabat: ꝙ ſeruus eius Dameſech eſſet hæres hæreditatis ſeruatæ iuſtis. Idem enim eſt nomen Ciuitatis illius & ſerui Abrahæ.Vtrũq; nanq; ab Hebræis דמשק Dameſech nominatur. Gala.5. Gen.15.

476 Quid eſt Semrõ?Nõnè hæc eſt Ciuitas illa:quæ cuſtodia dicit̃ à verbo שמר Samar,quod ſignificat cuſtodiuit?Sed quomodò in cuſtodita Ciuitate, aut in ipſa cuſtodia fuit delubrũ illud profanũ & abominabile erectum à Ierobohã,& in opprobrium Redemptor vocatus fuit Samaritanus?Non quippè hæc obſcœna inde emanarunt,quià cuſtodita:ſed quià poſſeſſa à malo dæmone vocato Semrõ(vt ſecretiores Theologi dicũt)qui præualuerat in eam,ignauia & mala cõcupiſcentia ſuccumbentibus Samaritis. Qđ ſignificant idola illa erecta à Ierobohã:qui præualuerat cõtrà domũ Salomonis,amore & concupiſcentia mulierꝝ correpti. 3 Reg.11. 10.8. 3.Reg.11.

477 Quid ſignificat Hebron?Nõnè nexũ vel coniunctionẽ ſignificat tã in bonã q̃ in malã partem?Vnde religatiões,quæ p incantationes fiunt:& tumefactiones,quò cõgregatur ſanguis aut ſanies,eodẽ vocabulo nuncupant̃:& ſm vtranq; partẽ vocabulũ hoc,illi loco & Ciuitati accõmodatiſſimũ fuit & eſt.Nã prius ibi habitantes ligati erãt cũ malis dæmonibus:adeò vt ipſi cũ mulieribus rẽ habẽtes genuerint Gigantes:quos multos ibidẽ repererunt exploratores à Moſe miſſi:vt in libro Numerorꝝ legimus.Ex huiuſmodi enim cõmixtione Gigantes generant̃:vt aliàs dictum eſt.Coniunctus quoq; fuit ille locus cũ ſupernis,adeò vt ibi reperiatur vna portarum cœli: prout aſſerunt ſecretiores Theologi.Quod indicat̃ in myſterio ſpe- Nu.13.

luncæ

Gen.13. luncæ duplicis: quã tam ſolicitè emere procurauit Abraham non tm̃ pro vxore, ſed pro ſe, & poſteris Patriarchis.

478 Quid ſignificat Ramah? Multa ſunt loca, quæ in Scriptura ſacra hoc nomine nũcupantur. Vnde excœlſum ſignificat hoc nomẽ: ſicut & מרום Marom. Hinc, quãdo in ſacris eloquiis ſit mentio de ramah, ſm̃ verũ ſenſum intel-
Iere. 31. ligi debet de excœlſo cœlorum: vt illud Ieremiæ. Vox in ramah, ideſt in cœ-
Mat. 2. lis audita eſt Rachelis, matris vz Beniamin, plorantis filios, ideſt ruinam
Zohar. templi in Tribu Beniamin poſiti: vt Zohar interpretatur. Nec tamen id
Mat. 2. diſcrepat à ſenſu Matthæi, qui dictum hoc citat pro querelis maternis ex occiſione infantiũ iuſſu Herodis impii perpetrata factis. Vterq; enim clamor in cœlis auditus fuit. Vnde ii, qui extiterũt illius fletus cauſa: condignam mercedem à Deo ſuſcœperunt.

479 Quid eſt deſertum: & quo myſterio ibi fuerunt multa præclara celebrata? Nõne deſertũ eſt locus ab omni re derelictus: qđ ab Hebræis diciť מדבר Midbar, ideſt abſq; aliqua re & influxu: tẽporali vz? Vnde illuc adducti ſunt ſuſcœpturi diuina: vt omni mundana & terrena ope expoliati magis
Luce. 14. diſpoſiti eſſent ad ſpiritualia ſuſcipienda. Quo ſenſu Saluator ait. Niſi quis renunciauerit omnibus, quæ poſſidet: non põt meus eſſe diſcipulus: quaſi dicat. Nemo poteſt eſſe capax diuinorum chariſmatũ: quę ego daturus ſum, niſi ille, qui omnibus terrenis voluptatibus ſit expoliatus. Hinc illi, qui
Exo. 13. 16 manna cœleſti paſcebantur, illuſtrabantur in nocte igni diuino, & in die
Nu. 11. protegebantur cœleſti nube: dũ autẽ ſuſpirarunt ad carnes & voluptates Aegyptias, tanq̃ indigni tantis muneribus, interfecti ſunt.

480 Quid eſt Arabia? Nõne regio eſt in ſortem Iſmahelitis vel Hagarenis data? Et hæc triplex eſt, ſuo reconditiſſimo myſterio: fœlix videlicet, deſerta, & petrea. Sed hac dimiſſa de illa ſuperna loquemur: vbi eſt verus mons
Gala. 4. Sina coniunctus (vt Apoſtolus ait) ei, quæ nunc eſt Ieruſalem: quæ ſurſum eſt, quæ eſt mater noſtra. Sine cuius Apoſtoli auſpicio non auderem aſſerere in ſupernis eſſe Sinà & Ieruſalem: à quorum primo data fuit lex hominẽ animalem per Iſmahelem figuratum ſanctificãs: ab altera verò datum fuit Euangeliũ hominẽ ſpiritualem ſanctificans. Quæ duo coniuncta dicuntur: tũ q̃à lex nunq̃ fuit ſine Euangelio, nec Euangeliũ ſine lege (vt alibi dictum eſt) tũ quià ſanctificãda vel ſanctificata, animale vz & ſpũale, adeò ſunt coniuncta, vt ex vtroq; vnus homo conſtituatur.

481 Quid eſt Elam, vbi captiuus fuit Iſrael? Eſt q̃ppè regio Perſarum: cui tẽpore Mardochæi & Eſter pĩdebat Achaſueros: quem plæriq; Aſſuerũ dicunt. Hinc falſò nõnulli interpretantur ipſum beatitudinem. Nam Achaſueros caput magnum ſignificat. Erat quippè magni capitis: quià dominabatur
Eſter. 1. centum & vigintiſeptem prouinciis: vt habetur in principio libri Eſter. Elam verò veſtibulum interpretatur: veſtibulum, inquam, tabernaculi Hebræorum. Nam ibidem captiui Hebræi non fuerunt penitus abiecti: ſed detenti in veſtibulo tabernaculi ſui. Vnde facilis fuit eis reditus ad

propria. Quod clarè cernere poſſunt expurgati oculi: ſi aduertãt id, quod dixit Gabriel: q. videlicet dum vellet intrare ad Danielẽ Hebræũ, Princeps regni Perſarũ, q ſtabat ĩ veſtibulo, reſtitit ei viginti & vno diebus: ſed fauente Michaele præſide ſanctarum animarum, & veræ Synagogæ Dei præualuit Gabriel. Præualuit quoq; Daniel, vt exaudiretur oratio eius: & populus Iſraeliticus è veſtibulo intraret ad ſepta templi. Quæ omnia ſunt per allegoriam dicta. Dani.10.

482 Quid eſt Chaldæa, vbi quoq; captiuus fuit populus Iſrael? Eſt quippè regio ſita inter duo flumina, è paradiſo voluptatis effluentia, Tigrim videlicet & Euphratẽ. Et hæc regio alio nomine ab Hebræis dicitur Padan Aram, ideſt planities Aramæa: à Latinis verò vocatur Meſopotamia Syriæ. Et hinc patres Hebræi traxerunt originem: ſicut ex plæriſq; locis libri Geneſeos colligi poteſt. Inde quoq; facilis fuit reditus: quià non propriè ad extraneos ſed ad primordia ſuæ originis deducti fuerant. Nec multa paſſi ſunt in meliori homine, in loco à paradiſo voluptatis irrigato. Gen.12. 18. & 19.

483 Quis eſt poſtremus locus Iſraeliticæ captiuitatis? Nõnè eſt vniuerſus orbis? Nam vbiq; terrarum Iſraelitæ diſperſi ſunt, & in ditionem multarum extranearum gentium venerunt: adeò vt captiuitas eorum ſit irreparabilis: niſi efficiantur de familia illius, qui omnibus gentibus præſidet: & vniuerſo orbi omnibuſq; Regibus & principibus terræ dominatur. Vnde nunq̃ liberabuntur à captiuitate: niſi venerint in ditionem Chriſti. Quod erit, quando (vt ipſe Chriſtus inquit) fiet vnũ ouile, & vnus paſtor: & quãdo reliquiæ Iſrael (vt Iſaias ait) ad Dominum conuertentur. Io.10. Iſa.10.

484 Quid eſt Euphrates Chaldæam ab Aſſyria diſterminans? Nõnè (vt nuper dictum eſt) fluuius eſt egrediens è paradiſo voluptatis: qui פרת Perat hebraicè, ideſt fructificans dicitur: fructus videlicet cœleſtes? Nã in terra ab eo irrigata productus fuit pater fidei Abraham: cui primò datum fuit fœdus & ſignum diſtinctiuum familiæ Dei ab aliis familiis: & cui primò facta eſt de Redemptore dando promiſſio: qui & pater fuit tam celeberrimæ poſteritatis Patriarcharũ, Legiſlatoris, Prophetarũ & Apoſtolorũ: qui (teſte Paulo) fundamẽta præcipua fuere vtriuſq; Eccleſiæ, figuratiuæ videlicet & figuratæ, militantis & triumphantis. Gen.2. Ibi.17. Ephe.2.

485 Quid eſt Tigris ſimul cũ Euphrate, concludens Chaldæam? Nõnè, & ipſe à paradiſo voluptatis emanans vnà cũ Euphrate reddit Meſopotamiã fertilem? Horum verò fluuiorũ alter ignem, alter verò aerem denotat: ſicut alibi diximus. Et hæc duo non modò fertilitati fauent: ſed ad eam producendã neceſſaria ſunt. Nec enim germinant plantæ niſi ſub dio, & confotæ calore cœleſti. Et hic fluuius ſignificat aerem paternum, quem אויר Auir Hebræi dicunt: à quo (vt Zohar inquit) emanat אור or, ideſt lux illa, de qua Iohãnes inquit. Erat lux vera. Vnde remanet in Auir י Iod: quæ eſt litera paternã proprietatem innuens, alteri non cõmunicabilem: vt ſecretiores Theologi dicunt. Alter verò fluuius, ſcilicet Perat, quem Io.1.

Euphratē dicunt, denotat igniuomum ſpiritum: qui volitabat ſup aquas, eas confouendo, ad genituram omnium viuentium: ſicut ſcriptum eſt.
Gen. 1. Producant aquæ ſerpituram animæ viuentis.

486 Quid eſt Gihon: & quid ſignificat? Ipſe eſt, quem Nilum vocamus, dictus Gihon, quod pectus ſignificat: denotans aquam, quæ ſine pedibus gra- ditur & currit ſuper pectus ſuum. Et hæc aqua denotat verbum & filium, aut virtutem eius: qui dicitur aqua ſapientiæ ſalutaris: egrediens è volu- ptate, quā Pater æternus habet intelligendo ſeipſum. Nam tunc verbum & filium producit. Vnde ambo, pater videlicet, & filius vnà cū Spiritu ſan cto fluentes irrigant virtute ſua vniuerſa, ſimul ſemper concurrentes: cum opera Trinitatis ſint indiuiſa: vt notiſſimū eſt apud omnes Theologos. Quæ tres pſonæ denotantur per tres literas contentas in magno Dei no- mine: quod quāuis ſit quadriliterū: non tamen diſcedit à ſuo ternario: cū eadem litera in eo geminetur. Vnde magnum Dei nomen apud Sapien- tes expreſſam Trinitatem indicat.

487 Quid eſt Phiſon? Ipſe quidem eſt præcipuus fons voluptatis. Hinc non ſine myſterio primò in Scriptura ſacra nominatur: vbi ſit ſermo de irrigatio- ne, quā facit aqua, & influxus fontis voluptatis: q eſt vnicus, diuiſus tñ in
Ibi. 2. quatuor capita: vt inquit textus. Quæ quatuor capita ſunt tres perſonæ diuinæ, de quibus diximus, & eſſentia ipſa: quæ tamen non cōſtituit pro- priè quaternarium, cū quælibet perſona identificetur (vt aiunt) cum ea. Vnde non diſcedit diuinitas à ſuo ternario: ſicut nec nomen ipſam indi- cans: vt nuper diximus. Et Phiſon hunc alibi diximus ſignificare terram,
Iſa. 45. eſſentiā videlicet diuinā: de qua Iſaias ait. Aperiat terra & germinet Sal-
Pſal. 26. uatorem. Et Pſalmographus. Credo videre bona Domini in terra viuen- tium. In ipſa enim diuinitate beantur omnes.

488 Quid eſt Iordan? Nōnè interpretatur fluuius iudicii: vt omnes cōſentiunt? Et hic oritur à ſuperno Libano: vbi plantatæ ſunt ab æterno Patre oēs arbores, reddentes debitum fructum dignum vita æterna. Quē fluuium
Iſa. 4. iudicii tranſire debent oēs beatificādi. Iuxtà illud Iſaiæ. Saluus erit omnis, cuius nomē ſcriptū fuerit in libro vitæ in Ieruſalem: ſi ablucrit Dominus ſordes ipſorum in ſpiritu iudicii & in ſpiritu ardoris. Spiritus enim & flu-
Io. 5. uius iudicii eſt ille, qui dixit. Omne iudicium dedit filio Pater. Spiritus
Ibi. 3. autem ardoris eſt Spiritus ſanctus. Vnde de vtroq; dicitur. Niſi quis re- natus fuerit ex aqua, Filio Dei videlicet, & Spiritu ſancto, non intrabit in regnum cœlorum.

489 Quo myſterio Iordan tres Lacus efficit? Nōnè hoc indicat baptiſmatis con ditionem? Nam baptizandus, ſi adultus eſt, indiget cōtritione ſuper exa- ctam vitā. Et hoc indicat Lacus Tyberiadis. Quod nomen chaldaicū eſt, & fracturam ſignificat. Facit quoq; ſtagnum Genezaret: quod principiū
Ibidem. natiuitatis ſignificat. Ait enim ſumma veritas. Oportet vos naſci denuò. Omnibus nāq; triuiale eſt, q per baptiſmū acquirimus nouam genitură.

Tertiũ quoq; lacũ facit,qui mare mortuũ dicit. De quo ſtatim dicemus.

490 Cur Iordan deſinere videtur in ſtagnum,quod mare mortuũ aut aſphaltum dicitur? Nonnè fluuius hic iudicii fauſtus eſt? Quomodò igitur deſinit in lacum illum infauſtiſſimum? Nõnè de hoc fluuio iudicii à Simehone dictum fuit. Eccè poſitus eſt hic in ruinam & in reſurrectionem multorũ in Iſrael? Nõnè & ipſemet de ſeipſo ait. Qui ceciderit ſup lapidẽ iſtum cõfringet: ſup quẽ aũt ceciderit,conteret eũ? Pari modo de corpore ſuo tradito in cibũ vitæ canit Eccleſia. Mors eſt malis,vita bonis. Et Apoſtolus. Qui mãducat & bibit indignè: iudiciũ ſibi mãducat & bibit. Sic etiã fluuius baptiſmi ꝓdeſt obſeruãtibus ea,quæ ibi ꝓmittunt: obeſt aũt violantibus fœdus ibi initũ inter Deũ & creaturã. Nec tamẽ verè deſinit in mare mortuũ hic fluuius: ſed occultè tranſit ad Arabes: quãuis in mare mortuũ deſinere videatur. Creſceret.n.in imenſum: niſi vlterius extenderetur. Luca.2. Mat.11. 1.Cor.11.

491 Quid eſt mons Moriah primus in ſacris literis nominatus? Nõnè dictus fuit Moriah.i.viſiõis,quia oſtenſus eſt Abrahæ,vt ibi filiũ ſuũ Izahac imolaret? Quem locum ſic præmonſtratũ elegit Dauid pro Templo fabricando: quod poſteà ædificauit Salomon eius filius à patre edoctus. Vnde docemur, q; prænoſſe debemus,quod adorare volumus. Hinc Proculus,vbi de orationibus & ſacrificiis agit,inter cætera ad orationẽ faciẽdã neceſſaria præcognitionẽ annumerat. Proptereà Paulus Atheniẽſes redarguit,qui in ara,vbi ſacrificabant,poſuerãt. Ignoto Deo. Vnde dixit eis. Quẽ ergò ignorantes colitis,velut imperfecti,hunc notum facio vobis Deum, qui fecit cœlum & terram: quem ſcilicet cognoſcere debetis, eo modo,quo cognoſci poteſt: anteq̃ orationes & ſacrificia ei offeratis. Gen.22. 2.Par.3 Procu. de ora & ſci. Acto.17.

492 Quid eſt mons Galehed ſeu Ghilahad ſecũdo loco in ſcriptura celebratus? Eſt mons pertinẽs ad promiſſam terram: quãuis vltrà Iordanem ſitus ſit. Et hic interpretatũ cumulus teſtimonii: ſic dictus à Iahacob,& Laban: qui ibidem erexerunt cumulũ lapidum,in teſtimoniũ,q; neuter illorũ montẽ illũ tranſiret in offenſionẽ alterius. Et eſt mons valdè frugifer. Proptereà ipſum petierunt filii Reuben & Gad à Moſe pro paſcuis pecudum ſuarũ: vt in libro Numerorũ legimus. Si verò allegoricè loquamur: hic eſt locus pacti in Archetypo (vt in antiqua Theologia docemur) vnde non ſolũ habemus paſcua pro vita conſeruanda,ſed ipſam vitam. Geñ.31. Nume.32.

493 Quid eſt Sinà? Nonnè eſt mons in Arabia omnibus notus: vbi ſeſe Deus in igne oſtendit: quià ibidem daturus erat igneam legem,de qua Moſes ait. Et in dextera eius ignea lex? Vnde & cum legem daret,mons ardere videbatur: vt in Exodo legimus. Legem itaq; igneã dedit,aliqñ daturus Euangeliũ aqueũ: quod ardorẽ legis contẽperaret. Dictus aũt fuit Sinà: quo vocabulo dicitur & rubus,in quo ardenti Deus Moſi locutus eſt. Gala.4. Deut.33. Exo.19. & 20. Ibi.3.

494 Quid eſt Horeb? Nõnè eſt alterũ cacumẽ eiuſdẽ montis: vbi familiariter egit Deus cũ Moſe & Elia? Quod cacumen reddit montẽ illum bicipitẽ fœliciori auſpicio,q̃ Parnaſſus ille à Poetis celebratus. Hinc.n.Poeticus furor Ibidem. 3.Reg 19.

replebat

replebat Vates ad decãtãda naturalia ſecreta, ſub inuolucris fabularũ: inde aũt edoctus fuit Moſes ad deſcribenda diuina ſub velamine nõ fabularũ, ſed verarũ rerũ creatarũ. Propterea benè dicit̃ cacumẽ illud Horeb. i. ardor ſignificãs ardorẽ & furorẽ illũ Sancti ſpũs, à quo Moſes docebat̃.

495 Quid eſt Sion? Nõne hic eſt mons ille in ſcriptura celebratiſſimus, quẽ elegit Dauid pro habitaculo? Vnde nõ ab re palatiũ ædificauit in eo monte, qui ſpecula dicit̃: cũ eſſet cõſtitutus ſpeculator ſup vniuerſum gregem Iſraelis.
Gala. 4. Per quẽ montẽ (ſi allegoriã, quã celebrat Paulus, proſequi voluerimus)
Iſa. 2. locus ille in Archetypo ſignificat̃: vnde (ſicut Iſaias ait) venit lex. Magno itaq; myſterio Dauid hunc montẽ elegit: vt ex ipſo diuino lumine colluſtratus ſpeculari poſſet ſup gregẽ ſuũ: ſicuti coniũctus dr̃ locus ille cũ loco regni pro regno adipiſcẽdo & regẽdo. Qui locus à ſecretioribus Theologis dr̃ באר שבע Beerſabah .i. puteus ſeptem. Quod deſcriptũ eſt ſub typo Berſabee, quæ fuit ipſius Dauid propria, ac legitima vxor. Vnde & filius eius, iubente Dño, tanq̃ verus hæres, conſtitutus eſt in Regem pro patre:
3. Reg 1. ſicut in tertio Regum volumine legimus.

496 Quid eſt propriè Beerſabah? Nõne באר beer hebraicè puteus dicit̃, & שבע ſabah ſeptẽ? Vnde Beerſabah puteus ſeptẽ dr̃: q̃a illic colligunt̃ ſeptiformes emanationes: quas noſtri vocãt ſeptẽ dona ſpũs: q̃bus omnibus repletus fuit Redemptor: cæteri verò pro captu ſuo. Et hunc puteũ curauit
Gen. 21. Abrahã fodere: vt illas emanationes pro captu ſuo ſuſciperet: ſicuti in Gẽneſi legimus. Sed ipm Philiſtæi, ideſt cadẽtes Diaboli obturare curarunt, ſuis videlicet ſuggeſtionibus prouocantes ad peccatum, quod influxum
Ibi. 26. illum impedit. Vnde iterum effoſſum fuiſſe legimus ab Izahac: quia ipſe affluentias illas procurauit.

497 Quid eſt Tabor? Nõne eſt mons Galilææ valdè ſublimis, & ab aliis ſeparatus
Mat. 17. (vt ex Euãgelio cõſtat) cuius interpretatio eſt. Veniat lumen? Hunc igit̃
Ibidẽ. montẽ meritò Redemptor elegit: vt ibi primò oſtenderet lumẽ claritatis ſuæ, adeò imenſum, vt nõ valentes ipm ſufferre Apoſtoli ceciderint proni in facies ſuas. Lumen autem illud oſtendit: quod præparauit in præmium
Pſal. 55. & mercedẽ benè operantium: ſicut ſcriptum eſt. Vt placeam coràm Deo
Luc. 2. in lumine viuentium. De quo lumine Simehon dixit. Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſrael.

498 Quid eſt Libanus? Nõne hic eſt mons Syriæ ab Aqlone hñs Berytũ: & ad radices Meridionales Damaſcum? A quo monte nõ longè ſcaturiũt duo fontes, Ior vs, & Dan: quorũ aqua ſimul iuncta Iordanẽ efficit: terminãs in plaga Occidẽtali ad Sidoniã celebratiſſimã, in Orientali verò p multa paſſuũ millia extenditur ad Maronitas. Per quẽ montẽ ſæpiſſimè occulto myſterio deſcribit̃ ſylua ſupramũdana: vbi plãtatæ ſunt oẽs rõnales & bo
Pſal. 103. næ plãtæ ab æterno Patre: ſicut Dauid innuit dicẽs. Et cedri Libani, quas plantauit. Cuius filius ſapiẽtiſſimus decantans de anima à Deo electa ait.
Cant 4. Veni de Libano, & coronaberis.

499 Quid eſt Carmelus? Nōnè eſt mons ſitus in Phœnicia Syriæ, Elia celeber-
rimus. Ibi enim ipſe Elias victoriam habuit contrà quadringentos Pro-
phetas Bahal: vt in tertio Regum volumine habetur. Cuius Carmeli in- 3. Reg. 18.
terpretationes multæ ſunt. Significat enim montem ipſum, & cognoſcen-
tem circūciſionem: à נכר nacar, quod eſt cognouit, & מול mul circūciſio.
Significat quoq; granum tritici, & coccū. Vnde non ſine cauſa ipſum ele-
git Elias ad offerendum ſacrificium: quod potiſſimè fit ex pane: vt in or-
dine Melchizedech, & Chriſtiano habetur. Coccus verò ex elementis
ignem ſignificat: illum diuinum videlicet, qui ſacrificium ipſius Eliæ ſu-
ſcœpit. Reliqui verò tres colores in ſacris frequentes alia tria elementa
repræſentant.

500 Quid eſt mons oliuarum? Nōnè eſt mōs ille frequētatiſſimus à Ieſu: vt Iohānes Io. 18.
tradit? Ibi. n. Redemptor frequētes habebat orationes; ſciens locū illum
plenum chariſmatibus, quæ impetrare intendebat pro ſe & aliis membris.
Hinc de ipſo canit Dauid. Mōs coagulatus, mons pinguis: Mons in quo Pſal. 67.
beneplacitum eſt Deo habitare in eo. Et quià ex ipſo quoq; monte com-
pleto miniſterii ſui curſu, & opere Redemptionis, Chriſtus ad patrem re-
diit, vnde exierat: Proptereà ſubintulit ipſe Propheta, dicens. Aſcendiſti
in altum, cœpiſti captiuitatem, accœpiſti dona hominibus: vt eis videlicet
ipſa dona dares, etiam rebellibus: vt Paulo & aliis rebellibus conuerſis.
Vnde habet locū illud, quod intercinitur. Etenim Dn̄s habitabit in finē.
Iuxtà illud. Ego vobiſcū ſum vſq; ad conſummationē ſæculi. Quod Deus Mat. 18.
ſua gratia perficiat. אמן Amen.

Index quaternionum.

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t v x y z & ꝯ ꝶ

A B C D E F G H I K L M N O P Q R

S T V X Y Z Aa Bb Cc Dd

Omnes ſunt quaterniones, præter ꝶ & K duerniones.
S verò eſt quinternio. Dd autem ternio.

Recognito diligẽter, candidiſſ. Lector, toto volumine errores, qui alicuius momenti viſi ſunt, annotaui: reliquos verò, ſi quos accuratius legẽdo deprahenderis, tute, ſi libuerit, emendabis.

In primo Tomo, problemate. 36. verſu. 10. מנא ſcribe מאת. 84. in margine Pſal. 126. 164. ver. 2. à Patre, ſcribe ab Auo. 170. ver. primo tabernaculum. 319. ver. 4. חרן ſcribe חח. In ſecundo Tomo, prob. 331. Ieſu primo vocabatur. In tertio Tomo, prob. 353. ver. 2. Razin.
In quinto Tomo. prob. 452. ver. 6. generentur. ver. 7. verò. 472. ver. 3. intelligit. ver. 8. Hinc. 495. ver. 13. videat, ſcribe inueniat. Item ibidem. virtutem, ſcribe veritatẽ. Item ibidem in margine. Lactantius in. 3.
In ſexto Tomo, prob. 4. ver. vltimo & prob. 12. ver. 7. ברשבע ſcribe בארשבע 120. ver. 3. generat. 173. in margine Tono. 5. & vlt. ſcribe. c. vlt. 256. ver. 10. examinatũ. 271. ver. primo diſperdunt. 428. ver. vlt. vocabulo.

417

· xo ·
xps cum nat' i uddh; 3·177
xps cum merced i ... 3·178. 3e,
p' i monte oliuar assede' · 3·179
xps dicit' i nazarenus · 176
x. s. q ... comessionibus orauit
xps premit ... cum remissio dicebat
... an ... nos·2·17
xps ... noluit ... 2·43·4
xps ... 4·244
xps mori uoluit hora nona 4·245
xps mors dura ... 4·241·
xps benign' fuit erga nos, no ... erga ...
... 4·257·
xps ... distincti ... 4·146·
xps milites suos ... 4·142·143·
xps fuit ... 4·147· ... sibi
... 149· lapis ... 150
xps resuscitatus · 4 · 364 · ... alia
xps ... 4 · ... 5 · ...
xps ... 4 · 291 · ...
... 293 · ... ad ...
294

post ...

104

Giuliano, adì 21 a ag.to nel 1543. Il sab.to venendo la domenica a o-
tra le 2 in sina alle 4 hore di notte, se manifesto in luce
tenebrosa, [illegible] il garzo; [illegible] sotto la s.ta del n.ro sig.r pp.
Pau.o 3. Nel alma citta di Bologna, i casa di Campeggij

Mater mea (proh dolor) ex ista vale miserie recedens
animam, suo creatori, ut exierat, evolavit 27 Iunij
die mercurij. hora noctis 1556.

418

ATORIA A. PANDIMIGLIO